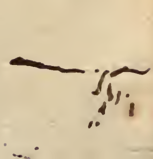
[illegible]

IOANNIS CARAMVEL

Episcopi Viglevanensis, Comitis Zemidæ, &c.

LEPTOTATOS,

LATINE

SVBTILISSIMVS.

Est Opus Ingeniosum & Novum, Sublimium Scientiarum Professoribus maximè necessarium.

Demonstrat enim, non solùm Ethnicos Priscæ Aetatis Philosophos, sed & Christianos Græcæ & Latinæ Ecclesiæ Patres, ubi debebant proprias ΙΔΕΑΣ *& conceptus exprimere, hæsisse omninò, nec potuisse voto suo satisfacere Terminorum defectu.*

Et, ut huic Generali Morbo opportunam Medicinam adhibeat,

DIALECTVM METAPHYSICAM,

Brevissimam, facillimam, & significatissimam exhibet.

Quâ semel admissâ & suppositâ, ostendit, Angelici Doctoris Sententias, quæ ab Adversariis in Examen vocantur, Nudæ Veritatis Fundamentis inniti: & Syllogismos, qui objici solent contrà, quatuor constare Terminis; &, si in Novam hanc Dialectum transferantur, [N.B.] *sine aliâ Responsione, remanere solutos.*

Sapientiæ cap. 9. 16. (non cap. 7. ut Bañes citavit) Καὶ μόλις εἰκάζομεν τὰ ἐπὶ γῆς, καὶ τὰ ἐν χερσὶν εὑρίσκομεν κατὰ πόνου· τὰ δὲ ἐν οὐρανοῖς τίς ἐξιχνίασε; Βουλὴν δέ σου τίς ἔγνω; εἰ μὴ σὺ ἔδωκας σοφίαν, καὶ ἔπεμψας τὸ ἅγιόν σου πνεῦμα ἀπὸ ὑψίστου. *Et difficilè æstimamus quæ in terra sunt: & quæ in prospectu sunt invenimus cum labore: quæ autem in cælis sunt, quis investigabit? Sensum (Intellectionem, Consilium, Decretum) autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum Sanctum tuum de altissimis.* Quæ verba P. Dominicus Bañes Theologiæ Primarius Doctor & Professor Salmanticæ *in 1. part. D. Thomæ qu. 66. art. 5. pag. 29.* hoc Scholio dilucidat. [Hoc in loco tria genera cognoscibilium distingui videntur. Duo quidem priora ad naturalem hominum cognitionem attinent, tertium verò ad supernaturalem. Primùm quidem, quæ in terra sunt, & quæ oculis nostris objiciuntur, invenimus cum labore; sed tandem invenimus plurimum. Cognoscunt enim homines compositionem rerum naturalium, & proprietates plurimas earundem. Deinde quæ in cælis & supra nos sunt, pauci sunt qui investigare valeant, & cum certitudine judicent, qualiter disponantur, motusque suos peragant, qualiterque in hæc inferiora influant. Propterea dixit Sapiens, *Quis investigabit?* &c. Atque ita verificatur quod Ecclesiast. cap. 3. dicitur: *Mundum tradidit disputationi eorum, ut non inveniat homo opus, quod operatus est Deus ab initio usque in finem.* Nimirùm ut humilientur homines, & aliam Sapientiam supernaturalem inquirant, per quam ad æternam vitam pervenitur. Et hoc est tertium, quod Sapiens dixit, *Sensum autem tuum (hoc est, Intellectionem tuum, an sit actus purissimus, an verò per modum actus primi concipi queat humanitùs? An causa rerum sit, an ipsis rebus existentibus, possibilibus & impossibilibus communicet illud esse* (Sere , Sare , Non-Sare) *existentiale, possibile, & impossibile, &c. quod ipsa habent) quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum Sanctum tuum de Altissimis.* Hæc adverterim, ut non sapiamus plusquàm oportet sapere, sed nostri ingenii paupertatem agnoscentes, sapiamus ad sobrietatem.]

Hæc (nimirùm omnia, quæ in hoc Libro exhibentur) *dicta sunt pro Ingeniosis & Metaphysicis: non verò pro iis, qui rudi Minerva res considerant* idem P. Dominicus Bañes, *in 1. p. qu. 3. art. 4. pag. 102. a.*

Siquis se omnia scire præjudicet, & hunc nostrum laborem esse supervacaneum asserat, audiat Flandriam, qui apud Lalemandetium *in par. 3. Metaph. disp. 11. par. 1. col. 371.* modestissimè ait, *an hanc Difficultatem* (agit de Relationis à Fundamento distinctione, & per rationis paritatem de universis, quæ in Philosophia edisseruntur) *multi intelligant, Deus scit: sed ego nescio.* Et quidem illi multi, de quibus Flandria loquitur, sunt Theologi primæ Tonsuræ, tincti, aut fortè tantùm tacti Philosophicis speculationibus; qui Antipodes volunt esse Socratis, hoc enim unum nesciunt se nihil scire. Et ex illorum grege prodiit Abailardus & Linus. De priore in Epistola CXCIII. quæ Yvoni Cardinali inscripta, Mellifluus Doctor, sic infit. *Homo est egrediens mensuram suam, in sapientia verbi evacuans virtutem Crucis Christi. Nihil nescit omnium, quæ in Cœlo, & quæ in Terra sunt præter se ipsum.* De altero Anglus Martialis sic Latinè & Hispanicè cecinit.

Te Line devinctum	La ignorancia duplicada
Tenet ignorantia duplex.	En ti, Lino, llegò a ser:
Nil scis, & nescis	Pues que con nada saber
Te quoque scire nihil.	No sabes, que sabes nada.

Et in utrumque videtur exsginasse calamum Angelicus Præceptor, quia *opusc. 37. de Æternitate Mundi*, agens de argumenti negativi efficacia, sic scribit, *Mirum est et tam, quomodò nobilissimi Philosophorum hanc repugnantiam* (aut etiam, hanc quintuplicem essendi differentiam) *non viderunt.* Et quia Theologica cum magna debent circumspectione tractari, & in rebus antiquis omnes novitates videntur falsitatis suspectæ, audiri poterit idem S. Doctor *1. p. q. 46. art. 2. in corp.* hic enim infit. *Et hoc utile est, ut consideretur, ne fortè aliquis, quod fidei est, demonstrare præsumens rationes non necessarias inducat, quæ præbeant materiam irridendi infidelibus existimantibus, nos propter hujusmodi rationes credere, quæ Fidei sunt.* Ergo Lector Amice, quia forsan Ego noctua sum, ubi aliqui se somniant esse Lyncea, nihil [illegible] arroganter, sed totum istud opus tuo judicio & ingenio summa animi demissione subjicio.

VIGLEVANI, Typis Episcopalibus, apud Camillum Conradam. *Superiorum permissu.* M.DCLXXXI.

OPERIS DISTRIBVTIO.

E Prælo in prælium prodit (Lector Ingeniose) iste Liber, per annos quadraginta promissus, & in diversis locis per Σύνοψιν descriptus & imaginatus: qui, ut clariùs decurrat, dispesci debet in tres Dissertationes.

In quarum PRIMA (quæ est METALOGICA) demonstratur clarissimè, Linguam Latinam Communem (quod à fortiori de Græca, & aliis dici debet) μεγαλόπτωχον esse (hoc est, *maximè pauperem*) ut potè quæ non solùm in dictionū materia, sed etiam in inflexionum formis, eximia Terminorum præpeditur penuria. Et, ut huic succurratur inopiæ, quinque inveniuntur & conjugantur Voculæ (videlicet, **Sam**, **Sem**, **Sym**, **Som**, **Sum**,) quæ *quinque essendi Modos* dilucidantes, Substantivi Verbi, ***Sum***, *es*, *est*, præcipiunt Æquivocationes excesse, & λογομαχίαις difficillimis finem imponunt.

In SECVNDA (quæ est PHILOSOPHICA) de Ente Reali & Rationis; nec non de ἰδέαις Divinis, & de Possibilibus Creaturis accuratè differitur. Ostenditur D. Augustinum, & cum eo Præceptorem Angelicum (quem jam bene Thomistæ Recentiores intelligunt) in Deo, præter Formales, admisisse Objectivas ἰδέας. Vnde videri posset valde mirum, Veteres, nec paucos, nec subsellii inferioris Doctores, asseruisse Hominem, quando Ens rationis concipit (aut, ut ipsi loquuntur, quando facit) Intellectionis suæ Objecto dare aliquod *Esse fictum & impossibile*: & negavisse Deum, quando sua Simplici Intelligentia Possibiles Creaturas (Samit) cognoscit, dare Intellectionis suæ Objecto illud Sare (*Esse quiditativum, verum, & intelligibile*) quod Divinæ Cognitionis est Terminus.

Venitur posteà ad Creaturas Suntes (*in aliqua temporis differentia existentes.*) Ostenditurque Materiam-primam esse Puram potentiam; omnique illam actu entitativo seu quiditativo destitui; existere per existentiam Formæ; Substantiamque per Virtutem superadditam (nulla enim immediatè operatur) ad omnes effectus efficienter concurrere, &c.

Hic de Anima disputabatur, ostendebaturque Intentionales Species nullas esse, easque à D. Thoma, ad mentem Aristotelis, non ad propriam admitti. Quoniam Rationes, quæ efficaciter suadent, in Visione Beatifica nec Impressas, nec Expressas requiri, æquè probant, in Exteriorum & Interiorum Sensuum actibus supervacaneas esse. Sed hunc Tractatum, ne in nimiam molem Liber cresceret, meliori consilio, transtuli in nostram PSYCHICAM.

Et tandem in TERTIA (quæ THEOLOGICA est) subriguntur ad Numen Supremum Mentis Oculi, & de Essentia Divina; de Simplicis Intelligentiæ, nec non Visionis Scientia; de Divina Voluntate differitur. Agitur accuratè prætereà, de Omnipotentia, Æternitate, Immensitate, &c. de Providentia, seu Dei Prævio & Simultaneo concursu, quo interposito; quin vel Sensûs Compositi, vel Divisi, necessitatem inferat, aut ad Peccati Materiale aut Formale concurrat, non Necessarias tantùm Causas, sed ipsasmet Liberas ad Finem è se prædestinatos infallibiliter Causa-Prima perducit.

Adm.

Adm. Rever. & Eruditisſimi Patris

D. PAVLI VINCENTII CVNEI

Clericorum Regularium S. Pauli Superioris in Viglevanenſi Collegio

IVDICIVM.

VOlumina ſi ſapientiâ plena doctiſſimos exigunt Lectores; ad hoc accedas quiſque ſapientiâ imbutus, ut magis, ac magis ſapiens fias, nec enim ullus audeat ſuperciliosus murmurare contra tale opus, vel indebitam cenſuram ponere tamarti, ne juſtum incurras Apellis monitum post tabulam celati, vel in serum numero adſcribi poſſis qui maculas in Sole reperire contendunt; hoc animadvertens non deeſſe pro cuſtodiâ Leones ad murmurantium temeritatem lacerandam; & licèt fuerit cenſura Platonis in Socratem, Ariſtotelis in Platonem, Averrois in Ariſtotelem, Divi Thomæ in Averroem, Velpicii in Cecilium, Varonis in Lelium, Tolomei in Marinum, Horatii in Ennium, Auli Gelii in Senecâ, Galeni in Archigenem, & Stiſippum: Ciceronis in Ermagoram, Saluſtii in Ciceronem, Divi Hieronymi in Origenem, Ruffini in Divum Hieronymum, Donati in Ruffinum, Proſperi in Donatum, & tandem Lupi in Proſperum; attamen cùm mei muneris ſit non propriis confiſus meritis ſed ſimplici dignatione Illuſtriſs. D. Caramuelis huic libro cenſuram apponere; pro veritate fateor in hoc volumine mirabilia perluſtraſſe.

Et ſanè quis attentâ mente perlegens Λεπτώτατον *hunc novos addiſcens terminos, novam adipiſcatur ſcientiam, & hiſce veluti Ariadnæ filo, victo minotauro adverſante à labyrintheis liber evadat quæſtionibus. Quis verò Philoſophicam ſpeculans ad apicem ſpeculationum non perveniat elevatiſſimo Caramuelis ingenio duce. Aſt quid dicam de Theologicâ, cùm in hac parte ſuprema Divinitatis arcana oſtendens Illuſtriſſimus Joannes, verè alter Joannes Dei dilectus dici poſſit,* Cui revelata ſunt ſecreta Cæleſtia, *alter inquam Joannes, cujus Aquila ſemper intento oculo inter impenetrabiliores ſtans ſplendores, ſpatia quæ nec humanitas, carne denudata attingere poteſt, libero pervolat volatu, alter inquam Joannes, in amore Columba, in Ingenio Aquila, Fænix in vitâ. Fænix quæ nunquam perit. Aquila, quæ nos ad Juſtitiæ Solem ſublevat. Columba charitatis igne ſuccenſa. Columba in Metalogicâ. Fænix in Philoſophicâ. Aquila in Theologicâ. Aquila verò magnarum alarum ſuos comprobans pullos in Sole, dum librum iſtum tanquam pullum ingentis ſuis Aquinatico dicat Soli. O verè opus aureum tot ſideribus inſignitum quot charaćteribus impreſſum, aureum dico dum auro Aquinatici Solis eſt decoratum, & tanquam tabernaculum Sapientiæ tanti Antiſtitis eſt in Sole poſitum.*

Hillari ergo vultu unuſquiſq; tantum opus aſpiciat, memor dictaminis Plinii aſſerentis aliquem eſſe fontem cujus aqua à quovis degustata ſapientiſſimum officiunt, nec non Divinorum interpretem oraculorum. Aſt mihi dicere fas ſit hunc fontem eſſe Illuſtriſſimum Caramuelem, aquas inſignia in hoc volumine contenta, ſicque quilibet ea deguſtans dicere poterit quòd aquâ ſapientiæ ſuæ potavit me. O verè inſignis liber, qui quantæ utilitatis futurus ſit terrarum orbi fas ſit dicere in Sole poſitum eſſe, Solis ut munia geras, ac de Illuſtriſſimo Antiſtite aſſerere quod de Thomâ canit Eccleſia, Stilus brevis, grata facundia, celſa, clara, firma ſententia. Hæc ſincero calamo pro tanti voluminis cenſurâ ſcribebat.

Viglevani Idibus Martii MDCLXXVI.

D. Paulus Cuneus.

Rever. Adm. & Eruditissimi Patris

D. VEREMVNDI CORII

Clerici Regularis S. Pauli, &c. de Opere præsenti

IVDICIVM.

Ureum hoc Opus ab Illustrissimo, & Reverendiss. D. Joanne Caramuel Viglevanensi Episcopo omnigenâ quâ solet eruditione compositum Censore non indiget, nec Laudatore; Ad Censoris inquam examen non est deducenda transcendentalis hæc doctrina non inconsultè dicata Angelico illi Doctori, seu inter Doctores Angelo, cujus ab arenâ Palladis hic Miles victorialem post luctam sine claudicatione recessit. Aurum quod in pretioso hujusce voluminis scrinio servatur illo fuit igne probatum, quem Magnus Caramuel alter veluti Prometheus mutavit à Sole in ejusdem Angeli pectore corruscante, novo nec indiget experimento Soboles à peritissimo dicti Infulati calamo in lucem edita, quam Angelici Solis radiis expositam, nec cæcutientem, nec ab ungue dimittendam agnovit; Ingeniosum hoc opus demonstrat terminorum defectu non solùm Æthnicos priscæ ætatis Philosophos, sed etiam Christianæ Græcæ, & Latinæ Ecclesiæ Patres ubi proprios opus erat exprimere conceptus omninò hæsisse, ac terminorū defectu voto satisfacere non potuisse; Sapientum sic virorum innegabile confirmat assertum (Politioris videlicèt literaturæ professores) Metaphysicam tanti viri dialectum perlegentes, ac altâ mente concipienres nomenclaturæ defectù condignis non posse laudibus concelebrare, ac venerabundum quidem affectum, sed non sterilescentem admittere laudatorem. Et hujus quidem silentii necessaria interpositio, quam dulciorem præsentis operis efficiat cantilenam, idem erit Angelicus testis; Attamen si tantæ silent linguæ non tacent cordium vota, quibus vel Caramueli magno quemadmodum Alexandro ad emeritas laudes precantur Homeros, vel scriptis ejusdem ceù alterius Homeri, ipsos Macedones, à quibus in gemmeo Darii Regis spolio custodiantur. Equidem quis in peregrinis, & pretiosis quibuscumque volumen istud non habeat, quod vel inter reliquas dotes eam sibi jure vindicat novitatem, quâ est insignitus. Utinam sic omnium quorum operibus nostro præsertim ævo adeò insudant torcularia. Ea vox nostri auctoris esse possit opus novum, ac Modo consimili non tàm sibi, quàm de se Horatianum canere.

Libera per vacuum posui vestigia Princeps
Nec aliena Meo pressi pede.

Suus tamen cuique honor maneat illibatus, dum pro magno sum Caramuele, cujus encomia impar attexere omni corde Deum, Optimum, Maximū deprecabor, ut peritissimum hunc Præsulem ad sui gloriam, totius Ecclesiæ, & orbis utilitatem, scientiarum omnium reparationem, antiquitatis invidiam hujusce ævi gloriā, & posteritatis prodigium ad Nestoreos annos sospitem conservet, quod summoperè exoptat

Papiæ septimo Kal. Junii 1681.

D. Veremundus Corius.

Imprimatur
Vicarius S. Officii Viglevani.

IN-

INDEX

Dissertationum & Articulorum.

Numeri sunt Paginarum.

Præmittuntur nonnullæ Proœmiales Epistolæ, quibus aperitur & sternitur via, ut dicenda meliùs in Opere intelligantur.

In Primâ, quæ Reverendissimo D. D. Michaeli de Fuentes, Cisterciensis Ordinis Generali, nec non in Celeberrimâ Salmanticensi Vniversitate Professori Primario inscribitur, unica Quæstio præbetur in specimen, ut ex illâ colligat Ingeniosus Philosophus, Quid possit in cæteris supersperare.

Secunda, quæ ad Ioannem Duns Subtilem Doctorem dirigitur, evidenter ostendit, hæc duo Scholarum Lumina (D. Thomam & Scotum) in subtilissimis istis difficultatibus, quæ in hoc Volumine edisseruntur, utut defectu verborum differant in modo loquendi, quo ad substantiam eodem modo sentire.

Tertia, quæ est Illustrissimi & Reverendissimi D. D. Laurentii Mayers de Caramuel, Cajetani Episcopi, &c. nec non alia, quæ ipsi inscripta & post illam ponuntur, & Opus & Authorem commendant, & ideò debuerunt subjungi.

De

Sa-

Ad gloriam laudemque

S. THOMÆ
DOCTORIS ANGELICI,
Labyrinthus Hexagonus Retrogradus

TAB. XIII.

DIVO THOMAE AQVINATI,

Doctori Angelico

Romanæ Ecclesiæ ὑπερασπιστῇ, in Philosophicis & Theologicis Scientiis Scholarchæ Supremo.

Ioannes Caramuel, Episcopus Viglevanensis

Q. D. C. Q.

VT scirem, cui consecrari deberet istud Opus, non debui diu vel hærere, vel quærere: nam si Dona, ut *libr. 1. de Benefic. cap.* 11. monet Seneca, esse debent opportuna Datario, Liber, qui præ se fert Λεπλωτάτȣ (SVBTILISSIMI) nomen, Doctori non nisi Λεπλωτάτῳ (SVBTILISSIMO) dicari potuit. Et, qui Sublimiores Thomistici Peripatus Sententias, sola Terminorum legitima Interpretatione demonstrandas & etiam defendendas adsumit, in lucem debuit, non nisi sub earum Inventoris patrocinio prodire.

Dominus noster Iesus-Christus, ut verè diceret, BENE SCRIPSISTI DE ME THOMA, manu tantùm non prodiga in Mentem Tuam Divini Sui Intellectus Splendores effudit; Ergo, ut Mihi, quod opto,

opto , verè poſsis dicere , BENE SCRIPSISTI DE ME IOANNES, ſicut in Terram à Sole receptos radios Luna , ſic Tu , qui in Plenilunio Scientiæ poſitus luces toto iubare recipis , in Me, qui ob Ignorantiæ tenebras, Terræ frigidæ & obſcuræ ſum ſimilis , receptas à Sole Empyreo , qui Chriſtus eſt, illuminationes, in meum Intellectum reflecte . Quod, ſi, ut ſpero, præſtes, omnia, quæ reperientur in hoc Libro, erunt Tua. Tuæ enim ſunt Sententiæ, quæ defendendæ proponuntur : Tuæ Rationes & Vires, quibus illæ probari, & propugnari debeant : & Tuus eſt Propugnator ; manſurus Tuæ Sanctitati & Doctrinæ devotus , non ſolùm quamdiu vixerit , ſed quamdiu fuerit .

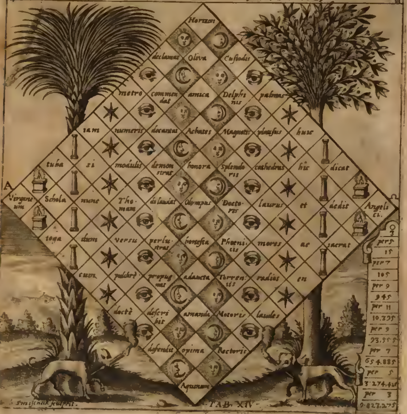

S. THOMÆ AQVINATI

Doctori Angelico · Præceptori Virgineo: Literarii Orbis Soli Naturæ Oculo; Academiæ Phœnici. Scholarum Stellæ: et Gymnasiorum Lauro et Palmæ . . ..

Viro scilicet miraculoso, qui omnibus omnia factus, cœcis est Splendor: viam ignorantibus Rector, hærentibus Motor: fugientibus Magnes. periclitantibus Custos · nauigantibus Torrens · et passis naufragium · delphinus

Hoc Retrogradum Distichum: et in ipso 9 823.275. Disticha recurrentia: adeoq; 39:293, 100. simplicia carmina, devotionis gratiâ consecrabat I. Caramuel. Salmanticæ Anno Dñi. 1629.

TAB. XIV.

Ob expugnatas Gentes Ethnicas confutatos ueteres, et futuros errores reformatos mores Christiani Populi nec non ob vitæ puritatem, Doctrinæ securitatem, rationumq pondus, et efficaciam.

ANGELICI DOCTORIS

Cognomentum

IVRE MERVI

Illustrissimo et Reuerendissimo D.D. Josepho Cianter Marsicensium Episc. &c.
Domino suo Colendissimo.

TABVLA XXI

D. Michael Weyms C.D.Q.

LEPTOTATI,

Hoc eſt

SVBTILISSIMI SPECIMEN. (a)

Eximio (b) & Reverendiſſimo Domino Magiſtro noſtro, P. Michaeli de Fuentes Sacræ Theologiæ Doctori & Profeſſori: nuper, noſtri Ciſtercienſis Ordinis Generali digniſſimo; &c. Nunc in Salmanticenſi Regia Vniverſitate Primario Profeſſori. &c.

Ioannes Caramuel, ejuſdem Ciſtercienſis Ordinis Religioſus, &c. Sacræ Theologiæ Doctor & Profeſſor Lovanii. &c. nunc Epiſcopus Viglevanenſis, Comes Zemidæ, &c. S. C. Majeſtatis Conſiliarius. &c.

D. C. Q.

ARGUMENTUM.

OMiſſis Principibus, quibus & maximis, & plurimis Autor ſe debere honores & favores fatetur; ſed tamen in Epiſtola Dedicatoria tantùm Viros Doctos commemorat, quos prout tulerunt tempora, fuit Tutelares & Fautores expertus. Poſteà ad rem veniens, ut *Pleroſque omnes Syllogiſmos, qui contra præcipuas Angelici Doctoris Sententias ab Adverſariis concinnantur inſici quatuor terminis, ſola ex Idiomate communi in Metaphyſicam Dialectum translatione removere ſoluta*, clarè & manifeſtè perſuaderet, addere & ſubjungere debuit, quæ paginis ſequentibus ediſſeruntur. Quoniam SECTIONE IN PRIMA in ſpecimen [Hiſpanicè (a) *por muestra*] adſumitur una Concluſio: & proponitur communis ille Syllogiſmus, (c) quo ἀντιγνώμονες (d) impugnare conantur. SECVNDA illo Scotum & ejus Diſcipulos uti oſtendit. TERTIA perſuadet idem pariter facere, qui extra Doctoris Subtilis Gymnaſium συγγνωμονοῦσι (e) ſive, quod idem eſt, ſcotizant. QVARTA Thomiſtas exhibet, qui contra ſe idem Argumentum objiciunt. QVINTA, nonnulla ante Argumenti diſſolutionem cognoſcenda præmittit. SEXTA Fidem liberat; & Adverſariorum Syllogiſmum quatuor conſtare terminis, illumque ex Communi in Metaphyſicam Dialectū traducendo diſſolvi, evidenter oſtendit. SEPTIMA uberioris doctrinæ gratia examinat, an Argumento Principali ſatisfecerit Lalemandetius? Et tandem VLTIMA probat Thomiſtas exactè illi reſpondiſſe Argumento, licèt terminorum defectu ſubobſcurè loquantur, videanturque aliquando in ſententias differentes diſpeſci.

Reverendiſſime Domine.

NOſtri Libri, qui Λεπτώτατος Græcè, *Latinè* SUBTILISSIMUS dicitur; Libri, inquam, ante quadraginta annos concepti, & Ingenii Sublimioris Philoſophis pluries promiſſi, & iterum, iterumque ad σύνοψιν redacti, in Specimen Operis uberioris exhibiti, hic Viglevani ſub prælo deſudantis, Ἐπίδειγμα (Hiſp. *La Muestra*) paucis foliis expreſſum, per *Italiam* diſcurrit. Et tametſi ob inſolentiam Nominis, & Voti audaciam, potuiſſet ab Invidia traduci; quia tamen ubique [*d*] Mecœnates invenit, & fuit ſub illorum patrocinium ſuſceptus, nullum in [*e*] ipſo Homerus Zoilum, nullum Philippus Demoſthenem, nullum Antonius fuit Ciceronem expertus.

b] Eximius Dominus Magiſter noſter, *eſt Lovanii Academicus titulus, quo Doctor Theologus condecoratur.*

c] *Et iſtum Syllogiſmum, ut à cæteris diſcerni poſſit, toto hoc Syntagmate* Principalis *vocatur.*

d] Qui oppoſitam tuetur & propugnat ſententiam ἀντιγνώμων dicitur Græco vocabulo.

e) συγγνωμονέω, eamdem opinionem habere, Conſentire, &c.

d) *Non conveniunt Critici in literis, quibus nomen* Mecœnas *ſcribatur, dubitari enim ſolet an in prima, aut ſecunda, aut fortè in neutra, ſcribi diphthongus debeat; & , ſi debeat, utrum* æ, *aut* œ *illa diphthōgus ſit. Ego donec alia melior ratio nominis adſigne tur à Criticis, convertam oculos ad fontes Græcos; & quia* μή *eſt* non, *&* κοινός, communis *dicam nomen* Μηκοινάς, Mecœnas, *ſingularem, egregium & minimè vulgarem & communem Heroem ſignificare.*

I.

e] *Contra Homerum Zoilus, Demoſthenes contra Philippum, & Cicero contra Antoniū*

a] *Vel poſt multos annos, quos in Criticis aut prodegi, aut impendi, neſcio Linguam Latinam, vel Romanus Nomenclator in Dictionū Theſauro congerendo fuit negligēs,* La Mueſtra del paño, *dicitur ab Hiſpanis, una pāni particula, quæ exhibetur, ut de toto volumine (Hiſp.* de toda la pieza) *judicium & ſententia feratur. Sanè, ſi Hiſpanicè ſcripſiſſem hunc librum, illum diſtinxiſſem hoc Titulo,* Mueſtra del modo con que ſe procede en eſta Obra. *At illud nomen* Mueſtra, *nec Græcè, nec Latinè ſcirem interpretari. In Lexico reperio nomen* ἐπίδειγμα *Facilius eſt mihi, credere quā examinare, An ſit idē ac apud nos* la mueſtra? *At in voce Latina difficultatem perplexiorem ſētiſco, Virgilius enim* Æneid. 12. *Regem Latinum eſſe aſſerit,* Solis Avi ſpecimen, *Ergo ejus ſententia* Specimen *non eſt* la Mueſtra, *quoniam Latinus Rex, ut ut Avo fuerit ſimillimus, non fuit Avi particula. Ergo, monendus eſt imprǽſentiarùm Lector, vocem* Specimen, *quidquid ſignet, aut non, apud alios Autores, in hujus Syntagmatis Titulo, uſurpari pro eo, quod ſignificat* la Mueſtra *Hiſpanicè.*

Ad-

scripsit. Et quia suas Græcus Satyricas Orationes appellarat Philippicas, abusus vocabulo Cicero, suas quia Satyricæ erant, licèt in alium scriptas, Philippicas denominavit.

Excellentissimus D. Comes Melgariæ, Insubriæ Gubernator. &c.

Advenit Mediolanum, & ibi ab Excellentiss. D.D. Ioanne Thoma Henriquez de Cabrera, Melgariæ Comite, Insubriæque Regio Gubernatore (α) honoratum, obloquentem non reperit.

Excellentissimus D. Petrus Franciscus Passerinus Summi Senatus Præses, &c.

Parmam fuit posteà ab Excellentiss. D. Petro Francisco Passerino (β) Ducalis Excelsi Consilii Præside advocatum, ingressum. Advocatum, inquam, nam ipsius est erga nostros Labores Gratia tanta, ut illos non solùm sequatur, comitetur-ve, sed etiam summa dignatione præveniat.

II.

Reverendissimus D. Antonius de Monroy Sacri Ordinis Patrum Prædicatorum Generalis.

Reverendissimus P. Raymundus Capisucci Sacri Apostolici Palatii Magister meritissimus.

Aura serena invectus Romam, fuit benigna inspectione honoratum à Reverendissimis Dominis P. Antonio de Monroy, & P. Raymundo Capisucci; illo dignissimo totius Ordinis Prædicatorii Generali: hoc Sacri Apostolici Palatii Magistro doctissimo, & Eruditissimo. Quos, & eorum Magistros, si cognovisset Virgilius, omittens illos

Virgil. Æneid. 7.

Quis Te magne Cato, tacitum, aut te Cosse relinquat
Quis Gracchi genus, aut geminos, duo fulmina belli,
Scipiadas, cladem Libiæ. &c.

Numeros sequentes cecinisset.

Quis Lux Clara Schola tacitum Te Alberte relinquat?
Et Præceptoris magnum gravis incrementum
Quis tacitum Thomam Angelicum? sine laude silebit
Ecquis Theologici Thomistica Sydera Cœli
Hæc duo (Monroyum, Capisuccumque) ultima grandi
Ætas quæ quondam in Lyceo celebrabit honore?

Sanè laudes, etsi inexspectatæ & eximiæ, gloriæ famem non satiant; & ideò nostrum hoc Επίδειγμα adhuc favorum avidum, Cajetam appellitur. Et, quia, ut audivit, illisum saxis pelagus, ingeminabat,

**] Eam Æneæ nutricem jubet fuisse Virgilius, alii autem Ascanii, alii Creusæ.*

Tu quoque litteribus nostris Æneia [*] Nutrix,
Æternam moriens Famam Cajeta dedisti,

Cardinalis de Vio, patria Cajetanus.

Illustriss. D.D. Laurentius Mayers Caramuel Pontifex Cajetanus.

gliscebat animo παρωδεῖν ad laudem Illustrissimi, & Reverendissimi Domini, Do. Laurentii Mayers de Caramuel illius Civitatis Pontificis (δ) sed tacere jussum, ne Synecrisis Adulationis aliquam suspicionem incurreret, ad Cardinalem de Vio convertens oculos (ε) illius gloriæ Maronianum Distichum attemperavit; inquitque

His quoque litteribus, quem Commentaria (Thema
Doctrina, quibus Angelica illustrantur) honorant,
Æternam famam, Tu Cajetane, dedisti.

III.

Reverendiss. D. Franciscus Verde.

Et moræ impatiens ulteriùs prætergressum, pervenit Neapolim, ut Reverendissimo D. Francisco Verdæo (ζ) ob præstitos favores, & gratias ageret; &, si occasio succurreret, iteratum imploraret auxilium. Unde sic infit.

Qui evaginavit calamum, ut defenderet olim
Fundamentales Caramuelis opes
Crespinum contrà, displodet fulmina siquis
Nunc hos in Libros ora movere velis.

Valentia. Græcè vocatur Ρώμη, *& Roma Latinè est* Valentia.

Reverendiss. D. Petrus Pantox.

Voti compos; quia non erat, cur diutiùs Parthenopææ Civitati inhæreret, propitio Æolo transfretavit feliciter, Valentiamque (η) (hoc est, Romam Hispanam) veniens, tot ibi Amicos reperit, ut multa impenderentur folia, si nullo omisso omnes recenseri deberent. Sed, quia affectus, quo me ille prosequitur, & quo Ego illum prosequor, aliis, etsi dignissimis, præponit Oratorii Præpositum, Reverendissimum (θ) nimirùm D. Petrum Pantoxium, ad eum illud confidentiùs accedit, & sic affatur.

Doctrina, & Pietas siquidem regione triumphant
Tota hac, Invidia jam timor omnis abest.
Nomine tu nostro Proceres Vir Magne saluta;
Regia nam dudum me Carolina vocat.

Dixerat, & faventibus auris Madritum (Urbem (ι) Villæ infusam) festinat.

Illustrissimi D. Antonii Augustini Epitaphium

Sed viam obtorquens declinavit, Albaracinum, & Segorbiam ingressum. Ibi piæ Memoriæ, Dn. Antonii Augustini Tabellam sepulchralem appendit: hic Dn. Ioannem Ioannizium veneraabunda oratione suspexit. Erant verba Epithaphii,

Cui nomen moresque pios Antonius Abbas,
Et cui Augustinus cognomen nobile præbet,
Cui dedit Eloquium & Calamus, famamque, decusque,

Quà

Quà immortalis ovat Cæli in regione suprema :
Et quà mortalis felici hac clauditur urna.

Erant, quæ Dn. Ioannizio sunt dicta.

Salve, Cognomen, cui & Nomen Gratia prabet. (λ)
Cui & pendit laudes docta Minerva, Vale.

D. Ioanni Ioannizio dicta Salutatio.

Tacuit; nam; ut diceret plura, nec tempus nec occasio permisit; & denique Madritum iniens, & à Reverēdiss. P.Magistro Michaele (μ) Mayers de Caramuel benignissimè acceptum; Vbi autem percepit eum in sui Autoris laudes se velle officiosè & copiosè profundere, obstitit dicens.

Cur Reverendissimus Pater Magister, Michael Mayers de Caramuel tacere debeat?

IV.

Tu, cujus Suadam celebrant Ecclesia, honora
Laude Schola afficiunt cujus & ingenium.
Me suadente tace; quoniam, si fortè loquaris,
Dicere à Doctis omnibus αὐτόφιλος.
Pagina sum, scripsit quam, quem tu diligis; & qui
*Te, (nam corde tenus, vult ut *) ametur) amat.*

**] Ovidius Vir, ut ameris, ama.*

Adquievit Vir doctissimus Supplicantis imperio, illudque ad Mecœnates, & Patronos, quos Madriti præ cæteris veneror & suspicio, conduxit. Et primò ad Excellentissimum (ν) Heroem, D. D. Petrum Aragonium, Ducis Cardonii Filium, dum in citeriori Sicilia [a] esset Prorex, nos eximiis honoribus est prosequutus, & nunc Madriti favere & honorare non cessat. Ejus laudes, ut innotescant omnibus, per totum Orbem Fama his hendecasyllabis vociferatur.

a] Regnum Neapolitanum Citerior Sicilia nominatur.

Excellentiss. D. Petrus de Aragon.

Pax toga Insignem décorat Ministrum:
Mars sagum prabet celebri Stratego:
Qui tamen cura vigili, Minerva
*Servit utrique *]*

**] Minerva, eadem qua Pallas, Armorum & Literarum Dea.*

Hinc placuit venerari (ξ) illos Fratres, quos si sortita esset Antiquitas, antetulisset Gracchis, in cujus laudes copiosa dignatione profundetetur.

Illustriss. DD. Laurentius, & Antonius de Calatayu, nobilissimi & doctissimi Fratres.

Illos ut vidit, veneratum est hoc Distichon.

Te quoque Vincenti celebrabunt Carmina nostra.
Barbitos Antoni Te quoque nostra canet.

Et tandem, quoniam asserente Aristotele, quod intenditur primò solet esse ultimum in exsequutione, (ο) Illustrissimum D. Nicolaum [*] Antonium invisit, dixitque

Quod in intētione primum est, est ultimū in exsequutione.

**] Nicolaus nomen est, quod in Carmen Hexametrum intrare nō potest, quoniam primā & tertiam producit, & alias corripit.*

Nomine & illius te Antoni clare saluto,
Cui Tua docta dedit Bibliotheca decus.

Ab omnibus his, & ab aliis plurimis eximiis favoribus hoc Ἐπίδειγμα, se honoratum sentiscens, redditur animosum, & Salmanticam, Arcis Literariæ fastigium, cogitat, Salmanticam inquam quam qui Romam *Vrbium Deam* vocaverunt, potiori jure possent dicere *Deam Academiarum*.

De Salmanticēsi Academia. An appellari possit Dea Universitatum?

V.

In Scholas ulteriores ingressum, circumspectum circumspicit; hic videlicet Criticos cum Prisciano, Quintiliano, Cicerone, Virgilio; nec non cum Homero & Demosthene, de Etymo, Analogia, Schematibus Metricis, & de Floribus differentes Rhetoricis. Aderant illis Mathematici, qui cum Pythagora disputabant de Numeris, cum Euclide de Lineis, & cum Ptolemæo, metiebantur [*] Oceanos & Regiones terrestres, Syderibusque præscribebant leges, quas in suis motibus seu currant, seu recurrant, observent. Adstabant Physici, quorum alii venerabantur Aristotelem, alii quia in Genebrardo legerant, illum (π) sicut cœcum de coloribus loqui, Dogmata Nova propugnabant. Lis erat (ρ) cum Galeno & Hippocrate Medicis, qui Artem suam difficilem & longam, vitam Humanam brevem, & experimenta universa fallacia esse conquerebantur. Altiori subsellio consedebant Theologi, desiderante bene illius Libros perlegere, de quo constat Dominum nostrum Iesum Christum dixisse, *bene scripsisti de me Thoma*. Et eis admixti (σ) Professores Iuris Pontificii & Cæsarei, scitè dicebant nihil aliud Iurisprudentiam esse, quàm Theologiam Practicam.

**] Et cur Astrologi) nimirùm illi, qui ex motu & situ Syderum futura contingentia prædicant, non sunt sortiti Scholam specialem Salmanticæ?*

Quia ibi Providentia præsidet & Prudentum Iudicio, Quantum Astronomus metitur, tantum Astrologus mentitur.

An Iurisprudentia sit Theologia, & Iurisprudentes Theologi.

Dum admirabundum nostrum hoc Ἐπίδειγμα, tot tantosque omnium Scientiarum, & Facultatum Doctores, & Professores circumspicit: quia inter ipsos

——— velut inter Astra
Luna minora

Reverendissimus D. MICHAEL DE FUENTES prælucebat, præconceptæ Spei & Fidei attemperavit fides, & sic fuit modulatum.

Reverendissim. D. Michael de Fuentes.

Totius est Mundi Salmantica Prima Scholarum.
Ejus & tu cathedra Tu meliore sedes.
Ergo inter Doctos, celebrat quos Orbis uterque,
Tollit & ad Lunæ cornua, Primus eris.
Doctrinas igitur Tua queis Censura favebit,
Qui audescat Scriptor carpere, nullus erit.

Qui in suprema Academia locū supremam obtinet, est potcul dubio inter Doctos Orbis Literarii Supremus.

Sic illud (nimirùm, ἐπίδειγμα) doctissimè, & certissimè statuit. Et Ego eidem consentiens, à Tuo subtilissimo Ingenio, & prudentissimo Iudicio ultimam sententiam exspecto. Sanè *sententiam ultimam*. Quoniam, sive approbes, sive reprobes istas cogitationes, de illis ulterius sum cum nemine disputaturus. Discam enim, si illis θῆτα nigrum inuras, obliterandas esse: non enim aliis placere Ingeniis poterunt, quæ Ingenio displicent, quod aliorum Ingeniorum est Regula. Et discam, si illas benigna Censura honorare digneris, non esse curanda dissimilium Ingeniorum dicteria; jussus enim propugnare, quæ dixerim, respondebo, Αὐτὸς ἔφα. (*) D. Michael approbavit, & sufficit.

Cur ipse, sive approbet hoc ἐπίδειγμα, sive reprobet hoc positurum, ut sit nostra Disputatione.

(*) In Pythagora Scholæ irrefragabilis erat probatio, quam præbebat Præceptoris auctoritas, inclusa in illo verbo. Αὐτὸς ἔφα Ipse (Pythagoras) dixit, nemo contradicebat, quatuor terminos: y quæ cum solo traducitur ea nostra vasta Lingua, sin ostra felacion, e resposta, quedan clarissimamente respondidos.

SECTIO I.

Conclusio defendenda proponitur. & fulmen, quod contra illam displodi ab Adversariis solet, erumpere & prodire permittitur.

VI.

a) *Qui philosophantur extra Angelici Doctoris Scholā* Ἀθώμισται *vocantur.*

Multæ sunt Conclusiones, quas in Angelici Doctoris libris Athomistæ [a] adoriuntur: præcipuas noster Liber dilucidat, at quoniam in specimen (ut per rationis paritatem formetur Judicium & Censura de reliquis) debet una produci, hanc exhibeo quam nisi aliquis Palæphatus ad ... opportunum retorqueat, inter [b] ἄπιςα παράδοξα collocant Scotistæ.

b) *Falsa & incredibilia Propositiones.*

Est ergo à nobis hodie defendenda Conclusio

Materia prima est pura potentia: caret proprio actu: non habet existentiam propriam; sed per Existentiam Formæ existit.

Qualis sit hæc Conclusio?

Contra illam Veritatem (hoc enim nomine hanc Conclusionem dignor; quoniam, qui semel differentiam, quæ inter **sare** & **sere** (inter ... quidditativū & esse existentiale) versatur bene intelligat, nullus poterit Adversariæ assentiri.) hic solet explodi Syllogismus, cui velut Scholastico Fulmini, qui extra labarum Angelici Doctoris merent, nimiùm, & nimiùm, ut opinor, confidunt. Argumentantur enim sic.

Hoc Syllogismus, ut dicunt, ... Principale ... ...

Omnis Causa est ante suum effectum,
Sed Materia-prima respectu Formæ, & Compositi est Causa.
Ergo Materia-prima est ante Formam & Compositum.
Ergo illa est (existit) ante Formam, Compositumque.
Ergo illa non est (non existit) existentia Formæ aut Compositi.

c) Dicam ... panicè, ut ab universis intelligar. *El ... ea que me pongo ... de la ... acular de monstracion, y probar, que esta ... demas Sylogismos, ... con gran ruido se forman contra Santo Thomas, tienen*

Ecce, ... habes Syllogismum, qui passim ... censetur ... us. Et quid, quæso, ... arum in ... Lib is Front... om...: *Me demonstraturum quatuor ... constare ... ; & ideo, ... hanc Dialecticum ... fertur* [N.B.] *sine alia Responsione remanere solutam.* [c]

Ut ergo meam liberare fidem possim, præparo alterum calamum, & sic scribo.

Non sum ego, qui contemnere velim, quæ magni fieri à Viris doctissimis video. Et hoc ideò

Argumentum tanti profectò facio, ut fatear liberè, quamdiu illi debeat respondere Priscianus, aut alius quicumque Grammaticus, dissolutionem opportunam indepturum non esse. Subjungam tamen Metaphysici Lectoris sententia, quia Æquivocationem percipier censendum esse clumbe, & nihil omninò concludere: quoniam in illo, vel priores Assertiones sunt falsæ; vel reperiuntur quatuor termini.

De Syllogismo Principali.

Sane istud Argumentum Scotistarum, & Nominalium Opinione est Achilles, à quo victoriam confidenter sperant. Illudque illorum Hectorem volunt esse Thomistæ; quoniam, sicut occiso Hectore Græci sunt victoriam contra Troas assequuti, sic Angelici Præceptoris Discipuli hoc argumento, absoluto, aut prostrato, adversariam expugnabunt sententiam.

Qualis sit Scotistarum, aut etiam Thomistarum judicio?

SECTIO II.

Ostenditur Præceptorem Subtilem, ejusque Præstantiores Discipulos, hoc Syllogismo, quem dixi Principalem, armari, ut Thomistas impugnent.

Multus est Scotus in probando *Materiam propria, eâque à sua quidditate indistincta, Existentia fulciri, nec in* **sendo** *(existendo) a Formæ Existentia pendere.* Edisserit hanc Difficultatem, tum alibi, tum præcipuè *in 2. distinct. 12. quæst. 2.* Ibi enim Argumento, quod *Principale* dixi, suæ Conclusionis probationem confidens, sic scribit. *Absolutum distinctum & prius alio absoluto potest esse sine contradictione sine illo. Materia ens absolutum, distinctum & prius Forma quacumque, sub naturali videlicet, & accidentali. Ergo potest esse sine alio absoluto, sive sine Formâ substantiale, aut accidentali absolutâ,* &c. *Quod Materia sit quid absolutum, satis patet, quia facit compositionem realem & absolutam. Quod autem sit prior Forma, saltem natura, ... , patet, quia est receptivum, & ... Forma est prius Formâ. Ergo,* &c.

VII. Conclusio Scoti.

An Materia sit prior Forma; ... possit **sere** *,* **seire** *(esse, & existere) sine Forma.*

Scho-

Scholiastes, qui omnes in suis locis Quæstiones ad [illegible] [illegible] reducit. *Materiam separabilem esse à Forma probat Scotus primò, quia est absolutum, & prius illa.* &c.

Pater Joannes Poncius *pag.577. à n. 9.* [*] Scoti locum dilucidaturus, illum uberiore & clariore doctrinæ gratia, tantisper alterat, & sic scribit [Facilius tamen esset, si adjungeretur aliquid majori, quod à [illegible] intellectu [illegible] facile [illegible] ederint, [illegible] ab ea res tas majoris dependet, nempe, *[illegible] absoluti prius [illegible] necessaria existentia posterioris*: nam per hanc partem tollerentur omnes instantiæ, & major esset concedenda ab omnibus, quæ etiam particula addenda esset minori, & adversarius [illegible] deberet dare rationem, cur materia necessario exigeret ita existentiam formæ, ut non posset divinitus esse sine illâ, quod certè non credo unquam eos facturos, nec heri posse.]

*] *Ex his tamen, ut aliis præstetam, potest Lector colligere, non tam explicare, quàm corrigere Scotum à Poncio.*

VIII. Mastrii Philosophia magno fuit applausu in [illegible] la recepta.

Prodiit nuper Venetiis Philosophicus Cursus, per tres doctissimos Tomos diffusus, in quo P. Bartholomæus Mastrius, collato studio cum P. Bonaventura Bellutio, ad mentem Præceptoris Subtilis Aristoteleas ediderit Resolutiones; & *in Physic. disp. 2. art. 1. pag. 55.* ad præsens argumentum Materiam-primam esse propria existentiâ præditam perorans sic scribit. [Probatur [illegible] à coto *in 2. dist. [illegible] qu. 1. & 2.* ex Physicis [illegible] nibus, quia [illegible] a exercet, ad quæ prorsus inepta fore [illegible] bilis sine existentia; est enim subjectum [illegible] ationis, est receptaculum formarum [illegible] materialis earum, est pars altera compositi substantialis, ergo habet propriam existentiam distinctam ab existentia formæ, & independenter ab eâ, dependentia propria, & [illegible] antecedens patet, & consequentia [illegible] probatur, quia nec mutatio [illegible] [illegible] in rerum natura, & [illegible] utroque termino [illegible] ineunte, nec [illegible] a in [illegible] [illegible], & [illegible] stentia, [illegible] [illegible] existe [illegible] [illegible] primum [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] naturæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pir [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] prius incapibilis est subjectum actuale formæ ab eadem formâ, quam sustentat, existentiam accipere; prorsus inintelligibile est, materiam physicam exercere causalitatem [illegible] formam & non præintelligi existentem. [ ] [illegible] existentia est ratio vel saltem conditio [illegible] [illegible] prærequisita ad exercitium physicæ [illegible] [illegible] tatis ut omnes fatentur.] Et quia videns Thomistas has & [illegible] des alias Instantias ad naturæ (vel, quod [illegible] [illegible] [illegible] idem est, ad rationis rationem [illegible] [illegible] ratione nantis) prior [illegible] [illegible] hanc contra le Objectione [illegible] [illegible] [illegible] formæ. [Respondeatur, [illegible] [illegible] Materiam-primam, prius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] causæ materialis, [illegible] [illegible] formalis] [illegible] [illegible] ipse totus [illegible] [illegible] prioritate probandis omnia, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ne [illegible] [illegible] potest [illegible] [illegible] esse [illegible] le ca [illegible] præc [illegible] [illegible] at [illegible] re, materiam prius [illegible] [illegible] [illegible] tenere causæ materialis, formam in [illegible] causæ formalis

An Materiaprima possit sua physica, munera exercere, nisi habeat existentiam propriam, per quam ante formam existat?

*] *Ternarius & Triangulus suas Compositae, & tamen* **Carent** *& habeat pro dicata essentialia, & proprietates, quas Arithmetica & Geometria contemplarentur, licèt illarum Vaticatos & Linea nea existetente in rerum natura,*

a] *Sic sunt Numerus & Figura* **Sant** *(habent esse quidditativum) & componuntur ex partibus (Formatiotus & Li [illegible])* **Santibus** *(habentibus esse quidditativum) ita & ii [illegible] secundum se considerati* **Sat.**

nam existentiam, quam [illegible] priorem vendicat materia in genere causæ materialis, vel ei per [illegible] competit independenter à forma in quocunque genere, vel non; si primum, habemus [illegible] [illegible]: si secundum, [illegible] existentia effectus erit in causa [illegible] causa [illegible] sum vel conditio præ[illegible] [illegible] in [illegible] a ad actualem ejus causationem, & eadem existentia formæ à ipsâ dependebit, & ipsa [illegible] ipsam in materiâ præcedet, & in seipsa recipietur, quæ implicant, quod [illegible] etiam retigit P. I. chetus *in 2. dist. 12. quæst. [illegible]* solvendo argumenta Cajetani.

& componitur similiter ex partibus **Santibus;** *& etiam primâ supervenientiæ existentia erit* **Sens** (existens.)

An détur ulla prioritas in diversis generibus?

q. Qa dquid sit de prioritate reali rationis rationantis prioritatem qualis in Materia & Forma invenitur, minimè esse posse, nemo potest negare.

SECTIO III.

Producit aliquos Scotistas, ut oculi propriis Lectores videat, eadem ipsos Argumento contra Thomistas uti.

Sunt multa Ingenia libera, qui captivare proprium intellectum nolunt, in ullius Præceptoris obsequium. Hi pront Venti spirant in Scientiarum Oceano, aut rhombum ab Angelico Doctore delineatum, aut lineam ab Scoto descriptam, pergunt, & sequuntur. Ex Philosophis ergo,

Nullius addictus jurare in verba Magistri,

qui Thomizant libentissimè omissis illos, qui Scotizant in hac præsenti Quæstione proponamus.

IX. De Thomizantibus, & Scotizantibus.

An & quo ipsi modo à Thomistis & Scotistis distinguantur?

Recensendus est imprimis prater alios P. Georgius de Rhodes, S. J. cujus [illegible] [illegible] Epigraphe (inscribitur enim *Peripateticus [illegible]*) commendabilem reddit. [illegible] en *in lib. 2. disp. 1. sect. 2. §. 4. pag. 100.* & Scoti Re[illegible] [illegible] [illegible] & Scotica probatione [illegible] [illegible]: *[illegible] Materia propriam Existentiam, distinctam ab Existentiâ Formæ, negant Thomistæ quidem non fauste[a] S. Thomas, [illegible] ostendunt; Suarez, Vasquez, Pererius, Aversa, [illegible] ip[illegible] pert[illegible] [illegible] aturis, sic in [illegible]. Quod pr[illegible] [illegible] [illegible] existere ante aliud, & est Causa illius, habet existentiam distinctam ab existentiâ [illegible]: Sed Materia prajacet, existit ante Formam materialem, & est Causa illius. Ergo Materia, existentiam habet distinctam ab existentia Forma. &c.*

a] *Paucis verbis hic à Rh. dicitur, quod nunquam probaturus est, est multa profundæ. Sententia, cum non faveat aut Preceptorem Angelicum, ab illo expresse tradatur multis in locis. Verum, aut alterum ponamus. Ipse enim* quæst. 4. de Potent. art. 4. in corp. *sic scribit.* Quidquid in rerum natura invenitur, actu existit, quod quidem non habet Materia, nisi per Formam, quæ est actus ejus. *Respondet* q. 1. qu. 94. art. 3. *ad 2. respondet eandem sententiam dicens.* Idem est esse Formæ, & Materiæ & hoc quidem est esse Compositi. *Vide Complutenses in libr. 1. Physic. disp. 3. qu. 4. §. 1.*

Addo P. Antonium Bernaldum de Quiros [b] qui *in Cursu Philosophici tr. 1. 3. disp. 5. num. [illegible] pag. [illegible]* [illegible] [illegible]: *Ego aut in eo dari existentiam propriam Materia, ut existentia Totius non sit simplex, sed composita ex duabus partialibus [illegible] [illegible] duabus Essentiis.* Quod, ut suadeat, non ad [illegible] *num. 12. pag. 250 b.* remittit, ibi enim scripserat. *Materia dicitur Causa materialis Formæ, quia causat existentiam Formæ; id non dicitur causa sui, licèt causet etiam suam existentiam, quod tenendum esset, licèt admitteretur existentiam propria materiæ, tunc enim hæc adhuc causaretur ab entia materia, quin tamen materia diceretur causa sui, & ratio est, quia causa debet di[illegible] [illegible] [illegible] adæquatam ab effectu, sic anima [illegible] per nutritionem causet unionem sui ad [illegible] [illegible] censetur causa hominis, etiam tamen pater [illegible] causa generans, qui solum unionem pro[illegible] [illegible] sola [illegible] discriminis ratio, quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ade-*

b) *Libenter hunc Philoso-*

phum lego, cùm quia pollet felicissimo ingenio; tum quia est nepos Reverendissimi D. Ludovici Bernardo de Quiros, Filii nostri Monasterii de Spina, Generalis Ordinis Cisterciensis, & Salmanticæ Sacræ Theologiæ Magistri, & Sacræ Scripturæ Cathedratici, cujus pietatem & doctrinam suspexi dum viveret, & quem in Empyreo (sic spero) Patronum nunc & Tutelarem habeo.

a loquutâ ab homine. Adde in hac sententiâ causa requirit distinctionem in e entiâ ab effectu (ideò Angelus licèt causet suam existentiam, non dicitur se causare) materia autem est diversæ essentiæ ab essentiâ Formæ, secus respectu propriæ.

P. Arriaga laudatus.

Dat Materiæ existentiam.

Autoritate multorum suâ sententiam probat.

CONsentit præcedentibus P. Rodericus Arriaga, etiam S.J. quem suspexi in Bohemia dum viveret, & etiam post fatum amo, & veneror. Ipse itaque *disp. 2. Physic. sect. 5. subs.* . *pag. 182. b. juxta editionem Lugdunensem anni 1653.* sic statuit. *Concedenda ergo est propria existentia materiæ-primæ cum Scoto, Henrico, Gregorio, & Gabriele apud Suarez.* supr. num. 13. *quibus ipse subscribit, ubi & multos alios pro eâdem refert. In eadem sunt, Toletus* in præsenti qu. 13. *Pererra* lib. 5. Philosoph. cap. 13. *Fonseca* 1. Metaph. cap. 7. q. 1. sect. 5 *Molina, & Vasquez apud Hurtadum* in præsenti disp. 2. *quos ipse sequitur, Valentia* 3. par. qu. 1. art. 2. punct. 2. *Conimbricenses* hic cap. 9. qu. 6. art. 7. *estque ita communis inter omnes nostræ Societatis Magistros, ut nullus ab ea discedat.*

Et ut illam confirmet Principalis, quod diximus attigit Argumento.

Et probat suam Conclusionem dicens. *Materia est subjectum Formæ. Ergo est prior quàm Forma. Ergo habet existentiam saltem prius naturâ ante Formam. Ergo non potest existere per existentiam Formæ, sed per propriam.* Recognoscit hoc Ratiocinium ille, &, ut fatetur esse forte & robustum, in suâ, & Scoti amimi Unione, quæ existentiam ab essentiâ realiter nō distinguit; addit nihilominùs illud, si adversaria supponatur Opinio esse languidum, & elumbe; unde sic infit. *Hoc argumentum valde extollitur à nonnullis, verum arbitror, admissâ semel distinctione modali inter essentiam, & existentiam (ut eam admisimus pro præsenti quæstione) nullam habere vim quia si semel admittitur, posse materiam, vel Formam esse subjectum propriæ existentiæ, & consequenter prius naturâ ad existentiam intelligi, cùm non poterit intelligi materia prius naturâ ad formam, & ad illius existentiam, quantumvis per illam existat. Argumentum convincit quidem nullam existentiam distingui à propriis essentiis, verùm specialiter contra existentiam materiæ à Formâ nullam habet difficultatem, ut ex dictis patet.*

An illud ipse invincibile judicet?

X.

Laudatur P. Richardus Lynceus.

PRogredior, & quia illud Commune Pronunciatum,

Conveniunt rebus nomina sæpè suis;

in P. Richardo Lynceo, ingenii subtilissimi, & oculatissimi Viro verificatur, illum etiam produco; quoniam *in sua Philosophia libr. 2. tract. 3. cap. 1. pag.* 17. de Materiâ-primâ, quam onerat propriâ Existentiâ, sic discurrit. *Si ob aliquam rationem a Forma in genere causæ formalis dependeret, maximè quia per Existentiam Formæ existeret. At hanc rationem esse falsam, & nullius momenti probatum est.*

Materia prima propriam existentiam consequitur.

Enim verò Assertioni nostræ refragantur Cajetanus de ente, & essent. cap. 5. qu. 9. Capriol. in 2. dist. ... 1. *Javellus & Soncinas* 8. Metaph. q. 1. *Ferrariensis* contr. Gent. cap. 4. *omnesque Thomistæ ut testatur P. Suarez* ubi supra. *In eadem sententia sunt Argentinas* in 2. dist. 12. qu. 1. 1. *& Durandus* ib. qu. 2. *Idipsum etiam ex nostris videtur sequi Fonseca* 5. Metaph. cap. 2. quæst. ... *Obtinent autem primò Doctores Thomistæ, materiam non habere existentiam propriam sed existere per existentiam Formæ. Forma ergo dat esse materiæ, adeòque est vera illius causa.*

Producit ... contraria.

VOlebam hic aliquas periodos ex P. Ildephonso de Peñafiele Peruano etiam S.J. ... in re ..., quia ipse *in Cursu Philosophici Tomo II. in Physic. disput. 4. f.* ... Materiam-primam habere propriam existentiam pronunciat, frequenter esse quiditati ... est, fare aut ignorat, aut negat ... Nihil, & fere (*Formæ existentiale*) nullum ... dium admittit, operæ-pretium ... totam illam examinare & ... eorum ... ad-lucinationes, Viri alias docti, propalare, & ostendere. Claudo ... modo ... dem Librum: olim enim ... per tempus licebat, totam illam ... telegam, & Scholiis opportunis ornabo.

P. Peñafiel inter P. ... Nihil, & Rom existentem nullum Medium admisit.

HAbet ingenium floridum Dn. Bonifacius Bagatta, Canonicus Regularis, & *in suis Cursus Philosoph.* ... *pag.* 138. sic scribit. [Materia-prima habet actum entitativum, & existentiam independentem à Formâ. Est contra quosdam Thomistas, quos citat Oviedus *hic contr. 2. punct* 5. est tamen Scotistarum omnium cum Scoto *in* ... *dist.* 12. *qu.* 1. *& 2.* & fere omnium Recentiorum, Vasquez, Suarez, Toleti, Ruvii, Hurtadi, Arriagæ, Morandi, Guarini, Oviedo, Velez, Spinulæ, Aversæ, Lalemander, & etiam D. Thomæ, & aliquorum Thomistarum Sanctum Doctorem meliùs intelligentium, ut ostendit noster Ayo ... *tom.* 1. *Physic. disp.* 4. *q.* ... cujus Sancti Doctoris testimonia ... autoritates multas adducit Serbellonius *disp.* ... *in Physic. qu.* 1. *art.* ... §. 24.]

D. Bonifacius Bagatta ab ingenio laudatus

N. B.

A se vult habere omnes ad unū Scotistas, & contra se aliquos Thomistas tantummodò.

An Materia Formas materiales producat?

Et posteà probationem quæstionis sic arguit. [Formæ producuntur à Materiâ, seu, ut cum communi loquar, educuntur de potentia materiæ, sed hoc nequit ... esse, nisi materia propriam existentiam haberet, ergo &c. Minor probatur. Produci enim Formam dependenter à Materiâ importat, materiam esse subjectum receptivum actionis agentis producentis Formam, sed non posset esse tale subjectum nisi existeret: actio enim sicuti exigit existentiam subjecti, in quo recipiatur, &c. ergo &c. Tum quia materia est causa materialis existentiæ Formæ, sed quælibet causa est prior saltem naturâ suo effectu, ergo materia debet esse prior Formâ. At non debet esse prior secundum solam essentiam; ergo secundum existentiam: Minor probatur. Nam prioritas, quam causa habet ad effectum, debet esse talis ut possit suo modo influere in effectum, sed influxus nequit esse à causâ, solùm secundum essentiam sumptâ, essentiæ enim in abstracto non sunt operativæ, ergo secundum existentiam, ergo &c.]

An omnis Causa sit prior suo Effectu?

An hæc prioritas in genere existendi debeat esse?

XI.

Hic proponitur ejus Argumentum, & Sectione VI. examinabitur, data ab ipso ejusdem Argumenti dissolutio.

CLaudat illam Autorum Seriem P. Joannes Lalemandetius Ordinis Minimorum S. Francisci de Paula Provincialis, qui totam Philosophiam tribus tomis doctissimis complexus est. Et insuper reliquit Theologica Syntagmata, quæ si in lucem prodeant, cū fructu, & utilitate legentur. Ipse enim *tom. 2. Physic. disp. 2. p. 3. column.* 1. hanc Conclusionem propugnandam admittit, *Materia-prima propriam habet existentiam de se, & non à Formâ.* Eam probaverat in Cl... II. subdivisione, *num. 5. columna* ... *Cuicumque venit aliud causare pro aliquo signo, convenit & existere, pro eodem signo; sed materia-prima in primo signo, quo recipit*

Ejus Conclusio.

Conclusionis probatio.

for-

An Materia recipiat Formã quando non existit?

formam, convenit causare, ergo tunc convenit existere, sed pro illo signo non habet existentiam formæ; ergo propriam. Confirmatur, quia materia, aut causat compositum, & recipit formam, quando existit, aut quando non existit: non quando non existit, ergo quando existit, ergo tunc ipsi conveniat propria existentia, quia existentia formæ sequitur totum compositum. Confirmatur, quia causa non mendicat à suo effectu, materia autem causat existentiam compositi & formæ in genere causæ materialis, ergo non emendicat suam propriam existentiam ab eis.

SECTIO IV.

Idem Argumentum, quod Principale *dici jussimus, Thomistæ contra semetipsos objiciunt.*

XII. Huic Argumento, quod contra suam doctrinam hic objiciunt Thomistæ, Sectione VII. satisfaciunt.

QUoniam hoc Argumentum esse fortissimum universi fatentur, illud contra se Discipuli Angelici Præceptoris proponunt; illo enim dissoluto existimãt, nullum aliud mansurum, quod egeat aliquâ dilucidatione.

Cur omnes Thomistæ contra se Principale Argumentum objiciant?

Illud apud Complutenses. Erat eorum Conclusio, *Materia-prima, nullam ex se habet Existentiam à Formâ, & Composito emendicatam.* Sic nos docent *in Libr. I. Physic. disp.3. qu.4.* §. 1. *num.*13. & pro illâ Præceptorem Angelicum *qu.4. de potent. art.4. in corp. &* 1.2. *qu.*94. *art.*5. *ad* 2. Et addunt hanc esse perpetuam & constantem in Scholâ Thomistarum sententiam. Et tamen contra illam §. 2. *num.*24. *pag.*39. sic arguunt. [Quælibet Causa est prior suo effectu: sed materia-prima est causa Formæ, & Compositi, ut ex se constat: ergo est prior illis; ergo pro illo priori habet propriam existẽtiam. Probatur hæc secunda consequentia: quoniam pro illo priori nequit existere per existentiam Formæ, & Compositi, quæ nondum existunt; ergo existit propriâ existentiâ. Confirmatur; nam prius est, quòd causa secunda producatur, quàm quòd causet; ergo priùs fit materia quàm influat in formam, & compositum: sed omnis productio terminatur ad existentiam: ergo materia pro priori ad formam & compositum recipit existentiam ab Agente, à quo producitur.]

Complutensium Conclusio.

Omnis Causa debet prius esse ante quam causet, & terminatur ad rem existentem producta.

Ferè Conclusiones Complutensium (ut dicam verba) exhibet P. Philippus à Sanctissimâ Trinitate *in sua Philosoph. Summa* 1.2. *qu.*3. *art.*4. *pag.*173. dicens. *Videtur quòd Materia prima habeat ex se propriam Existentiam. Ita tenent Scotus, Gabriel, Henricus, Suarez, Fonseca, Rubius, Toletus, & alii extra Scholam Divi Thomæ, &c. Sed contra est expressa autoritas Aristotelis* 5. Metaph. text.15. *ubi dicit*, Animam esse Causam Existentiæ Materiæ. *Illum sequuntur Boëtius* Opusc. de Unit. & Uno *D. Bonaventura* in 2. dist. 22. *D. Thomas* multis locis, *ac communiter omnes Thomistæ. Capreolus* in 2. dist.3. qu.1. *Cajetanus* de Ente, & Essentiâ cap.5. qu.8. *Ferrariensis* 1. contr. Gentes cap.4. *Soncinas* 7. Metaphysicæ quæst.17. *Javellus* 5. Metaph. q.3. *Aranzus* ibidem quæst.2. *& nostri Complutenses* hîc, *& alii.*

P. Philippus à Sanctissima Trinitate, idem contra suam doctrinam Argumentum proponit.

Quia Formæ sunt posteriores, quàm Materia, non possunt dare existentiam Materiæ.

Et contra hanc suam Resolutionem hoc Argumentum proposuerant. *Materia-prima est Causa materialis Compositi, & Formæ Substantialis; cùm multæ formæ scilicet omnes materiales ex ejus potentiâ educantur, & intrinsecè ut vera pars componit ipsum compositum; ergo est prior illis, non de existit ante illa; non eorum existentiâ quia non sunt, & consequenter propriâ; vel dicendum est, quòd in illo priori nihil est, cùm non existat; & ita sequitur, quod generatio substantialis fit ex nihilo, & forma substantialis recipitur in nihilo, & forma materialis educitur ex nihilo, quod est creari, quæ omnia sunt absurda. Confirmatur; causa creata sive materialis, sive formalis non potest realiter causare, nisi prius ipsa ab agente causetur; quod enim non est, non potest causare; si causatur, ponitur extra causas, & ita recipit esse existentiæ.*

An inter Purũ nihil & Esse *(esse existentiale) detur Medium?*

Prodiit Tolosę ann. MDLII. (lege MDCLII.) Summa Philosophiæ. Authore P. Raymundo Mailhat Ordinis Prædicatorum. Et *in Physic. disp.2. sect.3.* sic statuit. *Materia-prima nullam prorsus ex se habet existentiam, sed existit per existentiam Formæ & Compositi Substantialis. Sic Thomistæ.* Et contra hanc suam Resolutionem *pag.*43. istam Objectionem proponit. *Materia est causa Formæ & Compositi substantialis, cùm Forma educatur de potentiâ materiæ, & ex ipsâ intrinsecè componatur totum substantiale: ergo est prior formâ & composito substantiali; in illo ergo priori naturæ, quo materia præsupponitur formæ & composito, cùm non sit nihil, debet habere entitatem actu existentem; non existentiâ formæ, & compositi, quæ nondum intelligitur; ergo propriâ.*

P. Mailhati Resolutio.

Objectio contra hanc Resolutionem.

Et posteà hanc Instantiam subjungit. *Nihil potest exercere suam causalitatem, nisi habeat existentiam; sed in illo priori, quo materia in instanti generationis antecedit formam, exercet suam causalitatem in ipsam & in compositum: ergo in illo priori naturæ habet existentiam.* Præterea. *Materia-prima in eo priori, quo causat est extra Causam Efficientem, cùm sit producta. Ergo habet existentiam. Probatur Antecedens. Quia omnis efficientia terminatur ad existentiam Effectûs.*

An nulla Causa exercere suã causalitatem valeat, nisi reverà existat?

Sum tibi tædio fastidioso (jam video) tot Authores, ubi sufficeret unus, adducens: at pace tuâ adhuc unum proponam, qui est hodie apud Recentiores in pretio. Ejus Liber inscribitur. *Cursus Philosophicus ex mirâ D. Thomæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Doctoris Doctrinâ desumptus;* &c. *à P. Ambrosio Lezardo Belliquadro, Ordinis Prædicatorum,* &c. Et in Tomo II. in quo edisseritur Physica, *quæst.3. art.2.* quæritur, *An Materia-prima habeat aliquem actum entitativum?* & respondetur negativè; citaturque Philosophus *libr.1. Physic.* & 1. *Metaph. text.*8. & D. Thomas *qu. 4. de potent. art.*1. & 1. *part. qu.*7. *art.*2. *ad* 3. & *qu.*66. *art.*1. & iterum *qu.* 74. *art.* 2. Et posteà *art.* 4. inquiritur, *An Materia-prima possit existere sine Formâ?* & respondetur id non posse fieri nec de potentiâ Dei absolutâ. Sic enim docet S. Thomas 2. *contr. gent. cap.* 43. & 54. & 3. *contr. gent. cap.*4. nec non 1. *part. qu.*6. *art.*1. & *quodlib.* 3. *art.*3. Et contra hanc veritatem *pag.*15. istam Objectionem invenio. *Quod est Causa alterius* [d] *esto sit ens incompletum, debet habere actum in priori naturæ quod causat; sed materia-prima est Causa Formæ ut patebit. Ergo debet habere actum. Major patet. Nihil potest causare nisi sit ens in actu; causa enim non causat nisi mediante aliquo actu quo agat. Ergo, &c.*

XIII. *P. Ambrosius Lezardus.*

Suam Conclusionem præmittit.

Et contra illam hanc Objectionem, seu omnino consimilem Argumento Principali proponit.

d] *Actus* ipse nomine realẽ existentiam intelligit.

Et statim. *Causa alterius, etiam receptiva, & passiva est aliquod bonum, sed nil est bonum nisi ratione actûs entitativi. Ergo materia prima, ut causa passiva habebit actum entitativum.*

SE-

SECTIO V.

Ante Principalis Argumenti dissolutionem præmittuntur paucula, quæ debent necessariò præsciri.

XIV. *Quale sit Principale Argumentum?*

FOrtissimum est, fateor, illud, quod voco *Principale Argumentum*. Est enim, ut loquar liberè, indissolubile, nisi ad nostram Novam Dialectum recurratur; Ergo sumendo ex illâ, paucos aliquos Terminos, quos noster Λεπτότατος uberiùs, & profusius dilucidat, Conclusiones nonnullas maximè necessarias præmittamus. Et erit

PRIMA.

Utrùm inter Purum Nihil & Rem existentem detur Medium.

SAnè inter Purum Nihil, & Sene (Ens existentiam habens) *datur Medium: nempe* Sane (Ens habens quidditatem.)

Veritas est hæc, ut fuerit Veteribus multis ignota, jam hodie Recentioribus, qui accuratiùs, & subtiliùs discurrunt, admittitur & propugnatur. Illam Citatus noster Liber [nempe, Λεπτότατος, Latinè SUBTILISSIMUS] *differt.1.artic.11.à pag.37.& num.65.* edisserit, & Classicorum Authorum testimoniis exornat; sed, quia tædiosum est, bis eadem aut scribere aut legere, R.P. Raymundum Mailhatium, Ordinis Prædicatorii Theologum, doctum & eruditum, quem paulò antè audiimus, producamus.

Resolutio Asserta Priscis fuit ignota Philosophis.

N. B. Quæ parenthesi quadrata, quã itali graphettam *appellant, hac duarum, nõ afuvit Mailhatii verba, sed fuerunt à nobis ut clariùs decurreret oratio interserta.*

Ipse enim *tom.2. Physic.disp.2.sect.2.num.29.* sic statuit. [Adverte in hoc decipi Adversarios, quòd existiment nullum dari Medium, [inter Sene & Non sane] inter *Ens actu*, seu *Entitatem actualem* ex unâ parte, & *Purum Nihil* ex alterâ, ex quo inferant Materiam primam hoc ipso quòd non est merum nihil, sed vera entitas realis, ut nos ultrò concedimus, debere dici (Sene) *Ens in actu*, adeoque includere actum aliquem saltem entitativum, ratione cujus dicatur *Entitas actualis*. In hoc inquam, falluntur; nam vel sumunt *Ens in actu* lato modo, & impropriè, prout idem est ac (Sene) *Ens, quod re ipsa & de facto est à parte rei*: vel in sensu proprio, (pro Sante) *pro Ente* scilicet, *quod est verè actus*, aut *quod propriam includit actum*: si primo modo sumant *Ens in actu*, libenter fatemur non dari medium inter *Nihil*, & *Ens in actu*, subindeque Materiam, hoc ipso quòd non est merum nihil, debere esse (Santem) *ens in actu*, id est, *Entitatem realè positam à parte rei*; Et, si nihil aliud volunt Adversarii, verum dicunt, sed abutuntur nomine *Entis in actu*: Si autem *Ens in actu* sumatur secundo modo, & propriè pro eo quod vel est verus [nempe, existentiæ] actus vel ipsum includit, in quo sensu nos in præsenti loquimur, velintque Adversarii Materiam-primam, eo ipso quod non est (non est Non sane) id est *Nihil*, debere dici (Sene) *Ens in actu*, sensu illo proprio, planè decipiuntur, cùm inter hujusmodi extrema mediet (sane) *Ens, quod est potentia realis receptiva actus seu formæ*, nimirùm Materia prima, quæ non est (Non sane) *Purum Nihil*, sed est (Sane) *Verata ens reale*, cùm sit pars Compositi Substantialis; nec est etiam *Ens in actu*, cùm nullum actum includat; sed mera potentia realis, ex quibus solves fundamenta adversariorum.]

N. B. Est P. Mailhatii Resolutio. *Inter esse Purũ Nihil & habere Esse existentiale datur Medium, videlicet habere esse quidditativum.* Vel in Dialecto Metaphysica. *Inter* Non sare & sere *datur Medium; nempe ipsum* sare.

Et paulò post contra illos, qui argumentabantur dicentes, materiam non esse entitatem possibilem, adeoque fore entitatem existentem & actualem, respondet distinguendo antecedens. [Est (Sane) *Ens actu*, id est, *de re ipsâ à parte rei positum*, (Clariùs, *est* sane, *Ens actu habens esse quiditativum*. Concedo. *Est* (sone) *Ens includens aliquem actum entitativũ*, Nego. Similiter ad Probationem distinguo Majorem. Quod non est (sabile, *Potens habere essentiã*) Ens merè possibile; sed est (Sane. Habens essentiæ actum) nempe, est *Ens actu*, id est, *re ipsâ* (samptum) *positum à parte rei* Concedo. Est (Sone) *includens actum aliquem*. Nego. Et eodem modo distinguo consequentiam [*] ut enim materia prima non sit purum nihil, sed ens reale positum à parte rei, sufficit quòd sit vera & realis potentia receptiva formæ.]

*] Sum doctus dicere *Distingue Consequens*.

Instabis: Non est ens in potentiâ; Ergo in actu, Distinguo; Id est, in rerum natura positum. Concedo; Constans actu aliquo. Nego.

SECUNDA.

XV. Trifariam accipi potest nomen actus.

HAbere actum, nec non Esse actum & tandem Esse actu differunt inter se.

Quid sit Habere actum? Et quid Esse actum?

Demonstratur. Quoniam Substantiale Compositum Actum habere dicitur; nam habet Formam, quæ est Actus Materiam actuans & perficiens, & intrinsecè Totum componens. Compositum igitur, habet actum, & non est actus: & Forma est Actus, & non habet Actum.

Et quid Esse actu?

Esse actu, non est existere, sed in suo genere propriam essentiam & quiditatem exercere. Sic *Homo* (& hoc nomine aliquem purè possibilem, qui numquam sit exstiturus, intellige) est potentiâ existens: quoniam potest existere: at est actu *Animal rationale*, non enim potentiâ, sed actu quiditativo, habet sua prædicata essentialia.

De Homine purè possibili. An, & quo sensu sit Ens actu?

Hanc Terminorum distinctionem & expositionem nos docet P. Raymundus Mailhatius quem paulò antè citavi: quoniam *tom.2. Physic.disp.2.Sect.2.num.26.* sic scribit. [Adverte duplicem esse Actum; alterum essentiæ, alterum existentiæ: actus essentiæ dicitur ille, qui constituit rem in suâ quidditate seu essentiâ, ut rationalitas; actus verò existentiæ est ille, qui constituit rem in ratione actualiter existentis à parte rei. Rursus actus essentiæ alius est physicus, alius metaphysicus: actus physicus est ipsa forma physica, quæ actuando materiam constituit unà cum illâ compositum substantiale in ratione totius physici seu naturalis: actus verò metaphysicus est differentia essentialis, quatenus actuat & determinat genus.]

Quæ sit inter Sare, & Sere (inter actum Essentiæ, & actum Existentiæ) *distinctio? Dividitur Actus Essentiæ.*

An Materia-prima habeat actum?

Consonat P. Ambrosius Lezardus Ordinis etiam Prædicatorum, *in sui enim Philosophici Cursûs tom.2. qu.3. art.2. pag.24.* contra illos, qui entitativo actu Materiam adgravant, sic scribit. [Si Materia-prima haberet actum entitativum, hoc esset, quia omne ens reale

de-

Materia prima secundum quidditatem suam considerata, est Ens actu, non tamen est Actus, nec habet actum.

debet habere actum, Sed hoc non valet. Ergo nullum actum habet. Sequela min. probatur. Aliud est esse actu, quod fatentur Thomistæ, & aliud est esse actum, quod Thomistæ negant: nam *Ens potentiale* est actu, non tamen actus, nec in suâ essentiâ habet aliquem actum entitativum.

SECTIO VI.

Satisfit promissis, hoc est, *Principale Argumentum per solam ex Linguâ Communi in Metaphysicam Dialectum traductionem dissolvitur.*

XVI. Pollicitus sum in Libri Titulo me præcipua Adversariorum Argumenta, nihil aliud faciendo, quàm illa in Metaphysicam Dialectum transferendo, esse manifestissimè dissoluturum. Et modò ut fidem liberem, Syllogismum præcedentem, quem in specimen posui, traducturus, sequentes Conclusiones adsumo. Sit ergo

PRIMA.

De hac Conclusione ferre Judicium nequit, qui Dialecticâ non præcalleat exactè.

NISI illud Est, [1] *quod ponitur in primâ Consequentiâ, sit idem ac* ſet (habet esse existentiale, *sive* existit) *Argumentum non erit ad rem: quia aliàs cæteræ non subinferentur Consequentiæ* [2] *Ut sit vera & debeat prima Consequentia concedi, debent esse vera Præmissa* [3] *Ut autem Major vera sit (nam de Minori nemo dubitat) illud* Est, *quod in eâ legitur, debet esse* ſat (habet esse quidditativum) *&* non ſet (habet esse existentiale) *Syllogismus* ἀδιαλεκτικὸς *erit; laborabit enim quatuor terminorum vitio, & nihil omninò concludet.* COROLLARIUM. [4] *Ille ergo Syllogismus, ut primo aspectu irresolubilis sit Grammaticorum opinione, manebit dissolutus, si in Metaphysicam Dialectum transferatur, nec ulteriori solutione indigebit.*

Quatuor partes continet hæc Conclusio: & omnes, si à Philosopho, qui procul præjudiciis, legantur, sunt claræ & certæ. PRIMA profectò patet: nam Secunda & Tertia Consequentiæ de ſere (*esse existentiali*) agunt, & id ut statim suadebimus, à ſare (*esse quidditativo*) non infertur. SECUNDA est προθεώρημα [*] Logicum; ex Falso enim Verum, non per se, sed per accidens sequitur. TERTIAM esse certam ex inferiùs proponendis constabit. QUARTA, nam percipitur oculis, ulteriori probatione non indiget.

**] Oportet totam Dialecticam, quanta est, esse Scientiam hypotheticam & conditionatam. De Præmissarum ipsa Veritate non judicat, sed ita disponit in syllogismo terminos, ut si per impossibile sint vera Præmissa, infallibile sit, veram ex illis Consequentiam deduci.*

Ut autem hæc, quæ prospectantur, medullitùs intelligantur, Syllogismum, quem *Principalem* dici, jussimus, in duabus Columnis exhibeamus; videlicet, in priori secundum Dialectum Metaphysicam novam: in posteriori secundum Idioma Commune.

Considera bene hunc Syllogismum. Si Major est vera, & Conclusio est ad rem, laborat quatuor terminis: nam illud est, aliud in majori, & aliud significat in Conclusione.

Omnis Causa est (ſat) *ante suum effectum.*	Omnis Causa habet esse quidditativum ante suum effectum.
Sed Materia-prima respectu Formæ & Compositi est Causa.	Sed Materia-prima respectu Formæ & Compositi est causa.
Ergo Materia-prima est (ſet) *ante Formam & compositum.*	Ergo Materia-prima habet esse existentiale ante Formam, & Compositum.
Ergo illa est (ſet) *ante Formam Compositumque.*	*Existit ergo* illa ante Formam, Compositumque.
Ergo illa non est (non ſet) *non existit, existentiâ Formæ aut Compositi.*	Non ergo existit Existentiâ Formæ, aut Compositi.

Nascitur tota hujus Syllogismi æquivocatio ex significatione Verbi Est, *in quo* ſare *cum* ſere (esse quidditativum cum Esse existentiali) *Argumentatores confundunt.*

Cur idem Syllogismus iterū & iterum positus sit?

Unus & idem Syllogismus, majoris claritatis gratiâ, in duabus fuit columnis positus. Illum in alterutrâ columnâ, considera bene, & perpende; & vide an in ipso rigor observetur Dialecticus.

N. B. Consequentiæ Secundariæ, quas nos in Dialectica nostra posuimus, magnam lucem afferunt, [ut] meliùs omnes Difficultates percalleamus.

Sanè, tres Consequentias video, in quibus inferri à Secundâ debet Tertia: Secunda autem à Primâ: & denique ista à Præmissis. Videamus igitur, Utrùm bene inferantur.

Tertia profectò optimè à Secundâ deducitur: legitimè enim defluit Argumentatio, cùm dicimus.

Materia existit ante Formam, Compositumque.
Ergo non existit existentiâ Formæ, aut Compositi.

Certum est enim Formam & Compositum quando non erant (hoc est, quando non habebant existentiam) non potuisse existentiam ipsi Materiæ-primæ communicare.

Progrediamur ulteriùs; examinemusque, Utrùm Secunda Consequentia legitimè à Primâ inferatur. Profectò, siquidem in Primâ Consequentiâ illud *est*, est ſet (*existit*) hæc ipsa Prima benè Secundam inferet, at malè ipsa à positis Præmissis inferetur, Syllogismus enim erit irregularis, ut pote oneratus quatuor terminis.

Prima Aristotelea Figura postulat, ut verbū est in Majori & Conclusione eodem sensu accipiatur.

Sed quæ huic morbo poterit medicina adhiberi? Præstare, ut Majori Prima Consequentia cohæreat: hoc est facere, ut verbum *est* in Majori & Conclusione unam, eandemque significationem retineat. Profectò, illud *Est*, in Majori positum, est idem ac ſat (*habet esse quidditativum*) idem igitur in Consequentiâ significabit. Et ipsa (Consequentia) sic intellecta erit vera: at Secundam non inferet. Non enim est bona subinferendi Methodus.

Materia-prima ſat (*habet esse quidditativum*) *ante Formam & Compositum.*
Existit ergo (hoc est, ſet) *illa ante Formam & Compositum.*

Ex Sare non infertur Sere.

Hæc enim Propositio Sare (*habere essentiam*) *est* Sere (*Habere existentiam*) aut etiam ista, *Omne* Sano (*quod habet essentiam*) *est* Seno (*habet existentiam*) est falsa. Creaturæ enim Possibiles ſant (habent suas essentias, & sua prædicata essentialia) & tamen non ſent (existentias non habent.)

XVII. *Quid in singulis Propositionibus significare debeat verbum* Est, *ut ex aliis alia Consequẽtia inferantur?*

SECUNDA.

Siquidem *in Secundâ Consequentiâ* Esse *est* sere (habere esse existentiale; *hoc est*, existere) *in primâ Consequentiâ similiter* Esse *debet esse* sere, *non* sare. *Quia ex* Esse, sare, (habere essentiam) *alterum* Esse, sere, habere existentiam) *non deducitur*.

COROLLARIUM. [*Ergo, ut in Primâ Consequentiâ*, Esse *sit* Sere, *& non sit* Sare; *similiter* esse Sere, *& non* Sare *in Majori debebit*.] Ad istam ergo Substantivi Verbi interpretationem eumdem Syllogismum rescribamus.

N. B. Sicut probatur debere Materiam ante Formæ receptionem existere, probari posset, debere subjectum in loco ante Vbicationis receptionem constitui. Sic enim posset aliquis argumentari. Omnis Causa esse debet in loco, antequam operetur. Subjectum est Causa Materialis respectu Vbicationis, quam velut Formam recipit. Ergo subjectũ esse debet in loco, antequã Vbicationem recipiat.

Omnis Causa est (Set) *ante suum effectum.*	Omnis Causa habet esse existentiale (*existit*) ante suum effectum. (*)
Sed Materia-prima respectu Formæ & Compositi est Causa.	Sed Materia prima respectu Formæ, & Compositi est Causa.
Ergo Materia-prima est (Set) *ante formam & Compositum.*	Ergo Materia-prima habet esse existentiale (*existit*) ante Formam & Compositum.
Ergo illa est (Set) *ante Formam, Compositumque.*	*Existit* ergo illa ante Formam, Compositumque.
Ergo illa non est (non Set) *non existit, Existentia Formæ, aut Compositi.*	Non ergo existit existentia Formæ, aut Compositi.

Idem Tibi Syllogismus iterum exhibetur; nempe in Primâ Columnâ significationem Verbi *est* Dialectus Metaphysica exponit: in Secundâ retento priori sensu Verba sumuntur ex communi Grammaticâ.

Et utrobique hunc legit Syllogismum Dialecticus, legesque ab Arte præscriptas utrobique asserit religiosè observari: in Majori enim & in tribus Consequentiis, *Est* pro set (*habet existentiam*, hoc est, *existit*) collocatur. Ergo, si Præmissæ sint veræ, nemo poterit de veritate Consequentiarum dubitare.

Materia prima est Causa. Porrò Minor est certa. Quoniam Materia-prima, est Formæ & Compositi Causa; nam illam materializat, recipiendo: & istud materializat, componendo: nempe dando se ipsam, & ingrediendo in concinnationẽ ipsius.

Major in iisdẽ Syllogismis est falsa. Majorem igitur meditari debemus. Et, quia illa est falsa, corruunt omnes tres Consequentiæ; debet enim Mens assentiri Præmissis, ut Consequentiis assentiri cogatur.

In omnibus Essentialibus Propositionibus, verbum Est, *est* sat; *& significat esse quiditativum, & prædicatum de subjecto verificat, etsi ab omni* sere (ab omni existentia) *præscindatur.*

Et quidem omnes Partes respectu Totius, quod componunt, Causæ sunt Physicæ, vel Mathematicæ, & in Sandi exercitio ab omni Sere (*existentiâ*) præscindunt. Arithmetica enim ex Unitatibus componit Numeros, & tamen non debent illæ Sere (*existere*) antequam hos componant. Et similiter (sive contradicere Zenoni placeat, & hærere Aristotelis; sive cõtra utrumq; subscribere Novitiis libeat) ex Pũctis Lineas, ex Lineis Superficies, ex Superficiebus Solida cõponit Geometria, & tamen Geometrica Mathemata Sant (*habent esse quiditativũ*) ab omni sere (*ab omni Existentiâ*) præcisum. Et denique Physica ex Materiâ-primâ, & Animâ intellectuali v. gr. componit Hominem, qui ab omni sere (*ab omni existentiâ*) præscindendo, Sat (*habet sua quiditativa prædicata*) & incipiet Sere (*existere*) cùm primùm existentia Formam illam substantialem affecerit.

[*] Adsumo Contradictoriã, quia mihi esse veram Propositionem Particularem, sufficit; at possem Contrariam adsumere, nam, ut postea videbim' est etiam vera hæc Vniversalis, Nulla Causa debet habere esse existentiale ante suum effectum.

Stat igitur illam Propositionẽ, *Omnis Causa est* (Set) *ante suum effectum*: sive quod idem est, *Omnis Causa debet habere esse existẽtiale* (*existit*) *ante suũ effectũ*, esse falsã; adeoq; esse verã[*] ipsi contradicentẽ: videlicet *Aliqua Causa* nõ est (non Set) *ante suum effectum*, sive quod idem est. *Aliqua Causa* (nimirùm, Materialis) *non debet habere esse existentiale* (*non existit*) *ante suum effectum* (nempe, ante Formam, Compositum-ve.)

SECTIO VII.

Vtrum Principali Argumento respondeat benè P. Lalemandetius?

Obiectio, cui hic respondetur, illa est, quæ Sect. II. §. Claudat ponebatur.

XVIII. *An, & quo alii Doctores modo Principali Objectioni satisfaciãt*

Vidisti, quo Ego modo Argumentum illud Principale diluerim, & ulteriꝰ progressus, inquiris, *An-ne cæteri, ut eidem satisfaciant, ad distinctionem, quæ inter* Sare, *&* Sere (inter esse quiditativum, & esse existentiale) *reperitur, recurrant?* Respondebo producendo Doctores, qui hoc Argumentum Principale dissolvunt.

Vtrùm omnis Causa proprio effectu sit prior?

Et primo in loco poni debet P. Lalemandetius, qui injussus nomine Thomistarum perorat, & contra Thomistas, & contra se ipsum pronunciat. Propositio, quæ in examen vocabatur, erat hæc. *Omnis Causa est ante suum effectum.* Et ipse *loc. cit.* (nimirùm *tom. 2. Physic. disput. 2. part. 3. clyp. 4. column. 48.*) sic scribit. *Respondent* (videlicet, *Thomistæ*) *sufficere Causæ pro quolibet instanti temporis, quo actu causat, habere existentiam: nec est necessarium, quòd pro quolibet signo naturæ insit ipsi existentia, quo inest Causalitas. Ordo enim naturæ talis est, ut primò Compositum, secundò Forma, tertiò Materia existat. Vnde, &c. dicitur, quòd Materia causet, quando existit, quia pro omni instanti quo causat, existit, &c.*

An materia, quando causat, existat?

Thomistarum Opinio.

Ecce primò loquitur nomine Thomistarum, & tamen negat absolutè Majorem, quam ipse postea absolutè concedit; & Thomistæ, ut videbimus statim, distinguunt.

Negat Soncinas (& ipse est Thomista) Causam effectu suo priorem esse.

Sanè hic contra suam mentem loqui Lalemandetium, constat ex *disp. 4. Physic. partit. 9. column. 194.* ubi sic insit, *Respondeo contra Soncinatem 1. Metaph. qu. 7. omnem causam, saltem naturâ, debere esse priorem suo effectu. Ita communiter Physici. Probatur. Omne dans esse alteri, debet esse prius illo. Sed omnis Causa dat esse effectui. Ergo, &c. Minor patet: Major probatur. Quia alioquin verificarentur ista duo con-*

N. B. Intentum Lalemandetii est probare, omnē Causam ante suum effectum esse. Et tamen videtur persuadere contrariū.

tradictoria. Effectus non habet esse, & tamen Causa dat illi esse; Sic ille. Sed in ultimâ lineâ erravisse Exscriptorem existimo, Ego enim dicerem. *Causa est prior suo effectu, quia alioquin in instanti immediato ante effectum, verificarentur ista Contradictoria.*

Causa non habet esse. Quoniam eam non esse supponitur.

Causa habet esse. Quia nulla res dat, quod non habet, & tamen Causam dare esse proprio Effectui supponitur.

An contra Thomistas ille stantas?

Prætereà hìc Lalemandetium loqui contra Thomistas constat; quia Complurenses, Pater Philippus à Sanctissimâ Trinitate, Pater Raymundus Mailat, & alii quos statim producam, illam Majorem, quam negat absolutè, distinguunt, & quam agendo de Causâ effectrice, concedunt, disputando de Materiali negant, At illorum pace dicendum est cum S. Thomâ Creata agentia, non solùm necessaria, sed etiam libera posse in primo instanti suæ existentiæ operari. Quam ob rem ad D. Thomæ Principia,

Verùm Causæ Efficientes debeant, antequā operentur, existere.

Quid de Causis naturalibus, & necessariis dicendum sit?

Dico Primò. *Agentia necessaria in primo instanti, quo sunt, operantur.* Et hanc ob rem Sol cùm primùm fuit, radios defudit; & Ignis cum primum fuit, incepit calefacere.

Quid de liberis

Verùm Angeli operati sint in primo instanti?

Dico Secundò. *Angeli operati sunt in primo suæ creationis instanti, non autem liberè, se ad ultimam Finem ordinasse, sed in secundo meruisse bonos, in priori bonâ voluntate liberè permanendo: peccasse malos, deviando.* Ita P. Philippus à Sanctissimâ Trinitate, *tom. 1. Theol. tract. de Angelis disp. 9. dub 4. pag. 714.* dicens. *Quòd primum Angeli peccatum statim contigit post primum instans Creationis ipsius. Et idem dicendum de merito Angeli boni plenè & perfectè libero.*

Vtrùm in illo primo instanti peccare potuerint?

Et addit ita Salmanticenses, *disp. 12.* de Angelis, & alios Thomistas docere,

Quid sentiat D. Thomas?

Hæc duo nostra Dicta docemur à Præceptore Angelico *1. part. qu. 17. art. 5.* dicente, *quod impossibile fuit, Angelum in primo instanti peccasse per inordinatum actum liberi arbitrii. Quamvis enim res aliqua in primo instanti, quo esse incipit, simul incipere possit operari, tamen illa operatio, quæ simul incipit cum esse rei, est ei ab Agente, à quo habet esse, sicut moveri sursum inest igni à Generante.*

Quid Scotus, & alii?

Hìc autem uberioris doctrinæ gratiâ notandum est, Scoti *in 2. dist. 5. quest. 2.* Nominalium, Suarii, Vasquezii, Molinæ, Valentiæ, & aliorum sententiâ potuisse Angelum peccare in primo suæ creationis instanti. Contra quos si objicias. [Angelos fuisse creatos in gratiâ, adeoque non potuisse peccare in primo instanti; quia, si id fecissent, simul in illo instanti habuissent, & nō habuissent gratiam.] responsuri Tibi in duas classes dividuntur hi Authores. Alii enim asserunt, se non agere, de istis Angelis, qui de facto sunt in gratiâ creati, sed de aliis, qui potuerunt à Deo in purâ naturâ produci, De illis enim argumentum nil probat. Alii autem dicunt, se esse Petri Loreæ Discipulos, & cum illo tenere gratiam peccatumq; coëxistere in eodem instanti. Et istam ob rem Angelos, tametsi in gratiâ creati fuerint, in primo instanti superbire & peccare potuisse, tunc enim gratia peccatumque in primo illo instanti coëxstitissent, & in secundo expulsâ gratiâ in æternum remaneret peccatum.

An Angeli creati in gratia fuerint?

An potuerint in pura natura creari.

D. Petrus Lorca Gratiam, Peccatumq; esse simul in unico instanti asseverat.

SECTIO VIII.

Utrùm benè Thomistæ respondeant Principali Argumento?

XIX. Objectiones, quibus hic respondetur, sunt illæ, quæ Sect. III. proponebantur.

Confidenter affirmo, neminem illud posse sufficienter diluere, nisi inter **ſare**, & **ſere** (inter esse quidditativum, & Esse existentiale) distinctionem admittat. Et addo Complutenses, (quidquid de aliis Scriptoribus sit) quia hæc duo *Esse*, licèt aliis verbis utantur, oculatissimè distinguunt, hoc *in lib. 1. Physic disp. 3. qu. 4. §. 2. num. 24.* felicissimè, & expeditissimè enervare argumentum, inquiunt enim. [Licèt Causa Efficiens præsupponatur [**ſens**] existens ad suum effectum, eò quòd unumquodque operatur secundum quod est in actu; causa tamen materialis solùm petit [**ſere**, habere] existentiam in illo instanti reali, in quo causat; sed pro illo priori, in quo suam causalitatem exercet, sufficit, quòd intelligatur [**ſans** – *Habere esse quiditativum*; & esse] extra nihil essentiæ, & in viâ, seu tendentiâ ad existentiam. Cujus ratio est; quoniam Materia-prima pro illo priori id debet habere quod communicat Composito: Atqui solùm communicat propriam entitatem, quæ consistit in ratione puræ potentiæ tendentis ad existentiam: Ergo pro illo priori non præintelligitur [**ſens**] *actu existens*, sed in viâ ad existentiam; quamvis verè existat in toto illo instanti reali per existentiam compositi. At hæc Materia in illo priori causat per modum puræ potentiæ nudæ ab omni actu, & receptivæ tùm formæ, cùm existentiæ; aliàs esset ens in actu, & ultimò terminata per existentiam, ex quâ proindè non posset fieri unum ens per se, quale est compositum; ergo pro illo priori solùm importat suam entitatem, ut proximè capacem recipiendi, mediâ formâ actualitatem existentiæ, non verò sub exercitio existendi.]

Inter **Sare** & **Sere** *sicut Complutenses distinguunt.*

Essentia secundum se considerata sunt quasi in via ad existendum.

N. B. Prioritas rationis ratiocinatæ postulat, ut ex duobus rebus, quæ sunt in unico instanti reali alteram esse priorem, & alteram esse posteriorem Intellectus cōcipiat. Cæterùm Prioritas rationis ratiocinantis ex illis duabus rebus, quæ esse in unico reali instanti esse supponimus, non intelligit unam esse priorem altera, ita ut prioritas se teneat ex parte objecti: sed intelligit unā priùs, & posteà aliam, ita ut prioritas se teneat ex parte cognoscentis.

NON opiniones modò, sed & Argumentorum solutiones, & interdum verba ipsa formalia à Complutensibus P. Philippus à Sanctissimâ Trinitate desumit, impræsentiarumque pag. 175. sic diluit Principale Argumentum. [Dicendum est (inquit) quòd solùm [**ſentere**] Agere effectivè necessariò præsupponit [**ſere**] existentiam: actiones enim sunt [**ſentium**] existentium, & subsistentium: ut autem aliquid habeat rationem primæ causæ materialis, vel formalis, non est necesse quòd in illo priori [sit **ſens**] existat, sed sufficit, quòd sit [**ſans**, *quòd habeat esse quiditativum*, & sit] extra nihil essentiæ, & in eodem instanti temporis simul cum composito, & per illius existentiam [fiat **ſens**] existat. Ratio est manifesta; quia hæc causalitas est respectu fieri, & respectu entis naturalis, prout nondum est in se, & extra causarum dependentiam, sed prout habet primum esse essentiale compositum ex partialibus essentiis materiæ, & formæ; idest prout est in egredi, & fieri; & ideò non requiritur, imò pro illo priori non potest esse existentia, quæ est ultimus terminus generationis

P. Philippus sequitur, & imitatur Complutenses.

Semper inter **Sare** (esse quiditativum) & **Sere** (esse existentiale) *distinguit.*

Vltima, & perfectissima Substantiæ actualitas est existentia.

nis substantialis; sed sufficit, quòd pro illo priori sit vera realitas, sive entitas realis essentiæ, quæ est in viâ ad actualem existentiam sive sistentiam entis in se & extra causas; *Deinde*, Existentia cùm sit ultima, & perfectissima rei actualitas, in illo priori repugnat causæ materiali, quæ consistit in potentialitate; unde dicendum quòd sufficit causis intrinsecis, ut in illo priori habeant in se suo modo, quòd in priori eodem ponunt intrinsecè in toto, quod est effectus earum: unde cùm in illo priori tantùm ponant [Sare] essentiam totius, sufficit illis tunc [Sare] habere essentiam, licèt connotent existentiam in illo eodem instanti reali emendicatam à toto.]

XX.
Etiam P. Raymundus inter **sare**, & **sere** *reperit differentiam.*

Eidem Principali Argumento his verbis P. Raymundus Mailatius ubi supra satisfacit. [Respondeo (inquit) Majorem esse veram in Causis Efficientibus, non verò in materiali, & formali: cùm enim materia, & forma non causent aliter compositum quàm communicando suas proprias entitates essentiales, ex quibus resultat, sufficit quòd eas habeant in eo priori quo intelliguntur causare; at verò causa efficiens, cùm causet per veram actionē, debet habere existentiam, ut actionem hujusmodi exerceat, *Actiones enim non sunt nisi suppositorum, & existentium*, ut habet Commune Axioma.]

Actiones sunt Suppositorū existentium.

Ad Confirmationem autem respondet distinguendo antecedens [Est extra causam efficientem, quoad [Sare] realitatem essentiæ, concedo: quoad [Sere] actualitatem existentiæ, nego: hæc enim pendet à formâ informante, quæ in illo priori nondum intelligitur [*] exercuisse suam causalitatem; unde nego consequentiam: & ad probationem respondeo efficientiam terminari ad existentiam suppositâ causalitate aliarum causarum, non verò antecedenter ad illam.]

*] Nota illud, *nondum intelligitur*: & collige P. Raymundum de prioritate rationis ratiocinantis disputare.

Pater Lezardus fundamenta hujus Quæstionis penetrat, & licèt aliter loquatur, nobiscum, & cum cæteris Thomistis sentit: quoniam *habere actum* est in ejus Vocabulario, quod est in nostro **Sere**, & in aliorum *habere esse existentiale*. Et hac terminorum intelligentiâ præmissâ, illum exactè intelligemus, responsurus enim Principali Argumento, sic infit. *Quod est* [**semens**] *Causa Efficiens alterius debet* [**sere** *habere esse existentiale*: seu] *habere actum. Concedo. Quod est Causa alterius receptiva, & passiva, ut est Materia-prima. Nego. Quia id, quod patitur, & recipit actum, debet actu carere.*

Etiam Pater Lezardus inter **sare**, & **sere** (*inter habere esse quiditativum, & habere esse existentiale*) *reperit differentiam.*

Magnos honores & favores Autor à Reverendissimo P. Michaele de Fuentes Autor se recepisse profitetur

Agnosce igitur, si tanquam coram suo Patre humillimus, & obsequentissimus Filius, & coram suo Magistro Discipulus fidissimus & religiosissimus, tam diffusè perorare ausus fuerim. Te enim jam dudum Cliens, Patronum, Protectorem, & ut vocabulo significantiore rem ipsam exprimam, ὑπερασπιστὴν felicissimè expertus, sub tui Nominis umbrâ, quales DIALEXIS, *de Non-certitudine* nuper, tales nunc meum istum Λεπτότατον (Latinè, SUBTILISSIMUM) favores, honoresque à Meis Salmanticensibus consequuturum superspero. *A meis*, inquam, quoniam Salmanticæ, sub Manriquo, re, & nomine Angelo, & sub aliis Professoribus doctissimis & eruditissimis, operam navavi Theologiæ; & Salmanticæ in Actu Minori, & Majori, quos vocant, Doctrinas Angelici Doctoris defendi. *A Meis*, iterum dico; nam, siquidem Salmanticensis & Lovaniensis Universitas, Sorores sunt, alterius-utrius Academiæ Doctores & Professores sumus Fratres. Et nominatim iterum *à Salmanticensibus* favores me & honores consequuturum superspero: quia, cùm meâ illi sententiâ Orbis Literarii sint Soles, ad eorum radios confidenter confugio. Et quia confidenter, non *spero*, sed *superspero* dixi: quoniam si *sperare* est habere spem, *supersperare* erit habere aliquid quod sit super Spem. Et cùm super spem sola possessio sit; eò meæ Confidentiæ Animositas generosa devenit, ut sub tuum patrocinium admissus, supponam, ut cum Plauto loquar, me Salmanticenses universos Theologos, *Favitores* habere. Vale. Viglevani ipsismet Calendis Aprilibus Millesimi sexcentesimi octogesimi primi.

Salmāticensem Academiam, ut Matrem colit: & ejusdem Doctores veneratur ut Fratres.

Cur ab illorum dignatione assensum, & approbationem supersperet?

Hinc lux Psal. mo 118. §. Defecit, & § Iniquę ad illum versū Et in verbum tuum superspe ravi.

IOANNI DVNS SCOTO

Doctori Λέπῳ, *hoc est*, *Subtili*.

TE Mihi repræsentat Memoria, & subdubitare incipio: An Te celebraturus sim aliquo elogio, an tacitum prætermissurus? Hoc posterius Tuum ipsum Nomen persuadere videtur: *Scotus* enim diceris, nomenque Σκότος, *caliginem cimmeriam* significat. Vbi igitur claritas quæritur, tenebræ sunt, aut fugiendæ, aut fugandæ. Et firmant Resolutionem hanc Opinionū divortia, quoniam in Oceano Scholastico, in quo D. Thomas quidam Navarchus est, qui

XXI. *De Scoti nomine. Cur sic dicatur, siue* Σκότος *obscuritatem sonet, & ipse clarissimus sit*

Et mulcere potest fluctus & tollere vento. Virg. Æn. 1.

Si ille in Ortum contendat, in Occasum tu properas, &, si in Meridiem ille, tu per vortices Hyperboreos festinas.

Placet verò illud prius: quoniam, quæ subtilia sunt, debent à Subtilibus legi: &, si λεπτότατα (*subtilissima*) sunt, quæ in hoc toto traduntur, & edisseruntur Volumine, Tuo adpropriantur & accommodantur Ingenio: nam & ipsum λεπτότατον (*subtilissimum*) est.

Nec Nos morari debet nomen: quia sicut *Lucus* à lucendo, quòd minimè luceat: & *Parca* à pareendo, quòd nemini pareat: sic Scotus ἀπὸ τοῦ σκότου à caligine per ἀντίφρασιν dicitur, quòd clarissimus sit, suâque luce illustret obscurissimas difficultates.

Contradicit Angelico Doctori Scotus: fateor, sed hæc ipsa Contradictio sententias D. Thomæ dilucidat. Vnde Angelici Præceptoris severiores Discipuli, SCOTUM, quem (*a*) *ut Docem* non possunt, amplectuntur *ut Lucem*, tantâ enim fidelitate & perspicaciâ suæ Doctrinæ oppositas Opiniones proponit, & tam efficacibus ratiociniis adoritur, ut ipsemet (*b*) Cajetanus, se quasi quindecim annis laborasse, ut illa, quæ contra Creaturarum in Æternitate præsentiam effulminantur ab Scoto, insistens legitimis fundamentis obtunderet. Invenient ergo in Scoto Thomistæ puras & putas Opiniones Præceptoris Angelici; Et, si semel Rationes diluant, quibus ipsæ oppugnantur, non habent cur alios Scriptores morentur, cæteri enim siquid lectu dignū, contra Thomistas habent, id ipsum ab Scoto subripiunt.

a) Vide Notā III. *D. Thomæ sententias, etiam ubi illis contradicit, dilucidat.* b) Vide Notā II *De Creaturarū* funtium. (*Præteritarum, & Futurarum in æternitate præsentia.*

Nec in omnibus D. Thomæ refragatur Scotus (*c*) illi enim in gravioribus Placitis assentitur. Et, quidquid de aliis sit, illud, quod est inter ſare, & ſere, (inter esse quiditativum, & esse existentiale; ac propterea inter Creaturas Possibiles, & Creaturas Existentes) discrimen, ab Angelico Doctore traditum, & minimè intellectum ab Antiquis Theologis, Scotus, & percepit & docuit; &, quia non habebat alia aptiora vocabula τὰ ſentia (nempe, Habentia existentiam) *Entia simpliciter*: τὰ ſancta autem (Habentia quiditatem) *Entia diminuta*, aut etiam, *Entia secundum quid* vocari jussit.

c) Vide Notā I. *De* ſare, *&* ſere. *Vtrùm illorum differentiam Scotus cognoverit, & exposuerit?* *De Ente Diminuto.* *Quid illud sit?*

Ergo, quia Gratitudo, ut Magistros Doctoresque, per quos profecimus, sitesmur & veneremur, præcipit; Ego, ne ingratitudinis notam incurram, ſandi & ſendi differentiam didicisse confiteor, tuo labore & industriâ quæ latuerat Veteres, invenisse & intellexisse veram Sententiam Opinionis Angelici: & ad illam totum hoc elimasse Volumen.

Finio ergo: Tibique (Doctor λεπτὲ, subtilis) qui in Terris Opinionum facilitate & claritate Lectores universos illuminas; & in Cælis (ut spero) diviniùs illuminaris, laudes offero, Tuumque Ingenium, etiam ubi Fiduciam meam à Tuis Assertis subtraho, veneror & admiror.

NOTA I.

An inter Sare, *&* Sere *(hoc est, inter* esse quidditativum, *&* Esse existentiale*) sicut Doctor Angelicus, sic etiam Subtilis, differentiam admiserit?*

XXII.

Quidquid sit de Veteribus, jam hodie in istâ Controversiâ Scholæ (Thomistica, & Scotistica) *sunt labii unius, & sermonum eorumdem.*

Duo Theologiæ Lumina, D. Thomas & Scotus.

Fatetur hanc concordiā D. Augustinus Redingus, Sacræ Theologiæ Doctor, & Professor Salisburgensis, qui est Eximius Thomista, nam *tom.1.qu.5.art.3.controvers.1.nu 13 pag.161,a.* sic scribit. [Sicut Intellectus Divinus est virtualiter, & ratione nostrâ prior omnipotentiâ, ita possibilitas Logica Creaturarum ex hoc Divino Intellectu derivata, potest absolutè stare secundum respectum ad Omnipotentiam ex Doctore tam Angelico *cit. art.3. ad 4.* quàm Subtili *cit. dist. 36. num. 14.* Patet proindè; hæc duo Sacræ Theologiæ lumina in hoc puncto ita inter se concordare, ut ex ipsorum mente dici posse videatur, Divinum intellectum *assentiendo*, seu attingendo in rebus creatis rationem Essendi, esse Logicè causam possibilitatis Creaturarum; è contrà *dissentiendo*, seu attingendo in negationibus & Chimærâ *Non esse* habere rationē Causæ Logicæ, per quam à priori liceat inferre, quòd negationes, & Chimæra sint ad esse improducibiles, atque adeò sub ratione Essendi impossibiles.] Et posteà *qu.5. art.6. controvers.2. num.17 pag.235.b.* Ysamberto Sorbonico Doctori asserenti duplicem esse Ideam in Deo, alterā Formalem, alteram Objectivam, respondet, *Illam doctrinam cum fundamento, ibi deducto, minimè displicere, nisi quòd S. Bonaventuram, & Divum Thomam in præsenti puncto minimè discordantes nitatur in concordiam reducere.* Ecce teste Redingo, Theologo celeberrimo, D. Thomas, Scotus, & D. Bonaventura in hoc puncto conveniunt.

Sicut Possibilia, esse possibilia, sic & impossibilia, esse impossibilia habent à Deo.

S. Thomas, Scotus, & Bonaventura idem sentiunt.

Et probatur clarissimè.

Certa est, ut existimo, D. Redingi Resolutio; & ut id clarè ostendam, proponam priùs Divi Thomæ sententiam, & posteà cum illâ Scoti conferam opinionem. Profectò Præceptoris Angelici, quem jam Thomistæ universi sequuntur, Conclusio generalis est hæc.

Quid sint possibiles Creaturæ in seipsis?

Creaturæ possibiles, prout in seipsis & extra Deum considerantur, pro materiali, sant. *(hoc est, dicunt pro materiali suas essentias, & sua prædicata quidditativa) & pro formali posse existere, & posse produci: Et hæ potentiæ sunt duæ Relationes: quarum utraque secundum* esse in *Creaturæ essentiam afficit: & secundum* esse ad, *prior existentiam concernit: posteriorque terminatur ad Omnipotentiam.* Et hîc *Omnipotentiæ* nomine significatur Intellectus Divinus per decretum liberum determinatus.

Et eamdem Thomistarum Sententiam Dn. Augustinus Redingus *tom.1. Theol. qu.5. art.3. controvers.1. concl.1.* his verbis, quæ à nostris vix differre videntur, ingeniosè proponit. *Scientia Divina simplicis intelligentiæ* (ait) *pro objecto formali motivo habet esse eminentiale Creaturarum in Deo, quod formaliter est ipsa Essentia Divina, pro objecto autem materiali habet esse creaturarum reale, possibile, distinctum ab Essentiâ Divinâ, objectivè existens in Intellectu Divino, à quo in æternitate non physicè, sed in ratione intelligibilis, atque adeò Possibilis, repræsentati vi omnino.*

Quid sentiat D. Thomas?

Hunc Angelici Præceptoris sententiam fecit Scotus suam & ut eam clariùs dilucidaret invenit novos terminos, vocavit enim *Ens simpliciter*, quod vulgò *existens*, & in Dialecto Metaphysicâ dicitur ſeſs. Et appellavit *Ens secundum quid*, aut *Diminutum*, quod vulgo *Habere essentiam*, & in Metaphysicâ Dialecto ſans.

Quid sit Ens diminutum apud Scotum?

At insurgit adversus Nos (& nescio, cur: nam cito suam, ut statim videbimus) P. Franciscus Macedo, qui *Collat.9. diff.2. sect.4. Conclus.1* sic scripsit. *Scotus non posuit ullum esse reale essentiæ in Creaturâ cognitâ à Deo.* At contrà, *Posuit*, inquam ego: ostendamque hoc constare clarissimè ex verbis, quæ pro suâ sententiâ contra communem prædictus Macedus adducit. Citat enim *lib.1. dist.36. qu. unic. §. Contra ista num.3.* & hæc verba proponit. *Productio rei secundum illud esse essentiæ verissimè est Creatio.* Quibus verbis ostendit, se credidisse aliquod *esse actuale* ab Henrico protrudi, & ideò actualitatis, seu existentiæ circumstantiam refellere. [Et consultò illud *credidisse* posui: non enim est Henrici Opinatio, quam Scotus impugnat; ut suo loco videbimus.] Dicit Scotus posteà. *Ipsa enim est merè de nihilo, ut de termino à quo, & ad verum ens, ut terminum ad quem. Et productio ista secundum eos est æterna; Ergo & Creatio est æterna.* Non ergo ſare (habere essentiam) sed ſere (habere existentiam) in merè possibili Creaturâ, negat Scotus, & impugnat.

An in sententia Scoti dicendus sit Deus cognoscere creaturas in seipsis? quod est quærere an Creaturæ in seipsis, & ut distinctæ à Deo habeant aliquod esse?

Scotus non negat creaturas possibiles ſare; *sed* ſere.

Opponit Creationi Adnihilationem, & sicut condemnat in Henrico, quòd ante creationem actualem essentiam admittat in creaturâ possibili; eum in Creaturâ post adnihilationem esse actualis essentiæ esse necessariò admissurum contendit, & sic argumentatur. *Secundum eamdem viam per oppositum de annihilatione, sequitur quòd non possit aliquid annihilari; Sicut enim producitur de ente secundum (actualem) essentiam, ita videtur redire in ens secundum (actualem) essentiam, & non in nihil.* Sic impugnat Scotus Henricum, aut quicumque ille fuit, qui asserebat creaturas possibiles habuisse esse actualis essētiæ ab æterno (nam essentia actualis, & essentia existens, non differunt.) Et hæc impugnatio est justa probatio nostræ Conclusionis, quæ ex toto discursu quæstionis apparet, uti animadvertit Lychetus, qui impugnat Mayronem ex parte Henrico assentientem.

An Mayro assentiatur Henrico?

Quòd Scotus inter ſare & ſere (inter esse Essentiæ) distinguat, & quòd ita illud possibili Creaturæ accenseat, ut hoc omninò neget, constat clarissimè ex his quæ dicit in §. *Ad secundum argumentum.* Et præcipuè legi debet in §. *Ita in proposito num.14.* ubi Hominem cum Chimærâ componit: aitque, *Homini in æternitate inest non esse aliquid & Chimæra non esse aliquid.* Modò videamus, quid de alterutro dicat? An utrique *non esse aliquid* eodem modo conveniat? *Homini*, inquit, *non repugnat affirmatio, quæ est esse aliquid: sed tantùm inest negatio propter negationem actûs, vel causæ, non ponentis in esse. Chimæræ autem repugnat, quia nulla causa potest in eâ causare esse aliquid.* Quod perindè est, ac dicere. Nihil est, quod non est, non existit. Ergo utraque (Creatura possibilis, & Chimæra) sunt Nihil: hoc est in *Non esse*, & *Non habere existentiam* conveniunt: differunt tamen, quia essentiam

Chimæra & Homo possibilis non sunt aliquid.

crea-

Chimeræ & Hominis possibilis convenientia est in non fere. *diff. entia in* non fare.

creatura possibilis habet, & Chimæra non habet. Unde subjungit. *Aliter ergo inest ista* (existendi) *negatio* (*nihileitas*) *Hominis in æternitate, & Chimæra: & tamen non propter hoc est unum magis nihil* (magis non existens) *altero*. Quid manifestius?

Quomodo Deus per intellectum causet creaturas possibiles?

Ut autem scias hanc Entis diminuti per Intellectum Divinum Productionem non esse similem Physicæ Generationi *in eâdem qu. un. d. 36. §. ad secundum num. 10.* ait Scotus, *quod productio ista est in esse alterius relationis tantùm, sed etiam fundamenti absoluti, non quidem secundum esse essentiæ, vel existentiæ, quod est verum esse; sed secundum esse diminutum, quod esse est esse secundum quid etiam entis absoluti, quod tamen concomitatur relatio rationis*. Ut autem id ipsum, quod nobis dicit, suadeat, proponit Exemplum, quod non esse appositum suo loco ostendo.

Quid sit esse in genere repræsentativo?

Quid ergo est illud *esse diminutum*, quod Scotus appellat?

Resp. *Illud esse cognitum, sive productum, sive diminutum est esse expressum & repræsentatum in Divinâ cognitione excitante, & declarante formaliter illud, quod erat eminenter & virtualiter in essentiâ Divinâ, quæ erat objectum primarium intellectûs divini*.

XXIII.

Distinguit Scotus intellectione divinâ duo instantia, ut illas possis meliùs unam intellectionem divinam ab alia intellectione distinguere.

Ut denique nobis Scotus exponat, quo in se ipso modo Deus, & quo modo in se ipsis cognoscit Creaturas, concipit aliqua instantia *dictâ distinct. 35. qu. unic. §. hoc potest poni &c.* sic enim inquit. *Deus in primo instanti intelligit suam essentiam sub ratione merè absolutâ*: [Et tunc cognoscit in se ipso omnes creaturas possibiles; quæ in Deo, quoniam non distinguuntur à Deo sunt Deus.] *In secundo instanti producit lapidem in esse intelligibili, & intelligit lapidem*. [Tunc enim unam Creaturam distinguit & secernit ab alterâ: nam cognitæ in Deo unica sunt essentia quæ innumerabilibus modis Creaturis potest communicari.] Et posteà §. *Quod nunc. num. 15.* subjungit. *In primo instanti intellectus est in actu per essentiam, ut est merè absoluta, tanquam in actu primo sufficienti ad producendum quodlibet in actu intelligibili. In secundo instanti* [*] *producit lapidem in esse intellecto: Ita quòd terminus iste est, & habet respectum ad intellectionem Divinam: nullus autem respectus est è converso in intellectu Divino*. Denique *d. 43. qu. un. §. aliter dico num. 5.* sic ait. *Licèt potentia Dei ad se sit in Deo in primo instanti naturæ tamen per ipsam non habet objectum, quod sit primò possibile, sed per intellectum Divinum* [*] *producentem in primo instanti illud in esse intelligibili: & intellectus non est formaliter potentia activa, quâ Deus dicitur formaliter Omnipotens, & tunc res producta ab intellectu Divino in esse tali, scilicet intelligibili, in primo instanti naturæ, quia se ipsa formaliter non repugnat habere esse necessarium ex se*. Et infrà concludit. *Si tamen res intelligatur esse possibilis antequam Deus per Omnipotentiam producat eam, sic est verum; Sed in illa possibilitate non est simpliciter prior, sed producitur ab intellectu Divino*.

*] *Hic illud producit*, objectivè sumitur, non subjectivè; sicut verbum facit, cùm dicimus, *Homo facit Entia rationis*.

Ista instantia, quæ vocantur naturæ, suaviùs intelliguntur & exponuntur, si dicantur esse hypothetica, aut etiam rationis ratiocinantis, ut cujus non dicitur Deus priùs intelligere unum quàm alterum, sed me priùs concipere Deū intelligentem unum, & posteà me concipere Deum intelligentem alterum.

Non possum prætermittere alium Scoti locum: *quia in 1. dist. 3. quæst. 4. §. Ad quæstionem num. 18.* sic scribit. *Propter verba Augustini oportet concedere, quòd Veritates Infallibiles videntur in Regulis æternis. Omnia intelligibilia actu intellectu Divino habent esse intelligibile, & in eis omnes Veritates de se relucent. Tunc. Illa autem in quantum sunt objecta secundaria Intellectûs Divini sunt Veritates, quia conformes suo exemplari, Intellectui scilicet Divino & sunt lux, quia manifestativa, & sunt immutabiles sibi & necessaria, sed & æterna secundùm quid, quia æternitas est conditio existentis, & illa non habent existentiam, nisi secundùm quid. Sic ergo primò possumus dici videre ea in luce æternâ, hoc est, in objecto secundario intellectûs Divini, quod est Veritas, vel Lux Æterna*, &c.

Duplex hic objectum admittitur in ipsis met Creaturis possibilibus; unum priùs cognoscitur in Deo, & tūc sunt Deus, & posteà cognoscuntur in se ipsis, & tunc cognoscuntur à Deo.

ET hæc ultima verba, quia propter Augustinum ab Scoto sunt dicta, propter eundem Sanctum Hipponensium Pontificem à nobis Scholiis aliquibus illustrabuntur.

Omnes Veritates infallibiles.] Sunt priùs in Intellectu Divino: & inde nobis communicantur. Et hoc sensu *Regulæ æternæ*, possunt dici: & *Passiones æternæ Veritatis* nominantur.

Habent esse intelligibile.] Hoc est **sunt** (habent esse quidditativum; sive *esse essentiæ*, quod intelligi potest, at sensu aliquo externo sentiri non possunt.

*] Ut propositiones necessariæ æternæ esse veritati dicantur.

Objecta secundaria.] Deus primariò Creaturas cognoscit in se ipso; & secundariò in se ipsis, Creaturæ igitur, prout in se ipsis cognitæ ad objectum secundarium Divini Intellectus spectant.

Differentia Objecti Divini primarii & secundarii.

Suo Exemplari.] Aliis in locis Scotus Ideas ponit in objectis Intellectus Divini; at hic, ut vides, illas in ipsomet formali Intellectu constituit. Ut sciamus, sicut apud D. Thomam, sic etiam apud Scotum, Ideas in Deo, alias esse formales; alias verò objectivas.

De Ideis Divinis. An in objecto, an in actu formali ab Scoto ponantur.

Æterna secundum quid.] Quia nullis (rerum essentiis à Deo cognitis) intrinseca competit Æternitas. Sed cur?

Cur Creaturæ possibiles in suo esse possibili non sint ab æterno.

Quia *æternitas est conditio existentis.*] Ergo, illæ Creaturæ possibiles, siquidem nullam habent existentiam, ideò nullam prorsus dicunt intrinsecùs æternitatem: at dicunt eam extrinsecùs, nam cognoscuntur à Deo, qui æternus est. At in hoc Possibiles, & Creaturæ existentes conveniunt.

Quid Scotus doceret?

Et tametsi præcedentia viderentur sufficere, ut Scoti sententiam exactè, & perfectè intelligamus, placet Meurisium producere, qui apud Lalemandetium *in Metaph. disp. 9. par. 1. colum. 120.* rem totam verbis istis exponit. [Scotus vocavit *Ens in potentia objectiva* ipsum ens possibile; quia se habet ut objectum potentiæ productivæ; possibilitas autem illa objectiva entis possibilis ex parte illius solùm dicit, vel supponit non repugnantiam, ut fiat: ex parte verò extrinsecæ causæ dicit virtutem ad illud efficiendum, & quidem quatenùs dicit [*] non repugnantiam ut fiat, dicitur *possibilitas logica*, quæ apud Scotum est non repugnantia: quatenus autem respicit virtutem causæ extrinsecæ, à qua fieri potest, dicitur possibilitas objectiva; & quia priùs est non esse repugnantiam in re, quàm objici virtuti causæ, ut fiat, ideò dixit Scotus *in 1. dist. 36. quæst. unic. in fin.* possibilitatem objectivam consequi possibilitatem Logicam, seu non repugnantiam.]

P. Macedus. P. Lalemandetius.

*] Hæc non repugnantia est posse existere.

Nec urgent, quæ ex P. Francisco Augustino Macedo paulò ante ponebamus: cùm quia quid reverà sentiat Scotus, ex ejus verbis quæ adduximus, manifestè colligitur, tùm, quia re meliùs perpensa Macedus singularem, & cæteris Scotistis ignotam retractavit sententiam. Quoniam *collat. 9. diff. 2. sect. 14 concl. 4.* amplectitur Opinionem communem, illamque proponit, & exponit his verbis. *Illud esse cognitum, sive productum sive diminutum, est esse expressum & repræsentatum in Divina cognitione, excitante & declarante formaliter illud, quod erat eminenter & virtualiter in Essentia Divina, quæ erat objectum primarium Intellectus Divini; & illa expressio & repræsentatio, est productio illius Creaturæ in esse intelligibili*.

NOTA II.

An Severo Thomistæ consulendum omninò sit, ut Libros Scoti attentè legat?

XXIV.

ASsertivè respondeo, non enim semper à Præceptore Angelico se subducit Scotus, & ubi eidem subscribit, ejus nobis Mentem dilucidè, & exactè proponit. Sed & valde

erit utilis Scoti lectio, etiam ubi D. Thomam impugnat: cùm, quia vera Mens D. Thomæ, clariùs in oppugnatione percipitur, tum, quia si semel dissolvantur rationes, quæ ab Scoto objiciuntur, non erit cur ulteriùs fatigetur ingenium, quoniam sicut unus Scotus, centenis, ubi argumentatur, æquivalet: sic cùm ipsi satisfit, cæteris satisfieri videtur. Hac præventus Ideâ, subaudiens Aristotelem dicentem, *Oportet fateri per quos profecimus*, sumpsi olim Calamum, & Numeros sequentes scripsi.

a] Maximæ, atque Sciétiarum, Προθεωρήματα, ex quibus multæ & variæ Conclusiones ducuntur, possunt & debent *Antecedentes Veritates* vocari.

Artium Cultor siquidem Magistrûm
Præviâ quorum face Veritates
Antecedentes [a] *didicis, fateri*
Nomina debes.
Ipse Aquinatem (fateor) libenter
Qui sequor, Scotum [b] *relego frequenter,*
Nam repræsentat Mihi vera Magni
Dogmata Thomæ.

b] Σκότος *Caligo, Tenebra*, nomen est appellativum, & primam corripit: at verò Σκώτος, *ad Scotiam pertinens*, primam protrahit.

Cur Thomistæ debeant Scoto gratias agere?

Placet igitur impræsentiarùm Joannis Dunsii, agnomento Scoti nomen cum gratulabundâ reverentiâ producere, semper enim (Nobis adsit, aut obsit) Nos juvat, ut veram Mentem D. Thomæ adsequamur.

NOTA III.

De Creaturarum **functium** *(Existentium in aliquâ differentia temporis) in Æternitate Præsentiâ.*

XXV.
Omnes Creaturæ Præteritæ, Futuræ, &c. **sunt** *(non tamen sunt) præsentes Deo, & huic Nunc Æternitatis.*

INter omnes, quas tradit Angelicus Præceptor, Opiniones, illam præcipuè, quæ agit *de Creaturarum omnium, in Æternitate Præsentiâ*, Terminorum defectus obscurissimam reddit. In eâ hoc *Nunc Temporis* cum hoc *Nunc Æternitatis* plerique Scriptores confundunt; & ideò, ubi opinione Prisciani, aut alius cujuscumque Grammatici, videntur insolubilia Argumenta proponere, exorbitant, & scopum non tangunt. Solus Scotus, nam oculatissimus fuit, Sancti Thomæ candidè Conclusionem edisserit, eamque tam fortibus argumentis invadit, ut multum Thomistæ desudaverint, antequam opportunas Solutiones invenerint. Fatetur id ipsemet Cajetanus *in 1. part. qu.14. art.13.* ibi enim, quantum adlaboraverit, ut Argumenta proposita ab Scoto dilueret, sincerè asseverat his verbis. *Ad has objectiones respondendo præmitto, quòd iste locus ab adversantibus judicatur plenus contradictionis & erroris; à sequentibus autem doctrinam S. Thomæ reputatur adeò obscurus, ut neminem hactenus viderim, sive scripto, sive verbo assertivè tueri hoc dictum; & me, jam annis fortè quindecim fateor latuisse. Sed nudius tertius dum super commentatione hujus Articuli meditarer, illuxit (ut arbitror) D. Thomæ ope veritas plana, & in manifesto posita, & ideò paucissimis verbis pertransita.*

Quàm difficilis hæc Quæstio sit Cajetani sententia.

An ante Cajetanum fuerit à Theologis bene tractata?

Præterea, de Divinis Ideis accuratissimè D. Thomas scripsit, & Cajetanus, qui Summam legens non fuerat ejus veram adsequutus Sententiam, ab Scoto (cui tamen sub initium obstiterat) tandem habuit, dicendum esse Angelici Præceptoris opinione Ideam Divinam ab omni comparatione & relatione præcisam esse unicam; eamque per Rationis ratiocinantis Relationes, Expressionesque multiplicari.

An D. Thomæ de Ideis Dixerit Opinionem Nos Scotus docuerit?

Vide, quæ in Part. Theolog. Art. 3. de Ideis, à pag. 228. & præcipuè sect. 7. pag. 239. dicentur.

NOTA IV.

De Luce & Duce. *An ab aliquo Autore, quem sequi ut Ducem nolumus, in obscuris Quæstionibus Lucem adipisci possimus?*

XXVI.
An aliquis tibi lux esse possit, quin & tibi sit Dux?

LOvanii olim in disputatione Doctorali Argumentatori, qui contra Thesim, quæ propugnabatur, Aristotelis verba objiciebat, non sine Academicorum applausu respondisse me memini, *Aristotelem*, [a] *velut Lucem, non verò velut Ducem admitto.* Et hoc ipsum, mutatâ materiâ, impræsentiarùm debet quicumque Doctor Salmanticensis dicere; ibi enim universi Theologi, præstiti Juramenti virtute Angelico Doctori adhærere jubentur. Sed & Lovanienses Professores consentire tenentur; Quia enim Salmanticensis & Lovaniensis Universitates sunt Sorores, sunt earumdem Magistri *labii unius, & sermonum eorumdem.*

Angelici Præceptoris Doctrinas Salmanticenses profitentur.

Salmanticensis & Lovaniensis Universitates, sorores sunt.

Igitur Subtilem Doctorem siquidem sic disponente Altissimo, non possum hodie IN DUCEM eligere; adsumam eum IN LUCEM, ut Mentem Angelici Doctoris adsequar in obscurissimis Difficultatibus.

An Scotus lux eorum esse possit, quorum non est lux?

NOTA V.

Præcedens de Duce, *&* de Luce *distinctio, exemplo opportuno illustratur.*

SEvera *argumentandi Methodus*, Liber noster est, qui prodiit Duaci in quarto. Et quia omnia ibi fuerunt Exemplaria distributa, recudi Francofurti ad Mœnum debuit, & nostræ Metalogicæ adjungi. *In ejus part.1. disput. 2. pag. 20. a.* sic hanc distinctionem dilucido.

XXVII.
Magno consilio à Nobis hic Liber scriptus fuit, quoniam sub illud tempus in multis Scholis leges sinceræ Dialecticæ non servabantur.

Admitto, inquam, *verba Aristotelis tanquam Lucis, non tanquam Ducis.* Et, si doceri velit Argumentator, quid sit Aristotelem tibi lucem esse, ducem non esse, hoc exemplo vel altero simili expone. Mediâ hyeme sub luce malignâ pervenis ad locum difficilem, quem transire non audes, venit ex aliâ parte Petrus face lucidissimâ instructus. Præsentia ipsius locum illuminat, & tollit omnes difficultates. Transis, transit: nec quia luce illius uteris, illum sequeris, sed peragis iter contrarium. Sic sæpe contingit nobis philosophantibus. Venimus ad locum obscurum & difficilem, invocantur Zeno, Plato, Aristoteles; eorum doctrina fax est illustrissima, quæ fugat tenebras: transimus securissimi, non tamen ideò lucem sequimur, sed aliò pergimus, quò impellimur vel à dictamine, vel ab urbanitate: à dictamine quidem cùm proprias; ab urbanitate autem, cùm amicorum sententias propugnamus.

Apophthegma exemplo opportune explicatur.

Canus *libr.7. de Sanctorum authoritate* hæc inquit. *Reverà sequi majores nostros per omnia, & in illorum vestigiis nos quoque pedes nostros figere, ut pueri faciunt per lusum, nihil videtur esse aliud quàm ingenia nostra damnare judicio nos privare nostro, & facultate inquirendæ veritatis. Sequamur veteres, bene habet, sed ut duces,* (dicerem ego, sed ut luces) *non ut dominos: non enim fides nostra dominaturi sunt, neque illis debebimus esse addicti & mancipati, ut in sacris literis exponendis nullum habeamus arbitrium.*

Non tenemur necessariò illos sequi, quorum luce juvamur.

Illu-

Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Domini D. Laurentii Mayers de Caramuel Epiſcopi Cajetani, de his Oculatiſſimis Diſſertationibus & Inventis ad Autorem

EPISTOLA.

Illuſtriſſime, ac Reverendiſſime Domine.

XXVIII.

IMpræſentiarum Mihi ſparta difficillima injungitur, at enim Rhodi Apelles in Protogenis Pictura illam lineam λεπτοτάτην, *quæ etiam Plinii temporibus, loco miraculi conſervabatur, nunquam duxiſſet, ſi craſſo penicillo uteretur, ſic nec Ego, cujus pinguis Minerva linguam dirigit, elimare* λεπτοτάτας *periodos potero, quibus quid ſentiam, & exprimam, de hoc Libro, qui inſcribitur & vocatur* ΛΕΠΤΩΤΑΤΟΣ. *Quid ergo faciam? Imitabor Virgilium, qui in ſimili circumſtantiarum concurſu, cùm non auderet loqui, ſe ſubduxit exclamans,*

Non mihi ſi linguæ centum ſint, oraque centum,
Ferrea vox, omnes poſſem comprehendere formas.

Georg. 2. Æneid. 6.

a] Vide in Caramuelis Triſmegiſto tomû II. qui vocatur Harpocrates, in cujus Art. 2. pag. 10. b. nullam Reſponſum eſſe magnum Reſponſum, luculenter oſtendit.

Silebo igitur: quoniam, ſicut nulla interdum Reſponſio [a] *maximam habet Reſponſionis virtutem; ſic ſimiliter, hæc ipſa mea Reſponſio, cenſeri magna Cenſura poterit, ſi nullam Cenſuram exhibeat.*

Tempus tacendi & tempus loquendi, *inquit Sapiens. Sed tot circumſtantiæ exiguntur, ut qui opportunè loquatur, ut ſatius ſit tacere, quàm loqui, Nam D. Gregorius prudentiſſimè exclamat,* Penſare Doctor debet, (1) Quid loquatur? (2) Cui loquatur? (3) Quando loquatur? (4) & Qualiter loquatur? Si enim unum horum defuerit, Loquutio apta non erit. *Et hoc Ego Scholaſtico Monito præventus, quatuor hæc Puncta debebo accuratè perpendere.*

Eccleſiaſtæ cap. 3. D. Gregorius Hom. 11. ſuper Ezechiel libr. 1.

b] Stoa eſt Zenonis Gymnaſium; Lyceus ſeu Peripatus Gymnaſium Ariſtotelis.

Primò igitur conſiderabo, Quid ſim eloquuturus? *Et Me eloqui Veritatem debere, manifeſtè ſuadebo. Nam de* λεπτοτάτῳ (Subtiliſſimo) *Opere non poteris eloqui non ſubtiliſſimè; & ſi quod verum eſt expandam, pronunciemque iſtum* λεπτότατον (Subtiliſſimum) *Librum, ſcriptum fuiſſe ſubtiliſſimo calamo, Me manuducet Veritas, quæ ut omnes amat Hiſpanus,* adelgaza, y no quiebra. *Vade liberè inferam,*

Candidus hunc Lector Librum λεπτότατον eſſe
Pronunciat: cujus profectò contrahi,
In fruſta rumpi, non queat Subtilitas,

c] Ariſtoteleorum opinione, Capillus ſi æqualis undique ſit, cùm in infinitas partes diſrumpi nequeat, nec ſuppetat ratio, cur potiùs hac rumpi debeat quàm illac, licèt immenſum pondus ſit, infrangibilis erit.

Et inquirenti Symbolum, quo dignè poſſim ejus perfectiones exprimere, occurrit Capillus, quem Stoæ [b] *Peripatus opponit, undique æqualis, qui frangi nequeat, & ſi Obeliſcum* [c] *ponderoſum ſuſtineat; nam cùm in omnes ſuas partes diſſolvendus non ſit, (quoniam, ut Philoſophus aſſerit) ſunt infinitæ; & non ſuccurrit ratio, cur hac potiùs quàm illac diſrumpatur, infractus remanet. Sanè dudum Cardanus & Scaliger, nuper Carteſius & Gaſſendus ingenioſas de Subtilitate Meditationes ediderant; ſed quia inæquali ſtylo & curâ, habuerant Adverſarios, unde illas eruditè proſcinderent. At non habebunt in præſenti* λεπτοτάτῳ, *etſi enim in eo infinitæ Quæſtiones ſubcollentur, quia omnes ipſa æquali perſpicaciâ tractantur, invidia dentes non invenient, quam jure, aut injuriâ proſcindant.*

Il'as celebratiſſimus Homeri Liber eſt, quo Antiquitas elegantiorem & cultiorem non habet.

Olim Minerva ſubtiliſſima obſtetricabatur Maronianam Æneidem, & Ovidius priora ejus folia nactus, & pompa Eloquentiam admirans, inclamabat

Neſcio quid majus naſcitur Iliade.

Et nunc Ovidio ſimiles Genii Peripatetici, ubi λεπτοτάτȣ *conſpexerunt* SPECIMEN [d]

Conticuere omnes, intentique ora tenentes

Æneid. libr. 2. verſ. 1.

altiori voce ingeminabant,

Neſcio quid majus naſcitur Acroaſi, [e]

e] Ariſtoteles ſuos de Naturali Philoſophia Libros, qui ſine Magiſtro addiſci non poſſent, appellavit Acroaſes.

Et hæc ſuato de primo Puncto dicta.

Nam in ſecundo monet S. Gregorius, ut Cui loquendum ſit, *conſideremus, Et quia Ego loqui Caramueli hodie debeo,* Quis & qualis ipſe ſit, *jure optimo conſiderabo.*

Si Avos Paternos & Maternos conſiderem, eſt Nobilis: ſi Ingenium, & Doctrinam, Nobilior, ſi Pietatem, Virtutumque prærogativas, Nobiliſſimus.

Avitus ejus ſanguis, pro Auſtriaca Domo, & præcipuè ſub Carolo V. Imperatore fuſus honorat in Bohemiâ Lob Kowitziam Familiam, quæ in multis Inſtrumentis Publicis Sereniſſimæ *cognomentum obtinuit.*

Lege Reverendiſſimi D. Leandri Bandtii Carmina, quæ in Critica Philoſophica poſt Dedicatoriam leguntur.

Scientiarum Habitus ipſi videntur potiùs congeniti, quàm adquiſiti; nam in tenerâ ætate, quando Hiſpanum Idioma balbutiebat, Latinè, Græcè, Hebraicè, Arabicèque eloquebatur. Crepundia Infantiæ fuerunt ipſi Mathemata, quæ Mantua Carpetana proſpectans, Spem ſummam concipiebat, Quid tandem Puer iſte erit? *admirabunda interrogabat. Puto me illum comitari & audire, quando in Complutenſi Academiâ ad Examen vocatus, intrepido & ſedato animo ipſe prior, Examinatores alloquutus eſt ſuis dicens.*

Veni huc, Clariſſimi & Ampliſſimi Domini, ut ſtudiorum meorum rationem præbeam; & ſtatim

tim subdubito, An ostendere debeam, Quid Professores & Libros audiendo & legendo didicerim: an verò, quò sine Duce & Libris in Philosophico stadio pervenerim, aut saltem pervenisse me putem. Si enim de primo instituere disquisitionem placeat, paratus sum ostendere, omnia, quæ à meis Magistris fuerunt in Scholis dictata, resciri à me memoriter sicut *Pater* & *Ave*. Interim, si mei Ingenii ebullientes igniculos periclitari placeat, hanc nunc Thesim propugnandam adsumam, *Tota Aristotelis Philosophia, quanta est, fuit in peccato originali concepta, & multis (præcipuè in Logicâ &* [*] *Psychicâ) actualibus nævis scatet.* Jam video, puerilem in Me condemnatis audaciam: sed parciùs obsecro. Puer sum, & dedecorum Pueris non est committere puerilitates.

Concitatum fuit ad hæc verba Academicum, vulgus, Doctores evaginarunt linguas, explosere Objectiones, & Caramuel Non dari propositiones Negativas *propugnans, & hinc contra Peripatum inferens Consequentias mirabiles, satisfecit suo muneri, & obtinuit applausum. Celebrarunt istam generosam audaciam Poetæ celebres. Et ipsemet Caramuel, ne memoria periret, posteà scripsit & edidit Francofurti Ingeniosum Libellum sub hoc Titulo,* Herculis Logici Labores tres (I) Nil negans. (II) Non omnis. (III) Contingens: *in quo omnia dilucidavit.*

Præter Corporis & Animi prærogativas, Pietas Caramuelem Nobilissimum reddit; sed quia quæ possum dicere, sunt universis nota; & hujusmodi ante obitum laudes Modestia & prudentia non tolerant, claudam istam periodum, & ulteriùs me conferam.

Vide Caramuelis Theologiã Regularem, in qua Disput. LXXIV. accuratissimè differit de Temporis distributione.

Tertiò debet Vir Prudens Sancto Gregorio teste, Quando sit loquuturus, *disquirere; oportet enim à temporibus secernere tempora, nec enim omnia, quæ sciuntur, dici debent, nec omnia, quæ dicuntur, scribi.* Tunc loquere, *inquit S. Leo,* quando tacere non expedit. *Et ipsi consonans,* Tunc scribe, *inquam Ego,* cùm Rem excidere à memoriâ non expedit. *Et hoc ipsum persuadetur clarissimè. Nam perorante Jesu ad Populum Hierosolymitanum, quæ taceri non poterant, Marcella, Marthæ ancilla, exclamavit dicens,* Μαχαρία ἡ κοιλία ἡ βαςάσασα σε, καὶ μαςοὶ οὓς ἐθήλασας, Beatus venter, qui te portavit, & ubera, quæ suxisti. *Et Lucas, ne hæc historia, sicut aliæ nec paucæ, nec leves, periret, illam scripsit, & Evangelio inseruit. Et hic Ego, tametsi quæ de Θεῷ dicuntur divinitùs, Θείοις* hominibus Dêo plenis, *prudenter adplicantur humanitùs, etsi ad Caramuelem versus possem dicere,*

Venter est, qui Te tulerit, beatus:
Brachia & quæ Te tenuêre; nec non
Quæque suxisti puer, hæc beata
Ubera sunto.

Arias Montanus legit *Beatus uterus portans te*, &c. Consultò volui exhibere Textum Græcum, nam hujus Linguæ Professores Divo Augustino *tract. 10. in Joann. post init.* subscribentes schema reperiunt Grammaticum, & non *quadam mulier, sed sexus fœmineus* vertentes, hanc vocem afferunt solius nõ fuisse vocem unius fœminæ sed universalium communem.

nihilominùs, ne Panegyrica Oratio dicatur nimium se ad Cælestia subrigere, alio loco & tempore præmissos numeros, ex Historiâ Evangelicâ per παρῳδίαν *desumptos Scholiis aptieribus illustraturi, Genio Maroniano indicamus, ut hunc Paragraphum absolvat dicens.*

Παρῳδία caret Latinè opportuno vocabulo; non enim idem est ac adliteratio vel applicatio; non caret Hispanicè, nam *troba* significantissimè dicitur.

Non Tibi terrigenæ fuerunt Vir Magne Parentes. [*]
Nam superâ regione Tuum generavit Olympus
Ingenium, & Charites admôrunt ubera λεπτῷ.

Æneid. 4.

*] Antonius Nebrissensis in Arte. *Corripit interdum steterunt & deruntque Poeta.*

Quarta Lex est, quæ Loquuturo à D. Gregorio præscribitur, & Modum concernit, & discuti jubet, Quo quis modo loquatur. *Debet enim se rebus Oratio coaptare, itaut non grandi ore cani res tenues debeant, nec res eximiæ humili sint sermone illustrandæ. At illa, de quâ impræsentiarùm disseritur, admirabilis est: modum ergo in sui dilucidatione postulat, qui sit admirationi consentaneus. Et qualis ipse? Arsenius Philosophus.* Admiratio, quando est maxima, non parit verba, sed silentium.

Bos mutus *in suâ adolescentiâ à Condiscipulis D. Thomas vocitabatur; quòd sub Alberti Magni magisterio taceret, & credere quàm disputare mallent,* ἀυτὸς ἔφα *dicebat,* Ipse dixit & sufficit. *Et semel, cur non loqueretur interrogatus,* Tunc, *inquit,* coram Alberto loquar, cùm occurrant tam magni & subtiles conceptus, qui dignè à Magno Alberto auscultari possint, & intelligi. *Et quidem discurrebat prudenter; quoniam ut à Thomâ de Kempis monemur,* Facilius est omninò tacere, quàm verbo non excedere. *Et Ego* Bos *potiùs* mutus *quàm* Pica garrula *vocari malo: circumspectio enim jubet, ut coram Caramuele loquuturus taceam, quousque succurrant verba, quæ dignè possint à Caramuele auscultari.*

De Imitat. Christ. libr. 1, cap. 20.

At, si silendum est, non satisfit obligationi, quam tempus & occasio præscribit. Liber (λεπτότατος Subtilissimus*) in lucem prodit, qui postulat Censuram & Laudes; & qui tacet, nec Censoris, nec Enchomiastæ munus gerit. Loqui ergo debeo, & tacere in præsenti non valeo. Sed non. Quoniam, ut ipse Caramuel nos docet, æquivalet & Censuræ & Enchomio silentium. Ergo si juxta Juris Apostolici Canonem (quem in suâ Theologiâ Fundamentali, & in Morali Logicâ Caramuel exponit & dilucidat)* Qui tacet, consentire videtur, *Leptotati ingeniosis doctrinis me tacendo assentiri fatebor. Et quia eadem apud Hebræos vox, eodem Caramuele in Regulari Theologiâ asserente, sonat & silentium & hymnum [Unde ille Psalmi LXIV. Versus* Te decet Hymnus Deus in Sion, *ab aliis* Te decet Silentium *transfertur] Altum meum in hac occasione Silentium erit gloriosum Panegyricum, quod dignis laudibus librum hunc* Λεπτότατον (Subtilissimum) *subtilissimè celebrem. Sic sentio, salvo, &c.*

Vide Synopseos Logicæ Articulum X.

Vide Caramuelis Theologiam Regularem *libr. 9. disp. 98. in expasit. cap. 42. pag. 567.* juxta Editionem Brugensem.

Excellentiſs. & Illuſtriſs. D. Petri Franciſci Paſſerini I.V. ac Sacræ Theologiæ Doctoris ex Collegio Iudicum Parmæ, ac Placentiæ, olim in Parmenſi Gymnaſio Primarii Iuris Civilis Profeſſoris, poſteà Sereniſsimi Ducis Parmæ, ac Placentiæ Conſiliarii à Latere, nunc verò Excelſi Ducalis Conſilii Præſidis, &c. De eodem argumento ad Autorem

EPISTOLA.

Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Domine, Patrone, ac Domine Colendiſs.

QUÆ Subtiliſſima, ea ſimul Utiliſſima eſſe, vel ex ipſis eorum Nominibus, quorum Uni alterum ineſt, apertum, ac evidens eſt. Quæ verò Utiliſſima, ea pariter Optatiſſima nobis eſſe nedum perſpicaces, ac docti, quotquot ſub Sole degunt; ſed etiam Sol ipſe palam oſtendit, dum Novum hoc Opus, cui aptiſſimè LEPTOTATI, Latinè, SUBTILISSIMI, adeòque Utiliſſimi Nomen indidiſti, tam ardenter Optat, ut non niſi cum eo, & in eo perpetuo eſſe velit: hoc enim clarè LEPTOTATOS ipſe, clariùs autem ſingula ipſius Elementa, mutatis invicem ſedibus, cuivis aſſerunt, dum in ipſo, ac de ipſo jugiter concinunt SOLEM OPTAT, ſtatimq; ad eumdem LEPTOTATON converſa eidem, non ſine ingenti Eruditorum admiratione, ac plauſu, concorditer acclamant TE SOL OPTAT. Et jure quidem optimo. Quid enim unquam Subtilius, quid Utilius, quid Optabilius in Scholis, & Foris eſſe poteſt, quàm Novus, ac Mirus LEPTOTATOS iſte, à quo Uno Cuncti non modò Ingenuarum Artium Studioſi, ſed eximii etiam Sublimiorum Scientiarum Magiſtri, Literarumque omnium, ac Literatorum Orbis Univerſus Novam ſibi, atque perpetuam Lucem, Legem, ac Linguam haurire poterit, & quem id circò, tanquam Sole ipſo ſplendidiorem, ac veluti Novum Solis Solem, Sol ipſemet toto corpore, omnique tempore incredibiliter Optat. Nec prædicta cuiquam, vel minùs vera, vel nimis mira videri debent; quandoquidem LEPTOTATOS iſte illius eſt Authoris Opus, qui non niſi Leones, & Aquilas, Gentilitia Nobiliſſimorum Virorum Inſignia, nec non Præclariſſimarum Virtutum, ac Subtiliſſimorum Ingeniorum Symbola, digniſſimè Suo geſtat in Stemmate, ac de quo cum Proteo ſinceriſſimè olim dixi

ISTE OMNEM CUIQUE AD REM, AUT MULTIS UTILIS EST LUX,

nunc verò de Ipſius LEPTOTATO cum eodem Proteo conſtantiſſimè denuò dico,

ISTE OCULUS CAELI AD RECTA, AC MUNDO UTILIS EST LUX.

Quod enim Sol (qui Cæli Oculus eſt) ejuſque Lux in Mundo præſtant, id ipſum in Orbe Literario LEPTOTATOS mirificè peragit, dum plurima tùm ad exactiorem Scientiarum omnium cognitionem, tùm ad perfectiores humanæ mentis conceptus diſtinctiſſimè formandos, eorumque Ideas facillimè verbis ipſis exprimendas apprimè neceſſaria denſiſſimis hactenùs in tenebris abſcondita, primus, ac ſolus non ſolùm vidit, ac invenit; ſed illa eadem mirum etiam in modum tam perſpicuè illuſtravit, egregièque dilucidavit, ut non tantùm Subtiliſſimi (quanquam LEPTOTATOS, utpotè SUBTILISSIMUS, TALES OPTAT) ſed Ingenioſi quoque omnes eadem ipſa ſemper ad id, quod Rectum eſt, rectà tendere, rectèque prorsùs rationi congruere planè, plenèq; intelligant, nec non pleno item ore tùm fateri, tùm profiteri debeant. Ut ſentit, ſic ſcribit, qui vel Tui glorioſiſſimi Nominis umbram devotiſſimè veneratur, æternùm Tuus

Placentiæ 10. Julii 1681.

Petrus Franciſcus Paſſerinus.

Re-

Reverendiſs. Domini Scipionis Carrocii Canonici, & in Epiſcopatu Cajetano Vicarius Generalis, &c. De eodem Libro ad Illuſtriſs. Dominum Epiſcopum Cajetanum

EPISTOLA.

Illuſtriſ. & Reverendiſs.mi Domine.

Eccleſiaſt. cap. 19. n.26.

Eccleſiaſt. cap. 48.n.1.

EX Viſu cognoſcitur Vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus. Perſpiciens Ego Illuſtriſ. & Reverendiſſ. Antiſtitem Joannem Caramuelem pervolantem florentes omnium Scientiarum Campos, ſtatim florilegam Apem putavi, animadverti enim, quòd a Bernardo Sanctiſſimo parente suo ſuavitatem mutuatus, amarulentum jam Orbem, novâ parat mellifluâ doctrinâ renovare. Quod enim ille, & perfectiſſimo olim vita exemplo, & igniti præſtitit efficacitate ſermonis, ita ut de eo dici potuerit, quod de Eliâ. Surrexit Bernardus, & verbum ejus quaſi facula ardebit; hoc ipſum Illuſtriſ. noſter Caramuel, & virtutum illius imitatione, & ignitorum præſtat ſcriptione Tractatuum. Fervens Caramuelis Lingua verè dici potuit Calamus Scriba velociter ſcribentis, imò Calamus ejus valet igneus appellari ſalubriter ſcribentis. At quid dixi? Aquilam appellabo Caramuelem: ex ſublimi enim Scientiarum cedro tulit medullam. Parum dixi: Ipſum Aquila contemplantur? Eſt igitur Sol, quia ab Ortu, uſque ad Occaſum, ab imo uſque ad ſummum ſcientiarum Oceanum ferè per deſidiam hominum corruptum ſapidum reddidit, omnes ad perfectionis apicem ſublevavit. Mirabilis fuit ſapientia Salomonis, qui ſcripſit à magno Cedro uſque ad Hyſſopum. Mirabilior hæc noſtri Caramuelis, quia de omni ſcibile ſcripſit, non ſummis digitis, ſed totâ manu illud tangendo. En ſua ſcripta manifeſtant Nobis, quod ab incunabulis, veluti Sol de Signo in Signum, ibat de virtute in virtutem, variis linguis, in omnibus gentibus varias ſeminando doctrinas. In præſenti Opuſculo in illis terminis Sare, *&* Sere *omnium difficultatum Caliginem, verè Sol, ſuo lumine fugavit, Thomiſtas illuminando, & ut Sal ab omni errorum putredine præſervando. Quid ergo utilius Sale? Quid jucundius Sole? in noſtro Præſule una ſunt Solis, & Salis effectus, unde meritò oportet dicamus ad altiſſimum perfectionis Culmen ſcientiarum perveniſſe, de quo ſolet dici:* Omne tulit punctum, qui miſcuit utile dulci. *Vale Illuſtriſ. & Reverendiſs.mi Domine, & ſexcenties Vale. Cajetæ die 15. Menſis Julii 1681.*

Eximii, & Eruditiſsimi Patris Fr. Gregorii Panico Prædicatorum Ordinis Prædicatoris Generalis, &c. Ad eumdem Illuſtriſ. D. Epiſcopum Cajetanum

EPISTOLA.

Illuſtriſs. & Reverendiſs. mi Domine.

LEPTOTATON, & Ingenioſiſſimum Epidigma Illuſtriſs. & Reverendiſs. Epiſcopi Joanis Caramuelis à Dominatione Veſtrâ Illuſtriſs. ſuâ gratiâ, ad me miſſum, magnâ animi alacritate, grandique parvæ meæ intelligentiæ profectu, diligenter evolvi. Non parvam pro ingeniis comperi utilitate. Hic namque mihi tanquam aquæductus videtur, hiſce temporibus exiſſe, per ipſum enim fluunt, & propinantur nobis Scientiarum rivi: per ipſum hauriemus aquas in gaudio de fontibus. Fluvius autem hujus aquæductus eſt Doctrina ejus, quæ inſtar abundantiſſimi fluminis, cunctorum rigat ingenia, ab ignorantiæ ſiccitate eripiendo, radios Sapientiæ influendo, rorem claritatis imprimendo. Porrò hic fluvius propter exundantiam, & redundantiam ſuam propinquavit ad mare mentis Divi Thomæ, qui vocatur abyſſus: Quemadmodum enim omnia flumina egre diuntur à Mari Oceano, & revertantur in ipſum, ſic Joannis Caramuelis Doctrina deſcendit, profunda penetrando, uſque ad abyſſum. Et ſicut illi Angelo Apocalypſis data eſt clavis putei Abyſſi; ita teneor affirmare, Caramueli datum eſſe legitimè ſenſum aperire mentis Divi Thomæ. Quis unquam noſtris temporibus, Illuſtriſs.mi Domine, tam πιϛός, tam λεπτός Angelicæ Doctrinæ Ἑρμηνευτής ſicut Illuſtriſs. Caramuel extitit. Præ cunctis Scriptoribus, quis pleniùs, clariùs, atque profundiùs de ſententiis loquitur Doctoris Angelici. En in præſenti Epidigmate novos adinvenit modos ad adverſantia argumenta, intellectu eorumdem terminorum, penitùs

nitus diluenda. Nulla in suis dictis hæsitatio, quippe haustis ex hoc abysso, ut ipsemet, ore Angelico videatur loqui. Miraque solertia, ejus sensum colligit, aptat, eviscerat, effunditque. In materiâ primâ, quæ secundùm se nullum habet esse, quæ, & quot lumina non invenit? Quantum potuit dici? Plus dixit. Disco igitur ex ungue Leonem. Cogor asseverare: Quòd sicut Divinæ voluntatis interpres est D. Thomas, ita Voluntatis Angelici Thomæ est interpres Episcopus Caramuel, & sicut Verbum dedit vocem suam, dicendo: BENE SCRIPSISTI DE ME THOMA: Ita Abyssus dat vocem suam; dicens BENE SCRIPSISTI DE ME, MI JOANNES CARAMUEL. Feliciter vale mi Domine. Cajetæ è Conventu Sancti Dominici Nonis Juliis 1681.

JESUS MARIA.

Reverendi Adm. Patris Fr. Philippi Mariæ à S. Erasmo Carmelitæ Excalceati, &c. Ad eundem Illustrissimum D. Episcopum Cajetanum

EPISTOLA.

Illustrissime, ac Reverendissime Domine.

AD Nominis Auram Caramuelis refulgentem, dum spirando gaudent Sacræ Theologiæ candidati; dum spiritu præ jucunditatis inundantiâ sibi & sanguine, & moribus propinquo, gratulantur, & applaudunt amici, & ingenii sui quisque Xeniola mittit; ingeniolum quoque meum tripudiando congaudet. Etenim, dum prævìit humanæ intelligentiæ facibus, Illustrissimi Caramuelis ingenium inflammatum, accenderis desiderium sui, fœnerata per Orbem omnium Scientiarum lumina, mox adultâ luce enitescens Scholasticam edendo Theosophiam, meritò Ingeniorum miraculum à cunctis suspicitur. Quod enim doctrinæ genus non est perscrutatus Illustrissimus noster Caramuel, mirabilis siquidem in Dialecticâ arte adversariorum Ingenia torsit, Physicus indagator oculos trans Cælum levavit; amœnam Metrorum veri Sylvam in studiosorum utilitatem destinxit, & congessit, Geometria, Musica, & Arithmetica disciplinas non modò novit, sed mirum in modum illustravit; insignisque Mathematicus non in rerum obscuritate, sed in sensûs veritate res ipsas firmissimè demonstraturus: adeò in cunctis versatus; singula ita callens ut sine adulationis notâ, quicquid ambitu suo natura complectitur Scriptionibus suis comprehendere prorsus videatur; talia enim neque concipere neque edere Caramuelis Mens potuisset, nisi ingenti flumine literarum inundaretur. Mercurii talariis indutus alarum remigio faustissimo evectus volans, humana transgrediens ut sua mentis acumen ferret indè quo posset; Sublimissimum Theologiæ Cælum penetraturus: hîc verò quidem in hoc mirabilior, dum Sapientiæ suæ aurum, Eloquentiæ suæ argentum in usum salutiferæ eruditionis vertit; mox Aquilinis palpebris arduo in nitore defixis, concepto vividius jubare, in jubar ipsum figens obtutus, Aquinatem Solem potiùs explicat emergentem, quàm indicat latentem. Suâ enim Doctrinâ luce clarior redditur, suo splendore illustratur; illustratque Christianum Orbem, dum ministrat literario Orbi lucem, quam suo emendicat à Sole. Hic verè Joannes qui hujusce in Angeli dexterâ stellas adeò clarè perspexit, ut non solum videres, sed & distinctè computares. Etenim Divi Thomæ mentem ità penetravit, ut illud audeam pro veritate dicere, inter omnes, ac eximios Scholasticos, qui in ejus explanandâ doctrinâ insudaverint, nullum esse, qui id, in quo D. Thomæ placitum nititur, nitatur circumspicere attentius, probare nervosius, fulcire validius, defendere potentius, felicius propugnare, faciliùs versare; ea verborum formalitate, rationum profunditate, styli puritate, responsionum acumine, ut ipso prorsùs excellentiorem Thomisticæ Doctrinæ laureati, desiderare, ac invenire possint; Facit enim sua celeberrima Doctrina, ut nemo vel judicio gravior, vel Sapientiâ locupletior habeatur. Novas enim, ac peregrinas speculationes invenit, ac abditissimos de Prædestinatione Sensus, ut in fidelium solamen cederent, mirâ cum eruditione propalavit. Lætatur igitur è Vaticani vertice prospiciens militans Ecclesia, dum Scriptionum suorum Clypeo Hæreticorum tela feliciter eludet, faciliter confringet, versutias solvet, sophismata videbit. Gaudet sui Infulatûs Gloria, & se tantum Pontificem, in cujus pectore cognita Veritatis Rationale relucet, gloriatur habere, lætabitur possedisse; præclaras siquidem Animi sui Dotes, pro virtutis decore impendens, & benè docendo, optiméque vivendo & lauream Doctoratûs, & dignitatem decoras. Sed quò me distrawit calamus, ubi nam vagatur mens mea! quæ tanti Præsulis virtutes addere non veretur. Didicimus enim ex amicorum Sermonibus nihil suo Præsulatu fulgentius. Et quidem parum sibi foret, omnem suam Diœcesim ad morum reformationem, & reliqua Episcopalia munia vicatim perlustrasse, ægrotantes etiam, & miseros invisere solitus, atque magno pietatis fœnore dum Episcopum geris Ecclesiæ Principem imples. Neque silentio premam, quod qui penè inconsultâ largitate liberalitatem colis, & comis, in conferendis tamen Dignitatibus, velut morositate electionem adornet; *dum favoris nescius pertinaci tenens districtione censuram quem nunquam nisi conscientia ducit ad gratiam. Et sanè quâ munificentiâ emines, beneficia sua, ut majestate præcellunt, ità mutuum non exposcunt. Hinc ergà pauperes, qui gratiam rependere non evalent, effusior sua largitas, & genere & munere suo digna, pietatis detrimen-*

tum putans, nisi supplicationem pietas anteverterit. Sed quid ultrà? Magna quippè & divina, sua est Clementia quâ injurias beneficiis compensat, & suam cum suis æmulis communionem servandam omni cum humilitate pollicetur; magnanimi perindè cognomen assecutus, quod nulla tanget oblivio, nulla delebit invidia; neque prætereundum est quod vera doctorum relatio extollit; decantare enim unusquisque non cessat benignitatem illam suam, & innatam ergà literarum studiosos propensionem quæ ità de se elucet ut videatur se ad hanc unam virtutem natura genuisse, voluntas exercuisse, fortuna servasse; sic geminatâ ornatur Sapientiâ, & suâ, & alienâ, dum tanto benevolentiæ, & beneficentiæ studio, eruditos amat, colit, & laudum pretiis impensè cumulat, idcircò singularis Ingenii sui Dotes ampliare studens, & præclarissimis suis Theosophiæ tractatibus numeris omnibus jam absolutis, non solùm communem plausum, quem sua fundamentalis Theologia est experta, verùm etiam coronam, & gloriam, & qualem possit præstare sæculum de famâ æternitatem, de memoriâ resurrectionem augurari non desinunt. E vastissimo enim explosi Ingenio ut profectò in publicam Scholasticorum felicitatem cedant, & sibi plausum cum gloriâ, laudem cum immortalitate parturiant, Elogiis sanè æternis digni recensentur. Hinc Serenissimos tantæ lucis perpetuitati meditans candores, Plaudente Famâ, faventibus Sanæ Doctrinæ laureatis amplissimas Animi sui aras veneror, quas promicantium Origo suarum Dotium condiderat, & triumphalibus Æternitatis caracteribus concinnarat, & quas sua elucubratæ Sapientiæ monumenta æquare sermone non annitor, in ejusdem Æternitatis Compendium suis laudibus litandam futuram invoco Posteritatem. Sic Caramuelis nomen nulla delebit ætas præsens, & nulla diminuet sequens, ac deindè semper ulteriùs aliquid ad venerationem conferet. Ergò mittens hanc meam Epistolam ad te Præsulem meum amantissimum, ad magnas Infulas tuas, perpera dignas, meritò purpurasco, mitto tamen non quod mereatur, sed quod hoc darem amori meo, benevolentiæ tuæ erga me, & speciatim ergà germanum meum. Affectum parem immò majorem in humili meo obsequio spero, etsi ampliùs judico, sat expertus humanitatis tuæ non fallar, & si audacem me noveris, maximam Benignitatem tuam tuis pedibus provolutus accusare non desinam, & si vota mea evalent taceo, ò tantum prælustris Caramuelium soboles, ò nobilissimæ familiæ de Mayers nobilia germina; multos vobis similes Orbi Heroas Cælum largiatur. Hæc vota alacri emitto manu, & calamo, majora pectori recondo, audi Deus. Surrenti die decimâ nonâ Septembris M.DC.LXXXI.

Illustriss. & Reverendiss. D. D. Ioanni Caramueli, olim Campaniæ Antistiti, nunc Viglevanensium Episcopo, Zemidæ Comiti, nec non Celeberrimo Sacræ Theologiæ Doctori.

ELOGIVM.

JOANNES CARAMUEL
Eruditorum Optimus,
Optimorum Eruditissimus:
Ut Minervam raperet Salmanticam
Ut caperet Belgium profectus,
Nescias ubi cæperit esse doctissimus.
E Monserrato vocatus ad Infulas:
Campaniæ factus Antistes.
Feliciorem suæ Doctrinæ reddidit,
Cujus heroicum Ingenium
Scientiarum omnium ditatum fulgoribus
Literarius Orbis est demiratus,
Cujus
Mentis sublimitati, Profunditati
Viglevanum meritò plaudit.
Sic
Theologiam ignorat, qui Caramuelem nescit.
LEPTOTATOS quod acerbis in annis
Promisit,
Plaudente Sapientum Senatu
Sub Thomæ auspiciis,
Auspice Famâ,
Exhibet in postremis.
Dignus tanto Præceptore Discipulus!
Dubites an æquiùs gloriari possit
In tali,
Tantoque Discipulo Magister,
Quem vincere unquam speravit,
Imitari studet.
Nonum in Ecclesiâ Doctorem;
Omnium in se uno sophiam copulans;
Sui Sæculi Ingeniorum Miraculum,
Mundus non credit, quia videt.

Fr. Philippus Maria à S. Erasmo Carm.
Discal c. se suaque dicat.

VITA
DIVI THOMAE AQVINATIS
Per Anagrammata diſpoſita.

QVÆ ſequuntur Anagrammata, natales, mores, ſapientiam, res geſtas D. Thomæ Aquinatis continent. Ea Joannes *Montoya Clericus Regularis, quem nuper Neapolitana lues ſuſtulit, concinnavit; quàm argutè, quàm appoſitè, quàm aptè, tuum eſto judicium, Lector. Probabis enimvero, ſi leges. Neque enim ab unâ, eâdemque verborum complexione, tam multiplex, ac varia exiſtere dicendi materia, ac veluti è paucis ſeminibus tam ampla progerminare ſeges potuit ſine fœcunditate quâdam ingenii incredibili. Edita olim fuere Neapolitanis Typis. Sed quia facilè deciduum eſt, quod unica excipit pagina; ea in ſuis Quæſtionibus Quodlibeticis R.D. Carolus de Thomaſio, ex Palmæ Duce Clericus Regularis extare voluit. Inde illa aſſumpſi, ut Metametricæ noſtræ Apollinem Anagrammaticum pag. 39. honorarem: quippe par erat, ut expreſſus pulcherrimis Anagrammatis Aquinas, hoc in Opere, quod eo auſpice compoſui, perennaret.*

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ.

S. THOMAS DE AQVINO ORDINIS PRAEDICATORVM.

ΑΝΑΓΡΑ'ΜΜΑΤΑ.

NAſcitur è Theodorâ, ac quaſi Sol prodit in Mundum.
Honorandus Doctor, quaſi panem, ſic edit Ave Maria.
Quarto jam anno ſanctiſſimus puer cor Deo dicat.
Quoniam inter pios Monachos educandus traditur.
Sed modò ſtudiorum causâ hinc tranſit Neapolim.
Hic dum oravit convertit quoſdam panes in roſas.
A Domino inductus ſe Prædicatorum aſtris ornat.
Matriſque iram pati non curans ſuâ domo diſcedit.
Sed ò! à Chriſto ad Domos maternas invitus capitur.
An noſti, quòd is homo Dei raptus, carceri damnatus?
Modò ad Caſtrum S. Joannis perducitur Heros.
Pro majori cuſtodiâ in quâdam arce innodatus eſt.
Modò in carcere invaſus de Satanæ odio triumphat,
Candidus homo ardorem carnis titione quaſſavit,
De aquis orta Venus cadit, ſi hinc ardorem opponas.
Jam à ſomno correptus, candida corda munitus eſt.
Imò ſanè ad Crucem orans, puritatis dono ditatus.
Non cadit ſororum impetu, invaſus audacior adeſt.
Sic quia homo eſt prudens, non audit dicta ſororum.
Quin imò è Mundo attrahit ad Divina ſorores ipſas.
Nec non addas, quia per muros dimittitur caſtus homo.
A Caſtro dono Dei jam miſſus Parthenopen ducitur.
Scies, quòd inde triumphaudi causâ Romam tranſit.
Sed à Joanne Theutonico Romam adductus Pariſium.
Numquam ſuo ſe dat ſtudio, niſi peractâ orandi horâ:
An homo priuſquàm doctrinas dediſſet, non tacuit?
Studio demit horas, orationi, ac precibus mandans.
Chriſti dona oratione magis, quàm ſudore adeptus.
Quiſnam hoc caſtior, aut ſapientior mundo adeſt?
Ideòque Dominus tantùm ipſi coronas dat ſacras.
A Domino Romanæ Sedi Cuſtos, ac Turris adponitur.
Quos, ut dicam, pro hac dilatandâ non emiſit ſudores?
Quos Hæreticorum ſua ipſius doctrina non damnat?
Quos Chriſtianorum ipſamet doctrina non adjuvat?
A Romano Paſtore deſideratus ad Concilium venit.
Sed in Monaſterio de Phoſſâ novâ cadit, ac moritur.
At moriens, quaſi candidus Olor cantus depromit.
Introductuſque à Chriſto Domino in Paradiſum eſt.
Sanctum Sacerdotem Paradiſi Dominus coronavit.
Tu ſolus Mundi honor, ac mirâ ſapientiâ decoratus.
Quia candidus homo, à Dei Matre coronis ornatus es.
Quàm vera das nobis tua ſcripta de Chriſto Domino!
Novos, miroſque tua emicans doctrina dat radios.
Quâ novâ doctrinâ tuâ Hæreticos omnes diſperdis.
Tu ipſe Mundi oſor, Carnis, ac Dæmonis devaſtator.
A Deo quidem Sanctiſſimus Patriarcha dono datur.
Et quis tu? omnium corda rapis, ac Deo donans trahis.
Et addo, quòd innumeras tu o Chriſto animas carpis.

ILLUSTRISSIMUS AC REVERENDISSIMUS DOMINUS

D. IOANNES CARAMVEL

EPISCOPVS VIGLEVANENSIS &c.

GLORIA INFVLAE, ET LITERARVM DECVS

Gratiarum, & Musarum manibus coronatur.

Quid, Audax calame, JOANNI CARAMUELI levidense Elogium texere apparas;
Cui innumeri Codices ab eodem Æternitati conscripti,
Pro lucnlentissimo, & æviterno Elogio stabunt?
Sed cohiberi nequit conceptus de JOANNE sermo, qui etiam elingues reddere vocales solet.
Qui me antea mutū sui admiratione fecerat, nunc suæ dignatione clementiæ taciturnū meūos in sua præconia solvit.
At quæ digna illo pangam, in cujus ortu Natura, & Gratia visæ sunt contendisse?
Verùm ut ut Gratia in origine Naturæ cesserit,
Certè in nominis nuncupatione victrix, dum JOANNEM dicit, sui juris, sui æris totum fecit.
Hinc Trinæ Charites Caramuelem suum singulari singulæ munere exornarunt.
Euphrosynæ lætitiam sonans, infantis osculata frontem, lætos oculis afflavit honores;
Aglaja suo in nomine splendidè florida, dum roseo ore illius ori osculum imprimit;
Ut nonnisi Rosas loqueretur,
Et quidquid calamo suo attingeret, venustaret, indulsit.
Thalia epularum miracula portans, appreheuso illius pectore, suo dedit Alumno,
Ut Deorum cœnas, nectar, & ambrosiam literatorum palato instrueret.
Ut modò agnoscas CARAMUELEM Magni PRODROMI esse Parelium,
Et hunc à teneris usque annis Solitudo excepit.
Eremus illi Parnassus fuit: Universæ Musæ fuere magistræ.
Missum & hunc Joannem à Deo dices,
Si divina magis, quàm humana ab eo promi animadvertes.
Ad imbuendos purioribus Sapientiæ lymphis auditores,
Jordanis undas Fons Hippocrenæ supplevit,
Sicut Eremi Palæstinæ Cultor; ita hæc quoque Heliconis Luscinia tota vox est.
An non CARAMUELIS lingua calamus scribæ velociter scribentis,
Dum suis lucubrationibus & præsentium, & posterorum ingenia terret?
Multiforme illius ingenium novâ semper librorum prole subnascente fæcundum.
An non aurea illa Arbor, ex quâ uno fætu avulso, *non deficit alter*,
Aureus, & simili frondescit virga metallo?
Hunc *maris, & terra, numeroque carentis arena mensorem* dum ipse contemplor,
Capacissimo illius animo tàm ampla mens divinitùs esse tributa videtur,
Quàm amplum locum arena occupat, quæ in littore maris existit.
Dum æthereum Globum examinat, dum Sphærarum radios, & Planetarum à tellure distantias metitur,
(Me ipsum interrogo) an fortè Hic summo Opifici adfuit, cùm certâ lege, & gyro astra disponeret?
Denique videns (sed adversante semper rerum magnitudini fide)
Necdum meis oculis planè credens, unum calamum tam multa, tam varia scribere potuisse,
CARAMUELEM non secus, ac immensum scientiarum Oceanum cum horrore sacro veneratus,
Sic exclamare cum Vate cogor: DEDIT ABYSSUS VOCEM SUAM.
Quid plura? Cùm Musæ virginitatis titulum, & gloriam summè affectent,
Jure tamen adoptionis CARAMUELIS Matres nuncupari postularunt.
Annuit Apollo; dein grato oraculo coronariæ lauri trunco inscripsit:
INTER NATOS MUSARUM NON SURREXIT MAJOR JOANNE CARAMUELE.

CAROLVS FRANCISCVS CERESOLVS
Oblatus, & in Oppido Verdello Præpositus.

ΛΕ-

ΛΕΠΤΩΤΑΤΟΣ.

LATINE

SVBTILISSIMVS.

Cujus partes, seu Dissertationes sunt tres,
Prima Metalogica.
Secunda Philosophica.
Tertia Theologica.

SCHOLASTICAE VELLEITATES

AVTHORIS.

VELLEITAS I.

Prælegenda doctrina.

VELLEM Primò, ut mei Eruditi Lectores antequàm Libros legant, præsciant hoc πεντάδοξον. (1) *Sunt in Linguâ varii modi loquendi, qui Idiomata, aut etiam Dialecti nominantur.* (2) *Quando aliquis opinionem, quam in uno Idiomate tradiderat, tradit, & reponit in alio, sibi non contradicit, neque mutat sententiam, sed aliter propriam mentem exponit.* (3) *Analogia postulat, ut sicut de Linguâ, ita etiam de Intellectu philosophemur.* (4) *Sunt ergo in mente diversi intelligendi, & discurrendi modi, qui Scholæ, vel Secta vocantur.* (5) *Ergo cùm aliquis Philosophus sententiam, quam priùs ad alicujus Scholæ Fundamenta elimaverat, iterum traditurus, vel repositurus uberioris doctrinæ gratiâ alius Scholæ Fundamentis attemperat, sibi non contradicit, neque mutat sententiam.* Quinque habet hoc πεντάδοξον partes, quæ postulant singulatim exponi. PRIMA universis est nota; singulæ enim Provinciæ propria Idiomata, & in ipsis pleræque Civitates proprias dialectos habent. Quoniam loquendo universim, omnes linguæ dividuntur in Antiquas, & Novas: aliter enim loquutos esse sub initium Hebræos, aliter posteà demonstrant propria nomina, quæ aliter in Priscis Libris, & aliter in novis pronunciantur. Etiam & Lingua Græca ferè singulis sæculis parallaxim est passa, sed, & Lingua Latina laboravit hoc morbo, illoque infecit dialectos à se derivatas. Oculatissimè hanc observarunt differentiam Homerus, Virgilius, & alii; voluerunt enim cælestia numina, non sermone novitio uti, sed prisco tantùm, & apud homines jam antiquato. Et hoc esse certum, nos monet Nicolaus Erythræus, quoniam in Maroniano Indice verbo *Poteslur*, sic scribit. [*Poteslur.* Vates ingeniorum omninm, atque doctrinarum Princeps & Autor Homerus, non sua modò ipse poëmata ex omnibus Græciæ [*] linguis, quos dialectos illi vocant, ita conflavit, ut unaquæque Græciæ gens sua apud illum idiomata agnosceret: sed ea etiam Sacrosanctæ propriè Deorum linguæ honore consecravit, ut illo loco, cùm ait, ὃν Ξάνθον καλέουσι Θεοί, ἄνδρες δὲ Σκαμάνδρον: & in Odyss. 10. μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί: & item in 1. Iliad. ὃν Βριάρεων καλέουσι Θεοί, ἄνδρες δὲ τε πάντες Αἰγαίωνα: & in 2. τὴν ἤ τοι ἄνδρες Βατίειαν κικλήσκουσιν· Ἀθάνατοι δέ τε σῆμα πολυσκάρθμοιο Μυρίνης. Et rursus in 14. ubi somnus fit ὄρνιθι λιγυρῇ ἐναλίγκιος, & mox sequitur ἥν τ' ἐν ὄρεσι Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοί, ἄνδρες Κύμινδιν: & hoc genus alia, quæ Elenchus noster, in ipsum Poëta nullo tibi negocio suggeret. Cùm igitur Divino vir ingenio Maro, æmulationis studio hujusmodi locorum splendorem intueretur, non absimili colore suam se quoque Venerem fucaturum existimavit, si & ipse circa Deorum personarum dignitatem optimè versans, eorum sermoni prisca verba insereret quæque suâ ætate jam desita, quasi in Deorum consuetudine permanserint. Cujus consilii (ni fallor) hæc fuit ratio, quòd maximè convenire videbar, sicuti ætatem, ita etiam Deorum sermonem immutabilem, immortalemque fore. Et profectò quâ linguâ magis decuit immortales ipsos, quum illos loquentes facimus, quàm priscâ uti, atque eâ ipsâ, quâ primùm à majoribus solenniter conceptas preces exaudire consueverunt? Hinc itaque Virgilianus Juppiter in 10. sic inquit,

Tros, Rutulus-ve fuat, nullo discrimine habebo,

Et Juno ad Venerem *Nunc*

De Idiomatibus, & Dialectis.

De Lingua Prisca & Nova

An antiquo, vel novo?

Verùm Antiqua lingua Hebræa differat à Moderna?

Qualis Homerus fuerit?

*] *Lingua Italica, Hispanica, Gallica sunt Linguæ Latinæ Dialecti, & sub se alias hypodialectos habent, & tamen non auderem permittere, quòd Virgilius si hodie vellet suam Æneidem rescribere, uteretur promiscuè Italicis, Hispanicis, vel Gallicis verbis, aut phrasibus.*

Quonam Idiomate loquantur Dii?

Virgilius imitatur Homerum.

An Deorum, sicut ætas, & sermo opinatione Veterum immutabilis fuerit?

— *Nunc quâ ratione, quod instat*
Conferri possit, paucis (adverte) docebo,
Et hoc loco ad eandem Venerem Vulcanus.
Quod fieri ferro, liquido-ve potestur electro.

De verbo *Potestur*, An etiamnum admitti possit?

Quam lectionem adhuc non modò referunt antiqua aliquot bona exemplaria, sed etiam Novii Marcelli autoritas, cujus testimonio veluti locupletissimo stat Priscja, cùm ait, *Potestur* pro *potest*, Pacuu. *Si qua potestur investigari viat*. Lucret. in 3.
Quod tamen expleri nullâ ratione potestur.]

Et quidem, qui voluerit, quantam Latina Lingua successu temporis fuerit perpessa varietatem cognoscere, inscriptiones antiquas & præcipuè illam, quæ Romæ in Capitolio etiamnum exstat, & Rostratæ Columnæ subfigitur, & à nobis in Meditatione Proœmiali ante Arithmeticam art. 13 pag 71. proponitur, &c. cum Ciceronis Orationibus aut Virgilii carminibus, aut Scriptis, Recentiorum componat. Quantum differat prisca Gallorum lingua ab illâ, quâ utuntur Novitii demonstrant Caroli Magni Diplomata, quæ videntur toto cælo differre à sermone communi. De Hispanicâ Linguâ nil addam, quoniam nostra Theologia Fundamentalis exhibet Comitem de Licanor, quem balbutire credas, si cum Lupo de Vegâ, Ludovico Gongorâ, Francisco Quevedo, aut aliis Hispanis Recentioribus conferas.

Qui variis linguis eandem sententiam profert, dabit verba, quæ materialiter differant, & formaliter (*hoc est* in significatione) conincidant,

SECUNDA demonstratur clarissimè, nam Moyses v. gr. qui olim Hebraicè scripsit, labore & industriâ diversorum Interpretum variis hodie linguis loquitur, & scribit universam prædiluviam historiam, & tamen licèt hebraicè dixerit, quòd אלהים ELOHIM creaverit Cælum & Terram, & posteà dicat Chaldaicè ELOHOH, & Arabicè quòd ALLÁ, Græcè quòd θεός, Latinè quòd Deus, Hispanicè quòd Dios, Germanicè quòd Gott, &c. idipsum fecerit, non est censendus sibi contradicere, sed eandem omninò rem alio modo (aliâ linguâ) proferre.

TERTIA est manifesta & universis nota; illam enim tradidit Aristoteles qui libr. 1. περὶ ἑρμηνείας cap. 1. sic scribit. Ἔστι μὲν οὖν τὰ ἐν τῇ φωνῇ, τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων σύμβολα: καὶ τὰ γραφόμενα, τῶν ἐν τῇ φωνῇ. *Quæ igitur sunt in voce, sunt notæ passionum, quæ sunt in animâ; & quæ scribuntur, sunt notæ eorum, quæ sunt in voce.* [Et hìc obiter nota, non paucos nec inferioris subsellii Philosophos in hujus Textûs intelligentiâ adlucinari: non enim dicit Aristoteles, quòd verba significent conceptus, & scripturæ verba, sed vult tantummodò æquipollentiam explicare, nam sicut in Linguâ Latinâ, *Ensis* & *Gladius* eandem rem significare dicuntur, quin tamen una vox alteram significet, sic similiter conceptus *Deus*, vox *Deus* & scriptura *Deus* eandem rem (nempe, supremum Numen) immediatè significant, & inter se Analogiam & æquipollentiam observant,

QUARTA à nemine negari poterit: nunquam enim Schola fuit *labii unius & sermonum eorumdem*. Ascenderunt in Cathedras Scholarchæ diversi, & eundem Aristotelem ex. gr. diversis coloribus nobis repræsentarunt, & primo loco mihi recensendus est Averroes, quem quia Aristotelis pressit vestigia, *Commentatorem* Peripatus appellat, quem illustriorem reddidere Christiani, qui illi adhæserunt, & Commentariis exornarunt, inter quos Joannes de Janduno eminere videtur; de illo apud Bonaventuram Baro in Scoti Monumento *part. 13. pag. 66.* hæc lego [Joannes de Janduno *Princeps Averroistarum*, quem Marcus Antonius Zimara ad Albertum Pium Carpensium Principem impensè laudat, ab acumine in Dialecticâ, Philosophiâ ac Theologiâ, atque etiam Græcarum literarum peritiâ.] Aristotelem alio modo intellexit D. Thomas; impugnat enim Averroem, qui illum vel invitum ad Platonem conabatur reducere. Et D. Thomæ Schola est hodie ubique in pretio, & in multis Academiis & Communitatibus sub jure jurando observatur. Joanni Duns Scoto placuit esse Subtili, nam per formalitates decurrens, proscriptâ Reali multarum Formarum distinctione per Formalem, quam *ex naturâ rei* appellat, denominationes omnes salvat, Ochamus, qui *Nominalium* Pater dicitur, non fuit primus, qui aperuit Expressivam Sholam, sed qui illam promovit, & restituit suo jam tempore oblivioni mandatam: hic ingeniosè pleraque omnia exponit ad externa connotata recurrens.

De quatuor diversis Scholis, quarum singulæ gloriantur se veram tradere, & exponere doctrinam Aristotelis.

Sed hìc statim doceri volet Lector, in quânam ex istis quatuor Scholis, ut omittantur aliæ minùs claræ, verus sit Aristoteles?

De oppido, in quo Homerus est natus.

Et mihi ante Responsionem occurrit similis Controversia de loco, in quo Homerus fuerit natus, quæ olim inter nonnullas Civitates in Græciâ gladio & sanguine promovebatur. Prostat apud Gellium libr. 3. cap. 11. istud antiquum distichon.

Ἑπτὰ ἐριδμαίνουσι πόλεις διὰ ῥίζαν Ὁμήρου
Κύμη, Σμύρνα, Χίος, Κολοφών, Πύλος, Ἄργος, Ἀθῆναι.
Septem Urbes certant de vatis origine Homeri,
Cume, Smyrna, Chius, Colophon, Pylus, Argus, Athenæ,

Ut illum sibi vendicent, diversæ Civitates etiam armis contendunt,

Quod Marcus Tullius Cicero pro Archiâ Poetâ declamans hoc Scholio dilucidat, *Homerum Colophonii suum esse civem dicunt, Chii suum vendicant, Salaminii repetunt, Smyrnæi verò suum esse confirmant, &c. multi alii præterea pugnant inter se, atque contendunt.*

Et quia sicut de Homeri natali loco in Græciâ multæ urbes, sic de verâ Aristotelis intelligentiâ multæ Scholæ in Europâ decertant. Ciceronem imitatus sic inquam, *Aristotelem Averroistæ suum esse Præceptorem atque Magistrum dicunt; Thomistæ illum suum vendicant; Scotistæ repetunt; Nominales verò suum esse confirmant; multæque aliæ minus celebres Scholæ pugnant inter se atque contendunt.* Et quia sicut Homerus, sic etiam Aristoteles, qui de Poeticâ scripsit, in Parnasso apud Musas est celeber, de hoc ipso argumento sic concinam.

Theologi certant, & adhuc sub Judice lis est,
In quo sit Lyceo verus Aristoteles.
Illi Averroes; illi subscribere dicit
Scotus [*] *& Ochamus, Doctor & Angelicus,*

*] *Scotia dicitur per* ...

Pro-

Verùm Aristoteles diversis temporibus diversis Fundamentis inhæserit?

Proposuimus Quæstionem, non decidimus, Dicimus igitur si respondere debeamus, Aristotelem diversis temporibus & diversis in libris diversarum Scholarum Fundamenta jecisse; unde quidquid Scholiarchæ isti velint, semper poterunt aliquo ejus testimonio firmare.

De Doctoribus Salmanticensibus. An debeant esse parati omnium probabilium Scholarum propugnate sententias.

QUINTA ex secundâ deducitur; sicut enim sibi non contradicit, qui cum Germanis germanicè loquitur, & cum Turcis Arabicè, sic nec sibi contradicere censendus est, qui in Scoti Gymnasio loquitur Scotisticè, & Thomisticè in Angelici Præceptoris Scholâ. Et hoc quotidie prospectamus Salmanticæ, nam sicut Paulus omnibus erat omnia, gaudebat enim cum gaudentibus, & cum flentibus illachrymabatur; ita in Salmantino Gymnasio debet Doctor ille, qui præsidet, esse omnia omnibus, & singulis singula, quoniam si sit responsurus aliquis ex Societate, vel ex Patribus Sancti Francisci, & Dominicanus sit Doctor, qui præsideat, debet pro tempore disputationis doctrinæ D. Thomæ oblivisci, & Jesuitam vel Franciscanum agere, adeoque ita loqui, ac si P. Molina, vel Scotus esset in illâ Cathedrâ. Nec ideo (& hoc specialiter est observandum) aut sibi contradicere, aut mutare sententiam dici aut censeri poterit,

VELLEITAS II. *Dissertatio inter Arriagam, Lynceumque de Statuarum Figura, an ipsa antequam saxû dedoletur formaliter, an tantùm materialiter in ipso sint?*

VEllem Secundò, ut dignareris legere Dissertationem dudum inter P. Rodericum de Arriagâ, & P. Richardum Lynceum, doctissimos Viros institutam, in quâ disquiritur, & examinatur, Utrùm in saxo informi Cæsaris caput, aut quæcumque figura alia solida formaliter, an verò tantùm materialiter lateat? vel quod in idem recidit, utrùm in chartâ nigrâ omnes librorum Sacrorum, aut profanorum characteres, formaliter, an verò materialiter reperiri dicendi sint? Lynceus enim oculis meâ opinione caligat, & Arriaga oculatissimè veritatem prospectat; Cæsaris enim Caput, ut ut pro materiali saxi substantiam dicat, importat pro formali superfluarum partium, quæ fuerunt excisæ & amotæ, carentiam; quæ reverâ carentia in rudi, & impolito marmore non reperitur. Et veniendo ad Paginam, in quâ versus aliqui fuerint scripti, illi Characteres præter partes nigras, quas habent, constituuntur formaliter per illas partes albas, in quas nigredo non proreptat; ubi enim, nil præter nigredinem reperitur, non sunt characteres, aut literæ, sed quædam litura tantùm, vel ut hispanicè dicam *un borron*.

Et ipsa quæstio de Characteribus moveri potest.

An numeri minores in numero majori includantur?

Hinc primò corrigendi sunt Arithmetici, qui in Denario asserunt numeros universos includi. Corrigendi sunt, inquam, quia quaternarius v.gr. formaliter in Denario non clauditur. Et hoc demonstratur clarissimè; non enim quaternarius est numerus, qui habet quatuor unitates, nam quatuor unitates etiam in quinario, & in majoribus numeris quibuscumque reperio. Ergo quaternarius essentialiter consideratus pro materiali dicit quatuor unitates & pro formali carentiam unitatis quintæ. Quaternarius igitur materialiter clauditur in denario. Quidquid enim ille materialiter dicit, in denario reperies. At ipse Quaternarius formalissimè sumptus non invenitur in denario, quoniam quintæ unitatis carentia, quæ formaliter quaternarium constituit, in denario non prostat. Hæc est doctrina meâ sententiâ clarissima, nec ab illâ se subducunt Complutenses, & alii Recentiores Philosophi, cùm dicunt, Quaternarium numerum illum esse, in quo quarta est ultima unitas; ideò enim hæc est ultima, quia non datur quinta. Ergo ultimitas in unitate quartâ est quædam denominatio extrinseca, quæ ab unitatis quintæ negatione desumitur. Hinc secundò etiam Geometræ corrigi debent; non enim linea clauditur in definitione superficiei, neque in definitione solidi superficies. Linea enim pro materiali dicit longitudinem, & latitudinis carentiam pro formali: & Superficies dicit pro materiali longitudinem & latitudinem & carentiam profunditatis pro formali. In superficiei autem essentiâ licèt claudatur longitudo, non clauditur negatio latitudinis, atque adeò linea formaliter sumpta non clauditur. Similiter in Geometrico corpore, tametsi longitudo, & latitudo reperiantur, quia non reperitur profunditatis carentia, non reperitur formalissima ratio superficiei, sed materialis tantummodò. Quamob rem, sicut divisio numeri, sive quantitatis discretæ in Binarium, Ternarium, &c. non est immediata, sic similiter divisio quantitatis continuæ in Lineam, Superficiem, & Solidum immediata non erit. Sed de hoc uberiùs in mei Pandectæ Mathematicâ Dissertatione.

An ipsi in charta nigra sint formaliter, an materialiter?

Quid dicat numerus pro Formali?

Quid sit ultima unitas Et unde ultimitatis denominatio desumatur?

De Speciebus Quantitatis Continuæ. An una includatur in altera?

An Creaturæ Possibiles includantur, & à Deo cognoscâtur in Essentia Divina?

Anima rationalis formaliter & materialiter considerata.

Hinc tertiò admonendi sunt Theologi, qui in Essentiâ Divinâ asserunt Creaturas universas includi, ac propterea Deum essentiam suam intelligendo, in ipsâ & non in ipsis creaturas universas cognoscere. Admonendi sunt, inquam; Creaturæ enim formaliter sumptæ non clauduntur in Essentiâ Divinâ. Ergo vel debent non cognosci à Deo, vel debent in se ipsis cognosci. Et hoc demonstratur clarissimè: quoniam anima rationalis, formaliter considerata non est substantia spiritualis, nam & Angelus est spiritualis substantia, & tamen est ab animâ humanâ toto Cælo diversus. Ergo anima rationalis dicit pro materiali rationem substantiæ incorporeæ, & pro formali esse incompletam, imperfectè (hoc est discurrendo) intelligere: quam ob rem quidquid licèt illa pro materiali dicit, reperiatur in essentiâ Divinâ, imperfectiones autem, quas pro formali dicit, repugnant Deo. Ergo siquidem non sunt in Essentiâ Divinâ, in illâ cognosci non possunt.

Deus perfectissimè cognoscit & intelligit omnes Creaturas possibiles.

An Creaturæ possibiles sint aliquid in semetipsis.

Dat isti argumento manus P. Franciscus Amicus *tom.1. Theolog. disp.14. sect.2. num.10. pag* 140. Supponit enim primò Deum cognoscere Creaturas secundum rationes formales, quibus ipsæ constituuntur; inquit enim. [Suppono, Deum cognoscere creaturas secundum esse participatum earum; quia cùm sit agens liberum, debet distinctè præcognoscere effectum, quem producit; ut enim possit effectum producere, debet illum per voluntatem determinare; ut autem possit voluntas effectum producendum determinare, debet illum distinctè præcognoscere, cùm nequeat in incognitum ferri. Cognoscit igitur Deus distinctè omnes Creaturas secundum esse participatum earum, cùm nulla sit, quam producere non possit.] Hac doctrinâ tanquam certâ, & indubiâ præmissâ pergit, & ait [Est autem difficultas, quomodò Deus cognoscat creaturas possibiles. Ratio difficultatis; quia nec illæ sunt in Deo secundum esse proprium, nec in se ipsis, cùm antequam producantur, nihil in seipsis sint; repugnat autem Deum cognoscere cognitione propriâ & intuitivâ quod nullo modo est, neque in se, neque in alio. Cognitio enim propria, & intuitiva est, quam objectum per se ipsum immediatè terminat: non potest per se ipsum terminare immediatè,

quan-

*] *Hinc posset aliquis inferre objectum intellectionis existentis esse debere existens, adeoq; cognosci non posse Ens possibile.*

An Deus Creaturas possibiles in sua cognitione cognoscat?

quando nullo modo est. Nec sufficit, quòd objectum sit possibile, quia cognitio in actu postulat objectum in actu; quod solùm potest esse, actu non est: ergo non sufficit ad cognitionem in actu, qualis [*] est divina.] Sic ille. Ergo ad mentem Amici inquam Ego. Deus Creaturas possibiles formaliter sumptas non intelligit. Non enim illas in suâ essentiâ cognoscit, nec illas, ut ipse ait, in se ipsis prospectat. At replicat dari tertium cognoscendi modum, quem debemus doceri. Sic enim *num.* 19. statuit. [Quartus & verior modus est, Deum cognoscere creaturas possibiles in suâ cognitione, ut in specie distinctè exprimente omnia secundum proprium esse singulorum, quod habet divina cognitio, quâ proximè determinatur à propriâ essentiâ, non ut causâ, sed ut specie intelligibili creaturarum.]

Verùm inter purè Nihil & rem existentem detur medium?

An species intentionales veniant necessariò admittendæ?

Omnis similitudo est Relatio.

In cognitione Creaturarum debemus objectum cognitionis ab ipsamet cognitione distinguere.

Ista autem Amici responsio supponit falsa, & si fortè admittatur, non sufficiet ut defendatur Deum non cognoscere Creaturas in se ipsis. Dico falsa supponere; supponit enim inter purum nihil & Ens actu existens (hoc est inter **Non-sans** & **Sens**) non dari medium; cùm tamen intersit **Sans** (habens esse quiditativum) quod in hoc Libro specialiter persuadere conamur. Addo doctrinam de Speciebus Intentionalibus, quam etiam hîc Amicus supponit, esse ingeniosam quandam fabulam protrusam à Philosopho, & à Peripateticis propter ipsum sine examine admissam. Sed condonemus Amico omnia, quæ supposuerat esse vera; infero Ego, *Ergo Deus cognoscit in se ipsis Creaturas formaliter sumptas*. Probo consequentiam. Similitudo est quædam Relatio. At, qui cognoscit relationem, ut scitè ab Scoto docemur, cognoscit terminum relationis. Ergo Deus, si suam cognitionem cognoscit, & ista est similitudo seu species repræsentativa creaturarum, cognoscit hujus Intellectionis terminum, qui terminus non est ipsa cognitio, sed aliquid ab ipsâ cognitione distinctum. [Nam cognitio dicit perfectionem infinitam; creaturæ autem, quæ sunt hujus cognitionis terminus, limitatam & finitam important.] Ergo licèt concedatur Amico quidquid falsò supponit, adhuc manet, Deum cognoscere Creaturas in semetipsis.

VELLEITAS III.
Veterum Thomistarum opinio proponitur & impugnatur.

Qui essentiam ab existentia distinguit, debet **Sare** à **Sere** (esse quiditativum ab existentiali) necessariò secernere: & consequenter dicere Deum cognoscere creaturas in semetipsis.

Quid Existentia det & superaddat essentiæ, cui supervenit?

An Deus Creaturis possibilibus det illud esse possibile, quod habent?

VEllem Tertiò, Lector Optime, mihi adesse hîc & nunc aliquem ex Thomistis Antiquis, qui Angelici Doctoris mente nondum bene explorata ex uno latere dicebant, Creaturas possibiles esse purum nihil antequam producerentur: adeoque non posse à Deo cognosci in semetipsis: & ex alio latere asserebant Essentiam realiter à propriâ Existentiâ distingui, quæ duo nullo modo possunt componi. Quoniam loquendo universaliter Forma Substantialis, aut quæcunque alia substantia secundum quiditatem suam considerata vel est aliquid, vel purum nihil: [non enim ut in ipsorum sententiâ inter hæc duo extrema datur medium.] Sanè si forma substantialis sine existentiâ considerata est purum nihil, non potest informare materiam, nec constituere Substantiale Compositum. Sed nec poterit existentiam recipere, quod enim nihil omninò est, & sine existentiâ est unum nihil non existens, minimè poterit additâ existentiâ esse quidpiam existens. Prætereà, si eadem Forma secundùm se considerata & ab existentiâ præcisa esse dicatur aliquid; erit aliquid reverâ existens, quoniam ut ipsi statuunt, quidquid non existit, non est aliquid. Ergo illa forma, ut in rerum naturâ existat, non indigebit aliquâ existentiâ superadditâ, sed per se ipsam existet. Prætereà loquendo magis in particulari, si in Angelo v. gr. essentia realiter distinguitur ab existentiâ, instrui & doceri vellem, quid sit illa essentia, si à me intelligatur à suâ existentiâ præcisa: An sit purum nihil; hoc enim dici nequit, nam Existentia Angelo, stando Thomistarum sententiæ, non dat prædicata essentialia, non dat esse quiditativum, sed tantummodò dat esse existentiale. Ergo illa prædicata essentialia, quæ præcisus ab existentiâ dicit Angelus, sunt aliquid, & tamen non sunt aliquid **Sens** (existens) sed sunt aliquid in alio essendi genere, nempe in genere **Sandi** (habendi esse quiditativum.) Et quia hoc ipsum **Sare** non habet Angelus à se, sed à Deo, dicendus est Deus suo Infinito intellectu, Angelos possibiles **Samere** (nempe dare illis essentiam & prædicata quiditativa, quæ habent.) Et posteà accedente Divinæ Voluntatis electione & decreto dicendus est Deus ex illis possibilibus Angelis quos elegit **Semere** (hoc est, dare existentiam, quibus voluit.)

VELLEITAS IV.
De distinctione ex natura rei. an semper purè formalis sit? An coincidat aliquando cum reali?

*] *Nullius manifesti erroris incriminabitur, qui dicat, Aeternum ex tenebroso ad clarum per lucis exceptionem transire & Analogia servata Creaturam per receptionem existentia ex possibili in existentiam promoveri.*

VEllem Quartò discere, à Novitiis Scotistis, Cur non essentia realiter ab existentiâ distinguatur? distinctio enim illa, quam Scotus nominat *ex naturâ rei*, latè patet, aut etiam æquivocè accipitur, & videretur hîc necessariò coincidere cum reali. Vel attende: Deus Angelum possibilem intelligendo, dat ipsi ut loquitur Scotus, quoddam esse diminutum. Et hoc est verum: nam intelligendo illum Deus, illum **Samit** (hoc est, Illi dat esse quiditativum) Hoc *esse* sive diminutum sive quiditativum sive **Sans** nominetur, est quoad speciem, & numerum illud ipsissimum *Esse*, quod habet Angelus, quando existit. Sed illud *esse*, antequam Angelus existeret, carebat existentiâ: cùm autem Angelus existit, existentiâ non caret. Ergo esse diminutum, [*] esse quiditativum, nempe **Sans** realiter distinguitur ab existentiâ.

VELLEITAS V.
De Forma Corporeitatis. An à Thomistis debeat asseri, & ab Scotistis negari?

Realem Scholam Præceptori probetur Angelicus & Subtilis formalem.

VEllem Quintò doceri; Cur Corporeitatis Forma negetur à Thomistis, & ab Scotistis asseratur? Putarem enim Scholarchas (Angelicum & Subtilem Doctorem) aliter statuere; cùm enim D. Thomas Scholam Realem aperiat, & Formalem Scotus, videretur ille prior in Prædicamento Substantiæ per Formas Reales differentias constitutivas subalternarum specierum posse aut debere exponere; & videretur hic posterior, siquidem præsidet in Scholâ Formali non debere ad realitates recurrere, cùm possit rem eandem per Formalitates exponere. Nec est, cur Philosophi Reales velint ab Animâ rationali pro negandâ formâ Corporeitatis argumentum desumere, hinc enim potiùs contra illos argumentantur Adversarii; indiget enim congruâ responsione hæc objectio. [Ideò anima rationalis D. Thomæ opinione est forma corporis, & formaliter constituit gradum Corporis in Prædicamento Substantiæ, quia tametsi

metsi

An sit possibilis aliqua entitas, quæ sit spiritualis *ut quod*, & materialis *ut quo*?

mentu sit spiritualis *ut quod*, est corporea & materialis *ut quo*. Ergo possibilis erit alia forma, quæ sit materialis *ut quod* & Spiritualis *ut quo*, per quam constitui possit Angelus: si non iste qui existit, aliquis alius qui sit verè possibilis. Sed hæc secunda Forma (materialis *ut quod*, & spiritualis *ut quo*) repugnare videtur. Ergo illa forma prior (spiritualis *ut quod*, & materialis *ut quo*) censenda est repugnare similiter.]

VELLEITAS VI.

An Mundum potuisse esse ab æterno asserat D. Thomas?

VEllem Sextò auscultari aut audiri ab illis Scriptoribus, qui existimant sensisse D. Thomam potuisse Deum mundum ab æterno producere. Omnia enim testimonia, quæ pro affirmativâ adduci solent, vel sunt purè conditionata; explicant enim, quid esset, si Mundus fuisset ab æterno productus: aut agunt de Æternitate Syncategorematicâ (non ita ante quin priùs) adeoque non evincunt potuisse Mundum existere ab æterno sumptâ æternitate simpliciter & categorematicè. Moveor, ut sic discurram, argumento, quo utuntur communiter Thomistæ contra opinationem Aristotelis: illud enim sicut persuadet Mundum non fuisse de facto ab æterno, eodem prorsus modo evincit Mundum esse non potuisse ab æterno. Argumentum, de quo loquor, est hoc. [Si mundus fuisset ab æterno, jam præcessissent in illo generationes hominum categorematicè & simpliciter innumerabiles. Ergo isti innumerabiles & infiniti homines habuerunt animas innumerabiles & infinitas. Inquiro ergo, quid factum sit de istis Animabus? Perstant enim aut non; si perstant, datur in actu multitudo infinita simpliciter & categorematicè, quod negat Aristoteles & Peripatetici universi cum ipso: Si non perstant, Animæ hominum mortales sunt, quod fuisse creditum ab Aristotele Peripatetici Christiani non libenter admittunt.]

An Aristoteles cognoverit immortalitatem Animarum?

An repugnet multitudo infinita simpliter & categorematicè?

Hoc Argumentum omnium sententiâ destituitur responsione opportunâ, & Ego ex illo probo D. Thomam non asserere, Mundum potuisse ab æterno produci, si Æternitatis nomine non syncategorematicam & Indefinitam, sed Categorematicam & simplicem intelligamus; quia nemo negare poterit Divum Thomam asserere, Humanas Animas esse immortales. Id enim Fides orthodoxa nos docet, & sæpe in suis scriptis id Angelicus Præceptor testatur, & in Empyreo modò Gloriæ lumine beatificatus experitur. Sed nemo negare poterit secundum D. Thomam multitudinem simpliciter infinitam impossibilem esse; hoc enim expressè 1. *part. qu.* 7. *art.* 4. necnon variis in locis profitetur. Hinc autem infero, *Mundus igitur produci ab æterno non potuit*: nam si ab æterno fuisset ille productus, esset hodie Animarum rationalium actu existentium multitudo Infinita, quam impossibilem esse supponimus. Atqui illud est impossibile Antecedens, ex quo sequitur Consequens impossibile. Sed ex hoc *Mundus potuit esse ab æterno* sequitur, ut videbamus Consequens impossibile, illud igitur etiam est impossibile.

An Antecedens impossibile illud est, ex quo impossibiles Consequentiæ inferuntur?

Et hæ sunt, Amice Lector, Velleitates, in quibus patet, non quid volo & dico, sed quid vellem & dicerem, si mihi uni relictus à nullâ autoritate extrinsecùs determinarer. Si interim rescire volueris, quid impræsentiarùm sentiam de his & aliis subtilissimis difficultatibus, perge ulteriùs, Dissertationesque subsequentes interlege.

Quod sit impræsentiarùm Authoris Placitum vel opinio?

De Metaphysica Dialecto. An debuerit à Lingua Latina desumi?

DIalectum Metaphysicam esse necessariam fateris; linguæ enim communes habent verba, quæ defluant per tempora Politicis nota, non autem per Philosophicas considerationes, quæ superant captum civilem; verùm enim verò doceri vis, cur Metaphysica Dialectus fuerit ex Idiomate Latino desumpta, & an potuerit ex Græco aut Hebraico desumi. Duo interrogas, & breviter

An metaphysicis speculationibus exprimendis aliæ Linguæ sufficiant?

Respondeo ad Primum, non debere fieri per insolentia & minùs nota, quæ possumus per media nobis nota & familiaria, quibus uti solemus. Cùm autem Latinum Idioma sit hodie in Europâ commune, & à Philosophis omnibus intelligatur, operæ pretium fuit ad illud, & non ad aliud elimare Dialectum Metaphysicam.

Respondeo ad secundum, nullam viam inviam esse humano labori & industriæ; posseque reformari Græcum & Hebraicum Idioma, ut Philosophis serviat. Et, ut videas, quid in alterutro prodesse etiamnum possit, Notas subsequentes scribo.

NOTA I.

De Primo Nomenclatore. *Quisnam fuerit ille, qui omnium primus vocabula & dictiones invenerit?*

TAM est difficilis vocum articulatio, & vocabulorum impositio, ut multæ Regiones etiamnum nullas voces scribant, & non paucæ illas hodie satis inconcinnè pronuncient. Hanc difficultatem perpendentes olim Prisci Philosophi literas esse Deorum Inventum crediderunt; earumque in combinatione Artificium vires humani ingenii superare. Videtur veritatem hanc percepisse Philosophus, qui ob sublimium veritatum notitiam passim *Divinus* appellatur; qui fortè legerat caput II. Geneseos; de illo enim Dn. Isidorus Clarius ex Monacho Benedictino Episcopus Fulginatensis in prædicti capitis commentario sic scribit. *Opinor ex hoc loco Platonem venisse in eam opinionem, ut diceret in libro de rectâ nominum ratione, videri sibi eam naturam, quæ rebus nomina imposuerit, celsiorem fuisse hac humanâ. Nam cùm indidit Adam animantibus nomina, nondum legitur fuisse à suâ præstantiâ lapsus. Impositio autem nominum significat, & quòd Adam naturas animantium perfectè calluerit, nam id demum aut potius id solum proprium cujusque rei nomen est, quod illius*

Americani ante Hispanorum adventum nullas literas scribebant.

An voces invenerit Adam? Verùm ad illarum inventionem speciali Dei illuminatione indiguerit.

Sententia Platonis proponitur.

lius naturam exprimit; & quòd ipsa animalia hominis imperio subjecta essent. Etenim imponere solemus nomina iis, quæ juris sunt nostri. Textus autem, ad quem hæc verba referuntur, est hic. *Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & universis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam, ut videret quid vocaret ea. Omne enim, quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus. Appellavitque Adam nominibus suis cuncta animantia, & universa volatilia cæli, & omnes bestias terræ.* Primus igitur Nomenclator Adamus fuit divinitùs illuminatus.

Subjicitur Veritas Orthodoxa.

NOTA II.

De Linguâ Hebraicâ. *Utrùm in ipsâ Verbum Substantivum sit capax, ut omnes Metaphysicas essendi differentias exponat?*

De nominibus *Vox* & *Conjugatio*. Quomodò inter se distinguantur?

NOmina *Vox* & *Conjugatio* differunt in Linguâ Latinâ: *Vox* enim Actionis & Passionis differentiam, quæ in uno & eodem verbo reperitur, significat: *Conjugatio* verò in Linguâ Latinâ verba per quatuor classes differétes distribuit, & ita ea discernit, ut pauca sint, quæ per binas conjugationes decurrant.

Hebraica Lingua octo passim dicitur habere Conjugationes; sed si stemus Latinæ acceptioni vocabuli, unicam tantùm habent Conjugationem verba Hebræa, quæ per octo diversas voces ingeniosè decurrit. Prima est PAHAL, quæ *levis* dicitur, & habet verba Intransitiva & Transitiva. Secunda est NIPHAL, quæ est primæ passiva. Tertia est PIHAL, quæ *gravis* aut *fortis* vocatur, & comitatur vocem quartam, quæ est Passiva, & nominatur PUHAL. Quinta est POHEL, quæ censetur mediæ vel ambiguæ significationis, & non est ita in usu, nam rarò occurrit occasio, in quâ sit necessaria. Sexta est HIPHAL, quæ insinuare videtur fuisse ab Adamo notam & admissam de Physicâ præmotione doctrinam; vox enim ista sonat *facere, ut operetur alius*. Passiva, quæ illi correspondet, & est Septima in ordine, & vocatur HOPHAL. Octava & ultima est HITHPAHAL, quæ in seipsam reflectitur, & Actionis Immanentiam importat. His positis

Utrùm Verba Hebraica unicam tantùm Conjugationē, & in ea octo voces diversas habeant?

Hæ voces proponuntur, & explicantur.

Dico Primò, *Hebraicum sub initium Idioma civilibus rebus servivisse.* Quidquid enim de Adamo & hominibus, qui ante diluvium vixerunt & floruerunt, fit, Moyses, cujus libri alios antiquiores non habent, historiam scripsit & leges, & non voluit nec debuit discurrere per Metaphysicas subtilitates.

An Lingua Hebraica propter Philosophos inventa fuerit?

Dico Secundò, *idem Idioma Hebraicum servire Metaphysicis posse, & quinque essendi differentias clarissimè distinguere & dilucidare.* Et id certissimè suaderi poterit, si per singulas voces discurramus; prima enim, quæ est PAHAL, & *levis* dicitur, dat HAVAH, quæ intransitivè est habere esse quiditativum, sive prædicata essentialia: & transitivè est tale esse, aut talia prædicata dare & communicare. Secunda est NIVAH, quæ est præcedentis passiva, & importat tale esse, aut talia prædicata recipere. Tertiæ voci, quæ est PIHAL, correspondet HIVEH, quæ intransitivè significare potest, habere existentiam, sive esse existentiale: & transitivè dare alicui rei tale esse, sive quod idem est, producere seu propagare. Quarta est passiva, quæ præcedenti correspondet & profertur HUVAH, & recipere existentiam vel produci significat. Primæ & Tertiæ vocis significationem nomen Dei JAHOVA à Rabbinis importare censetur; illud enim *Essentiatorem* aut etiam *Existentiatorem* vertunt, ut Joannes Alstedius in Radicibus Linguæ Hebraicæ testatur. Quinta, quæ est POHEL, & in verbo Substantivo est HOVAH, sicut in aliis verbis, potuisset nunc sine reprehensione intermitti, at placuit eam subjungere à Sancte Paguino, necnon à Joanne Mercero, Antonio Cevallerio, & B. Cornelio Bertramo, qui ejus Linguæ Sanctæ Thesaurum recognoverunt, & Scholia opportuna interserendo illustrarunt, admonito; scribunt enim. [Proverb. 19.13. הות *Contritiones patri suo filius stultus.* Et potest, inquit R. Dav. esse ex hac radice & significatione illud Psalm. 62.4. *Usquequo cogitabitis* (vel agetis) *prava contra virum* (vel unumquemque?) LXX. *Usquequo irruitis in hominem?* Hieron. *Insidiamini contra virum?* R. Himmanuel, *Prolongabitis linguam vestram?* R. Menachem, *veniotis?* Targhum, *tumultuatis?* Et est verbum ex conjugatione POHAL.]

An ita attemperari & reformari possit, ut Metaphysicas essendi differentias exprimat?

Utrùm vox POHEL abundat in Idiomate Hebræo?

N. B. Hic verbum Substantivum sumitur per antiphrasin, & in rigore intransitivè significare debet *non esse*, & transitivè *adnihilari*.

Sexta vox est HIPHAL, in quâ verbum Substantivum dare deberet duo HIHVAH, significaretque *facere, quòd alius producat*: Et in passivâ, quæ est HOPHAL (impræsentiarum HOHVAH) quæ *determinari ad producendum aliquid* significaret. Utriusque usus esse posset in Actionis & Passionis Prædicamentis; creata enim agentia à primâ Causâ prædeterminata operantur: & passa omnia formas cum dependentiâ ab Agente recipiunt. Superest, ut octava aut ultima vox interpretetur, quoniam paradigmati HITHPAHEL respondet in Verbo Substantivo HITHHAVEN, & importat esse secundum se, hoc est, esse à se ipso: quæ vox, si rectè intelligatur, solummodò potest dici de Deo. Quarta essendi differentia, quæ erat *esse sub*, vel *subesse*, vel quod idem est, *substare* exprimi etiam hebraicè posset additâ literâ servili כ in initio subsequentis dictionis, in quam suum officium verbum substantivum exercet. Superest adhuc quinta illa essendi differentia, quæ in Metaphysico carmine à nobis syncategorematè *unquam* significatur, quæ importat tempus indefinitum (ἀόριστον, Græcè) & in singulis verbis apud Hebræos reperitur; tempus enim, quod vocatur BENONI, potiùs est Participium quàm Verbum, & quia jam cum Præterito & jam cum Futuro construitur, dicendum est importare abstractissimam significationem, nimirùm à præterito, præsenti & futuro præcisam.

De Prædeterminatione Physica. Quomodo in actionibus & passionibus rerum creatarum inveniatur?

Esse Dei ab *esse creaturarum* differt.

De differentia essendi, quæ vocatur *subesse*

De tempore Indefinito. Utrùm in Lingua Hebraica reperiatur?

De BENONI significatione.

NOTA III.

De Linguâ Græcâ. *Utrùm in illâ, si Verba Substantiva oculatissimè considerentur, præ se ferant quinque differentias essendi?*

GLoriantur Græci, & præcipuè Athenienses se fuisse primos, apud quos in incunabulis fuerit Philosophia, quæ doctè nequidem balbutire posset, si non haberet opportuna vocabula, aut conformare scire in casu alicujus gravis necessitatis. Ergo discurramus paulatim.

Quinam fuerint primi in Europa Philosophi?

Esse quiditativum, quod prædicatis essentialibus repræsentatur, significat in linguâ Græcâ nomen ὑσία, unde possunt verba convenientia deduci, sicuti ὑσιόω, *essentiam do, essentiam facio*: pass. ὑσιῶσθαι quod dicitur *substantiari, substantiam fieri*. Gregorius. Ita Joannes Scapula verb. *εἰμι*.

ὑσία Significat esse quiditativum.

Secundam ostendi differentiam verbum ὑπάρχω exhibet, quoniam intransitivè est *sum aut existo*. Aristoteles *de part. Animal libr.* I. πολλὰ κοινὰ πολλοῖς ὑπάρχει τῶν ζώων. Et Poll.§. ὑπάρχει μῖσος τοῖς τυράννοις, *in tyrannos odium existit*. Activè *do existentiam* sonat, vel, ut alii loquuntur, *do initium*, ut Andoc. ὁ ὑπάρξαν τὸ ἐλευθερίας ἀρξάσῃ τῇ Ἑλλάδι.

ὑπάρχω est existo.

Tertia differentia, quæ Deum ob oculos nostros proponit, participio αὐτοῶν significatur; est enim Deus ens à se, necessariò existens, à nullo alio ante esse quiditativum aut existentiale participans. Isti nomini αὐτοῶντι Hebraicum יהוה correspondere Joannes Alstedius paulò ante citatus asseverat his verbis. *Hinc vocem* יהוה *quidam vertunt αὐτοῶν, alii essentiatorem, alii existentiatorem*. Profectò vox JAOVA aut etiam αὐτοῶν cùm æternitatem involvat, omnia tempora includit. Et huc asserente Pagnino respiciebat Christus, cùm Joann.18.5. dixit, ἐγώ εἰμι *Ego sum*, Hebraicè, ut vertit Joannes Baptista Jonas ENI HOVE, pro quo in Dialecto Metaphysicâ diceretur **Ego sym**, unde colliges Latinum, Hebræum, Græcumque quid debeat dici, insinuasse, se non habuisse verba sufficientia quibus exprimerent quod significat vocula **Sym**.

Αὐτοῶν nomen Dei.

Verbum ὑπάρχω, quod in secundâ essendi differentiâ posuimus, & stando acceptioni communi existere quomodocumque importat si ratio habeatur compositionis, spectabit ad quartam; ὑπὸ enim est idem, ac *sub*, adeoque ὑπάρχω in rigore loquendo erit *subsum, subsisto, subjaceo*.

An ὑπάρχω sit subsum?

Ultimam (seu Quintam) differentiam essendi, reperiri apud Græcos nemo negare poterit qui vel leviter horum linguâ sit tinctus; in illâ enim ponuntur tempora indefinita, quæ ἀόριστα appellantur à Criticis, & à Græcis in singulis modis formantur. Laxari nihilominus desiderarem in præsenti Criticorum habenas: ipsi enim plerumque ἀορίστους χρόνους à præteritis abstrahunt & nostra Metaphysica Dialectus postulat, ut illa à præteritis, præsentibus, futurisque præscindantur.

De tempore Indefinito. Illud in verbis Græcis reperitur. An sicut à præterito, sic à futuro debeat abstrahi?

NOTA IV.

De S. Dionysio Areopagitâ. *An ipse in suis scriptis has essendi differentias expresserit?*

ERAT Athenis Areopagus quoddam Concistorium supremum, in quo præcipuè causæ, quæ religionem concernebant, agebantur, & expediebantur. Patres conscripti in ipso ex nobilissimis, modestissimis & doctissimis Viris deligi & assumi debebant. Unde colligitur S. Dionysium siquidem erat in illo Concistorio Senator, nobilissimum, modestissimum, & doctissimum fuisse. Invenit novam Dialectû in Idiomate antiquo, & voces simplices intexens, & componens peroravit doctissimè: &, si fuisset meis Ideis præventus, multa exposuisset clariùs, quæ defectu terminorum non potuit.

Quid fuerit in Græcia Areopagus? Qualis in eo fuerit Dionysius? Utrùm in Lingua Græca Dialectum novam invenerit?

Ipse itaque *cap.5. de Divinis Nominibus* expositurus verba illa Pauli πιστεύοντος θεῷ. &c. καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα. hoc est, ut vertit Vulgatus, *credidisti Deum*, &c. (*qui*) *vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt*; vel, ut interpretatur Arias, *credidit Deum, &c. vocantem non existentia, ut existentia*: per multas lineas ingeniosè diffunditur, qui pressiùs, & breviùs potuisset mentem Pauli exponere, si aut nostrâ Dialecto, aut aliâ simili voluisset uti. Ibi enim vocare, est intelligere, & cognoscere juxtà illud Psalmi, *qui numerat multitudinem Stellarum, & omnibus eis nomina vocat*. Et quia opinione Dionysii, ut inferiùs videbimus, verum latiùs patet quàm Ens, verba ego Apostoli ad Dionysii mentem sic interpretor. *Credidit ei* (Deo) *qui intelligit, cognoscitque veritates* **santeo** (*rerum habentium esse quiditativum, & non habentium existentiale*) *eodem prorsus modo, ac veritates* **senteo** (*hoc est, rerum, quæ existunt.*)

Rom.4.17.

Deus æquè intelligit non existentia ac existentia.

Psalm. 146.4. Vocare in Sacra Pagina est intelligere. Utrùm ne Ens, an potiùs Verum sit supremum prædicatum in Systemate Categoriarum?

Sed quia Vir oculatissimus sciebat essentias rerum creatarum emanare ab essentiâ Divinâ, & res existentes ab omnipotêtiâ produci, multa de emanationibus dixit loco citato, *in Celest. Hierarch. cap* 14. Deum αἰτίαν ὑσιοποιὸν *causam essentiatricem*, nempe quæ rebus ipsas essentias & prædicata quiditativa communicat sapientissimè appellat: & indè verbum passivum ὑσιῶσθαι, quiditatem, aut essentiam recipere, *in Myst. Theol. cap.3.* deducit. Nos in novâ Dialecto sub ipsissimâ significatione illum **samentem** dicimus, & Creaturas, quæ ab ipso **samuntur**, vocamus **samptas**.

Quid emanationes nomine intelligi velit Dionysius?

Deus est essentiator, hoc est, in nostra Dialecto **Samens**.

Et, Divinum esse, quod infinitum, & æternum est, per asseitatem constituitur, *de Divinis Nominibus cap.2.§.8.* Αὐτοζωὴν nuncupat, ut insinuet omnia in Deo esse vitam, Deumque à se ipso vivere, vitamque à nemine participare. Nec contra hoc, militat nomen Αὐτομετοχὴ quod est *Per se participatio, & de Divin. nomin. cap. 5.§.5.* legitur, ibi enim participatio passivè sumitur, non enim Deus à se habet, quòd aliquam ab alio perfectionem participet, sed à se habet, quòd suæ naturæ perfectiones à Creaturis congruo, & opportuno modo participentur. Et hoc ipsum significare voluit ibid.§.1. cùm Deum Αὐτοϋπερούσιον hoc est, *Per se existentem supra omnes quiditates & essentias* appellat, quoniam omnes inferiores perfectiones à Divinâ, velut à supremâ derivantur.

Αὐτοζωὴ Per se vita.

Αὐτομετοχὴ Per se participatio. Passivè sumitur, cùm significat Deû.

Deus est αὐτοϋπερούσιος.

Quia supra Ens, ut vidisti, constituerat Verum; nam oculatissimus erat, & eadem ratio, quæ demonstrabat Verum supra ens collocari debere, persuadebat similiter Bonum debere apud Verum constitui (nam sicut Entia, & Non Entia intelliguntur sic etiâ amantur, diliguntur;) & hanc ob rê *lib. de Divin. nom. c.3. nu.1.* sic scribit Καὶ πρώτην, εἰ δοκεῖ, τὴν παντελῆ καὶ τῶν ὅλων τοῦ θεοῦ προόδων ἐκφαντορικὴν ἀγαθωνυμίαν ἐπισκεψώμεθα, τὴν ἀγαθαρχικὴν καὶ ὑπεράγαθον ἐπικαλεσάμενοι Τριάδα, &c. *Ac primum, si videtur perfectum, & quæ omnes Dei emanationes manifestat, boni nomen expendimus, invocatâ Trinitate, quæ boni principium est*. Et iterum cap.5. quod paulò ante citavim. §.1. sic ait. Μέλιτέος γάρ νῦν ἐστι τοῦ ὄντως οὖσαν τοῦ ὄντως ὄντος θεολογικὴν ουσιω-

An Bonum supra Ens in Systemate sit constituendum?

σιωνυμίαν. &c. Καὶ γὰρ ἡ τἀγαθοῦ θεωνυμία τὰς ὅλας τοῦ πάντων αἰτίου προόδους ἐκφαίνουσα, καὶ εἰς τὰ ὄντα, καὶ εἰς τὰ οὐκ ὄντα ἐκτείνεται, καὶ ὑπὲρ τὰ ὄντα καὶ ὑπὲρ τὰ οὐκ ὄντα ἐστίν. *Modò transeundum est ad Theologicum nomen entis verè existentis*, &c. *Siquidem nomen boni de Deo declarat omnes emanationes autoris omnium, & porrigitur hæc nominatio Dei à bono tùm ad ea, quæ sūt, tum ad ea quæ non sunt, estque supra ea, quæ sunt, & supra ea, quæ non sunt.* Multa S. Pater paucis verbis me docet, multa brevi tempore addisco; & primò recognoscendo testimonium posterius, evidenter percipio Dionysium duplex essendi modum cognovisse, & caruisse opportunis vocabulis, ut illud expressè distingueret, τοῦ ὄντως, & τοῦ ὄντος scripsit, & Antiquus Interpres mentem ejus visus est percallere, sic enim transtulit, *Modò transeundum est ad theologicum nomen entis verè existentis*. Testatur ergo Authorem, quem vertit in Linguam Latinā esse quiditativum ab esse existentiæ (hoc est, **ſare** à **ſere**) secernere. Sed & ipse Dionysius, nam videbat Idioma Græcum non habere sufficientia vocabula, quibus has duas differentias exponat, ausus est novum nomen fingere, ut alteram ab alterâ posset distinguere. Quoniam verbum εἶναι in participio generis neutrius dat τὸ ὄν τοῦ ὄντος, & hoc ipse participium retinuit, & invenit alterum ignotum Philosophis cæteris, nempe τὸ ὦν, τοῦ ὤντος, in quorum distinctione, sicut veritatem in genere cognovit Interpres, illam in specie non tetigit; dixit enim, *Modò transeundum est ad nomen entis verè existentis*, pro quo ego vertissem, *Modò transeundum est ad nomen existentis verè entis*, nam cùm plus sit **ſere**, quàm **ſare** (habere existentiam, quàm habere essentiam) meâ opinione Dionysius illud quod plus est per ω illud, quod minus est per ο significavit.

Emanationum nomine utrūq; creaturarum *Esse* intelligit, (nempe **Sare** & **Sere**) à Divina essentia dimanare.

An Dionysium defecerint nomina, quibus suam mentem posset exponere.

De participiis τὸ ὄν, & τὸ ὦν. An illa distinguat Dionysius? Et quid per alterutrum voluerit significare?

An Lingua Græca, ut exprimat differentias essendi pauper sit?

Exponitur participium τὸ ὦν. An ignotum sit Græcis?

Et ad priorem autoritatem convertens oculos, quia omnes emanationes ab essentiâ Divinâ quà bonâ proveniunt, dicendum est, quòd non solùm creaturarum **Sere** (esse existentiale) sed ipsum **Sare** (esse quiditativum) divinâ bonitate profluere, quod testatus est D. Thomas cùm dixit, *Creaturas universas Deum in suâ bonitate cognoscere*.

An **Sans**, an verò potiùs **Sens** illud significet?

Vtrùm Deus Creaturas possibiles in suâ bonitate cognoscat?

Et modò ad alteram autoritatem rediens firmor in eâ sententiâ, quæ docet non solùm res (**Sentes** & **non ſentes**) existentes, & non existentes secundum statum & circumstantiam existendi & non existendi à Divinâ bonitate procedere, sed etiam res **ſantes** & **non ſantes** (quibus nominibus possibiles & impossibiles intelligendæ sunt) totaliter à Deo dependere, & sicut priores à Divino intellectu recipiunt, quòd sint possibiles, sic posteriores res à priori habere, quòd impossibiles sint. Et consultò illud *à priori* posui, nam res impossibiles in se ipsis repugnantiam & contradictionem involvunt; at hæc ipsa repugnantia, vel contradictio nascitur ab aliâ contradictione vel repugnantiâ, quæ reperiretur in Deo, si per impossibile impossibilia essent possibilia.

Vtrùm sicut Possibilia suū esse possibile, sic impossibilia suum esse impossibile à priori nāciscātur à Deo?

Hos duos locos oculatissimè legerat D. Thomas, & illorum occasione 1. *part. qu.* 5. Articulum II. scripsit, investigans in titulo, *Vtrùm bonum secundum rationem sit prius quàm ens?* & his verbis fundamentum dubitandi proponit. *Videtur, quòd bonum secundum rationem sit prius quàm ens. Ordo enim nominum est secundum ordinem rerum significatarum per nomina. Sed Dionysius inter alia nomina Dei primò ponit bonum quàm ens, ut patet* in 3. cap. de div. nom. *Ergo bonum secundum rationem est prius quàm ens. Præterea, Illud est prius secundum rationem, quod ad plura se extendit; sed bonum ad plura se extendit quàm ens: quia ut dicit Dionysius* 5. cap. de div. nom. *bonum se extendit ad existentia & non existentia; ens verò ad existentia tantùm: ergo bonum est prius secundum rationem quàm ens:* & postea dirimit disputationem dicens, *sed contra est quod dicitur* in libr. de causis, *quòd prima rerum creaturarum est esse, &c.* Nec hìc opinari velis Præceptorem Angelicum Dionysio anteferre Aristotelem, sed sub distinctione concludere, nam ille theologicè loquitur, iste autem philosophicè, unde statuit, ens, si philosophicè consideretur, esse prius Vero & Bono; si autem consideretur theologicè, omne esse humanum tam **Sans** quàm **Sens** (tam quiditativum quàm existentiale) à Divinâ veritate & divinâ bonitate profluere. Vide cætera, quæ à D. Thomâ in Artic. cit. scribuntur, & si suppetat tempus, lege Commentaria Corderii, quibus istos locos exornat.

D. Dionysium Angelicus Doctor exponit.

Primum nomen Dei est esse bonum.

Vniversaliora sunt priora.

An Philosophus D. Dionysio præponatur?

Alium ordinē in formalitatibus essentiæ veritatis & bonitatis exponendis Philosophus, alium Theologus observare tenetur?

Cùm quartam essendi differentiam vult Dionisius exprimere, circumloqui cogitur, & posset se citò expedire, si materiam primam, quam nos vocamus **ſontem**, ὑποστασίαν diceret.

An materia prima vocari possit ὑποστασία?

De ultimâ essendi differentiâ, quæ mihi est **ſure**, non est, cur multa dicam, Dionysius enim Aoristis delectatur, quibus non solùm tempora præterita, sed, & futura aliquando complectitur.

An tempora Indefinita in Dionysio legātur?

Dis-

Diſsertatio PRIMA METALOGICA·

I. *Cur hęc prima hujus Syntagmatis Pars dicatur Μεταλογικὴ?*

VOX, apud Græcos Λογος, *Sermonem*, & *Rationem* ſignificat; & Μετα eſt propoſitio quæ *Vltra*, vel *Trans* importat: & hanc ob rem hanc noſtri Libri primam partem Μεταλογικὴν nomino, quia ultrà voces, & ſermones Idiomatis Vulgaris, & communis ſe promovet, & Mentales Conceptus (qui, ut ſignificarentur, hucuſq; in Scholâ caruerunt opportunis vocabulis) dictionibus conſentaneis inveſtit; & obſcuras, difficileſque tollit λογομαχιας, quæ ex defectu terminorum abortæ, ingrediebantur ultrò (Hiſp. *ſe entraban de rondon*) in Philoſophiæ, & Theologiæ graviſſimas, & ſubtiliſſimas Difficultates.

An in illo, non vocum modò, ſed & rerum, & conceptuũ propagetur Theſaurus?

Et, ut puto, non ſolùm Dialectum Scholaſticam neceſſariis dictionibus dito; adeòque Scholaſticum Theſaurum, quem vocant opulentiorem, & pretioſiorem reddo; ſed & ipſammet Primam Philoſophiam Conceptibus Novis exorno; quoniam, etſi in mente Doctiorum fuerint realiter, virtualiter apud ipſos non erant.

Cur Iuriſperiti Prudentes in Iure vocentur?

Vera, & indubitata ſunt verba ultima præcedentis periodi. Et hoc ipſum evidenter perſuadeo. Apud Juris-peritos; qui, quoniã ſummâ integritate, & prudentiâ, legibus juſtè latis, & ſapienter expoſitis, mores publicos, & privatos gubernant, jure optimo *Prudentes* in Orbe Literario vocantur, ubi agitur de rerum dominio, hoc Protheorema, velut firmum Fundamentum admittitur, *Idem eſt dominum rei neſciri, ac ullum non eſſe*. Res enim amiſſæ, etſi quoad ſe habeant dominum, quoad nos ipſæ, quamdiù earumdem non cognoſcitur dominus, parêre domino cenſendæ sũt. Et hinc Theologi in Reſtitutionis materiâ, Caſum, qui ſæpè occurrere poteſt, expediunt.

An idem Politicè ſit, rem nõ eſſe, ac neſciri.

De rebus inventis.

An, & quando ſint reſtituendæ?

Antonius Cotonius in Summ. Dianæ verb. Reſtituere. nu. 22. [Res inventæ, ſi Dominum habeant, reſtitui ei debent. Si autem non inveniatur, Salonius, & alii quamplurimi, dicunt reſtitui debere pauperibus, ex uſu receptâ conſuetudine, fundatâ in dominorum voluntate rationabiliter præſumptâ. Sotus verò *libr. 5. qu. 3. art. 3.* probabiliter retineri poſſe inquit ab inventore: quia in jure perindè eſt, dominum ignorari, & rem nullius eſſe. Diana *p. 2. tr. 7. reſol. 5.*] Ergo apud Metaphyſicos, qui inter ſe, non Angelitùs conceptibus loquuntur & diſputant, ſed humanitùs in ſuis Diſſertationibus utuntur conſentaneis vocabulis, debet conſtare hoc PROTHEOREMA, *In Scholâ idem eſt rem non eſſe, ac non habere congruum, quo ſignificetur, & intelligatur, vocabulum*. Novas igitur inveniendo dictiones (loquendo virtualiter, & quoad nos) non Intellectum modò Ideis, & Conceptibus Novis: ſed & ipſam rerum Naturam Entibus, & Eſſentiis Novis, & inauditis exornavimus.

An idẽ Scholaſticè ſit, rem non eſſe, a non habere congruum, quo ſignificetur vocabulũ.

ARTICVLVS I.

Cur hoc Syntagma, cùm antè quadraginta, aut plures annos conceptum, & ſcriptum fuerit, jam tandem in lucem permittatur prodîre?

II.
De Axiomatũ autoritate.

SUNT Axiomata, quæ ab omnibus approbata, & recepta, quædã Æternæ Veritatis Theoremata; quæ, ſi benè [*] exponantur, admitti debeant, ſine erroris formidine. Multa poſſem producere, quæ argumento, & intento ſervirent; ſed ne Te multis onerem, unũ proponam, quod totam hanc Philoſophicam Scholam ſubcollet. Et illud ſit, *Caret lege neceſſitas*. Quo uti & abuti Homines ſolent; puta, ſi aut Leges Neceſſitati præferant, aut illas violent præter neceſſitatem. Obviam it huic abuſui Bonifacius VIII. qui hunc Canonem toti Eccleſiæ præſcripſit. *In argumentum trahi non debent, quæ propter neceſſitatem aliquandò ſunt conceſſa.*

*] *Nota illud, ſi bene exponantur: nam, ſi male, ſunt fallaciis obnoxia.*

Neceſſitas caret lege.

Reg LXXVIII. Canonici Iuris in Sexto.

Quibuſnam ſcribatur hic liber?

Jam ergo meum Conceptum expoſui: &, ut video, inſinuavi, Cur, & Quibus, hunc Libellum ſcribam? Illis enim deſudat meus Labor, quibus prodeſſe poterit; illis videlicet, qui vocum præpediti penuriâ, aut res, ut loquuntur, concipiunt, & tunc eas male intelligunt: aut illas, in ſe seducti, benè intelligunt & tunc ſibi & Muſis diſcurrunt, quin aliis poſſint contemplationes ſuas manifeſtare.

De vocabulorum penuria.

Quinam hominum Ordines hac Nova Grammatica non indigeãt?

Nîl ergo ſcribo Civibus, nîl prorsùs Aulicis, nîl Oratoribus; & denique nîl Medicis, aut Juriſconſultis, quoniam Vitam Politicam, quam agunt Urbium Incolæ, Honores, qui in Palatio exhibentur, Tropos, Figuraſque, quibus exornatur Oratio, Morbos Animi, & Corporis, quorum præſervatio, & correctio, ſunt Juriſperitis, & Medicis ſolicitudini, non deficiunt ſufficientia vocabula. Sed neque Philoſophis univerſis ſcribo: cognoſco enim nonnullos, qui præjudiciorum gaudent poſſeſſione præſcriptâ, &, quia ſupponunt, ſe ad Sapientiæ ſummum perveniſſe Faſtigium, ultrò cœcutiunt, nec dignantur oculos aperire, Veritatemque (tametſi in ſuo illa horizonte copioſis exornata ſplendoribus adluceſcat) reſpicere. His ergo, & illis, quos recenſui, nîl ſcribo: illis, quia Novis Vocibus ipſi, ut ſuos nobis Conceptus, Ideaſque propalent, non indigent; his, quoniam etſi indigeant, & μεγαλοπτώχοι ſint, aut ſuam miſeriam neſciunt; aut, ſi fortè ſentiſcunt, diſſimulant, & fateri non volunt. His, inquam, nihil prorsùs ſcribo. Poterunt ergo (per me ſtat) hunc libellum claudere, & illectum relinquere.

Non omnes ſemper pauperes ſuam paupertatem cognoſcunt.

Μεγαλοπτώχος, Magnus pauper.

Quinam ſint, quibus hoc Opuſculum ſervire poterit?

Sed quibus denique meus iſte ſudat labor? quibus (quæsò) meus labor iſte ſudat? Philoſophiæ & Theologiæ Studioſis, qui hac Dialecto Scholaſticâ, & indigent, & ſe indigere noſcunt: hos enim indulget, & concedit Neceſſitas novâ Methodo Verbum ſubſtantivum inflectere, cæteris in Jure Communi relictis; non enim locum habet apud ipſos Neceſſitas; nec in argumentum debent trahi, quæ Philoſophis Speculativis, aut etiam fuerunt aliis Neceſſitatis providentiâ conceſſa.

Erit iſtud Opuſculum Ciceroniani Lectoris opinatione fortè tenue: immò etiam, & ſuperfluum, & inſolens: & quod præbere nequeat cauſam, aut occaſionem obloquendi; quoniam, ut Horatius ſcitiſſimè, & veriſſimè cecinit.

Quale Iudiciũ de hoc Syntagmate ferẽt Grammatici Ciceroniani?

Pro captu Lectoris habent ſua Fata Libelli.
At ego, quando hanc Grammaticam in lucem mitto, non illam Grammaticorum inconcinnæ, & ſuperbæ Cenſuræ, ſed ingenioſo Philoſophorum, & Theologorum Judicio, & Arbitrio concredo. Et ſic inquam. *Graviſſima de Ente, Eſſentiâ, & Exiſtentiâ, Æternitate, & Tempore, quæ inter Thomiſtas, & Scotiſtas magnâ animorum contentione agitantur, ſi utamur Vocibus, quas præbet Nomenclator Antiquus, poſt prolixas, & ſtudioſiſſimas* Λογομαχίας *manent indeciſa, & obſcura: & tamen illa eadem, ſi tantùm transferantur in Dialectum hanc Novam, reſolvuntur, expediuntur, & dilucidantur. Nova ergo hæc philoſophice loquendi Methodus ab omni Viro Docto, præjudiciorum libero, admitti, & laudari debebit.*

An ſint idonei, Iudice impræſentiarũm?

Quid præſtet hæc Nova Grammatica?

An ſit omninò neceſſaria?

III.

At clamat adhuc Grammaticus Ciceronianus. *Loquendum eſt cum multis, & ſentiendum cum paucis.* Ergo, etſi cum paucis, aut etiam cum nullo Autor hujus Libelli ſentiat, adhuc cum multis loqui debet, nec habet jus, quod ſibi σολοικίζειν indulgeat? Sic illi; cui verbis Pontificis Hipponenſis reſpondeo. *Evidentia diligens appetitus aliquando negligit verba cultiora; nec curat, quid benè ſonet, ſed quid benè indicet, atque intimet, quod oſtendere intendit. Unde ait quidam, cùm de tali loquendi genere ageret, eſſe in eo quamdam diligentem negligentiã. Hæc tamen ſic detrahit ornatum, ut ſordes non contrahat.* Et poſt pauculas paginas, *Sicut enim gratus eſt, qui cognoſcenda enubilat, ſic oneroſus eſt, qui cognita inculcat, iis dumtaxat, quorum tota exſpectatio in diſſolvendâ eorum, quæ panduntur, difficultate pendebat.* Conſonuit Senecæ, *Epiſt.*75. qui ſcripſerat, *Non, me hercule, jejuna eſſe & arida volo, quæ de rebus tam magnis ducentur, neque enim Philoſophia ingenio renunciat, tantùm tamen operæ impendi verbis non oportet.*

Auguſtinus lib. 4. de doctr. Chriſt. cap. 4. Idem ibid. c. 10 Ajebat, & non *ait*, ſcripſit, ut puto, Auguſtinus.

An noſtri Philoſophi reoſ . . . tient ingenioſ?

Me inſtruit Auguſtinus, me Seneca: & hujus ultimi verba recognoſcens, ſic inquam. Juret per Herculem Seneca, cujus eſt minimè religioſa religio, nam vanâ ſpe deluditur, ubi à ſom-

[*] Hercules Logicus, est Autoris Liber, in quo multa pauci ... tractantur.

somniato, aut veriùs delirato, Numine, favorem, & auxilium ex... Ego potiori jure in verba Herc... Log... [*] jurare ... cujus sum sæpè patro...inium expertus. Et ...idem pro...at Lo...a, in...to renunciavisse illos P...osophos, q...i sanè ve...borum, & terminorum ... apparatu ausi sunt de Ente & Essentia, nec non de aliis Conceptibus Metaph...sicæ (hoc est, ...imæ Sapientiæ) disputare.

An Autor quoad verba debeat de nimia curâ, an de nimia negligentia incusari?

Addebat Sene... *Mul... tamen opera impendi ...erbis non oportet.* Quibus i... me verbis, veriùs ..., ...usat... Nam, si hoc ult...ui... z...mas, quo... i... hoc ...ntagmate verba ignota concipio, ...a scribo, inaudita pronuncio, & à nemine, ante hoc tempus, c...gitata protrudo, & ...u...putas, meus Hercules monet Antagoni...s, ne de vocibus disputent, *verbis enim multum opera impendi non oportet* · te monebit Sinceritas, ...lud priùs æstimari debere: quoniam *si verbis multum opera non oportet impendere,* ... temp..., & studii fuit prodi...us, qui quadraginta, aut plur... annos, & hîc quadr...ta, aut plura folia in examine quinque verbulorum im...ndit.

An aliquando verba minùs culta, sint cultissimis significantiora?

Impendi, fateor: at impendere, non est prodigere: quoniam, ut ab Augustino mouebar, inter obscuras tenebras evidentiam reperire desiderans, neglexi *Sum, es, est,* quæ sunt verba cul...iora, nec curavi, an **ſam, ſem ſym, ſom, ſum**, &c. benè ...nea...d, ...a benè indicent, aut intimet Ideas co...eptas, quas ostendere ...endo: unde hanc in me esse negligentiam di...igentem, & delectam, & dilectam, si vo...ueris, ...atebor. Nec inde vereor, ne forde...at orat...o, non enim verba nova censui de...nt... ordidorum adtingi.

Quis Lectori gratus, & quis onerosus Scriptor sit?

Et rel...go alteram autoritat...m Aug...ni. Siqui...em cognoscenda hoc i... ...c...lo e...ubilo, gratus ero ut spero, Lectoribus: & onerosi, qui contra i...urgent, ...unt, dum plures dicta incu...cant, & difficu...tates, quarum dissolutio petebatur, & exspectabatur, non exponunt.

Nec omnia esse debent antiqua, nec omnia nova, quæ scribuntur.

Hieronymus ad Gerontiam.

Sanè manere in viâ tritâ non possum, nam exorbitat: novam aperire non debeo, me enim & meos ignotæ inexpertus concredere. Quid ergo fa...iam? *In vet...re ...i...a novam semitam quæram, ... in antiquâ detritâque materiâ rudem Artis excogitem elegantiam; ut eadem sint, & eadem non sint. Unum ...ter: sed, ut pervenire, quò cupias, multa compendia.*

Quæ omitti debeant, & quæ non debeant?

Ego igitur, ut te tandem dimittam, multas obscuras controversias, de quibus Metaphysici di..., ad Compen...ia reducens; nihil, quod ..., aut dici debeat, inte... mittam, nihilque quod debeat uberiùs, & di...igentiùs pertractari, ob nimiam verborum parcimoniam confundam, ut enim *lib. 1. epist.* ad Cornelium Tacitum, scribit Plinius. *Prævaricatio est transire dicenda; prævaricatio etiam cursim & breviter attingere, quæ sint inculcanda, ...ingenda, repetenda: nam plerisque longiore tra...ta vis quædam, & pondus accedit.*

An, & quæ possint inculcari & reponi?

ARTICVLVS II.

De Nominibus, quibus inscribi hic Liber potuit. Et cur, neglectis cæteris, maluerit dici Πενταθλος *(Ad quinque Certamina Provocans) Et cur præterea insignire ausus fuerit* Λεπτοτατȣ *(Subtilissimi) generoso vocabulo?*

IV. De Modis essendi.

SUbtili Aristoteles Calamo ...x Metaphysicarum Meditationum Libro al...o...verat, & p... ...ar...o ...ero novo ...ti... ... T... ov ... b...t λεγεται πολλοχως. *Ens mu...ti...iciter dicitur.* Quæ verò tamen... pauca, a D. Thomâ ...ntagmate, quod *de Ente, & Essentia* i...crib...tur, ingeniosis...mè dilucidantur. Quinque in ...lo differentes essendi modos Sanctus Doctor edisserit: quos Cajetanus eruditis Commentariis exornat.

Olim ...r Aristoteles.

Dudum Doctor Angelicus & Cajetanus,

Eg... ergo post tres istos Philosophos, Παραλιπομενα colligere, & scribere ag... & quia idem argumentum expend...ndum, & dilucidandum a...lumo, *Essendi quinque modos,* fore h...us ... ...jectum a...ro: &, ut id altius dilucidare po...im (Hisp. *para poder mejor dorme a entender* ...s quinque differentias essendi, quæ lic...t ign... ...æ Veteribus, sunt in Hyperp...sica ... ...ttédæ ...as quinque ... Ideas, qui...s ex concipiuntur: h...s ...ingu... ... qu...b...s ...cantu..., ...quinque hæc figura [*] Calami, quibus i...æ rep...æsentantur, con... ...endere d...bebo opportuno voc...lo, quod ...a Libri frou...te ad...matur, & po...tur ...o Επιγραφη. Sed quod, & qual... hoc Vocabul...m erit.

Post illos au... rem Nos ... & alter ... ...n argu... ...ito dicta ...

Quinque essendi modi in...tes se distinguuntur.

[*] ... has essendi differentias ... ... esse ... primam ... esse ... & sic de cæteris.

Quinque occurrunt, videlicet, Πεντα-φυλλ...ς, Πενταγλωττος · Πενταλογος · Πενθεσιλεια; & Πενταθλος: ex quibus ...m, ...us generale videtur. & duo se... ...ad ...lam spectant: & duo posteriora M...itaria ce...entur.

De nomine, quo inscribi deberet hoc Syntagma.

Cur non nominetur πενταφυλλος?

Non patior itaque hoc Syntagma Πενταφυλλον inscribi; hoc enim nomen, quod *Quinquef...ium* Latinè redditur, non solùm est nimis generale, sed damnatum ad hortos, ut Olitores de ...lo disputent, quin in Scholam, Aulam-ve ingredi permittatur. Illud nacta tuit herba, aut, si volueris, herbula, de quâ

Quænam herba isto noteetur nomine?

Plinius *lib.25.cap.9.* Dioscorides *libr.4. cap.4.* ... Veteres & Recentiores disputant. Liber ... d ... stincll ... ous, ... libe ... ad ... ativa tem ... nădari non debet, adeoque ... potest Πενταφυλλος ...

De Scholasticis hujus Libri vacabulis.

Scho... mina, quæ ... ment ... ubvenivăt, erant Πενταγλωττος & Πενταλογος: hoc e ... Quinquelinguis, & Quinque ... cal ... magis arrideant circumloquia, *De qui ... que Li ... nis*, aut *De quinque Vocul ... ingeniosis Tractatus*.

V.

Cur non dicatur Πενταγλωττος.

Non potest Liber hic Πενταγλωττος inscribi; non enim de quinque Linguis differentibus disputat, sed de quinque Novis ... ut Lingua Latina ditetur, & Controversiæ Philosophicæ clarius expediantur, vocabulis. Accedit, quod etiam nomen hoc non mediocri ignominiā laboret, quoniam, si vocem Πενταφυλλος, ne Olitoribus ... tremus injuriā nnii volumins admittere, neque vocem Πενταγλωττος usurpare poterimus ne con... nos conquerantur Grammarici. Heri Calepinus Quinquelinguis [*] prostabat: & hodie inter alios Grammaticos super hac m ... ssa jacet unus, cujus liber inscribitur, *Græca, Latina, Hispanica, ... alica Vocabularium*.

[*] In Calepino, sicut Schola, sic etiam crevit Linguarum numerus, ille enim, quo Ego utor & anno 1634. Lugduni prodiit esse linguas expenit.

Cur hic liber non dicatur Πενταλογος?

Profectò, si rem merè ... derem, & considerarem, librum hunc Πενταλογον vocare vellem, hoc est enim pulchrum, & gloriosum Vocabulum. quod Πενταλογος est vox ex πεντε, & λογος coalescens. In ea prima, ut in universis ... pars *Numerum Quinarium* significat: secunda ... *Rationem, Sermonem, & Vocem*. Filet ergo Πενταλογος ... quid Argumentum, ad cujus com ... tem quinque voces, aut rationes concurrunt.

Ἀν λόγος præceptum significet?

Sanè Λογος pro *præcepto* aliquandò usurpatur: ideo enim Divina Lex, quæ ... cem in se Præcepta continet, apud Orthodoxos appellatur Δεκαλογος. Ergo Liber ... qui dem dicitur ... templari Πενταλογον, hoc est, decem Canones, seu Præcepta ... & Sublimis Metaphysicæ, hoc posset titulo indigitari ut vel nomine ipsissimo Le... rem ingen... um monstret, se de quinque Philosophicis ... seu Præceptis (quæ hic Πενταφονος, ... Sant, Sem, Sym, Sont, Sum: com... ferere, quas ... plus doctos ex obscurissimi Labery ... Scholastici tenebris (hoc est, æquivocationibus, & allucinationibus) in lucem meridianam ducatur.

Quænam sint illæ quinque Voculæ, quæ in hac Libello edisseruntur?

Intentum Autoris non est Lectoribus legem imponere.

Hoc autem nomen, tametsi ex aliis capitibus videretur aptissimum, de ... licuit ... mœus propter imperi ... stantiam. Mihi nunquam fuit animo in Lectores exercere tyrannidem, sed proponere tantum; Quid veri expediat? utrùm autem illa sint facienda, vel non, eorum committere, & commodare libertati, cui nunquam nostra præjudicat speculatio. Dilucidant id pulcherrima verba, Præceptoris Mellislui, quæ *in libelli de præcept. & dispens. cap.1. num.2.* leguntur *Itaque, ut sentio ego*, ait S. Abbas, *Regula S. Benedicti omni homini proponitur, imponitur nulli; quia prodest, si devotè suscipitur & tenetur; non tamen, si non susci-*

De Regula D. Benedicti.

Nulli invita præscribitur aut imponitur.

pitur obest. Sunt me Judice verba ... m, ... is uberioris intelligent ... hoc Scholion adjicio. *Scripta est anni ... lustrum, & sine illa ... nerunt Viri in Ecclesia Sanctissimi; qui proculdubio sanctiores ... illius Regulæ Canones mores suos elim ...* Et ego verbis his auscultatis, Melleam Resolutionem nostro argumento attempero; & ego sic scribo. *Caramuelis Liber, in quo de quinque ... di modis accuratè ... eritur, omnibus ... proponitur, ejus autem usus, aut de ... nulli imponitur. Pr ... si acceptetur, & teneatur in praxi ... non tamen oberit, si non ... tatur. Hujus e... im Libri sub annum MDL ... fuerunt Canones, & tamen ... ipsis ante & post Virgineum partum, per multa, ... longa secula, floruerunt in Scholâ & Ecclesia Philosophi, & Theologi eruditi ... imi. Sed ... met ... ice dixerim) oculatius per ... a sens Formalitates Hyperphysicas si ad ... Libri Canones suæ Mentis conceptus ... ent.*

Idem omnino de hoc Syntagmate dicendum est.

Nulli inviro præscribitur.

Omissis ... istis nominibus, aliquod Militare adsum... . Sed utrum? An-ne Πενθεσίλειαν ... um istum vocabimus? Est liber ipse, qui ... get Aut ... re, & viribus; Autoritate, qu ... is est, qui Conceptum ... it ... post P ... i, aut No ... itii Scriptoris ... roborari, aut hemari. Viribus, ... ur ex ... præliurn, & contra e ... nt ... oderunt suum Autorem ... , ... is ergo, & Autoritati & V... , c ... cam *Penthesileæ* nomine condecorat ... uit enim Penthesilea, Regina Amazonum, ... asserente Justino lib. 1. O... qu m *Orihuam* vocant alii in Regno, & ... Imperatorio m... rum gubernandorum munere immediate successit. Hæc in Trojano bello contra Græcos h ... oica virtutis ... documenta reliquit: ... dem, dum temerariâ audaciâ in hostes furit, ab Achille interficitur. De illâ 1. *Æneid.* Virgilius.

An debeat nomen militare sortiri?

An, & cur egeat autoritate?

An, & cur viribus?

De Penthesilea.

Quænam ipsa fuerit

Quo ipsa modo perierit?

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis,
Penthesilea, furens mediisque in millibus ardet,
Aurea subnectens exserta cingula mammæ
Bellatrix, audetque Viris concurrere Virgo.

Quàm fortis & generosa fuerit?

Ergo, ne fortè aliquis Zoilus, Achillis agere personam velit, Syntagma hoc Πενθεσίλεια non nominetur.

Conclusio.

Ergo denique Πένταθλος inscribatur. Nomen est militare & heroicum, & ... tan ... um accensitum in Græciâ, qui quinque certaminis generibus congrediebantur: videlicet, πυγμῇ, δρόμῳ, ἅλματι, δίσκῳ, πάλῃ, *cæstu, cursu, saltu, disco, & luctâ*. Latini hujusmodi Viros *Quinquertio*, aut etiam *Quinquertiones* appellant.

Cur denique hic liber inscribatur Πένταθλος

Denique, quod faustum, felixque sit, noster Πένταθλος in arenam literariam descendat, quintuplici congressurus certamine: & contra quoscumque Philosophos quinque modos e ... endi, qui his voculis *Sant*, *Sem*, *Sym*, *Sont*, *Sum*, significantur, esse necessario admittendos.

Quæ sint ejus quinque Certamina?

Sed cur Λεπτότατος (*Subtilissimus*) vocari voluit? Ut vel ex ipso nomine sciri possit, *Qualia in ipso scribantur?* & *Quales esse debeant qui eum legant?*

VI.

Vide Lexicon Epitomen ab Schola Brim ... vulgatam ann. 1614.

Sanè Λέπος, est cortex: & λέπω, ... *decortico, squamam, aut corticem detraho*. Unde

Quid λεπτός & quid λεπτόν sit?

de λεπ]ές ό; *Subtilis*, quasi *exquamatus*, & *decorticatus*. Unde λεπ]όν significat instrumentum acutum, Hisp. *un escloque, un punal, un punçon*. Unde Scholasticæ Resolutiones, quæ subtiles, λεπ]αί poterunt denominari. Et tales sunt, quæ Modos essendi concernunt, quorum Aristoteles, & Prisci ævi Philosophi, nequidem suspicionem habuerunt: quorum Doctor Angelicus claram notitiam habuit, & quà per receptas voces licuit, insinuavit tantummodo, non enim illas Terminorum defectu potuit perfectè exprimere, & ut desiderabat, explicare.

Veros essendi Modos nec Aristoteles, nec Veteres cognoverunt Philosophi.

Et hinc constabit iterum, non omnibus, sed λεπ]ώτατοις, Ingeniis Subtilissimis tantùm, hunc fuisse Librum scriptum, *Hæc enim* (quæ toto hoc exhibentur Syntagmate) *pro Metaphysicis, & Ingeniosis dicta sunt, non vero pro his, qui rudi Minervâ omnia considerant.* [*]

*) *Verba sunt P. Dominici Bañesii 1. part. quæst. 3. art. 4. pag. 102. a.*

Tibi ergo & soli λεπτώτατε (*Subtilissime Lector*) & ut repeto & repeto, hæc scribo, & inscribo: (nam cæteri, quos, ut cum Euripide loquar λεπτὸς νοῦς, *Acuta, & Subtilis Mens* deficit, frustrà interlegent, quæ non intelligêt; nec est, cur, quæ sibi non dicuntur, auscultent) Subtilissima sunt; iterum dico; pleraq; omnia, quæ in hoc Libro tractantur: & ideò a Subtilitate nomen sumpsi, quo ille inscriptus, à cæteris secerneretur. Sanè Λεπτώτατος, hoc est, *Subtilissimus* dicitur, quod περὶ τῶν Λεπτωτάτων Θεωρημάτων disputet, hoc est, *de Subtilissimis Meditationibus*.

Cur inscribatur *Subtilissimus*?

Sed clamabis statim, nimiam esse, superbam, arrogantemque Επιλεγραφὴν: &, quæ non solùm æmulis, sed & benevolis, Amicisq; non possit arridere, aut placere. Sed cur? Nemini unquam potest displicere Sinceritas. Et, si ἡ τοῦ Πάρυος σκάφη vocari σκάφη debet; quæ reverà λεπτώτατα (*Subtilissima*) sunt, suum proprium poterunt retinere vocabulum.

An superbia & arrogantia laboret hæc Inscriptio?

Parvus, fuit homo universis molestus, qui de Scaphula, quam fortè amiserat, temerarias & contentiosas lites eû obviis quibuscunque agitabat.

At ego, paucis verbis, ab hac Exclamatione me expediam; nimirùm dicens, sinceritatem elatione carêre. Quæ enim Λεπτώτατα (*Subtilissima*) sunt, *crassa* non possent illæsâ veritate vocari.

Sanè in toto isto Libro tractantur Subtilissima. An ideò solidissimè? Id non dico. Nam sicut aureis discis viles in mensâ cibi; fictilibusque pretiosi apponi possunt: sic argumenta humilia sublimi, & subtili; necnon alta, & heroica, languidâ, & humili solent oratione tractari. In Eclogis, & Georgicis Virgilius Maro tenue, & rusticum argumentû adsumpsit, quod tamen edisseruit, ornavitque Subtilissimis Numeris: cùm contrà Marsus Amazonum gloriosos triumphos propter calami negligentiam dedecoret. Est prætereà Παρήλιον, qui sub initium esse *Sol* putabatur. Et sunt Παρηλίων similes multa Illustrium Philosophorum Theses, quas Subtilium censu adscribebat Antiquitas; cùm fuerint (ut jam hodie re meliùs perpensâ, & perspectâ intelligitur) à Pingui Minervâ dictatæ.

In libro postùs memoratur Persius uno.

Quàm levi in vasa mar.s sua Amazonido Parbelium est imago Solis.

Crassa nonnunquam Lemmata transeunt sub specie Subtilium.

Sanè non sunt omnia Subtilia quæ videntur. Jam dixi. Sed neque omnia, quæ reverà Subtilia, pretium, aut laudem habent. Nam Aranearum telæ Subtilissimę, & Vilissimę sunt; & quia immundæ, exesse jubentur à quocumque Palatio. Unde Odyss. U. Homerus:

VII. An omnia subtilia sint pretiosa?

— ἠὺτ' ἀράχνια λέπτα:

De Aranearû telis.

non ergo potero appellari temerariæ elationis, quod Syntagma hoc λεπτώτατον, *Subtilissimum* dixerim: sunt enim Aranearum telis simillima multa Philosophorum Placita, in quorum inutilibus subtilitatibus rimandis, & contemplandis tempus prodigas; & unde aucupabaris gloriam, Censuram adversariam incurras. Et ideò illa *in nub.* Aristophanes, si quandò occurrebant, λεπτοτάτους λήρους, *Subtilissimas* nominabat *ineptias*.

Illisq; Sententiæ assimilantur.

Ergo, Candide Lector, ne fortè aliquâ æquivocatione laboremus, moneo, ut memineris ἐπίθετον, quod à Quintiliano appellatur *Appositum*, hoc nomen fuisse apud Græcos sortitum, παρὰ τὸ ἐπιτίθεσθαι τῷ ὑπαρκτικῷ. Ergo non potest esse ἐπίθετον, quin illud aliqua dictio substantiva tacitè, aut expresse subcollet. Hoc suppono, & ideò in Libri ἐπιγραφῇ Adjectivum expressi, Substantivum subticui: Tuæ Urbanitati, & Prudentiæ relinquens; ut si apud Te gratiam, & laudem aliquam promereatur hoc opus, jubeas Euripidi, ut ubi in Titulo λεπτώτατον *Subtilissimum* legat, subscribat Νόον, *Mentem, Ingenium*-ve: sin minùs, per me stat, (quoniam

Quid Epithetum sit, & unde dicatur?

An sub eo semper substantivum subintelligatur?

Sed quodnam debet impræsentiarùm sub intelligitur?

Id Lectoris Dignationi relinquitur.

— *non indebita posco*
Serta meis fatis)

Virgilius Æn. lib. 6.

Præscia venturi da (non indebita posco Regina meis fatis) Lario considere Teucros.

permitte Aristophani, ut λῆρον subintelligat, hoc est, *ineptiam quamdam*, aut *laborem sine fructu susceptum*.

ARTICVLVS III.

Cur Autor timidè audax: aut, sìs, audacter timidus, istum Libellum evulget?

VIII. Quanta fuerit nostri Regis Philippi II. Magnanimitas?

UT eximiam Pectoris sui tranquillitatem, æqualitatemque Philippus II. Prudentissimus Hispaniæ Rex, hæc mirabilia sanè verba, NEC SPE, NEC METU, Heroico in Lemmate præsferebat. Erant generosa, & sublimia: nescio, an vera: quoniam Hollandi soli (ut Populos alios prætereain) dum Mars ambiguus acies utrasque dirigit, præbuerunt ei multas, & varias occasiones sperandi, & timendi.

Heroicum Regis Dictum *Nec Spe, nec Metu.*

Ego autem contrà, quia Miles gregarius sum, & meâ præsentiâ Literario Exercitui, non vires, sed numerum augeo; cum Academiæ Regibus, & Imperatoribus (quales sunt Scholarchæ, sub quorum labaro merent Scholastici) componi nolo; & quia sincerus malo, quàm generosus, aut etiam animosus videri, verba hæc, CUM SPE, ET METU in meo Lemmate scribo; nam plenus Spe, non tamen expers Metûs in arenam descendo. Cum spe quidem: propono enim, quæ judico valdè necessaria, & utilia, adeòque assensum ab erudita Lectorum dignatione confidenter spero: immò, si verbo uti Biblico liceat, [*] superspero. Cum Timore etiam; quoniam pansas Spei alas decircinat irrequieta Formido, ex duplici Dubio abortum faciens. Ambigo enim primo, An rem medullitùs examinaverim? nec enim impossibile est, ut ubi Doctorum, qui Orbis Literarii sunt Lumina, errores noto, ego sim Noctua quæ cœcutiam; & illi, si de Terrenis tractetur, Lynces; si de Cælestibus agatur, Aquilæ, qui obtutu securo, & immoto Solem Veritatis prospectent. Et ambigo secundò; An, qui Heraclito scribo, in ea incidam Fata, ut tandem à Democrito legar: quoniam sæpè contingit, ut quæ dexterâ manu traduntur, sumantur lævâ: &, quæ laudari, aut saltem non contemni deberent, rideantur, & vilipendantur. Ut ergo has duas Timoris causas explicem, in duo Segmenta hunc Articulum divido.

Autoris verò Dictum, *cum Spe & Metu.*

Cur cum spe?

*] Sperare *est habere spem. Ergo* supersperare *erit habere aliquid, quod sit supra Spem. Supra Spem est Possessio. Erit igitur* Supersperare, *possessionem habere.*

Cur cum timore?

Resolutiones Scholasticæ non semper animo, quo scribuntur, leguntur.

SECTIO I.

Quia Novam aperire, & sternere Viam, res est profectò difficillima; &, quia sine Præcursore, nulla exactè potest Controversia decidi; non animosè, & arroganter, sed modestè (aut etiam si volueris timidè) hæc Nova Doctrina proponitur, fatemur enim liberè, neminem Nos in hac Subtilissimâ Disputatione Doctorem habere, quem sequamur.

Ex Annalibus Regum Hispaniæ Historia curiosa recensetur. Morali eadem penicillo repingitur. Et ex ea tandem deducitur Controversiæ Decisio.

EST siccus, & interdum horridus, Stylus, quem Rigor Philosophicus postulat: nam, si per Rhetoricos Flores luxuriari juberetur Oratio, Conceptus subtiles, & ingeniosos non exprimeret. Hìc tamen sub initium à Vocularum novitate, & asperitate abstinebo: te enim terrerem sub ipsum initiū, Lector Optime, si hæc ipsa, quæ propono, in Philosophicâ Dialecto loquerer. Recreetur ergo animus per Rhetorica Tempe, & Oratio exornetur Metaphoris, ut Schematum flores pertæsus, se in [*] Metaphysicæ Spinetum aliquandò proripiat: cujus scrupulis totus hic Tractatus exacuet. Ergo attende.

IX. An & cur Scholasticus Stylus horridus sit?

*] *Disputatio* de Ente, Essentia, & existentia *tam est scrupulosa, ut jure optimo* Spinetum Metaphysicæ *vocari possit?*

Quæ ante annos quadraginta (Lector Optime) florente tunc ætate, & ingenio ebullientc conceperam, & in Logicâ priùs, & posteà in Fundamentali Theologiâ insinuaverā, jam tandem in ætate provectâ (& fortè alii in decrepitâ, dicent) manu trepidâ Calamum, rescripturus, & dilucidaturus adsumo. Et cur trepidâ manu? Respondeat Rex Hispaniæ, qui in simili occasione constitutus vacillātes characteres scripsit. De illo Poeta sic cecinit.

Quàm sint antiquæ apud Autorem istæ Meditationes?

Cur cum timore illas scribat?

El Rey Don Juan el Segundo,
Turbado toma la pluma,
Para firmar la sentencia
De Don Alvaro de Luna.

Fuerat Alvarus, Primus Regis Minister, Politicarum, & Militarium rerum Arbiter: de cujus nocente, aut innocente vitâ, affectibus ducti, aut seducti, diversa (& interdum adversa) Hispani Autores, qui Cornelium [*] Tacitum imitantur, scribunt. Rem relinquam in medio: nec enim Alvarum, Heroem aliàs Egregium, aut defendo, aut incriminor: sed Historiam adsumo, ut Oratoriis, & Moralibus exornata coloribus, cur manu timidâ hæc scribam exponat: & meam, si qua est, pusillanimitatem excuset. Socrates summam apud Græcos Philosophos laudem promeruit, quòd realia, & physica Veterum Placita cooptarit, & at-

*] *Cornelius Tacitus, ubi rem ipsam nequit, Agentis intentionem eandemnat.*

Quis, & qualis Dn. Alvarus de Luna olim fuerit?

tem

Primus inter Philosophos Antiquos fuit Socrates, qui incepit ingeniosè de Moralibus agere.

An intrepidè quis ferre sententiā possit, ubi Partium probationes non liquent?

temperarit Politicæ. Ero igitur impræsentiarùm alter Socrates. Historiam propositam considerabo: & ex his, quæ in eâ, aut realiter aut politicè dicta, eruam Moralitates, quæ Scholasticis Magistris, & Doctoribus suadeant, ne sine formidine, & tremore alicui Probabili Conclusioni subscribant. Recognosco igitur præmissum Poetæ Hispani Tetrastichū: voces singulas metaphoricè usurpo: & à Reo, quem inexorabilis Judicum condemnavit Severitas, exordium sumo.

X.

a] Alva *ab Hispanis Aurora dicitur. Consonat Mantuanus, qui cecinit.* Sed cùm jam Lucifer albæ Nuncius Auroræ. *&c. Hinc* alborear *est idem ac* amanecer. *Vnde nomen propriū* Alvarado *deducitur.* Dicitur *Alba*, quod albos splēdores præ se ferat. *Albā* autem provenit à Radice לבן *Laban*, quæ *dealbare* est.

In *Alvari de Lunâ* nomine, Auroræ [a] & Lunæ dubios, & incertos splendores considero.

Dubios, & incertos Auroræ, de quâ acturus Ovidius, Cælum offundit nubibus, & Spondaicos numeros (qui parùm sunt regulares) adsumit. Libro Transformationum tertio cecinit,

Nubibus esse solet, aut purpureæ Auroræ.

De Lunâ Æneidos lib. I. Virg.

Ille canit errantem Lunam, Solisque labores.

Statiusque tertio libro Sylvarum.

Lumina noctivagæ tollit Pharos æmula Lunæ.

Et Martianus Capella.

Et toties varia flammantia cornua Lunæ.

Et iterum libro sexto Virgilius.

Sit mihi fas audita loqui; sit Numine vestro
Pandere res altâ terrâ, & caligine mersas.
Ibant obscuri, solâ sub nocte per umbras,
Perque domos Ditis vacuas, & inania regna.

Rationes sunt ponderandæ, & librandæ.

Scholastici, à quorum Voluntate, & Arbitrio, Controversiæ alicujus, hinc indè discussæ, & examinatæ Resolutio dependet, quando Calamum sumimus, ut alteri Parti subscribamus convertamus ad Regem Joannem oculos, & in eo fluxum, refluxumque Mentis, & Manûs imitemur. Sedet pro tribunali, prolaturus sententiam. Sedemus etiam Nos, & à nostro calamo Definitivam Orbis Literarius exspectat. Debuit ille procedere secundum adlegata, & probata. Debemus etiam Nos librare Probationum momenta: & ad Veræ Logicæ leges Resolutiones elimare. Sed quales Joannes Rex, in illo suo processu Probationes invenit? Refertas nubibus, irregulares, noctis obscuritate plenas: vagas, varias. In eo Testes de umbris auditis (aut subauditis veriùs) mersis caligine, obscuris, vacuis, inanibus, incertis: & de luce interdum, tantùm de malignâ deponunt. Et quid tunc ipse? Hæsit. Sumpsit calamum titubans. Suumq; tandem nomen, à se lectorum Judicum Resolutioni, trepidans, & vacillans subscripsit.

In multis Provinciis Capitales Sententiæ Regia debent subscriptione firmari.

Et ego, quando Joannem Regem cum nostri ævi Doctoribus, & Magistris compono: & illum trepidantem suspicio: nescio, unde isti habuerint, posse resolvere sine erroris formidine.

XI.

Multa incerta docemur à Magistris in Logica.

Universa profectò, quæ edisseruntur in Dialecticâ, plena

Nubibus esse solent, & purpureâ aurorâ.

Et ideò hunc versum sic intelligo. *Purpurea*, [b] prima Modalium Propositionum Classis: & *Iliace*, *Amavimus*, nec non *Edentuli* ejus asseclæ, obductæ solent esse difficultatum nubibus, & siquando adlucere videntur, Auroræ crepusculinum splendorem, & non candidum, & purum Solis habent. Et cæteræ, loquendo generaliter, Propositiones, Lunæ videntur similes: sunt enim errantes, vagæ & variæ. Et, si fortè contingat esse Solis imagines, laborantem Solem, hoc est eclipsim patientem nobis repræsentabunt. Etiam ficta, nova, & durissima nomina sunt, quibus Dialectici Syllogismos distinguunt. Nec id ipsimet negant, nam ut illa esse barbara universis innotescat, *Barbara Celaren*, &c. statim in initio pronunciant.

*] Purpurea, Iliace, Amavimus, Edentuli *sunt quatuor illa nomina, quibus insigniuntur, & secernuntur Modalium Propositiones Classes.* De nominibus Syllogismorū.

Incerta etiam docemur à Magistris in Physica.

Nec certiora sunt, quæ in Philosophiâ Naturali leguntur. Multi illam Veteres, diverso stylo, & methodo in libris suis ad posteritatē transmiserunt. Sed quia Aristoteles præ cæteris, celebratur in Scholâ, intenti ora teneamus, quoniam nisi fortè fallor sic ipse sub initium perorat.

Coram vobis, ô Purissima Musa, Scholastici Parnassi incolæ,

Sit mihi fas audita loqui.

Cur Philosophici Aristotelis libri *de Mirabili Auscultatione* inscribantur?

Non scribam, quæ vidi, nam ut Naturæ arcana propriis oculis videat, Ingenium modò sit humanum est cæcum. Et hanc ob rem Physicæ libros decerno inscribi Acroases, *quoniam, quæ audivi in illis, non autem quæ vidi, narrabo.*

—— *Igitur sit (fas mihi) Numine vestro*
Pandere Naturæ Causas, rutilantia Cæli
Sydera, resque altâ terrâ, & caligine mersas.

Aristotelis est confusus & obscurus stylus.

Scribam, quasi non scripsissem; obscuritatem enim in stylo, diligentiâ & studio affectabo. Et ideò mei Discipuli, quando per Physicas Acroases decurrent,

Ibunt obscuri, solâ sub nocte, per umbras.

Sanè obscuri; quia non habebunt, unde lucem recipiant: solâ sub nocte, quia numquam, sed semper per umbras; non enim Veritatem Philosophi, sed umbram meram Veritatis sectantur, Conceptuum, & Speculationum thesauros non polliceor: quoniam

Promissis dives quilibet esse potest. Et in hoc decepti, & falsi à Veteribus sumus; pollicebantur enim montes aureos; & quando putabamus Ditis (qui est divitiarum dominus) thesauros & flavissas inire, per caliginem inopem,

Perque domos Ditis vacuas, & inania regna,

fuimus, vel inviti, conducti. Et hanc ob rem nolit mirari Lector, si tot mæandros, & semitas in materiis Philosophicis videat; quoniam Physica est Iter, quod à Logicâ ad Metaphysicam usque decurrit, illudque his numeris Poeta, appositissimè, ut opinor, aliquandò describet.

De hujus Operibus ingeniosi Philosophi jam alibi luculenter scripsi. Latuerunt ejus Scripta multis annis: fuerunt sepulta: & à tineis corrosa: à Sylla Romā vecta: &, ne manerent lacunæ, Grammaticorum manus, ut loci restituerentur, fuit adhibita.

Quale per incertam Lunam, sub luce malignâ
Est iter in sylvis, ubi Cælum condidit umbra
Juppiter, & rebus nox abstulit atra colores.

Hucusq; est permissus Aristoteles loqui, suamque lecturos Physicam, monere, ne claritatem aut certitudinem se reperturos cogitent, ubi omnia sunt & obscura & incerta.

Quàm esse claræ debeant Probationes, ut ex iis Sententia definitiva deducatur?

Redeo ergo ad Joannem Regem, sisto Philosophiæ, & Theologiæ Professores, qui in rebus obscuris, dubiisque Controversiis nimis confidenter decidunt; Et sic inquam

Solares radios Sententia danda [*] requirit,
Quos Aurora negat, quos dare Luna nequit.
Cui Luna adluxit, non Sol, cui Aurora refulsit,
Rex jus dicturus mente, manuque tremit.
Et Vos obscurâ submersi nocte, tulistis
Quo jure absque ullo Jura tuenda metu?

Hominum est errare.

Et dum admirabundus quantâ nonnulli Doctores confidentiâ Jus dicunt Scholæ, legesq; Ingeniis tuendas, & propugnandas ferunt, diversis in locis observo, me moneo, ne intrepidè in Philosophicis Controversiis procedam: sum enim homo, cæteris similis, si specificam

na-

An omnia sint in una specie æqualis perfectionis individua?

naturam spectem: &, si inæquales sunt perfectiones sortitæ formalitates illæ, quæ dispescunt Speciem, & Personas singulares constituunt, habeo iterum, unde timere debeam, forte enim

Illorum finxit corpus, meliore Prometheus
Divino luto; deteriore meum.

Autoris Confidentia, & Sinceritas.

Ergo, ubi nobiliores, & doctiores Philosophi exorbitant, & allucinantur; Ego, qui propriæ tenuitatis conscius, in hoc Tractatu CUM SPE, ET METU, à toto Orbe Literario discedo, & singularem Viam ingressus, novum iter sine Duce promoveo, dum sincerè timorem meum, & ejus causam & occasionem fateor, à Lectorum Dignatione, & Prudentiâ, si forte erravero, veniam confidenter spero.

SECTIO II.

De alterâ Timoris Causâ, quæ præpediebat Manum, ne hunc Librum scriberet.

Nescio, quo fato, aut fructu insultat Scoto Cajetanus: Gundisalvo Correæ Academicum Vulgus Salmanticæ: uterque injustè. Ergo, qui sumit Calamum, etiam si doctè scribat, debet a Doctis, & indoctis timere.

XII.
Qualis fuerit Scotus?

Qualis & quantus Cajetanus?

SCotum, quis ignorat ingenio fuisse felicissimo præditum? *Doctorem Subtilem* non tantùm ejus Discipuli, sed universi alii (etiam Antagonistæ) per Antonomasiam appellant. Et tamen Cajetanus [Vir pius, & doctus, qui S. Thomæ Libros Commentariis ingeniosissimis illustravit, & dilucidavit: & tandem ob vitæ & doctrinæ merita fuit Collegio Cardinalium adscriptus] Scotum ridet, rationemque illam, quam Eximii Theologi recognoverunt, & à subtilitate commendarunt, *puerilem* vocat, indignamque esse seriâ aliquâ responsione pronunciat. Ejus verba sunt hæc, *Ad probationem autem superfluum est respondere, adeò puerilis videtur*. Lychetus *in Comment*. §. *Et cum num*.26. contra Cajetanum expostulat, eumque jure queri [*] P. Franciscus à S. Augustino Macedo *collat*.9.*differt*.4.*sect*.3.*pag*.333. pronunciat. At dices, *Una hirundo non facit Ver*, & non debent cum nimiâ advertentiâ censeri verba, quæ ex inadvertentiâ Cajetano excidere. Et à te essem, si fuisset semel ausus Cajetanus in Subtilem Doctorem. Audi Macedum, *qui Collat*.9.*diff*.2.*sect*.4.*pag*.308. sic inquit, *Hic locus est egregius, & gravissimus, & confutat Cajetanum dicentem*, hanc rationem philosophandi esse Chimæricam, &, qui hanc teneat, in medium lumen offendere; *cùm hæc mera sit Veritas, non Chimara, nec in lumen offenditur, sed in Meridiem occurratur*.

Cajetanus in 1. part. quæst. 14. art. 13. §. Ad probationem.

*] Ibi, ne *Quæritur hic Lychetus*, sed *Queritur, &c.* legito.

Scotum Cajetanus cōtemnit.

N. B. Et hic peto à prudente Lectore, utri plus Scoto, an Cajetano ipsi, hæc verba Cajetani nocuerint?

Ergo, si Scotus, Vir toto Mundo celeber, ubi de Creaturarum Possibilium Essentiâ, & Existentium in Æternitate præsentiâ (re gravissimâ) subtilissimè disputat, à Viro tanto (nempe, Cajetano) ridetur; & proponere puerilia, & offendere in medium lumen dicitur, quid sperare Ego potero, & à Viris imperitis præcipuè, dum in meâ senectute, incipio disserere de *Sum, es, fui*, Verbo Substantivo, pueris universis, qui primâ in Linguâ Latinâ Rudimentorum cognitione tinguntur, satis noto?

Qualis fuer Salmanticæ Magister Gundisalvus Correa?

Cognovi Magistrum Corream, trium Linguarum Professorem Salmanticæ, qui dum de Literarum valore, & Calami Hispani correctione accuratiùs, & ingeniosiùs disputat, ab Academico Vulgo ridetur. Vulgi tandem opinio etiam ad doctos transiit, nam à Vulgi profluvio docti interdum sunt ducti, & præcipuè ubi agitur de Grammaticâ Speculativâ, quam ignorant prorsus non pauci eminentes Theologi. Ut ostendam esse vera, quæ dico, aperiam Bibliothecam Hispanicam, [Opus verè dignissimum, à D. Nicolao Antonio, doctissimo Viro compositum.] In illâ ergo sic lego.

D. Nicolaus Antonius laudatus.

Quid ipse scripserit de Gundisalvo?

Gundisalvus Correa in Salmanticinâ Academiâ Græcæ Linguæ, Chaldaicæ, & Hebraicæ Professor Primarius; Vir quidem doctus, atque eruditus, sed qui transformandæ in alium usum vi, ac potestati Literarum, quibus nos jam à tot annis utimur, pervicaciâ quâdam ingenii addictus, non sine aliquâ existimationis jacturâ apud Collegas vixit Rei specimen fecit, in eo Libro, qui sic inscriptus parique Orthographiâ editus prodiit Salmanticæ ann.1627. *in* 8.

De Calami Hispani correctione.

ORTHOGRAFIA *Kastellana, nueva, y perfecta: juntamente el Manual de Epikteto, y la Tabla de Kebes Filosofos Estoikos, traducidos de Griego en Kastellano*.

XIII.
Quid sit Orthographia?

Et petra scandali indè oriebatur, quòd nesciant multi, *Quid sit Orthographia? An Calamus sit Vicarius Linguæ? & ideò illam debeat religiose imitari*? Si asserant, postulabo, *An Modus scribendi in Hispaniâ receptus, possit vocari* Orthographia? Nam est certum, quòd non: aliter enim loquitur, & aliter scribit Hispanus. Si scribendi Modus apud Hispanos est imperfectus, quam tibi, aut alii injuriam inferet, qui illum conetur restaurare: & præcipuè, si id præstare (aut conari saltem) ex proprio officio debeat: nam Correa Cathedraticus erat Grammaticæ? Nec video, cur literæ *Ph* proscriptionem, & literæ K introductionem Perisi horrere debeant, nam *Ph* & *F* apud Hispanos hodie in pronunciatione non dissentiunt, adeòque in scriptione dissentire non debent: & siquidem *C* durum, hoc est K, frequenter profert lingua, expediret, ut *C* etiam durum notaretur à calamo. Nec in suis apprehensionibus erat singularis Correa, nam, si agamus de *Ph*, multi Itali, & Hispani Scriptores illam ex Abecedario vernaculo expungunt; & Author ille, qui Petri Abaylardi Opera nuper in lucem misit, illam absolutè proscribit.

An semper Calamus sequatur linguam?

Agere de correctione Orthographiæ ex officio debebat Gundisalvus?

De literis *Ph*, *F*, *C*, & *K*.

Verùm pro Græca Φ, litera *Ph*, an potiùs *F*. in aliis Linguis debeat scribi?

An non errent universi Europæi, cùm unū & eumdem characterem duobus modis pronunciant?

Cæterùm, si agamus de *K*, est causa gravis, (aut etiam necessaria, si velis) quæ eam introducit in sermonem Latinum. Illam proponoq. Omnes sciunt *C* ante quascumq; vocales eodem modo scribi, sed non eodem proferri: nam ante A, O, & U sonat durè, & ante E, & I leniter & suaviter. Deberet ergo unus character scribi, qui ante omnes vocales esset lenis; & iste posset esse ç, & alius qui semper esset durus, & iste posset esse *K*. Hanc calami, & linguæ dissonantiam, præter alios *lib*.1. *de Arte Gramm cap*.28. observat Vossius, celeber hac ætate Grammaticus; inquit enim. [Spissus error est, quòd hodie *C* ante *E*, *I*, *Y*, *Æ*, & *OE* aliter sonat, quàm ante *A*, *O*, & *V*. Quippe eodem modo efferimus *cella*, quo *sella*, *Cilice*, quo *Silicem*: *Cyrus*, quo *Syrus*; *Cade*, quo *Sede*, *Cæpi*, quo *Sepi*. &c. At verò *C* habere aliam potestatem, quàm S uno ore docent Veteres Gram-

*] *Legi debet, ut puto*, Falsù huic quoque literæ sonum tribuunt, *&c.* cùm *Scapha* ita pronunciamus, ac si *Skapha* scriptum esset. *Ergo, si ubique C debet proferri leniter*, Scapha, *ut* Scapha *proferetur.*

Grammatici omnes. Tum etiam ratione evinci potest. Nemo enim *Nes, Dis, Las*, ait, pro *Nec*, *Dic*, *Lac*. Falsum quoque huic Literæ sonum tribuimus ante *A* & *O*, quando *S* eam antecedit, ut cùm *Scapha*, aliter pronunciamus quàm si *Skapha* [*] scriptum esset. *&c.*] Hujus igitur celeberrimi Scriptoris sententiâ, *C* deberet semper proferri leniter; puta, si juberetur *Ca, ce, ci, co, cu*, sonaret *ça, çe, çi, ço, çu*, & pro durâ pronunciatione scriberetur *K*, hoc modo, scilicet, *Ka, ke, ki, ko, ku.* &c.

XIV.

An etiam φιλοχαινία hoc est, novitatum amore, laboret, & præpediatur Vossius?

Et, ne quis audeat dicere, me ut excusem Corream, produxisse Vossium, qui similiter potest φιλοχαινίας (*novitatis studii*) incriminari, recurram ad ætatem antiquam. Sanè Salustius: non quidem,

Crispus, Romanâ primus in Historiâ,

sed alius ejusdem nominis, qui asserente Isidoro erat Ludimagister, primus fuit, qui literam K, ex Alphabeto transtulit in [*] Abecedarium; sub initium K in paucis vocabulis admittebatur. Ausonius,

Quis fuerit primus, qui literam *K* invexerit in Abecedarium?

Hæc tribus in Latio tantùm addita nominibus Ka.

Ka, ut vides, vocat, & non *Kappa*, sed Suidas eamdem literam Κάππα Ῥωμαικὸν nominat. Sed quæ sunt hæc tria Latina nomina, quæ etiam antiquitùs scribebantur per K? Respondet Terentianus Maurus.

Litera *K* à Latinis olim in tribus tantum nominibus scribebatur. Sed in quibus?

K. *Similiter otiosa est cæteris sermonibus*,
Tumque in usu est, cùm Kalendas *adnotamus*, *aut* Caput.
Sæpè Kæsones *notabant hac Vetusti literâ*.

Quæ Mauri verba *lib. 1. de Arte Grammat. cap. 17* Gerardus Joannes Vossius, hoc Scholio dilucidat [Intellige autem, cùm legis, non cùm *hominis* [a] *caput* significat. De *Kapite*, & *Kalendis*, assentit etiam Martianus Capella; de tertio non item in cujus locum substituit *Kalumnia*. Quoniam *libr. 3.* sic scribit. *K verò, nunc nota esse putatur, nunc* [b] *litera; nam ejus effectus C integrare, non dubium est absque his* Kaput, Kalendæ, Kalumniæ. *&c.* At easdem, quas Capella ponit voces Diomedes *lib. 2, cap. de interrogatione literarum*. Verùm Terentius Scaurus, dum voce tertiâ neutri vult repugnare, parti, discedit ab utraque; nam ut is sentire nonnullos dicit, *Recenta est* K, *quoniam Notas quasdam significaret, ut* Kæsonem, *&* Kaput, *&* Kalumniam, *&* Kalendas. *&c.* Et sanè hæc per *K* scribi solere ex veteribus quoque monumentis cognoscimus, alia quoque in quibus usurpari K soleat, suggerent Valerii Probi, Magnonis, & Paulli, Diaconi Collectanea de *literarum Notis*. Cùm autem is scribendi modus obtinuerit florente Româ, nequaquam puto necesse habeat deprecari φιλοχαινίας (studii novitatis) qui in vocibus his *K* usurpet. *&c.*] Hæc omnia Vossius; quibus evidenter ostenditur, Corream, unde laudes promeruit apud doctos, à vulgaribus, & indoctis hominibus (ne à Morionibus dicam) dicteriis, & scommatibus fuisse vexatum.

a] *Sunt qui existiment, literam K, caput concernere, non quòd scribi* Kaput *debeat, sed quòd ad Calumniatores dignoscendos, hæc litera in eorum frontibus inusta fuerit.*

b] *Lipsius loco hujus secundi* nunc *legit* nō: *& hanc correctionem Vossius approbat.*

An, qui utatur litera *K*, reprehendi possit?

Infelix illud sæculum esse, inquit Macrobius, in quo Sapientum dicta aut facta ab Indoctorum judicio & sententia dependeat.

At dicés, quod tolerari in Idiomate Latino debet, non potest ullo modo in Hispanico. Sunt enim qui hanc profitentur linguam rigidi, & severi Catones, qui in labio, & calamo mores priscos observari præcipiunt. Ergo, quidquid de Idiomato Latino, sit litera K protrudi in Hispanum non debet.

Caramuelis Leptotatos.

XV.

Vtrùm, quæ in una tolerátur lingua, possint reprehendi in alia.

At contra obsistit D. Franciscus de Quevedo qui nostri Idiomatis Materni elegantiam ad summam perfectionem evexit; & D. Josephus Antonius, qui librum posthumum edidit, illumque Anteloquiis eruditis exornat, est Poeta celeber, interim *K*, quam scripserat Quevedus, retinuit, nam *in Parnasso Hispano pag. 617* hoc producit Tetrastichon.

An admitti K debeat in Idiomate Hispano: & Cortes bene discurrat, examino Tract. II. de Artium incertitudine. *art. 1. pag. 137.*

Son las torres de Xardi,
Calavera de unos muros
En el eskeleto informe
De un ia castillo difunto.

Et quia illud *ia* & non *ya*, legis, scias D. Josephum Antonium literam *y* ab Abecedario Castellano, in quo per possessionem per annos millenos continuatam præscripserat, ne Entia (literas) multiplicaret sine causâ, ejecisse, quin vel unus Grammaticus obloqueretur.

Porrò Literæ cum ætate creverunt; Hebraicæ paucæ erant sub initium, quibus ubi inceperunt homines distinctiùs loqui, novos etiam characteres in Alephbetho addi debere judicarunt. Crevit etiam paulatim Alphaberum in Græciâ: & Abecedarius in Latio, Spurius Corvilius literam G invenit, quæ priùs cum C confundebatur. Claudius Imperator, ut *lib. 11. Annal.* refert Tacitus, tres literas antiquis conabatur addere. Aliis tribus, Daniæ Rex Childericus, ditavit Linguam Rhunicam: & Imperator Carolus Magnus, quia non benè Germanica Lingua decurrebat, scripsit ingeniosam Grammaticam. Non ergo in Correâ damnari jure potuit, quod olim Reges, & Imperatores præstiterunt cum laude. Cæterùm, quod jure non debuit, injuriâ potuit; & quia factum non dependet à Jure, Correa, ut tunc Salmanticæ propriis oculis vidi, fuit à Vulgo traductus; à Vulgo, inquam, imperiti enim homines omnia, quæ ignorant, supervacanea, & inutilia esse, vociferantur.

Literæ sub initium in Lingua quacumque fuerunt paucæ

Literam *G*, distinctam a *C*, Spurius Corvilius invenit.

Claudius Imperator tres literas volebat addere.

Alias tres Childericus Rex Daniæ.

Ergo, si Analphabetos & stupidos homines (qui sunt literarum opprobrium, nec non Scholarum abjectio) temerariâ præcipitari audaciâ Experientia quotidiana demonstrat, quid mirum, si dicat præsaga suspicio, *Insurget illicò quidam Marsus, qui occlamet. Voculas istas novas* [*videlicet*, ſam ſem ſym. ſom. ſunt·] *pueros, non senes; Grammaticos, non verò Theologos, qui Divina Mysteria meditantur, concernere. Marsus, qui addat superflua esse, & ab ingenio otioso inventa. Marsus, qui inculcet, Grammatica à nobis Theologicis (una summus) immisceri, & confundi. Marsus denique qui dicet alia.* Ego autem omnia hæc, & graviora fortè, tolerabo subridens, quamdiu ab imperitis effutiantur. Cæterùm si aliquis Doctus (quod absit) velit cum vulgo sapere, hac ego illū Cōclusione dimittā. *Qui sciunt suas Positiones tales esse, ut sublatâ æquivocatione debeant ruere, nobis contradicendi causam habent: illi autem, quibus loquendi claritas non est nociva, & qui, si sub initium, re nondum penetratâ, obstant; ubi hunc Tractatum legerint, & quot, & quanti ex illo emanent lucis radii, perceperint, à Me erunt, ut spero; nec hanc Metaphysicam Dialecticam nostram, ut inutilem, aut minus necessariam contemnent.*

Carolus Magnus Imperator scripsit Grammaticam Linguæ Germanicæ.

An ne puerile sit de Verbo Sum, es, est, disputare?

Nemini injuriâ infert, qui ea esse jussit æquivocis omnibus terminis, alios certa & determinata significationis loco illorum substituit.

Est necessarium Temporis, Loci, & Personarum circumstantias perpendere, antequam sumat calamū, qui scribere Librum desiderat: nam, sicut ineptè, & insulsè dialecticaretur (seu

XVI.
MONITVM *Generale.*

Qui est dicturus aut scripturus, labium, calamumque Auditoribus & Lectoribus debet attemperare.

(seu Scholasticis terminis abuteretur) Romæ Cicero, aut Athenis Demosthenes pro rostris corã Senatu, & Populo orationẽ instituens, sic ineptè & insulsè in Lyceo, & Peripatu rhetoricaretur (seu eloquentiæ Floribus abuteretur) in consessu Philosophorum Aristoteles: & sicut appellaretur imprudentiæ, qui aut Belgas Turcicè, aut Turcas alloqueretur Belgicè: sic etiam, qui Metaphysicas Ideas, quæ subtilissimæ sunt, in Tabellâ aliquâ delineaturus, adsumere vellet, pro delicato penicillo scopã rudem (Hisp. *un broche*) assumeret: *Prima enim Prudentiæ pars* (lib. 1. cap. 1. ait Palladius) *ipsam, cui* (Magister) *præcepturus sit æstimare Personam: neque enim Formator Agricolæ debet Artibus, & eloquentiâ Rhetores æmulari; quod à plerisque factum, qui dum disertè loquuntur Rusticis, adsequuti sunt, ut intelligi doctrina eorum non potuerit.* Verissima sunt, & continent Monitum Generale ista verba: prima enim, ut scitè dicebatur, Prudentiæ pars, jubet, ut dicturus in foro, aut præcepturus in Scholâ, se attemperet Auditorum ingeniis; neque enim formaturus Philosophum debet Rhetores æmulari, & per Metaphoras, Hyperbolas, & alia Circumloquutionis Schemata Orationem perducere: quod à nonnullis factum; qui cùm disertè, & eloquenter volunt dicere, adsequuti sunt, ut eorum doctrina non potuerit intelligi.

Apud Hispanos crassus, & scopæ similis penicillus est Broche.

Quibus verbis instituendus sit Rusticus?

Prima Prudẽtiæ pars.

Stylus Philosophicus in significatione verborum proprietatem affectat, & non luxuriat per Metaphoras.

Cur libri scribantur, & edantur?

Libri, & præcipuè Scholastici, ut intelligantur, scribuntur: Ergo, si antiquæ voces obsint &, si sonoræ, & pulchræ, excesse debent, &, si necessariæ sint novæ, ipsæ possunt inveniri, & admitti. Artes enim simplici stylo tradi debent earumque Institutionem respuunt omnem ornatum. Et id tam inviolabili, & severo præcepto, ut nec Grammatica quidem, cùm Discipulis traditur, comptam, & phaleratam elegantiam admittat. Audiunto Gerardum Joannem Vossium, cujus in Orationibus, & Panegyricis calamus exornatur Charitibus, & tamen Grammaticas Dissertationes voluit simplicissimè scribere, ut vel sic ab Analphabetis, & simplicibus intelligeretur. In ipso initio sic exclamat. *Scribere aggredior de Re Grammaticâ: tenui, ut creditur, argumento; & in quo jam multi desudarunt. Quare existimet aliquis vix aliud mihi relictum, nisi ut à plurimis dicta, novo aliquo flore vestiam Orationis. Sed, ut Tullius* lib. 3. de Finib. *de rebus Philosophicis ajebat,* [Istiusmodi res dicere ornatè velle, puerile est: planè autem, & perspicuè expedire posse, docti, & intelligentis Viri.] *quantò magis hoc in re Grammaticâ observari debet?*

Vossius, licèt Orator sit eloquens, ubi de Re Grammatica scribit, non rhetoricatur.

Quo stylo tradenda sit Philosophia?

Alii alia in verbis Vossii, aut Ciceronis adnotent, ego illud *puerile est* subdelineo, Ciceronem, qui loquitur, Gerardumque, qui ejus verba recenset, & approbat Catoni redivivo oppono: nam si ille puerile esse somniabat, nova reperire vocabula, ubi, ut res ipsa intelligatur, non sufficiunt antiqua, hi ejus Censuram puerilem judicare videntur, relinquere enim voces novas (aut barbaras, etiamsi velis) quibus res explicatur dilucidè: & loco illarum cultas (aut veriùs occultas) quæ rem totam intelligibilem reddant, substituere, ut sua Catoni reddam; puerile est.

Non, qui contra Prisciani leges scribens præstat, ut ab omnibus intelligatur, sed qui non intelligi mavult, quàm à Prisciani Dictionario discedere, Puerilitatis, si sinceritas judicet, incriminatur.

ARTICVLVS IV.

Causas, ob quas Autor Dialectum Scholasticam augere debeat, Viris doctis proponit; eorumq; arbitrio Decisionem totius Controversiæ relinquit.

XVII. An interdum loquela demissa & humilis, animi arrogãtis sit index?

IAM audio. Verba, quæ leguntur in Titulo, sunt demissa, & humilia; (ais) sed tamen Animo arrogante, & audaci prolata. Quorsum Lector advocatur in Judicem, ubi Causa est expediti Juris, sciturque Rationes, quæ adhibentur, solutione carere, Scapham vocare *scapham* præstat, & non per Metonymias rhetoricari, Lectoremq; *Arbitri*, & *Judicis* honorare vocabulis; siquidè eò tendit tota Anteloquii urbanitas, ut ille assensum præbeat; & tametsi in Magistrum sit lectus, velit appellari *Discipulus*.

Qui icterico morbo laborãt omnia esse flava existimant.

Et, si oculatissimus videri velis, quicumque hæc dicis, icterico laboras morbo, & oculos (ut cum Plinio lib. 21. cap. 20. loquar) habes felle perfusos. Lege attentè, quæ scripsero. Quæ benè cogitata, aut dicta invenias, adproba. Quæ sine fundamento gravi posita, indigita: summâ enim ego humilitate correctionem admittam: habebo gratias: & opinationibus meis excesse jussis, Demonstrationi Tuæ, ubivis exhibeatur, subscribam.

Interim Conclusiones, & Rationes, quæ sincero Eruditi Lectoris judicio, & examini committuntur, sunt hæ.

PRIMA. *Verbum* Sum, es, fui. *quod* Substantivum *vocant Critici, non habet sufficientes voces, ut omnes essendi differentias exponat.*

De Verbo Substantivo. An defectivum sit?

Ergo ne cæcus fuit Nomenclator, qui Linguam Latinam composuit: cæci Veteres universi Grammatici, cæci Juniores, & solus Caramuel habet oculos, quibus quæ cæteris sunt invisa perspiciat? Id non dico. At nemo, ut existimo mihi negare poterit, Vulgum esse Inventorem Idiomatum: eumdemq; ignarum, immò dementem, aut saltem imprudentem esse. Ejus Ovidius ignorantiam carpit, dicens,

Cur Nomenclator in Verbi Substantivi promotione deficiat? An Nomenclatoris nomine Vulgum intelligamus?

Omnia, quæ ignarus credit miracula Vulgus.

Dementiamque Silius lib. 1.

Impia dementis Vulgi,

Et Faustus hanc Censuram remittit, Dementiam

Noletur hoc Lapi de Vega Disticham. *El Vulgo es necio, y por aque- ſto es juſto, Hablarle en necio para darle guſto.* ut Vulgi ingenium melius intelligatur.

tiam donans honeſtiore vocabulo; inquit enim,

Nititur imprudens & ſpe nos ladit inani.

Ergo ubi Nomenclatorem Latinæ Linguæ incuſo, *Nomenclatoris* nomine Vulgus intelligo, cujus nemo ut opinor causam defendendam adſumet. Si [illegible] ignorans, & imprudens eſt (ne illum dementem dicam) quid Idioma requirat, ut omnibus ſuis numeris perfectum ſit, prævidere non potuit.

Lingua Civilis & Politica habet ſufficientia vocabula.

SECUNDA. *Eſſendi Differentia, quæ Verbum Subſtantivum deficiunt, non ſunt neceſſaria in Dialecto Politicâ.* Et demonſtratur: nemo enim eſt, qui, ut cum cæteris agat in communi colloquio, non habere conqueratur ſufficientia vocabula.

XVIII. De Lingua Latina. An neceſſarios terminos, ut Philoſophica tradet, non habeat?

TERTIA. *Magnam Philoſophia, & Theologia Æquivocationes (aut etiam [illegible]) irrepſerunt Terminorum defectu:* [illegible] *quia vocula, quibus eſſendi differentias exponat, Idioma Latinum non habet.* Sed neque habet Græcum, nec cætera, quæ ſunt [illegible], ſed Latini in Concluſione memini, quia Latinis ſcribo & Linguam Latinam, & non aliam, impræſentiarum gliſco perficere, & vocibus Philoſopho neceſſariis ornare.

Hunc differentiam admittit univerſi Philoſophi quando Ens dupliciter (nominaliter, & participaliter) ſumunt: Ens enim priori ſenſu dicit ſuâ Eſſentiam & oppositur Nihilo: & in poſteriori exiſtentiâ includit.

QUARTA. *Subſtantivum in Idiomate Latino Verbum caret vocibus, quibus quæ inter Eſſentia, & Exiſtentia exercitia invenitur, differentiam exponat.* Et probatur clariſſimè: [illegible] non habemus vocem, quâ eſſendi in Idiomate [illegible] perciptur in Definitionibus Lingua exprimamus. Vel attende.

Supponamus, in rerum naturâ nullum eſſe Triangulum: & te, *Quid ſit,* [illegible] interrogari: Reſpondes, *Triangulus eſt Figura habens tres lineas.* At illud *eſt* mutat [illegible] Quo enim modo aliquis Triangulus eſt, quando ex ſuppoſitione nullus eſt.

Et in his Propoſitionibus, *Alius Mundus eſt poſſibilis, Adamus eſt præteritus, Antichriſtus eſt futurus.* &c. eadem reperitur allucinatio. Sunt enim veræ. Et tamen quo veræ modo, ſi nec alius Mundus eſt, nec Adamus eſt, nec Antichriſtus eſt.

Ens non ſemper eſt idem ac *exiſtit.*

Ergo aut inveniendæ voces ſunt, quibus hæ eſſendi differentiæ exprimantur, & inter ſe diſtinguantur, vel aliàs ſemper erit Eſſentia cum Exiſtentiâ, objectaque Simplicis Intelligentiæ & Viſionis in Deo, non poterunt accuratè explicari.

Sunt novæ Voces neceſſario quærendæ.

QUINTA. *Duratio eſt triplex. Temporanea, Æviterna, & Æterna. Tempus eſt purè ſucceſſivum: Æternitas eſt purè ſimultanea: intereſt Ævum, quod partim ſimultaneum, & partim ſucceſſivum eſt. Et has eſſendi Differentias, quæ inter ſe ſummè diſtant, non diſtinxit Nomenclator Latinus, illas enim unico Verbo* Sum, es, eſt, *confudit, &* *æquivocè ſignificavit.* Toletari in Ariſtotele potuit illa allucinatio, non enim ipſe habuit notitiam Ævi, Æviternitatemque, ſed modum Temporis ſucceſſivi, ab æterno, & in æternum decurrentis, concepit. Non autem in Chriſtianis, quorum non paucos, nec indoctos, deficiunt legitimi æternitatis & æviternitatis conceptus. Stat igitur Subſtantivum Verbum æquivocatione laborare, a nemine negari poſſe. Audiri poteſt Lalemandetius, qui in Apparatus Iſagogici partic. 6. de Verbo column. 26. ſic ſcribit. [Nota, quòd dum Ariſtoteles definit Verbum per *ſignificare cum tempore,* no-

Duratio eſt triplex.

Verbum *Eſt,* quo illa ſignificatur eſt æquivocum.

Caramuelis Lepicetates.

nunc temporis velit intelligi*) omnem Durationis menſuram. Utitur enim in illa Definitione, menſurâ rerum corporalium, ſcilicet, Tempore: utpotè, nobis notiſſimo: iam, dum dicimus, *Deus eſt,* ibi Verbum *eſt* non ſignificat cum Tempore, ſed cum illâ menſurâ, quæ eſt æternitas. Item [illegible] dicimus *Angelus eſt,* ibi Verbum *eſt,* non ſignificat cum Tempore, nec cum Æternitate, ſed cum ævo, quod eſt propria menſura Durationis Angeli. &c.]

*) Videtur Lalemandetius aſſerere, differentias, quæ inter Æternitatem, Ævum, & Tempus invenimus, incognitas Ariſtoteli: at eſt eorum oppoſitum.

[illegible] meam Concluſionem multorum aliorum teſtimoniis probare, ſed quia in hoc tantùm Articulo res in dubio non probo, tantùm dicam, in hanc allucinationem incurrere, omnes, qui cum Ariſtotele dicunt, *Ad præteritum nulla eſt potentia.* Hæc enim Pro- [illegible] Dei eſſent præte- [illegible] differentiæ temporum [illegible] hanc eandem [illegible] exiſtimet non habet [illegible] anum conceptum. Sed de hoc jam a [illegible] ex profeſſo diſcurſum.

S[illegible]. *Quæ* [illegible] *etiam* [illegible] *deſignanda eſt in Subſtantivo Verbo aliqua dictio, qua exprimat* [illegible] *Durationem.* Caret hac voculâ Hebraica Lingua, & ideo legitur in Pſalmo, *Dominus dixit ad Me, Filius meus es Tu, Ego hodie genui Te:* [illegible] nunc Verbum legentes, & audientes [illegible], verbis his imperfectè tantum [illegible].

Eſſe Dei ab Eſſe creaturæ, ſicut re, ſic etiam voce debet neceſſario diſtingui. *Pſalm. 2. 7.*

SEPTIMA. *Differt eſſe Phyſicum a Logico, & Metaphyſico. Indiget ergo voculâ, ut propriè ſignificetur, & ab aliis eſſendi modis ſecernatur.*

XIX. Dicent quæri vocabula, per quæ Eſſe Logicum, Phyſicū, & Metaphyſicum inter ſe diſtinguantur.

Et quidem hujus defectu voculæ obnubilatur illa Quæſtio, quæ interrogat, *An Materia prima exiſtat exiſtentia Formæ?* quæ ut ſuo loco videbimus, in Scholis eſt celebris; & præcipuè inter Thomiſtas, & Scotiſtas agitatur. Utrique enim habent pro ſe Ariſtotelem, apud quem *Forma dat eſſe Materiæ,* Et *Materia recipit eſſe a Formâ* & etiam *Materia eſt per Formã.* Ubi per *eſſe* Thomiſtæ *exiſtentiam* intelligunt: at *Phyſicam ſpeciem* Scotiſtæ.

An Materia exiſtat exiſtẽtia Formæ?

OCTAVA. *Idem Verbum Subſtantivum in Lingua Latina caret aliquâ voce, quâ ſignificetur Tempus indeterminatum a Præterito, Præſenti, & Futuro præciſum.*

De Tempore Indeterminato. An neceſſariũ ſit?

H[illegible] confi- [illegible] Theologi [illegible] quando [illegible] ſcientiæ Dei, quam vocant *Viſionem,* exponunt, in illo comprehendi aſſerunt omnes Creaturas, quæ ſunt in aliqua differentiâ temporis. Et addunt, ſe iſta: [illegible] differentiarum nomine ſe intelligere Tempus Præſens, Præteritum, & Futurum. Et ego [illegible], me [illegible] intelligere hanc Propoſitionem [illegible], *quam video, eſt in differentia temporis Præſentis,* non autem hanc, *Adamus eſt in differentia Temporis Præteriti,* & *Antichriſtus eſt in differentia Temporis Futuri.* Quo [illegible] uter eſt, quo modo in Temporis Præſentis, aut Futuri differentiâ eſt.

De Scientiæ Viſionis objecto.

Quid ſit eſſe in aliqua differentia temporis?

Res manet obſcura termino-rum defectu.

H[illegible] dicitur, quòd hæc Propoſitio, *Omnis Creatura eſt Deo præſens in hoc nunc æternitatis* quæ, ſi benè intelligatur, [illegible] tur, veri [illegible] ma eſt, & ab Ang. Doct. tr[illegible], a Thomiſtis ſæpiſſimè malè exponitur, [illegible] Scotiſtis propter meram æquivocationem n[illegible]. Dicunt enim. [Si hæc Propoſitio *Adamus eſt Deo præſens in hoc nunc æternitatis,* eſt vera, etiam erit vera hæc, *Adamus eſt.* Atqui hæc eſt falſa:

An Creaturæ omnes (præteritæ, præſẽtes, & futuræ) ſint Deo præſentes in hoc nunc æternitatis?

quo-

quoniam Adamus nunc non est. Altera ergo, tametsi Angelici Doctoris sit, non est vera.] Ergo, ut Thomistæ Angelicum Doctorem bene intelligant, & directe a Scotistis possint impugnari, aut defendi, necesse erit, sicut ab Homine, Leone, Elephante, & rationem Animalis communem omnibus Animalibus, abstraxerunt Philosophi; sic etiam ab *Est*, *Fuit*, & *Erit*, unum verbum abstrahere, quod sit commune & indeterminatum, & sicut de Homine, Leone, & Elephante Animal, sic de *Est*, *Fuit*, & *Erit*, prædicetur, & verificetur.

Necessitatem hujus Temporis Indeterminati Græci percepisse videntur; nam duo habent specialia Tempora Indifferentia, qui à Grammaticis Χρόνοι ἀόριςοι nominantur. Hæc autem Indeterminata Grammaticæ Latinæ tempora, non possunt Theologiæ satisfacere; Primò, quia sunt duo inter se differentia, (nempe ἀόριςος πρῶνος δεύτερος) Species in duobus immediatis generibus convenire non possunt; secundo: quia Tempora Præterita indefinitè significant, & Futura nullo modo concernunt.

Græci habent Tempora indeterminata, quæ dicuntur *Aoristica*.

Nulla species subjicitur duobus generibus.

Aoristi Græcorum nō pertinent ad Tempus Futurum.

ARTICULUS V.

An liceat formare Nova Nomina, ubi Res Novæ reperiuntur, quibus significandis Antiqua non sufficiunt vocabula?

Respondetur assertivè. *Nulla enim est in Mundo Literario Facultas, quæ, nisi Novos fingat, Terminos sufficientes, & necessarios habeat.*

XX.
An omnes Facultates & Scientiæ proprios Terminos habeant? *Lalemandetius* in Apparatus Isagog. part. 1. colum. 1.

QUID mirum, quæsò, si Philosophiam, & Theologiam voces, & literæ necessariæ deficiant, si est generalis iste morbus, & scientias universas pervadit? Nulla Scientia traditur in Scholis, quam doceri possimus, quin priùs vocabulorum significationem supponamus. [quoniam ut 1. Elench. (apud Lalemandetiū) asserit Aristoteles, *Qui Vocabulorum significationem ignorant, facilè paralogizant.*] Quod, ut puto, est verissimum, & nullo alio probari modo meliùs poterit, quàm singulas breviter examinando.

SECTIO I.

De Grammaticâ.

De Grammaticæ partibus.

TRIA sunt in illâ nomina, quæ non solent bene exponi, aut intelligi. Videlicet, Ὀρθολογία, Ὀρθογραφία, & Καλλογραφία. Primum nomen ab ὀρθός, quod est *rectus*, & λόγος, quod est *sermo*, aut *loquutio* deducitur: & significat Scientiam, & Facultatem omnium primam, quæ balbutientibus Puellis præscribitur, in ipsisque operationes, & motus linguæ, ut bene literas pronuncient, dirigit: Hanc Ὀρθογραφία, ab ὀρθῶς *rectè*, & γράφω *scribo* dicta, sequitur, quæ singulis linguæ motibus, seu pronunciationibus proprios characteres accenset. Et hæc fuit imperfecta in initio, & jam post multa annorum millia, nondum est ad necessariam perfectionem promota. Utramque Καλλογραφία concomitatur, quæ ad Pictoriam spectare videtur, nam κάλλος pulcher est, & ejus munus eò solummodo respicit, ut pulchros characteres efformet. Calographiam igitur, & Orthologiam relinquendo, de Orthographiâ in specie tractabo.

Quid Orthologia sit?

Quid Orthographia?

Quid Callographia?

XXI.
De Hebraicis Literis.

Lingua profectò Hebræa paucas literas sub Mundi initiū habuit. Testis est Irenæus, quem Gerardus Joannes Vossius lib. 1. de Art. Gram. cap. 27. dilucidaturus, sic infit. [*Hebræi primùm decem fuerunt literis contenti; si stare in hac re licet B. Irenæo* libr. 1. adversus Gent. cap. 41. *ubi sic scribit.* Antiquæ, & primæ Hebræorum literæ, & *Sacerdotales* nuncupatæ, decem quidem sunt numero. *&c.*] Sed quæ? Hermannus Hugo *libr. de scribendi orig. & literarum antiquitate, cap.* 4. prudenter hæret: & sibi non constare asseverat. Franciscus Fevardentius, Theologus Parisiensis, audacter hanc quæstionem decidit. Putat enim ab Aleph ad Jod, fuisse veteres Hebræorum literas, & cæteras cum tempore, & ætate crevisse. Sed id nulli Viro erudito Fevardentius suadere poterit: sunt enim in Alephbethi primâ lineâ aliquæ literæ, quæ minùs necessariæ videntur, & in alterâ multæ, sine quibus legitima pronunciatio non staret. Ego autem non tam divîno, aut suspicor, quàm probabilissimè assevero, omnes sub initium literas, quæ eodem organo proferebantur, distinctione caruisse, & posteà fuisse paulatim discretas & inter se separatas. Ut firmem hanc meam Resolutionem, audiam D. Franciscum Maria Maggium, qui in Linguarum Orientalium Syntagmate, p. 1. c. 1. pag. 10. Literas in classes subsequentes distribuit.

Quot sub principium Mundi fuerint?

An illæ, quæ in primo Canone Alephbeti ponūtur?

Literæ, quæ sunt pronunciatione similes, coincidebant antiquitùs.

Decem illarũ Classes.

Literæ sunt, vel	*Vocales*		I
	Consonantes	*Mutæ.*	II
		Gutturales.	III
		Uvales.	IV
		Palatinæ.	V
		Sibilantes.	VI
		Balbutientes.	VII
		Flexæ.	VIII
		Labiales.	IX
		Molles.	X

Sic digerit literas Ibericas Maggius: & eodem modo possunt literæ in Idiomate quocumque distribui.

XXII.
Quo modo & quando ejusdē classis literæ inceperunt secerni?

Literas, quæ prolatione & charactere coincidebant priùs, & posteà, & pronunciatione, & charactere fuisse discretas probabo liquidò si Prisciani & Philippi Melanchthonis tempora, & verba componam. Priscianus *libr.* 1. sic scribit. *K, & Q, quamvis figurâ, & nomine videantur aliquam habere differentiam, cùm tamen, eamdem tam in sono vocum, quam in metro continent potestatem.* At sequentibus annis occœperunt inter se dissidere, nam Philippus *in Instit.Gramm.Linguæ Latin. pag.*7. *juxta Editionem Witebergensem anni* 1590. sic scribit, *C autem, K, & Q, quamquam apud Veteres Latinos ejusdem potestatis fuerint, eodemque modo* [a] *proferantur; hodie tamen, corruptâ* [b] *videlicet verâ pronunciandi consuetudine, C quidem sequente E, vel I, eodem ferè sono, quo Z effertur, ut in dictionibus* Cera, Cinis, *&c.* Q *autem a consonante* [c] V, *cum quâ solâ scribitur, potestatem mutuatur: mistumque quiddam ex K, & V reddit: ut in* Equus, Obliquus, *& similibus, in quibus apud Antiquiores V. priùs quiescere solebat.*

De K, Q. & C.

a] *Ponit Præsens pro Præterito: Ego enim dicerem,* proferentur, *aut* prolatæ fuerint.

b] *Hodie Latinam Linguã, aut etiam Græcam omnes, efferunt ut Maternam.*

C etiam, & G eodem prorsus modo antiquitùs proferebatur, & scribebatur. Constat ex Columnâ rostratâ, quæ hodie Romæ in Capitolio visitur. Quæ dicata fuit à C. Duillio in bello Punico primo ob navalem victoriam. Nam in ista Columnâ expressis characteribus [d] *Macestratos, Leciones, Cartaciniensis, pucnando,* & similia leguntur. Fientque id alia argumenta, quæ Rodulphus Furnerius *rerum quotidianarum lib.*1.*cap.*15. adducit. Interim, quia observabat unam, & eamdem literam C duplicem jam in Linguâ prolationem habere, Spurius Carvilius [non Corrusius, ut corrupte apud Scaurum legitur] lineolâ additâ G à C etiam charactere distinxit. Et hinc constat, cur libr. 2. cap. de literâ, ipsa G, *litera nova* à Diomede dicatur. Proderit legere Marium Victorinum *lib.*1.*Extremo cap.de Orthogr.* & Ausonium *in Idyllio de literis* canentem. [e]

c] *V, qua post Q. ponitur videretur esse vocalis, at hic Philippus consonantem vult esse, quem sequitur Doctor Romanus Lovanii, nam in impressis libris,* Qvi, Qvæ, Quod, *& non* Qui, Quæ, Quod *habet.*

De Rostrata Columna.

C. Duillii victoria.

d] *Totam hujus Columnæ inscriptionem in Meditatione Proœmiali, quæ nostræ præfigitur Arithmeticæ, exhibui.*

Prævaluit postquam Gamma vice functa prius C

Quia B, & P ad unum pronunciationis organum spectant, [Et idem dicendum de D, & T] à Latinis olim confundebantur: & vix hodie possunt à Germanis secerni. Unde loco citato addit Vossius [Par vicinitas Mutarum aliarum, ut B, & P item D & T, quæ tanta, ut etiam (Fabii libr. 1. de Gramm. cap. 4. verbis utor) *in vetusti Operibus Urbis, & celebribus Templis legantur,* Alexanter, & Cassantra. *&c.*

Litera Nova, quæ?
De B, & P.
De D. & T.

F, & Φ, seu *Ph* coincidebant in ætate decrepitâ; at jam Julii Cæsaris ævo lata erat differentia: ridet enim *in Oratione pro Fundan.* Cicero testem Græcum, qui Fundanii nomen, pro quo adducebatur, pronunciare nesciret (Φυνδάνιον enim dicebat, quem *Fundanium* debèret) vide Fabium *libr.* 1. *cap.* 5. & Philippum, qui *loc. cit.* sic scribit. Hanc *literam* nempe, Φ. Ph *Germani per* Pf *ferè reddunt, loco adspirationis* (literâ) F. *adsumptâ; quemadmodum ex voce* φεῦ *quam Nostri* Pfeu *dicunt, & similibus quibusdam aliis animadvertere licet.* Ubi in margine Joachimus Camerarius hoc Scholion adscribit. *Inter* F *autem, &* Φ Ph. *hoc solum interest, quod non tam fixis labris est pronuncianda* F, *quam* Φ Ph *&c.*

De F. & Φ Ph.
De litera Germanica *Pf.*

Tres suo ævo fuisse in lingua literas, quæ calamo non exprimebantur, Claudius Imperator asseruit: & ut Tacitus testatur *libr. Annal. XI.* Cæsareâ authoritate addi jussit Abecedario. Et hanc inventionem & jussionem Tranquillus in *Claud.cap.* 41. commendat, asseverans *illas ipsas tres literas esse maximè necessarias.* Non constat apud Criticos, Quænam eæ fuerint? Variant enim Autores ut Vossius *libr.* 1. *cap.* 25. testatur. Ipse videri potest: non enim Grammaticam hic Latinam doceo, sed contendo tantummodò posse novum characterem scribi, quoties nova reperitur prolatio: & novam posse conformari dictionem, quoties nova succurrat res, quæ nomen speciale non habeat.

e] *Græcarum literarum nomina indeclinabilia esse solent: at hic* Gamma, mæ, *habet Ausoni', & Sigma, tis, inflectunt alii.*

XXIII.
De novis literis à Claudio inventis.

An fuerint necessariæ?

De intento Autoris.

Sicut Latinum Abecedarium Opinione Imperatoris Claudii, etiam post Hortensii & Ciceronis curas, aliquæ deficiebant Literæ, maximè necessariæ: sic & nonnullæ in Abecedario Rhunico, Danico, & Gallico, Childerici judicio desiderabantur. Audiunto Vossium, qui *de Art. Gramm. libr.* 1. *cap.* 9. rem exponit his verbis. *Aimoinus* de gestis Franc. libr. 3. cap. 40. *auctor est, Childericum Regem mandasse Gallis, ut quatuor Græcorum literis uterentur* Θ. Φ X Ω. Ac de numero isto consentit quoque Gregorius Turonensis libr. 1. Histor. Franc. cap. 45.: *sed alias memorat nempe* Ο. Ψ. Ζ. Π *nisi locus hic sic corrupte in omnibus codicibus legatur. Saltem pro* O. *deberes* Ω *scribi; nam* O *prius erat signum tam longæ, quàm brevis Vocalis. Et pro* Π *reponẽdum* Φ: *quia pro* Φ *antea erat* Π[c] *cum spiritus notâ. &c.* Ecce Regia Providentia laudatur, quod ex Alphabeto, [f] quatuor literas sumpserit, & in Abecedarium transtulerit, ut Maternæ linguæ consuleret pronunciationi, quæ sine illis characteribus in scriptis non poterat repræsentari.

De literis à Childerico inventis.

Quænam eæ fuerint?

f] *Omnium literarum Adgregatum, quod à Latinis* Abecedarius *dicitur, à Græcis* Alphabetum, *& ab Hebrais Alephbethum* vocatur.

An saltem in Græcâ & Latinâ Linguâ hodie nulla prorsus est Litera, quæ charactere careat sibi correspondente? Nego: nego. Plures enim Linguâ literæ sunt, quam in Calamo. Subscribo Vossio, qui rem Criticam oculatissimè periclitatus, *libr.* 1. *cap.* 20. sic inquit. *Poteramus jam manum tollere de Mutarum & Liquidarum Tabulis, nisi quædam esset litera* ἀνώνυμος (nomine destituta) *quæ intermediam haberet naturam inter Mutam* G *& Liquidam* N *unde a Græcis per adulterinum* Γ *scribitur: a Latinis per* N *adulterinum.*

An plures literæ in lingua sint, quàm in calamo.

De litera anonyma.

De litera, quæ sonat inter G, & N.

Firmat id authoritas Nigidii Figuli, qui apud Agellium *libr.* 19. *cap. ult.* sic scribit. *Inter literam* N, *&* G *est alia vis, ut in nomine* Anguis *&* Angaria, *&* Ancoræ, *&* Increpat, *&* Incurrit, *&* Ingenuus. *In omnibus enim his non verum* N, *sed adulterinum ponitur. Nam* N *non esse, lingua indicio est. Nam si ea litera esset, lingua palatum tangeret.* Apponam & egregium locum Marii Victorini, quem emendatius Vossius exhibet quam legitur vulgo. Ejus hæc verba

XXIV.
De adulterina litera N.

An detur litera aliqua media inter M, & N?

verba libr. 1. *Clari in studiis viri, qui aliquid de Orthographia scripsere, omnes fere ajunt, inter M & N literas, mediam vocem, quæ non abhorret ab utrâque litera, sed neutram propriè exprimat, tam nobis deesse, quam Græcis: cum illi Sambix scribant, nec M exprimere, nec N. Sed hæc ambiguitas in his fortasse vocabulis, sicut in Ampelo, Lycambe. Nam in nostris supra dictis non est, quia non inter M & N medium sonat, ut Unquam & Nonnunquam, & similia, sed inter N & G. Nam & Græci cùm scribunt ἄγγελος, ἄγγος & similia, si syllabam AN sequatur syllaba, quæ initium habet à G & à C, convertunt N literam in G, & pro N, G scribunt, ut ἄγγελος, ἀγχιστα, ἄγκυρα; cùm inter N & G medium sonet vocis productæ, non ut aliis videtur, inter M, & N.*

Quæ sit litera illa, quæ secúdo in loco profertur in ἀγγελος?

Conclusio.

Ex literis transeamus ad Voces, quæ construuntur ex ipsis, videamusque; An novas ausi fuerint confingere, aut etiam innovare Grammatici? Respondeo, hanc ex levi causâ licentiam, videlicet, ut exteros & interioris fortunæ homines imitarentur [*] Poetas, & Comicos præcipuè usurpasse. Aliter enim apud Plautum loquuntur Divi, Heroes, & Principes; aliter Servi & Rustici: nam illos decet sermo castigatissimus: his autem licet nonnulla interdum balbutire vocabula. Et hoc etiam in Auctoribus Græcis Critici aliquando observarunt. Et inter eos Alexander Scotus *in Grammatica Græca Editione secunda, Lugdunensi (ann. 1614.) pag. 11.* sic scribit. [Nullum Græcum nomen exit in ε, vel ο. Nam τὸ χρεῖτε, *confidere*, in Aristophanis Equitibus, fictum est; ut barbarè loquentes servos [*] imitaretur. Ut quidam inducit Militem dicentem, *Ubi vadis?* Nam τοιόσδε, *talis*, & τοσόσδε, *tantus*, composita sunt ex δὲ &c.]

*] Imitari, *pro quo etiam habet Hispanus* imitar, *verbum est generale, & ad nullam rem, aut materiam restringitur. At* in voce & gestu aliquam personam imitari, *est apud Hispanos* remedar.

Poetæ nova fingunt vocabula.

Non ergo omnes, quæ sunt in linguâ Literæ, habent in calamo characterem sibi correspondentem. An-ne omnes Res speciale in Vocabulario nomen habent? Negamus: & Nos bene negare ostensuri, per præcipuas Scientias & Facultates discurramus.

De Magnete.

XXV. Verùm ad Mathesim, an verò ad Philosophiam pertineat, Magnetis Cōtemplatio?

HUJUS Lapidis considerationem Philosophiæ, & Mathesi præmitto: nam habet virtutes secretissimas, quarum examen viam sternet, ut Physicas, & Mathematicas considerationes Doctores Eruditi promoveant. In ipso Magneticæ Artis limine P. Athanasius Kircherus, illum describit, dicens, *Magnes est, magnum illud Naturæ miraculum, Ingeniorum cos, Philosophorum labyrinthus, & abyssus impenetrabilis.* &c. Et expositurus illa, quibus insignitur vocabula, subdit. Eum alii à tractivâ ferri virtute σιδηρίτην appellant: *quidam* Lapidem Herculeum, *(credo) forsitan Herculis, eo quod ferrum, rerum omnium domitricem materiam, subigat, desumpta similitudine. Nonnulli à virtutum suarum magnitudine, aut à Magnesiâ regione, circa quam, Lucretio teste, eruitur. Alii denique à Magnete quodam, authore Plinio, Idæi Montis Pastore, ejus Inventore, quem reperisse fertur, clavis crepidarum, & baculi ejus ferramentis Magneticis saxis adhærentibus.* &c. Et sic de illo Claudianus.

Quænam nomina fuerit sortitus?

Ubi, & à quo fuerit inventus?

Restituitur Claudianus.

Quisquis solicitâ Mundum ratione sequutus,
Semina rimatur rerum: quo Luna labores
Defectu; quæ causa jubet [*] pallescere Solem:
Unde rubescentes ferali crine Cometæ;
Unde fluant Venti; trepidæ quis viscera Terræ
Commoveat Motus; quæ Fulgura ducat Origo;
Unde tonent Nubes; quo lumine floreat Arcus:

*] *Quia Contextus postulat, ut* jubeat, & *nō* jubet *dicatur: auderem dicere* juvet *Claudianum scripsisse, & non* jubet.

In iis speculationibus cum laude alii suum tempus & ingenium impendant: sed non ego. Sed cur? Quoniam

Hic mihi quærenti, siquid deprendere Verum
Mens valet, expediat; Lapis est [a] cognomine
Magnes.

a] *At Magnes hujus Lapidis nomen est, non cognomen. Ergo sic loqui Claudianus voluit, ut consuleret Carmini.*

Et in hoc ego Lapide, relinquam Mathematicis linearum, circulorumque exorbitantias, quas in ejus Operationibus oculatissima Juniorum experientia prospectat; relinquam Philosophis inquisitionem causarum, unde illæ profluunt; & in meâ manens lineâ, agam Criticum, & examinabo, An iste Lapis probet, *Nova debere admitti necessariò vocabula?*

Videretur quòd non; P. Nicolaus Cabeus, S. J. Opus curiosum, & ingeniosum edidit, quod inscripsit, *Magneticam Philosophiam*, illudque anno 1629. Ferrariæ edidit: & tamen in ipso jubet loqui cum multis, & verborum novitates severa censurâ condemnat. Alia possem ex aliis ejus Operis locis exscribere: sed quia *lib. 2. cap. 16. pag. 175.* clarissimè videtur loqui: ejus verba hic exhibeo.

Philosophia Magnetica, liber est à P. Nicolao Cabeo cōpositus, & ann. 1629. in lucem missus.

[Non ego (ait) tantam hujus Lapidis ignorationem esse dixerim, nec tam effusâ lamentatione hujus Philosophiæ fatum deploro ex hoc capite, quòd homines etiam sapientes Septentrionalem appellant etiam illam partem, quæ in Septentrionem dirigitur: verba enim signa sunt, quæ ad significandum ex liberâ hominum voluntate assumuntur; nec solùm inter sapientes verba tanquam rerum tesseræ transmittuntur, sed etiam vulgus promiscuè cum sapientibus illis utitur. Debent ergo tales assumi voces, & in illo accipi sensu, qui possit etiam à vulgari ingenio percipi, ne duplicem cogamur habere sermonis usum, quorum uno utamur inter sapientes, alio plebeculæ sententias aperiamus. Quare, ut serviamus debiliori parti, quia hæc assurgere nequit, cùm altera possit, si velit, se spontè demittere, melius fuit Philosophi uti consilio, & loqui ut multi intelligunt, sentire ut pauci sapiunt. Quo posito, quis dicat inter vulgares homines, & non se timeat exsibilari, [*] illam esse verè partem Australem in magnete, quæ convertitur in Septentrionem, illam Septentrionalem, quæ convertitur in Austrum? Damnaretur communi sensu, qui sic loqueretur. Si placet, ergo non discedamus à communibus vocibus, & demus hoc usui loquendi, qui jam obtinuit, ut illa appelletur Septentrionalis, quæ in Septentrionem dirigitur; Australis, quæ in Austrum, quâ etiam loquendi formâ hactenùs usi sumus.]

An ex illo probetur, nec nova esse fingenda nomina, nec antiqua afficienda novis significatis?

*] *Nota illud* Vulgares homines *& illud* exsibilari; *ut scias, exsibilare ignorantes omnia, quæ non intelligunt.*

Et videretur, quòd sic. Quia Veritas à Philosophis quæritur: &, si inveniatur, non debet, nec potest negari, propter præjudicia & opiniones Vulgi, quod audax est & imperitum. Ergo siquidem illa Magnetis pars, quæ nunc respicit Boream, in fodinâ antequam à toto saxo excideretur, respiciebat Meridiem (quod & Cabeus fatetur, & experientiæ quotidianæ confirmant) *Meridionalis*, & non *Septentrionalis* dici debet.

XXVI. Non debemus cum Veritatis jactura Vulgares homines in sermone imitari. Quænam Magnetis Pars Borealis, & quæ re vera Australis sit?

Ego autem breviter, etiam in Magnete, stando

do

Qui loquitur aut scribit, linguam, stylumve Auditoribus, aut Lectoribus debet attemperare.

do Meæ Resolutioni, Controversiam decido. HANC ENIM CONCLUSIONEM *propugnandam adsumo*. Inter Auditores & Auditores debemus necessariò distinguere. Quoniam, si sint vulgares, & Magneticæ Philosophiæ imperiti, loqui oportet, ut Vulgus: & illa Magnetis pars, quæ Septentrionem respicit, *Septemtrionalis* dici debet. Si autem sint Viri docti, & Magneticam Philosophiam percalleant, standum est à Veritate, & quia sentimus cum paucis: etiam cum paucis discurrere & loqui poterimus. *Et addo* HOC COROLLARIUM. Ergo, si agamus cum Prisciani Idololatris: qui malunt in Aristotelis & D. Thomæ expositione & dilucidatione defectus manifestos committere, quàm in Prisciani Grammaticas leges impingere, loqui oportet cum ipsis, & ab Scholasticâ Dialecto expedit abstinere. Cæterùm, si illi cum quibus agimus, sublimiori sint ingenio prædití, uti debemus vocibus, quæ nostras Ideas repræsentent. Et quia communes & Veteres id præstare non possunt, ad Novas, quas Nova subministrat Dialectus, debemus (Nos Providentiâ, & Prudentiâ conducente) recurrere.

Aliter loqui debemus, ubi cum Grammaticis: & aliter ubi cum Philosophis agimus.

Consentit Cabeus nostræ Resolutioni.

Et quidem hanc nostram Conclusionem esse à Cabeo desumptam, hæc ejus verba manifestè persuadent. *Mihi* (loc. cit. pag. 178. ait) *ita loqui magis placet, quod eò libentius facio, quò magis invitus discedo à communi loquendi formâ. Si nihilominus propter rationem supra positam, melius alicui videatur, si pars illa, quæ in Septentrionem dirigitur, Australis appelletur, & sic errores facilius præcavere judices, integrum sit unicuique loqui ut lubet.*

XXVII. Verùm enim verò, tametsi in hac Quæstione, quæ de re sensibili est, frui possimus licentiâ, quam Cabeus impertitur, in aliis, quæ insensibiles res in examen appellant, Doctis non licet loqui ut placet. Multæ enim sunt in Magnete Virtutes, & multæ de illis Propositiones, quas non cognoverunt Prisci Nomenclatores, à Mathematicis, & Philosophis èdisseruntur: debentque illas, ut intelligant, exponantque, quibusdam novis, & à se fictis signare vocabulis; non enim aliàs scire possent Lectores, de quâ re ipsi tractarent. Unum, aut alterum Scriptorem in exemplum proponam, nam in re, quam uniformi consensu faciunt omnes, idem erit adducere unum, quàm alium.

Physiologiam Novam (sive Diatriben de Magnete) quam ante multos aliquot annos Gulielmus Gilbertus Medicinæ Doctor ediderat, Wolfgangus Lochmannus auxit, & illustravit, & anno 1628. Sedeui edidit. Et quia, ut Res nova explicetur, Termini Antiqui non sufficiunt, ante Libri I. Caput I. præmittit Paginam cum hac Epigraphâ. *Verborum quorumdam Interpretatio*. Et in ipsâ declarat, quo sensu intelligat, usurpetque subsequentia vocabula.

Videlicet.

Terrella. Ipse Magnes. [a]	*Crux.*
Verticitas.	*Cortex.*
Electrica.	*Radius Orbis.*
Magneticum Excitum.	*Orbis virtutis.*
Versorium. [b]	*Orbis ositionis.*
Magnes armatus.	*Ostensio.*
Meridionaliter.	*Coïtio.*
Paralleleticè.	*Declinatorium.*
Cuspis.	

a] *Terra est quidam magn' Magnes opinione Gilberti: & Magnes est quædam parva Terra. Jussus autem fuit P. Kircherus dicere illum non esse Teram parvã, sed Corpus Magneticum. Vide* libri ejus de Magnete tertii part. 1. qu. 1. sect. 1. §. 1.

b] *Nomen* Versorium *apud Plautum, & alios Antiquos reperitur, sed fortè in significatione diversa*

P. Athanasius Kircher:

Prodiit etiam anno 1654. tertia Libri de Magnete editio, in quâ Author (P. Athanasius Kircher) novis frequenter terminis utitur, sed illos, ubi occurrunt, exponit.

Cur plures nõ citentur Authores?

Alii similia præstitere: quorum Autorum nomina, & dictiones novas, quas componunt, aut significationes novas, quas vocibus antiquis adscribunt, consultò omitto, sunt enim multa; &, si recenserentur singula, adgravarentur Lectores sine causâ.

De Mathesi.

XXXVIII. Omnes in Operibus suis Mathematici, ut suas Ideas exponant, nova inveniunt vocabula.

QUIA Quantitates (Continuas, aut Discretas) considerat, ab omni materiâ (sensibili, & intelligibili) abstractas, uti debet Nominibus, quæ non cognoverunt Politici Nomenclatores. Ut id manifestè persuadeam, perindè erit istum, aut illum Scriptorem producere. Ergo exhibebo illum, qui primò occurrat.

Habeo ob oculos, hic in mensâ, in quâ scribo, *P. Gasparis Schotti Mathematicum Cursum, in libros XXVIII. digestum*. Multa in illo Author iste ad rem nostrã edisserit; & libr. 1. capite 3. in quo de Terminis, seu Vocabulis Mathematicis disputat, in ipsomet initio, sic scribit. *Termini Mathematici, qui hoc Capite explicantur, spectant fere ad solas illas Species, quæ circà Continuam Quantitatem versantur. Alii, qui ad Species, quæ circa Discretam versantur, pertinent, suis locis explicabuntur.*

Habet vocabula specialia Geometria.

Habet & Arithmetica.

Et lib. II. Part. II. Cap. I. in quo de Numerorum Integrorum Elementis disseritur, ait. *Integros Numeros appello.* &c. In ejusdem Libr. I. Part. II. Cap. I. sic scribit. *In eâ Geometriæ Practicæ parte, quæ superficierum dimensionem, ac divisionem docet, & Embadometria, ac Gaodesia, vel potius Agrimensoria, & Agridivisoria appellatur.* Et inferiùs. *Ut sciat Tyro, Arithmeticus, ac Geometricus, quid Numerorum Geometricorũ, & quid Calculi Geometrici nomine Mathematici intelligant, sciendum est,* &c. Et ib. cap. II. *Arithmeticam Astronomicam, seu ut alii loquuntur, Astronomicum Calculum hic appello, illam numerandi praxim, quæ circa Numeros Astronomicos versatur,* &c. Et cap. III. *Politicam, seu Civilem Arithmeticam voco, quæ vulgaris Arithmeticæ Operationes, ac Regulas applicat monetis, ponderibus, mensuris aridorum, liquidorum, intervallorum in Politicâ, seu civili vitâ usitatis,* &c. Cap. IV. *RhabdoLogicam Arithmeticã appello modum artificiosum numerandi per virgulas.* Et cap. V. *Calcularis, seu Linearis Arithmetica est ars numerandi per calculos, & lineas.* Et cap. VI. De Arithmeticâ Divinatoriâ. *Ita voco,* inquit, *praxes quasdam solvendi Arithmeticarum operationũ ope nonnullas quæstiones adeo occultas, ut Divinationis speciem præseferant.*

De Agrimensoria.

De Civili Arithmetica.

Quid sit Rhabdologia?

De Arithmetica Divinatoria

Quæ, & cur Geometria *Elementaris* nominetur?

Lib. III. complectitur Geometriam Elementarem sic dictam, quòd Euclidis elementa dilucidet. Hic Author in initio Elementorum singulorum præmittit, quas nominat, Definitiones, quæ nihil aliud sunt, quàm terminorum, seu vocabulorum expositiones.

De Trigonometria.

Libr. IV. est de Trigonometriâ, & in Cap. I. de Definitionibus, seu Terminis in eâ usitatis disputat.

De Aurea Regula.

Liber V. Practicus est, & Dubia excitat, quæ, ut ibi inquit, non aliter quàm per Regulam proportionum, quam *Auream*, seu *Regulã*

Trium

Trium in Arithmeticæ part.I.cap.III.artic.I.appellavimus, absolvuntur.

De tribus Speciebus Geometriæ.

Liber VI. in ipso initio de Geometriæ nomine differit, & subjungit. *Hinc in tres veluti species Geometriam Practicam dividunt plerique, quas Græci Euthymetriam, Epipedometriam, & Stereometriam; Latino-Græci Longimetriam, Planimetriam, & Solidometriam nuncupant.*

De Astronomia.

Liber VII. nos conducit ad Cœlos, & incipit à nominis definitione, inquit enim. *Astronomia, hoc est, Astrorum lex & ratio, scientia est, quæ situm, ordinem, motum, magnitudinem, distantiam, aliaque phænomena & accidentia syderum considerat,* &c. Per totum Librum istum circulorum, aspectuum, & habitudinum nomina, & rationes exponit.

De Planetarũ Hypothesibus.

Liber VIII. sin[illegible]lorum Planetarum periodos delineat, & metitur & cap.III. agit in particulari de Planetarum Theoriis, & hypothesibus, & de nominibus Punctorum, Linearum, Arcuum, aliorumque ad eas spectantium.

XXIX.
De usu Globi.

Liber IX. de Globo & Armillis disputat: & Terminos necessarios exponit.

De Astrologia Iudiciaria.

Liber X. tractat de Stellarum effectibus, & initium ab his verbis [illegible]. [Astrologiam, hoc est, ex Astris, Astrorumque qualitatibus, motibus, congressibus, aspectibus, similibusque accidentibus Judicium atque Prædictionem, si intra limites suos consistat, honestam esse, utilem, ac probandam, & inter Dis[illegible]plinas Mathematicas numerandam, &c.] Ubique Terminos necessarios exponit. Et in ejus Capite III. exhibetur, *Tabula complectens* ordinem, Appellationem Latinas & Græcas cum significationibus Domorum Cælestium. Et clauditur tandem hic Liber isto prudentissimo Monito. *Cum igitur ex astris nihil præter levem conjecturam habere possimus, stultè agunt & peccant, qui avidè genituris inhiant, sua & aliorum curiositate inquirunt facta, & tam incertis rebus fidem habent; stultiùs agunt & magis peccant, qui se res futuras ab hominum arbitrio pendentes certò posse prædicere dictitant. Sapienter ergo leges tàm canonicæ, quam civiles, hujusmodi Astrologos exagitant.*

N. B. Multa Autores & præcipuè Arabes de hac inertia, scripsere, & scribunt, non pauci Philosophi etiam Græci; sunt verò Latini magis sobrii, asserunt enim duo. Alterum, Medicinam, agriculturam, Nauticam, utiliter de Syderum effectis disserere. Alterum, Ethicam non pendere ab Stellis, hæ enim in Liberas hominum voluntates non influunt.

Liber XI. Chronographiam dilucidat. Tempusque in Astronomicum, Politicum, & Ecclesiasticum distribuit: & Terminos illa concernentes exponit.

De descriptione Telluris.

Liber XII. de Geographiâ disputat, & cur hic Globus, in quo degimus, *Terraqueus* nominetur, sub initium exponit. Et præter alia, Cap. VI. varia proponit & explicat nomina, quibus qui diversum in Globo Terraqueo situm habent, significantur.

De Globo Terraqueo.

Posteà diversis nominibus Terræ partes, regiones, regna, provincias, insulas, &c. distinguit. Et tandem part.IV. pag.376. proponit in copioso Indice præcipuarum Civitatum nomina; & singulis longitudinem latitudinemque convenientem designat.

De variis nominibus hominum, qui respectu Polorũ, & Æquinoctialis, diversas habent inter se relationes

Liber XIII. nos docet Nauticam, & ait in Proœmio. *Ut Geographica, ita & Hydrographica Scientia plus ambitu suo complectitur, quam Nominis Etymon promittit,* &c. Et, quia eam in duas partes dispescit, subjungit. *Ejus Artis seu Scientiæ duo sunt capita; primum est de inveniendo portu, ad quem tenditur; & dicitur* Limeneuritica, *quasi dicat, Portum inveniendi scientia, à* λιμὴν, *quod portum, &* εὕρεσις, *quod inventionem significat, deductio vocabulo; alterum est de viâ seu cursu ad portum destinatum tenendo, & dicitur* Histiodromica, *hoc est, de mali aut navis viâ seu cursu scientia, ab* ἱςὸς, *quod malum navis, &* δρόμος, *quod cursum significat, nomine derivato.*

De Nautica.
De Hydrographia, & Geographia.
De Limeneuritica.
De Histiodromica.

De delineatione Horologiorum.

Liber XIV. Horologia delineat: & ne sit æquivocationi ullus locus, part.1.cap.1. Terminos præcipuos exponit. *Horologium*, ait, ὡρολογιον *Græcè*, ἀπὸ τῦ ὥρας λέλειν, *organum, & seu Instrumentum, quod loquitur, aut quasi loquendo horas indicat,* &c. Et sub ejus Capitis finé varia Horologiorum nomina & species proponit.

XXX.
De Mechanica

Liber XV. qui Mechanicam exhibet, in Capitis V. titulo pollicetur, Definitiones Mechanicæ, sive Terminorum in Mechanicâ usitatorum explicationem.

De Statica.

Liber XVI. tradit Staticam, & incipit Cap.1. Propos.1. Definitiones Staticas, sive Terminos in Staticâ *usitatos explicare.*

De Hydrostatica.

Liber XVII. qui Hydrostaticam tradit, gravia in liquido ponderat: & toto Cap.I. Definitiones, seu rerum, quæ in hac Arte dilucidantur, nomina interpretator & exponit.

De Hydrotechnica.

Liber XVIII. Hydrotechniam exponit, ejusque partium & instrumentorum explicat sub initium vocabula. Organa Hydrotechnica in tria genera dividit.

De diversis Machinarum generibus.

Et ait, *Primi generis Machinæ appellari possunt Tractoriæ, quoniam plerumque tractione aquas attollunt. Secundi generis Hydraulica, quoniam per sephones ac tubos, quos Græci* αὐλὺς *appellant, aquas in altum attollunt. Tertii denique generis Hydraulicopneumatica, quasi dicas,* Aquatico-Spiritales, *quoniam aquæ & spiritûs, sive aëris ope construuntur &c.*

De Optica seu Perspectiva.

Liber XIX. Opticam traditurus, sic incipit. *Optica est Scientia, quæ considerat radios visuales sub ratione linearum, superficierum, angulorum, conorum, pyramidum, aliarumque proprietatum Mathematicarum, modosque & causas variæ objectorum projecturæ atque apparentiæ demonstrat. Et quoniam triplex est radius visualis, Directus, Reflexus, & Refractus; adeò Optica dividitur in tres species;*

Ejus species.

Opticam videlicet propriè dictam, quæ radium directum; Catoptricam, quæ reflexum; & Diopticam, quæ refractum considerat. Omnes tres subdividuntur in Speculativas, quæ nudâ cognitione contentæ sunt, & Practicas, quæ operi sunt intentæ. Optica Speculativa retinet generis vocabulum, nec aliam, quàm Optica nomenclaturam sortitur; Practica verò communiter nunc appellatur Perspectiva. Et hæc notitiam à Speculativâ haustam applicat variis usibus, interque alia innumera corporum, superficierum, linearum projectiones seu delineationes in planis quibuscunque molitur ac perficit, seu eorum solùm vestigia sint exhibenda, seu frontes erigenda, seu cum frontibus abscedentia latera monstranda. Atque hinc originem suam debet Ichnographice, Orthographice, & Sciagraphice.

De Catoptrica

Liber XX. Catoptricam exhibet. Est autem Catoptrica Specularis Scientia, quæ versatur circa radios visuales è specularibus corporibus reflexos. Et Cap. I. Definitiones tradit, hoc est, Terminos usitatos exponit.

De Dioptrica.

Liber XXI. Dioptrieus dicitur, quia considerat radios luminis & coloris refractos. Et Cap. I. *de Definitionibus Diopricis, seu Terminis in Dioptricâ usitatis* disputat.

De Architectura Civili.

Liber XXII. ut Architecturam Militarem dilucidet, Caput I. *de Terminis, seu vocabulis in Mu-*

Munimentorum delineatione usuali præmittit.

De Architectura Militari.

XXIII. Polemicus, qui aut propugnat munimenta propria, aut adversaria expugnat. Et part.1.cap.2. Fortificationum partes metitur, & denominat. Et part. 3. cap.10. varia Tormentorum Bellicorum nomina proponit & illustrat.

XXXI. De Castrametatione.

Liber XXIV. Tactivam Hodiernam, hoc est. Castrametationem & Aggerum Instructionem exponit. Et ut id clariùs possit, Cap. VII. Terminos situi necessarios exponit.

De Musica Enharmonica.

Liber XXV. Musicam, seu Scientiam Enharmonicam explicat. Totamque Cap.I.§.IV. reducit ad Tabulam, in cujus primâ Columnâ Græca exhibentur nomina, Græco-latina in secundâ, Purè-latina in Tertiâ &c. Et §.V. additur altera Tabula, in cujus primâ columnâ Chordarum nomina exhibentur charactere Græco, & in secundâ charactere latino, & in tertiâ additur eorumdem nominum significatio.

De Chordarũ nominibus.

De Algebra.

Liber XXVI. proponit Algebram, quæ nihil est aliud, quàm quædam sublimior Arithmetica. Fuit inventa à Junioribus, & ideò ut illam traderent, nova debuerunt invenire vocabula. Part.I. Cap.II. prostat Tabula cum hac epigraphe. *Algebraicorum Numerorum denominationes nostræ.* Et altera cum istâ. *Eorumdem Numerorum Denominationes nostræ, & aliorum.*

Technica Numerorum vocabula.

De Logarithmica.

Liber XXVII. Logarithmos exponit: quorum nomen à λόγος & ἀριθμός deducitur, sunt enim & dicuntur Numeri rationales. Et quando pro Sinibus sumuntur, nomen retinent, quando enim substituuntur pro Tangentibus Mesologarithmi dicuntur, & Tomologarithmi quando accipiuntur pro Secantibus.

De Mechanicis Theoresibus.

Theoreses Mechanicæ, quas M. Adamus Adamandus excogitavit, in Operis fine adduntur: Et in ipsis sub initium Definitiones proponuntur, quibus Termini necessarii explicantur.

Et similia apud alios, qui in Ingeniosis libris sua exposuerunt, & dilucidaverunt Mathemata, Lector Studiosus inveniet.

PRoderit interlegere Librum, qui inscribitur *Lexicum Mathematicum*; in quo ejus Author (D. Hieronymus Vitalis) multa Græca, Latina, & Arabica nomina (ab Antiquis facta, vel etiam à Novitiis confecta) eruditè exponit, & interpretatur. [Et, quia mentionem hujus Operis feci, notari specialiter volo, illa omnia, quæ Paradiso Voluptatis scribit. De illo enim [*]iterum & iterum tractat: rursus *verbo, Lucifer,* & rursus *verbo, Paradisus.* Et iis in locis de globo Lunæ disputat. Utrùm ille àb hominibus habitetur, examinat: Et quem esse habitatum negat, habitabilem asserit. Et tandem [N.B.] in eo collocat Paradisum. Hanc fatetur Sententiam esse Novam, negat esse improbabilem: quoniam §. *Luna* 270. *num.* 46. sic scribit. *Id, etsi novum, non adeo tamen intolerabile dicerem, nec Sacræ Scripturæ, aut Fidei Dogmatibus, ullo modo repugnans.*

*] *Quæ pluries dicuntur, non ex inadvertentia, sed ex consilio & deliberatione dicuntur.*

An Lunæ globus habitabilis sit?

An nova, sint intolerabilia?

De Juris-prudentiâ.

De Iurisprudentia.

IMmediatè post Mathematicos placet constituere Legistas, profitentur enim Politicam & Civilem Mathesim, quæ in pondere, numero, & mensurâ actus humanos librat, & quia diversis ipsa nominibus & vocabulis utitur, illa Vocabulariis differentibus expedit. Prodierunt diversis temporibus, diversorum Imperatorum Codices, & Pandectæ: & semper in ipsis proponuntur erudita syntagmata de Verborum significatione. Et, quia, quæ præscripserant Imperatores, mutatis cum ætate moribus, minimè videbantur sufficere, nostro ævo Recentiores Juristæ scripserunt erudita Volumina, quæ cum applausu & utilitate leguntur. Et inter eos Joannes Kahl (qui Latinè Kahlinus, & non *Calvinus* debuit dici) Lexicum copiosum evulgavit; quod, si corrigantur errores, quos in Ecclesiam Orthodoxam committit, erit cæteris anteferendum.

De Lexici Iuridici Authore

An Kahlinus, an verò Calvinus dici debeat?

De Philosophiâ.

XXXII. De nomine φιλοσοφία.

EJus nomen ante Pythagoram fuit inauditum: & [1] confictum ab illo, etsi [2] malè intellectũ ab omnibus, jam [3] est in Scholis commune. Tria dixi, quæ debebo breviter explicare.

Primum (nam universis notum est) verbis Complutensium narrabo; inquiunt enim. [Cùm Pythagoras, interrogatus à Leontio, Phlyasiorum Rege, quam Scientiam profiteretur, modestè respondit, se non Sophum, sed Philosophum esse.]

Complutenses tom. 2. Philos. disp. 1. in initio qui citant D. Thomam 1. Metaph. lect. 2.

Ut secundum persuadeam, supponam, opinione communi φιλόσοφον, *Scientiæ Amatorem esse.* Ita iidem Complutenses, qui *ubi supr.* sic inquiunt. [*Philosophiæ* nomen, propriè loquendo, solùm significat *Amorem, & Studium Sapientiæ*, usu tamen Doctorum pro ipsâ *Sapientiâ* communiter usurpatur.] Sanè hanc esse communem Nominis interpretationem fateor; bonam autem esse diffiteor. Illam jam pluries impugnavi, & rejeci: & modò breviter recognosco, & impugno. Relinquo illas nominum compositiones, quas aliàs ex Linguâ Germanicâ sumpsi; nunc ob oculos pono nomen Græcum Θεολόγος, in Orbe Literario receptũ: supponens, me bene nomen φιλόσοφος interpretaturum, si illud ita interpreter, sicut omnes nomen Θεολόγος interpretantur.

Verùm hoc nomen φιλοσοφία, non *Amorem Scientiæ*, sed *Scientiam Amoris* significet?

Quid significet nomen Θεολογος?

Sanè Θεολόγος cum penultimâ acutâ [*] vox est composita à Θεός, hoc est *Deus*: & λόγος, *sermo*, quoniam λέγω, unde λόγος, & λογία deducuntur, activè sumitur & significat *loqui*. Ille igitur nominatur Θεολόγος, *qui de Deo loquitur*, & est Θεολογία, illa Scientia *quæ dilucidat Deum*, Ergo in hujus nominis cõpositione, in recto ultima pars, & prior in obliquo usurpatur, Ergo Θεολόγος, nõ *Deus loquens*, sed *De Deo loquens* debet interpretari.

*] *Sicut* θεοτόκος *est* Deum generans, & θεότοκος *est* à Deo genitus: *ac similiter* θεολόγος *erit* Deum dicens, & θεόλογος, Dictus à Deo.

Et hinc rationis paritas postulare videtur, ut eodem modò de nominibus φιλόσοφος, & φιλοσοφία statuamus; si enim posterior pars in recto ponitur, & in obliquo prior, φιλοσοφία non erit φιλία Σοφίας, *Amor Scientiæ*, sed φιλίας Σοφία, *Amoris Scientia*. Est autem *Amor innatus*, ut ab *elicito* distinguitur, rerum omnium Naturalium connexio illa, illa, nimirùm, quam Pandecta Philosophicus noster, per varia Systemata distributus dilucidat.

De Compositis vocibus. Quando prior earum pars, & quando posterior accipiatur in recto.

Quid sit innatus appetitus, aut Amor?

De Tertiò, non est cur multa scribam, quoniam videmus propriis oculis omnes φιλοσοφί'α esse nomen in Scholis universis receptum.

Et hæc de Scientiæ nomine insinuasse sufficiat: ad rem veniamus.

XXXIII. Quisnam *Philosophi* nomine per Antonomasiam intelligatur?

Post Pythagoram Aristoteles floruit, & κατ' ἐξοχὴν Philosophi cognomentum promeritus, multos libros scripsit, qui ab Angelico Præceptore, & ab aliis Doctoribus Eximiis Commentariis illustrati & expositi, cum magno applausu, numeroso Auditorum concursui, non solùm in Europa, Asiâ, & Africâ; sed etiam in Americâ, prælegantur. Iste igitur subtilissimus, & ingeniosissimus Vir, cùm primùm se reponere [*] voluit (hoc est, Magistrum agere) quia sublimes res conceperat, quas receptis vocabulis non poterat, ut optabat, exprimere, straturus Novæ Dialecto viam Librum Prooemialem, quem περὶ ἑρμηνείας *De Interpretatione* inscribi voluit calamo curioso, & erudito concinnavit. Et hic est, qui inter ejus Opera primum habere locum debuit, & nescio, quâ de causâ non habet.

*] *Se reponere*, est *Adscendere cathedram*, juxta illud. Numquid Ego auditor tantùm, nunquam ne reponam?

De libro peri hermenias.

Idem præstant Recentiores Philosophi.

Aristotelem imitati sunt universi Doctores, qui Cursus Philosophiæ ediderunt: nam ante Logicam, quam in principio tradunt, præmittunt *Summulas*, quas vocant: quarum Liber primus, aut saltem secundus, impenditur in Terminorum, seu Vocabulorum significatione explicandâ.

Complutenses *in Institut. ad Logic. libr.* 2. qui de Terminis, seu Vocibus Simplicibus disputat, sic scribunt. *Suppositâ aliquali notitiâ Instrumentorum differendi, possumus jam ad alia gradum facere. In quibus tradendis observabimus Methodum Compositionis* [a] *secundum quam à Simplicioribus inchoandum est; & ideò statim agemus de Terminis seu de Vocibus Simplicibus,* &c. *Voces non pertinent ad Institutum Dialecticum, quatenus important entitatem materialem, sed prout significativa sunt; ita quippe conducunt ad directionem Intellectûs. Quo circa, antequam agamus de Terminis, opus est signi, & significationis rationes prælibare.* &c. Et, quia cognoscebat Lalemandetius esse necessarium significationem Terminorum ante omnem disputationem præcognoscere, *in Apparatûs Isagog. part.* 1. *column.* 5. exclamat, *Qui Vocabulorum significationem ignorant facilè paralogizant, id est, apparentes, & non veros conficiunt Syllogismos. Ne ergo in Philosophia processu paralogizemus, Vocabulorum, seu Terminorum intelligentia studeamus.*

a] *Assero debere semper, ne æquivocatione præpediamur, vocabulorum significationem præmitti; & id Aristotelem professum asservere: at ipsum rebus, à se cogitatis, semper compesuisse vocabula opportuna, non dico: quia ex partibus & non ex terminis componitur Propositio: unde sicut Materiam & Formam* Principia Physica *esse dixit, sic debuisset dicere; Nomen, Verbum, &c. esse* Principia Logica, *seu* Dialectica. *Sed de hoc uberiùs in Prologeau disputavi.*

Aristoteles 1. *Elench.*

De Metaphysicâ.

PRæter Terminos, quibus utuntur Logici, sunt alii Metaphysici, quibus Philosophi uti solent: qui ut barbari videantur & dicantur Grammaticis, à Viris Eruditis & Doctis, quandiu non occurrunt meliores, debent eloquentes censeri. Præcipuos in specimen pono.

N. B. *Voces, quas non est assuetus Auditus audire, vocat barbaras: & ego statim quærerem, cur voces, & non ille verius debebunt barbarismi accusari? Vocesella necessaria sunt; ut, quid Aulici ignorantes sint, necessarium est. Si essent docti, hujusmodi vocibus essent assueti.*

Ens. Dividitur in *Substantiam, Accidens,* & *Modum*.

Substantiam Existentia & *Subsistentia* comitantur.

Quantitas est *Discreta*, aut *Continua*.

Qualitas: *Habitus* & *Dispositio*: *Potentia* & *Impotentia*: *Passio* & *Passibilitas*: *Forma* & *Figura*.

Relatio: *Mutua*, & *Non-mutua*.

Duratio: *Æternitas*, *Ævum*, *Tempus*. *Tempori* accidit *Quando*: illudque in *Præteritum*, *Præsens* & *Futurum* distribuit.

Locus: *Internus* & *Externus*; & huc pertinet *Ubicatio*; quæ est *Definitiva* aut *Circumscriptiva*: & *in ordine ad se*, & *in ordine ad locum* consideratur,

Situs. Et hujus differentiæ sunt *Stare*, *Jacere*, *Sedere*, &c.

Habere; nempe res systematicas, ut *capillos, dentes, cornua, conchas* &c. in Corporeo Systemate.

Huc etiam pertinent hæc Abstracta, *Universalitas*, *Prædicabilitas* &c. *Genereitas*, *Speciceitas*, *Differentieitas*, quæ Formæ secundò-intentionales sunt, quæ Prædicabilia Porphyriana constituunt.

Logica, & Metaphysica Terminos & voces habent particulares.

XXXIV. Lingua, & Penna debent ancillari Intellectui, & ejus operationibus attemperari.

Lingua & calamus servire menti debent, nec ideò cogendus sum conceptum meum supprimere, quia Cicero non habet verba, quibus illum exponam. Eloquentissimus fuit Plato, & ejus lingua tanti ab Atheniensibus facta, ut asseverent, Jovem, si Græcâ loqui vellet, non-nisi Platonicâ usurum; & tamen millena ipse nomina invenit, quæ prioribus omninò ignota. Naturas enim universales, prioribus ignotas Philosophis, in Scholas invexit, & illis indidit speciale vocabulum, nam ἰδέας vocari voluit: quod nomen S. Augustinus retinuit, excessis jussis erroribus, in quos Plato erat lapsus. Formas ipse abstractas adstruxit, quas à nominibus vulgaribus denominavit: Nam à mensâ, scypho, flore, rosâ, ligno, &c. *menseitatem, scypheitatem, floreitatem, roseitatem, ligneitatem* deduxit. De quibus cùm coram Philosophis dissereret, Diogenes verborum novitate perculsus, *Ego*, inquit, *Plato mi, mensam quidem & scyphum video; at menseitatem, scypheitatem non video*. Cui animo sedatissimo Plato; *Nec mirum, mensam, scyphumque videat, qui corporeos oculos habes; si intellectuales haberes, etiam menseitatem & scypheitatem videres*. Sic Plato, non illi solùm, sed omnibus nostri ævi Grammaticis, qui emunctos oculos & perpolitas aures habent, mentem omninò cœcam habent, nec vim earum vocum intelligunt, quas vocant barbaras, quòd Ciceronianæ non sint. Sed duo mihi summi momenti occurrunt: alterum, Ciceronis periodos non esse fidei regulas, à quibus non liceat discedere, ubi ratio & necessitas urget; alterum, eundem Ciceronem usum hisce vocabulis, quæ nostri Oratores condemnant. Nam teste Philippo du Tricu, *in Dialect. p.* 1. *c.* 1. *art.* 5. *pag.* 1 . scitè ait. [Sicut nos à Petro & Paulo *Petreitatem* & *Pauleitatem*, sic ille à Lentulo *Lentulitatem* dixit,] Et Viri docti *libr.* 10. *de Civit. Dei cap.* 23. asserente Augustino, *Liberis verbis utuntur, nec in rebus ad intelligendum difficillimis religiosarum aurium offensionem pertimescunt*. Sed & Aristoteles, ubi cœpit de Formâ Hominis altiùs philosophari, demonstraturus illam ab aliorum Animalium Animabus toto cœlo differre, *Entelechiam* novo nominavit vocabulo. Illudque à perficiendo & habendo desumpsit, ut specialem habere perfectionem ostenderet. Et volunt Critici illam Latinè, etiam nomine novo dicendam esse *Perfecthabiam*. Audiunto Joannem Scapulam, qui in Lexico, verbo ἔχω, sic scribit.

Nomina abstracta videntur deberi Platoni.

Apophthegma de Abstractis.

Cùm opus fuit, illis etiam usus est Cicero.

Lentulitas.

Præstat linguâ quàm mentem esse barbaram.

ἐντελέχεια Perfecthabia.

bit, [Ἐντελέχεια ἡ, exp. actus & perfectio. Cicero *Tuscul.* 1. vult significare continuatam quandam motionem & perennem. Aristot. libr. 2. de Anim. dicitur autem quasi ἡ τῦ ἐντελῦς συνοχή] Alia præterea invenit nomina, ut in Dialecticâ & Physicâ mentis suæ conceptus explicaret. *Terminum voco, in quem resolvitur Propositio*, inquit ipse, necessariò dicturus *Terminum vocant*, &c. Si nomen illud receptum esset passim in illâ significatione, Voces *Principium*, *Materia*, *Forma*, *Privatio*, etsi in Platone legantur, novæ in Aristotele sunt: nam aliam aliquam ipsum sunt significationem indeptæ.

Quid apud Ciceronem significet?

An vox Terminus nova?

De aliis vocibus.

De Theologiâ: & Gentili, & Christianâ.

XXXV. *De nominibus Dei.*

VLtima Paragraphi præcedentis linea, jubet, ut ostendam Aristotelem in Theologiâ Naturali (non enim Supernaturalem cognovit) ut Deum indigitaret, nova invenisse vocabula, ab ejus operationibus sumpta. Eum oculis Metaphysicis meditans τὸ τῶν ὄντων ὂν *Entium Ens*; dixit: & Physicis illum considerans τὴν τῶν ἀρχῶν, *Principiorum Principium*. [vel, si velis, *Causarum Causam*: & *Moventium Moventem*, &c.]

Sed re bene perspectâ, non percipio, cur antiquum Dei nomen mutare ille debuerit: quoniam, ut in Lexici Epitome Bremensis Schola testatur, à verbo θεάομαι, vel à θέω, quod est *facio*, quia Deus universa creavit, παντὶ ταθεὶς, *omnia faciens*, vel absolutè Θεὸς, *Faciens* dicitur. Ergo qui erat *Causarum Causa*, retento antiquo nomine, Θεὸς, *Faciens*, *Causans*, *Producens*, &c. vocari potuit.

Vnde dicatur Θεὸς?

SUNT Aristotelem in Hebræâ Linguâ imitati Rabbini, & nuper in Latinâ P. Valerianus Magnus Capucinus: nam omissis aliis Dei nominibus, quæ à diversis attributis sumuntur, ipsi ad Æternitatem oculos converterunt: & quia hæc principio & fine caret: & propter eam

De Rabbinorũ Theologia.

Principium sine principio, & Finis sine fine,

Deus dicitur: *Præxistentem* Deum Valerianus nuncupat; non enim in toto tempore præterito est instans possibile vel cogitabile, ante quod Deus præexstiterit. Eumque Rabbini (& qui volunt vocari Cabalistæ præcipuè) nominarunt אין סוף, EIN-SOPH, *Carentem fine*. & potuissent, si Valerianum imitari voluissent, eumdem *Postexistentem* dicere; non enim in toto tempore futuro instans possibile, vel cogitabile, post quod Deus non existet.

Præexistens.

Ein soph.

ETHNICI, quia non habuerunt conceptum legitimum Divinitatis, ideò multos Deos, ipsosque inter se inæquales admiserunt; diversisque singulos nominibus indigitarunt. Et, ut Critici videant, non semper suavia illos invenisse vocabula, sed horrentia & aspera, suis interdum adfinxisse Numinibus, proponimus subsequentem Catalogum, in quo illa exhibentur; quæ fuerunt apud Romanos magis nota.

XXXVI. *Proponuntur multa Gentilium Deorum nomina.*

Saturnus *à saturitate*.
Juppiter, *quasi Juvans Pater*.
Mars *à morte*.

Caramuelis Leptotatos.

Sol *quia solus*; eo enim splendente, nulla Fixa relucet.
Luna, *quia est illa una*.
Ops *ab ope*. Credebatur enim hominibus cælestem opem ferre.
Vagitanus *à vagitu*.
Cunina *à cunis*.
Rumina *à ruminando*.
Statilinus *à stando*.
Adeona *ab adeundo*.
Abeona *ab abeundo*.
Venus *à veniendo*, accepto vocabulo in immundâ significatione.
Volumnus *à volendo*.
Vertumnus *à vertendo*.
Flora *à floribus*. Fuit celeberrima apud Romanos meretrix; & posteà ludis publicis, & sacrificiis condecorata.
Fructesca *à fructibus*.
Spiniensis *à spinis*.
Bellona *à bello*.
Æsculanus *ab ære*.
Mercurius *à mercibus*.
Argentinus *ab argento*.
Janus *à januâ*.
Clusius *à claudendo*.
Patulsius *à patendo*.
Fessania, *quod fessa anus sit*.
Carna *à cardine*.
Verra *à verrendo*.

Et quis non videat totam veterum Gentil. Theologiam, si hæc Deorum nomina audiat; càm animadvertat illos, quæ ficti sunt, nonnisi fictis posse vocabulis denominari? Videntur profectò cæci fuisse, & habuisse intellectum in calcens.

Hæc sunt non omnia (integrum enim librum deberemus, ut omnia ponerentur, scribere) sed præcipua & magis nota saltem Gentilium Numinum, & Deorum nomina, quæ passim in libris leguntur. Et quidem, ut existimo, non videbor iniquus, si permitti postulem Orthodoxo Philosopho, quod Theologo Gentili concessum. Quicumque olim, ut vidisti, novam inveniebat Deitatem, novum nomen cudebat; Ergo, & nunc inventâ novâ formalitate, novo illam nomine insignire poterimus.

Ratio à fortiori procedens.

Et quidem (aures emunctas, & benè temperatas tanquam integerrimas Judices ad Tribunal appello). Ethnica nomina cum nostri ævi Scholasticis terminis comparata, duriora, asperiora, & minùs necessaria videntur. Ergo si datur Eloquentia, erit virtus, &, si virtus, erit æqua; & si æqua, æqualis; nec patietur licuisse Ethnicis, ut delirarent, invenire vocabula; & Christianis, ut suos conceptus exponant, non licere. Unde Ecclesiæ Orthodoxæ Patres Græci, cum veritatis jacturâ noluerunt subjacere Grammaticorum, aut censuræ, aut tyrannidi; & ideò in Concilio Nicæno, ut Æternum Dei Verbum eamdem haberent essentiam, & naturam cum Patre, universos docerent; illud vocarunt ὁμοούσιον, ubi novo, & ante illud ævum ignoto in Ecclesiâ vocabulo. Sed & Patres Latini, scientes Patrem Filium, & SpiritumSanctum non esse Deum triplicem, nec eorum Identitatem *Triplicitatem* dici posse, voces formarunt novas, & Deum *Trinum* dixerunt; & Triunitatem (hoc est, Trium Personarum unitatem) Trinitatem vocarunt.

Theologica ab Ethnicis tuveo sa nomina, duriora sunt, quã Christianorum Scholastica.

Ecclesiæ Antiquæ Patres, æque Græci & Latini, nova invenerunt nomina, ut Fidei dogmata clarius dilucidarent.

Deus Trinus, Trinitas.

Porrò eloqui purè, castè, & dilucidè, laude est dignissimum: at eloqui cum conceptuum jacturâ morbus antiquus est; nam & Platonis ævo multi Logodædali, dum Philosophorum verba

Melius est in linguam, quàm in mentem peccare.

verba ad Grammaticæ communes regulas elimabant, corrumpebant sententias, altioribus scientiis injurii. Cicero in Oratore, *Hæc tractasse Thrasymachum Chalcedonium primùm, & Leontinum ferunt Gorgiam: Theodorum inde Byzantium, multosque alios, quos* λογοδαιδάλους *appellat in Phædro Socrates*. Cùm ejusmodi Scriptores lego, quod de Gange Hieronymus epist.4.ad Rustic.Tom.1.olim scripsit, ad Philosophicas scientias retorqueo; *In quibus Montes aurei* (sententiæ pretiosæ, & sublimes) *nascuntur, quos adire propter Gryphas* (γρῖφους vocum involucra, & ænigmata) *& Dracones* (δρακόντια, & oculorum morbos) *& immensorum corporum* (qui ratione abutuntur *mere corporei, & materiales* dici solent) *monstra hominibus impossibile est*. Hæc Scholarum monstra, Logodædali artifices, pugiles logomachi, *quibus in legendis* (loquar cum Agellio lib.20.cap.11.noct.Att.) *ante animus senio aut tædio languebit, quàm unum aliquod-ve repereris, quod sit, aut voluptati legere, aut cultui legisse, aut usui meminisse.*

Ganges inaccessibilis.

Agelli Censura.

De consensu Populi in significatione dictionum.

XXXVII. Quænam sit inter Idioma, Dialectum, & Paraglossam differentia?

GRæci παράγλωσσαν appellant, quam *Gerigonzas* Hispani: nempe, insolitum quemdam loquendi modum, in quo privatâ autoritate interferuntur aliqua inaudita, & ignota vocabula. Et consultò *privatâ autoritate* dixi; nam quandò illa publicâ autoritate recipiuntur, non jam ille loquendi modus παράγλωσσα, sed διάλεκτος vocatur. Et censentur privatim admitti vocabula, cùm à paucis hominibus recipiuntur: & censentur admitti publicè, cùm recipiuntur in totâ Civitate, aut Provinciâ.

Oriuntur sanè, occidunt, & renascuntur in linguâ quâcumque vocabula. Scitè Horatius, *in Arte*.

Ut sylva foliis pronos mutantur in annos
Prima cadunt; ita verborum vetus interit ætas
Et juvenum ritu florent modò nata, vigentque
Debemur morti nos, nostraque sive receptus
Terra Neptunus, classes Aquilonibus arcet,
Regis opus, sterilis-ve diu palus, aptaque remis
Vicinas urbes alit, & grave sentit aratrum,
Seu cursum mutavit iniquum, frugibus amnis
Doctus iter melius, mortalia facta peribunt
Ne dum sermonum stet honos & gratia vivax.
Multa renascentur, quæ jam cecidere, cadentq;
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
Quem penes arbitrium est, & jus, & norma loquendi.

De vocabulorum interitu & palingenesia.

N. B. Opiniones Doctorum suos ortus & occasus habent. Et id ostensurus & demonstraturus David Origanus in Epistola Dedicatoria, illas componit cum vocabulis, & hos Numeros Horatii producens; scribit enim.

Quod de Verbis (Illustrissime &c.) jam olim Horatius *in Arte sua* cecinit, & comprobavit luculenter, cùm inquit. *Vt sylva foliis. &c.* Id ipsum, & Opinionibus, seu sententiis de rebus in Natura manifestissimis cōvenire, & meritò accommodari asserimus. Nam & hæ singulis fere seculis cum Hominibus mutātur: &, quæ priùs citra cōtroversiam posita, verissima sunt habita, nunc dubia, in ancipiti cōstituta, & sæpe falsissima judicantur. *&c.* Multa successu temporis, invenerunt vocabula, quæ ignota Antiquioribus fuerant, ut dilucidarent obscurissimas difficultates.

Multæ voces, quæ hodie receptæ sunt in Scholâ, & Ecclesiâ, fuerunt Novæ aliquandò, & à paucis admissæ priùs, paulatim extensæ, & propagatæ fuerunt. Illo tempore, quo fuit Nicænum celebratum Concilium, in re differebant Orthodoxi, & Arriani: verùm isti inter se, immò etiam illi, in dictionum significatione differebant. Quoniam multi Catholici, sentiebant benè, & loquebātur malè. Et Heterodoxi non pauci, abutebantur bonis vocibus & loquebantur Catholicè, cùm sentirent Hæreticè. Observavit id, Oculatissimus Scriptor, P. Joannes de S. Thomâ, cujus Pietatem, & Doctrinam, sum adhuc juvenis veneratus Compluti, quoniam *in 1.p.qu.29.disp.14.art.2.pag.127.b.* sic scribit.

De P. Ioanne à S. Thoma. Qualis fuerit?

[S.Hieronymus *in epist.57.ad Damasum* ὑπόστασιν *hypostasim* non dicit esse idem quod *subsistentiam*, sed idem quod *substantiam*, seu οὐσίαν, *Usiam*, juxtà sæcularium literarum eloquentiam. *Tota*, inquit, *sæcularium literarum schola nihil aliud* hypostasin, *nisi* usiam *novit. Et certè interpretatio Græca illi è latino correspondens, magis* substantiam *sonat*, quàm subsistentiam. *Dicitur enim* ὑπόστασις, seu ὑπουσία ab ὑπὸ, quod est *sub*, & οὐσία, quod est *essentia*, quasi *Subusia*, vel *subessentia*, quod directè est Substantia. Et sic D. Thomas *in hac quæst.29.art.2.ad 2.& art.3.ad 3.* docet quod substantia secundùm propriam significationē correspondet hypostasi. Et quia nomine *substantia* nos significamus essentiam, contendebant olim Arriani sub hoc vocabulo *hypostasis* tres substantias, seu usias, & essentias in Deo introducere; propter quod dicit Hieronymus *ibid.* sub hoc nomine *hypostasis* venenum latere, quia videlicet illo directè significabatur substantia, & non ita clarè subsistentia. Loquendo verò de subsistentiâ, ut à nobis accipitur, subdit Hieronymus loco citato. *Vna est Dei, & sola natura, quæ verè est: id enim quod subsistit, non aliundè habet, sed suum est.* Ubi ly *Natura, quæ verè est*, idem est ac natura, quæ perfectè est, quæ simpliciter dicitur esse, & non in alio esse. Et cùm addit; *id quod subsistit, non aliundè habet*, ly *non aliundè*, intelligitur non ex alio conceptu, sed ex proprio talis naturæ. Fatetur ergo in Deo absolutam subsistentiam, seu in esse Naturæ, quidquid sit de significatione *hypostasis*, quæ tunc ambigua erat, nec sumebatur etiam ab illis antiquis pro subsistentiâ, quæ est esse per se, sed pro substantiâ, vel personâ. Et dicebant Catholici, ut ibi refert Hieronymus. *Si hypostasis est substantia, non sunt tres hypostases, si persona subsistens, sunt tres hypostases.* De subsistentiâ verò non personali, sed pro per se existente, & ut *quod*, non fuit controversia, sed asserta fuit à Patribus, ut patet in Hieronymo citato.

N. B. Olim non conveniebant Christiani in vocum significatione; alii enim ὑπόστασιν, *&* οὐσίαν, *nec non* Subsistentiam, *&* Substantiam, *personaliter, & alii essentialiter usurpabant. Hinc ortū fuit, ut sæpe, qui in re conveniebāt, censerentur differre, quia diversis utebātur vocabulis,*

Idem dicitur ex Hilario 7. *de Trinitate circa finem*, ubi loquens de Patre, & Filio dicit, *inesse sibi invicem, ut subsistentia naturæ habeant perfectā unitatem*, vel ut alii legunt, *subsistentis naturæ*, idem enim sensus est, quòd sit naturæ subsistentis unitas, vel subsistentiæ naturæ; Si enim natura est subsistens, datur subsistentia naturæ. Et subjicit Hilarius de Naturâ Divinâ, *ita esse, ac subsistere, ut in subsistente insit, ita verò inesse, ut & ipsa subsistat.* Item August.7. *de Trinitate cap.4.* scribit. *Omnis res ad se ipsam subsistit, quantò magis Deus*, quæ propositio affirmativa non tollit, quòd etiam relativè subsistat, sed affirmat, quòd etiam absolutè, ut omittam dictum Agathonis Papæ *in epist. quæ habetur in 6. Synodo act.4.* ubi dicit, *Tres personas, esse unum Deum; non trium nominum subsistentiam, sed trium subsistentiarum, seu personarum unam subsistentiam.* Sic enim habet antiqua lectio, nova verò, quæ habetur in Conciliis Coloniæ 1606. legit *Trium personarum unam substantiam*, sed non præjudicat hæc lectio priori: Quarè enim condemnabimus antiquam lectionem tot annorum usu firmatam? De sensu D.Th. jam satis diximus.]

Et certè λογομαχίαι *turbaverunt Ecclesiam quousque S. Athanasius obtinuit, ut ante colloquium, aut disputationem, quo ipse sensu dictiones acciperet dubias, explicaret.*

NO-

N O T A.

XXXVIII. An liberum sit novas voces sine necessitate conformare?

PRæcedens Quæstio alteram excitat, quam proderit explicare, & decidere. Erat Dubium, quod hucusque illustravi, *An liceat formare nova Nomina, ubi Rei Nova reperiuntur, quibus significandis Antiqua non sufficiunt vocabula?* Resolutio fuit affirmativa: quæ asserendi Rationem à necessitate desumit. Sed quia nonnulla interdum fiunt, nullâ necessitate cooperante, aut cogente, interrogas, *Utrum ubi nulla est necessitas, ad nova conformanda vocabula possit aliquando sufficere Personæ perorantis Autoritas?*

Analogia veritas & Ratio dici potest, quã est ratio aut proportio, quę inter duas veritates versatur.

Gerardus Joannes Vossius, inter Criticos hoc ævo celeber *lib. 1. de Analog. cap. 5.* satis prudenter, his verbis proponit, & decidit hoc Dubium. [In Quæstionem, ait, venit, An cùm Varro, ut diximus, *ἀναλογίαν veritatem*, & *rationem* appellet, eique consuetudinem opponat: non æquissimum videatur, ut homines eruditi rationem potiùs sequantur, quàm consuetudini obsequantur. Nostra est hæc sententia, similium verborum similem declinationem, quam Analogiam dicimus, consuetudine subnixam esse debere, non solâ doctorũ, nec solâ vulgi; sed illâ doctorum, cui bona pars vulgi consentiat. Quemadmodum enim in navi obtemperamus gubernatori; cum autem rationem sequi oportet: ita doctiores populo morem gerunt; is verò rationis sequi ductum debet. Sin populus universus rationi adversetur: cedendum prorsus, cùm nemo id sibi juris debeat vindicare, ut omnem corrigat populum,

An, & quando sit loquendum cum vulgo?

Quem penès arbitrium est, & vis, & norma loquendi.

Hortensio, sine reprehensione novum vocabulum formare licuit. *Cervix* est nomen novum.

Et tamen aliquandò contingit, ut populus magno alicui viro quiddam permittat. Ut Oratori Hortensio, qui primus in prosâ oratione *cervix* pro *cervices* dixit, ferente id populo Romano, multis etiam exemplum postea sequentibus, itaut tandem usu planè fuerit receptum. Sed quotusquisque non, simile si tentasset, pastoritiâ esset exceptus fistulâ? Quare ex præscripto magni Stagiritæ nostri, *sic cum paucis sapiamus, ut cum populo loquamur.*] Hæc ille.

Sic Controversiam hanc decidit Vossius, cujus nos opinionem uberioris doctrinæ gratiâ proposuimus, non ut imitaremur Hortensium, sed ut ostenderemus, quousque sine offensione Vulgi, suam propagare autoritatem possit Eruditi Scriptoris autoritas. Sanè, Lector Amice, propriæ Nos autoritati non confidimus, nec abutimur Amicorũ patientiâ, quando Nova fingimus, aut formamus vocabula; sed demonstramus objectivas, nec non formales, dari Ideas, quibus Latinus Nomenclator nullum nomen accensuit: quæ quia in Disputationes Philosophicas frequentissimè irrepunt, & significari nequeunt verbis, offundunt mentem tenebris, ita, ut, quæ sentit Magister, nesciat dicere, aut scribere; ab eo sub tali adlucinatione fuerunt dicta, aut scripta, Auditores, & Lectores non possint intelligere exactè.

A R T I C V L V S VI.

An, non solùm in Linguarum Thesauris (in quibus congregatur Materia) sed etiam in Grammaticis Institutionibus (quæ Formam, & Artem concernunt) Philosophia; & Theologia defectus manifestos inveniant?

XXXIX.

*] *Quoniam nomen, quod à Grammatica sumitur, videtur humile, ideò Critici vocari volunt superbiores Grammatici.*

A Conclusione incipio: dicamq; aliquid, quod omnibus videbitur mirum, & erit aliquibus fortè non gratum. Ergo sic inquam. *Critici* [*] *nesciunt sæpè Orationem Activam in passivam convertere.*

Ubi hanc Resolutionem audiverunt, turbantur illicò: & sibi fieri manifestam injuriam, irâ perciti vociferantur; conqueruntur que Magistris negari cognitionem, & scientiam, quam omnes habent primo mense tyrocinii Discipuli.

Grammaticorum præjudicium.

Sic Grammatici judicant. Sic supponunt. Sunt adsueti sic statuere & credere, non facilè hoc præjudicium, quo laborant, dediscent. Magna est profectò Consuetudinis vis: & tanta, ut Philosophi Veteres ab experientiâ moniti, *Illam ipsam alteram esse Naturam* pronunciaverint. Loquimur cum multis; & quia illos benè loqui supponimus, nec phrases, nec dicendi modos in examen producimus, sed sine recognitione, & delectu approbamus. Quo Cicero, quo Virgilius modo loquuti sint, à Magistris docemur; & benè, si in Aulâ cum Principibus, in oppido cum Civibus, in castris cum Militibus acturi sumus: ibi enim superficie tenus universa noscuntur, nec profundior requiritur speculatio. Pontius enim Pilatus, etsi Senex, & Juris-Cæsarei peritus, nam erat Aulicus, Veritatem, ne quidem cognoscebat ex nomine, & ideò interrogabat, *Quid esset Veritas?* Cæterùm, ubi ad Philosophicas, & Theologicas Scholas conducimur, quia maternâ dialecto nostri Magistri utuntur, & eâdem & nos uti permittimur (aut etiam, si velis, jubemur) emenso annorum non paucorum curriculo, non ex facie, sed ex nomine Veritatem cognoscimus, & ejus loco Umbras, caligine plenas sectamur. Ergo, ne te multis fa-

Quanta sit Cõsuetudinis vis?

Cur Consuetudo *Altera Natura* nominetur?

Dialecto communi & politica tractari nequeũt Scholasticæ subtilitates.

Veritas ignoratur ab Aulicis.

Cur Veritatem ex nomine, & non ex facie cognoscamus?

fatigem, retundamque, siquos habes Elationis spiritus, & occasionem præbeam, ut mecum te ab ineunte ætate præjudiciis laborasse cognoscas, pronuncio.

Retundit Superbiam, & præbet homini se humiliandi occasionem, tandē aliquando cognoscere, se nescire, Orationē Activam in Passivam convertere.

Putabam dudum istam Propositionem, Ego hîc & nunc cognosco & considero lapidem *transire in hanc*, Ergo lapis hîc, & nunc cognoscitur & consideratur à me. *At nunc Domine Deus*, quia signatum est super nos lumen vultus tui, Domine, *quia aperuisti oculos meos, ut adlucentem Veritatem suspiciam*, dedisti lætitiam in corde meo. *Me erravisse, & à meis Magistris (aliàs Viris Eximiis, & Eruditissimis) perperam fuisse in pueritiâ institutum, multasque ex præjudiciis optimâ cooperante Dialecticâ, in materiis gravissimis Consequentias deduxisse, recognosco, & admiror; illasque te adjuvante ut spero, tandem aliquandò reformo*. [Vide nostram Grammaticosophiam §. De Verbo.]

Rebus ergo Philosophicè consideratis, & à Grammaticorum communi, & præscriptâ opinione subductis, esto Nostra Conclusio. *In Oratione illâ, quam* Primam Activæ *vocant Critici, si Verbum sit intentionale, Loci, & Temporis circumstantiæ, quæ Personam agentem afficiunt, in Conversione manent apud Personam agentem, & non debent ad patientem transire*. Et ut hanc Conclusionem benè intelligas, verba, quæ in illâ possent æquivocatione aliquâ laborare, breviter explicemus.

De verbis intentionalibus.

An persona agens & patiens in eodem loco & tempore esse debeant?

Primam activæ.] Oratio Verbi transitivi, in quâ præter Verbum, Accusativus, quem illud regit, ponitur, *Primam Activæ* dicitur à Grammaticis.

Quæ sit Oratio Prima Activæ?

Critici.] Grande nomen profectò; nam κρίσις *Judicium* est, & κριτής, *Judex*, illud sibi adrogant Grammatici Speculativi, quia de omni Scriptore, argumento & materiâ ferre judicium, & sententiam præsumunt. Illorum Genium D. Franciscus Borgias, Princeps de Esquilache in sui Libri Prologo, hoc Decasticho (cujus numeros ab Inventoris nomine Spinelios vocamus) scitè & verè depingit.

Qui & cur Grammatici *Critici* nominentur?

Quàm sint superbi, & arrogantes?

Con un poco de Latin
Un Grammatico atrevido,
De si presume, que há sido,
Punto menos, que Agustin.
Y que es su Ignorancia el fin,
Donde toda Ciencia cabe,
Y que el mas docto le alabe
Por lo que raçona y muestra
Su Latin, llave Maestra
Para entrar donde no sabe.

Grammaticorum Ingenium

Et, si essent omnes profectò Critici, qualis iste, quem hîc describit Borgias, maneret saltem Augustinum suus honos, qui enim *Punto menos que Agustin*, se esse somniat, Divini Doctoris Majestatem non deprimit; at alii fastu magis temerario tumentes, non dubitant se Augustino præponere. Inter quos ad insolentiæ apicem ille Criticus pervenisse videtur, qui apud P. Nicolaum Caussinum *lib. 2. de Eloquentiâ cap. 10.* in D. Augustinum sic audet. *Augustinus*, [*] *Literarum Sacrarum proculdubiò Princeps, & Vexillarius; fœdo pudendoque errore, miserè, & pueriliter allucinatus est: & quod mirius, non minimum incognibili macula*. Quæ Caussinus verba hac inurit Censura. *Verum os, turpius, an stylus? Esto, erraverit (quod tamen rectè negari potest, & accuratius in Criticis expen-*

Arrogantia eorumdem.

Cujusdam Grammatici in D. Augustinū ignorantia & temeritas.

**] Literarum Princeps est Augustinus non verò Vir literatus, aut in literis eminens.*

di) ideo-ne Divus ab homuncione ita fuit perstringendus? Et hoc de Grammaticorum, & Criticorum genio, & ingenio adnotasse sufficiat. Progrediamur ad alia.

Verbum Intentionale.] Actionum aliæ reales & aliæ intentionales sunt: prioris generis censentur esse, quæ sine cognitione procedunt, ut Calefactio, Frigefactio, &c. & posterioris illæ, quæ à sensu, & ab intellectu proveniunt, ut Visio, Auditio, &c. Intellectio, Contemplatio, & Consideratio. &c.

XL. De Actionibus realibus, & intentionalibus.

Loci, & Temporis.] Hæ circumstantiæ notæ sunt: ad Locum enim pertinet, esse Madriti, Parisiis, Romæ, Constantinopoli. &c. ad Tempus verò, esse hoc, vel illo Die, Mense, Anno, Lustro, Sæculo. &c.

Quomodo distinguantur?

In Conversione.] Duplex est Conversio, alia Logica, & alia Grammatica. In illâ Subjectum transit in Prædicatum, & contrà: ut, cùm dicimus, *Aliquis homo est animal*. Ergo *Aliquod animal est homo*. In hac Verbum Activum transit in Passivum, & cætera mutantur juxtà leges communes, ut Oratio sit congrua. Exemplum sit hæc, *Ego amo Deum*, quæ transit in hanc *Deus amatur à me*. Et hæc est Conversio, de quâ in Conclusione specialiter agitur.

Quid, & quotuplex Conversio sit?

Non debent.] Consultò hæc verba posui, & nolui scribere *non possunt*; solet enim contingere, quòd ob aliam rationem in eodem loco, & tempore, quo est Agens, sit etiam Terminus, seu Patiens: licèt enim, quando Ego video hanc chartam, & Ego, & Illa simus in hoc Musæo, non est in eo ipsa, quia Ego sum, sed ob aliam rationem.

Aliud est *posse*, aliud *debere*.

Ergo semel expositâ, & intellectâ, quoad sensum, nostrâ Resolutione, illam esse Veram persuadeamus. Ponatur primo loco

Nostra persuadetur Conclusio.

Demonstratio ocularis. Quando Petrus in monte Vesuvio constitutus, hinc Neapolim Urbem antiquissimam, & opulentissimam conspicit, & indè Triremes, sulcantes illud Mare prospectabat, circumstantia loci, quæ Petrum prospectantem afficit, non afficit domos, aut triremes prospectas. Et id evincitur evidentissimè, hæc enim Propositio est vera, *Petrus in monte Vesuvio existens domos Urbis & naves Maris conspicit*; hæc autem falsa, *Domus Urbis in Monte Vesuvio existentes, & naves Maris similiter in eodem monte Vesuvio existentes conspiciuntur à Petro*. Stat ergo, quòd circumstantia loci, quæ afficit Personam videntem, in Orationis conversione non debet transire in rem visam. Sed, quo illa prior Oratio modo debuisset in Passivam converti? Hoc sanè. *Domus Urbis Neapolitanæ, & Triremes quæ in Mari, à Petro, in monte Vesuvio existente, conspiciuntur.*

Non est necessarium, quod oculi videntes & res visæ sint in eodē loco.

Vesuvius mons est, flammivomus, in quo Plinius periit; & paucis leucis removetur à Neapoli.

Hæc doctrina, de Intellectu, qui est Animæ Oculus, ut inferiùs videbimus, etiam verificatur. [Et, ne putes me sine Autore *Oculi* nomen intellectui adtribuisse, ob oculos tuos ponam unam, aut alteram lineam Bernardi. Audi igitur meum Mellifluum Doctorem, qui *Serm. LXXXI. in Cantic.* disputans de Libero Arbitrio, sic exclamat. *Nihilominùs inter ipsa, Censorius quidam Arbiter, Animæ Oculus dijudicat, & discernit: sicut Arbiter in discernendo, sic in eligendo Liber*. &c.]

Animæ Oculus est Intellectus.

Quale liberum arbitrium sit?

Ipsi Verbo *Video* est affine *Prævideo*, Græcè προορῶ. [Passeratius. *Hinc Prævidentia* πρόνοια,

XLI. Quid, & quotuplex sit Prævidentia?

vota, duplex est: aut enim animo, aut oculis prævidemus.]

In futuro tempore sunt, quæ prævidentur, & in præsenti, qui illa prævidet.

Scribit Plinius. *Id nos futurum prævideramus.* Et ego interrogo, An & qui prævidebatur, simul in eodem momento coëxstiterint? Non certè. Nam, si anno sequenti est Sol perpessurus eclipsim, & illam *nunc* Aurelius prævidet: non existit nunc eclipsis ea, quæ prævidetur, sed manens (*sunt*) in suo tempore, ab Aurelio, Astronomiæ perito, in hoc *nunc* temporis Theoricas Cælestes examinante, prævidetur.

Eodem sensu intelligenda sunt illa Ciceronis verba 3. in Verr. *Res mihi tota prævisa, atque præcauta.* Res ergo illa, antequam esset (hoc est, quando nondum acciderat) prævidebatur.

Petrus, v.gr. hoc nunc temporis meminit, cernit, & prævidit: & tamen horum actuum objecta sunt in diversis temporibus.

Firmant hæc verba, quæ *lib. 1. de Divin.* idem scribit Cicero. *Tum meminit præteritorum, præsentia cernit, futura prævidet.* Ergo in instanti C v.gr. in quo Florindus est, præsentia cernit, quæ etiam sunt, & existunt in C: & tunc in instanti C, præteritorum, quæ non sunt in C, sed fuerunt in A, Florindus meminit: & ipse in C, ut dicebam existens, prævidet futura, quæ non sunt in C, sed erunt in F, aut in G.

Cur, sicut *prævidere* dicimur, non possimus dicere *postvidere*?

Sicut de Verbis *Prævideo*, & *Memini* (cujus loco, *Postvideo* ponere deberemus, si pateretur Nomenclator Latinus.) sic etiam de *Intelligo, Cognosco, Meditor, Contemplor, Considero*, & aliis multis similibus, debemus discurrere, & philosophari. Ergo quando dico. *Ego hic, & nunc Adamum considero*, illud *hic*, & illud *nunc* me, & non Adamum afficiunt: nec enim Adamus hîc, & nunc est; nec ego illum veluti hîc & nunc existentem, sed ut primo Mundi sæculo viventem intelligo, & considero. Ergo illa Oratio, *Ego hic & nunc Adamum considero*, non poterit converti in hanc, *Adamus hic, & nunc consideratur à Me*, quia illud *hic*, & illud *nunc*, quod in priori me, & non Adamum afficiebant, in hac posteriori videntur non me, sed Adamum afficere. Ergo Philosophus, ut omnem erroris, aut æquivocationis occasionem submoveat, debebit dicere, *Adamus in Palæstinâ, & in suâ ætate vivens, consideratur à Me; hic* (Romæ) *& nunc (anno 1678.) existente.*

An, quando Ego Adamum intelligo, tunc Adamus etiam intelligatur?

Hanc, quæsò, doctrinam, firmâ memoriâ retine, videbis enim propriis oculis, multos Viros ingeniosos, & doctos, ob ejus inadvertentiam (quia de illâ non cogitarunt) in magnos errores, & allucinationes incidisse: nec aliter dedoceri præjudicia, quibus turbantur, & præpediuntur, possunt, quàm hanc doctrinam addiscendo.

Quàm sit necessaria hæc doctrina, & quàm multi errores ex illius ignoratione committantur?

NEC mira videri alicui debent, quæ dicta sunt de Actionibus Intentionalibus siquidem similia de Realibus ab Scriptoribus Eruditissimis aliquandò traduntur. Rem exemplo opportuno dilucido.

XLII.

An in Deo Immensitas, Ubiquitas, & Omnipotentia coincidant?

S. Thomas 1. *p. qu.* 8. *art.* 1. interrogat, *Utrùm Deus sit in omnibus rebus?* Et respondet *Quòd sic.* Et hoc argumento persuadet. Omne Agens, ubi operatur, debet esse. At Deus in omnibus rebus operatur. Ergo in omnibus est. Ecce Angelicus Doctor existimat, Causam, quæ facit, & Effectum, qui fit, esse debere in eodem, vel proximo loco. Ergo in ejus sententiâ hæc Propositio, *Ignis existens hic, & nunc Petrum calefacit*, in hanc illæsâ veritate transibit. *Ergo Petrus hic, & nunc existens ab Igne calefit.* At illam priorem Propositionem, in posteriorem posse verti, non admittit Scotus *in 1. dist. 37. qu. unic.* negat enim illam Majorem. *Omne Agens, ubi operatur debet esse.* Et benè eam negavisse probat P. Macedus *collat. 9. differ. 2. sect. 2.* & id ipsum ex eodem S. Doctore, & Cajetano persuadere conatur. Et ego Scoti Doctrinam recognoscens, adfirmo meam Resolutionem, & infero. *Ergo, si Realis Operatio Agentis, & Passi præsentiam localem non postulat; nec eam Intentionalis Operatio postulare debebit.*

N O T A.

An Linguæ Latinæ morbi capaces sint alicujus remedii?

IN morbis, qui sunt immedicabiles, superfluum est accuratum examen: mala enim sine fructu noscuntur, quæ vitari non possunt. Ergo, ne fortè aliquis morbos, quibus Linguâ Communem laborare persuasi, immedicabiles esse asseveret; & inferat, superflua, & inutilia omnia esse, quæ hucusque de hoc argumento scripta; superest, demonstrem, hos ipsos Idiomatis Latini morbos, & nœvos tolli posse. Quod nullo meliùs modo ostendi poterit, quàm in praxi remedium, & medicinam adhibendo. Ergo, ut id ipsum præstemus, sequentem subscribamus Articulum.

Resolvitur affirmativè.

ARTICVLVS VII.

Morbo (hoc est, Terminorum, seu Vocabulorum Defectui) quo Idioma Latinum laborat, novos Metaphysicæ Grammaticæ Canones exhibendo, necessariam (eamque sufficientem) adhibet Medicinam.

XLIII. Latinum idioma laborat terminorum penuria.

Linguam Latinam esse ægrotam, jam satis clarè ostendimus: cōposita enim fuit à Politicis Nomenclatoribus, qui res, quas prospectabant, vocibus voluerunt opportunis exprimere: & de mentis Ideis, quas nesciebant, nunquam fuerunt soliciti; unde evenit, ut Universalia Prædicata (qualia sunt illa quinque, quæ in suâ Isagoge, proponit & exponit Porphyrius) ægre vocibus communibus repræsentantur. at verò ne ægrè quidem illa, quæ de Essentia Divinâ, ejusque Simplici Intelligentiâ, Visione, Æternitate, Immensitate, Omnipotentia, &c. Et etiam ne quidem ægrè illa, quæ de Creaturarum Quiditate, Possibilitate, Contradictoriarumq; Incōpossibilitate, Præsentiâ in Æternitate, aut etiam in Immensitate, considerantur ab Humano Intellectu. Et posset hîc Criticus, si intelligeret ista, non sine ingenii laude asserere, *à latendo* illam nominari *Latinam*: latent enim Metaphysicæ Speculationes, & multis obnoxiæ fiunt æquivocationibus, cùm Latinè explicantur. Ergo, siquidem habemus jus, ut nostræ Mentis interiores conceptus aliis manifestemus, & non subministrarunt nobis modum Nomenclatores Veteres, per necessariam consequentiam infertur, Nos similiter habere jus, ut Nova conformemus Vocabula, ut illa per Novas Inflexiones variemus. & (verbo dicam) ut omnia illa præstemus, quæ Prudentia judicet necessaria.

Ideò Conceptus Metaphysicos explicare non valet.

An hanc ob causam possit *Latinum* dici.

Natura, rerum mater, concessit jus hominibus, ut opportunis verbis cogitationes proprias exprimant.

Hoc supposito; superest, ut inquiramus Modum, quo Lingua Latina debeat propagari & augeri; & ubi fuerit opus Nova Dictionum variatione ditari. Et, ut inveniamus opportunum & aptum, audiamus Joannem Keplerum, trium Imperatorum Mathematicum, qui *in Præfatione ad Rudolphinas Tabulas pag. 7.* sic scribit. *Ptolemæus comminisci jubet (Planetarum) Hypotheses, quantum fieri potest, simplicissimas*. Ergo Ptolemæus, si redivivus, impræsentiarùm Mihi adsisteret, & præberet consilium & auxilium in Dialecti Metaphysicæ cōcinnatione, *comminisci juberet Dictiones, & earum Inflexiones, quantum fieri posset, facillimas & simplicissimas*.

Quales esse debeant Astronomicæ Hypotheses?

Quales Dialecti Metaphysicæ Canones?

Ut igitur Ptolemæi consilio (quod datur, aut daretur) obediam, & Lectorum commodô & utilitati prospiciam, omnes Novos Dialecti Metaphysici Canones, ad unicam pagellam restringam, & ad tantam omnia claritatem & facilitatem reducam, ut vel horæ quadranti addisci possint, omnia quæ addiscenda præscribo. Ago de Verbo Substantivo priùs, & quæ notari in illo debeant, conservando Inflexiones antiquas: & quæ addi adhuc possint, juxta Inflexiones Novas, quæ παρήλια quædam Veterum, æstimari valerent, sunt enim, ut loquar Hispanicè, *unos claros Resoles*, qui fugant tenebras, quibus præpediuntur subtiliores, & sublimiores Metaphysicæ Difficultates.

Quàm brevis & facilis sit ista Nova Dialectus?

Παρήλια, *Resoles* nominantur Hispanicè.

N O T A.

XLIV. Instantia, objecta à non paucis, proponitur.

Juvat hîc profectò respondere Objectioni, quæ mihi dudum fuit à Viris perdoctis proposita. Plato, inquiunt, Aristoteles, & Prisci omnes Philosophi, de rebus Metaphysicis, subtilissimè fuerunt philosophati. Ergo, ubi Latina Lingua Terminorum laborabat inopiâ, recurri ad Græcam debuit, quia

Dulcius ex ipso fonte bibuntur aquæ.

Quoniam à Græcorum Ingeniis, prodierunt omnia Metaphysicorum, & Naturalium Theologorum Axiomata. Unde cecinit quidam.

— Ex hoc con fonte, Sophorum
Parnassi Æthereis Ora rigantur aquis.

An Scientiæ à Græcis ad Latinos transiverint?

Quod firmat, & roborat alter Poëta dicens.

Grajis Ingenium Grajis dedit ore rotundo
Musa loqui, &c.

Quò respiciens *in Orat. pro Flacco* exclamat Cicero. *Verumtamen hoc dico de toto genere Græcorum, Tribuo ei Literas, & multarum Artium Disciplinam. Non adimo leporem, Ingeniorum acumen; dicendi copiam; Deinde si qua sibi alia sumunt, non repugno*, &c.

Et addunt istum laborem meum, utiliorem fore, si linguâ Græcâ conscriberetur, quoniam Latina Lingua intra breves terminos cōtinetur, Græca autem per omnes provincias propagatur. Quod & fatetur Cicero, nam in Oratione pro Archiâ Poëtâ exclamat. *Græca leguntur in omnibus fere Gentibus; Latina, suis finibus, exiguis sanè, continentur.*

Vera, Græca aut Latina Lingua, latiùs pateat?

VT DILUAM, dissolvamque positam Objectionem, tria præstabo. Primò eum fatebor Linguam Græcam, cùm propter Nobilitatem, est enim Hebrææ filia, Romanæ Genitrix: tum propter antiquitatem, quoniam Josuæ ætate fuit nata: etiam propter copiam, & ubertatem, abundat enim thesauris

Quàm nobilis sit Lingua Græca?

ſauris vocum, quas per numeroſas Declinationum, & Conjugationum Variationes infleƈtit. Secundò oſtendam Græcam Linguam, ut erat in uſu apud Vulgus, ineptam fuiſſe, ut Ideas Philoſophicas dilucidaret. Et Tertiò probabo, perſuadeboque illam Ariſtotelem (quod Nos in Latinâ præſtamus) novis vocabulis exornaviſſe, ut in eâ poſſet Conceptus Metaphyſicos dilucidare.

*] *In hac Propoſitione propter defectum Articuli non poteſt Latinus prædicatum à ſubjecto diſtinguere. Id tamen poteſt Græca, & quæcumque Vernacula.*

Ut innoteſcat Primum, audire proderit Profeſſores Bremenſes, qui ante initium Grammaticæ Græcæ ſic inquiunt. *De Javane res indubia eſt; quoniam in Danielis Prophetiâ cap.* 8. 21. Rex Javanis *dicitur Rex Græciæ* [*] *& cap.* 10. 20. *Alexander* יון שר SCIAR JAVAN, Princeps Javanis *nominatur*. *Paulò poſt Linguarum confuſionem, anno* 1080. Palladion *Athenas condidit. Et jam Abrahami tempore celebre fuit Regnum* Ægiale, *in Græciâ, eo loci, qui idem* Ægialia, Apia, Sicyoma, *&* Peloponeſus, *ex diverſis Regionibus nuncupatus fuit.* Argevi *quoque centum annis poſt cœperunt celebrari, quorum primus Rex, fuit* Inachus, *hujus filius* Phoroneus, *quem Æuſilaus, antiquiſſimus Hiſtoricus*, Primum Hominem *vocavit, teſte Clemente Alexandrino* libr. 1. Stromat. *& Nonnus* ἀρχόγονον. Græcia *autem nomen poſterius accepit a* Græco, *ſeu* Grajo, *qui fuit filius* Theſſali: Theſſalus *verò* Hæmonis, *nepos* Deucalionis, *abnepos* Promethei, *atnepos* [a] Japeti, Theſſali *tamen patrem alii dictitant* Hæmonem: Hæmonis Pelaſgum; *qui incidit in tempora Moyſis: in annum ſcilicet Mundi* 3300. Cadmus *circa eam tempeſtatem, quâ Iſraelitæ Chananæam, tranſito* Jordane, *occupabant, è Phœniciâ ut planè videtur,* Joſuam *fugiens, in maritimam Aſiæ Minoris oram tranſfretavit: & cum literis (quæ hinc* Κάδμου τύποι *dicuntur) doctrinas in Græciam attulit. Hinc eſt, quòd* Jonicæ *Literæ, ſeu Græcæ, Phœniciarum non ſolùm figuras manifeſtè referunt, ſed & imprimis nomina ſervant,* Alpha, Beta, Gamma, *pro* Gamla, Delta, *&c. terminationes Aramæas ſine ullâ dubitatione habentes eaque orta ſunt ab Hebræis nominibus* Aleph, Beth, Gimel, Daleth, *&c. quod etiam Euſebius demonſtravit.*

A quo, & quando fuerint Athenæ côditæ?

Quando Argivi innotuerint?

Vnde *Græcia* dicatur?

a] Atnepos *hic ſignificat Abnepotis filium: Hiſpan.* el tartaranieto

Quando Cadmus in Græciâ venerit?

Græcarum literarum nomina ab Hebraicis proveniût.

XLV. An Græca Lingua capax ſit, ut explicet Philoſophicas Difficultates?

Ut Secundum perſuadeam, ob ſinceros Lectorum oculos ponam Græcæ Linguæ Syntaxim: nam Philoſophia ſeveriſſimam & exactiſſimam Linguam, ut ediſſeratur, requirit, & licentioſa, aut etiam exlex ſæpe eſt Græcarum dictionum connexio. Qui de hoc dubitet, conſulat P. Jacobi Gretſeri Librum Secundum, qui de Rectâ Partium Orationis conſtructione diſputat, & demonſtrat clariſſimè ut plurimum conſtrui non rectè.

An Plato & Ariſtoteles, ut Philoſophicas Quæſtiones expedirêt, nova fuerint uſi dialecto?

Tertium tametſi ex iis, quæ ſuprius ſunt dicta, manet ſufficienter probatum, addam hic verba Profeſſorum Bremenſium, qui aſſeverant, ſicut Ego in Linguâ Latinâ, ſic Platonem, & Ariſtotelem in Græcâ uſos fuiſſe ſpeciali Dialecto, ut ſubtiliores Ideas dilucidarent. *Plotinus* (inquiunt) *alter Plato, ex Ægypto Lycopolitanus, eodem, quo Plato Athenienſis ſermone, Philoſophiæ Arcana eſt exſequutus* &c. *Ariſtotelem explicarunt, non modò Græci Homines, ſed & Alienigenæ, loquelâ tamen Ariſtotelicâ; Porphyrius Phœnix,* Jamblichus, *Syrus, Ammonius, & Philoponus Ægyptii, Simplicius è Phrygiâ*, &c. Nota illud, *eodem, quo Plato, ſermone*, & illud *loquelâ Ariſtotelicâ*, & illud denique *Philoſophiæ Arcana*, & infer utrumque Philoſophum ſpeciali uſos fuiſſe dialecto, ut Mentis ſuæ arcanas Speculationes exprimerent, & illuſtrarent.

SCHOLIUM.

Aliqua circa Metaphyſicas Verbi Subſtantivi Differentias neutr aliter ſumptas adnotantur.

XLVI. De modis eſſendi imperfectis.

SIC ut habuiſti in Grammaticâ Tabulâ, ſicut infleƈtuntur Verba Subſtantiva Metaphyſicæ ſignificationis perfectæ, ubi enim ratio poſtulet, ut ſignificationis imperfectio exprimatur, loco Vocalium Literarum A, E, Y, O, U, quæ puræ ſunt, Diphthongi (ſint in uſu, aut non ſint) AI, EI, YI, OI, UI. poterunt collocari.

De æquivocatione vitanda.

Curandum fuit, ne Novæ Dialecti Perſonæ, cum Perſonis Verbi Antiqui Subſtantivi coïncidérent: ſi enim hujuſmodi coïncidentia admittatur, non tollentur, aut diminuentur, ſed augebuntur æquivocationes. Et hanc ob rem in tertiâ differentiâ non dicimus, **Sim, ſis, ſit: ſimus, ſitis, ſint**, ſed **Sym, ſys, ſyt: ſymus: ſytis, ſynt**. Cæterùm, quia Differentiæ quintæ [videlicet, **ſum, ſus ſut ſumus, ſutis, ſunt**.] aliquæ perſonæ in Verbo antiquo reperiuntur, ab illis abſtinere decrevimus, putamus enim **ſut**, quæ eſt tertia ſingularis, ſufficere: quòd, ſi Plurali aliquando indiguerimus, dicemus **ſuunt**, ut æquivocationem tollamus. Quod hic adnotare ſufficiat. Sed & ad majorem claritatem conducet Characterum varietas, cætera enim omnia charactere ordinario exprimentur: illa autem, quæ ad Novam hanc Dialectum pertinent, charactere Germanico.

Cur Sym, & non Sim ſcribatur?

Cur uſi fuerimus diverſis Characterum generibus?

GRAMMATICA DIALECTI METAPHYSICAE,

Ad Formalitates abſtractas intelligendas, & ediſſerendas maximè neceſſaria.

VErbum Subſtantivum dicitur, [quod ſignificat ipſam eſſendi actionem, & eſt Æquivocationum ſcaturigo ditiſſima, locupletiſſima,] præter alia, quæ poſſunt ſine gravi damno neſciri, quatuor veniunt ſpecialiter conſideranda; videlicet. *Differentia, Significatio, Qualitas, & Tranſcendentia*; de quibus poſtea uberius & accuratiùs diſſerturi, hæc Protheoremata præmittimus impræſentiarùm.

Differentia eſt, quæ Modum eſſendi proponit & exponit, & dividitur in Antiquam & Novas. Antiqua eſt *ſum*, quæ ſcribitur charactere communi, & *Hiſtorica* vel *Politica* vocari poſſet, quia ſervit rebus communibus dilucidandis. Ejus Participium eſt *Ens*. Verbumque *Sum*, Artic. VIII. & Participium *Ens* Artic. XI. dilucidantur. Novæ ſunt Sam, Sem, Sym, Som, Sum. quæ, quia pertinent ad παραγλῶσσαν quæ Hiſpanicè *Germania* nominatur, ſcribuntur charactere Germanico, & appellantur *Metaphyſica*, quia Intellectum μετὰ φυσικὴν promovent, quò aliàs pervenire non poſſet.

Significatio Verbi Subſtantivi eſt in ſingulis Differentiis diverſa. De aliis agemus ſuis in locis, nunc non niſi de Differētiæ Antiquæ ſignificatione prænotabimus. Eſt abſtracta, & *exiſtere* universim importat, & ad exiſtentiam, ſeu Durationem Æternam, Æviternam, & Temporaneam à Subjecti circumſtantiâ reſtringitur, aliud enim eſt dicere, *Deus eſt*. aliud *Angelus eſt*, & aliud toto cælo diverſum, *Lapis eſt*,

Qualitatis ratione Verba in Neutra, Activa, & Paſſiva diſtribuuntur. Et tametſi apud Veteres, tantùm neutraliter Verbum *ſum* uſurpetur, ut cùm ex. gr. dicitur, *Mundus eſt*; jam à Nobis in Metaphyſicâ Dialecto, accipi activè & paſſivè poterit; rectè enim dicitur; activè, *Deus eſt Creaturas*; & paſſivè *Creaturæ ſunt à Deo*.

Tranſcendentia Prædicata dicuntur, quæ ultimas Differentias permeant, & de omnibus verificantur. Illa negari in Verbo Subſtantivo non poteſt; & ut bene intelligatur, & exponatur, bifariam accipi debet Nomen *Ens*, ſubſtantivè videlicet & adjectivè. Quâ diſtinctione admiſsâ conſtabit Tranſcendentiam non eſſe accidens Proprium ſolius Entis, ſed eſſe quid commune univerſis Generibus & Speciebus.

NOVÆ VERBI SUBSTANTIVI INFLEXIONES.

ACTIVA	Differentia I. A	Differentia II. E	Differentia III. Y	Differentia IV. O	Differentia V. U
Indicativus.	Sam. as at. Samus atis ant Habeo Eſſentiam.	Sem es, et Semus etis ent Habeo Exiſtentiam	Sym ys yt. Symus ytis ynt Habeo Æternitatē Simultaneam.	Som. os ot. Somus otis ont Habeo Actum Phyſicum.	Sum. us. ut. Sumus utis unt Habeo aliquā Durationem.
Imperativus.	Sa. Sate.	Se. Sete.	Sy. Syte.	So. Sote.	Su. Sute.
Subjunctivus.	Sarem. es, et. Saremus, etis ent	Serem. es et. Seremus etis ent	Syrem. es. et. Syremus, etis, ent	Sorem. es et. Soremus, etis ent.	Surem, es, et. Suremus, etis, ent.
Infinitivus.	Sare.	Sere.	Syre.	Sore.	Sure.
Gerundium.	Sandi o. um.	Sendi, o um.	Syndi, o, um.	Sondi, o, um.	Sundi, o um.
Partic. Subſtan.	Sans antis.	Sens, entis.	Syns, yntis.	Sons, ontis.	Suns. untis.
Partic. Adjectiv.	Saans. aantis	Seens, eentis.	Syyns, yyntis.	Soons, oontis.	Suuns, uuntis.
PASSIVA Indicativus.	Satur. Santur.	Setur. Sentur.	Sytur. Syntur.	Sotur. Sontur.	ſutur. ſuntur.
Subjunctivus.	Saretur. Sarentur.	Seretur. Serentur.	Syretur. Syrentur.	Soretur. Sorentur.	ſuretur. ſurentur.
Infinitivus.	Sari.	ſeri.	ſyri.	ſori.	ſuri.
Participium.	Satus.	ſetus.	ſytus.	ſotus.	ſutus.
Verbale.	Satio.	ſetio.	ſytio.	ſotio.	ſutio.
Participiale.	Sabile.	ſebile.	ſybile.	ſobile.	ſubile.
VERBA Tranſitiva.	Samo ſamis. Samere. ſampſi Samptum.	ſemo. ſemis. ſemere. ſempſi ſemptum.	ſymo, ſymis, ſymere, ſympſi, ſymptum.	ſomo, ſomis. ſomere, ſompſi ſomptum.	ſumo, ſumis, ſumere ſumpſi, Sumptum.

DE VERBIS ADIECTIVIS,

Et eorum Participiis præcipuè.

Sicut Litera, quæ *duplex* dicitur, non est unica Litera, sed est unicus Character, qui licèt unicus sit, duas tamen Literas repræsentat: sic Adjectivum Verbum, tametsi vocaliter simplex sit dictio, duabus correspondet mentalibus, nempe Copulæ & Prædicato, quoniam idem est dicere, *Petrus amat*, & *Paulus legit*, ac dicere *Petrus est amans*, & *Paulus est legens*. Et hanc ob rem hæc Nova Metaphysicæ Dialecti Grammatica exhibebit hîc de Participiis Novas Institutiones. Et ipsæ in Necessarias & Eruditas dispescentur. Et quidem

NECESSARIÆ

dicentur, illæ videlicet, sine quibus decidi & dilucidari non poterunt in Metaphysicâ & Theologiâ multæ gravissimæ Difficultates. Ergo hæc erunt Participia & Participialia, quæ non poterunt à Viro Ingenioso nesciri; nempe

In Activâ.

Participium Potentiale	Amativus.
Ejus Abstractum.	Amativitas.
Part. Actuale Præs.	Amans.
Part. Actuale Fut.	Amaturus.
Ejus Abstractum.	Amaturitas.

In Passivâ.

Participium Potentiale.	Amabilis.
Ejus Abstractum.	Amabilitas.
Part. Actuale. Futur.	Amandus.
Ejus Abstractum.	Amanditas.

Vide Artic.   in quo demonstrabo clarissimè in materiâ de Legibus; nec non de Fide Supernaturali, & Divinis Auxiliis, nihil posse solidè dici, nisi hæc Participia admittantur.

ERUDITÆ

vocari poterunt Institutiones, quæ exhibent Participia, quæ tametsi simpliciter necessaria non sint, ad magnum Metaphysicæ Dialecti splendorem & ornatum conducerent, si illis aliquando uteremur. Et possent hac lege, si placerent, formari.

Participium Activum ex tertiâ Personâ Numeri Pluralis deducitur. Et Passivum ab Activo procedit.

Considera lineas sequentes.

In Indicativo.

Amant.	Amans, antis.	Amatus
Amabant.	Amabans, antis.	Amabatus
Amarunt.	Amaruns, untis.	Amarutus
Amaverunt.	Amaveruns, untis.	Amaverutus
Amarant.	Amarans, antis.	Amaratus
Amaverant.	Amaverans, antis.	Amaveratus
Amabunt.	Amabuns, untis.	Amabutus
Amarint.	Amarins, intis.	Amaritus
Amaverint.	Amaverins, intis.	Amaveritus.

In Subjunctivo.

Ament.	Amens, entis.	Ametus
Amarent.	Amarens, entis.	Amaretus
Amassent.	Amassens, entis.	Amassetus
Amavissent.	Amavissens, entis.	Amavissetus.

Hæc sunt Participia, quibus carere possumus, nam ut textum aliquem Græcum explicemus, possumus periphrasi aut etiam circumloquio juvari. Audiunto P. Jacobum Gretserum, qui *Instit. Linguæ Græc. libr. 2. cap. 16.* sic inquit.

Usus Participiorum in Linguâ Græcâ adeò frequens est, & elegans, ut non immeritò Græci dicantur, φιλομέτοχοι, *id est,* Participiorum amantes. *Plurima enim, quæ Nos, non nisi periphrasi adhibitâ, pluribus efferre possumus, ipsi unico Participio venustissimè exprimunt: Quod Latinis mirari, rarò verò imitari licet, præsertim pari lepôre, & gratiâ,* &c.

Igitur, sicut in Linguâ Græcâ sunt diversæ Dialecti, quarum aliæ possunt, quæ aliæ non possunt; sic etiam in Latinâ Dialecti opportunæ admittantur, & inter ipsas Metaphysica primum locum obtineat; & tunc quod Communis Dialectus tantummodò mirari poterit, Metaphysica non solùm imitabitur, sed gratiâ, & energiâ significandi superabit. Cæterùm *lib. 1. cap. 13. mihi pag. 167.* dixerat idem Auctor.

Omne Tempus apud Græcos habet Participium, non item apud Latinos. Hinc multa, non nisi paraphrasi adhibitâ Latinè exprimere possumus. Licet enim Præsens & Imperfectum ὁ τύπτων *rectè interpretemur per Præsens Latinum,* Verberans, *quod itidem Imperfecti significationem habet; & similiter Futurum Primum & Secundum per Futurum Latinum (puta,* Verberaturus*) tamen* Præteritum & Aoristos circumloqui necessariò debemus, ὁ τετυφώς · ὁ τύψας · ὁ τυπών, qui verberavi, vel qui verberasti, vel qui verberavit; *per omnes casus & personas, prout locus & sententiæ ratio exigit.*

At quod Lingua communis non potest, Dialectus Metaphysica potest, habet enim Participia Præterita, *Verberaveruns, untis*, & *Verberans, antis*, Græcis correspondentes.

ARTICVLVS VIII.

De Verbo Substantivo (Græcè εἰμί, Latinè Sum*) universim: & in specie de qualitate, & regimine. Vtrùm non solùm Neutrum, sed etiam Activum, & Passivum sit? Vtrùm activè sumptum regat Accusativum; & passivè sumptum cum Ablativo construatur?*

XLVII. Quæ sit in Verbis qualitas?

Quænam ex illis Neutra, Activa, aut Passiva dicantur?

IN Grammaticæ Latinæ Capite XIX. Bremenses, de Verborum disputant qualitate; & ut illam dilucident, sic inquiunt. *Personale Verbum est, quod in omnibus Personis usurpari potest. Estque prima formæ in O, vel secunda in OR. Verbum in O est Activum, aut Neutrum. Activum est, cujus Thema desinit in O, & flecti potest in OR, ut* Amo, Amor. *Neutrum (sive Absolutum) est cujus Thema desinit in O, & flecti non potest in OR, ut* Sto, Sedeo, Curro. *Vnum desinit in UM, ut* Sum. *Quod olim* Fuo, *unde adhuc* Fui. *Hoc* Substantivum *dicitur. Verbum in OR, est Passivum, aut Deponens.* &c. Et sic statuunt Universi Grammatici: volui tamen adlegare Bremenses, quia eorum librum habebam hìc in mensâ præ oculis, & alii non erant ad manum. Ergo Grámaticorum Opinione Verbum *Sum*, quod *Substantivum* dicitur, in sententiâ communi, nec Activum, nec Passivum est; sed tantùm Neutrum. Hæc est in re Grammaticâ, & Historicâ vera doctrina, quæ ad Philosophiam, & Theologiam transmissa præstitit, ut multi, qui fortassis sentiebant, ut Catholici, & Docti; dum vellent profundiùs, & accuratiùs suos Conceptus exponere, loquerentur, ut deliri, aut Hæretici. Interim antequam ad Activam, Passivamque Verbi Substantivi acceptionem edisserendam veniamus, nonnihil de Neutrali, quod scitu dignum sit, præmittamus.

De Verbo Substantivo. An, & quando activè, aut passivè sumatur?

Nocet in Philosophia & Theologia nimia observatio legum grámaticarum.

Sane Duratio est triplex, Æterna, Æviterna, & Temporanea. Duratio Æterna, Deo soli competit: & est unum simplicissimum *Nunc*, principio, & fine carens, unde à Boetio definitur, *Interminabilis vita, tota simul & perfecta possessio*. Æviternitas, quæ Angelorum est propria, est partim successiva, & partim permanens; quæ verba communiter accipiuntur ab omnibus, & à singulis vario modo explicãtur. Et Opinionem nostram Pandectis, & Criticâ nostrâ uberiùs explicatam jam habes. Tempus, quod Corporibus convenit, est quædam totaliter successiva Duratio.

Quotuplex sit Duratio?

De Æternitate, Ævo, & Tempore.

Verbum Substantivum, etiam cùm neutraliter sumitur, homonymum, seu æquivocum est, aut abstractum si velis; quoniam *esse*, seu *existere* signat, ab Æternitatis, Ævi, & Temporis differentiis præcisum. Nec obest Philosophi autoritas, non enim Ævum, & Æternitatem [*] cognovit, & ideò universim dixit, omne Verbum cum tempore significare. Audiunto Lalèmandetium *in Apparatus Isagogici part. 6. de Verbo. colum. 26* dicentem. [Et hic nota, quòd cùm Aristoteles definivit Verbum per *significare cum tempore*, nomine *Temporis* [*] velit intelligi omnem Durationis mensuram. Utitur tamen in illâ definitione mensurâ rerũ corruptibilium: nimirùm Tempore, utpotè nobis notissimâ. Nam, dum dicitur *Deus est*, ibi verbum *est* non significat cum tempore, sed cum illâ mensurâ, quæ est æternitas. Item cùm dicitur *Angelus est*, ibi verbum *est* non significat cum tempore, nec cum Æternitate, sed cum Ævo, quæ est propria mensura Durationis Angelorum. &c.]

An Verbum Substantivum sit æquivocũ?

*] *Dixi, & dico Aristotelem, etsi docuerit Mundum fuisse ab Æterno, non cognovisse Æternitatem, & ideò non esse ut à Lalemandetio interpretatur: nec mirum eam non cognovisse Aristotelẽ cùm non possit Christiane per modum Temporis successivi, ab æterno, & in æternũ prostantis illam intelligamus.*

Ut ergo omnem à Verbo Substantivo æquivocationem auferamus, eum sumamus neutraliter, & primò in hac Propositione *Deus est*, consideremus restrictum ad æternitatem.

Notissima, & celeberrima est illa Historia, quæ recenset, quomodò Hiero, Siculorum Tyrannus, rescire desiderans, *Quid sit Deus?* Simonidem, quem censebat Sapientissimum esse studiosè consuluit. Et quomodò iste, petierit ad rem meditandam, unum diem; & hoc elapso duos; & posteà plures; & tandem propropisse in hæc verba, *Est Deus, Ens quoddam, tam obscurum, & difficile cognitu, ut quò illud diutiùs, aut etiam accuratiùs contemplor, densioribus tenebris, difficultatibusque, magis, & magis implicatis præpediar.*

XLVIII. Simonidis Apophthegma de Deo.

Qualis sit Deus?

Eamdem olim Quæstionem Moyses sibi fore ab Ægyptiis proponendam prævidens, ut respondere sciret. Et tunc. Exhodi 3.14.

Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς μωσῆν. ἐγώ εἰμι ὁ ὤν καὶ εἶπεν, οὕτως ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ὁ ὤν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς.

Deus est ὁ ὤν.

Dixit Dominus ad Moysem. Ego sum, qui sum. *Ait. Sic dices filiis Israel*, Qui est, misit me ad vos.

Sic sensum expressit Vulgatus. Et quia ad literam transferre verba Græca non potuit, Ego reddam Hispanicè.

Dixó el Señor a Moysès. Yo soy el Ente, y añidió. *Assi dirás a los hijos de Israel.* El Ente me invió a vosotros.

Vtrùm Deus sit illud Ens generale & universale, quod de omnibus rebus prædicatur & verificatur?

Hispanicè, *Deus es el Ente.*

Et hic Textum Græcum attentè relege, & audi P. Jacobum Gretserum *in sua Græca Grãmatica lib. 2. cap. 16.* dicentem. [*Aliquandò adjunguntur Participia Verbis, ut eorum significationem*

Cur Participiũ Verbo, & Articulus Participio adjungatur?

nem augeant, ut οἶδα ἰδών. Videns vidi, Sciens, scivi. &c.] Et quia multa exempla id firmantia in Sacrâ Scripturâ succurrunt, sufficiet unum tantum producere. Matth.2.10. sic lego ἰδόντες δὲ (Μαγοι) τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. *Videntes autem (Magi) Stellam, gavisi sunt gaudio magno valde*; vel ut vertit Montanus, *Gavisi sunt gaudium magnum valdè*. Ergo plus est dicere ἐγὼ εἰμι ὤν. *Ego sum Ens*, quàm ἐγώ εἰμι. *Ego sum*. Ergo vel hinc constare poterit, esse Divinum Humano nostro perfectius, & nobilius esse.

At hunc ipsum conceptum promovet altera Animadversio: non enim dixit Deus, ἐγὼ εἰμι ὢν, Latin. *Ego sum Ens*, & Hisp. *Yo soy un Ente*, id enim dicere poterat, quicumque homo: sed dixit, ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν Latinè *Ego sum* [*] *ly Ens*. Hispanicè, *Yo soy el Ente*, hoc est, *Ego sum ille, qui* κατ᾽ ἐξοχὴν, *per excellentiam, & antonomasiam* Ens *denominatur*.

*] *Tam necessarius est Articulus in quacumque Lingua, ut D. Thomas, ne Latina illo destitueretur, particulam* ly *ejus loco posuerit.*

II.
An omnia sint Deus, & Deus sit omnia?

Et hunc Textum legisse videtur Empedocles, verba enim sumens, & legitimum sensum non capiens, censuit omnia esse Deum, hoc vel illo modo dispositum, nam sicut in Anagrammate, ex diversâ literarum combinatione, & coordinatione, resultant differentia vocabula: sic ex Primi Entis perfectionibus variè & variè dispositis resultat omnium Entium quæ in Mundo prospectantur varietas.

Elaboravi librum, qui inscribitur Empedoclis Philosophia.

Et alio modo errarunt alii; consueverunt enim particularia omnia Entia differre materialiter tantùm, formaliter verò coincidere, & esse illud Generale Ens, quod vocabant spiritum. Et ista adrisit Virgilio opinatio, nam apud illum Æneid.6.

An Deus omnium rerum sit forma?

Dicam equidem; nec te suspensum Nate tenebo,
Suscipit Anchises, atque ordine singula pandit,
Principio Cælos, ac Terras, Camposque liquentes [*]
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque Astra,
Spiritus intus alit: totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.
Inde hominum, pecudumque genus, vitæque Volantum,
Et quæ marmoreo fert monstra sub Æquore Pontus,
Igneus est ollis vigor, ac Cælestis origo. &c.

*] *Ergo Virgilii tempore,* Cælos esse liquidos *asserebatur*

Hinc ortus est ille Gentilium error, *Mundus est Deus*, ac *Deus est Mundus*. Hinc nomen *Dei* jussum esse commune, & de Sole, Lunâ, Planetis, & Syderibus prædicari. Hinc Almaricus quidam, apud Bañes *in 1.p.qu.4.art.2.pag.123.* cui adhæserunt non pauci, Deum esse Corpus, & Corpora esse Deum deliravit. Et eum, ut statim videbimus, sequuti sunt Wicleffus, & alii sæculi exacti Hæretici, si verba, quæ proferebant, intelligebant in sensu communi, & grammatico. Et conditionem istam pono, nam videtur difficile, homines, qui volebant dici, & censeri docti, Propositiones has, *Deus est canis, Deus est Platanus, Deus est lapis, Deus est Cælum, Deus est Sol, Deus est Luna*. &c. cum assensu proferrent.

Vtrùm Mundus sit Deus?

An Deus sit Corpus?

An credibile sit illos homines adeò stupidos fuisse, ut seriò dicerent *Deum esse canem?*

Ergo, ut confundantur Heterodoxorum errores, Orthodoxas Conclusiones ponamus. Et sit

An Ens, quod de Prædicamentis dicitur sit ipse Deus?

Prima. *Deus non est ille generalis Conceptus* Ens (*Græcè* τὸ ὄν *Hisp.* el Ente) *quod est Transcendens, & res universas pervadit*. Est contra Empedoclem, & ejus Discipulos; quorum reliquiæ supererant tempore Præceptoris Angelici: nam contra eos in libell. de Ente, & Essentiâ cap.6. sic scribit.

Nec oportet, si diximus, quòd Deus est esse *tantùm, ut in errorem eorum* (Empedoclæorum) *incidamus, qui dixerunt Deum esse illud* Esse Universale, *quo qualibet Res formaliter est. Hoc enim* Esse, *quod Deus est, hujus conditionis est, ut nulla sibi additio fieri possit; Unde per ipsam suam Puritatem est* esse *distinctum ab omni* Esse. *Propter quod* in Commento nonæ Propositionis Libri de Causis *dicitur, quòd individuatio Primæ Causæ, quæ est* Esse tantùm, *est per puram Bonitatem ejus*. Esse *autem* Commune, *sicut est in intellectu suo* [*] *non includit aliquam additionem, ita nec includit in intellectu suo* [*] *aliquam præcisionem* [a] *additionis: quia, si hoc esset, nihil posset intelligi esse, in quo super* esse *aliquid adderetur*.

Omnis perfectio est Ens positivum: & omnis perfectio est in Deo.

Nulla Deo potest addi perfectio.

At prædicato communi Entis multæ perfectiones addi possunt.
*] *in conceptu suo*.
a] *negationem*

Secunda. Ens, *& Corporeum non sunt voces synonymæ, sed ut Superior, & Universalior ab Inferiori, & minus Universalis distinguuntur: nam Ens in Corporeum, & Incorporeum adæquatâ divisione dispescitur*.

L.
An omnia Entia, Corporea sint & Materialia?

Et quidem omnia Entia esse Corporea, & *Incorporeum* esse vocabulum expers significationis, fuit communis Gentilium Antiquorum opinio: Deum enim asseruerunt Corporeum & Materialem esse, non quòd rem aliquam (possibilem, aut existentem) Deo perfectiorem, & nobiliorem delirarent, sed quòd de Spiritualium Entium Systemate, nec minimam suspicionem habuerint. Et hoc sensu eorum venit accipienda opinatio, qui apud P. Sebastianum Izquierdum *in Operis Theologici tom.1.tr.5. disp.11.qu.2.pag.348.b.nu.21.* recensentur. Quoniam ut ibi legitur,

Vtrùm Prisci Philosophi res immateriales cognoverint?

De multis Ethnicis refertur, eos sibi suos Deos corporeos confinxisse. Sic refert de Anaximene Tullius *lib.5. de natur. Deor.* de Anaxagorâ Arist. *lib.4. Physic. text.57.* de Pythagorâ, & Democrito August. *epist. 56.* de Stoicis Origen. *lib.2. contra Celsum* & de Epicureis Sextus Empyricus *lib.5. Pyrron. cap.24.* Hunc errorem aliis plurimis, quibus inficiebantur, teste Arnobio *libr.3. contr. Gentes* Saducæi addiderunt; cætera cuncta, præter entia visibilia, atque adeò & Angelos, & Spiritû Sanctum, ne ullum spiritum admitterent, prorsus negabant. De quo videndus est Epiphanius *cont. hæres. hæres.14*

An censuerint Ethnici suos Deos, quos colebant, corporeos, & materiales esse?

Saducæi erant inter Iudæos pessimi Hæretici.

Inter multos, qui amplexi fuerunt eorum Hæresim, videtur poni debere Philo, nam *Allegor. libr.* inquit enim *De Divinâ Substantiâ definiri non posse, sit-ne corporeâ prædita qualitate, vel non.* Et errorem quidem Saducæorum transiisse postea ad Saracenos, testatur Vives *libr.4. de verit. Fidei cap.8.* Mahomethus enim, quem isti homines, ut Legislatorem observant, Camelorum fuit ductor, & Artium Sublimium imperitus, nihil de rebus incorporeis & supernaturalibus scivit; & ideò suo genio, quam finxit Religionem attemperans, in ebrietate, crapulâ, & voluptate beatitudinem Vitæ æternæ constituit.

Opinatio Philonis.

De persona & doctrina Mahometi.

Fuerunt Saracenorum similes Hæretici, Audiani, sive Odiani, sive Vadiani, sic dicti à suo duce Audio, sive Audæo, Deum enim corporeum esse affirmarunt, imò præditum corpore hu-

LI.
De Audianis Hæreticis, *seu* de Anthropomorphitis.

humano, ſimili-ve corpori humano, quoad membrorum diſtinctionem, & formam. Quo jure *ἀνθρωπομόρφιται* appellati ſunt. Quaſi Deum inſtar hominis figurantes. De quibus,

An Melito húc errorem habuerit?

deque eorum errore agunt Epiphanius *contr. hæreſ. hæreſ.* 70. Theodoretus *lib.* 4. *hæretic. fabul. cap.* 13. *& lib.* 4. *hiſtor. cap.* 19. Triparti. *lib.* 7. *cap.* 11 Nicephorus *lib.* 11. *cap.* 14. Auguſtinus *lib. de hæreſ. cap.* 50. & Caſſianus *collat.* 10. *cap.* 2. Quem errorem Melitoni etiam attribuunt Iſidorus, *libr. de doctr. & fid. cap.* 5. & Theodoretus *qu.* 10. *in Gen.* niſi textus fuerit vitiatus, ut obſervat Sixtus Senenſis *lib.* 5. *Biblioth. ann.* 18. qui à dicto errore penitùs purgat Melitonem. Quod latè etiam præſtat Vaſquez *in* 1. *par. diſp.* 11. *cap.* 1.

An Tertullianus loquutus ſit cum Paulo, & *Corpus* pro *Realitate* uſurpet?

Sanè difficile eſt ferre de Sententiis veterum Scriptorum judicium. Non conveniebant olim in ſignificatione Terminorum Philoſophi, & ideò etſi eorum verba legamus; quid illis dicere voluerint, neſcîmus. Et hanc ob rem de Tertulliani mente dubitatur. Eum exiſtimaviſſe *Deum eſſe corporeum*, cenſuit Auguſtinus *libr.* 10. *de Geneſ. ad lit. cap.* 25, tametſi eum excuſet *lib. de hæreſib. cap.* 86. quaſi corpus pro ſubſtantiâ uſurpaverit, corporeumque pro ſubſtantiali & reali. Quo ſenſu *ad Coloſſ.* 2. 8. dixit Paulus ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος σωματικῶς *In quo habitat omnis plenitudo Deitatis corporaliter*; hoc eſt, *realiter*, *& ſubſtantialiter*. Hoc enim ſenſu, & non alii locum hunc exponunt univerſi Doctores, Quo ſenſu etiam dixit Hilarius *in Matth. can.* 5. *Nihil eſt, quod non in*

An eodem modo loquatur Hilarius?

ſubſtantiâ ſuâ & creatione corporeum ſit; nam, & animarum ſpecies, ſive obtinentium corpora, ſive à corporibus exulantium corpoream tamen naturæ ſuæ ſubſtantiam ſortiuntur. Et ipſe Auguſtinus

An etiam Auguſtinus?

apud Petavium *tom.* 1. *de Theologicis dogmatibus cap.* 1. *num.* 15. eodem ſenſu nomen *Corpus* uſurpat, ſic enim ait. *Incorpoream quoq; eſſe animam etſi difficilè tardioribus perſuaderi poteſt, mihi tamen fateor, eſſe perſuaſum. Sed ne verbi controverſiam, vel ſuperfluè faciam, vel meritò patiar; quoniam, cùm de re conſtat, non eſt ôpus certare de nomine; ſi corpus eſt omnis ſubſtantia, vel eſſentia, vel ſi quid aptiùs nuncupatur id, quod aliquo modo*

Quando conſtat de re, de vocibus non eſt diſputandū

eſt in ſe ipſo, corpus eſt anima. Item, ſi eam ſolam incorpoream places appellare naturam, quæ ſummè incommunicabilis & ubique tota eſt, corpus eſt anima: quoniam tale aliquid ipſa non eſt. Porrò, ſi corpus non eſt, niſi quod per loci ſpatium aliquâ longitudine, latitudine ita ſiſtitur, vel movetur, ut majore ſui parte majorem locum occupet, & breviore breviorem, minuſque ſit in parte, quàm in toto non eſt corpus anima.

Error antiquus de Deo Corporeo renovatur.

Tranſit poſteà ex inferiori Grammaticorū Scholâ, ad ſublime Theologorum Gymnaſiū; hoc eſt ex Terminorum, & Dictionum examine ad perpendendam, & examinandam Hiſtoriæ veritatem procedit, & ſic ait. [Cæterùm, quanquam *Corpus*, & *Ens corporeum* in iſtâ latiſſimâ, & valdè impropriâ acceptione nonnulli interdum uſurpaverint, ſcilicet pro *Subſtantiâ*, ſivè *Eſſentiâ* & pro *Ente ſubſtantiali*; reliqui verò commemorati conceptum *Corporis*, aut *Entis Corporei* ſtrictè, & propriè accepti, qualem definivimus *ſupr. diſp.* 10. *qu.* 7. per errorem tribuerunt Deo. Qui quidem error rurſus eſt renovatus anno Domini 954. ut videre eſt apud Gualter. *in Chronic.* & iterum anno 1118. ſub Baſilio quodam Medico. De quo Genebrardus *in Paſchatis libr.* 2. & Sand. *hæreſ.* 138.]

LII. De ſenſu hypothetico. Quid ille ſit?

Tertia. *Dei Perfectio eſt abſolutè ſimplex, & hypotheticè multiplex.* Quia eſt infinitus, (& attentè conſiderá illud *quia*) quoniam, ſi per impoſſibile eſſet finitus, Perfectiones in Deo, realiter eſſent plures, & inter ſe realiter diſtinguerentur. Hanc doctrinam ediſſero *in Dialexeos de Non-Certitudine, par.* 2. *art.* 14 *aſſert* 10. *pag.* 242. *a.* & adducto argumento Geometrico manifeſtè perſuadeo. Quoniam Corpora Regularia Platonica (videlicet Tetraedrum, Icoſaedrum, Hexaedrum, Octaedrum, Dodecaedrum) differunt inter ſe, quia ſunt finita, nam ſi per impoſſibile ita creſcerent; ut eſſent infinita coinciderent. Pyramis enim infinita, eſſet corpus, cujus centrum ubique eſſet, & nullibi circumferentia: & ſimiliter Cubus infinitus; immò etiam Globus infinitus, &c. ubilibet haberet centrum, & circumferentiam nuſquam. Omnia ergo iſta Corpora, quæ quamdiu erant infinita, diſtinguebantur inter ſe, ſi in moles infinitas tranſirent, & inter ſe nullatenùs diſtinguerentur. Ergo idem de perfectionibus dicendum eſt. In Creaturis ipſæ, quoniam finitæ ſunt, ſunt plures, & diſtinctæ inter ſe: in Deo autem, quoniam ſunt infinitæ ſunt unica, coincidunt, & non diſtinguuntur inter ſe. Et hanc Doctrinam D. Thomas ubi ſuprà eruditè dilucidat: ſcribit enim.

Plato in Timæo Elementis horum Corporum figuras adtribuit. Vide Clavium in Sphærâ Ioannis de Sacrobosco. cap. 1. *pag.* 157.

Corpora Platonica, ſi eſſent molis infinitæ, coinciderent.

Cur in Deo univerſæ perfectiones ſint una?

Similiter, quamvis (Deus) *ſit* Eſſe tantùm, *non oportet, quòd deficiant ei reliquæ perfectiones, vel nobilitates; immò habet omnes perfectiones, quæ ſunt in omnibus generibus, propter quod* Perfectum ſimpliciter *dicitur, ut Philoſophus & Commentator* in quinto Metaphyſicæ *dicunt; ſed habet eas modo excellentiori omnibus rebus, quia in eo omnes illæ perfectiones conveniunt ſibi ſecundum ſuum* eſſe ſimplex. *Sicut ſi aliquis per unam qualitatem poſſet efficere operationes omnium qualitatum, in illâ unâ qualitate omnes qualitates haberet, ita Deus in ipſo* eſſe *ſuo omnes perfectiones habet.*

De eſſe Divino. Quale ſit?

An, & cur omnes perfectiones contineat?

LIII. Omnes perfectiones reperiuntur in Deo

Quarta. *Hæc Dei Perfectio, tametſi unica, & ſimplex, continet in ſe formaliter omnes Perfectiones ſimpliciter ſimplices: & eminenter omnes alias.* Terminos exponamus.

Quid ſit ſimpliciter ſimplex perfectio?

Perfectio ſimpliciter ſimplex illa dicitur, quæ eſt adæquatè perfecta: hoc eſt, quæ nullam in ſuo conceptu dicit imperfectionem.

Perfectio non ſimpliciter ſimplex, eſt, quæ non eſt adæquatè perfecta: nempè, quæ eſt perfecta ſecundum quid, hoc eſt, quæ in ſuo conceptu claudit aliquam imperfectionem.

Quid vero nō ſimpliciter ſimplex?

Res aliqua continetur formaliter, quando ſecundum omnia, quæ eſſentialiter dicit, continetur.

Quid ſit continere formaliter: & quid continere eminenter?

Et continetur eminenter, quando non ſecundum omnia, quæ eſſentialiter dicit continetur, ſed ſecundum formalitates perfectas, imperfectis excluſis.

Qualem perfectionem intellectus importet?

Hinc patet Intellectum v. gr. in Deo reperiri formaliter, quia ſecundum omnia, quæ eſſentialiter dicit, convenire Deo poteſt, quia in ſuo conceptu quiditativo nullam imperfectionem continet.

Qualem Subſtantia.

Et hinc etiam patet rationem Subſtantiæ, ſi hoc nomine intelligatur, quod accidentibus ſubeſt, [quo ſenſu accepit Auguſtinus vocabu-

Res secundum quid perfectæ sunt in Deo sublatis imperfectionibus.

bulum, ut à Substantiæ Prædicamento Deum excluderet.] Esse in Deo eminentialiter; nã in ejus conceptu duo sunt: nempe, esse per se, & substare Accidentibus; è quibus illud prius est perfectio, & est imperfectio hoc posterius. Et hanc ob rem est in Deo eminenter Substãtia, quoniam in eo secundum formalitatem, quæ perfectionem importat, continetur; & secundum alteram, quæ imperfectionem imbibit, non continetur,

De Propositione Deus est lapis.

An & qualiter admitti possit.

De sensu Metaphorico.

Hac doctrinâ præmissâ ingreditur Quæstio, quæ inquirit, *An illa Joannis Wicleffi Propositio*, Deus est lapis, *& aliæ, quæ sunt ipsi simillimæ in aliquo vero, & proprio sensu, à Catholicis possint admitti?* Et consultò de proprio, & vero sensu dubito: quoniam de Metaphorico difficultas excitari non potest, illa enim verba, *Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli*, de Christo ab omnibus intelliguntur; nam latissimè patent impropriæ, & Metaphoricæ significationes. Et huic Dubio Conclusio

LIV.

Quot modis Verbum Substantivum sumatur?

Illa Propositio formaliter sũpta est hæretica.

QUINTA respõdebit. *In hac Propositione* Deus est lapis, *illud* est *potest quadrifariam* (*videlicet*, formaliter, eminentialiter, activè, *&* passivè) *desumi. Est autem falsa & impia primo sensu: secundo est vera, sed scandalosa, nisi cautè ponatur: tertio & quarto erit vera.*

Primo illam sensu impietatis incriminor: nam lapis est imperfecta, & corporea substantia, & Deus est infinitè perfectus, & immaterialis formaliter. Unde suspicari auderem Wicleffum, quia Concionator & Philosophus erat, habebatque Spiritualium & Supernaturalium Entium sufficientem notitiam, Metaphoricè, vel eminenter, & non formaliter hanc & alias similes Propositiones pronunciasse.

Qualis sit si eminenter sumatur?

Ita loqui debemus, ut nemini præbeamus scandalũ.

Secundo enim sensu illa & illæ sunt veræ: quoniam in Lapide Entis per se reperitur perfectio, & materialis imperfectio Substantiæ: & Deo potest illa perfectio adtribui ab imperfectione defæcata. Monui tamen eam propositionem cautè esse proferendam [Et cautè proferetur, si dicatur expresse, *Deus eminenter est lapis*, vel talia verba in contextu ponantur, ut Lector intelligere possit, non in formali sensu, sed in eminenti ipsam accipi.] quia sapientibus & insipientibus sunt debitores, qui Theologica scribunt, & debent vitare pusillorum scandala.

Alii ultimi sensus, Prisciani pace, à Theologis admitti debent.

Si tertio aut quarto sensu illa, & aliæ similes Propositiones accipiantur, habebimus, cur cum Prisciano, & Grammaticis severis disputemus, non verò unde Theologiæ Peritis displiceamus. Et, quia *Deus est efficienter lapis* videtur esse Assertio legitimo intellectu carens [nam, si illud *efficienter* expressè non ponitur, non intelligitur aut subauditur: &, si expressè dicitur, aut scribitur, repugnare videtur quod illud verbum *est* quando neutraliter de facto sumitur [pone enim inter duos nominativos character est neutralis acceptionis] efficienter & activè sumatur.

An hæc Propositio, Deus est efficienter lapis careat sensu legitimo?

An, & quando Verbum SUM regat Accusativum?

Quando Ablativum?

Alia est Grammaticorum, & alia Theologorum Censura.

Dicendum ergo est Primò, Verbum Substantivum *Sum, es, est*, quando activè sumitur, esse transitivum, & Accusativum postulare, adeoque non esse dicendum *Deus est lapis*, sed *Deus est lapidem*, quæ Oratio est Prima Activæ, & transit in istam Passivam, *Lapis est à Deo*. Quoniam, tametsi contra istam, *Deus est lapis*, nihil habeat quod objiciat Grammatica, eam Theologia ut impiam & deliram condemnat & quidquid Grammatici vociferentur, loco ejus hanc Orthodoxam & prudentem substituit: nimirùm, *Deus est lapidem*.

LV.

Activa Verbi Sum acceptio est significantissima.

Et secundò est dicendum, essendi activum modum, quem illa phrasis exprimit, esse significantissimum, & non habere similem aut æquipollentem in toto Latino thesauro. Et addendum eum soli Deo convenire, Homo enim *nullam rem est*, quando operatur. Quoniam Aurifaber, Faber Ferrarius aut Lignarius, &c. auri, ferri, aut ligni materias præexistentes præaccipiunt, ut torquem auream, cratem ferream, aut cathedram ligneam cõforment. Præhabet in tabellâ Apelles præexistentes colores, ut Alexandrum ex. gr. imaginet. Præhabet præexistens marmor Phidias [*] ut superfluis partibus excisis Dianæ Statuam educat de potentiâ Materiæ. Et denique Vitruvius præexistentes præhabet lapides, trabes, asseres, &c. ut novum Julio Cæsari erigat, & conformet Palatium. Sic in suis operibus omnes procedunt homines, quin sit vel unus, qui sine præexistente Materiâ producat aliquod artefactum. Solus autem Deus, qui teste Alstedio in Hebrææ Linguæ Thesauro, ideò יהוה. JEOVA, in Oraculis Divinis dicitur, quòd Essentiator, & Existentiator sit: & hoc insigniri debeat nomine, quòd non tantùm Existentias, sed etiam Essentias det rebus, & sine ullâ præexistente Materiâ *Mundum fuerit*, hoc est, *Mundum creaverit*. Qui tamen tametsi Mundum in tempore, & in loco produxerit, non reperit præexistens tempus, quod in ejus conformatione impenderet; nec præexistentem locum, in quo eum collocaret. Unde in Mundi creatione producendo Materiam, Tempus & Locum comproduxit. Vide P. Georgium Rhodesium *in Philosophia Peripatetica libr. 2. disp. 4. sect. 2. pag. 218. b.* ibi enim pulchrè de Tempore, & Spatio discurrit.

An homo sit aliquando rẽ?

*] Dignentur hinc referre Physici, *Quid sit educere Formas de potentia Materiæ.*

Homines ex materia præexistente sua artefacta concinnant: & solus Deus ex nihilo produxit universa.

De Temporibus & Spatiis.

ARTICVLVS IX.

De Substantivi Verbi Participio, quod est ὁ ὤν, ἡ οὖσα, τὸ ὄν Latinè ENS. *An sit Transscendens?* Et *Quo illud sensu debeat sumi ut transcendere ultimas differentias dicatur?*

LVI. Quid sit Prædicatum Transscendens?

PLuries de hoc ipso Argumento disserui, & Entis Transscendentiam exposui. Præcipuè tamen in nostræ Philosophicæ Criticæ Dissertatione Metaphysicâ, quę inter alias est Quinta: Artic. I. Sect. IV. pag. 363. Et quidem *Prædicati Transscendentis* vocabulo illud intelligo quod est Superius, & tamen prædicatur & verificatur, non solùm de Inferioribus, ad quæ contrahitur, sed etiam de ipsismet Differentiis, per quas contrahitur. Et inquiro, *Utrùm Ens Categoricum, (quod prædicatur de omnibus Categoriis) sit Transscendentale Prædicatum?*

Vtrùm Aristoteles nō cognovit Analoga?

Et quia statim Lector Ingeniosus inquiret, *Quid sentiat Aristoteles?* moneri debet, Ens esse Analogū penes Opinionē communē: Aristotelemq; quia ut multi putant, non cognovit Analoga, ea addixisse Æquivocorum censui: jussisseque ipsum Ens esse Æquivocum. Ita 10. *Metaph. text.* 8. inquit enim. *In Prædicatione* Unus homo, *non addit aliquid aliud, quàm* Homo. *Sicut neque ipsum* Esse, *præter quod est, aut* Quale, *aut* Quantum *&c.* Quæ Averroës verba hoc Scholio dilucidat. ENS, & UNUM *id quod significant,* [*] *significant in Prædicamento Substantiæ, Quantitatis, aut Qualitatis, primâ significatione, sine medio, & non mediante aliquo communi.* Quæ verba essent verissima, si *Ens* esset nomen Æquivocum: essent enim similia his. *Id, quod* Aries *significat, significat in Cælo, in campo, & in bello, immediatè, primâ significatione, sine medio & non mediante aliquo conceptu Constellationi Ætthereæ, Animanti terrestri, & Machinæ militari communi, significat.* Quę verba sunt verissima: quoniam in his Propositionibus, *Zodiaci primum Signum est Aries; Ovium pater est Aries, Machina, quâ muri prosternuntur, est Aries,* sicut dantur tria subjecta, dantur tria prædicata: non enim *Aries* significat aliquam formalitatem, illis tribus subjectis communem.

*] *Hæc verba paulò aliter in aliis libris sed malè ordinata leguntur.*

Et verificari poterunt, etsi Ens dicatur Univocum esse, aut Analogum, modò dicamus hoc in loco Aristotelem nomen Ens *adjectivè sumpsisse, juxta ea, quæ dicētur inferiùs.*

InCommentario Interpres, non debet suas sentētias proponere, sed Scholarchæ mentem dilucidare.

Hanc Sententiam Philosophi, nam ejus est Interpres, optimè exponit D. Thomas: at, quia admittit Analoga, illam non facit suam. Optimè exponit, inquam, quia *ibid. lect.* 3. dicit. *Cùm dicitur* Unus homo, *non aliquam naturam, aliam ab homine prædicat: sicut, neque ipsum quod est* Ens, *prædicat aliam naturam à decem Prædicamentis.* Ergo Doctor Angelicus, nec non Cajetanus *de Ente & Essentiâ q.* 2. mentem Philosophi bene sunt adsequuti.

Quæ sit Angelici Præceptoris Opinio?

Dixi hanc Sententiam Philosophi non fecisse suam S. Thomam: quoniam 1. *part. quæst.* 5. *art.* 3. *ad* 1. (ibi enim suam mentem explicat, & proprias opiniones exponit) Conceptum Entis ab Inferioribus abstrahit, & à Differentiis præscindit, infit enim. *Substantia, Quantitas, & Qualitas, &c. contrahunt Ens; applicando Ens ad aliquam quiditatem seu naturam.* Ergo, quando Ens ad Substantiam contrahitur, applicatur ad Perseitatem: Ergo Perseitas est quiditas vel natura ab Ente ipso quod contrahitur, quiditativè (aut si cum Scoto loqui placeat, ex rei naturâ) distincta, *Ergo in Angelici Præceptoris Scholâ, quæ Præcisiones Objectivas admitti debemus Ens universim sumptum, à suis Differentiis contractivis (Perseitate, & Inalietate) ratione ratiocinatâ distinguere.*

Omnia Thomistæ per Objectivas Præcisiones expediunt.

LVII. An Ens habeat unum objectivum conceptum?

Sed contrà insurgis. Quoniam Complutenses sunt severi Thomistæ, & tamen *in Logic. disp.* 11. *quæst.* 4. interrogant, *An Ens dicat unum conceptum communem & præcisum à suis Inferioribus?* Et posteà §. 1. num. 19. *Dicendum est,* inquiunt, *Ens non habere conceptum objectivum, simpliciter unum, & inferioribus communem; sed significare immediatè ipsa inferiora, ut proportionabiliter se habentia inter se.* Et citant pro suâ sententiâ D. Thomam *libr.* 8. *Metaph. lect.* 3. & *libr.* 10. *lect.* 3. & *in* 1. *part. quæst.* 13. *art.* 5. & sæpe alibi. Addunt asserentibus Masio *de Ente sect.* 1. *quæst.* 6. & Gallego *controvers.* 20. hanc esse Thomistarum sententiam, quam tuetur etiam & verissimam appellat Vasquez *in* 1. *part. disp.* 22. *cap.* 5. & *disp.* 114. *cap.* 2.

Quæ sit vera D. Thomę sententia?

Iterum, iterumque displicet tota hæc Cōplutensium doctrina: Nam Primò Præceptorem Angelicum à propriâ Scholâ exesse præcipit, & in Nominalem protrudit: Nam Secundò malè exponit Nominalium Sententiam. Et quidem illud prius esse certum existimo, quoniam Distinctio rationis ratiocinatæ est Character Thomisticus; & qui illâ amotâ vel Distinctionem ex naturâ rei, vel Rationis ratiocinantis, quæ expressiva est, & à connotatis desumitur, etsi se esse Thomistam putet, non est verus Thomista. Et quidem hanc esse veram & genuinam Angelici Doctoris sententiam, apud Lalemandetium in *Metaph. disp.* 1. *partit.* 3. *colmun.* 25. testatur P. Suarius, qui *disp.* 2. *Metaph. sect. ultim. num.* 8. asserit Scotum non differre à D. Thomâ re ipsâ, sed tantùm in ratione explicandi. Subscribit Suario Meurissius, inquit enim, illos duos celebres Doctores (D. Thomam, & Scotum) non aliter in hoc, quàm verbis differre. [Et hîc obiter nota, etiam Scotistas interdum Nominalium Opiniones amplecti, quoniam P. Metensis, quem

N. B. *In Schola Nominaliū aliud est* attingere, *aliud* exprimere. *Unde Terminus communis, attingat, aut nō universa inferiora confusè, unicam solam habitudinem exprimit, & id totum quod exprimit est Unum in multis, & de singulis verificatur.*

Etiam Scotistæ nonnunquam Opinionibus Nominalium adhærent.

quem *Scotistam famosissimum loc. cit.* Lalemandetius nominat, *libr.1.Metaph. quæst.9. concl.3.* inter Ens & Differentias, quibus contrahitur, ex naturâ rei distinctionem admittit: & *quæst.* 10.*conclus.*2. eam vult esse expressivam penes clarum, aut obscurum conceptum.

Et prætereà etiam illud posterius (malè à Complutensibus exponi Nominalium Sententiam) certum est. Nam ex traditâ à Complutensibus expositione sequitur, omnes Propositiones, in quibus *Ens* prædicatur, esse falsas. Et has ex.gr. *Substantia est Ens, Accidens est Ens, Petrus est Ens*, &c. in examen vocemus. Eas autem esse falsas demonstro. In iis enim id de subjectis dicitur, quod *Entis* nomine significatur. At Complutensium sententiâ, nomen *Ens* significat immediatè inferiora ut proportionabiliter se habentia inter se. *Ergo Petrus* (& idem de Substantiâ, de Accidenti, & de quibuscumque aliis subjectis dicito) *est omnia Prædicamenta, proportionabiliter se habentia inter se*. Ergo hîc Complutenses se subducunt ab Scholâ Thomisticâ, & se ingerunt in Nominalem, cujus generale fundamentum obnubilant.

Quam nego esse D. Thomæ Sententiam, esse aliquorum Thomistarum non nego, quoniam nonnullis à Cajetano ductis (aut si velis, seductis) esse Nominalibus placuit. Unde & hæc ipsa Nominalium Opinio non rarò adtribuitur Thomistis, quo præjudicio actus Lalemandetius *Cursûs Philosoph. tom 3. disp.1. part.3. columm.*24. sic scribit. [Prima (Sententia) est Thomistarum tenentium Ens contrahi ad sua Inferiora per modum expressioris conceptionis alicujus Entis contenti sub Ente: ita ut uterque conceptus, tam Entis, quàm Substantiæ, v.gr. simplex sit, & irresolubilis in duos conceptus, solùmque differant, quia unus est magis determinatus & expressus, quàm alius. Unde, si quæretur ab eis, quando Ens contrahitur ad Substantiam, quidnam ratio substantiæ addat supra Ens? Respondebunt, quòd tantummodò addit expressiorem conceptionem ipsius Entis, non verò aliquam formalitatem realem [*] seu aliquid de novo reale, &c.] Quibus verbis hic Author ostendit, se bene callere Nominalium doctrinam.

*] *Substantia in Nominalium Schola, sicut in aliis est Ens per se. Perseitas nō addit supra Ens formalitatem realem, hoc est, ex natura rei, aut ratione ratiocinata distinctam, at addit formalitatē distinctam expressivè, hoc est, distinctam extrinsecè, penes diversa connotata.*

An Entis formalis conceptus sit confusus?

Pergunt ulteriùs in suo discursu Complutenses, & §. 2. *num.* 24. in Nominalium persistentes sententiâ, pronunciant, *Enti non correspondere in Intellectu unum conceptum formalem perfectum, sed imperfectum & confusum*. Et citant Cajetanum *tract. de Nominum Analogiâ cap.*4 *&* 5. & *in tract.* [*] *de conceptu Entis*.

*] *Probat iste Tractatus in Operibus Cajetani post Tractatum de Nominum Analogia.*

Omnes Scholæ admittunt distinctionem Formalem, sed illam diversimodè exponunt.

Respondeo, in omni Scholâ inter Conceptum superiorem, qui contrahitur, & Differentias contractivas, debere formalem distinctionem admitti: totamque differentiam consistere in explicandâ distinctione formali: quoniam *Formalis Distinctionis* nomine, eam Scotistæ intelligunt, quæ est ante mentis operationem, & *ex naturâ rei* appellatur. Et eodem Thomistæ nomine, quoniam Præcisiones Objectivas admittunt, *rationis ratiocinatæ* distinctionem significant. Et tandem Nominales, nam præcisiones Objectivas impossibiles judicant, & ad expressiones recurrunt, eodem prorsus vocabulo indigitant *rationis ratiocinantis* distinctionem, quæ est extrinseca, & fit per expressiones ad differentia connotata, unde à multis *Expressiva* vocatur.

De distinctione ex natura rei.

De distinctio ne rationis ratiocinatæ.

De distinctione rationis ratiocinantis.

LVIII.

Charactericū Thomisticæ Scholæ fundamentum.

Est sanè Angelicus Præceptor Scholarcha in Schola Thomisticâ, in quâ omnia quæ formaliter distingui censentur, exponi debent per Præcisiones Objectivas. At id non tollit, quòd D. Thomas [ut illud felicissimum Ingenium, quo fuit exornatus divinitùs, exerceret, & ostenderet Posteritati se percallere aliarum etiam Scholarum Principia, doceretque, quo debeant Nominales ex. gr. modo intra suæ propriæ Scholæ terminos philosophari] in aliquibus Opusculis voluerit ad Nominalium Scholæ fundamenta discurrere, & per expressiones & connotata extrinseca Formalitates explicare. Hinc est totum librum *de Ente & Essentiâ* Nominalium illustrare sententias: & hanc ob rem etiam in Quæstione præsenti pro Nominalium Opinione à Complutensibus citari. Scribunt enim. [Ait D. Thomas Ens contrahi ad Prædicamenta, quia nimirùm id ipsum, quod significatur imperfectè & confusè nomine *Entis*, significatur perfectè & distinctè nominibus *Substantiæ, Quantitatis, Qualitatis*, &c. Videatur Angelicus Doctor 1.*contra Gent. cap.* 25. ubi negat *Ens* posse propriè contrahi per aliquam Differentiam: & *quæst.*1. *de Verit. artic.* 1. dicit Inferiora contrahere Ens, non quia addunt aliquam naturam, *sed in quantum Inferiora Entis exprimunt ipsius modum, qui nomine* Entis *non exprimebatur*, &c.]

An, & cur D. Thomas aliquādo ad Principia Nominalium discurrat?

*] *At Sanctus Doctor* 1. part. quæst.5. art.3. *ubi propriam sententiam tradit, contrarium asserit, ut* §. Dixi *notavimus*.

Ergo in quâcumque Scholâ philosophemur, dicturi sumus prædicatum Supremum *Ens*, formaliter à suis Differentiis distingui, & manebit penes quemcumque sic loquentem exponere, quid intelligat nomine *Distinctionis formalis*. Ergo dicet Scotus *in* 1. *dist.*3. *quæst.*3. Ens dicere conceptum unum objectivum, ex naturâ rei à Differentiis contractivis distinctum: & dicent Thomistæ, quibus subscribit Suarez *disp.*1. *Metaph. sect.*2. Entis conceptum esse unicum, sed à Differentiis ratione ratiocinatâ distingui. Et dicent Nominales, eumdem conceptum objectivum etsi materialiter multa contineat, esse expressivè unicum, & à Differentiis expressivè distinctum. Et hac doctrinâ positâ ingreditur Quæstio, quæ interrogat; *Utrum* Ens *sit Transscendens, omnesque formalitates inferiores pervadat?* Et quia alterutrum dicatur, est difficultatibus multis obnoxium, & tamen *in Critic. Philos. dissert.*5. *art.* 1. *sect.* 4. argumentum gravissimum, in cujus dissolutione præpediuntur Dialectici, summâ claritate & facilitate diluitur, illud hîc repono, & expono. Sic Dilemma (bimembre Ratiocinium) formatur.

An Ens à suis Inferioribus distinguatur formaliter?

N. B. *Scotus docet Ens esse Univocum: Suarius Analogum.*

Quæstio Principalis proponitur.

LIX.

Aristoteles 3. Metaphysi Entis Transscendentiam admittit: inde enim probat Ens non esse Genus, quia Genera nō sunt transscendentia.

Vide Lalemandetium in Metaph. disp. 1. *partit.* 3. *col.*28.

Vel transscendit, vel non transscendit Ens. Neutrum potest dici? Ergo Aristotelis, & Peripateticorum omnium pace, dantur duæ Contradictoriæ simul falsæ.

Probatur Minor: & primò, quò ad priorem partem. *Quoniam, si Entis transscendentia admitteretur, omnes res, quæ censentur, & dicuntur diversæ, coinciderent, & non distinguerentur inter se. Esset enim Substantia Accidens; & Homo, quem dicunt esse Animal rationale, esset Equus & Mulus, quibus non est intellectus.* Et Sequela probatur, *Quia, quando Ens dispescitur in Substantiam,*

stantiam & Accidens, per Perseitatem, & Inalietatem, tanquam per proprias differentias contrahitur. Atqui Perseitas est Ens: Inalietas est Ens: id enim negari nequit, si Entis Transscendentia admittatur. Ergo nihil additur supra Ens in conceptu Substantiæ. Ergo nihil additur supra Ens in conceptu Accidentis. Substantia ergo & Accidens non habent unde possint distingui. Erit igitur Substantia Accidens: & Accidens erit Substantia. Et, quia simile Argumentum poterit de quâcumque Differentiâ formari. Omnia, quæ sunt in Mundo, erunt una Res, unum Ens. Et neganda veniet Rerum & Entium ab omnibus admissa & asserta Pluralitas.

Negat Transscendentiam Scotus; Et, quia sunt multi, qui de ejus volunt dubitare sententia, ejus verba produco. In 1. dist. 8. quæst. 2. *sic infit.* Cōceptus contrahentes Ens dicunt modum intrinsecum ipsius contracti; & non aliquam realitatē perficientem illam: puta realitatem differentiæ. *Et post pauca.* Cōceptus Entis sine modo, est conceptus cōmunis, & imperfectus: cōceptus autem Entis cum modo est conceptus proprius, & perfectus. *Ergo Perseitas, & Inalietas sunt modi, qui se tenēt ex parte objecti, & superadduntur Enti.*

Probatur eadem Minor: & secundò quò ad posteriorem partem: Quoniam, *si Entis Transscendentia negetur, omnes res, quæ censentur diversæ, ex alio capite rursus coincident, & non distinguentur inter se. Erit Substantia Accidens: & Homo, quem esse dicunt Animal rationale, erit Equus & Mulus: quibus non est intellectus.* Et Sequela probatur. *Quia, quando Ens dispescitur in Substantiam & Accidens, per Perseitatem & Inalietatem, tanquam per proprias differentias contrahitur. Atqui Perseitas nihil est: & Inalietas nihil est. Quod profectò id negari nequit, si Entis Transscendentia negetur.* [Et id ostenditur clarissimè, *Nam, si hæc Propositio,* Perseitas est nihil, *est falsa: ista erunt vera,* Perseitas est non nihil. Ergo Perseitas est aliquid. Ergo Perseitas est Ens. Ergo transscendit Ens, siquidem de Perseitate, & per consequens, de ultimis Differentiis prædicatur.] *Ergo, si Perseitas est nihil, & Inalietas est nihil: Substantia & Accidens nihil addent supra rationem Entis: Nil ergo habebunt, unde possint secerni. Ergo Substantia erit Accidens, & Accidens erit Substantia. Et, quia simile Argumentum poterit de quâcumque Differentiâ formari, omnia, quæ sunt in Mundo, erunt una Res, unum Ens. Et neganda veniet Rerum, & Entium ab omnibus admissa, & asserta Pluralitas.*

Hoc Dilemma Cornutum, multorum non fatigavit tantùm, sed & arietavit Ingenia, quoniam ut se expedirent, diversas sunt ingressi vias, in quibus obvias repererunt, gravissimas difficultates.

Scotus *in 1. distinct. 3. quæst. 3. §. ad quæst.* ut jam dixi, & cum eo sui Discipuli, negant Transscendentiam rotundè; sed per circulos acti, non semper benè præcedenti Argumento respondent.

An Entis Trāscendentia possit absolutè concedi, aut fortè absolutè negari?

Alii considerantes, nec posse Entis Transscendentiam absolutè concedi, nec posse absolutè negari, [quia, si alterutrum fiar, paulò antè positum caret solutione Dilemma] inierunt viam mediam, & sub distinctione responsuri, quæsiverunt duos sensus, ut in altero Entis Transscendentiam concederent: in altero verò negarent. Sed, quia in eâdem viâ solent esse diversæ semitæ, aliis per istam ire libuit; aliis ire per aliam.

LX. De distinctione Entis in Ens quid, & Ens quale.

Ens quid ab *Ente quali*, cum multis aliis, *disp. 2. de Æquivoc. qu. 1.* Merinerus distinguit. Vocat *Ens quid* illud prædicatum, quod dicitur de Capitibus Prædicamentorum, ut quando dicimus, *Substantia est Ens, Quantitas est Ens. &c.* Vocat autem *Ens quale*, quod verificatur de Differentiis, & Passionibus Entis. Subscribit illi Lalemandetius, qui *disp. 1. Metaph. partit. 3. column. 31.* sic statuit. [Ut conformiter procedamus ad Resolutiones Superiorum Partitionum, multò veriùs existimamus Passiones Entis, Modos quibus Ens dividitur in decem Prædicamenta, & ultimas Differentias non esse Entia *ut quid*, sed tantùm *ut quale*. &c.] At in hac doctrinâ duo vocabula video, at duas res per illa significatas non reperio, & tamen prospecto Circulum manifestè committi. Dicunt enim Autores, qui hanc doctrinam tuentur *Ens quid* esse illud, quod de Differentiis non prædicatur: & *Ens quale* esse illud, quod de ipsis prædicatur. Et addunt posteà *Substantiam* non esse totaliter idem ac *Ens*, quia supra *Ens quid*, superaddit *Ens quale*.

An committatur Circulus.

Alii *Ens* in *Ens Completum*, & *Ens Incompletum* distinguunt: & *Completum* appellant, quod *Ens quid* Merinerus, & Lalemandetius nominarant: nam quem isti *Ens quale* dicebant, *Incompletum* appellant.

De Ente Completo & Incōpleto.

Alii Ens quid, & Completum *Ens nominale* dici jubent: & Ens quale, & Incompletum, volunt *Ens participiale* vocari. P. Antonius Bernaldus de Quiros *in Cursu Philosoph. tract. 2. p. 4. disp. 26. pag. 181. à num. 36.* Ens in *Concretum*, & *Abstractum* dispescit, vultque Abstractum transscendere, Concretum verò non transscēdere. Alii loquuntur aliter: quoniam omnes eò tendunt, ut congruam aliquam distinctionem inveniant, juxtà quam Ens uno modo acceptum Differentias transscendat, & alio modo acceptum non transscendat. His autem præmissis erit Nostra

De Ente nominali & participiali.

De concreto & abstracto.

Conclusio. *Sanè* (1) *Entis Transscendentia est certissima.* (2) *Transscendentia, & Non-transscendentia, universim loquendo, benè exponitur, si prædicatum commune bifariam (nempè adjectivè, & substantivè) usurpetur: non autem si in Quale Quid; Incompletum, & Completum: aut denique in Participiale, & Nominale, aut deniq; in Abstractum, & Concretum, distribuatur.* (3) *Et hæc de Transscendentiâ, & Non-transscendentiâ Doctrina, non est specialis in Ente; quoniam admitti debet in omni prædicato communi.* Continet tres partes hæc Conclusio, singulas breviter diluc idemus.

De Ente substantivè, & adjectivè sumpto.

An, & quo sensu sint Trāscendentia omnia Superiora Prædicata?

LXI. Sententia quæ Entis Transcēdentiam admittit, est hodie in Schola communis.

Prima Conclusionis Pars, est communiter in Scholis admissa. Eam tuetur Bernaldus, quē paulò antè produxi: & pro eâ citat Cajetanum, Soncinatem, Sotum, & alios Thomistas, quos citant, & sequuntur Complutenses *disp. 11. Logicæ disp. 4. num. 38.* Suarium *disp. 2. Metaph. sect. 5.* Fonsecam *qu. 4. Metaph. qu. 4. cap. 2. sect. 1.* Tellesium *disp. 51. sect. 1.* Arriagam *disp. 11. num. 32* Comptonum *disp. 40. sect. 4.* Hurtadum *disp. 2. Metaph. §. 35.* Vasquezium *in 1. p. disp. 22. num. 6.* Suarium Lusitanum *tract. 1. Metaph. disp. 1. §. 13.* Et addit hanc eamdem Sententiam amplecti Patres Societatis communiter.

De Ente substantivè & adjectivè sumpto.

Ut Secunda Pars Conclusionis probetur, recurrere debebimus ad Tertiam, quia difficultates, quæ ob defectum vocabulorum in Secundâ inveniuntur (Ens enim eodem modo sonat, sivè substantivè, sive adjectivè sumatur) non reperietur in Tertiâ, nam Genera, & Species, etiam pronunciatione, & sono differunt, quando substantivè, & quando adjectivè accipiuntur, non enim est eadem vox *Animal*, & *Animalis*; nec *Homo*, & *Humanus*. Et, ut hæc illustretur doctrina, Asserta sequentia subscribantur. Et erit

PRI-

An,& quomodo Conceptus Generici & Specifici, sint transscendentes?

PRIMUM. *Nullum Genus,& nulla Species;& generaliter loquendo, nullum Prædicatum superius transscendit, si substantivè accipitur: & omne superius Prædicatum transscendit, si adjectivè sumatur*. Demonstratur clarissimè, quia *Animal* est Prædicatum Genericum Substantivum, & *Animalis,le.*adjectivum: *Homo* est Prædicatum Specificum Substantivum, & *Humanus,a, um*. Adjectivum. Et tamen licèt Substantiva non transscendant: Adjectiva transscendunt; quoniam hæ Propositiones falsæ sunt, *Rationalitas est animal, Irrationalitas est Animal. Quinque Sensus externi sunt Animalia, & Potentiæ Animæ Sensitivæ sunt Animalia*. &c. *Petreitas est Homo. Pauleitas est Homo*. &c. Item, *Caput Petri est Homo, Manus Petri sunt Homines*. &c. Et nihilominùs sunt veræ Propositiones hæ. *Rationalitas est differentia Animalis. Irrationalitas est differentia Animalis. Quinque Sensus sunt Animales, & Potentia Animæ Sensitivæ sunt Animales*, &c. *Petreitas est Humana, Pauleitas est Humana*. &c. Item *Caput Petri est Humanum. Manus Petri sunt Humana*. &c. Quæ doctrina etiam ad accidentia extendi potest; licèt enim non possimus dicere, *Vestis Imperatoris est Cæsar*, possumus, & debemus dicere, *Vestis Imperatoris est Cæsarea*.

LXII. Ens, sicut cætera Prædicata Superiora, & non aliter trãscendens est.

SECUNDUM. *Sicut* Homo, *&* Humanus *quorum primum est Substantivum, & secundum adjectivum, se habent suorum Inferiorum respectu: sic similiter se habent* Ens substantivum, *&* Ens adjectivum *respectu Inferiorum suorum*. At *Homo* non transscendit, & tamen *Humanus, a, um* transscendit. Ergo Ens substantivum non transscendit, & Ens adjectivum transscendit.

Transscendentiæ Expositio, si non sit generalis, non est bona.

Corollariũ I. *Malè igitur, ut Trãsscẽdẽtia exponatur*, ad Ens quid, *&* Ens quale *recurritur*. Demonstratur. Quia, si per hanc distinctionem benè Entis Transscendentia exponeretur, benè etiam per illam Generum, & Specierũ Transscendentia exponeretur. At istud non est verum. Ergo neque illud ex quo istud infertur. Probatur Minor. Quoniam *Animal quale*, aut *Homo qualis* non transscendit: est enim falsum dicere, *Rationalitas est Animal quale*, & similiter est falsum dicere, *Petreitas est Homo qualis*. Immò etiam similiter est falsum dicere, *Vestis Imperatoris est Cæsar qualis*.

Ens quid, & Ens quale.

Ens completũ, & incompletũ

Corollarium II. *Malè etiam, ut Entis Transscendentia explicetur*, Ens *in* Completum, *& in* Incompletum *distribuitur*: Persuadetur. Quoniam, ut dicebamus, Distinctio, quæ in Ente locum habeat, in universis prædicatis superioribus illum habere debet. At hæc distinctio in iis non valet. Ergo nec in illo valere potest. Probatur Minor. Quia *Animal incompletum*, aut *Homo incompletus* non transscendit: est enim falsum dicere *Rationalitas est Animal incompletum*, & *Petreitas est Homo incompletus*, & etiam *Vestis Imperatoris est Cæsar incompletus*. Quoniam Animal à Rationalitate præcisum est completum Animal: & Homo à Petreitate præcisus est Homo completus: & Imperator, etiam si nudus sit, est Cæsar integer.

Animal completum.

Homo completus.

Ens nominale, & Ens participiale.

Corollarium III. *Malè etiam, ut Entis Transscendentia defendatur*, Ens *in* Nominale, *&* Participiale *dividitur*. Et id propter eamdem rationem. Quia Genus, quod de Homine, & Bruto prædicatur, si nominaliter sumatur, est *Animal*: &, si participialiter, est *Animans*: & tamẽ *Animans* nõ est Transscendens; sunt enim falsæ istæ Propositiones, *Rationalitas est animans, Irrationalitas est Animans, Petreitas est Animans*. &c. ipsæ enim formaliter loquendo, non animant Hominem, Brutum, aut Petrum, sed sunt Formæ, quæ animant ista subjecta, taleitates.

Ens concretũ, & Ens abstractum.

Corollarium IV. *Denique, ut eadem Entis Transscendentia propugnetur, ineptè* Ens *in* Concretum, *&* Abstractum *dispescitur*. Probatur, quia *Animal, Homo, & Cæsar*, Concreta sunt: & *Animalitas, Humanitas*, nec non *Cæsareitas* Abstracta: & tamen hæc Abstracta non transscendunt: non enim *Rationalitas est Animalitas, Irrationalitas est Animalitas*. &c. nec etiam *Petreitas est Humanitas*. &c. nec deniq; *Vestis Imperatoris est Cæsareitas*, dicimus.

Generalis doctrina.

His igitur, quæ attentè debent legi, præmissis, esto

CONCLUSIONUM CONCLUSIO. *Datur, & non datur Transscendentia in omni Prædicato communi (Generico, Specifico. &c.) Non enim datur, si substantivè; & datur, si adjectivè sumatur*.

ARTICVLVS X.

An apud Græcos, sicut Indicativus, sic etiam Subjunctivus Modus habeat Participia?

LXIII. Dialectus Metaphysica habet in singulis Temporibus sua Participia.

IN Dialecto Metaphysicâ Participia ad Modum Subjunctivũ pertinentia posuimus, & nequis illa omninò superflua esse judicet, à Linguâ Græcâ, quæ talibus Participiis carere dicitur, argumentum desumens, ostendam impræsentiarùm breviter, non solùm Verba Adjectiva, sed ipsummet Verbum Substantivum (erga quod tam Græci, quàm Latini Grammatici cum summâ avaritiâ procedunt) habere Optativa, & Subjunctiva Participia. Ergo ex Evangelicâ Historiâ aliquos locos producamus. [Dabo unum, aut alterum, tantummodò: quia pauca pro re tam certâ, persua-

Et hoc etiam in Subjunctivo In quo differat Vulgati & Mõtani Versiones

dendâ sufficiunt. *Et* addam duos Interpretes (Vulgatum, & Ariam Montanum) quorum prior pro Participio Græco Latinum Participium non posuit, nam illud in Linguâ Latinâ non reperit, sed circumloquutus per periphrasim, sensum expressit. Posterior verò, quia voluit Participii circumstantiam exprimere, sæpè Præsens pro Præterito expressit. *Et* utriusque defectum Versio Metaphysica corrigit, in quâ, & Participii, & Temporis circumstantia, prout in Græco ponitur, significatur.

An, & quando uxorem dimittere liceat?

MAtth. *cap.* 1. 19. in utroque Verbo (tam Substantivo, quàm Adjectivo) nostri Dicti probationem invenio. Ibi enim legitur. ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. Vulgatus. *Joseph autem Vir ejus, cum esset justus, & nollet eum traducere, voluit occultè dimittere eam.* Arias Montanus, *Joseph autem Vir ejus, justus existens, & non volens exemplum facere; voluit.* &c. Ergo subintelligitur particula Subjunctiva, & utrumque Participium ad Modum Subjunctivum spectat, unde iste Textus exprimeretur per hæc verba, si in Dialectum Metaphysicam traduceretur. *Joseph autem, vir ejus,* **essens** *justus, & non* **vellens** *eam exemplificare, voluit occultè eam dimittere.* &c.

Textus est clarus, licèt illum Concionatores conceptibus, piis potiùs, quàm veris obnubilent

Et hìc obiter nota ὁ ἀνήρ, *Vir* cum articulo poni, ut sciamus, fuisse multos Josephos, à quibus ille de quo erat sermo debuit Articuli positione distingui. Si illa verba transferantur Hispanicè, differentia percipietur clarissimè; aliud enim est dicere, *Joseph Esposo de la Virgen*, & aliud *Joseph el Esposo de la Virgen*. Illud enim posset dici, etsi nonnisi unus Josephus esset; hoc autem plures esse supponit.

Quid importet Articuli positio, aut omissio?

Ajusticiar verbum Hispanicū est, quod tametsi *condemnare secundum Justitiam*, stando literæ rigori significet, usus obtinuit, ut pro ultimâ sententiâ usurpetur. Et quidem condemnantur rei, cùm ut puniantur, tùm ut eorum exemplo alii à similibus peccatis abstineant. Ex istis duabus causis priorem exprimit verbum Latinum *Punire*: quoniam, ut inquit Cicero, *Supplicium est pœna peccati*: & posteriorem Græcum παραδειγματίσαι, *exemplum facere*, quoniam

Exponuntur verba aliqua: nempe, Hispanicum, *Ajusticiar*. Latinum *Punire*, & Græcum παραδειγματίσαι.

Oderunt peccare Boni Virtutis Amore:
Oderunt peccare Mali formidine Pœnæ.

LXIV. De Sensuum verbis.

POsteà *cap.* 2. 9. οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν. Vulgatus. *Qui cùm audissent Regem, abierunt.* Arias Montanus. *Illi autem audientes Regem profecti sunt.* Et in Dialecto Metaphysicâ. *Illi autem* **audivissentes** *Regem, profecti sunt.*

Et huc, quia Historiographus Sacer Verbo ἀκούω, hoc est, *audio*, fuit usus, advoco universos Philosophos, & antequam eis Psychicā Quæstionem proponam, peto ut me Grammaticè discurrentem auscultent. Sic enim inquam.

Quem Casum regant?

Verbum ἀκούειν *audire* regit Genitivum [quem etiam casum recipit apud Scriptores profanos; dixit enim Demosthenes.

ἀκούειν τῶν βουλομένων συμβουλεύειν. *Audire volentes dare consilium*] quicum præter videndi Verbum omnia Sensuum Verba in Linguâ communi conveniunt. Et excipiuntur illa quæ *videre* significant: nam postulant Accusativum. Actor. 9. οὐδένα ἔβλεπε. *Neminem videbat*. Et consultò monui hoc discrimen in Linguâ Communi inveniri, quoniam in Dialecto Atticâ omnia sentiendi verba regunt Accusativum.

Dialectus Attica à Lingua Communi dissentit.

Et hac doctrinâ præmissâ ingredi Quæstio potest, quæ interrogat, *Utrùm per radios à Sensu in Objectum transmissos, an verò per radios* [*] *in Sensu ab Objecto receptos, Sensatio fiat?* & *Utrū eodem debeamus modo de universis Sensibus philosophari: an verò aliter de Visione, & aliter de aliis Sensationibus sit statuendum?*

Quo modo Sensus propria objecta percipiant?

*] *Quos alii radios, alii species appellant.*

Videntur Attici censuisse, omnes sensus eodem modo operari, omnesque Activos esse: ideò enim voluerunt omnia sentiendi verba esse Activa. At cæteri inter Visum, & alios sensus distinxisse videntur, Oculosque cùm colores prospectant activè agere radios ex se emittendo: Aures autem (& idem dicendum est de aliis Sensibus) sonos passivè audire, recipiendo in se radios ab Objectis transmissos.

Vtrùm omnes Sensus attingant sua objecta eodem modo?

Ego autem in Psychicâ, quia species Intentionales universas rejicio, contra utramque Opinionem statuo, Sensus omnes, nec per immissos, neque per receptos radios, propria Objecta percipere.

An admitti debeant Radii, aut Intentionales species?

CLaudamus hunc Articulum verbis, quibus Historiam Christi S. Joannes Theologus, & Evangelista concludit.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ, ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν [*] γράφηται καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι, τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. Vulgatus, *Sunt autem & alia multa, quæ fecit Jesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror Mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.* Arias Montanus. *Sunt autem & alia multa quæcumque fecit Jesus, quæ si scribantur ad unum, nec ipsum arbitror Mundum, capere scriptos libros.* Et in Dialecto Metaphysicâ. *Sunt autem, & alia multa quæcumque fecit ipse Jesus; quæ, si scriberentur* [a] *singillatim* (Hispan. *uno por uno*) *ipsum arbitror Mundum, posse capere libros* **scribere-tos**.

*] *Præsens ponitur pro Imperfecto.*

Quàm multa in Mūdo Christus fecerit?

ARTICVLVS XI.

De Modis essendi Perfectis; Videlicet De Sam, Sem, Sym, Som, Sum.

LXV. An esse multos essendi modus sciverit Aristoteles?

ENS multis modis dici, & Verbum *Sum*, *es*, *fui*, modis diversis usurpari, certum est. De istorum Modorum significatione & acceptione variis in locis disputat Aristoteles; sed præcipuè *libr.3. Metaph.cap.2.* nec non *libr.6. cap.1.* utrobique enim ait. τὸ ὂν λέγεται μὲν πολαχῶς. *Ens dicitur quidem multipliciter.* Sed posteà, ubi in particulari essendi modos explicandos adsumit, non ponit istos, quos impræsentiarùm edissero, sed alios, quorum in aliis Controversiis poterit Metaphysico prodesse & servire cognitio.

Cujusdam Æmuli contra Dialectum hâc expostulatio.

Sed, quia statim obloquuntur Grammatici, & proprio pede (ne pessumdant, dicam) universa mensurant, audire proderit, quæ de Sublimio (Grammaticus est, Philosophiâ tinctus, & in Theologicis audescens) notata in Schediasmatis nostris reperio, ibi enim lego. [Rem esse tenuem, humilemque, ac alienam à dignitate & autoritate Theologicâ de vocum significatione disserere postquam Paginas præcedentes legisset; Sublimius (sit hoc Æmulo nomen) vociferabatur. Sublimius, inquam; qui, ut correspondeat nomini, fastidit omnein Dissertationem, quæ tractat de mysteriis Grammaticis, Et, ut cæteros in suam sententiam trahat, illam firmat Ariminensis Concilii exemplo, de quo hæc scribit Hieronymus: *Post productam Fidei formulam, de Us 1 Æ nomine rejiciendo verisimilis ratio præbebatur; Quia in Scripturis, ajebant, non invenitur, & multos simplices novitate suâ scandalizat; placuit auferri; non enim cura erat Episcopis de vocabulo, cùm sensus esset in tuto*, &c. Ergo, si tunc Episcopis non erat de vocabulo cura: nequaquam hodie in Episcopo laudari poterit, non jam cura tautùm, sed & solicitudo de vocabulis.]

Concilium Ariminense 400. Episcoporum, quorum 80. Arriani erant, anno Christi 359. celebratum est. Vide Timannu Gisselium ad eumdem annũ.

Quando sit, & quando non sit cura habenda de vocibus.

In ultimâ lineâ Hieronymiani testimonii, quod conta nos adducebat Sublimius, manifestam solutionem invenio. Non est habenda de vocabulis cura, ubi est in tuto sensus. Ergo ubi sensus non est in tuto, magnâ sunt cura singula inspicienda & consideranda vocabula. Nisi enim illorum significatio constet, in tuto nunquam esse poterit sensus.

De Hæresi Arriana.

Hoc ipsum suadet Christianorum dissidia, quæ in Hæresis Arrianæ infantiâ. Tunc spiritu diverso multa, sunt facta, scripta, dicta, quæ Ecclesiam perturbarunt. Et, si rem bene examinem, non omnia semper fraude & malitiâ Hæreticorum; sed errore & æquivocatione nonnunquam aliquorum etiam Orthodoxorum. Sub illud tempus (sub annum 400.) de multarum vocũ significatione quærebatur. Erant voces novæ 1 & *Essentia, Substantia, Subsistentia*, &c. voces aut ignotæ aut ambiguæ; & ideò aliter & aliter interpretatæ. Hac occasione æquivocationes, & adlucinationes irrepserunt; & sub verbis Catholicis protrudebatur Hæresis; & interdum Catholici, etsi bene sentirent, non satis bene loquebantur. Aperuit viam Veritati inveniendæ, Catholicisque ab Heterodoxis distinguendis Athanasius, indicens, ut ante disputationem unusquisque quo voces illas sensu acciperet, significaret, Et fuit Consilium saluberrimum, & posteà adprobatum in diversis Conciliis; nam semel cognito, & exposito terminorum valore, gravissimæ & molestissimæ contentiones cessarunt.

Æquivocationibus & defectu vocabulorum fovebatur & promovebatur.

Malè interdum illi ipsi, qui bene sentiebant, loquebantur.

Quo modo S. Athanasius processerit?

An illum debeamus imitari?

Et Ego, qui jam à quinquaginta annis, vel pluribus profiteor Theologiam, Scholasticorum libros lego, & pervenire ad ipsa prima Quæstionum Fundamenta desidero, & plerasque omnes homonymiâ laborare percipio ab Athanasio monitus, tollere omnes nebulas volui, ubi deerant, inventis sufficientibus vocibus. Illas Articulo VII. exhibui: nunc expono.

Sare

Sare

Prima essendi Differentia explicatur.

LXVI. Proponuntur tria quæ sunt specialiter examinanda.

TRia sum impræsentiarùm breviter probaturus: Primum esse Philosophis universis notum in Ente *sare* & *sere* (exercitium Essentiæ, & exercitium Existentiæ) distingui. Secundū, observatum jam olim ab Autoribus fuisse Linguam Latinam, ut essendi differentias expouat non habere sufficientia vocabula. Tertium, *Quando*, quod in Prædicamento ponitur Temporis differentias concernere; & has Existentiam afficere (Tempus enim & Existentia Materialis sunt duo fortassis nomina, & una res) Essentiis igitur ab Existentiâ præcisis nullum omninò prædicatum competit, quod temporis circumstantiam includat.

An Tempus ab existentia distinguatur?

Sunt quærenda vocabula, ut essendi differentiæ exprimantur.

Sanè, debere hanc essendi differentiam, quam *sandi* voculâ significamus, admitti necessariò debere: & tamen non esse in Lexico Latino sufficientia, ut illa signetur & dilucidetur, vocabula, ingenuè fatetur P. Joannes Lalemandetius *disp.* 7. *Metaph. partit.* 1. *columm.* 128. inquit enim. [Colligitur quoque Resolutio præsens ex Superiori; si enim essentiæ habeant aliquam realitatem in se ipsis, debet illa realitas aliquo nomine nuncupari; vocabitur autem *potentia*, quia eam non diximus actualem, sed potentialem; dicetur *objectiva*, quia est objectum alicujus potentiæ activæ, per quam reducatur illa realis potentialitas ad actualem; & cùm sit realis illa potentialitas, ut ostendimus supra (probatum est enim eam non esse purum nihil) non potest dici *Logica tantùm potentiâ*, sed *Realis*, non quidem realis actualis, sed realis potentialis; Per quā distinctionem facilè solvuntur argumenta, quę fieri possunt cōtra Henricū, & Albertinū.] Ecce inter *Esse* quiditativum & *Esse* existentiale Lalemandetius distinctionem fatetur, & quia caret vocabulis, quibus illam significet, quærit, sed non videtur reperire opportuna. Nos autem juxta nostram Dialectum Scholasticam hanc Conclusionem proponemus.

Caret vocabulis Lalemandetius.

An ante quam existant Essentiæ dicendæ sint Puræ Potentiæ?

Essentiæ non sunt purum nihil.

Resolutio *esse quiditativum* ab *esse existentiali* discernēs

Aliud est habere essentiam, *& aliud* habere existentiam. *Sed, quia, ut hæc distinguat, non habet Idioma commune sufficientia vocabula, illud prius significetur verbo* sare, *& hoc posterius verbo* sere.

In hac Conclusione, quoad substantiam, Scriptores ingeniosi conveniunt; at, quia carent opportunis vocabulis, conceptus suos nequeunt dilucidare.

Autores, qui nobiscum sentiunt, sed non bene, loquuntur.

De modo communi loquendi

REceptissima est in Scholâ *Entis participialis* ab *Ente nominali* distinctio, quæ semel admissa, fortè posset sufficere; quia voces inventæ sunt, ut nostros conceptus explicemus. At quia Grammatica speculativa, & Etymologia, quę vocum meditatur originem, hæc nomina non vult admittere, Autores, qui fuerunt illis usi, in hac Sectione proponemus; & in sequenti producemus alios, qui tametsi cum istis senserint, sciverunt meliùs loqui, quàm isti.

An hæc nomina malè imposita sint?

Præcipui ergo Philosophi, qui inter *Ens nominale*, & *Ens participiale* distinguunt, sunt hi.

LXVII. P. Philippus exponit tres modos diversos essendi.

PAter Philippus à Sanctissimâ Trinitate 3. *part. Summ. Phil. quæst.* 19. *art.* 1. sic scribit. [*Esse* autem sumitur tribus modis: Primò pro copulâ in compositione convertente (lego, connectente) attributum cum subjecto: Secundò pro Essentiâ & quiditate rei, unde dicitur, quòd Definitio explicat quod quid erat esse rei; id est, essentiam. Tertiò tandem & frequentiùs pro Existentiâ actuali, &c.]

Complutenses (Carmelitæ Excalceati.)

Dari etiam in essendo differentias & varias in voce acceptiones notarunt Complutenses *disp.* 11. *Logic. quæst.* 1. §. 1. dicentes. [*Ens* potest sumi dupliciter, primò ut significat essentiam, seu potentiam ad esse, & sic appellatur *Ens nominaliter*, quia in tali significatione non exercetur ipsum esse, sed solùm connotatur. Secundò prout includit esse, & est idem ac existens, & ita dicitur *Ens participialiter*, quia tunc exercetur ipsum esse.] Hunc loquendi modum multi Autores usurpant; qui, licèt non sit bonus, persuadet tamen vocem *Ens* duplicem significationē habere. Hæc autem differentia non consistit in hoc, quòd alterum *Ens* nomen, & alterum participium sit. Quoniam si *Sum, es, est*, est *Existo, is, it*; tunc *Ens* erit *Existens*; & *Existens*, sive nominaliter, sive participialiter sumatur, existentiam includet. Ergo differentia, quæ inter *Ens quiditativum*, & *Ens existentiale* intercedit, non consistit in hoc, quòd alterum sit nomen, & alterum sit participium; sed quòd proveniant à diversis verbis; diversis, inquam, formaliter, quoniam materialiter coincidunt.

Ens nominaliter, & Ens participialiter.

An hæc differentia admitti debeat?

De Dictionum differentia, materiali, & formali.

POsse unam & eamdem vocem, esse materialiter simplicē, multiplicem verò formaliter, millenis demonstratur exemplis. *Musæ* enim est Gen. & Dat. Sing. & Nom. & Voc. Plur. *Domini* est Genit. Sing. & Nom. &

Voc. Plur. Omitto cætera. In *Genu* omnes casus Sing. sunt similes. *Amor* est nomen, verbumque; dicitur enim *Amor, oris*, & *Amor, aris*. Etiam *Amare* esse potest adverbium *amarè*: &, si verbum sit, ad varia tempora referri poterit; nam Vox Activa in Præterito, *Amavere*, & per syncopen habet *Amâre*. Etiam *Amare* reponit in infinitivo. Passiva autem ait in Præsenti, *Amaris*, vel *amare*, & in Imperativo, *Amare*, vel *amator*, &c. Et hinc intelliguntur verba D.N. Jesu-Christi apud Lucam; Leproso enim dicenti, *Domine, si vis, potes me mundare*; respondit Dominus. *Volo, Mundare*. Ubi eadem materialis vox *mundare*, in leprosi ore ad Infinit. Act. & à Christo prolata ad Imper. Pass. pertinet.

Luc. 5. 12. Verba Textus Evangelici dilucidantur.

Hanc formalem differentiam inter Verbū Potentiale & Actuale Grammatici tam Græci, quàm Latini reperiunt; ut doctè refert, & exponit P. Jacobus Gretserus in Grammaticæ Græcæ Cap. XVI.

De Verbo Potentiali & Actuali.

Ergo differentia inter *Ens quiditativum*, & *Ens existentiale* non consistit in eo, quòd alterum nomen, & alterum sit participium; sed coguntur sic Scriptores loqui, quia non habent, ut rem explicent, convenientia vocabula: sed reverà in eo consistit differentia, quòd *Sum, es, est*, habeat significationem æquivocam, & ab eo quà sonat *esse* quiditativè, prodeat *Ens*, quod *nominale* dicunt: & ab eodem *Sum, es, est*, quà sonat *esse* existentialiter, seu *existere*, prodeat *Ens*, quod nominant *participiale*.

In quo consistat Entis duplex significatio.

Hinc scimus Autores in hac materiâ bene sentire, & malè loqui. Sentire bene, quia inter **sano** & **seno** (*Ens* quiditativum, & *Ens* existentiale) differentiam constituunt: Malè loqui: quia re bene consideratâ, vel utrumque nomen, vel utrumque participium est. Ergo his præmissis alios etiam Autores suis verbis sententes audiamus.

An sentiant bene, & malè loquantur Autores?

LXVIII. Angel. Vulpes

Pater Angelus Vulpes de Montepiloso *disp.* 19. *art.* 2. similia scribit. [Nomen hoc *Ens* accipitur à verbo *Sum, es, est*; & dupliciter consideratur. Verbaliter: & sic est participium illius, significans actualem rei existentiam extra suas causas hic & nunc. Nominaliter; & sic significat sine tempore rem capacem existentiæ; seu cui non repugnat actualis existentia extra suas causas.

Ens verbaliter, & nominaliter.

Idem P. Vulpes *disp. 17. art. 5. in fin.* hoc Argumentum proponit. *Esse constituit Ens. At in Christo sunt plura esse. Ergo Christus est plura Entia*, & ut illud dissolvat, ait: [Scotus negat Consequentiam ob fallaciam Consequentis. Esse enim solitariè constituit Ens, scilicet, divisim, plura Entia. In Christo plura esse hypostaticè unita sunt, non solitariè, ac divisim existentia. Suarez *disp. 56.* Vasquez *disp. 71.* fusè agunt de hac re.] Et in Indice, [*Esse* multipliciter accipitur à Scoto.]

Proponitur argumentum, quod dissolvit Scotus dari in voce *Esse* æqui vocationem, ostendendo.

Bagatta.

D. Bonifacius Bagatta *disp. 2. Metaph. num. 1.* [Notandū est hoc nomen *Ens* dupliciter posse sumi: verbaliter seu participialiter, & nominaliter, &c.] Et in horum terminorum expositione inhæret Opinioni communi, inquit enim. [Participialiter sumitur, quatenus est verbum *Sum, es, est*; significatque idem ac Existens in aliquâ differentiâ temporis: immò strictiùs, quia est participium præsens, significat ea, quæ existunt in tempore præsenti. Nominaliter autem sumptum, præscindit ab omni differentiâ temporis, & significat id, quod est extra nihil, & contra distinguitur à nihilo. &c.

Existens in aliqua differentia temporis.

Eamdem tradunt doctrinam Complutenses *in Logic. disp. tt. quæst. 1. §. 1. num. 3.* dicentes. [Ens potest sumi dupliciter: primò, ut significat essentiam seu potentiam ad esse; & sic appellatur *Ens nominaliter* [*] quia in rali significatione non exercetur ipsum *esse*, sed connotatur. Secundò, prout includit *esse*, & est idem ac existens: & ita dicitur *Ens participialiter*, quia tunc exercetur ipsum *esse*: juxta distinctionem nominis & participii traditam *libr. 2. institution. cap. 1.* Hanc distinctionem Entis *nominaliter* & *participialiter* sumpti explicat bene & breviter. Ferrara *1. contra gentes cap. 25.* dicens *Ens esse nomen concretum, quod potest significare duas formas; nempe essentiam & existentiam*. Quando ergo pro formali dicit essentiam, appellatur *Ens nominaliter*: quando verò dicit existentiam, appellatur *Ens participialiter*.

Philosophus Latinus caret opportunis vocabulis.

*] *Essentia seu esse quidditativum, potest quidem existere: potest tamen etiam sine fundamento, ab hac ipsa potentia præscindi.*

Præterea P. Emanuel Maignan cum multis loquitur, & *in Philosophia Entis cap. 2.* sic scribit. [Duplex autem tunc esse potest hujus vocis sensus; quatenus nimirùm ea sumi potest primò pro Ente in actu, quasi dicas actualiter existente: quo modo ajunt communiter Philosophi vocem *Ens* sumi per modum participii à verbo *Sum*, idemque significare quod *Existens actu*. Vel secundò pro Ente in potentiâ, seu apto ex se ad actu existendum; sumptâ eâdem voce *Entis* per modum nominis solam significantis quidditatem ut vocant, seu essentiam: quæ sive actu existat, sive non, sit tamen, ut dixi, apta existere. Quemadmodum enim *Ens participium* [*] directè significat existentiam rei, seu rem ut existentem; indirectè verò ejus quidditatem: quatenus impossibile est ut res existat actualiter, si careat omni prorsus quidditate; Sic enim non res positiva sed merum nihil existeret actu positivè, quod omninò repugnat in terminis. Pari modo *Ens nomen* directò significatu exprimit essentiam rei, sive (ut etiam dicitur) quod quid est rei: connotat [a] verò indirectè ejusdem rei existentiam saltem possibilem; quatenus res non haberet essentiam, si careret omni prorsus possibilitate suæ existentiæ; ut ex eo patet, quod cùm Ens essentiæ, & non ens seu merum nihil (cujus videlicet nulla est essentia) sint prout in conceptum nostrum veniunt, formaliratibus sibimet opponantur: necesse est ut Ens essentiæ involvat in suo conceptu, saltem ex obliquo, existentiam sui possibilem, quemadmodum ex opposito, non Ens essentiæ dicit non possibilem seu impossibilem sui existentiam; ideò quippe reputatur non Ens, imò merum non Ens, quia nulla ejus possibilis est existentia.]

LXIX. Quid sit Ens actu?

Ens participiale.

Ens nominale.

*] Ens participiale *est idē ac Existens. Et Existens dicit in recto subjectum, & existentiam in obliquo*

a] *Sed Ego non video cur non possit Essentia ab omni existentia præscindi.*

Ens essentiale opponitur directè Nihilo.

§§§§§§

Pro-

Producuntur alii Autores, qui nobiscum sentiunt, & melius loquuntur, quàm alii.

LXX.
De Ente essentiæ, & Ente existentiæ.

RE meliùs perpensâ & consideratâ Pater Maignan, quod priùs, loquendo cum multis, *Ens nominale* dixerat, vocari jubet *Ens essentia*: & quod dixerat *Ens participiale*, jam appellati vult *Ens existentia*. Ipsum audi-unto.

Vter sit prior Conceptus Essentiæ, an Existentiæ?

[Ens essentiæ (ut ex dictis *num.*3. evidenter colligitur) est priùs quàm sit Ens existentiæ: id enim obtinuit usus, ut è duobus, quorum alterum ab altero præsupponitur, illud dicatur prius quod præsupponitur, illud autem posterius, quod præsupponit. At verò existentia cùm non possit esse vel concipi, absque essentiâ (ut ex dicto *num.* 3. constat) eatenus præsupponit essentiam: atque adeò ut sic essentia præsupponitur existentiæ, illam autem non præsupponit, cùm sine eâ possit esse sub solâ possibilitate. Et quia id ita est ex naturâ rei, non autem ex quâdam institutione nostrâ, consequenter ordo connaturalis est, si etiam à nobis priùs cócipiatur essentia quàm existentia: unde & factum est, ut conceptus essentiæ dicatur prior conceptus existentiæ.]

De tertio modo essendi.

Alii etiam imitantur P. Emanuelem Maignan: placuit enim ipsis inter Ens essentiæ, & Ens existentiæ distinguere: unde P. Ambrosius Lezardus *in Curs. Philos. tom.*1. *quæst.*5. *art.*1. sic scribit. [Nota primò ex Nazario 1. *part. quæst.*3. *art.*4. *contr.*1. quòd *esse* potest sumi dupliciter: primò pro *Esse essentiæ*: secundò pro *Esse existentiæ*: tertiò, prout dicit veritatem Propositionis, &c.] Sed hic tertius essendi modus ad præsentem non pertinet Disputationem.

De Entis Quiditativi, & Existentialis distinctione.

Alii *Ens essentiæ* vocant *Ens quiditativum*, & *Ens existentiæ* appellant *Ens existentiale*. Attende.

LXXI.
P. Sebastianus Izquierdus laudatus.

P. Sebastianus Izquierdus Vir profectò florido & subtili ingenio præditus, in Mathematicis & Scholasticis (Philosophicis & Theologicis) speculationibus Scriptor oculatissimus & profundissimus *tom.* 2. *tract.* 9. *de Deo Uno disp.*25. *quæst.*1. *num.* 7. *pag.*48. *b.* hanc contra se Objectionem proponit. [Creaturæ purè possibiles non habent actu entitatem, sed possunt habere. Ergo non habent actu veritatem objectivam, quæ moveat intellectum Divinum, ut eam cognoscat & terminet, sed possunt habere. Ergo non cognoscuntur à Deo actualiter, sed cognoscerentur, si existerent: & cognoscentur, quando existant, &c.] illamque diluit & dissolvit his verbis. [Respondeo creaturas purè possibiles non habere actu existentiali entitatem, atque adeò nec veritatem existentialem (hoc est, **non sere**) habere tamen actu quiditativo entitatem atque adeo veritatem quiditativam quâ moveat & terminet actu intellectum Dei ad sui quiditativam cognitionem, &c.] Qui eruditus Scriptor, si nostrâ dialecto usus fuisset, breviùs & clariùs enervasset Argumentum dicendo [Respondeo Creaturas purè possibiles, non **sere**, sed **sare**.]

De Creaturis purè possibilibus.
An actu sint?

Carent actu existentiali, habent tamen entitativum.

Non **sent**, sed **sant**.

Sæpe idem Autor inter **sare** & **sere** (inter esse quiditativum & esse existentiale) distinctionem admittit. Et licèt plures possem, ne te multis onerem, dabo adhuc alteram ex illo autoritatem. Ipse Theologici Operis *tom.*1. *tract.*4. *disp.*8. *qu.*8. interroganti, *Utrùm Veritates quiditativa Entium non existentium, cùm possibilium, tùm impossibilium, aliquâ ratione dici possint esse in tempore: & qualiter?* Respondet Propos. 2. *Ens possibile, reipsâ, quoad suam quiditatem, quoad omnesque suas veritates quiditativas semper (seu omni tempore) successivè esse dicendum est, quãvis existens non sit.* Et, ut suam Resolutionem persuadeat, sic scribit. [Quia hujusmodi Ens, licèt prout præcisum ab omni duratione superadditâ in nullo tempore concipiatur esse, non solùm quando quoad *esse* quiditativum, sed etiam, quando quoad *esse* existentiale concipitur; eo quòd à solâ duratione superadditâ sortiri potest esse in aliquo tempore; re tamen ipsâ quia intra statum quiditativum consortiũ habet cum omnibus propriis durationibus correspondentibus suâpte essentiâ omnibus partibus temporis successivè fluentibus, non potest non intrà talem statum ab ipsarum quiditate sortiri, esse quoad quiditatem successivè in omnibus temporis partibus; uti ab earum durationum existentiâ sortiretur esse quoad existentiam in illis, si simul cum ipsis existeret; cum eisdemque subindè haberet consortium intrà statum existentialem.]

De Propositionibus Universalibus necessariis.

An sint æternæ Veritatis?

An *esse* quiditativum, & *esse* existentiale distinguantur? An illud fuerit ab æterno?

N. B. Quidquid Izquierdus dicat: quæ non habent existentiam nō sunt ab æterno.

Quo modo Nihilum Enti quiditativo, & quo modo Enti existentiali opponatur?

LXXII.
Quid sit **Sare**?

PORrò **Sane** opponitur Chimæræ, quæ nihil omninò est. Et ut quid **Sare** (habere essentiam) sit, benè intelligas, proderit scire, quo Scotus modo hanc rem exponat; &, ut hoc ipsum possit expediri faciliùs, dabo D. Augustini Redingi verba, qui *tom.*1. *Theol. qu.*5. *art.*3. *controvers.*1. *num.*5. sic scribit. [Scotus enim citatus tradit *Esse possibilitatis* non dici simpliciter *Esse*, sed secundum quid, sive Esse intelligibile productum ab intellectu Divino]. Nec causari debes propter Verbum *producere*: quo enim modo loqui potest Scotus, si aliud non habet? Quo sensu illud accipiat, constat clarè ex sequentibus: pergit enim Redingus: aitq: [Fundamentum ex eodem Subtili Doctore deduci potest sequenti discursu. Ex hoc aliquid est possibile potentiâ Logicâ, quia ipsi nó repugnat Esse; in hoc enim distinguitur à Chimærâ, quæ hoc ipso impossibilis est, quia ipsi repugnat esse. At prima omninò ratio, quare homini v.gr. non repugnat Esse, est, quia homo formaliter est homo, & hoc sive in re realiter, sive in intellectu conceptibiliter. E contrà prima ratio, cur Chimæræ repugnat *Esse*, est Chimæra inquantùm Chimæra formaliter involvens *non Esse*. Unde *Nihileitatis* negatio (lego [*] affirmatio) aliter inest homini in æternitate, & aliter Chimæræ: nam homini non repugnat affirmatio, quæ est Esse aliquid, sed inest tantùm negatio propter negationem actûs, vel causæ non ponentis in Esse. Chimæræ autem in se formaliter repugnat Esse, & ideò nulla causa potest in eâ causare aliquid esse, quæ proindè est nihil, non propter solam negationem causæ non ponentis eam in Esse, sed propter repugnantiam affirmationis oppositæ [a] negationi *Nihileitatis*.

a] *Homo possibilis & Chimæra sunt nihil: sed aliter & aliter esse nihil afirmatur de alterutro: nam in homine possibile nihil, non existentia, non autem nihil essentiæ: in chimæra autem nec existentia, nec essentia invenitur.*

Cur Chimæra repugnet?

a] *Hic iterum pro negatione nihileitatis lege affirmatione nihileitatis: hæc enim Chimæra necessariò convenit: repugnatque non esse nihil; aut esse nihil.*

Ex

Ex quo patet, eatenùs aliquid esse possibile, sive non habere non essendi repugnantiam, quia *Est hoc*, vel in re realiter, vel in intellectu conceptibiliter. At Esse conceptibile, seu Intelligibile est primò ab Intellectu Divino. Ergo Intellectus Divinus ponit aliquid in Esse possibili intelligendo, seu affirmando, non habere in se formaliter negationem Essendi. Ergo Esse possibilitatis est Esse intelligibile positum à Divino Intellectu.] Et breviùs, clariùsque diceret in Dialecto Scholastica. Ergo Creatura Possibilis est, quam **Samit** Intellectus Divinus. Aut aliter, quam *est* Intellectus Divinus. Nam dare creaturis esse illud objectivum, quod habent, est in Scholasticâ Dialecto **Samere**. Quod ipsum etiam optimè significaretur, si quis diceret, *Intellectus Divinus* est *creaturas possibiles*. Nam verbum Substantivum, si activè sumitur, explicat modum, quo Creaturæ possibiles ab Intellectu Divino *esse* essentiale, & quiditativum recipiunt.

Quid verbum Substantivum significet, si sumatur activè?

An Creaturæ possibiles sint ab æterno?

LXXIII.

An Essentiæ ab Existentia præcisæ durêt Tempore?

Contradictoria involvit hæc Quæstio: quo enim modo ab æterno esse possunt, quæ non sunt. Sit ergo à nobis defendēda, dilucidanda, & in hoc Opere sæpiùs repetenda Conclusio. *Essentia prout considerantur secundum se, & ab Existentiâ præcisa, omni Tempore carens, adeòque non possunt dici, Præterita, Præsentes, aut Futura.*

Quid Tempus sit, & An ab Existentia distinguatur?

Sanè Modus Indicativus, non solùm in Verbo Substantivo, sed etiam in Adjectivis per Tempora opportuna dividitur: at quando de essendi primâ Differentiâ disputatur, jubetur omne Tempus excesse: nam Tempus, aut est ipsamet *Existentia*, aut illam sequitur ut attributum; & ideò, ubi nec est, nec intelligitur aliqua Existentia, ab omni Tempore necessariò præscinditur. Est autem **ſare** habere Essentiam; & quia **ſare** præcisivè, & negativè sumi potest, est necessarium scire, quòd **Sare** secundum primam acceptionem, ab Existentiâ & Actualitate præscindat, & secundum alteram acceptionem vocari **Purum ſare**, importare Existentiæ carentiam, & competere creaturis purè possibilibus.

Quid **Sare** sit?

Quid significet, si præcisivè, & quid si negativè sumatur?

Hæc doctrina est certa, tametsi malè intellecta à multis. Illam expresśè docent, & illustrant Complutenses *in Logic. disp. 4. quæst. 2.* his verbis. *In Propositionibus necessariis verbum* Est *non significat cum tempore, ut est commune Proloquium Dialecticorum.* Et hanc Veritatem firmâ in memoriâ retine: nam ex illâ, multæ Quæstiones resolventur.

Scita Complutensium Resolutio.

LXXIV.

Opinio P. Lalemandetii.

Conclusio hæc negatur à Lalemandetio: qui tametsi inter *esse* quiditativum, seu essentiale, & *esse* existentiale distinguat, interim nescio quo præjudicio præoccupatus, essentias asserit *esse ab æterno*. Audiatur, nam *in Logic. disp. 9. partis. 4. column. 392.* sic scribit. [Dico res esse ab æterno secundum essentiâ; nam si Deus adnihilaret omnem equum, non ideò desineret mens intellectus hanc verissimam efformare propositionem, *Equus est hinnibilis*, &c.] Si dicas sunt ab æterno. Ergo sunt productæ ab æterno. At hoc est contra Fidem, quia *in principio creavit Deus Cælum, & Terram;* *Caramuelis Lepiotates.*

An Essentiæ possint adnihilari?

respondet, essentias non habere causam productivam. Et hanc ob rem *ibid. column. 391.* Agens de Propositionibus, quæ *Æternæ Veritatis* vocantur, ait. [Si considerentur ejusmodi Propositiones quoad actum significatum objectivè quidem, non habent causam efficientem, sed tantummodò formaliter.] Quod est dicere, in hac Propositione, *Homo est animal rationale*, considerari posse actum formalem, & objectum. Illum causam habere; est enim actus Intellectus, & ab Intellectu producitur: at verò objectum ejusdem Propositionis; nempe, essentiam, & quiditatem hominis nullam causam habere.

An fuerint ab aliquo, & aliquando productæ?

An sint increatæ, Essentiæ rerum?

Et, si quis instet: Increatæ sunt rerum essentiæ. Ergo sunt Deus. Nam solus Deus est Ens increatum, & à se *ibid. column. 393.* sic scribit. [Ut hoc solvatur, oportet distinguere de increato positivè, & increato negativè. Solus Deus est Increatus positivè; sed essentiæ dicuntur increatæ negativè, id est, non creatæ. &c. Quomodò autem essentiæ dicantur *non creata*, non est hujus loci examinare. &c.]

An sint Entia à se?

An Ens Increatum sit duplex: Increatum positivè, & Increatum negativè?

Relego ultimam lineam. Quo modo autem, ait, essentiæ dicantur *non creata*, non est hujus loci examinare. Sed cujus, quæsò? Hic de illis, & non alibi ex professo tractatur.

Sanè non placent verba Lalemandetii: nam posset ex illis aliquis sic argumentari. Quo sensu Ens est increatum, eo sensu est à se. Sed Deus est increatus positivè. Ergo & est à se positivè. At hæc Propositio *Deus est à se positivè*, asserta à Renato Cartesio, occasionem præbuit Theologis evaginandi calamos & contrà eum scribendi; & tam acriter, ut ita sua verba coactus fuerit exponere, ut illa retractare sit visus. Porrò sensus hujus Cartesianæ Propositionis, *Deus est à se positivè*, erat Theologorum judicio, *Deus creavit se ipsum*, quod non solùm est contra Fidem Catholicam, sed contrà lumen naturale, *Nulla enim res potest producere se ipsam.* At ejusdem Propositionis sensus, quem intendebat Autor, erat, *Quidquid positivum est in Deo, est à se, & non ab alio*, quem sensum continet illa, *Deus est à se negativè.*

Etsi bene sentiat, non bene loquitur Lalemandetius.

An Deus sit à se positivè? An verò negativè?

Est certum Principium in Philosophia, *Quidquid producitur ab alio producitur.*

Dicebam, *Sanè displicent verba Lalemandetii*, quoniam malè intellecta, dissonare Veritati videntur. Potuisset autem meliùs loqui, si loco illorum verborum, *Oportet distinguere de Increato positivè, & Increato negativè*, &c. scripsisset hæc, *Oportet distinguere de Ente à se, increato: & Ente ab alio increato.* &c. Solus enim Deus est increatus, & à se. Essentiæ verò rerum, sunt quidem increatæ, quia non existunt & creatio ad rem existentem terminatur: sed non sunt à se, quoniam illud esse quiditativum (illud **ſare**) quod habent, est *esse* objectivum, quod recipiunt à Divino Intellectu: quo per impossibile sublato, omnes rerum Essentiæ tollerentur.

Corriguntur verba Lalemandetii.

Duplex Ens Increatum nempe aliud à se: & aliud ab alio.

Creatio ad Entia existentia terminatur.

LXXV.

P. Izquierdi opinio.

Hæc etiam nostra Conclusio, quæ asserit essentias, quæ existentiâ carent, non durare tempore, opponitur P. Sebastiano Izquierdo, qui *Operis Theologici to. 1. tract. 4. disp. 8. qu. 8. propos. 2. num. 181. pag. 228.* sic scribit. *Ens sive possibile, sive impossibile, quod suâpte essentiâ est indifferens ad existendum in quovis tempore ex hypothesi quod existat.* &c. *Tametsi conceptum*

An, & quo modo rerum Essentias ponat in omni tempore?

* *Nullibi* est in nullo loco: & *Nunquam* in nullo tempore

seorsim cum præcisione ab omni duratione, nullibi (lege *nunquam*, hoc est, *in nullo tempore*) *concipiatur; re tamen ipsâ, quoad suam quiditatem, quoad omnesque suas veritates quiditativas, semper, seu in omni tempore successivè esse* (ſere) *dicendum est, quamvis existens* (ſano) *non sit.*

An, & quomodò Duratio ab Existentia distinguatur?

Et hanc suam Opinionem Izquierdus conatur suadere, sed meo judicio nil evincit: nam Duratio, aut est ipsamet existentia, ut probabilis sententia tenet; aut est Existentiæ proprietas, ut libri citati *tract.4. disp.8. qu.6. propos. unic. num.130. pag.223.* contra Lynceum ipse Izquierdus testatur, dicens, *Impossibile omninò est ut aliquod ens creatum sive spirituale, sive corporeũ absque omni duratione, atque adeò extrà omne tempus, sive in nullo tempore existat. Unde nec de potentiâ Dei absolutâ potest id fieri.*

An esse possit Corpus existens sine tempore?

De Propositionibus, quæ Æternæ Veritatis *dicuntur. Quid in iis Verbum Substantivum significet?*

LXXVI. Quæ sint illæ Propositiones, quæ Æternæ Veritatis dicuntur?

AD earum censum omnes pertinent, quæ in materiâ necessariâ formantur: ut *Homo est animal. Binarius est numerus. Triangulus est figura Geometrica. Paternitas est relatio* &c. Et de his quæritur, quid significet in illis verbum *est?*

An postulent existentiam subjecti?

Sanè non importare existentiam, certum est: quia tametsi nullo in mundo esset Triangulus, esset verum dicere, *Triangulus est figura Geometrica*, aut etiam, *Triangulus habet tres lineas*. Importat igitur *esse quiditativum*, & in Scholasticâ dialecto non est ſet, sed ſat.

An dari possint Veritates Æternæ?

Sed cur & quomodò habere æternam veritatem dicuntur hujusmodi Propositiones, siquidem Veritas est qualitas Propositionis; unde Propositiones, siquidem æternæ non sunt, non possunt habere qualitates æternas.

De Propositionibus Æternæ veritatis.

Plerique Autores, quoad substantiam conveniunt; sed & plerique in modo loquendi differunt inter se. P. Joannes Lalemandetius *in Logica disp.9. part.4.* eruditè *de æternæ veritatis propositionibus* disputat; & multa interdum dicit, quæ ostendunt *esse* rerum, quiditativum (ſare) ab *esse* existentiali (à ſere) debere necessariò distingui. Ejus sunt verba. [Propositiones sempiternæ Veritatis sic debent dici: non ex eo, quòd importent rem aliquam existentem, sed quia dicunt infallibilem, & necessariam connexionem prædicati cum subjecto. Unde illa necessitas petitur potiùs ex parte connexionis, quàm ex parte ipsius rei. &c.] ejus sunt etiam hæc. [Niger *qu.48. Clypei Theolog. part.1. art.1.* probat, quòd ad veritatem (harum) Propositionum, non requiratur necessariò actualis existentia rerum. &c.]

Cur sic vocentur?

An ipsæ subjectorum existentiam requirant?

In Objectivam & Formalem dividitur Propositio.

Quia art.2. quærit Niger, An hæ Propositiones causam habeant? respondet duplicem esse Propositionem, Formalem, videlicet, & Objectivam. Illam habere causam dicit: est enim actus intellectûs, & ab intellectu efficienter producitur. Et veniens ad Propositionem Objectivam, ait. [Objectiva Veritas petitur ex ipsâ connexione, seu habitudine prædicati ad subjectum. Quæ connexio nullam certè videtur habere causam efficientem: si enim quæratur à nobis, unde homo habeat, quòd

An utraque habeat causã?

sit animal rationale? non alio meliori modo responderi potest, nisi quia est homo: aut quòd hoc habeat ex se ipso. &c.] At tu dic, hominem esse animal rationale. Et hoc ipsum à nullâ Causâ efficiente recipere: homo enim esset existens, si esset factus: at recipere à causâ intelligente: homo enim illud esse objectivum, & quiditativum, quod habet, recipit à Mente Divinâ: hæc enim ſamit ipsas essentias, vel si sic loqui pace Prisciani liceat, *Deus est essentias.*

Cur homo sit Animal rationale?

Illud *esse quiditativũ*, quod habent Creaturæ possibiles, est à Deo.

Verba etiam ejusdem Autoris sunt hæc. [Essentiæ non habent Causam efficientem: omnis enim Causa effectiva terminatur ad existentiã. Ergo à fortiori, si actio creativa non sit ad essentiam, nulla Causa Efficiens erit ad Essentiam.] Quam ipse doctrinam tam ratam, & indubitatam esse existimat, ut progrediatur dicens. [Miror itaque contrariæ [*] Opinionis Autores concedere Causam Efficientem Propositionibus sempiternæ Veritatis, objectivè loquendo, quandoquidem illæ sunt de Essentiis. &c.]

De actione creativa. An ad Essentias, an verò ad Existentias terminetur?

*] *Nemo contradicit huic doctrinæ: sed quia aliqui malè loquuntur, dissentire videntur.*

Cur plura? Non est necessarium hærere, nec tempus prodigere in re clarâ; in quâ etsi variè Scriptores loquantur, quoad substantiã universi conveniunt.

Iterum de Æternæ Veritatis *Propositionibus. Et quia ad eas pertinent Definitiva, quæritur, Quid Verbum* est *significet in Definitionibus?*

LXXVII. An, & quando verbum *Est* careat tempore?

EST Axioma in Scholis commune, *Verba in Definitionibus posita, non dicunt actum, sed aptitudinem*; & nos monet Definitionum Veritatem ab existentiâ non pendere. Sit ergo nostra in hac Controversiâ Conclusio.

Verbum Substantivum est *in Definitionibus, & Essentialibus Propositionibus significat idem ac* ſat, *ac propterea abstrahitur, & præscinditur ab omni tempore.* Ut Conclusionem intelligas, revocare in memoriam debes, id quod sæpè diximus, videlicet, verbum *Sum, es, est*, quod Substantivum dicitur, bifariam sumi; nam vel significat *esse quiditativum*, & tunc quia sonat ſare, caret tempore: vel significat *esse existentiale*; & tunc, quia sonat ſere, habet sua tempora. Pono exempla, HOMO *est* (ſat) *animal rationale*. ALBEDO *est* (ſat) *qualitas*. TRIANGULUS *est* (ſat) *figura Geometrica*. Omnes sunt Propositiones essentiales, in quibus verbum *est* (ſat) caret tempore. In sequentibus verbum *est* sonat (ſet), & cum tempore præsenti significat; videlicet, *Petrus est* (ſet) *albus. Joannes est* (ſet) *in foro. Pratum est* (ſet) *floridum.* &c.

Est æquivocũ: & habet duas significationes

An hæc doctrina Novitiis innotuerit Philosophis?

Innotuit Philosophis hæc veritas; licèt non habuerint verba opportuna, ut eam exponerent. Complutenses *in Expositione Prædicabilium disp.4. qu.2.* contra illa, quæ de æternæ veritatis Assertionibus dixerant, hoc argumentum proponunt. [In Propositione Verbum debet esse Indicativi, & temporis præsentis.] Sed quod significat cum tempore (determinato) nequit significare ab æterno. Ergo nulla Propositio habuit Veritatem actu æternam. Et respondent [Veritatem istarum Propositionum non regulari penes id, quod illarum objectum importat in se ipso, sed secundum ea quæ

Res, quæ in se ipsis non sunt, habent esse objectivum in Intellectu Divino.

quæ dicit in suo conceptu objectivo, & quod in Ideis Divinis repræsentatur. Quoniam (N.B.) in Propositionibus necessariis verbum *est* non significat cum tempore, ut est commune Proloquium Dialecticorum. Unde ad hoc, quòd ista Propositio, *Homo est Animal*, [a] sit vera ab æterno, non requiritur, quòd ab æterno homo, & animal fuerint aliquid in se ipsis, vel quòd inter hæc extrema intercesserit unitas, & identitas positiva, sed sufficiens fuit identitas negativa [b] extremorum, & quòd eorum essentia repræsentaretur Divino Intellectui. Nam hoc ipso Deus non potest manere suspensus, sed necessariò cognoscit hominē esse animal. &c.]

Verbum *Est*, quādo est quidditativum non significat cum tempore.

a] Et hic obiter nota Complutenses docere Propositionem formalem, quæ est in mente Divina, esse Veritatis æternæ. Et, si hoc modo exponitur æterna Veritas Propositionum, etiam hæc *Bucephalus fuit equus Alexandri*, est æternæ Veritatis similiter; nam etiam fuit ab æterno in Intellectu Divino. Ergo æterna Essentialium Propositionum Veritas aliter debebit explicari.

Omnes Propositiones, quæ in mente Divina, etsi in materia contingenti sint, dici debent Veritatis Æternæ.

b] Non percipio, quo modo, nisi mutentur terminorum receptæ significationes, possint esse vera, quæ de identitate positiva, & negativa hic dicuntur; nam positiva est inter duas formalitates, ut inter *Animal*, & *Rationale*: negativa comparat unam formalitatem cum se ipsa, nempe *animal* cum *animali* exempli gratia, & *negativa* dicitur, quia Animal non distinguitur à semetipso.

De positiva & negativa identificatione. Quomodo distinguantur?

LXXVIII. An verbum *Est* careat Tempore?

Exponitur, & probatur nostra Conclusio. Quoniam, qui dicit, *Triangulus est figura habens tres lineas*; non vult per illud *est* affirmare, esse, aut non esse aliquem Triangulum in rerum natura; sed præcisivè, aut Negativè, aut denique Hypotheticè loquitur. Et quidem *Præcisivè*, si essentiam Trianguli nudè sumptam (hoc est, abstractam ab omni tempore, seu duratione) intelligat: *Negativè*, si mente, aut labio dicat, *Non fuit ab æterno aliquod instans, in quo potuerit esse falsa hæc Propositio, Triangulus est Figura habens tres angulos*. [Et hæc est, & non alia, Essentiarum & Creaturarum possibilium æternitas.] Et tandem *Hypotheticè*; si similiter mente, aut labio dicat, *Triangulus, si daretur (si in rebus existeret) esset Figura habens tres angulos*. Hoc modo debemus *Esse* (vel ut nos loquimur **fare**) Creaturarum Possibilium exponere: in quo, si multi cespitant, saltem aliqui Veritatem attingunt, & inter ipsos recensendus mihi est P. Rodericus Arriaga, nam *disp.2. Metaph sect.2 subsect.4. num.21.* sic scribit.

An negative? An hypotheticè illud includat?

[Adverte, licèt, quando inquirimus, *An aliquid sit possibile?* seu *An includat duo Contradictoria?* vò tamen *includat*, ut in vero sensu accipiatur, non posse sumi pro verbo de præsenti, absolutè significante actualem inclusionem; res enim non existens absolutè non potest includere duo prædicata contradictoria: unde quoad hoc, etiam Chimæra non includit ea duo prædicata contradictoria actu & absolutè quia si actu non existit nec actu ea includit; debet ergo illud verbum accipi [b] conditionatè, id est, *si existeret talis res, non includeret duo contradictoria*. Et hæc negatio conditionalis inclusionis est quæ distinguit hominem à Chimærâ: nam de facto etiam Chimæra non includit duo contradictoria, ut dixi. Cùm enim non sit, neq; ea unquam includet, quia tamen illa includeret, si existeret, absolutè repugnat; non verò homo, qui ea non includeret, licèt existeret; Ergo possibilitas non est explicanda per negationem contradictoriorum independenter ab existentiâ, sed per illam suppositâ existentiâ, ut conditione. De præsenti autem hoc nihil est absolutè, & simpliciter, sed solùm secundùm quid, sicut Petrum convertendum, si vocetur de præsenti nihil est simpliciter & absolutè, sed solùm secundùm quid, & conditionatè. Et in hoc sensu verum est, quod Autores *supra relati dixerunt, hominem possibilē solum secundum quid, & per non-repugnantiam dicere suas formalitates positivas*.]

An verba de præsenti habeant locum, ubi subjectum est creatura possibilis?

An, ubi est Chimæra?

b] Vocat Conditionatum *sum*, quem nos *hypotheticum* dicimus.

Quo modo Creaturarum possibilium Possibilitas est explicanda?

An res futuræ nunc temporis aliquid sint?

Satis benè, non obstante terminorum defectu, de Possibilibus, & futuris fuit P. Rodericus loquutus; tametsi id ipsum meliùs, & clariùs expressisset dicendo, *Possibile est, quod* **fat**: *& Futurum, quod* **fut**.

An bene discurrat Arriaga?

Verba omnia (Substantivum videlicet, & Adjectiva) quando de Essentiis prædicantur, omni carere tempore, videntur percepisse, observasse, & monuisse Philosophi, quoniam, ut sub initium diximus, est apud ipsos Logicū Pronunciatum, *Verba in Definitionibus posita, non dicunt actum, sed aptitudinem*; hoc est, non dicunt Definitum existere, aut non existere, immò nec dicunt [N. B.] posse existere. Quid ergo dicunt? Definitum secundum suum esse quidditativum esse tale. Et, si velis, quòd illud esset tale si existeret,

An Definitionum verba cōditionatè accipiantur?

De vero conceptu Entis possibilis.

LXXIX. De Verbi Substantivi distributione.

VErbum Substantivum (id pluries dixi, fateor. Sed consultò illud ipsum repono, rescribo, benè enim ab omnibus intelligi desiderē) in essentiale, aut existentiale debet dividi: ita, ut primum importet **fare**, (hoc est, *habere essentiam*) secundum vero **fere** (hoc est, *habere existentiam*) Illud prius non cognovit Aristoteles, nec ejus Discipuli: ipse enim *libr.1. periherme nias cap. 2.* universim loquendo, definit Verbum dicens, *Verbum est vox significans cum tempore*. &c. Eumq; in hoc sequuntur omnes Peripatetici. Dico itaque, Verbum Essentiale, **Sam, Sas**, &c. & Aristoteli, & ejus fuisse ignotum Discipulis: nam Verbum est, & tamen sine tempore semper significat. Sanè inter, **fare**, *habere esse quidditativum*, & **fere**, *habere esse existentiale*, datur medium, nimirùm *habere esse possibile*: hoc est, *posse existere*, quod quia interest, posset si placeret, voce **faere** significari. Porrò de Ente possibili multi loquuntur; non autem omnes benè; quo Nos illud concipiamus, & intelligamus modo, sequens explicabit

An omne Verbum debeat cū tempore significare?

CONCLUSIO. *Ens possibile pro materiali dicit sua prædicata essentialia, quæ* **Santur** *à Divino Intellectu, & pro formali potentiam intrinsecam recipiendi Existentiam*. Ita Arriaga, qui *ubi supra* sic scribit. [Ecce explicatam Rectum, & Obliquum hujus Concreti *Possibile radicaliter*: Rectum enim est ipsum *Ens positivum*: Obliquum verò est illa negatio, seu carentia duarū contradictoriarum, casu, quo existat.] Ubi, ut vides, Possibilitas, capacitas est recipiendi existentiam; & illa capacitas reperitur, ubi locum contradictio non habet.

Quid sit Ens possibile?

Essentiæ finitæ (hoc est, **fantis**) est proprietas, (ut Porphyrius loquitur) in quarto modo *producibilem esse*. Omnes ergo essentiæ,

An omnes Essentiæ finitæ producibiles sint?

quæ *sunt*, sunt possibiles; hoc est, habent potentiam passivam ad **sendum** (ad existendum extra causas.) Sane, ut dicebam, Possibilitas est Essentiæ finitæ proprietas; quæ tamen non semper exprimitur: qui enim concipit Essentiam hominis, rem possibilem exprimit: at hanc ipsam possibilitatem, quæ relativa est, nisi aliquid addat, non exprimit.

In Creatura possibili duplex Possibilitas potest considerari.

Ipsa adhuc possibilitas potest sumi bifariam; purè videlicet & abstractivè. In Primâ Possibilitas acceptione negat Existentiam; ab illâ in secundâ præscindit. Possibilitas cum negatione Creaturas merè possibiles constituit: altera æquè in merè possibilibus, ac in existentibus reperitur.

Aliud est habere potentiã, & aliud esse in potentia ad existendum.

Hæc eadem Possibilitatis Divisio, solet aliis verbis proponi: nam, ut loquuntur, Passiva ad **sendum** (ad existendum) Potentia Logicè vel Physicè sumitur. Sumitur Physicè, quando Essentia est in potentiâ ad **Sendum** (ad existendum) aut etiam ad **Sundum** (ad essendum in aliquâ differentia temporis) & tunc hæc Essentia est Creatura purè possibilis, quæ nunquam **Sut** (quæ nec unquam fuit, nec est, nec erit.) Sumitur autem Logicè, cùm posse **Sere** (aut existere) dicitur: non autem exponitur, an existat, an non.

Creatura Possibilis dicit ordinê duplicê: alterum ad Existentiam, & alterũ ad CausamProductricem.

Solent hic, & non malè, Philosophi *Ens possibile* cum ordine ad Creatorem intelligere & exponere; non enim malè *3.part.Summa Philos. quæst.*17.*art.*4. dicit P. Philippus de Sanctissimâ Trinitate, *Res non dicuntur possibiles per aliquam potentiam in se, sed per potentiam activam Dei, in quâ praexistunt*. Sed quia in Physicâ Materiæ primæ potentiam in ordine ad Formã, quam potest Materia recipere, & non in ordine ad Causam Efficientem exponunt universi Philosophi, placuit analogiam servare, & possibilitatem creaturarum in ordine ad Existentiam, quæ est Forma, quæ illas constituit in esse existentium exponere. Et hanc viam init ipse P. Philippus *3.part.quæst.*19.*art.*1. dicens. *Nulla substantia potest intelligi sine ordine ad existentiam, cum sit impossibile aliquid creari nisi dicat talem ordinem.* Sed in his ejus verbis illam propositionem *sine* ipse præcisivè non autem negativè intellexit: non enim habet vires Intellectus humanus ut concipiat Substantiam non potentem **sere**, seu *existere*; at passim concipit Substantiam ab omni existentiâ præscindendo.

An hæc nostra doctrina, si bene intelligatur, non solùm D. Thomæ, sed & Scoto, & aliis Classicis Scriptoribus consonet?

LXXX. De Essentia, quæ apud Thomistas realiter ab existentia distinguitur.

AUderem dicere S. Thomam, & Scotum, si hæc legerent, non esse contradicturos. **Sare** enim est illud Esse Essentiæ, quod Sanctus Doctor realiter ab Existentiâ dispescit: & idem **Sare** est illud *Esse*, quod ab Intellectu Divino causari Scotus asserit, & *Diminutum* appellat. Et à fortiori præcedenti doctrinæ assensum præbituros credidero, omnes illos Authores, quos P. Antonius Bernaldo de Quiros *disp.* 7. *Metaphys. sect.*2. producit, dicens. [Ex parte Objecti loquendo dari condistinctè à Deo aliquod esse affirmabile de creaturis medium inter *esse rationis & esse simpliciter reale* asserit Pontius Scotista *disp.* 69. *Metaph. quæst.*5.*conclus.*4.*num.*52. dicens esse de mente Scoti & omnium Scotistarum *in primum dist.*36. *&* 39. Ejusdem sententiæ esse videntur, qui rerum essentias in esse possibili, seu possibilitatem creaturarum putant à Deo distingui, itaut ex parte objecti non sint *purum nihil*, sed habeant de suo *esse quoddã quidditativum* ab omni causâ, ab omnique existentiâ independens, indefectibileque & necessarium; ita Henelman *tract.* 1. *in* 1. *part. tit.* 7. *disp.* 1. *cap.* 5. Basil. de Leon *tom.* 1. *variar. quæst.* 8. *Scholast. c.* 8. (pro se referens Henric. Capreol. Cajet.) Granad. 1. *part. tract. de divin.* Pot. *disp.* 7. *Sect.* 2. Molina 1. *part. quæst.* 3. *art.* 4. *disp.* 2. § *Pro solutione sexti est animadvertendum*, ubi expressè ait essentiam creaturæ ut condistinctam ab existentiâ esse extra nihil, quod latè tuetur Albertinus *in Prædicamento Substantiæ disp.* & *qu.* 1. Vide etiam Bartholomæum Amicum *tract.* 26. *Logica disp.* 1. *quæst.* 3. Izquierdo *disp.* 10. Pharl. *qu.* 1. *à num.* 11.]

De Esse Diminuto Scotistarum.

An Essentiæ possibiles sint purum nihil?

Sere

Secunda essendi Differentia explicatur.

LXXXI. De Existentia. An in Quæstionibus de Essẽtia & Existentia (sive proponantur, sive enodentur) æquivocationes committantur.

INterroganti, *An Existentia realiter distinguatur ab Essentiâ?* non respondent eodem modo Scriptores, nã nomen *Essentia* non rarò cũ ipsâmet Existentiâ confundunt. Audiunto P. Lalemandetium *disp.* 7. *Metaph. partis.* 2. *disp.* 4. *columna.* 138. dicentem. [Dum inquiunt Theologi & Philosophi de distinctione *Essentiæ* & Existentiæ, sermo *non* [*] debet esse de actuali *Essentiâ*, An, videlicet, sit aliquid distinctum ab *Existentiâ*: nam secundum hunc sensum non sunt vera hujusmodi Dicta, *Existentia advenit Essentiæ. Existentia fluit ab Essentiâ*, &c. *Sed* debent intelligi de eâ tantùm Essentiâ, quę est ab æterno [*a*] quæque est potentialitas realis, non verò actualis.] Ergo, si æquivocatio in ipsâ Quæstionis propositione committitur, nemini videri mirum poterit, si etiam in resolu-

solu-

solutione passim æquivocationes committantur.

Particula adversativa *Sed* inter negativā & affirmativā versatur.

Et antequam progrediamur ulteriùs. circa Lalemandetii verba hæc adnotato.

*] Illud *non*, à Typothetā omissum, debuit necessariò interponi: aliàs enim nec sensus flueret, nec illud *sed*, quod subsequitur, esset particula adversativa.

An, & quo modo Creaturæ possibiles sint ab æterno?

a] In eā est Lalemandetius opinione, quæ asserit Essentias possibiles fuisse ab æterno. Nos id negamus: ipsæ enim nec *sunt*, nec *fuerunt*, sed *sant*: & *sare*, quia caret Existentiā, etiam Tempore; quæ eam concomitatur, debet necessariò carere. Interim, ne Lalemandetio, & aliis Scriptoribus, qui cum illo loquuntur, adversari videamur, Creaturas possibiles hypotheticè & negativè, fuisse ab æterno dicamus.

De Existentiæ & Durationis distinctione.

Sanè quærentibus, *An Existentia à Duratione distinguatur?* [Triplex est celebris Opinio (*in Physic. disput.9.partit.6.num.27. column.* 255. inquit Lalemandetius) Prima Nominalium *in 2.dist.2.ibid quæst.3.* quos multi sequuntur. Et hîc ponunt distinctionem rationis [*] ratiocinatæ inter Durationem & Existentiam rei. Secunda est constituentium distinctionem realem, quam sequitur Petrus Niger *2.part.Clypei quæst.32.* quamque dicit esse Opinionem communem Antiquorum. Tertia est Scotistarum post Scotum *in 4.dist. 48.qu.2.* distinguentium formaliter (videlicet, ex naturâ rei) &c.] Et immediatè suam Sententiam proponit, & exponit dicens. [Duratio creata non distinguitur realiter ab Existentiā rei creatę, nec solùm per rationem, sed verè formaliter, &c.] Et post pauca. [Rationes pro primâ Opinione refert & solvit Ruvius *in libr.4.Physic.tract.1.de Temp. quæst.1.* &c.]

*] *Lege rationis ratiocinantis; quoniam distinctio rationis ratiocinata est Nominaliū opinione impossibilis.*

Substantia ne, an accidens sit?

Præterea, volentibus rescire, *An Existentia sit Accidens?* 3.*part. Summæ Philos.quæst.*19.*art.*1. respondet P. Philippus de Sanctissimā Trinitate dicens. *Ita tenuerunt aliqui Antiqui, qui propterea constituerunt peculiare Prædicamentum Existentiæ.*

Accidens in Physicum, & Logicum dividi potest.

Et, ne quis fortè putet, hanc doctrinam fuisse jam olim cum suis Assertoribus sepultam, dabo Complutenses, qui nuper scripserunt, & tamen *in Logic. disp. 9. in ipso initio* fatentur Existentiam esse Logicum Essentiarum & rerum omnium Accidens, inquiunt enim. [Accidens Logicum, dividitur contra Physicum, & significat quidquid contingenter se habet ad illam, sive sit entitativè Substantia, sive Accidens. Quâ ratione dicimus aurum accidere vasi, & Existentiam Petro, &c.] A quâ doctrinâ P. Philippus se non omninò dissentire, persuadet ut opinor, his verbis.

Respondeo dicendum, quòd Existentia Substantialis non est accidens Prædicamentale, sed tantùm Prædicabile. Et posteà *in respons.ad 2.* expositurus, *Quid secundum suam entitatem sit Existentia?* subscribens Cajetano, & Capreolo asserit, esse substantialem Existentiam Substantiæ Accidentium verò accidentalem.

Præcipua ęquivocatio apud Philosophos inter has duas primas essendi differentias versatur.

Tametsi variè accipiatur Verbum *est*, nullibi tanta æquivocatio contingit, quàm in primâ & secundâ Differentiis essendi, & hanc ob rem propter has duas differentias præcipuè deberent quæri & inveniri voculæ, per quas inter se secernantur. Percepit & monuit nos hanc æquivocationem *disp.7.partit.2.clyp.1.columm.* 132. P. Joannes Lalemandetius; quoniam inter Essentiam & Existentiam distinctionem realem ad Thomistarum mentem propugnaturus, sic arguit. [Contradictoria non conveniunt iis quæ sunt eadem (lego, idem) realiter: &, quando aliquibus conveniunt, signum est, ea distingui realiter. Sed ista Propositio Contradictoria, *Rosa ab æterno est*; sumendo ly *est* nominaliter, id est, pro essentiā, est vera: & ista est falsa *Rosa ab æterno est (seu existit.)* Ergo Essentia & Existentia non sunt idem realiter. Ergo dstinguuntur realiter.] Et post pauca hac ratione præcedentem confirmat. [Propositio contingens habet prædicatum realiter distinctum à subjecto. Sed Propositio, in quā prædicatur Existentia de re essentialiter sumptā est contingens: ut v. gr. *Rosa est, (Rosa existit.)* Ergo Existentia realiter distinguitur à re essentialiter sumptā.] Et interjectis paucis hanc rationem subjungit. [Quod est, inquit, indifferens ad aliqua duo, non est idem realiter cum aliquo illorum: nec dicitur ad conversionem cum aliquo illorum.] Probat id hoc exemplo: videlicet: [Quia *Animal* est indifferens ad *Hominem*, & *Brutum*, idcircò *Animal*, & *Brutum* nō dicuntur ad cōvertentiam: quamvis enim hæc sit vera Propositio *Brutum est Animal*, attamen ista non est vera *Animal est Brutum*.] Pone paulò aliter hoc Exemplum, quia hæc Propositio, *Animal est Brutum*, est vera, si sit particularis, & æquivaleat huic, *Aliquod Animal est Brutum*. Ergo rescribe eamdem rationem sic. [Quia *Animal* est indifferens ad *Hominem* & *Brutum*, idcircò, nec *Homo*, nec *Brutum* convertitur cum *Animali*: quamvis enim hæ Propositiones *Omnis homo est Animal*, & *Omne Brutum est Animal*; veræ sint: attamen istæ, *Omne Animal est Homo*, & *Omne Animal est Brutum*, non sunt veræ.] Et hac doctrinā præmissâ, progreditur Lalemandetius. [Sed Essentia est indifferens ad existere, & non existere, ex Avicennâ 5. *libr.Metaph.* Ergo (Essentia) non est idem realiter, neq; ad convertentiam dicitur cum ipso existere. Et per consequens non est idem realiter cum Existentiâ, *&c.*

Verbum *est*, in his duabus Propositionibus, *Rosa est ab æterno*, & *Rosa est*, aliter, & aliter sumitur.

An Propositio *Rosa est* sit cōtingens?

An Rosa sit ad essendum & ad non essendū indifferens?

Propositio, in qua species prædicatur de genere, si sit particularis, est vera.

Quid sit *dici convertibiliter?*

LXXXII.

An Creatura possit esse nullibi: an etiam nunquam?

Sanè tanta est inter Existentiam & Tempus, seu Durationem temporaneam connexio, ut licèt multi Philosophi asseruerint, non repugnare Creaturam existentem, quę sit nullibi: pauci propugnare voluerunt, posse divinitùs fieri, ut Corpus reverâ existat, & tamen nunquam (in nullo tempore) sit. Interim inter paucos hanc Ego doctrinam ut probabilem docui in Rationali & Reali Philos. anno 1642. Lovanii editâ *libr.7.disp.4. nu.* 2955. Subscripsit eidem sententię P. Richardus Lynceus & alii. Audiri de hac re poterit P. Sebastianus Izquierdus *tom.1.Theolog.tract.4.disp.8. quæst. 6. propos. unic.* expresse & clarè: inquit enim. [Ita omnes hactenus unanimiter videntur censuisse: Nam licèt opinentur multi posse Ens creatum saltem divinitùs existere absque omni ubicatione, absolutum ab omni loco ut vidimus *disp.5.qu.8.* Nemo, [*] quem viderim, asseruit, posse Ens creatum, adhuc divinitùs existere absque omni duratione, absolutum ab omni tempore, præter unum Lynce,

Prodiit Theologia P. Izquierdi Romæ anno 1664.

*] *Non ergo legerat nostram Philosophiam P. Izquierdus.*

Impressa fuit Philosophia P. Lyncei Lugduni anno 1654.

*] *Est manifestus error typi: Nominales enim præcisiones objectivas, & distinctionem rationis ratiocinatæ negant, & ad externa connotata, seu ad rationis ratiocinantis distinctionem occurrunt.*

ee, qui *libr.7.Physic.tract.2.c.5.* novissime contendit oppositum tanquam probabile defendere, *&c.*

Porrò *E*xistentiam Corpoream, & Durationem Temporaneam identificari inter se, asserunt Nominales. Lalemandetius *disp. 9. Metaph.partit.6.de tempor.clyp.3.column.*255. sic scribit. [Triplex est celebris Opinio. PRIMA Nominalium *in 2. dist. 2.* Durandi *ibid. qu. 3.* quos multi sequuntur. Et [*] hi ponunt tantùm distinctionem rationis ratiocinatæ (lege, ratiocinantis) inter Durationem & Existentiam rei. SECUNDA est constituentium distinctionem realem, quam sequitur Petrus Niger *2 part.Clyp. quæst.*32. quamque dicit esse opinionem communem Antiquorum. TERTIA est Scotistarum *in 4. dist.48. quæst.2.* distinguentium formaliter.] Et postquam quid alii sentiant, dixit, his verbis propriam mentem exponit. [Duratio creata non distinguitur realiter ab Existentiâ Rei creatæ; nec solùm per rationem, sed verè formaliter, &c.]

An Existentia hesterna ab existentia hodierna distinguatur?

Hac ideâ præventus *disp.7. partit. 2. column.* 133. ad favorem Thomistarum, Meurissio adhærens, format hoc argumentum [Essentia Petri est eadem permanens heri & hodie. At Existentia non est permanens, sed successiva. Ergo Existentia Petri non est idem realiter cum ejus Essentiâ. Minor probatur. Quia Petrum existere heri, non est existere hodie, Ergo Existentia hesterna non est Existentia hodierna. Antecedens patet. Quia existens Petrus heri, potest hodie non existere; cùm possit hodie adnihilari. Consequentia patet: Quia, si esset eadem Existentia hodierna & hesterna, redderet Petrum existentem hodie & heri: & ideò per totam Æternitatem, &c.]

An, non distinguatur à Tempore?

Et hic obiter nota, Existentiam, si verum sit, quòd hesterna, hodierna, & crastina inter se distinguantur, à Duratione temporaneâ, in rebus corporeis non distingui.

VT meliùs differentia & connexio, quæ inter Sare *&* Sere *intercedit, cognoscatur & intelligatur, debuimus Notas subsequentes subjungere; quæ magnam præbere lucem poterunt, si accuratè legantur.*

NOTA I.

De Aristotele, & ejus Interpretibus Arabibus (Alpharabio, Algazelio, Avicennâ: &c.) & Latinis (D.Thomâ, Cajetano, &c.)

Utrùm distinctionem, quæ inter Sare *&* Sere *(hoc est, inter* Esse quiditativum, *&* Esse existentiale) *intercedit, cognoverint?*

LXXXIII. Exponitur Sententia Veterũ.

UBerioris doctrinæ gratiâ ex Cajetano aliquas lineas exscribam, ex quibus constet evidentissimè distinctionem, quæ est inter Sare & Sere (inter *esse* quiditativum, & *esse* existentiale) adluxisse Veteribus, tametsi vocum defectu mentem suam non sciverint, aut potuerint exponere. Cajetanus igitur Libellum de Ente & Essentiâ ab Angelico Præceptore compositum, dilucidans, *cap.4.* sic scribit,

Utrùm Ens essentialiter, an verò accidentaliter de decè generibus prædicetur?

[Avicenna autem, Alpharabius, & Algazel, ut testatur Albertus in Postprædicamentis, *cap.9.* opinantur, quòd Ens non conveniat naturæ absolutè sumptæ. Unde dicunt, hanc consequentiam non valere, *Homo est substantia, Ergo homo est Ens*, eò quòd Ens significat aliquid additum essentiæ rei, quod non est de ejus ratione; quod expressè etiam de Avicennâ refert Commentator 4. *Metaph. comm.3.* & 10. *Metaph. comm.* 8.] Arabes ergo, qui citantur, *Entis* nomine, non Sare (*Habens esse quiditativum*) sed Sere (*Habens esse existentiale*) intellexerunt: nam Homo habet Esse quiditativum: & habere tale Esse non contingenter, sed essentialiter, ei convenit. Cap 5. Cap.3. Cap.8.

D. Thomas meritò carpit Arabes; quia sicut non poterant negare *Hominem esse Animal* eò quod non sit *animal irrationale*, nam est, *animal rationale*: sic similiter, non potuerunt negare *Hominem esse Ens quiditativè*, eo quòd non sit *essentialiter* Sere *Ens* (*habens Esse existentiæ*) nam est *essentialiter* Sare *Ens* (*habens esse quiditativum*.) Et huc respiciens, progreditur Cajetanus, & ait. [S. Thomas autem (cujus est Opus, quod exponendum suscipimus) *super 4.Metaph.lect.2.super textu comm. 3.* & *super lect.2.super text.comm.*8. expressè in hoc reprehendit Avicennam; licèt difficile sit videre, in quo differat ab eo, cùm ipse teneat nullum aliud à Deo esse *Ens* per suam essentiam, sed per aliquid additum suæ essentiæ; & expressè dicat *in quolibeto secundo, quæstione secunda, articulo primo*, ENS non esse prædicatum essentiale: & 1. *contr. Gent. cap. 26.* dicat *Ens* non cadere in conceptu substantiæ, quod est genus generalissimum, &c.] Sic Cajetanus. At non est difficile (inquam Ego) videre & designare, in quo ab Avicennâ differat D. Thomas; nam licèt in locis à Cajetano adductis, *Entis* nomine Sere (*Existens*) intelligat: in aliis locis, ut vidimus, dari *Ens quiditativum* (Sare: *habens esse essentiale*) nos docuit. Non est ergo dicendus D. Thomas Avicennam & Arabes alios reprehendere, quòd (Sere) *Ens existentiale* admiserint: sed, quòd ita illud admiserint, ut videantur (Sare) *Ens quiditativum* negare.

Circa text. com.4.

Quol. 2. qu. 2. art.1. Cõtr.Gent.cap. 26.

Ens est nomen æquivocum.

Entis in Nominale & Participiale Divisio

Aliquid simile, licèt per alia verba, dicebant illi, de quibus Cajetanus sic infit. [Propter quod à quibusdam dicitur, quòd Ens nominaliter & participialiter. Et quòd Ens nominaliter, quidditativè, & intrinsecè de omnibus prædicatur: sic enim unumquodque est ens per essentiam suam. *Ens* verò participialiter cùm idem sonet quod *Existens*, non est prædicatum quidditativum: sic enim nihil aliud est à Deo ens per essentiam suam: Unde secundùm istos *Ens* nominaliter convenit naturæ absolutè, non autem *E*ns participialiter. Addunt quoque quòd *E*ns nominaliter est divisum in decem Prædicamenta, & est transcendens conversum cũ aliis, propriè loquendo; non *E*ns secundo modo: & ideò reprehensibilis erat Avicenna, qui hanc distinctionem prætermisit, &c.] Ecce isti Authores *Ens*, quod nos dicimus Sare, appellant *Nominale*, & quod nos dicimus Sere vocant *Participiale*. Et in hoc sunt laudandi, quòd *E*ns nominale, seu Sare. *Ens quiditativum*, in decem Prædicamenta dividant.

Utriusque significatio explicatur.

Placet ista doctrina:

Sanè

Sed termini, quibus traditur, & dilucidatur, non placent.

Sanè tenendum est, quod his terminis illi significant, debet enim *Esse quiditativum* ab *Esse existentiali* distingui. At termini ipsi non placent, Quia, si *Sum, es, est*, in utrâque significatione est verbum, *Ens* in utrâque significatione erit verbi hujus Participium. *Ergo* quæri deberent alii termini, ut hæc ipsa verbi Substantivi exponatur distinctio.

LXXXIV. An Ens sit prædicatum duplex: alterum transscendentale, & alterū non transscendentale?

Præterea, hi ipsi Authores defectuosè procedunt, quando supremum non transscendentale *Ens*, cum *Ente* transscendente confundunt: si enim utrumque *Enti* nominali convenire dicatur, debuisset illud in Substantivum & Adjectivum subdistingui. Nam sicut in *Petro Homo* (nomen substantivum) non transscendit; & tamen *Humanus* (nomen adjectivum) transscendit: non enim Petreitas est homo: nec Caput, Manus, aut Pedes Petri, sunt homines: & tamen Petreitas est humana, & omnes Petri partes sunt humanæ. Sic similiter de *Ente* Nominali debet dici. Est enim prædicatum supremum, & non transscendit, si substantivè accipiatur: cæterùm, si adjectivè usurpetur, differentias universas transscendit.

An Participia substantivè, & adjectivè possint sumi?

Entis divisionem positam impugnat Cajetanus.

Hanc Entis in Nominale, & Participiale distinctionem reprobat Cajetanus; *Ens* enim esse Participium doctè existimat: & poterit eruditè discurrere, si addat, Participia, æquè ac Nomina, posse substantivè, & adjectivè usurpari. Illum audiamus: inquit enim. [Mihi autem aliter dicendum occurrit; Dico enim, quòd Ens participialiter est id quod transscendens, divisum in decem Prædicamenta, &c.] Et, ut hanc suam Resolutionem suadeat, D. Thomam producit, cujus testimoniis videretur evinci, *Ens participiale*, non esse (Sans) *Ens quiditativum* sed (Sens) *Ens existentiale*. Permittam igitur ut Cajetanus hæc duo testimonia referat, & posteà illa resumam, & breviter dilucidabo.

1. part. qu. 5. art. 1. ad 1. de veritat. qu. 21. cap. 7. Vide Cōment. hujus doctrinæ & poster. cap. 6. in princ. & circa med.

Cajetanus sic scribit. [Hoc ex eo patere potest, quod S. Thomas 1. *part. quæst.* 5. *&* 6. & *in quæst. de verit. quæst.* 21. ostendit bonum, quod etiam dividitur in decem Prædicamenta (ut dicitur 1. *Ethic.*) converti cum Ente participialiter, non nominaliter, ut clarè patet ex duobus; Primò ex eo, quod dicit, *quòd cùm Bonum & Ens convertantur, sicut Res est Ens, ita bona: Sed non est per essentiam suam; Ergo nec bona*. In quo processu, ut fallacia æquivocationis vitetur, nonnisi de Ente participialiter est sermo. Secundò ex eo, quod dicit, *Id, quo Res formaliter est bona, non esse Ens*: quod dictum de Ente nominaliter falsum est: quia esse actualis existentiæ, quo res est Ens & bona, est Ens nominaliter. Ens igitur, quod convertitur cum bono, quod est transscendens, divisum in decem Prædicamenta, est Ens participialiter, &c.] Sic, nec satis clarè Cajetanus discurrit.

An Bonum cū Ente convertatur.

Authoritas D. Thomæ explicatur.

Ego autem Sans (*Ens quiditativum*) esse supremum prædicatum in quolibet Systemate, affirmo: Addo *Ens quiditativum* esse Participium Verbi quiditativi *Sum, es, est*. Et subjungo esse prædicatum transscendens, si adjectivè sumatur, & non esse transscendens, si substantivè sumatur: &, ut hanc doctrinam dilucidem, primum D. Thomæ testimonium adsumo. *Siquidem Ens & Bonum convertuntur, sicut Res est Ens, ita erit bona. Sed per essentiam suam est* (Sans) *Ens* (habens esse quiditativū) *& non est per essentiam suam* (Sens) *Ens* (habens esse existens) *Ergo per essentiam suam erit bona quiditativè* (habebit bonitatem quiditativam) *& per suam essentiam non erit bona existentialiter* (non habebit bonitatem existentem,) *&c.* Et hæc est Resolutio, quam primum Angelici Doctoris Testimonium nos docet.

De Entis & Boni Analogia.

Eadem Analogia iterum dilucidatur.

Secundum Testimonium etiam est verum, & clarum, si intelligatur, & exponatur bene. QUONIAM *id, quo Res est bona formaliter quiditativè, non est Ens* (nempe, Sens, hoc est *Existens*, seu *habens Esse existentia*) *sed est alterum Ens* (nempe, Sans, hoc est, *habens esse quiditativum*.) CÆTERÙM, *id, quo Res est bona formaliter existentialiter, est* Ens (nempe Sens: hoc est, *Existens*, seu *habens esse existentia*.) &c.

LXXXV. Ens ad se huc potest dupliciter sumi: nēpe, ut quod, & ut quo.

Pergit ulteriùs Cajetanus, & quia oculatissimus erat, & percipiebat in Ente duas debere significationes ponere, ut existentiam ab Essentia distingueret, in Ente (sente, *Existente*) duplex *Esse*: nempe *Esse quo*, & *Esse quod* admittit: quorum ultimum est *id quod* (set) *existit*: alterum autem est *ratio*, *quâ Ens constituitur* (sens) *existens*. Ejus verba sunt hæc. [In *Entis* nomine (ait) duo accipi possunt: nempe id, à quo nomen *Entis* sumitur: nempe ipsum *esse*, quo Res (Set) est (seu existit.) & id ad quod nomen *Entis* impositum est: scilicet, id quod (Set) est (seu existit.) *Supra* enim (*in Principio Operis*) dictum est *Ens* significare id, quod est in quolibet Prædicamento, & in hoc differre ab essentiâ, (*lego* ab *Existentiâ*) quæ significat id, quo res in Prædicamento reponitur. Unde 1. *Physic. textu comm.* 13. Aristoteles [*] loco ly (*ens*) ponit ly (*quod est*) Avicenna ergo attendens ad id, quo res est, unde nomen Entis sumptū est, dixit simpliciter, *Ens* [Sens, *Existens*] esse prædicatum extra essentiam rei. S. Thomas verò intuens id quod est, ad quod nomen Entis impositum est, Avicennæ non adhæsit. Namque ipsum quod est [quod sumitur *ut quod*, & est subjectum existentiæ: quoniam est ipsum Sans, hoc est, ipsum habens esse quiditativum] non prædicat aliquid extrà essentiam rei.

Cap. 1. in princ. Text. cap. 13.

*] *Locus, qui citatur habetur libr. 1. cap. 2. post initium. Et ibi Interpres (Ioannes Argyropylus) id* quod est, *scribit. Sed Aristoteles* τὸ ὄν. ipsum Ens (ipsum Existens) scripserat. Ergo Cajetanus Aristotelis Textum non legerat.

Discordia inter S. Thomam & Avicennam

Quale Ens essentialiter, & quale accidentaliter de omnibus rebus prædicetur?

Posteà, quia existimat, ipsammet Existentiā, quæ est Accidens Logicum rei existentis, non esse Accidens Physicum, sed modum quemdā substantialem (quæ est bona, & multorum Opinio) subjungit. [Insuper (D. Thomas) advertens, quòd ipsum, quo res est, scilicet actualis essentia, non est extraneæ naturæ ab ipso quod est, sed per principia propria ipsius, quod est, construitur, inter prædicata accidentalia, *Ens* annumerare noluit: hoc enim non potest afferi de quocumque alio extrà essentiam rei. Nihil enim extra essentiam rei per propria principia ipsius rei constituitur, nisi rei existentia. Quodcumque enim aliud per principia alterius generis constituitur, scilicet genus proprium, & differētiam propriam, & universaliter propria illius Prædicamenti principia. Ipsius autem existere non nisi per genus, & differentiam & principia ipsius, quod est, constituitur. Et hæc est ratio, quâ S. Thomas arguit Avicennam 4. *Metaph.* ubi suprà, unde, Ens prædicatum de aliquo, puta de homine cùm

Circa text. c. 3.

De Existentia. An modus substantialis sit?

Text. & cap.3. cùm non trahat hominem extra proprium genus, & propriam differentiam: nec ratione ipsius quod est substantiale, prædicatum esse, relinquitur cum Aristotele, & Commentatore ubi supra: licèt non sit omninò eodem modo substantiale, quo prædicata illa, quæ in definitione cadunt. &c.]

De Entis Transcendentia. Sed quia non videbantur hæc sufficere ut Entis transcendentia medullitùs intelligeretur; progreditur ulteriùs, inquitque. [His prælibatis, ad dubium dico, quòd transcendentia non sunt prædicata propria naturæ secundum suam absolutam considerationem, neque secundùm esse in singularibus, neque secundùm esse in intellectu: sed sunt prædicata communia naturæ quomodolibet acceptæ, convenientia non solùm concomitativè, sed & causaliter. Et de naturâ quidem tam secundo quàm tertio modo acceptâ, patet; ex hoc enim quòd homo in singularibus invenitur, Entis unius rei, & reliquorum rationem habet. Similiter ex hoc quòd habet *esse* in intellectu, est Ens aliquo modo indivisum, &c. debetur enim sic sibi aliquod *esse*, [*a*] licèt rationis. De naturâ autem primo modo sumptâ, ex dictis patere potest, & ex eo, quod in quocumque invenitur posteriùs transcendens, invenitur, & priùs. Manifestum est autem de posterioribus transcendentibus, quæ sunt *Unum, Res, Aliquid*, &c. quòd conveniunt naturæ absolutè. Undè de homine absolutè loquendo, ista Positio est vera, *Homo est Ens*. Unde & Sanctus Thomas dicit *super* 10. *Metaph.* ubi supra, *quòd Ens prædicat naturas decem generum*, [b] *secundùm quod sunt actu, vel potentiâ, & non tantùm secundum quod sunt actu*.]

Ad Dubium primum principale.

a] *Ecce Ens reale objectivâ Ens rationis appellat.*

Circa Text. c.8

b] P. Philippus de Sanctissimâ Trinitate *in Summ. Philosoph. p.3. qu.11. art.4 pag.684.a.* ponit hanc Conclusionem. *Cùm Prædicamentum sit series, seu coordinatio Attributorum Essentialium Ens, quod dividitur in decem Prædicamenta, significat Essentiam, & non tantùm Existentiam.* Et, ut probet, adducit verba D. Thomæ, quæ paulò antè Cajetanus producebat, inquit enim. [Probatur prima pars Conclusionis autoritate D. Thomæ *quodl.2. qu.2. art.1.* item 10. *Metaph. lect.3.* ubi sic ait. *Ens quod dividitur in decem Prædicamenta, significat ipsas naturas decem generum, secundum quod sunt actu, vel potentiâ*. Constat autem quòd Ens, prout significat existentiam, non dividitur in actum, & potentiam: nam existentia est actus simplex; immò ultima rerum actualitas, Essentia autem aliquandò est (existit) actu, & aliquandò tantùm potentiâ. &c.]

Sans (seu Ens quiditativum) est quod dividitur in Prædicamenta.

Aliquando est in potentia existendi, & aliquando in actu

At verò sens (Ens Existentiale) semper est in actu existendi.

NOTA II.

An hæc nostra Doctrina P. Dominico Bañesio innotuerit, & ab ipso fuerit assensu, & approbatione honorata?

LXXXVI.

Esse in rebus est triplex; nempe, Quiditativum, Existentiale, & Connexivum.

DIlucidabo hanc ipsam, quæ inter sare, & sere (esse quiditativum & esse existentiale) intercedit, distinctionem autoritate Patris Bañes, Viri sanè omnium judicio peritissimi. Et, ut clariùs procedam, quia nec tempus, nec locus Scholia diffusiora permittit, interseram aliqua verba, quæ loco poterunt Commentarii servire. Et, ut cognoscatur clarissimè, quæ verba sunt Bañesii, & quæ nostra, quæ addidero parenthesi quadratâ (talis est hæc, [ ] & vocatur in Italiâ *graphetta*) comprehendam.

Bañes itaque *in 1. p. qu.10. art.3. pag.145.b.* sic scribit.

Pro explicatione Quæstionis nota cum Divo Thomâ *supra qu.3. art.4 ad 2.* quòd triplex est *Esse*; aliud essentiale, & quiditativum; aliud existentiæ; aliud verò, quod significat connexionem, & veritatem propositionis, quæ connexio fundamentaliter est in re, formaliter in intellectu.

Nota secundò, quòd τὸ *Esse* existentiæ duo facit respectu τοῦ *Esse* essentiæ. Primum est constituere *Esse* essentiæ [existendi] actu, quod anteà erat in [existendi] potentiâ, undè *Homo* antequam existat, est [in existendi genere] *Ens* potentiale, & non actuale. Secundum, quod facit, est, quòd sit *Ens* creatum, nam antequam existat, est *Ens* creabile, non tamen est *Ens* creatum. Nam creatio terminatur ad quidditatem sub existentiâ, ut docet D. Thomas *de potent. quæst.3. art.5. ad 2.* Unde *Ens* reale in primâ divisione dividitur in *Ens* Increatum, quod habet *Esse* per suam essentiam, & in *Ens* creatum, quod habet esse non per suam essentiam, sed per existentiam, quæ est accidentalis essentiæ.

Quid præstet Existentia addita Essentiæ?

An prima Entis divisio sit in Increatum & Creatum?

Nota ultimò cum Cajetano *de Ente & Essentiâ cap.4. qu.6.* quòd *Ens* reale [creatum] dupliciter dicitur, uno modo ut distinguitur côtra *Ens* [rationis] fabricatum ab intellectu; alio modo dicitur, ut distinguitur contra Non existens.

Entis realis finiti seu creati divisio.

LXXXVII.

An Essentiæ finitæ fuerint ab æterno?

PRIMA CONCLUSIO. *Essentiæ rerum, quæ significantur per illa complexa enunciabilia, non sunt ab æterno quantùm ad esse existentiæ, neque quantum ad esse quiditativum, & essentiale.* PRIMA PARS est manifesta, nam solus Deus existit ab æterno. Secunda verò probatur: *Primò* ex D. Thomâ, *ubi supra, & qu.3. de potent. art.5. ad 2.* ubi [agens de existendi exercitio] expressè dicit, quòd essentia sine existentiâ nihil est. [Et benè, quoniam in genere existendi est nihil.] *Secundò* probatur, illud esse quiditativum, quod isti dicunt esse ab æterno, vel est productum à Deo, vel non. Si primum, ergo habet existentiam, nam productio Dei terminatur ad essentiam sub existentiâ. Si secundum, ergo aliquod ens, quod non est Deus, nullum respectum habet ad Deum. [Et omnia hæc verè, & scitè dicuntur; tametsi sint à Deo essentiatæ, seu sampte: non sunt ab eo sempte, existentiatæ, aut per creationem productæ.] *Ultimò*, Quoniam, si hæc sententia [quæ docet Essentias extitisse ab æterno] est vera, sequitur, quòd non sit possibilis creatio; est [existentiatio, seu] productio totius entis. Res verò [ut supponitur] sunt [& existunt] ab æterno quantum ad esse quiditativum, ergo non possunt produci secundum omnem rationem entis. Vide alias rationes in Soncin. loco supra allegato.

Creari non potuisset ex. gr. Mundus, si ante creationem ab æterno extitissent Essentiæ.

SECUNDA CONCLUSIO. *Quòd* Homo sit animal, *est* [*negativè*] *ab æterno, si* τὸ Est [*idem sit omninò, quod* sat: *& ideò*] *dicat Esse essentiale & connexionem animalis cum Homine.* Hæc

An, & qualem Propositiones necessariæ habuerint ab æterno existentiam.

conclusio probatur, nam Animal ab æterno est de essentiâ Hominis. Nota tamen, quòd hoc *Esse* non est esse simpliciter respectu creaturæ, sed secundum quid, nam est *Esse* in potentiâ. [Et hæc Nota, quam Bañes hic subjungit, persuadet, ad cujus me sententiam, & & mentem illud *negativè* posuisse: nam, licèt antequam crearetur primus homo, nullum ab æterno fuerit instans, in quo *Homo* de facto fuerit, aut exstiterit *Animal rationale*; in omnibus potuit existere, & esse *Animal rationale* de facto. Quam ob rem possumus, & solemus dicere hanc Propositionem, *Homo est animal rationale*, esse veram, & exstitisse *positivè ab æterno* in Mente Divinâ: at in Humanâ, vel Angelicâ *ab æterno negativè* exstitisse: nam ab æterno non fuit instans, in quo hæc Propositio, si ab Homine, vel Angelo diceretur, non esset vera. Et, quia iste loquendi modus conditionem includit, si uti placeret aliis terminis, possemus dicere, omnium Propositionum, quæ ad materiam necessariam spectant, Veritates, *hypotheticè, & conditionatè ab æterno* exstitisse.]

An ne positivam, an verò negativam?

An potentialē, hypotheticā, aut conditionatam?

Tertia Conclusio. *Si Est, dicat veritatem [existentis actualiter] Propositionis*, Hominem esse animal, *non est ab æterno, nisi in Intellectu Divino*. Hæc [Conclusio confirmat id quod mox dicebatur: &] probatur. Nam verum est in intellectu, sed ab æterno non est alius intellectus, nisi Divinus, *Ergo*. Ex his conclusionibus sequitur, quòd essentiæ rerum antequam existant, sunt entia realia, ut ens reale distinguitur contra ens fictitium, non tamen in secundo sensu. [Sunt enim **santes**, & non **sentes**: hoc est, sunt habentes esse quiditativum, carentes verò existentiam.]

Est ab æterno solus Deus.

Quo sensu rerum Essentiæ, sint, & non sint Entia realia?

Et placuit hæc omnia ex Bañesio desumere fuit enim Vir doctissimus & oculatissimus, gloriosèque etiam post fata, in suis Libris, & Operibus vivit.

Quantus, & qualis Bañes fuerit?

NOTA III.

Utrum benè Granadus, Suarezque differentiam, quæ inter Essentiam, & Existentiam intercedit, exponant? An Arriaga illos benè intellexerit?

LXXXVIII. An inter Essentiam & Existentiam sola distinctio expressiva, qualem Nominales comminiscuntur, inveniatur?

ARriaga *tom.1. in 1.p. disp.2. sect.3. num. 65. pag. mihi 45. a* non solùm contra Platonicos, Thomistasque negat ab Essentia realiter Existentiam distingui, sed contendit probare contra Scotum, & Recentiores multos, qui præcisiones objectivas admittunt, tam ex naturâ rei, quàm rationis ratiocinatæ distinctionem, inter Essentiam, Existentiamque impossibilem esse, & solam expressivam, quæ rationis ratiocinantis dicitur, & a majori, vel minori claritate desumitur, Sententiæ Nominalium subscribens. Et denique Opinionem Granadi proponit, & impugnat his verbis.

[Granadus *disp.2.* hanc distinctionem explicat, per hoc quòd aliud sit *Res*, & aliud *Actualitas ejus*; non enim ullo modo aliud est, ut dixi, sed ea differentia, seu distinctio rationis consistit in diverso modo eamdem rem concipiendi; quia possibilem sic concipio, *si existat, non sequentur duo contradictoria*; existentiam verò sic, *existit, & non sequuntur*. Tam benè

An Res à sua differat Actualitate?

Caramuelis Leptotatos.

autem possum concipere de Deo primum, nō habendo secundum actum, quàm possum de creaturâ: Ergo quoad hoc tam benè possum ratione distinguere Dei essentiam ab existentiâ ipsius, quàm in creaturâ: nec arbitror à P. Suarez sub his terminis, quibus à me declaratum est, posse ullo modo negari, qui fortè eam solam quasi duarum formalitatum ex parte objecti distinctionem negat, quod ei concedimus, licèt in eo consequenter videatur minùs benè discurrere, quòd aliter in creaturis putet esse sentiendum.

N. B. *Conceptus Dei possibilis impossibilis est: Essentia enim, quæ caret Existentia, non est Deus.*

Ego autem existimo non benè ab Arriagâ impugnari Granadum: & hanc ob rem

Dico Primò. *Non solùm in genere* **sendi** (habendi esse existentiale) *sed etiam in genere* **sandi** (habendi esse quiditativum) *Potentia ab Actualitate in Creaturis distinguitur.*

De Potentiæ & Actualitatis distinctione.

Et id in **sendi** genere, persuadent Creaturæ Possibiles, quæ possunt actum existentiæ recipere: & in genere **sandi**, demonstrat id Materia-prima, quæ potest actum **sandi**, seu actum quiditativum recipere. Et in utroque genere inter Potentiam, Actumque realem distinctionem admittimus.

Qualis sit Potentia Creaturarum Possibilium. Et qualis Potentia sit Materiæ primæ.

Dico Secundò, *Rem possibilem non benè explicari ab Arriagâ*. Nam, cùm *Hominem* dico, priùs examino, quid hoc nomine significetur; & posteà, An illud significatum sit possibile, & esse possibile suppono, si in suo conceptu terminos contradictorios non includat. Et addo reperiri contradictorios posse terminos ab omni existentiâ præscindendo. Impossibilia enim non ideò repugnant, quia impossibilia sunt: sed ideò impossibilia sunt, quia repugnāt. Et, ut hanc doctrinam dilucidem duo nomina meditanda propono; videlicet, ἄνθρωπος, & κυκλογώνιον

Quid sit Res possibilis?

An repugnantia in terminis præscindendo ab Existentia reperiatur?

Et quid, quæsò, primo nomine, significatur? Hoc Græco vocabulo ἄνθρωπος (quod est *Homo* latinè) significatur *Animal Rationale*. Et isti duo termini etiam ab omni existentiâ præscindendo, componibiles sunt, non enim alter destruit alterum. *Ergo* Homo est possibilis, hoc est, potest recipere existentiā: quam non posset recipere, si illi duo termini in genere **sandi** (considerati ab omni Existentiâ præcisi) se eliderent, & alterum alter negaret.

In *Hominis* cōceptu nulla contradictio invenitur.

Et quid alio nomine significatur? Hoc Græco vocabulo κυκλογώνιον, (quod est *Circulangulare* Latinè) significatur *Circulus habens angulos*. Et isti duo termini, etiam ab omni Existentiâ præscindēdo incomponibiles sunt, alterum enim alter destruit. Quoniam Circulus est Figura quæ nullum habet angulum. *Et habere angulos, & non habere angulos* sunt termini contradictorii. Figura igitur Circulangularis impossibilis est: hoc est, non potest recipere Existentiam. *Et* cur illam non potest recipere? Dicam. Impossibilitas non provenit à **sendo** sed à **sando** (non ab Esse existentiali, sed ab *Esse* quiditativo procedit) quoniam *habere angulos*, & *non habere angulos*, in **sandi** genere, & ab omni existentia præscindendo, inter se ipsos repugnant.

LXXXIX. *Circuli Angularis* conceptus dicit contradictionem.

An à **sando**, an verò à **sendo** proveniat rerum impossibilitas?

Dico Tertiò, *Non benè Rem existentem ab Arriagâ explicari*. Ejus verba sunt. *Sic rem existentem concipio. Existit, & non sequuntur duo*

Quid sit Res existens?

G com-

contradictoria. Dicit idem per idem: & quod est falsum, addit. Eum idem per idem dicere assero, affirmat enim, ut conspicis, tunc me rem existentem concipere, quando concipio, quòd existit. Et eum addere falsum affirmo, quia rusticus, qui non scit, quid *contradictoriorum terminorum* nomine intelligatur, Solem ex. gr. quem prospectat, ut existentem concipit, & an sequantur, aut non sequantur Contradictoria, minimè cogitat.

Non repugnātia non est formaliter ipsamet Possibilitas, aut Existētia, sed quid prærequisitū, ut Res Possibilis, aut existēs dicatur.

Dico Quartò, *aliter de Deo, & aliter de Creaturis in hac Quæstione debemus discurrere, & philosophari*. Quoniam hæc Propositio est formabilis ab Humano Intellectu: nimirùm, *Si existat Homo, non dabuntur duo contradictoria*: at istam, *Si existat Deus, non dabuntur duo Contradictoria*, ab eo intellectu, qui præsciat, quid *Dei* nomine significetur, conformari non potest. Et ratio est, quia illud *si* in priori habet locum, quia ille potest esse, & non esse. At in Deo, qui necessariò est, illud *si* (illa conditionata existentia) sine sacrilegio poni nequit.

Non possunt fieri Conditionatæ Propositiones de Existentia Divina: nam necessariò existit De⁹.

Dico Quintò, *Non benè ab Arriagâ proponi Opinionem Suarezii*: Et probatur, quoniam ipse Suarez cum multis aliis, inter Essentiam, & Existentiam, nec Realem cum Thomistis, nec Expressivam cum Nominalibus, sed cum iis, qui præcisiones objectivas admittunt, distinctionem rationis ratiocinatæ interserit. Et me benè legisse & intellexisse Suarezium, probo ejus producendo Discipulum (P. Georgium de Rhodes) qui *in Philosophia Peripatetica lib. 3. disp. 2. qu. 2. sect. 2. §. 2. pag. 632. b.* sic scribit. [Dico Essentiam actualem, specificativè sumptam, distingui ratione ratiocinatâ, per conceptum objectivum, diversum ab Essentiâ actuali: & Essentiam specificativè possibilem distingui ratione ab Existentiâ possibili. Ita communis fert sensus Doctorum, ut rectè ostendit Suarez *disp. 31. sect. 6.* &c.]

QualemSuarez interEssentiam & Existentiam distinctionem admittat?

Qualem etiam Rhodesius, & multi alii.

NOTA IV.

De aliis Autoribus, qui etiam sciti inter ſare, & ſere (*Esse quiditativum, & Esse existentiale*) *differentiam invenerunt, & dilucidarunt*.

XC.

*] *Quæ Antepredicamenta vocat Masius, in ipsomet Aristotelis textu* προχατηγορίαι, Procategoria *nomine purè Græco dicuntur*

Placet adhuc hanc differentiam, quæ inter ſare & Sere demōstrare P. Philippi de Sanctissimâ Trinitate, & aliquorum celebrium Thomistarum autoritate. Ipse enim *in Summ. Philosoph. 3. p. lib. 2. qu. 11. pag. 683.* hanc Quæstionem proponit; videlicet *Utrum Ens, quod dividitur in decem Prædicamenta significet essentiam?* quod est petere, *Utrum sit* Sans *an verò* Sens? Et respondet dicens, *Cùm Prædicamentum sit series, seu coordinatio attributorum* (seu prædicamentorum) *essentialium*, Ens, *quod dividitur in decem Prædicamenta* (*est* Sans, & *non* ſens) *nam significat essentiam, & non tantùm existentiam*. Et asserit hanc esse sententiam expressam D. Thomæ, quem communiter sequūtur Philosophi, & præcipuè Thomistæ: & præter multos alios Capreolus *in 1. dist. 8. qu. 1. ad* 10. Ferrariensis *1. contr. Gent. cap. 25.* Sotus *in* [*] *Antecateg. cap. 4. qu. 1.* Argentinas *in 1. dist. 3. qu. 6. art. 2.* Masius *in* [*] *Antepradic. cap. 6. sect. 2. qu. 2.* & alii.

Probatque Conclusionem autoritate Divi Thomæ, qui *quodl. 2. qu. 2. art. 1.* & iterum *in libr. 10. Metaph. lect. 3.* sic scribit. Ens, *quod dividitur in decem Prædicamenta, significat ipsas naturas decem Generum, secundum quod sunt actu, vel potentiâ*. At Ens existens (Sens) non potest in actum, & potentiam dividi; quoniam existendi actum importat. Ens ergo, quod dividitur, est Sans, quod importat esse quiditativum.

Utrùm Sans, an Sens (*Ens quiditativum*, an verò *Ens existentiale*) in decem Prædicamenta distribuatur?

Et posteà à ratione argumentatur sic. Prædicamentum est series, & coordinatio prædicatorum essentialium, sive quæ essentialiter prædicantur. Sed existentia non est prædicatum, seu attributum essentiale, respectu illorū, quæ in Prædicamentis continentur; quoniam nōnulli enti creato ipsa convenit essentialiter; solùm enim Ens Increatum (Deus) essentialiter existens est.

Quid sit Prædicamentum.

An Existentia sit Essentiæ accidens?

Confirmat hanc rationem dicens, hæc est series prædicatorum in Prædicamento Substantiæ, *Petrus est homo, Homo est animal, Animal est vivens, Vivens est corpus, Corpus est substantia*, & proportionaliter in aliis Prædicamentis. Sed hæc omnia significant essentiam, & sunt Prædicata essentialia, quoniā sive Petrus existat, sive non existat, hæ Propositiones sunt veræ; imò sunt Æternæ Veritatis. Ergo est & Sans, & non Sens (hoc est, essentiam, & non existentiam importat) *Ens*, quod in Prædicamenta dispescitur.

Quinam ponēdi Gradus sint in Prædicamēto Substantiæ?

Præterea monendus est Lector P. Philippum inter actum essendi, & actum existendi (hoc est, inter actum Sandi, & Sendi) distinguere, quoniam huic argumento responsurus [Quod ponitur in Prædicamentis est Ens actu, ut *de Ente, & Essentiâ* Cajetanus pronunciat. Sed solùm Ens existens est Ens actu. Ergo solùmodò Ens existens, in Prædicamentis collocatur.] sic inquit. [Dicendum, non solùm Existentia est bona, sed etiam ipsa Essentia actualis prout dicit ordinem ad Existentiam. &c.] Sed [N.B.] essentia prout dicit ordinem ad Existentiam, non habet actum existendi, & tamen habet actum, nam *esse actualem* P. Philippus dicit. Ergo præter actum Sendi (existendi, seu habendi esse existentiale) datur actus Sandi (seu habendi esse quiditativum.) Et hanc doctrinam firmat evidentissimè *in resp. ad* 2. dicens. [Essentia actualis, in illo priori naturæ, quo præcedit Existentiam, est Ens actu (nempe, actu Sat) licèt dicat ordinem ad ulteriorem actum; scilicet, ad Existentiam. &c.] Cognoscit igitur, & admittit P. Philippus duos actus; nempe, alterum Essentiæ, & alterum Existentiæ: vel ut in Scholasticâ dialecto loquimur; actum Sandi, & actum Sendi.

Actus essendi, & actus existendi differunt inter se.

An Essentiæ, quæ non existunt, sint actuales?

XCI.

Etiam inter Sare, & Sere (inter esse quiditativum & esse existentiale) scitè distinguit P. Georgius Rhodesius *in suâ Philosophia Peripatetica lib. 1. disp. 2. qu. 1. sect. 1. pag. 15. b. §. Dico secundò*, sic enim ait. [Ens rationis propriè dictum non omni dumtaxat caret existentiâ reali actuali, sed etiam possibili; adeò ut verum Ens rationis neque actu sit, neque possit ullo modo esse à parte rei. Contra Hurtadum *disp. 19. Metaph.* Ratio est, quia Ens rationis illud solùm est, quod opponitur enti reali: illud

De Entis realis & Entis rationis distinctione.

autem

An Ens rationis aliquod Esse habeat?

autem Ens, quod est possibile, omninò reale est, ut ostendam *in Metaph.* Actualis enim existentia est accidentalis Enti reali, ergo non fit reale per existentiam actualem, atque adeò est reale antequam existat actu: Ergo ens possibile non est ens rationis.]

An Logica careat objecto?

DN. Bonifacius Bagatta *in Logic. disp. proœm. sect. 2. num. 16. pag. 31. b.* impugnat Morandum, qui *Proœmiali Logic. quæst. 6.* Logicam carere objecto asserit, quia cujuscumque Scientiæ Objectum debet esse Existens, & tamen id quod dicitur esse objectum Logicæ nō existit: ipsa enim non contemplatur Syllogismum existentem & factum, sed faciendum. Et, ut hanc Opinationem refellat sic scribit. [*Respondetur*, quòd Objectum debet esse existens, non actu, seu quòd sit extra causas, sed [N.B.] Existentiâ essentiali; scilicet, quòd ejus essentia sit in rerum naturâ, atque adeò speculabilis. Quare licèt Syllogismus, de quo loquitur, non sit existens, attamen ejus essentia potest cognosci, & sic esse objectum Logicæ Scientiæ, &c.] Ubi, ut vides, rem intelligit, non potest tamen suam mentem exprimere vocabulorum defectu. Interim inter *existentiam essentialem*, & *actualem* distinguit. *Existentiamque essentialem* appellat, quod Izquierdus *esse quidditativum*, & nos ſare vocamus: vocat autem *existentiam actualem*, quod *esse existentiale* Izquierdus, & nos ſere appellamus.

Caret vocabulis, & Sare, *Esse quidditativum*, nomine *Existentia essentialis* intelligit

Et consultò Morandi Placitum *Opinationem* nominavi, quoniam, si illud admittitur, aut omnes Scientiæ & Artes practicæ sunt auferendæ: aut dicendæ sunt non habere objecta, de quibus disserere possint.

An detur Sciētia Practicæ?

CArebat vocabulis convenientibus Bañes, & *in 1. part. quæst. 3. art. 4. concl. 6. pag. 101. b.* duos in Creaturis transitus contemplabatur: alterum ex nihilo ad aliquid, & alterum ex non existere ad existere, utramque formam, tam illam quæ rem ex nihilo ad esse quidditativum perducebat, quam illam, quæ eamdem rem in esse existentiali constituebat, vocavit *Existentiam*, dixit enim. *Existentia, quæ complet potentialitatem Substantiæ non solùm ut fiat extra nihil, sed ut per se existat, id est, non in subjecto*. Cognovit igitur potentialitatem ut res sit Ens & non sit Nihil: & cognovit alteram potentialitatem, ut sit Existens, & non sit non existens. Actum, qui complet has duas potentialitates, cùm non occurreret melius vocabulum, *Existentiam* vocavit. At opportuniùs illum diceret *Esse*, & inter *Esse* quidditativum, & *Esse* existentiale distinguens, sic rescriberet illam Propositionem. *ESSE, quod complet potentialitatem substantiæ, est duplex: alterum, quod Substantiæ potentialitatem complet, ut fiat extra nihil, & dicitur* esse quidditativum (*nobis* Sare) *alterum, quod ejus Substantiæ potentialitatem complet, ut per se existat; hoc est, non in subjecto; & dicitur* esse existentiale (*nobis* Sere)

Duplex in Creaturis admittendus est transitus.

De quidditativa Existentia. An admittenda sit?

De Esse Quiditativo, & Existentiali.

ET hunc Paragraphum claudat Lalemandetius, qui *in Logic. disp. 6. part. 7. column. 219.* similiter Sare à Sere dispescit. Interroganti enim, *An Ens quod dividitur in Categorias, sit Ens nominaliter, an verbaliter?* hoc est, *An sit Ens, quod habet Essentiam realem; an verò quod existentiam importat?* respondet dicens [Cajetanus *in caput 4. de Ente & Essentiâ* opinatur, esse Ens significans existentiam; communior tamen Philosophorum Sententia est, Ens in summa Genera dividi, prout significat essentiam: proinde [*] Existentiam non per se poni in Categoriis. *&c.*

*] *Etsi sit falsa Cajetani sententia, quam P. Philippus à Sanctissima Trinitate, & jam Thomistæ universi rejiciunt, si Existentiæ nomine Persistentia aut Duratio intelligatur, directè poterit in* τ8 Quando *Prædicamento collocari.*

Sufficiat produxisse hos Authores, nec enim plures citare necessarium videtur, quoniam omnes Philosophi, licèt in verbis, & se explicandi modo differant, conveniunt in sententiâ, quam impræsentiarùm dilucido.

NOTA V.

An bene aliqui Recentiores ex Sententiâ Doctrinæ Divo Thomæ contrariâ, ad Simplicitatem Dei probandam legitima argumenta deducant?

DIximus cum Præceptore Angelico & Thomistis in Creaturis Existentiam realiter ab Essentiâ distingui; & cum iisdem asserimus illas in Deo nec formaliter quidem (per rationem ratiocinatam) distingui. Et, quia has duas Assertiones non posse componi existimant nonnulli Scriptores Novitii, sic

XCII. De Essentiæ & Existentiæ distinctione.

Arguunt Primò. *Si in humanis Essentia & Existentia realiter distinguerentur, distinguerentur in Divinis formaliter. At in Divinis non distinguuntur formaliter. Ergo in humanis realiter non distinguuntur.* Et hoc contra Primam Propositionem.

An quæ in Humanis distinguuntur realiter, in Divinis distinguantur formaliter?

Et arguunt Secundò. *Si in humanis Essentia & Existentia realiter distinguerentur, distinguerentur in Divinis formaliter. At per Vos in humanis realiter distinguuntur. In Divinis igitur distinguuntur formaliter.* Et hoc contra Propositionem secundam.

An ex uno & eodem Fundamento deduci possint Consequentiæ contrariæ?

Respondeo Deum esse Ens simplicissimum & formalem Essentiæ & Existentiæ indistinctionem, quæ in eo asseritur & adoratur, à rebus humanis non pendere, sed evinci clarissimè istâ Demonstratione.

Deum esse simplicissimum Ens demonstratur.

Deus in suo essentiali conceptu omnes perfectiones possibiles & intelligibiles continet. At Existentia est perfectio. Continetur ergo in Essentiæ Divinæ conceptu. Non ergo formaliter ab illâ distinguitur.

Quid sit Deus?

Et hinc deducitur hoc Corollarium. *Repugnat Dei possibilis essentialis conceptus.* Demonstratur. Quia Ens possibile, caret aliquâ perfectione, nempe, Existentiâ. Sed repugnat, conceptus Dei carentis aliquâ perfectione. Ergo repugnat conceptus Dei possibilis.

An concipi possit, ut possibilis?

Non autem hinc deducitur perfectiones in Deo non distingui formaliter (hoc est, ratione ratiocinatâ, ut loquuntur Thomistæ) quia sicut de essentiâ Hominis est Animalitas, & Rationalitas, & tamen ratione ratiocinatâ inter se distinguuntur, & singulæ includuntur in Homine: sic similiter, etsi de essentiâ Dei sint omnes & singulæ perfectiones Divinæ, nihilominùs ratione ratiocinatâ inter se distinguerentur; & Existentia, (aut quæcumq; alia Divina perfectio) ut Rationalitas ab Homine (ut

An, & quomodo perfectiones Divinæ inter se distinguantur?

Quo modo in homine Animalitas & Rationalitas?

(ut formalitas inclusa ab includente) distinguetur.

His præmissis: videamus, An bene P. Rodericus Arriaga, & apud eum Suarez, in Deo Essentiam ab Existentiâ formaliter non distingui persuadeat. Hanc enim *tom. 1. in 1. part. disp. 2, sect. 3. num. 65. pag. mihi 45. a.* sic scribit.

An Divina Existentia ut condistincta ab essentia possit concipi?

Arguit (nimirùm, P. Suarez) quia, si Existentia Divina concipitur, ut aliquid ratione nostrâ distinctum ab Essentiâ, eo ipso debet concipi ut aliquid dimanans ab ipsâ essentiâ: Hoc autem repugnat, nam ut possit aliquid ab alio etiam ratione emanare, debet concipi illud aliquid ut existens verè & realiter, seu ut ens actu; ea enim emanatio est per modum productionis, quæ supponit jam existens ipsum principium; Atqui eo ipso quo supponitur Essentia Divina ut actualis, oportet ut sit existens; Ergo nec ratione potest distingui ab existentiâ.

XCIII. *Vnum & idem Argumentum quod uni videtur fortissimũ, alii debile videri potest.*

Sanè veram Propositionem (quam, ut paulò ante vidisti, ex legitimo fundamento persuasi) probat Suarius debili & elumbi argumento; quod tamen magnificat Arriaga: inquit enim. [Fateor Argumentum esse acutum. At, quod eodem planè modo probat, nec quidem in creaturis debere concedi eam distinctionem; nam eodem modo dicam; *Essentia Angeli ut ratione distincta non potest esse radix Existentia, quia ut præcisa ab Existentiâ, non concipitur ut existens: Ergo non potest esse radix, quia nihil non existens est radix, Ergo nec distinguitur ratione.*

N. B. Essentia non est radix Existentiæ: non enim Existentia ab Essentia dimanat, sed Essentia ab Agente Extrinseco communicatur.

Pergit ulteriùs, & à Divinis ad Humana, & Angelica rationis paritatem deducens, sic subscribit. [Propter hoc argumentum & aliquot alia, dixi non debere, nec quidem in creatis, admitti duas quasi formalitates ex parte creaturæ, quarum una sit Essentia, altera Existentia, ad eum modum, quo admittitur una formalitas, quæ sit rationalitas; altera, quæ sit animalitas; sed eam distinctionem rationis fieri ex solo modo diverso concipiendi, nõ ex diversitate ex parte objecti illo modo.] Sentit ergo Arriaga inter Essentiam & Existentiam in Creaturis nullo modo rationis ratiocinatæ distinctionem (quæ in diversis conceptibus objectivis consistit) admittere; sed tantummodò posse distinctionem rationis ratiocinantis, quâ utuntur Nominales, qui formalitates per expressiones ad diversa connota secernunt. Et quia Arriaga militat sub Nominalium labaro, sic de creatâ Existentiâ discurrit, polliceturque se hanc suam sententiam uberiùs esse dilucidaturum, cùm agat de Simplicis Intelligentiæ & Visionis differentiâ, quæ ab objecto (hoc est, à Creaturis) possibilibus & existentibus (vel ut meus Metaphysicus loquitur, **fantibus** & **sentibus**) sumitur.

An in creaturis Essentia & Existentia ratione ratiocinata distinguantur?

Arriaga est Nominalis, & ideò distinctiones expressivas, desumptas à connotatis, adstruit.

Sic Suarez & Arriaga discurrunt: assumentes Propositiones, quæ quantâ facilitate asseruntur, tantâ, aut etiam majori negantur. Præcipuas subjiciamus examini.

XCIV. *An Existentia ab essentia dimanet?*

In ipso initio hæc ponebatur. *Si Existentia Divina concipitur ut aliquid ratione vestrâ distinctum ab Essentiâ, eo ipso debet concipi, ut aliquid dimanans ab ipsâ Essentiâ,* Et stat in interrogo, Quid in illorum Lexico *dimanare* significet?

Quid dimanare sit?

Quoniam in Thomistico est comproduci, ut constat ex Complutensibus *in Physic. libr. 2. disp. 10. quæst. 5. §. 1. num. 31.* dicentibus, *Dimanationem Proprietatum ab Essentiâ, non esse veram actionem, distinctam ab actione Generantis,* citantibusque D. Thomam, cùm alibi, tum etiam *1. part. quæst. 77. art. 6. ad 2. & 3.* nec non *art. 7. in corp.* quem præter Thomistas Conimbricenses *libr. 2. de Anim. cap. 3. quæst. 3. ad 1.* Fonseca *5. Metaph. cap. 2. qu. 6. sect. 5.* & alii Recentiores sequuntur.

Subsumo. At Divinitas seu Essentia Divina est improducta, Ergo non potest concipi ut producta, Ergo Existentia Divina non potest concipi ut comproducta, Ergo nec ut dimanans.

An essentia Divina Divinam existentiam producat?

Ego autem verbum *dimanare* in Divinis adtributis tunc tantùm tolerabo, aut admittam, quando sit idem ac *inferri*, quo sensu, *Omne Intellectivum esse Volitivum*, Sanctus Thomas pronunciat, ex eo videlicet, quòd Voluntas ex Intellectu necessariò inferatur.

An dimanare sit inferri?

Secunda Propositio, quæ debet in examen vocari, est, quæ ibidem subsumitur. Videlicet. *Ut possit aliquid ab alio etiam ratione emanare, debet concipi illud aliquid ut existens verè & realiter; sive ut Ens actu.*

An radix debeat præexistere, ut aliquid ab illa dimanet?

XCV. *Quem actum Materia prima prout est pura potentia respiciat?*

Et dico Primò hic **Sare** cum **Sere** (hoc est *Esse quidditativum, & Esse existentiale*) confundi. Quoniam, cùm dicimus Materiam-primam esse Puram-potentiam, nomine *Potentia* intelligimus rem quæ refertur ad actum: & *Actûs* nomine, quem respicit talis Potentia, quidditativum & Existentiale actum intelligi debere affirmamus.

De radice illativa. An, & quo modo debeat præcedere?

Et dico Secundò, sumendo *emanare* pro *inferri*, non esse necessarium ut realiter Antecedens existat, ut Consequens bene inferatur. Considera Syllogismum sequentem.

Omnis homo est Leo,
Omnis Leo est rationalis.
Ergo omnis homo est rationalis.

in ipso enim non solùm non existit, sed neque potest existere, id quod dicitur in Præmissis, & tamen est bona Consequentia, & verum Consequens.

De Causa efficiente. Verùm debeat præexistere?

Et dico Tertiò etiam si *emanare* sit *producere*, falsam esse Assertionem Arriagæ. Licèt enim nulla Causa efficiens possit realiter effectum suum producere, quin realiter existat, potest tamen concipi & intelligi producens, quin existens concipiatur aut intelligatur. Quando enim aliũ Mundũ, & in eo aliumSolẽ producentem & diffundentem radios concipio, nil existens concipio; intelligo enim illum alium Mundũ esse merè possibilem, illum Solem esse merè possibilem; illamque lucis productionem & diffusionem esse merè possibilem.

Verùm Vnio existentiam requirat?

Et dico Quartò, si *emanare* sit *uniri*, non esse necessariũ ut Essentia habeat existentiam. Et id probat ipsa Materia-prima, quæ recipit Formam, & posteà per Formæ existentiam existit. Ergo pro illo priori intelligebatur recipiens, & tamen non intelligebatur existens, Id bene exponunt Complutenses *in libr. Physic. disp. 3. quæst. 4. §. 2. num. 24.* Contra se enim hoc commune argumentum proponunt. *Omnis Causa est prior suo effectu. At Materia-prima est Causa. Ergo est prior Composito. Ergo*

pro

An ante pro- priam operationem præexistere debeat omnis Causa?

pro illo priori ex- bat. Ergo non existis Existentiâ Compositi. Respondeur distinguendo Majorem. Quoniam id [*] quod de Efficiente verificatur, in Materiali non requiritur; ut enim Formam recipiat & se communicet Composito, non debet ſere, sed ſare: sufficit enim quòd habeat esse quiditativum, & non requiritur ut habeat Esse existentiale.

**] Sed neque Efficiens debet præexistere, potest enim operari in primo suæ durationis instanti.*

Hinc patet esse elumbe Argumentum, quo vult probare Arriaga non ratione ratiocinatâ aut ex naturâ rei, prout Scotistæ volunt, sed ratione ratiocinante, seu tantùm expressivè ab Essentiâ in Creaturis Existentiam secerni. Dico enim non ratione tantùm, sed realiter Essentiam Angeli à propriâ Existentiâ distingui. Nego autem Essentiam Angeli esse Existentiæ radicem, non enim Existentia in Angelo ab Essentiâ producitur, sed Deus qui Angelo Possibili simplici illum Intelligentiâ concipiendo, dedit ſare (*Esse quiditativum*) quando voluit applicando suæ voluntatis actû dedit Sere (*Esse existentiale*) hoc est, ex Possibilitatis statu ad statum Existentiæ transmisit.

De existentia Angeli.

Quo modo Possibilia, & existentia illud esse quod habent, à Deo recipiant?

An-ne Ego primus, solusque, qui hanc Sententiam habuerit? Non puto. Illam enim insinuat P. Antonius Bernaldo de Quiros *in Philosoph. Cursûs tract. 2. part. 4. disp. 30. sect. 1. num. 5. pag. 198 a.* Ibi enim ut diluat Argumentum [*] quod ideò vires videbatur habere, quòd Verbum Substantivum significatione importunâ onerabat, scribit sic. [Respondeo cum Conimbricensibus (*in Logic. cap. 4. qu. 2. art. 4. sect. 2.*) ly *est* significare esse per modum actuantis; esse inquam præscindens ab existentiâ vel essentiâ juxta *disp. 1. §. 19.* determinandam tamen juxta qualitatem prædicati; nam de omni verbo ait Aristoteles consignificare copulam, &c.

**] Pleraque omnes in Metaphysica difficultates ex Verbi Substantivi æquivocatione oriuntur.*

In quibus verbis nota primò illud *per modum actuantis*, ut scias, sicut est duplex *Esse*, nempe Quiditativum & Existentiale: ita etiã dari duplicem Actualitatem, alteram, quæ ad (Sare) Essentiæ exercitium pertineat: & alteram, quæ ad (Sere) Existentiæ exercitium spectet.

Datur duplex actualitas, altera essentialis & altera existentialis.

Et nota secundò illud, *Esse præscindens ab Existentiâ, vel* (lego, *&*) *Essentiâ* Ergo datur formalitas à Sare, & Sere (hoc est, ab *Esse quiditativo*, & ab *Esse Existentiali*) abstracta.

Resolutio Bernaldi.

NOTA VI.

Utrùm à Sare & Sere (*hoc est, ab* Esse quiditativo, *&* Esse Existentiali) *abstrahi possit unum* Esse *commune, quod possit de utroque prædicari?*

XCVI. Verùm esse quiditativum, & esse existentiale in aliquo superiori prædicato conveniant?

Respondeo affirmativè: quoniam Sare & Sere (*Esse Essentiale*, & *Esse Existentiale*) sunt inter se similia; & ideò ab ipsis abstrahi potest aliqua, quæ univocè, aut saltem analogicè sit communis, formalitas.

Syre.

Tertia essendi differentia explicatur.

XCVII. An Circulus, & Triangulus, si infinitæ magnitudinis sint distinguantur?

Inter Circulum, Triangulumque realis intercedit distinctio. Cæterùm, si uterque in infinitum crescerent, coinciderent; quoniam Circulus infinitus, & Triangulus infinitus, si per impossibile darentur, non essent inæquales, alteruter enim haberet centrum ubique, & nullibi circumferentiam.

An Sare, & Sere, si sint infinita, coincidant?

Sic similiter si agamus de rebus finitis, inter ſare, & ſere (*inter esse quiditativum, & esse existentiale*) realis, & manifesta intercedit distinctio. At in Deo, quia ſare in ipso est infinitũ, & ſere in ipso est infinitum, coincidunt, quin actualis [*] distinctio inter ea reperiatur. Cognovit hanc Veritatem D. Thomas, qui *lib. de Ente & Essentiâ, cap. 6. mihi sect. 32.* sic statuit, *Deus est, cujus essentia est ipsum* esse. *Et ideò inveniuntur aliqui Philosophi dicentes, Quòd Deus non habet essentiam; quia essentia ejus, non est aliud, quàm* esse (*existentia*) *ejus*. Et hanc Conclusionem in aliis locis scitè repetit. Nam *1. p. qu. 8. art. 1.* sic statuit, *Cùm Deus sit ipsum esse* (sit ipsum existere) *per suam essentiam, oportet quòd esse* (existere) *creatũ sit proprius effectus ejus.* Consonat sibi *lib. 3. contr. gent. cap 66.* inquit enim. *Quod est per essentiam tale, est propria causa ejus, quod est per participationem tale. Deus autem solus est ens* (existens) *per essentiam suam, omnia autem alia sunt entia* (tam ſantia, quàm ſentia) *per participationem, nam in solo Deo esse* (existere) *est sua essentia. Esse* (existere) *igitur cujuslibet Existentis est proprius effectus ejus.* Vide Patrem Philippum à Sanctiss. Trinit. *in Summ. Philosoph. 3. p. qu. 19. art. 3. pag. 754. a.*

**] Negandum est actualis, sed potest hyperbolica distinctio admitti.*

In Deo essentia & existentia coincidunt.

Ecce

Ecce in Deo est Sare, & Sere: sed hæc ipsa toto cælo diversa sunt à Sare, & Sere creaturarum: in Deo enim coincidunt, quæ in creaturis realiter distinguuntur. Ergo, ut horum duorum (Sare, & Sere) significetur coincidentia, debemus invenire speciale vocabulum. Syre igitur ponat nobis ob oculos Essentiam illam existentialem, seu illam essentialem Existentiam, quam in Deo suspicimus & adoramus. Illud *Esse* nimirùm, quod in nullo Idiomate ex vulgaribus sufficienter exponitur.

Quid sit Syre?

Fortassis in confusione Babylonicâ habuerunt homines infusa à Deo vocabula, quibus ideas & conceptus sublimiores exprimerent; fortè necessaria tantummodò; scitè enim scribit Aristoteles *Deum & Naturam, nec abundare in superfluis, nec in necessariis deficere*. Ut illa sub initium habuerint, amiserunt succedente barbarie, ita ut ne quidem Lingua Hebræa, nisi in eam transeat, quæ vocatur *Rabbinica*, & in Judæorum libris Philosophicis & Theologicis legitur, apta sit, ut subtilia tractentur.

An linguæ, quæ ex Babylonica confusione resultarunt, fuerint sub initium perfectæ?

Inter locos difficiles, & opportuno Commentario dignissimos ille est, qui *Exod.* 3. 14. legitur. Mittebat Deus ad Pharaonem, potentissimum Ægyptiorum Monarcham, Moysem, pastorem balbutientem & pauperem. Et hic tenuitatis & insufficientiæ propriæ conscius, *Quis sum ego*, inquit, *ut Pharaonem conveniam, Populumque Israël ex Ægypto subducam? Petet statim à me Pharao, Cujus autoritate rem tam arduam aggrediar. Si dicam, Tuo: rescire illicò voles, Quod est tuum nomen*. Illi autem Deus. אהיה אשר אהיה, Ehjeh ascer Ehjeh. *Ero, qui Ero*. Et subjunxit. *Sic dices Filiis Israel* אהיה Ehjeh, *Ero, misit me ad vos*.

Qualis Pharao & qualis Moyses fuerit?

Infirma Mundi eligit Deus, ut fortia quæque confundat.

XCVIII.

An nomen Dei *Jeova* ab essendo dicatur?

Hinc nonnulli prudentissimè & scitissimè judicant, sacrosanctum nomen tetragrammaton Jeova, æquivalere verbo Ihoje, *erit*: nam Radices Hajah, & Havah, coïncidunt.

Deus est æternus.

Est sanè Deus, qui simultaneâ duratione, in hoc Æternitatis *nunc*, sicut ab æterno semper fuit: sic & in æternum semper erit.

Cur Deus vocari voluit *Ero* & non *Fui*?

Potuit dicere *Ego sum Fui*; sed quia hoc nō bene intelligeret Rex, qui sciebat multos in Mundo fuisse gloriosissimos Principes, qui tunc non erant; multos, qui tunc erant, sed tamen tardiùs, aut citiùs morituros, *Ego sum Ero*, dixit ut se esse Deum ostenderet; Præterita enim homines ex Historiis addiscunt; at Futura, & præcipuè libera, solus Deus intuetur, ipsi enim soli sunt præsentia in hoc *nunc* Æternitatis: juxta illud, *Adnunciate nobis, quæ futura, & dicemus, quòd Dii estis vos*.

Solus Deus cognoscit futura.

Deus omnibus Præteritis & Futuris est præsens.

Interim, etsi expressè non dixit *Ego sum Fui*, virtute dixit: In illis enim verbis *Ero misit me ad vos*; futurum & præteritum identificantur. Nam *Ero*, quod Dei, est nomen, ad futurum, & verbum *misit* ad præteritum spectat.

An ὁ ὤν sit nomen Dei?

Interpretes Septuaginta Versum istum sic explicant. Ἐγώ εἰμι ὁ ὤν. *Ego sum Ens (qui sum)* Et posteà, *Sic dices filiis Israël*, ὁ ὤν *Ens (qui est) misit me ad vos*.

Non potuit Lingua Græca Sententiæ vim exprimere, nam ὁ ὤν est participium præsentis, & in Deo Hebræus præteritum cum futuro identificat. Poterimus nihilominùs dicere ὁ ὤν, *Ens*, esse participium commune, & posse etiam præterita & futura signare.

An ὁ ὤν omnium temporum sit Participium?

Jam Textum vidimus, quo illum sensu accipiant, & exponant Interpretes consideremus.

S. Bernardus.

Ut dilucidet illum Magister meus Mellifluus (S. Bernardus) *tom.* 4. *de Consideratione lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 13. introducit Sponsam dicentem, *Paululum cùm pertransiissem eos, inveni, quem diligit Anima mea*. Et interrogata, *Quis est?* respondet. [Non sanè, occurrit melius, quàm Qui est. Hoc ipse de se voluit responderi, hoc docuit, dicente Moyse ad populum; ipso quidem injungente: Qui est, *misit me ad vos*. Meritò quidem. Nil competentius Æternitati, quæ Deus est.]

Cantic. 3. *b.* Illis verbis *Ego sum, qui sum*, Æternitas significatur. *Exod.* 3. *d.*

Æternitatis Mellifluus Doctor nomine *Aseitatem* intelligit, hoc est *Esse Divinum*, in quo simul *E*ssentia, & *E*xistentia includuntur.

Convertens ad Essentiam Divinam oculos, sic eam dilucidat. [Si Bonum (ait) si Magnum si Beatum, si Sapientem, vel quicquid tale de Deo dixeris, in hoc verbo instauratur, quod est, Est. Nempe hoc est ei esse, quòd hæc omnia esse. Si & centum talia addas, non recessisti ab esse. Si ea dixeris, nihil addidisti; si non dixeris, nihil minuisti. Si vidisti hoc tam singulare tam summum esse, non-ne in comparatione hujus quicquid hoc non est, judicas potiùs non esse, quàm esse? Quid item Deus? Sine quo nihil est. Tam nihil esse sine ipso, quàm nec ipse sine se potest. Ipse sibi, ipse omnibus est. Ac per hoc quodammodo ipse solus est, qui suum ipsius est, & omnium esse. Quid est Deus? Principium. Et hoc ipse de se responsum dedit. Multa in rebus dicuntur principia, sed respectu posteriorum. Alioquin si ad aliquid præcedens respicias, ipsum potiùs principium dabis.]

Omnes perfectiones possibiles & intelligibiles in esse Divino includuntur.

Perfectiones creatæ, cum Divina comparatæ, sunt nihil.

Joan. 8. *d.* Esse Deum dic *Principium sine principio, Finem sine fine*.

Hic alterâ contemplatione Divinam Durationem, quæ propriè *Æternitas* nominatur, considerans, ait. [Si quæras verum simplexque Principium, invenias oportet, quòd principium non habuerit. Ex quo universum cœpit, ipsum profectò minimè cœpit. Nam si cœpit, aliunde cœperit necesse est. A se enim cœpit nihil. Nisi fortè quis putaverit, quod non erat, dare sibi potuisse, ut esse inciperet; aut fuisse aliquid, antequam esset. Quod utrumque, quia ratio non consentit, constat nihil sibimet [*] extitisse principium. Quod verò aliud principium habuit, primum non fuit. Verū ergo Principium nequaquam cœpit, sed totum ab ipso cœpit. Quid est Deus? Cui sæcula nec accesserunt, nec decesserunt, nec coæterna tamen. Quid est Deus? *Ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia*. *Ex quo omnia* creabiliter, non seminabiliter. *Per quem omnia*, ne alium authorem atque alium opificem arbitreris. *In quo omnia*, non quasi in loco, sed quasi in virtute. *Ex quo omnia*, tanquam uno principio authore omnium. *Per quem omnia*, ne alterum inducatur principium artifex. *In quo omnia*, ne tertium inducatur, locus. *Ex quo omnia*, non de quo, quia non est materia Deus.]

Nihil potest producere se ipsum.

*] *Intellige negativè, ut sensus sit*, Non fuisse ab alio. *Rom.* 11. *d.*

Roman. 11. *d.* Exponitur illa Descriptio, *Deus est, Ex quo, per quem, & in quo sunt omnia*.

Si

Et tandem, quis perfectior, *ri*, quas habet communicando, Creaturas universas producit, nequis fortasse, velit credere, singulas, aut saltem Animam Rationalem esse,

—— *Divinæ particulam Auræ*,

claudit suum Discursum his verbis, [Efficiens causa est, non materialis. Frustrà Philosophi materiam quærunt, non eguit materiâ Deus. Non enim officinam quæsivit, non artificem. Ipse per se, in se omnia fecit. Unde? de nihilo. Nam si ex aliquo fecit, illud non fecit, ac per hoc nec omnia. Absit, ut de suâ incorruptâ incorruptibilique substantiâ, tam multa fecerit, & si bona, corruptibilia tamen.]

Creaturæ non sunt particulæ à Divinitate decisæ.

Multa à Bernardo didici: & licèt ejus adductus à nobis Commentarius videretur sufficere, quia ingenio claro est præditus, & quoscumque obscuros locos eruditè declarat D. Isidorus Clarius ex Cassinate Monacho Episcopus Fulginatensis, Scholia ipsius, quibus exponit Textum Exodi, uberioris doctrinæ causâ, in gratiam Lectorum, subscribo.

D. Isidorus Clarius laudatur.

IC.

Exponitur Esse Divinum.

Ego sum, qui sum.] Aut juxta Grammaticas Hebræorum Regulas, *Ero qui ero*. Verùm Hebræi sæpè usurpant futurum loco præsentis. *Esse* autem soli Deo convenit, qui est illa essentia, quæ nec præteriit, nec præteribit, hic est, semper est, qui nunquam cœpit, nec unquam desiturus est, sed transscendit omnem temporis rationem, & qui solus dicere potest Sum, est enim ipse omnis essentiæ atque vitæ fons & plenitudo, à quo omnia, quæ sunt, habent esse, quod sunt. Atque ex hoc loco mihi videtur Plato, & Platonici accepisse, unde de Deo res hujus modo (eminentiâ suæ perfectionis intra se continente; & potentiæ virtute extra se creante, producenteque) philosopharetur.] Et hic obiter nota, Platonem, non solùm Exodum, sed etiam Genesim (aut etiam sis alios Sacræ Scripturæ Libros) interlegisse, sed non intellexisse, quoniam ad illa *Cap.2.Genes.* verba. *Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animalibus terræ, & universis volatilibus Cœli, adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea. Omne enim quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus. Appellavitque Adam nominibus suis cuncta animantia, & universa volatilia Cœli, & omnes bestias terræ*, sic Clarius scribit. [Opinor ex hoc loco Platonem venisse in eam opinionem ut diceret in libr. de rect. Nominum ratione, videri sibi eam Naturam, quæ rebus nomina imposuerit, celsiorem fuisse hac humanâ. Nam cùm indidit Adam animantibus nomina, nondum legitur fuisse à suâ præstantiâ lapsus: impositio autem nominum significat, & quòd Adam naturas animantium perfectè calluerit; nam id demum, aut potiùs id solùm proprium cujus rei nomen est, quod illius naturam exprimit: & quòd ipsa animalia hominis imperio subjecta essent. Etenim imponere solemus nomina iis, quæ juris sunt nostri.] Et placuit hîc hoc Scholium scribere; quia etiam Nos de novâ vocabulorum inventione, & impositione disputamus.

Vnde Plato & Academici habuerint, quæ scripserunt de Deo?

An, & quo Adamus modo nomina imposuerit animalibus?

Quibusnam nomina imponamus?

Qui est, misit me ad vos.] Alius vertit, *Sum misit me ad vos*; est enim in Hebræo eadem dictio, quæ dudum ubi dictum est, *Sum qui sum.*

An *Sum* sit nomen Dei?

Sunt etiam qui velint hanc vocem significare tria tempora, præsens, præteritum & futurum, ut magis sempiterna Dei stabilitas exprimatur, sic Clarius.

Recognosco ultimas Clarii lineas, & laudo illam Sententiam, quam refert. Esto ibi (in illo loco) tria tempora illud *Sum* copulativè debeat significare. Sed unde id unusquisque scire poterit. Sumus assueti aliter verbum *Sum* intelligere, & nisi moneamur, non accipiemus verbum illud in legitimâ significatione. Ergo omnis æquivocationis auferatur occasio, inveniamus vocabulum, quo Divinum existere significetur. Et sit Syre[hûc est in hoc Æternitatis indivisibili & simplicissimo *nunc*, fui ab æterno, sum de facto, & ero in æternum.]

An vocula SVM præteritum, præsens, & futurum significetur?

Ergo Dei illud nomen, cujus sensum, capimus, sed caremus in Hebraica, Græcâ, Latinâ, &c. Linguâ vocabulo, quo possimus exprimere, pulchrè & adæquatissimè exponetur in Dialecto Scholasticâ si dicamus, quòd verba Domini Muysen adloquentis sunt hæc.

Verba illius loci capimus, caremus tamē vocabulis, ut sensum bene explicare possimus.

Ego sum SYNS (nempe, qui sine ullâ Existentiæ aut Durationis variatione Sum, Fui, & Ero.) *Sic dices filiis Israel.* SYNS (qui simul est Est, Fuit, & Erit) *misit me ad Vos.*

Unico ergo verbo Dialectus Nova exponit quæ non nisi pluribus Linguæ Veteres possunt significare.

At illum Dialectus Philosophica perfectissimè exponit.

TAMETSI hæc universim dicta, intento persuadendo sufficerent: uberioris doctrinæ gratiâ unum adhuc Sacræ Scripturæ Testimonium proponamus & expendamus.

Exod.6.2. Loquutusque est Dominus ad Moysen, dicens. Ego Dominus, qui apparui Abraham, Isaac & Jacob in Deo omnipotente; & Nomen meum ADONAI, *non indicavi eis.* Ecce Nomen Sanctis illis Patriarchis Dominus non exposuerat, Moysi, ut speciali eum favore prosequatur, significat, & manifestat. Dominus Isidorus Clarius. [Hoc loco est illud יהוה, JEOVA, nomen Dei sacrum, & ineffabile, non quòd vox ipsa exprimi non possit, cùm certis constet literis, & vocalibus, sed quòd Dei natura per ipsum significata, à nullâ creaturâ exprimi possit, cùm sit infinita, atque ob id ineffabilis. Ferunt virtutem hujus sancti nominis, primùm innotuisse Moysi. Sunt ex nostris qui putent ab hoc nomine Gentiles Jovis nomen pro Deo suo mutuasse. Observandum est hoc loco, notitiam hujus nominis Dei habere sua incrementa, sicut hîc manifestè dicitur, majorem contigisse Moysi, quàm Patribus: quam Paulus adventu Christi adeò auctam esse dicit, ut Principum & potestatum cælestium de Deo cognitionem auxerit; & in nobis quoque consummandam confidimus, quando Dominum videbimus facie ad faciem. Atque hoc est, quod toties in Psalmis dicitur, Cantate Domino canticũ novum tanquam dicat: assiduè nobis suppeditat Dominus nova cantandi argumenta.]

An nomen Jeova, vel, ut Rabbini proferunt *Adonai*, non jam Omnipotentiam, aut aliud attributum, sed ipsamet Essentiam Dei significet?

An nominis Divini notitia cum tempore apud homines creverit?

D. Augustinus Redingus *tom. 1. Theol. qu.2. art.2. controv.1. num.7.* ex hoc Exodi loco sic argumentatur. [Omnipotentia fuit indicata Abrahamo, quin ipsi notum esset significatum vocis יהוה ADONAI. Hoc autem nomine significatur veritas Essentiæ, & Naturæ Divinæ; ut videre est apud Abulensem *in cit.*

Ex hoc loco probant aliqui Essentiæ & Attributorum distinctionem.

cap.

cap.6.Exod. & alios. Ergo Omnipotentia Divina secundum nostros conceptus formales non est Essentia Dei; sed ad istam se habet instar Attributi. Ergo datur in Deo aliquâ formalitatum distinctio, quarum una intelligatur tanquam Essentia, reliqua autem se habeant instar Attributorum.]

Sore

Quarta essendi Differentia explicatur.

EST essendi Differentia penultima, quæ *Esse Physicum* signat. Vocatur autem *Esse Physicum*, quod exercet Materia-prima, quando Formam sustentat.

C.

Quid esse Physicum sit?

Et hîc præscire debes id, in quo plurimi adluoinantur: videlicet (hoc Sore) hoc *Esse Physicum*, à Sere ab *Esse Existentiali* realiter; & separabiliter distingui, benè enim intelligimus Hominem ex Corpore & Intellectuali animâ constitutum, quin existere, aut non existere intelligamus. Sic ergo oportet ſare, ſore, & ſere coordinare & exponere; ita ut Materiæ-primæ τὸ ſare in potentiâ conveniat, nam est pura potentia; tunc ſot, recipit Formam, quæ est actus physicus. Ex Materiâ-primâ, & Formâ, fit Compositum, quod est Ens completum, & ſat perfectè. Cæterùm, ubi Materia recipit actum primum, qui est Forma physica, & ipsa ſot, & Compositum ſat; tunc primum est capax, ut recipiat actum secundum, nempe, metaphysicum, hoc est, existere, vel ſere.

Vtrùm Existentiam supponat?

Et quidem has ipsas essendi Differentias, quas quarto loco dilucidamus, admittit Divus Thomas, & ejus cum ipso Discipuli: nam Complutenses *in Physic.disp.3.qu.5.* §.1. *num.25. qu.5.* interroganti, *An Materia-prima possit per Divinam potentiam existere absque omni Forma?* negativè respondent; asserentes hanc ipsi sententiam à D.Thomâ *quodl.3.art.1.& 3.* nec non *1.p.qu.66.art.1.*& tandem *3.contr.Gent.cap.4.* didicisse. Cæterùm clariùs deberent loqui, ubi ad probationem venitur; videntur enim primo adspectû ſere cum ſore (esse Metaphysicum cum Physico: hoc est, habere actum existentiæ cum habere actum Formæ) confundere: dicunt enim [Materia, si sine Formâ existeret, esset in actu, & non esset in actu. Sed hoc implicat. Ergo, & Antecedens, ex quo deducitur. Sequela deducitur. Nam in primis esset in actu, siquidem existeret: & deindè non esset in actu, cùm careret Formâ substantiali, quæ est actus proprius materiæ. Ergo esset in actu sine actu. &c.]

Verùm ab Existentia distinguatur?

Bene Scotistæ primo aspectu non verò secúdo Thomistis Respondent.

Non dixi malè, sed obscurè Complutenses arguere; quia, ut *esse in actu*, & *non esse in actu*, implicet contradictionem, requiritur, ut de eodem actu disputetur. Et hîc de uno actu agitur in affirmativâ, & de altero in negativâ tractatur. Considera illa partis affirmativæ verba. *Esset in actu, siquidem existeret.* Ergo actus, de quo hîc agitur, est ſere (*habere Existentiam.*) Considera etiam verba sequentia, *Non esset in actu, cùm careret Formâ substantiali.* Ergo actus, de quo in negativa agitur, est ſore (*habere Formam substantialem.*) Est ergo unus actus, qui asseritur; & alius diversus, qui negatur. Non ergo benè contradictio probatur. Hanc viam ingrediuntur Scotistæ, ut huic argumento respondeant; tolluntque omnem contradictionem actum Metaphysicû (Sore) ab actu Physico (Sere) distinguendo; dicuntque in casu Materiam cum actu existentiæ, & sine actu Formæ remansuram: & sic nullam esse Contradictionem: Sed adhuc Complutenses respondent. [Implicat dari actum Existentiæ absque actu Formæ. Ergo, si Materia existeret sine Formâ, esset, & non esset in actu Existentiæ, quæ est implicantia intenta à Divo Thomâ. &c.] Et similia apud alios Autores & præcipuè Thomistas, leguntur.

Non datur cótradictio, ubi non est affirmatio & negatio ejusdem de eodem.

An possit Actus Existentiæ ab actu Formæ separari?

Ergo idem argumentum magis directè proposuissem dicendo [Materia, si sine Formâ existeret, esset in actu, & non esset in actu. Sed hoc implicat. Ergo. Probatur Major. Materia enim in casu existeret, & non existeret. Nam in primis existeret; quia id supponitur. Et deindè non existeret; nam omnis res, ut habeat actum existentiæ debet habere priùs actum essentiæ: nihil enim potest existere, nisi Sit Sans (habeat *esse quidditativum* actu.) Sed Materiâ sine Formâ non Sat (non habet *esse quidditativum* actu, sed potentiâ tantummodò.) Ergo Materia sine Formâ (quando nimirùm non Sot) tunc non Set (non existit.)

An, si Materia careret Forma, existeret, & non existeret?

Hujus ultimi Syllogismi Majorem iidem Complutenses argumento Geometrico persuadere conantur: dicunt enim. [Actus ultimus alicujus lineæ nequit dari absque actu primo ejusdem lineæ: hac quippe ratione operatio, quæ est actus ultimus lineæ operativæ supponit indispensabiliter potentiam operativam, quæ est actus primus. Sed in lineâ Substantiæ Forma est actus primus, & existentia est actus ultimus. Ergo implicat dari actum existentiæ absque actu Formæ. &c.]

Sæpe Philosophi, ut suas Cóclusiones probent, ad Geometriæ fundamenta recurrunt.

Eamdem Conclusionem aliter, & aliter alii suadent Philosophi. P.Philippus à Sanctissimâ Trinit.1.2.*Summa Philosoph.qu.3.art.5. ad 3.* supponens nil omninò posse existere, quin sit in determinatâ specie, subdit [Materia autem prima ex se non est determinatæ speciei, sed illam sortitur à Formâ: unde sine illâ non potest existere.]

An Materia prima sit in specie aliqua determinata?

Sure

Quinta essendi Differentia explicatur.

CI.
Sum, ſus, ſut, Verbi Subſtantivi *Sum*, [illegible] Tempus [illegible]definitum.

Ultima eſſendi Differentia eſt Sure (eſſe in aliquâ differentiâ temporis.) Dico autem Sure ſignificare quoddam eſſe commune, quod ſicut Animal de Homine, Leone, Elephante, &c. ſic ipſum de *Fuiſſe*, de *Eſſe*, & de *Fore* dicatur. Unde aſſero, ad Severæ Dialecticæ leges iſtos Syllogiſmos decurrere

De *Fui*, *Sum*, & *Ero* prædicatur.

Omnis, qui fuit, ſut.
Adamus fuit.
Ergo Adamus ſut.
Omnis, qui exiſtit, ſut.
Tu exiſtis.
Ergo tu Sus.
Omnis, qui erit, Sut.
Antichriſtus erit.
Ergo Antichriſtus Sut.

Recognoſce univerſas Majores, & videbis in ipſis ἀόριστον χρόνον (indeterminatum tempus) de determinato prædicari.

[illegible] Græcorum Aoriſtus.

Hoc Indefinito Tempore Lingua Latina omninò caret. An etiam Græca? Sunt diverſæ Criticorum ſententiæ, quæ ſequenti Articulo ſubjicientur examini. Arriaga (& neſcio cur) *diſp.14.Logic.ſect.2.ſubſect.1.num.61.* videtur credere, χρόνον ἀόριστον in Linguâ Latinâ inveniri; quærenti enim, *An una, & eadem numero Propoſitio de verâ in falſam poſſit, aut de falsâ in veram tranſire?* poſtquam in Concluſione Primâ hunc negaverit tranſitum Propoſitioni, quæ eſt alicui determinato inſtanti (puta ipſi A) adligata; in Secundâ ſic inquit, [etiam Propoſitio, quæ affirmat in communi, *Petrum currere*, quamvis nullum determinet inſtans in particulari, non poteſt tranſire de verâ in falſam. Probatur: Quia, ut Propoſitio affirmans, *Petrum currere in aliquo inſtanti determinato*, vera ſit, non requirit niſi Petrum currere in aliquo inſtanti, ſive hoc, ſive illo; cùm autem impoſſibile ſit Petrum currere in aliquo ex illis inſtantibus, & ſimul factâ hac ſuppoſitione, non currere in aliquo; fit, ut ex ſuppoſitione, quòd fuerit Propoſitio vera, non poſſit in falſam mutari, vel è contrario.] Hæc Arriaga, & omnia benè, ſi Latinus haberet Tempus Indefinitum. At hæc Propoſitio *Petrus currit*, aut *Petrus eſt currens*, non æquivalet huic, *Petrus* ſut *currens*; & de hac, & non de illis, quæ adſerit Arriaga, verificantur. Huic autem *Petrus* ſut *currens*, aut ſi vis huic, *Petrus aliquandò currit*, hæc *Petrus nunquam currit*, opponitur contradictoriè.

An una Propoſitio Vera poſſit tranſire in falſam?

[illegible] hac Propoſitio Petrus currit, non eſt, Petrus in aliquo inſtanti [illegible] tempore currit: ſed Petrus nunc currit.

Petrus Sut currens.

Et hîc utiliter moveri Quæſtio poterit, quæ interroget, *An & quomodò in dialecto Scholaſticâ Tempus Indefinitum, ac determinatis (Præterito, Præſenti, & Futuro) dicatur?* Reſpondeo, non eſſe cur Novos conſtituamus impræſentiarùm Canones, cùm Antiqui ſufficiãt; & diximus nuper ſicut de *Homine, Leone, Elephante*, &c. *Animal* dicitur, ſic de *Fuiſſe*, de *Eſſe*, & de *Fore* in noſtrâ Sure Dialecto prædicari. Ergo ſufficiet ſcire, quo modo prædicetur *Animal*. Et quidem, quia non permittit hic locus, ut oratio in hac Diſſertatione diffundatur, perſtringam illam, quantum potero, & à minùs neceſſariis ſuperſedens illa exponam tantummodò, quæ non poſſunt neſciri.

Sed quo modo Tempus Indeterminatum prædicatur?

Vt Genus de ſuis Speciebus

Cur nõ ſit hic de Vniverſalitate uberius diſputandum?

Dico igitur, tres eſſe ad rem præſentem diſſerendas Philoſophorum Opiniones. Prima enim docet *Animal* ſua inferiora ſignificare æquivocè; Secunda disjunctivè: Tertia præciſivè. Et conſultò illud *ad rem præſentem* poſui, aliæ enim multæ de Univerſali, & Prædicabili, circumferuntur Opiniones, quæ ad has tres reducuntur, & noſtra non interſunt, ſi in ſpecie exponantur.

Proponuntur & ſupponuntur tres præcipuæ ſententiæ

CII.
An dentur Vniverſalia?

Prima olim ab Heraclito, & Cratylo, & ab aliis fuit tradita: qui Naturas univerſales univerſim negantes, & Individua totaliter admittentes, aſſerebant, has Prædicationes, *Homo eſt animal, Leo eſt animal, Elephas eſt animal*, &c. eſſe ſimiles his, *Pater ovium eſt aries, Machina militaris, quâ contunduntur muri, eſt aries, Signum primum Zodiaci eſt aries.* Quæ omnes, ſi benè conſiderentur, ſunt idemticæ; nam in ſingulis prædicatum æquivocum ad ſignificationem opportunam determinatur.

An Propoſitio in qua Æquivocum prædicatur, ſit idemtica?

Complutenſes *in Logic.diſp.3.qu.1.§.1.num.3.* Heraclito, & Cratylo Nominales accenſent, ſed immeritò; non enim Nominales omnem Univerſalitatem proſcribunt; ſed Præciſionum Objectivarum, quas Thomiſtæ, & Scotiſtæ admittunt loco, rebus conceptis jubent, ut diverſa connotata reſpiciant.

An Nominales negent Vniverſalia?

Exeſt expreſsè à Cratyli, & Heracliti opinione Ariſtoteles, nam *lib.1.Perihermenias cap.5.* ait, *Rerum aliæ ſunt Univerſales & aliæ particulares*. Et etiam *lib.1.Poſt.cap.2.* docet, *Univerſalia eſſe notiora ſingularibus*. Conſonat Ariſtoteli S. Thomas *de Ente & Eſſent.cap.4.* & *Opuſc.55.& 56.*

Vniverſalia Ariſtoteles, & Peripatetici admittunt.

Secunda Opinio conſtituebat Univerſalitatem in disjunctivo ſenſu. De illis agit P. Rodericus Arriaga *in Logic.diſp.6.ſect.6.ſubſect.2.* di-

An Vniverſalitas in ſola disjunctione cõſiſtat?

dicens. [Alii Autores, ut fugerent supra positam difficultatem, dixerunt Universale constitui per actum confusum disjunctivum, idest, terminatum ad omnia individua sub disjunctione ad hoc, vel illud, ut idem sit dicere, *Petrus est homo*, ac dicere, *Petrus est vel Petrus, vel Joannes, vel Antonius*, quæ propositio vera est, licèt Petrus non sit omnes homines; quia ad veritatem disjunctivæ propositionis sufficit, ut unum ex prædicatis conveniat subjecto. Cùm autem una ex illis naturis verè conveniat Petro, etsi non omnes, vera erit propositio, in quâ omnes de Petro disjunctivè prædicantur. Confirmant hanc sententiam autoritate Divi Thomæ *opusc.* 55. ubi hæc ait: *Genus significat formas* (id est differentia) *non hanc, vel illam determinatè quam determinatè exprimit differentia.* Deindè ratione: quia per illam actum natura hominis fit una in multis & prædicabilis de illis, quia omnes naturæ disjunctivè cognitæ sunt prædicabiles de quolibet: ergo ille actus constituit universale.]

An hanc S. Thomas sententiã amplectatur, & doceat?

CIII.

An Universalitas in præcisione consistat?

Tertia Opinio, quæ est hodie in Scholâ cõmunis, à Platonicis enim, Scotistis, Thomistis & Nominalibus admittitur: nam apud omnes istos *Animal*, v. gr. significat unam rationem communem omnibus inferioribus: in hoc enim Scholæ universæ conveniunt: & earum dissidium totum in eo est, quòd distinctio, quæ apud Thomistas est rationis ratiocinatæ, apud Platonicos sit Realis, apud Scotistas ex naturâ rei, & apud Nominales rationis sit ratiocinantis. De quibus Distinctionibus, quas impræsentiarùm tetigisse sufficiat, in Metalogicâ satis diffusè disputavi.

Quænam Distinctio inter Gradus superiores & inferiores ponatur?

Ut hæc doctrina nostro instituto serviat, jubes tibi explicari, quo Sure modo *Esse, Fuisse, & Fore* significet? An-ne æquivocè? An disjunctivè? An verius præcisè & abstractim.

Quamnam in Philosophica Grammatica debeamus opinionem eligere?

Respondeo singulas ex his tribus Sententiis ubi agitur de ſunt, ſue ſut tempore indefinito & indeterminato in Dialecto Scholasticâ utiliter admitti posse.

An Sure prædicetur æquivocè?

Primò enim hæc Propositio, *Adamus, Petrus qui adest, & Antichristus*, ſunt, &c. est similis huic *Pater ovium, Machina talis bellica, & Primum Zodiaci Signum est Aries*; nam prædicatum *Aries* de singulis subjectis, sed in diversâ significatione, verificatur. Ergo Sut quando de Adamo dicitur, est *Fuit*: quando de Petro, qui nunc adest, est *Est*: & quando de Antichristo, est *Erit*. Nec rarum, aut inauditum, videri alicui debet, si vox æquivoca plura simul significet, à verbis cohærentibus determinata: habemus enim apud Virgilium *Æneid.* 1. exemplum in versu illo,

An aliquando vox æquivoca simul plura significet?

Orantes veniam & templum clamore petebant.

Ecce ibi Troës veniam & templum petebant & illud verbum tametsi unicum materialiter sit, per *veniam* & *templum* determinatum (æquivocum est enim) dispescitur & duplicem significationem importat. Primò est rogare, & supplicare. Cicero *lib. 13. epist. Quæ propter à te, etiam atque etiam peto, pro nostrâ summâ conjunctione tuâ in me perpetuâ, & maximâ benevolentiâ majorem in modum peto atque contendo, ut ejus filios, qui in tuâ potestate sunt, mihi possimum condones.* &c. Secundò sonat *pergere, & ambulare*. Suetonius *in Vespas. Cutinias, & Reatina rura, ubi æstivare quotannis solebat, petiit*. Illud ergo *petebat*, prout *veniam* connotat, est *supplicare*: & prout *templum*, pergere, & ambulare.

Quid sit *petere veniam*?

Et quid *petere templum*?

Secundò hæc, Propositio, *Objectum Scientiæ Divinæ, quæ Visio dicitur, sunt Creaturæ* Suntes potest intelligi sub disjunctione; ita, ut sensus sit, *Scientiæ illius Divinæ Objectum sunt Creaturæ.* Suntes (*hoc est, quæ nostri ævi respectu, vel sunt, vel fuerunt, vel erunt.*) Et hic philosophandi modus placuit P. Sebastiano Izquierdo, quoniam *tom. 1. Theologico tr. 4. disp. 8. qu. 6. §. Deindè* sic scribit. [Impossibile est, ut quidpiam ab statu possibilitatis ad statum existentiæ transferatur, quin sit de illo verificabile, quod vel existit, vel extitit, vel existet; alia enim differentia existendi est impossibilis.]

CIV.

An Tempus Indefinitum Sum sub disjunctione Præteritum, Præsens, & Futurum significet?

Et Tertiò denique potest accipi præcisivè & abstractim: ita ut hæc Propositio *Præteritum* Sut, sit huic similis *Homo est animal*.

An significet indefinitè?

Ut doctrinam præcedentem dilucidem producam Christi Domini verba, qui Joann. 8. 58. dixit. *Antequam Abrahamus fieret*, Ego *sum*. Quæ verba Priscianus, si ad Grammaticæ leges exigeret, loco illius *sum*, posuisset *Eram*.

Evangelicus textus dilucidatur.

Dico igitur illud *Sum*, si à Verbo Antiquo *Sum, es, est*, sit desumptum, ideò Adverbio *Antequam* adhærere, ut Præteritis, Præsentia, & Futura conjungens, Æternam Filii Dei durationem significet. Sed de hoc redibit sermo Artic. XIII. §. Synere, ibi enim Divinarum Processionum, & Operationum Æternitatem explicabo.

Quid *Sum* in Lingua communi significet?

Addo, illud ipsissimum ſunt, si velimus permittere, ut ad Metaphysicam Dialectum spectet, esse Tempus indefinitum, & abstractû, & loco τ8 *Fui, Sum, & Ero* poni posse. Unde sicut Adamus, quia fuit, tametsi non possit dicere *Ego sum*, potest veraciter dicere Ego Sum. Quia *Sum* in Linguâ Latinâ communi ad præsens Tempus tantùm pertinet: & Sunt in Metaphysicâ Dialecto, omnia tempora disjunctivè significat, & per subjectum (nempe, Adamum) contrahitur, & restringitur, ut significet cum Præterito Tempore. Ergo similiter Persona Christi, quia antequam Abrahamus fuisset, ipsa erat, potuit in linguâ communi dicere, *Ego fui*. Et, si nostrâ Dialecto uteretur, potuisset loqui per ἀόριςον, & dicere Ego Sum.

Quid Sum in Metaphysica Dialecto importet?

ἀόριςος in Metaphysica Dialecto cum omni tempore disjunctivè significat.

NOTA L

De Verbo significante cum omnibus Temporibus copulativè.

CV.

An dentur Verba, quæ significent cum omnibus temporibus copulativè?

QUIA paulò antè dicebam, Sum *in Metaphysicâ Dialecto omnia Tempora disjunctivè significat*: interrogat studiosa Curiositas, An detur, aut dari possit Verbum, quod significet cum omnibus temporibus copulativè?

Respondeo Æternitatem non esse Tempus, est enim simultanea, & Tempora sunt successiva; sed tamen universis respondere Temporibus. Unde sicut est verum dicere, *Hoc Nunc Æternitatis, universis Temporibus (Præteritis, Præsentibus, & Futuris) est præsens*; sic etiam est verum dicere, *Universa Tempora (Præterita, Præsentia, & Futura) præsentia* ſunt *huic* [*] Nunc *Æternitatis*: & Thomistarum nomine

ut

*] *Illa passim prolata à Doctoribus Thomistis Propositio* videlicet, Omnia tempora (præterita, præsentia, & futura) sunt Deo præsentia in hoc *Nunc Æternitatis*, *si bene intelligatur, est vera: ut autem intelli-*

...heat, loco τȣ̃ sunt ... sunt. & loco τȣ̃ hoc *Nunc* æternitatis ... *fluxo* huic ... æterni... *Sed de* ... *uberius* disserat 3. *disputabo*.

ut hanc dilucidet doctrinam, Pater Franciscus Macedo *collat.9.differt.4.s.l.2.*sic scribit. [Primò (suadetur) testimoniis Sacræ Scripturæ. Job.19. *Numerus mensium ejus apud Te est*. Illud *est* præsentiam Numeri communis Præterito, Præsenti, & Futuro, significat. Et ita exponit Gregorius Magnus. &c.] In illa voce *Numeri* est manifestus lapsus calami, Macedus enim *Temporis* scribere voluit. Quoniam Tempus, & non Numerus, est Præterito & Futuro prædicatum commune.

Sicut verbo *est* omnia tempo... Iosue intel... , sic *Mem...* nomine ... nes ... poranças.

Agit profectò Job de Homine; tam præterito, quàm præsenti, aut futuro; &, quia numerus mensium (dierum, horarum, & momentorum) vitæ, quam superstites impræsentiarùm agimus, apud Deum est: & momentorum vitæ, quam agent futuri, apud Deum erit; & tamen *est* dicit Patriarcha Job. Ergo illud *est* juxta Figuram Dialecticam, quæ *Ampliatio* dicitur, omnia pervadit tempora; & *fuisse*, *esse*, & *fore* complectitur.

... Figura il... quæ a... pud Logicos ... nat ... *ampliatio*.

De hac Figurâ (quam *Termini proprietatem* vocant Logici) egerunt Antiqui diffusissimè: Juniores breviùs; & inter eos Complutenses *in Institutionib. ad Logic.lib.2.cap.5.* sic scribunt. [Ampliatio temporum contingit, cùm Suppositio Termini extenditur ad varias differentias temporum: quæ apud Logicos sunt quinque; videlicet; Præteritum, Præsens, Futurum, Possibile, & Imaginarium; ut in hac Propositione *Avarus expetit pecunias*: pecuniæ ampliantur ad omnia tempora. Et ideò prædicta Propositio, reddit hunc sensum, *Avarus expetit* [*] *pecunias, quæ fuerunt, quæ sunt, quæ erunt, vel sunt possibiles, aut imaginaria*. &c.

*] *Per omnia tempora ampliant Complutenses divitias: & fortè meliùs ampliarent verbum. ut si dicerent*, Avarus divitias, & appetiit, & appetit, & etiam appetet.

Et quidem, si in Verbis vellemus Ampliationem exprimere; deberemus aliquod novũ invenire Vocabulum; quod, sicut **Sum** Præteritum, Præsens, & Futurum disjunctivè significat, sic eadem copulativè tempora significaret.

NOTA II.

De Negationibus. *Utrùm, Ubicationem, & Durationem habeant?*

IN multis locis utemur præcedenti doctrinâ; sed quia uberiùs & oculatiùs, quàm alibi Dissertatione illa (in quâ cum P. Izquierdo de duratione & ubicatione Negationum & Carentiarum disputo. Temporis Indefiniti (quod est **fure**) essentiam & passiones exposui, poterit Ingeniosus Lector eò transire, & quæ ibi dicuntur, cum his, quæ hîc fuerunt dicta, componere.

Remittitur Lector ad alium loco, in quo ad ipsum accuratè tractatur.

ARTICVLVS XII.

De modis Essendi Imperfectis.

Saim. Seim, Syim. Soim. Suim.

CVI. De ... um Imperfectorũ numero

SIcut sunt quinque Perfecti Essendi modi, quos præcedenti Articulo dilucidavimus, sic & sunt alii quinque imperfecti, quos impræsentiarùm illustrabimus.

Perfectos Essendi Modos vocalibus puris (quia earum pronunciatio est perfecta) significavi: & illæ fuerunt A,E,Y,O,U. Et malui in loco tertio Y, quàm I scribere: ne, si *Sim, sis, sit, simus, sitis, sint*; & non **sym, sys syt symus sytis, syst**, scriberem, Essendi hunc Modum Tertium, qui est Divinus, & Æternitatem importat, cum Præsenti Subjunctivo Verbi Substantivi confunderem.

Cur Perfecti Modi Vocali... ur ... gni ... ur?

Cur ... ra Y ... adium pta...

Impræsentiarùm autem Imperfectos Essendi Modos Diphthongis, quæ sunt Syllabæ pronunciationis imperfectæ, sigificabo. Et quia claritatem amo, & confusionem omnem fugio, literam I, qua prius non sum usus, adsumam: illamque prioribus Vocalibus addendo, has quinque Diphthongos [AI,EI,YI, OI,UI.] conformabo. Quæ tametsi Latinis non sint notæ Grammaticis, sunt in usu apud Græcos, & significantur in his literis: [αι, ει, υι, οι, ȣι,]. ex quibus tertia & ultima censentur impropriæ, & ultima ut ω, aut ut ωυ poterit sonare, si velis. Et id ipsum non scribo, quod velim has diphthongos à Linguâ Græcâ, aut ab aliâ desumi, quoniam nostra Dialectus Scholastica, sicut apud Criticos Latinos ex lex est, sic etiam à Græcorum Canonibus dependere non debet.

Cur diphthõ... ... Modi notẽ.ur?

An hæ diph... ... ... tem in Græ... ca ... en atur?

Quid, si in neutra?

NOTA.

CIrca harum Vocularum significationem hæc habe. Illæ, quæ Modos perfectos significant, [nempe, **Sam, Sem, Sym, Som, Sum**] communes sunt; & etiam servire poterunt imperfectis, ubi essendi imperfectio non debeat explicite significari. At verò alteræ [videlicet, **Saim, Seim, Syim, Soim, Suim**.] quibus utemur raró, non nisi imperfectos essendi Modos significabunt, & ideo de perfectis nunquam intelligentur.

De Voculis, quibus essendi perfecti, & imperfecti Modi significantur.

Saire, & Seire.

CVII. De Quiditativo & Existentiali essendi Modis imperfectis.

SUnt duo essendi Modi Imperfecti. Prior ad Quiditatem, ad Existentiam verò posterior pertinet. Et hic statim quæritur à Philosopho. Primò, *An sint Res, quæ habeant*

beant Prædicata Essentialia imperfecta? &, si respondeatur affirmativè, quoniam imperfecta sunt omnium rerum creatarum prædicata, progredietur Philosophus, & volet discere, *An sint Res, quæ habeant Prædicata Essentialia imperfectè?* Et ad Existentiam transeundo, simili modo interrogare poterit, *An etiam reperiantur res, quæ aut Imperfectam habeant, aut Existentiam Perfectam imperfectè?* Et nos impræsentiarùm his Quæstionibus satisfaciemus. Et hanc ob rem dicemus

De eorumdem possibilitate & existentia.

PRIMÒ. *In Entibus rationis (si hæc dantur) illud Esse, quod in ipsis Philosophi se intelligere dicunt, est imperfectum: & illa Existentia, quâ sunt in rerum naturâ, (siquidem objectivè tantùm, & non subjectivè existunt) etiam est imperfecta.* Entia rationis igitur, si admittantur, in duplici statu scilicet Essentiæ, aut Possibilitatis, nec non Existentiæ, possunt considerari. Audi Complutenses *in Logic. disp. 2. quæst. 1.* sic enim inquiunt. [Dicendum est, Possibile esse ens rationis, & aliquando existere. Conclusio ista est expressa Philosophi 4. *Metaph. text. 13.* & D. Thomæ *1. part. qu. 28. art. 1.* quos sequuntur communiter Doctores, &c.] Et in hoc duplici essendi statu entia rationis, nec ſant, nec ſent, sed ſaint, & ſeint. Quoniam ut paulò antè dicebamus, per diphthongum, quæ syllaba est pronunciationis imperfectæ, imperfectos essendi modos in Dialecto hac Scholasticâ significamus.

De Entium rationis quiditate.

An imperfecta sit diphthōgorum prolatio?

De Negationū seu Carentiarū essentia, & existentia.

SECUNDÒ, *Omnes etiam Carentiæ, quoniam dividuntur in Species, & propriis definitionibus dilucidantur, habent essentias & existentias sibi proportionatas.* Ita P. Sebastianus Izquierdo, qui *in Theologici Operis tom. 2. tract. 9. de Deo Uno disp. 23. quæst. 1. conclus. 1.* postquam dixerat cognosci à Deo per Simplicem Intelligentiam res possibiles: & per Visionem res existentes, subjungit. [Nomine autem rerum etiam Veritates negativæ veniunt, quo ad rem attinet, complectendæ; ut pote, quæ etiam suo modo, vel tanquam possibiles, vel tanquam existentes, seu potiùs tanquam pertinentes ad illarum, vel quiditatem, vel existentiam, possunt cognosci, &c.] Ergo hujusmodi Carentiæ considerari ut possibiles possunt; immò etiam ut existentes in aliquâ differentiâ temporis: & quia imperfectæ sunt, non sunt dicendæ Saʒe, aut Sere, sed Saire, & Seire, ut per imperfectam syllabam earumdem significetur imperfectio.

Nota illud veritatem: nam Negationes veritatem habēt, etsi Entitatem non habeant.

Quia in rebus necessariò connexis admitti debet Circulus, ut si quis dicat, *Petrus est homo, Ergo & animal rationale. Est animal rationale. Ergo & homo,* pronuncio hunc in præsenti materiâ Circulum, non solùm non esse vitiosum, sed totam controversiam maximè dilucidare. Sic enim inquam. *Deus omnia, seu possibilia, seu existentia sint, cognoscit, ut sunt in se. At cognoscit alias Carentias esse possibiles, & alias existentes esse. Ergo dantur negationes, quæ habent esse quidditativum & possibile: & dantur, quæ habent esse existentiale & actuale.* Vel è converso, si volueris. *Dantur Carentiæ possibiles, dantur & existentes.* [nam homo vivus, potest mori: & qui perspicacissimos habet oculos, excœcari potest, & illos perdere.] *At omnia cognoscit Deus, ut sunt in se. Ergo sicut prædicata positiva tam in Possibilitatis statu quàm in existentiæ statu intelligit, sic etiam in utroque statu (possibilitatis, & existentiæ) veritates negativas intelligit & intuetur.* Deus igitur cognoscit ea, quæ non sunt, sicut (hoc est, æquè; non minùs, quàm) illa, quæ sunt.

An, & quando sit Circulus sine vitio admittendus?

Sunt negativæ Veritates, & illæ cognoscūtur a Deo.

TERTIÒ. *Materia prima habet imperfectam essentiam: caret enim actu Sandi & in genere* Sandi *est pura potentia.* Est expressa D. Thomæ hæc Conclusio: eam enim tenet S. Doctor *1. contr. Gent. cap. 43.* scribit enim. *In rebus invenitur aliquid, quod est potentiâ tantum, ut Materia prima; & aliquid, quod est actu tantùm, ut Deus: & aliquid quod est actu & potentia, ut res cæteræ.* Sequuntur suum Magistrum Thomistæ, quibus Fonseca & Conimbricenses subscribunt.

CVIII.
Quid, & qualis sit Materia prima?

Hanc Doctrinam, aliàs pulchram & bonam nec explicare nec persuadere (nescio, an intelligere) possunt aliqui illius Propugnatores vocabulorum defectu: illam autem Ego terminis Dialecti Philosophicæ admissis benè expono. Ajo itaque Angelici Doctoris verba in ſandi genere intelligenda esse, & quia juvat mutare illorum ordinem, & à re certâ & indubitatâ exordium sumere, illa rescribo.

An, & cur Veritas à Thomistis asserta, male defendatur?

Sicut in Sandi *genere (hoc est, in genere habendi esse quiditativum) datur aliquid, quod est Purus Actus, quod quia nullâ perfectione in sensu* Sandi *caret, nullam habet ad illam consequendam potentiam: & hoc est Deus: Et sicut etiam datur aliquid, quod cum in eodem* Sandi *genere aliquas perfectiones habeat, & alias non habeat; & respectu illarum, quas habet, est in actu; & respectu illarum, quas non habet, est in potentiâ: Et tales sunt res universæ, si excipias Deum atque Materiam primam. Ratio postulat, ut & detur etiam aliquid, quod in* Sandi *etiam genere sit pura potentia, quod nullam perfectionem includat actu, sed habeat puram ad illam actu adquirendam potentiam. Et hoc est, quod in Peripatu dicitur* Materia prima.

Angelici Doctoris verba reponuntur in Dialecto Scholastica.

Argumentum à combinatione formalitatū

Non est malum argumentum, quo *in Physic. libr. 1. disp. 3. quæst. 1.* & posteà *quæst. 2. §. 1.* Complutenses utuntur. Moneo autem obiter, hoc argumento, quod in Combinatione terminorum fundatur, si non dari de facto, Materiam, quæ sit Pura Potentia, saltem suaderi illam esse possibilem. Cæterùm esse illam admittendam de facto, probant Peripatetici testimonio Aristotelis *libr. 1. Physic.* dicentis. *Ita se habet ad formas Substantiales Materia-prima, sicut æs vel Lignum ad Artificiales.* Quam a[...]tionem etiam nos docet D. Thomas *Opusc. 31. §. 1.* his verbis. [Ita se habet Materia-prima in ordine naturali, sicut Lignum in genere Artificiali. Constat autem Lignum secundum se acceptum non includere ullum actum artificiosum, sed esse in potentiâ ad illos. Ergo definitiones & descriptiones, quibus Aristoteles explicat Materiæ quiditatem, nullum actum præ se ferunt, sed potiùs puram & summam potentialitatem.] Materia igitur prima, si Philosophicâ Dialecto utamur, secundum se considerata, & à Forma præcisa non Sat, sed Sait. Et quando Sot, actum physicum habet, non Set, sed

Naturalium & Artificialium Formarum Analogia.

An Materia prima ſare, aut ſcre, dicenda sit?

ſeit

ſcit non exiſtit perfectè per exiſtentiam propriam; ſed imperfectè per alienam.

CIX.
De Accidentiū eſſentia.

QUARTÒ. *Formæ Accidentariæ habent eſſentiam imperfectam, Formæ Subſtantiales perfectam: & ideò non dicuntur* entia *ſimpliciter, & abſolutè, ſed* entium entia. *Earum ergo (Accidentalium Formarum) quidditativum* eſſe, *non eſt* ſare, *ſed* ſaire. Quod ſatis manifeſtè Complutenſes *in Phyſic. diſp. 4. quæſt. 5. §. 1. num. 26.* nos docent: inquiunt enim. [De ratione Formæ Subſtantialis eſt, quòd conferat materiæ *eſſe* ſimpliciter; ſed implicat, quòd Forma communicet *eſſe* ſimpliciter materiæ actuatæ per aliam formam: ergo non eſt poſſibilis conjunctio duarum formarum Subſtantialium in eâdem numero materiâ. Major liquet; quia in hoc diſtinguitur Forma Subſtantialis ab accidentali, quòd illa dat *eſſe* abſolutè, & ſine addito, quod eſt *eſſe* ſimpliciter, & ideò quando advenit forma v. gr. equi, dicitur ſine addito, quod equus fit; è contra verò forma accidentalis ſolum queit conferre *eſſe* ſecundum quid quâ ratione, quando equo advenit v. gr. albedo, non dicimus abſolutè fieri equum, ſed cum addito, fieri videlicet album. Minor etiam liquet; quoniam materia actuata per unam formam ſubſtantialem habet *eſſe* ſimpliciter: ergo repugnat, quòd ſimul ab aliâ recipiat *eſſe* ſimpliciter: quemadmodum implicat fieri ſimpliciter id quod jam eſt ſimpliciter factum. Nam cùm fieri ordinetur ad *eſſe*, ita debet repugnare, quòd res habens *eſſe* ſimpliciter, ſimul ab aliâ recipiat *eſſe* ſimpliciter, quàm quòd res ſimpliciter producta, iterum in eodem inſtanti ſimpliciter producatur.] Ecce Complutenſes duo dicunt: alterum formas ſubſtantiales habere *eſſe* ſimpliciter & perfectè; accidentarias verò imperfectè & ſecundum quid: alterum duas ſubſtantiales formas non poſſe eſſe ſimul in eâdem Materiâ. Et Ego non eorum verba adduxi propter hoc poſterius, quod tametſi probabiliſſimum ſit, ab Scoto negatur: ſed propter illud prius, ut oſtendam, ſive de *eſſe* quidditativo, ſive de *eſſe* exiſtentiali diſputemus, non ſare, nec ſere Accidentia, ſed ſaire, & ſeire.

An imperfecta ſit?

Cur Entium Entia nominentur?

An formæ accidentariæ dent eſſe ſimpliciter an tantummodò eſſe ſecundum quid?

An duæ ſubſtantiales formæ ſimul in eadem materia eſſe poſſint?

An Accidentia dicenda ſint ſare & ſere An ſaire, & ſeire?

Syire.

CX.
De Æternitatis conceptu.

SI Mundus (quod & aſſeruit Ariſtoteles) fuiſſet à Deo ab æterno productus, & duraturus in æternum, non ſyret, hoc eſt haberet Durationem æternam: quoniam illa Duratio, quæ ab æterno & in æternum in eo flueret, eſſet ſucceſſiva, & de conceptu æternitatis veræ hoc eſt, ſyntis, eſt, *quòd interminabilis vitæ ſit tota ſimul & perfecta poſſeſſio*, ut ex Boetio ſcribunt univerſi Theologi. Mundus ergo in caſu haberet Æternitatem imperfectam, adeòque juxtà noſtrum Scholaſticum modum loquendi, non ſyret, ſed ſyiret.

Quid illa ſit?

An ſucceſſionem habeat?

Æternitas Imperfecta, hoc eſt Succeſſiva dividitur, in Adæquatam, & in Inadæquatam. Adæquata eſt Duratio ex utroque latere infinita, qualem habitura eſſet Creatura, quæ ab æterno à Deo producta, in æternū à Deo conſervaretur. Inadæquata verò eſt ex altero tantùm latere infinita; puta Durationem Creaturæ, quæ fuiſſet ab æterno producta, & in tempore adnihilaretur: vel Creaturæ, quæ ſit in tempore producta, & ſit conſervanda in æternum.

Æternitatis Imperfectæ diviſio.

Alia eſt Adæquata, & alia Inadæquata.

Æternitatis Imperfectæ Adæquatæ, nempè Durationis creatæ, quæ nec principium habuit nec habitura finem ſit, nullum habemus de facto exemplum in rerum naturâ; nullam enim rem Deus ab æterno produxit.

Nulla Creatura fuit ab æterno.

Æternitatis autem Imperfectæ Inadæquatæ quæ quidem principium habuerit, & finem habitura non ſit, habemus exemplum in Angelis; in Rationalibus Hominum Animabus; in Humanis poſt reſurrectionem Corporibus: in Cælo Empyreo, & in Inferno: & omnia horum corporum, & locorum perſiſtentiam concernunt.

Multæ habuerunt principiū & finem habituræ non ſunt.

Sed quid dicemus de Imperfectâ, & Inadæquatâ Æternitate à parte ante? An-ne exemplo aliquo poterit dilucidari? Putat Pachymeres, quòd ſic: quoniam Caput VII. S. Dionyſii de Divinis Nominibus Scholiis eruditis dilucidans, ſic ſcribit. [*Rectè igitur etiam Magnus Baſilius ait*, Quædam eſſe, quæ quidem principio carent, ſed finem habent, ut Divinæ illæ Creationis cogitationes: *ab æterno enim, ut ita dicam, apud Creatorem fuere rationes Creationis: nam idcircò dicitur, Qui novit omnia prius, quàm ſint.* &c.] Et ſtatim diſputat de luce, tenebris, & caligine. Non deſignat locum Baſilii Pachymeres, & ideò non poteſt recognoſci; ſed, cùm nec ipſe Pachymeres ſit bonus, utpotè Hæreticorum, & Schiſmaticorum ſtudiis, & conatibus favens, ut cōſtat ex Michaelis Palæologi Imperatoris Hiſtoriâ, quam ipſe Græcè ſcripſit, & ex his, quæ in Prologo fatetur P. Petrus Poſſinus, qui illam Latinè reddidit: cùm nec doctrina ab ipſo nomine Baſilii propoſita, tolerabilis ſit; dicam liberè Baſiliū, Sanctiſſimum, & doctiſſimum Præſulem, malè citari; & uberioris doctrinæ gratiâ proponam, & exponam Opinationem Pachymeræ: quoniam diſcurrit ſic.

An adſignari aliquid poſſit, quod caruerit principio, & tamen eſſe aliquando deſierit?

An bene Baſilius citetur?

An fuerit Pachymeres Schiſmaticus?

CXI.
Proponitur Pachymeræ diſcurſus.

[Ab æterno Deus de producendo Mundo cogitationes habuit. Hæ uſque ad illud momentum, in quo creavit Deus Cælum & Terram durarunt. Modo non permanent. Non enim de faciendo Mundo Divinæ hodie cogitationes ſunt, ſed de jam facto conſervando. Illæ igitur cogitationes ab æterno fuerunt; & licèt nullum habuerint principium, habuerunt finem nihilominùs.] Sanè quid Æternitas Divina ſit, ignorat Pachymeres. Nam in Deo non eſt prius & poſterius, ſed omnia ſunt ſimul. Deo nihil eſt futurum, nil præteritum: nam omnia ſunt præſentia Æternitati. Deus æternaliter (vel in hoc *nunc* Æternitatis, ut loquuntur Thomiſtæ) decernit producere Mundum in inſtanti A, & in hoc decreto, nam relativum eſt, duo ſunt conſideranda; nempe *eſſe in*, & *eſſe ad*. Secundum *eſſe in* durat & eſt hoc *nunc* Æternitatis: & ſecundum *eſſe ad* attingit inſtans A, quod eſt *nunc* temporis. Æternitatis *nunc*, ſicut nunquam incepit, ſic nunquam finem habere poterit. Ergo decreta Dei (quæ *Cogitationes Dei* Pachymeres appellat) quia Æternitate durant, ſimultanea ſunt, & ſucceſſione carent. Ergo decreta

Neſcit, quid ſit æternitas?

De decretis Divinis.

Secundum *eſſe in* ſunt æterna, principio & fine carent.

om-

Omnia, quæ in Deo fuerunt ab æterno & id ... rum Pachymere. Nulla igitur decreta Dei habuerunt finem, & id contra ejusdem Pachymeræ æ ... m statuo.

De Negationibus. An ab æterno fuerint? Minus improbabiliter Pachymeres ... urgeret, si non jam decreta Divina ... producendo Mundo, ... Non-esse, ... ante creatione Mundi, ... Genes. 1. 3. scribit Moyses. Et tenebræ erant super faciem abyssi. Sic igitur ... discurrere. [Tenebræ illæ fuerunt ab æterno; &

An aliquæ ex illis cessaverint? quo momento lux fuit a Deo producta ... runt. Ergo est in rerum natura ... in quo Æternitas imperfecta & inadæquata, carens principio, & habens finem, reperiatur.]

Izquierdi Opinio. Hanc inadæquatam, & a parte ante ... tummodò infinitam Æternitatem P. Izquierdus in Oper. Theol. tom. ... tract. 2. disp. 4. quæst. 4. Propos. 3. nu. 124. pag. 1 ... 6. b. explicat dicens. Omnis pura Negatio, absque omni Ente ... in solo à Deo, absolutè existente, extitit ab æterno, ut Fides docet, &c.] Sed ubi quæso docet Fides

Vera Sententia. fuisse ab æterno Tempus? & tamen sine tempore, nihil potest durare adeoque ... ab æterno. Ergo (quod P. Izquierdi pace dixerim) hæc Negationum existentia ab æterno, non est asserenda positive, sed negativè:

De Veritate negativè, virtualiter, & hypotheticè ab æterno. non enim ab æterno fuerunt tempora, in quibus illæ Negationes extiterint; sed nullum adsignabile momentum fuit, in quo, si & illud esset, illæ Negationes non essent. Poterunt ergo dici fuisse ab æterno illæ, non realiter & absolutè, sed negativè, conditionatè & hypotheticè.

Sotre.

CXII. Modus substandi duplex. Duos habet modos substandi Materialis Substantia: nam vel Formæ Substantiali, aut Accidentali subjicitur. Et quia perfectius est Substantiali, quàm Accidentariæ subesse, cùm Substantialem amplectitur Formam Sore dicitur, & Sotre. cùm Accidentalem.

Quodam discrimen sit inter Modum & Accidens? Et hic obiter nota hanc esse inter Accidens & Modum differentiam, quod tametsi illud & hic Subjecto accidant, accidunt diversimodè: nam Accidens, non autem Modus, esse sine Subjecto potest de potentia Dei absoluta: Essentia enim Accidentis non consistit in eo, quòd actu inhæreat, sed quòd inhærere postulet, & inhærere debeat, si rerum ordo naturalis servetur. D. Thomas in 4. dist. 12.

De Accidentis essentia. quæst. 1. art. 1. quæstiunc. 1. ad 2. rem exponit his verbis. [Esse in subjecto non est definitio Accidentis, sed è contrario, res, cui debetur esse in alio, & hoc nunquam separatur ab aliquo Ac-

D. Thomæ Sententia. cidenti, neque separari potest; quia illi rei, quæ est Accidens, secundum rationem suæ quiditatis semper debetur esse in alio, &c.] Quæ Veritas, non potest ratione aliqua naturali suaderi, sed debet tantùm argumento à

De Sacramento Venerabili. Fide desumpto probari: quia in Eucharistiæ Sacramento non inhærent alicui substantiæ Accidentia, & tamen conservantur de facto. Hoc argumento utuntur Conimbricenses in Logic. disp. 11. quæst. ... §. 3. num. 41. & communiter Orthodoxi universi.

Cum ergo de Venerabili Eucharistiæ mysterio nihil Aristoteles, nihil Porphyrius sciverint, Stoicos, & Ethnicos cum illis Philosophos, non cognovisse Accidentis essentiam, & Modos cum Accidentibus confudisse. Ethnicis Sacramentarios Hæreticos accensere debemus, nam perfidè Veritatem Eucharisticā negant.

Non cognoverunt Ethnici, nec hodie plerique Hæretici cognoscunt Accidentis essentiam.

Cognita igitur Accidentis essentiā, quid sit Modus ignorari non poterit: & Ego ut eam dilucidem verba Angelici Doctoris attemperabo Modorum essentiæ & ingenio, & sic inquam. [Esse in subjecto, est definitio Modi: & non è converso, (videlicet, esse in subjecto) res cui debetur esse in alio; illud enim (videlicet, esse in subjecto) nunquam separatur ab aliquo Modo, quoniam illi entitati, quæ est Modus, secundum naturam suæ quiditatis semper debetur, quòd non possit esse sine subjecto, &c.]

Quid Modus sit?

An sine subjecto esse possit?

Suire.

CXIII. De Duratione imperfecta. Res illæ, quæ imperfectè existunt, nempe (quæ sciunt) etiam durare imperfectè (hoc est, suire) dicuntur. Et quia agendo de Essentiā & Existentiā imperfectis, rationis Entia primo loco posuimus, de imperfectā eorum etiam Duratione breviter disseramus. Attende

An loquendū cum pluribus sit? EST commune præjudicium, ut Articulo VI. persuasi, illud, quod asserit, esse idem tempus, in quo rem Intellectus cognoscit, & illud, in quo res ab ipso Intellectu cognoscitur. Interim, quia interdum prodest, aut saltem placet, loqui cum pluribus, lineas sequentes subscribamus.

An quæ objectivè existunt, censeantur imperfectè existere? Sicut Objectiva Existentia, sic etiam Objectiva Duratio, est quid minus Reali: nam est Enti Reali & Rationis communis. Rationis enim Entia, sicut objectivè existunt in humano intellectu, sic etiam in illo aliquandiu perseverant & durant.

Vnde dicatur Res? An a rendo, an a ratificando? Proderit audire Scotum in 1. dist. 36. qu. unic. dicentem. [Ens communissimè acceptum, vel Res, potest dici a reor, reris: & sic (Res) est communis figmentis, & aliis ... Alio modo procedendo ultra, Res dicitur à ratificatione, ut est res rata & distincta ... Et ista est duplex vel tanquam Res, cui potest competere esse; vel, cui competit esse; prius tamen est Res, cui potest competere esse. &c.]

Ens Objectivum. Quod objectivè in Intellectu potest existere, & durare seu persistere, { Si extra Intellectum existere & durare non potest, dicitur Ens rationis. Si potest extra Intellectum existere { & tamen non existat de facto dicitur Ens Possibile; si autem de facto existit, Ens Actuale vocabitur.

Exponitur dif... Ens ... po... actual...

Ergo rationis Entia, si dentur, habebunt Durationem & Existentiam imperfectas: ergo, si in Intellectu perseverent & durent, Durationem

tionem habebunt imperfectam. Ergo sicut **saire**, & **scire**, sic etiam **suire** dicenda sunt.

Sie discurrere placuit, loquens cum Sententiâ communi. At, quia id postulae Veritatis cognitio, juxta Articuli VI. doctrinam, iterum dicam, non scire Grammaticos, *Primas Activa Orationes*, quas vocant, in Passivas convertere: sæpe enim in circumstantiis Loci & Temporis adlucinantur. Porrò istæ Propositiones.

An Activæ Orationes bene in Passivas à Grammaticis converti soleant?

Ego hic cogito Americam.
Ego nunc cogito Adamum.
non possunt transire in has,
America hic cogitatur à me.
Adamus nunc cogitatur à me.

An [illegible] circumstantiæ [illegible] & temporis quæ [illegible] per[illegible] affliciunt, [illegible] in pa[illegible] [illegible] transire?

Quoniam, nec America est hic, neque Adamus est nunc. Ergo illa adverbia non sunt Subjecto & Prædicato communia: adeoque ex uno ad alterum transire non poterunt.

Hinc ad aliam venio: videlicet,

Ego hic & nunc Circulum triangularem concipio.

Si est vera; ego facio ens rationis. Sed quo illa modo in Passivam transibit. An in hanc

Sunt impossibilia Entia rationis.

Circulus triangularis hic & nunc concipitur à me.

Ergo hic & nunc est illud quod concipitur. Ergo hic & nunc est Circulus triangularis. At hic non est, Ergo non dantur entia rationis. Sed de hoc alibi uberiùs, & accuratiùs in Metaphysicâ Sectione disputabimus.

De Carentiis, & Negationibus.

NON longè ab Ente rationis absunt Carentiæ & Negationes, quæ existunt imperfectè, & sicut **saire**, & **scire**, sic & **suire** dicuntur.

De Materia [illegible] & ex [illegible] imperfec[illegible]

Huc referri etiam poterit Materia prima, in Scholâ Thomisticâ. Ipsa enim significandi genere est pur[a] potentia, habet Essentiam imperfectam. Et ipsa siquidem existit Existentia Formæ, habet modum existendi imperfectum. Et eadem, quia durat, & perimit duratione & persistentiâ Formæ, habet durationem, & persistentiam imperfectam. Ergo de Materiâ-primâ erunt veræ & formales istæ Propositiones.

N. B. Materia est ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celebra[illegible] [illegible] & [illegible] cam[illegible] fam est hodie in Mundo [illegible] [illegible] [illegible] quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Adam[illegible]

Materia panis, qui heri fuit consecratus, ante consecrationem **sut**.

Materia panis, qui cras consecrabitur, post consecrationem **non sut**.

Ubi, ut conspicis, **sut** in Primâ Propositione est *fuit*; in secunda autem, *erit*.

CXIV. De Angelorû [illegible] & Duratione.

PRÆTEREA, quando disputamus de Angelis, de illorum Ubicatione & Tempore diversas Opiniones in Scholâ invenimus. Alii enim eos habere Ubicationem propriam docent, alii prorsus propriâ carère; sed per operationem aliquam se unire Corporibus adeoque esse præsentes i[n] loco & spatio, in quo Corpus est præsens. Unde sequitur (& nota id bene) quòd unus & idem locus, qui circumscribit Corpus, definit Angelum. Quoniam ille locus ipsissimus, in quo totum Corpus respondet toti spatio, & singulæ Corporis partes singulis partibus spatii, est in quo totus Angelus (nam indivisibilis est) totus respondet toti spatio, & totus cuilibet spatii parti. [Et eodem modo de Animâ & suo Corpore philosophator.]

An [illegible] & idè[illegible] qui circumscribit Corpus, definiat Angelum?

Loci Circumscriptivi & Definitivi discrimen.

Sanè Angelos habere Ubicationem propriam, est hodie Sententia extra Scholam S. Thomæ communis. Eam tenet & docet P. Rodericus Arriaga *tom.2. Theol. disp.15. sect. 3. subs.5. pag.157.b.* ubi hanc Conclusionem statuit. *Angelus habet suam positivam Ubicationem independentem à Corporibus, & respicientem spatium imaginarium, non minus quàm eam habent res omnes materiales.*

An propriam Ubicationem habeant Angeli?

Angelos autem esse in loco per solam operationem, est D. Thomæ, & communis ejus Scholæ Sententia. Illam enim *in 1. dist.3. qu.3. art.1.* expressè tradit S. Doctor scribit enim. *Angelus & qualibet Substantia Spiritualis non potest esse in corpore, sive in loco, nisi per operationem, quæ effectum aliquem in eo causat.* [Vide Arriagam *loc.cit. sect.3. subsect. 1. num. 16. pag.152. a.* Suarium *cap. 4.* & alios.] Aliqui apud Suarium *cap.5.* hanc Opinionem limitant, ita ut non per ipsammet operationem, sed per aliquid ipsi operationi prævium Angelus in loco constituatur formaliter. Eamdem autem Sententiam Vasquez *disp. 188. cap. 7.* alio modo limitat & exponit, asserit enim Angelos in loco constitui per unionem realem non cum spatio, sed cum loco. Unde & sequitur motis corporibus, cum quibus sunt uniti, illos per accidens loco movendos esse. Et hunc Modum dicendi, videtur sumpsisse ex eodem Angelico Doctore, nam *quodl.1.art.4.* sic inquit. *Contactus in corpore est per quantitatem dimensivam, quæ in Angelo non invenitur, cùm sit incorporeus, sed loco ejus est in eo quantitas virtualis. Sicut ergo Corpus est in loco per contactum dimensivæ quantitatis, ita Angelus est in loco per contactum virtutis. Siquis autem velit virtutis contactum* operationem *vocare, propter hoc quòd operari est proprius effectus virtutis, dicatur, quòd Angelus est in loco per operationem: ita tamen quòd per operationem non intelligatur sola motio, sed quecunque unitio, quæ suâ virtute se corpori unit, vel præsidendo, vel continendo, vel quocunque alio modo.* Unde P. Joannes à S. Thoma *in 1. part. quæst 51. pag. 306. a. num. 20.* scribit, *quod S. Thomas perpetuò doceat, Angelos esse in loco per contactum virtutis.*

An sint in loco per operationem?

An per aliquid prævium operationi?

An per unionem?

N. B. Ex hoc D. Thomæ testimonio colligitur, Prædicamentis Ubi[c]ationis, & Situs in Systemate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] debere Prædicamentâ Quantitatis: datur enim, ut conspicis, Quantitas Spiritualis.

HINC ad Durationem Temporaneam eorum transeo, & assero, sicut de Ubicatione, ita & de Temporaneâ eorum Duratione esse statuendum. Ita Arriaga *dispu. 15. in princ.* inquit enim. [Simul cum Loco Angeli, tractandum videbatur de ejus Duratione: quia autem, quæ ad perpetuitatem eorum pertinene, *disp. 1.* expedita sunt; quæ verò ad distinctionem durationis à substantiâ eorum planè sunt communia omnibus rebus permanentibus, ut supra in initio notavi, & suppono ex Physicis, efficaciter probatum universaliter, eam distinctionem non minùs quàm in Ubicatione: neque quo ad Durationem adsignari ab ullo potuit differentia inter res spirituales & materiales permanentes, &c.] Opinione ergo Arriagæ *Sicut de Ubicatione Angelicâ, sic de Tempore Angelico erit philosophandum.* Ergo, qui per Ubicationem intrinsecam Angelos in loco constituunt, eosdem per Durationem

CXV. An sicut de Ubicatione, ita de Duratione philosophandum sit?

An alterutra à Substantia realiter distinguatur?

An Tempus Angelicus intrinsecum, aut extrinsecum sit?

tionem intrinsecam constituent in tempore: illi autem, qui existimant Angelos per operationem aut unionem cum Corporibus acquirere Ubicationem corpoream, idem de Duratione Corporea erunt necessario dicturi. P. Joannes à S. Thomâ *in 1.par.quæst.52.& 53. tin. 19.pag.329.a.* appositissimè hæc scribit [*Ex dictis colliges quomodo tempus Angeli componatur & sit distinctum à tempore nostro, nec illi simile, sicut nec motus ejus, cum spiritualis sit, non est similis motui nostro, ut hac quæst.53.art.3.* S. Thomas advertit, loquendo tam de tempore & motu continuo, quàm de discreto, &c.] Cùm autem Angelus per operationem suam unitur Corpori durat tempore Corporis. Idem Pater Joannes à S. Thomâ. [Istæ autem operationes Angeli indivisibiles sunt in se: quia non sunt operationes procedentes de potentia ad actum, & per partes successivas procedentes, sed sunt actus perfecti sed, quia successionem [illegible], vocantur *instantia*, non tamen est necesse, quòd correspondeant unico instanti nostri temporis, quod est ex omni parte indivisibile, tàm formaliter, quàm [*] virtualiter, sed possunt durare secundum correspondentiam ad multum tempus nostrum; ut, si Angelus perseveret uno die in sua operatione indivisibili sine aliquâ ejus mutatione, vel successione partium. Unde talia instantia seu operationes, quæ ut procedunt ab Angelo sunt indivisibiles formaliter, dicuntur virtualiter divisibiles, quia æquivalent & correspondent durationi indivisibili (lege divisibili) nostri temporis, quamdiu Angelus vult illam operationem durare.]

P. Ioannis de S. Thoma opinio.

An, & quomodo Angelus durat tempore corporis?

Cur dicantur Angeli per instantia durare?

[*] *Esset in ea sententia P. Ioannes, qua indivisibilia admittit: at nullum assignabile est, quod intellectualiter humanitùs, & realiter divinitùs non possit in infinitum dividi.*

De Linguæ Græcæ Aoristis. An, & qualiter Tempus abstractum & indefinitum significent? An ad **Sure** *vel* **Suire** *(quintam essendi differentiam) spectent?*

CXVI.

De re significata & modo significandi.

HUcusque **Sure** à **Suire** distinximus, in ipsomet objecto perfectionem & imperfectionem constituendo: alia enim (nimirùm omnia Corpora) propriè & vere tempore durant, alia impropriè & per accidens: (& tales sunt Substantiæ Angelicæ in opinione Thomistarum; quoniam Corporum Ubicatione collocantur, & eorumdem Tempore etiam durant, quandiu uniuntur corporibus.) Nunc autem non ad objectum, & rem ipsam, sed ad significandi modum hos oculos convertamus.

Tempus Indefinitum, & Indeterminatum, quod χρόνος ἀόριστος Græcè dicitur, in suo genere Perfectum & Imperfectum esse potest. Perfectum, si ab universis temporibus (Præterito, Præsenti, & Futuro) abstrahatur: Imperfectum, si à Præterito tantùm, aut à Futuro tantùm. Et quid de Aoristis Idiomatis Græci est dicendum? Sunt-ne in suo ipsi genere Perfecti aut Imperfecti? Quod est interrogare, *An hæ voces Græcæ*, ἔτυψα, ἔτυψας, ἔτυψε, *sint* **Sum**, **fuo**, **fut verberans** *an vero* **Suim**, **fuis**, **fuit**, **verberans** *in Dialecto Scholasticâ?* Et hic duas diversas Opiniones reperio.

De Aoristo, seu Tempore indeterminato

In Perfectum, & Imperfectū dividitur.

Prima docet Græcos omnes Aoristos in suo genere Perfectos esse, hoc est, ab omnibus temporibus abstrahi. Eam tenet & docet P. Jacobus Gretserus *in suâ Græcâ Grammatica* (mihi *pag.* 14[illegible].) qui sic statuit. *Probabilius est, quod alii dicunt; hæc Tempora vocari* Aorista, *seu* Indefinita *quod habeant significationem, interdum quidem Præteritam, aliquando Futuram, & nonnunquam præsentem, &c.*

De Linguæ Græcæ Aoristis.

An perfecti ipsi sint?

Prima Opinio.

Secunda e contrario Sententia hæc Indefinita Græcorum Tempora in suo genere esse Perfecta non admittit, putat enim a Præterito abstrahi, & non pertinere ad Futura. Hujus Sententiæ meminit *ubi supr.* Gretserus; inquit enim. *Respondent Aoristi Præteritis Latinorum. Licet enim nonnulli tradant, incertam esse significationem, paulo-ne res præterierit, an multò; id tamen vix observatur ab Auctoribus, ut exemplis passim obviis ostendi potest. Nam cùm Isocrates principio Panegyrici ait*, Πολλάκις ἐθαύμασα τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων, καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας καταστησάντων, ὅτι τὰς μὲν τῶν σωμάτων εὐεξίας οὕτω μεγάλων δωρεῶν ἠξίωσαν. *Quis hos alios in eadem periodo sequentes aoristos non idem significare dicat, quod Præteritum Perfectum. Et quis omnes illos Aoristos in Præteritum mutet, an aliam Orationis significationem efficiet?*

Altera Opinio an Aoristi æquivaleât Præterito?

Et confirmaret hanc secundam opinionem qui diceret, Aoristum Primum esse Tempus quoddam indefinitum à Præteritis universis abstractum: Secundumque Aoristum esse Tempus à Futuris universis præcisum. Nam, qui hanc viam Criticam ingrederetur, ostenderet hoc [illegible] eorum Aoristorum differentiam in significatione, quod nec [illegible] voluerunt aliquando Grammatici, sed nunquam potuerunt ostendere. Interim, ut hanc [illegible] quis rem benè & clarè expediret, magno studio, lectione, & observatione indigeret; quoniam Idioma Græcum ubertate suâ opulentâ luxuriat; & in Temporum significatione, non Poëtæ tantùm, sed & Oratores differunt inter se. Ergo dum lux evidentior affulgeat, dicamus Primum, Secundumque Aoristum, quoad significationem coincidere: & importare Tempus à Præterito, Præsenti, & Futuro præcisum, ut Prima asserebat Opinio.

An Aoristi Primi à Præteritis, & Secundi a Futuris abstrahantur?

An aliàs nullo modo differêt inter se?

Eligitur prima Sententia.

Et hic pro coronide notare volo, id quod cum admiratione magna observo; videlicet, Verba Adjectiva in omnibus Modis (Indicativo, Subjunctivo, Optativo, Imperativo, Infinitivo) nec non etiam in ipso Participio duos Aoristos inflectere, quibus carere possent: & tamen verbum substantivum εἰμι, quod maximè Aoristis indigere videtur, illis absolutè carere. Et auget admirationem, quòd cum ab eodem verbo εω, quod vario affectum spiritu varia significat, oriantur εἰμι, *sum*: εἶμι, *vado*; ἵημι, *mitto*; ἵεμαι, *cupio, desidero*; & alia: Aoristos Nomenclator (hic est Inventor Linguæ Græcæ) Aoristos, quos verbis εἶμι, ἵημι, &c. prodigè concedebat, non sine avaritiæ notâ verbo εἰμι absolutè negaverit.

An, & cur Verbum Substantivum εἰμι, Aoristos apud Græcos non habeat?

Ab εω varia exoriuntur Verba, quæ Aoristos habent.

AR-

NOTA.

An Græci Patres Verbum Substantivum εἰμί, sum interdum activè, & causaliter sumpserint?

An verba ambigua à persona loquente restringantur?

QUOD non potest tolerari in Hæretico, in Orthodoxo debet, quoniã ambigua vox, quæ in bonam, & malam partem potest trahi, per Personam proferentis restringitur. Quod tametsi centenis suadere testimoniis, & authoritatibus possem, unicum verbũ in exemplum propono. Notissimi Vitii nomen est *Prodigalitas*, & opponitur Liberalitati. Ergo si *Deum esse prodigum*, Wicleffus diceret, notã impietatis ab omnibus inureretur: interim, quando Paschali Tempore Ecclesiastici canimus

An, quo sensu, & à quibus Christus vocari possit *Prodigus*?

Nobis diu, qui debitæ
Redemptor affixus Cruci,
Nostræ dedisti prodigus,
Pretium salutis, sanguinem.

à nullo Viro pio, & prudente reprehendimur, quoniam à proferentium personarum circumstantiâ colligitur vocem in illo versu *prodigus*, liberalissimum significare: nempe Virum (Hisp. *tan maniroto*) ut suam Liberalitatem extenderit, quousque potuerit, quin maculam vitiosæ profusionis incurrerit. Hæc dixero, ut ostendam, etsi, *Deus est annus*, *Deus est locus*, *Deus est Angelus*, *Deus est canis*, & similia, Wicleffo, & aliis dicere non licuerit, nam contra illos stabat impietatis præsumptio; Priscis licuisse Ecclesiæ Patribus, quos quia scimus fuisse Catholicissimos, eosdem hæc verba, non identicè, sed causaliter usurpasse supponimus. Audiunto Patrem Balthassarem Corderium, qui *in D. Dionysii cap.* 10. *libr. de Divinis Nominibus pag.* 661. sic scribit. [Dicitur autem *omnium ævum*, *& tempus*; quia omne ævum ex ipsius duratione pendet, & omne tempus ex ipso fluit, qui ævo, & tempori suum esse tribuit & continuat. Unde cap. 5. idem Dionysius ait, Α'υτός ἐςιν αἰὼν των αἰώνων, ὁ ὑπάρχων πρὸ αἰώνων, *Ipse est ævum ævorum existens ante omne ævum*: & paulò antè, Αρχὴ καὶ μέτρον αἰώνον, καὶ χρόνων ὀντοτὴς, καὶ αἰὼν τῶν ὄντων, *Ipse est principium & mensura ævorum, & temporum entitas, & entium ævum* quæ omnia causaliter intelligenda.]

Nomen Hisp. *Maniroto*.

De sensu causali.

An creaturarũ nomina de Deo causaliter possint verificari?

An, & quo sensu Deus *Ævum*, & *Tempus* nominetur?

DIximus melius esse dicere, *Deus est canem* quàm dicere, *Deus est canis causaliter*, nam licèt utraque Propositio, idem prorsus significet, illa prior, si per Priscianum liceat, videtur esse clarior & melior. Et, si interroges, An aliquis olim Græcus Author jusserit, ut Verbum Substantivum εἰμί, regat Accusativũ? respondebo assertivè, & Dionysium producam, qui Interpretis antiqui industria perorans Latinè sic inquit. *Laudatur autem Deus ab antiquitate dierum, quia ipse est omnium ævum & tempus*. Et, quia αἰῶνα & χρόνον, *ævum* & *tempus* in textu Græco sunt in accusativo, vt hanc ipse circumstantiam exprimeret, debuisset in Versione suâ dicere, *Quia ipse est omnium æviternam aut temporaneam durationem*. Textus Græcus juxta Corderii castigationem sic decurrit, ἡμερῶν παλαιὸς ὁ Θεὸς ὑμνεῖται γὰρ, διὰ τὸ πάντων ἀυτὸν εἶναι καὶ αἰῶνα, καὶ χρόνον. At ex versione ipsâ colligitur Interpretem ob oculos habuisse hæc verba, ἡμερῶν γὰρ παλαιὸς ὁ Θεὸς ὑμνεῖται, Διὰ ὁ παντων ἀυτῶν εἶ ναὶ καὶ αἰῶνα, καὶ χρόνον.

An Verbum Substantivum εἰμί, *Sum*, sumatur interdum activè, & regat accusativum?

Locus S. Dionysii illustratu

Quomodo illũ hodie legat Corderius?

Et quo eumdẽ modo Vetus Interpres legerit?

Dierum antiquus (nempe, Deus) hymnis est celebrandus: quia omnium rerum autor est quidem Æviternitatem, & Temporaneam Durationem. Ecce Verbum εἰμί *Sum* activè sumitur, & *dare esse (creare, aut producere)* importat.

ARTICVLVS XIII.

An Metaphysicæ Verbi Substantivi Differentiæ (videlicet, Sam Sem, Sym Som, Sum) *possint activè sumi?* *Et, An necessariò, aut utiliter ex iisdem Verba Activa* Samo, Semo, Symo, Somo, Sumo, *deducantur?*

CXVII.

VErbum Substantivum posse usurpari activè, & esse significantissimum si sumatur activè jam vidimus. Sed pergit ulterius ingeniosa Curiositas, & inquirit, *An Novæ essendi Differentiæ possint recipere Activam significationem?* Et ego, ut satisfaciam breviter discurram per singulas.

De Differentia Prima.

Porrò Sure, ut ab ultimâ incipiam, & retrogradum ordinem teneam, *esse significat indefinitè in aliquâ differentiâ temporis*. Ergo dari poterit Causa Activa, & Efficiens, quæ res in aliquâ temporis differentiâ producat, **sumit** igitur Causa, quæ producit Rem **suntem**.

Sont est idem ac *subsum*. Causa igitur, quæ præstet ut aliqua Res alteri substet, verè **illam sonet**.

De Secunda.

Syre *Esse æternum* importat, quia repugnat, ut unus Deus producat alterum, **symere** naturaliter, aut etiam essentialiter sumptum repugnabit; At quia in Divinis una Persona potest aliam producere, dici poterit Pater **symit** *Verbum Æternum*, nec non, *Pater, & Filius, per modum unius Principii*, **Symunt** *Spiritum Sanctum*.

Non est verum dicere, quòd unus Deus producit alium Deum: bene tamen, quòd una Persona Divina aliam producit.

cap.6.Exod. & alios. Ergo Omnipotentia Divina secundum nostros conceptus formales non est Essentia Dei; sed ad istam se haber instar Attributi. Ergo datur in Deo aliquâ formal tatum distinctio, quarum una intelligatur tanquam Essentia, reliqua autem se habeant instar Attributorum.]

Sore

Quarta essendi Differentia explicatur.

EST essendi Differentia penultima, quæ *Esse Physicum* signat. Vocatur autem *Esse Physicum*, quod exercet Materia-prima, quando Formam sustentat.

C.
Quid esse Physicum sit?

Et hîc præscire debes id, in quo plurimi adluccinantur: videlicet (hoc Sore) hoc *Esse Physicum*, à Sere (ab *Esse Existentiali* realiter, & separabiliter distingui, benè enim intelligimus Hominem ex Corpore & Intellectuali animâ constitutum, quin existere, aut non existere intelligamus. Sic ergo oportet sare, sore, & sere coordinare & exponere; ita ut Materiæ-primæ τὸ sare in potentiâ conveniat, nam est pura potentia; tunc sot, recipit Formam, quæ est actus physicus. Ex Materiâ-primâ, & Formâ, fit Compositum, quod est Ens completum, & sat perfectè. Cæterùm, ubi Materia recipit actum primum, qui est Forma physica, & ipsa sot, & Compositum sat; tunc primum est capax, ut recipiat actum secundum, nempe, metaphysicum, hoc est, existere, vel sere.

Verùm Existentiam supponat?

Et quidem has ipsas essendi Differentias, quas quarto loco dilucidamus, admittit Divus Thomas, & ejus cum ipso Discipuli nam Complutenses *in Physic.disp.3.qu.5.* §.1. *num.*25. *qu.*5. interroganti, *An Materia-prima possit per Divinam potentiam existere absque omni Formâ?* negativè respondent; asserentes hanc ipsi sententiam à D.Thomâ *quodl.3.art.1.& 3.* nec non *1.p.qu.66.art.1.*& tandem *3.contr.Gent.cap.4.* didicisse. Cæterùm clariùs deberent loqui, ubi ad probationem venitur; videntur enim primo adspectu sere cum sore (esse Metaphysicum cum Physico: hoc est, habere actum existentiæ cum habere actum Formæ) confundere: dicunt enim [Materia, si sine Formâ existeret, esset in actu, & non esset in actu. Sed hoc implicat. Ergo, & Antecedens, ex quo deducitur. Sequela deducitur. Nam in primis esset in actu, siquidem existeret. & deinde non esset in actu, cùm careret Forma substantiali, quæ est actus proprius materiæ. Ergo esset in actu sine actu. &c.]

Verùm ab Existentia distinguatur?

Bene Scotistæ primo aspectu non verò secundo Thomistis Respondent.

Non dixi malè, sed obscurè Complutenses arguere; quia, ut *esse in actu*, & *non esse in actu*, implicet contradictionem, requiritur, ut de eodem actu disputetur. Et hîc de uno actu agitur in affirmativâ, & de altero in negativâ tractatur. Considera illa partis affirmativæ verba. *Esset in actu, siquidem existeret.* Ergo actus, de quo hîc agitur, est sere (*habere Existentiam.*) Considera etiam verba sequentia, *Non esset in actu, cum careret Formâ substantiali.* Ergo actus, de quo in negativa agitur, est sore (*habere Formam substantialem.*) Est ergo unus actus, qui asseritur; & alius diversus, qui negatur. Non ergo benè contradictio probatur. Hanc viam ingrediuntur Scotistæ, ut huic argumento respondeant; tolluntque omnem contradictionem actum Metaphysicum (Sore) ab actu Physico (Sere) distinguendo, dicuntque in casu Materiam cum actu existentiæ, & sine actu Formæ remansuram: & sic nullam esse Contradictionem: Sed adhuc Complutenses respondent. [Implicat dari actum Existentiæ absque actu Formæ, Ergo, si Materia existeret sine Formâ, esset, & non esset in actu Existentiæ, quæ est implicantia intenta à Divo Thomâ. &c.] Et similia apud alios Autores & præcipuè Thomistas, leguntur.

Non datur contradictio, ubi non est affirmatio & negatio ejusdem de eodem.

An possit Actus Existentiæ ab actu Formæ separari?

Ergo idem argumentum magis directè proposuissem dicendo [Materia, si sine Formâ existeret, esset in actu, & non esset in actu. Sed hoc implicat. Ergo. Probatur Major. Materia enim in casu existeret, & non existeret. Nam in primis existeret; quia id supponitur. Et deindè non existeret; nam omnis res, ut habeat actum existentiæ debet habere priùs actum essentiæ nihil enim potest existere, nisi Sit Sano (habeat *esse quidditativum* actu.) Sed Materiâ sine Formâ non Sat (non habet *esse quidditativum* actu, sed potentiâ tantummodò.) Ergo Materia sine Formâ (quando nimirùm non Sot) tunc non Set (non existit.)

An, si Materia careret Forma, existeret, & non existeret?

Hujus ultimi Syllogismi Majorem iidem Complutenses argumento Geometrico persuadere conantur: dicunt enim. [Actus ultimus alicujus lineæ nequit dari absque actu primo ejusdem lineæ: hæc quippe ratione operatio, quæ est actus ultimus lineæ operativæ supponit indispensabiliter potentiam operativam, quæ est actus primus. Sed in lineâ Substantiæ Forma est actus primus, & existentia est actus ultimus. Ergo implicat dari actum existentiæ absque actu Formæ. &c.]

Sæpe Philosophi, ut suas Conclusiones probent, ad Geometriæ fundamenta recurrunt.

Eamdem Conclusionem aliter, & aliter alii suadent Philosophi. P.Philippus à Sanctissimâ Trinit.1.2.*Summa Philosoph.qu.*3.*art.*5.*ad* 7. supponens nil omninò posse existere, quin sit in determinatâ specie, subdit [Materia autem prima ex se non est determinatæ speciei, sed illam sortitur à Formâ: unde sine illâ non potest existere.]

An Materia prima sit in specie aliqua determinata?

Sure

Quinta essendi Differentia explicatur.

CI.
Sum, suo, sut, est Verbi Substantivi *Sum, es, est* tempus Indefinitum.

Ultima essendi Differentia est Sure (esse in aliquâ differentiâ temporis.) Dico autem Sure significare quoddam esse commune, quod sicut Animal de Homine, Leone, Elephante, &c. sic ipsum de *Fuisse*, de *Esse*, & de *Fore* dicatur. Unde assero, ad Severæ Dialecticæ leges istos Syllogismos decurrere

De *Fui*, *Sum*, & *Ero* prædicatur.

Omnis, qui fuit, Sut.
Adamus fuit.
Ergo Adamus Sut.
Omnis, qui existit, Sut.
Tu existis.
Ergo tu Sus.
Omnis, qui erit, Sut.
Antichristus erit.
Ergo Antichristus Sut.

Recognosce universas Majores, & videbis in ipsis ἀόριστον χρόνον (indeterminatum tempus) de determinato prædicari.

De Græcorum Aoristis.

Hoc Indefinito Tempore Lingua Latina omninò caret. An etiam Græca? Sunt diversæ Criticorum sententiæ, quæ sequenti Articulo subjicientur examini. Arriaga (& nescio cur) *disp.*14.*Logic sect.*2.*subsect.*1.*num.*61. videtur credere, χρόνον ἀόριστον in Linguâ Latinâ inveniri; quærenti enim, *An una, & eadem numero Propositio de verâ in falsam possit, aut de falsâ in veram transire?* postquam in Conclusione Primâ hunc negaverit transitum Propositioni, quæ est alicui determinato instanti (puta ipsi A) adligata: in Secundâ sic inquit. [etiam Propositio, quæ affirmat in communi, *Petrum currere*, quamvis nullum determinet instans in particulari, non potest transire de verâ in falsam. Probatur: Quia, ut Propositio affirmans, *Petrum currere in aliquo instanti determinato*, vera sit, non requirit nisi Petrum currere in aliquo instanti, sive hoc, sive illo; cùm autem impossibile sit Petrum currere in aliquo ex illis instantibus, & simul facta hac suppositione, non currere in aliquo; fit, ut ex suppositione, quòd fuerit Propositio vera, non possit in falsam mutari, vel è contrario.] Hæc Arriaga, & omnia benè, si Latinus haberet Tempus Indefinitum. At hæc Propositio *Petrus currit*, aut *Petrus est currens*, non æquivalet huic, *Petrus* Sut *currens*; & de hac, & non de illis, quæ a se Arriaga, verificantur. Huic autem *Petrus* Sut *currens*, aut si vis huic, *Petrus aliquandò currit*, hæc *Petrus nunquam currit*, opponitur contradictoriè.

An una Propositio Vera possit transire in falsam?

Sanè hæc Propositio Petrus cur, *non est*, Petrus in aliquo instanti (*verùs* tempore currit: *sed* Petrus nunc currit.

Petrus Sut currens.

Sed quo modo Tempus Indeterminatum prædicatur?

Et hîc utiliter moveri Quæstio poterit, quæ interroget, *An & quomodò in dialecto Scholasticâ Tempus Indefinitum, ac determinatis (Præterito, Præsenti, & Futuro) dicatur?* Respondeo, non esse cur Novos constituamus impræsentiarùm Canones, cùm Antiqui sufficiant; & diximus nuper sicut de *Homine*, *Leone*, *Elephante*, &c. *Animal* dicitur, sic de *Fuisse*, de *Esse*, & de *Fore* in nostrâ Sure Dialecto prædicari. Ergo sufficiet scire, quo modo prædicetur *Animal*. Et quidem, quia non permittit hic locus, ut oratio in hac Dissertatione diffundatur, perstringam illam, quantum potero, & à minùs necessariis supersedens illa exponam tantummodò, quæ non possunt nesciri.

Vt Genus de suis Speciebus

Cur nō sit hic de Vniversalitate uberius disputandum?

Proponuntur & supponuntur tres præcipuæ sententiæ

Dico igitur, tres esse ad rem præsentem edisserendas Philosophorum Opiniones. Prima enim docet *Animal* sua inferiora significare æquivocè; Secunda disjunctivè: Tertia præcisivè. Et consultò illud *ad rem præsentem* posui, aliæ enim multæ de Universali, & Prædicabili, circumferuntur Opiniones, quæ ad has tres reducuntur, & nostra non intersunt, si in specie exponantur.

CII.
An dentur Vniversalia?

Prima olim ab Heraclito, & Cratylo, & ab aliis fuit tradita: qui Naturas universales universim negantes, & Individua totaliter admittentes, asserebant, has Prædicationes, *Homo est animal, Leo est animal, Elephas est animal*, &c. esse similes his, *Pater ovium est aries, Machina militaris, quâ contunduntur muri, est aries, Signum primum Zodiaci est aries*. Quæ omnes, si benè considerentur, sunt identicæ; nam in singulis prædicatum æquivocum ad significationem opportunam determinatur

An Propositio in qua Æquivocum prædicatur, sit identica?

Complutenses *in Logic. disp.*3.*qu.*1.§.1.*num.*3. Heraclito, & Cratylo Nominales accensent, sed immeritò; non enim Nominales omnem Universalitatem proscribunt; sed Præcisionum Objectivarum, quas Thomistæ, & Scotistæ admittunt loco, rebus conceptis jubent, ut diversa connotata respiciant.

An Nominales negent Vniversalia?

Exest expressè à Cratyli, & Heracliti opinione Aristoteles, nam *lib.*1.*Perihermenias cap.*5. ait, *Rerum aliæ sunt Universales & aliæ particulares*. Et etiam *lib.*1.*Post.cap.*2. docet, *Universalia esse notiora singularibus*. Consonat Aristoteli S. Thomas *de Ente & Essent. cap.*4. & *Opusc.* 55. & 56.

Vniversalia Aristoteles, & Peripatetici admittunt.

Secunda Opinio constituebat Universalitatem in disjunctivo sensu. De illis agit P. Rodericus Arriaga *in Logic. disp.*6.*sect.*6.*subsect.*2.

An Vniversalitas in sola disjunctione cōsistat?

dicens : [Alii Autores, ut fugerent supra posi-tam difficultatem, dixerunt Universale consti-tui per actum confusum disjunctivum, idest, terminatum ad omnia individua sub disjun-ctione ad hoc, vel illud, ut idem sit dicere, *Pe-trus est homo*, ac dicere, *Petrus est vel Petrus, vel Joannes, vel Antonius*, quæ propositio vera est, licèt Petrus non sit omnes homines; quia ad veritatem disjunctivæ propositionis sufficit, ut unum ex prædicatis conveniat subjecto. Cùm autem una ex illis naturis verè conveniat Pe-tro, etsi non omnes, vera erit propositio, in quâ omnes de Petro disjunctivè prædicantur. Confirmant hanc sententiam autoritate Divi Thomæ *opusc.* 55. ubi hæc ait: *Genus significat formas* (id est differentia) *non hanc, vel illam de-terminatè quam determinatè exprimit differentia.* Deindè ratione: quia per illam actum natura hominis fit una in multis & prædicabilis de il-lis, quia omnes naturæ disjunctivè cognitæ sunt prædicabiles de quolibet: ergo ille actus constituit universale.]

An hanc S. Thomas sententiã amplectatur, & doceat?

CIII.

An Vniversalitas in præcisione consistat?

Tertia Opinio, quæ est hodie in Scholâ cõ-munis, à Platonicis enim, Scotistis, Thomistis & Nominalibus admittitur: nam apud omnes istos *Animal*, v. gr. significat unam rationem communem omnibus inferioribus: in hoc enim Scholæ universæ conveniunt: & earum dissidium totum in eo est, quòd distinctio, quæ apud Thomistas est rationis ratiocinatæ, apud Platonicos sit Realis, apud Scotistas ex naturâ rei, & apud Nominales rationis sit ratiocinan-tis. De quibus Distinctionibus, quas impræ-sentiarùm tetigisse sufficiat, in Metalogicâ satis diffusè disputavi.

Quænam Distinctio inter Gradus superiores & inferiores ponatur?

Quamnam in Philosophica Grammatica debeamus opinionem eligere?

Ut hæc doctrina nostro instituto serviat, ju-bes tibi explicari, quo Sure modo *Esse, Fuisse,* & *Fore* significet? An-ne æquivocè? An disjun-ctivè? An veriùs præcisè & abstractim.

Respondeo singulas ex his tribus Sententiis ubi agitur de ſum, ſus ſut tempore inde-finito & indeterminato in Dialecto Scholasti-câ utiliter admitti posse.

An Sure prædicetur æquivocè?

Primò enim hæc Propositio, *Adamus, Petrus qui adest, & Antichristus*, ſunt, *&c.* est similis huic *Pater ovium, Machina satis bellica, & Pri-mum Zodiaci Signum est Aries*; nam prædicatum *Aries* de singulis subjectis, sed in diversâ signi-ficatione, verificatur. Ergo Sut quando de Adamo dicitur, est *Fuit*: quando de Petro, qui nunc adest, est *Est*: & quando de Antichristo, est *Erit*. Nec rarum, aut inauditum, videri alicui debet, si vox æquivoca plura simul signi-ficet, à verbis cohærentibus determinata: ha-bemus enim apud Virgilium *Æneid.* 1. exem-plum in versu illo,

An aliquando vox æquivoca simul plura significet?

Orantes veniam & templum clamore petebant. Ecce ibi Troës veniam & templum petebant & illud verbum tametsi unicum materialiter sit, per *veniam* & *templum* determinatum (æqui-vocum est enim) dispescitur & duplicem signi-ficationem importat. Primò, est rogare, & supplicare. Cicero *lib.* 13. *epist. Quapropter à te, etiam atque etiam peto, pro nostrâ summâ conjunctione tuâ in me perpetuâ, & maximâ benevolentiâ ma-jorem in modum peto atque contendo, ut ejus filios, qui in tuâ potestate sunt, mihi postissimum condones,* &c. Secundò sonat *pergere, & ambulare*. Sue-tonius *in Vespas. Cutinias, & Reatina rura, ubi æstivare quotannis solebat, petiit*. Illud ergo pe-tebat, prout *veniam* connotat, est *supplicare*: & prout *templum*, pergere, & ambulare.

Quid sit *petere veniam*?

Et quid *petere templum*?

CIV.

An Tempus Indefinitum Sunt sub disjunctione Præteritum, Præsens, & Futurum significet?

Secundò hæc, Propositio, *Objectum Scientiæ Divinæ, quæ Visio dicitur, sunt Creaturæ* Suntes potest intelligi sub disjunctione; ita, ut sensus sit, *Scientiæ illius Divinæ Objectum sunt Creaturæ.* Suntes (*hoc est, quæ nostri ævi respectu, vel sunt, vel fuerunt, vel erunt.*) Et hic philosophandi modus placuit P. Sebastiano Izquierdo, quo-niam *tom.* 1. *Theologico tr.* 4. *disp.* 8. *qu.* 6. §. *Deindè* sic scribit. [Impossibile est, ut quidpiam ab statu possibilitatis ad statum existentiæ trans-feratur, quin sit de illo verificabile, quod vel existit, vel exstitit, vel existet; alia enim diffe-rentia existendi est impossibilis.]

An significet indefinitè?

Et Tertiò denique potest accipi præcisivè & abstractim: ita ut hæc Propositio *Præteritum Sut*, sit huic similis *Homo est animal*.

Evangelicus textus dilucidatur.

Ut doctrinam præcedentem dilucidem pro-ducam Christi Domini verba, qui Joann. 8. 58. dixit. *Antequam Abrahamus fieret*, Ego *sum*. Quæ verba Priscianus, si ad Grammaticæ leges exigeret, loco illius *sum*, posuisset Er*am*.

Quid *Sum* in Lingua communi significet?

Dico igitur illud *Sum*, si à Verbo Antiquo *Sum, es, est*, sit desumptum, ideò Adverbio *An-tequam* adhærere, ut Præteritis, Præsentia, & Futura conjungens, Æternam Filii Dei dura-tionem significet. Sed de hoc redibit sermo Artic. XIII. §. Sуnтеre, ibi enim Divinarum Processionum, & Operationum Æternitatem explicabo.

Quid Sum in Metaphysica Dialecto importet?

Addo, illud ipsissimum ſunt, si velimus permittere, ut ad Metaphysicam Dialectum spectet, esse Tempus indefinitum, & abstractû, & loco τῶ *Fui, Sum,* & *Ero* poni posse. Unde sicut Adamus, quia fuit, tametsi non possit di-cere *Ego sum*, potest veraciter dicere Ego Sum. Quia *Sum* in Linguâ Latinâ communi ad præsens Tempus tantùm pertinet: & Sum in Metaphysicâ Dialecto, omnia tempora dis-junctivè significat, & per subjectum (nempe, Adamum) contrahitur, & restringitur, ut si-gnificet cum Præterito Tempore. Ergo simi-liter Persona Christi, quia antequam Abraha-mus fuisset, ipsa erat, potuit in linguâ commu-ni dicere, *Ego fui*. Et, si nostrâ Dialecto ute-retur, potuisset loqui per ἀόριςον, & dicere Ego Sum.

ἀόριςος in Metaphysica Dialecto cum omni tempore disjunctivè significat.

NOTA I.

De Verbo significante cum omnibus Temporibus copulativè.

CV.

An dentur Verba, quæ significent cum omnibus temporibus copulativè?

QUIA paulò antè dicebam, Sum *in Metaphysicâ Dialecto omnia Tem-pora disjunctivè significat*: interro-gat studiosa Curiositas, An detur, aut dari possit Verbum, quod si-gnificet cum omnibus temporibus copula-tivè?

Respondeo, Æternitatem non esse Tempus, est enim simultanea, & Tempora sunt successi-va; sed tamen universis respondere Tempori-bus. Unde sicut est verum dicere, *Hoc* Nunc *Æternitatis, universis Temporibus (Præteritis, Præsentibus, & Futuris) est præsens*; sic etiam est verum dicere, *Universa Tempora (Præterita, Præsentia, & Futura) præsentia* ſunt *huic* [*] Nunc *Æternitatis*: & Thomistarum nomine ut

[*] *Illa passim prolata à Doctoribus Thomistis Propositio: videlicet*, Omnia tempora (præterita, præsentia, & futura) sunt Deo præsentia in hoc *Nunc Æternitatis Si bene intelligatur, est vera: ut autem intelli-*

gatur benè, loco τȣ' ſunt pone ſunt. & loco τȣ in hoc *Nunc* æternitatis, *ſubſtitue* huic *Nunc* æternitatis. *Sed de hoc uberius diſ*ſertat 3. *diſputabo*.

ut hanc dilucidet doctrinam, Pater Franciſcus Macedo *collat.9.diſſert.4.ſect.2.* ſic ſcribit. [Primò (ſuadetur) teſtimoniis Sacræ Scripturæ. Job.19. *Numerus menſium ejus apud Te eſt*. Illud *eſt* præſentiam Numeri communis Præterito, Præſenti, & Futuro, ſignificat. Et ita exponit Gregorius Magnus. &c.] In illâ voce *Numeri* eſt manifeſtus lapſus calami, Macedus enim *Temporis* ſcribere voluit. Quoniam Tempus, & non Numerus, eſt Præterito & Futuro prædicatum commune.

Sicut verbo *eſt* omnia tempora Iobus intelligit, ſic *Menſium* nomine durationes temporaneas.

Agit profectò Job de Homine; tam præterito, quàm præſenti, aut futuro; &, quia numerus menſium (dierum, horarum, & momentorum) vitæ, quam ſuperſtites impræſentiarùm agimus, apud Deum eſt: & momentorum vitæ, quam agent futuri, apud Deum erit; & tamen *eſt* dicit Patriarcha Job. Ergo illud *eſt* juxta Figuram Dialecticam, quæ *Ampliatio* dicitur, omnia pervadit tempora; & *fuiſſe*, *eſſe*, & *fore* complectitur.

Quæ Figura illa ſit, quæ apud Logicos nominatur *Ampliatio*.

De hac Figurâ (quam *Termini proprietatem* vocant Logici) egerunt Antiqui diffuſiſſimè: Juniores breviùs; & inter eos Complutenſes *in Inſtitutionib. ad Logic.lib.2.cap.5.* ſic ſcribunt. [Ampliatio temporum contingit, cùm Suppoſitio Termini extenditur ad varias differentias temporum: quæ apud Logicos ſunt quinque; videlicet; Præteritum, Præſens, Futurum, Poſſibile, & Imaginarium: ut in hac Propoſitione *Avarus expetit pecunias*: pecuniæ ampliantur ad omnia tempora. Et ideò prædicta Propoſitio, reddit hunc ſenſum, *Avarus expetit* [*] *pecunias, quæ fuerunt, quæ ſunt, quæ erunt, vel ſunt poſſibiles, aut imaginariæ*. &c.

*] *Per omnia tempora ampliant Complutenſes divitias: & fortè meliùs ampliarent verbum: ut ſi dicerent*, Avarus divitias, & appetiit, & appetit, & etiam appetet.

Et quidem, ſi in Verbis vellemus Ampliationem exprimere, deberemus aliquod novũ invenire Vocabulum; quod, ſicut Sum Præteritum, Præſens, & Futurum disjunctivè ſignificat, ſic eadem copulativè tempora ſignificaret.

NOTA II.

De Negationibus. *Utrùm, Ubicationem, & Durationem habeant?*

IN multis locis utemur præcedenti doctrinâ; ſed quia uberiùs & oculatiùs, quàm alibi Diſſertatione illâ (in quâ cum P. Izquierdo de duratione & ubicatione Negationum & Carentiarum diſputo. Temporis Indefiniti (quod eſt ſure) eſſentiam & paſſiones expoſui, poterit Ingenioſus Lector eò tranſire, & quæ ibi dicuntur, cum his, quæ hîc fuerunt dicta, componere.

Remittitur Lector ad alium locum, in quo ad ipſum accuratè tractatur.

ARTICVLVS XII.

De modis Eſſendi Imperfectis.

Saim, Seim, Syim, Soim, Suim.

CVI. De Modorum Imperfectorũ numero.

SIcut ſunt quinque Perfecti Eſſendi modi, quos præcedenti Articulo dilucidavimus, ſic & ſunt alii quinque imperfecti, quos impræſentiarùm illuſtrabimus.

Cur Perfecti Modi Vocalibus puris ſignificentur?

Perfectos Eſſendi Modos vocalibus puris (nam earum pronunciatio eſt perfecta) ſignificavi. & illæ fuerunt A, E, Y, O, U. Et malui in loco tertio Y, quàm I ſcribere: ne, ſi *Sim ſis, ſit: ſimus, ſitis, ſint*; & nõ ſym, ſys ſyt ſymus ſytis, ſynt, ſcriberem, Eſſendi hunc Modum Tertium, qui eſt Divinus, & Æternitatem importat, cum Præſenti Subjunctivo Verbi Subſtantivi confunderem.

Cur litera Y fuerit adſumpta?

Cur diphthõgis imperfecti Modi notentur?

Impræſentiarùm autem Imperfectos Eſſendi Modos Diphthongis, quæ ſunt Syllabæ pronunciationis imperfectæ, ſigificabo: Et quia claritatem amo, & confuſionem omnem fugio, literam I, qua prius non ſum uſus, adſumam: illamque prioribus Vocalibus addendo, has quinque Diphthongos [AI, EI, YI, OI, UI.] conformabo. Quæ tametſi Latinis non ſint notæ Grammaticis, ſunt in uſu apud Græcos, & ſignificantur iſtis literis: [αι, ει, υι, οι, ȣι,] ex quibus tertia & ultima cenſentur impropriæ, & ultima ut ω, aut ut ωυ poterit ſonare, ſi velis. Et id ipſum non ſcribo, quòd velim has diphthongos à Linguâ Græcâ, aut ab aliâ deſumi, quoniam noſtra Dialectus Scholaſtica, ſicut apud Criticos Latinos ex lex eſt, ſic etiam à Græcorum Canonibus dependere non debet.

An hæ diphthongi in Lingua Latina aut ſaltem in Græca inveniatur?

Quid, ſi in neutra?

NOTA.

CIrca harum Vocularum ſignificationem hæc habe. Illæ, quæ Modos perfectos ſignificant, [nempe, Sam, Sem, Sym, Som, Sum,] communes ſunt; & etiam ſervire poterunt imperfectis, ubi eſſendi imperfectio non debeat explicitè ſignificari. At verò alteræ [videlicet, Saim, Seim, Syim, Soim, Suim.] quibus utemur raró, non niſi imperfectos eſſendi Modos ſignificabunt, & ideò de perfectis nunquam intelligentur.

De Voculis, quibus eſſendi perfecti, & imperfecti Modi ſignificantur.

Saire, & Seire.

CVII. De Quiditativo & Exiſtentiali eſſendi Modis imperfectis.

SUnt duo eſſendi Modi Imperfecti. Prior ad Quiditatem, ad Exiſtentiam verò poſterior pertinet. Et hic ſtatim quæritur à Philoſopho. Primò, *An ſint Res, quæ ha-*

beant Prædicata Essentialia imperfecta? &, si respondeatur affirmativè, quoniam imperfecta sunt omnium rerum creatarum prædicata, progredietur Philosophus, & volet discere, *An sint Res, quæ habeant Prædicata Essentialia imperfectè?* Et ad Existentiam transeundo, simili modo interrogare poterit, *An etiam reperiantur res, quæ aut Imperfectam habeant, aut Existentiam Perfectam imperfectè?* Et nos impræsentiarùm his Quæstionibus satisfaciemus. Et hanc ob rem dicemus

De eorumdem possibilitate & existentia.

PRIMÒ. *In Entibus rationis (si hæc dantur) illud Esse, quod in ipsis Philosophi se intelligere dicunt, est imperfectum: & illa Existentia, quâ sunt in rerum naturâ, (siquidem objectivè tantum, & non subjectivè existunt) etiam est imperfecta.* Entia rationis igitur, si admittantur, in duplici statu scilicet Essentiæ, aut Possibilitatis, nec non Existentiæ, possunt considerari. Audi Complutenses *in Logic. disp.* 2. *quæst.* 1. sic enim inquiunt. [Dicendum est, Possibile esse ens rationis, & aliquando existere. Conclusio ista est expressa Philosophi 4. *Metaph. text.* 13. & D. Thomæ 1. *part. qu.* 28. *art.* 1. quos sequuntur communiter Doctores, &c.] *Et* in hoc duplici essendi statu entia rationis, nec **sant**, nec **sent**, sed **saint**, & **seint**. Quoniam ut paulo antè dicebamus, per diphthongum, quæ syllaba est pronunciationis imperfectæ, imperfectos essendi modos in Dialecto hac Scholasticâ significamus.

De Entium rationis quiditate.

An imperfecta sit diphthôgorum prolatio?

De Negationũ seu Carentiarũ essentia, & existentia.

SECUNDÒ. *Omnes etiam Carentiæ, quoniam dividuntur in Species, & propriis definitionibus dilucidantur, habent essentias & existentias sibi proportionatas.* Ita P. Sebastianus Izquierdo, qui *in Theologici Operis tom.* 2. *tract.* 9. *de Deo Uno disp* 23. *quæst.* 1. *conclus.* 1. postquam dixerat cognosci à Deo per Simplicem Intelligentiam res possibiles: & per Visionem res existentes, subjungit. [Nomine autem rerum etiam Veritates negativæ veniunt, quò ad rem attinet, complectendæ; ut pote, quæ etiam suo modo, vel tanquam possibiles, vel tanquam existentes, seu potiùs tanquam pertinentes ad illarum, vel quiditatem, vel existentiam, possunt cognosci, &c.] *Ergo* hujusmodi Carentiæ considerari ut possibiles possunt; immò etiam ut existentes in aliquâ differentiâ temporis: & quia imperfectæ sunt, non sunt dicendæ **Saro**, aut **Sere**, sed **Saire**, & **Seire**, ut per imperfectam syllabam earúmdem significetur imperfectio.

Nota illud veritatem: nam Negationes veritatem habẽt, etsi Entitatem non habeant.

Quia in rebus necessario connexis admitti debet Circulus, ut si quis dicat, *Petrus est homo, Ergo & animal rationale. Est animal rationale. Ergo & homo*, pronuncio hunc in præsenti materiâ Circulum, non solùm non esse vitiosum, sed totam controversiam maximè dilucidare. Sic enim inquam. *Deus omnia, seu possibilia, seu existentia sint, cognoscit, ut sunt in se. At cognoscit alias Carentias esse possibiles, & alias existentes esse.* Ergo *dantur negationes, quæ habent esse quidditativum & possibile. & dantur, quæ habent esse existentiale & actuale.* Vel è converso, si volueris. *Dantur Carentiæ possibiles, dantur & existentes.* [nam homo vivus, potest mori: & qui perspicacissimos habet oculos, excæcari poterit, & illos perdere.] *At omnia cognoscit Deus, ut sunt in se. Ergo sicut prædicata positiva tam in Possibilitatis statu quàm in existentiæ statu intelligit, sic etiam in utroque statu (possibilitatis, & existentiæ) veritates negativas intelligit & intuetur.* Deus igitur cognoscit ea, quæ non sunt, sicut (hoc est, æquè; non minùs, quàm) illa, quæ sunt.

An, & quando sit Circulus sine vitio admittendus?

Sunt negativæ Veritates, & illæ cognoscũtur a Deo.

CVIII. TERTIÒ. *Materia prima habet imperfectam essentiam: caret enim actu* **Sandi** *& in genere* **Sandi** *est pura potentia.* Est expressa D. Thomæ hæc Conclusio: eam enim tenet S. Doctor 1. *contr. Gent. cap.* 43. scribit enim. *In rebus invenitur aliquid, quod est potentiâ tantùm, ut Materia prima: & aliquid, quod est actu tantùm, ut Deus: & aliquid quod est actu & potentiâ, ut res cæteræ.* Sequuntur suum Magistrum Thomistæ, quibus Fonseca & Conimbricenses subscribunt.

Quid, & qualis sit Materia prima?

* Hanc Doctrinam, aliàs pulchram & bonam nec explicare nec persuadere (nescio, an intelligere) possunt aliqui illius Propugnatores vocabulorum defectu: illam autem Ego terminis Dialecti Philosophicæ admissis bene expono. Ajo itaque Angelici Doctoris verba in **sandi** genere intelligenda esse, & quia juvat mutare illorum ordinem, & à re certâ & indubitatâ exordium sumere, illa rescribo.

An, & cur Veritas à Thomistis asserta, male defendatur?

Sicut in **Sandi** *genere (hoc est, in genere habendi esse quiditativum) datur aliquid, quod est Purus Actus, quod quia nullâ perfectione in serie* **Sandi** *caret, nullam habet ad illam consequendam potentiam: & hoc est Deus: Et sicut etiam datur aliquid, quod cum in eodem* **Sandi** *genere aliquas perfectiones habeat, & alias non habeat: & respectu illarum, quas habet, est in actu; & respectu illarum, quas non habet, est in potentiâ: Et tales sunt res universæ, si excipias Deum atque Materiam primam. Ratio postulat, ut & detur etiam aliquid, quod in* **Sandi** *etiam genere sit pura potentia, quod nullam perfectionem includat actu, sed habeat puram ad illam actu adquirendam potentiam. Et hoc est, quod in Peripatu dicitur* Materia prima.

Angelici Doctoris verba reponuntur in Dialecto Scholastica.

Argumentum à combinatione formalitatũ

Non est malum argumentum, quo *in Physic. libr.* 1. *disp.* 3. *quæst.* 1. & posteà *quæst.* 2. §. 1. Complutenses utuntur. Moneo autem obiter, hoc argumento, quod in Combinatione terminorum fundatur, si non dari de facto, Materiam, quæ sit Pura Potentia, saltem suaderi illam esse possibilem Cæterùm esse illam admittendam de facto, probant Peripatetici testimonio Aristotelis *libr.* 1. *Physic.* dicentis. *Ita se habet ad formas Substantiales Materia-prima, sicut æs vel Lignum ad Artificiales.* Quam a[illegible]tionem etiam nos docet D. Thomas *Opusc.* 31. §. 1. his verbis. [Ita se habet Materia-prima in ordine naturali, sicut Lignum in genere Artificiali. Constat autem Lignum secundum se acceptum non includere ullum actum artificiosum, sed esse in potentiâ ad illos. Ergo definitiones & descriptiones, quibus Aristoteles explicat Materiæ quiditatem, nullum actum præ se ferunt, sed potiùs puram & [illegible]mam potentialitatem.] Materia [illegible] prima, si Philosophicâ Dialecto utamur, secundum se considerata, & à Forma præcisa non **Sat**, sed **Sait**. Et quando **Sot**, actum physicum habet, non **Set**, sed

Naturalium & Artificialium Formarum Analogia.

An Materia prima **sare**, *aut* **sere**, *dicenda sit?*

ſcit non exiſtit perfectè per exiſtentiam propriam; ſed imperfectè per alienam.

CIX. De Accidentiũ eſſentia.

An imperfecta ſit?

Cur *Entium Entia* nominẽtur?

QUARTÒ. *Formæ Accidentariæ habent eſſentiam imperfectam, Formæ Subſtantiales perfectam: & ideò non dicuntur* entia *ſimpliciter, & abſolutè, ſed* entium entia. *Earum ergo (Accidentalium Formarum) quiditativum* eſſe, *non eſt* ſare, *ſed* ſaire. Quod ſatis manifeſtè Complutenſes *in Phyſic. diſp. 4. quæſt. 5. §. 1. num. 26.* nos docent: inquiunt enim. [De ratione Formæ Subſtantialis eſt, quòd conferat materiæ *eſſe* ſimpliciter: ſed implicat, quòd Forma communicet *eſſe* ſimpliciter materiæ actuatæ per aliam formam: ergo non eſt poſſibilis conjunctio duarum formarum Subſtantialium in eâdem numero materiâ. Major liquet; quia in hoc diſtinguitur Forma Subſtantialis ab accidentali, quòd illa dat *eſſe* abſolutè, & ſine addito, quod eſt *eſſe* ſimpliciter, & ideò quando advenit forma v. gr. equi, dicitur ſine addito, quod equus fit; è contra verò forma accidentalis ſolum queit conferre *eſſe* ſecundum quid, quâ ratione, quando equo advenit v. gr. albedo, non dicimus abſolutè fieri equum, ſed cum addito, fieri videlicet album. Minor etiam liquet; quoniam materia actuata per unam formam ſubſtantialem habet *eſſe* ſimpliciter: ergo repugnat, quòd ſimul ab aliâ recipiat *eſſe* ſimpliciter: quemadmodum implicat fieri ſimpliciter id quod jam eſt ſimpliciter factum. Nam cùm fieri ordinetur ad *eſſe*, ita debet repugnare, quòd res habens *eſſe* ſimpliciter, ſimul ab aliâ recipiat *eſſe* ſimpliciter, quàm quòd res ſimpliciter producta, iterum in eodem inſtanti ſimpliciter producatur.] Ecce Complutenſes duo dicunt: alterum formas ſubſtantiales habere *eſſe* ſimpliciter & perfectè; accidentarias verò imperfectè & ſecundum quid: alterum duas ſubſtantiales formas non poſſe eſſe ſimul in eâdem Materiâ. Et Ego non eorum verba adduxi propter hoc poſterius, quod tametſi probabiliſſimum ſit, ab Scoto negatur: ſed propter illud prius, ut oſtendam, ſive de *eſſe* quiditativo, ſive de *eſſe* exiſtentiali diſputemus, non ſare, nec ſere Accidentia, ſed ſaire, & ſeire.

An formæ accidẽtariæ dent *eſſe* ſimpliciter an tantummodò *eſſe* ſecundum quid?

An duæ ſubſtantiales formæ ſimul in eadem materia eſſe poſſint?

An Accidentia dicenda ſint ſare & ſere An ſaire, & ſeire?

Syire.

CX. De Æternitatis conceptu.

SI Mundus (quod & aſſeruit Ariſtoteles) fuiſſet à Deo ab æterno productus, & duraturus in æternum, non ſyret, hoc eſt haberet Durationem æternam: quoniam illa Duratio, quæ ab æterno & in æternum in eo flueret, eſſet ſucceſſiva, & de conceptu æternitatis veræ hoc eſt, ſyntis, eſt, *quòd interminabilis vitæ ſimul tota ſimul & perfecta poſſeſſio*, ut ex Boetio ſcribunt univerſi Theologi. Mundus ergo in caſu haberet Æternitatem imperfectam, adeòque juxtà noſtrum Scholaſticum modum loquendi, non ſyret, ſed ſyiret.

Quid illa ſit?

An ſucceſſionem habeat?

Æternitatis Imperfectæ diviſio.

Æternitas Imperfecta, hoc eſt Succeſſiva dividitur, in Adæquatam, & in Inadæquatam. Adæquata eſt Duratio ex utroque latere infinita, qualem habitura eſſet Creatura, quæ ab æterno à Deo producta, in æternũ à Deo conſervaretur. Inadæquata verò eſt ex altero tantùm latere infinita; puta Durationem Creaturæ, quæ fuiſſet ab æterno producta, & in tempore adnihilaretur: vel Creaturæ, quæ ſit in tempore producta, & ſit conſervanda in æternum.

Alia eſt Adæquata, & alia Inadæquata.

Æternitatis Imperfectæ Adæquatæ, nempè Durationis creatæ, quæ nec principium habuit nec habitura finem ſit, nullum habemus de facto exemplum in rerum naturâ; nullam enim rem Deus ab æterno produxit.

Nulla Creatura fuit ab æterno.

Æternitatis autem Imperfectæ Inadæquatæ quæ quidem principium habuerit, & finem habitura non ſit, habemus exemplum in Angelis; in Rationalibus Hominum Animabus: in Humanis poſt reſurrectionem Corporibus: in Cælo Empyreo, & in Inferno: & omnia horum corporum, & locorum perſiſtentiam concernunt.

Multæ habuerunt principiũ & finem habituræ non ſunt.

Sed quid dicemus de Imperfectâ, & Inadæquatâ Æternitate à parte ante? An-ne exemplo aliquo poterit dilucidari? Putat Pachymeres, quòd ſic: quoniam Caput VII. S. Dionyſii de Divinis Nominibus Scholiis eruditis dilucidans, ſic ſcribit. [*Rectè igitur etiam Magnus Baſilius ait*, Quædam eſſe, quæ quidem principio carent, ſed finem habent, ut Divinæ illæ Creationis cogitationes: *ab æterno enim, ut ita dicam, apud Creatorem fuere rationes Creationis: nam idcircò dicitur, Qui novit omnia priùs, quàm ſint*. &c.] Et ſtatim diſputat de luce, tenebris, & caligine. Non deſignat locum Baſilii Pachymeres, & ideò non poteſt recognoſci: ſed, cùm nec ipſe Pachymeres ſit bonus, utpotè Hæreticorum, & Schiſmaticorum ſtudiis, & conatibus favens, ut cõſtat ex Michaelis Palæologi Imperatoris Hiſtoriâ, quam ipſe Græcè ſcripſit, & ex his, quæ in Prologo fatetur P. Petrus Poſſinus, qui illam Latinè reddidit: cùm nec doctrina ab ipſo nomine Baſilii propoſita, tolerabilis ſit; dicam liberè Baſiliũ, Sanctiſsimum, & doctiſsimum Præſulem, malè citari: & uberioris doctrinæ gratiâ proponam, & exponam Opinationem Pachymeræ: quoniam diſcurrit ſic.

An aſſignari aliquid poſſit, quod caruerit principio, & tamen eſſe aliquando deſierit?

An bene Baſilius citetur?

An fuerit Pachymeres Schiſmaticus?

CXI. Proponitur Pachymeræ diſcurſus.

[Ab æterno Deus de producendo Mundo cogitationes habuit. Hæ uſque ad illud momentum, in quo creavit Deus Cælum & Terram, durarunt. Modo non permanent. Non enim de faciendo Mundo Divinæ hodie cogitationes ſunt, ſed de jam facto conſervando. Illæ igitur cogitationes ab æterno fuerunt; & licèt nullum habuerint principium, habuerunt finem nihilominùs.] Sanè quid Æternitas Divina ſit, ignorat Pachymeres. Nam in Deo non eſt prius & poſterius, ſed omnia ſunt ſimul. Deo nihil eſt futurum, nĩl præteritum: nam omnia ſunt præſentia Æternitati. Deus æternaliter (vel in hoc *nunc* Æternitatis, ut loquuntur Thomiſtæ) decernit producere Mundum in inſtanti A, & in hoc decreto, nam relativum eſt, duo ſunt conſideranda; nempe *eſſe in*, & *eſſe ad*. Secundùm *eſſe in* durat & eſt hoc *nunc* Æternitatis: & ſecundum *eſſe ad* attingit inſtans A, quod eſt *nunc* temporis. Æternitatis *nunc*, ſicut nunquam incepit, ſic nunquam finem habere poterit. Ergo decreta Dei (quæ *Cogitationes Dei* Pachymeres appellat) quia Æternitate durant, ſimultanea ſunt, & ſucceſſione carent. Ergo decreta om-

Neſcit, quid ſit æternitas?

De decretis Divinis.

Secundum *eſſe in* ſunt æterna: principio & fine carent.

omnia, quæ in Deo fuerunt ab æterno & id asſero cum Pachymere. Nulla igitur decreta Dei habuerunt finem, & id contra ejuſdem Pachymeræ allucinationem ſtatuo.

De Negationibus. An ab æterno fuerint?

Minùs improbabiliter Pachymeres diſcurreret, ſi non jam decreta Divina de producendo Mundo, ſed ipſum *Non-eſſe*, quod erat ante creationem Mundi, conſideraret. Quoniam *Geneſ.* 1. 3. ſcribit Moyſes. *Et tenebræ erant ſuper faciem abyſſi.* Sic igitur poſſet diſcurrere. [Tenebræ illæ fuerunt ab æterno; & quo momento lux fuit à Deo producta ceſſarunt. Ergo eſt in rerum naturâ exemplum, in quo Æternitas Imperfecta & Inadæquata, carens principio, & habens finem, reperiatur.]

An aliquæ ex illis ceſſaverint?

Izquierdi Opinio.

Hanc inadæquatam, & à parte antè tantummodo infinitam Æternitatem P. Izquierdus *in Oper. Theol. tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 4 *quæſt.* 4. *Propoſ.* 3. *nu.* 124. *pag.* 106. *b.* explicat dicens [Omnis pura Negatio, abſq; omni Ente diſtincto à Deo, abſolutè exiſtente, extitit ab æterno, ut Fides docet, &c.] Sed ubi quæſo docet Fides fuiſſe ab æterno Tempus? & tamen ſine tempore, nihil poteſt durare adeoque nihil eſſe ab æterno. Ergo (quod P. Izquierdi pace dixerim) hæc Negationum exiſtentia ab æterno, non eſt aſſerenda poſitivè, ſed negativè: non enim ab æterno fuerunt tempora, in quibus illæ Negationes extiterint: ſed nullum adſignabile momentum fuit, in quo, ſi & illud eſſet, illæ Negationes non eſſent. Poterunt ergo dici fuiſſe ab æterno illas, non realiter & abſolutè, ſed negativè, conditionatè & hypotheticè.

Vera Sententia.

De Veritate negativè, virtualiter, & hypotheticè ab æterno.

Soire.

CXII.
Modus ſubſtandi duplex.

Duos habet modos ſubſtandi Materialis Subſtantia: nam vel Formæ Subſtantiali, aut Accidentali ſubjicitur. Et quia perfectius eſt Subſtantiali, quàm Accidentariæ ſubeſſe, cùm Subſtantialem amplectitur Formam **Sore** dicitur, & **Soire**, cùm Accidentalem.

Quodnam diſcrimen ſit inter Modum & Accidens?

Et hîc obiter nota hanc eſſe inter Accidens & Modum differentiam, quòd tametſi illud & hic Subjecto accidant, accidunt diverſimodè: nam Accidens, non autem Modus, eſſe ſine Subjecto poteſt de potentiâ Dei abſolutâ: Eſſentia enim Accidentis non conſiſtit in eo, quòd actu inhæreat, ſed quòd inhærere poſtulet, & inhærere debeat, ſi rerum ordo naturalis ſervetur. D. Thomas *in* 4. *diſt.* 12. *quæſt.* 1. *art.* 1. *quæſtiunc.* 1. *ad* 2. rem exponit his verbis. [*Eſſe in ſubjecto* non eſt definitio Accidentis, ſed è contrario, *res, cui debetur eſſe in alio*, & hoc nunquam ſeparatur ab aliquo Accidenti, neque ſeparari poteſt; quia illi rei, quæ eſt Accidens, ſecundum naturam ſuæ quiditatis ſemper debetur eſſe in alio, *&c.*] Quæ Veritas, non poteſt ratione aliquâ naturali ſuaderi, ſed debet tantùm argumento à Fide deſumpto probari: quia in Euchariſtiæ Sacramento non inhærent alicui ſubſtantiæ Accidentia, & tamen conſervantur de facto. Hoc argumento utuntur Complutenſes *in Logic. diſp.* 11. *quæſt.* 6 §. 3. *num.* 41. & communiter Orthodoxi univerſi.

De Accidentis eſſentia.

D. Thomæ Sétentia.

De Sacramento Venerabili.

Cum ergo de Venerabili Euchariſtiæ myſterio nihil Ariſtoteles, nihil Porphyrius ſciverit, ſtat illos, & Ethnicos cum illis Philoſophos, non cognoviſſe Accidentis eſſentiam; & Modos cum Accidentibus confudiſſe. Ethnicis Sacramentarios Hæreticos accenſere debemus, nam perfidè Veritatem Euchariſticã negant.

Non cognoverunt Ethnici, nec hodie plerique Hæretici cognoſcunt Accidentis eſſentiam.

Cognitâ igitur Accidentis eſſentiâ, quid ſit Modus ignorari non poterit: & Ego ut eam dilucidem, verba Angelici Doctoris attemperabo Modorum eſſentiæ & ingenio, & ſic inquam. [*Eſſe in ſubjecto*, eſt definitio Modi: & non è converſo, *res cui debetur eſſe in alio*; illud enim (videlicet, *eſſe in ſubjecto*) nunquam ſeparatur ab aliquo Modo; quoniam illi entitatulæ, quæ eſt Modus, ſecundum naturam ſuæ quiditatis ſemper debetur, quòd non poſſit eſſe ſine ſubjecto, *&c.*]

Quid Modus ſit?

An ſine ſubjecto eſſe poſſit?

Suire.

CXIII.
De Duratione imperfecta.

Res illæ, quæ imperfectè exiſtunt, nempe (quæ **ſeint**) etiam durare imperfectè (hoc eſt, **ſuire**) dicuntur. Et quia agendo de Eſſentiâ & Exiſtentiâ imperfectis, rationis Entia primo loco poſuimus, de imperfectâ eorum etiam Duratione breviter diſſeramus. Attende.

An loquendũ cum pluribus ſit?

Eſt commune præjudicium, ut Articulo VI. perſuaſi, illud, quod aſſerit, eſſe idem tempus, in quo rem Intellectus cognoſcit, & illud, in quo res ab ipſo Intellectu cognoſcitur. Interim, quia interdum prodeſt, aut ſaltem placet, loqui cum pluribus, lineas ſequentes ſubſcribamus.

An quę objectivè exiſtunt, cenſeantur imperfectè exiſtere?

Sicut Objectiva Exiſtentia, ſic etiam Objectiva Duratio, eſt quid minus Reali; nam eſt Enti Reali & Rationis communis. Rationis enim Entia, ſicut objectivè exiſtunt in humano intellectu, ſic etiam in illo aliquandiu perſeverant & durant.

Vnde dicatur Res? An à rendo, an à ratificando?

Proderit audire Scotum *in* 1. *diſt.* 36. *qu. unic.* dicentem. [Ens communiſſimè acceptum, vel *Res*, poteſt dici à *reor, reris*: & ſic (Res) eſt communis figmentis, & aliis multis. Alio modo procedendo ultra, *Res* dicitur à ratificatione, ut eſt res rata & diſtincta a re ficta. Et iſta eſt duplex vel tanquam Res, cui poteſt competere *eſſe*; vel, cui competit eſſe; prius tamen eſt Res, cui poteſt competere *eſſe*, &c.]

Exponitur differentia inter Ens rationis poſſibile & actuale.

Ens Objectivum. *Quod objectivè in Intellectu poteſt exiſtere, & durare ſeu perſiſtere.*
- *Si extra Intellectum exiſtere & durare non poſſit, dicitur* Ens rationis.
- *Si poteſt extra Intellectum exiſtere*
  - *& tamen non exiſtat de facto dicetur* Ens Poſſibile
  - *ſi autem de facto exiſtit*, Ens Actuale *vocabitur*.

Ergo rationis Entia, ſi dentur, habebunt Eſſentiam & Exiſtentiam imperfectas: ergo, ſi in Intellectu perſeverent & durent, Durationem

tionem habebunt imperfectam. Ergo sicut **saire**, & **seire**, sic etiam **suire** dicenda sunt.

An Activæ Orationes bene in Passivis à Grammaticis converti solent?

Sie discurrere placuit, loquens cum Sententiâ communi. At, quia id postulat Veritatis cognitio, juxta Articuli VI. doctrinam, iterum dicam, non scire Grammaticos, *Primas Activas Orationes*, quas vocant, in Passivas convertere: sæpe enim in circumstantiis Loci & Temporis adlucinantur. Porrò istæ Propositiones.

An circumstantiæ Loci, & temporis, quæ agentem personam afficiunt, possint in patientem transire?

Ego hic cogito Americam.

Ego nunc cogito Adamum.

non possunt transire in has,

America hic cogitatur à me.

Adamus nunc cogitatur à me.

Quoniam, nec America est hic, neque Adamus est nunc. Ergo illa adverbia non sunt Subjecto & Prædicato communia: adeoque ex uno ad alterum transire non poterunt.

Hinc ad aliam venio · videlicet,

Ego hic & nunc Circulum triangularem concipio.

Sunt impossibilia Entia rationis.

Si est vera; ego facio ens rationis. Sed quo illa modo in Passivam transibit. An in hanc

Circulus triangularis hic & nunc concipitur à me.

Ergo hic & nunc est illud quod concipitur. Ergo hic & nunc est Circulus triangularis. At hic non est, Ergo non dantur entia rationis. Sed de hoc alibi uberiùs, & accuratiùs in Metaphysicâ Sectione disputabimus.

De Carentiis, & Negationibus.

NON longè ab Ente rationis absunt Carentiæ, & Negationes, quæ existunt imperfectè, & sicut **saire**, & **seire**, sic & **suire** dicuntur.

De Materia prima.

An sit & existat imperfecte?

Huc referri etiam poterit Materia prima in Schola Thomisticâ. Ipsa enim siquidem in **sandi** genere est pura potentia, habet *Essentiam* imperfectam. Et ipsa, siquidem existit Existentiâ Formæ, habet modum existendi imperfectum. Et tandem, quia durat, & persistit duratione & persistentiâ Formæ, habet durationem & persistentiam imperfectam. Ergo de Materiâ-primâ erunt veræ & formales istæ Propositiones.

N. B.
Materia est ens se incorruptibilis & ingenerabilis. Interim, quoties aliqua missa celebra[...] minuitur: & hanc ob causam est hodie in Mundo minus Materiæ, quàm fuit in creatione ipsius Mundi.

Materia panis, qui heri fuit consecratus, ante consecrationem **sut**.

Materia panis, qui cras consecrabitur, post consecrationem **non sut**.

Ubi, ut conspicis, **sut** in Primâ Propositione est *fuit*; in secunda autem, *erit*.

CXIV.
De Angelorum [Ubi]catione & Duratione.

PRÆTEREA, quando disputamus de Angelis, de illorum Ubicatione & Tempore diversas Opiniones in Scholâ invenimus. Alii enim eos habere Ubicationem propriam docent, alii prorsus propriâ carêre; sed per operationem aliquam se unire Corpori, adeoque esse præsentes illi loco & spatio, in quo Corpus est præsens. Unde sequitur (& nota id bene) quòd unus & idem locus, qui circumscribit Corpus, definit Angelum. Quoniam ille locus ipsissimus, in quo totum Corpus respondet toti spatio, & singulæ Corporis partes singulis partibus spatii, est in quo totus Angelus (nam indivisibilis est) totus respondet toti spatio, & totus cuilibet spatii parti. [Et eodem modo de Animâ & suo Corpore philosophator.]

An unus & idem locus, qui circumscribit Corpus, definiat Angelum?

Loci Circumscriptivi & Definitivi discrimen.

Sanè Angelos habere Ubicationem propriam, est hodie Sententia extra Scholam S. Thomæ communis. Eam tenet & docet P. Rodericus Arriaga *tom.2. Theol. disp.15. sect.3 subs.5. pag.157.b.* ubi hanc Conclusionem statuit. *Angelus habet suam positivam Ubicationem independentem à Corporibus, & respicientem spatium imaginarium, non minùs quàm eam habent res omnes materiales.*

An propriam Ubicationem habeant Angeli?

Angelos autem esse in loco per solam operationem, est D. Thomæ, & communis ejus Scholæ Sententia. Illam enim *in 1. dist.3. qu.3. art.1.* expressè tradit S. Doctor scribit enim. *Angelus & qualibet Substantia Spiritualis non potest esse in corpore, sive in loco, nisi per operationem, quæ effectum aliquem in eo causat.* [Vide Arriagam *loc.cit. sect.3. subsect. 1. num. 16. pag. 152. a.* Suarium *cap.* 4. & alios.] Aliqui apud Suarium *cap.* 5. hanc Opinionem limitant, ita ut non per ipsammet operationem, sed per aliquid ipsi operationi prævium Angelus in loco constituatur formaliter. Eamdem autem Sententiam Vasquez *disp.* 188. *cap.* 7. alio modo limitat & exponit, asserit enim Angelos in loco constitui per unionem realem non cum spatio, sed cum loco. Unde & sequitur motis corporibus, cum quibus sunt uniti, illos per accidens loco movendos esse. Et hunc Modum dicendi, videtur sumpsisse ex eodem Angelico Doctore, nam *quodl.1. art.4.* sic infit. *Contactus in corpore est per quantitatem dimensivam, quæ in Angelo non invenitur, cùm sit incorporeus, sed loco ejus est in eo quantitas virtualis. Sicut ergo Corpus est in loco per contactum dimensivæ quantitatis, ita Angelus est in loco per contactum virtutis. Siquis autem velit virtutis contactum* operationem *vocare, propter hoc quòd operari est proprius effectus virtutis, dicatur, quòd Angelus est in loco per operationem; ita tamen quòd per operationem non intelligatur sola motio, sed quæcunque unitio, quâ suâ virtute se corpori unit, vel præsidendo, vel continendo, vel quocumque alio modo.* Unde P. Joannes a S. Thoma *in 1. part. quæst.* 1. *pag.* 706. *a. num.* 20. scribit, *quòd S. Thomas perpetuò doceat, Angelos esse in loco per contactum virtutis.*

An sint in loco per operationem?

An per aliquid prævium operationi?

An per unionem?

N. B.
Ex hoc D. Thomæ testimonio colligitur, Prædicamentum Ubicationis, & Situs in Systemate incorporeo[rum] essentia in eo negari non debere Prædicamentum Quantitatis: datur enim, ut conspicis, Quantitas Spiritualis.

CXV.
An sicut de Ubicatione, ita de Duratione philosophandum sit?

HInc ad Durationem Temporaneam eorum transeo, & assero, sicut de Ubicatione, ita & de Temporaneâ eorum Duratione esse statuendum. Ita Arriaga *disput. 15. in princ.* inquit enim. [Simul cum Loco Angeli, tractandum videbatur de ejus Duratione: quia autem, quæ ad perpetuitatem eorum pertinent, *disp.* 1. expedita sunt; quæ verò ad distinctionem durationis à substantiâ eorum plane sunt communia omnibus rebus permanentibus, ut supra in initio notavi, & suppono ex Physicis, efficaciter probatum universaliter, eam distinctionem non minùs quàm in Ubicatione: neque quo ad Durationem adsignari ab ullo potuit differentia inter res spirituales & materiales permanentes, &c.] Opinione ergo Arriagæ *Sicut de Ubicatione Angelicâ, sic de Tempore Angelico erit philosophandum.* Ergo, qui per Ubicationem intrinsecam Angelos in loco constituunt, eosdem per Durationem

An alterutra à Substantia realiter distinguatur?

An Tempus Angelis intrinsecum, aut extrinsecum sit?

tionem intrinsecam constituent in tempore: qui autem, qui existimant Angelos per operationem aut unionem cum Corporibus acciſci Ubicationem corpoream, idem de Duratione Corporeâ erunt necessariò dictu[ri]. P. Joannes à S. Thomâ *in 1.par.quæſt.*...*&* 53. *nu.* 19.*pag.*329.*a.* appositissimè hæc scribit. [*Ex* dictis colliges quomodo tempus Ang[eli] componatur & sit distinctum à tempore nostro, nec illi simile, sicut nec motus ejus, cùm spiritualis sit, non est similis motui nostro, ut *hac quæſt.*53.*art.*3. S. Thomas advertit, loquendo tam de tempore & motu continuo, quàm de discreto, &c.] Cùm autem Angelus per operationem suam unitur Corpori durat tempore Corporis. Idem Pater Joannes à S. Thomâ. [Istæ autem operationes Angeli indivisibiles sunt in se, quia non sunt operationes procedentes de potentiâ ad actum, & per partes successivas procedentes, sed sunt actus perfecti: sed, quia successione [fi]unt, vocantur *instantia*, non tamen est necesse, quòd correspondeant unico instanti nostri temporis, quod est ex omni parte indivisibile, tàm formaliter, quàm [*] virtualiter, sed possunt durare secundum correspondentiam ad multum tempus nostrum; ut, si Angelus perseveret uno die in suâ operatione indivisibili sine aliquâ ejus mutatione, vel successione partium. Unde talia instantia seu operationes, quæ ut procedunt ab Angelo sunt indivisibiles formaliter, dicuntur virtualiter divisibiles, quia æquivalent & correspondent durationi indivisibili (lege divisibili) nostri temporis, quamdiu Angelus vult illam operationem durare.]

P. Ioannus de S. Thoma opinio.

An, & quomodo Angelus duret tempore corporis?

Cur dicantur Angeli per instantia durare?

*] *Est in ea sententia P. Ioannes, quæ indivisibilia admittit: at nullum adsignabi le est, quod intellectualiter humanitùs, & realiter divisibilitàs non possit in infinitam dividi.*

De Linguâ Græcâ Aoristis. An, & qualiter Tempus abstractum & indefinitum significent? An ad Sure vel Suire *(quintam essendi differentiam) spectent?*

CXVI.
De re significata & modo significandi.

HUcusque Sure à Suire distinximus, in ipsomet objecto perfectionem & imperfectionem constituendo: alia enim (nimirùm omnia Corpora) propriè & verè tempore durant, alia impropriè & per accidens: (& tales sunt Substantiæ Angelicæ in opinione Thomistarum; quoniam Corporeum Ubicatione collocantur, & eorumdem Tempore etiam durant, quamdiu uniuntur corporibus.) Nunc autem non ad objectum, & rem ipsam, sed ad significandi modum hos oculos convertamus.

De Aoristo, seu Tempore indeterminato

In Perfectum, & Imperfectum dividitur.

Tempus Indefinitum, & Indeterminatum, quod χρόνος ἀόριστος Græcè dicitur, in suo genere Perfectum & Imperfectum est[?] pos[?]. Perfectum, si ab universis temporibus (Præterito, Præsenti, & Futuro) abstrahitur, Imperfectum, si à Præteritis tantùm, aut à Futuris tantùm. Et quid de Aoristis Idiomatis Græci est dicendum? Suntne in suo ipsi genere Perfecti aut Imperfecti? Quod est interrogare, *An hæ voces Græcæ*, ἔτυψα, ἔτυψας, ἔτυψε, *sint* Sum *sus*, *sut verberans an vero* Suim, *suis*, *suit*, *verberans in Dialecto Scholasticâ?* Et hic duas diversas Opiniones reperio.

De Linguæ Græcæ Aoristis.

An perfecti ipsi sint?

Prima docet Græcos omnes Aoristos in suo genere Perfectos esse, hoc est, ab omnibus temporibus abstrahi. Eam tenet & docet P. Jacobus Gretserus *in suâ Græcâ Grammatica* (mihi *pag.*147.) qui sic statuit. *Probabilius est, quod alii dicunt; hæc Tempora vocari* Aorista, *seu* Indefinita *quòd habeant significationem, interdum quidem Præteritam, aliquando Futuram, & nonnunquam præsentem*, &c.

Prima Opinio.

Secunda è contrario Sententia hæc Indefinita Græcorum Tempora in suo genere esse Perfecta non admittit, putat enim à Præteritis abstrahi, & non pertinere ad Futura. Hujus Sententiæ meminit *ubi supr.* Gretserus; inquit enim. *Respondens Aoristi Præteritis Latinorum. Licet enim nonnulli tradant, incertam esse significationem, paulo-ante rei præteritis, ac mal[?]; id tamen vix observatur ab Auctoribus, ut exemplis passim obviis ostendi potest. Nam cùm Isocrates in principio Panegyrici ait*, Πολλάκις, ἐθαύμασα τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων, καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας καταστησάντων, ὅτι τὰς μὲν τῶν σωμάτων εὐεξίας οὕτω μεγάλων δωρεῶν ἠξίωσαν. *Quis hoc aliosve in eadem periodo sequentes Aoristos non idem significare dicat, quod Præteritum Perfectum. Et, si quis omnes illos Aoristos in Præteritum mutet, in aliam Orationis significationem efficiet?*

Altera Opinio An Aoristi æquivaleat Præteritis?

Equidem [?] hanc secundam opinionem qui dicere[t], Aoristum Primum esse Tempus quoddam indefinitum à Præteritis universis abstractum, undumque Aoristum esse Tempus à Futuris universis abstractum. Nam qui hanc viam Crassus [?] ingrederetur, omnino ret horum duorum Aoristorum differentiam & significationem: quod hucusque voluerunt aliquando Grammatici, sed nunquam potuerunt ostendere. Interim, ut hanc [rem] quis rem benè & clarè expediret, magno studio, lectione, & observatione indigeret; quoniam Idioma Græcum ubertate suâ opulentâ luxuriat; & in Temporum significatione, non Poëtæ tantùm, sed & Oratores differunt inter se. Ergo dum lux evidentior affulgeat, dicamus Primum, Secundumque Aoristum, quoad significationem coincidere; & importare Tempus à Præterito, Præsenti, & Futuro præcisum, ut Prima asserebat Opinio.

An Aoristi Primi à Præteritis & Secunda Futuris abstrahantur?

An aliâs nullo modo differat inter se?

Eligitur prima Sententia.

Et hic pro coronide notare volo, id quod cum admiratione magnâ observo; videlicet, Verba Adjectiva in omnibus Modis (Indicativo, Subjunctivo, Optativo, Imperativo, Infinitivo) nec non etiam in ipso Participio duos Aoristos inflectere, quibus carere possent: & tamen verbum substantivum εἰμὶ, quod maximè Aoristis indigere videtur, illis absolutè carere. Et auget admirationem, quòd cùm ab eodem verbo εω, quod vario affectum spiritu varia significat, oriantur εἰμὶ, *sum*: εἶμι, *vado*, ἵημι, *mitto*; ἵμαι, *cupio, desidero*; & alia: Aoristos Nomenclator (hic est Inventor Linguæ Græcæ) Aoristos, quos verbis εἶμι, ἵημι &c. prodigè concedebat, non sine avaritiæ notâ verbo εἰμὶ absolutè negaverit.

An, & cur Verbum Substantivum εἰμὶ, Aoristos apud Græcos non habeat?

Ab εω varia exoriuntur Verba, quæ Aoristos habent.

AR-

NOTA.

'An Græci Patres Verbum Substantivum εἰμὶ, *sum interdum activè, & causaliter sumpserint?*

An verba ambigua à persona loquente restringantur?

QUOD non potest tolerari in Hæretico, in Orthodoxo debet, quoniã ambigua vox, quæ in bonam, & malam partem potest trahi, per Personam proferentis restringitur. Quod tametsi centenis suadere testimoniis, & authoritatibus possem, unicum verbũ in exemplum propono. Notissimi Vitii nomen est *Prodigalitas*, & opponitur Liberalitati. Ergo si *Deum esse prodigum*, Wicleffus diceret, nota impietatis ab omnibus inureretur: interim, quando Paschali Tempore Ecclesiastici canimus

An, quo sensu, & à quibus Christus vocari possit *Prodigus*?

Nobis diu, qui debitæ
Redemptor affixus Cruci,
Nostræ dedisti prodigus,
Pretium salutis, sanguinem.

à nullo Viro pio, & prudente reprehendimur, quoniam à proferentium personarum circumstantiâ colligitur vocem in illo versu *prodigus*, liberalissimum significare: nempe Virum (Hisp. *tan maniroto*) ut suam Liberalitatem extenderit, quousque potuerit, quin maculam vitiosæ profusionis incurrerit. Hæc dixero, ut ostendam, etsi, *Deus est annus*, *Deus est locus*, *Deus est Angelus*, *Deus est canis*, & similia, Wicleffo, & aliis dicere non licuerit, nam contra illos stabat impietatis præsumptio; Priscis licuisse Ecclesiæ Patribus, quos quia scimus fuisse Catholicissimos, eosdem hæc verba, non identicè, sed causaliter usurpasse supponimus. Audiunto Patrem Balthassarem Corderium, qui *in D. Dionysii cap. 10. libr. de Divinis Nominibus pag. 661.* sic scribit. [Dicitur autem *omnium ævum, & tempus*; quia omne ævum ex ipsius duratione pendet, & omne tempus ex ipso fluit, qui ævo, & tempori suum esse tribuit & continuat. Unde cap. 5. idem Dionysius ait, Αὐτός ἐστιν αἰὼν τῶν αἰώνων, ὁ ὑπάρχων πρὸ αἰώνων, *Ipse est ævum ævorum existens ante omne ævum*: & paulò antè, Ἀρχὴ καὶ μέτρον αἰώνων, καὶ χρόνων ὀντότης, καὶ αἰὼν τῶν ὄντων, *Ipse est principium & mensura ævorum, & temporum entitas, & entium ævum* quæ omnia causaliter intelligenda.]

Nomen Hisp. *Maniroto.*

De sensu causali.

An creaturarũ nomina de Deo causaliter possint verificari?

An, & quo sensu Deus Æonum, & Tempus nominetur?

DIximus melius esse dicere, *Deus est canem* quàm dicere, *Deus est canis causaliter*, nam licèt utraque Propositio, idem prorsus significet, illa prior, si per Priscianum liceat, videtur esse clarior & melior. Et, si interroges, An aliquis olim Græcus Author jusserit, ut Verbum Substantivum εἰμὶ, regat Accusativũ? respondebo assertivè, & Dionysium producam, qui Interpretis antiqui industria perorans Latinè sic inquit. *Laudatur autem Deus ab antiquitate dierum, quia ipse est omnium ævum & tempus.* Et, quia αἰῶνα, & χρόνον, *ævum* & *tempus* in textu Græco sunt in accusativo, ut hanc ipse circumstantiam exprimeret, debuisset in Versione suâ dicere, *Quia ipse est omnium æviternam aut temporaneam durationem*. Textus Græcus juxta Corderii castigationem sic decurrit, ἡμερῶν παλαιὸς ὁ Θεὸς ὑμνεῖται γὰρ, διὰ τὸ πάντων αὐτὸν εἶναι καὶ αἰῶνα, καὶ χρόνον. At ex versione ipsâ colligitur Interpretem ob oculos habuisse hæc verba, ἡμερῶν γὰρ παλαιὸς ὁ Θεὸς ὑμνεῖται, Διὰ ὁ πάντων αὐτῶν εἶ ναὶ καὶ αἰῶνα, καὶ χρόνον.

An Verbum Substantivum εἰμὶ, *Sum*, sumatur interdum activè, & regat accusativum?

Locus S. Dionysii illustratu

Quomodo illũ hodie legat Corderius?

Et quo eumdẽ modo Vetus Interpres legerit?

Dierum antiquus (nempe, Deus) hymnis est celebrandus: quia omnium rerum autor est quidem Æviternitatem, & Temporaneam Durationem. Ecce Verbum εἰμὶ *Sum* activè sumitur, & *dare esse* (*creare*, aut *producere*) importat.

ARTICVLVS XIII.

An Metaphysicæ Verbi Substantivi Differentiæ (videlicet, Sam Sem, Sym Som, Sum) *possint activè sumi?*

Et, An necessariò, aut utiliter ex iisdem Verba Activa Samo, Semo, Symo, Somo, Sumo, *deducantur?*

CXVII.

VErbum Substantivum posse usurpari activè, & esse significantissimum si sumatur activè jam vidimus. Sed pergit ulterius ingeniosa Curiositas, & inquirit, *An Novæ essendi Differentiæ possint recipere Activam significationem?* Et ego, ut satisfaciam breviter discurram per singulas.

De Differentia Prima.

Porrò Sure, ut ab ultimâ incipiam, & retrogradum ordinem teneam, *esse significat indefinitè in aliquâ differentiâ temporis*. Ergo dari poterit Causa Activa, & Efficiens, quæ res in aliquâ temporis differentiâ producat, **sumit** igitur Causa, quæ producit Rem **suntem**.

Som est idem ac *subsum*. Causa igitur, quæ præstiterit ut aliqua Res alteri substet, verè **illam somet**.

De Secunda.

Syre *Esse æternum* importat, quia repugnat, ut unus Deus producat alterum, **symere** naturaliter, aut etiam essentialiter sumptum repugnabit; At quia in Divinis una Persona potest aliam producere, dici poterit Pater **symit** *Verbum Æternum*, nec non, *Pater & Filius, per modum unius Principii*, **Symunt** *Spiritum Sanctum*.

Non est verum dicere, quòd unus Deus producit alium Deum: bene tamen, quòd una Persona Divina aliam producit.

Cur apud Hebræos HELOHIM, quod nomen non plurale est numeri, tres Personas insinuare videtur, postulet Verbum singulare.

[illegible] malum, si quis ut exprimere [illegible] Principium, diceret *Pater, & Filius* Symit *Spiritum Sanctum*: aut etiam in lingua ipsa communi *Pater & Filius producit Spiritum Sanctum?* Ut enim puto exemplum in Lingua Hebraica haberet, in primâ enim Geneseos lineâ dixit Moyses, ברא אלהים, HELOHIM BARA, *Tres Divinæ Personæ creavit, videlicet, Cælum, & Terram.*

De Prima essendi Differentia.

In *sere* nullam omninò difficultatem invenio; [illegible] enim *existere*, & omnis Causa Efficiens, cum [illegible] producit illum semit, hoc [illegible] *facit ex*[illegible] *ere*.

[illegible] ergo [illegible] concernet tantùm verbum *sare*. Est enim *sare habere essentiam*, & non [illegible] oducuntur essentiæ, sed fiunt existentes, cùm *semuntur*, cum existentiæ ipsis communicantur.

Creaturæ non solùm Existentias, sed etiam Essentias, quas habent, receperunt à Deo.

Respondeo, Deum suâ simplici intelligentiâ illas intelligendo, dare E[illegible] illud *sare*, *illud esse quidditativum*, quod habent. E[illegible] illas *samit*. Et posteà accedente libero suæ voluntatis decreto, illis existentias communicat, illas *semit*. Unde Deus, non *Existentiator* modo, sed & *Essentiator* à Viris do[illegible] nominatur. Audiuntur Joannem Henricum Alstedium, qui *Encyclopædia tom.1. lib.5.* Hebræ. ut

De Dei proprio nomine יהוה.

Radicem הוה, HAVA, *Esse*, à quâ tetragrammaton nomen JEOVA; deducitur, dilucidaturus, circa hujus Divini nominis pronunciationem, & circa significationem, varias esse nos monet Scriptorum sententias. De vocis prolatione hæc scribit. [Hinc nomen Dei proprium יהוה pro quo Benedictus Arias Montanus putat legendum JEHAVEH, ad formam [illegible]: alii JAH[illegible]: alii JEHVEH: Apud Gentiles [illegible] Ἰάω, Ἰαὼ, Ἰαῦ Apud Epiphanium Ἰαβέ: apud Theodoretum Ἰαοβαί: apud alios Ἰωβέ. Vetus quoque Nominativus *Jovis* hinc ortus est.] Et veniens ad nominis significationem hæc addit. [Porrò vocem JEOVA quidam vertunt Αὐτοών: alii *Essentiator*; [illegible] *Existentiator*.] Et sicut *Existentiatoris* nomine ille significare debet, qui per externam productionem facit, ut res existant: sic etiam *Essentiatoris* nomine ille significatur, qui res possibiles intelligendo, præstat, ut illæ *Sare*, (*esse quidditativum*, seu *objectivum*) habeant.

Quo modo proferendum sit?

Quid significet?

Samens est *Essentiator*: & est *Existentiator* semens.

Significationem verbi *Samo* Græci Veteres cognovisse videntur; nam apud ipsos, ut in *εἰμὶ* notavit Scapula, legitur Verbum Activum ἐσσόω, *essentio*, & Passivum ἐσσόομαι, *essentior* & Nomen abstractum ἐσσίωσις, *essentiatio*.

ἐσσόω. ἐσσόομαι. ἐσσίωσις.

CXVIII.

NOTA.

Occasio rescribendi hunc Articulum.

Ea, quæ hucusque diximus, continent generalem doctrinam, & videntur un[illegible]re, ut omnium essendi Differentiarum cognoscatur activitas: sed, quia succurrunt aliquæ difficiles Propositiones, quæ speciali consideratione indigere videntur, sumamus alium Calamum; iterumque de eodem argumento disseramus.

Verba Substantiva, ut dicebamus, quæ actionem [illegible] endi significant, possunt activè sumi: & tunc universim loquendo [illegible] unt *dare esse*. Et eo fultò illud, *quæ actionem essendi significant*, scripsi, quia omni [illegible] verba mod[illegible] cong[illegible] cen- sentur agere. Audi[illegible] P. Jacobum Gretserum in *Gramm. Græca lib.2. cap.[illegible] pag. mihi [illegible]9.* dicentem. *Nomine* Verborum [illegible] onem significantium, *intelligi* [illegible] *non tantum Verba Activa, sed etiam Communia, Deponentia, & Neutra* [illegible] *& hæc interdum a*[illegible] *significant, ut rectè docet Emanuel Alvarez* &c. Ergo singula breviter dilucidemus.

An Substantivum Verbum sumi possit activè?

An omnia Verba quodammodo actionem significent?

Samere, & Semere.

CXIX. Quid sit Samere?

ESsentiæ rerum non solùm in Esse existentiali, sed etiam in Esse quidditativo pendent à Deo, qui quoniam Sare est *habere* [illegible] *entiam*, & Sere est *habere existentiam*, *samens* & *semens* (hoc est, *Essentians*, & *Existentians*; seu *Essentiator*, & *Existentiator*) Metaphysicè dicitur.

Pro[illegible] (ut i[illegible] dicemus, & exponemus) Intel[illegible] Divi[illegible] intelligens Creaturas possibiles, eas nece[illegible] *samit*, hoc est, illis communicat illud esse possibile, quod habent) & accedente actu libero Divinæ Voluntatis, quas [illegible] *samit* [illegible] hoc est, quibus vult, existentiam communicat.

Samere est actio propria Dei.

Verbum *samo* (*Do, aut communico essentiam*) non variatur per tempora: nam Samptio est Divina Intellectio, quæ neque secundum *esse in*, neque secundum *esse ad* concernit tempus, quod persuadeo clari[illegible]. Quoniam hæc Intellectio (hic actus simplicis Intelligentiæ) secundū *esse in* est in Deo, [illegible] est in Deo identificè, est Deus. Durat ergo non successivo Tempore, sed simultaneâ Æternitate. Et eadem Divina Intellectio secundum *esse ad*, terminatur ad rerum Essentias, seu ad Creaturas possibiles, quæ non [illegible] in aliquo determinato tempore, sed *sunt* ab omni temporum varietate [illegible].

An, & quomodo Verbum Samo per tempora non conjugetur?

De Intellectio ne Divina secundum *esse in* & secundum *esse ad* considerata.

Transeo ad Verbum *semo*, & ut illud convenienter exponam [illegible] Verbum *Creo* quod jam significat [*] rem producere ex nihilo, in examen præmitto. Creatio activa est actus Intellectus Divini & Divinæ Voluntatis determinatus. In eâ *esse in*, & *esse ad* distinctè contemplari debemus. Nam Creatio Activa (Intellectio Divina [illegible] dum *esse in* est [illegible], duratque Æternitate. Ergo secundum *esse in*, inflecti, & variari per tempora non potest Verbum *Creo*: at poterit secundum *esse ad*, quoniam dat Corporibus Existentiam in Tempore, quod totaliter est successivum: & Angelis communicat Existentiam in Ævo, quod partim simultaneum & partim successivum est, & habet præteritum, futurumque, quomodocumque intelligatur. Et huc respicientes dicimus *Deus creavit Cælos*, *Deus creavit Angelos*; & tunc utimur tempore præterito, non ut Creationis activæ, seu Divinæ Intellectionis *esse in*, sed ut *esse ad* exponamus. Ergo quæ de Verbo *Creo* sunt d[illegible], dicta sunto [illegible] de Verbo *semo*. Quoniam habere potest tempora, quibus non eius *esse in*, in quo nulla est varietas, sed terminus *esse ad*, qui varietati obnoxius significatur.

Quid sit Semere?

[*] *Apud Sacra Pagina Interpretes, & apud Scriptores Antiquos non tam Creatio non semper importat productionem ex nihilo.*

Verbum Creatione terminari potest conjugari per tempora.

Verbum Creare, sit Semere?

Quæris, *An verbum* semo, *saltem prout dicit esse ad, habeat tempora in casu, quo Deus nunquam* (in

De Creatura nunquam (hoc est, in nullo tempore) existente.

(in nullo tempore) aliquam Creaturam produceret?

Dico, ut respondeam Difficultati, Primò, non esse istam Quæstionem specialem in Verbo Metaphysico **Symo**: quoniam, si Deus lapidem in nullo tempore produceret, inquiri posset,

Quomodo loqui deberemus de illa?

quo deberemus modo loqui? Utrùm dicere deberemus activè, *Deus produxit lapidem*? an verò *Deus producit*, aut *Deus producet*? &, si loqui passivè vellemus, An deberemus dicere, *Lapis productus fuit*, an verò *Lapis producitur*, aut denique *Lapis producetur*? Et, si non jam Causam Effectricem, sed rationem existendi formalem explicare vellemus, An deberemus dicere *Lapis exstitit*, an potiùs *Lapis existit*, aut *existet*.

An respectu nostri esset præterita, præsens, aut futura dicenda?

Quamobrem, ut meam sententiam proferam, dico illum Lapidem, qui existeret in nullo tempore, respectu Tui, nec præteritum, nec præsentem, nec futurum esse: & hanc ob rem non esse in Linguâ Græcâ, aut Latinâ vocabulum, quo talis existendi modus significetur: quia, cùm Nomenclatores, non fuerint Philosophi, sed Politici, non fuerunt suspicati, rem de quâ disserimus, esse possibilem, & ideò non conformaverunt vocabula, quibus illam significarent.

An Lingua Latina habeat verba quibus ejus existentiã sufficienter exponat?

Dico Secundò, Casum evidenter impossibilem esse, si ab Existentiâ Duratio realiter non distinguatur. Quoniam, si idem est existere, ac esse in tempore, repugnat dari existentem Lapidem, qui tamen nullo in tempore sit.

An Casus possibilis sit?

Dico Tertiò, ex suppositione, quòd inter existentiam, & durationem realis admittatur distinctio, Casum esse possibilem, & ut talem doctissimè à Thomistis defendi. Sed de hoc uberiùs in Criticâ, Pandecte, & aliis in libris disputavi.

Thomistarum Opinio.

Symere.

CXX. Quale verbum sit Symere?

VErbum Divinũ, & Personale **Symo** est; & quia est activum, habebit ante Nominativum, & post se Accusativum & in Activâ (**Symere**) conveniet Patri, & Filio: & in Passivâ (**Symi**) conveniet Filio, & Spiritui Sancto. Ejus significatio ut sic, est *Producere*, & illa per Productionis *esse in*, & *esse ad* restringitur, & determinatur. Dicimus enim *Pater* (**Symit**) *producit Filium*: nec nõ *Pater, & Filius* (**Symunt**) *producunt Spiritum Sanctum*, in quarum priori Propositione illud (**Symit**) *producit*, est *generat*: & in posteriori illud (**Symunt**) *producunt*, est *spirant*.

An habeat tempora?

Et hinc Dubiũ oritur triplex. PRIMUM, *An Verbum* **Symo** *inflectatur per tempora*? SECUNDUM, *An Nominativus ille (quem* Personam Agentem *dicunt Grammatici, & Substantia Divina esse debet) sit Deitas in abstracto: aut Deus in concreto; aut aliqua Persona Divina*? Et TERTIUM. *An Accusativus (quem* Personam Patientem *appellitant Grammatici, & Substantia Divina debet esse) sit Divinitas in abstr. aut Deus in concr. aut aliqua Persona Divina?*

Cui nam conveniat Symere? Cui nam conveniat Symi?

RESPONDEO ad Primum, Verbum **Symo** omni temporum varietate destitui, quia dicit Durationem æternam, quæ essentialiter est simultanea, & immutabilis, & ideò successionis est incapax.

In Deo varietas temporum non reperitur.

Hinc patet, quo sensu accipiendum sit illud Psalmi *Dominus dixit ad me, Filius meus es Tu, Ego hodie genui Te*. Vox enim *Dominus* sumitur personaliter, & *Patrem Æternum* significat; qui hæc verba dicit Verbo Æterno; in quibus illa *Ego hodie genui Te*, indigent expositione: nam si hodie, quomodò genui? &, si genui, cur non heri, sed hodie?

Dilucidatur Psalmi 2 Vers. 7.

Ut rem intelligas, rescire debes, Hebraicè cecinisse Davidem: in Græcam, Latinam, & alias Vernaculas linguas Interpretes transtulisse ejus verba, in quibus quia Conjugationes per Tempora, & Modos decurrunt, nec David habuit convenientia vocabula ut suum conceptum exprimeret; nec debuerunt aliter quàm ipse, loqui Interpretes. Interim Propheta Rex quod unicâ non potuit, duplici voce exposuit, usus enim est præterito *genui*, ut illam generationem fuisse ab æterno innueret: &, ne putare posset in Deo præteritum à præsenti distingui, addidit illud *hodie*, quo significaret in Deo omnia ab æterno præterita, & omnia in æternum futura, esse unum *hodie* (hoc die) Hispanicè *un ahora (hac horâ)* hoc est, unum *nunc* infinitum.

Circumloquẽdo exposuit David, quæ loquendo explicare non potuit.

Cur Verbum de præterito per adverbium de præsenti modificetur?

Unde, qui velit hæc verba in Metaphysicam Dialectum traducere, dicere posset, *Dominus dixit ad Me. Filius meus es Tu. Ego æternaliter (id est, hoc* Nunc *Æternitatis)* **Symo** *Te*.

[N.B. Et hîc obiter nota hunc Psalmi locum solâ transpositione unius puncti corrupisse Mahometum, nam denticulus cum supposito puncto in Linguâ Arabicâ est B, & cum superposito N. Unde per solam transpunctionem BENI, *Filius meus*, transit in NEBI, *Propheta meus*, & tollitur Argumentum, quo Christi demonstratur Divinitas.]

Hic Psalmi locus sola unius puncti transpositione in suo Alcorano à Mahometho corrumpitur.

انت نبى انا رلستك

الزبنى انا رلستك

Arabicè.

CXXI.

Sicut Davides, ut æternitatem exprimeret Verbum Præteriti Adverbio Præsentis Temporis modificavit; sic (quod in idem recidit) Dominus Noster Jesus Christus, ut eamdem proponeret & exponeret, Verbum Præsentis Temporis, Adverbio Præteriti fuit prosequutus. Quoniam dicenti (aut, si in nostra Metaphysica dialecto loqui placeat **dixeranti**) *Abraham, Pater vester, exultavit ut videret diem meum: & vidit, & gavisus est*, replicarunt Judæi; *Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?* Et illis Christus, ut se esse Deum, & ab Æterno exstitisse, respondit. Πρὶν Ἀβραάμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι. Vulgatus. *Antequam fieret Abraham, Ego sum*. Arias Montanus, *Prius Abraham fieri, Ego sum*: hoc est, *Ante ipsum generari Abrahami, Ego sum*. Ubi, ut conspicis Verbum *εἰμι sum*, ad Tempus Præsens, & Adverbium *πρὶν, ante, priùs* ad Præteritum pertinet. Et cur? Nam in Æternitate, Præsentia, Præterita, & Futura coincidunt.

Ioann. 8. 58.

Et cur etiam Verbum de præsenti adverbio de præterito afficiatur?

[N.B. Hanc eamdem authoritatem *Art.* XI. *de Modis essendi perfectis*. §. **Sum**. Scholio altero illustratam invenies.]

UT RESPONDEAM ad Secundum, & Tertiũ, necessarium erit aliquas Assertiones proponere, & examinare.

Formaliter loquendo Operationes ad intra, nec à Divinitate procedunt, nec ad Divinitatem terminantur.

Et primò occurrunt hæ, *Divinitas* ſymit. *Divinitas* ſymitur. Vel in Linguâ communi loquendo, *Divinitas generat. Divinitas generatur. Divinitas ſpirat. Divinitas ſpiratur. Divinitas producit. Divinitas producitur. Divinitas à Patre, aut à Patre, & Filio procedit*. &c.

Dico omnes eſſe falſas, & condemnatas in Lateranenſi Concilio, ut Arriaga *tr. de Trinitate diſp.54.ſect.5.nu.35.pag.607*.teſtatur.

An procedant à Deo, & in Deum terminentur?

Secundò occurrunt iſtæ Activæ, *Deus* ſymit, & *Deus non* ſymit. Et loquendo cum multis, *Deus generat, Deus non generat. Deus ſpirat. Deus non ſpirat. Deus producit, Deus non producit*. &c. Quibus hæ Paſſivæ reſpondent, *Deus* ſymitur. *Deus non* ſymitur. Et iſtæ *Deus generatur, ſpiratur, producitur, procedit*. Et *Deus non generatur, non ſpiratur, non producitur, non procedit*. &c.

An potiùs diſtinguendæ, quàm negandæ ſint propoſitiones, quę habere poſsūt ſenſum bonum & malum? Objectiones.

Reſpondeo hujuſmodi Propoſitiones in examen vocari *diſp.158*. per totâ ab Arriagâ *diſp.54. ſect.3.pag.604*.& ab aliis Doctoribus. Quia autem *Deus eſt de Deo*, ut docemur in Symbolo, admitti debent omnes affirmativæ; negativæ autem, meliùs poterunt diſtingui, quàm negari.

Contra Reſolutionem præcedentem duas Objectiones, eaſque Arriagæ ſententiâ difficiles, aliqui Novitii proponunt.

CXXII.
Quid ſignificet in recto nomen Deus?

Objiciunt Primò. Nomen *Deus* ſignificat in recto Naturam: Deus enim eſt Deitas in ſuppoſito, ſicut, & Homo eſt Humanitas in ſuppoſito. Atqui, ut ex præcedentibus conſtat, non benè dicitur *Deitas generat*, Ergo nec benè dici poterit *Deus generat*.

An Natura ſubſiſtens generetur?

Secundò. Non verè, ſed falsò dicitur, *Natura ſubſiſtens in Filiatione generatur*. Non ergo dici poteſt, *Deus generatur*.

His Objectionibus aliqui obviam ire conantur; ſed quia illorum Reſponſio Arriagæ diſplicet, illam proponam, examinaboque, An benè ab Arriagâ impugnetur. Reſponſio cujus meminit, his verbis ab illo proponitur. [Fortè aliquis reſpondebit (ait) nomen *Deus* aliquandò uſurpari pro ſuppoſito, ideòque verè dici, *Deus generat, & generatur*; tunc enim idem eſt, ac *unū ſuppoſitum generat, aliud generatur*, quod ſine dubio verum eſt, ita videtur S.Thomas, & alii reſpondere apud Vaſquez ſupra caput primum.]

An Deus ſumatur pro Suppoſito?

An, quia dantur tria in Divinis ſuppoſita, dari debeāt tres Dii?

Sed inſurgit Arriaga citatus, & infit. [Hæc ſolutio patitur difficultatem; ſequeretur enim, ſi *Deus* abſolutè dictus ſine aliquo limitante ſignificaret idem omninò quod ſuppoſitum, poſſe dici, *Sunt tres Dii*, quia dici poteſt, *Sunt tria ſuppoſita*; & abſolutè dici poſſet, *Deus non generat*, quod tamen ab ipſo Divo Thomâ negatur, & meritò; nam (ut dicemus infrà) illæ ſunt contradictoriæ. Sequela autem probatur: nam Suppoſitum eſt nomen commune, ut *Deus*, ergo ſicut verè dicitur, *Suppoſitum Divinum generat*, & *Suppoſitum Divinum non generat*; ſic etiam dicitur verè, *Deus generat*, & *Deus non generat*, &c.

Hanc Reſponſionem Arriaga, eſſe bonam exiſtimat, alteram enim, cui potiùs confidit, eſſe meliorem [a] aſſerit, inquit enim [Meliùs reſpondetur ad Primum, etiam ſi de ſolitariè acceptâ naturâ non dicatur, *Natura generat*, aut *ſpirat*; denotaretur enim aliquid eſſe commune generans, aut ſpirans; ſi tamen cum naturâ perſonalitas Patris ponatur, etiam in obliquo rectè dici, *Natura ſubſiſtens in Paternitate generat*: ergo rectè etiam dicetur *Deus generat*. Major difficultas eſt in propoſitione ſecundâ; nam de naturâ non poteſt dici *quòd generetur*. Reſpondeo tamen facilè ex doctrinâ à nobis datâ ſuprà ſicut rectè dicitur, *Deus eſt Perſona Divina*: & contrà, *Perſona eſt Deus*, licèt *Deus* in recto ſignificet [b] naturam, *Perſona* verò perſonalitatem; rectè, inquam, dicitur, eò quòd natura, & perſona ſunt idem realiter; ita etiam, quia obliquum ejus nominis *Deus*, nempè filiatio, ſeu filius, in concreto eſt genitus, illa propoſitio eſt abſolutè vera; non autem, quia in recto Deus ſignificat filiationē; ſemper enim illam in obliquo ſignificat.]

a] Comparativum in utroque Extremo eſſe Poſitivum ſupponit.

b] Iam pluries dixi. Concreta Subſtantialia non ſignificant in recto Naturam & in obliquo Suppoſitum: ſed contrà, Suppoſitum in recto, & Naturam in obliquo: Deus enim nō eſt Deitas habēs Suppoſitum, ſed ſuppoſitum habens Deitatem

Ego autem, ut procedam legitimè, non ſolùm Objectionem ipſam, ſed datam ab Arriagâ Reſponſionem, & Solutionem breviter examinabo.

CXXIII.
Concreta Subſtantialia & Accidentalia explicantur.

In Objectione nego illam Majorem abſolutè; videlicet, *Nomen* Deus *ſignificat in recto Naturā* omnia enim [b] Concreta Subſtantialia (quod pluries dixi, & ut puto evidenter probavi) dicunt in recto Suppoſitum, & in Obliquo Naturam; & Accidentalia, dicunt in recto Subjectum & in obliquo Formam accidentalem. Quoniam *Deus* non eſt Deitas in Suppoſito, nec *Homo* eſt Humanitas in Suppoſito: ſed ille eſt Suppoſitū habens Divinitatem, & iſte habens Humanitatē. Unde ſimiliter, *Albū*, non eſt albedo in ſubjecto ſed ſubjectum habens albedinem. Corruit igitur Objectio prima, quoniam ſupponit falſum.

D. Cacherani de recto, & obliquo in Cōcreto Sententia.

Hæc à nobis exhibita nominis Concreti expoſitio, etſi ab aliquibus non intelligatur, aut non admittatur, à D. Cacherano *tom.1. Theolog. tr.2.pag.568.b.§.10*.traditur, & dilucidatur: ſcribit enim. [Confundunt nonnulli ſignificatum rectum, ſeu directum, cum ſignificato formali; & ſignificatum obliquum, ſeu indirectum cum ſignificato materiali. Sed incongruè: quia ſignificari in recto, eſt præcisè ſignificari in caſu recto, ſeu nominativo à re ſignificante: id autem quod ſignificatur formaliter, id eſt, aut per modum formæ, aut per ſe primò, aut explicitè non ſemper importatur in recto; hoc enim Concretum *Album*, cùm per modum formæ, tùm per ſe primò albedinem: quam tamen in obliquo ſignificat: *Album*, quippe, ſignificat *Subjectum habens Albedinem*.]

An Rectum, Directum, & Formale coincidant?

De reſponſionibus Arriagæ.

Præmiſsâ verâ, & legitimâ propoſiti argumenti diſſolutione, primam, & ſecundam ab Arriagâ Reſponſionem exhibitam examinemus.

Prima Reſponſio, quæ noſtræ conſonare videtur, impugnat Arriaga, quoniam, ſi *Deus* dicit in recto Suppoſitum, poterit dici *Sunt tres Dii*, ſicut dicitur, *Sunt tria Suppoſita*.

Unde Concretorum Unitas, & Multiplicatio deſumātur?

Ego autem ſimpliciter nego Sequelam. Quoniam in Concretis dantur duæ res, altera quæ habetur; nam *Homo*, eſt Res quædam (nempè, Suppoſitum) habens humanitatem. Concretorum autem multiplicatio, non ſumitur tantùm à multiplicatione Rei habentis, nec tantū à multiplicatione Rei habitæ, ſed à multiplicatione utriuſque. Unde, ſi plura ſubjecta haberent eamdem numero albedinem, eſſent plura, quæ haberent albedinem, non autem eſſent plura alba. Et ſimiliter, ſi unum Subjectum haberet plures albedines, eſſet unicum album: tunc enim tantùm eſſent plura *Alba*, cùm plura eſſent Subjecta, & Albedines plures.

Ex

An Christus Va',an Plures?

Ex hac doctrinâ solvitur illa Quæstio quæ interrogat, *Utrùm Christus sit unus, vel duo?* & illa *Utrùm Christus sit unum, vel duo?* Quas quamvis non velit D.Thomas *3.par.qu.17.art.1.* distinguere, illas majoris claritatis gratiâ P.Joannes à S.Thomâ secernit, asserens, quòd Christus sit unus & unum. Et posteà in casu, quo Christus duas humanitates haberet, unum dicendum esse affirmat, & impugnat Vasquezium, qui *in 3.p.disp.70.cap.2.num.10.* dicebat, quòd si pluralitas referatur ad naturam, esse plures, vel duplex Christus: si ad suppositum, unus.

Quid, si haberet plures humanitates?

Quid ad Deorũ pluralitatem requiratur?

Et hinc manet soluta Arriagæ contra primã Argumenti solutionem Objectio: dicimus enim esse in Divinis tria Supposita, non autem esse tres Deos; quoniam, ut essent tres Dii, non supposita tantùm, sed & Deitates essent multiplicandæ.

CXXIV.

De Patre Divino.

Quid formaliter loquendo sit?

Transeo ad alteram Responsionem, quam esse meliorem asseverat Arriaga. Concedo ergo falsam esse istam Propositionem *Natura generat*, in quâ *Natura* sumitur solitariè. Addo alteram, *Natura subsistens in Paternitate generat*, in sensu formali esse falsam. Quoniam tametsi *Pater*, *Paternitas*, & *Divinitas* realiter identificentur, id quod in recto dicitur, est, quod formaliter loquendo generat, Solus autem Pater Verbum Divinum generat, & tamen Pater formaliter loquendo, non est *Divinitas subsistens in Paternitate*, sed *Suppositum habens Paternitatem & Divinitatem*.

De Filio Divino. Quid sit?

Hinc patet, Filium formaliter loquendo, nõ esse *Divinitatem in Filiatione subsistentem*, sed *Suppositum habens Filiationem, & Divinitatem*; adeoque hæc Propositio *Natura generatur*, si Natura relinquatur in recto, quidquid addatur, aut non addatur, semper erit falsa, & neganda.

An verum sit, quòd Deus nõ generet?

OBjiciunt Secundò, Hanc Propositionem *Deus non generat*, Esse veram. Quia nomen *Deus* significat in recto Naturam, & Natura Divina non generat.

An possint verificari Affirmatio & Negatio de eodẽ Subjecto singulari?

Respondet *loc. cit.* Arriaga, hanc Propositionem esse falsam; quia, cùm habeat Subjectum Singulare, nempe, *Naturam Divinam*, est omninò contradictoria præcedentis (nempe, *Deus generat*, quam esse veram demonstravimus.

At hujus Propositionis subjectum, inquam Ego, est *Deus*, & non *Natura Divina*.

An *Deus* sit nomen singulare?

Si dicat, adhuc in priori vi Objectionem manere. Quia, cùm istæ duæ Propositiones, *Deus* (ſymit) *generat*, & *Deus* (non ſymit) *non generat*, sint de subjecto singulari (*Deus* enim nomen singulare est) erunt similiter contradictoriæ. At prior est vera. Erit igitur falsa posterior.

Quid requiratur, ut aliquid affirmetur, aut negetur de altero?

Vera igitur Responsio est, quam ex Vasquez desumit Arriaga, dicens, *Ut aliquid affirmetur de altero, sufficere, ut ex uno capite illi competat. Ut autem negetur, ut ex nullo capite ei conveniat, requiri*. Quam ob rem, ut hæc Propositio, *Petrus sentit*, sit vera, sufficit, quòd v. gr. videat. Ut autem sit vera hæc *Petrus non sentit*, non sufficit, quòd non videat, sed requiritur, ut nullum prorsus sensum exerceat. Sic similiter, ut hæc Assertio *Paulus currit* verificetur, sufficit quòd ipse Romæ currat: ut verò hæc *Petrus non currit*, vera sit, non sufficit, quòd Romæ nõ currat; sed omninò requiritur, quòd in nullo alio loco currat.

Nec *generare*, nec *generari* competit Naturæ Divinæ.

Hanc doctrinam admittit Arriaga, licèt aliis eam exemplis dilucidet. At posteà suo præjudicio insistens, ait. [Cùm ergo Naturæ Divinæ, seu Deo saltem ratione unius suppositi, cõveniat generare, absolutè dicitur, *Generat* non autem potest dici Non generat, &c.] Ego autem dico hoc quod est (ſymere) *generare*, aut *producere*, nec per se, nec per accidens Divinæ Naturæ competere: est enim actio notionalis & debet convenire Personæ.

Cur vera sit hæc Propositio *Deus generat*, & falsa hæc *Deus non generat*?

Est igitur ex doctrinâ præcedente inferendũ esse veram istam Propositionem, *Deus* (ſymit) *generat*, quia Deus quâ afficitur Paternitate (ſymit) *generat*. Addendumque, quòd ista, *Deus* (non ſymit) *non generat*, esset vera, si Deus nulla prorsus Personalitate affectus (ſymeret) *generaret*, quod non contingit; quoniam *Deus Pater* (ſymit) *generat*.

CXXV.

An, & quomodo differãt istæ Propositiones, *Homo non currit*; & *Non homo currit*?

ADDI potest Objectio, quam ex Durando: ex Vasquezio *ubi supr. cap. 3.* & ex aliis Arriaga (quicum differimus in præsenti) desumit. [Quoniam aliud est dicere, *Homo non currit*, & aliud omninò diversum, *Non homo currit*. Prima enim Propositio erit vera, etsi aliqui, vel multi, non currant, modò sit vel unus, qui currat. Secunda autem est falsa, quia negat de omnibus hominibus, Cujus ratio est, Quia *Homo* est terminus communis. Ergo similiter, cùm *Deus* sit terminus communis omnibus tribus Personis, rectè dicetur *Deus* (non ſymit) *non generat*: hoc enim idem erit ac *Filius* (non ſymit) *non generat*. Non autem dicitur verè, *Non Deus* (ſymit) *generat*: jam enim tunc etiam de Patre negaretur, &c.]

An, & quo istæ modo *Deus non generat*, & *Non Deus generat* differant inter se?

De Termino communi Logicè, & communi Theologicè.

Respondet Arriaga, doctrinam Durandi esse veram in termino communi solùm logicè, re autem verâ realiter multiplici, qualis est *Homo*, *Equus*, &c. tunc enim potest in uno affirmativa verificari, & negativa in altero distincto; at *Deus* est terminus communis per identitatem, ita ut idem Deus sit Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Unde non potest de illo idem prædicatum affirmari, & negari absolutè, sicut non potest de Petro, ubi idem est dicere, *Petrus non currit*, ac, *Non Petrus currit*.

At Ego, & in Objectione, & in Responsione, nonnulla castiganda reperio. Dico ergo

De Indefinitæ Propositionis Quantitate.

Primò. *Propositio Indefinita, si habeat prædicatum essentiale, æquivalet Universali: si habeat non essentiale, æquivalet Particulari*. Et hanc ob rem istæ *Homo currit*, & *Homo non currit*, sunt subcontrariæ, & possunt esse simul veræ; nam æquipollent his, *Aliquis homo currit*, & *Aliquis homo non currit*. Et hanc etiam ob rem istæ *Homo est rationalis*, & *Homo non est rationalis*, sunt Contrariæ, & esse simul veræ non possunt; nam æquipollent istis, *Omnis homo est rationalis*, & *Nullus homo est rationalis*.

Negatio, si subjectum afficiat, Propositionem Negativam non reddit.

An aliquid dicat de subjecto infinito?

Secundò. *Propositio de subjecto infinito, qualis est*, Non homo est currens, *si nulla negatio afficiat copulam, est affirmativa. Et nihil asserit aut negat de subjecto, quod infinitat; sed asserit, quod alicui, quod à subjecto illo distinguatur, prædicatum conveniat*. Hinc patet, hanc Propositionem, *Non homo est currens*, affirmativam esse. Et patet etiam prædicatum, nec dici, nec negari de Homine: sed affirmari tantùm de aliquo,

quo,

quo, quod non est Homo; Unde, si Canis, ex. gr. currat, erit verum dicere, *Non homo currit*; hoc est, *Aliquod, quod non est homo, currit*.

Adlucinatur evidenter Arriaga.

His præmissis recognosco Objectionem. Noto illa verba, *Secunda Propositio (nempe*, Non homo currit) *est falsa, quia negat (cursum) de omnibus hominibus*. Et pronuncio, eos, qui illa pronunciant, nescire prorsus, quid importet negatio, quando subjectum afficit. Sanè Propositio prædicta (videlicet, *Non homo currit*) est affirmativa, de nullo prorsus homine cursum negat; non enim æquivalet huic, *Nullus homo currit*, sed huic, *Aliquod, quod non est homo, currit*. Ergo in ejus intellectu & expositione adlucinantur Adversarii. Ergo similiter in hac Propositione, *Non Deus, generat* iidem adlucinantur.

Termini Communis à Lovaniensibus scitè asserta divisio.

Tu autem cum Lovaniensibus Objectioni præcedenti responde, Terminum Communem esse duplicem, Universalem videlicet, & Singularem. Universalis est, *Unum in multis cum essentiali multiplicatione*, ut *Homo*, &c. nam *Homo* ita est unum in multis, ut in singulis humana natura multiplicetur, quoniam Natura illa singularis, quæ est in Petro, non est in Joanne, sed alia numero distincta & diversa. At Terminus Communis singularis est, *Unum in multis sine essentiali multiplicatione*, ut *Deus*. Quoniam *Deus* ita est Unum in multis (Personis) ut in singulis Natura Divina non multiplicetur: nam eadem singularis natura, quæ est in Patre, est in Filio, & in SpirituSancto.

In Personis Humanis Humanitas numero multiplicatur: in Personis Divinitas numero non multiplicatur.

CXXVI. An nomen *Deus* sit Universale?

Hinc patet primò, hunc Terminum *Deus*, etsi communis sit, non esse Universalem, sed Singularem. Et hinc patet secundò, hanc Propositionem, *Deus generat*, nec Indefinitam, nec Universalem, nec Particularem, sed esse Singularem Communem; nam æquipollet huic, *Hic Deus, aliquâ Personalitate affectus generat*. Unde sequitur istam, *Deus non generat*, æquipollere huic, *Hic Deus, nec hac, nec illâ, nec illâ affectus Personalitate generat*. Et, quia hic Deus Paternitate affectus generat, ex præmissis duabus Propositionibus, illa prior *Deus generat*, hoc est, *Hic Deus aliquâ*, &c. erit vera: & posterior, *Deus non generat*, hoc est, *Hic Deus, nec hac*, &c. erit falsa.

Exponitur Propositio, *Deus generat*; & etiã ista *Deus non generat*.

Qualis sit hæc Propositio, *Non Deus generat?*

Præterea, illa Propositio, *Non Deus generat*, non est negativa: nec enim æquivalet huic, *Nullus Deus generat*, nec huic, *Nihil, quod sit Deus, generat*; sed est affirmativa, & æquipollet huic, *Aliquid quod non est Deus, generat*, in quâ, si *generare* sit ſymere, hoc est, *divinitùs producere*, erit falsa; nullum enim Agens, quod Deus non sit, Divinam potest actionem aut operationem elicere: cæterùm, si *generare* sit ſemere illa Propositio erit vera: quoniam Causæ Secundæ non sunt Deus, & tamen ſemunt, hoc est, *effectibus suis existentiam communicans*.

Quod sit discrimen inter Symere, & Semere?

SUCCURRIT adhuc alia Objectio, quæ congruam solutionem requirit. Aliqui enim argumentantur sic. [Ratione Filii, qui importatur in obliquo per hoc nomen *Deus*, dicitur verè *Deus genitus*. Ergo ratione ejusdem Filii dicetur etiam verè, *Deus non generans*, &c.]

Nomen *Deus* non Personas, sed Personalitates importat in obliquo.

Et ante Responsionem monendus est Argumentator, ut verba corrigat, *Deus* enim non dicit in obliquo Patrem, Filium, aut Spiritum Sanctum. Bene tamen Paternitatem, Filiationem, & Spirationem. Ergo hæc Objectio poterit per hæc verba rescribi. [*Deus*, ratione Filiationis, quam importat in obliquo, dicitur *genitus*. Ergo propter eamdem rationem *non generans*, Poterit dici, &c.]

Scitè Arriaga *ubi supr.* respondet, negando consequentiam ex paulò ante dictis; nam propositio affirmativa (qualis est, *Deus genitus*) verificatur, si vel ex uno capite conveniat prædicatum illud; at negativa, qualis est, *non generat*, negat totum; unde ut simpliciter asseratur, non sufficit ex uno capite non convenire. Quod bene confirmat Vasquez exemplo hujus vocis *Christus*; quæ licèt duas naturas in uno supposito significet, bene dicitur ratione unius *Christus mortuus est*; non tamen absolutè potest dici *Christus non est mortuus*; etiamsi in unâ naturâ non sit mortuus. Et hoc ipsum est in hac voce *Filius Dei*; rectè enim dicitur ratione unius naturæ, *Filius Dei est mortuus*, non tamen absolutè dici potest, *Filius Dei non est mortuus*. Quòd si in his propositionibus, quæ tantũ sunt veræ per communicationem idiomatum, adhuc negativa non est vera (non obstante distinctione obliquorum) eò quòd in uno fuerit tale prædicatum; sine dubio erit falsa eadem negans generationem Deo, cùm hæc non per communicationem idiomatum, sed realissimè conveniat propriè.

Est vera hæc Propositio, *Christus (aut Filius Dei) est mortuus*: & falsa hæc, *Christus (aut Filius Dei) non est mortuus*.

PRæmiserat Arriaga quamdam Propositionem de Subjecto infinito, nimirùm *Non Deus est generans*: quam non benè intellexit: modò negationem in Prædicatũ transfert: & hanc, *Deus est non generans*, quæ est de prædicato infinito, in examen adducit: scribit enim.

CXXVII. De Propositione, cujus infinitante negatione Prædicatum afficitur.

[Si *non generans* sumatur infinitanter, & copula sit affirmativa, posse benè dici, *Deus est generans, Deus est ingenerans*, vel (ut ponamus exẽplum in terminis usitatis); *Deus est genitus*, *Deus est ingenitus*: quia tunc non est negatio, sed infinitatio, quæ non tàm multùm destruit, ut in exemplo immediatè allato à Vasquez de Christo Domino constat: nam licèt non benè dicatur, *Filius Dei*, vel *Christus mortuus est*, & *Filius Dei*, seu *Christus non est mortuus* (quia negatio totum destruit) benè tamen dicitur sine ullâ limitatione, *Christus est immortalis*, *Christus est impassibilis*, &, *est mortalis, est passibilis*: nam propositiones illæ infinitantes sunt minùs negativæ, quã alteræ: faciunt enim hunc sensum, *Deus est aliquid, quod est genitum*, quæ vera est: nam Deus est Pater, qui est genitus: prima autem purè negativa facit alium sensum, idest, *Deus non est aliquid quod sit genitum*, quæ sine dubio est falsa, & hoc ipsum potest manifestè in humanis ostẽdi: licèt enim sedere & stare videantur contraria; tamen si quis in uno loco stet, in altero ambulet, benè dicitur, *Petrus sedet, Petrus ambulat*; at non potest dici absolutè, *Petrus sedet*, *Petrus non sedet*. Fateor in creaturis, nec per infinitantem posse dici, *Petrus est sedens*, *Petrus est non sedens*; quia Petrus non est aliquid, quod non sedeat, cui æquivalet hæc, *Petrus est non sedens*. Disparitas inter Deum, & Creaturas hæc est, quòd Deus idemtificatur rebus distinctis, unde est aliquid, & aliquid; hoc autem non habet homo, ideò nec per infinitantem possunt contraria de homine asseri, sicut de Deo.]

An negatio quæ cadit super prædicatũ, reddat Propositionem Negativam? De istis Propositionibus, *Christus est mortalis, Christus nõ est mortalis, Christus est immortalis*. &c. Quo modo differant inter se? Et quo modo istæ distinguãtur, *Deus est aliquid quod generat*, & *Deus est aliquid quod non generat*.

*] *Ecce Arriaga asseverat esse humanæ æquivalentes istas Propositiones*, Petrus non sedet, & Petrus non est sedens, & Petrus est nõ sedens, *quæ* Resolutione nostri Herculis Logici Laborem Primũ roborat & cõfirmat.

VL-

An Deus producat alium Deum?

VLtima Propoſitio, quæ debet examinari, & exponi, eſt hæc, *Deus* (ſympſit) *genuit alium*.

Reſpondet P. Rodericus Arriaga, abſolutè eſſe rejiciendam; nam ſignificat abſolutè duos Deos; poſſe autem concedi, ſi ſonet, *Genuit alium, qui eſt Deus*: tunc enim *alium* non ſignificat niſi aliam perſonam: quia tamen ea propoſitio non facit ordinariè iſtum ſenſum, non poteſt niſi adhibitâ explicatione concedi propter circulum erroris.

Cuinam Subſtantivo Nomen adjectivũ adhæreat?

At tu abſolutè iſtam Propoſitionem nega: quia juxtà leges Grammaticæ, quando in Oratione eſt Subſtantivum, cui adjectivum adhæreat, non impeditur hæc adhæſio, & adducitur nomen, quod in Oratione non erat.

CXXVIII. An Deus genuerit ſemetipſum?

POnatur pro coronide hæc Propoſitio, *Deus* (ſympſit) *genuit eumdem Deum*, vel aliter, *Deus* (ſympſit) *genuit ſemetipſum*.

Et quidem videretur debere, vel poſſe concedi. Nam Deus (ſympſit) genuit Deum. Ergò vel alium, vel eumdem. Non alium, ut paulò antè probavimus. *Ergo* eumdem. Sanè, ſi Conſequentia admittatur, hæ tres Propoſitiones erunt admittendæ ſimiliter: nempe, *Deus* (ſympſit) *genuit ſe Deum*: *Deus* (ſympſit) *genuit Deum qui eſt Pater*; *Deus* (ſympſit) *genuit Deum, qui eſt Deus Pater*. Omnes enim ſunt æquipollentes. At duæ ultimæ negantur ab omnibus. Ergo & prima.

Aliquæ Propoſitiones in examen vocantur.

Hanc, *Deus* (ſympſit) *genuit ſe Deũ*, concedit Vaſquez, *Arriaga* negat.

Sanè D. Thomas duas poſteriores negat, de primâ verò nihil dicit. Vaſquez, tametſi etiam duas poſteriores neget, concedit & admittit primam. Arriaga eamdem rationem de omnibus tribus eſſe aſſerit, [ſicut enim reciprocum *ſe* (ut ait D. Thomas) denotat identitatem ſuppoſiti generantis, ita pronomen *idem* ſeu *eumdem* denotare videtur reciprocationem cùm enim ambo cadant ſupra idem nomen, non magis unum quàm alterum arguit identitatem.] Sic ille.

De Reciproco *ſe*. An Perſonæ ſignificet identitatem?

At majorem difficultatem reperirem in doctrinâ, quam ſubjicit: inquit enim. [Putarem tertiam Propoſitionem magis adhuc ex ſe poſſe eſſe veram quàm primam; nam rectè dicitur, *Pater & Filius ſunt unus idemque Deus*; Ergo rectè dicitur, *Deus generat eundem Deum*, Ergo Deum, qui eſt idem cum Deo generante, *Ergo* qui eſt idem cum Deo Patre; ergo ea propoſitio eſt tam vera quàm ea prima, *Deus genuit eundem Deum*, &c.]

Monitum opportunum.

Ego autem ſuaderem Orthodoxo Theologo, ut abſtineret ab hujuſmodi propoſitionibus, vel ſaltem, ſi illas poneret, verba illa adderet, quæ per circumloquium verum ſenſum exponerent. *Et* ratio eſt, quia illæ non ſunt in communi uſu, & ab uſu dependet phraſium ſignificatio. Quamobrem, quas nudè ſumptas uſus deficit, afficere nequit legitima ſignificatio.

Aut abſtinendum eſt ab hujuſmodi Propoſitionibus, aut illas, ſi dicantur aut ſcribantur, ſcholio convenienti explicare.

Somere.

CXXIX. De Actione, Paſſione, & Fieri. Quid illa ſint?

SUnt tres voces, quæ ſæpe audiuntur, & repetuntur in Scholis; non autem ſemper bene intelliguntur, aut exponuntur. Ipſæ ſunt, *Actio*, *Fieri*, *Paſſio*. [Omitto vocem *Motus*; nam *] illam alibi accuratiùs & uberiùs expoſui.] Ut has voces exponam, ponam ob oculos Generationem Subſtantialem: & Ignifactionem v. gr. hoc eſt, Formæ Ignis productionem & introductionem in lignum.

*] *Complutenſes tamen* in Log. diſp. 16. quæſt. 1. num. 2. *expreſsè aſſerunt, Actionẽ non eſſe formaliter Motum*: ibid. quæſt 3. §. 3. num. 20. *quas Actio habet ſpecies, eaſdem attribuẽs Motui. Conſent igitur Motum & Actionẽ coincidere.*

Sanè *Fieri* Formæ Ignis, eſt ejuſdem paſſiva productio; tunc enim illa *fieri* dicitur, quando ab Agente efficienter producitur.

Paſſio Formæ Ignis, eſt ejuſdem receptio: tunc enim lignum Formam Ignis productam pati dicitur, cùm illam recipit. Quod teſtatur Gilbertus dicens, *Paſſio eſt accidens, à quo Res conſtituitur actu recipiens*. Vide Complutenſes *in Logic. diſputat. 16. quæſt. 1. §. 1. qu. 2.*

Actio eſt accidens correlativum, quod Formam productam, & Paſſum, in quo illa producitur, reſpicit. Et pertinet ad Inflexionem illam, quæ [*] *Hiphil* à Rabbinis vocatur. Quoniam *facit ut aliqua res aliquid faciat*. Prout enim terminum reſpicit, facit, ut Forma Ignis, ex. gr. exiſtat, & ut paſſum reſpicit, facit, ut lignum Formam Ignis, de novo productam, recipiat. Et id eſt, quod ſomere, in rigoroſâ acceptione ſignificat.

*] *De hac Voce, ſeu Conjugatione, ejuſque uſu in lingua Hebræa & Arabica, diſpute in* Criticæ Philoſophicæ Diſſert. V. *Art.* XL. pag. 576. & 577.

Hanc eſſe veram Actionis & Paſſionis expoſitionem ſcitè aſſerunt Complutenſes *in Logic. diſput. 16. qu. 1.* inquiunt enim, *Ratio formalis Paſſionis ſita eſt in habitudine actualis ſubjectionis, quam Mobile dicit ad Agens: vi cujus ſuperatur, & recipit novam Formam*. Quæ verba in noſtræ Philoſophicæ Criticæ Diſſertatione V. quæ eſt & inſcribitur Metaphyſica, Artic. XI. pag. 587. hoc Scholio dilucido. *Paſſio eſt*, inquam, *accidens, vi cujus Paſſum prædeterminatur, ut novam Formam recipiat*. Quia, autem ille liber paſſim proſtat, & in ipſo uberiùs & accuratiùs doctrina præcedens ediſſeritur, non eſt cur nunc ulteriùs in ejus dilucidatione diffundamur.

Quid ſint Actio & Paſſio formaliter?

Actio, non ſolùm formam novam producit, ſed ut eam recipiat prædeterminat Paſſum.

Sumere.

CXXX. Quid Sure ſit?

A *Fuiſſe*, *Eſſe*, & *Fore* formalitas abſtracta, ut nuper expoſuimus, eſt Sure: illa enim Res dicitur Sure, quæ in aliquo quidem tempore eſt, non quidem quo ad ſe, ſed quo ad nos ἀορίςως, ſive indeterminatè.

Indeterminatio eſt duplex quoad ſe, & quoad nos.

Et conſultò poſui illud *quoad nos*: quia ſicut in hac Propoſitione, *Aliquis homo currit*, non ſignificatur, quòd aliquis nunc homo, ſecundum ſe indeterminatus, currat: ſed, quòd currat aliquis ſecundum ſe determinatus, qui tamen apud nos eſt indeterminatus; quia vel ejus determinatio ignoratur, aut ſaltem in illâ Propoſitione non exprimitur. Sic ſimiliter, quando dico *Petrus* ſut, non aſſero, quòd realiter detur tempus indeterminatum, in quo Petrus exiſtat: ſed quòd ille reverà exiſtat in aliquâ differentiâ temporis, quæ eſt determinata quo ad ſe; adeoque præteritâ, præſenti, aut futurâ: ſed indeterminatâ quo ad nos, quia vel illam ipſam determinationem ignoramus, vel ſaltem illis verbis, *Petrus* ſut, non exprimimus.

Quomodo homo ſit indeterminatus in hac Propoſitione, *Aliquis homo currit*?

Quid indeterminatum tempus ſit?

A verbo Sure oritur Sumere. Et *ille rem* ſumere dicitur, *qui eam facit* ſure, hoc eſt, qui facit, ut ea in aliquâ temporis, videlicet, præteriti, præſentis, aut futuri differentiâ exiſtat.

Quid ſignificet Sumere?

His verbis ſure, & ſumere, quod vix aliis con-

An, & quo modo Deus **ſumat** *Creaturas* **ſuntes**?

congruè poteſt, exponitur, quo modo Deus per ſuum Intellectum creaturas (Suntes) *exiſtentes in aliquâ differentiâ temporis,* (Sumat) *producat*. Sed de hoc ſredibit ſermo, ubi de Scientiæ Divinæ efficaciâ & omuipotentiâ diſputabo.

Diſſertatio
SECVNDA
PHILOSOPHICA.

CXXXI.
Dicuntur Critici, qui profitentur Grammaticam Speculativam.

In præcedenti Diſſertatione multa fuerunt Metaphyſica dilucidata.

GRAMMATICAM (aut ſi grandiori uti placeat vocabulo; CRITICAM) tota Prima concernit Diſſertatio: in eâ enim de Vocularũ, quæ noſtrâ hanc Dialectum Maraphyſicam conſtituunt & exornant, inventione, formatione, inflexione, & ſignificatione, quâ licuit brevitate, aut etiam claritate, diſſerui. *Et* tametſi, ut Modorum eſſendi Differentiæ dilucidarentur, multa debuerint ex ſublimiori Philoſophiâ & Theologiâ Naturali deſumi, quæ inſinuata ſunt veriùs, quàm explicata & illuſtrata. Nunc ſumo alterum Calamum, & Diſſertatione Tertiâ direrapturus Controverſias Theologicas, in hac Secundâ expedio Philoſophicas Difficultates; eamque in tres Partes differentes diſtribuo: in quarum Primâ de Negationibus; in Secundâ de Entibus rationis; & in Tertiâ de Entibus Realibus & Poſitivis diſputabo.

Quid præſtandum in ſequentibus ſit?

In quaſnam Partes ſit diſtribuenda hæc Diſſertatio?

Pars Prima.
De Negationibus.

CXXXII.
Vt ſuas Ideas exponant Metaphyſici, ſemper carent opportunis vocabulis.

SEmper de Vocabulis conqueror: eſt enim Lingua Latina, ut differat de Metaphyſicis Ideis paupertima, & in iis paucis nominibus, quæ præſefert, committit frequentes abuſus. Et, ſiquis, quę totâ Primâ Diſſertatione ſcripſimus, aut non legerit; aut lecta, oblivioni mandaverit, nomen *Negationis* (quod crebrò occurrere debet in hac Diſputatione) debitâ attentione conſideret. Eſt æquivocum. Et, quia tunc Lectores præpedit æquivocatio, cùm uni & eidem Voci ut ſignificet plura præcipitur; & tunc hoc præceptum præſ[...]bitur, cùm multitudo rerum, numerum dictionum excedit: relinquitur, ęquivoca de paupertate Linguę teſtimonium manifeſtum præbere. Et, ut certiùs & clariùs iſtam Veritatem percipias, Categoriam ſubſequentẽ, quam *Artic.1.ſect.2.* § *Vera ſententia*, radiis uberioribus dilucidabo, ſtudioſâ attentione conſidera.

Semper Voces æquivocæ Idiomatis paupertatem teſtantur.

Prædicamentũ Negationum.

CARENTIA, quæ paſſim nominatur NEGATIO eſt vel
- Metaphyſica. *Et hæc indigitatur* [b] *nomine quodcumque (loquendo univerſim* Non-eſſe) *& vocatur* Negatio.
- Phyſica. *Et eſt carẽtia Formæ in Subjecto*
  - *Incapaci. Et vocatur* [c] Negatio.
  - Capaci. Et *vocatur* Privatio.
    - *Si ſit Carentia Formæ indebitæ, non erit* Privatio defectuoſa.
    - *Si ſit Carentia Formæ debitæ, erit* Privatio defectuoſa, *& dicetur abſolutè* Defectus. [d]

d] *Carentia differentia, aut ſpecies, quæ vulgò admittebantur, erant* Negatio, *&* Privatio: *at præter illas addi debuit neceſſariò* Defectus.

Ecce

Nominis Negatio *triplex significatio.*

Ecce supremum præcedentis Categoriæ Caput [nempe, a.] quod aliàs dicitur *Carentia ut sic*. Et ecce *Carentia Metaphysica* [nempe, b] qualis erat Carentia Creaturarum, antequam Mundus produceretur. Et ecce etiam *Carentia Formæ in Subjecto incapaci*. Sunt tres Carentiæ, inter se toto Cælo diversæ, & omnes *Negationes* vocantur. Ergo dicendum est, nomen *Negatio*, laxè, strictè, & strictissimè solere sumi. Quando usurpatur laxè, & latè, Carentiam [nempe, a.] universalissimè sumptam significat. Sumitur autem strictè, aut minus latè, cùm pro [b] Carentiâ Metaphysicâ ponitur. Et tandem strictissimè accipitur, cùm est [nempe, c.] Carentia Formæ in Subjecto incapaci.

QUÆSTIO INCIDENS.

Utrùm, qui in Voluntate Hominum liberâ dari Puras Omissiones tuentur, habuerunt olim sufficientia vocabula, ut respondere possent Argumento communi.

CXXXIII. *Cur Defectum in Categoria Negationum addiderim?*

QUIA omnes antiquiores Philosophi Carentiam in *Negationem*, & *Privationem* diviserunt, & Ego primus fui, qui hanc Divisionem, insufficientem censui, & tertium membrum, nempe *Defectum*, addidi, rescire vis, cur Carentiæ Physicæ addiderim hanc tertiam speciem? Respondeo, me id jam dudum fecisse Salmanticæ, quia videbam clarissimè vocabulorum defectu perperam à Theologis Puras Omissiones defendi.

An, & cur non bene propugnetur Opinio quæ dari Puras Omissiones statuit?

Contingit autem Pura Omissio, cùm Contradictionis, quam vocant, exercetur libertas. Nam, si est Voluntas libera in actu primo, quia potest operari, & potest non operari [nimirùm simultate potentiæ, non verò potentiâ simultatis.] Sicut in actu secundo suam libertatem *operando* exercet, sic similiter eam exercere poterit *non operando*. Dantur igitur Puræ Omissiones.

Achilles, qui contra Puras Omissiones producitur.

Contra hanc Conclusionem (quæ hodie à plurimis propugnatur Theologis) hoc passim Argumentum formatur. [In omni Potentiâ actus primus à secundo distinguitur. Sed, si darentur in Voluntate Puræ Omissiones, ab actu primo secundus non distingueretur. Non ergo Puræ possunt Omissiones admitti. Probatur Minor, quia, si daretur aliqua pura Omissio, esset in homine, qui die Dominicâ ex. gr. purè omitteret audire Missam. Sed tunc non dantur. Quia tunc actus primus, & secundus coincidunt. Omnia ergo ficta sunt, quæ de purâ Omissione dicuntur.

An in pura Omissione Voluntas possit ex actu primo in secundum transire?

Illud *quia*, quod in Minori ponebatur, suadetur. Quia toto Sabbato est Voluntas in actu primo, quia caret audiendi Missam volitione. Sed etiam totâ die Dominicâ caret hac volitione. Ergo etiam totâ die Dominicâ est Voluntas in actu primo.

Respondent aliqui, die Sabbati non fuisse præceptum Missæ audiendæ, & supervenisse illud die Dominicâ adeòq; Voluntatem mutari.

Rejicitur prima solutio.

Sed hæc Responsio, si nihil addatur, non placet. Quia transitus, quo Potentia ex actu primo in secundum mutatur, debet esse Potentiæ intrinsecus: & tamen esse præceptum, aut non esse præceptum est Voluntati subditorum extrinsecum. Ergo in præcepto non consistit formaliter, actûs primi liberi, & actus secundi, de quibus disputatur, distinctio.

Transitus ex actu primo in secundum est intrinsecus.

Rejicitur secunda solutio.

Respondent alii, à præcepto, quod est in Superioris Voluntate, resultare in Voluntate subditi obligationem obediendi. Et addunt, ex hoc constare capite, quòd Voluntas transeat ab actu primo ad secundum, & mutetur intrinsecè. Quoniam illâ die Sabbati habet negationem Volitionis audiendi Missam: & die Dominicâ hujusmet Volitionis privatam. Hanc viam iniverunt multi Viri docti Salmanticæ, & per eam me, & alios conducebant Discipulos.

CXXXIV. *An in pura Omissione, cùm ex actu primo in secundum, tunc Voluntas ex negatione in privationem transeat?*

Dicebam autem contrà, me benè percipere, quid illis terminis volebant dicere, sed mihi illos importunos, & ineptos videri. Quoniam Voluntas humana die Sabbati, non habet negationem, sed privationem Volitionis, quia Volitio est quædam forma, cujus sicut die Dominicâ, sic, & die Sabbati capax est subjectum, Voluntas. Ergo, si tam priori Voluntas die, quàm posteriori, habet Volitionis privationem nullam fuit intrinsecam mutationem perpessa, ergo ex primo non potuit in actum secundum transire.

Cur Viri, aliàs docti, malè huic Argumento responderint?

Respondebant ergo malè, in florentissimâ illâ Universitate, Viri doctissimi, terminorum penuriâ. Et ego addendo tertiam Carentiæ speciem, esse posse & solere in Voluntate pronunciabam, Volitionis audiendi Missam, Negationem, Privationem, & Defectum.

Quando Voluntas audiendæ missæ Negationem, & quando autem Privationem, habeat?

Habet profectò Titius volendi audire missam Negationē, cùm Missam non recogitat; quia, cùm nihil sit volitum, quin sit præcognitum, quando Missæ auditionem non præcognoscit Intellectus, Voluntas illius Volitionis est incapax. Tunc ergo habet illius Volitionis Negationem. Quid, si Titii Intellectui auditio Missæ occurrat, non tamen (vel quia illud nondum est: vel, quia illud invincibiliter [*a*] ignorat) præcognoscat, tunc instare præceptum, & tamen actum volendi audire Missam non eliciat? Habebit volitionis audiendi Missam non defectuosam Privationem: quia tunc illa Volitionis Carentia, esset Carentia formæ indebitæ in subjecto capaci. Sanè *forma indebita*, quia diebus Sabbatinis Titius Missam audire non tenetur. Et quidem *in subjecto capaci*, quia Titius, etsi non habeat obligationem, audire Missam potest, si velit.

a] Privatio in Defectuosam, & Non defectuosam dividitur. Illam Defectum dicimus: at nos deficit dictio, qua istam (Non defectuosam, scilicet) significemus.

Et quando denique Defectū habeat?

Præterit Sabbatum, & incipit Dominica dies, & Titius etsi instare præceptum præcognoscat, nō elicit actum volendi audire Missam, Ergo tunc ejus Voluntas ex Privatione non defectuosâ in Privationem defectuosam transivit (ex purâ Omissione in Defectum.)

CXXXV. *Vera Argumēti Dissolutio proponitur.*

Hac doctrinâ præmissâ Achilles, cui Pars confidebat adversa, enervatur certissimè; Majorem enim illam, *In omni Potentiâ actus primus à secundo distinguitur*; absolutè concedo. Et Minorem nego, hæc enim Philosophica Maxima, etsi dentur Puræ Omissiones, debet verificari.

Quomodo Voluntas purè omittens, transire ex actu primo in secundū dicatur?

Ad Probationem concessâ majori, nego Minorem, quæ subsumitur. Probabant eam dicendo, *Toto Sabbato est Voluntas in actu primo, quia caret audiendi Missam volitione*. Et ego distinguo illud *quia caret*. Est enim Voluntas in actu primo die Sabbati, quia carentiâ, quæ sit Negatio, aut non defectuosa Privatio, caret Missam audiendi volitione, concedo; quia caret carentiâ, hoc est,

Quia sunt plures Carentiarum species, debet Carentia distingui.

est, quia habet carentiam, quæ sit Defectus, nego. Et similiter subscriptam Minorem videlicet, *Sed etiam totâ die Dominicâ caret hac Volitione*, distinguo. Caret quia habet Carentiam, quæ sit Negatio, aut non defectuosa Privatio, nego: caret quia habet Careutiam, quæ sit Defectus, concedo. *E*t nego Consequentiam illatam, *Ergo totâ die Dominicâ est etiam Voluntas in actu primo*. Quoniam ex Negatione transivit in Privationm, & ex Privatione in Defectum Voluntas. Nam recolligendo omnia, quæ diximus, Voluntas erat in actu primo, & habebat negationem illius Volitionis quamdiu Intellectus missam actu non cogitabat, quoniam ut dicebamus, cessante Intellectu, non potest in actum prodire Voluntas. Cùm primùm incipit Missæ recordari Intellectus, & illam posse audiri cognoscit, non tamen ullum præceptum percipit, tunc ex Negatione in non defectuosam Privationem, (hoc est, ex actu primo, in actum secundum [b] Philosophicum) transit, & mutatur Voluntas. Et denique, cùm primùm die Intellectus Dominicâ advertit adesse præceptum, & tamen Voluntas hæret, & audiendi Missam volitionem non elicit, tunc ex non defectuosâ Privatione in Defectum (hoc est, ex actu primo in actum secundum [b] Theologicum & peccaminosum) transit & prorumpit Voluntas. Erat ergo Thersites illud Adversariorum argumentum, à quo velut ab Achille invincibili, victoriam, & triumphum sperabant.

b] *Etsi negentur actus purè indifferentes in individuo, non possunt in specie negari; & tales sunt, qui nec consuluntur, nec præcipiuntur, nec interdicuntur. Et isti, quia nō concernunt conscientias*, Philosophici *vocari solent: cæteri enim, quia conscientias concernunt, seu boni, seu mali sint, nominantur* Theologici

Deposueram jam calamum, sed quia tu interrogas, An pura Omissio ante cognitionem præcepti Theologicè esse possit peccatum, dabo Propositionem, quam contra nostræ ætatis Hæreticos admittunt universi Catholici. Illa est

Ut actio quæpiam sit peccaminosa, oportet, ut procedat ab homine, qui noscit, & percipit, quid boni, mali-ve in eâ sit, & antequam id videat, aut animum reflectat, actio neque bona est, neque mala. [c]

c] *Naturalem & minimè liberam Inadvertentiam, æquè ac Ignorantiam invincibilem excusare à peccato Theologico, de Fide est: aliàs enim Deus impossibilia præciperet, ut sentiunt & pronunciant Hæretici.*

Hanc cum aliis Propositionibus Antonius Episcopus Gandavensis Lovaniensibus Jansenistis censurandam 9. Aprilis 1657. proposuit: *Et* illi supponentes hæreticè Deum posse impossibilia præcipere, quod in hac Assertione satis clarè negatur, blasphemâ hac inussere Censurâ.

Est contra communia Christianæ Theologiæ Principia, & innumera etiam immanissima hominum peccata excusat cum pernicie animarum.

ARTICULUS I.

An Entia Negativa (quæ *Negationes Reales* dici in *S*cholis solent) veniant necessariò admittenda?

Vtrùm Philosophi Negationum *abutantur vocabulo; & earum nomine jubeant omnes rerum carentias (nimirùm, Negationes, Privationes, & Defectus) intelligi?*

CXXXVI. Cur in ipso Dissertationis Primæ limine de Negationibus agatur.

Negationes primo loco considero; & post illas Disputationem de Entibus Rationis expedio; & tertio tandem loco entia Realia dilucido. Et, quia Tua studiosa Curiositas, hujus Digestionis & Ordinis rationem postulat, lineas subsequentes scribo. Placet Interrogatio; &, ut satisfaciam, sic inquam.

Nihilum intelligimus *Negationis* vocabulo, & *Entis* nomine intelligimus aliquid; & quia in rebus creatis, de quibus Philosophia specialiter disserit, priùs est Non-Ens, quàm Ens; Nihil [*] quàm Aliquid; priùs de Nihilo debet, quàm de Ente, aut aliquo Disputatio formari. Tam Nihilum, quàm Ens cognosci debent, quàm de illis disputare possimus, & ab hac ipsâ cognitione suboritur, quòd inter Nihil, & Aliquid, Non-ens & ens, quæ sunt termini contradictorii secundum se considerata, detur Medium, quod *Ens rationis* in Scholis vocatur. Sanè Negatio nihil est, ut est in se considerata: & ens, aliquid profectò est, si ut est in se, consideretur. At, quia Negatio (& ipsa est Non-ens) aliter quàm est in se (hoc est, per modum entis Positivi) certè (in Opinione Juniorum) potest concipi, resultabit, ut Non-ens per modum entis intellectum, sit plus quàm Non-ens, aut purum Aliquid. Ergo, si ens rationis suo se ingenio & naturâ protrudit inter Non-ens, & ens: inter Nihil & Aliquid; nemini videri mirùm poterit, si inter Disputationem de Negationibus, & Disputationem de ente Reali, quæ agit de ente Rationis interseratur disputatio. Meritò igitur de Negationibus priùs, de entibus rationis posteà, & tandem de entibus Realibus, & Positivis in hac Dissertatione Controversia excitabitur.

*] *Nomine* Philosophiæ *illam hic intelligimus Scientiam, quæ Creaturas considerat: nam Theologia demonstrat* Nihil nō fuisse priùs, quàm aliquid: *semper enim fuit Deus.*

Vtrùm Ens rationis, si daretur, esset Medium inter Nō Ens, & Ens?

De Negationibus. An sint? Et quid ipsæ sint?

Sanè, sicut quando de ente positivo discurritur, duæ controversiæ inter se differentes moventur; Prima, *Quid sit*? & Secunda, *Vtrùm sit*? sic impræsentiarùm, agentes de ente Negativo procedemus: & in primâ Sectione Quid Negationes sint? hoc est, An suas analogas, & proportionatas quiditates habeant? & in quas ipsæ Species debeant dividi? Et datis, & expositis Definitionibus in secundâ, an reverà dentur, aut existant Negationes? quæremus; & hinc sumptâ occasione, An aliquæ Negationes ab æterno fuerint? investigabimus.

SE-

SECTIO I.

Vtrùm Negationes habeant proprias Essentias? An ipsæ ſare*, aut saltem* ſaire *(habere esse quidditativum) dicendæ sint?*

CXXXVII. De Negationibus possibilibus, & secundum se consideratis.

SIcut sunt Essentiæ possibiles, & existentes, sic etiam uterque essendi status convenit Negationib⁹: nam *non esse* hujus Mundi est possibile; & *non esse* alterius Mundi nunc datur in rebus de facto. Prætereà sicut essentiæ secundum se considerantur, sic etiam negationes possunt considerari secundum se: sicut enim dicimus, *Homo est animal rationale*, sic etiam dicimus *Privatio est carẽtia formæ in subjecto capaci.* Et huc ingreditur Dubitatio, quæ interrogat, *An sicut in Dialecto nostrâ Philosophicâ dicitur* Homo ſat animal rationale, *sic etiam* Privatio ſat carentia formę in subjecto capaci *dici queat?* ET RATIO asserendi esse posset: quia sicut in Linguâ communi, utroque in loco dici poterit ſat ET RATIO negandi esse posset; quia enti Positivo & Negativo nullum est prædicatum commune.

Quid sit Privatio?

An cognoscatur à Deo prout est in se?

Ut hoc ultimum suadeam, producam P. Rodericum Arriagam, qui *tom.1.Theol.disp.19.sect.6.* expositurus *An, & quo modo Deus negationes cognoscat?* sic scribit. [Quando Deus dicit, *Privatio est carentia*; τὸ *est* non concipitur à Deo quasi copula positiva; hoc enim ideò à nobis fit, quòd concipimus negationem per species rei positivæ, cùm nullas alias habeamus; at Deus affirmat copulam negativam, sicut ipsa extrema negativa sunt]. Arriaga igitur admittit entia negativa, & in Affirmativis Propositionibus, in quibus extrema sunt negativa, interponit copulam negativam, quæ non neget, sed asserat. Et ut ostendat illam perfectè à Deo, & à nobis imperfectè cognosci, subjicit. [Adverte, sicut ens, prout abstrahit à positivo, & negativo, est æquivocum, ita & copulam, prout abstrahit à positivâ & negativâ, esse æquivocam, & ut talem cognosci à Deo, & consequenter sine conservatione cum entitate, aut copulâ positivâ, quandò affirmatur negativa, aut è contrario: nos autem, quia quærimus ibi ex parte objecti aliquam entitatem veram, dum illa nobis non proponitur ante oculos, non possumus capere, quòd sit objectum illius actus; sicut in simili notavi de ente rationis in Metaphysicâ, immò & de Creaturis possibilibus: volumus enim dare aliquid de præsenti verum, & reale, quòd sit objectum actûs. Et indè multi dixerunt, possibilitatem creaturarum esse aliquid de præsenti, & Ens rationis dixerunt esse ipsa objecta realia, prout denominata ab actu intellectûs; at sicut falluntur in hoc, & de præsenti objectum illorum actuum, *Petrus est possibilis, Chimæra repugnat*, nihil est; ita & dico, objectum actûs, quo Deus dicit, *Privatio est carentia in subjecto capaci* nihil esse positivum, sed negativum, quod ex terminis ipsis ita manifestè apparet, ut si in aliquâ propositione per se notâ debemus unquam sistere, sistendum sit in hac, *Carere formâ est non habere formam*; nec est ibi quærendum aliquid aliud, quàm ipsum *non habere*, & illud *est carere* sicut *Homo est animal rationale*.] Omnia sunt difficilia; & quæ Arriaga dicit, tam sunt obscura

An, & cur cognoscatur à nobis per modum formæ positivæ?

An Ens, prout de Negativo & Positivo dicitur sit æquivocum?

An Possibile, & Futurum, (aut etiam Ens rationis) aliquid dicant de præsenti?

Quid sit carere forma?

Caramuelis Leptotatos.

ut non statim possint, aut concedi, aut negari. Non enim statim occurrit, quo extrema negativa modo in asserente Propositione possint copulâ positivâ connecti, & non apparet, quo aliquis possit modo copulâ negativâ affirmare. Interim, sine aliorum Philosophorum præjudicio, proponamus, defendamusque Conclusiones sequentes; erit

An in Propositione asserente esse possit Copula negativa?

CXXXVIII. Quid sit Negatio?

PRIMA. *Negatio formæ est formam positivam non esse.* Asseritur ab universis.

SECUNDA. *Hæc ipsa negatio formæ est, quæ Ens negativum vocatur.* Patet: quia ita omnes vocem *Ens negativum* usurpare videntur.

Quid sit Ens negativum?

TERTIA. *Positivum, & Negativum Ens in ratione superiori Veri & Cognoscibilis non sunt æquivoca.* Patet, quia conveniunt analogicè aut, si velis, univocè.

An Ens Positivum & Negativum conveniant univocè inter se?

QUARTA. *Entia negativa, non sunt ficta ab intellectu, sed sunt vera in suo genere.* Et demonstratur: quoniam ante omnem mentis fictionem, imò & operationem plurimæ Propositiones negativæ sunt veræ. Et tales, sunt, *Cæci non vident. Surdi non audiunt*, & *Animantes irrationales non discurrunt.*

An Entia Negativa sint ficta?

QUINTA. *Repugnat Ens negativum, quod sit tale totaliter.* Et suadetur clarissimè. Quia sicut Animal irrationale pro materiali dicit animalitatem, & negationem rationalitatis pro formali, sic similiter Ens negativum pro materiali dicit cognoscibilitatem, & negationem essentiæ aut existentiæ pro formali. *Confirmatur.* Quia repugnat Ens totaliter malum, quia in omni Ente malo dari debet aliqua positiva formalitas, quæ in suo genere bona sit. Ergo idem de Ente Negativo dicendum est: debet enim in illo inveniri saltem cognoscibilitas, quæ est formalitas realis & positiva.

An dentur Entia, quæ totaliter sint negativa?

An, quæ sint mala totaliter?

Corollarium I. *In se ipsis igitur Entia negativa cognoscuntur.* Patet; quia in se ipsis habent cognoscibilitatem,

Quomodo Negationes cognoscantur?

Corollarium II, *Non ergo semper illa cognoscimus per alienas species.* Et, ut hoc Corollarium intelligas, adnotato, sicut vocalibus, sic & mentalibus verbis bifariam res significari. Proferuntur labio verba propria, & impropria: & nominantur *propria*, quæ significant rem, ut est in se: *impropria* verò, quæ aliam rem propriè significant, & inde transferuntur ad rem priori similem significandam. Sic *fulmen* propriè sonat ignem erumpentem de cælo; qui propter splendorem *Rayo* (Radius) à Castellanis dicitur: & quia interdum animantes occidit, *Saetta* appellatur ab Italis. Vocem in sensu proprio accepit Ovidius *Eleg. 1. libr.2. Trist.* dicens.

An semper cognoscantur per alienas species?

De Propria & Impropria significatione.

Fulmen. Rayo. Saetta.

Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat
Juppiter, exiguo tempore inermis erit.

Et quia Heroës fortes & bellicosi, sunt fulminibus similes, *fulmina* nominantur. Et hoc sensu libr. 6. vocavit Virgilius

—— Duo fulmina belli
Scipiadas.

Belli fulmina; qui?

Non solùm Translatio aut Metonymia reperitur in Nominibus Appellativis, sed etiam interdum in propriis; vocamus enim Alexandrum, quem volumus à liberalitate laudare: & Neronem, quem crudelitatis incriminamur. Hæc omnia firmant Institutores Rhetoricæ, inter quos Nicolaus Caussinus *De Elocutione libr. 7. cap.19. pag. 413.* sic scribit. *Metaphora est ad unum*

CXXXIX. Nominum Propriorum transpositio.

Alexander. Nero.

Quid Metaphora sit?

Quid Metonymia?

unum verbum contracta similitudo, quæ suavitatem & splendorem addit orationi, ubi moderate adhibetur. Paulò antè *cap. 17. pag. 401.* dixerat, *Metonymia est nominis pro nomine positio* &c.

De Rebus aut Personis, quarum nomina propria habēt significationē communem.

Hæc Metaphorica vocum translatio in Epigrammatis, & Panegyricis frequentissima est; ubi enim Persona, aut Res, quæ laudatur & celebratur, nomen aut cognomen significativum habet, per Metaphoram de illâ discurritur, ac si esset, illud ipsum, quod ejus nomine aut cognomine significatur. Hanc viam ingrediuntur Poëtæ, quoties illius Personæ, quam laudaturi sunt, nomen proprium est *Leo*, *Taurus*, &c. *Rosa*, *Viola*, &c. *Felix*, *Clemens*, *Pio*, &c. Et hanc ipsam ingressus Palæphatus, ἄπιςα (Historias cogitatas, omnium judicio, non solùm incredibiles, sed impossibiles) ita exposuit, ut veræ esse potuerint, & reverà accidisse credantur. Quod enim de Ganymede à Jovis Aquilâ rapto, & in Olympum vecto; de Europâ in Tauri dorso in Cretam à Phœniciâ translatâ, ut impossibile sit, si verba accipiantur Grammaticè, reducitur ad congruum sensum; si legio, quæ Ganimedem rapuit, *Aquila*; & navis, quæ Europam transtulit, *Taurus* appellari dicatur.

ἄπιςα *Incredibilia*. De illis scripsit curiosum libellum Palæphatus.

Aquila fuit legionis nomen. Et nomen navis *Taurus*.

An in Picturis locum habeant Metaphoræ?

Hæ Metaphoricæ Significationes transeunt ad penicillum; nam sicut in Carminibus, sic etiam in linteis sub alienis speciebus depinguntur Heroes: unde canit Horatius,

—— *Pictoribus atque Poëtis*
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

Quali Galilæū imagine Ioannes Hevelius in intellectu suo sibi repræsentaverit?

Et hinc (si res accuratè consideretur) hinc ut plurimum nata Emblemata, Symbola, & Hieroglyphica. Et quando hæc scribo, Joannis Hevelii Mathematici Dantiscani meminerim, qui in suæ Selenographiæ Galilæum de Galilæis frontispicio expressurus, ut sciret Posteritas, qualem in mente Ideam habebat, nominis significatione delusus, hominis, quem esse Florentinum nesciebat, habitu Saraceno investit, turbanto (sic pileus Turcicus nominatur) coronat, in manu Telescopium committit, & infra in basi Galilæi cognomentum subscribit. Pinxit ergo alienâ Galilæum imagine, quem concipiebat per alienam speciem.

CXL.

An Trāslationes & Metaphoræ in ipsomet intellectu habeant locū?

Ultima linea me ad metam, ad quam pergebam, tandem aliquando perduxit: Sit igitur Conclusio

Sexta. *Sunt in ipsomet intellectu Metaphoræ*. Quoniam, ut experientiâ constat, res ipsas non semper propter necessitatem, sed ob voluptatem aliquando intelligimus per alienas species. Sic in totâ Apocalypsi Deo concurrente in mente Joannis Apostoli formabantur imagines, quæ erant symbolicæ, & in aliarum rerum cognitionem nos ducunt. Idem Prophetis accidisse reperio, & in Jordane cùm baptizaretur Dominus noster Jesus Christus, sub columbæ specie, & die Pentecostes sub linguarum ignitarum imagine Spiritus Sanctus apparuit. Et sic denique nos, quando Angelum concipimus, per modum alati & speciosi adolescentis, illum per alienam speciem concipimus, quia sic volumus; bene enim scimus nec illum figurâ humanâ præditum, neque plumas habere. Non ergo, ut dicebat Arriaga, hanc Ideam ex necessitate formamus: quòd ex ipso Arriagâ contra Arriagam ad hominem sum persuasurus.

De Apocalypsi S. Ioannis Apostoli.

De Prophetarum revolutionibus.

An Negationes necessariò per modum formarum cognoscamus?

In cursu Philosophico *disp. 6. Metaph. sect. 2. subsect. 1. num. 9.* sic scribit. [Tandem idem confirmo: quia sicut contra negantes se apprehendere res spirituales, arguimus, ipsos sibi contradicere; nisi enim res spirituales apprehendissent, non possent aliquid certi de illis affirmare vel negare, ita similiter in præsenti dico, eos, qui negant Entia rationis, sibi ipsis cōtradicere. Cùm enim esse Entium rationis nihil aliud sit, quàm ea cognosci aut apprehendi, eo ipso quòd illa negant, illa apprehendunt; aliàs negarent, & non tamen scirent quid negarent, quod est ridiculum, Ergo admittunt Entia rationis idest ea apprehendunt.] Fatetur ergo Arriaga nos Angelos & res spirituales propriâ cognitione intelligere; non enim Entia rationis (si dantur) intelligimus per alienas species. Et hîc exesse debet omnis æquivocatio; quando enim Privatio per modum formæ concipitur, Privatio cognoscitur per alienam speciem, non autem ipsa Privatio est Ens rationis, quoniam præter omnem fictionem reperitur à parte rei, sed *Ens rationis* vocatur ille Conceptus objectivus, qui loco Privationis cognoscitur, & iste non intelligitur per alienam speciem. Angelum ergo, cujus essentiam saltem genericè concipio, ad effectus & terminos, quos facit, referens, illum apprehendo specie metaphoricâ, nempe, ut juvenem, ut ejus pulchritudinem exprimam; & ut aligerum ut ejus exprimam velocitatem. Bifariam ergo cognosco Angelum, per propriam videlicet & alienam speciem.

An negare dari Angelos possit, qui illos non concipit?

An similiter dari Entia rationis possit negare aliquis qui ea non cognoscat: adeò & faciat?

An Entia rationis cognoscantur per alienas species?

An ipsa Privatio sit Ens rationis?

Quo modo cognoscatur Angelus?

SECTIO II.

An reverà Negationes dentur in rerum naturâ: & quo ipsa modo à nobis cognoscantur?

CXLI.

An, & cur dissentiant Authores inter se?

Metaphysici dividuntur in classes: alii enim affirmativè Quæstioni, & alii negativè respondent. Sic decurrunt humana. Sæpe distribuuntur in classes, & in diversas, aut etiam adversas Opiniones dividuntur Autores; Et cur?

Non quia sic licuit, sed quia sic placuit.

Contra Non-Entium, seu Negationum existentiam, qui illas negant, hoc solent argumentum proponere. [Si hujusmodi negationes darentur, cognoscerentur à Deo, in cujus oculis patent universa, quæ in Mundo. At Deus hujusmodi Carentias & Negationes non cognoscit. Ergo non sunt.]

An à Deo Carentiæ & Negationes cognoscantur?

Respondeo, non fore argumentum inefficax, si persuaderetur illa Major. At ipsa est falsa: non enim Theologi, quos adversarii adlegant, Deum non cognoscere negationes asseruntised earum dicunt non habere propriam ideam, sed cognoscere illas per ideam & cognitionem Formæ, & Compositi.

An per propriam Ideam?

Infers, Ergo non dantur Carentiæ & Negationes. Et Consequentiam probas: quoniam, si illæ darentur, illarum propriam ideam haberet Deus, illasque in se ipsis & per se ipsas cognosceret.

An propriam ideam habeat Deus rerum universarum.

Non urgeor. Primò enim, nec omnes, nec oculatiores Theologi, negant Deum cognoscere Non-Entia in se ipsis, ut ultimâ parte hujus Libri videbimus: nam multi & graves opposita

positæ sententiæ adhærent.

An aliqua cognoscat per alienam ideam?

Et respondeo secundò, ex hoc Antecedenti, *Deus non habet propriam Negationum Ideam*, hanc Consequentiam non inferri, *Ergo Negationes non dantur*; multi enim Thomistæ asserunt Deū non habere propriam ideam Materiæ-primæ, & tamen nemo ex illis asserit Materiam primam in rerum naturâ non esse.

Quid de Materia prima dicendum sit?

Profectò in hac Quæstione, cur debeamus hærere, non video. *Cæcum* dici animal, quod non habet oculos, & *tenebrosum* locum, qui non habet lucem, &c. vel Analphabeti sciunt. Et existere animalia, quæ visum non habeant, & loca, quæ luce non illuminentur, experientiâ oculari percipimus. Ergo de Carentiarum, & Negationum existentiâ disputandum non erit.

Admittendas esse Negationes ostenditur.

CXLII.

Proponitur Quæstio.

Interim, quia materia hæc est subtilis & varia, & multa in discursu tanguntur, multa dilucidantur, quæ in vastis Philosophorum Voluminibus, aut prorsus intacta, aut non sufficienter explicata manebant, ulteriùs prosequar, & quæ concipio mente, quâ potero brevitate, perstringam. Sanè de Entium Negativorum existentiâ nemo ante P. Comptonū ex professo tractavit, Ipse autē aliis negotiis procul interrogat, *Dentur-ne hujusmodi Negationes, seu remotiones entium, quæ rebus positivis extremè seu contradictoriè opponantur, sintque formalis earum è rerum naturâ expulsio.* Illas nonnulli admittunt; &, quia malè eas explicant, in obscuros labyrinthos se injiciunt. Alii, quia in iisdem, etsi bene exponantur, difficultates & obscuritates reperiunt, se subducunt, & ut impossibiles incriminantur.] Unde progreditur.

Malè illæ expositæ, sunt impossibiles: Difficiles, si bene exponātur.

[*Et ego sicut intellectum in illis, sic in istis* voluntatem incriminor; me enim judice, fieri debuit oppositum: nec propterà negationes ablegandæ sunt, quòd nonnihil secùm molestiæ ferant, sed astruendæ potiùs, cum stabilitâ semel earum doctrinâ, res quasque intricatissimas faciles reddat & expeditas: & quamvis aliquo sensu tenebræ ipsæ sint, rebus tamen aliis non parum lucis adferunt. Quod vel indè constat; illi enim ipsi, qui hîc Negationes impugnant maximè, iisdem posteà maximè utuntur, nec explicare quidquam in hoc genere possunt, quin eas incogitantes, imò nolentes incidant. Conari ergò debet Philosophus, ut principium potiùs aliquod stabiliat quamvis nonnihil in eo difficultatis occurrat, &, eo posito, clarè posteà procedat, quàm ut eo negato, omnia tenebris involvat. Difficultates verò, si quæ insurgant, complanandæ sunt, non fugiendæ.]

Non est fugiēda una difficultas, qua victa tolluntur aliæ difficultates.

Prima Sententia.

NON dari Negationes, aut Privationes, contendunt aliqui: & quia talia in Scholâ nomina reperiri, negare nequeunt: earum nominibus intelligi debere asserunt *res ipsas positivas possibiles*. Et tamen plerique omnes, qui sic philosophantur, eodem modo loquantur, in intelligentiâ & expositione hujus Sententiæ differunt inter se. Aureolus enim, Gabriel, Sotus, & alii quibus subscribit Pater Moncæus *d. 1. c. 3.* Negationes, & Privationes, ajunt esse res possibiles connotando propositionem de ipsis negativam veram. Sed contrà

An Privationū & Negationū nomine res possibiles intelligantur?

An intelligantur saltem cū relatione ad aliquam propositionem.

Primo, quoniam significatio vocum ab hominum acceptione dependet: & qui Negationum & Privationum nomina dicunt, aut audiunt, quid dicant, aut audiant intelligunt, & de propositione affirmativâ aut negativâ, verâ aut falsâ, non cogitant. Sed & contrà Secundò, hæc enim est manifesta petitio principii, contraria enim sententia contendit, propositionem negativam, quæ de ipsis per modum positivæ tendentiæ formatur, ut *Aër est tenebrosus*, veram esse non posse nisi dentur negationes.

Alio modo quidam Junior (Vir quidem eruditus & doctus) eamdem Conclusionem exponit. Negationes asserit nil aliud esse, quàm rēs ipsas positivas possibiles connotantes volitionem, vel nolitionem divinam, ut existant, Petrus ergò purè possibilis, est, inquit, entitas Petri, & vel nolitio divina ut existat omninò, vel volitio ut tali tempore existat, & tunc, inquit, adveniente illo tempore, transit ipso facto Petrus de statu possibili ad actualem. Sed contrà; nam, qui inveniciliter dari Deum ignoraret, adhuc quid significant voces *Cæcitas, Tenebræ, Caligo*, &c. intelligeret. Ergo Negationum aut Privationum in suo conceptu nomina non includunt voluntatem Divinam.

An denique cum relatione ad voluntatem Divinam?

An Atheista possit intelligere, quid sit Cæcitas?

Secunda Sententia.

EST communis; & dari Negationes affirmat: eas-que vult suo modo à parte rei existere, tanquam remotiones rerum positivarum, iisque contradictoriè opponi, itaque ipsis adversari, ut nullâ potentiâ cum iis componi, aut simul existere possint: ita Scotus, Cajetanus, Molina, Suarez *d. 54. Metaph. sect. 4. & 5.* Vasquez *1. part. d. 61. cap. 1. & 2.* Rubius, Mursia, Conimbricenses, Hurtadus *d. 3. Physic.* Arriaga *d. 11. Physic. Sect. 12.* & alii passim, licèt hi omnes supponant potiùs Negationes dari, quàm probent.

CXLIII.

An Negatio & Forma opposita possint simul in eodem subjecto consistere?

Tertia Sententia.

ALii ineunt mediam viam, & inter res necessarias & contingentes distinguunt. Rerum contingentium dari negationes concedunt: earum autem, quæ necessariò sunt, ut Deus, Tres Personæ Divinæ; sicut & earum, quæ necessariò non sunt, ut Circularis Triangulus, non posse dari negationes existimant. Ergo illorum sententiâ datur privatio visûs in cæco: non autem negatio Dei, aut Personarū Divinarum. Negatio chimæræ de facto datur, & tamen chimera est impossibilis, quòd si dicas Chimæram in negativo consistere, ut tolleretur negatio Chimæræ, deberet poni à parte rei ipsa Chimæra.

An in rebus necessariis & impossibilibus possit dari negatio?

An detur Negatio Chimæræ?

Quarta Sententia.

AVtoribus secundæ Comptonus, vir sanè ab eloquentiâ & ingenio laudatus, assentitur, & constanter affirmat, *admittenda necessariò esse Negationes à formis, seu rebus possibilibus distinctas & iis contradictoriè oppositas, nec tollibiles tantùm, sed etiam intollibiles.* Ad Conclusionis declarationem simul & probationem

CXLIV.

Negationes; aliæ tollibiles, & aliæ intollibiles sunt.

Notandum, sicut in rebus positivis, ita & in Negationibus tria reperiri, necessitatem, impossi-

Formarum & Negationum habitudines.

Solus Deus est Ens simpliciter necessariū.

possibilitatem, & contingentiam, sed modo ferme opposito, ubi enim res est necessaria, Negatio est impossibilis: ubi res impossibilis, Negatio necessaria: demum ubi res contingens, Negatio similiter contingens. Ens solùm necessarium est Deus Optimus Maximus, cujus proindè quisquis Negationem concipit, Chimæram concipit, omnium, quæ fingi possunt, maximam, rerum scilicet omnium impossibilium (si magis & minus in impossibilibus reperiatur) maximè impossibilem. Res impossibiles sunt Globus Cubicus, Triangulus Quadratus, & similes, quorum Negationes ita existunt ut necessariò existant. Res tandem contingentes sunt, Lux, ignis, calor, & hujusmodi, quorum iis non existentibus, existunt negationes, iis positis evanescunt, rebus verò iterùm pereuntibus denuò emergunt negationes; & mori faciles, & renasci.

Impossibilia & Contingentia exemplis appositis dilucidantur.

Probatur Conclusio primò ex principio illo per se noto, *Impossibile est idem simul esse, & non esse*, sed in oppositâ sententiâ sequeretur, idem simul esse, & non esse, ergo. Probatur Minor, Negatio secundum hos Autores non distinguitur à re possibili, nec hæc ab actuali, ergo Negatio rei est idem cum esse possibili, & actuali, ergo non esse rei, est idem cum ipsâ re, ergo idem est esse ejusdem rei, cujus tamen oppositum statuitur pro principio per se & lumine naturæ noto.

Impossibile est idem simul esse & non esse.

Confirmatur primò: non minùs datur objectum à parte rei in quod fertur hæc propositio, *alius Mundus non est*, quàm in quod fertur propositio affirmans; hæc enim tam est veritas cognoscibilis, quàm oppositum, & contradictio non solùm exercetur in actibus assensus, & dissensus, sed etiam in objectis, sicque datur non solùm contradictio formalis, sed objectiva, quo sensu dicunt omnes non posse idem simul esse, & non esse. Unde Aristoteles cap. de oppositis tr. 9. *ut affirmatio*, inquit, *veluti sedet, negationi, seu non sedet, opponitur: sic & res quæ sub utrumque cadunt, sedere, inquam, & non sedere sibi mutuò adversantur*. Ergo clarissimè docet Aristoteles contradictoria existere à parte rei.

N. B. Ergo hic Compromus verum constituit supra Ens, nam cognosci est prædicatum commune enti, & non-enti.

Assensus simul & dissensus nō possunt in eodem intellectu simul coexistere.

Confirmatur secundò, ex Augustino, qui tom. 6. lib. de naturâ boni, contrà Manichæos, cap. 15. fine, clarissimè hanc sententiam tradit, ubi de Privationibus loquens addit: *quæ tamen etiam privationes rerum sic ordinantur in universitate naturæ, ut sapienter considerantibus, non indecenter vicet suas habeant; nam, & Deus certa loca, & tempora non illuminando, tenebras fecit tàm decenter quàm dies: si enim nos continendo vocem, decenter interponimus in loquendo silentium, quantò magis ille quarumdam rerum privationes decenter facit, sicut rerum omnium perfectus artifex*. Quid clarius? & toto libro idem prosequitur argumentum, ubi tàm plenè, tàm pulchrè, tàm clarè, hanc nostram de Negationibus sententiam tradit, ut ad quemvis moderatum Negationum impugnatorem convertendum sufficiat.

CXLV. S. Augustinus dari in rebus Negationes admittit.

An Negationes non solùm sint veræ, sed etiam bonæ?

Secundò probatur. Non minùs à parte rei, & nemine cogitante verum est hominem mori, ignem extingui, Petrum non sedere, non legere, Paulum esse cæcum, & sexcenta hujusmodi, quàm hominem vivere, Petrum videre &c. ergo aliquid esse à parte rei debet, à quo hæ iis denominationes proveniant, sed nihil excogitari aliud potest præter negationes, quæ has denominationes negativas tribuant, sicut formæ positivæ denominationes tribuunt positivas, ergo. Confirmatur primò; tàm visione intuitivâ novit Angelus lucem non esse, quàm esse. Confirmatur secundò; sine negationibus explicari hæ, & similes propositiones nequeunt, *Anti-Christus non existit, Sol non lucet*, quæ sunt diversæ veritates objectivæ.

Rationes ad probandum Negationum existentiam.

An Angeli Negationes cognoscant?

Nec dici potest, quod insinuant aliqui, Anti-Christum, seu rem non existentem esse nihil. Vel enim volunt nihil illud pet quod non existit Anti-Christus, esse Anti-Christi negationem, & tunc convenimus; vel esse simpliciter nihil, & hoc dici nullo modo potest, sic enim à parte rei idem esset *Anti-Christus non existit, & alius Mundus, vel lux, ignis, calor non existunt*; si enim per nihil non existant, in non existendo nihil differunt, & tamen manifestum videtur non esse idem à parte rei *Anti-Christus non existit, & alius Mundus non existit*. Si verò confugiant ad formas possibiles, posteà impugnabuntur.

Propositiones negativæ, in quibus subjecti existentia negatur, aliquid dicunt præter nihil.

At non dicunt esse existentiale (Sere) Ergo dicunt esse quiditativum (hoc est, Sare)

Vera Sententia.

PRimum, & Supremum in Metaphysico Systemate prædicatum, est *Verum*, sive *Cognoscibile*: & in *Ens*, & *Non-Ens* immediatâ divisione dispescitur. Et *Non-Ens* est, quod ab aliquibus Philosophis *Ens negativum* dicitur: & ab illis appellatur *Negatio*.

CXLVI. Supremum Prædicatum, quod? Ens Negativū, quid?

Et quidem nomen istud *Negatio*, ut jam alibi monui, bifariam; nempe, largè, & strictè sumitur; quod aliis verbis dici solet, metaphysicè, & physicè. Sumitur metaphysicè, & laxè, cùm pro quocumque *non esse*, sive illud quiditativum sit, sive existentiale. Sumitur physicè & strictè cùm pro *non esse* formæ in subjecto aliquo determinato. Quod subjectum vel capax, vel incapax est illius formæ; &, si est capax, vel illi forma, est debita, vel indebita. Ergo ex dictis sic texi potest Negationum Categoria.

Nominis negatio duplex acceptio.

Acceptio Metaphysica.

Acceptio Physica.

CARENTIA.
- *Metaphysica. Et est non esse cujuscumque rei,*
- *Physica. Et est carentia formæ in subjecto*
  - incapaci. *Et vocatur* Negatio.
  - capaci, *& vocatur* Privatio.
    - *Si est indebita nō est defectuosa.*
    - *Si autem est debita appellatur* Defectus.

Et hinc oriuntur istæ Definitiones.

Negatio, latè sumpto vocabulo, *est Non esse rei, aut Carentia rei*.

Carentia Physica, *est carentia formæ (aut quasi formæ) in subjecto*. Consultò illud *quasi formæ* interposui, sæpè enim rerum, quæ non sunt verè & propriè formæ, in subjectis reperiuntur Carentiæ, ut patet in acephalo corpore, & in homine nudo.

Definitiones. Quid sit Negatio? Quid Carētia?

Negatio, strictè sumpto vocabulo, *est carentia formæ in subjecto incapaci*, ut carentia planæ superficiei... pet-

Quid Negatio strictè sumpta?

perficiei in Globo: quartæ lineæ in triangulo; visûs, aut auditûs in lapide.

Quid Privatio?

Privatio *est carentia formæ in subjecto capaci*, ut carentia lucis in aëre, & figuræ circularis in cerâ.

Quid Defectus?

Defectus *est carentia formæ, quæ subjecto debetur*; ut Cœcitas, quæ est in animali visûs carentia; & *defectus* dicitur, quia visus animali debetur.

His præmissis, ut singula meliùs intelligantur, opportunas aliquas Assertiones subscribamus. *Et sit*

Vtrùm Carentiæ sint res purè negativæ in suo objectivo conceptu?

An per negativas differentias distinguantur?

PRIMA. *Carentiæ hæ Physicæ, non sunt Entia purè negativa, nec per purè negativas differentias constituuntur, & inter se distinguuntur.* Et ostenditur. Omnes enim sunt Veræ transscendentaliter & metaphysicè; sunt omnes cognoscibiles & intelligibiles; & in hoc universæ conveniunt. Conveniunt præterea, quia omnes sunt in subjecto. Differunt autem per habitudinem formæ (aut quasi formæ) ad subjectum. Illa enim vel esse in subjecto non potest, vel certè potest. Et si potest, vel ita potest, ut & debeat; vel potest & tamen non debet. Quas omnes differentias exempla paulò antè posita, satis clarè dilucidant.

Errarunt sæpè Nomenclatores imponendo positiva vocabula entibus negativis.

SECUNDA. *Pleraque omnes Carentiæ positivis vocabulis à Nomenclatoribus significantur.* Et hic illorum error occasionem præbuit Philosophis existimandi esse entia rationis, quæ erant entia linguæ.

Est manifesta hæc Assertio, quoniam loquendo generaliter, *Carentia, Negatio, Privatio, Defectus*, &c. & loquendo in particulari, *Tenebræ, Cœcitas, Caligo, Paupertas, Nuditas*, & similia, sunt proculdubiò positiva vocabula.

CXLVII.

AnNegationes causâ habeât?

TERTIA. *Datur interdum Causa realis & positiva, quæ sit Forma contraria, & eam expellendo, Carentiam, seu Negationem consequēter introducat.* Et demonstratur; quoniam densi vapores impediendo lucem, & ideò causæ sunt caliginis, & tenebrarum. Et tales videntur fuisse Ægyptiacæ illæ tenebræ, quæ propter Pharaonis contumaciam affligebant indigenas: & tales etiam illæ, quæ *Cimmeriæ* appellantur.

Ægyptiæ tenebræ.

Cimmeriæ tenebræ.

Carentiæ nomine ejus causa ponatur.

QUARTA. *Carentiæ, seu Negationis nomine, interdum non ipsamet carentia, sed ejus causa indigitatur.* Et hoc sensu loquutus est Aristoteles, quādo dixit, *Generatio unius est corruptio alterius.* Non enim generatio ignis, ex. gr. est formaliter corruptio ligni: seu *non esse* ligni: sed formam ignis in materiam illam introducendo, præstat ut forma genita, nam cum alterâ componi non potest, ligni formam expellat, & sequatur per consequens hujus formæ privatio. Eodem sensu loquutus est Doctor Angelicus, quando de Sacramento Venerabili cecinit,

Mors est malis, vita bonis.
Vide, paris sumptionis,
Quàm sit dispar exitus.

Christi enim corpus non est mors; cæterùm, si sumatur indignè, spiritualem mortem, non per se, sed per accidens causat.

In hac materia Philosophi res intelligunt bene & de illis loquuntur malè.

QUINTA. *In similibus vocabulis, Viri docti, tametsi loquantur, ut cæteri, quia Carentias non esse positivas formas sciunt, non concipiunt illas ut formas positivas affirmativè: videlicet, v. gr. dicendo,* Aër habet tenebras, Petrus cœcitatem; &c. *Sed negativè v. gr.* Aër non habet lucem, Petrus non habet visum. &c. Et hoc modo Deum cognoscere tenebras, & cœcitatem multi Theologi affirmant. Dabo alios in Theologicâ parte, nunc unum produxisse sufficiat. P. Antonius Bernaldo de Quiros *tract. 4. de Scientiâ Dei, disp. 55. sect. 1. pag. 366. a.* scribit. [Deus non dicit affirmativè, *Tenebras esse carentiam*: sed præcisè dicit, *non esse lucem.* &c.]

Quomodo Deus negationes cognoscat?

Et quia dixi Viros doctos per modum formæ linguâ tenebras significare, non autem mente illas ut formas positivas concipere, dabo pulchra S. Augustini verba, qui *tom. 10. libr. de vitâ beatâ* longe ante finem, his verbis hujusmodi carentias exponit. *Nescio quomodo dicamus habet egestatem, tale est enim, ac si locum aliquem, qui lumine careat, dicamus habere tenebras, quod nihil est aliud quàm lumen non habere; non enim tenebræ, quasi veniunt & recedunt: sed carere lumine hoc ipsum est tenebrosum esse: ut carere veste, hoc est, esse nudum; non enim veste accedente veluti aliqua res mobilis fugit nuditas; quamobrem ut quod volo explicem, sicut possum ita dicitur: habet egestatem, quasi dicatur; habet non habere.* Ergo teste D. Augustino, quando agimus homines de negationibus, rem bene intelligimus, sed impropriis vocibus significamus: Illas non esse formas positivas concipimus, & tamen loquimur de ipsis, ac si positivæ essent formæ; non ergo dantur entia rationis, & quidquid Juniores cum veteribus dixerint, omnia illa, quæ entia rationis in Scholis vocantur, fusè in nostrâ Metalogicâ *libr. 2. per tot.* persuasimus esse Entia linguæ.

D. Augustinus.

Entia linguæ propter allucinationes Nomenclatorum veniunt necessariò admittēda.

Non dantur Entia rationis.

Quarta Sententia recognoscitur & examinatur.

CXLVIII.

INgenio plena sunt, quæ à Comptono (aut alio, quicumque ejusdem Autor sit) proponuntur & edisseruntur in illâ.

Conclusio defendenda proponitur.

Sanè Conclusio illa vera est, si bene intelligatur, & ne in sensum aliquem dissentaneum obtorqueatur ab aliquo, illam Ego repono, & meis verbis rescribo. Sic inquam. *Sicut* (1) *de Entibus Positivis, sic etiam de Negativis sunt Veritates necessariò admittendæ; Et hæ* (2) *sunt à possibilibus formis distinctæ, &* (3) *sunt iisdem formis contradictoriè oppositæ: &* (4) *non semper tollibiles sunt.* Continet quatuor partes Conclusio: singulas breviter probemus & dilucidemus.

Cur *Verum* sit supremum in Categoriis Prædicatum?

Prima Conclusionis pars est manifesta; quia æquè de Entibus ac de Non-entibus dantur Propositiones veræ: tam enim est certum *Calidum habere calorem*, quàm *Cœcum non habere visum.* Et ideò voluimus *Verum* esse supremum Prædicatum, & dividi in *Ens*, & *Non-ens.*

An possimus Negationes cognoscere?

Secunda ejusdem Conclusionis pars præcipuè ponitur contra Primam Sententiam, in quâ Autores non videntur ingeniosè discurrere. Nam vel possum concipere *Non-ens*, aut non possum. Si primum: Cur per ambages itur? Cur Cœcitas fingitur esse Potentia visiva possibilis, &c. cùm facilius esset dicere, Cœcitatem esse privationem potentiæ visivæ. Si secundum. *Ergo* nec potero cognoscere Non-existentiam. *Et*, si hanc nequeo cognoscere, nec cognoscere potero formam possibilem. Nam realiter possibilis ea forma dicitur, quæ actu existentiam non habet, sed eam habere potest, & habebit quando eam Causa efficiens producat.

Quid sit creatura possibilis?

Forma & Privatio opponūtur contradictoriè.

Tertia probatur, quia Cognita forma est Cognita ejusdem negatio, ut *Album*, *Non-album*, contradictoriè opponuntur.

Objectio.

Dices. Forma vera, & Privatio vera, non opponuntur contradictoriè. At forma vera est forma cognita; & privatio vera, est privatio cognita. Ergo forma cognita, & privatio cognita contradictoriè & ex diametro non opponuntur. Suadetur Major. Quia forma & privatio, ut sint veræ, non possunt de eodem subjecto dici: Quia, si de eodem dicantur, non erunt simul veræ; &, nisi de eodem dicantur, non erunt contradictoriæ. Ergo, &c.

CIL.

Veritas est duplex, alia Logica, alia Metaphysica.

Respondeo, à te in argumento tuo Veritatem Metaphysicam cum Logicâ Veritate confundi. Illa est Terminorum cognoscibilitas, hæc est Propositionum, in quibus ita se habet à parte rei objectum, sicut asseritur. Quia Veritati Metaphysicæ (seu Cognoscibilitati) nihil prorsus opponitur; non enim quidpiam datur (sit ens, aut Non-ens) quod incognoscibile sit: & ideò *ens* & *Non-ens* possunt esse simul vera metaphysicè; hoc est, possunt simul cognosci. At non possunt esse simul vera Logicè; hoc est, de eodem subjecto in Propositionibus simul verificari. Quoniam Propositiones, in quibus idem secundum idem asseritur, negaturque de eodem subjecto (quales sunt istæ *Petrus est existens*, & *Petrus non est existens*) sunt contradictoriæ, & ideò simul esse veræ non possunt.

Veritati Metaphisicæ nihil opponitur.

Quid requiratur, ut duæ propositiones sint contradictoriæ?

Homines cognoscimus negationes.

Ut Conclusionis ultimam partem probem, dico me tam bene intelligere, quid importent Regis Prophetæ verba, quando psalm. 139. 7. dicebat Domino, *Deus meus es tu*; & quid Insipientis verba, quando videlicet dicebat in corde suo, *Non est Deus*.

Psalm. 13. 1.

Autor Quartæ Sententiæ scitè docet materiam Negationum esse triplicem, Necessariam, Impossibilem, & Contingentem: & hanc bene divisionem exponere. Ubi si forte Autorem in suo legeris libro, & observaveris, me in materiâ impossibili mutasse exempla, respondebo (quod sæpe alibi dixi) Hirco-cervum, Hominem-Leonem, & similes uniones naturarum non videri impossibiles.

An Hircocervus impossibilis sit?

CL.

Creatura possibilis & existens formaliter & contradictoriè.

Probatio illa prima non est efficax, non in omni & in Autorum, qui nobis adversantur, sententiâ, creatura purè possibilis & existens se habent contradictoriè; nam illa est res non existens, hæc res existens. Et hanc ob rem Primæ Sententiæ Autores huic possent respondere argumento, concedendo illud Axioma, *Impossibile est idem simul esse, & non esse*. Et negando Minorem illam, *Sed in oppositâ Sententiâ*, &c. Ad probationem dicent, Rem possibilem præcisivè sumptam, & rem possibilem negativè sumptam debere distingui inter se: ita, ut res possibilis præcisivè sit, quæ habet potentiam ad existendum: res autem possibilis negativè, est, quæ est in potentiâ ad existendum; quæ caret quidem existentiâ, & tamen eam potest habere. Et hoc posito Possibilitatum discrimine, Negationem non distingui à formâ possibili, si possibilitas sumatur præcisivè, negabunt; si negativè, concedent, & transeundo ad minorem, eâdem utentur distinctione, nam res possibilis & actu existens secundum esse quiditativum (sive Sare) coincidunt, non autem secundùm esse existentiale (sive Sere) nam

An possibilitas bifariam possit sumi, præcisivè & negativè?

in illâ intelligitur existentiæ carentia, & in hac ejusdem existentiæ positio. Nec juvat dicere, existentiam ab essentiâ realiter non distingui, quoniam prima sententia posset à Thomistâ defendi, quin contradicat D. Thomæ existentiam ab essentiâ realiter distingui asserenti. Et quomodocunque philosophentur quartæ sententiæ propugnatores; semper tenebuntur admittere esse in potentiâ, & esse actu absolutè distingui. Prima confirmatio meo judicio est certissima & securissima, & supponit totam doctrinam meam; sed quia ultima linea aliquam æquivocationem potest parere, illam dilucido. *Clarissimè docet Aristoteles contradictoria coëxistere à parte rei*. Assentior, Quia à parte rei datur esse & non esse, existentia est non existentia, vita non vita, & alia similia, quæ sunt contradictoria. At non inde sequi in Intellectu humano dari semper propositiones contradictorias; quoniam, si formentur, erunt; & si non formentur, non erunt. Cæterùm si ab Intellectu formentur, aut à linguâ vocaliter proferantur, erunt (hoc est, existent) simul, at non erunt aut simul veræ aut falsæ. Erit enim necessarium, ut altera illarum sit vera, altera verò falsa. [Et hic obiter noto certiùs judicasse Aristotelem impossibile esse, quòd idem intellectus eidem propositioni simul præbeat assensum & dissensum, quàm quòd impossibile sit idem simul esse & non esse. Et probatur clarissimè; quoniam illud prius assumit, ut nobis hoc posterius persuadeat.]

An Essentia & Existentia realiter distinguantur?

An contradictoria existant à parte rei?

De istis duobus principiis *impossibile est eidem rei assentiri & dissentire simul, & impossibile est eandem rem simul esse & non esse*; quæritur, utrū sit certius opinione *Aristotelis*?

Illa S. Augustini Autoritas, quæ in confirmatione secundâ recensetur, est meæ sententiæ aptissima, & congratulor mihi tanti Doctoris testimonio meam doctrinam probari. Secunda probatio bene fluit; desiderarem tamen clariùs Autores loqui, & existentiæ vocem, quæ rem positivam significare videtur, non ipso Non-enti, seu negationi, sed veritati potiùs, & cognoscibilitati Non-entis, seu Negationis censeri.

De verbis D. Augustini.

An Existentiæ nomen veritatem quàm negationem debeat afficere?

In paragrapho ultimo quarta sententia Autores Sare & Sere (esse quiditativum & esse existentiale) se distinguere insinuare videntur; &, ut clariùs id percipiatur, eorundem argumentum resumo, & ad formam subsequentem reduco. Sic inquam. Globus possibilis, & Cubus possibilis vel sunt purè nihil, vel sunt aliquid. Sanè, si hoc secundum dicatur, hæc duo corpora possibilia (Sant) habent esse quiditativum, & sicut in definitione, sic etiam in isto esse quiditativo differunt inter se. Si autem dicatur illud prius, videlicet esse purum nihil, hoc fulmen contra hujuscemodi opinationem explodam. Attende. Unum purè nihil non distinguitur ab alio purè nihil, quia distinctio debet fieri in aliquo, & in eo quod est purè nihil, non est aliquid. Ergo repugnant in rebus dari duo, quæ sint purè nihil; quia si darentur, distinguerentur, & non distinguerentur. Distinguerentur quidem, quia essent duo: & non distinguerentur, quia essent purè nihil. Progredior. Ergo si globus possibilis est purè nihil, & cubus possibilis est purè nihil, globus possibilis non distinguitur à cubo possibili: hoc est absolutè falsum, quia Globus & cubus differunt definitione. Ergo dicendum est, res omnes possibiles antequam existant non habere esse existentiale (hoc est Sere) sed habere esse

CLI.

An distinctionem inter Sare & Sere beni ponant Philosophi, tametsi utantur aliis verbis?

Creaturæ possibiles nō sunt purè nihil.

Si essent purè nihil, non distinguerentur inter se.

Globus possibilis non est Cubus possibilis.

esse quiditativum (hoc est Sare) Ergo (& hîc te attentum & benignum desidero) hanc distinctionem inter Sare & Sere (inter esse quiditativum & esse existentiale) Philosophi acuto ingenio præditi, & si de nostro Pentalogo nihil audiverim, lumine naturali eos lucente semper quoad substantiam admittunt.

SECTIO III.

De Multiplicatione Carentiarum.

CLII. QUO modo Negatio, Privatio, & Defectus inter se distinguantur, jam superiùs exposui: superest singulas has Carentias subdividere in diversas species. Considera Conclusiones sequentes. Et sit

Vnde Carentiæ & Negationes specificentur? PRIMA. *Carentiæ secundum species formarum aut rerum, quarum sunt carentiæ, specificè multiplicantur.* Demonstratur: quia cùm nihil aliud sint istæ Carentiæ, quàm remotiones & absentiæ formarum, tot genera & species Carentiarum esse poterunt, quot sint genera & species formarum: & hanc ob rem sicut Calor & Frigus distinguuntur specie, ita Carentia caloris, & Carentia frigoris similiter distinguentur specie.

Vnde in Carentiis & Negationibus distinctio Numerica assumatur? SECUNDA. *Quando Formæ aut Res, quæ absunt, distinguuntur numero, earum Carentiæ similiter distinguuntur numero.* Unde, quia quando duo lapides sunt calidi, duo calores, qui in illis sunt, numero distinguuntur, quando frigesiunt posteà, habebunt duas Carentias caloris, quæ etiam different numero.

De principio individuationis. Et hîc obiter nota de Carentiarum individuatione, sicut de Formarum individuatione esse philosophandum: quam ob rem Thomistæ, quia duas Formas puro distinctas numero (sint accidentariæ, aut substantiales) posse simul inesse eidem subjecto, negāt; duas Carentias puro numero distinctas, in eodem posse reperiri subjecto, debebunt doctrinæ consequentiâ negare. (An duæ carentiæ distinctæ puro numero esse possint in eodem subjecto?) Et Scotistæ contrà, quia Formas puro numero distinctas (saltem accidentarias) eidem permittunt simul inhærere subjecto, etiam in eodem subjecto duas, vel plures Carentias, distinctas puro numero, simul esse posse asseverant. Et denique Platonici, seu Academici, quorum opinione realiter sunt Universales, & subjectorum individuatione individuantur; & ita sunt suis subjectis affixæ, ut Forma A, quæ est in subjecto A non possit transire ad subjectum B, debent rationis paritatem servare, & consequenter dicere, Carentias secundum se consideratas, & à subjectis præcisas, esse realiter Universales, & individuari à subjectis; quibus ita affixæ sunt, ut nequeant de uno in aliud transire: quia Carentia A, non est Carentia B, & hoc ipsum, quòd sit A, & non sit B, habet à subjecto A: si enim non jam in subjecto A, sed in subjecto B, collocaretur, esset Carentia B, & non esset Carentia A. (An dentur Carentiæ aut Negationes realiter universales? — Quare Carentia hæc sit hæc & non illa?)

CLIII. Vtrùm dentur nomina collectiva, quæ carentias aut negationes significent? TERTIA. *Sicut in rebus positivis dantur Nomina collectiva, quæ significant multas res simul positas, ut* Numerus, Multitudo, Populus, *&c. quibus hæc Syncategoremata* Cuncti, Omnes, Aliqui, Multi, &c. *adjunge: sic & dantur in rebus negativis, qualia sunt* Caligo, Tenebræ, Nuditas, *&c.* Analphabetos, Inermis, *&c. quibus hæc Syncategoremata* Nulli, Pauciores, *&c. poteris accensere.* Quæ Conclusio, satis demonstrata censebitur, si aliqua Nomina collectiva exponantur. — Nonnulla exponuntur vocabula.

Numerus est multitudo, quæ continet tot unitates. — Quid sit *Numerus?*

Multitudo multas unitates complectitur; sed non numero determinato. — Quid sit *Multitudo?*

Populus est multitudo hominum, in uno loco cohabitantium. — Quid *Populus?*

Cuncti, & *Omnes*, Syncategoremata sunt, quæ universos complectuntur, nemine dempto. — Quid *Cuncti*, & *Omnes?*

Aliqui, comprehendit nonnullos, qui etsi pauci sint, erunt aliqui. — Quid *Aliqui?*

Multi, significat aliquos, qui simul sumpti non sint pauci. — Quid *Multi?*

Et hinc transeamus ad Collectiva Negativa.

Caligo, & *Tenebræ*, sunt nomina, quæ significant *nullam lucem*: quam ob rem illa verba Genes. 1. 3. *Et tenebræ erant super faciem abyssi*, æquivalent his. *Et nulla lux erat super faciem abyssi.* — Quid *Caligo*, & *Tenebræ?*

Nuditas est nulla vestis: & ideò, qui nullam vestem habet, *Nudus* dicitur. — Quid sit *Nuditas?*

Analphabetos, qui nullas literas scit, qui in literario systemate ne quidem Alpha & Beta cognoscit. — Quid *Analphabetos?*

Inermis, qui nullis armis est munitus, &c. — Quid *Inermis?*

QUARTA. *Forma & ejus Carentia contradictoriè & ex diametro inter se opponuntur.* — Formæ & Carentiæ oppositio.

Corollarium. ERGO (1) *Carentiæ Carentia est Forma, cujus erat in Subjecto Carentia.* ERGO (2) *Privatio Privationis est Forma, cujus erat in Subjecto Privatio.* ERGO (3) *Negatio Negationis est Forma, cujus erat in Subjecto Negatio.*

CLIV. An detur Carentiæ Carentia, aut Negationis Negatio? Hæc Conclusio, & quæ ex illâ inferuntur, tam sunt certa, ut supponi potiùs deberent, quàm scribi: at impræsentiarùm poni huc debuit propter Patrem Salas, qui *in* 1. 2. *disp.* 18. *Sect.* 7. dari in rebus asserit Carentiarum Carentias. Quod probat sic. Cœcitas est Privatio. Est enim Carentia visûs in Subjecto capaci. At in muro est Cœcitatis Carentia; nec enim murus cœcus est, nec habet Privationem visûs. Ergo in muro est Carentia Cœcitatis, sive Carentia Privationis. (An in Muro sit cœcitatis carentia?) At hæc Carentia Cœcitatis, quæ in muro, non est Forma Cœcitati opposita: videlicet, Potentia visiva, sed est Forma negativa. Ergo dari potest Carentiæ, Privationis, aut Negationis, Carentia, Privatio, aut Negatio, quæ similiter sit Ens negativum.

An Patris Salas opinio defensabilis sit? Hoc argumentum (opinor) ei sufficere poterit, qui λογομαχίαις delectetur: nō enim dubito Patris Salas posse opinionem à Viro mediocriter ingenioso defendi. Sed quo fructu?

An bene Comptonus ejus argumento respondeat? Interim Comptonus non bene respondet Patri Salas. Inquit enim. [Distinguo consequens, est in pariete disparata vel contraria cæcitatis, concedo consequentiam; est in eo negatio cæcitatis contradictoria, nego. Est ergò in pariete negatio contradictoria solius visûs, disparata, vel ad summum contraria cæcitatis, nihil enim contradictorium negationis præter formam positivam esse potest, quippe quæ sola maximè ab eâ distat. Unde è con-

tra rei etiam positivæ contradictorium nihil est præter negationem, sicque nullæ duæ res positivæ sibi propriè sunt contradictoriæ, nec enim immediatè tollunt, nec maximè distant.] Ergo (inferet Salas) sive sit contradictoria, sive sit disparata, in Entium Negativorum Systemate debet Negatio Negationis admitti.

Manet non obstante responsione Comptoni illæsa P. Salas sententia.

Ego autem DICO PRIMÒ, *Carentiam & Rem, cui hæc Carentia opponitur, debere esse in eodem subjecto*. Non enim Calori, qui est in subjecto A, opponitur Carentia Caloris, quæ est in subjecto B.

Forma & Carentia idem subjectum côcernunt.

DICO SECUNDÒ. *Non dari Negationem Negationis*. Patet; quia Carentia visus in lapide est Negatio; & visus si poneretur in lapide, in quo naturaliter esse non potest, esset Negationis Negatio.

An detur Negationis Negatio?

DICO TERTIÒ. *Dari in rebus frequenter Carentiæ Carentiam, & Privationis Privationem.* Quandocumque enim Lapis est frigidus, habet Carentiam & Privationem caloris: ubi autem calefit, recipit calorem, qui formaliter est Carentia & Privatio Carentiæ & Privationis præcedentis.

An detur Carentiæ Carentia, aut Privationis Privatio?

SECTIO IV.

De Negationum Duratione, & Ubicatione.

An tenebræ, quæ erant super faciem abyssi, fuerint ab æterno? & An fuerint ubique?

Genes. 1. 3.

CLV.
Confundunt aliquando Philosophi Tempus Possibile & Actuale.

EST communis, ut video, Sententia asserens, quia Philosophorum vulgus quid sit Tempus non concipit, confundit enim cum possibili actuale. Cæterùm, quia inter eos, qui de Negationum duratione, & ubicatione scripserunt, nullus uberiùs & accuratiùs, quàm P. Sebastianus Izquierdo disseruit, proponam Conclusiones ipsius, easdemque Scholiis brevibus dilucidabo.

Izquierdo est Sinister Hispanicè.

Communis de Negationum Duratione, & Ubicatione sententia.

P. Izquierdus laudatus.

SInister Hispanicè vocatur *Izquierdo*; & tamen P. Sebastianus, qui licèt *sinister* nomine, in omnibus suis libris ab Ingenii dexteritate commendatur, *in Operis sui Theologici tom. 1. tract. 4. disp. 8. quæst. 7. nu. 138.* nos vult docere in titulo, *Qualiter Negationes Entium existant sive durent in tempore?* respondetque exhibendo aliquas Propositiones. Et est

PRIMA. *Quemadmodum Ens, ita & Negatio Entis in tempore præsenti dumtaxat dici potest existere, sive durare simpliciter*. Est Assertio tam certa, ut à nemine negari potest; quia hæc præedicit, *Est*, *Durat*, *Existit*, sicut non possunt verificari de re quæ fuit; & non est; nec de re, quæ non est, sed erit: ita illa Negatio Mundi, quæ erat, antequam ille produceretur: nec Negationes modò non sunt, sed posteà erunt, dici possunt esse, durare, existere; quoniam ut hæc Assertio, *Antichristus est, durat, & existit*, est falsa: sic etiam falsa est, *Est, durat, & existit hujus folii, quod prospecto, Negatio*.

De Verbo Substantivo. Vocula *Est* pertinet ad tempus præsens, & de præterito aut futuro nequit verificari.

Hæc doctrina sicut in Ente positivo, sic in Negativo locû habet.

CLVI.

SECUNDA. *Negatio de facto removens à toto spatio existentiali durationem (aut quodvis aliud Ens affixum determinato tempori) in eo ipso tempore censetur existere per se ipsam, in quo per se ipsam existeret duratio negata, si existeret*. Et hæc Propositio, si intelligatur de Negatione quâ tollibili, est vera, si de illâ, quæ tolli non potest, est falsa. Et, ut id benè intelligas, scire debebis PRIMÒ, idem esse *durationem temporaneam*, & *tempus*, & quia una duratio esse nequit in aliâ, nec unum tempus in alio tempore; ideò dicitur suo esse tempori affixa; sicut enim ubicatio Romana (est enim uni loco affixa) poni nequit Parisiis, sic dies hodierna, nec heri poni potuit, nec cras poterit repeti. Et scire debebis SECUNDÒ Ubicationis Romanæ Negationem, (puta, si nullum corpus esset in spatio Civitatis Romanæ) esse cùm in illo ipso spatio, tùm etiam in omnibus aliis locis (puta, Parisiis Madriti, Londini, &c). Sed cum hac differentiâ quòd in illo spatio Romano esset producibilis: & in aliis locis illa Negatio non esset tollibilis quia illa Ubicatio, quam negat, non est in aliis locis producibilis. Ergo debebis scire TERTIÒ, sicut de Ubicatione, sic de Duratione philosophandum esse. Et hanc ob rem dicendum diei hodiernæ durationem esse præsentem hodie, ejusque negationem Sure (esse) in omnibus præteritis, & futuris diebus: at in illis intollibilem esse: si tamen esset hodie (puta, si tempus sine creaturis esse posset: & nulla hodie creatura existeret) hac ipsâ illam die, & non aliâ, tollibilem esse.

An possit unû tempus esse in alio tempore, aut una Duratio in alia?

Negationum aliæ tollibiles, & aliæ non tollibiles sunt.

An ubicatio una possit in alia poni?

An unus locus poni in alio?

Quomodo negatio Ubicationis tollibilis, & non tollibilis sit?

Analogia inter durationem & ubicationem. An duratio sine re durante esse possit?

TERTIA. *Negatio de facto removens ens determinato tempori non affixum, à toto statu existentia, eo ipso est existens sive durans in omni tempore.* Et talis est negatio alius Mundi: iste enim, siquidem nunquam erit, à toto statu existentiæ removetur. Et hæc ipsa Negatio, asserente Izquierdo Sut (est) in omni tempore: hoc est, ab æterno fuit, & in æternum durabit. Cæterùm, cùm verum, & reale tempus ab æterno non fuerit, sed inceperit cum creaturarum productione, & sit sine fine duraturum in sæcula, tu dic hanc Negationem de quâ loquimur, realiter ante Mundi creationem non fuisse, incepisse cum Mundo, & in æternum duraturam [Et nota, me consultò scripsisse illud *realiter*, quæ enim in tempore imaginario durare dicuntur, non realem & veram durationem, sed imaginatam tantùm habent.]

An dentur negationes ab æterno?

Tempus reale non fuit ab æterno.

Tempus imaginarium est tempus imaginatum.

QUARTA. *Negatio de facto removens durationem (aut quodvis aliud Ens affixum determinato tempori) à toto statu existentia, eo ipso est etiam existens, sive durans in omni tempore*. [Et hanc Propositionem, juxtà ea, quæ paulò ante dicebamus, sic intelligo, ut illa Negatio sit durans realiter in omni tempore reali, & sit durans imaginariè in omni tempore imaginario.] Coincidit cum secundâ, aut parùm ab eâ differt, si ut ibi monuimus à non tollibili distinguamus Negationem tollibilem; Negatio enim durationis hodiernæ, si hodierna non daretur duratio, tametsi, ut vult Izquierdus, omni in tempore existeret; hac in die existeret & esset tollibilis: & in aliis diebus existeret & tamen intollibilis esset.

N. B.
Hæc Izquierdi doctrina in quantum ponit negationes ab æterno, falsa est; & ipsimet contraria Izquierdo; nam sine tempore nô datur Duratio, & Tempus nô fuit ab æterno.

QUINTA. *Quoties existit quoddam Ens in aliquâ tantùm temporis parte, in cæteris, à quibus deest, non solùm existunt negationes durationum ejus eis respondentium, sed etiam negatio ipsius Entis; v. gr. hodie non solùm existit negatio durationis hodiernæ Antichristi, posteà futuri: sed etiam negatio ipsius Antichristi.*

CLVII.
An per negationem durationis alicujus determinatæ ejusdem etiam rei existentia negetur?

Et,

Mutari possút, & solent Opiniones communes.

Et, ut scias, quid hac in parte Autores sentiant, Izquierdus hoc Scholiû subjungit. [Hæc Propositio, inquit, de mente omnium Doctorum hactenùs fuit, donec Recentiores quidam novissimè oppositum opinati sunt.] Sanè eorum Argumentum hoc est.

Verùm Iuniores dissentiant à Sententia Antiquorum?

Sive de Entibus, sive de eorum negationibus disseratur, sicut de Loco, sic etiam de tẽpore philosophandum est. At, qui dicit Petrum non esse hic, non tollit ipsum Petrum, nec tollit à Petro existentiam, sed Ubicationẽ hanc tantùm. Ergo qui dicat, Paulum non esse nunc, non tollet ipsum Paulum, nec à Paulo existentiam, sed hanc Durationem tantummodò. Patet Consequentia: quia, sicut hæ duæ Propositiones *Petrus non est in hoc loco*, & *Petrus est in alio loco*, simul veræ esse possunt; sic etiam possunt esse simul veræ hæ, *Paulus nõ est in hoc tempore*, & *Paulus est in alio tempore*.

Illorum argumentum proponitur.

Respondeo breviter hanc ultimam Propositionem, in quam totus discursus Recentiorũ exonerat, esse impossibilem: illud enim *est* præsens tempus (nempe, hoc tempus) significat: & hanc ob rem, idem est dicere, *Paulus est in alio tempore*, quàm dicere, *Nunc (in hoc tempore) Paulus est in tempore præterito; aut est in futuro*. Cui Propositioni sunt similes hæ, *Joannes fuit cras*, & *Franciscus erit heri*.

Verbum *Est* significat tempus præsens, de futuro & præterito nequit verificari.

Ut video, his Recentioribus, contra quos Izquierdus efficaciter argumentatur, adluxit inter tenebras Veritas, & tamen non potuerunt se explicare vocabulorum defectu. Sanè ut videas, unde illi habuerunt occasionem errandi, & quibus vocabulis admissis, eorum opinio erit vera, hæreamus hìc tantisper, & voces aliquas consideremus.

CLVIII. Vnde orta sit allucinatio Recentiorum?

Pone primò, verbum *rusticor, aris*, significare esse in rure, & nil aliud; nam Plinius scribit, *Cum simul ætate rusticaremur*, & Cicero Tyroni *Liceat modò rusticari*. Pone secundò, tantummodò esse in Mundo unicum rus; videlicet, rus A. His positis sequentes considera Propositiones.

De significatione verbi *Rusticor, aris*.

Petrus non est in rure A, sed est alibi.

Petrus non rusticatur in rure A, sed rusticatur alibi.

Homo extra rus esse potest, extra rus autẽ rusticari non potest.

Utraque habet duas partes; de quarum connexione est diversum judicium. Nam in priori utraque pars esse poterit vera: quid enim vetat, Petrum non esse in rure A, sed esse alibi, nempe, in foro, in Ecclesiâ, aut palatio. In posteriori sola prima pars poterit esse vera, nam altera necessariò erit falsa. Quoniam Petrum non rusticari in rure A est possibile: at impossibile est eum alibi rusticari: non enim rusticari potest in alio rure; ponitur enim præter rus A, aliud non esse: sed neque potest, rusticari in foro, in Ecclesiâ, in palatio, &c. nam verbum *rusticor* est alligatum ruri, & cum aliis locis non componitur.

N. B. Si illi Recentiores habuissent in verbo Substantivo aorist on, seu tempus indeterminatũ, quale in nostra Metaphysica dialecto est Sure, *bene discurrerent, & possent facile negotio suum resolutionem propugnare*

Modò servatâ analogiâ ex Loco ad Tempus procedamus; & sequentes consideremus Assertiones.

Paulus non sut *in hoc præsenti tempore; at* sut *in alio: videlicet in futuro, aut præterito.*

Paulus non est in hoc præsenti tempore; at est in alio: videlicet, in futuro, aut præterito.

Hæ Assertiones sunt aliis duabus similes, quas explicabamus paulò antè. Prior duas partes habet; & secundum utramque poterit esse vera. Non enim repugnat Paulum, qui nunc (in hoc præsenti tempore) non sut, sure in alio: nam Adamus, qui nunc non sut, in tempore præterito sut. Et Antichristus, qui nunc non sut, in tempore futuro sut. Nam sure est tempus indefinitum, nulli determinato alligatum: & est simillimum nomini æquivoco, nam per voces in contextu positas restringitur, & determinatur. Quam ob rem Propositiones *Titius* sut *heri*, *Joannes* sut *hodie* *Livius* sut *cras*, si ex dialecto Scholastica in communem transeant, æquivalebunt his, *Titius fuit heri*, *Joannes est hodie*, *Livius erit cras*.

Tempus indefinitũ per contextum & adjacentes circumstantias restringitur & determinatur.

Posterior etiam Propositio habet duas partes; quarum prima esse vera potest, non secunda; nam, cùm verbum *est* sit præsenti alligatum, hæ assertiones *Paulus est in tempore præterito*, & *Paulus est in tempore futuro*, nec dici, nec intelligi possunt.

Verbum *Est* alligatur præsẽti tempori, & de aliis temporibus nec dicitur nec verificatur.

Vera Sententia proponitur, & dilucidatur.

CLIX.

HÆC de Propositionibus Izquierdo scripsisse sufficiat, nunc, quid de Æternitate, & Ubiquitate Negationum sentiamus, breviter explicemus. Et agendo de Negationum Duratione, sit Conclusio

PRIMA. *Si fuisset verum, & reale tempus ab æterno, tenebræ, quæ ante Creationem Mundi erant super faciem Abyssi, realiter fuissent ab æterno.* At non fuit ab æterno tempus reale. Ergo illæ tenebræ non fuerunt realiter ab æterno.

An tempus reale fuerit ab æterno?

SECUNDA. *Fuit ab æterno tempus possibile, & imaginarium.* Ergo eo modo, quo hæ tempora intelliguntur ab æterno fluxisse, ita in eis intelligentur istæ tenebræ ab æterno extitisse.

De tempore possibili & imaginario.

De possibili tempore nullum est dubium, nam in omnium sententiâ ab æterno syncategorematicè potuit Deus creare Mundum, tempusque in eo reale, & corporeum producere. [Nota illa verba, *omnium sententiâ*, & illa *ab æterno syncategorematicè*; quia licèt in quæstione de categorematicâ æternitatis creatæ possibilitate Scholastici disputent, potuisse Deum hunc Mundum priùs, & priùs, &c. sine ullo termino produxisse consensu unanimi universi asseverant.

De qua æternitate, An de categorematica, an verò de Syncategorematica disputent Scholastici, quando inquirunt, *an Mundum Deus producere potuerit ab æterno?*

Sed neque de imaginario moveri dubium poterit, nam illa tempora possibilia, quæ nunquam fuerunt, ac si reverà fuissent & fluxissent çùm volumus, imaginamur.

Tempus imaginarium nihil aliud est, quã tempus imaginatum.

TERTIA. *Fuerunt ab æterno illæ tenebræ hypotheticè, & negativè.*

Sanè fuerunt ab æterno hypotheticè: quoniã ut constat ex Conclusione I, si ab æterno fuisset tempus reale, illæ tenebræ realiter fuissent ab æterno.

De hypothetica æternitate. Quid illa sit?

Et fuerunt negativè ab æterno: non enim est in totâ transactâ æternitate adsignabile instans, in quo, si illud existeret, illæ non fuissent.

De Æternitate negativa.

Semel positâ & expositâ Durationis doctrinâ, ad Ubicationem veniamus.

CLX.

SUA subjecta, & loca consentur, Negationes habere: ubicumq; enim non est Forma, aut Realis entitas, est ejusdem Negatio.

An habeant subjecta Negationes?

Sequentes Conclusiones considera. *Et erit*

An ante Mundi creationem fuerit spatium reale, in quo ille creatur?

Prima. *Si ante Mundi Creationem fuissent spatia vera & realia, haec fuissent in infinitum diffusa; & tenebrae, quae erant super faciem abyssi, essent in omnibus illis spatiis, ac propterea in infinitum diffunderentur.* Corollarium. *Ergo, si talia spatia fuissent tunc, etiam nunc essent in infinitum expansa extra Caelum Empyreum: & in iisdem omnium creaturarum existentium, & non existentium Carentiae, & negationes essent.* Essent sanè ibi Negationes rerum non existentium, quoniam ipsae non sunt; & essent ibi Negationes rerum hîc in Mundo existentium, quoniam hae ibi non sunt. An-ne Deus esset in hujusmodi spatiis? Quis dubitat? *Est in omni ille loco:* adeòque, si extrà Caelum Empyreum loca, aut spatia essent, Deus in illis esset.

An extra coelum nunc reperiantur realia spatia?

An in iis spatiis esset Deus?

At Spatia non distinguuntur realiter à corporibus. Ergo ante creationem Mundi non erant realia spatia, siquidem non erant realia corpora. Ergo Deus quando produxit Mundum, produxit realia spatia, quia produxit corpora. Ergo ultrà Empyreum Caelum non dantur realia spatia, quia non dantur corpora. Nō ergo Deus dicendus est reverà esse in spatiis, quae reverà non sunt.

An actuale spatium distinguatur à corpore? Respondetur negativè & ex responsione consequentiae necessariae infertur.

Sed pergis & interrogas, *An Deus ultrà ultimam Empyrei superficiem sit?* Respondeo Te reconveniendo, hoc est, proponendo alteram interrogationem: scire enim desidero, quid in verbis tuis significet illud *ultrà*? nam, si importet aliquam rem creatam, est de subjecto non supponente, nam ultra Caelum nullae sunt creaturae. Si illud *ultrà* significet rem increatam, habes in tuâ ipsâ interrogatione responsionē, quia si illud *ultrà* est aliquid, & est increatum, est Deus: Ergo ibi, hoc est, in semetipso est Deus, qui potest novos Mundos facere, & istum sine termino extendere, quoniam illâ superficie convexâ ultimâ immensitas Divina non clauditur; unde Deiparam salutat Ecclesia, hoc nimirùm elogio, *Quia quem Coeli capere non poterant, tuo gremio contulisti.*

An & quomodo dicendum sit, quòd ultra coelum Empyreum sit Deus

Quid illud ultra in hac interrogatione significet?

An significet Deum?

CLXI. De spatiis possibilibus & imaginariis.

Secunda. *Ante creationem Mundi fuerunt spatia possibilia, & imaginaria.* Sanè possibilia; quia Deus potuit creare corpora, & facere spatia. Sanè imaginaria; quia homines possumus illa imaginari. Ergo in illis spatiis possibilibus erant tenebrae, & omnes negationes possibiliter; & in illis spatiis imaginariis erant tenebrae, & negationes imaginariè.

An sint extra Coelum Empyreum?

Corollarium I. *Ergo ultrà Caelum Empyreum possibilia, & imaginaria sunt spatia.* Et eâdem ratione persuadetur, quia Deus illa spatia potest producere, & eadem homines possumus imaginari.

An & quomodo in illis sit Deus?

Corollarium II. *Ergo in illis spatiis est Deus possibiliter & imaginariè.* Eodem enim modo, quo illa sunt, Deus in illis est. Quoniam si essent actu, Deus etiam in illis esset actu. Ergo si possunt esse, possunt esse praesentia Deo: & quando concipiuntur tacitè, vel expressè, tanquam creaturae concipiuntur: Atqui nulla potest esse creatura, in quâ non sit Deus, ergo quando hujusmodi spatia concipiuntur, implicitè, aut explicitè in illis concipitur Deus.

An in iisdem sint rerum negationes?

Corollarium III. *Ergo in iisdem spatiis sunt omnium rerum existentium, & non existentium negationes possibiliter & imaginariè.* Patet consequentia; nam, si illa spatia existerent realiter, hae in illis negationes essent realiter. Atqui existunt possibiliter, & imaginariè: Ergo hae negationes similiter sunt in illis possibiliter, & imaginariè.

Tertia. *In spatiis, quae ambitu machinae mundialis continentur, formae aut rei, quae in singulis existit, non est carentia, seu negatio. At praeter istam formam vel rem omnium aliarum rerum, aut formarum negationes, & carentiae sunt ibi.* Demonstratur clarissimè, quia si locus, in quo est Petrus, vocetur locus A; in illo non erit carentia, aut negatio ipsius Petri; aliàs enim Petrus esset & non esset in loco simul. Caeterùm in loco A erunt omnes carentiae & negationes corporum, quae non sunt Petrus. Patet consequentia: quia in loco A non sunt alia corpora, & non esse illorum est illud ipsum, quod vocatur negatio.

De spatiis realibus.

Quaenam in illis negationes sint aut nō sint?

SECTIO V.

Iterum de Negationum Duratione. *An Carentia (seu* Non esse*) hujus Mundi fuerit ab aeterno?*

CLXII. Quid Carentia sit, & quo modo dividatur?

Carentiam esse conceptum superiorem, & in Negationem, Privationem, & Defectum dividi, alio in loco jam dixi, & luculenter exposui; & *Negationis* nomen à multis latè sumi lego & observo, & ideò de modo loquendi non disputo, sed de ipsâ re Quaestionem moveo & interrogo, *Utrùm hujus Mundi negatio fuerit ab aeterno?* Et quidem haec ipsa Disputatio, superflua & inutilis videri posset; quoniam est illius similis, quam Sectio praecedens decidit; &, si scimus, An tenebrae (negatio lucis) fuerint ab aeterno, aut non fuerint? sciemus profectò, quid debeamus in praesenti controversiâ resolvere. Hoc tamen non obstante, uberioris doctrinae gratiâ, Quaestionem hanc in propriis terminis edisseramus.

Latè, & strictè sumitur nomen *Negatio*?

Primùm enim videri alicui posset fuisse ab aeterno negationem & *non esse* hujus Mundi: *sic.* Quoniam, antequam produceretur, hic Mundus non erat. Ergo erat *non esse* hujus Mundi: adeoque hujus Mundi Carentia, quam vocā *hujus Mundi negationem*, si velis. Ergo haec Carentia fuerat ab aeterno. Et probatur. Quia, si non fuit ab aeterno, fuit aliquod instans determinatum, à quo illa inceperit. At non est adsignabile tale instans. Caruit ergo principio hujus Negationis duratio. Ergo fuit ab aeterno.

An hujus Mūdi non esse fuerit ab aeterno?

Et haec videtur P. Sebastiani Izquierdi Resolutio: quoniam *Operis Theologici tom. 1. tr. 2. disp. 4. qu. 4. Propos. 3. n. 124. pag. 106. b*, sic scribit, [Nulla pura Negatio entis est connexa quoad existentiam absolutam cum aliquo ente distincto à Deo, ut absolutè existente, siquidem, omnis pura Negatio absq; omni ente distincto à Deo absolutè existente existit ab aeterno, prout Fides docet, Ergo neque ulla pura negatio cum Deo prout existente, connexa est. &c.

De Entis & Negationis connexione.

Respondeo, hanc Propositionem, *Antequam hic Mundus fieret, ab aeterno, semper, & ubique existit hujus Mundi non esse*, negativè, & hypotheticè, non autem positivè, & absolutè esse veram. Non ergo illam docet & tradit Fides Orthodoxa, & Catholica in falso sensu. Et me benè

Ante creationem Mundi, nec loca, nec spatia, nec tēpora, nec durationes erant.

benè respondere persuadeo. Quoniam, si ante Mundi creationem, nec erant spatia, nec loca, quæ diffunderentur; nec durationes, aut tempora, quæ defluerent; sed erat solus Deus, qui prout voluit, & quando voluit, tempora & spatia produxit. Impossibile erat, quod aliqua entis realis, aut Carentia, aut Positio fuerit realiter in loco, aut tempore, quando nec loca, nec tempora realia erant realiter in rerum naturâ. Stat ergo illam Propositionem *Antequam hic Mundus*. &c. esse de terminis non supponentibus, si in sensu reali & positivo sumatur. In negativo autem, & hypothetico esse veram pronuncio; quia nullus est cogitabilis aut possibilis locus, nullum cogitabile, aut possibile tempus, in quo illa Propositio, *Hic, & nunc non est Mundus*, si diceretur, esset falsa.

An admittenda sit Izquierdi autoritas?

Nec contrà militant verba, quæ ex Izquierdo producta: nolo enim respondere illum non esse Autorem Classicum, adeoque non debere argumenta ab ejus autoritate desumi: Ego enim omnes Viros ingeniosos suspicio, & ipse ingenio felicissimo est præditus, ut ejus scripta testantur. Ergo ejus verba admitto, & expono. Dico ergo primò ab ipso nomen *Negatio*, non strictè, & in rigore Scholastico sumi sed largè, prout idem sonat, ac *Carentia*, & sub se complectitur omnia *non esse*. Et dico secundò, negativè, & non positivè intelligendum esse: non enim Fides docet, quòd ante hujus Mundi Creationem fuerit ab æterno verum, & reale tempus, in quo semper fuerit hujus Mundi *non esse*; sed nullum ab æterno tempus fuisse in quo hujus Mundi *esse* fuerit: quæ duo, si benè intelligantur, sunt omninò diversa.

Admittuntur & exponuntur verba Izquierdi.

CLXIII.

An Mundi negatio saltem in mente Divina fuerit ab æterno?

DICES. Deus est ab æterno; & ab æterno cognovit toto illo tempore, quod ante Mundi creationem effluxit, esse Mundi carentiam (sive Mundi *non esse*) Ergo hoc ipsum *Non esse* (hæc Mundi negatio) saltem in mente Divinâ est ab æterno.

An idem de ipsomet Mundo quæri posset?

Respondeo hanc tuam Consequentiam non esse veram: nec ad rem. Dico non esse ad rem: quia eodem argumento probari posset, fuisse ab æterno hunc visibilem Mundum, nam ab æterno à Mente Divinâ cognoscitur. Addo non esse veram, quoniam ipsa laborat præjudicio, contra quod Dissertationis I. Art. VI. disseritur; supponit enim Personam agentem, & Patientem eodem durare tempore: unde hanc Propositionem, *Ego nunc cogito Lunæ, & Solis conjunctiones post tres annos futuras*, quæ ad Activam spectat posse transire in hanc Passivam, *Solis, & Lunæ conjunctiones post tres annos futuræ cogitantur à me*. Quæ in rigore Scholastico est falsa & impossibilis, quæ enim nunc non sunt, non possunt nunc meam cognitionem & cogitationem terminare. Debet ergo Personæ Agenti, & Personæ Patienti suum tempus relinqui: & si id fiat, Passiva Propositio erit hæc, *Solis, & Lunæ conjunctio post tres annos futura*, Sunt *cogitata a me nunc existente*.

An actibus intentionalibus esse in, & esse ad (subjectum cognitionis terminus) in eodem tempore esse debeant?

Orationis Activæ.

Hac doctrinâ præmissâ, quo hæ Propositiones modo [*Deus ab æterno cognovit non fuisse Mundum, antequam à se crearetur*, & *Deus ab æterno cognovit hunc Mundum*.] debeant in Passivas transire. Quam ob rem

An in has convertantur?

Dico Primò, Illas non converti in has *Illud non fuisse Mundi quod creationem ipsius Mundi præcessit, ab æterno à Deo cognoscebatur*; & *Hic Mundus, qui nunc est, & tali fuit productus tempore, ab æterno a Deo cognoscebatur*. Dico itaque non converti in has, quia illud *ab æterno*, quod in prioribus Dei cognitionem afficiebat, in his, si stetur verborum rigori, res cognitas seu intellectas afficit: quæ cùm non fuerint ab æterno, non potuerunt esse cognitæ ab æterno.

Debet haberi magna cura, ne duratio Personæ agentis in Patientem exoneret.

Ergo (siquidem Cognoscentem Deum, & non rem cognitam afficere debet æternitas) illa Propositio, *Deus ab æterno cognovit hunc Mundum*, in hanc transire necessariò debebit, *Ergo Mundus in suo tempore* ſuns (*existens*) *& non* ſuns *ab æterno* (*non enim existit ab æterno*) ſuns *cognitus à cognitione æternâ, quæ ab æterno, & in æternum* ſyt (*simultanea duratione persistit*) ergo Mundus relinquitur ſuns in suo tempore, & Divina Intellectio relinquitur ſyns in æternitate, Non enim Theologica permittit sinceritas, ut tempore (finitâ, & successivâ duratione) Deum; aut æternitate (infinitâ & simultaneâ duratione) creaturas afficiamus.

Duratio Dei non est Tempus: neque Duratio creaturæ est æternitas.

Nulla creata Duratio Divinam Durationem exæquat.

Hinc autem transeo ad alteram Propositionem, Erat hæc, *Deus ab æterno cognovit* τὸ non fuisse Mundi, *antequam à se Mundus crearetur*. Dico itaque *non esse Mundi*, non posse Divinam cognitionem duratione coæquare; nam nunc est, & in æternum erit Divinæ cognitionis duratio: & tamen *non esse Mundi*, quod fuit olim nunc non est, nec erit olim, nam hic Mundus, saltem quoad suas principaliores partes, in æternum durabit. Illa igitur Propositio activa converti in hanc Passivam debet, *ergo* non esse Mundi *eo modo, quo realiter, negativè, hypotheticè possibiliter, & imaginariè, exstitit, ita à Deo æternâ (ab æterno & in æternum existente) cognitione intelligitur*. Considera, & perpende illa adverbia. Sanè *Negatio Mundi* antequam Mundus produceretur, *erat realiter*; quia non metaphoricè, aut fictè. *Erat* enim *realiter negativè*, quoniam ante Mundi Creationem non fuit tempus, in quo illa non fuerit. *Et erat realiter hypotheticè*, quia si fuisset ante Creationem Mundi tempus, in illo fuisset illa Mundi negatio de quâ loquimur. Et *erat realiter possibiliter*, quia ante Mundi Creationem tempus ab æterno syncategorematicè loquendo fuit possibile & in ipso, si sine Mundo exstitisset, etiam hæc Mundi negatio exstitisset. Et denique *realiter imaginariè*; quia, si ante Mundi Creationem realia sæcula imaginamur, in illis hanc ipsam fuisse Mundi negationem imaginamur.

An durabit in æternum, hic Mundus?

Quo sensu Mundi non esse fuerit ab æterno?

An realiter?

An negativè? An hypotheticè?

An imaginariè?

ARTICVLVS II.

An & quo modo Deus Non-Entia (*hoc est*, Negationes, *aut* Entia Negativa) *cognoscat?*

CLXIV.
Respondetur affirmativè.

INcipio à Catholicâ Resolutione, de quâ movere dubium Orthodoxa nó permittit Religio. Ergo sit nostra Resolutio, & Conclusio. *Deus cognoscit Non-Entia: nempe, Carentias, Negationes, Privationes, Defectus,* &c. *Est certa*: quoniam à Sacrâ Paginâ definitur expressè. Apostolus *ad Roman.* 4. scribit. Ἀβραὰμ ἐπίστευσε Θεοῦ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα; quæ verba Interpres Vulgatus sic transtulit. *Abraham credidisti Deum, qui vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt*. Arias autem Montanus sic. *Abraham credidit Deum, vocantem non existentia, ut existentia*. Et ad rigorem literæ nos transferimus sic. *Abraham credidit Deum, vocantem non entia æquè ac entia*. Et generaliter loquendo cap. 4. Epistolæ ad Ephesios dicit Deo, *Domine, tu es, qui habes omnium Scientiam*. Et in Epistolæ ad Hebræos cap. 4. *Omnia autem nuda & aperta sunt oculis tuis*. Et consonat Prophetæ Regi, canenti Psalm. 138. *Tu cognovisti omnia*. Quæ loca P. Sebastianus Izquierdus hoc Scholio dilucidat. [Particula illa *omnia*, omnes Veritates cognoscibiles complectitur, citra omne dubium; non solùm positivas, sed negativas; nec solùm possibiles, sed impossibiles.] Nota illam vocem *Veritates*. Ergo Izquierdi sententiâ Verum latiùs patet quàm Ens; nam etsi Negationes non sint Entia, sunt tamen veræ, quoniam cognoscibiles sunt.

Nostra doctrina traditur ab Apostolo.

Et etiam a Propheta Davide.

An *Verum* sit *Ente* superius?

P. Izquierdi Opinio.

Contra hanc doctrinam, quæ est certa & nulli dubio obnoxia, quinque moventur argumenta, quæ manifestâ indigent solutione. *Et est* PRIMUM. Quod non est, non scitur *lib. 1. Poster. cap. 2.* asserente Aristotele. Ergo Deus nó scit aut cognoscit non-entia. SECUNDUM. Ab eo, quod res est, vel non est, Propositio dicitur vera vel falsa, ut idem affirmat Aristoteles. Sed Deus non potest cognoscere falsa; repugnat enim, ut Scientia infinita fallatur. Ergo Deus non potest cognoscere aut scire ea, quæ non sunt. TERTIUM. Veritas est passio entis. Ergo Non-ens non est verum. Ergo, nec cognoscibile verè. QUARTUM. Cognitio dicit similitudinem respectu sui objecti. Ergo nó potest dari cognitio Non-entis. Quia cognitio est entitas positiva, & Non-entis dari nequit positiva aliqua similitudo. QUINTUM, Non-ens est nihil. Ergo cognoscere Non-ens, est cognoscere Nihil. Sed nihil cognoscere, est nullam rem cognoscere. Et nullam rem cognoscere, est actu cognitionis carere. Ergo, qui dicit Deum cognoscere Nihil, asserit Deum nihil cognoscere: hoc est Deum non cognoscere: quod est nullum actû cognitionis elicere.

Proponuntur Argumenta in contrarium.

An, quod non est nesciatur?

An, quæ non sunt, sint falsa?

An Veritas attributum sit Entis?

An cognitio sit similitudo sui objecti?

An cognoscere nihil, sit non cognoscere?

Controversiam intelligis, si bene scias præcedentia Argumenta enervare.

Ad primum respondeo, eum, qui res bene cognoscit, scire illas esse, quæ sunt; & scire illas non esse, quæ non sunt. Et hanc ob rem addo, sicut de rebus, quæ sunt, sic etiam de rebus, quæ non sunt, posse esse Scientiam: tam enim scientificè cognoscit Geometra Triangulum esse figuram trium linearum, quàm Triangulum non esse Circulum. Cùm ergo Triangulus non sit Circulus, illum esse Circulum sciri non potest: at potest sciri illum non esse Circulum. Et hæc est vera Aristotelici Dogmatis interpretatio.

Quæ non sunt à nemine sciûtur esse: at sciuntur non esse.

CLXV.
De Propositionum Veritate. Aliter de Asserentibus, & aliter de Negãtibus debemus philosophari.

Ad Secundum respondeo, omnes Asserentes Propositiones esse veras, & Negantes falsas, male ab Argumentatore supponi, quoniam Affirmativa, si res sit, erit vera; & si non, erit falsa: & Negativa contrà, si res sit, erit falsa; &, si non, erit vera. Rem exemplo dilucido. Dicit Petrus, *Bucephalus currit*, & interrogas, An verum dixerit. Assero, si Bucephalus currat, Petrum verum dixisse; si autem non currat, falsum. Sed subjungit Anselmus, *Sol non oritur*, & ajo, si Sol oriatur, falsam esse negationem Anselmi; si autem non oriatur, esse veram. Cùm autem de rebus, quæ sunt, asserendo, & non negando Deus judicet: & de rebus, quæ non sunt, negando & non asserendo statuat: æquè ea quæ non sunt, quàm ea quæ sunt, suâ Divinâ intellectione pertingit.

Ad Tertium respondet Izquierdus Veritatem positivam esse proprietatem Entis positivi; id autem non tollere, quin etiam Entia negativa, sicut habent Entitatem negativam, sic etiam habeant Veritatem sibi proportionatam. At re benè perpensâ, aliter debemus respondere Argumento. Sed quomodo? Duæ impræsentiarùm solutiones occurrunt. Et sit.

An entia Negativa habeât Veritatem?

An habeât negativam?

Prima. Ajo Verum, seu Cognoscibile esse quid utroque ente (Positivo & Negativo) universalius, & superius: adeoque secundum se consideratum, ab utroque præscindi. Quam ob rem, quando cognoscitur ens Positivum, qui rigorosè loqui velit, non debet dicere, Ibi esse cognoscibilitatem positivam, sed cognoscibilitatem Objecti positivi. Ac propterea, quando cognoscitur Ens negativum, non debet dicere, Ibi esse cognoscibilitatem negativam, sed cognoscibilitatem objecti negativi. Nec valet contra dicere, nullum dari medium inter *Esse & non esse*: quia datur medium in sta-

An Veritas sit quid à Positivo, & Negativo præscindens?

Verùm inter *Esse*, & *Non esse* sit medium?

tu

tu abſtractionis, quoniam tametſi inrer Rationale & Irrationale non ſit medium, nec eſſe in rebus poſſit Animal, quod neutrum ſit, quod nec rationale, nec irrationale ſit: & tamen in intellectu Animal, quod Genus eſt, ab utroque præſcinditur. Ergo ſimiliter, tametſi nullum ens in rebus eſſe poſſit, quin Negativum aut poſitivum ſit; nihilominùs Verum, quod eſt Conceptus objectivus ſuperior, ad Intellectum noſtrum pertinet, & ab utrâque differentiâ præſcinditur.

Quid dicendũ ſit de abſtractionis ſtatu?

CLXVI. Hæc Solutio videretur ſufficere; ſed quia ſum pollicitus duas, alteram dabo. Dicam igitur omnem Veritatem, omnem Cognoſcibilitatem eſſe Poſitivam; nec hoc obſtare, quòd Verum in *Ens* Poſitivum & Negativum dividatur: quia Poſitio & Negatio, quæ in membris dividentibus reperitur, non ponit aut aufert Diviſum; ſed rationem ſolummodo differentialem. In Animali (de quo paulò antè diſſerebam) exemplum manifeſtum habemus. Poſitivum quid eſt; & tamen in Rationale & Irrationale, per Differentias contradictorias, quarum illa Poſitiva eſt, hæc Negativa, diſtribuitur. Ergo Verum (ſeu Cognoſcibile) ſimiliter, tametſi ſit quid Poſitivum, per contradictorias Differentias, in Ens, & Non-ens diſpeſci poterit. Et hæc Secunda propoſiti Argumenti Solutio Concluſioni illi Quintæ Metaphyſicæ, Articuli I. Sect. I, *Repugnat Ens Negativum, quod ſit tale totaliter*, correſpondet exactè. Et his præmiſſis in formâ eidem Argumento reſpondeo *Veritas eſt paſſio Entis*, Adverſarii dicebant; & hoc Nos Antecedens rejicimus, nam Veriras, ut ſæpe diximus, eſt ratio quædam communis, ſuo modo ſuperior, & prædicabilis de Ente, & Non-ente. Et inde illam Conſequenriam, *Ergo Non-ens non eſt verum*, abſolutè negamus. Nam poſitâ noſtrâ doctrinâ, ſicut dicimus, *Animal in Hominem & Brutum dividitur. Ergo Homo eſt Animal, & Brutum ſimiliter eſt Animal*; ſic etiam debebimus dicere. *Verum (ſeu Cognoſcibile) dividitur in Ens, & Non-ens. Ergo ens eſt Verum (Cognoſcibile:) Ergo ſimiliter Non-ens eſt Verum (Cognoſcibile.)*

Poſitivus Conceptus per cõtradictorias Differentias (quarum altera poſitiva, & altera negativa ſit) poteſt dividi.

Non datur Ens purè negativũ.

De Membris dividentibus ſemper poteſt Diviſum prædicari.

CLXVII. *Ad Quartum* reſpondet idem Izquierdus, ſimilitudinem intentionalem à reali & phyſica diſtinguendo; aſſerit enim inter cognitionem, quæ ſemper eſt actus poſitivus, & Non-ens cognitum, phyſicam, realemque, non poſſe intercedere ſimilitudinem, bene autem poſſe intentionalem. Et Ego hanc ipſam Solutionem relegens, & recognoſcens, ut fatebor eſſe bonam ſtando doctrinæ Peripateticæ, & communi, hanc eſſe veram, & bene alicubi aut ab Ariſtotele, aut ab ejus Diſcipulis proharam fuiſſe abſolutè negabo; non enim video, cur rei cognitæ imago, eſſe debeat cognitio: quia, cùm cognitio ſit actio, per quam Potentia ſuum Objectum attingit, & Gladius v. gr. acutus poſſit obtuſum corpus tangere, ſic intellectio Objectum poterit, licèt nullam cum eo ſimilitudinem habeat. Quoniam per intentionales actus Homo, non percipit, qualis ipſe ſit, ſed quale Objectum, quod attingitur, ſit. Immò auderem dicere; illam ipſam ſimilitudinem, quam Ariſtotelis pace, rejicio, non ſolùm inutilem eſſe, ſed poſitivè officere; nam in exterioribus Senſibus illa qualitas, quæ intentionaliter percipitur, debet non haberi formaliter. Quod in Guſtu, & Odoratu manifeſtè probatur; nam Cibus, qui ſub initium erat ſapidus, ſi quotidie præbeatur, nauſeam cauſat: & Odores, qui recreabanr heri, hodie non percipiuntur. Quorum ratio eſt; quoniam uſu frequenti formaliter jam Senſorio inhæret qualitas, quæ priùs intentionaliter attingebatur. Et hæc ſententia à nobis olim pluries tradita, & Salmanticæ, Compluti, & Lovanii, ut tempora tulerunt, defenſa, eſt expreſſa Præceptoris Angelici, qui *libr. 2. de Anim. lect.* 17. (apud Complutenſes *in Logic. diſp. 9. quæſt. 2. §. 2. num. 11.*) ſic ſcribit. *Humidum aqueum, quod eſt in pupillâ, caret omni colore, ut poſſit cognoſcere omnium colorum differentias.*

An cognitionẽ eſſe rei cognitæ imaginem, bene unquam probent Peripatetici?

An offeeret ſimilitudo?

Cur ab aſſueris non fiat paſſio?

Si Potentia Senſitiva qualitatem aliquã habeat formaliter, non percipiet illam intentionaliter.

Cur pupilla oculi omni colore careat?

Dices. Verbum Mentis eſt ſui Objecti expreſſa imago. Sed Intellectio eſt Verbum Mentis. Omnis ergo Intellectio eſt ſui Objecti imago. Probas Majorem. Quia Verbum Divinum, eſt actus Intellectûs Divini: &, quoniam Verbum Divinum, eſt imago Dei Patris, neceſſarium eſt dicere, verba etiam Angelici, & Humani Intellectûs, ſuorum eſſe objectorũ imagines. Et quidem Verbum Æternum Patris Divini effigiem & imaginem eſſe, multis & variis Sacræ Scripturæ teſtimoniis probatur. Paulus enim cap. 8. Epiſt. ad Romanos ſcribit. *Nam, quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri Imaginis Filii ſui.* Et cap. 4. ad Corinth. *Qui (Chriſtus) eſt Imago Dei.* Et cap. 1. ad Coloſſenſ. *Qui eſt Imago Dei inviſibilis.* Et aliis in locis Dominus noſter Jeſus-Chriſtus nominibus Characteris, Figuræ, & aliis ſimilibus ſignificatur.

An Verbum Mentis formaliter ſit Intellectio? Negatur: nam Intellectio eſt Verbi mentis, aut Speciei expreſſæ productio.

Verbum Divinum eſt Imago Dei Patris.

Reſpondeo, totam doctrinam hanc, quæ intelligendi modum concernit, Peripateticorũ præjudiciis, quibus Philoſophi præpediuntur communiter, obnubilari. Nobis enim *Intellectio* eſt actio & operatio Intellectûs, Objectũ reſpiciens & attingens: & hanc ob rem ſecundum *Eſſe in* eſt in Intellectu, & ſecundum *Eſſe ad* attingit Objectum. *Species Impreſſa* (ſi retinere placeat jam per bis mille annos præſcripta in Ariſtoteleo Peripatu vocabula) ipſummet vocatur Objectum, prout Intellectum ad intelligendum prædeterminat, *Species* verò *Expreſſa* includit in ſuo conceptu Objectum, cum relatione cognirionis paſſivæ; quæ quidem relatio eſt quędam paſſiva productio, quę ſecundum *eſſe in* eſt in Objecto, & ſecundum *eſſe ad* ad Intellectum, actu intelligenrem terminarur. Cùm ergo Intellectio, formaliter ſumpta, non ſit Verbum mentis, aut Species Expreſſa, ſed illius objectiva productio, ſequitur in Divinis Patrem intelligendo ſuam eſſentiam generare Filium: adeoque Intellectionem eſſe realiter Paternitatem, quæ formaliter ſumpta habet rationem imaginis. Non ergo Intellectio Humana eſt Objecti Imago: ſed eſt actio quædam intentionalis, Objectum producens intentionaliter & objectivè. Quæ productio in nobis eſt accidentalis, nam procedit ab Intellectu noſtro, qui eſt qualitas; adeoque Animæ accidens: in Deo autem eſt ſubſtantialis; nam procedit ab intellectu Divino, qui in Deo non ſolùm eſt Subſtantia; ſed Eſſentia, & Natura.

De Ariſtotelis Pſychica.

Quid Intellectio ſit?

Quid Species Impreſſa?

Quid expreſſa?

Res intentionaliter ab Intellectu producuntur.

De Intellectione Humana & Divina.

Cur Intellectio noſtra ſit accidentalis, & ſit ſubſtantialis Divina?

Dico ad Quintum eum eodem Izquierdo, illud totum merâ æquivocatione ſuccollari. Quia

Nihil dicere eſt vel non loqui, vel voculam nihil proferre.

Quia ſicut non eſt idem *Nihil dicere*, hoc eſt tacere; & *Dicere Nihil*, hoc eſt, hoc vocabulum *Nihil* pronunciare; ſic etiam aliud eſt *Nihil prorſus cognoſcere*, hoc eſt, nullum actum Intellectus elicere, & aliud toto Cælo diverſum *Cognoſcere ipſum Nihilum*. Quæ duo in hoc ultimo argumento malè confundebantur,

Pars Secunda.

De Parontibus, & Pſeudontibus, quæ *Entia rationis* à Latinis vocantur.

QVAERITVR, *An qui* Ens rationis *dari in rebus admiſerit, teneatur conſequentiâ doctrinæ* Nihilum [*] *rationis admittere?*

*] *Fateor neminem de Nihilo rationis ſcripſiſſe, at non ideò concedo, ab iis, qui rationis Entia admittunt, illud poſſe negari.*

CLXVIII. De *Ente*, & *Non-ente* Morali ſeu Virtuali.

De illis Autor multos Libros ſcripſit.

De *Ente rationis*, & *Non ente rationis*.

De *Nihilo rationis*.

NON agimus de Moralitatibus; quia ſicut ſunt in Republicâ plurima, quæ realiter ſunt *Aliquid*, & tamen *Nihil* ſunt moraliter conſiderata; ſic etiam reperiuntur multa, quæ realiter ſunt omninò *Nihil*, & tamen cenſentur eſſe *Aliquid*, ſi moraliter conſiderentur. Non agimus, inquam, de hac Quæſtione; nam illam diffuſiſſimè ediſſerunt, multa à nobis exarata Volumina, in quibus Moralis Theologia exponitur & dilucidatur. Agimus autem de Objectivis Conceptibus, & hîc ſub initium inquirimus, *Utrùm Novitii Metaphyſici, qui dicunt ſe poſſe, & ſolere concipere* Non-ens per modum entis, *& aſſerunt* ens rationis *tunc facere: teneantur addere, ſe poſſe concipere* ens per modum Non-entis, *& tunc* Non-ens rationis, *aut* Nihilum rationis *formare?*

An obſervari debeat rationis Paritas?

Sanè Ego in hac Quæſtione libenter Analogiam, & rationis paritatem admitto; & quia cenſeo, eſſe omninò impoſſibile; quòd Non-ens per modum entis concipiatur, debeo conſequenter aſſerere, ſimiliter eſſe impoſſibile, ut ens per modum Non entis cogitetur. Cæterùm ſi eſſe poſſibile ens rationis admitterem, à Conſequentiâ ductus aut ſeductus aſſererem, poſſe ens per modum non entis intelligi; tanta enim meo judicio inter *Ens rationis*, & *Nihilum rationis* reperitur connexio, ut vel utrumque admitti debeat, vel utrumque negari,

Reſolutio Quæſtionis.

AR-

ARTICVLVS I.

An dentur Entia Rationis?

Quid illa sint; & quo ipsa à D. Thomâ sensu, & ab Authore admittantur? An possibilia eadem sint, si eo sensu, quo vulgò admittuntur, exponantur? An in ipsis Saire *à* Seire *debeat opportunè distingui? Vtrùm hæc,* Non dantur Entia rationis. Ergo datur Deus, *sit Consequentia necessaria, & legitima?*

CLXIX.
Cur de rationis Entibus impræsentiarùm disputetur?

ARticuli præsentis Epigraphen, legit Philomusus attentè, & admirabundus inquirit, *Cur tandem ego, sententiam, quæ Entia rationis comminiscitur; quam esse falsam puto, aut etiã scio; quam jam olim in Metalogicâ everti funditùs, tanto nunc verborum apparatu, reponam, & tantâ accuratione dilucidem?*

Quænam Entia rationis Aristoteles, & Angelicus Doctor admittat?

Et duo Ego Ingenioso Philomuso respondeo. *Alterum*, me non negavisse, aut negare entia rationis qualia cum Aristotele D. Thomas & Philosophi Subtiliores admittunt. Sed ex illis Argumenta deducere, ut profundiùs Realitatum **sare**, & **sere** (esse quiditativum, & esse existentiale) cognoscam. *Alterum* Recentiores eò Entia promovisse, ut non solùm fateantur, in ipsis repugnare τὸ **sere** (esse existentiale subjectum, & perfectum) sed tale **seire** (esse existentiale objectivum imperfectum) posuerunt, ut etiam illud repugnare manifestè probemus.

Quænam rationis Entia sint, quæ impossibilia inducantur?

Sed, cur tanto molimine de entibus rationis, eo sensu acceptis, ut dari non possint, philosophor? Ut contra eos, qui contra S. Augustinum, & Doctorem Angelicum negant, debere in Deo Ideas Objectivas admitti, & asserunt Creaturas possibiles, præter Creatricem Potentiam nihil esse, quia **sere** (*esse existentiale*) cognoscunt: & de **sare** (*esse quiditativo*) nihil sciunt, istud brevissimum sed fortissimum argumentum efformem: videlicet.

De Ideis Divinis: & de Creaturis possibilibus.

Per vos Intellectus humanus, qui cum Divino compositus, est quasi nihil, cogitando ens rationis, facit (sic enim loquimini) ens rationis hoc est, **sais-nit**, *seu suo modo producit, unum ens objectivum à se & ab ipsâ suâ cognitione distinctum, quod ipsiusmet cognitionis sit terminus.*

Si Intellectus humanus dat Enti rationis aliquod esse objectivum,

Ergo à fortiori Intellectus Divinus, qui est infinitus, & cum humano collatus, nullam proportionem admittit, quando Possibiles Creaturas cognoscit, eas **samit** (*eas est: Eas essentiat; Eas in illo genere essendi producit*) *hoc est, illis communicat* **sare**, *Esse quiditativum, à se ipso, & ab ipsâmet cognitione distinctum, quod ipsiusmet cognitionis sit objectum, & terminus.*

Etiam Intellectus Divinus dabit Enti possibili aliquod esse Objectivum

Ergo Creaturæ Possibiles, licèt non habeant **sere** *habent* **sare**. (*Licèt non habeant Esse existentiale, habent esse quiditativum, quod Intellectionis Divinæ, quam* Simplicem Intelligentiam *nominant, est objectum, & terminus.*

Ergo hinc constat, Quid sint Creaturæ possibiles?

Ergo denique in Deo, præter Ideas Formales, quæ sunt ipsamet Intellectio Divina, Ideæ Objectivæ admitti debent, quæ sunt Creaturæ Possibiles, & ad statum Existentiæ transibunt, quando Deus, accedente suæ liberæ Voluntatis decreto, solummodò pronunciet unum Fiant.

Et quales sint Ideæ Divinæ?

Hæc fuit hujus nostræ Scriptionis occasio: & iste est finis. Interim brevitati studebo; non enim intendo impræsentiarùm, alibi examinata & digesta accuratè, rescribere, sed ea notare tantùm, quæ possunt hujus syntagmatis argumento servire. Vide nostræ Metalogicæ totum Librum Secundum, qui ideò Paralogicus quòd de Linguæ entibus differat, nominatur; & tametsi hìc possem, contra alios orationem dirigere; quia tamen P. Rodericum Arriagam, quem recognovi, cùm scribebam Metalogicã, jam post annos triginta, Adversariis suis in novâ Editione respondentem, convenio; illum interlego; & has Conclusiones propono. Sit

Paralogicus. Qui Liber sit, & cur ita vocetur?

An, & cur de illis velim in præsentiarum disputare?

PRIMA.

CLXX.
An æquivocationibus obnoxia sunt, quæ de Entibus rationis dicuntur?

IN *Dissertatione, quæ de Entibus rationis est, sæpè Antagonistarum dissidia nascuntur ex verborum abusu, aut etiam ex æquivocatione.* Fatentur id Autores universi; & Arriaga, quem ob oculos habeo, præcipuè. Ipse enim *disp.* 17 *Metaphysic.* quæ est totius Cursûs Philosophici ultima, & de ente rationis tota differit: *Sect.* 1. §. *opinantur Thomistæ,* sic scribit, *Quòd si hæc omnia velint etiam dicere* Entia rationis, *loquentur quidem consequenter, valde tamen malè.* Et post pauca. *Quòd si, non velis vocare eas denominationes, nisi quando aliquid habent de fictione, erit rursus quæstio tecum de nomine.* Et sect. sequ. *Quòd verò in esse ficti includatur actus fingens, habet aliquid de æquivocatione.* Et in sequenti columnã. *In quæstione de voce, quid scilicet significetur per vocem hanc* Ens rationis, *Discedit à communi.* Et ibidem. *Verùm quia alii Authores (ut Bona-Spes, & alii fortè de solo nomi-*

ne disceptantes) non volunt admittere eas propositiones, &c. Possem alios locos producere, is quibus Arriaga ostendit, aut malè, aut æquivocè loqui multos Doctores, sed sufficiat hos paucos produxisse, quibus nunc addo ipsummet Arriagam non semper in suis verbis debitum observare rigorem. Sectione illâ primâ dicebat: *Res in se est certa, quia Joannem esse à me cognitum formalissimè est idem, ac me cognoscere Joannem, solumque differunt penes voces Activam & passivam; sicut est idem Deum producere Angelum, & Angelum produci à Deo.* Et tamen Ego non solùm formaliter, sed realiter differentiam inter activam, & passivam reperio; quoniam inter *Facere* & *Fieri* tametsi detur simultas, nôn datur identificatio: Licèt enim in eodem instanti, quo Deus producit Angelum, Angelus producatur à Deo, non tamen formaliter producere est produci; non enim *producitur* de Deo, nec *producit* de Angelo verificatur.

An semper Arriaga in verbis suis Scholasticum rigorem observet?

Producere, & *Produci* formaliter loquendo non sunt idem.

Corollarium. *Ergo si Doctores, quando loquuntur de actibus intellectûs humani, interdum abutuntur vocabulis, & laborant æquivocatione: mirum nemini videri poterit, si agentes de Intellectu Divino præpediantur æquivocationibus, aut etiam abutantur vocabulis.*

Sæpe homines non habemus vocabula, ut bene loquamur de Deo.

Hæc illata Resolutio à fortiori procedit, quia notiores hominibus sunt actus humani, quàm Divini: quia, cùm Nomenclator Latinus fuerit Aulicus & Politicus, & Philosophiæ & Theologiæ prorsùs ignarus, præbuit Populo sufficientia vocabula, ut tractaret Civilia; & reliquit Doctoribus, ut congrua invenirent vocabula, quibus in Metaphysicâ Entitates abstractas, & in Theologiâ essentiam Divinam ejusque Adtributa, & Perfectiones explicarent.

Respectu nostri Physica Metaphysicis, & Humana Divinis, solent esse notoria.

SECUNDA.

CLXXI. Quid præstari debeat, ut æquivocationes vitentur?

VT *tollantur æquivocationes, &* λογομαχίαι *vitentur, oportet, præmittere, & præcognoscere quot modis nomen* ens rationis *à Viris doctis in Scholâ sumatur.*

Sanè nomen hoc *Ens rationis* varias significationes, & acceptiones habet, ut persuadet sequens Categoria.

Nominis *Ens rationis* variæ significationes explicantur.

ENS RATIONIS.
- *Activum.* Quo nomine significatur ipsemet Intellectus, quæ est quædam operatrix Ratio [a]
- *Passivum.*
  - *Reale* [b]
  - *Intentionale* [c]
    - *Impossibile* [d]
    - *Possibile* [e]
      - *Logicum.*
      - *Physicum.*
      - *Psychicum.*
- *Inhæsivum.* Et tales sunt Species intelligibiles, [e] si ipsæ dantur; & tales sunt Illuminationes ab extrinseco immissæ.

A

Prima significatio.

PRima *Entis rationis* acceptio, nec communis, nec propria est. Interim admittitur à Lalemanderio *tom.3. Cursûs Philosophici disp.2 partis 1. columna.17.* dicente [*Ens rationis* pluribus modis accipi potest. *Et* primò pro ipsâmet facultate ratiocinandi, quæ est *Ens* & *Ratio*. In quâ sumptione dicitur *Ens rationis intransitivè*, id est, quod non transit, neque fit ab ipsâ Potentiâ, quæ est Ratio, sed est ipsamet ratiocinatrix Potentia. &c.] At, ut video, abutitur adverbio illo *intransitivè*, nam *transire* non est *fieri*, sed *facere*; & *Verba transitiva* dicuntur, quæ vel sunt activa, vel in rem aliam transeunt.

Quid importent Adverbia, *transitivè*, & *intransitivè*?

B

De viribus Imaginationis.

MUlta sunt dicta, & scripta de viribus Imaginationis. Et ad illa respiciens, quia Intellectus *Ratio* dicitur, effectus reales, siquos habet, poterunt *Entia rationis* nominari.

C

Quid nomen *Ratio* significet?

SEcunda *entis Rationis* acceptio, jubet, ut intelligamus isto nomine actum mentis, qui Secundas Intentiones speculatur. Quoniam nomen *Ratio*, & Intellectum, & Intellectionem (hoc est, Potentiam, & Actum) significat. Accepta & usurpata primo modo, realiter verbum Mentis producit: & tunc id poterit *Ens rationis* vocari. Secundo verò modo accepta, est ipsemet actus intelligendi & circa Objectum Possibile, aut Impossibile intentionaliter versari poterit.

Secunda Nominis *Ens rationis* acceptio

D

TErtia *Entis rationis* acceptio, rem impossibilem, objectam Intellectui concernit: quando, videlicet, Non-ens per modum entis Mens cognoscit; eo modo quo exponetur inferiùs.

CLXXII. Entis rationis in Subjectivũ, & Objectivũ divisio.

Omissâ igitur primâ acceptione, quæ non videtur in Scholis recepta, dicendum est *Ens rationis* esse duplex: alterũ subjectivum, alterum objectivum. *Subjectivum rationis ens* vocari solet, ille actus realis, & positivus, qui à Ra-

Membra dividentia exponuntur.

Ratione, seu humano Intellectu producitur: & *Ens rationis objectivum*, extrinseca, aut intrinseca rerum incomponibilium unio, quæ res incomponibilis conjungit, ut inferiùs dicemus.

Quid sit Ens rationis Objectivum?

Has duas Entis rationis differentias cognoscit, & admittit P. Richardus Lynceus *in Logic. tr.1.cap.5.pag.33.b.num.*42. dicens

Creatura Possibiles Sane; hoc est, habēt suum esse positivum quiditativum.

[Ens rationis aliud est objectivum, aliud subjectivum: illud definiri ab omnibus solet, *quod habet tantum esse objectivè in intellectu*: esse autem objectivè tantùm in intellectu, est præter ei objici: ab eoque cognosci, omni prorsùs esse destitui, tam positivo, quàm negativo, tàm actuali, quàm possibili: quo fit, ut creaturæ possibiles, etsi nihil actu sint, tamen propter esse possibile, non ens rationis objectivum sed potiùs ens reale dici soleant, ac debeant: inde etiam fit carentias v.gr. tenebras haud esse ens rationis objectivum, quoniam suum habent esse negativum & diminutum, idq; quin intellectui objiciantur, ab eo-ve cognoscantur; solùm igitur illud, quod repugnat de potentiâ absolutâ esse sicut cogitatur, quodque est aliquid dumtaxat fictum, cognitumque aliter quàm esse posset, ens rationis objectivũ est, & tale, ut nullum habeat esse præter esse objectivè in intellectu. Posterius divisionis membrum, nempè ens rationis subjectivum, est cognitio vera & realis, quæ in intellectu, & ratione subjicitur, illud propriè, & strictè est ens rationis, utpotè quod est extra latitudinẽ totam entis realis: hoc posterius est impropriè & fusè solùm ens rationis, propriè verò, & rigorosè ens reale non physicum, sed intentionale: quo pacto species impressæ, habitusque, neque non denominationes ab actibus intellectûs etiam sine ullo artificio logico profectæ, ac merè naturales, tamen entia rationis latè nuncupantur. Rursus Ens rationis objectivum aliud est formaliter, & propriè tale, aliud solùm fundamentaliter & impropriè tale; illud est, quod initio explicui, latiorem expositionem in Metaphysicâ jacturus: hoc verò nihil aliud est, quàm id, quod fundamentum præbet, ut intellectus proprium, ac formale ens rationis confingat, tametsi ipsum sponte suâ sit ens verum, ac reale, quo pacto omnis denominatio extrinseca generis, speciei, subjecti, & prædicati, quamvis suâpte naturâ sit ens reale ex cognitione reali, v. gr. genereitate, & naturâ animalis, itidem reali, & possibili coalescens, nihilominùs ens rationis lato modo vocatur, eo quòd sit fundamentum sufficiens, ut intellectus reflectens in eam denominationem generis, etsi extrinseca sit, eam tamen naturaliter intrinsecam esse confingat, nec secus illam apprehendat, adeoque ens rationis proprium, & formale comminiscatur. &c.] At hoc ultimum est negare secundas Intentiones, antequam tamquam formæ intrinsecæ intelligantur, esse entia rationis. Et quis illas, quæsò, apprehendit tamquam formas intrinsecas?

Negationes Sante, hoc est, habēt suum esse quiditativum negativum.

Quid sit Ens rationis Subjectivum?

An Intelligendi actus sit Ens rationis?

Subdivisio Entis rationis Objectivi.

An Secundæ Intentiones Logicæ (Generis, Speciei, Individui &c.) sint Entia rationis?

CLXXIII.

Magnæ profectò aboriuntur perturbationes ex significatione in vocabulis receptis mutatione. Turbavit olim Ecclesias in Oriente Pelagius in aliâ significatione usurpando nomen *Gratia*: & Cornelius Jansenius nuper in Europâ perturbavit Scholas nomen *Liberum arbitrium* exuendo propriâ, & receptissimâ significatione, & absurdâ onerando. Et modò Lynceus Thomistas & Scotistas dissentientes omninò, aut ad concordiam reducit: aut his, si velis, cogit alios assentiri & subscribere. Quoniam excitatur in ipso limine Philosophiæ, pugnacissima controversia, quæ inquirit, *Quod sit Objectum Logicæ*? Et duæ oppositæ militant in hac Quæstione Sententiæ: altera asserit ens rationis esse formale objectum Logicæ: altera, esse objectum Logicæ operationes Intellectûs. Priorem tam uniformi consensu amplectuntur Thomistæ, ut Complutenses *in Log. disp.1.qu.2.§.2.nu.*9. scripserint [Angelicum Doctorem sequuntur omnes Thomistæ, ut testatur Masius *in præsenti sect.1.q.13.* à quibus proindè referendis abstinemus. &c.] Posterior tam est recepta extra Thomistarum Peripatum, ut Pater Richardus Lynceus *in Cursûs Philosoph. libr.2. tr.1. cap.5.in fin.num.*43. dixerit. [Contrariam Sententiam tuentur Nominales, Scotistæ, ac Nostri [*] ferè omnes, ut necesse non sit, in eis singillatim recensendis immorari. &c.]

Pelagius nomen *Gratia* admittebat, rem negabat.

Iansenius nomen *Liberi Arbitrii* admittit, sed rem negat.

Quæstio de Objecto Logicæ.

Quæ sint in illa Adversariæ Opiniones.

Quid dicat alterutra, & à quibus propugnetur Philosophis?

Et quid hìc dicit Lynceus? Cessare Quæstionem, si *Entis rationis* nomen in secundâ acceptione sumatur: nam si Mentis Operationes *Entia rationis* nominentur, Thomistæ Scotistis consentiunt. Unde Lynceus n.43. sic statuit. [Fateor, inquit, Ens rationis Subjectivũ; nẽpe, actus Intellectûs, esse Objectum formale Dialecticæ. Habeo etiam in confesso, ens rationis fundamentale (cujusmodi esse Denominationes extrinsecas, Generis, Speciei, & similes, nuper insinuavi, mox id latiùs probaturus) esse etiam Objectum formale Dialecticæ, &c.]

An possint ad concordiam reduci?

Quid sentiat Lynceus?

At iis non obstantibus nulla affulget inter has adversarias Scholas concordiæ spes; nam Thomistæ *Entis rationis* nomine, Objectivum, & non Subjectivum, nec Fundamentale intelligere volunt; quod neque ignoravit, neque negavit Lynceus, qui assentitur Scoto, & contra se habere D. Thomam fatetur.

Omnes sciunt, quo sensu D. Thomas loquatur.

E

Si rem possibilem Mens humana concipiat illam **Santit** (non essentiat) non enim illi esse quiditativum impertitur; nec præstat, ut possibilis sit. Quoniam Intelligentia simplex Dei, **Santit** dat creaturis possibilibus illud esse essentiale, & quiditativum, quod habent. Unde quia **Sere** esse existentiale, procedit à Volitione Divinâ, **posse Sere**, à Divinâ Voluntate proveniet. Quam ob rem *Possibilitas* erit denominatio ab existentiâ actuali, & Divinâ Voluntate proveniens: dicitur enim esse *Possibilis* alius Mundus; quia alius Mundi Quiditas potest Existentiam recipere. Et eam potest recipere, quia Intellectus Divinus à Divinâ Voluntate adplicatus, illam potest communicare.

CLXXIV. De Possibilibus Creaturis.

Vnde recipiãt Esse illud possibile, quod habent?

Sanè Intellectus non potest Objectum impossibile adtingere. Sed quia id Philosophi peritissimi negant, hoc in loco ex suppositione discurremus: dicemusque tunc *Ens rationis Philosophicum* fieri, cùm concipiuntur incom-

An Intellectus concipere impossibilia possit?

ponibilia simul. Interim, quia illius adverbii *simul* duplex potest esse appellatio, ens rationis Philosophicum duas habebit differentes species, quarum altera ab unâ appellatione, & altera ab aliâ sumatur. Aliud enim est *simul cognoscere lucem & tenebras*, & aliud toto cælo diversum, *cognoscere lucem & tenebras esse simul in eodem subjecto*. Statim de simultate cognitionis dicemus, modò autem agendo de simultate coexistentiæ, quam nomen *ens rationis* importat in sententiâ communi, illud dico sic, & non aliter definiri debere, videlicet. *Est ens rationis Objectum Mentis impossibile, si intelligatur ut possibile*. Et hoc sensu, & non alio, accipiunt istud nomen Recentiores Philosophi, qui *entia rationis* esse possibilia asseverant. Sunt igitur *entia rationis* ultimo hoc sensu accepta, *quæ objectivè sunt in intellectu, & non possunt subjectivè esse alicubi*. Aliter. *Quæ præter illud esse, quod cognoscitur & intelligitur, nullum habent esse possibile*.

Cognitionis simultatem debemus à simultate coexistentiæ subjectivæ distinguere.

Quid Ens rationis sit secundum acceptionem vulgarem?

CLXXV.

Entium rationis subdivisio.

Hæc autem entia distribuuntur per Classes. Audiunto Lalemandetium, qui *ubi supr.* sic inquit. [Ulteriùs prænotandum est illa Entia rationis, quæ nullum esse possident, nisi beneficio intellectus, adhuc esse triplicis generis, alia namque sunt entia rationis Physica, alia Logica, & alia (ut ita loquar) Phantastica seu Chimærica ad nullam scientiam pertinentia. Entia rationis Physica, *sunt privationes & negationes, tenebræ, cæcitas*, &c. & hæc considerantur à Physico. Phantastica sunt, *quæ fabricat noster intellectus absque ullâ occasione aut fundamento*, v.gr. cùm format, aut repræsentat sibi aliquod animal constans ex capite bovis, auribus asini, pectore Leonis, manibus hominis, & pedibus canis, tunc intellectus id absque fundamento facit, quia licèt illæ partes sint in rerum naturâ, nullus tamen est ordo, nec ulla in rerum naturâ talium partium inter se se conjunctio. Alia autem entia rationis dicuntur ad distinctionem prædictorum, *Entia rationis Logicalia, quæ quidem fiunt ab intellectu, sed habent intellectus occasionem & fundamentum in re ipsâ illa ponendi in ratione Entium*.] Et hucusque discurrit Lalemandetius bene. At pergit ulteriùs, & dilucidare dicta gliscens, illa absolutè destruit: vult enim opportunis exemplis entia rationis Logicalia explicare, & ipsa, si attentè legatur, tollit verius, quàm explicat. Ejus verba considera: inquit enim. [Exemplifico. Natura humana de se aut est apta, aut saltem indifferens, ut insit multis individuis, Petro, Joanni, &c. & natura animalis est apta [*] aut saltem indifferens, ut insit multis specie differentibus: & quia Logici, illud, quod est aptum aut indifferens, ut insit multis specie differentibus, vocare solent *Genus*, rectè natura animalis dicetur *genus*, est enim fundamentum illam sic denominandi; cùm (*inquam*) natura animalis fundamentum habeat, ut insit multis specie differentibus; similiter quia natura hominis habet fundamentum essendi in multis numero differentibus, ob id vocatur *species*, non enim quodlibet ens rationis potest dici species, sed illud tantùm, quod habet fundamentum essendi in multis numero differentibus, quare intellectus noster non fabricat hujusmodi Entia rationis ad suum beneplacitum, sed prout fundamentum in re ipsâ repe-

De Entibus rationis Physicis.

De Phantasticis.

De Logicis.

*\] *Sanè, si Natura ex se est apta aut indifferens, ut insit multis: ex se erit Universalis. Ergo nihil finget Intellectus cùm illam aptam ad essendum in multis considerabit. Manebunt igitur secundæ intentiones Logicæ; At ipsæ non Entia rationis, sed denominationes tantum erunt.*

rit, sic tres propositiones in debitâ figurâ, & modo constitutæ, denominantur *Syllogismus*.]

Tertia.

SI darentur Entia rationis, nec ad Logicam, nec ad Metaphysicam, sed ad specialem ipsa scientiam spectare deberent.

CLXXVI.

Ad quam pertinerent Facultatem Entia rationis, si darentur?

Horum entium considerationem pertinere ad Dialecticam, multi Authores existimant. At contrà Suarez *disp. 54. Metaph. in princ.* errorem esse asserit, in Dialecticâ de entibus his disserere, quia pertinent ad Metaphysicam, quæ primariò agit de entibus realibus, & de entibus rationis secundariò; quoniam ista ad instar realium intelliguntur. Hoc autem Suarii Assertum non ita verum esse, inquit Lalemandetius, quia Dialecticum Artificium ubique Secundis Intentionibus, quæ entia rationis sunt, refertum est. Entia rationis pertinere ad Dialecticam probat Lalemandetius, quia Durandus *in 1. dist. 19. quæst. 5.* sed breviter. Hervæus prolixo & satis difficili tractatu *de Secundis Intentionibus*. & multò prolixiùs adhuc Sanchez *in Logic. qu. 19. toto tract. de Secundis Intentionibus per quæstiones undecim*. Massius *Sect. 3. de rebus universis*. Petrus Niger *quæst. 5. Clypei*. Soncinus *libr. 6. Metaph. qu. 18.* Cardinalis à Saruano *tract. de Secund. Intentionib.* Suarez *disp. 54. Metaph.* aliique communiter Recentiores, priusquam, aut de Objecto Logicæ, aut de Universalibus agant, Disputationem istam de Entibus rationis præmittunt.

An ipsa ad Logicam, an verò ad Metaphysicam spectent.

Cur de Entibus rationis agant Logici?

Sed hæc ratio non sufficit, ut entium rationis consideratio ad Dialecticam pertinere dicatur: aliud est enim, *hæc vel illa in alicujus Scientiæ Objecto includi*: & aliud, toto cælo diversum, *ante aliquam Scientiam debere necessariò præsciri*. Geometriæ ignaros Plato in Discipulos nolebat admittere, non tamen ideò ad Philosophiam Naturalem pertinere docebat Geometricas Meditationes. Sine Numerorum, & Linearum Mathematis Musica addisci nequit; & tamen illa non spectant ad Musicam. Serlius, Caramuel, & alii Autores Tractatus integros de aliis Scientiis præmittunt suis Institutionibus Architecturæ; nec tamen ideò censendi sunt asserere, in Architecturâ illas Scientias includi, &c. Ergo similiter de Entibus rationis debet statui. Si Secundæ Intentiones Dialecticæ sunt entia rationis, entia rationis (sint, aut non sint, quod multi tenent) ut Artificium Dialecticum cognoscatur medullitùs, præcognosci illa debent: non autem ideò inferri potest, illa claudi in Objecto Dialecticæ, sed illam Scientiam, quæ de illis disputat, quocumque nomine indigitetur, Dialecticæ convenienter præmitti.

Præsciri debent Scientiæ Subalternantes.

Cur Plato à suis Scholis excesse voluerit imperitos Geometriæ?

Cur Arithmetica & Geometria ante alias Mathematicas Facultates tractentur?

a] *Omnia, quæ hic dicuntur de Secundis Intentionibus Logicis, in Grammatica, Poetica, Rhetorica, & nonnullis aliis dici possunt, omnes enim Secundas Intentiones sibi congruentes habent.*

Quarta

NON solùm Mens imaginari, sed & Penicillus imaginare potest multiformia animalia, videlicet,

Semibovesque viros, semivirosque boves.
Semicaprosque canes, semicanesque capros.

Huc Chimæræ, Hircocervi, Minotauri, & aliæ Animantes fictæ pertinent. Ovidius 6. Metamorph. *Quo-*

CLXXVII.

An Pictores Entia rationis possint facere?

Quoque Chimæra jugo mediis in partibus Hircum,
Pectus & ora Leæ, caudam Serpentis habebat.

Et generaliùs cantando Horatius libr. 1. de Arte in init.

Apud Horatiū Pictor varia membra Animalium commiscet.

Humano capiti cervicem Pictor equinam
Jungere si velit, & varias inducere plumas;
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in Piscem mulier formosa supernè.

Et hoc Animal, quale Natura, rerum Parens non condidit, potest & solet Penicillus exprimere.

An verbis fieri Entia rationis possint?

Posse, quod Penicillus potest, Linguam; & solere repræsentare verbis, quæ à Pictoribus exprimuntur coloribus, adserturus subscribit,

Credite Pisones, isti Tabulæ fore Librum
Persimilem, cujus, velut ægri somnia, vanæ
Fingentur species; ut nec pes, nec caput uni
Reddatur formæ.

*] *Quoniam Magnes ex. gr. in Genitivo habet* Magnetis, *& non* Magnis, sic Priscianus vult, ut *Apelles* non *Apellis*, sed *Apelletis habeat.*

Et, si causam inquiras, exclamat cum Apellete[*] Homerum, cum Pictoriā Eloquentiam componens,

—— Pictoribus atque Poëtis
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

Ergo quia Pictoris Idea, quæ est in Intellectu, repræsentatque delineandam figuram, penicillum dirigit & gubernat; Et, quia, ut *libr. 1. Perihermen. cap. 1.* scitè nos docet Aristoteles, verba sunt Conceptuum Intellectualium Notæ; qui pictos Hircocervos videmus, & à Poëtis Chimæras decantatas audimus, non poterimus negare seriò, Intellectum Humanum in Imaginationis suæ Tabulâ, Chimæras, & Hircocervos pingere. *An-ne hoc est facere Entia rationis?*

CLXXVIII.

An Entia rationis, in rerū incomponibilium cognitionibus existentibus simul cōsistant?

Asserit Herice, *disput. 8. de Deo cap. 1.* & suam Resolutionem putat fuisse ab Scoto *in libr. 5. Metaph. cap. 11.* & à Conimbricensibus *in præfat. ad Porphyrium qu. 6.* & ab aliis Scriptoribus traditam. Et juxta eam, ait, *Ens rationis esse totum omninò reale, consistens in partibus realibus, quæ licèt existere non possint eo modo, quo Intellectui objiciuntur, eorum tamen unio sit cognitio ipsa, non tamen aliquid ex parte objecti respondens illi cognitioni.* Et hanc Sententiam *in Philosophia Peripatetica libr. 1. disp. 2. qu. 2. sect. 2. pag. 16.* Rhodesius *novam*, & *malam* vocitat, ut tamen illam ad suorum Autorum mentem intelligamus, exponit & illustrat his verbis, [Observa (inquit) nullam esse Cognitionem, cui non correspondeat aliquod Objectum: si enim cognosco, certè aliquid cognosco, quod dicitur *Objectum Cognitionis*. Unde, quando fit Ens rationis (v. gr. cùm cogito Chimæram) Cognitioni huic correspondet Objectum aliquod reale, videlicet Naturæ Bovis, Leonis, & Capræ, &c. & præterea Unio, &c.] Differt ab Herice Rhodesius, quòd illam intellectualium cognitionum unionem, quam non solùm esse realem & possibilem, sed reverà existentem Herice judicat, Rhodesius communi Opinioni subscribens rejiciat; velitque dari in ente rationis unionem conceptam, quæ ex parte objecti naturas illas intellectas conjungat.

Nulla potest dari sine objecto cognitio.

Quo modo differat Rhodesius ab Herice?

An naturarum incompossibilium unio sit extrinseca, ex parte Intellectus se tenens: an verò sit intrinseca & cōcepta, in ipsomet objecto consistens?

Iste modus entia rationis explicandi, quem nos docet Herice, est intellectu facilis, & quidquid Rhodesius clamitet, & pulcher, & probabilis est. Nec contrà militant Authoritates, quæ ex Aristotele, Averroë, & D. Thomâ adduci solent. Ut enim illæ bene intelligantur, duo veniunt necessariò dicenda. PRIMUM, Non esse à parte rei, & Non posse esse à parte rei, *esse res toto cælo diversas*. Quia, nec alter Mūdus, nec Cubus Sphæricus sunt à parte rei, & tamen in ipso suo *non-esse* differunt: alter Mundus caret Existentiâ, quam habere potest: Deus enim potest alios Mundos producere. At Cubus Sphæricus, caret existentiâ cujus incapax est. Unde existentiæ Carentia, in altero Mundo & Privatio: & in Cubo Sphærico est Negatio. SECUNDUM. [Uniri intrinsecè, & Uniri extrinsecè *universim loquendo, sunt res valde diversæ, nec possunt in Disputatione confundi*.] Et loquendo in particulari, ad rem nostram, [Uniri Intellectiones *aut* Dictiones inter se, & res per Intellectiones cognitas, *aut* per dictiones significatas, uniri objectivè inter se, *sunt termini toto cælo diversi*.] Quoniam, quæ intrinsecè sunt incomponibilia, possunt extrinsecè & uniri & componi. His præmissis testimonia, quæ à P. Philippo de Sanctissimâ Trinitate *in Summæ Philosophicæ part. 1. qu. 2. art. 3.* Complutensibus *in Logic. disp. 2. qu. 2.* & ab aliis producuntur, consideremus.

Aliud est Rem non esse, & aliud omninò diversum, Rem non posse esse.

De Vnione intrinseca & extrinseca.

Non est idem *esse simul actas ac esse simul res significatas per actus.*

Aristoteles *libr. 6. Metaph. text. 8.* Definitionem hanc proponit. [*] *Ens rationis est quod habet esse tantum in Intellectu*: Quæ verba Averroës *ibid. Comm. 13.* fecit sua, & D. Thomas *1. part. quæst. 16. art. 3. ad 2.* hoc Scholio dilucidat. *Ens rationis est, quod cùm non sit in rerum naturâ, accipitur ut ens in ratione.* Et prætereà *Opuscul. 52. cap. 1.* etiam isto. *Tunc efficitur ens rationis, quando Intellectus nititur apprehendere, quod non est, & ideò fingit illud, ac si ens esset.* Non ergo ex his testimoniis colligitur, *tunc ens rationis fieri, cùm id quod est impossibile concipimus ut actu existens*, Quoniam in primo testimonio dicitur *Quod habet* Esse *tantùm in intellectu* &, quo sensu accipiendum sit illud *Esse* non exponitur. Impossibile enim videtur, quòd sit Intellectionis terminus aliquid, quod non habeat *Esse quidditativum*. Et, si voce *Esse* intelligitur *Esse existentiale*, nō solùm stat Hericæ Opinio, sed quādo quis alium Mundum tanquam existentem concipit, dici poterit facere ens rationis. Et plus secundo & tertio testimonio persuaderi non poterit: non enim dicit S. Thomas *quod, cùm non possit esse in rerum naturâ*, sed, *quod cùm non sit*, &c. Et posteà non dicit, *Nititur apprehendere, quod non potest esse*, sed *Nit. app. quod non est*. Nihil igitur ex istis testimoniis elicitur contra Hericæ sententiam. Ergo quousque clariora inveniantur, à Doctoribus Thomistis, illa poterit sustineri & defendi.

*] *Verba autē hæc, quia citantur à prædictis Authoribus retinui: sed recognovi Aristotelem, & eo in loco, nec de Entibus rationis disputat, nec similia aut in Græco Textu, aut in Versione Latina pronuntiat.*

Pro Hericæ sententia exponi possunt verba, quæ ex Aristotele, Averroe, & Angelico Praeceptore adleganrur.

Vtrùm Thomistæ possint Hericæ opinionē defendere?

CLXXIX.

Eadem adhuc illustratur sententia.

Et quidem, ut hæc ipsa Opinio meliùs intelligatur, operæ pretium erit addere aliqua Dicta, quibus dilucidetur.

Dico igitur Primò, *Quando ad mentem Hericæ Homo ens rationis facit, res quæ seorsum sunt possibiles, sed realiter incomponibiles, concipit.* Patet, quia cùm Hircocervum intelligit, Essentias, Hircinam & Cervinam, quæ existunt, in rerum naturâ, nititur apprehensione concipere. Et consultò illud *nititur* posui, ut loquar cum D. Thomâ, qui, ut paulò antè vidimus, dice-

An res possibiles, an verò impossibiles intelliguntur, quando Ens rationis concipitur.

Vtrùm rerum essentias humanus Intellectus côcipiat?

dicebat, *Tunc ens rationis fieri, quando intellectus nititur apprehendere, quod non est*, &c. Et scitè D. Thomas illud *nititur* posuit, quia Intellectus humanus non apprehendit essentias, sed earum loco colores & figuras sensibiles. Et id experientia demonstrat, quia Pictor, qualem Hircocervum suo penicillo imaginat, sicut illum in tabulâ lineis & coloribus exprimit, sic in sui Intellectûs ideâ imaginatur.

An Vnio extrinseca in ente rationis sufficiat?

Dico Secundò. *Ad uniendas Hircinam & Cervinam essentias sufficit Vnio extrinseca.* Ut autem hoc Dictum intelligas, adnotato, aliud esse *duas Naturas unà, aut simul concipere*, & aliud *concipere illas esse unitas, & identificatas*.

De particula *&*. Quænam ipsa in Oratione conjungat?

Quoniam, hæc Propositio, *Toletum & Hispalis sunt Urbes Regiæ*, est vera; & tamen in illâ τὸ *Et*, quæ est Conjunctio, non significat illas duas Civitates reverà esse conjunctas, per multas enim leucas distant; sed significat illas in mente, & etiam in ipsâmet oratione conjungi.

Non res sed verba, & sententias connectit.

Sed, quia non omnes Philosophi & Theologi studuere Criticæ, seu Speculativæ Grammaticæ, proderit hîc proponere, quo Veteres & Juniores modo, illam Orationis partem, quæ dicitur *Conjunctio*, definiant. Apud Gerardum Joannem Vossium de Arte Grammat. *libr.* 1. *cap.* 2. sic lego. *Conjunctio, juxtim Veteres, est dictio, quæ conjungit verba & sententias*, &c. *Sanè aliud est, res conjungere, aliud verba. Conjunctiones Disjunctivæ res disjungunt: at Conjunctiones, cùm Disjunctivæ, tùm aliæ omnes, sententiam sententiæ conjungunt.* Et posteà *cap.* 3. ad propriam mentem loquens, ait. *Conjunctio est, quæ sententiam sententiæ conjungit. Etenim Disjunctivæ Conjunctiones, etsi rem disjungant, à priori munere quædam* Disjunctivæ *dicuntur: à posteriori omnes vocantur* Conjunctiones, *ut antè diximus*.

Disjunctiva Conjunctio, res separat, & verba conjungit.

Ad Ens rationis præcedens doctrina transfertur.

Hoc lucis radio ex Grammaticâ Speculativâ desumpto, jam, ut puto, præsens Difficultas manet dissoluta & decisa. Quoniam, quando Herice Hircocervum intelligit, Naturas Hircinam & Cervinam intelligit: hoc autem *Et*, quod est Unio & Conjunctio, habet ibi Conjunctionis Disjunctivæ virtutem: quoniâ non se tenet ex parte Objecti, sed ex parte Intellectûs & Linguæ; significat enim essentias illas, quæ intrinsecè & realiter uniri non possunt, realiter, & de facto, extrinsecè in Intellectu, & in linguâ conjungi.

CLXXX. An objectivè possit dari Vnio ficta.

Dico Tertiò. *Est mihi certum, indubiumque Unionis, quo ad substantiam & quiditatem ficta repugnare conceptum.* Et huic tam firmiter adhæresco sententiæ, ut Oppositam improbabilem judicem. *At mihi non ita certum & indubium est, non posse hominem veram & realem Distinctionem & Unionem concipere, & intellectualiter collocare, ubi non possit esse:* istam enim posteriorem partem Resolutionis sæpe, prout tulerunt tempora, contra Doctissimorum Virorum argumenta defendi.

Vnio ficta est duplex.

Hinc patet Unionem ex duplici capite posse vocari *fictam*. Potest enim indipisci istud nomen, quæ ficta sit quoad substantiam, & talem Unionem non esse intelligibilem, dico. Et posset sortiri hoc vocabulû, si in loco ficto collocetur: puta, si inter duas constituatur formalitates, quæ non sint, sed fingantur distinctæ. Et quidem, ut ostendam, hac secundâ significatione nomen *Unionis fictæ* accipi ab aliquibus Novitiis Authoribus; & illorum sententiâ, nihil aliud esse *intelligere Unionem fictam* quàm *intelligere veram, ubi esse non potest*, dabo Rhodesii verba, *ex Philosophia Peripatetica libr.* 1. *disp.* 2. *sect.* 2. *pag.* 17. *a.* desumpta. Hoc ibi argumentum illi proponebatur. [Implicat, ut Ens repræsentet Non-ens: nam illud, quod repræsentat aliud, debet esse illi simile. Sed, si fingatur ens rationis, erit necesse, ut ens repræsentet Non-ens. Ergo implicat ens rationis eo modo fingi, sed omnia, quæ in eo sunt, realia sunt, &c.] Huic autem Argumento sic proposito respondet, [Distinguendo Majorem. *Impossibile est, ut Ens repræsentet Non ens*, repræsentatione verâ, concedo: repræsentatione fictâ, nego. Nam ad hoc ut unum, aliud verè repræsentet, requiritur vera similitudo: ad hoc ut repræsentet fictè, non necessariò debet habere veram similitudinem, sed satis est, ut habeat fictam similitudinem, in eo sitam, quòd Intellectus ponat unum loco alterius, &c.] Ponit autem unum loco alterius, cùm Non-entis loco ponit ens; adeoque cùm Carentiæ loco Formam concipit. [*]

An ab Ente repræsentari Non Ens possit?

De repræsentatione vera & ficta. Quo modo inter se distinguantur?

*] *Hac Rhodesii doctrina utere, ut exponas & defendas Hericem: non autem universim accipias; nam ex ea sequeretur Nos homines, quando Deum, quando Angelos, quando Essentias alienas species concipimus (tunc enim unum pro alio ponimus) facere Entia rationis.*

Dico Quartò. *Est Opinio Herica ingeniosa & plausibilis: &, si ad illam entia rationis explicentur; nihil dicetur impossibile.* Patet: quia omnia entia, quæ in entis rationis conceptu ab Herice ponuntur, sunt vera & realia. Unio illorum extrinseca est vera & realis. Et res, quæ objectivè & intrinsecè uniri nequeunt, possunt formaliter & extrinsecè (puta, in mente, aut in linguâ) conjungi.

Censura de Hericæ Sententia.

CLXXXI. De rationis ratiocinantis distinctione asserta à Nominalibus.

Dico Quintò. *Sicut datur in Grammaticâ verborum & non rerum Conjunctio, sic potest ad Nominalium mentem dari in Logicâ verborum, & non rerum Disjunctio.* Et hoc probari à pari potest: quoniam nulla apparet disparitas.

Conjunctio Grammatica non est rerum, sed vocum.

De verborum Conjunctione jam diximus. Quia, quando dicimus, *Julius Cæsar, & Carolus V. fuerunt Imperatores*, dictio *&* est Conjunctio Grammatica, & non conjungit Personas per illa nomina significatas, nam ipsæ longo intervallo loci & temporis differunt, sed conjungit vocabula; & si sic loqui velis, Personas vocaliter & extrinsecè copulat: non enim in se ipsis, sed in suis nominibus, jungit.

Distinctio Formalis in Nominalium Schola est extrinseca, desumiturque à nominum significatione.

Et de verborum Disjunctione aliquid per Analogiam subscribamus. Profectò quando dicit Ochamus, *Principium sentiendi in Homine distinguitur ab intelligendi Principio*, vel breviùs, *Animal distinguitur à Rationali*, non res, sed nomina tantùm distinguit. *Profectò non distinguit res:* quoniam, sicut in Triangulo Sphærico Triangularitas & Sphæricitas, realiter idemtificari nequeunt; sic in Homine Animalitas, & Rationalitas realiter distingui non possunt, *Distinguit autem verba*, quoniam, sicut in illa Propositione, *Julius Cæsar, & Carolus V.* &c. conjungit nô res sed dictiones Grammaticus; sic in istâ, *Animal est Rationale*, non res sed nomina distinguit Logicus; &, si fortassis res, non eas distinguit, ut sunt in se: sed prout his nominibus significantur. Et hæc in Nominalium gratiam adnotasse sufficiat.

§§§§§

QUIN-

QUINTA.

CLXXXII.

Quo modo, & quando fiat Ens rationis?

FIT *Ens rationis* (1) *quando duæ res realiter incomponibiles objectivè ab Intellectu componuntur.* (2) *Si Unio, quâ illa conjunguntur, sit extrinseca, & ex parte actuum Intellectus se teneat ut dicebat Herice, facere entia rationis potest Intellectus Humanus.* (3) *Si autem, ut communis asseverat Sententia, Unio, quâ illa (incompossibiles res) conjunguntur, sit intrinseca, & ex parte Objecti se teneat (puta, si Intellectus, quando dicitur Triangulum Sphæricum concipere, censeatur apprehendere, quòd Triangularitas & Sphæricitas identificentur inter se) non habet vires Intellectus Humanus ut entia rationis efficiat.*

An Unio in illo sit extrinseca?

An sit intrinseca?

Probatur, quo ad singulas suas partes Conclusio.

Habet tres partes hæc Conclusio. Constat satis ex dictis Primæ Veritas; Et constat etiam esse veram Secundam; quia res, quæ dicuntur concipi vel intelligi, seorsim possibiles aut existentes sunt; & extrinseca illarum unio & conjunctio, sunt possibiles. Tertia duo asserit, alterum esse communem Sententiam, quæ illo modo ens rationis intelligit; & alterum, ens rationis, illo modo explicatum, humanitùs non posse fieri.

Communes Thomistarum Sententias semper Complutenses propugnant.

Illud prius constat ex Authorum consensu, nam Complutenses, qui putant se omnium Thomistarum ore loqui, *in Logic. disp. 2. quæst. 2.* §. *1. num. 9.* sic inquiunt. *Essentiam entis rationis consistere, in entitate fictâ, ad modum formæ intrinsecæ objectæ denominante.* Et nomine *Fictæ entitatis* intelligunt, rem, quæ sit subjectivè impossibilis.

An sint possibilia Entia rationis, qualia Opinio communis propugnat?

Hoc posterius, licèt sit contra plurimos, tuentur expressè Vallius *controvers. 10. Physic.* Bernardus Mirandulanus *in Expositione Prædicament.* Spinula *disp. 4. de ente rationis sect. 2. art. 3. apud Bonifacium Bagattam in Logic. disp. 2. sect. 1. nu. 5.* & Vallesius (si ipse fortè à Vallio distinguitur) *qu. 1. Philosoph. apud Complutenses in Logic. disp. 2. qu. 1.*

An plerique Doctores, qui putant se propugnare Entia rationis, entia liguæ propugnent?

[Et quidem (N.B.) pro hac nostrâ Sententiâ auderem plerosque omnes Autores, qui se oppositam habere existimant, confidenter citare; ita enim sua Asserta involvunt & evolvunt ut potiùs quàm adstruere, illa videantur impugnare & refellere, Arriaga in ipsomet Cursûs Philosophici fine. [Rogabis. *Quid ergo est illud distinctum esse Objecti?* Respondeo, Nihil reale; sed præcisè est homo fictus, equus fictus, &c. quod non potest amplius declarari; nec enim quærenda est aliqua entitas in eo quod est purum nihil. Et fortè aliquibus fit difficile ens rationis, quia existimant se in eo aliquid reale reperturos.] Unde sic poterit aliquia argumentari. Negatio à parte rei est purum nihil. Quod objectivè ab intellectu attingitur, quandò illa cognosci dicitur, est, ut inquit Arriaga, purum nihil. *Ergo* non est ens rationis: id enim non resultat quando nihil cognoscitur ut nihil, sed quando ut aliquid.

Verùm, qui dicit se côcipere ens rationis, concipiat nihil?

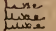
CLXXXIII.

Quæruntur opportuna vocabula, ut duo Entium rationis genera inter se distinguantur.

ENtia rationis, ut vidisti, ad duo genera, seu classes reduximus: nam, licèt in omnibus duæ res incomponibiles uniri debeant, in alteris Unio est ipsis rebus incomponibilibus extrinseca, & consistit in actu Mentis illas simul intelligente: in alteris est intrinseca, & se tenet ex parte Objecti, & consistit in Unione verâ, & reali intellectâ (nam unio quoad quiditatem ficta, nequit concipi) & positâ ubi non potest esse. Superest, ut convenientia adiignemua vocabula, ut unum ab alio distinguamus; aliàs enim loqueremur æquivocè, & Auditor nesciret, de quo ente rationis intelligi deberet Resolurio.

De Adjectivis Propriis & Metaphoricis.

Hìc me profectò juvaret Lingua Assyria, quę addita particula no, vera & propria à suis Substantivis adjectiva deduci:: & addito noio, metaphorica: quam obrem ſ: maio ipsis *Cælũ* est. ſ maiono, *res, quæ est vera calestis*, & ſ: maionoio, res, quæ non est *re vera calestis, sed rebus calestibus similis*. Unde, cùm entia rationis, non sint vera *Entia*, sed veris similia, in hac possent linguâ nomina convenientia sortiri. Sed, quia Chaldæa à nostrâ Hispaniâ nimis distat, & Græcia, & Latinum intersunt, ab illâ, nomina opportuna sumamus.

In Legitimum & Illegitimũ Ens rationis à Latinis dividitur.

Sanè *ens rationis*, in quo (sic præscribente Herice) Unio est extrinseca; quod, quia secundum leges Intellectui humano à Naturâ præscriptas, potest concipi, Latinè *Legitimum* vocari poterit. Alterum autem ens rationis, in quo (sic jubente opinione communi) Unio est intrinseca & se tenet ex parte Objecti; & quia secundum Intellectûs humani vires à Naturâ concessas nequit concipi, *Illegitimum Spurium*-que (aut certè, si hæ dictiones non placeant, *Fictitium*) nominari poterit.

à Græcis in παρὸν & ψευδόν.

Præterea ens rationis Legitimum Græcè dicatur Παρόν, & Illegitimum vocetur Ψευδόν. Et, ut nomina intelligas, ad eorum fontes, originesque recurramus.

Porrò ὁ παρών, ἡ παροῦσα, τὸ παρόν. Participium est Verbi πάρειμι, quod ex Præpositione παρὰ, εἰμὶ, Verbo Substantivo componitur. Nota est Verbi εἰμὶ significatio æquivalet enim Verbo Latino *sum*: at Præpositio παρὰ minuir significationem: nam quæ priùs erat propria, posteà in impropriam seu in metaphoricam transit.

Verbum Δοκέω (cujus Futurum in σω, & in ξω desinit) est *opinor*. Unde Δογμα, & Δόξα *Sötētia*, & Δοξάζω, *judico*. Et additâ Præpositione Πάρειμι, *Sum metaphoricè, Existeāti sum similis*. Et talis essendi modus, apud Oratores convenit advocatis. Hinc Παράδοξον, frequentissima est dictio, quæ significat quandam Propositionem [*] est Propositio quædam, quæ tametsi nec sit δόγμα, nec δόξα, Assertio vera & certa, præsetert Veritatis & Certitudinis quamdam similitudinem. Παρὸν igitur, erit *ens rationis legitimum, quod licet non sit verum ens, fert præ se tamen veri & categorici similitudinem*. Unde παρὼν χρόνος, *Quod est simile tempori*; & hoc *Tempus rationis*, seu *Tempus imaginarium* potest nomine à Philosophis significari.

[*] De Paradoxis Stoicorum scripsit librum tarissimum Cicero. Et quia in eo vox παράδοξον *ita accipitur, ut significet propositionem, quæ primo aspectu est falsa, & postea præter expectationem esse vera suadetur. Sic illud rationis Ens* παρὸν *vocari poterit, quod tametsi primo adspectu impossibile sit, contra multorum opinionem & expectationem ostenditur esse possibile.*

De Ente rationis illegitimo.

Alterum vocabulum; nempe, Ψευδόν, quo *Ens rationis fictitium* significari jussimus dilucidemus.

Quo modo Græcè possit denominari?

Ψεύδω est idem quod *fallo*, unde Ψευδὴς *fallax*: Et in compositione, Ψευδοπροφήτης, *fallax Propheta*; Ψευδομοναχὸς, *falsus Monachus*; & Ψευδόδοξον, *Assertio falsa*: quæ etiam vocari solet Ψευδὴς λόγος.

Ergo

Prodest vocabulorũ distinctio, ut λογομαχίαι, & aequivocationes tollantur.

Ergo Ψεύδομαι erit idem ac Ψευδῶς εἰμὶ, *falso sum*. Et Ψευδόν, idem prorsus erit ac τὸ Ψευδῶς ὄν, *Falsum ens*.

Invenimus ergo convenientia vocabula, ut illa duo genera entium rationis dispescere-mus: aptè enim *Legitima* πάροντα, & *Illegitima* Ψεύδοντα poterunt nuncupari.

SEXTA.

CLXXXIV. Entia rationis aequè ac entia realia, in tribus statibus possunt considerari.

ENtia rationis ficititia, sive Ψεύδοντα, si darentur, in tribus deberent statibus considerari. Primò secundùm esse quiditativum. Secundò, secundum Esse Passibile, quod antequam essent, habebant. Et Tertio secundum Esse existentiale quod nunc habent.

Habet essentiã quidquid definitionem: & contrà.

Prima pars Cõclusionis demonstratur clarissimè; Quia ens rationis, quidquid illud sit, habet propriam Definitionem. Ergo & propriam essentiam; nam Definitio est oratio rei essentiam exponens. Ergo secundum suam essentiam potest intelligi & considerari. Et haec dixero P. Philippo de Sanctissimâ Trinitate, & aliis Viris doctis consentiens. Ipse enim *in Summa Philosoph. part. 1. quaest. 2. art. 2.* hanc Conclusionem defendendam adsumit. *Essentia entis rationis non consistit in denominatione extrinsecâ praecisè, sed in hoc, quòd, cùm nihil sit in re, habeat esse objectivè in intellectu.* Et posteà, ut hanc posteriorem partem Cõclusionis persuadeat, sic scribit [Probatur ex Definitionibus entis rationis communiter acceptis, &c.] Et post adductas Definitiones, quae omnes suum evincunt intentum, addit. [Tale ens, quod cùm nihil sit in re, habet tamen esse objectivè in intellectu, opponitur Nihilitati: quod enim est omninò nihil, nullum habet esse in se, nec objectivè in intellectu. Et aliunde illud ens non est ens reale, ut ex se patet; nam ens reale habet esse in re, sive à parte rei. Ergo est ens rationis, quod est medium inter ens reale, & purum Nihil, &c.]

An Ens rationis sit quaedam extrinseca denominatio?

Vtrùm Ens rationis sit quid medium inter Nihilum, & Ens reale?

Stando igitur nostrae Dialecto Metaphysicae, illud *Esse quiditativum*, quod ens rationis, si daretur, haberet, non esset Sare, id enim convenit entibus realibus; sed esset Saire, *Esse quoddam quiditativum imperfectum*.

An Saire entibus rationis conveniat?

Secunda pars ostenditur: quia, si Petrus nunc facit ens rationis, nunc fit ens rationis à Petro. Ergo illud quod nunc fit, ab aeterno suo modo possibile & futurum fuit.

An entia rationis Existentiã objectivam, Possibilem, Futuram, Praesentem, & Praeteritam, habeãt?

Et Tertia ab his, qui entia rationis admittunt, nullo negari modo potest.

Secundam Conclusionis partem *loc. cit. columni.20.* de entibus rationis Dialecticis esse veram asserit Lalemandetius; inquit enim. [Notabis plerosque, Recentiores decipi malè intelligentes illud dictum commune, *Ens rationis non habet esse nisi objectivum, nec est, nisi dum actualiter cognoscitur ab intellectu, seu habet tantùm esse cognitum*. Falluntur, inquam, nec adverterunt doctrinam Soncinatis, & Petri Nigri *loc. cit.* dicentium, quòd dum dicimus ens rationis habere tantùm esse objectivum, aut esse cognitum, non sic est intelligendum, quasi non sit entia rationis, nisi dum ex apprehendit intellectus, aut dum ipsi actualiter objiciuntur; hoc enim meritò ajunt esse falsum, quando intellectus dicit quòd paries sit albus, relatio aut denominatio subjecti convenit parieti, etiamsi intellectus non apprehendat illam relationem aut denominationem, imò quamvis non consideret ipsum parietem sub ratione Subjecti, nec albedinem sub ratione praedicati. Sic ergo intellige, *Ens rationis tantùm habet esse cognitum*, idest, nunquam ens rationis est, nisi illud intellectus apprehendat, aut objectum reale, ad quod ens rationis consequitur.]

Ens rationis, quod hodie concipitur, heri, antequam conciperetur, erat conceptibile, & concipiendum: & cras, quando jam nõ concipiatur, dicetur fuisse aliquando conceptum

CLXXXV. Enti rationis Complutenses negant esse possibile, & quiditativum.

SAnè ab hac Sententiã, quae in entibus rationis *Esse quiditativum* quale, quale, (hoc est Saire) ac propterea *Esse possibile* admittit, se *ubi sup.* Complutenses subducunt; *objiciunt enim sibi Primò*. [Ens rationis, antequam cognoscatur, non est Ens; Ergo antequam cognoscatur, non est cognoscibile. Patet consequentia; quia cognoscibilitas est passio entis. Ex quo ulteriùs sequitur ens rationis unquam cognosci. Nam quomodo cognoscetur id, quod non est cognoscibile priusquam cognoscatur?] *Et objiciunt secundò* [Quidquid attingitur per intellectum possibilem praesupponitur factum intelligibile per intellectũ agentem: Sed ens rationis, antequam actu cognoscatur, non praesupponitur cognoscibile, ut probatum est: Ergo nequit terminare cognitionem & habere *esse* per illam.

Contra suam doctrinã duas Objectiones proponunt.

Vtrùm Entia rationis antequàm cognoscantur actu, potentia sint cognoscibilia?

Non sunt contemnendae istae Objectiones; nam, ut video, à Complutensibus non dissolvuntur. Ad priorem enim responsuri, Antecedens concedunt: Ex quo tamen non infertur, quòd ens rationis sit absolutè incognoscibile: sed solùm quòd non sit in se ipso priùs cognoscibile, quàm cognoscatur in actu. Quod ideò est; quia actu cognosci est de ejus essentiã; & quando actus est de essentiã entis, possibilitas non praecedit actum in eodem ente. Sicut quia existere est de essentiã Dei, ideò in eo possibilitas non praecedit existentiam.

Non autem valet haec Responsio, quoniam supponit id, quod quaeritur. Supponit enim *actu cognosci esse de Essentiã entis rationis*, quod à Lalemandetio negatur. Nam, sicut actus ille Intellectûs, antequam esset, fuit possibile, sic etiam hujus actûs objectum, antequam actu cognosceretur, erat cognoscibile. Vel dicito, An-non haec Propositio in sententiã communi sit vera, *Possibilis est actus intellectûs, qui Hircocervum concipiat*? Ergo, sicut intellectioni actuali objectum actualiter cognitum correspondet: ita similiter intellectioni possibili objectum possibiliter cognitum (sive objectum cognoscibile) correspondebit. Stat ergo, *actu cognosci* requiri, ut ens rationis existat de facto objectivè: ut autem existere objectivè possit, sufficere, *quòd sit cognoscibile*.

Non est legitima Responsio, in qua supponitur, quod impugnatur.

Cognitum actuali cognitioni respondet: & Cognoscibile cognitioni possibili.

Praetereà ex responsione à Complutensibus exhibitã, suae sententiae firmiorem possunt probationem Adversarii deducere. Quoniam possunt instare. Repugnat aliquid heri non fuisse, & esse hodie, quod heri non fuerit futurum, aut etiam ab aeterno possibile. Sed, per vos, ens rationis, quod hodie fit, heri non erat nec ab aeterno fuit possibile (nam de ejus essentiã est actualiter cognosci, & objectivè existere.) Illud igitur quod ens rationis dicitis, est in suomet genere impossibile.

Retorquetur Complutensiũ Responsio.

Et

Et non ſcio, cur ad Dei exiſtentiam recurrunt, ut eſſentiam Entis rationis dilucident. Nam ex ipſomet exemplo, contra illos fortiſſimum poteſt argumentum formari: ſic enim poſſent Adverſarii diſcurrere. Si Deus haberet principium finemque: hoc eſt, ſi fuiſſet tempus, in quo Deus non erat, & venturum eſſet tempus, in quo Deus non foret, de eſſentiâ Dei actualis exiſtentia non eſſet: ſed antequam eſſet, fuiſſet poſſibilis & futurus; & poſt eſſe deſineret, eſſet præteritus. At ens rationis actu in intellectu Petri exiſtens, habet principium, finemque, nam fuit tempus, in quo nondum erat, & erit tempus, in quo jam non erit. Ergo antequam eſſet, futurum, & poſſibile erat; & cùm jam eſſe deſinat, erit præteritum.

Quæ de Dei exiſtentia dicuntur, contra rationis Entia militant.

Tranſeamus ad Objectionem alteram, videamuſque, quo illam modo Complutenſes diſſolvant. Reſpondetur (inquiunt) quòd intellectus cognoſcitivus non comparatur ad Ens rationis per modum paſſi, aut paſſibilis, ſed potiùs per modum agentis; ſiquidem illud producit, & facit ſimul actu cognoſcibile, & cognitum. Et ideò Ens rationis non ſupponitur actioni intellectûs poſſibilis; neque per ſe & ratione ſui petit operationem Intellectûs agentis, ſed propter illa objecta realia ad quorum ſimilitudinem cognoſcitur,] Sed hæc Reſponſio non videtur ſufficere, nam (quidquid ſit de Intellectûs Agentis, Poſſibiliſque diſtinctione, quæ in Peripatu à Philoſophis univerſis admittitur) redit Argumentum contra alteram Objectionem formatum, Nam ſi ille actus, quo Ens rationis cognoſcitur, priùs potuit exiſtere, quàm exiſteret: etiam illius actus objectum, priùs potuit cognoſci, quàm de facto cognoſceretur.

Vtrùm Ens rationis antequã ſit, ſit poſſibile?

Videtur ficta ab Ariſtotele Agentis & Poſſibilis Intellectus diſtinctio

Stat igitur, ſicut in Entibus realibus **ſare** & **ſere** (eſſe quiditativum & eſſe exiſtentiale) diſtinguitur: ſic ſimiliter in Entibus rationis, ſi darentur, diſtingui debere **ſaire** à **ſeire** (eſſe poſſibile objectivum ab eſſe actuali objectivo) eſt enim inintelligi, quod aliquid ſit, quod non erat, & hoc non fuiſſe poſſibile antequam eſſet.

Omnia, quæ inceperunt eſſe, antequam eſſent, fuerunt poſſibilia.

CLXXXVI.

*] *Illud* eſt, *quiditatem, & non exiſtentiam importat.*

OBjectionem & Reſponſionem præcedentem, P. Philippus à Sanctiſſimâ Trinitate (*loc. cit.*) hauſit à Complutenſibus: hoc enim contra ſe Ratiocinium præmittit. [Ens rationis antequam cognoſcatur, non eſt [non habet ullum eſſe quiditativum] aliàs eſſet Ens reale, nec ſolùm [*] haberet eſſe objectivum; Ergo non datur Ens rationis: Patet Conſequentia: Nihil enim cognoſcitur, niſi præſupponit primum; & actualis cognitio intellectus poſſibilis ſupponit cognoſcibilitatem objecti factam per intellectum agentem: Sed nihil eſt cognoſcibile niſi ſit; quia cognoſcibilitas, ſive veritas (idem enim ſunt) eſt proprietas entis, & proprietas ſupponit eſſentiã, Ergo non datur ens rationis.] Hoc eſt Argumentum, quod contra doctrinam ſuam P. Philippus objicit. Videamus qualiter illi reſpondeat: &, an ejus Reſponſio ſatisfaciat.

An omnia, quæ de facto cognoſcuntur, antequam cognoſcerentur, fuerint cognoſcibilia?

Dicendum (inquit) eſt quòd ens rationis, quia per ipſum cognoſci, & non aliter [a] fit & exiſtit, ideò ſimul cognoſcitur, & eſt cognoſcibile; quia quando actus eſt de eſſentiâ rei, ut patet in Deo, non ſupponit in eâ potentiam, nec fit cognoſcibile per Intellectum agentem, cujus officium eſt objecta materialia facere actu intelligibilia per abſtractionem ſpecierum intelligibilium à phantaſmatibus, quod non competit enti rationis, unde nec ejus actionem præſupponit; ſed fit per intellectum poſſibilem modo explicato, reſpectu objecti materialis ſe habeat tantùm ut patiens, ex quo denominatur poſſibilis, ſive paſſibilis.]

a] *Vera eſt hæc Propoſitio, ſi eſt, & exiſtit ſunt idem. Cæterù, ſi eſt importet exercitium eſſentia, erit falſa, Ens enim rationis à cognitione habe.* **Seire** *imperfectè, ſeu objectivè exiſtere) at verò* **Saire** *(illud eſſe quiditativum imperfectum, quod habere dicitur) aut non habere debet, aut debet aliunde recipere.*

At (quod pace Optimi Amici dixerim) hæc Reſponſio non placet. Supponit enim id, quod quæritur; quoniam non ſubſiſtit illa propoſitio cauſalis. *Ens rationis, quia per ipſum cognoſci, & non aliter fit, & exiſtit, ideò ſimul cognoſcitur & eſt cognoſcibile.* Non ſubſiſtit, inquam: quia in ente rationis id quod cognoſcitur, & ipſummet cognoſci, eſt conſiderandum. Id quod cognoſcitur à cognoſci, & à cognoſcere diſtinguitur. Nam quando quis Hircocervum intelligit: datur Intellectio, quæ eſt actus mentis, qui Hircocervum imaginatur: datur Hircocervus conceptus, qui objectivè exiſtit, & illam Intellectionem terminat, & datur *fieri* hujus objecti, quod eſt cognoſci: nempe, denominatio ab activâ cognitione deſumpta. Quæ omnia ita ſunt vera, ut cogar iterum producere P. Georgium de Rhodes *in Philoſophiæ Peripateticæ lib.1.diſp.2.qu.1.ſect.2.pag.16.b.* dicentem *Nullam eſſe cognitionem cui non correſpondeat aliquod objectum: ſi enim cognoſco aliquod objectum, quod dicitur objectum cognitionis.* Quâ doctrinâ, repetitâ, & præmiſſa, hæc Aſſerta ſubſcribo.

CLXXXVII. Patrem Philippum etiã poſt fatum veneratur Caramuel.

Quænam in Ente rationis veniant conſideranda?

Primum. Calor in ligno (ſi rem benè perpendas) non fit per fieri, ſeu calefieri [b] ſed per facere, ſeu calefacere. Quia calor productus eſt ſubjectum τ8 *fieri*, ſeu *calefactionis paſſivæ*. Ergo ens rationis non fit per fieri, ſeu cognoſcere; ſed per facere, & cognoſcere, fit. Ergo Ens rationis eſt ſubjectum τ8 *fieri*, & τ8 *cognoſci*. Ergo eſt priùs. Suum igitur **ſaire** (eſſe quiditativum, quale, quale) à cognitione non dependet; ſed ſuum **ſeire** (eſſe exiſtentiale objectivum) provenit ab intellectione.

An *fieri* ſit poſterior re facta?

Subjectum eſt prius quàm ejus forma.

b] *P. Rodericus Arriaga, quem multi ſequuntur, ſubjecta in Paſſo* τὸ fieri, *& illud putat ante rem factam eſſe: unde Creationi cùm non poſſit habere Paſſum, aut Subjectum, cui inhæreat, concedis adhæſionis ſubjectum. Tu autem dic, Creationem activã eſſe Scientiam Dei, per Divinam Voluntatẽ applicatam. Ejuſque terminum eſſe creaturam productam. Et Creationem paſſivã eſſe relationem ad Creatorem, rei creatæ inhærentem.*

Secundum. Hæc, quæ paſſim auditur Definitio, *Ens rationis eſt, cujus eſſe eſt cognoſci*, ſi benè intelligatur, eſt bona. Et benè intelligetur, ſi illud *eſſe*, non ſit **ſaire**, ſed **ſeire** hoc eſt, non ſignificet eſſe quiditativum, ſed exiſtentiale tantummodò. Quoniam rationis entia ab intellectione exiſtentiam objectivam participant: eſſentiam autem cognoſcibilem habent ab omni humano intellectu independentem. Sed à quo illam recipiunt? Quæſtio eſt gravis: & decidetur Concluſione ſequenti: nempe num.189.

Entis definitio explicatur.

Tertium. Illa verba, *Ens rationis ſimul cognoſcitur, & eſt cognoſcibile*: nam æquipollent his, *ſimul cognoſcitur, & incipit eſſe cognoſcibile*, ſunt falſa. Quia ſicut hæc Propoſitio, *Homo eſt Ens cognoſcibile, & realiter producibile*, eſt æternæ veritatis: ſic etiam hæc *Hircocervus*

An Ens rationis priùs cognoſcibile ſit, quàm cognoſcatur?

ous est ens cognoscibile, sed realiter improducibile.

CLXXXVIII. An in hoc, inter Entia rationis Logicalia, & Phantastica adsignanda sit aliqua differentia?

HANC doctrinam, quæ in ipso ente rationis (si detur) Saire, & Seire (*Esse quidditativum, & esse existentiale*) distinguit: asseritque intellectum humanum, cùm dicitur facere ens rationis, non faimere (non facere illam essentiam objectivam) sed feimere (*facere, quòd objectivè existat*) ego debere assero universim admitti. At illam Lalemandetius loco citato restringit ad Entia rationis Dialectica: illam enim admittit in Secundis Intentionibus Logicis: at in cæteris entibus rationis (quæ *Phantastica* appellat) opinatur essentiam ab existentiâ non distingui. Unde discurrit sic. [Concedo Entia rationis chimærica nō esse, nisi dum ea intellectus actualiter considerat, etsi enim cornua cervi cum pectore bovis, & pedibus hominis conjungā, sitque ens rationis chimæricum, illud tamen non habebit diuturniorem existentiam, nisi quatenus, & quamdiu intellectus actualiter facit illam compositionem: quamvis enim cognoscat cornua cervi, pectus bovis, & pedes hominis, non resultabit tamen ens rationis, sed necesse est, ut ea simul conjungat, idque per intellectum; at in Entibus rationis Logicis longè aliter res se habet, ex eo enim quòd intellectus cognoscat naturam humanā abstractam in ordine ad sua inferiora, statim resultat Ens rationis, quod dicitur *species*, & licèt intellectus actualiter non cognoscat speciem, species tamen erit ens rationis, ut nisi actualiter cognoscat, & conjungat prædictas partes, ex illis non resultabit illud Ens rationis chimæricum, resultabit verò Ens rationis Logicum ex prædictâ cognitione naturæ humanæ; etsi ipsummet directè non cognoscitur, sed quid aliud nimirùm, ut dixi, res cognita, ex quâ pullulat. &c.] Hæc ille.

N. B. Ego sanè si censuissem à Lalemandetio, aliter Entia rationis Logica à Chimæris distinguerem. Oportere illa in divisione; ista in compositione consistere: utraque enim impossibilis est: quoniã loquendo realiter, quàm impossibile est hinnibilitatem rationalitati identificare, tam est impossibile inter animalitatem & rationalitatem identificationem auferre. Erg. Ens rationis Chimæricū in impossibili cōpositione; & Ens rationis Logicū in impossibili divisione consistit. At quod realiter impossibile est, per intellectum fieri potest. Et, si semel admittatur hypothesis, cætera necessariò sequuntur.

At hæc omnia videntur seire (*esse existentiale*) concernere, cùm de saire (de *esse quidditativo*) in particulari sit sermo.

Ex verbis Lalemandetii cōtra illum argumentum deducitur.

Ut autem ostendam, non in entibus rationis Logicis tantùm, sed etiam in Phantasticis prius esse τὸ saire, quàm τὸ seire utar ejusdem verbis, & ex illis meum formabo argumentum. Inquit ille. *Quamvis cognoscat cornua cervi, pectus bovis, & pedes hominis, non resultabit Ens rationis* (actuale) *sed necesse est, ut ea simul conjungat, idque per Intellectum*. Subsumo. Atqui, antequam fiat Ens rationis, cornua cervi, pectus bovis, & pedes hominis, sunt cognoscibilia, & per intellectum conjungibilia, ergo ens rationis Phantasticum antequam fiat, est factibile. Ergo antequam fiat, est possibile. Ergo habet quiditatem à propriâ existentiâ distinctam.

Est Ens rationis antequam cognoscatur, cognoscibile.

SEPTIMA.

CLXXXIX. De Causa Efficiente Entium rationis.

ENTIA *rationis, fictitia, nempe, ψευδοντα) si darentur, haberent suum* saire, *& suum* seire (*videlicet* Esse quiditativum, imperfectum, *&* Esse Existentiale imperfectum) *& secundum utrumque* esse, *deberent Causam habere.*

Est communis, & à plerisque omnibus affirmatur Philosophis. Et consultò *à plerisque* dixi; quoniam à Soncinate, & Petro Nigro negatur: & à Lalemandetio distinguitur: jubet enim ut Efficientem Causam indirectam, non autem directam Entia rationis habeāt: & posteà satis confusè utriusque Causæ differentiam exponit. Et *Primò*, agendo de seire (*esse existentiali imperfecto*) probatur clarissimè nostra Conclusio.

Quinam eam concedant, & quinam illam negent?

Quia quidquid existit, & tamen distinguitur à Deo, debet Causam Efficientem habere. Sed existere Entia rationis dicuntur, & ipsa non sunt Deus. Debent igitur, si existunt, Causam Efficientem habere.

Excepto solo Deo, omnia, quæ existunt, ab aliqua Causa Efficiente proveniunt.

Prætereà. Illud, quod aliquando existit, & aliquando non existit, necesse est, ut suum esse, aut existere, illud ab aliquo Efficiente recipiat. At ens rationis, quando intelligitur habet *esse*, & quando non intelligitur, illud non habet. Ergo necesse est, ut (illud seire) illud *esse*, quod habet (quale, quale illud sit) ab aliquo Efficiente recipiat.

Omnia, quæ contingenter existunt Causam habent.

Sed à quo? Suum Seire (*esse existentiale imperfectum*) ab intellectu ens rationis recipere, communis asseverat Opinio. P. Joannes Lalemandetius *in Metaph. disp. 4. p. 2. column. 82.* ab Imaginativâ; & *column. 84.* à Voluntate Entia hujusmodi posse formari asserit, & monet, quæ à voluntate fiunt, non debere *Entia rationis*, sed *Entia Voluntatis* vocari. Ergo, quæ ab Imaginativâ fabricentur, *Imaginationis Entia* nominabuntur. Nos autem, quia similia entia nec ab Imaginativâ, nec ab Intellectu, nec à Voluntate posse fieri in Metalogicâ nostrâ statuimus; & tamen linguâ dici posse affirmamus, *Entia Linguæ* (priùs ignora, & inaudita) in Scholas induximus, definivimusque *ea consistere in duabus incomponibilibus formalitatibus, quæ nec realiter divinitùs, nec intentionaliter humanitùs; sive per Imaginativam, sive per Intellectum, sive per Voluntatem, queant conjungi; & tamen verbaliter conjunguntur de facto.* Et talia Linguæ monstra sunt *Homo irrationalis, Triangulus Sphæricus, Tenebræ coruscantes.*

De Entibus rationis.

De Entibus imaginationis.

De Entibus Voluntatis.

An dentur, & quid sint Entia linguæ?

Et *secundò*, agendo de saire (*esse quiditativo imperfecto*) non habere Causam efficientem humanam, certum est. Utrùm autem rationis entibus impertiatur Deus illud saire, quod habent, inferiùs decidetur.

An Saire Entium Rationis habeat Causam?

SED in quo Intellectio, aut humanus Intellectus genere ad Entis rationis seire seu esse existentiale imperfectum concurrit?

CXC. In quonam Causæ genere ad Entia rationis fabricam, Intellectus cōcurrat?

Edisserit Quæstionem hanc Lalemandetius *ubi supra*, & non sine ingenii laude P. Antonius Bernaldo de Quiros *in Cursûs Philosoph. tr. 7. disp. 107. sect. 6.* ubi sic scribit. [Ut pleniùs dicta intelligantur, explicandus est modus, quo causatur ab intellectu ens rationis, seu in quo genere concurrat cognitio ad illud efformandum: &c.] Quæstioni sic propositæ per singulas Causas discurrendo, respondere potuisset; at solùm Formalis, & Effectricis meminit; supponit enim in Entis rationis conformatione non posse Intellectionem, ut Causam Materialem, aut Exemplarem, aut Finalem concurrere.

De quocumque genere Causæ quæstio moveri poterit.

Supponit primò, & benè Bernaldus, Ens rationis, nec Causam materialem, nec Subjectum habere. Subscribit D. Thomæ *opusc.* 48.

An Ens rationis Subjectum, aut Causam materialem habeat?

48.*ar.*2.contra Scotum *in Logicâ qu.*9. *&* 11. *de Universalib.* Scoto subscribit Lalemandetius *in Logic.disp.*2.*p.*2. *column.*32. sequenti ratiocinio confidens. *Quod nullibi est, nullo modo est. Sed ens rationis aliquo modo est. Ergo alicubi est.* Et hoc argumentum esse elumbe pronuncio, nam **fare** cum **fere** (*Esse quidditativum* cum *Esse existentiali*) confundit. Creaturæ enim Possibiles & Futuræ nullibi sunt (**fent**) & tamen aliquo modo sunt: quoniam utræque *sunt*, hoc est, **sont**, & Futuræ *sunt*, hoc est, **sunt**. Vide Aversam *quæst.* 1. *de Ente rationis.* Masium *sect.*3. *qu.*4. Petrum Nigrum, Soncinatem, &c.

An Possibiles & Futuræ Creaturæ sint alicubi?

Supponit secundò Ens rationis nullam Causam Exemplarem habere: hæc enim causa in suo conceptu dicit similitudinem, & inter Possibile & Impossibile nullam rursus datur similitudo. Et hanc debent propugnare sententiam, qui docent Ens prout in Reale, & Rationis dividitur esse æquivocum, quibus Soncinas 4.*Metaph.qu.*5.Bañes *in* 1.*p.qu.*28.*art.* 1. & alii Thomistæ subscribunt. At Complutenses, qui desiderant D. Thomæ exactè propugnare sententias *in Logic. disp.* 12. *qu.*2. §.1. *num.*8.sic scribunt. [Dicendum est, Ens non esse purè æquivocum respectu Entis Realis, & Rationis. &c.] Et hanc Resolutionem dicunt esse Aristotelis 4.*Metaph.cap.*2.& propugnari à S.Thomâ *ibid.&* *qu.*2.*de Veris. art.*11. *ad* 5. & eam probant his verbis. [Ens rationis fit, & cognoscitur ad modum Entis realis. Et quidquid de ente rationis dicitur, explicatur per respectum & proportionem ad ens reale. Ergo ens non dicitur purè æquivocè de illis: Patet Consequentia: nam inter æquivocata, ut talia, nulla attenditur proportio, aut similitudo. &c.] Ex quibus subinferri posset ens reale esse exemplarem entis rationis Causam; nam ens rationis præsefert entis realis quamdam similitudinem.

An Exemplarē Causā habeat Ens rationis?

An Ens respectu Entis realis & rationis sit æquivocum?

An Entibus realibus sit simile?

Supponit tertiò Ens rationis Causam non habere Finalem. At hoc negare poterunt universi, qui ens rationis esse Logicæ Objectum pronuncient. Et ipsi sunt Aristoteles 4. *Metaph.cap.*2. & D.Thomas *ibid.lect.*4. quos, ut Masius *de object.Logic.sect.*1.*qu.*3.& Complutenses *in Log.disp.*1.*qu.*2.§.2.*nu.*9. testantur, sequuntur universi Thomistæ. Isti igitur negare Bernaldi Resolutionem possent, dicendo, Logicum, ut dirigat Mentis operationes, Entia rationis, hoc est, secundas intentiones considerare. Et hæc doctrina expressè traditur à Complutensibus *ubi supr.*§.4.*num.*13.in Logicâ distinguentibus Objectum à Fine. Objiciebatur enim ipsis D. Thomæ autoritas ex *primo ethic.* desumpta. & [Respondetur, inquiunt D. Thomam, non loqui de Objecto Logicæ, sed de ejus Fine, qui est dirigere actus rationis: quem finem adsequitur per notitiam proprii Objecti: scilicet Secundarū Intentionum. &c.] Ergo Secundæ Intentiones, seu Entia rationis, habent Causam Finalem.

An Ens rationis Causam Finalem habeat?

De Objecto & Fine Logicæ.

An distinguantur inter se?

Quo modo finem suum adsequatur Dialecticus?

CXCI. Pergit ulteriùs, & examinaturus, An ens rationis Causam Formalem habeat, sic scribit. [Sunt, qui putent Intellectum concurrere in genere causæ formalis; quia cùm totum esse entis rationis sit *cognosci* [*] siquidem ad *cognosci* actus intellectus, seu cognitio concurrit ut forma, sicut ad *album* albedo, ad *fieri* effectio; ita ad *esse* entis rationis concurret ut forma, seu in genere causæ formalis cognitio, & hujus sententiæ est Spinula citatus & impugnatus *disp.*95.*sect.*5.Sotus *qu.*3.*Universal.art.*1. *dub.*2.*supra.nu.*30.

Verum Ens rationis Causam Formalem habeat?

[*] Iam exposui hoc Assertum dicens, Intellectionem dare Enti rationis **Seire**, *non* **Saire**, *hoc est, dare existentiam objectivam, non verò imperfectam quidditatem quam habet.*

Præcedentes Autores in suo sensu abundare permittens, transit ad effectricem Causam & sic discurrit [Communis sententia (ait) tuetur ens rationis causari à cognitione fingente in genere causæ efficientis: ita Suarez *disp.ult. Metaph.sect.*2.*num.*4.Scotus *qu.*4. *Universal.ad* 3.Conimbricenses *in Præfat.ad Prædicab. Porphyr qu.*6.*art.*1.Complutenses *disp.*2.*Logic.qu.*2 *num.*10.Comptonus *disput.*15.*Log.sect.*2.*num.*6. Moventur, quia [agendo de **Seire** (de esse imperfecto, & objectivo tantummodò) quod habet ens rationis, probat suam Resolutionē dicens.] *Primò*, Ens rationis non est à se. Ergo ab alio; esse autem ab alio arguit causā efficientem. *Secundò*, Ens rationis jam est (dum scilicet cognoscitur) & anteà non fuit: Ergo habet aliquam causam productivam sui & determinativam ut sit, quæ consequenter erit efficiens. *Tertiò*, Cognitio dum fingit ens rationis, non fingit seipsam, neque seipsā pro objecto respicit: ergo aliquid distinctum cum quo extrinsecè comparatur; extrinsecum autem ut tale causari nequit efficientissimè.]

An denique Ens rationis habeat aliquā Causam Efficientem?

Sed quia sumus adsueti Causas reales efficienter videre, quæ suis effectibus existentias subjectivas communicant, & enti rationis intellectus, objectivam, & non subjectivam impertitur, ut omnis æquivocatio auferatur, subjungit [explicatio hujus generis causalitatis sumenda est *ex disp.*95.*sect.*5. juxtà discrimen [*a*] existendi *subjectivè* & *objectivè*, quod ibi latè explicui. Nam, si loquamur de existentiā *subjectivâ* in rerum naturā, seu de eo, quod ponit ens rationis ex parte rei, quando dicitur objectivè existere, id indistinctum est à cognitione, [*b*] & consequenter, sicut ista efficienter causatur ab intellectu, ita & existentia entis rationis sic accepta: existentia autem *objectiva*, seu id, supra quod cadit denominatio cogniti, & existentis purè objectivè in intellectu, distinguitur quidem à cognitione, ut objectum nihil ponens ex parte rei, nec positivum, nec negativum absolutè loquendo sed *hypotheticè cum contradictione*, v.gr. id supra quod cadit denominatio *cogniti* dum affirmo: *existit substantia supernaturalis*: non est ipsa cognitio, aliàs non daretur *purè objectivè*, neque item est actu aliquod ens positivū reale existens, aut possibile; siquidem ut suppono cum verâ sententiâ, ea substantia impossibilis est re ipsâ. Rursus non est objectum illius propositionis negatio; nam, & hæc ipsa verè datur suo modo; & verè ex parte rei *non est*, talis substantia, ut dixi *num.* 7. *&* 13. Restat ergo, ut [**seire**] existentia talis substantiæ, supra quam cadit denominatio *cognita* sit objectum [*c*] quod si *poneretur physicè*, *implicaret*, ideòque solùm est hypotheticè ut condistinctè à cognitione, per ipsam autem redditur absolutè existens; non quidem *physicè*, sed *objectivè*, seu intentionaliter.

Duo sunt Causarum Efficientium genera.

a] Ecce duos modos existendi cognosci: nempe, subjectivum & objectivum: hoc est, perfectū, imperfectumq; quos nos **Sere**, *&* **Seire**, *ad tollendam æquivocationē, nominamus.*

b] Vnā res existens, & altera non existens (sicut etiam duæ res non existentes) habere possunt distinctionem quidditativam.

Ergo (quidquid dicat Bernaldus) Ens rationis ab illa cognitione, quā terminat, distinguitur quidditativè.

An sit possibilis Substantia supernaturalis? An talis Substantia cognita, sit Ens rationis?

Scholion.

Sed quia Substantiam Supernaturalem esse

c] Bernaldus igitur est, quod

cognoscitur, & ipsum cognosci in Ente rationis distinguit.

Cognitio ergo Enti rationis non dat Saire, *sed* Seire, *non dat essentiam objectivã, sed existentiam objectivam.*

ens rationis Bernaldus valdè confidenter affirmat, placet ex P. Sebastiano Izquierdo lineas subsequentes exscribere. Ipse itaque in *Operis Theologici tom.1.tr.8.disp.18.qu.14.propos.1.* sic inquit. *Si rationi standum sit, probabile est, non repugnare substantiam supernaturalem, cui visio beatifica, aut alia supernaturalia dona connaturalia sint.* Et posteà propos. sequenti subjungit. *Autoritas negantium possibilem substantiam supernaturalem, cui dona supernaturalia debita sint, nequaquam reddit improbabilem possibilitatem talis substantiæ.* Et hanc ipsam Propositionem probat [Quoniam soli moderniores Theologi hujusmodi possibilitatem negarunt, non item antiquiores, qui controversiæ hujus non meminerunt; sicut neque Patres Ecclesiæ, qui nihil docent tali possibilitati planè & manifestè contrarium. Ex Recentioribus verò non pauci viri graves, quorum mentionem fecimus num. 233. in eam apertè propendunt, imò palam, & impunè defendunt, quod ad probabilitatem ejus satis superque est.] In numero, ad quem nos remittit, hæc lego. [Pro affirmativâ verò sententiâ videntur stare, licèt dissimulent, Molina 1.*p.qu.*12.*art.*5.*disp.*2. & rursus *art.6.& in Concord.qu.14.art.13.disp.83. object.4.* Herice *disp.48.num.63.* Coninch. *tom.de Sacram.qu.76. art.7.num.118.* Albertinus *principio 1. philosoph. qu.3.* Clariùs Becanus 1.*p.cap.9. de visi.qu.5 nu.*4. cui apertè consentiunt Alarcon *tr.1. disp.2. cap.8.num.9.* Petrus Hurtadus *in manuscript. de visi.* Ripalda *disp. cit.* latissimè per totam defendens sententiam hanc affirmativã. Quam insuper tanquam valdè probabilem defendit Arriaga 1.*p.disp.*5.& si sequatur tandem oppositam: aliique tenent Recentiores, & ex antiquioribus Major *in 4. dist. 49. qu.4.* & Durandus *ib.qu.2.*]

An probabilis sit sententia, quæ asserit, substantiam supernaturalem Sare: hoc est, *habere quiditatem possibilem?*

Harum Sententiarum differẽtia, nec à Fidei articulis, neque à gravi ratione, sed à mera æquivocatione suboritur: nam singuli Scriptores Entis Supernaturalis *vocabulo rem diversam intelligunt.*

Octava.

CXCII. Vtrùm Entia rationis ab intellectione resultent?

R*Esolutioni præcedenti, quæ statuit Intellectũ Humanum in generè Causa Effectricis Entia rationis concipiendo producere, non militant Doctores illi, qui asseverant eadem entia rationis ab Intellectione resultare.*

Vtrùm affirmativa sit vera Sententia, & aliquos Patronos habeat?

Legis hanc Conclusionem, & antequam eam probare incipiam, te opponis, falsum in eã supponi, affirmans, *Non enim est possibile, ut rationis Entia ab Intellectione resultent.* Et quia id clarum, & per se notum esse existimas, infers, *Non videri possibile, ut aliquis vir doctus, entia rationis ab Intellectione resultare pronunciet.* Et, ut id persuadeas, istud ratiocinium efformas, [Objectum est prius actu illo Intellectûs, quo cognoscitur. Id, quod resultat, est posterius illo, à quo resultat. Ergo, si ens rationis esset Objectum Cognitionis, & resultaret ab illâ. Eâdem Cognitione esset prius, & non esset prius: & id absolutè repugnat.] Majorem (seu priorem Antecedentis partem) persuades. Quia omne contemplabile, & intelligibile Contemplationẽ & intellectionem præcedit. Numeri enim, & Lineæ secundum proprias essentias, sunt priores Arithmeticis, & Geometricis Contemplationibus: & Cæli & Sydera, etiam secundũ suas existentias, sunt priora Theoriis & Supputationibus, quas de illis Astronomi comminiscuntur. Et Minorem (seu posteriorem

An Objectum cognitione sit prius?

An Numeri præcedant Arithmeticam?

An & Geometriam Lineæ?

Antecedentis partem) probas, Quia omnes sic res apprehendunt, ut existiment, quòd priùs existat truncus arboris, quàm rami, & folia, quæ ab ipso resultant, & pullulant.

Respondeo, nihil prorsus evinci hoc argumento. Quoniam respondeo *esse prius,* & *non esse prius*, nullam repugnantiam involvere, si sint in diversis generibus. Et hoc persuadeo, affirmans, id quod à nemine negari potest; videlicet, in Intellectionibus Practicis, debere ordinem intentionis ab ordine exsequutionis secerni. Nam Architectus quando hodie intendit Templum aliquod, aut Palatium erigere, habet pro Objecto Templum, aut Palatium possibile, quod etiam fieri (immò ab æterno) fuit possibile, ac propterea ipsâmet Intellectione anterius. Ergo [a] Logicus (si Logicorum est entia rationis facere) quando hodie intendit cogitare Hircocervum, habet pro Objecto Hirco-cervum, quod etiam heri (immò ab æterno) fuit cogitabile, ac propterea secundum suum esse cogitabile: ac propterea ipsâmet intellectione fiat prius.

Non datur Cõtradictio, ubi Affirmatio & Negatio in sensu diverso usurpantur.

a] Si dantur Entia rationis, datur etiam specialis aliqua Scientia, quæ illa speculetur.

Hæc sufficerent, ut argumento tuo, quã volebat duas Contradictorias ex Oppositã Opinione deducere, responderetur; sed, quia nolebas credere esse Autores, qui Entia rationis per resultantiam fieri affirment, exhibebo nonnullos, nam multos sine fructu producerem.

CXCIII. An revera sint aliqui, qui Entia rationis per resultantiam fieri asserunt?

Complutenses *in Logic.disp.2. qu.3. num.16.* præseferunt in titulo, *explicatur per quos actus resultet ens rationis*. Et in corpore. *Consequens ut inferibile* [*] *resultat per alias operationes*. Et posteà num. 18. *Dicendum est tertiò, Ens rationis non semper fieri per actum propriè reflexũ, sed resultare posse per actum propriè directum*. Et aliis etiam in locis eodem modo loquuntur.

**] Consequens antequam inferatur est inferibile. Igitur Ens rationis antequam fiat, est factibile, & antequam sit, est possibile. Quod Complutenses, P. Philippus, & alii cum ipsis, ut vidistis, negabant.*

Sed & alii Doctores, ut explicent quo Entia rationis modo fiant, recurrunt similiter ad resultantiam. D. Bonifacius Bagatta. [Prima Conclusio. *A primâ Intellectûs operatione resultat Ens rationis*. Ita Oviedus *in Metaph. controvers.12. punct.6.* Serbellonius *tom. 2. suæ Philosophiæ disp.3. Metaph qu.unic. de Ente rationis art.4.* Amicus *tr.3.in Logic.qu.6.dub.6. art.1.* Morandus *tr. de Ente rationis qu. 2.* &c. Conclusio Secunda. *Ab aliis operationibus Intellectûs etiam resultat ens rationis*. &c.]

Et ego, quando apud Autores *Ens rationis, resultare* lego; quia sunt alia multa verba huic similia [videlicet, *fluere, emanare, pullulare, consequi.* &c.] doceri velim, Quid significent? Vel enim propriè, vel impropriè sumuntur. Si dicatur hoc ultimum, non loquuntur Authores Philosophicâ Linguâ, nam Scholastici voces in significatione propriâ accipiunt, & excesse jubent universas Metaphoras. Si autem illud primum dicatur; videlicet verba in sensu rigoroso sumi, rescire vellem, quo Entia rationis modo ab intellectione; quo proprietates ab essentiâ; & quo denique ab animâ potentiæ resultent, fluant, emanent, consequantur, aut pullulent? Si enim antequam resultarent, non erant, & postquam resultaverunt, sunt. Aut habent effectricem causam, à quâ fiant, aut sunt à se, quod absolutè est contra Rationem & Fidem.

'Exponuntur nonnulla vocabula, quæ alio apud Grammaticos sensu, & alio apud Scholasticos accipiuntur.

Quidquid est præter Deum debet ab alio produci.

Ut video, hæc omnia verba sonant *comproduci* in Scholâ. Et id possem testimoniis manife-

CXCIV.

An Potentiæ ab Anima fluãt. Et quid sit illas fluere?

nifestis ostendere ; Unum producam. Potentiæ fluunt ab Animâ in opinione Thomistarum. Complutenses *disp.4.de Anim.qu.3.in fin.* [Potentiæ Sensitivæ nihilominùs distinguuntur specie, non minùs quàm Principia à quibus fluunt, &c.] Et quid est Potentias fluere ab Animâ. Respondebo producendo eosdem, qui *disp.10.Physic.qu.5.* sic scribunt. [Proprietates, & passiones, quæ essentiam consequuntur, producuntur à Generante, per eamdem actionem, quæ essentiam attingit: nam, qui dat formam, dat etiam per consequentia ad formam.] Consonant D.Thomæ, qui *in 1. dist.17.qu.1.art.2.ad 2.* sic scribit. *Quædam sunt accidentia, quæ causantur ex principiis subjecti, & hoc dupliciter; quia vel causantur ex principiis Speciei, & sic sunt propriæ passiones; quæ consequuntur totam Speciem: vel ex principiis Individui, & sic sunt communia.* Ergo passiones dicuntur consequi Speciem, quia comproducuntur à Causâ, quæ produxit Speciem. Et similia habet idem Sanctus Doctor 1.*Poster.lect.* 4. & *de ente & essent.cap.*7. [Et à Complutensibus *disp.9.Logic.qu.2.* §.2. *num.*8. ista verba citantur.] Sed & ipsi (Complutenses) *disp.* 8. *Logic.qu.*1.*num.*6. hanc contra se Objectionem proponunt. [Dimanatio Passionis ab Essentiâ pertinet ad Causam efficientem. Sed Genus non potest esse Causa efficiens. Ergo nulla Passio dimanat à Gradu Generico. Et concedendo Majorem, & negando Minorem respondent. Stat ergo, quod juxta Philosophicũ Lexicum *dimanare* sit *effici*. Ergo, siquidem *dimanare, resultare,* &c. est *comproduci*, dicendum omninò est, quòd in opinione Philosophorum, qui dicunt, illud esse (quale, quale) quod habet ens rationis, ab illo ipso Intellectu, à quo fit actus, ex quo resultare dicitur, illud efficitur. Et hanc ob causam

Qui dat formã dat consequẽtia ad formam.

An dimanare idem ac comproduci sit?

Quid sit consequi speciem?

An Gradus Genericus Passiones & Proprietates habeat?

De Causa entis rationis.

Dicam Sextò. *Rationis entia, si darentur,* ſairent (*haberent suum esse fictum*) *distinctum ab ipsamet intellectione; & hoc ipsum eorum* ſaire (*esse fictum*) *ab intellectu humano* ſeimeretur (*quasi efficeretur.*) Corollarium, *Non ergo concurrit Intellectio in genere causæ* [*] *formalis.*

*] *Hoc Corollarium est contra Spinulam, de quo P. Bernaldus sic scribit.* Hujus sententiæ est Spinula, citatus, & impugnatus *disp.93.sect.2.* Sotus *quæst.9. Univers. art. 1. dub.2.* & alii.

P.Antonius Bernaldus de Quiros *tract.7. de Metaph.disp.*107.*sect.6.* admittit entia rationis ab hominibus reverà fieri; hoc est, fingi; & sic inquit.

[Communis Sententia tuetur ens rationis causari à cognitione fingente in genere causæ efficientis: Ita Suarez *disp.ult. Met.sect.2. nu.4.* Scotus *qu.4.Universal.ad 3.* Conimbricenses *in Præfat.ad Prædicab.Porphyr.qu.6.ar.1.* Comptonus *disp.15.Logicæ sect.2.num.6.* Moventur, Primò, Quia ens rationis non est à se; Ergo ab alio: Esse autem ab alio arguit causam efficientem. Secundò, Ens rationis jam est (dum scilicet cognoscitur) & anteà non fuit: Ergo habet aliquam causam productivam sui, & determinativam ut sit, quæ consequenter erit efficiens. Tertiò. Cognitio, dum fingit ens rationis, non fingit se ipsam, neque se ipsam pro objecto respicit: Ergo aliquid distinctum, cum quo extrinsecè comparatur; extrinsecum autem ut tale causari nequit, nisi efficienter.]

Probatur Ens rationis causã efficientem habere.

Quale *esse* rebus cognitis Intellectus cõmunicet?

Habent similia Complutenses, qui D.Thomam 1.*part.qu.16.art.1.* citant, & hæc scribunt. *Ex quo fit, quòd Intellectus communicet rebus cognitis aliquod esse, per quod constituantur intra ipsum: & sic causat esse objectivum,* &c. Communicat ergo Intellectus rebus cognitis (Complutensium sententiâ Sere si sint possibiles; si autem impossibiles, Seire.

CXCV. Esse repræsentativum, sive Ens reale, sive Ens rationis intelligatur, hypotheticum est.

Pergit ulteriùs, P. Bernaldus, &, ne aliqua æquivocatio subrepat, ut intelligamus quomodo Intellectus, non solùm, quando concipit rem impossibilem, sed etiam, quando possibilem, causat suum objectum in esse repræsentativo, quod utrobique est hypotheticum, sed diversimodè; quando enim quis concipit ens reale, ens intelligit, quod, si daretur, nullam repugnantiam involveret: & quando quis concipit ens rationis, ens intelligit, quod si daretur, repugnantiam involveret. Ergo his præmissis verba Bernaldi subscribamus: inquit enim.

Existentia est duplex: nempe Objectiva, & Subjectiva.

[Explicatio hujus generis causalitatis sumenda est *ex disp.93.sect.5.* juxta discrimen existendi *subjectivè* & *objectivè*, quod ibi latè explicui. Nam, si loquamur de existentiâ *subjectivâ* in rerum naturâ, seu de eo, quod ponit ens rationis ex parte rei, quando dicitur objectivè existere, id indistinctum est à cognitione consequenter, &c.] Cætera verba habes *num.*191. sed quia non sunt satis clara, illa ad hanc synopsim reduco. Sic inquam.

Debemus tria, (intellectionem, esse objectivum & esse subjectivum) distinguere. Hypothesis in ente rationis non cadit supra duo priora; sunt enim possibilia. Cadit supra tertium, quoniam si subjectivè ens rationis existeret, darentur duæ contradictoriæ simul veræ.

Illius *esse*, quod rebus cognitis Intellectus cõmunicat, non est *Causa Efficiens*, sed *Quasi Efficiens*.

Consonat eis Arriaga *disp. 6. Metaph.sect.* 5. *num.*58. dicens: [Causa quasi efficiens illius (entis rationis) est actus ipse Intellectûs cognoscens. Sicut enim Causa efficiens realis per realem actionem producit, verum & reale *esse*; ita intellectus per actionem intentionalem seu repræsentativam producit aliud esse, quod ideò dicitur *ens rationis*, illud autem eo modo, quo est, distinguitur ab ipso actu, qui est quid possibile & reale: licèt ejus objectum sit impossibile, &c.] Nota illud *quasi*: consultò enim ponitur, nam Causa efficiens Physica ad rem ſentem (verè existentem) terminatur: Entia verò rationis in Metaphysicâ nostrâ Dialecto, non ſere, sed ſeire jubentur.

Quænam ex modo, quo Entia rationis plerique omnes Thomistæ exponant, contra multos Thomistas inferãtur?

Hæc omnia hucusque sunt promota & adducta, ut sciamus. *Quid sit Creatura Possibilis? & Unde receperint suum esse Possibile. Quid sit illud ens Diminutum, quod ab Scoto traditur: & quod, tametsi verbis aliis, ab Angelico Doctore admittitur?* Ergo ex verbis, quæ ex Complutensibus, & Arriagâ retulimus, per analogiam & à fortiori hæc Corollaria deducamus. Et erit

Corollarium Theologicum.

CXCVI. De Simplicis Intelligentiæ objecto.

ERgo *Intellectus Divinus per Scientiam simplicis Intelligentiæ, communicat rebus cognitis* (*hoc est, Creaturis Possibilibus*) *aliquod esse, per quod constituantur intra ipsum; & sic causat esse objectivum.* Et est ex Complutensium verbis, quæ paulò antè ponebantur, desumptum. *Ergo Causa quasi efficiens Creaturarum Possibiliũ est actus ipse Intellectûs Divini, qui dicitur* Simplex

Quid sint Creaturæ Possibiles?

An à cognitione Divina distinguantur?

plex Intelligentia, *illas ipsissimas Creaturas cognoscens. Sicut enim Omnipotentia (Causa efficiens realis) per realem actionem producit verum, & reale esse; ita Divinus Intellectus per actionem intensionalem, seu repræsentativam producit aliud esse, quod ideò dicitur* ens objectivum. *Illud autem eo modo, quo est, distinguitur ab ipso actu, qui* ſyt, *(est æternaliter existens) licèt ejus Objectum (Creaturæ Possibiles) non existat, sed habeat tantum* Sare, *& non* Seye, *&c.*

Argumentum procedit à fortiori.

Volui à Recentioribus discere, quo modo in eorum sententiâ homo faciat entia rationis, ut & sciam, quo Deus modo fecerit entia Possibilia, quoniam si Intellectus Humanus habet vires, ut rebus cognitis etsi sint impossibiles, aliquod esse communicet, ab ipsâmet cognitione distinctum: Consequentia postulat ut à fortiori Intellectus Divinus rebus cognitis, quæ semper possibiles sunt, aliquod esse communicet, ab ipsâmet Divinâ cognitione distinctum.

An, & cur, qui Negationem concipit, non faciat Entia rationis?

NONA.

CXLVII. An Autores Exemplis importunis utantur?

PLeraque omnia exempla, quæ ab Authoribus, adducuntur, ut Ψευδοντα *(entia rationis fictitia) admitti debere probetur, sunt de rebus, quæ simpliciter sunt Possibilia.*

Sanè, quæ passim adducuntur, non videntur ad rem. Sunt enim *Mons aureus, Hircocervus, Mons sine valle*, &c. quæ exempla non videntur ad rem; certum est enim à Deo posse produci montem aureum. De Hircocervo nihil securi assumitur: posset enim aliquis dicere, non repugnare ut idem suppositum, Naturam hircinam & cervinam sustentet; Siquidem Fides Orthodoxa nos docet naturas Divinam, & Humanam convenire in Christo unitate suppositi. Sed neque demonstrabit aliquis duas Naturas non posse identificari inter se, siquidem in Peripatu passim dicitur Continuum non habere actuales partes, sed posse habere; & quando de facto illas habet, posse illas perdere per supervenientem identificationem. Quod dicitur de Monte sine Valle, apud multos obtinuit, illum enim putant esse Chimæricum, & contradictionem involvere. Joannes Lalemandetius, *disp.7.Metaph.part.1. columm.128.* [Deus ex parte suâ habet omnem possibilitatem; attamen non potest facere montem sine valle. Unde hoc? nisi quia non est possibilitas ex parte montis.] Et quidem hoc exemplum esse ad rem videretur, nisi demonstravissemus in Mathesi nostrâ Montes sine valle divinitùs possibiles esse; nam si Deus ex.gr. Terræ globum in Tetrahedri figuram converteret, tunc quatuor montes Terra, & nullam vallem inter illos haberet. Ergo deberent entium rationis Assertores exempla congruentiora proponere; puta si dicerent, ens rationis esse triangulum sphæricum, globum cubicum, Deum finitum, aut quidpiam aliud simile: Quod reverà impossibile esset.

Mons aureus est possibilis,

Hircocervus est possibilis.

In continuo partes realiter distinctæ possunt identificari.

Mons sine valle est possibilis

Si Terra ad Tetrahedri figuram divinitùs reformaretur, quatuor ipsa excelsissimos montes, & tamen nullam vallem habebet.

CXCVIII. Cur lineæ subsequentes addantur?

HÆC sanè pro Conclusionis probatione viderentur sufficere: placet tamen huc hic tantisper hærere, & rem iterum perpendere, & considerare. Sanè tametsi *in Metalogicâ libr.2 post Princip.9.qu.2.num.169.* cum P. Roderico Arriagâ uberiorem dissertationem instituerim, quia argumentum præcipuum, cui ipse confidit, ab aliis etiam Philosophis assumi solet, volo hîc illud proponere, ut ejusdem innotescat fragilitas; ipse itaque *disp.6.Met.sect.2.subsect.1.* dari entia rationis probaturus, sic infit. [Tandem idem confirmo; quia sicut contra negantes se apprehendere res spirituales, arguimus, ipsos sibi contradicere; nisi enim res Spirituales apprehendissent, non possent aliquid certi de illis affirmare vel negare; ita similiter in præsenti dico, eos, qui negant entia rationis, sibi ipsis contradicere. Cùm enim esse entium rationis nihil aliud sit, quàm ea cognosci aut apprehendi, eo ipso quo illa negant, illa apprehendunt; aliàs negarent, & non tamen scirent quid negarent, quod est ridiculum, Ergo admittunt entia rationis, id est, ea apprehendunt.] Hoc argumentum potest ad hanc formam reduci. [Entia rationis negat Titius, Scit ergo quid neget; non enim est censendus entia rationis cæco modo negare; Ergo cognoscit ens rationis, Ergo etiam facit ens rationis, nam in hac materiâ idem est facere ac cognoscere.] Est elumbis hæc ratio; concesso enim antecedente & primâ consequentiâ illud consequens, *Ergo cognoscit ens rationis*, distinguo, concedo à Titio cognosci, quid esset ens rationis, si daretur, non autem, quid illud sit, quoniam non datur. Et nego facere ens rationis, qui cognoscit quid illud esset, requiritur enim, ut faciat ens rationis, ut intelligat Titius quid illud sit. Faceret ens rationis, qui conciperet circulum triangularem; non autem qui conciperet circulum, si per impossibile esset triangulus, fore habiturum & non habiturum angulos, fore habiturum & non habiturum tres lineas: hæc enim sunt vera, & ex hypothesi necessariò sequuntur.

An, qui negat dari res spirituales, apprehendat res spirituales?

Et, an similiter qui negat Entia rationis apprehendat Entia rationis?

Ergo facit Ens rationis, nam ea cognoscere aut apprehendere, est illa facere.

Solvitur argumentum.

Aliud est cognoscere, *Quid res esset, si daretur*: & aliud, *Quid ipsa sit?*

Corollarium Theologicum.

ERgo *datur Deus*. Mirabilis alicui, primo intuitu, fortè videri poterit hæc Consequentia; videlicet, *Non dantur entia rationis. Ergo datur Deus*; sed illam breviter demonstraturus sum. Ergo attende.

Quidquid ab homine concipitur aut est possibile aut existens [aliàs enim darentur entia rationis, quæ non dari, præsens Corollarium supponit.] At Deus ab humano Intellectu concipitur. Ergo Deus aut erit res possibilis, aut existens. At repugnat Deum esse rem merè possibilem. Ergo est res existens. Probatur Minor. Dei nomine intelligimus, aggregatum omnium perfectionum possibilium & intelligibilium, Ergo, qui non concipit omnes perfectiones non concipit Deum, At existentia est perfectio. Ergo, qui universas alias perfectiones concipit, si tamen existentiam non concipiat, non concipit Deum, Deus igitur in suo quiditativo conceptu existentiam includit. Repugnat igitur, ut concipere possim Deum possibilem.

Repugnat ut neget Entia rationis, qui sit atheus.

Nemo potest concipere, ut possibilem Deum.

DECIMA.

CIC. Concipere unam rem pro alia, non est facere Ens rationis.

NON *facit ens rationis, qui loco unius rei concipit aliam, puta, qui loco Angeli juvenem*

venem Aligerum concipis. Eſt contra P. Georgium de Rhodes, qui *Philoſophia Peripatetica lib.1.diſp.2 qu.1.ſect.2.pag.17.a.* hanc objectionē contra ſuam doctrinam proponit. [Implicat, ut ens repræſentet non-ens; nam illud, quod repræſentat aliud debet eſſe illi ſimile. Sed, ſi fingatur ens rationis, erit neceſſe, ut ens repræſentet non-ens. Ergo implicat ens rationis eo modo fingi. &c.] Et reſpondet immediatè [diſtinguendo Majorem. Impoſſibile eſt, ut ens repræſentet Non-ens, repræſentatione verâ, concedit: repræſentatione fictâ, negat. Nam ad hoc, ut unum verè aliud repræſentet, requiritur vera ſimilitudo; ad hoc autem ut repræſentet fictè, non neceſſariò debet habere veram ſimilitudinem, ſed ſatis eſt, ut habeat fictam ſimilitudinem; in eo ſitam [N.B.] quòd Intellectus ponat unum loco alterius. &c.]

An Angelus per modum adoleſcentis conceptus, ſit Ens rationis?

An Ens poſſit Non ens repræſentare?

Rhodeſium igitur in hac Reſolutione allucinari, & eum, qui rem unam loco alterius cognoſcit, non facere ens rationis, probatur, ut puto, clariſſimè; quia iſte talis non fallitur exiſtimans Angelos eſſe juvenes & aliis præditos; ſed cùm careat ſpeciebus propriis dat ipſis figuram, per quam inſinuet eorum aliquas proprietates. Et quia illæ figuræ non ſunt eorum propriæ, reducuntur ad ſymbola, & ſunt ſimiles vocibus ad placitum ſignificãtibus. Hæc doctrina eſt veriſſima, & ab iis, qui entia rationis tuentur, & propugnant aſserta. Arriaga enim in fine Subſect.1.Sect.2. ſic ſcribit [Ex proximè dictis intelliges, cur quando concipimus Angelum per ſimilitudinem juvenis, &c. non faciamus ens rationis, nam non affirmamus, nec apprehendimus ex parte objecti Angelum eſſe juvenem, ideoque non concipitur objectivè eſſe juvenis, ſed ſolùm quaſi formaliter, ideſt, præcedente cognitione juvenis, ex quâ quaſi manu ducimur ad cognoſcendum Angelum eſſe quaſi juvenem ſublatis proprietatibus materialibus juvenis, ut ſic autem certũ eſt, nõ cognoſci equũ eſse rationalem per actum fingentem, ſed objectivè, qua propter p eum fit ens rationis modo dicto, licèt non per cognitionem Angeli.]

An concipere Angelum per modum juvenis ſit facere Ens rationis?

Hinc patet nnn fieri, aut reſultare ens rationis, quando Privationes, Negationes, aut ipſum Nihil ab intellectu concipitur. Eſt contra communem Opinionem Doctorum: & præcipuè contra Complutenſes, qui *diſput.2. Logic.qu.4.§.1.num.23.* ſic ſcribunt. [Provenit formatio entis rationis ex latitudine cognitionis intellectivæ, quæ ſe etiam extendit ad non-entia. Nam cùm objectum Intellectûs ſit ens, cujus limites tranſilire non poteſt, quantumcumque nitantur apprehendere Non-Entia, ſemper illa cognoſcit ad modum entis, ac proindè facit ens rationis, &c.] Ego autem ſic ratiocinor.

An, & cur, qui Negationes concipit, non faciat Entia rationis?

CC.
Negationes, quomodocũq; intelligantur, non ſunt Entia rationis.

Qui Privatinnes, aut Negationes intelligit, vel eas ipſas ſuâ intellectione attingit; vel loco illarum concipit aliquas formas poſitivas. At ſive altero, ſive altero modo illas cognoſcat, non poteſt facere ens rationis. Non ergo ens rationis ex Privationum, aut Negationum cognitione reſultat.

Prnbatur, quoad priorem partem Minor, & ut clariùs procedamus, verbis P.Roderici Arriagæ *diſp.6.Metaph.ſect.1. num.14.* dicentis. [Obſervo Bonam-Spem *tr.1.dub.2.* non velle ens rationis eſſe illud, quod ſolùm habet eſſe objectivè in intellectu, aut cognitione: quia quando agnoſco repugnare identificationē inter hircum & cervum, illa identitas ſolùm habet eſſe in intellectu, & tamen non eſt Ens rationis; nec Deus fingit id cognoſcens.] Similia habet Bonifacius Bagatta *diſp. 2. Logic. ſect.1. num. 4.* ſic enim ſcribit. [Reſpondetur, Impoſſibile, & nihil, cognitum ut impoſſibile & nihil, aliud non habere eſſe in intellectu, niſi quod habent à parte rei, atque adeò non eſſe entia rationis, de quibus loquimur: nam quando intellectus cognoſcit nihil, aut impoſſibile, ut talia ſunt, cognoſcit illas negationes, quæ ſuo modo abuſivè ſunt à parte rei. Quare cùm illis nullum aliud eſſe tribuat, ideò illas relinquit ut ſunt, atque adeò non facit ens rationis. &c.]

Qui cognoſcit negationes ut ſunt in ſe, non facit Ens rationis.

Sed quid, ſi illas cognoſceret aliter, quàm ſunt in ſe? Tunc Intellectus faceret ens rationis aſſerente Bagattâ, qui putat poſteriorem noſtræ Minoris partem falſam eſſe. Scribit enim: [Ens rationis fit, quando loco Nihili, aut Impoſſibilis à parte rei ponitur ab Intellectu aliqua forma, vel aliquod Ens, quod à parte rei non eſt, cùm enim objectum intellectûs ſit ens in ſuâ univerſalitate, ideò quando aliquid cognoſcit debet hoc facere, vel ſecundum ens, quod in ſe habet, vel quod ab intellectu illi tribuitur.]

Vtrùm concipere negationes per modũ formarum ſit facere Entia rationis?

Probo autem poſteriorem noſtræ Minoris partem, quæ à Bagattâ, & à multis eum ipſo negabatur, eſſe veram. Sic inquam. Non facit ens rationis, qui Deum Patrem tanquã Imperatorem provectiſſimæ ætatis: non qui Spiritum Sanctum ſub ſpecie Columbæ: non qui Angelos veluti pulchertimos intelligit adoleſcentes, ut Tertiâ Concluſione aſſeruimus. Ergo nec cenſendus eſt facere Ens rationis, qui non jam Negationem, aut Privationem, ſed illius loco formam aliquam poſitivam intelligit.

An, quando concipimus Deum, faciamus Ens rationis?

Undecima.

CCI.
An poſſit homo credere Propoſitionem eſſe veram, quam certò ſcit eſſe falsã?

NON *habet intellectus vires, ut aſſentiatur Propoſitioni, quam evidenter ſcis eſſe falsã*

Videtur conſtare experientiâ & apprehenſione omnium Philoſophorum. Scio enim tibi, qui cognoſcis triangulum componi tribus lineis, nullum unquam ſuperventurum eſſe Philoſophum, qui perſuadeat, aut quinque habere lineas, aut habere ſex angulos. Stat ergo Concluſio, contra quam, ut éxiſtimo, nulla veriſimilis ratio poteſt formari.

Ex his Concluſionibus deducetur ſolutio, quæ argumenta omnia enervet, quæ dari Entia rationis perſuadere conantur, quoniam ſi prima intellectûs operatio dicatur ens rationis facere, quando ſphæricum triangulum concipit, aut ſecunda mentis operatio, cùm dicit, Triangulus eſt ſphæricus, aut tertia mentis operatio, cùm ait, eſt Triangulus, ergo ſphæricus. Obſiſtam ergo dicens hos ipſos tres intellectûs actus impoſſibiles eſſe; quoniam ſi paulò ante dicebam, non habet vires intellectus humanus ut aſſentiatur Propoſitioni, quam ſcit evidenter eſſe falſam, non poterit aſſentiri huic, Triangulus eſt ſphæricus,

Entia rationis ſi fierent, per omnes tres mentis operationes fierent.

Notetur hæc Instantia, quia ut existimo, sem per id accidit; quando aliquis putat se facere Ens rationis.

cus, & per consequens nec apprehendere Triangulum sphæricum, quoniam formalitas, quæ in subjecto apprehenditur, potest de subjecto prædicari. Et positâ circumstantiâ quam *dici de omni*, vocant Theologi, potest etiam inferri.

Si dicas, te Trianguli nomine, quando isti Propositioni, *Triangulus est sphæricus*, assentiris, non intelligere figuram habentem tres lineas, & tres angulos, scis enim circulum unicam habere & nullum angulum, sed concipere confusè figuram ut sic, adeoq; de illâ sphæricitatem prædicare.

Sunt Entia linguæ, quæ vulgo censentur esse Entia rationis.

Sed ad hæc ego, te subjecto non concipere triangulum, sed aliam figuram diversam, aut fortè genericam & universalem, ac de illâ, rationem circuli verificare. Ergo in casu, *Triangulus est sphæricus*, esset ens linguæ, non autem Ens rationis, quia figura, quæ ponitur ex parte subjecti, & in linguâ est Triangulus, in mente pluralitate linearum, & omnibus angulis caret.

Duodecima.

CCII.

An possit aliquid simplex, quod sit impossibile, concipi?

N. B. Testimonia, quæ adduci solent, si bene considerentur & perpendantur, inter Ens rationis simplex & compositum rarò distinguunt.

ENS *rationis* fictitium, seu ψευδὸν, *non esset simplex entitas cognita, quæ tamen impossibilis esset*. Demonstratur, quia omnes formalitates, aut realitates simplices, quæ possunt concipi, possunt etiam existere. Videtur hæc Conclusio esse contra communem Philosophorum opinionem, qui existimant posse Intellectum humanum simplices entitates fingere: Nam Averroës 6. *Metaph. com. ment.* 3. sic scribit. *Ens rationis est, quod solùm habet esse in intellectu*. Ergo, quod est impossibile, quia quæ possibilia sunt, sunt, intelligantur. Consonat Commentatori D. Thomas, 2. *par. qu.* 16. *art.* 2. dicens. *Ens rationis est, quod cùm non sit in rerum naturâ, accipitur ut ens in ratione*. Unde ens rationis in communi sententiâ non est tantùm *concipi*, sed entitas ficta, quæ concipitur. Ita Complutenses *in Logic. disp.* 2. *sect.* 2. *num.* 12. scribunt enim. [Respondetur essentiam entis rationis non consistere in objici, vel cognosci positivè; sed in esse ficto; quod per cognitionem resultat. Unde quando dicimus, quòd ens rationis, cujus totum *esse* est objici, sensus non est formalis, sed causalis. Denotatur enim, quòd licèt *objici*, & *attingi* sint à parte rei, præstant nihilominùs causam & occasionem (sendi) essendi enti rationis, ex eo quòd res cognoscâtur aliter ac sunt in se, resultat in illis quoddam (sere) esse fictum, in quo, & non in passivâ attingentiâ objecti consistit essentia entis rationis. &c.]

Ens rationis, si daretur, esset Ens fictum, quod concipitur, non autem Entis ficti conceptio.

Decimatertia.

Qualia tandem essent Entia rationis, si darentur?

S*I daretur Ens rationis, consisteret in distinctione verâ, & reali formalitatum, quæ non possunt distingui, aut in identificatione verâ, & reali realitatum, quæ non possunt inter se identificari*. Ita expressè P. Lynceus *lib.* 4. *Metaph. tr.* 1. cujus Arriaga *sect.* 2. *subsect.* 1. meminit. Illam etiam *in Logic. disp.* 2. *sect.* 1. *num.* 13. tradit Bonifacius Bagatta & exponit his verbis. [Resultat solùm (Ens rationis) ex eo, quia Intellectus uniendo species objectorum impossibiliter unitorum, &c. ex tali unione reali resultat quoddam objectum repræsentatum per diversas species, quod omnino repugnat à parte rei, ut Chimæra, Hircocervus, alius Deus. &c.] Similia tradunt *disp.* 2. *Logic. qu.* 4. §. 1. Complutenses: inquiunt enim. [Ex fœcunditate Intellectûs: qui pro libitu ex veris entibus ficta componit, conjungendo ea, quæ in re conjungi nequeunt: ut quando fingit Chimæram. &c.]

An ex fœcunditate intellectus, an veriùs ex impotentia fierent Entia rationis?

Dices; non benè à nobis exponi, qualis esset entis rationis, si daretur, essentia: illud enim, si possibile esset, in identificatione, aut distinctione extremorum incapacium constituimus: & tamen nulla entis essentia potest in conceptu disjunctivo consistere.

An essentiæ consistant formaliter in disjunctione?

Respondeo frequenter Philosophos, & ipsummet Aristotelem non rarò, definitiones per terminos disjunctivos componere. Et, ne ab Ente rationis discedam, addo P. de Bonâ-Spe *in tr.* 1 *Logic. dub.* 2. illud per disjunctionem describere; asserit enim tunc hominem Ens rationis concipere, cùm possibile, ut impossibile, aut impossibile, ut possibile concipit. Cujus Resolutionem Arriaga *disp. ult. Metaph. sect.* 2. *subsect.* 1. hoc Scholio dilucidat. [Quam definitionem, etsi disjunctivam, ait tamen esse bonam. Ego ob disjunctionem eam jam non rejicio: si tamen hoc vitium vellemus fugere, fortassis posset hoc modo mens ejus Autoris sine disjûctione explicari. *Ens rationis est circa cujus possibilitatem errat intellectus*: nam, sive affirmet possibile, quod est impossibile; sivè è contrario, quod est possibile dicat impossibile, semper errat intellectus circa possibilitatem ejus entis, semel eam negando, cùm sit: & semel eam affirmando, cùm non sit.

An definitio disjunctiva sit bona?

An Propositio Hypothetica disjunctiva ad Categoricam simplicem reduci possit?

Ut meliùs intelligatur hæc Opinio, P. Arriagæ verba subscribamus. Sic enim ait. [P. Lynceus *lib* 4. *Metaph. tract.* 1. cùm ad probandum ens rationis benè posuisset exemplum in alio Deo, qui nullum habet esse, & agens de extremis realibus addiderit, saltem eorum unionem debere esse fictam, nihilominùs tamen fortissimè defendit, ens rationis nihil penitus aliud esse, quàm aggregatum ex entibus realibus, scilicet ex hirco, & cervo, & actu reali essentialiter falso, quo identitas vera his extremis applicatur. Est autem totus, ut probet, posse omnes partes alicujus complexi esse reales, & tamen complexum esse fictū. Probatque quia eo ipso, quòd ego concipiam hominem & equum & identitatem aliquam veram, jam facio ens rationis, atqui & actus concipiens, & res conceptæ sunt ens reale, ergo.]

An alius Deus sit Ens rationis?

An ubi omnes partes sunt reales, compositū fictum esse possit?

Sanè P. Lynceus ex hypothesi benè discurrit; malè P. Arriaga, qui totus est ut probet distinctionem, identificationem-ve, quando asseritur esse fictam, & illam esse veram demonstraturus sum, etsi per impossibile esset ficta, ens verum & reale & non rationis constituturam esse. Vel attende.

Proponitur Lyncei sententia.

Consideras Triangulum & Circulum identificatos. Triangulus est res vera, Circulus est res vera, identificatio est res vera, & ideò ens rationis cōmittitur, quia hæc vera identificatio concipitur inter extrema, quæ realiter non possunt identificari. Sic philosophatur

Identificatio, quæ concipitur unite & identificare extrema, est vera, non ficta.

Lyn-

Lynceus & benè. At insurgit Arriaga, & pluries reperit identificationem illam fictam esse, sed fallitur, quia illius idemtificationis officium est unire, & hæc est idea identificationis veræ & realis, ergo non consistit impossibilitas in conceptu identificationis, sed in loco, quia ponitur, ubi non potest esse. Eodem modo, & benè de distinctione philosophatur Lynceus, asserens ens. rationis committi quando animal distinguitur formaliter à rationali: nam quoniam animalitas, quæ est res vera, rationalitas est res vera, distinctio etiam est res vera, concipitur tamen inter extrema, inter quæ nequit esse, & in hoc consistit ens rationis.

An ex partibus veris resultare possit Ens fictum?

CCIII. Dixi & dico non posse ens rationis resultare, si identificatio, & distinctio in exemplis positis essent fictæ, non enim repugnat ut idemtificatio ficta, aut impossibilis inter triãgulum & circulum sit, sicut nec repugnat, ut distinctio ficta sit inter animal & rationale; sed hoc non obstante ex alio capite Arriagæ corruit opinatio, nunquam enim poterit explicare quid identificatio ficta, aut distinctio ficta sit, quocumque enim se vertat, debet verã proponere & impossibilitatẽ sumere nõ ab identificationis, aut distinctionis prædicatis intrinsecis, sed à loco extrinseco, in quo non possunt esse & tamen contra exigentiam suam ab intellectu collocantur. [Ergo Distinctio & etiam Idemtificatio, quæ in Ente rationis inter extrema incapacia concipitur, est vera. Et hoc licèt sæpè impugnetur ab Arriagâ, num. 8. veritatem asserebat, dicebat enim, [Eo ipso, quod ego concipiam hominem, & identificationẽ aliquam veram (veram, dicit fictã) jam facio ens rationis.]

Identificatio ficta, & distinctio ficta, ubi ab Arriaga ponitur, vera, repugnat.

Est impossibilis identificationis aut distinctionis fictæ conceptus.

Arriaga sibi contrarius jam fictas, jam veras distinctiones & identificationes collocat in Ente rationis.

Corollarium. *Etiamsi Distinctio rationis, & Prioritas rationis essent in humanis possibiles, admitti non possent in Deo.* Hanc ego veritatem pluries locis in diversis persuasi, nunc breviter demonstrationes alibi positas ad hęc pauca verba perstringo. Sic inquam.

An distinctiones, aut etiam prioritates rationis possint admitti in Deo?

Si murus A, qui niger est, haberet albedinem, esset albus. Ego concipio illum habere albedinem. Ergo ego concipio eum esse album. Puto hunc discursum esse bonum, & à nemine improbari debere. Pono alterum ipsi simillimum. Si inter naturam Divinam, & Relationes esset distinctio realis, Deus esset imperfecta substantia. Petrus concipit inter naturam, & relationes dari distinctionẽ realem, & ideò facit ens rationis, ergo Petrus concipit Deum esse imperfectam substãtiam. Et hìc attende benè; non enim dico, quòd Petrus imperfectè concipit Deum esse substantiam, sed quòd Petrus concipit Deum ęsse imperfectam substantiam. Addo alterum discursum præcedenti simillimum. Si Pater, inquam, realiter esset prior Filio, Filius esset substantia imperfecta, sed Petrus concipit Patrem realiter esse priorem Filio, ergo Petrus concipit Filium ęsse substantiam imperfectam. Stat ergo distinctiones, & prioritates rationis ratiocinatæ, quas vocant, admitti non posse in Divinis.

Consideretur hinc hoc Exemplum.

Aliud est concipere Deum imperfectè, & aliud concipere Deum, imperfectum, in priori enim concepu imperfectio afficit hominem, in posteriori verò Deum.

DECIMA QUARTA.

QVI *entia rationis, seu* ψεύδοντα *inveniuntur, non habent argumentum, cui possint confidere, vi cujus liceat dicere suam esse opinionem probabilem.* Ut hoc ostendam, producam illud, cui specialiter contra Lynceum confidit Arriaga, qui suam sententiam probat sic. [Denique ego non capio, quid velimus dicere, dum asserimus. *Hircocervus repugnat* si omnia, quæ per illam vocem significamus, sunt possibilia, igitur aliquid ibi ex parte objecti repugnans significo; non autem ipsum quo id dico; quia ille est ens reale, & realissimum, ac verissimum: non ille alius actus, qui hircocervum finxit; nam hic etiam fuit verum ens & nullatenus repugnans, non illius actûs objecta, quia & hæc sunt possibilia juxtà hunc Autorem. Quid ergo, quæsò, per illum actum attingo, quod repugnet? Profectò si hoc argumentum non convincit, concedit debere aliquod objectum fictum, ac repugnans, non scio quòd argumentum possit reputari efficax.]

CCIV. Examinatur Arriagæ Achilles, cui propugnationem suę doctrinæ concedit.

Hic manifestè allucinatur Arriaga: non enim inter hircum & cervum idemtificatio ficta, sed tantùm vera est impossibilis.

Sed hoc argumentum ex pluribus capitibus est inerme, & elumbe. Et quidem non convincit. Primò, quia forsitan hircocervus est creatura possibilis; nemo enim demonstravit hucusque, aut non posse per Divinam Potentiam, Rationalitatem realiter ab Animalitate distingui; aut non posse per eamdem virtutem Hinnibilitatem & Rugibilitatem [*] realiter idemtificari. Sed relinquamus hoc. Esto natura hircina sit possibilis; esto cervina similiter possibilis sit, esto sit realis, & verus conceptus identificationis, adhuc diceret Lynceus, Hirco-cervum esse impossibilem, quia identificatio, quæ quid verum & reale est, tametsi inter alia extrema poni possit, repugnat ut illas duas naturas identificet. Hoc explicari posset exemplo clarissimo, & certissimo, quoniam qui binarium æqualem quaternario concipit, ens rationis intelligit, & tamen nullam formalitatem impossibilem concipit. Binarius est verus, & realis numerus & idem de quaternario dixero, æqualitas est habitudo realis & vera, quæ inter duos binarios, & duos quaternarios reperitur, fictio ergo non consistit in aliquã entitate fictã, sed in hoc tantùm quòd æqualitas vera inter extrema concipitur, inter quæ non potest existere.

An hircocervus sit impossibilis?

*] Hic *Hinnibilitatis*, & Rugibilitatis *nomine, Naturas Substantiales intelligo.*

An binarius quaternario æqualis sit Ens rationis?

Est & aliud argumentum, cui nimis communis doctrinæ Assertores confidunt, & ab Arriagâ *disp. cit. nu.* 16. istis verbis proponitur. [Tandem, idem confirmo. Quia sicut contra negantes se apprehendere res spirituales, arguimus, ipsos sibi contradicere: nisi enim res spirituales, apprehendissent, non possent aliquid certi de illis affirmare, vel negare, ita similiter in præsenti dico, eos, qui negant entia rationis, sibi ipsis contradicere. Cùm enim ęsse entium rationis, nihil aliud sit, quàm ea cognosci, aut apprehendi, eo ipso quòd illa negant, illa apprehendunt; aliàs negarent, & non tamen scirent quid negarent, quod est ridiculum, ergo admittunt entia rationis, id est, ea apprehendunt.]

An possit intellectus affirmare aut negare aliquid de re, quam non cõcipit?

Aliud est scire quid Ens ratio nis esset; aliud quid Ens rationis est.

Respondeo, me non urgeri hoc argumento, non enim quando nego Ens rationis, scio, quid illud sit, nego enim illud esse possibile: sed scio quid illud esset, si per impossibile daretur. Dico enim, quòd Intellectus humanus esset facturus ens rationis, si cognosceret idemtificari duo extrema, quibus talis idemtificatio repugnat. Et addo non esse entia rationis possibilia. Quia non habet vires intellectus, ut existere judicet, quæ certò scit non posse existere.

Decimaquinta.

CCV.

An objectum debeat esse prius actu quo cognoscitur?

QUI dari entia rationis seu ψευδοντα tuentur, argumentis contra se positis non satisfaciunt. Ut id persuadeam, proponam rationem, quam contra se objicit Arriaga, & insufficienter dissolvit. [In omni objecto priùs est esse quàm cognosci, & priùs esse possibile quàm posse cognosci, seu quàm esse cognoscibile. Hoc autem in ente rationis locum habere nequit: cùm enim nullum aliud habeat esse actuale, quàm cognosci, & possibile, quàm posse cognosci, non potest intelligi ante actum intellectûs, Ergo nec potest esse objectum illius.] Huic Arriaga argumento respondet dicens. [Nego Antecedens universaliter loquendo, ut patet in actu reflexivo supra seipsum, in quo non est prius esse quàm cognosci, cùm utrumque sit idem realiter, nec posse esse prius quàm cognosci: ob eandem rationem idem ego dico in ente rationis, Et hinc fiet satis objectioni desumptæ ex eo quòd objectum debet esse causa sui actûs, ens autem rationis cùm nihil sit simpliciter, non potest esse causa ejus actûs, quo cognoscitur, ergo nec objectum.]

An actus intellectus possit reflectere supra se ipsum?

Arriaga, ut obscura & difficilia probet, ad obscuriora & difficiliora recurrit.

Hoc argumentum contra entium rationis possibilitatem supposui, non quòd solutionis sit incapax, sed quia ab Arriagâ non solvitur. Ut enim ipse rem difficilem, & obscuram exponar, ad obscuriorem, & difficiliorem recurrit. Sanè dari in intellectu actus reflexos, certum est: id enim omnes asserunt, & experientia quotidiana confirmat. Actum reflexum realiter à directo distingui, fert communis opinio: & posse eumdem actum supra se reflecti est paucorum, & ratione forti destituta sententia. Interim æquè in utroque (ente rationis, & Actu supra se reflectente) si possibilia sint, dabuntur omnia, quæ in argumento petebantur.

An actus directus & reflexus realiter distinguantur?

Rejicitur Arriagæ Resolutio.

Rejicitur Complutensium Responsio.

Sanè Complutenses *disp.2. Logic. quæst.1.* pro Conclusione videbuntur fortassis ponere, quæ in argumento contra suam sententiam objiciebat Arriaga: scribunt enim. [Dicendum est possibile esse ens rationis, & aliquando existere. Conclusio ista est expressa Philosophi 4. *Metaph. text. 13.* & 14. & D. Thomæ *qu. 28. art. 1.* quos sequuntur communiter Doctores, &c.] Addunt tamen in ente rationis *Esse* & *Posse* coincidere. Ergo neque ipsi Argumento satisfaciunt, quoniam, ut superiùs persuasi, ab æterno fuerunt possibilia, & futura entia rationis, quæ fient anno sequenti.

Decimasexta.

CCVI.

An secundæ Intentiones deberent Entibus rationis censui adscribi?

ETiam si darentur ψευδοντα (*Entia rationis fictitia*) *deberemus dicere secundas intentiones, quas vocant, esse Relationes & Denominationes quasdam reales, & non entia rationis.* Probatur: &, ut puto, clarissimè.

De Secundis Intentionibus, quæ ad Grammaticam pertinent.

Et primò, convertendo oculos ad secundas Intentiones Grammaticæ, quas *libr. Peri-hermenias* explicat Aristoteles. Quoniam esse Nomen, esse Verbum, aut aliam Orationis partem, non est quid fictum, sed quid verum, dictiones (seu voces significativas) per classes & ordines diversos distribuens, & propria singulis officia accensens. Præterea, vera & non ficta est differentia illa, quæ ex inflexione Nominum & Verborum suboritur, & in illis per numeros & casus: & in his per voces, modos, tempora, & personas decurrit.

De illis, quæ ad Rhetoricá spectant.

Secundò non sunt entia rationis Secundæ Intentiones Rhetoricæ, aliquid enim reale & non fictum importat Orationis Divisio: nam Inventio, Dispositio, Eloquutio, Memoria, & Pronunciatio, quæ esse partes Orationis censentur, inter se realiter distinguuntur, constituunturque positivis & realibus formalitatibus. Et denique Troporum & Figurarum nomina, flores sunt, quibus exornatur Oratio.

De illis, quæ in Poetica cõsiderantur.

De illis, quæ in Rhythmica.

Tertiò non sunt entia rationis Secundæ Intentiones Poeticæ; nam Metrorum, Versuum, & Pedum differentiæ sunt veræ; nec fallitur aut mentitur qui in Versu Græco aut Latino dicit, Hexametrum coalescere sex Pedibus, tribus syllabis (unâ productâ & duabus correptis) Pedem Dactylum. Sicut neque, qui in Hispanorum Rhythmis, ait, Consonantes esse voces *Generoso*, & *Hermoso*, nec non *Campeon*, & *Señor* Assonantes.

An has ipsas secundas Intentiones Philosophi pauci cognoscant?

Scio paucissimos esse, qui cognoscant Secundas Intentiones in Grammaticâ, Rhetoricâ, Metricâ, &c. at ejusmodi Secundas Intentiones reverâ esse, *disp. 2. Logic. qu. 5.* Complutenses fatentur: ibi enim inquiunt. [Sciendum dari plures Relationes rationis præter eas, quas Logica considerat: Nam Pronomen, Principium, Declinatio, & alia circa quæ versatur Grammatica; Exordium, Epilogus, & cætera, quæ considerat Rhetorica, important pro formali Relationes rationis, quæ tamen sub objecto Logicæ non continentur, &c.] Ecce in Grammaticâ, Rhetoricâ, &c. Secundas dari Intentiones admittunt; & eas esse quasdam Relationes fatentur; allucinantur tamen, ubi eas esse asserunt Relationes rationis; nam vera & realia sunt, quæ illis nominibus, quæ illi producunt, apud Grammaticos & Rhetoricos significantur.

An Secundæ Intentiones, quæ in Logica sint Entia rationis?

Et quartò idem dicendum est de Secundis Intentionibus Logicis, quas Vulgus asserit esse *Entia rationis*, dicimus enim illas esse veras, & reales Relationes, aut Denominationes. Et, ut id suadeam, suppono Logicam in Mentalem, Vocalem, & Scriptam dividi: & quia Scripta & Vocalis videntur pari passu decurrere; omissâ Scriptâ, de Vocali priùs, & posteà de Mentali, quâ liceat brevitate & claritate, disputabo.

Logicæ in Mẽtalem, Vocalẽ, & Scriptam Divisio.

De Vocali Dialecticâ speciali curâ disseruisse

An Aristoteles præcipuè egerit de Vocali?

ruisse Aristotelem, Definitiones, quæ ab ipso sunt traditæ ostendunt. Ipsa enim Definitio est *oratio explicans naturam rei*. Divisio est *oratio totum per suas partes distribuens.* Et Argumentatio est *oratio, in quâ aliquid ex Præmissis infertur*, &c. Ergo & nos illam etiam specialiter consideremus.

Realia sunt omnia (non ergo Entia rationis) quæ in Logica Vocali tractantur.

Itaque in Vocali Dialecticâ Syllogismus constat tribus Propositionibus; Propositio, Subjecto & Prædicato. Et Subjectum aut Indefinitum manet, aut Universali, aut Particulari, aut etiam singulari Signo determinatur. Terminus, qui bis ponitur in Præmissis *Medium* dicitur: qui semel verò *Extremitates*. Per subjectionem & prædicationem Medii distinguũtur Figuræ: per Universalitem aut Particularitatem Propositionum, secernuntur Modi inter se. Atqui Voces seu Termini, quibus Propositiones, & Syllogismus constat, sunt reales, ordo illorum est realis: nihil in illis fingit Intellectus humanus. Omnia ergo realia sunt. Ergo omnes Relationes, quæ inter extrema realiter distincta ponuntur, reales sunt, non rationis.

CCVII.

De Logica Vocali.

An Propositio, & Syllogismus simplices qualitates sint, an ex partibus componantur?

In Mentali Dialecticâ inquiri solet, *An judicium, an Discursus, &c. sint qualitates simplices: an verò Judicium Mentale, sicut & Vocale, Subjecto & Prædicato; & Discursus tribus Judiciis realiter distinctis constituatur?* Et respondeo communem Opinionem ex Terminis mentalibus Propositionem, & ex Propositionibus mentalibus Syllogismum v. gr. componere. Ergo stando huic Sententiæ cessat Quæstio, quia inter partes realiter distinctas omnes Relationes & Denominationes, quæ intercedunt, sunt reales. Ergo quidquid sit de aliâ Sententiâ, in quâ etiam possent negari entia rationis, pro nunc illam, quæ docet Judicium & Discursum simplices qualitates non esse, ut veriorem & faciliorem eligamus.

Arriaga disp. 8 de Anim. sect. 4. *Apprehensionem & Syllogismum ex partibus componi asserit, & tamen Judicium simplicem esse qualitatem contendit. Eum in consequentia Oviedus & alii arguunt. &c.*

Dices, quomodocumque philosophari placeat, semper in Logicâ mentali Genereitatem, Specieitatem, &c. Distinctionem, quæ inter Genus & Differentiam consideratur, Prædicabilitatem, Universalitatem, & alias Secundas Intentiones his similes, esse entia rationis.

De distinctione superiorum & inferiorum graduum.

Respondeo universa negando: nam omnia à Graduum superiorum, & inferiorum distinctione dependent: si enim hæc fuerit ficta, erit ens rationis & ipsa, & erunt similiter entia rationis, quæ in illâ fundantur. Igitur

Quid doceant Academici?

Dico primò. Realis est Graduum superiorum & inferiorum in Academicâ seu Platonicâ Scholâ distinctio. Ergo erit ipsa quædam Relatio realis; & erunt reales omnes relationes, quas inferet.

An distinctio ex natura rei sit ficta?

Dico secundò. Distinctio ex naturâ rei, quam propugnat Scotus non est ficta: Ergo nec erunt fictæ Denominationes, quæ illam concomitantur. Non ergo bene philosophantur Scotistæ, quando entium rationis censui adscribunt Secundas Intentiones Logicas.

An bene Scotistæ discurrãt?

An Secundæ Intentiones apud Nominales sint veræ & reales?

Dico tertiò, entia rationis in suâ Logicâ nõ possunt Nominales admittere: ubi enim superiora, & inferiora Prædicata penes externa connotata distinguunt, inter illa realem extrinsecam distinctionem admittunt, Et positâ ut fundamento hac distinctione reali, realia etiam erunt cætera, quæ sequuntur.

An rationis ratiocinatæ distinctio sit Ens rationis?

Dico quartò. Non sunt entia rationis Secundæ Intentiones, si rationis ratiocinatæ distinctio inter Gradus Logicos admittatur. Assero, me scire esse multos, qui entia rationis admittant, & ea ipsa rationis ratiocinatæ distinctione succollent: sed scire etiam illos in hoc allucinari. Attende. Scribunt *disp.* 2. *qu.* 5. *num.* 29. Complutenses. [*In Logicâ Genereitas (& idem intellige de aliis Intentionibus Logicalibus) non fundatur supra realem entitatem Animalis v. gr. quatenus est realis perfectio; sed quatenus cognita est. Animal quippe non est immediatè capax Genereitatis, quia est Vivens sensibile sed ex eo quòd sit cognitum* (& in Logicâ Vocali, *sed ex eo, quòd sit dictum*) *sine speciebus. Nam, cùm hujusmodi Intentiones fiant per actum reflexum debent fundari supra cognitionem* (dictionem) *passivam objecti, seu Denominationem extrinsecam cogniti* (dicti) *ut docet D. Th.* de potent. q. 7. art. 11. *& aliis in locis.*] Tunc sic. Fundamentum Genereitatis, Specieitatis, &c. est reale. Ergo Relatio, quæ fundatur, est realis. Antecedens probatur. Fundamentum Genereitatis est, quòd Animal, ex. gr. sine speciebus cognoscatur: & fundamentum Specieitatis est, quòd Homo, ex. gr. sine individuis intelligatur. Sed utrumque verè & realiter contingit in Thomistarum, Scotistarum; & loquendo universim, in omnium illorum sententiâ, qui Præcisiones objectivas, & rationis ratiocinatæ Distinctiones admittunt: [ipsi enim, cùm concipiunt Animal, nec Hominem, nec Equum, nec Leonem, &c. attingunt: nec, cùm concipiunt Hominem, nec Petrum, nec Paulum, nec Franciscum, &c. attingunt.] Ergo in horum Autorum sententiâ in Genereitate, Specieitate, &c. non reperitur ens rationis.

De fundamento Secundarũ Intentionum Logicalium.

Non est fictũ, sed verum.

Apud Thomistas, & Scotistas est res vera & non ficta, quòd Genus sine Speciebus, & Species sine Individuis cognoscatur.

DECIMASEPTIMA.

CCVIII.

Entis rationis definitio.

SI *dantur* ψευδοντα, (*Entis rationis fictitia*) *Intellectus humanus, qui illa facit, dat* Scire (*Esse imperfectum objectivum*) *Entitati impossibili.* Patet ex communi, & receptâ definitione entis rationis; Ens enim rationis esse dicitur, quod objectivè est in Intellectu, & subjectivè non potest esse alicubi. Entia ergo rationis habent esse objectivum.

An dari imago possit, per quã nihil repræsentetur?

Est doctrina hujus Conclusionis communis. Tametsi enim aliqui, qui non bene intelligentes, quomodo Intellectus cognosceret suum objectum, asseruerũt in ente rationis reperiri in intellectione imaginem impossibilis entis, cui tamen ex parte objecti nihil correspponderet. Horum opinationi se opponunt Complutenses, quia in omni operatione intentionali debent dari tria; persona, quæ cognoscit; intellectio, quâ cognoscit; & objectum, quod cognoscitur. Et hanc ob rem *disp.* 2. *Logic. qu.* 2. §. 2. *in fin.* respondent [*Essentiam entis rationis non consistere in objici vel cognosci passivè, sed in esse ficto, quod per cognitionem resultat, ut suprà diximus.* Unde quando dicitur, quòd ens rationis est, cujus totum esse est objici, sensus non est formalis, sed causalis. Denotatur enim, quòd licèt objici, & attingi sint à parte rei; præstant nihilominùs causam & occasionem essendi enti rationis: quatenus ex eo, quòd res cognoscantur aliter, ac sunt in se, resultat in illis

In Ente rationis est aliquid quod cognoscatur.

quoddam esse fictum; in quo & non in passivâ attingentiâ objecti consistit essentia entis rationis.]

Repugnat, ut cognitio sine objecto.

His similia apud P. Georgium de Rhodes *Philos. Perspic. disp.2. qu.1 libr.1. sect.2. pag. 16. b.* reperio. [Observa, *inquit*, nullam esse cognitionem, cui non correspondeat aliquod objectum; si enim cognosco, certè aliquid cognosco, quod dicitur objectum cognitionis; unde quando fit ens rationis, v.gr. cùm cogito chimæram, cognitioni huic respondet aliquod objectum reale, natura videlicet naturæ bovis, leonis, & capræ, & prætereà fictum aliquid, nimirùm trium illarum naturarum unio.] *Et* post pauca. [Controversia igitur solùm est, utrùm cognitioni chimæræ reales partes, & realis earum unio respondeat, quæ ipsa cognitio ipsa sit; an verò respondeant partes reales, & unio earum ficta, omninò distincta à cognitione; & objectum cognitionis, primum illud Herice asserit, ego secundum cum communi sententiâ intendo.] Et statim. [Ratio est, quia quoties cogitatur aliquid impossibile, respondet huic cogitationi aliquid, quod est extra latitudinem totius entis realis; sed quando cogitatur ens rationis, v.gr. chimæra, cogitatur aliquid impossibile; ergo huic cogitationi respondet aliquid, quod est extra latitudinem totam entis, ergo in ente rationis non omnia sunt realia, sed est aliquid fictum. Probatur major: quoties cogitatur aliquid impossibile, respondet huic cogitationi aliquid impossibile, chimæra v. gr. respondet cogitationi chimæræ; sed ens impossibile est extra totam latitudinem entis realis: ergo tunc meæ cogitationi respondet aliquid, quod est extra totam latitudinem entis realis.]

Quid correspondeat cognitioni Chimæræ?

De Chimæræ partibus.

Quomodo cõjungantur?

Quid interrogat, qui considerat rem impossibilem?

Profectò ex parte objecti esse aliquid, quod terminet intellectionem, quæ ens rationis cogitat, aut, ut vulgus loquitur, facit, præter alios etiam P. Philippus de Sanctissimâ Trit. 1. *part. qu.1. art.* 2. asseverat; inquit enim. [Dicendum est ex D. Thomâ, quòd ens rationis habet aliquod *esse*, quamvis debilissimum, per resultantiam ex dispositione, & coordinatione actuum intellectûs; & consequenter est scibile non per accidens, sed per se, licèt non possit dici simpliciter ens: ratio enim simpliciter entis & ratio scibilis ex diversâ radice proveniunt, & ratio entis se habet materialiter ad rationem Scibilis, quæ in hoc consistit præcisè, ut res objiciatur intellectui, quod non solùm convenit enti simpliciter, & reali, sed etiam enti diminuto, & istius rationis.]

An Ens rationis sit per se, in tantum per accidens scibile?

Corollarium. *Ergo à fortiori homo dat esse objectivum rei cogitatæ, quando cogitat rem, quæ est possibilis.* Demonstratur. Quia plus est dare *esse* objectivum enti impossibili, quàm enti possibili. At, qui rationis entia admittunt, illud prius absolutè concedunt. Ergo concedere debent hoc posterius.

De illo, qui cogitat entitatem possibilẽ.

DECIMAOCTAVA,

CCIX. De Intellectu Divino.

CUM *Intellectus Divinus Humano sit infinities perfectior, qui Humanum asserunt, non solùm, quando res possibiles, sed & quando impossibiles cogitat, dare* Saire, *vel* Seire *(hoc est esse objectivum & intentionale) rebus sic cogitatis ipsi, nisi in consequentiâ ultrò laborare voluerunt, Intellectui Divino, cùm possibilia cognoscit [hoc est, Scientia simplicis intelligentia] negare non poterunt, communicandi illis* Sare *(hoc est, esse objectivum & intentionale) potentiam.*

Quanta inconsequentia aliqui autores de Humano & Divino discurrant?

Et propter hanc Conclusionem tota hæc fuit de rationis entibus Disputatio interserta; nunquam enim componere has duas Propositiones potui; videlicet *Homo dat esse objectivum, in intellectu suo, rebus universis, etiam impossibilibus, si quas cogitat;* & *Deus non potest dare esse objectivum, in intellectu suo, rebus possibilibus, quas intelligit.*

An creaturæ possibiles habeant *esse* objectivum in intellectu Divino?

Corollarium. *Creaturæ possibiles suum* Sare *(suum esse quiditativum, quod habent) recipiunt ab Intellectu Divino.*

ARTICVLVS IV.

Vtrùm, si Πάρoντα, *&* Ψεύδoντα (Entia rationis Præcisiva, & Fictitia) *darentur, illa Deus, & Angeli intelligerent, aut etiam facerent?*

CCX. Authores pro utraque sententia.

VTrumque negat Gabriel Vasquez apud Lalemandetiũ *in Metaph. disp.4. part.1.* Negant & sui Discipuli, qui tamen huic Argumento, à Joanne Martinez (in Philosophicis Magistro meo; qui tandem Compluti ad Primatiam Scholasticæ Theologicæ cathedram fuit promotus) concinnato respondere potuerunt. Argumentabatur sic. [Quando Petrus cognoscit Non-ens per modum entis, & facit ens rationis, Deus, vel scit, vel non scit, quid intelligit Petrus. Si dicatur hoc ultimum, Infinitæ Sapientiæ (quod repugnat) ignorantia adfingetur. Si autem dicatur illud prius, fatendum est (faciat id, aut non faciat Deum ens rationis intelligere, & cognoscere.]

Utrumque Meurissius *libr.1. Metaph. quæst.3.* Lalemandetius *loc. cit.* & alii affirmant. Quibus adnumerare poteris Franciscum de Lugo, de quo Dn. Augustinus Redingus *tom.1. Theol. qu.2. art.3. controv.3. num.25.* sic scribit. [Constat igitur intellectum Beati, non per visionem

in

Quænam in Deo ponenda sint & quæ nō sint ponenda prædicata?

in Verbo, sed per suas conceptiones extra Verbum facere circa Deum objectivas Divinarum perfectionum præcisiones; ut adeò Franciscus de Lugo tantò videatur magis reprehendendus, quòd in Divino etiam intellectu admittat entia rationis, seu distinctionem formalitatum Divinæ Substantiæ, &c.]

Deum cognoscere non tamen facere entia rationis, communis Opinio asseverat: eamque tenent Suarius *disp. ult. Metaph. sect. 2. num. 19.* & multi alii.

In re autem apud Philosophos plerosque dubiâ (apud me, ut existimo, certâ) proderit has Conclusiones proponere. Et erit

PRIMA.

Explicatur quid in illa Controversia ad Philosophiam, & quid ad Theologiā pertineat.

Omnis perfectio possibilis & intelligibilis, est adtribuenda Deo sublatis imperfectionibus.

COROLLARIUM. *Ergo, si cognoscere aut facere entia rationis, perfectio sit, Deo concedi debet; si sit imperfectio, negari.*

Huic olim Fundamento insistens *in Theologiâ Fundam. Fundam. I. Thesi II. Theolog. nu. 94.* sic scripsi.

Hinc oritur Primò, Quæstionem illam, quæ interrogat, *An Deus cognoscat entia rationis*, non esse Theologicam, sed Metaphysicam. Omnes enim Catholici supponimus à Deo cognosci ut est in se, quidquid cognoscibile est; Entia rationis, si possint cognosci, ut sunt in se, etiam cognosci à Deo, &, si illa cognoscere, sit illa facere, etiam fieri illa à Deo. Quòd si essentia ejusmodi entium in hoc sit sita, ut cognoscantur aliter quàm sint in se, non posse à Deo cognosci: si verò possint duobus modis cognosci, nimirùm ut sunt in se, & aliter quàm sunt in se; & tantummodò dicantur fieri, quando secundo modo cognoscuntur, dicendum erit illa fortè cognosci [a] & fieri à nobis: à Deo autem cognosci quidem, sed non fieri. Hæc Theologica sunt, & illa omnes Christiani Philosophi admittunt. In quo ergo differunt? Tantùm in Metaphysicâ, & in purificatione conditionum. Aliqui enim nobiscum negant entia rationis, & introducunt entia vocis, qualia nos dedimus. Alii docent illa non posse cognosci, ut sunt in se: & isti differunt quoad rem: alii in eisdem entibus fieri, & cognosci distinguunt, & isti differunt quoad nomen. Et interim ubi Theologicè differre videntur, conveniunt maximè: nam Conclusionem è Majori Theologicâ, & Minori Philosophicâ eliciunt: nempe variam, tametsi enim Major semper sit eadem, variatâ Minori non potest non variari Conclusio.

a] *Consultò posui illud fortè, quia Entia rationis fictitia posse humanitùs fieri cum multis Authoribus nego.*

An loco Entiū rationis Entia linguæ sint admittenda?

Vnde nascatur opinionum varietas?

CCXI. Mira est veritatis vis, omnia ingenia conspirant, cùm illa adlucet. Longo tempore postquam thesin istam scripseram, incidi in Controversiam de Ente rationis, quò Oviedus Cursum Philosophicum claudit, & quia mihi placuerunt, quæ dicit *punct. 7. num. 1. pag. 442.* inquirens; *An Deus cognoscat & faciat ens rationis?* Volo illa adjungere; sic enim ait. [Diversitas opinandi in hac quæstione, meâ quidem sententiâ, tota oritur ex diversitate constituendi entia rationis, seu assignandi cognitiones, per quas cognoscuntur, & fiunt entia rationis. In multorum opinione circa essentiam entis rationis, & naturam cognitionis, per quam debet fieri Ens rationis, est fide certum, Deum non posse facere entia rationis; quòd nullus ex Doctoribus Catholicis, qui affirmet Deum facere Ens rationis, negat: loquuntur enim omnes in alio sensu longè distincto, dum asserunt Deum facere entia rationis, neque duos Doctores invenies, requirentes cognitiones humanas ejusdem rationis facienda, quorum unus affirmet, & neget alter Deum facere entia rationis; tota enim diversitas opinandi cognitiones factivas entium rationis; quâ ablatâ nulla divisioni hujus difficultatis superesset difficultas; & si omnibus eadem mens esset de cognitione factivâ entis rationis, vix ullus daretur in hac re disputandi locus. Rem clarè ostendo. Affirmat Pater Herice *disp. 8. de Scientiâ cap. 1. in fin.* cognitionem factivam entis rationis debere esse judicium falsum de existentiâ objecti, quod nō sit [b] vel saltem apprehensionem, quæ inclinet ad hoc judicium, certum debet esse apud hunc Autorem, Deum non facere entia rationis; si enim assereret cognitionem factivâ entis rationis importare judicium falsum de objecto non existente; & simul assereret Deū facere entia rationis, apertè diceret Deum habere judicium falsum de objecto non existente, quod est hæreticum. Hac ratione optimè dixit Hurtadus, qui judicium falsum requirit ad entia rationis facienda, fide sanctum esse, Deum non facere entia rationis ab ipso explicata, quod verissimum est. Autores isti, qui defendunt Deum non facere entia rationis, & ad Sanctum Inquisitionis Tribunal essent deferendi, si oppositum dicerent, fatentur Deum cognoscere eadem entia rationis per verum judicium, ex vi cujus cognoscit illorum existentiam repugnare, & cognitionem humanam terminari ad eadem entia rationis. En quomodo in re conveniant Doctores, qui affirmant, & qui negant Deum facere entia rationis; in quibus tantùm est dissensio in assignandâ cognitione, quæ vocanda sit factiva entis rationis; omnes enim easdem cognitiones circa idem objectum eodem omninò modo tendentes constituunt. Quia illi, qui affirmant Deum facere entia rationis, dicunt cognitionem quamcumque terminatam ad objectum repugnans, etiamsi sit judicium de non existentiâ talis objecti, vel quo tantùm affirmetur, cognitionem aliam ad illud terminari, esse factivam entis rationis; quam cognitionem Deo tribuunt Doctores negantes Deum facere entia rationis, quin ex illorum principiis inconsequentiæ aliquid notetur: hi verò, qui asserunt quamcumque cognitionem terminatam ad objectum repugnans modo explicato esse factivam entis rationis, non possunt non consequenter dicere, Deum cognoscentem ens rationis ut factum ab homine, vel per actum, quo judicat esse objectum repugnans, facere ens rationis, quod omnes concederent, si admitterent, quamcumque cognitionem quomodocumq; terminatam ad objectum repugnans, etiam dissentiendo ab illo, esse factivam entis rationis. His præmissis facilè à nobis decidetur tota difficultas punctis capiti præfixa, quæ placuit etiam prænotare, nequis religionis spe-

An authores, qui asserūt Deū facere Entia rationis, & illi, qui negant differant in modo loquendi, an verò habeant opiniones cōtrarias?

Quid requiratur ut fiat Ens rationis opinione Herice?

b] *Opinionem Herici præcedenti Articulo tradidi, & dilucidavi. Non judicium falsum, sed apprehensionem præcisivam postulat; &, ut scitè Aristoteles monet, Abstrahentium non est mendacium.*

Cur hæc propositio, *Deus facit Entia rationis*, in ore unius esset heretica, & in ore alius probabilis vel tolerabilis?

An, & quomodo Authores, qui asserant, & authores, qui negant, inter se convenire dicantur?

An Ens rationis possit fieri, quādo cognoscitur objectū prout est in se?

Aliud est *cognoscere nō ens per modum entis: & aliud intelligere, quòd homo cognoscat non ens per modum entis.*

specie carpere præsumat Doctores asserentes, Deum facere entia rationis qui nihil Deo tribuunt, quod non concedant, qui asserunt Deum hujusmodi Entia non facere, ut supra notavi; neque hujusmodi religionis speciem suam sententiam commendandam, aut præferendam esse præsumat sententiã illorum, qui asserunt Deum facere entia rationis per actum, quo ab illorum existentiã dissentitur, & dicat illa ab intellectu humano ut verè existentia cognosci; etsi enim Catholita sit, & laudanda sententia negantium Deum facere entia rationis, ne cogantur asserere, Deum habere judicium falsum, quo decipiatur, & judicet existere objectum, quod in se repugnat: hac laude carere non debent, qui asserunt Deum facere entia rationis, tantùm per actum, quo judicat ipsa repugnare, & esse objectum intellectionis creatæ, & nullo modo per judicium assertivum de illorum existentiã, aut per apprehensionem, quæ inclinet ad hoc judicium, quia longè abest à Deo omnis cognitio, quæ aliquam falsitatis umbrã redoleat. &c.]

An conducat ad Religionē, vel sit contra illam affirmare aut negare, quòd Deus faciat Entia rationis?

SECUNDA.

CCXII.

Quotuplex Ens rationis sit?

ENS rationis est duplex: alterum Legitimum, seu Præcisivum: Græcè παρόν: alterum Fictitium, Græcè ψευδόν.

Quid alterutrum sit, Articuli præcedentis Conclusione IV. luculenter exposui.

TERTIA.

An Deus, an Homo, faciat πάροντα, id est, Entia rationis præcisiva?

ENtia rationis præcisiva; Græcè πάροντα (1) Homo cognoscendo facit; (2) Deus autem illa cognoscit (3) sed non facit.

Tres habet partes hæc Conclusio, & omnes constando doctrinæ in primâ positæ clarissimè demonstrabuntur.

Primò enim, ut scitè observavit Herice, verbi gratiâ,

Quid concipiat Homo?

Semibovemque Virum, Semivirumque Bovem, concipit, & imaginatur. Nempe, intelligit duas Naturas (Humanam, & Bovinam) quæ sunt reales, & dantur in rerum naturâ. Illas simul concipit; & hæc ipsa simultas realis est, ac existens. Non concipit eas inter se identificari, vel non identificari, sed ab utroque præscindit: & hoc etiam homo potest facere. Ergo, si illæ naturæ sic cognitæ sunt παρόν Ens rationis præcisivum, Homo **feimit**, facit entia rationis præcisiva.

Quid intelligat Deus?

Secundò, omnia, quæ quando Homo ens rationis præcisivum **feimit**, facit, cognoscit Deus. Deus igitur πάροντα (entia rationis præcisiva) cognoscit.

Homo rem unam sine alia intelligere potest, Deus non potest.

Tertiò, ideò Homo dicitur facere πάροντα (entia rationis præcisiva) quia illas in iis incompossibiles naturas præscindendo ab identificationis repugnantiã cognoscit. At Deus non potest præscindere. Ergo Deus non potest facere πάροντα (Entia rationis præcisiva.) Probatur Minor. Quia præscindere est unum sine altero cognoscere (hoc est, unum concipere, & alterum non concipere) Sed hic cognoscendi modus repugnat Deo. Deus igitur non facit πάροντα (Entia rationis præcisiva.)

Ergo quando Homo παρόν (ens rationis præcisivum) **feimit**, facit: nempe, quando in uno Individuo simul Naturam Humanam, & Bovinam intelligit, & non cognoscit illas esse simul; nam illud *simul* supra Cognitiones & non supra Naturas cadit; tunc Deus Naturas Humanam, & Bovinam cognoscit, & has ipsas ab homine concipi intelligit; & præterea cognoscit, hanc identificationem ab Homine nec negari, nec asseri; ideò enim dicitur παρόν (ens rationis præcisivum) **feimere**, facere; quia ab illarum Naturarum identificatione, & non-identificatione præscindit.

N. B. Semper debet simultas à simulate distinguī; aliud enim est simul cognoscere Mexicum & Maxitum esse simul.

De Ente rationis Præcisivo. Cur fuerit istud nomen sortitum?

QUARTA.

CCXIII.

Verùm Entia rationis faciat Angeli?

ENtia rationis præcisiva (πάροντα) ab Hominibus facta cognoscit Angelus. An, & feimere potest; potest facere; Si possit præscindere potest; aliàs non potest.

Verùm angeli possint præscindere?

Sanè Angelus, non solùm secundum naturæ suæ merita consideratus, sed & lumine gloriæ perfusus, multa nescit: illa enim quæ à Divinâ revelatione pendent, qualis est dies judicii, spiritus sublimissimi, ignorant prorsus, nisi divinitùs illuminentur. Ergo, si tunc præscindere dicimur, quando unum altero non concepto intelligimus, Angeli posse præscindere dicendi sunt, quoniam rebus aliis conceptis, illa non concipient, quæ nesciunt.

An possint in intellectione cessare?

Circa res semel cognitas quærendum est, *An possint Angeli à cognitione cessare.* Quoniam si possint & præscindere poterunt: &, si cessare non possint, non poterunt in illarum cognitione præscindere.

Alterutrum probabiliter teneri potest.

Respondeo esse probabilissimam sententiã, quæ docet Angelos, à cognitione semel habitã cessare non posse: & esse oppositam probabilissimam. Ergo juxtã has duas Opiniones explicandum est, an possit Angelus unas formalitates ab aliis separare & præscindere. Et id, quod assevero, testatur Bañes *in 1. p. qu. 5. art. 1. pag. 554. b.* sequentes Conclusiones proponens. Est videlicet, PRIMA, *Intellectio Angeli nunquam est in potentiâ respectu ipsius Angeli.* Oppositum hujus Conclusionis tenent aliqui Thomistæ. Sed nihilominùs probatur ex D. Thomã *qu. 8. de Verit. art. 6. ad 7. & art. 14. ad 5. & supr. qu. 56. art. 1. ad 3.* ubi id ipsum satis insinuat. Et Cajetanus expressè eam tenet *in art. seq.* Ferrara *2. contr. Gent. cap. 57.* Capreolus *in 2. distinct. 3. qu. 2.* Ægidius Romanus *ibid. in 2. part. distinct. 3. art. 1.* SECUNDA. *Angelus nunquam est in potentiâ respectu actualis cognitionis Dei inquantum est Autor ipsius Angelicæ naturæ.* Hæc Conclusio non videtur tam certa, sicut præcedens; est tamen valdè consequens ad illam. Docent eam Cajetanus, & Ferrariensis ubi supra, & est communis Thomistarùm, &c. TERTIA. *Valde verisimile mihi est, quòd Angelus semper est in actuali cognitione respectu ordinis universi. &c.]* Hæc omnia Bañes, ex quibus statui potest, An, & quando possit Angelus unam rem, aut formalitatem ab aliâ re, vel formalitate præscindere.

An Angelus à cognitione naturali Dei cessare possit?

An à rerum naturaliū possit cognitione cessare?

QUIN-

QUINTA.

CCXIV.
De ψεύδοντι (*Ente rationis fictitio.*)

NON *habet vires Intellectus Humanus, ut* **ſcimat** *(faciat)* ψευδὸν *(Ens rationis fictitium.)* Oſtenditur. Quia, non ſolùm ſubjectivè, ſed etiam objectivè repugnat Eſſentia ſimplex impoſſibilis. Et repugnat, ut quis ſeriò intelligat veram, & realem idemtificationem inter extrema, inter quæ ſcit illam eſſe impoſſibilem.

Verùm fieri ab Hominibus poſſit?

Corollarium. *Nec Deus, nec Angeli* ψεύδοντα, *Fictitia entia rationis* **(ſcimunt)** *faciunt: nec cognoſcunt, aut intelligunt, quæ ab hominibus* **(ſcimuntur)** *fiunt.*

An à Deo, vel ab Angelis?

Demonſtratur. Quoniam, ſi nulla ſint ψεύδοντα *(Fictitia entia rationis)* ab Hominibus ficta, vel facta; nulla ab Hominibus ficta, vel facta, ab Angelis, vel à Deo cognoſcentur: Quod enim non eſt, non cognoſcitur.

Ratio à fortiori

Sed & ipſamet Concluſio perſuadetur clariſſimè. Quoniam, ſi Homines, qui falli poſſunt, ψεύδοντα, Fictitia rationis entia nequeunt facere, ſequetur à fortiori illa nec angelitùs, nec divinitùs effici poſſe. Ergo in noſtrâ & verâ ſententiâ ceſſat Quæſtio, & tantùm illa locum habere poterit, ſi ex ſuppoſitione diſſeramus, Sit igitur noſtra Concluſio

Nec Deus, nec Angeli decipi poſſunt.

SEXTA,

CCXV.
Si darentur Entia rationis, Deus illa cognoſceret ſine imperfectione aut errore.

SI *darentur* ψεύδοντα, *Fictitia Entia rationis, tunc Deus ita illa cognoſceret, ſicut hodie Mendacium v.gr. cognoſcit.* Corollarium. *Ergo, quia nunc mendacium cognoſcens non mentitur, tunc ens rationis cognoſcens non falleretur.*

Perſuadetur Concluſio. Nam, quando Petrus dicit, *Nix eſt nigra*; cognoſcit nivem, & nigredinem Deus; cognoſcit nigredinem in re non uniri ipſi nivi: & tamen uniri in propoſitione à Petro dictâ. Et hanc ob rem veriſſimè cognoſcit eam eſſe falſam: &, ſi mentali, quam habet idem Petrus, diſſonet, mendacem eſſe.

Mendacium cognoſcitur ſine mendacio.

Ergo eodem modo de ente rationis eſſet philoſophandum: Quoniam, ſi repugnaret idemtificari hircum, & cervum, & tamen inter hircum, & cervum cogitatione ſua Titius interponeret idemtificationem, ψευδὸν, Fictitium ens rationis Titius **(ſcimeret)** faceret, & illud faciendo falleretur. *Tunc* autem Deus omnia cognoſceret, ut ſunt in ſe. Cognoſceret ergo eſſentiam idemtificationis cognoſceret illam repugnare inter hircum, & cervum: & tamen à Titio per intellectum inter hircum & cervum collocari. Quæ omnes cognitiones ſunt veriſſimæ, & ab omni erroris ſuſpicione remotæ.

Quid Titius deberet facere ut efficeret Ens rationis?
An Deus cognoſcendo quid Titius fecerit, faciat Ens rationis?

Sic ſanè Deus cognoſceret ψεύδοντα, *Fictitia entia rationis*, ſi darentur: & ſic cognoſcit *entia linguæ*, quæ dantur. Nam quando dicit Iſidorus, *Circulus habet quatuor angulos*, facit Ens linguæ, quod tamen non ſolùm Deus & Angeli, ſed etiam Geometræ univerſi ab Iſidoro fieri ſciunt, quin illud *(ens linguæ)* Deus, Angeli, aut Geometræ, &c. efficiant.

Quomodo Entia linguæ cognoſcantur, quin tamen fiant Entia linguæ?

SEPTIMA.

CCXVI.
De Homine.
An eſſe poſſit Cauſa Prima?

SI ψεύδοντος *Entis rationis fictitii quiditas & eſſentia in eſſentia ſimplicis & impoſſibilis conceptu objectivo conſiſteret, dicendus eſſet Homo, non jam in genere deficiendi, ſed etiam in genere faciendi Cauſa Prima, & Intellectus Humanus potentior Intellectu Divino.* Atqui id eſt omninò abſurdum & repugnans. Ergo etiam illud, ex quo ſequitur. Repugnat ergo eſſentiæ ſimplicis impoſſibilis objectivus conceptus.

Supponit Primò iſta Concluſio Creaturam Intellectualem poſſe eſſe in genere deficiendi Cauſam Primam; nam Homo, aut Angelus, deficiendo peccavit, ut Theologi Orthodoxi pronunciant.

In deficiendi genere poteſt.

Supponit ſecundò ſolùm Deum eſſe in genere faciendi Cauſam Primam. Quæ Veritas tam eſt certa, ut Philoſophis Ethnicis cognita fuerit: unde ſcitè Ariſtoteles *Cauſarum Cauſam*, & *Motorum Motorem*, vocat Deum.

In genere faciendi non poteſt.

Et ipſam eſſe veram demonſtro, quoniam peto ab Arriagâ, an aliquid, aut nihil intelligam, quando entitatem ſimplicem repugnãtem cognoſco? Reſpondet, me intelligere inter Naturas Hirci, & Cervi unionem, & idemtificationẽ fictitiam; nempe non veram, quoad ſubſtantiam & fictitiam quoad modũ, ſeu locum, quia concipitur inter extrema, inter quæ illam eſſe repugnat: ſed falſam fictitiamque quoad ſubſtantiam: quæ habet eſſe objectivum, quin poſſit ullum eſſe ſubjectum habere.

Quid ſit fictitia Entitas?

Tunc ego ſic. Ergo illa idemtificatio exiſtit objectivè. Ergo in illo eſſe objectivo dari debent Quiditas objectiva, & Exiſtentia objectiva.

Ens fictum ſi cognoſceretur haberet quiditatem objectivam, & exiſtentiam objectivam.

Homo ergo Primò illud ens objectivè exiſtens per Creationem producit. Patet, quia illud non ſolùm ex nihilo ſui, ſed ex nihilo ſubjecti producit: quia cùm illud nullum ſubjectum habeat, illud Homo non educit ex potentiâ ſubjecti. Ergo Homo eſt illius entis objectivi Cauſa Prima. Prætereà, ſi dicatur Homo non eſſe illius ψεύδοντος (Entis rationis fictitii) Cauſa Prima, nam aliàs cum Homine Deus ad illius entis productionem concurreret; illud enim Objectum eſt Non-Entis ad inſtar Entis cogniti: repugnatque, ut Non-Entia Deus intelligat ad modum Entium.

An Deus cum Homine ad Entis rationis formationem cõcurrat?

Hinc ergo Secundò, illud **(ſaire)** eſſe quiditativum objectivum, quod illud ψευδὲν (Fictitium ens rationis) haberet, cùm non eſſet à ſe (nam aliàs eſſet Deus) ab aliquâ deberet Cauſâ **(ſainte)** illud quaſi producente producere. Non à Deo, propter rationem poſitam; quia non poteſt Deus Non-Entia ad inſtar Entium intelligere. Non ab Homine, quia illud Fictitii Entis rationis **(ſaire)** eſſe quiditativum, eo ſenſu (aut negativo, aut hypothetico) quo poſitivæ omnes rerum eſſentiæ, fuiſſe deberet ab æterno, & tamen Homines ab æterno non ſunt.

Vnde Ens rationis ſuum eſſe quiditativũ fictum habeat?

His ergo poſitis, conſideretur hoc Trilemma. Illud eſſe quiditativum objectivum, (Ens rationis fictitium) vel eſt à ſe; vel eſt à Deo; vel eſt ab Homine. Atqui, ut conſtat

An Ens rationis ſit vox ſignificationis expers?

ex præmissis rationibus, nec est à se, nec à Deo, nec ab Homine. Non ergo datur tale (sâire) *Esse quiditativum objectum*. Ergo nomen *Ens rationis fictitium*, est vox quædam similis *Blictri*, & *Scyndapsus*, quæ nihil omninò significant.

OCTAVA.

CCXVII. De Ente rationis Logico. An illud posse fieri à Deo, probet Lalemandetius?

DEUM *cognoscere, & facere* πάροντα (Entia rationis præcisiva) *& etiam Logicalia, quæ habent fundamentum in re, asserit, sed non probat Lalemandetius ulla convincente ratione*.

Disp.4.Metaph.per totam de hoc argumento disputat hic Eximius Philosophus. Et, quia observo, omnes, quæ viderentur aliquid posse persuadere, adduxisse rationes, illas singulatim proponam, & dissolvam clarissimè. Sanè ipse, ut distinctè procedat, rationes, quibus Deum πάροντα (*Fundamentalia entia rationis*) persuadere conatur, præmittit. Et est illarum

Prima.

An per resultantiam illud fiat?

DOcuimus (ait) hujusmodi entia rationis habentia fundamentum in re, fieri per resultantiam: id est emanare ex aliquâ cognitione terminatâ ad objectum reale: seu rectiùs loquendo ex objecto reali cognito pullulare. Qui modus nihil imperfectionis in Deo ponit. Immò hoc est necessarium admittere in Deo. &c.] Et præcedentem hac ratione confirmat. Subjungit enim. [Numquid Intellectus Divinus non potest comparare suam essentiam ad creaturam, ex quâ comparatione resultet relatio rationis? Ergo ex illâ cognitione Divinâ resultat ens rationis.

Entia rationis impropriè resultare aut pullulare dicuntur, quia repugnat quod aliquod ens pullulet aut resultet. Ergo qualecumque illa habeant, illud esse ab intellectu causatur.

Concedo apud aliquos Authores legi Entia rationis *resultare, emanare*, aut etiam *pullulare*; at illos omnes, qui sic loquuntur, vel istis verbis *fieri*, & *produci* velle nobis significare, vel certè decipi, jam superiùs ostendi, nam illud esse objectivum quale, quale, quod habere dicuntur entia rationis, ab intellectu causatur, & quia errorem supponit, imperfectionem importat, & Deo attribui non potest.

An ex cognitione divina resultet aliqua relatio rationis?

Ad Confirmationem respondeo, Intellectum Divinum, non solùm posse, sed de facto suam Essentiam cum Creaturis comparare & componere; illa enim Causa Exemplaris est, istæ autem exempla, correspondentia suo exemplari. At ex hac Collatione, & ex directâ, aut etiam reflexâ hujus Collationis cognitione in Deo nulla Relatio rationis resultat: adeoq; Deum facere aut cognoscere Entia rationis, hoc primâ ratione non probatur.

Secunda.

CCXVIII. An cognoscere Entia rationis, sit illa facere?

DEUS cognoscit Entia rationis, Ergo & facit.] Respondet Ruvius, negando Consequentiam. Sed contra illum instat Lalemandetius, aitque: [Juxta communiorem opinionem de fabricatione Entis rationis, Ens rationis nullum aliud *esse* habet, quàm cognosci ab intellectu, ipsiq; objici, Ergo, qui potest cognoscere Ens rationis, potest & facere; Sed secundùm Adversarios, potest Deus illud cognoscere, Ergo & facere; fundamentum enim cur negent Deum posse facere Entia rationis, est, quia si Deus ea faceret, aliter cognosceret res, quàm sunt: Sed nunquid etiam hæc ratio valeret contra ipsos concedentes Deum ea cognoscere? Si enim ea cognoscat, etiamsi non faciat, semper stabit, Deum res cognoscere aliter quàm sint.

Qui cognoscit hominem erravisse, quando reverà erravit, non erat, nec concipit rem aliter quàm est in se.

Nego (quidquid dicatur) semper stare *Deum aliter res cognoscere, quàm sunt in se*; nam, sicut Tu, quando audis Semphronium dicentem v. gr. *Circulus habet quatuor angulos*, quia scis Circulum non habere ullum angulum, & errare illi angulos adfingendo Semphronium, nec erras, nec cognoscis res aliter quàm sunt in se: sic nec Deus, quando errare hominem, & intelligendo res aliter quàm sunt in se, facere Ens rationis, aut errat, aut facit Ens rationis; sed cognoscit res ut sunt in se.

Tertia.

An Deus distinguat actualiter formalitates, quæ in essentia divina realiter identificantur?

DIstinguere ea, quæ non sunt distincta, est facere Ens rationis: Sed Deus primum facit, Ergo & secundum: Primum quidem; quia distinguit suam Voluntatem à suo Intellectu; suam Justitiam à suâ Misericordiâ.] Respondet Ruvius Deum illa distinguere quasi virtualiter & fundamentaliter, non verò actualiter. Non autem videtur hæc solutio sufficere; contrà enim instat Lalemandetius: inquitque; [Numquid Deus actualiter non cognoscit suam Voluntatem non esse suum Intellectum? suam Justitiam non esse suam Misericordiam? proindeq; distinguit actualiter ea quæ de se non sunt distincta? actualiter, inquam, actualitate rationis, quamvis non actualitate rei, Ergo actualiter facit Ens rationis.

De actualitate Rationis, & Rei.

Respondeo Primò, me scîre dari varias actualitates; & in particulari actum essendi quiditativè, ab Actu essendi existentialiter (hoc est, Sare à Sere) distinguere: sed, quia nescio quo actualitas rationis modo ab Actualiter secernatur, à Lalemandetio id explicari vellem; quæ enim non intelligo, non possum adprobare aut respuere.

De actualitate Sandi, & Sendi, hoc est, De actualitate essendi quiditativè, & essendi existentialiter.

Respondeo Secundò, illud exemplum de Justitiâ & Misericordiâ, non esse ad rem; quia, ut illas concipiunt Nominales, Virtutes Morales in Deo distinguuntur realiter extrinsecè, penes diversa connotata: adeoq; in illarum distinctione non habet locum Ens rationis. Major posset esse difficultas, de Intellectu & Voluntate Divinis, interim dico Primò, nec errare, nec rem aliter quàm sit, intelligere Deum, quando cognoscit, suum Intellectum & Voluntatem concipi à Thomistis ut ratione ratiocinatâ distincta; à Scotistâ, ut distincta ex naturâ rei. &c. Et dico secundò, nec errare, nec rem aliter quàm est in se intelligere, quando suum cognoscit Intellectum hypotheticè à suâ voluntate distingui, hac enim reverà distinctione distinguitur: unde Deus, sicut cognoscit esse veram istam

Quomodo Misericordia & Iustitia, & cæteræ virtutes morales distinguantur in Deo?

Quomodo Deus cognoscat suum intellectum à sua voluntate distingui?

istam Propositionem, *Corpus Cubicum & Sphaericum distinguuntur actualiter, quia sunt finita: caeterùm, si per impossibile essent infinita, non actualiter, sed hypotheticè secernerentur*; sic similiter cognoscit esse veram hanc, *Intellectus Divinus & Voluntas Divina, non distinguuntur actualiter, sunt enim infiniti: sed distinguuntur hypotheticè; quoniam, si per impossibile essent finiti, actualiter secernerentur.* Deus igitu r cognoscendo hanc distinctionem hypotheticam, nec errat, nec ens rationis fabricatur. [Et haec hîc breviter insinuasse sufficiat: qui autem rescire velit, *Quid Prioritas, Distinctio, Identificatio Hypothetica sint*? legat nostram DIALEXIM *de Non-Certitudine*, in eâ enim (nempe, *part. 2. art. 14. assert. 10. pag. 242. a.*) omnia accuratè explicata reperiet.]

An, & quomodo distinctio Hypothetica possit in Divinis Attributis admitti?

Et posteà idem P. Joannes Lalemandetius in Ratione

Quarta.

CCXIX.

Quaenam fuerit Angelici Praeceptoris Opinio?

SAnè QUARTÂ D. Thomam eò perducere, aut protrudere gliscit, ut velit nolit, doceat, *Deum entia rationis efficere*, citat enim S. Doctorem 1. *part. quaest.* 15. *art.* 2. *ad* 3. ubi sic ait. [*Hujusmodi respectus, quibus multiplicantur Ideae, non causantur à rebus, sed ab Intellectu Divino comparante essentiam suam ad res*. Unde infertur, quòd quandoquidem distinctio Idearum in Deo non est realis, sed tantummodò relatio rationis; ideò quia Deus (ex mente D.Th.) talem causat distinctionem, efficiet quoque ens rationis.]

Ruvius respondet intelligi debere D.Thomam de distinctione virtuali, non verò de actuali. Sed haec Responsio displicet Lalemandetio, eamq; contemnit, & rejicit, dicens. [Nullius momenti est dicta responsio; ex ipsâ enim praefata doctrina D. Th. nihil novi diceret, immò foret ridicula; nam etsi Deus nullo modo cogitaret de suis Ideis, earumque distinctione, non desineret tamen distingui inter se virtualiter & fundamentaliter sicut licèt non cognosceret, quòd distingueret sua attributa, illa tamen non desinerent distingui inter se virtualiter & fundamentaliter: Divus autem Thomas addit aliquid supra; & dicit quòd multiplicatio idearum fit ab intellectu Divino, quod vocabulum, *fit*, importat actualitatem: de se enim, & antequam accedat Intellectus Divinus, sunt virtualiter, & fundamentaliter distinctae, ergo adveniens Intellectus Divinus debet aliquid novi ponere, & certè nihil aliud, quàm actualem distinctionem rationis. Meo quidem judicio sinceriùs loquerentur Autores Contrariae Opinionis, negando (hoc est, non admittendo) autoritatem D.Thomae, quoad hoc, quàm taliter glossando &c.]

An D.Thomas bene citetur pro sententia, quae docet Deum facere Entia rationis.

An rerum Essentiae anteDivinam intellectione m praeexistant?

Respondeo hîc Lalemandetium evidenter ostendere se veram doctrinam de Divini Intellectûs Ideis, quam nos docet Angelicus Praeceptor, nescire. Quoniam nonnulli Veteres, quibus etiam num aliqui Recentiores subscribunt, quia inter **Sare**, & **Sere** (hoc est, inter *esse quiditativum*, & *esse existentiale*) dari latam discretionem non noverant, omne *Esse*, esse existentiale supponentes, Ideas in Deo objectivas negarunt, ne essentias finitas, ab aeterno, ante omnem creationem existentes, admitterent. At illis oculatior D. Thomas, Scholasticorum Antistes, non solùm Formales in Divino Intellectu, sed etiam Ideas Objectivas admittit, ut inferiùs *Dissert. III.* manifestè ostendetur. Ut autem Mens Angelici Doctoris innotescat, illam hac Paraphrasi illustro. *Ideae Objectivae in Deo, sunt Creaturae* **santes** (*secundum earum esse quiditativum intellectae.*) *Illas* **samit** (ȣ̓σιόει, & essentiat) *Intellectus Divinus: & quia realiter distinguuntur inter se* (nam essentia Angeli, secundum se considerata, & ab omni existentiâ praecisa, realiter distinguitur ab Essentiâ Elephantis) *dicunt actuales distinctionis respectus, quibus multiplicantur, & intellectus Divinus, qui ipsas rerum quiditates* ȣ̓σιόει (essentiat) *hos ipsos respectus, qui sunt inter Quiditates* συνȣσιόει (coëssentiat.) *Quoniam,* SICUT, *quando in principio suae Essentiae perfectiones comparando & communicando Creaturis, quas existere voluit* (**sempsit**) *creavit Caelum, & Terram, & Relationes inter has duas Creaturas* (*Caelum, & Terram*) **sentes** (habentes esse existentiale) *concreavit:* SIC *ab aeterno, quando easdem suae Essentiae perfectiones comparando, & communicando, tantùm secundum* **sare** (tantùm secundum Esse quiditativum) *Creaturis, quas existere noluit,* **sampsit** (*essentiavit; hoc est*, dedit illis essentias) & Relationes **santes** (habentes esse quiditativum) *coëssentiavit*. Sed de istis Ideis Objectivis redibit sermo Dissertatione Tertiâ.

An Lalemandetius intellexerit doctrinâ de Divinis Ideis?

Cur aliqui Veteres in Deo Ideas Objectivas negaverint?

An Essentiae inter se ab existentiis praecisae, realiter distinguantur?

Quando Deus aliqua Corpora producit, Relationes, quae sunt inter ipsa, comproducit.

Ergo & coessentiavit Relationes Objectivarum Idearum.

Hinc patet Primò, Rubium adlucinatum fuisse existimando, de Ideis Formalibus Angelicum Doctorem agere; disputat enim S.Doctor de Objectivis, inter quas realis potest esse distinctio.

Exponitur Rubii,

Hinc etiam patet fuisse Lalemandetium similiter adlucinatum. Vel, si dubites, illa verba considera, *Vocabulum fit importat actualitatem*. At illud vocabulum in testimonio quod adduxit, non legitur. Considera etiam illa, *De se* (*Idea*) *& antequam* [*] *accedat intellectus Divinus, sunt virtualiter & fundamentaliter distincta, Ergo adveniens Intellectus Divinus, debet aliquid novi ponere; & certè, nihil aliud, quàm actualem distinctionem rationis*. Sic ille statuit; contra quem sic pronuncio. *Idea illa de se antequam accedat Intellectus Divinus, non solùm in genere* **sendi** (existendi) *sed etiam in genere* **sandi** (habendi esse quiditativum) *nihil sunt*) *quoniam ab ipsomet Divino Intellectu* **samuntur** (ȣ̓σιόονται, essentiantur.) *Et Divinus Intellectus adveniens, illas* **samit** (ȣ̓σιόει, essentiat) *praestatque, ut non ratione tantùm, sed & realiter sint distincta inter se*.

& Lalemandetii adlucinatio

*] Illud *antequam* non rationis ratiocinatae, sed rationis ratiocinantis Prioritatem importat.

Non ergo Adversarii, potiùs non admittere testimonium D. Thomae deberent; nam admissum, & benè glossatum, Lalemandetii diruit Opinationem.

Censurae Lalemandetianae Censura.

NONA.

CCXX.

De Entibus rationis Fictitiis An illa Deus, vel cognoscat, vel faciat.

ENTIA *rationis Fictitia* (*Graecè* ψευδόντα) *fieri à Deo Lalemandetius non persuadet*.

Transit ad fictarum entitatum conceptus explicandos, & ait. [Oportet advertere communem doctrinam peccare in his, quòd ideò deneget fabricam hujusmodi entium ra-

Cur communis Sententia neget Deum Entia rationis posse facere?

An communis Sententiæ Fundamenta subsistant.

rationis ipsi Deo: Primò, quia hoc poneret imperfectionem in Deo. Secundò, quia Deus conciperet res aliter quàm sint. Quare censebitur probata nostra Resolutio, si hæc falsa esse ostenderimus, scilicet quòd neque esset imperfectio in Deo, neque Deus cognosceret res aliter quàm sint, quòd autem utrumq; sit falsum, probatur.] Quibus autem Rationibus? Illarum, quas esse efficaces judicavit, est

Prima.

CCXXI.

An sit imperfectio, si potentia ad plura objecta ostendatur?

An Ens rationis sit Verum, & Bonum?

NUlla est imperfectio in Potentiâ, quòd se extendat ad plura objecta, immò potiùs est maxima perfectio: sed, si concedamus Deo fabricationem ψευδόντων Entium rationis, etiam fictitiorum, intellectus Divinus se se extendet ad plura, etiam vera, & bona: nam sicut ens rationis est aliquo modo verum & bonum. Quòd si id denegemus Deo, ergo admittendum est.]

De speciebus Qualitatis. Quo modo potentia & Impotentia inter se distinguantur?

Ante Responsionem volo considerari illud nomen *Potentia*, & audiri Commentatores Aristotelis, quando in Categoriis species Qualitatis dilucidant. Complutenses *in Logic.disp.*15.*qu.*4.§.1.*num.*13. sic scribunt. [Sanè Principium (operandi) proximum bipertitur Nam aliud est Principium operationis fortis & perfectæ, qualiter se habet Potentia Visiva in juvene, & hoc dicitur *Naturalis Potentia.* Aliud est Principium operationis remissæ, & debilis, qualis est Potentia Visiva senis. Unde constat *Naturalem Impotentiam* non dicere nudam Privationem, sed Potentiam debilem & remissam; & consequenter solùm distingui à Potentiâ Naturali, sicut perfectum ab imperfecto intra eamdem speciem. &c.] *Ergo* stando huic doctrinæ, eadem Virtus Visiva, prout colores distinctè respicit, erit Potentia & prout confusè, erit Impotentia. Ergo modo mutatâ materiâ argumentum Lalemanderii reponamus. [Nulla est imperfectio in Oculis, seu Virtute Visivâ, quod plura pertingat Objecta; immò potiùs est maxima perfectio. Sed, si illi Colores possent distinctè, & confusè percipere, plura objecta (aut etiam pluribus modis) attingerent, quàm si solùm distinctè illa perciperent. Essent igitur perfectiores illi Oculi, qui res objectas distinctè, & confusè perciperent, quàm illi, qui easdem tantummodò distinctè viderent.] Ergo hinc patet, quid est ad argumentum respondendum. Dico igitur, quòd intellectus, quando concipit τὰ ὄντα (Entitates reales) concipit res ut sunt in se, ac propterea operatur benè: quando autem concipit τὰ ψεύδοντα (entia rationis fictitia) concipit res aliter quàm sunt in se, ac propterea operatur malè. Et infero, perfectiorem eum intellectum esse, qui non potest nisi benè operari, & talem esse Intellectum Divinum; quàm illum, qui potest benè, & malè operari, qualis est intellectus humanus. Ratio igitur hæc Prima, à Lalemandetio posita, nihil evincit.

Argumentum Lalemandetii retorquetur.

Intellectus Humanus, quia est Potentia Entia realia concipit: &, quia est Impotentia, Entia rationis.

Impotentiæ ratio Divino convenire non potest.

Secunda.

CCXXII.

QUOD est perfectio in nostro intellectu, est quoque perfectio in intellectu Divino; Sed est perfectio in nostro intellectu quòd faciat entia rationis, ergo & erit perfectio in intellectu Divino. Major patet; Minor probatur; Si esset imperfectio in nostro intellectu, quòd faciat entia rationis, Potentiæ sensitivæ, quæ secundùm communẽ doctrinam non faciunt entia rationis, erunt perfectiores nostro intellectu, at hoc non, ergo neque illud. Confirmatur, quare enim potentia v.gr. auditiva, non facit entia rationis, intellectus verò facit? Nihil certè aliud potest responderi, nisi quia intellectus est potentia perfectior, quàm auditiva.

An posse Entia rationis facere sit perfectio?

Respondeo, negando primi syllogismi Minorem; ad probationem dico, unum & idem prædicatum, si partim perfectum, & partim imperfectum sit, alteri extremo propter perfectionem, & alteri propter imperfectionem negari necessariò debere. Quod posset centenis exemplis suaderi: nam Tepiditas (calor remissus) nec Aquæ naturaliter convenit, quę nullo modo est calida, nec igni, qui est totaliter calidus. Cœcutire (quod est imperfectè videre) nec Lapidi convenire potest, quia caret oculis; nec Lynci, aut Aquilæ, quia habent purissimos, & perfectissimos. Ratiocinari (quod est, res per discursum cognoscere) nec Bestiis convenit, nam intellectu carent; nec Angelicis spiritibus competit, nam intellectu perfectissimo uno intuitu rem quamcumque concipiunt. Ergo similiter, cùm τὰ ψεύδοντα (entia rationis fictitia) concipere, sit res aliter quàm sunt in se, adeoque res malè intelligere; importabit intellectionem imperfectam. Ergo Sensitivæ Potentiæ, siquidẽ carent intellectu facere τὰ ψεύδοντα (hoc est, entia rationis fictitia:) & Deus, quia cùm infinitus sit, intellectum imperfectũ non habet, illa similiter poterit facere. Sensitivæ ergo Potentiæ [*] nam imperfectæ sunt & Deus quoniam perfectissimus est, non poterunt facere entia rationis.

An, & quando unum & idem prædicatum duobus subjectis, alteri propter perfectionem, & alteri propter imperfectionẽ negari debeat?

*] *Qui docent Intellectum humanum posse Entia rationis fictitia facere, possent dicere Sensitivas Potentias (nimirùm, quando subaudiunt, subolfaciunt, &c.) Entia sensuum facere ad instar Entium rationis.*

Tertia.

OPinio Opposita, quæ docet Deum non posse facere entia rationis fictitia, innititur fundamento falso. Ergo stare non potest. Probatur Antecedens: In hoc enim decipitur, quòd Deus conciperet entia rationis per modum entium realium: id enim non præstat, sed ea cognoscit, ut sunt; & quia non sunt entia realia, ideò illa non apprehendit per modum entium realium; itaque Deus ea judicat non esse in rerum naturâ, sed tantùm intelligit, ac si essent in rerum naturâ.

Respondeo hæc ultima Lalemandetii verba sufficere, ut ejus corruat argumentatio, Nam Adversarii possent ratiocinari sic. Qui res, quæ non sunt in rerum naturâ, cognoscit ac si essent in rerum naturâ, cognoscit res aliter, quàm sunt in se. At Deus, quando entia rationis cognoscit, tunc asserente Lalemandetio, res, quæ non sunt in rerum naturâ, cognoscit, ac si essent in rerum naturâ. Illas ergo cognoscit aliter, quàm sunt in se.

Verba Lalemandetii contra illum retorquentur.

Quarta.

EX retorsione argumenti, cui Adversarii confidunt, à Lalemandetio conformatur.

An bene probent Iuniores Entia rationis Deum non facere?

tur. [Quoniam, ideò illi dicunt, Deum non posse facere entia rationis, quia tunc Deus cognosceret res aliter quàm sint: sed (ait Lalemandetius) quæro ab illis (tenent enim excepto Vasquez, Deum non facere quidem, bene tamen cognoscere entia rationis) dum Deus cognoscit entia rationis, cognoscit-ne ea per modum entium, id est, ac si essent, vel ac si non essent? Si secundum, habeo intentum; & ideò tunc non decipitur cognitio Divina: Si primum, ergo decipitur cognitio Divina, fertur enim circa illud, quod non est, illudque cognoscit, ac si esset.

Quo Deus modo cognoscat Entia rationis ab Hominibus fieri. (nempe, si illa humanitùs fiant?

Respondeo hanc rationem superiùs jam dissolutam esse. Dico itaque, Deum non posse apprehendere *Circulū triangularem*, nec formare hoc judicium, *Circulus est triangularis*. At verò, quando Petrus *Circulum esse triangularem* pronunciat, & Paulus (si fortè id potest) *Circulum triangularem* apprehendit: tunc infinità sui Intellectûs claritate cognoscit, *Circularitatem*, & *Triangularitatem* esse rationes inter se repugnantes, & tamen uniri extrinsecè: nempe, vocaliter à Petro: & intellectualiter à Paulo. *Et*, quia hæc omnia sunt vera, non cognoscit res aliter, quàm sunt in se.

Quinta.

CCXXIII.
An Deus possit facere solus quæ facit cum causis secundis.

DEus id potest facere se solo, quod facit cum causis secundis efficientibus: Sed noster intellectus facit ens rationis, & Deus concurrit cum eo, Ergo & se solo Deus id præstare potest. Major & Minor satis patent. Non ergo poterit Consequentia negari.]

An Deus ad materiale tantum, an verò ad formale, quod dicit Ens rationis concurrat?

Huic argumento non dat manus Meurisius qui licèt admittat Deum facere entia rationis, quæ fiunt per resultantiam, negat tamen facere ficitia. Respondet, inquam, illud esset verum de actionibus, quæ non important imperfectionem: in illiusmodi enim, ait, actionibus Deus concurrit ad id, quod materiale est & physicum: unde concurret ad effectionem physicam entium rationis, non autem ad formale; sicut non concurrit ad formale errorum intellectûs, bene tamen ad materiale.

An sicut de erroribus Intellectûs, sic de Entibus rationis sit statuẽdum?

Sed contra hanc Lalemandetius Responsionem sic instat. [Jam ostendimus, ait, fabricationem entium rationis non importare imperfectionem, proindeque ruit solutio Meurisii. Deinde quânam subtilitate Scotisticâ separabit materiale entium rationis ab eorum formali? nisi fortè dicat materiale esse illas partes, ex quibus compaginatur, v.gr. Chimæra: at certè illud materiale non fit ab intellectu, sed est jam in rerum naturâ; Ergo non potest dici illud materiale fieri ab intellectu. Ad illud ergo ens rationis, quod fit ab intellectu, concurret Deus, & per consequens ad totum ipsum ens rationis. Nec est similis ratio de erroribus intellectûs. Primò, quia includunt imperfectionem. Secundò deviant à rectâ ratione; decipitur enim in his intellectus: [*] at in ente rationis non decipitur, nec enim putat ens rationis esse ens reale, sed illud apprehendit ut est ens rationis, & ut est in se; unde in ejus fabricatione nulla est difformitas, neque deviatio, aut error intellectûs.

[*] Hæc ratio non probat Deū facere Ens rationis, sed non dari Ens rationis: non enim illud potest fieri, nisi id quod non est Ens, per modum Entis concipitur.

CCXXIV.
Ex Rubio Lalemandetius impugnatur.

Hæc exhibita à Lalemandetio Responsio, supponit falsum (videlicet, non decipi & errare Intellectum, & non imperfectè rem intelligere, cùm ens aliquod rationis efformat.) Et ideò illam meritò ex Rubii doctrinâ impugnare poterimus; Quia tunc præcipuè Intellectus Humanus dicitur ens rationis formare, cùm vel distinguit & in plura partitur id, quod realiter est indivisa: vel unit, idemtificatque, quæ realiter sunt incomponibilia, & idemtificari non possunt. Habemus exemplum distinctionis rationis in Homine, qui tametsi habeat Animam realiter indivisibilem, ea per Intellectum in duas formalitates (Animalitatem) dispescitur. Et Idemtificationis rationis habemus in Hirco cervo exemplum: in eo enim Hirci, & Cervi naturæ, quæ à parte rei realiter distinguuntur, & nequeunt realiter idemtificari, per Intellectum uniuntur & idemtificantur. Sed isti duo res concipiendi modi sunt imperfectissimi. Neuter ergo convenire Deo potest. Non ergo Intellectus Divinus entia rationis potest facere.

Entia rationis, si darentur, fierent duplici modo videlicet, aut per distinctionem rationis, aut per idemtificationem rationis.

Et uterque intelligendi modus non posset cõvenire Deo.

Sanè, si huic argumento bene respondeat Lalemandetius, demonstrabit clarissimè, non jam quod ipse intendit; nempe, Deum Rationis entia intelligere & facere: sed Hominem illa, nec facere, nec concipere posse. Ergo illum priùs audiamus; & ejus posteà verba, prout ratio postulet, Censurâ opportunâ inuremus.

An sit imperfectio Intellectus dividere rem realiter indivisibilem,

[Respondeo (inquit) non esse imperfectionem distinguere per rationem ea, quæ non sunt distincta à parte rei: esset quidem imperfectio & error distinguere realiter, aut cõcipere aliqua duo distincta à parte rei, quæ tamen de se non essent distincta: non autem est imperfectio distinguere per rationem ea, quæ sunt unum à parte rei.] Sic ille, & potuit addere [Non esse imperfectionem idemtificare per rationem ea, quæ non sunt idemtificata à parte rei: esset tamen imperfectio & error, idemtificare realiter; seu concipere aliqua duo esse idemtificata realiter, quæ realiter distinguerentur. Non autem est imperfectio idemtificare per rationem, quæ plura sunt à parte rei.] Et transeundo ad numerum Intellectionum, dicit [Non est imperfectio in Concipiente, rem de se unam pluribus conceptibus intelligere. Siquid enim est imperfectionis in hoc, illud est in conceptu objectivo; atque adeò ex parte objecti, non verò ex parte conceptûs formalis.] Et potuisset consequenter subjungere [Non esse imperfectionem in Concipiente, res de se plures unico conceptu intelligere. Si quid enim est imperfectionis in hoc, illud est in conceptu objectivo; atque adeò ex parte objecti, non verò ex parte conceptûs formalis.] Et infert. [Ergo, siquidem intelligere & facere entia rationis, nullam ponit imperfectionem in conceptu formali, illa cognosci & fieri poterunt ab Intellectu Divino: hoc enim ipsum abundantiam, & perfectionem Divini Intellectûs ostendit, &c.]

aut res realiter distinctas idẽtificare?

An, si in alterutro esset imperfectio, illa objectivum conceptum, & non ad formalem spectaret?

Lalemandetii Conclusio.

CCXXV. HÆreamus hîc tantisper, & tria (Rationem principalem: Responsionem Meurissii, & ejusdem Responsionis Impugnationem à Lalemandetio exhibitam) relegamus: &, quæ in singulis observatione digna sint, consideremus.

Causa est duplex: altera purè operativa, & altera partim operativa, & partim defectiva.

Illa Rationis Major. *Deus id potest facere se solo, quod facit cum Causis secundis Efficientibus.* Est distinguenda. Nam, si agatur de Causis purè Efficientibus, concedi debet. Si autem de Causis partim Efficientibus, & partim Deficientibus, debet negari. Quoniam, quando quis ex. gr. peccat, agit & deficit: & ad actionem, non autem Deus ad defectum concurrit. Debet similiter distingui Minor illa. *Sed noster Intellectus facit ens rationis*, &c. Non enim illud facit, ut Causa purè Efficiens, sed ut Causa partim faciens, & partim deficiens. Impotentia enim est & imperfectio non posse cognoscere Non-ens, ut est in se, & debere ideò illud concipere aliter quàm est in se.

Qui Entia rationis conformaret, faceret & deficeret.

Deus non concurrit ad Causarum defectus.

Hinc patet huic Rationi benè respondisse Meurissium, Cognitio enim illa, quâ ens rationis cognoscitur & fit, est imperfecta: & repugnat, in Deo imperfecta cognitio.

Quæ facit Ens rationis est erronea cognitio.

Nec oppositum probat Lalemandetius, semper enim stat, ideò Intellectum humanū facere Ψεῦδος (*ens rationis fictitium*) quia cognoscit Non Ens, aliter quàm est in se.

Oppositum Lalemandetius asserit.

An diversa confundat?

Illa denique verba, quæ ponebat in fine; videlicet. *Intellectus in ente rationis non decipitur, nec enim putat ens rationis esse ens reale, sed illud apprehendit, ut est ens rationis, & ut est in se. Unde in ejus fabricatione nulla est deformitas, neque deviatio, aut error Intellectus*; duo objecta, & duos actus confundunt. Petrus enim, quando privationem visus in Talpâ, ex. gr. concipit, cœcitatem (hoc est, Non-ens per modum entis: & Non-formam per modum Formæ) concipit. Et posteà super priorem cognitionem reflectens, cognoscit se per priorem actum cognovisse rem aliter, quàm est in se. Primus actus est directus; nimirùm ille, per quem fit ens rationis; & est imperfectus, & fallax. Secundus est reflexus; nempe, per quem nascitur primus. Malè igitur Meurissii Lalemandetius Responsionem impugnat. Nam hîc de directo disseritur; & illa, quæ Lalemandetius scribit, non de directo, sed de indirecto possunt verificari.

De directa, & reflexa cognitione.

Per utram Ens rationis fiat?

CCXXVI. *An possint Entia rationis ab Hominibus fieri?*

MOdò iterum ad Conclusionem Quintam, propter quam hæc omnia dicta sunt, revertamur. Hominem entia rationis facere, Lalemandetius supponebat, & inde Deum etiam illa facere, persuadere volebat. At Nos, qui negamus utrumque, sicut ab affirmatione prioris ad affirmationem posterioris Lalemandetius discurrebat: sic à negatione posterioris ad negationem prioris, retorquendo argumentum, poterimus ratiocinari: puta, dicendo. [Deus id, quod potest [*] se solo, potest cum Causis secundis efficientibus facere. Sed Deus, se solo, non potest facere entia rationis. Ergo neque cum Causis secundis illa poterit facere. Homines igitur non possunt entia rationis facere. Probatur Minor. Quoniam per cognitionem imperfectam & falsam fieret ens rationis, si fieret. Et Deus habere nequit cognitionem imperfectam, aut falsam.

Argumenti à Lalemandetio conformati Retorsio.

[*] Major est vera: nam & materialia potest Deus se solo, & cum causis secundis juxta communem sententiam potest facere.

Sexta.

CCXXVII. *Iterum proponitur Rubii argumentum: Responsioque Lalemandetii iterum impugnatur.*

RAtio, quâ Rubius, & alii Authores, Deum non posse facere entia rationis, persuadere contendunt, supponit falsum. Ergo nihil evincit. Probatur Antecedens, nam Ratio, cui Rubius confidit, ut iterum nuper dicebam, est hæc. [Entia rationis non possunt fieri ab Intellectu humano, nisi altero ex duobus modis; nempe, *Vel* distinguendo ea, quæ à parte rei non sunt distincta, & concipiendo per plures conceptus, quæ concipi deberent per unum. *Vel* idemtificando ea, quæ à parte rei non sunt idemtificata, & concipiendo per unum conceptum, quæ concipi deberent per plures. At uterque intelligendi modus importat certissimam imperfectionem. Neuter ergo potest attribui Deo.

Non, quod intendit, sed oppositum probat Lalemandetius.

Dicebam sub initium (nempe, num. 224.) Argumenti à Rubio positi dissolutionem, si fuerit congrua, non esse persuasuram, *intelligi & fieri à Deo entia rationis*, sed demonstraturam clarissimè, *illa, nec fieri, nec intelligi ab Hominibus*. Et, ut id evidenter evincam, de Distinctione rationis ratiocinatæ priùs, & posteà de Idemtificatione disputabo.

Distinctio præcisiva, sive in actu, sive in potentia consideretur, realis, & vera, nō autem ficta est.

Profectò in Homine duæ sunt formalitates *Animal*, & *Rationale*. Et ipsæ [*] tam in Thomistarum, quàm in Scotistarum sententiâ quâdam distinctione, quæ minor reali sit, ante mentis operationem distinguuntur. Eam Thomistæ *Virtualem*, seu *Fundamentalem* appellitant: Scotistæ *Distinctionem ex naturâ rei*. Præstat hæc distinctio, ut in Homine tam *Animal* sine *Rationali*, quàm *Rationale* sine *Animali* realiter possit concipi. Et *realiter* dico, nam Præcisiones objectivæ, quæ in utroque Peripatu (Thomistico, & Scotistico) admittuntur, non præstant, ut quando una formalitas concipitur expressè, altera confusè concipiatur; sed, ut, quando una concipitur expressè, nec confusè, nec expressè altera concipiatur.

An Aristoteles Præcisiones Objectivas docuerit?

Et hoc est, quod dicunt, & propugnant, qui Præcisiones Objectivas admittunt. Et illas suos Discipulos docuisse Aristotelem testatur P. Georgius de Rhodes *in sua Philosophia* (quam, quia Aristotelis Opiniones edisserit, *Peripateticam* vocari voluit) *libr. 4. disp. 2. qu. 1. sect. 1. pag. 621. a.* quoniam valde confidenter scribit, *Certum est veterem communem & veram Sententiam, quæ constanter docet, Intellectum habere vim præscindendi res inseparabiles, & distinguendi per cognitionem res realiter idemtificatas*. Et sic debere intelligi Præcisiones Objectivas constat ex Adversariorum Argumentis; hoc enim illas sensu accipiunt, & impugnant. Apud eumdem Rhodesium, contra illas Nominales sic arguunt. [Non sunt minùs contradictoria *Cognosci*, & *Non-cognosci*, quàm *Produci* & *Non-produci*. At non potest Rationalitas, quin Animalitas producatur, produci. Ergo nec poterit eadem Rationalitas, quin Animalitas cognoscatur, cognosci.] Et *pag. 623. a.* Majorem negat absolutè Rhodesius.

An hæc Doctrina, non jam merè probabilis, sed certa sit?

Realis ne sit Præcisiva Distinctio: an verò ab Intellectu fingatur?

Ergo

Ergo, si constando Doctrinæ, quæ Præcisiones Objectivas admittit, Titius dixerit, *Quando concipio Animal, non concipio rationale, & quando concipio Rationale non concipio Animal*; verba proferet, quæ in sensu reali vera sint. Ergo, siquidem de facto *Animal*, & *Rationale* realiter distinctis conceptibus concipiuntur à Titio, antequam sic conciperentur, poterant sic intelligi. Ergo distingui virtualiter, fundamentaliter, aut ex naturâ rei (non enim sum de terminorum varietate solicitus) nihil aliud est, quàm posse alterum sine altero diversis conceptibus concipi. Atqui hoc, quod est, *unum sine altero diversis conceptibus de facto concipi*, non est quid fictum, sed est quid reale, & realiter verum. Ergo *posse sic concipi* non erit aliquid fictum, sed erit quid reale, & realiter verum. Ergo illæ Distinctiones (Virtualis, Fundamentalis, ex naturâ rei: aut quomodocumque appellentur) non sunt Entia rationis, nec sunt Distinctiones veræ, & suo modo existentes.

De Distinctione Potentiali.

An veræ, & non fictæ sint Distinctiones assertæ à Novitiis Philosophis.

Progredior, & sic discurro. Inter extrema quæ verâ, & non fictâ Distinctione secernuntur, Relationes, quæ intercedunt, non sunt fictæ, sed veræ. Ergo, siquidem inter Formalitates (adeoque inter Superiores, & Inferiores Gradus Prædicamentales) sunt Relationes veræ, & non fictæ: ipsæ non erunt entia rationis. Secundæ igitur Intentiones, quas vocant nempe, Rationes Generis, Differentiæ; Speciei, Individui. &c. non erunt entia rationis.

CCXXVIII. Secundæ Intentiones non sunt ψεύδοντα, hoc est, Entia rationis ficta.

Hinc transeamus ad Idemtificationem. Sicut datur Virtualis, & Fundamentalis Distinctio, quid vetat, dari etiam Virtualem, & Fundamentalem Idemtificationem, dicamus. Distinctio illa Virtualis, seu Fundamentalis admittitur inter formalitates, quæ ita realiter possunt concipi, ut una realiter intelligatur, quin altera realiter intelligatur. Ergo (Virtualis, seu Fundamentalis) Idemtificatio poni poterit inter duas realitates (Hirci, & Cervi Natura, v.gr.) quæ ita realiter poterunt concipi, ut quando una concipitur, altera simul concipiatur.

An detur Idemtificatio, Virtualis, & Fundamentalis?

Ergo sicut in *Animali*, & *Rationali* est Potentialis, & Actualis Distinctio. Potentialis (nempe, illa, quam diximus, Virtualem, aut Fundamentalem vocari) est posse alterum sine altero diversis conceptibus concipi. Et illarum Distinctionum, quia ante Mentis operationem in ipsismet rebus invenitur, potest vocari *intrinseca*. Distinctio autem Actualis (quia in hoc, quod est unum sine altero concipi, vel cognosci, consistit) est extrinseca: vera tamen, & realis.

De Distinctione Actuali & Potentiali.

Sic similiter inter Naturas Hircinam, & Cervinam duplex idemtificatio admitti debet: Potentialis, & Actualis. Quarum Potentialis dabir istis naturis posse unam simul cum alterâ eodem conceptu intelligi. Ergo hæc Potentialis Idemtificatio *Intrinseca* vocari poterit, dicit enim potentiam, quæ in rebus realiter distinctis reperitur ante omnê Mentis operationem. Idemtificatio autem actualis, quia in intellectione consistit, quæ illas realiter distinctas Naturas simul concipit, realem incomponibilitatem minimè intelligendo, est *extrinseca*; vera tamen, & realis.

De Idemtificatione Actuali & Potentiali.

Intellectus igitur, sive in Homine cum D. Thomâ & Scoto formalitates (Animal, & Rationale) extrinsecè distinguat inter se: sive in Hircocervo, cum Hericæ, realitates (Hirci, & Cervi naturas) idemtificet extrinsecè inter se; nihil omninò finget. Ergo non faciet ens rationis.

Conclusionum Conclusio.

HÆC doctrina, quæ entia rationis posse fieri ab Hominibus negat, etiã habere locum poterit in Nominalium Peripatu; eorum enim sententiâ, non distinguuntur intrinsecè Formalitates, sed extrinsecè tantùm penes diversa connotata. Nam *Homo* prout est operationum sensibilium Principium, vocatur *Animal*; & prout est operationum intellectualium causa, dicitur *Rationale*. Ergo, quia Sensibiles, & Intellectuales operationes realiter distinguuntur, *Animal*, & *Rationale* distinguentur realiter extrinsecè inter se. Ergo idem dicendum est de omnibus Superioribus, & Inferioribus Prædicamentorum Gradibus. Ergo & idem de omnibus Intentionibus Secundis; quia inter extrema realiter distincta non nisi reales Relationes ponuntur.

An etiam Entia rationis debeant Nominales negare?

An inter se distinguantur realiter extrinsecè formalitates?

Sicut ad Nominalium Fundamenta, distinctione reali extrinsecâ secernimus Formalitates; sic unire, & conglutinare poterimus naturas diversas Idemtificatione extrinsecâ hoc est, penes terminum, seu connotatum. Et probatur clarissimè. Nam Metalla juxta communem opinionem [*] distinguuntur specie. Et tamen licèt apud Hispanos Ducata sint aurea, Regales argentei, Marabitini cuprei, unum Ducatum, undecim Regales, & trecenti septuaginta quatuor marabitini inter se per rationem idemtificantur, quia Monetæ ad res comparandas, & emendas sunt causæ; & 1.duc.& 11.reg.& 374.marab. in connotato coincidunt & idemtificantur. Quia id ipsissimum, quod 1. ducato emi poterit, poterit etiam 11.regalibus, aut 374. marabitinis comparari [a] Et consultò hoc exemplo sum usus, quia illo nonnulli Nominales utuntur, ut Naturæ Universalis Unitatem exponant, putant enim Petrum, & Paulum v.gr. se totis differre inter se intrinsecè consideratos: at convenire in connotato extrinseco, nam habent æquivalentes, & æquipotentes naturas; quoniam operationes, quas alter elicere potest, potest, & alter. Et hanc non autem D.Thomæ, aut Scoti doctrinam dilucidant illa Rhodesii verba pag.622. [Quotiescumque res aliqua ita est virtualiter multiplex, ut reverâ pluribus æquivaleat, toties potest inadæquatè concipi. Sed in Homine sunt perfectiones ita virtualiter multiplices, ut reverâ pluribus æquivaleant. Ergo potest Homo inadæquatè concipi. Probatur Minor. Illud concipi potest inadæquatè, quod potest concipi prout æquivalet uni, quin concipiatur quatenus æquivalet alteri. Sed quod virtualiter multiplex est, concipi potest prout æquivalet uni, quin concipiatur prout æquivalet alteri. &c.] Considera illa *prout*, illud *quatenus*. Tunc enim Homo prout æquivalet Bruto concipitur, quando concipitur, prout potest actus animales elicere; & tunc concipitur prout æquivalet (aut est similis) Angelo,

An realitates extrinsecè idemtificentur?

*) *Est hodie probabilis & multorum Opinio, quæ Chemicas Formas admittit; quæ entitativè sunt accidentales.*

34
34
374

a) *A verbo Latino compara. re suum verbū comprar deduxerunt Hispani.*

Apud Nominales illa, quæ virtutes æquipollentes habent, & possunt similes effectus producere, genere, aut specie convenire dicuntur.

Inter illa, differentia est extrinseca, & desumitur à Connotatis.

gelo, quando concipitur, prout potest elicere intelligendi operationes.

Septima.

CCXXX. Argumenta Lalemandetii retorquentur.

E*Odem argumento, quo Angelos, & Beatorum Animas glorificatas, facere entia rationis Lalemandetius persuadere conatur, demonstratur clarissimè, non dari entia rationis, adeòque nec posse fieri, aut cognosci ab Hominibus.*

Ut Conclusionem istam esse veram ostendam, præmittam Lalemandetii verba; & posteà eadem calamo secundo rescribam, ad propriam ipsa Opinionem retorquens. Ipse discurrit sic.

De Intellectu Divino, & Angelico.

An Beati videant Adtributa in Deo per rationem distingui?

An videant etiam Homines?

An in hac illorum cognitione reperiatur error, aut imperfectio?

[Ex iis (ait) quæ de Intellectu Divino circa entia rationis dicta sunt, inferendum est à potiori, ea ab Intellectu Angelico, & Beatifico efformari posse. Etsi enim intueantur Beati res ut sunt, hoc tamen non impedit, quòd possint facere entia rationis. Dum enim vident Misericordiam à parte rei non distingui à Justitiâ Divinâ: & tamen eam per rationem distingui. Dum, inquam, hoc ultimum præstant, non vident distinctam à parte rei, à Misericordiâ Justitiam; sed tantùm vident distinctam per rationem: Immò nosmetipsi, quando distinguimus Attributa Divina ab invicem, non ea consideramus, nec existimamus distincta à parte rei, sed tantùm per rationem (loquor in opinione Thomistarum de distinctione Divinorum Attributorum) & in hoc nulla est imperfectio, nullusque error; esset quidem, si ea attenderemus ut distincta realiter, quando de iis formamus distinctionem rationis; id autem non facimus; sed (ut dixi) ad ea tantùm attendimus ut distincta per rationem, indistincta verò à parte rei, &c.] Hæc omnia ille.

Paragraphi præcedentis Retorsio.

Audivisti Lalemandetium (sanè Philosophù floridum & eruditum) sed quia non festinas, jubes, ut fidem liberem, & promissam præcedentium verborum Retorsionem subscribam. Obedio. Ergo attende; Sic enim inquam.

CCXXXI. An dentur Entia rationis?

Non potest Intellectus Humanus concipere aliquam Entitatem simplicem, quæ impossibilis sit: nec intelligere aliquam rationis ratiocinatæ distinctionem inter formalitates, quæ realiter distinguuntur.

Ex his, quæ à nobis de Intellectu Divino dicta sunt, constat ψεύδοντα (*Ficticia entia rationis*) in rerum natura nón dari, ac propterea, à Deo illa, nec cognosci, nec fieri. Et à fortiori infertur Angelicum, aut Humanum Intellectum, etiam glorificatum, non habere vires, ut simplicem impossibilem entitatem concipiat: adeòque nec posse indivisibilem entitatem ratione ratiocinatâ dividere. Nec contra quidpiam evincit Argumentum, quod aliqui à Divinis Misericordiâ & Justitiâ desumunt, quas dicunt non distingui inter se, & tamen à Beatis intelligi & cognosci ut distinctas. Illud propono: *Ille Ens rationis facit, qui rationes indistinctas, & identificatas, ut distinctas, & non identificatas intelligit. Sed Beati, etiam glorificati, in Deo Adtributa (puta, Justitiam & Misericordiam) quæ sunt rationes indistincta & identificata, ut distinctas, & non identificatas concipiunt. Beati igitur etiam glorificati faciunt entia rationis.* Dixi, & dico, nihil prorsus Argumento isto evinci, Beati enim glorificati in Cælo, vident Deum, ut est in se, ac propterea ens rationis non faciunt. Et hanc ob rem syllogismi Majorem absolutè concedo. Minorem ad Nominalium mentem priùs, & posteà ad Thomistarum & Scotistarum mentem distinguo.

Ostenditur Entia rationis posse & debere in Schola Nominalium negari.

Profectò Nominalium sententiâ Adtributa Divina relativis nominibus significantur; & ideò, quia diversa connotata respiciunt, reali extrinsecâ distinctione inter se secernuntur. Unde Misericordia, & Justitia in Deo secundum *esse in* consideratæ, sunt duo nomina, & una res: videlicet, Voluntas Divina. Quoniam hæc ipsa Divina Voluntas, prout sublevat miserias Pauperum, *Misericordia* dicitur; & prout præmia Justis, & supplicia impertitur Injustis, appellatur *Justitia*. At sublevare miserias Pauperum, præmia impertiri Justis, & Injustos pœnis & suppliciis punire, sunt res toto Cælo diversæ, & realiter ante omnem mentis operationem distinctæ. Ergo Beati (etiam glorificati, nam de illis argumentum agebat) videntes in Deo Misericordiam, & Justitiam secundum *esse in* identificari Voluntati Divinæ; & secundum *esse ad* (secundum connotata) reali extrinsecâ distinctione secerni, omnia ut in se sunt, intelligunt. Ens igitur rationis non faciunt.

Ostenditur etiam posse & debere à Thomistis & Scotistis eadem ψεύδοντα (*Entia rationis ficticia*) absolutè negari.

Cæterùm Thomistæ, & Scotistæ (nam inter Adtributa Divina præcisiones objectivas admittunt) non habent in hac vitâ, aut in alterâ, cur illa aliter quàm sunt in se (adeòque faciendo ens rationis) concipiant. Porrò in eorum sententiâ, realiter loquendo, una formalitas alterâ non conceptâ cōcipitur. [Nam in Homine ex. gr. animalitas non intellectâ Rationalitate: & in Deo Misericordia non intellectâ Justitiâ concipi, & intelligi potest.] Angeli igitur, & glorificatæ in Cælo Animæ (esto non possint unum Dei Adtributum altero non intellecto concipere) cognoscunt nihilominùs Misericordiam à Justitiâ humanitùs præscindi posse: hoc est, posse ab Hominibus alteram cognosci realiter alterâ non intellectâ. Et, quia *cognosci*, & *non cognosci*; aut etiam *intelligi*, & *non intelligi*, ex parte actuum formalium, realem distinctionem important; Beati, videntes clarissimè Deum, videbunt ejus Adtributa ut sunt in se. Videbunt igitur Misericordiam, & Justitiam nullâ intrinsecâ reali actuali distinctione distingui: at verò reali actuali extrinsecâ (nempe, non in se, sed in Intellectu Humano) distinctione secerni.

Cognitio & Incognitio, nec non *Intellectio*, & *Non intellectio* sunt termini contradictorii.

Conclusio.

CCXXXII. Quidnam ex dictis inferat,

C Laudit Discursum suum Lalemandetius, dicens. *Quòd si hæc considerassent contraria, & communis Opinionis Autores* (nempe, qui asserunt, *Homines quidem, non autem Deum Angelos, & Animas glorificatas, facere ens rationis*) *animadvertissent, suas Ratiocinationes contra nostram Resolutionem nullo modo concludere, nullusque esse roboris, vel momenti.* Et ego illum hac parodiâ dimitto. *Sanè (doctissime & eruditissime Lalemandeti) si considerasses, & perpendisses rationes, quas ut adversus contrariam, & communem Opinionem asfereres,* Non solùm Homines, sed & Angelos, & Animas glorificatas immò ipsummet Deum intelligere & facere entia rationis posse, *glisceis, & formare conaris; & recordareris utique te dixisse, & benè probasse;*

& quod potiùs inferre debeat P. Lalemandetius?

quòd

An nostram ipse suadeat Resolutionem cùm opposità probare existimat?

quòd in illâ intellectione nulla sit imperfectio, nullusque error, *ad nostram mentem, & Resolutionem intulisses*, Ergo, nec Homines, nec Angeli, nec Beati, nec Deus facere entia rationis possunt. Ergo non est possibile Ens rationis, *Si enim esses possibile, fieret per actum imperfectum, quo res aliter, quàm est in se, conciperetur; non verò per intellectionem, in quâ nullus esset error, aut imperfectio. Atqui, ut testaris, in illis actibus nullus error, aut imperfectio reperitur. Ergo per illos actus nullum ens rationis conformatur.*

Pars Tertia

De Conceptu Entis Abstracti, & Contracti.

CCXXXIII. De Ordine Naturæ. Qualis sit?

Vtrùm Vniversalia notiora sint Particularibus?

Quid in hac materia senserit Aristoteles?

ORDO Naturæ postulat, ut à notioribus ad minùs nota discurramus. In hoc Dogmate Philosophi universi conveniunt. At hæc ipsa convenientia non tollit Opinionum divortia: alii enim Particularia Universalibus notiora esse contendunt: alii opinantur contrà; & Genera suis Speciebus nobis esse notiora, & clariora asseverant. Litem ego indecisam relinquo: nam quidquid de Veritate sit, quia multum defero autoritati Aristotelis Stagiritæ, ei impræsentiarum adhæreo, & ab Universalissimis initium sumo; quoniam ejus judicio Particularibus sunt notiora Communia: Libri enim Primi Physicæ Capite primo sic scribit. *Hac insita naturâ nobis est via, ut è notioribus nobis magis manifestis ad notiora Natura, magisque manifesta proficiscamur. Non enim sunt eadem nobis atque simpliciter nota. Quapropter hoc modo ex hisce, qua natura quidem minùs sunt manifesta, nobis autem notiora ad ea, qua dilucidiora sunt, magisque nota Natura proficiscamur, necesse est. At confusa* [*] *primò nota nobis sunt magis, ac manifesta: elementa verò principiaque posteriùs ex hisce nota, per ipsorum divisionem fieri solent. Id circò ex universalibus ad singularia proficiscamur, oportet: ipsum namque totum, sensu notius est. Universale verò totum est quoddam: quippe cùm multa complectatur ut partes. Sic etiam, & nomina quodam modo sese habent ad definitionem. Totum enim quoddam indistinctèque significans, cen circulus. At ipsius definitio in partes singulas dividit. Pueri quoque primùm viros omnes, patres, mulieres quasvis, matres appellant. Posteriùs autem, horum utrumque discernere, distinguere videntur.*

*] *Nota illud Confusa, & dico, Aristotelem, dum Plato viveret, Realē fuisse; at postea, ægrè ferens Xenocratem sibi præferri, adhæsisse Nominalium Scholæ, juxta quos dicimur intelligere speciem, quando confusè intelligimus omnia individua: & dicimur intelligere Genus, quando confusè concipimus omnes Species.*

CAPVT I.

Prophysicas Controversias præmittens, quæ Ens Abstractum concernunt.

CCXXXIV. Quanam Scientia de Abstracto ente tractare debeat: & quæ de restricto, aut contracto?

ASsentior præcedēti Doctrinæ: & quia illi constans Tertiā hanc hujus Secundæ Dissertationis Partem in duo subdivido diversa Capita, in Priori de communibus & Universalibus, & in altero de minùs Communibus, & minùs Universalibus (hoc est, in Priori de ente Abstracto, in Posteriori de ente Concreto) disputaturus sum. *Et Tu interim*, ut rescias, quos Authores recognoscere debeas, *Quanam de entibus abstractis Facultates, & quanam de Concretis differant?* studiosè requiris.

Ens ut sic multis modis contrahitur.

Respondeo, quia ens ut sic multis modis contrahitur, multas & differentes Sciēntias contemplari. Corpora enim (seu entia per Corporeitatem contracta) speculatur Φυσικὴ, quam Latini *Philosophiam Naturalem* vocamus. Numeros (seu entia per Discretam Quan-

De Physicæ,

De Arithmeticæ,

Quantitatem contracta) supputat Ἀριθμητικὴ, quæ Scientia à nostris posset, *Numeratoria*, aut *Supputatoria* nominari. Continuas Magnitudines (seu entia per continuam Quantitatem contracta) metitur Γεωμετρία, sic dicta, quòd fuerit inventa ab Ægyptiis, ut terræ & campis, quos Nili inundatio deleverat, termini & limites pristini restituerentur. Viventium (seu entium contractorum per Vitam) essentias & operationes perpendit, Ψυχικὴ, quam tradit Aristoteles libris quos inscripsit *de Animâ*. De Angelis (seu entibus per spiritualitatem contractis) Ἀγγελοσοφία tractare debet; quam exponit & dilucidat Doctor Angelicus *quæst.* 17. & sequentibus suæ Primæ Partis. Tandem Deum (seu ens per Aseitatem, ac propterea per Infinitatem, Immensitatem, & Æternitatem contractum) adorat, orat, & contemplatur venerabunda, Θεολογία; cui cæteræ omnes Scientiæ & Facultates ancillantur. Et, quia hæc de ente Concreto prælibasse sufficiat, ad ens Abstractum oculos convertamus.

De Geometriæ.

De Psychicæ,

De Angelosophiæ,

Nec non, de Theologiæ Objecto.

Theologiæ Facultates universæ subserviunt.

Et quia inquiris, *Cujus illud sit Facultatis Objectum*? & esse Objectum Metaphysicæ communis asseverat Opinio, hic tantisper hærebo, non enim omninò adridet hæc communis responsio. Si enim ipsum nomen considerem ἀπὸ τῦ μετὰ, καὶ φυσικῆς, hoc est, ab *ultra*, & *Physicâ* dicitur Μεταφυσικὴ, quoniam est ultra Physicam, Ergo, si asserente Aristotele, de ente Abstracto priùs, quàm de Concreto est differendum, Facultas illa, quæ de ente Abstracto disputat, non Μεταφυσικὴ (quia μετὰ est *ultra*) sed Προφυσικὴ (quia πρὸ est *ante*) nominari deberet. Accedit, quòd hodie nomen Μεταφυσικὴ à multis tàm largâ significatione accipiatur, ut videatur Scientiarum omnium comprehendere Encyclopædiam: vel qui dubitet, Patris Francisci Suarez Metaphysicam ob suos oculos ponat, ostendatque quænam Quæstio in Physicâ, in Libris de Animâ, in Materiâ de Cælo, in Controversiis de Angelis, & in Scientiâ Supremâ (quo S. Dionysius Theologiâ intelligit) tractari & expediri soleat, quæ à P. Suarez in illis duobus Tomis non sit sufficienter decisa.

De Metaphysica, & Prophysica.
Vnde dicātur?

Ad utram agere de Ente Abstracto pertineat.

An non Iuniores (& Suarez præcipuè) in suis Metaphysicis Libris, de omni Ente disputent?

ARTICVLVS I.

De Supremo, & Vniversalissimo Prædicato Generalis Systematis.

CCXXXV.
Quid sit Systema?

SYSTEMA voco, omnium Prædicamentorum, aut Categoriarum Aggregatum, sub uno superiori & communi conceptu; & quæro, *Quis sit ille Conceptus Supremus? Quid illud Prædicatum, quod nulli alii superiori subjicitur, & omnia cogitabilia habet sub se; & de universis dicitur & verificatur*. Et clariùs, & magis in particulari Controversiam decidendam proponens, Utrùm illud Supremum Prædicatum sit ENS, *ut Archítas Tarentinus, Aristoteles, & cum eis Peripatetici universi asseverant*. *Utrum verò sit* BONUM, *ut S. Dionysius Areopagita statuit*? Et denique, *Utrùm sit* VERUM, *ut persuadet Ratio, & Scriptores Illustrissimi insinuant*?

Difficultas proponitur.

Considerantur ista tria Prædicata,
ENS.
VERVM.
BONVM.
Quodnam ex illis supremo in loco constituendum sit?

Profectò, ut video, difficillimam Controversiam ingredior; & quia non reperio lucem & securitatem in semitâ tritâ, & communi, novam cogor aperire, & sternere. Ergo attende.

Aut coïncidunt, aut magnam habent inter se connexionem cum Metaphysicâ voce REUBAU, illæ Biblicæ, תהו & בהו (THOHU, & BOHU) quæ in Genesos Cap. 1.2. leguntur. Sicut enim istæ varias & adversas Expositiones subeunt, sic & illa. Quid alii de illâ sentiant, Ego alibi; & præter me plerique omnes Scholastici exponunt: quid autem dici debeat, ut Controversia hæc clarè dilucidetur, hìc brevissimè expediam.

Quid significet apud Metaphysicos dictio REVBAV?

הוא Hu, est pronomen, *Ipse, a, um*. Et ב est litera servilis, quæ significat *In*. Præpositio תחת THAATH sonat *Sub*. Ergo ad rem nostram בהו BOHU, erit *In ipso*, & תהו THOHU, *sub ipso*. Quærimus ergo impræsentiarùm, unum Conceptum objectivum, *in quo*, velut in Toto potentiali universi Conceptus objectivi claudantur: & *sub quo*, velut sub Prædicato Supremo subalternentur cætera Prædicata.

Hebræa nonnulla exponūtur vocabula.

Hoc supremum & universalissimum Prædicatum, quodcumque illud sit, Passiones, & Attributa habere debet, quæ ut bene exponantur, sic discurro. [Est, inquam Ego, in Hebraico Parnasso Musa dives & elegans, quæ quia RASCE-THEBOTH, *Capita dictionum* considerat, RASCIA à Rabbinis, qui Scientias Cabalæas profitentur, in suis Libris vocatur. Hæc pro dictione integrâ primam literâ accipit, ut cùm exempli gratiâ ADAM exponitur, AB DAVID, VS MASCIAH. *Pater Davidis & Christi*. Et hanc Methodum imitati Rabbini, voces illas THOHU, & BOHU per capita dictionum sic exponunt. Priorem sic.

De Prædicati Supremi Passionibus & Proprietatibus.

De Facultate Cabalistica, quæ in singulis literis singulas dictiones subintelligit.

THAMAN. *Bonum esse, Perficere*.
HAVAH. *Esse*.
VAU. *Vncinus, Unio, Unum*.

Sic etiam posteriorem.

Nomina *Thohu* & *Bohu* dilucidantur.

BA-

BADAD. *Solus, Unus.*
HAGAH. *Meditari, Intelligere*[*]
VOLED. *Filius. Generare, Producere.*

Logica Ars meditandi à Rabbinis vocatur.

*] Alstedius *ubi supr.* verb. הִלְּךָ [Rabbini Logicam vocant MALCA HAGHION, quod est, *Ars meditandi* &c.]

Creati Systematis Supremum Prædicatum exponitur

Patet ergo ad Rabbinorum, & Hebræorum Philosophorum mentem Supremum in Systemate Creato Prædicatum esse THOHU, *Bonum, Ens, Unum*, & esse etiam BOHU, *Unũ, Intelligibile, & Producibile*. Videamus modò, quid eâdem methodo in Linguâ Latinâ inveniamus.

Transcendentales Termini proponuntur, & dilucidantur.

Philosophi sanè Latini, ubi, aut legunt, aut auscultant REUBAU, in singulis literis intelligunt dictiones singulas; quibus exprimuntur transcendentalia Prædicata, videlicet, *Res, Ens, Verum, Bonum, Aliquid, Unum*.

De eorumdem ordine.

Circa horum transcendentalium prædicatorum coordinationem (nam alia ex aliis emanare censentur) variæ sunt Metaphysicorum Opiniones.

CCXXVI.
De Supremo Prædicato. An sit Ens?

De divisione Entis in decem Prædicamenta

PRIMA & antiquissima illa est, quam Autor ille, qui ENS in decem Categorias divisit, in Scholas invexit. Non illum proprio designo nomine, quoniam Scriptores dissentiunt. Librum illum, qui inter Aristotelis Opera circumfertur; & inscribitur Κατηγορίαι, ab illo scriptum esse, communis asseverat Opinio; at doctrinam (hoc est, entis in decem Prædicamenta Divisionem) inventam ab Architâ Tarentino (qui sub annum 405. ante Virgineum Partum floruit) testatur Jamblicus, quem nonnulli sequuntur; asserentes illam jam anteà non satis scitè ab aliis Philosophis traditam, Aristotelem dilucidasse & exornasse. At id Averroës audire non vult, putat enim contra sui Aristotelis honorem esse, habuisse in Mundo hominem, à cujus verbis aut scriptis aliquam Propositionem doceretur. Et hanc ob rem absolutè pronunciat, Aristotelem (qui anno 384. ante Christum fuit natus, & anno 322. devixit; & paucis post Architæ mortem annis docuit in Peripatu) Systema hoc Metaphysicum, in quo sub uno ente decem Prædicamenta (unum substantiale, & novem accidentalia) collocantur, invenisse; allucinarique universos, qui hanc Architæ, aut alii accensuerunt Philosopho entis distributionem. Illam, ut

Quis illam primò invenerit? Anne Architas Tarentinus Philosophus? An verò Aristoteles Stagirita?

Averrois de Aristotelis ingenio judiciũ.

Qua ætate floruerint Architas Tarentinus & Aristoteles Stagirita?

video, admittunt in suis libris Rabbini: illam Averroï subscribentes communi calculo approbant Mahometani. Illam Veteres Ecclesiæ Patres (nempe Augustinus *in Categoriis*, Damascenus *in Dialecticâ*, Isidorus *in Etymolog.* & alii) & illam amplectuntur Juniores. Vide P. Georgium de Rhodes *in Philosoph. Peripatet. libr. 4. disput. 4. section. 3. pagin. 680. a.*

An hæc Entis divisio ab universis admittatur?

CCXXXVII.

An Supremum Prædicatum sit Bonum?

SECUNDA Sententia asserit prædicatum communissimum, & universalissimum, non esse ENS, sed BONUM; quoniam Bonitas latiùs patet, quàm entitas; additque Categoriarum seu Prædicamentorum decem Capita, non sub ente, sed sub Bono debere collocari. Et hæc Opinio expresse traditur à S. Dionysio, *libr. de Divin. Nominib. cap. 5. sub initium*: ubi sic inquit. Καὶ γὰρ ἡ τἀγαθὸν θεωνυμία τὰς ὅλας τοῦ πάντων αἰτίου προόδους ἐκφαίνουσα, καὶ εἰς τὰ ὄντα, καὶ εἰς τὰ οὐκ ὄντα ἐκτείνεται, καὶ ὑπὲρ τὰ ὄντα καὶ ὑπὲρ τὰ οὐκ ὄντα ἐστίν. Ἡ γὰρ τοῦ ὄντος, εἰς πάντα τὰ ὄντα ἐκτείνεται, καὶ ὑπὲρ τὰ ὄντα ἐστίν. Ἡ γὰρ τῆς ζωῆς εἰς πάντα τὰ ζῶντα ἐκτείνεται καὶ ὑπὲρ τὰ ζῶντά ἐστιν. Ἡ γὰρ τῆς σοφίας, εἰς πάντα τὰ νοερὰ καὶ λογικὰ, καὶ αἰσθητικὰ ἐκτείνεται, καὶ ὑπὲρ πάντα ταῦτά ἐστι. *Si quidem nomen boni de Deo declarat omnes emanationes authoris omnium, & porrigitur hæc nominatio Dei à bono tum ad ea quæ sunt, tum ad ea quæ non sunt, estque supra ea quæ sunt, & supra ea quæ non sunt. Nomen autem Entis ad omnia, quæ sunt, extenditur, ac supra essentias ipsas eminet. Nomen verò vitæ ad omnia viventia tenditur & supra viventia est. Nominatio Dei à sapientiâ porrigitur ad omnia, quæ intelligunt, quæ ratiocinantur, quæ sentiunt, & supra omnia ista est.*

An latiùs pateat Bonum quàm Ens?

Prædicata Bonum, Ens, Vita, &c. explicantur.

Textus est clarus; nec est, cur P. Corderius ad S. Maximum recurrat, ut discamus in S. Dionysii Lexico τὰ ὄντα, vocari *immaterialia* & τὰ οὐκ ὄντα, *corporea*: quia hîc non mysticè & metaphoricè loquitur S. Pater, sed in sensu scholastico & proprio. Ergo ad ejus mentem sic Systema Metaphysicum est coordinandum,

An S. Dionysius metaphoricè sit exponendus?

Qualiter ad ejus mentem metaphysicum systema debeat coordinari?

BONUM { *Non-Ens* | ENS { *Non-Vivens* | VIVENS { *Non-Sentiens* | SENTIENS { *Non-Rationale* | RATIONALE. } } } }

Et, qui hanc prædicatorum coordinationem accuratè prospexerit, statim discet S. Dionysium τὰ ὄντα, *Entia*, nominare Substantias, subscribens Platoni, Aristoteli, & aliis Antiquis Philosophis, asserentibus, accidentia non debere absolutè dici τὰ ὄντα, *Entia*, sed τὰ τῶν ὄντων ὄντα, *Entium entia*. Et hinc non omninò abesse videntur Thomistæ, siquidem negant dari conceptum univocum *Entis* communem Accidenti & Substantiæ. Subscribunt enim Aristoteli 4. *Metaph. cap. 2.* D. Thomæ *ibid.* nec non *cap. 2. de Ente & Essentiâ*

An τὰ ὄντα vocari possint accidentia?

An accidens sit verè Ens, an verò tantummodò Entis Ens?

& aliis Autoribus, quos *in Prædic. sect. 1. qu. 2.* citat Masius. Et huc faciunt Complutenses, qui *in Logic. disp. 11. qu. 3. §. 2. num. 15.* contra eos, qui ex Suario *disp. 31. Metaphysic. sect. 2. num. 7.* dicebant Accidentia in ratione accidentium, non autem in entis ratione, à Substantiâ pendere, sic scribunt. [Hæc evasio præcluditur, & primò autoritate Aristotelis 7. *Metaph. cap. 1.* ubi docet, Accidentia dici *Entia*, quia sunt entis, hoc est, Substantiæ, &c. Et similiter D. Thomas *libr. 1. peri-hermenias lect. 8.* & sæpe alibi docet inter Substan-

An Accidens secundum rationem differentialem, qua constituitur, dependeat à substantia; an verò ipsamet ratio entis, quæ in accidẽti clauditur, à ratione Entis, quæ in Substãtia reperitur, dependeat?

tiam & Accidens esse dependentiam, non solùm secundum proprias rationes, sed etiam in ratione entis. Ergo non solùm ratio Accidentis, sed etiam ratio entis, quæ est in Accidentibus participatur dependenter à Substantiâ, &c.]

CCXXXVIII

An, & quo modo subdividatur animal rationale?

Tametsi præter Dionysium, nullus, quem viderim, jubeat Bono, ut superius sit ente, in reliquâ Substantialis Prædicamenti coordinatione Metaphysici Veteres Viro Eximio consentiunt: & *Rationale Animal*, quod in gradu ultimo constituitur subdividunt in *Mortale & Immortale*: ut eorum sententiâ *Animal rationale mortale* Homo sit: & Angeli *Animalia rationalia immortalia*. *Et* huc respexit Porphyrius *in Isagoges cap.3. text.* 13. dicebat. *Differentia divisiva Generum, completive sunt, & constitutiva Specierum:* Animal *enim dividitur his Differentiis* Rationali *&* Irrationali: *item* Mortali, *&* Immortali. *Sed hæ Differentiæ*, Rationale, *&* Mortale *constituunt Hominem*: Rationale *&* Immortale *sunt constitutiva* τῦ Θεῦ (lege, τῦ Θείυ. *Divi*, hoc est, *Angeli*) Rationale *autem &* Mortale *Bruta constituunt Animalia*. Nec est mirandum, si Deum Λογικὸν Porphyrius dixerir; non enim vox Græca Λογικὸς & Latina *Rationalis* exactè sibi correspondent; nam Latina videtur discursum & notitiarum successionem includere, à quibus Græca præciditur & separatur. Porphyrius ergo, si loquatur eo sensu, quo S. Joannes quando dixit. Καὶ Θεὸς ἐςὶ Λόγος. *Et Deus erat Verbum*, reprehensione non indiget: sed, si aliter vox Λογικὸς intelligenda sit, non hîc τῦ θεῦ, sed τῦ θείυ Porphyrius scripsisse dicatur.

Porphyrii Opinio.

An Deus vocari possit Λογικὸς?

An Rationalis? Quo sensu intelligi debeat Porphyrius?

Hanc ipsam *Animalis Rationalis, Mortale & Immortale* divisionem, à Græcis Patribus passim admissam, nonnulli Latini amplectuntur. Et inter eos S. Gregorius Papa, qui *Hom. 29. in Evangelia* sic ait. [Increpatâ igitur eorum duritia, quid admouendo dicat, audiamus, *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ*. Numquid, fratres mei, Sanctum Evangelium vel insensatis rebus, vel brutis animalibus fuerat prædicandum, ut de eo Discipulis dicatur; *Prædicate omni creaturæ?* Sed omnis creaturæ nomine signatur homo. Omnis autem creaturæ aliquid habet homo. Habet namque commune esse cum lapidibus, vivere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum Angelis. Si ergo commune habet aliquid cum omni creaturâ homo, juxta aliquid omnis creatura est homo. Omni ergo creaturæ prædicatur Evangelium, cùm soli homini prædicatur.]

D. Gregorii Magni opinio.

Et hic obiter nota inter *Ens & Vivens* nonnullos gradus à Recentioribus sine necessitate collocari. Complutenses in Logicâ, Porphyrii Isagogen dilucidantes, ad Caput, de Specie *disp.6. qu.6.* ex ente ad Vivens per hos gradus procedunt,

An inter Ens Corporeum & Corpus aliqui gradus veniant interponendi?

- Ens
  - *Substantia*
    - *Incorporea*
    - *Corporea*
      - *Ingenerabilis*
      - *Generabilis*
        - *Simplex*
        - *Mixta*
          - *Non-Vivens*.
          - *Vivens*, &c.
  - *Accidens*

N. B.

Ens substantivè sumptum de Differentiis suis non prædicatur: verificabitur autem, si adjectivè sumatur.

Quos gradus necessarios non esse supponit S. Papa Gregorius, ubi enim dicit, *Hominem habere commune esse cum Lapidibus*, Prædicatum *Ens materiale*, quod est supremum in Corporeo Systemate, nec non *Substantia Corporea*, & etiam *Corpus* coincidere, & idem prorsus significare. Sed de hoc uberiùs in Metaphysicâ scribimus & disputamus.

CCXXXIX.

An, quæ in entitate differût, in cognoscibilitate conveniant?

TERTIA Sententia, quæ me impræsentiarùm juvat, constituit VERUM in capite supremo Systematis: non enim eadem entis ratio enti Reali & Rationis, si hoc admittendum sit; nec non enti Positivo & Negativo, & tamen omnia entia in Veritate, seu in cognoscibilitate conveniunt: licèt enim non omnia æquè existant, aut existere possint; omnia sunt æquè cognoscibilia.

Nomen Ens rationis tria significat.

Sanè *esse cognoscibile* esse quemdam superiorem conceptum, qui de *Ente*, & *Non-ente* prædicatur, & verificatur, fatentur Complutenses expressè; nam *in Logic. disp.2. quæst.1.* ut explicent quid hæc vox *ens rationis* significet, inhærentes doctrinæ nuper à nobis in hujus ipsissimæ Dissertationis *art.3. & 4.* traditæ; nec non Præceptoris Angelici *Opusc. 48. tract. 2. cap. 1.* docent, ens rationis vel sumi effectivè vel subjectivè, vel objectivè: est enim effectivè ens rationis quilibet actus Intellectûs, qui ab illo efficienter producitur. Et sunt entia rationis subjectivè, habitus, scientiæ, & qualitates, quæ Intellectui inhærent; hoc est, in Intellectu tanquam in subjecto collocantur. Et denique sunt entia rationis objectivè, omnia, quæ ut objecta intellectionem terminant & ab Intellectu percipiuntur, & cognoscuntur. Et inquiunt [Sicut sunt omnes res, quæ objiciuntur Intellectui.] Et rursus; [Vel istæ habent aliquod *esse* præter ipsum cognosci, & ita sunt entia Realia: vel non habent aliud esse, quàm objici, & ita *Entia Rationis* dicuntur, &c.] Ergo Complutensium sententia *Cognosci* (seu *Verum*) est quid Universalius, & superius, enti Reali, & Rationis commune.

Sumitur effectivè,

subjectivè, & objectivè.

Cognosci latiùs patet, quàm esse.

Et hic obiter nota posse cognosci, aut etiam cognosci de facto, sive de entibus Realibus, sive de entibus rationis, sive de Positivis aut Negativis disputetur, esse quid verum reale & positivum, quod sic probo & persuadeo. [Hæ Propositiones sunt certæ, & ab omnibus debent admitti. *Est verum realiter loquendo, quòd dentur entia rationis*; nempe in sententiâ communi; quia actus quo illa fiunt aut cognoscuntur, verè est actus realis, &c. *Est verum realiter, quòd dentur Carentiæ, videlicet, Negationes, Privationes, Defectus*. Quia realiter loquendo, & ab omni fictione & mendacio abstinendo esse intellectûs negationem in lapide, caloris privationem in

An cognosci, aut posse cognosci, quid reale & positivum semper sit?

aquâ,

aquâ, & in cœco (homine, aut quocumque animali) potentiæ visivæ defectum, verum est.

Me interpellas, ne pergam ulteriùs præcipiens; quoniam hæc ipsa, quæ dicimus, sunt contra doctrinam D. Thomæ *1. part. qu. 15. art. 3. ad* 1. dicentis Malum (quo nomine ipsum *Non ens*, aut *ens negativum* intelligit) non habere in Deo propriam ideam, sed per ideam *Boni (Entis positivi*, cui opponitur) Unde sic arguis. Si Negationes transscendentaliter veræ (hoc est, cognoscibiles) essent, saltem à Deo cognoscerentur, & propriam haberent ideam. At à Deo per propriam ideam non cognoscuntur. Ipsæ igitur nec cognoscibiles, nec veræ sunt.

An Carentiæ cognoscibiles sint?

D. Thomæ sententia.

An Boni & Mali nominibus, Ens, & Non Ens intelligantur?

Respondeo primò, idem omninò argumentum de Materiâ-primâ formari posse; nam & ipsa, ut idem Sanctus Doctor affirmat, non cognoscitur à Deo per ideam propriam, sed ideam Formæ, aut per ideam Compositi, si velis.

An Materia prima cognoscibilis sit?

Respondeo secundò, omnia Relativa terminos includere in suo quidditativo conceptu nam sicut Cognitio alicujus rei est cognitio, & Potentia ad aliquem actum est potentia, sic similiter Carentia alicujus rei est carentia. Quam ob rem, sicut dici non debet Relativa esse incognoscibilia, sed esse quidem cognoscibilia, non qualicumque modo, sed terminum in obliquo includendo. Sic Materiam-primam, nam in genere **Sanck** est pura potentia, & **Sat** per Formam, est quidem cognoscibilis; non tamen seorsim, & à Formâ præcisa, sed Formam in obliquo concernens. Et sic similiter Carentia quælibet (Negatio, Privatio, Defectus) cum sit rei aut formæ alicujus Carentia, erit Vera (hoc est, habebit Veritatem & Cognoscibilitatem metaphysicam & transscendentalem) eritque cognoscibilis: non tamen præcisè sumpta; sed cum ordine ad rem vel formam, quæ subjecto negatur.

An Relativa sine suis terminis cognosci possint?

An Potentia sine actu?

An Carentia sine re, cujus est carentia?

ARTICVLVS II.

De VERO, sive de Cognoscibili.

Quæritur, & accuratè expenditur. Quid illud sit? De ejus divisione in Ens, & Non Ens. Et de Entis subdivisione in Necessarium, Possibile, & Impossibile, disputatur: ostenditurque ab Ente Necessario (hoc est, à Deo) habere & Possibilia, quòd sint possibilia; & Impossibilia; quòd sint impossibilia.

CCXL. *Quid Cognoscibile sit?*

PRimos passus in hoc stadio est facilis; sed ulteriùs per salebras & ambages decurritur. Sanè *Cognoscibile* (quod præcedens Articulus supra ipsum ENS, in supremo capite collocavit) appello quod est intelligibile; quod cognosci & intelligi potest. Et id est, quod, ut paulò antè vidimus, à Metaphysicis vocatur *Verum*: cui si vocem in rigore sumas, nihil prorsus opponitur. Nam quod vocatur *Falsum*, non ideò hoc habet nomen, quòd incognoscibile & inintelligibile sit, sed quia reverâ quoad se non est, quale nobis apparet. Considera Conclusiones sequentes.

Quid Verum?

An vero aliquid opponatur?

Quid Falsum sit?

PRIMA. *Omne Verum per se est Bonum, & solet esse Malum per accidens.* Probatur: Quoniam Bonitas est Rei intellectæ Amabilitas, & omnis est amabilis Veritas, nam ad aliquid servire potest. Opponitur Bonitati Malitia; & quia Mala censentur & dicuntur; quæ nocent; Bonum & Malum de Vero relativè dicentur, eadem enim Res, aut Veritas, quæ respectu hujus, vel illius, sit bona; respectu alterius erit mala. Unde inquit Paulus, *Non plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.* Et hæc ipsa attributa (Bonitas, & Malitia) bifariam debent considerari; videlicet, quoad se, & quoad nos: Bona enim quoad se dicuntur, quæ reverâ sunt bona: quę esse bona Intellectus perspicax, qui non decipitur aut adlucinatur, judicabit: Bona verò quoad nos, quæ reverâ sunt mala, & tamen à læso & adlucinato hominis Intellectu esse bona censentur; Et eodem prorsus modo de Malo debes philosophari.

De Bonitate & Malitia, quas transscendentales appellant.

Earum duplex consideratio.

SECUNDA. *Verum in Ens & Non-ens primariâ divisione dispescitur.* Sanè *Ens* dicitur, quod habet esse quidditativum, hoc est in Dialecto Scholasticâ, quod **sat**. aut **sait**. Et vocatur *Non-ens*, quod entitatem positivam non habet. Ad entium Seriem pertinent omnes Realitates & Formalitates positivæ; quales sunt Deus, Angeli, & universæ illæ, quæ in Categoriis ab Archità Tarentino inventis, & posteà ab Aristotele Stagiritâ illustratis, proponuntur, explicantur, & dilucidantur. Et ad Non-entium Classem spectant omnes Negationes; sub quo nomine, accep-

CCXLI. *De prima Veritatis divisione.*

Quid sit Ens? Et quid Non-Ens?

to largè, Carentias, Negationes, Privationes, & Defectus Metaphysici intelligunt.

De Entis in Positivū & Negativū divisione.

Hanc eamdem Conclusionem alii tenent, & aliis verbis; nescio an satis congruis, reponunt. *Ens*, dicunt, *in Positivum, & Negativum primariâ divisione distribuitur*. Et vocant *Positivum* illud quod habet entitatem, & decem Prædicamentorum caput est; & *Negativum*, quod entitate caret, ut sunt Negationes, Privationes; &c.

Explicatur.

Et hic loquendi modus placuit Aristoteli & Peripateticis, à quibus ne excesse diceretur S. Thomas *libell. de Ente, & Essent. cap. 1.* sic scribit. *Sciendum est, quod sicut* quinto Metaph. *Philosophus dicit*, Ens per se *dicitur dupliciter. Uno modo quod dividitur per decem genera: alio modo quod significat Propositionum Veritatem. Horum autem differentia est, quod secundo modo potest dici ens omne illud, de quo affirmativa propositio formari potest, etiam si illud in re nihil ponat; per quem modum Privationes, & Negationes* Entia *dicuntur: dicimus enim, quòd affirmatio opponitur negationi, & quòd cæcitas sit in oculo. Sed primo modo non potest dici aliquid quòd sit Ens, nisi quòd in re aliquid ponit: Unde primo modo Cæcitas, & hujusmodi non sunt entia.*

An tradatur ab Aristotele? D. Thomas est Commentator, & ideò nō tam suam, quàm Aristotelis mentē exponit.

Sunt etiam hodie multi, quibus iste loquendi modus perplacet: sed quia, si benè examinetur, contradictionem in se involvit [Ens enim dicitur quod habet entitatem, & ens negativum, quod caret entitate] ne ens dicamus in Ens, & Non-Ens distribuere, Cognoscibile (seu Verum) loco divisi collocemus: & in hoc sequemur S. Thomam, qui Negationibus, & Privationibus, ut in asserentem Propositionē ingrediantur concedit: non autem ut habeant entitatem.

An Ens negativum sit reverà Non-ens?

CCXLII. Quo modo Ens quiditativum cum Existentia comparetur?

Tertia. *Verum, quod quiditativè est (nempe, quod* sat.*) quod uno vocabulo dicitur* Ens, *tribus modis potest cum existentiâ (cum* sere) *comparari*. Et ostenditur: quoniam, vel habere existentiam essentialiter, & necessariò postulat: vel essentialiter, & necessariò postulat non habere existentiam: vel neutrum postulat, sed alterutrum potest.

An Deus necessariò existat?

Quarta. *Ens quod habêre Existentiā essentialiter postulat, est solummodò Deus.* Et hæc demonstratur clarissimè. Quoniam *Dei* nomine omnium possibilium, & intelligibilium perfectionum, aggregatum significatur. Atqui Existentia est perfectio. Nequit ergo Deus existentiâ carere. Repugnat ergo ut Deum possibilem, aut carentem existentiâ intelligamus.

An ejus essentia sit suum esse?

Ita Theologi cum S. Thomâ, qui *libell. de ente & essentiâ cap. 6.* expressè dicit. *Deus cujus essentia est ipsum suum esse.*

An aliquod Ens purè positivum, simplex aut complexū, sit impossibile?

Quinta. *Nullum Ens simplex positivum, & nullum ens complexum, compositum ex formalitatibus purè positivis, intelligi, aut cogitari poterit, quod essentialiter, & necessariò non existere postulet.* Hanc doctrinam nos docet Dn. Augustinus Redingus *Theologia tom. 1. qu. 5. art. 3. controv. 1. pag. 171.* cujus verba subjicio. [Unde quidquid habere potest rationem entis, continetur sub possibilibus attributis, respectu quorum dicitur Deus Omnipotens.

Cur Possibile ab Angelo vocetur Verbum.

Atqui possibile explicatur per Angelum sub ratione Verbi. *Non erit impossibile apud Deum omne Verbum*. Non est autem in Deo nisi verbum mentis, seu intellectus, quod non est de illis, quæ contradictionem implicant, ut ait Sanctus Doctor *qu. 5. art. 3. in corp.*

Luce 1.

At cùm Enti nihil opponatur nisi Non-Ens, non implicat contradictionem, nisi quòd in suo conceptu objectivo involvit Non-esse.

Enti tantum modo opponitur Non Ens: & ubi non est Non ens nulla contradictio invenitur.

Est autem de hoc contradictorio, sive de Non-Ente conceptio Divini intellectûs saltem per dissensū, Oportet igitur, Verbum, vi cujus omne possibile est apud Deum, ut sic habere rationem assensus specierum, seu Essentiarum creatarū repræsentativi sub ratione entis. Consequens igitur est rationem possibilis eatenùs competere essentiis, ac speciebus creatis, quatenùs per assensum positivum à Dei intellectu in Esse suo Divino attinguntur sub formalitate Essendi, seu ratione Entis. &c.] P. Redingo consonat, si attentè legatur, P. Philippus à Sanctissimâ Trinitate *in Philosoph. 3. p. qu. 19. art. 1.* inquit enim. *Nulla substantia potest intelligi, sine ordine ad existentiam; cùm sit impossibile aliquid creari, nisi dicat talem ordinem*.

An concipere possimus Substantiam, quæ non possit existere?

Et jam iterum recognoscendo hæc verba monui, illud *sine* intelligi negativè debere, ut *sine ordine* sit idem ac *negato ordine*, sæpè substantiam intelligimus ab omni existentiâ præcisam. [Et hinc contra entia rationis (quæ cum cæteris passim Philosophis, P. Philippus *in Summ par. 1. qu. 2. art. 1. pag. 18.* admittit) possemus ad hominem argumentum formare.

An falsa sint omnia, quæ de Entium rationis possibilitate dicuntur?

Quoniam, si non habet vires intellectus humanus ad concipiendam substantiam, quæ non possit existere, concipere Chimæram non poterit: hæc enim non potest existere; &, si existeret esset Substantia. Et, si concipere Chymæram nequit, entia rationis nequit facere. Sed de hoc in hujus Dissertationis Articulo ultimo redibit sermo.]

CCXLIII. Quid sit impossibile?

Demonstratur Conclusio. Quia illa essentialiter, & necessariò non existere postulant, quæ sunt impossibilia: sed nullæ entitates, aut formalitates, purè positivæ, sive simul, sive seorsim sumantur, sunt impossibiles. Ergo. Probatur Minor. Quoniam Impossibile dicitur, quod in conceptu suo contradictionem involvit. At in purè positivis entitatibus, aut formalitatibus, involvi contradictio non potest. Ergo nullæ entitates, aut formalitates purè positivæ impossibiles sunt. Et Minor demonstratur clarissimè; quoniam omnis Contradictio dicit *Esse*, & *Non-esse* (affirmationem, videlicet, & negationem) At in entitate, aut formalitate purè positivâ nulla est negatio. Ergo in entitate, aut formalitate purè positivâ nulla potest contradictio inveniri.

An, & cur alius Deus impossibilis sit?

Contra hoc ultimum argumentatur Titius dicens. Alius Deus est impossibilis. At alius Deus in suo essentiali conceptu formalitates purè positivas includit. Ergo potest Res aliqua in suo conceptu formalitates purè positivas includere, & nihilominùs esse impossibilis.

Esset unicus & non esset unicus.

Et ego respondeo breviter negando Minorem, quoniam in suo quiditativo conceptu alius Deus involvit contradictionem (hoc est, *esse*, & *non esse* ejusdem.) Quoniam ille *Alius Deus*, quia esset Deus, esset unicus; & quia esset alius, non esset unicus.

Esset, & non esset creatus.

Et iterum, qui est Deus, debet esse increatus; & causa, quæ omnia à se distincta producat. Ille autem *Alius Deus* esset increatus, quia Deus, & esset

crea-

creatus, quia eſſet alius, adeòque à noſtro Deo diſtinctus. Et præterea, ſicut poſito primo Deo, ſequeretur ſecundum Deum eſſe unicum, & non eſſe unicum, nec non eſſe increatum, & non eſſe; ſic ſimiliter poſito ſecundo illo Deo illæ eædem contradictiones Primum afficerent, nam & ipſe unicus eſſet, & non eſſet, & increatus ſimiliter eſſet, & non eſſet.

CCXLIV.
De rerum impoſſibilitate. In quo conſiſtat?

SEXTA. *Ille Conceptus objectivus (illud Intelligibile; illud Verum) in quo eſt ejuſdem formalitatis affirmatio, & negatio (nempe, ſecundum idem) eſt impoſſibilis: hoc eſt, non poteſt exiſtentiã recipere.* Patet: quia aliàs darentur duæ contradictoriæ ſimul veræ.

Omnia Entia poſſibilia quidquid materialiter & formaliter habent à Deo participant.

SEPTIMA. *Omne ens Poſſibile illud eſſe quiditativum (illud* ſare, *vel* ſaire*) quod habet, à Deo recipit.* Oſtenditur: quia Deus intelligendo ſuam eſſentiam, format diverſas Ideas creaturarum à ſe producibilium. Unde conſtat eſſe in Deo Ideas Formales, & Objectivas; illaſque eſſe ipſum Deum: iſtas verò non eſſe Deum, ſed eſſe entia (ſantia) finita; & illud ſare (*eſſe quiditativum*) quod habent, recipere ab Intellectione Divinâ. De hoc autem uberiùs in Theologicâ Diſſertatione diſputabitur.

De Divinis Ideis.

OCTAVA. *Ante Combinationem formalitatum per intellectum inſtitutam, nihil eſt in rerum naturâ impoſſibile.* Demonſtratur ex Quintâ. Quia nullum Ens, aut Verum ſimplex eſt impoſſibile; & entium ſimplicium Compoſitio nulla eſt ante operationem intellectûs.

De Poſſibili & Impoſſibili.

Eorum explicatur diſtinctio.

Quando autem intellectus plures ſimul formalitates connectit, videndum eſt, An in illo Complexo ab intellectu conſiderato, ejuſdem formalitatis ſit & poſitio & negatio, vel non. Si non, illud Complexum eſt poſſibile: ſi autem ſit, impoſſibile. Rei poſſibilis exemplum eſt in *Animalis Rationalis* objectivo conceptu, in quo nihil ſimul dicitur & negatur: & habemus in *Animali inſenſibili* exemplum conceptûs objectivi impoſſibilis; quoniam illa ipſa Senſibilitas, quæ in Animali clauditur, ab additâ inſenſibilitate negatur.

Rei Poſſibilis & Rei Impoſſibilis exempla

De expreſſa & implicita contradictione.

Et hîc obiter nota Conceptum objectivum impoſſibilem eſſe etiam illum, in quo negatur aliquid quod expreſsè non dicitur, ſed tamen ſubintelligi debet: ut conſtat ex *Triangulo quatuor lineis compoſito*. Quia licèt in *Trianguli* nomine nihil expreſsè de linearum numero ſignificetur, ſicut de Trianguli eſſentiâ ſunt tres anguli tantùm, ſic etiam tres lineæ; nec pauciores, nec plures. Ergo ponitur repugnantia in adjecto, quando Triangulus concipitur, qui lineis quatuor conſtituatur. Nam illa quarta linea, quæ in adjecto aſſeritur, in conceptu Trianguli implicitè, aut expreſsè negatur.

Sæpe quæ non dicuntur neceſſariò ſubintelligi debent.

CCXLV.
Vnde Impoſſibilia habeant, quòd impoſſibilia ipſa ſint?

NONA. *Omne Ens impoſſibile, non à ſe, ſed à Deo habet, quòd ſit impoſſibile.* Eſt contra multorum Philoſophorum, aut etiam Theologorum apprehenſionem, repugnantiam, non ex parte Dei, ſed ex parte objecti conſtituentium. Illis adhæret P. Sebaſtianus Izquierdus, qui *in Pharo Scientiarum diſp. 2. qu. 2. pag. 234. num. 43.* ſic ſcribit. [Quemadmodum id dicitur univerſim Poſſibile, quod poteſt exiſtere, ita id dicitur univerſim Impoſſibile, quod impotens exiſtere eſt: Impoſſibilitaſq; ſubindè impotentia eſt ad exiſtendum;] & inferiùs num. 49. [Chymæra impoſſibilis (*lego*, Chimæræ impoſſibilitas) aliquid eſt ex parte objecti ſe habens ab omni ente poſſibili condiſtinctum, ut communis ſentẽtia fert.] Quorum verborum loco ego, ut ab ipsâ radice rem exponam, ſic inquam. [Quemadmodum id in Creatarum rerum ſerie dicitur univerſim *Poſſibile*, quod Deus poteſt facere; ita id dicitur univerſim *Impoſſibile*, quod Deus non poteſt facere. Impoſſibilitas ſubindè eſt Deũ non poſſe talem creaturam facere.] Quam ob rem [Chimæræ impoſſibilitas aliquid eſt primariò ex parte Dei ſe tenens, & ſecundariò ex parte objecti reſultans. Et hoc contra communem opinionem ſtatuo.] Et illud ſic probo; &, ut puto, clariſſimè. Attende.

P. Izquierdi Opinio.

Cur Chimæra impoſſibilis ſit?

Vera doctrina ponitur & exponitur.

Priùs eſt Deum habere perfectionem A, quàm illam poſſe communicare: non enim communicare illam poſſet, ſi non haberet: eſt enim univerſale Protheorema, *Nemo dat, quod non habet*. Quando autem dicimus, *Deum poſſe perfectionem A communicare*, non intelligimus eſſe, aut exiſtere extra Deum aliquid, cui poſſit Deus illam communicare perfectionem, qui præter Deum, & illa, quæ eſſe receperunt ab ipſo, in rerum naturâ nihil eſt. Ergo, quando dicimus, *Deum poſſe perfectionem A communicare*, intelligimus poſſe illum ad extra producere unam Creaturam ſuæ perfectioni A ſimilem, & analogam. Igitur progrediamur ulteriùs.

Cur Deus poteſt perfectiones Creaturis communicare?

Quo modo id intelligendum ſit?

Prædicata, quæ habet, eo modo, quem expoſuimus, poteſt creaturis Deus communicare. Ergo, ſi perfectionem A, ſimul haberet, & non haberet Deus, ſimul haberet formalitatem A, & ejuſdem carentiam. Poſſet ergo ſimul formalitatem, & ejuſdem carentiam: adeoq; perfectionem A ſimul communicare, & non communicare; ergo ſimul creaturam A producere, & non producere. Ergo in hoc caſu creatura, in quâ ſimul eſſet, & non eſſet perfectio A non eſſet impoſſibilis. At nunc de facto eſt impoſſibilis. Ergo hæc Creaturæ impoſſibilitas radicaliter naſcitur ab impoſſibilitate, quæ eſt in Deo: & non impoſſibilitas, quæ in Deo, ab impoſſibilitate creaturæ. Et, ut hanc Nonam benè intelligas Propoſitionem, ſubſequentem addamus. Sit ergo

Vnde naſcatur repugnantia in objectis finitis?

Quid in rebus accideret, ſi eadem perfectio ſimul eſſet & non eſſet in Deo?

CCXLVI.
Cur duæ contradictoriæ nõ poſſint eſſe ſimul veræ?

DECIMA. *Duæ Contradictoriæ à Deo habent quòd nequeant eſſe ſimul veræ.* Aliter. *Quòd non poſſit idem ſimul eſſe, & non eſſe, à Deo eſt.* Non eſt omninò diverſa à præcedenti hæc Concluſio: ſed impoſſibilitatem illam expreſsè continet, ad quam reducuntur impoſſibilitates univerſæ.

Prima Contradictio, quæ ſit?

Demonſtratur Concluſio. Primæ Contradictoriæ, quæ cogitari poſſunt, ſi debito ordine procedatur, ſunt hæ *Deus eſt, Deus non eſt*: [vel, ut alii loquuntur, *Datur Deus*, *Non datur Deus*.] Et ideò hæc *Prima, & ſuprema Contradictio* à Philoſophis vocari debet. At hæc ipſa impoſsibilitas naſcitur à Deo. Duæ igitur Contradictoriæ à Deo habent ſuam impoſsibilitatem, & incompoſsibilitatem; hoc eſt, à Deo habent, quòd non poſsint eſſe ſimul veræ. Probatur Minor. Ideò eſt impoſsibilis hæc Propoſitio, *Deus non eſt*, quia eſt

Vnde proveniat?

est necessaria hæc, *Deus est*.si enim hæc necessaria non esset, altera non esset impossibilis. Tunc sic. Propositiones Contradictoriæ, de quibus agimus, sunt hæ, *Deus est, Deus non est*. Ab Essentiæ Divinæ infinitate & necessitate, & non ab Homine, aut Angelo, illa prior habet, quòd necessariò vera sit: quoniam Deus est Ens à se. Et ab ejusdem Divinæ Essentiæ infinitate, & necessitate habet posterior, quòd necessariò falsa sit. Ergo ipsæ duæ simul sumptæ, ab Essentiæ Divinæ infinitate, & necessitate habent, quòd simul esse veræ non possint, & à Deo similiter habent, quòd simul esse falsæ non possint. Patet Consequentia: quia, si possent esse simul veræ, aut simul falsæ, non esset verum dicere alteram (nempe, hanc, *Deus est*) esse necessariò veram; alteramque (nempe, hanc, *Deus non est*) esse necessariò falsam.

Cur impossibile sit non esse Deum?

Deus est Ens à se.

UNDECIMA. *Si in Divinis duæ Contradictoria simul vera esse possent, etiam in humanis simul vera esse possent.* Corollarium. *Duæ igitur in humanis Contradictoria à Deo habent quòd simul esse vera non possint.*

Quia in Divinis repugnat Contradictio, ideò etiam repugnat in humanis.

Ante probationem oportet explicare illud *Simul*: debemus enim in Contradictoriis, quę in materiâ contingenti formantur, distinguere *Simultatem potentiæ, à Potentiâ simultatis.* Quoniam, si interroges, *An Petrus possit esse, & non esse?* Respondebo, habere illum simultatem potentiæ, non verò potentiam simultatis. Dicam sanè, habere illum simultatem potentiæ; simul enim habet ad existendum, & non existendum potentiam: quia, quando habet ad existendum potentiam, tunc simul habet alteram potentiam, nempe, ad non existendum. Addam verò, non habere illum potentiam ad simultatem; non enim potest simul esse, & non esse; simul existere, & non existere: existentiam cum non existentiâ componere.

De simultate potentiæ, & potentia simultatis.

Quo modo inter se distinguantur?

Quo in humanis & contingentibus modo;

Cæterùm, quando de Necessariis, & Divinis dissseritur, nec simultas potentiæ, nec potentia simultatis admittitur. Deus enim, quoniam simpliciter necessarium ens est; nec potest simul esse, & non esse; nec simul habet ad esse, & non esse potentiam. Et hoc licèt demonstratum jam fuerit, ut profundiùs, & altiùs radices in Animos Lectorum immittat, iterum demonstretur. Ergo attende.

Et quo in Divinis, & necessariis philosophandum sit?

Etsi differant verbis, in significatione coincidunt & à Logicis censentur, & dicuntur æquipollentes ista quatuor Propositiones.

*] *In nostra Logica, & in Metalogica & in Heraldis Logicis labore Tertio exsam à communi logicorũ Sententia in Modo Contingentia explicãde: imprafentiarùm tamen, manere volui in communi Doctrina, ut videas claris oculis Lector, hæc quæ de Contradictoriis asseruntur à Novis, defendi posse in Sententia Communi.*

PUR-PU-RE-A.
| Non est possibile Deum non esse.
| Non est contingens Deum non esse.
[*]
| Impossibile est Deum non esse,
| Necessarium est Deum esse.

Ergo, siquidem Quarta est necessariò vera, impossibile est, quod aliqua ex tribus prioribus falsa sit. Falsa igitur, & impossibile est ut hæc Propositio, Deus est, & non est; *item & hæc,* Esse, & Non-esse, simul actu, aut potentiâ reperiuntur in Deo. &c. *verificetur.*

His præmissis Fundamenta Sapientiæ Supremæ (vel Generalis Metaphysica, aut alio, quo volueris, nomine significetur) exponamus. Est enim

FUNDAMENTUM I. *Deus non potest simul esse & non esse*, & debuit illud *simul* poni: quia, cùm in Deo nulla possit esse successio, omnia, quæ in ipso sunt, simul sunt. CCXLVII.

In Æternitate nulla reperitur successio,

Corollarium. *Ergo nulla Res creata potest, simul esse, & non esse.* Et in eo illud *simul*, non potentiam, sed existendi exercitium afficit. Unde non caret suâ gratiâ hæc Propositio, quæ Corollario æquivalet, *In rebus creatis ad* **fere. & non fere** (*esse, & non esse: hoc est, ad* existere, & non-existere) *datur simultas potentiæ, non verò potentia simultatis.*

Cur duæ Contradictoriæ simul esse vera non possint?

Jam, ut existimo rem ita dilucidavi, ut illã quicumque intelligere possit. [Dicam Hispanicè, *Ya me he dado a entender*] Recognoscamus igitur hoc Corollarium, & quia ut Consequens materialiter, & ut Consequentia formaliter, illud considerari potest, illud nunc probabimus materialiter consideratum, & mox illud suadebimus formaliter consideratum.

Corollarium suadetur.

Ut primum expediam, sic inquam. [Hanc Propositionem, *Duæ Contradictoria nunquam sunt simul veræ*; esse veram affirmo; negas tu. Ergo tu benedicis, & ego maledico. Non ergo uterque benè dicit, neque uterque maledicit. *Ergo*, neque uterque verum dicit, neque uterque falsum dicit. At, quæ dicimus, sunt contradictoria. Non ergo dantur duæ contradictoriæ simul veræ. Probatur Minor: Quoniam meum Dictum erat, *Hæc Propositio*, Duæ Contradictoriæ nunquam sunt simul veræ, *est vera*; tuum autem, *Hæc* eadem Propositio, Duæ Contradictoriæ nunquam sunt simul veræ, *non est vera*. At hæc duo Dicta sunt Contradictoria. Sunt ergo Contradictoria illa, quæ dicimus, Quod probari debebat.

Sicut probamus Duas Contradictorias non esse simul veras; probare poterimus illas non esse simul falsas;

Et ut expediam alterum; hoc est, ut Corollarium formaliter sumptum persuadeam [aliter, ut Corollarium à suo Fundamento benè inferri demonstrem] & consequenter Conclusionem XI. quam dilucido, edisseram, sequentes Assertiones attentè legendas, & accuratè perpendendas subscribo.

Ostenditur à suo Fundamento Corollarium necessariò deduci.

PRIMA, *Deus simul habet, & non habet perfectionem* A.

SECUNDA. *Deus potest communicare, & simul non communicare perfectionem* A.

TERTIA. *Ad extra Deus simul producit, & non producit perfectionem* A.

QUARTA. *Perfectio* A, *simul producitur, & non producitur.*

QUINTA. *Existere potest Creatura: quæ simul habeat, & non habeat perfectionem* A.

Proponuntur aliquæ impossibiles Propositiones, ut hujus doctrinæ veritas meliùs intelligatur.

Omnes quinque sunt falsæ. Cæterùm, si per impossibile prima esset vera, esset vera secunda; &, si hæ duæ essent veræ, etiam essent veræ tertia, quarta, & quinta. At nunc omnes impossibiles sunt. Sed unde nascitur harum Assertionum impossibilitas. An loquendo à priori, quia quinta est impossibilis, quatuor illæ priores etiam sunt impossibiles? an verò, quia prima est impossibilis, cæteræ posteriores etiam sunt impossibiles? Respondeo, non illud prius, sed hoc ultimum dicendum esse. Et hoc ipsum manifestè persuadeo.

Vnde nascatur harum Assertionum impossibilitas? an prima ab ultima, an ultima à prima dependeat?

Et primò generali ratione. Non enim essendi, aut non essendi necessitas, quæ in CCXLVIII.

Deo

Deo, [Deus enim necessariò est infinitus, & necessariò non est finitus.] nascitur à Creaturis: quoniam antequam istæ intelligantur, Deus est infinitus essentialiter, & necessariò, adeoque à suâ essentiâ & essendi necessitate habet, quòd finitus non sit. Prima ergo Propositio ab omni Creaturâ præscindendo falsa est, & ejus contradictoria [videlicet, *Falsum est, quòd Deus simul habeat, & non habeat perfectionem* A.] ab omni Creaturâ præscindendo, vera est.

Nulla in Deo est accidentium aut perfectionum successio.

Et secundò speciali ratione. Nam sic discurro. [Hæc Propositio, *Perfectio* A *creata, in rebus successivè esse, & non esse potest*: est vera, quia esse poterit hodie, & cras non esse: Et tamen hinc non sequitur hanc, *Perfectio* A *increata, potest in Deo successivè esse & non esse* esse veram: est enim posterior hæc essentialiter falsa, quoniam nulla est in Deo successio, & nulla in eo perfectio, cùm omnes necessariò illi insint, potest esse & abesse. Ergo à rationis paritate argumento deducto, etsi per impossibile hæc Propositio, *Perfectio* A *creata, potest simul esse, & non esse*, esset vera, non indè à priori sequeretur hanc, *Perfectio* A *increata potest in Deo simul esse, & non esse*, fore etiam veram.

An Consequentia à Creaturis ad Creatorem sit bona?

Dices hanc doctrinam Omnipotentiæ derogare; quia ideò communis Theologorum Opinio ex creaturæ parte incapacitatem, & impotentiam ponit, ne cogatur asserere, incapacitatem, & impotentiam esse in Deo. Deus enim impossibilia nequit facere, non quia potentiâ activâ caret; sed, quia in rebus impossibilibus nulla passiva capacitas, aut potentia invenitur.

Cur à Theologis ex parte creaturæ & nō Dei repugnantia ponatur?

Respondeo, res ipsas oculis scholasticis, & non earumdem nomina, à Nomenclatoribus, luscis, si non cœcis, imposita, esse consideranda. Passim enim decussant manus, & quæ deberent dexterè, sinistrè exponunt. Cùm Negativis Positiva confundunt: unde sicut *Immateriale, Incorporeum, Infinitum*, &c. quæ formaliter sunt positiva, nominibus Negativis significant: & *Materiale, Corporeum, Finitum*, &c. quæ formaliter sunt negativa, repræsentant Positivis vocabulis; sic etiam, cùm dicunt, *Homo potest non esse; potest mori; potest malè operari*. &c. & subjungunt, *Deus non potest non esse, non potest mori, non potest malè operari*, &c. verbo illo *potest* impotentiam Humanæ Naturæ significant; & illo *non potest* Naturæ Divinæ infinitam præstantiam: unde S. Augustinus *lib. 5. de Civit. Dei cap. 10.* sic scribit. *Dei potestas non minuitur, cùm dicitur mori, fallique non posse. Sic enim hac non potest, ut potius si posset, minoris esset utique potestatis. Rectè quippe omnipotens dicitur, qui tamen mori, & falli non potest; dicitur enim omnipotens, faciendo quod vult, non patiendo quod non vult. Quod si ei accideret, nequaquam esset omnipotens. Unde propterea quadam non potest, quia omnipotens est.* Ergo, non ideò Deus non potest simul habere, & non habere perfectionem A, aut illam simul in hoc *nunc* temporis ex. gr. producere ad extra, & non producere; communicare & non communicare; quoniam impotens est; sed quoniam infinitè potens est; &, si id facere posset, esset impotens, & imperfectus.

Sæpe Nomenclatores in Nominum impositione exorbitant.

Res positivas signant negativis vocabulis; & negativas positivis.

Impotentiam per *posse*, & potentiam per *non posse* significant.

Verba pulcherrima S. Augustini.

Cur hæ duæ Propositiones *Est*, & *Non est*, non possint in Deo verificari?

NOTA I.

CCII. Multa supponi solent, quæ nō scribuntur, aut dicuntur expressè.

ERAT nostra Conclusio, *Si in Divinis duæ Contradictoria vera esse possent, etiam in humanis vera esse possent*. Est, ut vidisti, certa. Et tametsi in terminis apud nullum Scriptorem legatur, videtur à doctissimis Viris supponi. P. Sebastianus *in Operis Theologici tom. 1. tr. 4. disp. 9. qu. 3.* interrogat, *Utrùm Deus titulo sua æternitatis, aut alio simultaneam intimamque, inexistentiam haberet cum Creaturis, tametsi illæ, ita extra omne tempus existerent, ut in nullo spatio temporali durantes essent*. Contra Lynceum & paucos alios, docuerat *disp. 8. qu. 6.* Creaturam existentem nunquam, impossibilem esse quam Conclusionem jubet hîc recognosci interim exercitii & disputationis gratiâ, contraria, ut proposita Quæstio locum habeat, supponi. Pergit, & *nu. 181.* respondet sic: *ex hypothesi, quòd Creaturæ aliquæ ita extra omne tempus existerent, ut in nullo spatio temporali durantes essent, arbitror fore, ut Deus simul haberet, & non haberet simultaneam, intimamque coëxistentiam cum illis*. Sic ille. Ergo attende: hoc enim ratiocinium efformo.

An coexisteret Deus Creaturæ, quæ existeret, & tamē non esset in tempore?

Responsio. Coexisteret, & non coexisteret.

Ideò Izquierdi sententiâ, Creatura non potest existere, & tamen esse nunquam; hoc est, non potest simul habere existentiam, & tamen nullam durationem habere: [aut breviùs, clariùsque non potest existentiam simul habere, & non habere, nam existentia realiter non distinguitur à duratione; & Creatura si simul existeret, & non existeret, duos conjungeret terminos contradictorios] Ideò, inquam, Creatura id non potest, quia inde sequeretur, quòd illi Deus coëxisteret, & non coëxisteret. Quod componit, & conjungit similiter, in eodem *nunc*, duos terminos contradictorios; quod est absolutè impossibile.

An existere durare sit: & existentia duratio? Supponitur Affirmativa.

Ergo (& hîc Lectore indigeo ingenioso, & attento) si per impossibile hæ duæ contradictoriæ Propositiones, *Creatura* A *Deus coëxistit*, & *Creatura* A *Deus non coëxistit*, essent veræ, etiam essent veræ hæ, *Creatura* A *existit*, & *Creatura* A *est nunquam*, hoc est, *in nullo tempore*; quæ ex suppositione æquivalent his, *Creatura* A *existit*, & *Creatura* A *non existit*. Izquierdus igitur ad Conclusionem nostram suam Resolutionem & Discursum elimat; & nobiscum supponit duas Contradictorias ideò repugnare in humanis, quia in Divinis repugnant: quam ob rem, si essent in Deo possibiles, in Humanis repugnare non possent.

A priori loquendo ideò repugnat esse simul veras duas Contradictorias in humanis, quia hoc ipsum repugnat in Deo.

NOTA II.

CCL. Nomenclatorū error in nominum impositione.

DIxi *Immateriale, Incorporeum, & Infinitum*, & similia Concreta formaliter dicere, formalitatem, & perfectionem positivam, & eis opposita *Materiale, Corporeum*, & *Finitum*, &c. negativam: & id evidenter persuadeo.

Nonnulla nomina explicātur.

Nam Primò Spiritualitas est quædam positiva perfectio, quæ enti addita illud constituit Spirituale; & hoc ipsum est, quod Critici *Immateriale*, & *Incorporeum* passim appellant. Ens igitur, cui negatur Spiritualitas, quod afficitur Spiritualitatis negatione, est illud quod

quod dicitur *Materiale*, & *Corporeum*. Erravit ergo Nomenclator in nominum impositione: nam rem positivam formaliter, negativo designavit vocabulo; & positivo, rem negativam formaliter.

A B Nomina *Finitum*, & *Infinitum* dilucidantur.

Et hoc ipsum in nominibus *Finitum* & *Infinitum* evidentiùs percipitur: nam *Finis* est quædam negativa formalitas; nam linea A B ut finita sit, & in B terminetur, non indiget formâ aliquâ positivâ; sed sufficit, quòd non progrediatur ulteriùs. Et, si de hoc dubitet aliquis Peripateticus, relinquat in lineâ AB, quòd perveniat ad B, & non progrediatur ulteriùs; & auferat, quidquid positivum, quod ut illa terminetur addiderit, aut adfinxerit Stagirites, & videbit, esse finitam illam lineam neque ullo termino positivo indigere. Ergo, si *Finis* est negativè formalitas, *Finitum* dicet formaliter rationem constitutivam negativam; & *Infinitum* importabit hujus negationis negationem, hoc est formalitatem positivam.

Finis consistit in negatione formaliter.

Infinitum formaliter est positivum.

NOTA III.

CCLI. Cur additus fit sequens Articulus?

Quoniam in re obscurâ & difficili aliter & aliter Scriptores discurrunt, ut ea, quæ diximus, firmentur & dilucidentur, proderit alicujus Viri docti Opinionem referre, eamque cum nostrâ Sententiâ componere, & accuratè recognoscere & examinare. Ergo, tametsi aliorum Placita possem in examen producere, Autorem sequentem ex duplici causâ propono. Et primò, quoniam acer & ingeniosus est, ejusque Speculationes cum fructu & approbatione in Scholâ leguntur. Et secundò, quoniam non videremur esse duo, si nostram sententiam teneret: Ergo tum illo debebimus accuratè differere, quia nos *Essentiam ab Existentiâ realiter distingui*, ut certum & indubitatum supponimus, quod ipse rotundè negat, illarum identificationem statuens.

P. Georgius de Rhodes laudatus.

Ut in schola esse censeamur plures, oportet diversimodè sentiamus & loquamur.

Ens ab Existentiâ præcisum *sat*, aut *fatis* habet esse quiditativum; hoc est dicit sua prædicata essentialia. Et extra causas per Existentiam constituitur: quæ Essentiæ est accidens: nimirùm Physicum & Prædicamentale, si *existere*, & *durare* sit idem, quod multi asserunt, aut saltem si *existere* & *durare* differunt inter se; quod Complutenses *in Logic. disp. 9. in princ.* asseverant.

An Existentia sit Essentiæ accidens.

ARTICVLVS III.

Proponitur & examinatur Patris Georgii Rhodesii de rerum Essentiâ, & Possibilitate, & Existentiâ Iudicium.

CCLII. Laudatur Philosophicus Cursus Rhodesii.

Prodiit nuper Lugduni (anno videlicet M.DC.LXXI.) Liber calamo ingenioso conscriptus, cui Titulus, *R.P. Georgii de Rhodes Avenionensis è Societate Jesu*, PHILOSOPHIA PERIPATETICA, *ad veram Aristotelis mentem*, in quo non pauca pulchrè cogitata, & dilucidata reperio. Sed quia toto Libro IV. de Primâ Philosophiâ, seu de Metaphysicâ differit: & in ejus *disp. 2. qu. 1. sect. 2. pag. 633. b.* interrogat, *An Essentia ab æterno habuerint aliquod esse actuale ante ipsam existentiam?* Et Sect. 3. *Quid sit rerum possibilitas antequam existant?* & eamdem Nos hic Controversiam movebimus, illum studiosè & attentè legemus, & accuratè examinabimus. Adluxit huic Scriptori docto inter cancellos Veritas: & laboravit, ut video duobus morbis: altero, ne rem clarè & perfectè intelligeret; altero, ne illa ipsa, quæ exactè intelligebat, exactè exponeret. Derivabatur primus ex Prejudiciis abortis ex doctrinâ communi: Alter ex verborum defectu. Unde existimo, Eruditum hunc Virum, si alterutri ejus morbo aliqualem medicinam adhibeam, ne in puncto quidem, quoad substantiam, à nostrâ doctrinâ differre. Ergo, ut clarè procedam, formalia ipsius verb[illegible] aque parenthesi quadrata (·[illegible]ra [], & *Graphetta* in Typo s[illegible]let) includam. Attende ergo; quoniam R. Pater Georgius sic incipit.

Causæ ob quas non potuerit ipsammet Veritatem attingere?

Quo ejusdem verba signo à nostris Scholiis secernantur?

[Posito quòd Essentia, & Existentia sint à parte rei una res, disputatur ulteriùs, utrùm antequam Essentiæ creatæ acceperint essentiam, (*lege*, Existentiam) habuerint ab æterno esse aliquod reale actuale. Certum enim est, illas habuisse esse possibile, de quo dicetur Sectione sequenti.]

De Essentiæ & Existêtiæ identificatione aut distinctione.

Similem Controversiam movent alii Philosophi, & ut clariùs procedant, jubent oppositam doctrinam supponi. Unde Complutenses *in Physic. disp. 3. qu. 4. §. 2. num. 23.* sic scribunt. [Hoc Argumentum destruit statum præsentis Quæstionis, quæ locum minimè habet, nisi supponatur, vel admittatur, saltem disputationis gratiâ distinctio inter Essentiam, & Existentiam, quam aliàs satis, & tamen super ostendere solent Thomistæ.]

Veram præstes supponere?

Philosophi dissentiunt inter se.

Interim nos persuadere conabimur, constare ex progressu suæ Dissertationis, non identitatem, sed distinctionem veram inter essentiam & existentiam à P. Rhodesio supponi.

An Rhodesius oppositum, quam putat & dicit, supponat?

poni. Et, ne verbis, aut vanis promissis tuam exspectationem morer, illa ultima verba relego: nimirùm. *Certum est, illas habuisse (nempe, ab aeterno) esse possibile.* Ex quibus hoc conficio argumentum. Petrus nunc existens ille ipse est, qui fuit ab æterno possibilis, ut scitè ipse P. Rhodesius nos docebit inferiùs. Ergo Petri existentis & Petri possibilis eadem est essentia: aliàs enim non essent unus, & idem Petrus. At certum est Petrum possibilem, quamdiu possibilis aut futurus fuit, non habuisse existentiam. Essentia igitur & existentia, siquidem separantur, realiter distinguuntur. Petrus ergo possibilis ab æterno (non realiter & positivè, sed [*] negativè & hypotheticè ſabat: habebat esse quiditativum: hoc est sua habebat prædicata essentialia.

De homine existēti & possibili. Quomodo distinguantur.

[*] Bitermini, qui sæpe occurrunt, num. explicantur.

SECTIO I.

Proponuntur quatuor diversæ Scriptorum Sententiæ.

CCLIII. An Creaturæ possibiles habeant *esse actuale?*

Et quidem Creaturas possibiles habere *quoddam esse actuale quiditativum* videtur Rhodesius supponere; subdit enim [De illo igitur esse actuali Essentiarum quatuor invenio sententias, in quibus singulis nō moror.

Quatuor Sententiæ proponuntur.

Primò enim Wicleffus volebat essentias non esse purum nihil antequam creentur, sed habere verum quoddam esse reale in Deo; quod destructâ existentiâ non destrueretur; atque adeò quamlibet creaturam ratione illius esse realis, & æterni esse ipsum Deum; quod delirium in Concilio Constantiensi meritò damnatum, non eget refutatione; quomodo enim essentia illa, quæ priùs erat Deus, desinere potest esse Deus? cùm Deus sit ens necessarium & immutabile. Imò cùm simplicissimus & unissimus Deus sit, qu[illegible] [illegible] essentiæ illæ reverà plures esse possu[illegible] illa una? Cùm autē dixit Augustinus [illegible] *ras habere quoddam esse intelligibile & illud esse Deum*, intelligendus est de *esse* eminentiali, quia Deus continet eminenter omnes creaturas, & illud *esse* est ipse Deus. Deinde habent etiam *esse* intentionale, sive objectivum in mente Dei, à quo cognoscuntur.]

Opinatio Wicleffi.

Hic Wicleffi error, sicut & alii Hussi, Lutheri, & Calvini, ex malè intellecto Augustino nascuntur.

Sanè ex vocabulorum defectu, & nimiâ erga Priscianum, & Ciceronem observantiâ abortum fuit, quòd aliquando Veteres, aut non sciverint, aut non potuerint, ea quæ bene concipiebant, congruè exponere. Nam, si Augustinus dixit (loquor conditionatè, nam locum non citat Rhodesius, & ideo illum in fonte recognoscere nequeo) *Creaturæ habent quamdam essentiam intelligibilem. & hæc essentia est Deus*; scripsit verba, quæ non identicè & formaliter, sed eminenter debent accipi: & deliravit Wicleffus, & ejus cum ipso Discipuli illa accipiendo & intelligendo formaliter. Sed quid, si Augustinus magis de veritate Theologicâ, quàm de [illegible]tinæ Linguæ elegantiâ solicitus scripsisse dicatur, *Habent in Deo creaturæ quamdam essentiam intelligibilem (nempe, objectivam) & hanc essentiam est Deus?* Scu-

Verba, quoad materiam & formam sunt inventa, ut nostris explicentur concep tus, Ergo, si antiqua materia non sufficiat nova sunt invenienda vocabula: &, forma antiqua si intento insuffitiens, nova inflexiones, & nova Syntaxis debet conformari à Philosophis.

tentiam pulcherrimam, verissimam, & significantissimam dicetur scripsisse Augustinus: quam, si ipse non scripsit, illam nos scribemus, ut modum, quo Deus ſampſit essentias (dedit essentiis illud *esse objectivum*, quod habent) exponamus. Sampſit essentias Deus, non operatione aut actione, quæ sit à suâ intellectione distincta. Et, quia intelligere Dei est esse Dei, ut scitè Thomistæ cum Angelico Præceptore statuunt, illud esse quà intellectivum, est quodammodo activum, & ideò juxta Dialecti Scholasticæ Regulas debebimus dicere, *Deus est omnium rerum essentias. Deus est creaturas universas possibiles.* Quæ Propositiones, sunt significantissimæ, & si jubeantur in Passivas transire, convertentur in has, *Omnium rerum essentiæ sunt à Deo. Universæ creaturæ possibiles sunt à Deo.* Nam, sicut à Deo habent creaturæ Sentes (existentes), quòd existant; ita etiam Santes (creaturæ possibiles) quod possibiles sint. [Recognosce, quæ *Dissertat. I. art. 7. in expositione voculæ ſyre sub initium* dicuntur.]

Sunt omnium creaturarum perfectiones eminenter in Deo: non formaliter.

An, & quando verbum sub stantivū *sum, es, est.* sit activum, & cum accusativo cō. struatur?

An habeat Passivam? Et quo Orationes modo ex una voce convertantur in alteram?

CCLIV. De esse exemplato.

Secunda Sententia, quæ à Rhodesio proponitur, docet Creaturas antequam creentur, habere quoddam esse in seipsis per emanationem à Deo ut Causâ Exemplari. Et eam meritò dicat esse vanissimam: Quoniam Causa Exemplaris nunquam in actu secundo causat, nisi quando efficiens actu operatur.

An creaturæ possibiles habeant quoddā esse diminutū in ipso Intellectu Divino?

Tertia apud eamdem Rhodesium sententia, est, quæ tribuitur Scoto, & affirmat, quòd essentiæ rerum, priùs quàm crearentur, habuerunt in Intellectu Divino esse quoddam diminutum, quod acceperint, vi solius cognitionis Divinæ. Scio Scotum ab Æmulis & Invidis obtorqueri non raro, & hanc ipsam à Viris doctissimis non benè intelligi, & ideò censuris inuri. Nam inter alios Bañes, vir ingenii felicis *in 1. part. quæst. 14. art. 6.* citat hanc Opinionem Scoti. Exponit modum, quo illam Cajetanus intelligat, *ait enim Cajetanus, Deum Scoti sententiâ Creaturas, in se ipso & in se ipsis cognoscere.* Et inquit Bañes, *Cæterùm ego non reperio in Scoto, quòd Deus cognoscat Creaturas in suâ essentiâ, sed tantum in se ipsis.* Et posteà postquam Scoti mentem, prout illum ipse intellexit, exposuit, eamdem inurit hac Censurâ. *Hæc Opinio Scoti est chimerica, & parùm Fidei consentanea,* &c. At Scotus, si bene intelligatur, non abest à doctrinâ, quæ hodie est in Scholâ communis. Illum Rhodesius bene intellexit: inquit enim. [Sed per illud (ens diminutum) non intellexit aliud Scotus, quàm esse objectivum & cognitum: quale accipiunt entia rationis, dum fiunt.] Et libentissimè lego hanc lineam ultimam. Aut enim fallor, aut inconsequentiâ manifestâ laborant Theologi, qui ex unâ parte, tantas vires humano Intellectui attribuunt ut possit dare esse cognitum enti impossibili, quando faciunt nimirùm ens rationis: & ex altera negant Divinum Intellectum posse dare esse cognitum enti possibili. Et propter hanc solam inconsequentiam, etsi putem, aut fortè sciam, non dari entia rationis, bis de illis in isto libro disputo; nempe iterum in Dissertatione Prophysicâ, iterumque in Theologicâ, nam si entia Impossibilia,

An teste Scoto Deus cognoscat creaturas in seipso?

Qualis sit Scoti doctrina opinione Bañesii?

Et qualis Rhodesii sententia?

An sit hæc bona Consequētia, *Entia Impossibilia habēt esse objectivum in intellectu humano: Ergo Entia Possibilia in Divino.*

Vide in hac ipsa Diss. III. Art. VII. Cocl. XI.

quia cogitantur, habent esse objectivum in Intellectu humano, Possibilia à fortiori, quia cognoscuntur, esse objectivum habere debent in Intellectu Divino. Tandem

De esse Essentiæ.

QUARTA Sententia à Rhodesio proponitur, pro quâ Autores non citat, dicit tamen, eos, qui illam tuentur, asserere, Essentias rerum creatarum antequam inceperint per productionem existere in singularibus, habuisse quoddam esse universale, positivum & reale, omninò necessarium, actuale, independens à Deo, quod ipsi appellant *esse essentiæ*, distinctum à modo existentiæ, qui per creationem superadditur.]

SECTIO II.

Adducuntur aliquæ Rationes, quibus Sententia Quarta videretur probari.

CCLV.
De aliquorum Academicorū Opinione.

SEntentia ultima, quæ aliquorum Gentilium, Platonis Discipulorum est, nonnullas præfert apparentes rationes, quæ censentur solutione indigere: arguunt enim Academici apud Rhodesium

An pendeant à Deo rerum Essentiæ?

PRIMÒ: Quia, si rerum essentiæ pendent à Deo, sequitur illas mutari posse à Deo; Deus autem rerum essentias mutare nullo modo potest; non enim facere potest ut homo non sit animal rationale: Ergo essentiæ rerum non pendent à Deo, saltem quoad esse essentiæ. Imò cùm Deus ab æterno sit causa exemplaris, oportet ut ab æterno etiam sit ipsum exemplatum. Denique cùm Deus ab æterno cognoscat omnes essentias, certè, si essentiæ illæ sunt nihil, sequitur nihil Deum cognoscere ab æterno.

Causæ Exemplari respondet Exemplatum.

An Essentiæ sint nihil?

SECUNDÒ *Esse possibile* convenit nunc actu Petro possibili; nam verè dicitur, *Petrus nunc est possibilis:* imò nunc Petrus possibilis actu differt à chimærâ; Sed *esse possibile*, est aliquid reale; Ergo nunc actu convenit Petro aliqua realitas; Ergo essentia Petri *actuale esse* nunc habet.

An esse possibile sit aliquid?

TERTIÒ ab æterno verum est dicere, *Homo est animal rationale:* Sed hoc verum esse non potest, si essentia non est actu realis ab æterno; quod probo. Quia subjecto, quod est actu nihil, non possunt actu tribui prædicata realia, alioqui subjectum illud esset nihil & aliquid reale. Nihil, quia supponitur. Aliquid reale, quia reales haberet proprietates. Deinde verbum *est* significat actualitatem; Ergo quando dicitur. *Homo est animal rationale*; significatur actualitas aliqua hominis, quæ si æterna est, homo actualitatem aliquam ab æterno, quæ cùm non sit esse Existentiæ, est saltem esse essentiæ, &c.

An Propositiones definitivæ ab æterno sint veræ?

Hæ sunt rationes, quæ pro Quartâ præcipuè Sententiâ à Rhodesio adducuntur, qui contra nostram, & veram Sententiam nihil probant, ut videbitur Sect. IV.

Vbinam Rationibus his respōdebitur?

SECTIO III.

Suam Rhodesius Opinionem proponit, illamque ad paucas Conclusiones reducit.

CCLVI.
Rhodesii Opinio.

QUia quatuor illæ Sententiæ, quæ positæ Sect. I. Patri Rhodesio displicent, antequam Rationibus pro Quartâ productis respondeat (nam cæteras ab aëre pendere permittit) propriam pronunciat, & illam Assertionibus istis perstringit.

Prima Rhodesii Conclusio.

Nihil prorsus Vniversale, aut Singulare est ab æterno.

R*Erum essentia, priùs quàm producerentur in singularibus non habuerunt ullum ab æterno esse vel universale, vel singulare, positivum & actuale: sed illa fuerunt simpliciter actu purum nihil, tametsi dici possint* Reales secundum quid *quatenus sunt possibiles.*

Tempus reale non fuit ab æterno: adeoq; nullum esse finitum fuit realiter, & positivè ab æterno.

Hæc Prima Rhodesii Conclusio duas partes habet: prima, si agatur de actualitate existentiæ est vera, nam Creaturæ possibiles non existunt. Si agatur de actualitate essentiæ meritò illud *ab æterno* negatur; nam essentiæ carent omni duratione temporaneâ, adeoque positivè non fuerunt ab æterno, siquidem tempus reale est rerum existentium accidens & illæ non fuerunt ab æterno.

An Ens secundum quid Rhodesii sit illud, quod Diminutum nominavit Scotus?

Secunda Conclusionis pars, quæ à particulâ *tametsi* incipit, ut puto, ponit nobis ob oculos Opinionem Scoti, nam ipse Scotus illud *esse* quod priùs *diminutum* vocaverat, negat esse *absolutè*, & concedit esse *secundum quid*.

Omnia pendēt à Deo.

HANC SUAM Conclusionem persuasurus Rhodesius, sic scribit. [Multa cō gerit Suarez, quibus demonstrat, repugnare Fidei esse illud essentiæ independens à Deo; omnia enim ab ipso pendent & facta sunt, alioqui creatura secundùm se totam non esset sub dominio Dei. Ratio, inquam, est, quia omne, quod est ens à se necessarium, est Deus; essentiæ rerum quoad esse illud essentiæ, sunt entia à se: Igitur essentiæ illæ quoad esse illud essentiæ sunt reverà Deus. Sic argumentatur Ille: at in suâ Conclusione nihil dixerat de dependentiâ Creaturarum à Deo. Sunt ergo vera, quæ dicit; sed ad probationem hujus Primæ Conclusionis non pertinent.

Solus Deus est Ens necessariū & à se.

SECUNDÒ argumentatur sic, [Vel Socrates possibilis differt à Socrate actuali secundùm totam suam realitatem, (adde, quod Rhodesius reliquit in atramentario, vel secundum aliquid tantùm) secundùm nihil. Si primum, Ergo Socrates ille, qui nunc est, non erat possibilis; Si secundum, ergo secundum illud, quo differt, non erat possibilis. Si ultimum, ergo Socrates possibilis non est actu realiter & positivè ante productionem, quia Socrates non est actu existens ab æterno.]

Hanc secundā rationem esse trilemma (hoc tribus membris constare) ex ipsa responsione colligitur.

CCLVII.
Sicut uno hoc exemplo, possem alio, nam sicut Homo Possibilis in Existentem transijt, sic Vivus in Mortuum, sic Mortuus in Redivivum: sic lignum frigidū in Calidum, Album in Nigrum.

Multa nos docet hoc Trilemmate Vir eruditus: &, ut rem bene intelligas, hoc illi simile per omnia subscribo. Adsisto funeri, & quia Plato, ad sepulchrum defertur; & illum certissimâ Fide teneo, in ultimi Judicii die cum cæteris resurrecturum esse, illum post universæ carnis resurrectionem redivivum con-

Dissolvitur Argumentum præcedens.

considero, & mortuum cum redivivo comparans, sic discurro. [Vel Plato mortuus differt à Platone redivivo secundum totam suam realitatem, vel secundum aliquid tantùm, vel secundum nihil. Si primum; Ergo Plato ille qui nunc redivivus est, non est ille ipse qui erat mortuus, sed alius: quod nemo admittet. Si secundum; Ergo secundum illud, in quo differt, non erat possibile, quod resurgeret à mortuis Plato. Si ultimum: Ergo Plato, qui resurgere poterat, non erat actu ante resurrectionem redivivus: quia actu redivivus per resurrectionem efficitur.] Et Ego ad hoc Trilemma facili negotio respondeo, asserens ex tribus illis membris tantùm secundum esse verum: quoniam mortuus & redivivus Plato in corpore seu materiâ conveniunt, in formâ differunt: nam mortuus Plato pro formali dicit formam cadaveris, quidquid ea sit: & absentiam Animæ rationalis; & vivens Plato pro formali dicit ejusdem Animæ rationalis præsentiam. Dicit Argumentator. [Ergo secundum illud, in quo differt, non erat possibile, quòd resurgeret à mortuis Plato.] Et ego distinguendo respondeo. Si illud in quo differt (nempe, forma Cadaveris) permaneat, concedo: si verò non permaneat, nego.

In quo differat homo vivus à mortuo?

Cadaver in sensu composito reviviscere nequit.

Entis possibilis & Existentis differentia explicatur.

Et hinc ad Trilemma propositum à Rhodesio rediens, Socratem Possibilem, & Existentem, nec se totis differre, nec in nihil differre: sed differre in aliquo, & habere aliquid utriq; cômune assero; habent e. communem essentiam, differunt in statu; nam Possibilis Socrates pro formali dicit possibilitatem, quidquid illa sit, & carentiam existentiæ; & existens Socrates pro formali dicit existentiam. Infert Rhodesius [Ergo secundum illud in quo differt possibilis ab existenti Socrate non est possibilis.] Sunt verba obscura. Possibilitatem nec esse, nec posse esse existentiam, fateor, & rem possibilem, manente possibilitate, non posse transire in existentem, admitto: at quia potest possibilitatem amittere, & existentiam adquirere hæc Consequentia absolutè negatur.

Quid pro materiali, & quid pro formali illa dicant?

Possibilitas & existentia differût essentialiter.

Hæc Argumétatio Rhodesii, si staret, omnia, quæ de generatione, corruptione, & conversione dicuntur, prosterneret.

Et hîc Lectorem meum duo advertere & bene considerare desidero. ALTERUM, totam hanc Secundam à Rhodesio concinnatam rationem, æquè proponi posse contra Generationem, Corruptionem, & Conversionem cujuscumque Compositi: adeoque elumbem & inermem esse. ALTERUM, non impugnari à Rhodesio *esse quidditativum*, quod habent Creaturæ possibiles: sed *esse existentiale*, quod illis nullus Theologus sanæ mentis adfinget. Vel, si dubites, illa verba, quæ claudunt ratiocinium, considera nimirùm. *Socrates possibilis non est actu realiter & positivè ante productionem*. Et cur? *Quia Socrates (possibilis, de hoc enim agitur) non est actu existens.* Ergo in Consequentiâ illa verba *non est actu*, non æquivalent his, **non sat**, aut *non habet esse quiditativum*; sed his **non set**, aut *non habet existentiam*, seu *non existit*. Et in hoc Rhodesiò universi assentimur.

Quale esse Rhodesius neget Creaturis Possibilibus.

De Essentiæ & Existentiæ distinctione.

TERTIÒ suam Conclusionem demonstraturus, hanc Rationem, quam dicit à priori procedere, concinnat. [Essentia, ait, & Existentia est à parte (lege, rei) singularis & producta, nec est ab æterno; Ergo neque ipsa rerum essentia est improducta, neque ab æterno.

CCLVIII. Essentiæ accidit esse, aut nô esse: hoc est, existere & non existere.

Respondeo in hac Propositione *Essentia & Existentia sunt realiter unum*, latere multum æquivocationis. Nam hæc Propositio, *Essentia possibilis & Essentia existens sunt eadem*, est vera: & similis huic, *Socrates frigidus & Socrates calidus sunt idem*. Et tamen, sicut ex hac non inferuntur, *Ergo frigus & calor sunt idem*, nec *Ergo Socrates & calor sunt idem*: sic similiter ex illâ priori non inferetur hæc, *Ergo Possibilitas & Existentia sunt idem*, neque hæc, *Ergo Essentia & Existentia sunt idem*.

Contra Adversarios suos Rhodesius non argumentatur directè.

Relego hoc Enthymema. [Omnis existentia est à parte rei singularis, & producta: & nulla est improducta, & ab æterno. Ergo omnis rerum essentia est à parte rei singularis & producta: & nulla est improducta & ab æterno.] Et dico

Existentiæ duplex consideratio.

Primò, Existentiam bifariam posse considerari: videlicet, in actu exercito, & in actu signato. Illa enim in actu signato, æquè ac Possibilitas, Futuritio, Ubicatio, &c. habet sua prædicata essentialia, adeoque propriam & veram quiditatem & essentiam: & in hoc de ipsâ sensu, sicut de essentiis cæteris erit philosophandum; nam sicut essentia Socratis, sic etiam Existentia fuit possibilis, & futura, & post Socratis mortem erit perpetua. At existentia in actu exercito dat essentiæ existere extra causas: &, si existere, durare sit, dabit essentiæ esse in tali tempore determinato.

In actu signato:

In actu exercito.

CCLIX. An Existentiæ omnes sint singulares?

Dicit Rhodesius *Existentiam à parte rei esse singularem*. Et Platonici hoc transire permitterent, Quoniam tametsi in opinione ipsorum falsum sit, [quoniam Idearum universalium Ideæ debent esse similiter Universales:] præsentem Quæstionem, & difficultatem non concernit.

An dentur Existentiæ improductæ?

Addit, *Eamdem non esse improductam*. Et hoc est tantummodò contra Platonem, qui Ideas ingenitas & improductas existere ab æterno asserebat: non verò contra S. Dionysium, non contra S. Thomam, non contra Scotum, non contra eorum Discipulos, qui docent Deum suâ simplici intelligentiâ παραγεῖν Creaturas possibiles: Quo verbo usus est S. Dionysius, ut operationem quamdam inter intellectionem, & productionem mediam significaret: quoniam ejus sententiâ, παραγεῖν Creaturas, est per simplicem intellectionem dare ipsis illud esse objectivum & quiditativum, quod habent. Nam, sicut Intellectus humanus non reperit ens rationis, quod meditetur, sed illud intelligendo facit: sic similiter, ante actum simplicis intelligentiæ non erant Creaturæ possibiles, quas Deus cognosceret; sed illas intelligendo παραγεῖν, hoc est, illis dat esse quiditativum.

Quid sit παραγεῖν? Est verbum, quo utitur S. Dionysius.

De Ente rationis. An sit cognoscibile, antequàm cognoscatur?

Et tandem includit dicendo, *Nec essentias, nec existentias fuisse ab æterno*. Et hoc verum est. Quoniam nullum fuit tempus ab æterno; & nullæ rerum essentiæ durant tempore,

Essentiæ possibiles non durant tempore.

§§§§

Secunda Rhodesii Conclusio.

CCLX. De Propositionibus quæ dicuntur æternã habere Veritatem.

Dantur omninò Propositiones aliquæ, tum formales, tum objectivæ, æternæ veritatis, id est, ab æterno veræ absolutè, non tantùm conditionatè, etiam in se ipsis consideratæ, non tantùm quatenus in Intellectu Divino repræsentantur, & in eo habent esse intentionale.

Tres habet hæc Conclusio partes: de quibus dubitari potest, an sint necessariò admittendæ. Videamus ergo, quo illas sensu accipiat, & proponat Rhodesius, & posteà easdem congruâ limitatione reformabimus.

An tam Formales, quàm Objectivæ ab æterno sint veræ?

Prima Pars Conclusionis præmissæ docet (inquit Rhodesius) *Propositiones aliquas ab æterno veras, tum formales, quæ sunt operationes intellectûs aliquid enunciantis; tum objectivas, quæ sunt res ipsæ prout enunciantur ab intellectu.* Ergo (& nota id bene) si Propositio aliqua: puta *Homo est animal rationale* habuit esse objectivum ab æterno. Ejus termini; nempe *Animal*, & *Rationale* habuerunt esse objectivum ab æterno. At non habuerunt ab æterno esse existentiale. Ergo esse objectivum & quiditativum ab existentiali distinguitur. Asserit ergo nunc Rhodesius, quod constanter sub initium negabat.

Et hanc ipsam doctrinam, tam certam & indubitatam esse existimat, ut audeat dicere *ratione illam manifestâ probari*. Sed quâ? Illam proponit dicens.

An, quæ semel sint identificata, semper sint identificata?

[Quæ semper sunt idem, & semper fuerunt idem, eorum unum semper tribui potest alteri; Sed extrema illarum Propositionum *Homo est rationalis* semper sunt idem, & semper fuerunt idem, Ergo unum potuit semper tribui alteri.] Et Ego in sensu à Rhodesio intento nego minorem: quoniam, si hæc Propositio, *Homo semper fuit*, & etiam hæc, *Animal semper fuit*, est falsa; etiam erit falsa hæc *Homo & Animal semper fuerunt identificata*. Ergo illud *semper* non debet positivè & absolutè accipi, sed negativè & hypotheticè, juxta Angelici Præceptoris sententiam.

Quod non est, non est tale.

Quænam Propositio vera sit?

Confirmat Rhodesius suam Conclusionẽ dicendo. [Illa Propositio formalis, sive illa cognitio est vera, quæ conformis est objecto; sed ab æterno cognitio divina versata circa objectum necessarium fuit conformis objecto illi necessario: cognovit enim hominem esse animal rationale, quod est verum & omninò necessarium: ergo illæ propositiones formales fuerunt ab æterno veræ, fuissentque similiter veræ, si fuisset ab æterno creatus aliquis intellectus, qui enunciasset, *Homo est animal*, quia fuissent conformes objecto.] Ergo asserente Rhodesio Prædicata essentialia habent esse objectivum ab æterno. Ergo (& hoc iterum dico) nunc doctrinam admittit & probat, quam in principio rejiciebat & negabat ut falsam.

An, si Propositio sit ab æterno, ergo ejus Objectum etiam sit ab æterno?

An sibi Rhodesius sit dissimilis?

An Scoto subscribat?

Ergo Scoti Sententiam, quam esse Divi Thomæ probat Augustinus Redingus, tuetur & propugnat Rhodesius.

An, & cur esse objectivum ab æterno non sit?

Interim Creaturis Possibilibus esse quiditativum & objectivum concedimus: at illud positivè & absolutè esse ab æterno negamus: nec urgemur propositâ à Rhodesio ratione, videlicet. [Quando est cognitio, est res cognita. Sed ab æterno est Dei cognitio, quâ cognoscitur Socrates. Ergo esse objectivum Socratis est ab æterno.] In illâ enim Major est absolutè falsa. Quoniam hoc momento temporis A. cognosco Adamum & Antichristum: & tamen ille *suus* (existens in suo tempore præterito) & hic *suus* (existens in suo tempore futuro) cognoscitur à me*sente* (nunc in hoc præsenti tempore existente.) Vide, quæ Differt. I. Artic. 6. dicuntur.

An debeat cognitio & res cognita coexistere in eodem instanti?

CCLXI. Quid sit Veritas objectiva?

Confirmat iterum suam Conclusionem [nempe, Propositiones Objectivas ab æterno esse veras] Quia Veritas objectiva est infallibilitas & necessitas rei, quæ cognoscitur: Sed res, quæ cognoscitur, quando dico *hominem esse animal rationale*, necessaria est, & infallibilis, cùm prædicatum sit essentia ipsa subjecti: Ergo illa propositio objectiva æternam habet veritatem.] Sed hìc Rhodesius esse quiditativum & esse existentiale confundit: & ideò Ego Majorem transire permittens, assero illam Propositionem, quæ in Minori ponitur, esse quoad *esse quiditativum* necessariam, & quoad *existentiale* contingentem. Et ideò Consequentiam (nam de *existentiali esse* agit) nego, & iterum nego. Quoniam, ut centies dixi, essentiæ ab existentiâ præcisæ, non durant tempore, & ideò non possunt esse, aut fuisse ab æterno.

Esse quiditativum ab Esse existentiali debet necessariò distingui.

Et hìc obiter noto, Complutenses ab omni se difficultate in præsenti Controversiâ subducere, asserendo essentiales omnes Propositiones habere æternam veritatem formalem: videlicet, in Intellectu Divino. Audiri poterunt: quoniam *in Logic. disp. 4. qu. 2. §. 1. num. 9.* sic scribunt: [Dicendum est, Propositiones universales necessarias habere perpetuam & actualem veritatem formalem; sive res existant, sive non: ac proinde Universalia quoad istam veritatem formalem fuisse ab æterno. Ita Aristoteles *1. post. cap. 1.* & D. Thomas *1. part. quæst. 10. art. 6. ad 3.* quos sequuntur communiter Doctores. Videatur Masius *sect. 2. de Universalib. qu. 9.* ubi D. Augustinum, Anselmum, & Porphyrium adducit in favorem hujus Sententiæ. Probatur ratione; quoniam formalis veritas, non est in ipsis rebus, sed in Intellectu cognoscente connexionem inter prædicatum & subjectum. Sed Divinus Intellectus cognoscit ab æterno necessariam connexionem inter extrema istarum Propositionum, v. gr. *Homo est rationalis*, *Albedo est qualitas*, & similium. Ergo ipsæ habuerunt ab æterno formalem veritatem.] Hucusque illi. Asserunt sanè Propositiones necessarias habere ab æterno Veritatem formalem. Universi assentimur. Negant easdẽ Propositiones necessarias habuisse ab æterno objectivam & tamen non respondent huic communi argumento. [Quoties datur Cognitio, datur & aliqua ratio objectiva, quæ per illam intelligatur. At ab æterno datur Cognitio, quæ Hominem ex. gr. intelligat. Ergo ab æterno datur ratio objectiva (Homo) quæ ab illâ cognitione intelligatur.] Sed huic Argumento, cui non respondent Complutenses, Nos respondemus.

Complutensiũ de Propositionibus æternæ veritatis Opinio.

Admittunt formalem veritatem ab æterno in intellectu Divino.

An esse ab æterno possit formalis veritas, quin objectiva similiter sit ab æterno?

CCLXII.

Pergit ultrà Rhodesius, & transit ad Secundam suæ Conclusionis Partem, quæ asserit

rits

Verùm omnis Conditionata Veritas in Absoluta Veritate fundetur?

rit; *veras esse illas propositiones etiam absolutè, non tantum sub conditione, quòd illa res existerent.* Et illam probat. [Quia veritas propositionis alicujus conditionalis semper fundatur in veritate necessariâ alicujus propositionis absolutæ; v.gr. vera est hæc propositio conditionata, *Si Petrus est homo, necessariò est rationalis*; quia fundatur in propositione absolutè verâ *Homo est rationalis*: Ergo, si ab æterno vera est propositio aliqua conditionalis, vera est propositio absoluta.] Hæc autem ratio:,nec subsistit, nec militat contra nostram doctrinam. Quando enim dicimus, Propositiones essentiales esse ab æterno veras hypotheticè, non asserimus fuisse ab æterno aliquas conditionatas Propositiones, quæ fuerunt ab æterno veræ. Quia, cùm nec Homines, nec Angeli ab æterno fuerint: non fuit ab æterno creatus intellectus, in quo hujusmodi Propositiones veræ fuerint. Sed dicimus fuisse illas ipsas absolutas Propositiones, si essent ab æterno, ab æterno veritatem habituras. Et veniendo ad illarum objecta, addimus Hominē ipsum non esse ab æterno absolutè animal rationale, sed esse hypotheticè: hoc est, hominē, si ab æterno fuisset, & exstitisset ab æterno futurum fuisse animal rationale.

Quo modo intelligenda sit hæc assertio, *Propositiones essentiales fuere veræ ab æterno hypotheticè?*

Hac autem ratio non subsistit, sub initium dicebam: nam illius antecedens, quod propter particulam *semper* accipitur universaliter, nisi limitetur, est falsum; sunt enim plurimæ Conditionales Positiones, quibus Absolutas, quibus insistant, difficulter adsignes; pono hanc exempli loco. *Si Ternarius haberet quatuor unitates, Ternario esset aqualis Quaternarius*, quæ est vera; & tamen hæ absolutæ, *Ternarius habet quatuor unitates*, & *Quaternarius est aqualis Ternario*, in quas poterit dissolvi sunt falsæ. Ergo in illo Antecedente deleatur illud adverbium *semper*, & loco illius *aliquando* scribatur: dicaturque illo nihil ratiocinio à Rhodesio convinci, quo ex puris particularibus nihil sequitur.

Semper est adverbium temporis Vniversale: & *aliquando* particulare.

Pergit ulteriùs idem Autor; & ut suam Opinionem roboret, & confirmet, sic ait. [Quoties prædicatum & subjectum ita sunt idem, ut unum significet idem quod aliud, propositio vera est absolutè, cùm unum sit de alterius essentiâ: sed in hac propositione *Homo est animal* prædicatum, & subjectum significant idem: Ergo illa propositio absolutè, ac sine conditione vera est.] Et hîc occurrunt multa, propter quæ debeamus, aut tantisper hærere, aut tardo passu festinare.

CCLXIII. Genus, Differentia, & Species, & alia Prædicata essentialia, non sunt synonyma, nec significant idem.

Illa Minor, *In hac Propositione* Homo est animal, *prædicatum & subjectum significant idem* est falsa: & hoc apud omnes Scholas: aliàs enim esset Propositio idemtica, & non formalis. Et primò est falsa in S. Thomæ, & Scoti viâ, quam ineunt omnes, qui præcisiones objectivas admittunt, ex quorum numero ipse est Rhodesius, nam *lib.4. Peripat. Philosoph. disp.2.qu.1.pag.621.* ponit hanc Conclusionem. *Certum est veterem, communem, & veram esse Sententiam, qua constanter docet Intellectum habere vim præscindendi res inseparabiles, & distinguendi per cognitionem res inter se realiter idemtificatas.* Et secundò neque in Scholâ Nominalium est idemtica hæc Propositio, *Homo est animal*, ut testatur Ochamus; Ergo subjectum & prædicatum in eâ non significant idem.

De Præcisionibus objectivis.

Præterea, si *homo*, & *animal* in hac Propositione *Homo est animal* significant idem, & ideò prædicatum est de essentiâ subjecti; etiam iidem termini in hac propositione *Animal est homo*, significabunt idem, & prædicatum erit de essentiâ subjecti. At hoc est falsum: nam hæc *Homo est animal*, est primi Prædicabilis: hæc autem *Animal est homo*, ad Prædicabile quintum reducitur.

Essentiales sunt directæ omnes Prædicationes: indirectæ autem sunt accidentales.

TANDEM reponit suæ Conclusionis Tertiam Partem: quæ asserebat, *Propositiones illas objectivas fuisse, & esse ab æterno veras etiam in se ipsis*, & ait [Video placere quibusdam Doctoribus, quòd illæ non sint veræ, nisi quatenus *intentionale quoddam esse* habent in Divino Intellectu eas cognoscente, quod admitti nullo modo debet, quia scientia est de rerum naturis in se consideratis, non autem de illis secundum esse ideale, quod in Deo habent: sed scientia versatur circa istas propositiones: Ergo illæ sunt in se ipsis veræ. Deindè, quod est simpliciter necessarium, semper est necessarium: Objecta illarum propositionum necessaria sunt simpliciter, ut dixi; Ergo illa sunt in se ipsis semper necessaria.] Sed statim Scotus interrogabit duo. Alterum: an-non idem sit cognoscere res in se ipsis, ac easdem cognoscere in objecto cognitionis Divinæ; siquidem Divinus Intellectus, quia est infinitè perfectus, cognoscit omnia, ut sunt in se? Alterum, unde objecta illarum Propositionum, quæ esse semper dicuntur, hoc ipsum habeant? An à se ipsis, an à Deo? Non à se ipsis; nam non sunt Deus. Ergo à Deo. Sed non à Voluntate Divinâ, nec à Scientiâ Visionis per Voluntatem applicatâ, non enim sunt creatæ, aut productæ. Ergo à Scientiâ Simplicis Intelligentię, quę illas παραγει: ideat: & ideando dat illis esse objectivum, & quiditativum, quod habent.

CCLXIV. An Essentiæ habeant aliquod *esse objectivum* in Intellectu Divino.

Negat Rhodesius.

Deus cognoscit omnia, ut *sunt in se*.

Quidquid à Deo distinguitur, *esse*, quod habet, qualecumque illud sit, participat & recipit à Deo.

Tertia Rhodesii Conclusio.

VEritas æterna illarum Propositionum fundatur duntaxat in solâ identitate terminorum, non autem in ullâ actualitate, idest, non in actuali, sed in essentiali connexione terminorum.

CCLXV. Ecce Viro docto adluxit Veritas, nam nobis, cum ex magna parte sentit, licèt careat vocabulis, quibus suas manifestet ideas: quoniam per *actualitatem* ipsum *fere* (*Esse existentiale*) per *Connexionem terminorum, ipsum fare* (*Esse quiditativum*) intelligit.

Hic ille, ut video, nostram amplectitur Resolutionem: quoniam *Homo*, & *Animal*, etsi nullam existentialem actualitatem habeant, sunt duæ formalitates, quæ secundum esse quiditativum quod includunt, habent inter se connexionem necessariam, veram, & essentialem. Sed quia meliùs, Rhodesii Mens ex ejus verbis intelligetur, videamus, quibus ipse hanc Conclusionem Tertiam velit persuadere, & probare.

[In propositionibus de tertio adjacente, ait, copula *est* significare aliquandò solet actualem connexionem prædicati & subjecti, ut si dicam *Homo est loquens*; aliquandò autem significat actualem connexionem terminorū, ita ut significetur dumtaxat identitas subjecti cum prædicato, idest, unum diversum non esse ab altero, sive de facto reperiantur in rerum naturâ, sive non. Idemtitas enim illa signi-

Verbum *Est* laborat æquivocatione.

significat esse quiditativum, hoc est, **ſare**, & etiam *esse existentiale*, hoc est **ſere**.

ſignificata per verbum *eſt*, non debet eſſe aliquid reale, & actuale, neque ſupponere debet realitatem actualem prædicati & ſubjecti; ſed quomodocumque illa ſe habeant, ſive ſint in ſtatu potentialitatis, ſive in ſtatu actualitatis, ſed alterum pertineat ad alterius eſſentiam, neque dicat aliquid diverſum. Quia tunc propoſitio eſt æternæ veritatis, quando prædicatum eſt de eſſentiâ, vel certè cum illo eſt idem; ut *Antichriſtus eſt peccaturus*. Ergo manifeſtum eſt, propoſitiones illas, etſi nullam ſignificent actualitatem, eſſe tamen ab æterno veras, quia ſignificant ſolùm identitatem, & connexionem eſſentialem terminorum.] Sic ille.

Quid requiratur, ut Propoſitio ſit *Æternæ Veritatis*?

Vocabulorum defectu non ſe poteſt Rhodeſius ſufficienter exponere.

Cognovit ergò hic Philoſophus Peripateticus duos eſſendi Modos; Eſſentialem, & Exiſtentialem: nimirùm **ſare**, & **ſere**, à quibus tota Reſolutio dependet. Interim, quia opportunis vocabulis deſtituebatur, nonnulla obſcurè tradit, & alia aliter explicat, quàm ſunt in Scholâ recepta; & hanc ob cauſam ego breviter has lineas ſcribo.

De Propoſitionibus primi, ſecundi, & tertii adjacentis. Quæ ſint?

Putarem nomen adjacentis intelligi id quod ſubjecto adjacet: adeòque hanc *Petrus eſt* primi adjacentis eſſe: nam illud *eſt*, eſt quod primò & unicè ſubjecto (Petro, nimirū) adjacet. Si hoc admittatur, hæc *Petrus eſt loquens*, nec non hæc, *Petrus eſt homo*, & ſimiles erunt adjacentes ſecundi: & adjacentes tertii hæ. *Petrus eſt vir ſtrenuus*, & *Homo eſt animal rationale*. Rhodeſius ergo tertii adjacentis Propoſitionem vocat, quam ego ſecundi vocarem.

Tribus modis Propoſitionis Veritas poteſt conſiderari. Quoad Deum. Quoad nos. Quoad ſe.

Prætereà, non ſcirem cur Rhodeſius illam Propoſitionem, *Antichriſtus eſt peccaturus* eſſe æternæ veritatis affirmet. Nam propoſitiones quoad Deum, quoad nos, & quoad ſe conſiderari poſſunt. Si primo modo; quæ veræ, quia illas ut ſunt, Deus abſolutè cognoſcit, apud Deum ab æterno erunt veræ: & hoc ſenſu veræ, quæ ad Quintum Prædicabile pertinent, æternæ poterunt veritatis vocari. Si ſecundo modo loquendum ſit, nulla erit in Mundo Propoſitio veritatis æternæ: quoniam homines ab æterno non ſumus. At Scholaſtici hos duos modos non conſiderant, cùm aliquas Propoſitiones eſſe æternæ Veritatis affirmant, ſed ipſaſmet Propoſitiones, & in ipſis neceſſariam terminorum (ſubjecti, & prædicati) connexionem examinant: & quia hæc Propoſitio *Antichriſtus eſt peccaturus*, eſt à Deo revelata, infallibilem eſſe pronunciant negant autem terminos in eâ neceſſariò connecti. Immò addunt, implicare contradictionem manifeſtam, quòd illi termini neceſſariò jungantur: eſt enim hæc Propoſitio hæretica, *Poteſt homo peccare in his, quæ neceſſariò facit*; plures jam ab Eccleſiâ damnata: nullâ enim lege, aut impoſſibilia præcipiuntur, aut inhibentur neceſſaria.

Propoſitiones de actibus liberis, quæ revelatæ à Deo, ſunt infallibiles.

Cadere non poſſunt ſub præceptum impoſſibilia, aut neceſſaria.

SECTIO IV.

An Rationibus Sectione II. poſitis Rhodeſius opportunè reſpondeat?

CCLXVI. *An omnia illa ſint vera, quæ in quarta Sententia dicuntur?*

SEctio Prima quatuor Opiniones exhibuit, & Sectio altera tota Argumenta propoſuit, quibus Quartam Sententiam Theologorum Sectione Primâ adductorum firmaret. Sed, quia non omnia admittimus, quæ in Quartâ illâ Opinione dicuntur, non debebimus, aut poterimus Philoſopho Peripatetico (Rhodeſio, ſcilicet) in omnibus directè opponi, ſed in illis tantummodò, in quibus à noſtrâ doctrinâ diſſentiat. Relegamus igitur illa argumenta, & quomodò ſingula diſſolvantur, videamus.

Reſponſio, quæ ad Primam, proponitur, & examinatur.

An, & quo ſenſu Eſſentiæ mutabiles ſint, & dependeant à Deo: & quo non?

VT primo Argumento ſatisfaciat Rhodeſius, creatarum omnium rerum Eſſentias aſſerit eſſe mutabiles quoad totam actualitatem (exiſtentialem intelligit) quam habent, ſemper dependentem à Deo: non eſſe mutabiles, neq; à Deo pendentes ſecundùm connexionem, & identitatem terminorum eſſentialium; Deus enim non poteſt facere ut *homo*, & *Animal rationale* [*] non idem ſignificent; neque hinc ſequitur, quòd eſſentiæ illæ præciſâ exiſtentiâ ſint aliquid actu ſecundùm hæc prædicata; ſed tantùm, quòd ſi fiant actu, exigant habere illa prædicata, Deus ab æterno eſt cauſa exemplaris in actu primo, non in actu ſecundo; ideò exemplatum non eſt actu ab æterno. Deus quoque ab æterno cognoſcit omnia poſſibilia, & omnia futura, quæ fuerunt actu nihil. Valde autem differunt hæc duo; *nihil cognoſcere*, ideſt, non habere ullam cognitionem; & *cognoſcere id quod actu eſt nihil, ſed poteſt tamen eſſe, vel etiam erit*. Falſum eſt dicere, *quod Deus ab æterno nihil cognoverit*; verum eſt, *quod cognoverit multa, quæ actu nihil fuerunt, ſed erant tamen poſſibilia, & futura in tempore*.] Hucuſque ille.

*] *Iam monui animal & Rationale non eſſe voces ſynonymas, nec idem ſignificare*?

CCLXVII. Eſſentiæ creaturarum totaliter dependēt à Deo.

Ego autem de Deo, & grandiùs ſentio, & glorioſiùs eloquor, & ſcribo: dico enim. Eſſentiæ ſecundum totum eſſe exiſtentiale, quod habent, dependent à Deo, qui ſicut creare poteſt, ſic & creatas adnihilare, & in nihilum prorſus redigere. Et eſſentiæ ſecundum eſſe quiditativum, quod habent omninò dependent à Deo. Si enim per impoſſibile non eſſet Intellectus in Deo, non eſſet intelligendi perfectio, quæ poſſet communicare: adeoque non eſſent creaturæ intellectuales (Angelicæ, aut Humanæ) poſſibiles. Prætereà rerum eſſentiæ ſunt immutabiles: & hanc immutabilitatem habent, non quia non dependent à Deo; ſed quia non à Voluntate Divinâ, quæ eſt libera; ſed ab Eſſentiâ Divinâ & Simplicis Intelligentiæ Scientiâ pendent; quæ non eſt libera, & ſic ſuos terminos mutare & alterare non poteſt.

Dependet earum eſſe exiſtentiale.

Immò & quiditativum.

Et hic, ut admonui in margine, *Eſſe quiditativum*, & *Eſſe exiſtentiale*, quæ jam prius, ut con-

constat ex iis, quæ *Sect.3.ad Concl.3.* diximus, constat, ingeniosè distinxerat, sui oblitus confundit. Ergo verba verbis opponam, *Deus ab æterno cognovit multa, quæ quoad existentiam erant nihil, habebant tamen esse quidditativum; &, quia hoc possibilitate, aut etiam futuritione afficiebatur, erant possibilia, aut futura in tempore.*

Discutitur Responsio, quæ ad Secundam.

CCLXVIII. Quid Possibilitas sit?

POssibilitas non est, opinione, inquit, Rhodesii, aliquid reale actuale: & ideò dicit [Petrum possibilem non differre nunc actu à chimæra, per aliquid quod nunc sit actu, sed per aliquid quod nunc possit esse actu.] Considera illa verba. *Per aliquid, quod nunc sit actu* (hoc est, existat: hoc enim sensu accipit *esse actu*) & illa, *Per aliquid, quod nunc possit esse actu* (hoc est, existere.) Ergo datur illud *aliquid* de quo verificatur, quod non existat, sed habeat potentiam ad existendum. Et hoc ipsum *aliquid* non est purum nihil, sed ens reale habens esse quidditativum.

Responsio, quæ ad ultimum recognoscitur, & judicatur.

In transitu ex Possibilitatis statu ad Existentiæ statum debet dari aliquid commune, quod dicatur transire; & hoc est, quod *Esse quidditativum* nominamus.

REdit iterum ad legitimam viam; & esse quidditativum ab existentiali distinguendo, ut tertiæ Rationi, positæ contra se satisfaciat, sic scribit. [Respondeo ex dictis nuper de Veritate Propositionum necessariarum, distinguendo illam propositionem. *Ab æterno verum est dicere, Homo est animal rationale*; Si enim verbum *est* significet solùm identitatem terminorum, concedo; si aliquam actualitatem, nego. Subjecto enim, quod est nihil simpliciter, non possunt attribui prædicata simpliciter realia; sed subjecto, quod est secundùm quid reale, sive quod est possibile, possunt attribui prædicata secundùm quid realia, sive quæ possunt esse actu, quamvis sint actu nihil. Essentiæ antequam existant, & earum prædicata, non sunt actu, neque simpliciter realia, sed secundùm quid, quatenus possunt esse actu, quamvis ab æterno nullo modo sint actu, &c.

Verbum *Est* æquivocè sumitur. Duæ ejus præcipuæ significationes explicantur.

Ecce per *identitatem terminorum* esse quidditativum, per *actualitatem* existentiã intelligit. Et illa Propositio, *Essentiæ antequã existant sunt secundum quid realia*, &c. Scoti de ente diminuto doctrinam hanc aliis verbis reponit.

An *esse secundum quid*, & *esse diminutum* sint idem?

SECTIO V.

Duas Rationes contra se proponit & dissolvit Rhodesius. An-ne bene?

CCLXIX. Cur addatur hæc sectio?

VT nihil maneat indecisum duo contra suam doctrinam Argumenta, Philosophiæ Peripateticæ Novus Institutor proponit: quæ recognosci à nobis debent: & cum eorumdem dissolutione ista comparari.

§§§§

Argumentum Primum.

IDemtitas illa Prædicati & Subjecti, quæ fundat veritatem harum propositionum, vel est aliquid reale actuale ab æterno, vel non est aliquid reale. Si est aliquid reale actuale; Ergo datur aliquid reale ab æterno actuale à Deo independens: Si non est aliquid reale; Ergo non potest fundare veritatem realem, & actualem illarum propositionum.

An Essentiæ finitæ, sint aliquid ab æterno à Deo non pẽdens?

Respondet identitatem illam terminorum non esse aliquid actuale ab æterno reale, sed esse aliquid ab æterno reale possibile, & hoc sufficere, ut illæ propositiones sint ab æterno veræ: nam, ut propositio formalis actu sit vera, sufficit ut objectum ejus sit possibile, vel futurum; est enim actu verum non per aliquid quod sit actu, sed per aliquid quod potest esse actu.

An actuale, aut saltem possibile?

Non satisfacit: immò, nec respondet directè: nam, si terminorum identitas est *aliquid reale, possibile ab æterno*, hoc unicum petebatur, & debebat explicare Rhodesius, quid sit illud *aliquid reale ab æterno possibile*, quod vocatur *terminorum idemtitas*.

Rhodesius nõ satisfacit difficultati.

Responde igitur tu idemtitatem illam, quæ ab aliis *esse quidditativum* nominatur, esse aliquid reale positivum, à Deo dependens, & ab ipsius intellectione proveniens, & eamdem terminans. Et adde hoc ipsum *esse quidditativum* non durare tempore, adeòque non esse positivè, & absolutè ab æterno; benè tamen negativè & hypotheticè, ut suo loco exposuimus.

A Deo dependet *esse quidditativum*. An duret tempore? An ab æterno sit?

Argumentum Secundum.

CCLXX. An prædicatorum essentialium idemtitas sit ab æterno?

ILLA propositio formalis, *Homo est animal*, actu ab æterno est vera in intellectu divino; Ergo illa identitas ab æterno est actu.

Respondet negando consequentiam; nam ut propositio formalis sit actu vera, non requiritur, ut propositio objectiva sit actu existens, sed tantùm identitas inter prædicatum & subjectum, sive illa sit actualis, sive possibilis.

Quid illa sit?

Et tu bene perpende hanc ultimam Responsionis lineam. Illis verbis, *Idemtitas prædicati & subjecti, sivè illa sit actualis, sive possibilis*, tres res, differentes, aut etiam diversæ, dicuntur: prima enim est *Actualitas*, & secunda est *Possibilitas*; & hæ duæ sunt attributa, quæ simul coëxistere in eodem subjecto non possunt. Et fit etiam mentio *Idemtitatis terminorum*, quæ est subjectum actualitatis & possibilitatis. Et inquiritur, cur non dicemus, sicut res existentes actu sunt existentes, res possibiles actu esse possibiles, & in essentiali Propositione actu quidditativo terminos idemtificati? Et ego non esse reprehensione dignos, qui sic loqui velint, respondeo: quoniam, ut à Complutensibus didicimus & suo in loco, exposuimus omnia prædicata in suo genere sibi correspondentem habent actualitatem.

An res possibiles sint actu possibiles?

Ergo, si in hac Rhodesii Responsione reperiuntur res: Possibilitas, Actualitas, & Idem-

Quid sit terminorum identitas?

Identitas; meritò interrogabis, Quid sit illa, quæ vocatur *Terminorum Identitas*, cui Possibilitas, & Actualitas accidunt? Lege subsequentem Sectionem.

SECTIO VI.

De Ente Possibili, & Actuali. Quomodo differant inter se? An habeant communem aliquam Formalitatem?

CCLXXI.

Occasio proponendi hanc Quæstionem?

SIbi hanc proponendam esse Controversiam P. Georgius prævidit & ideo postquam, ut putabat, absolverat, & expedierat Quæstionem, quæ interrogabat, *An Essentiæ ab æterno habuerint aliquod esse actuale ante ipsam Existentiam?* pergit, & excitat aliam priori connexam, & docere nos vult, *Quid sit rerum Possibilitas ante Existentiam?* Ergo, siquidem in re subtili, obscurâ, & arduâ habemus Ingeniosum Magistrum, eum auscultemus: sic enim infit.

Quæstio proponitur.

[Ut rectè intelligatur, Quomodo rerum essentiæ non sint ullo modo actuales ante ipsam existentiam, necesse est omninò intelligere quid sit illas esse possibiles. Potest autem sumi ens possibile, vel in concreto, vel in abstracto. Possibile in concreto est illa entitas, quæ denominatur habere possibilitatem. Possibile in abstracto, seu ipsa rei possibilitas est forma, ex quâ oritur denominatio possibilis.

Difficultas igitur nunc est de possibili secundùm utramque significationem. Primò quid sit illud, quod denominatur possibile; secundò quid sit illa possibilitas, seu forma, per quam denominatur possibile.

SECTIO VII.

An Socrates, qui nunc existit, sit ille ipsissimus, qui olim erat possibilis?

CCLXXII.

Ens & Non-ens nequeunt identificari.

VIderetur, quòd non. Et primò: Quia illud, quod denominatur possibile, non potest esse illud ipsum, quod est posteà existens, quin ens & non ens identificentur invicem: res enim possibilis est non ens, res autem existens est ens; Sed implicat ut ens & non ens identificentur: Ergo res possibilis non potest esse illa eadem res, quæ posteà est existens. Imò quod est hodie non ens, non potest cras esse ens: Res possibilis est hodie non ens; Ergo non potest cras esse ens & existens. Denique de eo, quod est merum nihil, non potest dici aliquid reale; Res quæ non existit est non ens: Ergo illa non denominatur possibilis, cùm illa sit aliquid reale.

An Creaturarum possibilitas sit denominatio extrinseca ab Omnipotentia desumpta.

Secundò. Ipsa rei possibilitas, seu forma, per quam aliquid denominatur possibile, non potest esse aliud quàm denominatio extrinseca ab omnipotentiâ Dei, per quam potest produci: Ergo illa non est aliquid intrinsecum creaturæ. Probatur antecedens. Nulla est conceptibilis possibilitas creata, quæ non dicat essentialem ordinem ad Deum: sed illa possibilitas primaria, quæ abstrahet ab omnipotentiâ Dei, erit prior ordine ad Deum, & non dicet ordinem ad ejus omnipotentiam; relata enim sunt simul naturâ & cognitione: Ergo possibilitas creata & primaria non est aliquid distinctum ab omnipotentiâ Dei, Probatur major, quia creatura possibilis ut sic est ens per participationem ab alio: Sed ens per participationem ab alio, connotat necessariò potentiam Dei; Ergo Creatura possibilis ut sic connotat potentiam Dei.

Creatura est ens per participationem.

Tertiò, Si possibilitas creata & primaria non est denominatio ab omnipotentiâ, creatura erit possibilis radicaliter, antequam Deus possit illam producere: sed implicat ut sit prius possibilis quàm Deus possit illam producere; Ergo possibilitas primaria est denominatio ab omnipotentiâ. Probatur major. Nulla realitas esse potest aut concipi prior quàm id quod est simpliciter primum ens & primaria radix totius realitatis & possibilitatis; Ergo nulla realitas potest concipi prior quàm Deus, & quàm ejus omnipotentia.

De creaturarum possibilitate primaria & secundaria.

Quartò, Omnipotentia seipsâ est potês & factiva creaturarum: ergo seipsâ illas denominat factibiles & possibiles. Probatur antecedens. Potens ut potens, alicujus est potens; & factivum ut sic, alicujus est factivum, Sed quo ipso factivum est, alicujus factibilis est factivum: Ergo Dei Omnipotentia, quæ se ipsâ factiva est, factiva est creaturarum factibilium, & illas denominat factibiles. Confirmatur; Quia sicut per eam formam, quâ ego denominor videns, objectum denominatur visibile; & per eam actionem, quâ causa denominatur agens, terminus denominatur actus: ita per eam formam, quâ Deus denominatur potens, & factivus, creatura denominatur possibilis & factibilis.

An per eamdẽ formam per quam Causa denominatur factiva, Effectus denominetur factibilis?

Quintò, Implicat ut aliquod concretum dicat in recto subjectum, & in obliquo negationem illius subjecti: sed si res possibilis sit ipsa res ut dicens negationem existentiæ, concretum erit hujusmodi. Ergo res possibilis non est ipsa res ut dicens negationem existentiæ. Denique illud non includere contradictionem, est aliquid actuale: nam Petrus actu est possibilis, & actu differt à chimærâ; Ergo esse possibile est aliquid actuale.

An, non includere contradictionem sit aliquid actuale?

SECTIO VIII.

Rhodesii Resolutiones discutiuntur.

CCLXXIII.

Debet Resolutio defendenda præmitti antequam argumentis respondeatur.

ANtequam Argumenta, quæ contra se proposuerat dissolvat, suâ Mentem explicat, illamque tribus Conclusionibus perstringit. Eas, quo potest modo dilucidat, & suadere conatur: nos eum audiemus, & quæ videâtur in ejus verbis vera, amplectemur; quæ verò falsa impugnabimus, & ob literabimus.

Prima Rhodesii Conclusio.

Quid sit Ens possibile?

ID *quod denominatur Possibile, est illud ipsum Ens secundum totam illam entitatem, quam habebit quando existet, aut saltem haberet, si existeret.* Est

An, & quo modo homo possibilis ab existente distinguatur.

Est certa & indubitata: & optimè à Rhodesio probatur: inquit enim. [Illud recipit denominationem *possibilis*, quod potest à Deo produci: Sed entitas realis Petri, quæ posteà existit, est id quod potest à Deo produci, & illa ipsa est, quæ potest existere à parte rei: Ergo illa est quæ denominatur possibilis: Ergo possibile in recto est ipsa res vera & realis, quæ posteà existet aut existeret, si produceretur.]

Refellitur error VVicleffi.

Ex hac doctrinâ sic expositâ duo ille Corollaria deducit: contra Wicleffum alterum & alterum contra Opinationem aliquot Recentiorum. *Unde inquit Primò.* [Hinc confutatur error & insania Wicleffi, qui voluit res possibiles esse ipsum Deum; est enim res possibilis, res illa, quam Deus producit; Sed id, quod Deus producit, non est ipse Deus: Ergo res, quæ denominatur possibilis, non est ipse Deus.] *Et ait Secundò.* [Hinc etiam confutantur alii, qui asserunt rem, quæ denominatur possibilis, esse puram negationem. Illa enim negatio non potest identificari cum re positivâ existente: Ergo illa negatio non potest esse adæquatè ipsa res possibilis.] Sic ille; cujus verba omnia admitto: & oro Deum, ut eumdem in hac Opinione conservet; & ne ad oppositam incautè transire permittat.

Alia etiam Opinatio impugnatur.

Quid sit Repugnantia ad essendum?

Probat Secundò hanc suam Primam Resolutionem, dicens. [Repugnantia ad essendum est pura negatio: Ergo non repugnantia illa opposita non est pura negatio, sed aliquid positivum.] Sed hæc Probatio est elumbis, & urgere non potest: quoniam falsum Antecedens præmittit. Repugnantia enim ad essendum, nec est pura negatio, neque pura affirmatio, sed ejusdem formalitatis affirmatio & negatio coëxistentes.

Secunda Rhodesii Conclusio.

CCLXXIV.

An omnis Possibilitas creaturarum sumatur ab Omnipotentia.

ID, *quo res aliqua radicaliter & remotè denominatur* possibilis, *non est sola denominatio extrinseca ab Omnipotentiâ Dei, per quam illa res potest produci; quamvis illa denominatio verè dici possit proxima possibilitas rei alicujus creabilis.*

An Possibilitas sit duplex?

Est falsa, & singularis, & contra veræ Theologiæ fundamenta. Et quidem, esse singularem Rhodesius confiteri videtur, inquit enim [Eam esse contra plures è Recentioribus, qui rem possibilem nolunt denominari aliunde, quàm à Dei potentiâ, per quam produci potest.] Esse autem falsam negat: immo illam propugnandam adsumit: &, ut ab omni se æquivocatione subducat, observari jubet Possibilitatem in abstracto esse posse duplicem: alia est remota, alia proxima. Remota est fundamentum intrinsecum, ratione cujus aliqua res potest fieri à Deo; proxima est id quo creata res dicitur *Possibilis*. Et his præmissis quatuor adducit Rationes, quibus suam Conclusionem fulcire, & suadere conatur. Et est

An Possibile de Deo & de Creaturis dicatur?

Prima. Illud formale, per quod aliqua res radicaliter denominatur possibilis, est aliquid commune Deo, & creaturis; est enim conceptibilis aliqua ratio communis abstracta, quæ non includat Deum aut creaturas: sed Deus non denominatur possibilis per ordinem ad omnipotentiam Dei, ut patet. Ergo forma, per quam aliqua res denominatur primariò, & radicaliter possibilis, non est ipsa Dei Omnipotentia.

Quid sit Non repugnantia?

Secunda. Ideò res fieri potest, quia in se non repugnat: non potest autem dici quòd propterea est possibilis, quia potest fieri à Deo, nullo enim alio argumento probamus rem aliquam non posse fieri à Deo, nisi quia illa in se repugnat, Ergo priùs est rem aliquam non repugnare, quàm posse fieri à Deo.

Cur Petrus creari possit, & Chimæra non possit?

Tertia. Si possibilitas primaria & fundamentalis oriretur ab ipsâ Omnipotentiâ, non autem ab ipsâ re, quæ non repugnat, nulla esset ratio, cur Dei Omnipotentia potiùs Petrum denominaret possibilem quam chimæram; si nimirùm nulla in illis assignaretur differentia intrinseca, ratione cujus una subesse posset tali denominationi, non altera: Hoc autem non ita se habet: Ergo possibilitas primaria & fundamentalis oritur ab ipsâ re, non autem ab omnipotentiâ. *Et confirmatur Primò*. Amabilitas radicalis non petitur ab amore possibili, sed ab intrinsecâ bonitate & perfectione, ratione cujus res aliqua digna est amore. Radicalis ergo Creaturæ possibilitas non petetur ab Omnipotentiâ, seu creatione activâ possibili: *Confirmatur Secundò*, Quia impossibilitas chimæræ non oritur ex defectu Omnipotentiæ, sed ex intrinsecâ repugnantiâ talis conceptûs: Ergo possibilitas hominis oritur ex intrinsecâ non repugnantiâ conceptûs hominis.

De Circulo vitioso. An sit licitus?

Quarta. Vitiosus erit circulus, si Omnipotentia definiatur, *Quæ potest facere omne possibile*; Possibile verò dicatur, *Quod fieri potest ab omnipotentiâ*: Sed, si possibile denominetur ab Omnipotentiâ, utraque illa definitio est vera: Ergo possibile non denominatur ab omnipotentiâ.

CCLXXV.

Quotuplex sit Creaturarum Possibilitas?

HAnc Secundam Conclusionem Rhodesii falsam esse affirmavi, & affirmo: & ejus loco hanc, meo judicio claram & indubitatam, propono.

Radicalis. *Remota.* *Proxima.*

Possibilitas Creaturarum est triplex: Radicalis, Remota, & Proxima. PRIMA *est denominatio desumpta ab Essentiâ Divinâ.* [Si enim in Deo non esset perfectio, & formalitas vitæ, quæ communicaretur, omnes creaturæ viventes impossibiles essent.] SECUNDA *est denominatio ab Omnipotentiâ: quæ tametsi omnia possit, non potest simul rem aliquam facere & non facere.* [Si enim id posset Deus: etiam res facta posset simul esse & non esse.] TERTIA *se tenet ex parte Creaturæ, & consistit in Non-repugnantiâ.* [Et Non-repugnantia reperitur, ubi nulla datur formalitas, quæ simul negetur & ponatur.]

CCLXXVI.

Possibilitas ad existendum duplex.

EX hac Resolutione sumendæ erunt Responsiones ad Rhodesii Rationes.

Primam non esse ad rem pronuncio: quando enim de Creaturarum possibilitate disputamus, agimus de Possibilitate in potentiâ, quæ in Deo reperiri non potest. Dicitur enim esse in potentiâ ad existendum, qui actu existentiâ caret, & eam potest habere: dici-

Aliud est habere potentiã, & aliud esse in potentia.

tur autem habere potentiam qui potest existere, præscindendo ab eo, quòd existentiam habeat, aut non habeat. Fateor igitur *posse existere*, secundo hoc modo sumptum, esse prædicatum analogum, Deo & Creaturis cõveniens: ac propterea non posse consistere in extrinsecâ aliquâ denominatione ab Omnipotentiâ proveniente. Addo tamen nostram Disputationem de hoc *existere posse* non procedere, sed de *existere posse, cui annexa est actualis existentiæ carentia*. Quod cùm Deo non conveniat, rejiciuntur omnia tanquam impertinentia, quæ in primâ Ratione dicuntur.

Non omnis potentia ad existendum est Deo & Creaturis communis.

Ad secundam concedo communiter dici rem posse fieri à Deo, quia non repugnat: nego autem priùs esse non repugnare in se, quàm à Deo posse fieri. Et ratio negandi est, quia ultimum, quod dicit creaturæ possibilitas, est, quòd non repugnet in se. Et, ut id bene intelligas, doctrinam iterum, iterumque à nobis positam, aliis verbis rescribam. Dico *Substantiam Intellectualem* posse produci à Deo: quia est possibilis. Et cur, quæso, est possibilis. Primò, quia perfectio Substantiæ, & perfectio Intellectûs reperiuntur in Essentiâ Divinâ. Secundò, quia si hæ perfectiones communicarentur Creaturis, non sequeretur Omnipotentiam eamdem omninò rem facere & non facere simul. Et tertiò, quia, si Substantia Intellectualis de facto existeret, non ideò de aliquâ realitate aut formalitate verificaretur, simul esse, & non esse.

An Creatura possibilis esse possibilem, & non repugnare, habeat à Deo.

Cur aliqua Creatura sit possibilis?

Ad tertiam dico Petrum esse possibilem, & Chimæram, non esse possibilem. Addo inter Petrum, & Chimæram esse differentiam intrinsecam: & mutare Quæstionem Rhodesius, non enim quæritur, An sit differentia intrinseca inter rem possibilem, & impossibilem; hoc enim supponitur: sed quæritur, Unde illa radicaliter & primariò proveniat? Dico igitur, ut rem dilucidem, *Substantiam Spiritualem, quæ corporea sit*, non à Deo produci: quia est impossibilis talis Substantia. Et cur, quæso, dicitur Impossibilis? Primò, quia perfectio Substantiæ, quæ spiritualis simul sit & non sit, non reperitur in Essentiâ Divinâ. Secundò, quia, si talis Substantia produceretur, non sequeretur Substantiæ creatæ simul ab Omnipotentiâ Spiritualitatem communicari, & non communicari: Et tertiò; quia, si talis Substantia de facto existeret, ei competeret Spiritualitatem simul esse, & non esse. Ergo ex his tribus rebus, prima repugnantiam radicalem involvit, secunda remotam; tertia proximam.

Cur Petrus sit possibilis, & Chimæra impossibilis?

Cur Substantia Spiritualis corporea impossibilis sit?

Ad Confirmationem primam dico, respectu hominum esse priorem bonitatem amore, ideò enim rem talem amamus; quia est bona. At, quia Deo nîl est prius, amor Divinus est prior omni bonitate creatâ. Quod in naturalibus, & supernaturalibus manifestè conspicitur. Et primò in naturalibus: quoniam inter innumerabiles Mundos, quos posset Deus producere, si quis rescire velit, Cur hunc potiùs, quàm alium, elegerit, nullam ex parte objecti rationem inveniet; nam tota & adæquata ratio, fuit sola voluntas Conditoris. Et secundò in supernaturalibus: tota enim Prædestinationis ratio est Prædestinantis Misericordia, *quoniam antequam quidquam boni aut mali facerent ab initio, Jacob dilexit, & Esau odio habuit*. Et nunc, si justos amat, amat eos, quia divinâ dilectione sunt digni. Et cur sunt congrua objecta dilectionis divinæ? Quia Deus dedit illis suam gratiam.

CCLXXVII. An Bonitas sit Amore prior?

Quid dicendũ quoad homines?

Quid quoad Deum?

Cur hic Mundus, & non alius, sit conditus?

Cur iste, & nõ ille fuerit prædestinatus?

Cur justos amet Deus?

Ad Secundam Confirmationem dico impossibilitatem Chimæræ ab Omnipotentiâ provenire. Non quidem ab aliquâ ipsius imperfectione aut defectu, sed ab ipsius infinitate. Et ideò assero, quòd sicut Chimæra suum esse impossibile habet à Deo; sic & Homo suum esse possibile habet ab Omnipotentiâ Divinâ.

An à Deo Chimæra habeat, quòd impossibilis sit?

Ad quartam rationem respondeo Circulum in omni definitione committi: Petrus enim est Homo, quoniam est Animal rationale; & est Animal rationale, quia est Homo. Nego autem omnem Circulum vitiosum esse & subjungo tunc non esse vitiosum, cùm in alterâ Propositione est à priori & in alterâ est à posteriori causalitas. Ergo in his Propositionibus, *Omnipotentia est, quæ potest facere omne possibile*. Et *Possibile est, quod potest fieri ab Omnipotentiâ*, vitiosus non committitur Circulus; sive Rhodesii, sive Nostram Opinionem sequaris: quia æquè apud illum, atque apud nos, altera ex illis Propositionibus est à priori, & altera à posteriori. Et hæc diversitas sufficit, ne vitiosus sit Circulus. Interim, quia juvat Veritatem penitùs intelligere, pronuncio iterum, rationem, propter quam sunt Creaturæ possibiles, ut à priori ab Omnipotentiâ desumi, rationem verò propter quam Omnipotentia Creaturas possibiles potest producere, tanquam à posteriori ab ipsarum possibilitate desumi.

Non semper Circulus vitari poterit?

An, & quando reprehensibilis sit?

Cur Creaturæ possibiles sint?

Tertia Rhodesii Conclusio.

CCLXVIII. Aliud est rem esse possibilẽ, & aliud esse purè possibilẽ.

Fundamentalis & primaria Possibilitas consistit formaliter in eo quòd res aliqua in suo conceptu non includat duo contradictoria, sicque Possibile in recto dicit ipsam rem, in obliquo autem negationem duorum contradictoriorum in suo conceptu. Si autem res aliqua sit purè possibilis, dicit etiam prætereà negationem actualis existentiæ.

In istis P. Georgii verbis tria observa. Primum eum agere de primariâ & fundamentali Possibilitatis ratione; ideò enim dicit *Fundamentalis & primaria Possibilitas consistit*, &c. Secundum, rem possibilem pro materiali non dicere nihil, aut non ens, sed rem ipsam, quæ post productionem erit, aut esset: hanc enim ob rem scribit, *Possibile in recto dicit rem ipsam*. Tertium, Possibile abstractim sumptum à purè Possibili differre: priori enim sensu *Res possibilis* dicitur, quæ habet potentiam ad essendum, existentiam habeat, aut non habeat: sensu autem posteriori, quæ est in potentiâ ad existendum; quæ non habet existentiam de facto, sed eam habere potest.

Habere potentiam, & esse in potentia differunt inter se.

Quid pro materiali, & quid pro formali dicat Res possibilis?

Hoc, quod ultimo in loco dicit, est verissimum, & à nemine negari potest. Quod in secundo affirmat, etiam est verum: sed ab eo pluries dicitur, & pluries ab ipso negatur. Quod autem in principio supponit, est falsissimum, quia, ut paulò antè vidimus invertit ordinem rationum, quæ ad Creaturæ Possibili-

De ratione Possibilitatis radicali.

fibilitatem concurrunt.

Cur res aliæ repugnent, & aliæ non repugnent.

Ut Conclusionem suam persuadeat Pater Georgius, sic scribit. [Per hoc quod aliquid in suo conceptu non includat duo contradictoria, rectè redditur ratio, cur res possibilis differat à chimærâ, quæ in suo conceptu dicit duo contradictoria. Redditur etiam ratio, cur una res fieri possit à Deo, non autem aliæ; quia scilicet aliquæ in suo conceptu non includunt.] Hæc autem ratio probat Possibilitatem à Non-repugnantiâ quæ est in re, quæ possibilis vocatur, desumi; at non probat ab eâ radicaliter & primariò desumi; & hoc erat quod debebat probare.

In rebus existentibus non reperitur repugnantia.

Et, si fortè quis contrà obsistat, & dicat. [Res non existens actu, non potest includere actu duo contradictoria: Chimæra est res non existens actu: Ergo non potest includere actu duo contradictoria.] Respondet ille, [quòd res non existens actu potest in conceptu suo includere duo contradictoria, sed in se ipsâ non illa includere. Chimæra non dicitur in se ipsâ includere contradictoria, sed tantùm conceptus ille chimæræ, qui objicitur intellectui, ea includit.] Et respondet profectò bene: nunquam enim in rebus existentibus, sed in objectivis conceptibus; aut in vocibus [*] veriùs; repugnantia & contradictio reperitur,

**] An dentur Entia rationis an verò linguæ Entia sint, quæ Rationis dicuntur?*

possibile ut *ens* & *non ens* identificentur pro eo tempore, quo unum est ens, & alterum non ens; sed posse indentificari pro eo tempore, quo non ens desinit esse non ens, & est verum ens. Res existens est ens pro eo tempore, quo est existens, & non ens pro tempore, quo non est existens. Similiter res possibilis est non ens pro tempore, quo existit; ideò dixi qu..rem possibilem distingui realiter negativè ab existente. Ad argumentum igitur respondeo. Illud, quod denominatur possibile, non potest esse illud ipsum, quod posteà existet, quin *ens* & *non-ens* identificentur pro eodem tempore, nego; pro diverso, concedo; quod enim priùs erat ens, fieri potest non ens, & contrà. Id, quod est hodie [*] non ens purè ac simpliciter, non potest cras fieri ens; sed id, quod est hodie non ens, & est tamen possibile, cras esse potest ens. Denique nihil reale dici potest de eo quod ita est nihil, ut non sit possibile; si autem sit possibile, potest de eo dici aliquid reale; sunt enim aliquæ denominationes, quæ non requirunt actualem existentiam objecti, supra quod cadunt; ut quando dicitur, *Homo est mortuus*; *Dies est præteritus*; *Antichristus nunc est futurus*, Tunc enim actualis denominatio non cadit supra quidquam actuale, dicuntur enim à Dialecticis tales termini distractivi.] Sic Rhodesius,

Verùm Ens & Non-ens possint identificari pro diversis temporib'?

**] Ecce quomodo inter id, quod purè & simpliciter est non ens, & illud, quod est non est, sed non purè & simpliciter P. Georgius distinguit.*

SECTIO IX.

An bene dissolvat Rhodesius Argumenta, quæ Sect. VII. proponebantur?

CCLXXIX. *De P. Rhodesii doctrina.*

Quid sentiat & asserat P. Rhodesius vidimus: ejusque asserta & dicta prout postulavit ratio, approbavimus, aut reprobavimus: nimirùm, quæ erant vera admittendo & firmando; quæ autem falsa, refellendo, rejiciendo, impugnando. Superest, ut videamus, quo ille modo Argumentis respondeat, quæ contra se ab Adversariis ponebantur.

Fundamentalis Veritas ad quâ debent dicenda omnia elimari.

Et antequam ejus verba proponam, adnotabo, *Sicut lapis calidus transit in frigidum, ita Socrates possibilis in existentem transit*. Ut enim in priori transitu unus & idem lapis est subjectum frigori & calori commune: sic in secundo unus & idem Socrates possibilitati & existentiæ est commune subjectum. Et hac doctrinâ præmissâ

An res possibilis & existens sit eadem?

Ad Primum Argumentum respondeo negando Majorem: & dicendo rem illam, quæ denominatur possibilis, esse illam ipsam, quæ posteà est existens, & negando hinc sequi, ens & Non-ens inter se identificari: non enim non-existentia identificatur existentiæ; sed res, quæ non habebat existentiam (aut, si sic velis loqui, quæ habebat non-existentiam) adquirit formam oppositam, & transit ex non existenti in existentem, sicut lignum ex non-calido in calidum.

Ens, & Non-ens inter se nequeunt identificari.

Hæc est vera Primi Argumenti dissolutio, quæ consonat iis, quæ sæpe, ut monui, P. Georgius: interim, quia suæ doctrinæ immemor mirabilem responsionem proponit, illam recognoscamus.

An bene respondeat Rhodesius?

[Respondet, inquit, concedendo esse im-

Et sanè, si *Ens* accipiatur participialiter, ut sit idem ac *existens*, bene decurrit hæc Responsio. At Argumentator sumebat vocabulum illud nominaliter, ita ut non *esse existentiale*, sed quidditativum significet. Et hoc sensu non respondetur Argumento: Negatio enim identificari Formæ nequit; nec est dicendum esse Negationem, quæ pro uno tempore sit Negatio, & pro alio sit Non-negatio; hoc est, sit Forma,

CCLXXX. *Ens potest sumi dupliciter.*

An forma & negatio identificari possint?

Secundum Argumentum non erat ad rem: hìc enim de ente creabili, hoc est, de ente in potentiâ ad essendum disseritur, & ideò Responsio à P. Georgio exhibita, debet manuteneri: inquit enim [illam Majorem, *Nulla est conceptibilis possibilitas, quæ non dicat essentialem ordinem ad Deum*, adæquatè considerata, prout est à parte rei, concedit: concepta inadæquatè & per conceptum præcisivum communem Deo & creaturis, negat; Creatura enim possibilis considerata ut creatura, dicit ordinem ad Deum; concepta verò præcisivè secundùm conceptum possibilitatis communem Deo & creaturis, non dicit ordinem ad Deum, nec est per participationem, ut patet,]

An posse existere prædicatum sit, quod de Deo & Creaturis verificatur?

Eodem jure, quo Ens abstractum à Deo & creaturis Creaturam inadæquatè sumptâ *vocat, vocare posset* Deum sumptum inadæquatè. *Sed quo fructu?*

Ad Tertium dico, omnem passivam Creaturarum Possibilitatem, sit inadæquata, aut adæquata, ab Essentiâ Divinâ & ab Omnipotentiâ desumi: & manifesto laborare præjudicio P. Georgium, cùm hoc tertium Argumentum dissoluturus, ait, [Implicare, ut creatura adæquatè sumpta sit possibilis ullo modo antequam Deus possit illam producere: posse autem inadæquatè sumptam esse radicaliter possibilem antequam Deus concipiatur posse illam producere.] At nos jam pluries diximus, omnem Creaturarum possibilitatem radicaliter à Deo desumi.

CCLXXXI. Omnis creaturarum possibilitas à Deo dimanat.

Quid sit prius: *Deum posse rem producere, an rem producibilem esse?*

Pergit: & ut terminos intelligamus, quid

sit Creatura inadæquatè sumpta expositurus, ait, [Creatura sumpta inadæquatè est creatura sumpta secundùm aliquam rationē communem Deo & creaturis; quæ ratio sine dubio est prior, quàm producibilitas, cùm possit illa ratio communis tribui Deo, qui non est producibilis.] Sed hoc, si benè perpendatur, est abuti vocabulo: nam illud prædicatum Deo, & Creaturæ commune, quod *Creaturam inadæquatè sumptam* nominat, non est creatura.

De Creatura inadæquatè sumpta.

CCLXXXII.
Vnde proximè, unde remotè, & unde radicaliter Possibilitas Creaturarum proveniat?

Et eidem præjudicio insistendo, ad Probationem responsurus, sic inquit. [Nulla realitas adæquatè sumpta concipi potest, vel esse, prior eo, quod est simpliciter primum Ens, concedo; nulla realitas inadæquatè sumpta, nego; quia si primum ens esset prius omni realitate sumptâ inadæquatè & præcisivè, esset etiam prius se ipso; quia illa realitas sic præcisivè sumpta est prædicabilis de illo primo ente, cùm sit ratio communis primo enti, & creaturis.]

An Ens & Non Ens possint identificari?

Ad Quartum P. Georgius respondet, [Dei Omnipotentiam, cum seipsâ sit potens, & factiva, denominare proximè creaturas factibiles, & possibiles sumpta adæquatè non, denominare illas radicaliter sumpta inadæquatè, ac præcisivè.] Et eodem prorsus modo ad Confirmationem respondet.

Sed Tu mecum sta ab oppositâ Resolutione, omnemque Creaturarum Possibilitatem à priori, à Dei Essentiâ, & Omnipotentiâ desume.

Ad Quintum tandem responsurus eodem præjudicio laborat, quo laborabat responsurus ad Primum. Ergo eum audiamus: immò etiam, non enim aliis impræsentiarùm præpedimur negotiis, auscultemus. [Respondeo, ait, esse impossibile, ut fiat concretum ex subjecto, & ex negatione illius pro eodem tempore; sed posse fieri concretum ex subjecto, & ex negatione illius pro diverso tempore, v.gr. in hoc concreto, *Petrus futurus*, dicitur in recto ipse Petrus, in obliquo autem carentia Petri, sed pro diverso tempore; nam in recto dicitur *Petrus cras existens*, in obliquo negatio Petri existentis hodie. Similiter *Petrus possibilis* dicit in recto entitatem Petri, quæ esset tempore, quo existeret; in obliquo autem negat eandem, non pro tempore, quo existeret, sed pro nunc. Denique illud non includere contradictionem est aliquid actuale possibile, non aliquid simpliciter actuale; nam esse possibile est terminus distractivus.] Omnia exorbitant; & ideò cogor ea rescribere: & ideò sic statuo.

Quid in recto, & quid in obliquo dicat *Petrus futurus*?

Et quid *Petrus possibilis*?

Impossibile est, inquam Ego, fieri aliquod Concretum ex subjecto & negatione illius: & hoc tam pro uno tempore, quàm pro quocumque alio. Quoniam sive agatur de uno, sive de diversis temporibus, repugnat Triangulus, qui non sit Triangulus: & repugnat homo, qui non sit homo. Porrò *Petrus futurus*, dicit in recto (pro materiali) ipsúmet Petrum; & in obliquo (pro formali) non carentiam Petri, sed carentiam existentiæ Petri; & similiter, *Petrus possibilis*, dicit in recto (pro materiali) entitatem Petri, quæ erit, aut esset tempore, quo existet, aut existeret; in obliquo autem non negat eamdem, nam si eam negaret, Petrus possibilis, esset Petrus qui non est Petrus, & Triangulus possibilis esset Triangulus, qui non est Triangulus. &c.] Sed negat actualem existentiam, & affirmat existentiam possibilem.

Nullum Concretum ex forma & negatione potest fieri.

P. Georgii corrigitur allucinatio.

An possibilis sit Petrus, qui non sit Petrus? An Triangulus qui non sit Triangulus?

Inter tenebras adlucebant Rhodesio radii veritatis hinc inde. Et hoc ultima linea suæ Responsionis manifestè persuadet: in eâ enim lego. *Esse possibile est terminus distractivus*: dixerat jam iterum, iterumque, *esse possibile est esse secundum quid*, Scoti & Recentiorum mentem aliis verbis exponens, nam *esse possibile* Scotus *Esse diminutum* vocat; & Recentiores *esse quiditativum*.

An Rhodesius tandem Scoti opinioni subscribat?

NOTA

Proponitur, & breviter examinatur P. Roderici de Arriagâ de ejusdem Creatura Possibilis ab Existente distinctione, Sententia.

CCLXXXIII
Præcipua Cótroversia proponitur.

Placet Arriagæ opinionem producere, quoniam *disp.2. Metaphysic. sect.5, num.83*, sic scribit. [Ultima tandem difficultas, *An, Enti in potentiâ, & existentiâ sit aliquis conceptus communis?* [a] Ab hac quæstione, quâ nonnulli non parùm intricantur, ego me facilè expedio [b], Respondeo enim ex dictis supra, *Ens* [c] *in potentiâ* significare duo, in recto subjectum, quod denominatur *Ens*, in obliquo verò [d] negationem essendi. Hoc posito dico, *Ens in potentiâ* secundum significatum in recto esse ipsummet [e] *Ens existens*; nam illud idem concipio, quando dico, *non existit, sed potest*: secundùm verò obliquum non habent conceptum communem, quia homini, & carentiæ hominis non datur [f] conceptus communis. Hinc colliges, Petrum actualem esse ejusdem speciei, imò propriè esse eumdē numero cum Petro possibili, quia significatū in recto per utrumque conceptum est idem; sicut Petrus, qui fuit, & qui erit, est idem numero. Quòd si sumamus id, quod dicit in obliquo Petrus, prout purè possibilis, carentiam scilicet ipsius Petri, tunc ea nec ejusdem speciei, nec generis est cum Petro, ut ex se patet: estque res clara. Oritur tamen [g] inde difficultas, quòd, quia Petrus jam non est in se, putant aliqui non posse illū ipsum nunc cognosci, sed id, quod cognoscitur, debere esse aliquid aliud distinctum de facto existens quòd sit Petrus possibilis, & distinctus à Petro existente; nec advertunt intellectum semper eumdem concipere, sive ille aliquando in se verè sit, sive aliquando non. Et hæc de possibilitate, & existentiâ sufficiant.] Hæc ille. Nos autem singula, quæ literis interpositis notari jussimus, breviter examinemus.

Quid in recto, & quid in obliquo importet Creatura Possibilis.

An idem Petrus, qui nunc existit, sit ille, qui olim erat possibilis, & futurus, & erit post suam mortem præteritus?

A

Essentia sane (quæ dicit sua quiditativa prædicata) quæcumque illa sit, est conceptus, & Possibili, & Existenti entitati communis.

* Ens Possibile & Ens existens habent conceptum communem.

B

Ego me facilè expedio, ait: & tamen init difficillimam viam, ipsamque meo judicio improbabilem, non enim vult realiter, aut ex naturâ rei, aut ratione ratiocinatâ, ab essentiâ existentiam distinguere.

CCLXXXIV.
De Essentiæ & Existentiæ distinctione.

Ad-

C

Est realis: & exemplo clarissimo dilucidatur.

Adluxit Viro ingenioso & docto Veritas, sed illam posteà tenebris veterum præjudiciorum offundit. Ego rem sic intelligo, sicut Lapis **sens** (*existens*) potest calefieri, & aliquando per receptionem caloris, à se realiter distincti, fit calidus. Calor, & Privatio Caloris habent subjectum commune, nempe Lapidem. An-ne etiam prædicatum commune? Negant aliqui: at illorum pace, Ego affirmo: quoniam Privatio sicut & Forma cognoscibilis est; & est etiam interdum amabilis & desiderabilis; puta, si Forma sit disconveniens subjecto.

Sicut de non calido in calidum transit Lapis, sic Petrus de non existēte in existentem.

Hinc transeo ad Petrum: & pronuncio, sicut de Lapide **sente** (*existente*) sic de Petro **sante** (*secundum sua prædicata quiditativa considerato*) esse philosophandum. Profectò Petrus **sans**, est creatura possibilis (hoc est, **potest sere**, potest existere) &, si recipiat existentiam, **erit sens**, *erit existens*. Existentia & Privatio existentiæ habent subjectum commune, nempe essentiam. An-ne etiam prædicatum commune? Negat hîc Arriaga: affirmat alibi; quoniam Privatio existentiæ, sicut & existentia, est cognoscibilis. Et Dæmonum, & damnatarum Animarum respectu (quibus melius esset nunquam fuisse productis) amabilis, & desiderabilis.

D

Habet Petrus possibilis, privationem, & non negationem existētiæ.

Creaturæ possibiles ante quam producuntur habent Non-existentiam. Hæc autem Non-existentia in ipsis non est Negatio, sed Privatio: & Arriaga, quando illam *Negationem* appellat, in latâ significatione sumit illam vocem, prout Carentiam universim significat.

E

Quid importet in recto?

Ens in potentiâ non importat in recto ipsum **sens** (*ipsummet ens existens*) sed **sans**, quod potest **sere** (nempe, *Ens habens essentiam, & potens existentiam recipere*.)

F

Homo in suo conceptu quiditativo non dicit existentiam.

Addit Arriaga, *Homini, & Carentiæ Hominis, non datur conceptus communis*. At Ego in singulis verbis adlucinationem reperio. Quoniam *Hominis* nomine, existentem intelligit, cùm tamen nomen *Homo*, significet Animal-rationale, ab existentiâ & Privatione existentiæ præcisum. Præterea Homo possibilis, non est carentia Hominis [quia si id ille esset, esset ens purè negativum.] sed est entitas positiva **sans** (habens prædicata quiditativa) & tamen existentiam non habens. Igitur, non est *Carentia Hominis*, sed est *Homo carens existentiâ*.

G

Homo possibilis non est carentia Hominis.

Asserit Arriaga, & bene *eumdem Petrum, qui nunc est, & non alium, esse Petrum, qui antequam produceretur, erat futurus aut possibilis*. Et contra eos, qui aliter sentiunt, sic scribit. *Non advertunt Intellectum semper eumdem* (*Petrum*) *concipere, sive ille aliquando in se verè sit, sive aliquando non*. Et Ego hæc eadem verba recognoscens, sic inquam.

Notentur bene hæc verba. An ex illis inter Essentiam, & Existentiam realis inferatur distinctio?

Idem Petrus, ut dicis, aliquando in se verè est, & aliquando non est. At hæc differentia est realis, & ab intellectu independens. Ergo datur aliqua forma realis, & realiter à Petro distincta, quâ superveniente Petrus fit, quâ sublata non fit. Et hæc est, quam *existentiam* nominamus.

§§§§

ARTICVLVS IV.

Henrici & Scoti examinatur Disputatio.

An Creaturæ, in quantum sunt termini Cognitionis Divinæ, seu Aeternæ: Et in quantum sunt fundamentum Relationis, quæ est Cognitio passiva, & secundum* esse in *est in rebus cognitis, & secundum* esse ad *ad Cognoscentem, qui Aeternus est, terminatur, habeant aliquod* esse quiditativum *ab æterno?

CCLXXXV. *Autores, qui de hac materia disputant.*

EXcitat hanc Quæstionem Scotus *in 1. dist. 36.* Illam etiam dilucidant Alensis *1. part. qu.23. membr.4. artic.1. paragr. 6.* D. Bonaventura *in 1. dist.36. art.1. qu. 1.* Richardus *qu. 4.* Henricus *in Summ. ar. 2. qu.23.* & *Quodlib.8. qu.9.* & *Quodl.9. qu.1. & 2.* Waldensis *tom.1. libr.1. art.1. c.1. & 2.* Gabriel *in 1. dist.55. qu.1. art.3.* Thomistæ, Cajetanus & alii *in 1. part. quæst.1. art.1. & 2.* Suarius *in 1. part. tract.1. libr.3. cap.5.* Vasquez *in 1. part. disp.70. & 71.* & alii.

Quid supponant, & quid interrogent?

Qui omnes in hac Controversiâ duo considerant, ex quibus alterum supponunt, & de altero Dubitationem movent. Supponunt enim, ut certum & indubitatum *Deum ab æterno creaturas universas cognoscere*, & interrogant, *An ipsæ, siquidem ab æterno cognoscuntur à Deo, ab æterno habeant aliquod esse verum, quod*

sit

sit objectum cognitionis Divinæ?

Henrici opinio proponitur.

PRoponit tres Sententias Scotus, quas proderit ejusdemmet verbis referre.

Henrici Sententiam primo loco proponit rationesque quibus illam probare conabatur adducit. Et erat

Quid sit Ens ratum?

An Creaturæ rata Entia fint?

Prima. Homo non est ex se ens ratum, quia tunc esset Deus: Ergo per aliquid aliud est ratum formaliter: nonnisi per respectum ad ipsum Primum ratum ex se: non autem per respectum ad aliud, ut ad efficiens, quia cùm diffinitio sit entis rati, & efficiens inquantum efficiens, producat existens in actu, si homo haberet esse ratum ab efficiente, inquantum efficiens, diffinitio non esset ejus, nisi ut existens: & ita diffinitio terminaret quæstionem an est, quod est inconveniens: Ergo est ens ratum, inquantum participat primum, ut exemplar, hoc est inquantum habet relationem æternam ad Deum ut scientem & exemplantem; Ergo &c.

An Correlativa debeant esse in eodem tempore?

Secunda. Correlativa sunt simul natura: Ergo simul naturâ Deus est intelligens lapidem, & lapis intellectus ab eo: Ergo cùm ab æterno est lapis intellectus ab intellectu divino, & hoc inquantum fuit aliud ab essentiâ divinâ, & ista intellectui erit realis, & Metaphysica, non Logica, Ergo illud quod terminavit istam intellectionem erat vera res.

An intellectio & res intellecta debeant coexistere?

An si illa fuisset ab æterno, deberet etiam hæc fuisse ab æterno?

Tertia addi potest, & ex ipsâmet doctrinâ Thomistarum desumi: quoniam Complutenses *in Physic. disp. 3. qu. 5. num. 30.* sic scribunt. [Intellectio est quædam adæquatio actualissima inter intellectum, & rem intellectam, vi cujus transformatur intellectus in ipsum objectum intelligibile: unde sicut ex parte intellectûs requiritur aliqua actualitas, ita ipsum intelligibile debet aliquam rationem actûs habere, ut possit intellectionem terminare.] Ergo, si Intellectus hanc in re intelligibili actualitatem necessariò requirit, semper requirit. Ergo, si Intellectus & intellectio fuerunt ab æterno, etiam rei intellectæ actualitas fuit ab æterno.

Magistri sententia proponitur.

Henrici Sentētiâ sic propositâ transit Scotus ad Secundam, & ait. [Oppositum docet Magister in literâ, c. 1. hujus dist. exponens auctoritatem Augustini *5. super Genes. ad literam*, istam scilicet, *Erant in Dei scientiâ, non existentia in sui naturâ*, dicit sic: *Illos* (scilicet electos) *habuit ab æterno Deus apud se, non in naturâ sui, id est ipsorum, qui nondum erant, sed in suâ præsentiâ, quia illos ita novit, ac si essent.*

An chimæra sit res?

Pergit ulteriùs Scotus & Tertiam Opinionem proponit; quæ quodammodo opponatur Magistro, & Henrici Conclusionem remittat: unde sic inquit. [Hic quidam dicunt quòd sic, quia *Ens* communissimè acceptum, vel *Res* potest dici à *reor reris*, & sic est communis figmentis, & aliis multis: alio modo procedendo ultra, *Res*, dicitur à *ratificatione*, ut est *res rata*, *& distincta à re fictâ*, & ista est duplex; vel tanquam Res, cui potest competere *esse*, vel cui competit *esse*, priùs tamen est Res, cui potest competere *esse*.

CCLXXXVI. Porrò, si Henricus concessit Creaturis aliquod *fere* (*esse actuale*) ab æterno (sic enim illum intellexit Scotus) hæc secunda Sententia sic exposita differt ab Henricæâ, & tantisper est lenior. Illam Scotus falsam esse asseverat; & tamen eamdem exercitii gratiâ argumentis, quæ sequuntur, propugnat.

Pro tertia sententia (aut etiâ pro prima) ponuntur argumenta.

Et quidem arguit Primò, & potissimè per illud, quod dictum est in secundo argumento principali, de Scientiâ Dei Æternâ, & Objecto reali Æterno.

An Entis sit Passio Proportio?

Secundò, Proportio est passio entis: objecti autem cogniti in æternitate proportio est aliqua ad cognoscentem, & hæc talis est, quòd impossibile est non esse sic proportionatum.

Fundamentum hujus argumenti sumitur ex Regulis proportionum, quas præscribit Euclides, & in Geometria ostenduntur.

Tertiò, Sicut ens ad non ens, ita possibile ad impossibile: Ergo permutatim, sicut ens ad possibile, ita non ens ad impossibile: sed omne ens est possibile: ergo omne quod est purum non ens, est impossibile.

Confirmatur ratio, quia si aliquod purum non ens, sive nihil, esset possibile, & aliquod purum non ens esset purum impossibile, unū nihil esset magis nihil alio, quod videtur absurdum, Ergo possibile non est omninò nihil, sed aliquod ens.

An unum non ens sit magis non ens quàm aliud?

Quartò, Augustinus de naturâ boni *cap. 8.* hæc habet, *Si bonitas est forma aliqua, nonnullum bonum est capacitas formæ.* Ergo nonnullum bonum est possibilitas ad bonitatem actualem.

Unus effectus potest provenire à duabus causis diversimodè.

Item super Joann. Homil. 18. *Easdem literas formas cor & manus, sed aliter & aliter: ergo prius facta sunt à corde, quàm à manu*, & Avicenn. 8. *Met. c. ult.* vult idē de duplici fluxu rerum à Deo.

An etiam essentia & existentia faciant compositionē potentiæ & actus?

Quintò, Distinctio ista essentiæ ab esse existentiæ, sufficit ad compositionem, pro eo quòd ipsa essentia intellecta, ut habens esse essentiæ, adhuc est in potentiâ ad esse existentiæ, quod recipit ab efficiente, inquantum efficiens est, & tunc est compositio ex potentiâ, & actu.

CCLXXXVII

Contra Tertiā (aut etiam contra Primam Sententiam) argumenta ponuntur.

HIS argumentis non obstantibus, quæ ita Sententiam Tertiam probant, ut etiam Primæ faveant, non assentitur Scotus, sed contra argumentatur sic. Et

Quid requiratur ut sit Creatio?

Primò, Quia Creatio est productio de nihilo: Sed si lapis præhabuit esse verum reale: igitur producitur ab efficiente, non producitur de nihilo.

Quomodo ab alteratione distinguatur?

Similiter secundò, si non producitur nisi secundùm respectum tantùm novum ad efficiens, non videtur esse productio ad esse simpliciter, sed tantùm ad esse secundùm quid, & minùs erit creatio seu productio simpliciter, quàm sit alteratio, ubi est productio saltem alicujus, quantum ad esse absolutum.

An sicut de relationibus Dei ad creaturas, ita de relationibus creaturarum ad Deum sit philosophandum.

Tertiò secundùm eandem viam arguitur, quia eandem relationem ponit actualem, & aptitudinalem ex parte Dei, & propter hoc non posse esse aliquam novam actualem in Deo præter aptitudinalem antiquam: ergo similiter ex parte ejus, quòd refertur ad Deū eadem est relatio actualis, & aptitudinalis, & non erit actualis nova præter aptitudinalem relationem antiquam: ergo cùm relatio aptitudinalis ad esse existentiæ, fuerit semper in ente habente esse essentiæ, nulla est in eâ relatio

latio actualis nova, in quantum existens est.

Verùm in creatura possit esse novus respectus ad Deum immutabilem?

Quartò, secundùm eandem viam, quia in fundamento eodem, & termino immutabili, non potest esse respectus novus: sed hoc fundamentum idem est, scilicet esse essentiæ, & terminus est immutabilis, scilicet Deus: ergo nullus respectus novus potest esse ad talem terminum, qualis respectus ponitur esse ad esse existentiæ.

Verùm Creatio sit ab æterno?

Et quintò, secundùm idem medium de creatione, quia productio rei secundùm illud esse essentiæ verissimè est creatio: ipsa enim est merè de nihilo, ut de termino à quo, & ad verum ens, ut ad terminum ad quem, & productio ista secundùm eos est æterna: ergo & creatio est æterna, cujus oppositum nititur ostendere, & dicit se habere demonstrationes.

CCLXXXVIII. An possit dari annihilatio?

Sextò, secundùm eandem viam per oppositum de annihilatione, sequitur quòd non possit aliquid annihilari, sicut enim producitur de ente secundùm essentiam, ita videtur redire in ens secundùm essentiam, & non in nihil,

An de existentia, ita de essentia sit eodē modo philosophandum?

Præterea, secundò principaliter, illæ rationes, quæ tactæ sunt *dist.* 8. contra Avic., quòd nihil aliud à Deo sit formaliter necessarium, possunt fieri contra istam opinionem, quia ita concludunt de esse quidditativo, si sit verum esse, sicut de esse existentiæ. Non enim voluntas magis necessariò vult aliud à se esse in esse quidditativo, quàm velit aliud à se esse in esse existentiæ, quia eadem est ratio utrobique, & ita de aliis mediis.

An Deus per cognitionem creaturarum possit mutari?

Præterea tertiò, res secundum esse essentiæ, aut est terminus relationis ideæ, quam ipsi ponunt in Deo, aut non, sed secundùm esse cognitum; si secundo modo: ergo frustrà ponuntur res in isto esse essentiæ: non enim videntur propter aliud poni, nisi ut sint termini relationum idealium, quæ æternaliter sunt in Deo; si primo modo, ergo aliquid est in Deo per actum Intellectûs divini, secundùm quod Deus potest aliter se habere sive mutari, cujus oppositum probatum est dist. 30. Probatio ultimæ consequentiæ, quia per te omne aliud esse à Deo, non est formaliter necessarium ex se; ponatur igitur, licèt per impossibile, istud ens quidditativè aliter se habere, sequitur quòd illa entitas in Deo, sive rei, sive rationis, quæ habet istud esse pro termino, aliter se habebit, & sic ex positione alicujus circa aliud à Deo, mutari poterit aliquid, quod est in Deo per actum intellectûs sui, quod est impossibile.

Nihil distinctū à Deo est necessarium.

Quid intelligat Scotus nomine Idearum, & quomodo illas à rebus ideatis distinguat?

Præterea quartò, quando causa est perfecta, & independens naturaliter in causando, & agit naturaliter, videtur posse producere immediatiora sibi perfectiora, quia producit secundum ultimum potentiæ suæ: intellectus divinus ut intellectus præcisè secundùm istā viam, producit in Deo rationes ideales, & ipsas essentias in ratione essentiæ, & quasi per priùs in se rationes ideales, quàm rationes illas in isto esse (sunt enim per hoc, quòd exemplatæ sunt) ergo illæ ideæ habent verius esse, cùm sit naturaliter agens, quàm ipsa ideata; non causat autem ideas nisi in esse rationis, & non in aliquo esse reali: ergo nec dat aliquod esse reale ipsis ideatis, quæ sunt causata quasi remotiora.

CCLXXXIX. Verùm essentiæ possibiles liberè aut necessariò causentur?

Præterea quintò, istas essentias producit in esse, aut ut cognoscens, aut non: si sic: ergo sunt cognita antequam sint in isto esse, & ita frustra ponuntur istæ entitates propter cognitionem Dei æternam; si non, igitur producit eas merè naturaliter, sicut ignis calefacit: quod videtur valde absurdum de quocunque producto alio à se in naturâ, imò etiam filium producit, ut intellectus, licèt non ut intelligens formaliter, sicut aliàs expositum est.

An causa exēplaris ab efficiente distinguatur?

Præterea sextò, quòd attribuat alium effectum causæ exemplari, & alium causæ efficienti, non videtur probabile: quia causa exemplaris non est nisi quoddam efficiens: efficiens enim dividitur in efficiens per intellectum sive propositum, & efficiens per naturam secundùm Philosophum 2. *Physicor.* sicut igitur naturaliter producens: non est alia causa ab efficiente ita nec exemplaris, nec exemplariter producens, & ita idem est effectum & exemplariter productum alicujus intelligentis in quantum est intelligens, & in quantum exemplans.

An essentia & existentia faciant compositionem?

Quod etiam addit compositionem esse in creaturis per istam potentialitatem ad actū, non videtur rationabile: quia nihil videtur esse ibi, quod cum alio componatur, si enim tota albedo præexistat in potentiâ ut terminus potentiæ, & posteà ipsamet sit in actu, non est propter hoc aliqua compositio rei, & rei; igitur si præexistat res secundùm esse essentiæ, & ipsa producatur secundùm esse existentiæ, quod non est aliud secundùm istos ab esse essentiæ: sicut nec generaliter relatio est aliud à fundamento (propter quod non ponunt relationem, & fundamentum facere compositionem) non erit res composita propter ista duo,

An creatura nova sit possibilis?

Et istud posset esse septimum secundùm primam viam, ad improbandum creationem propter identitatem relationis cum fundamento, & essentiæ cum esse: quia eadem res non potest esse realiter nova, & non nova: ergo si esse dicat relationem, quæ est eadem cum essentiâ, nulla creatura erit simpliciter nova.

Cur præcedentia Argumenta fuerint ex Scoto desumpta?

Sic discurrit Scotus, cujus volui rationes, & verba formalia proponere, ut Lector videat, quo modo in hac materiâ Vir Eximius & Subtilis discurrat. Nil in Scoti Assertis volui novis rationibus affirmare, aut refellere; quia diversa ipse fundamenta supponit, & Ego, ut puto, directè rem potero attingere, & clariùs & faciliùs procedere.

SECTIO UNICA.

Probatur contra Henricum (si ipsius Opinatio est, quæ ejus nomine circumfertur) Creaturas possibiles nullum Syire *(esse diminutum) habere, aut habuisse ab æterno.*

CCXC. Vnde hæc controversia exoritur.

TOta hæc inter Scotum Henricumque Disputatio, ex duplici capite abotitur: nam primò, neuter format legitimum Divinæ Æternitatis conceptum: & secundò uter-

uterque caret vocabulis, quibus conceptus, quos habet, aut habere deberet, exponat. Ego, ut clarissimè loquar, & ab omnibus possim intelligi, supponam

Quid sit æternitas?

Primò, *Æternitatem hypotheticè consideratam esse seriem instantium, momentorum-ve decurrentium ab æterno in æternum*. Et quid illud *Hypotheticè* importat? Sæpe utor isto termino, & illo significare semper volo Deum non esse talem, quia est infinitus, & tamen esset talis ex hypothesi absolutè impossibili, quòd infinitate careret.

Quid sit Hypothetica cõsideratio?

In Deo omnia præterita, præsentia, & futura coincidunt.

Secundò, *Omnia hæc instantia seu momenta, quæ hypotheticè ab æterno in æternum decurrunt, esse in Deo unicum reale instans; quia omnia sunt inter se realiter identificata*. Patet, quia in Deo, Præteritum, Præsens, & Futurum sunt idem.

Quid sit Tempus reale, & utrum ante mũdum fuerit?

Tertiò, *Tempus verum & reale esse à Deo productum, incepisse cum Mundo, & finem habiturum, si, quod non faciet, Deus omnes Creaturas adnihilaret*. Corollarium. *Ergo ante Mundi creationem nullum fuit Tempus reale*.

De Tempore Hypothetico, Possibili, Imaginario, & Actuali. Quo modo distinguantur?

Profectò Tempus reale, non debet cum Hypothetico, Possibili, & Imaginario confundi. Quia ante creationem Mundi fuit Tempus Hypotheticum, nam fuisset mille annis ante hanc Mundi creationem tempus, si Deus mille annis antequam illum creavit, creavisset. Fuit etiam ante Mundi creationem Tempus possibile, quia potuit Mundum Deus, si voluisset, multis sæculis antequam produxit, producere. Et tandem eo sensu, quo ultra Cælos sunt Imaginaria Spatia, eodem prorsus ante Mundi creationem sunt Imaginaria quædam Tempora: quoniam, licèt non sint, illa possum imaginari. Et certè quia Imaginaria hæc Tempora, quàm ipsam Divinam Æternitatem concipimus, illa interdum Æternitatis loco consideramus. S. Hieronymus Epistolam Pauli ad Titum exponens. *Ante Mundi Tempora Æternitatem quamdam Sæculorum fuisse credendum est, quibus semper cum Filio & SpirituSancto fuerit Pater; &, ut ita dicam, unum Tempus Dei est omnis Æternitas: immo innumerabilia Tempora sunt, cùm infinitus sit ipse, qui ante Tempora omne Tempus excedit*. Sic possumus imaginari Æternitatem, sed debemus ipsammet imaginationem corrigere, dicendo innumerabilia hæc sæcula, quæ imaginamur, esse unicum simplicissimum *nunc*, cui identificantur universa.

CCXCI.
Quid sit æternitas ad mentẽ D. Hieronymi?

An tota sit unũ simplicissimũ *nunc*?

Tempus Imaginarium debere à Reali necessariò distingui, cognovit, licèt Gentilis Cicero, nam *libr. 1. de Nat. Deor.* sic scribit. *Fuit quædam ab infinito Tempore Æternitas* (Imaginaria) *quam nulla circumscriptio Temporum metiebatur: spatio tamen qualis ea fuerit, intelligi non potest; quia, ne in cogitationem quidem cadit, quod fuerit Tempus* (reale) *aliquod, cùm nullum* (reale) *Tempus esset*. A Cicerone igitur docti, ante Mundum non fuisse ullum Tempus verum, & reale supponamus. Et supponamus

Quale fuerit antè mundum Tempus secũdum Ciceronis conceptum?

An existentia distinguatur à tempore?

Quartò, *Existentia & Tempus in rebus Corporeis aut sunt idem; ut multi existimant: aut Loc illam supponis*. De primâ hujus Dicti parte, sunt tres Sententiæ, quas *Dissertat. I. Art. VII. in expositione Modi* fere *in initio* exposuimus. Et illa, quæ hîc supponitur, persuadetur clarissimè, dicũtur .n. existere per annũ, quæ per annum durant: & non amplius existere dicuntur, quando eorum finem habet Duratio. Et posterior ejusdem Dicti pars, etiam suadetur: quia ut ex ipsis constat terminis, temporaneam durationem non habent, quæ non existunt.

Quintò, *Intelligentem & rem intellectam non debere necessariò coëxistere*. Et suadetur clarissimè, Quia Adamum Ego nunc, & non ejus imaginem intelligo; & tamen Adamus jam à millenis annis obiit. Præterea, Ego futuram Eclipsim intelligo, quæ tamen non est in instanti, in quo Ego sum, qui illam intelligo.

Intelligens & res intellecta non debent necessariò coexistere.

His præmissis, proderit, ante quàm Henrici & Scoti verba examinemus, præbere veram legitimamque Quæstionis Decisionem.

Et Primùm venio ad Quæstionis Titulum, & interrogo, An illa bene proponatur, nam his verbis, aut aliis similibus, Scholastici utuntur: nimirùm, *An Creatura in quantum est fundamentum Relationis æternæ ad Deum ut cognoscentem, habeat verè & ab æterno aliquod esse essentiæ, ex eo quòd sit sub tali respectu?* Et Ego peto ab Henrico & Scoto, quid significant illa verba *est fundamentum*; nam, si est fundamentum, est. Et, si ab æterno est relationis fundamentum, ab æterno est. Similia verba sunt *Creatura à Deo est cognita, à Deo est producibilis: à Deo est producenda*; in quibus omnibus, quid illud *est* significet, semper inquiro. Ergo, si Henricus & Scotus dixissent ſat, nemo haberet, quid contrà objiceret. Non enim aliquid absurdi reperitur, in Consequentiis istis, *Creatura* ſat *fundamentum relationis, Ergo creatura* ſat. *Creatura à Deo* ſat *cognita. Ergo* ſat. *A Deo* ſat *producibilis, Ergo* ſat. &c. Omnes enim asserere debemus ejusmodi Creaturam ſare (hoc est *habere esse quiditativum*)

Quæstio ab Henrico & Scoto malè proponitur.

Tota difficultas nascitur ex æquivocatione & significatione verbi, *Sum, es, est*.

N. B. Si dicamus Creaturas possibiles non ſere, (*non habere esse existentiale*) *sed* ſare (*habere esse quiditativum*) *corrigitur æquivocatio*.

Ergo Quæstio in Dialecto Scholasticâ debet proponi sic. *An Creatura in quantum* ſat *fundamentum Relationis Æternæ ad Deum cognoscentem, habeat verè, & ab æterno aliquod* ſare, *ex eo quòd sit sub tali respectu?* Et, ut illi respondeam, sequentes Conclusiones propono. Sit

Reponitur Quæstio in dialecto Scholastica.

Prima. *Creaturæ antequam à Deo intelliganiur, non* ſant. Patet; quia, cùm ſare non habeant à se ipsis, debent habere à Deo. Et hîc obiter nota, illud *antequam* prioritatem Logicam (quæ *prioritas rationis ratiocinantis* potest dici) in hac Conclusione figuare: quam ob rem illa poterit per hæc verba rescribi. *Antequam intelligatur Deus possibiles creaturas in se ipsis cognoscens, adeoque illas* Samens, *à nobis ipsa, neque quoad quæstionem, An sint? neque quoad quæstionem* Quid sint? *possunt intelligi*. Patet: quia illud esse quiditativum quod habent, recipiunt ab intellectione Divinâ: unde fit Conclusio

Creaturæ à semetipsis non habent ſare.

De Logica, quæ Consequentiæ, aut rationis ratiocinatæ dicitur, Prioritate.

Secunda. *Intelligendo illas Deus, præstat ut Creaturæ habeant,* ſare: *sicut & volendo (hoc est, per voluntatem liberam applicando suam intellectionem) præstat, ut habeant* ſere. Sed de hoc uberiùs in Dissertatione Theologicâ.

Sare quod habent, recipiũt ab intellectione divina.

CCXCII.

Terminus ab æterno est expositus æquivocationi.

Tertia. *Quando quæritur, An ab æterno fint res cognitæ à Deo, laborat æquivocationibus Interrogatio.* Pater: nam illud *ab æterno*, vel afficit Deum cognoscentem, vel Creaturas cognitas. Si primum, corrigendus est modus loquendi, meliùs enim *æternaliter*, quàm *ab æterno* diceretur: nam *ab æterno* videtur successionem temporis significare, & tamen in Deo nulla reperitur successio. Si secundum dicatur (hoc est, illud *ab æterno*, afficere creaturas cognitas) ex diversis hoc Assertum capitibus continet implicantiam: quo enim modo in Creaturâ esse potuit Duratio, antequam ullam Deus Durationem produxerit & quomodò in Creaturâ **Sante**, (hoc est, *habente quiditativa prædicata tantummodò*) siquidem **Sere** (*esse existentiale*) non habet, Durationem non habere supponitur, non potest intelligi ab æterno Duratio? Huc conducunt verba Ciceronis, quæ superiùs citavi, & poterunt utiliter relegi.

Quæ differentia videtur intercedere inter ab æterno & æternaliter?

Creaturæ Santes non intelliguntur durare: sed esse ab omni duratione præcisæ.

Potest relatio secundùm esse in esse æterna, & secundùm esse ad omni duratione destitui.

Quarta. *Quando Deus cognoscit lapidem, verbi gratiâ, quem vult creare in instanti C, & adnihilare in instanti K; sic de cognitione, & volitione Divinâ, sic de Lapide à Deo intellecto, volito, & creato statuere debemus.*

De operatione Dei ad extra.

Deus, Primò, Simplici suâ Intelligentiâ illum cognoscens, fecit ut **Saret**, & possibilis esset. Creaturæ possibiles omni tempore carent. Ergo illa intellectio Divina, secundum *esse in* est æternaliter: & secundum *esse ad* Lapidem omni existentiâ, & duratione carentem attingit.

An ad Intellectum, an verò ad Voluntatè pertineat?

De relatione creaturæ ad Deum.

Quomodo in ipsa esse in & esse ad debeat considerari?

Deus Secundò actu Divinæ Voluntatis volt illum lapidem producere in instanti C, annihilare in instanti K: ergo conservare à C ad K. Ergo illa Divina volitio (sive sit conditio prærequisita, ut Simplex Intelligentia operetur; quod tenet Angelicus Doctor: sive sit ipsamet operatio creativa, quod Scotus affirmare videtur) secundum *esse in* fuit æternaliter: secundum *esse ad* nullum instans attingit ante C, nec ullum post K. Ergo in Lapide intelligenda erit correlatio, quæ insit Creaturæ, & Creatorem respiciat. Porrò lapis creatus **Sunt** in suo ipso tempore, nempe à C ad K (non ergo antequam produceretur, nec postquam erit adnihilatus) erit Deo præsens in hoc *nunc* æternitatis. Habebit enim Relationem Coëxistentiæ, quæ secundum *esse in* duret tempore determinato: nempe à C in K tantummodò: non se per anteriora, aut posteriora tempora extendens: cæterùm secundum *esse ad* respiciet existentiam Dei, quæ est unicum indivisibile *nunc*, quod tamen est æternum (aut æternitas veriùs) sicut principio ita etiam fine carens.

De Scientiâ Visionis.

Quomodo sit æterna, & ad temporalia terminetur?

Et tandem Tertiò Deus Scientiâ Visionis, quæ est post ipsum decretum, intelligit rem volitam (nempe, Creaturam, imperio Divinæ suæ Voluntatis obedientem, & **Sentem** (hoc est ab instanti C in K existentem:) & hæc intellectio similiter secundum *esse in* est æterna, & secundum *esse ad* ad illa pauca instantia (à C ad K) terminatur.

Ioannes de S. Thoma laudatus.

Intellectionem, & Volitionem Divinam esse relativas, & secundum *esse in* æternas, & secundum *esse ad* tempus finitum, & determinatum respicere, communis est bonorum Theologorum Sententia. Multos possem adlegare Doctores; sed sufficiat unum, qui instar omnium esse possit, producere; nempè Joannem de Sancto Thomâ, cujus, adhuc puer, Compluti, pietatem suam, & eruditionem veneratus. Ipse enim *in 1. part. tract. de opere sex dier. quæst. 72. num. 2.* sic scribit. [Dicimus Deum fecisse omnia dicto suo, & actione instantaneâ, & indivisibili omninò, & æternâ ex parte Dei (vel ut ego loquebar *secundum esse in*) sed successivâ, & temporali (nempe, *secundum esse ad*) ex parte rerum factarum, magis, vel minùs brevi tempore, aut aliquando etiam in instanti in eodem die, prout Sapientia Divina disponebat. Dictum enim Divinum, quod ex se (*secundum esse in*) est instantaneum, non ponebat res à se factas in instanti: sed (*secundum esse ad*) procedebat ab illo dicto pro tempore juxtà mensuram Divinæ Sapientiæ, &c.]

CCXCIII.

Semel Veritate prospectâ, quæ Henrici fuerit, & quæ sit Scoti & Scotistarum sententia, videamus.

QuidHenricus senserit, prout à Poncio intelligitur?

Pater Joannes Pontius verba Scoti dilucidans, Henrici mentem sic exponit. [Sententia Henrici est, quòd Creaturæ ab æterno habent esse reale, prout talis res dicitur habere omnis res, quæ distinguitur à figmentis, quæ possunt dici *res*, quatenus *res* derivatur à *reor, reris*; ita ut omne illud dicatur *res*, quòd quis possit concipere, seu reri] Henrici ergo sententia Creaturæ antequam producantur, non **Sent** (existunt) sed **Sant** (sua habent prædicata essentialia. An illa ab æterno? In hoc allucinatus fuit Henricus: dicimus enim prædicata essentialia ab omni existentiâ præscindere, & quod non est (existit) non potest esse (existere) ab æterno. Subjungit idem Pontius sub Commentarii hujus finem. [Henricus non existimavit Creaturas habere *esse essentiæ actualis* (& per *esse actualis essentiæ* vocabulum **Sere**: hoc est, *existentiam* intelligit.) ab æterno; hoc enim esset contra Fidem. Dicit in tempore accedere ad Creaturas existentiam, ita ut *esse* Creaturæ existentis) sit compositum ab essentiâ, quam habent ab æterno, & existentiâ communicatâ in tempore.] Lapis igitur quando de facto existit, **Sat**, & **Set**, hoc est, essentiam, & existentiam habet. Et idem Pontius in sequenti Commentario adhuc ait. [Cùm Henricus non velit Creaturas existere realiter ab æterno sic, ut possint aliquid efficere, & explicet suum *esse reale essentiæ* quòd concedit creaturis non esse aliud, quàm (**Sare**) *esse possibile*, & contradistinctum contra (**Saint**) *Ens chimaericum* impossibile: &, cùm tam Scotus, quàm omnes debeant hujusmodi *esse* concedere creaturis, quomodocumque demum explicabitur, videri posset, non habere ipsum quoad hoc aliam quæstionem cum aliis, quàm de nomine. Certè ego aliam non video: optarem autem, ut qui intelligit, aliam esse difficultatem, illam realiter explicaret; & non tam attenderet ad vocem illam *esse reale essentiæ*, quàm ad (**Sare**) significatum ejus, secundum quod possit esse controversia aliqua realis.] Dicit Pontius omnes asserere, & dicere, *Creaturas possibiles esse, & fuisse ab æterno possibiles*. Fateor: omnes loquuntur sic: & ideò benè probat non debere quæstionem de hoc aliquam specialem contra Henricum mo-

Nominis Res exponitur Etymologia.

Creatura existens simul **Sat** & **Set**

An controversia inter Henricum & Scotum sit de mero nomine?

Omnes loquntur eodem modo, sed non omnes bene.

Autores sæpe loquuntur positivè, & dicantur erravisse, debent exponi negativè.

moveri. At non probavit communem modum loquendi esse bonum, nam est affirmativus, & verificatur negativè; quoniam hæc Propositio *Mundus ab æterno habuit, quòd sit possibilis*, æquivalet huic, *Non potest ab æterno hucusque designari aliquod instans, in quo verificari possit, quod Mundus impossibilis sit*. Et tandem Pontius, ut ostendat, non valere hunc Discursum, *Deus ab æterno est cognoscens lapidem: ergo lapis ab æterno est cognitus. Ergo ab æterno habet esse objectivum*, subjungit [Verum quidem est, ut advertit Doctor inferiùs, non magis sequi quod esse essentiæ reale sit ab æterno ex eo, quòd cognoscatur ab æterno à Deo, quàm quòd esse existentiæ sit reale similiter ab æterno; quia Deus non magis intelligit *esse essentiæ* lapidis ab æterno, quàm esse existentiæ ipsius. Itaque, quia hæc est mea Opinio, & rationes Scoti ad intentum ipsius sunt satis claræ, nolo in iis proponendis immorari. &c.] Sic Pontius.

Ex eo quòd Deus cognoscat creaturas possibiles fuisse ab æterno, non sequitur illas habuisse aliquam æternitatem.

Scoti Opinio ab Autore Scholii proponitur his verbis. [Conclusio Scoti est, *Nullum esse reale dandum ab æterno*. &c.] Est mihi certa & indubitata: quia Creatura sens existens, non est ab æterno: & Creatura sans quæ dicit sua prædicata essentialia ab omni duratione est præcisa. Ut autem suam Conclusionem probet, præter alias hanc proponit rationem. [Nos intelligimus aliqua, quæ nullum esse reale essentiæ, vel existentiæ habent. Ergo magis Deus.] Ita etiam hanc Difficultatem decidit *in 1. dist. 3. qu. 4. num. 18. & distin. 39. & in 2. dist. 1. qu. 1. & dist. 3. qu. 1.*

Exponitur vera doctrina.

CCXCIV.

PErgamus ulteriùs, rationesque quæ à Scoto hinc indè adducebantur recognoscamus.

Prima Henrici (quæ num. 285. à nobis posita) discrimen inter sare & sere; (hoc est, inter *habere essentiam*, & *habere existentiam*) benè edisserit: eumque ab omni malâ suspicione liberat; non enim de existentiâ, sed tantùm de essentiâ rerum disputat. Fallitur autem, & allucinatur, quando scribit *in quantum habet relationem æternam*; quoniam, si epithetum *æternam* deleas, cætera manere omnia possunt; quoniam ingeniosè decurrunt. Porrò lapidem fuisse ab æterno, aut in æternum fore, sicut fuisse heri, aut cras esse futurum, existentiam, durationemque eum habere supponunt, & ad Prædicamentum *Quando* spectat: *Quando* autem Durationis exhibet differentias: Duratio autem, ut jam pluries admonui, (identicè, aut realiter) existentiam concernit.

Sine existentia nulla potest intelligi duratio, ergo in creaturis possibilibus nulla intelligetur duratio, quia nulla intelligitur existentia.

Secunda Henrici Ratio supponit Primò Creaturas possibiles (santes) bifariam posse considerari: in Deo, & in seipsis: in Deo sunt Deus: in seipsis distinguuntur à Deo.

Creaturæ possibiles considerantur in Deo, & in se ipsis.

Prætereà Relationem in Logicam & Metaphysicam Henricus dividit; & *Logica* nomine intelligit Relationem rationis, Prædicamentalemque, & Realem *Metaphysicam* nominat. Ratio nominum est, quod de secundis Intentionibus, quæ rationis Relationes sunt, disputet Logica; & decem Prædicamentorum (inter quæ notissimum est Prædicamentum Relationis) sub uno supremo Ente consideratio pertinet ad Metaphysicam.

De Relatione logica & Metaphysica. Quomodo distinguantur?

Hinc docet Henricus inter Creaturas possibiles (santes) in Deo cognitas intercedere Distinctionem, & Relationem Logicam, non Metaphysicam, cæterùm inter Creaturas possibiles (santes) consideratas in seipsis, & Deum (tunc enim non sunt Deus, sed finitæ quædam Infiniti Numinis imagines, & participationes) intercedere Distinctionem, & Relationem non jam rationis, fictam-ve, sed veram, & Metaphysicam: quam si in creaturâ colloces, ut Deum ipsa respiciat, & eam *Prædicamentalem* voces, cum Novitiis Philosophis, qui coëxistentiam extremorum requirunt, sed non cum Henrico consentientem habebo.

An Relationes quæ inter essentias concipiuntur, sint veræ, an potiùs rationis & fictæ?

An Prædicamentalis Relatio sit inter extrema coexistentia?

CCXCV.

Hæc omnia supponit Henricus, & benè. At posteà allucinatur, propter Axioma Philosophicum, cui plus, quàm par erat confidit. Illud est, *Relativa sunt simul, tempore, naturâ, & cognitione*. Quod, si utrumque extremum duret tempore, & neutra Relatio intentionalis sit, verificatur. Quoniam, si dealbetur Romæ paries, eodem omninò instanti erit similis parieti albo, qui Pragæ prostat. At, quando utrumque extremum caret tempore, ut in hac Propositione, *Risibilitas est* (sat) *proprietas Rationalitatis*. [Pone D. Thomæ sententiam, quæ realiter illas distinguit.] Est enim inter Essentiam, & Proprietatem respectus; nec tamen ideò illæ sunt simul (in eodem instanti) quoniam non existunt, nec temporaneâ duratione afficiuntur.

An illud axioma, *Relativa sunt simul tempore, natura & cognitione*, sit universim verum?

An Extrema relationum, quæ inter essentias intelliguntur, coexistant?

Quando ego in instanti A cognosco alium Mundum possibilem, ego, qui illum cognosco, sum, & existo in instanti A, at Mundus, qui cognoscitur, non existit in instanti A, quia non set, sed sat; & ipsum sare ab omnibus temporis differentiis præsentis, præteriti, & futuri præciditur. Hinc ad argumentum in formâ.

Quando cognosco rem possibilem ego sum in tempore, res tamen cognita omni tempore caret.

Ab æterno Deus cognovit alium Mundum possibilem.

Ergo alius Mundus possibilis ab æterno fuit in cognitione Divinâ.

Antecedens concedo; nempe, illud *ab æterno* intelligendo Theologicè, ita ut idem sit ac *æternaliter*, & simultaneam durationem significet, omnemque realem successionem excludat.

Qualis sit Dei æternitas?

Dico ad Consequens. Vel in ipso illa vox *ab æterno* eo accipitur sensu, quo in Antecedenti: & tunc peccatur contra Philosophiam, quia repugnat, ut Creaturæ æternitas simultanea conveniat. Vel illa eadem vox *ab æterno*, aliter ibi accipitur, & aliter in Antecedenti; & tunc peccatur contra Logicam: constat enim hoc argumentum quatuor terminis, & ideò in eo nil omninò concluditur.

An contra Logicam peccet argumentum Henrici?

Ergo, quia Deus, qui cognoscit, æternus est: & alius Mundus, qui cognoscitur, omni existentiâ, & duratione destituitur: ajo, illud Enthymema allucinationi, & errori occasionem præbere, & postulare, ut transferatur ad Metaphysicam nostram dialectum. Ipsum igitur rescribo sic,

Explicatur æternitas secundùm circumstantiam simultatis quã habet.

Deus, qui syt *(est æternaliter) cognoscens alium Mundum, qui* sat, *est (carens omni existentiâ est) possibilis.*

Ergo Mundus, qui sat *(carens omni existentiâ est) possibilis, cognoscitur à Deo, qui* syt *(æternaliter est) cognoscens.*

Philosophorũ propositiones, quæ essentiam & existentiam concernunt, & agunt de Deo & Creaturis, nunquam intelligentur be:

Nec videri mirum alicui debet, à me tempo-

ne nisi in nostram dialectā transferantur.

poraneam omnem actualem durationem Possibili Mundo negari: siquidem negatur à Theologis Angel[illegible]s existentibus. Joannes de S.Thomâ *in tr. de oper. sex dier. num.* 5. [Considerandum est duplex esse genus Creaturæ: alterum extra omne tempus, & motum sicut Angeli: alterum conjunctum tempori & motui. &c.]

CCXCVI.
Sententia Magistri proponitur & admittitur.

VIDEAMUS modò Sententiam alteram, quæ est Magistri. *Nulla creatura antequam crearetur habuit aliquod ab æterno esse, quod esset verum reale, & actuale*. Sententiam hanc ponit Scotus ut contrariam Henrico: at Henricus, ut paulò antè cum P. Joanne Pontio dixi, semper existentiam Creaturis ab æterno negavit, & de essentiæ tantùm exercitio disserui[illegible]. Porrò Magistri veram esse sententiam, verba Augustini, ibi producta, evincunt. *Erant*, ait, *in Dei scientiâ, non existentia in sui naturâ.* Ubi, ut vides, Augustinus naturam, seu essentiam, ab existentiâ distinguit. Sanè verba Hipponensis Episcopi benè exponit Scotus; at, quia ego Novæ Dialecto insistens, omnia clariùs expedio, quo Deus Electos modo intelligat, paucis edissero.

De D. Bernardo Non est ingressus Purgatorium, sed immediate transivit ad Cælum

Ait Ricciolius in Chron. *Bernardus Abbas Clara-vallis, Burgundus, &c. migravit rectà in Cælum anno* 1153. *completis annis* 63. *ingressusque* 64. *die* 20. *Augusti*. Erat ergo Bernardus, ut loquar cum Divino Doctore in Dei scientiâ, non in existentiâ, seu in sui naturâ. Modo sequens enthymema considera.

Ita debet Oratio Activa in Passivam converti, ut in utraque solum Deum æternitas, & solum creaturam Tēpus afficiat.

Deus **syne** (*existens æternaliter*) *in hoc* nunc *æternitatis, cognoscit diem* 2[illegible]. *Aug.* 1153. *& in eo D. Bernardum* **sentent** (*existentem*) *transeuntemque feliciter ex hac vitâ ad æternam.*

Ergo dies 20. *Aug.* 1153. *& in eo D. Bernardus* **sene** (*existens*) *transiensque feliciter ex hac vitâ ad æternam, cognoscitur à Deo,* **synte** (*existente æternaliter*) *in hoc* nunc *æternitatis.*

Perpendatur bene hoc exemplum, nam intelligens & res intellecta non debent necessariò coexistere.

Considera illud *æternaliter*, & illud 20. *Aug.* 1153. Et, ne toto Cælo durationes confundas, Æternitas Dei duratio propria est: & non potest convenire creaturis. Ergo licèt, Deus, qui cognoscit, sit æternaliter, non ideo e[illegible], aut esse potest, æternaliter Bernardus, qui cognoscitur. Temporanea duratio, quæ finita & successiva est, & formaliter Bernardum afficit, formaliter non est in Deo. Ergo nec res intellecta durat duratione Mentis intelligentis: nec rei intellectæ duratione Mens intelligens.

CCXCVII.
De Tertiæ Sententiæ argumentis.

SUperest, ut Tertiæ Sententiæ argumenta recognoscamus. Illa dissolvit Scotus ex communi doctrinâ: nos eadem brevius, & clariùs nostræ constando diluemus.

Ad Primum, quod erat. *Deus ab æterno cognovit lapidem possibilem. Ergo lapis possibilis ab æterno fuit cognitus. Ergo ab æterno fuit.* Respondeo, hoc argumentum jam fuisse à nobis enervatum.

Inter potentias intentionales & earūdem objecta esse debet proportio

Ad Secundum dico, inter rem cognitam & potentiam cognoscentem proportionem requiri: ita, ut utraque ad eamdem classem [illegible]tet. Et talis est inter visibile, & visivum; audibile, & auditivum; &c. intelligibile, & in[illegible]ctivum. &c. Et hujus proportionis defe[illegible], nec sono [illegible] oculi, nec colores possunt aures percipere. Sed proportio hæc ad probandam Tertiam Sententiam non conducit.

An debeat servari inter extrema Relationum proportio?

Dices, ad rem esse considerationem proportionis: & te argume[illegible]um alio modo reponere. Nempe sic. Servari debet inter cognitionem activam, & passivam durationis proportio: nam si Petrus hodie parietem videt: hodie videtur paries, non autem fuit heri visus, nec cras erit videndus. Similiter ergo de Divina Intellectione idem est statuendum, quoniam est intuitiva, præsentiamque proprii objecti requirit. Ergo, quando Deus lapidem intelligit, lapis intelligitur. At illum Deus ab æterno intellexit. Ergo lapis fuit ab æterno intellectus.

Respondeo hoc argumentum tuâ industriâ eò devectum esse, ut cum primo coincideret: adeòque solutum jam fuisse superiùs, ubi primum.

Posita nova dialecto tollitur æquivocatio.

Ad Tertium respondeo, illud laborare quatuor terminorum sophismate: nam **sare** cum **sere** (hoc est, esse quiditativum, seu possibile cum esse existentiali) manifestè confundit: Quoniam, si legatur attentè, benè probat, quòd *Omne Ens sit possibile*, non autem quòd *Omne ens sit*. Non enim est bona Consequentia, *Alius Mundus est possibilis. Ergo alius Mundus est.* Nam illud *est*, in Antecedenti est **sat** (*habet esse quiditativum possibile*) & in Consequenti est **set** (*habet esse existentiæ.*)

CCXCVIII.
An in *Non esse* dentur magis, & minus?

Ad Confirmationem dico me reperire in ipsomet *Non-esse*, sive in *Nihilo* gradus; hoc est, magis & minus: magis enim est Nihilum, quod simul essentiâ & existentiâ caret, qualis est chimæra; quàm, quod habet essentiam, & sola existentiâ destituitur, qualis est alius Mundus: non enim *est* (**set**, existit) sed tamen **sat**, seu *est possibilis*. Et veniendo ad illam Consequentiam, *Ergo possibile non est omninò Nihil, sed aliquod Ens*, undecumque deducatur, illam distinguo, si Possibile *esse*, hoc est **sare**, essentiam habere dicatur, concedo, si autem dicatur *esse*, hoc est, **sere**, habere essentiam existentem, nego.

Chimæra est omnino nihil. At Creatura possibilis non est omninò nihil.

In Quarto argumento duplicem S. Augustini autoritatem reperio. Prima non urget; nam in ipsâ illud *est*, non jam **sere** (*habere existentiam*) sed **sare** (*essentiam habere*) significat. Et hoc consonat nostræ Resolutioni. Et hîc obiter nota, per capacitatem Formæ hoc in loco Augustinum intelligere Materiam primam: sic enim eum Scotus hoc ipsum argumentum diluens interpretatur. Materia igitur prima ad Augustini mentem considerata, ut **saina**, ut à Formâ distinguitur, & est pura potentia, dicit prædicata essentialia, & est non nullum bonum.

Verùm materia ad mentem Augustini ex se habeat essentiam & bonitatem?

Confirmat etiam nostram Resolutionem altera ejusdem Divini Doctoris autoritas, quæ ibidem ponitur. Quoniam, qui scribit literas. &c. Hoc exemplum protulit Augustinus; sed nos ut clariùs percipiatur à nobis stare argumentum, aliud exemplum proponamus. Attende. Pictor, quando imaginat Cæsarem, eamdem prorsus figuram, quam manu delineat, mente concipit; non aliam. Ergo utraque (mens, & manus) ad Imaginem illam concurrit. Mens ad figuræ essentiam; quod talis, & non talis sit; manus ad existentiam; non enim imago illa existeret, nisi manus

Exemplum ab Augustino propositum exemplo altero dilucidatur.

Proponitur exemplum in artefacto, quomodo ad ejus essentiam & existentiam mens & manus cócurrant.

nus faceret, quod mens præſcriberet. Ergo imaginis eſse (ſare) hoc eſt, *eſſe talem*, à mente provenit: ipſius autem ſere, hoc eſt, *exiſtere*, à manùs motu & dexteritate procedit.

Exemplum ab Scoto poſitum rejicitur & impugnatur.

Et huc juvat verba Scoti ponere, & examinare; inquit enim. *Si Cæſar eſset adnihilatus, & tamen eſset ſtatua Cæſaris, Cæſar eſset repræſentatus per Statuam: illud eſse repræſentativum eſt alterius rationis ab omni eſse ſimpliciter, ſive eſsentiæ, ſive exiſtentiæ. Nec eſt eſse diminutum Cæſaris, quaſi aliquid Cæſaris habeat hoc eſse, & aliquid non, ſicut Æthiops eſt diminutè albus, quia aliquid ejus, ſed totius Cæſaris.* Hic autem ego duo reperio animadverſione digniſſima;

An Eſſentiæ poſſint adnihilari?

alterum, eſſentiam Cæſaris non poſse adnihilari; Cæſar enim, ſi adnihilaretur, non ſeret, non exiſteret: at ſaret, haberet ſua prædicata eſsentialia, videlicet, Animalitatem, Rationalitatem, & Hæcceitatem. Alterum, Statuam illam non repræſentare eſsentiam Cæſaris, ſed corporis Cæſarei figuram, & hanc non poſse adnihilari; quod probatur clariſſimè.

Statua non repræſentat quiditatem.

Nam, ſi Cæſar habuiſset figuram ſphæricam, ex. gr. & tamen aut ſtatua Cæſaris, aut etiam ipſemet Cæſar divinitùs adnihilaretur, adhuc maneret Figura Sphærica quoad eſsentiam, quam poſsent Geometræ contemplari, & metiri. Ergo Figuræ quoad eſsentiam non ſunt adnihilabiles. Exemplum ergo illud, quod Scotus proponit, eſt omninò impoſſibile.

Figurarum eſſentiæ, quas contemplantur Geometræ nequeunt annihilari.

Annihilato Cæſare quoad figuram, omnes illius picturæ & ſtatuæ annihilantur.

Sed petis, ut exercitii & eruditionis gratiâ, concedatur Deum adnihilaviſse Cæſaris figuram quoad eſſentiam. Concedo. At dico, in caſu ſtatuam Cæſaris quoad figuram, eodem momento fore ſimiliter adnihilandam. Et hoc demonſtrabo clariſſimè. Nam, ſi eſſentiam Trianguli adnihilaret Deus, nullus maneret in orbe terrarum Triangulus: Ergo, ſi eſsentiam illius figuræ, quam habuit Cæſar, adnihilaret Deus, nullum maneret in toto Mundo corpus, quod eam haberet. Ergo nullum, quod eſset Cæſaris ſtatua. Ergo, ſi repugnat, ut in caſu detur ſtatua Cæſaris, fruſtrà quæritur, quale ſit, aut non ſit, eſse repræſentativum, quod non habet.

CCIC.

An Avicenna ab Henrico, aut contra Henricum ſit?

Sed neque pro Henrico, ſed pro nobis militat Avicenna: cujus ſententiam neſcio, an ſatis benè, aut ſaltem ſatis clarè intelligat, & exponat Scotus; inquit enim: *Avicenna loquitur de fluxu Formarum à Deo, in quantum intellectæ ſunt, & de fluxu omnis entis quod eſt; hoc eſt, res, in vero eſſe, & concedo, quòd ſicut aliud eſt eſſe intellecti in quantum intellectum, ab eſſe vero, quod eſt eſſentiarum extra animam; ita eſt fluxus iſte, & ille, alius, & alius. Utroque fluxu fluit Res à Deo; non ſic in nobis, quia res præexiſtunt extra animam, vel in ſe, vel in causâ, ad hoc ut moveant intellectum noſtrum ad actum intelligendi. Non autem dicit Avicenna iſtum fluxum in eſſe intellecto eſſe fluxum in eſſe quiditativo, quia eſſe intellectum eſt eſſe diſtinctum contra totum eſſe reale, tam quiditativum, quàm exiſtentiæ.*

Aliter res fluunt à Deo, aliter ab hominibus.

Tu breviùs rem expedi, & dic, ad Avicennæ mentem duas res eſſe in creaturâ, eſſentiam, exiſtentiamque, utramque realem, & utramque dependentem à Deo: illam à Deo intelligente, & hanc à Deo intelligente, & volente. Et adde, eſſe veriſſimam Avicennæ ſententiam, quia in hoc diſtinguitur à noſtro Intellectus Divinus, quòd noſter illa, quæ jam ante erant poſſibilia, meditetur, Deus autem contrà intelligendo, ut omnes res ſint poſſibiles faciat.

Intellectus humani & divini differentia: Deus intelligendo cauſat ſuum objectũ: illud tamen, quod præceſſerat, homines ſpeculamur.

Quomodo ex Sare & Sere fiat Compoſitio?

Denique Quintum argumentum, ſi abſit æquivocatio, noſtram Concluſionem dilucidat, quoniam ipſa eſſentia intellecta, ut Sans (hoc eſt, ut habens eſſe eſſentiæ) adhuc eſt in potentiâ ad Sere (hoc eſt, ad eſſe exiſtentiæ) & hoc recipit ab Efficiente, in quantum efficiens eſt. Et tunc fit compoſitio ex Sare, & Sere, hoc eſt, ex eſſentiâ, & exiſtentiâ, & tanquam ex eâdem potentiâ, & actu.

CCC.

Controverſia, quæ nuper (art. præced.) inter Henricum & Scotum agebatur, ab Albertino & Lalemandetio reſumitur

ARTICULUS V.

Iterum quæritur, *Utrùm Creaturæ Poſſibiles habeant aliquod* Eſſe quiditativum *ab æterno*?

Diſcutiuntur, & perpenduntur Rationes, de quarum efficaciâ, & ſolutione Albertinus, & Lalemandetius diſceptant.

Defectu vocabulorum ipſamet Quæſtio malè ab Albertino proponitur.

QUOD Creaturæ Poſſibiles in ſe ipſis, & prout diſtinguuntur ab Eſſentiâ Divinâ habeant proprias eſſentias, Albertinus aſſerit, & propugnat. Interim malè loquitur, exponit enim examini hanc Propoſitionem *Creaturæ Poſſibiles habent actuale eſſe eſſentiæ ab æterno*: cùm omittere illud *actuale*, & illud *ab æterno* deberet, & dicere, *Creaturæ Poſſibiles* Sant (*hoc eſt, habent ſuas eſſentias*.) Et hìc obiter nota Sant carere omni tempore, & ita intelligi debere illud *habent*, ut nullum determinatum, aut indeterminatum in ſuo conceptu includat tempus. Et hìc obiter moneo, me ex Concluſione Albertini abſtuliſſe illud *actu*, ut nullam errori, aut æquivocationi occaſionem relinquerem; nam, ſi actum eſſendi quiditativè ab actu eſſendi exiſtentialiter diſtinguamus,

Non habemus cõvenientia vocabula, ut ſine tempore loquamur, nam illud habent, debet carere tempore.

An, & quo Creaturæ possibiles sensu, habeant actu?

mus, posset Albertinus liberè dicere, *Creatura Possibiles habens esse essentiæ (hoc est, esse quiditativum) quod tametsi in existendi genere sit potentiale tantum, in suo genere (nempè, in genere* Sandi) *actuale est*.

Inter Thomistas, Albertinū, Lalemandetiū, & Caramuelē dissertatio.

Pergit posteà Albertinus, & ut clariùs innotescat veritas suæ Resolutionis, solvit omnia argumenta, quæ à Thomistis, & aliis Adversariis objecta. Sed eorum Solutiones ab Albertino traditas Lalemandetius recognoscit, & manere illa in antiquò vigore, & non benè fuisse dissoluta contendit. Et tandem supervenimus nos, qui de Argumento concinnato à Thomistis, de solutione ab Albertino exhibitâ & de Instantiâ vel Replicâ à Lalemandetio adjectâ, Judicium & Censuram feremus, Erat ergo Argumentum

Differentiam inter Creationem & Generationem.

Primum. Si Mundus v. gr. haberet esse actuale ab æterno, non posset dici creatus in tempore. Sed de fide est, quòd sit creatus in tempore, Ergo nullum esse actuale habuit ab æterno. Probatur Major: Creatio est ex nihilo, idest, nihil omninò supponit. Quod autem habet esse actuale, non est nihil, sed aliquid supponit. Ergo ille transitus ab esse actuali essentiæ ad esse actuale existentiæ non potest dici Creatio.

Quomodo illud *ex nihilo* in definitione creationis intelligendum sit?

Respondet Albertinus sufficere ad Creationem nihilum existentiæ. Sed hæc responsio judicio Lalemandetii nulla est: Primò, quia sic omne generans diceretur creare; quia generans totam producit existentiam. Secundò, quia Creatio in hoc differt à generatione, quòd generatio præsupponat aliquid prævium, Creatio verò nihil omninò actuale supponat, sed sit simpliciter à non ente actuali, ad ens actuale.

Mihi autem ut sub initium monui, ipsamet Propositio, quorumcumque illa sit, quam Thomistæ impugnandam adsumunt, falsa videtur, & coalescens ex terminis incongruè positis Illa est, *Hic Mundus ab æterno habuit esse actuale*. Et tamen Mundus ab æterno non fuit. Ergo ab æterno nihil habuit: quod enim non est, & non existit nihil habere potest. Præterea τὸ *esse actuale* existentiam importare videtur. Ergo, siquidem vocabulorum defectu, debemus, velimus, nolimus, malè loqui, corrigendus est intellectus, monendusque ut illud *habens*, ab omni prorsus tempore, determinato, & indeterminato, præscindat.

An in Creatione fiant prædicata essentialia?

An Mundus esse potuerit ab æterno?

An in Creatione necessariò fiat transitus à privatione Existentiæ ad positionem Existentiæ?

Ut autem existimo, Creationem bene exponit Albertinus, nam per Creationem non fiunt prædicata essentialia, sed fit ut illa habeant existentiam tantummodò: Immò nec requiritur, ut à Non-existentia ad existentiam fiat transitus; multi enim & valde docti Theologi, asserunt potuisse Deum Mundum creare ab æterno, & quidem tunc; videlicet, si Mundus fuisset ab æterno creatus, nunquam existentia caruisset Ergo Creationis quiditativa ratio postulat, ut res ex nihilo subjecti fiat. Et consonat hæc doctrina B. Anselmo, qui *Monol. cap.* 8. scribit. *Dicitur* aliquid esse factum ex nihilo, *cum intelligimus, esse quidem factum, sed non esse aliquid, unde sit factum. Per similem enim significationem dici videtur, cùm homo tristatur sine causâ, dicitur,* contristari ex nihilo, *&c.* Non ergo certa & indubitata sunt, quæ de Creatione, ac si es-

An Essentiæ sint ab æterno? An sint increatæ? An distinguatur à Deo?

se [illegible] non Lalemandetius. Præterea, omnia, quæ hîc dicit & repetit Lalemandetius his, quæ *in Logic. disp.* 9. *partit.* 4. *column.* 92. dixerat, advertantur Ibi enim creaturas possibiles, non jam secundum esse existentiale, sed secundum esse quiditativum fuisse ab æterno, docet: & adnihilatis rebus essentias non adnihilari. Et, quia posteà increatas essentias esse affirmat, laborat, ut ostendat illis non competere Divinitatem. Vide, quæ diximus *Dissertationis* II *Part.* 3. *Artic.* VIII. §. *An Creaturæ possibiles sint ab Æterno?*

CCCI.

An res, quæ existunt possint annihilari?

Secundum. Annihilatio est ad non esse actuale. Sed si essentiæ haberent esse actuale ab æterno, corruptisque existentiis semper remanerent, nihil Deus posset annihilare; quia res illa, quam vellet annihilare, semper remaneret secundùm suum esse actuale essentiæ.

An destructis primis substantiis pereant secundæ?

Respondet Albertinus ad annihilationem sufficere destructionem existentiæ. Sed hæc responsio nō satisfacit Lalemandetio; nam, ut sic corruptio, & annihilatio essent idem: Adde quòd ordinariè dicitur quòd sublatis primis substantiis tolluntur & secundæ, *ex cap. de Substantia*, Ergo destructis primis Substantiis, id est, individuis existentibus, pereunt quo ad suam actualitatem naturæ universales, id est, essentiæ.

Ego autem in Argumenti Minore, nego illud *remanerent*, nam hæc vox existentiam importare videtur: & ideò dico, quòd adnihilatis rebus, non manerent, essent, aut existerent earum essentiæ, sed solummodò Sarent.

Et ad Albertini responsionem veniens, eam bonam & sufficientem esse affirmo, & non benè à Lalemandetio refelli.

Quomodo annihilatio & corruptio differant inter se?

Non enim ex eâ sequitur Corruptionem & Adnihilationem coincidere: nam Corruptio fit in subjecto, & adnihilatio extra subjectum.

Illud quod de Primis & Secundis Substantiis dicitur, non est ad rem. Nam, cùm Secundæ includantur in Primis, sublatis his secundùm existentiam, etiam illæ secundùm existentiam auferentur: & sublatis his secundum essentiam (quod contingerent, si poneremus illas reddi impossibiles) etiam illæ secundùm essentiam auferentur.

An essentiæ rerum sint necessariæ?

Tertium. Si essentiæ ab æterno haberent esse actuale, essent simpliciter necessariæ: Nihil autem habet esse simpliciter necessarium, nisi solus Deus. Non ergo essentiæ ab æterno habent esse actuale.

An aliter sint necessariæ, quā essentia Divina?

Respondet Albertinus, concedendo essentias esse entia necessaria, sed diversa necessitate ab eâ necessitate, qua Deus est ens necessarium; quia Deus est ens necessariò existens, & omninò independens: at creaturæ non sunt existentialiter necessariæ, & secundùm suas essentias sunt dependentes à Deo, saltem in genere causæ exemplaris.

CCCII.

Sed neque hæc solutio, Lalemandetii opinione satisfacit, Nam semper remaneret quòd eâdem necessitate, qua Deus est ens necessarium in genere causæ efficientis, & in genere causæ formalis; ita creatura secundùm essentiam esset necessaria in genere causæ efficientis, & in genere causæ formalis. Sicut

enim,

An essentiæ Creaturæ sit necessaria in genere causæ efficientis?

enim, quia Deus nullam habet causam efficientem, ideò est necessarium in genere causæ efficientis, ita si creatura secundùm esse actuale essentiæ nullam haberet causam efficientem, esset Ens simpliciter necessarium secundùm suam essentiam in genere causæ efficientis, Ergo eâdem necessitate, qua Deus essentialiter est ens necessarium & independens in genere causæ efficientis; simili, inquam, necessitate creatura esset essentialiter necessaria,& indepēdens in genere causę efficientis. Hoc autem esset contra communem Philosophorum doctrinam,devenientium ad unicum solum ens primùm simpliciter necessarium & independens,à quo cætera entia secundùm se tota dependeant.

Deus est simpliciter necessarius in genere causæ cognoscentis.

Ego autem in illâ Conditionali, quæ loco Majoris ponitur Argumento, priorem partem cum tædio & fastidio rejicio; non enim adsumitur ibi sententia, quæ deberet. Nos enim non dicimus *Creaturæ ab æterno habent esse actuale*, sed *Creatura* **Sant** , *hoc est, habens essentias.*) Sed ponamus Propositionem esse hanc, *Creatura ab æterno habent actuales existentias*: & dicam falsam esse & hæreticam, non autem inde inferri posse illas fore necessarias simpliciter. Nam, si Mundus fuisset ab æterno productus, (quòd fuisse possibile probabilis asseverat Opinio) non ideò fuisset aut esset necessarius simpliciter.

Semper quando agitur de Creatura possibili debemus præscindere ab existentia, ergo etiam à tempore, ergo alluditur qui dicat illas fuisse ab æterno.

Deum esse ens necessarium, & Creaturarum essentias esse necessarias; sed aliter omninò necessarias,universi fatemur. Differentiam inter unam & alteram necessitatem, Albertinus bene exponit,& explicat: nam Deus necessariò existit; creaturæ verò contingenter existunt: nisi enim illas creavisset Deus, non existerent.

Creaturarum essentiæ non sunt à se ipsis, sed ab Intellectu Divino **samuntur**, *aut* **santur**.

Et nihil contra Albertinum probant, quæ congerit Lalemandetius; Primò, Quoniam in Logicâ, ut paulò antè notavi essentias increatas, & necessarias esse,Lalemandetius asseruerat. Secundò, Quoniam creaturarum essentiæ non sunt à se ipsis, sed à Deo in genere quasi Causæ efficientis. & cum quo pono illud *quasi*; quia Causa efficiens Aristotelica, quam docemur in Physicâ,ad Existentias terminatur: est tamen illi ipsi aliquomodo similis Intellectus Divinus cùm *Est* (**Samit**) essentias.

QUARTUM. Illud omne quod non est factum à Deo, vel nihil est actuale, vel est ipsemet Deus; At Creaturarum Essentiæ, nec sunt factæ à Deo, nec sunt Deus. Ergo illæ nihil omninò sunt.

Quod neq; est Deus, neq; à Deo est factū, nihil est.

Respondet Albertinus illas non esse à Deo efficienter, non tamen esse Deum ipsum: sufficere autem quòd sint à Deo in genere causæ exemplaris, ut dicantur non esse nihil. Sed contrà instat Lalemandetius. Rerum essentiæ non sunt à Deo in genere Causæ efficientis, Ergo sunt à se in genere causæ efficientis? Ergo est aliquod ens à se actuale præter Deum? & per consequens dabitur aliqua entitas actualis independens à Deo? quod dicere est maximè absurdum, non modò de entitate existentiali, sed de qualibet: Nam enim hoc verum sit de esse essentiæ,hæc propositio est vera, *Aliqua actualis entitas est independens à Deo*, quod dicere & Philosophia, & Sacra Theologia prohibent.

An aliqua res actualis possit esse independens à Deo?

Tu autem dic illud esse, quod essentiæ habent esse objectivum; illudque recepisse à Deo, non in genere Causæ efficientis, non enim est *esse factum*: sed neque in genere Causæ exemplaris; ideæ enim & prototypi nil omninò operantur, nisi concurrat Causa efficiens: sed in genere Principii Intelligentis, nam intelligendo illas Deus, illas *est*; illas **Samit**; illis dat illud esse essentiale, & quidditativum, quod habent.

An exemplaris causa sine concursu efficientis aliquid operetur?

QUINTUM. Si essentiæ non fierent,sed donarentur existentiâ, quando producuntur & creantur, posset gloriari creatura se quoad principaliorem sui partem esse à se; At certè creatura hoc non potest facere, repugnat enim, quòd sit creatura totaliter, & tamen quoad ad principaliorem sui partem sit à se: ut sic enim nō erit nisi partialiter & minùs principaliter creatura.

CCCIII. *An creatura saltem partialiter sit à se?*

Respondet Albertinus non posse Creaturam sic gloriari, quia non est à se in genere causæ exemplaris, neque est à se quoad existentiam in genere causæ efficientis. Sed in surgit contra Lalemandetius, & exclamat. Hæc Responsio non evacuat vim allatæ rationis, semper enim ex eâ sequitur, quòd saltem in aliquo genere causæ gloriaretur creatura se esse à se, & independentem à Deo, & quòd secundùm principaliorem sui partem non esset creata; sed tantùm secundùm quemdam modum, nimirùm existentiam, ideoque secundùm quid: non enim dicitur creatura, quia dependet à Deo in genere causæ exemplaris, sed quia ab eo dependet in genere causæ efficientis. sicut imago elaborata à pictore, non dicitur dependere à pictore in suo esse, quia est similis Ideæ,quam habuit pictor antequam ipsam faceret, sed quia facta est ab ipso pictore: Ita creatura est simpliciter creatura, quia dependet à Deo simpliciter in genere causæ efficientis, hoc est, secundùm se totam; alioquin nequaquam debebit dici creatura simpliciter, sed tantùm secundùm quid, hoc est, secundùm existentiam.

An gloriari Creatura possit, quòd in aliquo genere non dependeat à Deo?

Quid formaliter dicat artefactum? an causam exemplarem tantùm an etiam efficientem respiciat?

Jam Albertinum monui à Deo dependere Creaturarum essentias in genere Causæ **Samentis**, hoc est, quasi efficientis: & hoc semel posito, difflari omnia, quæ Lalemandetius conglomerat.

Quo Essentiæ modo à Deo dependeant?

SEXTUM. Valdensis *libr. 1. doct. fid. cap. 8.* ponit inter errores Wicleff, dicere creaturas ab æterno habere aliquod esse reale distinctum ab esse Dei. Confirmatur: Quia vel hoc esse habent à Deo, vel non: Si non, Ergo est independens & consequenter Deus: Si sic, Ergo datur creatio ab æterno.

CCCIV. *Proponitur error Wiclefi.*

Respondet Albertinus ex Capreolo esse errorem ponere aliquod existens ab æterno independens à Deo: non tamen esse errorem ponere aliquod esse essentiæ ab æterno, independens à Deo in genere causæ efficientis, quamvis esset error ponere independens in genere causæ exemplaris.

An ab æterno sint Essentiæ?

Sed ex hac non bene respondere Albertinum urget Lalemandetius: semper enim ex ejus Responsione sequentur jam indicata incommoda: nimirùm quòd creatura non esset simpliciter creatura; quia creatio respicit causam efficientem; deinde quia esset aliquod ens actuale æternum, præter ipsum Deum, immò æternum æternitate imparticipatâ

Quare Deus dicatur æternus æternitate imparticipata?

patâ in genere saltem Causæ efficientis: Quare enim Deus dicitur æternus æternitate imparticipatâ? non certè aliâ de causâ, nisi quia à nullo dependet in genere Causæ efficientis: ita quia illæ essentiæ habentes esse actuale à nullo dependerent in genere Causæ efficientis, saltem quo ad hoc dicerentur æternæ æternitate imparticipatâ. Nolim tamen damnare hæreseos dictam Henrici & Albertini opinionem, cùm nec ipse Scotus, nec alii Anthores impugnantes Henricum ipsum, dictâ labe inficiant. Wicleffus verò condemnatus est eò quòd poneret esse existentiam ab æterno.

An Henrici opinio coincidit cum errore VVicleffi.

Ego verò ad argumentum ex Valdensi desumptum dico, Wicleffum posuisse creaturas ab æterno existentes; & in hoc fuisse hæreticum, & meritò ab Ecclesiâ damnatum.

Ad Confirmationem dico, illud *Essentia esse*, vel ut nos loquimur, illud ſare, quod habent Creaturæ, fuisse illis à Deo communicatum: nego autem inde sequi creationem esse ab æterno: nam Creatio ad res ſentes, seu existentes terminatur, & tamen illæ Creaturarũ essentiæ, de quibus disputamus non ſent (hoc est, *non existunt*.)

Creatio terminatur ad existentiam.

Ad id, quod ex Capreolo asserit Albertinus, fateor esse errorem in Fide ponere aliquid quod ab æterno existat & tamen non dependeat à Deo; quia aut ponere creaturam ab æterno, aut independentem à Deo, Orthodoxa non permittit Religio. Addo repugnare ut id, quod non existit, sit, fuerit-ve ab æterno. Ergo non concipit quid sit esse essentiæ Albertinus, quando illud existimat fuisse ab æterno. Et subjungo illud essentiæ esse non solùm in genere Causæ exemplaris, sed etiam in genere Causæ quasi efficientis à Deo procedere.

Res quæ non existit, non habet esse quod potuerit esse ab æterno: & in hoc, ut vides Albertinus passim allucinatur.

Et hoc ultimum, quod subjunxi, enodat omnia, quæ ex opposito capite Lalemandetius innodare conatur. Dicimus enim Creaturam totaliter Creaturam esse; cùm, quia illi communicavit essentiam Intellectus Divinus: tum, quia Creatio ad totam Creaturam (essentiam & existentiam) terminatur: quia sicut completus & totalis terminus Calefactionis est calidum: sic & totalis completusque Creationis est essentia existens.

Creatura totaliter creatum est tam quo ad essentiam tam quoad existentiam.

CCCV.

An ab essentia ad existentiam Legitimè decurrat argumentum?

Septimum. Specialiter formatur contra Henricum; qui, ut putavit Scotus, dicebat rerum essentias habuisse esse actuale ab æterno. Contra Henricum itaque sic Adversarii argumentantur. Per te essentia rerum est actualiter ab æterno: Sed existentia est quædam res, ergo essentia existentiæ est ab æterno, & per consequens existentia est essentialiter ab æterno: Igitur res non modò habebunt actualem essentiam ab æterno, sed etiam existentiam essentialiter, sicque erunt verè essentialiter, & existentialiter ab æterno.

Respondet Albertinus essentiam existentiæ non esse actualem ab æterno, bene tamen essentiam ipsius essentiæ: quia, inquit, in existentiâ cessat ratio, ob quam essentiæ aliarum rerum postulant esse actuale ab æterno, ideò enim illud esse postulant, quia per illud habent non repugnantiam ad existendum.

An si qua ratio probat essentias fuisse ab æterno, eadè æquè probet fuisse etiam ab æterno existentias?

Sed hæc disparitas à Lalemandetio non admittitur: quia pari modo inferri potest existentias non habere repugnantiam ad existendum, alioquin nunquam possent existere, Ergo non erit dispar ratio: sed sicut essentiæ rerum habebunt esse actuale ab æterno, cùm habeant non repugnantiam ad existendum: ita existentiæ, quia habent non repugnantiã ad existendum, dicentur secundùm se & secundùm suam essentiam, & in quantùm sunt existentiæ, essentialiter habere esse actuale ab æterno: sicque res forent actualiter ab æterno, & secundùm esse essentiæ, & secundùm esse existentiæ: quod tamen nemo dixerit absque periculo erroris Wicleffi.

An existentiæ ab æterno habeant potentiam ad existendum?

Ego autem dico Primò esse falsum quòd rerum essentiæ fuerint ab æterno.

Essentiæ non fuerunt ab æterno.

Dico Secundò inter essentias & existentias dari disparitatem: non, quam adseruit Albertinus, & Lalemandetius impugnavit; sed aliam certiorem & manifestiorem. Nam essentiæ Rerum Possibilium existere possunt *ut quod*. At essentia existentiæ in eo sita est ut possit existere *ut quo*. Nec ex eo, quòd ab æterno essentiæ essentiarum & existentiarum fuerint, sequitur Creaturas existentes fuisse ab æterno: sicut enim Album non est Corpus & Albedo, sed Corpus habens Albedinem, sic Creatura existens non erit essentia & existentia, sed essentia habens existentiam, &c.

Etiam si essentiæ fuissent ab æterno, non ideò res aliqua existens fuisset ab æterno.

CCCVI.

An destrui essentiæ possint?

Octavum. Posito esse essentiæ illud *esse* est terminus cognitionis Divinæ: Destruatur autem illud esse essentiæ, mutabitur cognitio Divina, Ergo cognitio Dei erit mutabilis: hoc tamen inconveniens non sequetur, si dicamus creaturam habere esse tantùm potentiale in causâ, quia tunc non posset concipi destructio illius esse potentialis, nisi destructâ causâ, quæ est Deus, cujus destructio concipi nequit.

Respondet Albertinus creaturas esse tantummodò objectum secundarium & extrinsecum cognitionis Divinæ; & proinde illo destructo non variaretur cognitio Divina nisi extrinsecè. Recognovit hanc Lalemandetius Responsionem, & ait, illam aliquo modo diminuere valorem argumenti, non tamen omninò destruere. Et, ut id persuadeat, hanc Instantiam proponit. Deus ab æterno cognovit essentiam Antichristi futuri, destruat nunc illam essentiam, certè non se habebit quo ad hoc eodem modo cognitio Dei atque anteà; nam anteà terminabatur ad aliquod esse actuale secundùm Albertinum, nunc verò terminatur ad nihil; de nihilo autem nulla est cognitio, sicut nullam de Chimærâ Deus habet notitiam.

Posito uno impossibili non est inconveniens, quòd sequatur aliud impossibile: Ergo posito quod formica repugnet, non erunt absurda impossibilia, quæ ex ista hypothesi necessariò inferentur.

Dico, non bene argumento proposito respondere Albertinum, quomodocumque enim objectum (primarium, seu secundarium) mutaretur, mutaretur Divina cognitio, ut bene replicat Lalemandetius. Nos ergo, ut consequentiæ ratio postulat, respondeamus.

Repugnat, ut essentiam aliquam adnihilet vel destruat Deus.

Dicebant Adversarii. *Illud esse essentiæ est terminus cognitionis Divinæ*. Concedimus. Sed addunt. *Destruatur illud esse Essentiæ*. Et nos hoc esse impossibile dicimus. Unde concedimus Lalemandetio, *Deum ab æterno Antichristi futuri essentiam cognovisse*. Dicit ille.

Cur id repugnet.

le. *Destruat nunc illam essentiam Deus*. Et respondemus, hoc esse absolutè impossibile. Et hæc impossibilitas nullam ponit in Deo imperfectionem: res enim possibiles, quas Deus intelligendo **santit** (hoc est, *essentiat*) illas quoad essentias destrueret, si ab illarum cognitione & intellectione cessaret. At repugnat, quòd Deus ab intellectione & cognitione Creaturarum Possibilium cesset; Repugnat ergo, ut destruat rerum possibilium essentias.

Vnde oriatur rerum finitarũ possibilitas?

Ut hæc ultima responsio radicitùs intelligatur, proderit addere sequentes lineas. Quia Deus cognoscit suas perfectiones, cognoscit se, illas posse communicare, ergo quia cognoscit se habere perfectionem A, v. gr. cognoscit se posse facere creaturam, quæ analogicè, habeat perfectionem A, & illam cognoscendo in genere Causæ aut veriùs Principii **Samentis** per intellectum suum causat istam creaturam possibilem, Ergo perfectio A, quæ intelligitur in creaturâ extra Deum, & perfectio A, quæ intelligitur in ipso Deo, habent necessariam & essentialem connexionem, Ergo si tollitur perfectio A, quæ est extra Deum, tollitur perfectio, quæ est intra Deum, & per consequens tollitur Deus. Ergo idem est dicere, *Faciat Deus, quòd creatura A desinat esse possibilis*; ac dicere, *Faciat Deus, quòd ipse desinat esse Deus*. Non ergo bene, qui hoc ultimum argumentum proponunt, nec Albertinus, qui illud dissolvere conatur, nec Lalemandetius, qui eum recognovit, connexionem, quæ est inter creaturas consideratas in se ipsis, & consideratas in Deo, radicitùs intellexerunt.

Essentiæ divinæ & creaturarum prout considerantur in Deo, & earundem prout considerantur in se ipsis, essentialis connexio.

NOTA.

An Creaturæ possibiles, siquidem non existunt, sint saltem in viâ ad existendum?

CCCVII. Realem inter Essentiam & Existentiam distinctionem D. Thomas & Thomistæ propugnant.

AFfirmant Complutenses; nam in Physicæ *disp. 3. qu. 4. §. 2. num. 23.* sic scribunt. [Hoc argumentum destruit statum præsentis Quæstionis, quæ locum minimè habet, nisi supponatur, aut admittatur, saltem disputationis gratiâ, distinctio inter essentiam & existentiam; quam aliàs satis, superque ostendere solent Thomistæ, &c.] Et mox. [Dicendum est, rem dupliciter constitui extra suas causas, sive extra nihil, uno modo vialiter & initiativè; alio modo completè, ultimò, adequatè, & in statu sistentiæ. Qui effectus, sive modi essendi extra causas sunt valde diversi, & per consequens possunt & debent à diversis principiis oriri.] Et post pauca dicentibus nullam causam causare posse, nisi existat: inferentibusque Materiam primam non posse causare, seu recipere formam nisi existat; respondent, Causam Materialem ab efficiente distinguendo. Licèt enim Causa efficiens existere debeat priùs, quàm causet [Materialis tamen, solùm petit existentiam in illo instanti reali, in quo causat. Sed pro illo priori, in quo suam causalitatem exercet, sufficit quòd intelligatur (**sare**, aut **saire**) esse extra nihil essentiæ; & in via (ad **sendum**, vel **seindum**) ad existendum.] Et posteà *qu. 5. §. 1. num. 25. verb. Confirmatur*; hæc habent. [Ordo essentiæ & ordo existentiæ distinguuntur adequatè: & ille est prior naturâ, ad istumque essentialiter præsupponitur, &c. Ergo actus essentiæ indispensabiliter præsupponitur ad actum existentiæ, &c.]

Esse in via distinguitur ab esse in termino.

An Causa causare possit, quin existat?

De Causa Efficiente & Materiali.

Esse quiditativum & essentiale est priùs quàm esse existentiale.

ARTICVLVS VI.

Proponitur illud Aristotelicum Axioma, *Omne, quod est, quando est, necesse est esse*.

Et inquiritur PRIMO, *Vtrùm illis verbis* quod est, **Sans**, *an verò* **Sens** (Ens habens essentiam, *an potiùs* Ens habens existentiam) *debeat intelligi*? Et SECVNDO, *An, & quo sensu hoc ipsum Axioma sit verum*?

CCCVIII. Essendi & Nõ-Essendi Æternis non competit vicissitudo.

REspondeo, In æternis, perpetuisque essendi & non essendi differentias inveniri non posse. Ergo, qui dixit, *Omne, quod est, quando est*, agebat de rebus, quę existebant & durabant tempore & tamen nec ab æterno semper fuerunt, sed possunt, aliquando esse, & aliquando non esse. Ergo in præsenti Axiomate illud, *quod est*, non significat **sans**: nam **sare**, ab omni existentiâ & temporis duratione præscinditur, & importat tantummodo *Habens essentiam*. Ergo illud, *quod est*, significat **sens**, hoc est, *existens*; Unde ipsum Axioma, si ad nostram Metaphysicam dialectum transferatur per hæc verba tradetur, *Omne, quod* **set** (*existit*) *quando* **set** (*existit*) *necesse est* **sere** (*existere*)

Non agit Aristoteles in hoc Axiomate de Ente **sante**, *quod habet essentiam*, sed de Ente **sente**, *quod habet existentiam*.

Et

Et addo hoc illud Aristotelem sensu pronunciasse.

Vtrùm hoc Axioma sit verum?

Semel Axiomatis communissimi verâ intelligentiâ intellectâ, interrogas, *Vtrùm illud in sensu à Philosopho, & Peripateticis intento, sit verum?* Et Ego negativè respondeo. Et, ut me bene respondere persuadeam, sic scribo. Intentus igitur os & oculos tene.

De Necessitatis & Infallibilitatis differentia.

Nescivit (inquam) Aristoteles Necessitatem ab Infallibilitate distinguere, & ideò multa necessaria esse asserit, quæ solùm sunt infallibilia. Et hac ipse ignorantiæ caligine Peripateticos, qui sunt ejus discipuli in diversis gymnasiis, & Scholis suffudit. Eos sequuntur nostræ ætatis Hæretici, qui Æternam Beatitudinem, cum Prædestinationis Decreto, aut Divinâ Præscientiâ, esse asserunt, necessariò conjunctam. Et ipsimet Catholici, etsi in rebus, quæ Fidem Orthodoxam concernunt, exsint ab Aristotele, in multis Controversiis Dialecticis, & Philosophicis, quæ ad Salutem non pertinent, ad mentem Aristotelis adlucinantur. Sed Dialecticæ memini; etsi nostrum intentum hoc in loco non sit de Philosophiâ differere, unam saltem Propositionem, Aristoteli & toti Peripatui ignotam, proponamus.

Vtrùm illam noverit Aristoteles?

Quænam sit Hæreticorum Opinatio?

An illi nonnulli Catholici in rebus, quæ Fidem nô tangunt subscribant?

CCCIX.

An Dialectica syllogismorû efficacia, sit necessaria?

Dicamus ergo Primò, *Dialectica Syllogismorum forma infallibiles sunt, non necessaria.* Demonstratur. In Syllogismo sequenti

DA- *Omnis Prædestinatus salvabitur.*
RI- *Petrus est Prædestinatus.* Pone esse veram,
I. *Ergo Petrus salvabitur.*

Consequentia est legitima; est enim in *Darii*, Modo ab Aristoteleis cognito, & approbato. Præmissæ veræ sunt. Et tamen ejus, non necessaria, sed infallibilis est Consequentia. Et id autoritate Romanæ Ecclesiæ demonstratur clarissimè. Die enim Cinerum, & sæpè aliàs in Quadragesimâ Deum orat, & adorat his verbis. *Deus* (inquit) *cui soli cognitus est numerus Electorum in Supremâ Felicitate locandus, tribue quæsumus, ut intercedentibus omnibus Sanctis tuis, universorum, quos in Oratione commendandos suscepimus, & omnium Fidelium nomina, Beata Prædestinationis Liber adscripta retineat.* Ex quibus debent colligi quatuor.

Oratio, quæ legitur in Missa Secreta.

Quot ex illa Corollaria inferantur?

Primum, Hîc Dei nomine, etiam intelligi debet Dominus Noster Jesus Christus; est enim omnium Judex, & rationi sui muneris in numero, & in individuo debet omnes cognoscere, qui sunt Gloriâ Æternâ donandi.

Secundum, posse alicui Beato Deum concedere, ut in Verbo videat universa futura. At, quia ex potentiâ ad actum temerario decursu Consequentia procederet, rationem habet sufficientem ad negandam quamcumque propositionem, qui ad asserendam sufficientem non habet. Cùm ergo ex revelatione nô constet ulli puræ creaturæ (Angelicæ, aut Humanæ) communicasse Deum talem notitiam, [nam quando futurus sit dies Judicii Spiritus Angelici ignorant, ut Dominus noster Jesus-Christus *Matth.* 24. testatur; dilucidatque P. Franciscus Amicus *in Theolog. Cursûs tom.* 1. *disp.* 9. *sect.* 23. *num.* 442. *pag.* 126.] illam alicui puræ Creaturæ fuisse communicatam, debemus necessariò negare.

An Angeli diê Iudicii cognoscant?

Tertium, Sanctos pro nobis apud Deum intercedere, & eorum precibus adnuentem, Deum, multas nobis gratias, & favores concedere. Contra quod Hæretici stupidissimè vociferantur.

An Beati pro Viventibus orent?

Quartum in Libro Vitæ scripta ab æterno esse omnia omnium nomina Prædestinatorû. Sanè illa manent scripta in hoc Libro. Sed quomodò? An-ne necessariò? Minimè: quoniam frustrà oraretur Deus, ut concedat, quòd ille Liber retineat Prædestinatorum nomina, si illa necessariò retinere deberet. Quid ergo? Dicendus est ille Liber Sanctissimus nomina illa omnia, non necessariò (hoc est, ita, ut deleri non possint) non contingenter (hoc est, ita, ut non solùm illa deleri possint, sed fuerint de facto aliquando deleta) sed infallibiliter (hoc est, ita, ut tametsi omnia deleri possint) nullum tamen fuerit (& hoc verbum *fuerit*, in præteriti, & futuri significatione accipio) in illo aliquando deletum.

An quæ in Vitæ Libro scripta sunt, deleri possint?

In illo Libro omnia Prædestinatorum nomina, non necessariò, sed infallibiliter manent.

Cujus temporis sit verbum *fuerit*?

Uberioris doctrinæ gratiâ, alium Syllogismum propono.

CCCX.

An ex Necessariis possit inferri consequentia Contingens?

DA- *Omnis Arithmeticus est Mathematicus.* Nam Arithmetica prima Mathematicarum Artium est.
RAP- *Omnis Arithmeticus est Homo.* Nam Arithmetica per discursum procedit; & præter Hominem nullum vivens discurrit.
TI. *Ergo aliquis Homo est Mathematicus.*

Consequentia est legitima. Et sunt necessariæ Præmissæ: & tamen, ut vides, Consequens est contingens. Qualis ergo censenda est Consequentia? Necessaria, inquiunt Peripatetici. At Consequentis contingentia non patitur; repugnat enim, ut necessitas, contingentiaque consolidentur. Infallibilis erit, inquam ego; est enim certa; & non obstante, quòd ejus sit prædicatum contingens, nullus unquam casus dabitur, in quo sit falsa. Et his positis, redeuntes ad lineam, & Axioma sub initium propositum doctioribus oculis considerantes,

Coincidere nequeunt Côtingentia & Necessitas.

Dicamus secundò, *Hoc Aristotelis Axioma,* Omne quod est, quando est, necesse est esse, *si illud nomen necesse in verâ significatione sumatur, falsum est.*

An Axioma à Philosopho traditum, sit falsum?

Quia nemo olim formaverat hoc *Infallibilitatis* vocabulum, & nemo audebat absolutè dicere erravisse Aristotelem, sicut in aliis Propositionibus, sic etiam in hac ad varios sensus fingendos, aut inveniendos processerunt. Plausibilis, & à multis asserta, & recepta Distinctio est, quâ Necessitas in Antecedentem, & Consequentem distribuitur. Ad quarum intelligentiam ipsamet sufficere videntur nomina; nam Antecedens Necessitas reperitur in iis, quæ secundum se, & independenter ab aliis sunt necessaria, ut *Hominem esse rationalem, Globum unicam superficiem habere,* &c. & Consequens Necessitas est in iis, quæ aliis positis necessariò sequuntur, ut *Dies,* qui Solem lucentem sequitur; nam frequenter dicitur in Scholâ, *Sol lucet, Ergo dies est.* Hinc communiter volunt, illud Axioma, *Omne, quod est, quando est, necesse est esse:* de necessitate consequenti intelligendum esse, & sic intellectum, & explicatum esse verum. Hanc viam ingressus fuit D. Anselmus *lib.* 2. *Cur Deus homo? cap.* 18. Ibi enim agens de Necessitate, quam appellat *Sequentem,* sic scribit. *Hæc est illa*

An probabiliter defendi possit?

Necessitas in Antecedentê & in consequentem dividitur.

Membra dividentia explicantur.

Vtrùm illud Axioma necessitate consequenti sit verum?
S. Anselmi sententia.

illa Necessitas, quæ, ut tractat Aristoteles de Propositionibus singularibus, & futuris, videtur utrumque destruere, & omnia ex necessitate adstruere. Vide Aristotelem *lib.1.peri-hermenias*; & Angelicum Doctorem *lect.* 13. 14. & 15, ubi sic inquit. *Igitur esse quod est, quando est, & non esse, quod non est, quando non est, necesse est. Sed non omne, quod est, necesse est esse: nec omne, quod non est, necesse est non esse. Non enim idem est, omne, quod est, necesse est esse, quando est: & simpliciter esse ex necessitate. Similiter autem, & in eo quod non est.* Ad quæ verba S.Doctor. *Postquam Philosophus ostendit esse impossibilia ea, quæ ex prædictis rationibus sequebantur; hic remotis impossibilibus, concludit veritatem.* &c. *Dicit ergo Primò, quasi ex prædictis concludens, quòd, si prædicata sunt inconvenientia, ut scilicet omnia ex necessitate eveniant; oportet dicere, ita se habere circa res, scilicet, quòd omne, quod est, necesse est esse, quando est; & omne quod non est, necesse est non esse, quando non est. Et hæc necessitas fundatur super hoc Principium*: Impossibile est, simul esse, & non esse [*]. *Si enim aliquid est impossibile, dum est, illud simul non esse; Ergo necesse est, tunc illud esse. Nam* Impossibile est nō esse, *idem significat ac*, Quod est, necesse est esse, *ut in secundo dicetur. Et similiter, si aliquid non est, impossibile est illud simul esse. Ergo, necesse est non esse; quia etiam idem significant. Et ideò manifestè verum est, quod omne, quod est, necesse est esse, quando est: & omne, quod non est, necesse est non esse, pro illo tempore, quando non est. Et hæc est necessitas, non absoluta, sed ex suppositione. Unde non potest simpliciter, & absolutè dici, quòd omne, quod est, necesse est esse; & omne, quod non est, necesse est non esse. Quia non idem significat, quòd omne ens, quando est, sit ex necessitate; & quòd omne ens simpliciter sit ex necessitate. Quia primum significat necessitatem ex suppositione; secundum autem necessitatem absolutam. Et quod dictum est de Esse, intelligendum est similiter de* Non-esse. *Quia aliud est simpliciter ex necessitate non esse, & aliud ex necessitate non esse, quando non est. Et per hoc videtur Aristoteles excludere id, quod supra dictum est; quòd si in his, quæ sunt, alterum determinatè est verum, quod etiam antequam fieret, alterum determinatè esset futurum.* Hanc Aristotelis doctrinam, quam manifestè veram pronunciat Sanctus Doctor, sequuntur communiter omnes Peripatetici, & inter alios Anselmus, ut tetigimus num.21. & Boetius non solùm in Commentario hujus loci, sed etiam *lib.5.de Consolation. prosâ 6.* ubi sic habet. *Duæ sunt etenim necessitates; simplex una, veluti, quòd necesse est omnes homines esse mortales; altera conditionis, ut si aliquem ambulare scias, eum ambulare necesse est. Quod enim quisque novit, id esse aliter, ac notum est, nequit. Sed hæc conditio minimè secum illam simplicem trahit. Hanc enim necessitatem non propria facit natura, sed conditionis adjectio. Nulla enim necessitas cogit incedere voluntariè gradientem; quamvis eum tamen, cùm graditur, incedere necessarium sit.* &c.

D. Thomæ Sententia.

*] *Ecce ita S. Thomas Aristotelem interpretatur, ut qui illud Axioma illo sensu explicatum neget, admittere necessariò debeat duas Contradictorias simul veras.*

CCCXI. Necessitatis dividitur in Absolutam, Hypotheticamq;

Aristotelis verba, D.Thoma asserente, in sensu absoluto sunt falsa, & in hypothetico vera.

S. Anselmum & Boetium in Aristotelis Interpretatione sequitur D. Thomas.

Necessitatis in Simplicem & Conditionatã à Boetio instituta Divisio.

CCCXII. Verùm *Aristotelis* verba hypotheticè accepta sint vera?

Hoc ergo Aristoteleum Axioma asserentibus D.Thomâ, & Boëtio verum, si necessitas, de quâ agit, esse Hypothetica, & ex suppositione dicatur. Sed quo modo intelligenda, & explicanda ista est suppositio, aut ὑπόθεσις?

Putant Recentiores communiter, tunc bene suppositionem ad mentem S. Thomæ tunc aliorum, quos citavi, adlegari, cùm istis proponitur verbis. *Omne, quod est, quando est, stante suppositione, quòd sit, necesse est esse.*

Quænam sit ista Hypothesis, quam illa, ut sint vera, requirunt?

At ego assero, hanc Axiomatis expositionem malam esse, & Angelici Doctoris non esse. Et prima hujus Dicti pars demonstratur clarissimè, quoniam, Primò, *Omne, quod contingenter est, quando contingenter est, ex suppositione quòd contingenter sit, non necessariò, sed contingenter est, seu existit.* Quoniam Secundò, *Omnis actus, qui est liber, quandò est liberè, ex suppositione, quòd liberè sit, non necessariò, sed liberè est, seu existit.* Et Contingentiam cum Libertate conjungendo, utramque nomine *Non-necessitatis* intelligam, & sic inquam. *Omne, quòd non necessariò est, quando non necessariò est, ex suppositione quòd non necessariò sit, non necessariò, sed infallibiliter tantùm est, seu existit.*

Ostenditur hanc Expositionem malam esse.

Et quidem, præbuit Peripateticis occasionem errandi, illa Suppositio, quâ verba Aristotelis onerant; putabant enim per eam in simplicem Propositionem induci certissimam necessitatem. Sed eos falli in hac ipsâ apprehensione persuadeo. Quoniam sicut Album, si supponatur quòd sit Album, vi suppositionis non transibit in Nigrum. Sic Contingens si supponatur, quòd sit Contingens, vi Suppositionis in Necessarium non transibit. Et idem de Actu libero dicendum, nam quando est liberè, ex suppositione quòd sit liberè, ejus libera existentia suppositionis virtute in necessariam non transibit.

An suppositio inferat necessitatem?

Nequit illa rerum essentias transmutare.

Legis hæc, & adquiescis. Cæterùm, quia Præceptor Angelicus expresè asserit, Aristotelis verba, si in iis de necessitate Hypotheticâ, quæ nascitur ex Suppositione agatur, esse vera asseverat; & tamen Suppositio & Hypothesis à Peripateticis asserta, non reddunt illa vera, rescire vis, quæ illa sit Suppositio, quam ut ipsa sint vera D.Thomas requirit.

Quænam sit altera Suppositio, quam verba Aristotelis postulant

Respondeo, id ex ipsis Angelici Doctoris verbis colligi & desumi clarissimè. Suam Aristotelei Axiomatis Expositionem illo certissimo Principio subcollat: videlicet, *Impossibile est, idem simul esse, & non esse.* Ergo talem vult, ut tueatur Aristotelem, facere Suppositionem, ut illâ stante, *si quod est, quando est, non esset*, darentur duæ contradictoriæ simul veræ. Ad mentem ergo S.Thomæ illud ipsum Axioma poterit hisce verbis reponi. *Omne, quod est, quando est, ex suppositione, quòd non desinat esse, necessariò est.* Nam, si stante suppositione illud non esset, darentur duæ contradictoriæ simul veræ. Interim, ut benè eum intelligamus, dicit Doctor Angelicus. *Et hæc est necessitas, non absoluta, sed ex suppositione*: quod ipsum pluries æquivalentibus verbis in contextu reponit. Et hæc omnia scitè comminiscitur Doctor Sanctissimus, & urbanissimus, ne (quod facilius, & expeditius erat) fateretur erravisse Aristotelem.

Aristoteleum Axioma ad mentem D. Thomæ explicatur.

Qualis sit hæc Necessitas?

Tu autem dic illud Axioma, ut æternæ Veritatis Principium sit, non indigere ut ad Suppositionem aliquam recurramus, sed ut Necessitatem in Infallibilitatem commutemus, puta dicendo. *Omne, quod est, quando est, ipsum esse infallibile est.* Ergo Primò. *Omnis Res necessaria, quæ necessariò est, quando necessariò est, ipsam necessariò esse, infallibile est.* Ergo denique Secundò. *Omnis Res con-*

Axioma præmissum corrigitur, & dilucidatur.

contingens, quæ contingenter est, quando contingenter est, eam contingenter esse, infallibile est. Ergo Tertiò. *Omnis Actus liber, quia liberè est, ipsum liberè esse infallibile est*. Et hæc est vera correctio Axiomatis Aristotelei: & hæc est ejusdem post correctionem vera & legitima dilucidatio.

Conclusio.

ARTICVLVS VII.

De Entis primariâ Divisione.

CCCXIII.

An prima Entis divisio illa sit, quæ in Infinitum & Finitum dispescitur.

Controversiam ingredior, quam prout tulerunt tempora diversis in locis exposui; quam nuper accuratiùs, & fusiùs in nostro Pandecte edisserui. Sed quia rursus impræsentiarùm redit illam hîc breviter dilucidabo.

Sanè, ut aliquid legitimè fiat, debent præesse, & præcognosci leges, juxtà quas possit Operatio procedere. Sed quænam hodiè mentem in decisione hujus Quæstionis gubernabunt?

An Deus in Substantiæ Prædicamento collocetur?

Oculatissimi sunt; & tamen hærent Metaphysici, nec sciunt, quâ lege debeant Ens dividere, ut in Prædicamentis Superiores, & Subalterni Gradus sine commixtione, aut perturbatione decurrant. *Ergo-ne Ens in Finitum, & Infinitum dividetur?* Si hoc fiat, Finitum in Substantiam, & Accidens subdividetur & statim quæretur, An Deus in Substantiæ Prædicamento poni debeat? Et videretur, quòd non: quoniam Deus est Infinitus; Et videretur, quòd sic, quia Deus est vera Substantia.

An illa, quæ in Spirituale & Materiale distribuitur?

Porrò, si in Spirituale, & Materiale Ens primariâ distributione dividatur; & illud Membrum priùs in Infinitum, & Finitum (hoc est, in Divinum & Angelicum) & posteriùs in Substantiam, & Accidens: &c. eadem erit formalitatum perturbatio. Nam inquiretur primò, *An debeat poni Deus in Prædicamento Substantiæ?* Et videretur, quòd non; quia hujus Prædicamenti Caput est Substantia Materialis Finita; & ideò Deus, nam Immaterialis & Infinitus est, locum in eo habere non potest. Et videretur, quòd sic: quoniam Deus est Substantia, & Prædicamentum Substantiæ locus est, in quo debent Substantiæ universæ constitui. Præterea, de Angelo eadem Quæstio posset excitari, & moveri; quoniam, & Substantia, & Spiritualis est; adeòque si indè quà incorporeus juberetur exesse; quà Ens per se juberetur includi. Accedit, quòd inconcinnè Gradus Subalterni desluerent. Quoniam Corpus in Vegetativum & Non-vegetativum divideretur: Vegetativum (esset Vivens) & in Sensibile, & Insensibile subdivideretur. Et denique Sensibile (hoc est, Animal) in Spirituale, & Materiale iterum dispesceretur: nam Anima Rationalis, spiritualis est & incorporea: & Anima Irrationalis, corporea, & purè materialis.

An Angeli in Substantiæ Prædicamento collocentur?

An, si Ens in principio in Materiale & Immateriale divideretur, posteà Anima sensibilis, quæ materialis esset, iterum in Rationalem & Irrationalem (hoc est, in Immaterialem, Materialemq;) subdivideretur?

Propter has, & similes alias rationes Recentiores (nam apud Veteres parum, aut nihil de hac subtili controversiâ invenitur: unde Arriaga statim citandus *sect.2.* sic inquit. *Res hæc (est) è difficilioribus Philosophiæ: ab Antiquioribus vix tacta, à Recentioribus nondum explanata, non nihil nobis facesset negotii*) vias fuerunt differentes ingressi. Apud P. Rodericum de Arriagâ *in Metaph. disp.4. sect.1.* aliquorum referuntur Sententiæ.

Nulli, quos sciam, Antiqui, de hoc argumento disputarunt.

Nam P. Suarez *libr.2. Metaph. disp.28. sect.1. & disp.32. sect.1.* putat, optimam divisionem Entis esse in *Finitum*, & *Infinitum*, seu in *Ens à se*, & *Ens ab alio*: movetur; quia hæc est divisio adæquata, & per differentias contradicentes sibi, sicut Animal *in rationale*, & *irrationale*, habentque illa membra summam oppositionem. Secundò, quia Deus & Creatura valdè analogicè conveniunt, Ergo oportuit hac convenientiâ priùs explanatâ, ad creaturas posteà descendere.

Suarezii Opinio.

An optima Divisio illa sit, quæ per contradictorias Differentias procedit?

P. Hurtadus disput. 10. rejicit Suarium; eò quòd in bonâ divisione subdividentia membra debent ita tradi, ut posteà non sint in uno rationes aliæ communes alteri, ne fiat commixtio earum specierum dividentium; atquì *Ens à se* habet rursus prædicata intellectivi, quod potest subdividi in *intellectivum à se*, & in *intellectivum ab alio*, & alia similia; ideò docet non benè dividi *Substantiam* in *Rationalem*, & *Irrationalem*, sed meliùs *Ens* in *Substantiam*, & *Accidens*.

Hurtadi Opinio.

CCCXIV.

An sint inconvenientia, quæ tolli non possint, toleranda?

Non negat Arriaga esse inconvenientia; quæ objiciuntur, & quæ deberent omninò vitari, si possent: At toleranda esse putat, quia vitari non possunt. Et ideo ait. [Bene paulò post ipse vidit Hurtadus, hoc in talibus divisionibus vitari non posse, & in exemplo ab eo posito de divisione substantiæ adhuc clariùs idem ostendo: Nam Substantia materialis habet in se hoc prædicatum *cognoscitivæ*; quod rursus dividi potest in substantiam *spiritualem cognoscitivam*, & *spiritualem non-cognoscitivam*; estque commune etiam utrique divisionis membro, sicut Substantia irrationalis potest dividi in *Mortuam* & in *Viventem*, qui conceptus Viventis includitur in Rationali, quod est alterum membrum: Unde ego ex hoc capite non video, cur sit melior illa in *Spiritualem* & *Materialem* quàm in *ens à se* & *ab alio*.] Succumbit ergo Arriaga Contrariæ Rationis ponderi: & Antagonistæ dat manus.

Quod priùs fuerat Divisũ, posteà cõvertitur in Membrum dividens.

Pergit ulteriùs; & aliud argumentum, quod contra Suarium Hurtadus concinnat, proponit. Unde discurrit sic. [*Ens* est idem quod *Ratio essendi*, ideòq; debet dividi per immediatas rationes essendi; Atqui *esse Deum*

An *esse Deum*, & *esse creaturâ* sint modi essendi?

An Hurtadus in quatuor terminis argumẽtetur?

Deum & esse creaturarum, non sunt modi essendi, hoc enim convenit Perseitati & Inhærentiæ, Ergo melior est divisio Entis in substantiam & accidens.] Legit atteutè hoc Arriaga argumentum, & valde confidenter exclamat, [Hic, arguitur in quatuor terminis; sumitur enim Perseitas & Inhærentia in abstracto, & postea fit argumentum ad Substantiam & Accidens in concreto: non enim dividitur ens in Perseitatem & Inhærentiam, sed in Substantiam & Accidens: at Substantia & Accidens non est modus essendi] Sed in hac Censurâ adlucinatur Arriaga: non enim abutitur quatuor Hurtadus terminis, ut Arriaga asseverat. Debemus *per* & *in* in omni Divisione distinguere; nam Genus per Differentias, & species, & non contrà, dividitur. Et sic Hurtadus ens, quod est ratio quædam superior, & simillima Generi per Perseitatem & Inalietatem dividit in Substantiam & Accidens.

An esse à se, & esse ab alio sint modi essendi?

Pergit Arriaga, & quidquid sit de Hurtadi argumento, ad rem venit, & ait. [Qui velit ens per diversos essendi modos distribuere, redeat mecum ad illam aliam Divisionem Suarez, *Esse à se* & *Ab alio*; tam enim est modus essendi *à se* quàm Perseitas, & *ab alio* quàm Inhærentia, Ergo in hoc sensu tam bona est una divisio quàm altera, & utraque per modos essendi.

CCCXV.

An Ens per diversos essendi modos debeat dividi?

Iterum Hurtadi argumentum & fundamentum recognoscit Arriaga, addit; Divisionem Generis, aut cujuscumq; superioris conceptûs, ut sit bona, non petere eos diversos modos essendi, sed solùm diversa Entia; dividitur enim Substantia, aut ens per se in species, quæ sunt per modum absoluti, sicut Animal in Rationale & Irrationale, & Brutum in Equum & Leonem, si non essent alia Bruta possibilia.

Vtra divisio melior sit: an illa, qua Ens in Deum & Creaturas, an illa, qua dividitur in Substantiam & Accidens?

Et, si adhuc velis scire, utra Divisio, an quam Suarez, an verò quam Hurtadus edisserit, præferenda sit alteri? respondet [Ego in hac quæstione puto dicendum, utramq; divisionem esse adæquatam, immediatam, claram, brevem, &c. quæ autem sit melior, non video unde decidi possit. Ad diversa intenta una est melior alterâ, ad distinguendum statim Deum à creaturis, illa P. Suarez est melior, & hoc solùm probant ejus argumenta, nec aliquid amplius. Illud verò, quod objicit de analogiâ, supponit falsum Principium, quod sæpè rejeci, ostendens, analogicè [lege, univocè] Deum convenire cum creaturâ. Ad indagandam verò inter ipsas creaturas differentiam earum, melior est secunda, quam Hurtadus magis commendat. Aliud non scio, quod in hac re parvi momenti dicam.]

Ens respectu Dei & Creaturarum, nec non respectu Substantiæ & Accidentis Arriaga in Logic. disp. 11. per tot. præcipuè sect. 9. n. 72. esse Vnivocum asserit.

An addenda sint Nova Prædicamenta?

Ex eodem fundamento, ex quo prodiit hæc Suarii, Hurtadi, & Arriagæ dissensio, quæ primariam entis divisionem concernit, oriuntur nonnullæ Autorum Opiniones, & Disputationes circa numerum Prædicamentorum: nam Prædicamentum Supernaturale nonnulli, Morale alii, & alii denique entia rationis in speciali prædicamento collocarunt. Et etiam hi, quia nihil sciebant de Systematicis entis Adtributis, sciverunt, aut suspicati sunt, auxerunt numerum Categoriarum. Ego autem ab hac difficultate facili negotio me expedio. Subsequentes Conclusiones considerata. Est enim

CCCXVI.

Sane (hoc est, quidditativum) & Nihil sunt Cõtradictoria.

PRIMA. *Ens (quod in Dialectâ Scholasticâ dicitur* Sane *idem est, ac Non-nihil.* Patet: nam *Ens* quidditativum, & *Nihil* opponuntur contradictoriè. Et hanc ob rem, & *Nihil* est *Non-ens*, & *Ens* est *Non-nihil* [Vide, quæ in Concl. IV. Articuli sequentis dicentur.]

De Adtributis Systematicis Entis.

SECUNDA. *In ente universim sumpto sunt Systematica Attributa ponenda.* Et probatur clarissimè; nam ex horum Attributorum ignoratione nascitur Graduum Superiorum & Inferiorum in quocumque Prædicamento perturbatio, quam paulò ante dari fatebatur, Arriaga, affirmans vitari non posse.

Quænam ea sint?

TERTIA. *Attributa præcipua Systematica sunt, Spiritualitas, Supernaturalitas, & Infinitas.* Tria sunt hæc nomina, de quorum significatione Volumina possent scribi. Ego hic festino, & hoc brevi ratiocinio me expedio, & sic inquam. Si, non erat locus longis disputationibus, Aristoteli licuit dicere, *Quantitas est, quâ quanta dicuntur*: & *Qualitas est, quâ qualia dicuntur*, cur non licebit nobis dicere, *Spiritualitas est, quâ Entia Spiritualia constituuntur. Supernaturalitas, quâ entia Supernaturalia constituuntur*: & denique *Infinitas est, quâ entia Infinita constituuntur?*

De Spiritualitate, & Supernaturalitate, & Infinitate.

Quot modis possint Systematica adtributa usurpari?

QUARTA. *Hæc Adtributa Systematica accipi possunt, præcisivè, negativè, positivè, & virtualiter. Immò, si Rationis Entia admittantur, etiam chimæricè.*

De Præcisivis Adtributis.

Habet Ens hæc Adtributa præcisivè, quandò ab eorum positione, & negatione abstractum intelligitur, & consideratur.

De Negativis.

Habet ea negativè, quando est Materiale, Naturale, & Finitum: Quoniam Materialitas est negatio Spiritualitatis, Naturalitas est negatio Supernaturalitatis, & Finitas negatio Infinitatis. Re benè perpensâ, & examinatâ, Spiritualitas, & Infinitas [*] sunt formalitates positivæ: Materialitas verò, Naturalitas, & Finitas sunt negativæ.

*] *Positivas formalitates Nomenclator negativis vocabulis significavit.*

De Positivis Adtributis.

Habet ea positivè, quando Ens, quia aliquo ex iis afficitur, est Spirituale, Supernaturale, aut Infinitum. Et mihi, quoniam præter Deum nil omnino simpliciter & categorematicè infinitum admitto, Infinitas est idem omninò, quod *Divinitas*, & Ens Infinitum, quod *Deus*.

DeVirtualibus

Habet illa virtualiter, cùm reverâ non habet, prudentum tamen judicio ita se habet, ac si illa haberet. Quoniam ens virtuale sic potest, & debet deffiniri. *Ens Virtuale est, quod non est verè, quale dicitur; prudentum autem suppositione, & judicio ita se habet, ac si quale dicitur, esset.* Et hoc in Filio adoptivo manifestè perspicitur; vocatur enim *Filius*, & tamen reverà non est, qualis dicitur; prudentum tamen suppositione, & judicio, quoad ea, quæ illi jura concedunt, ita se habet, ac si qualis dicitur, esset.

Quid sit Ens Virtuale?

Quisnam *Adoptivus* dicatur?

De Adtributis Chimæricis.

Habet illa chimæricè, qui fictè, nempè, in eorum sententiâ, qui entia rationis dari existimant.

CCCXVII.

Quid sit Systema?

QUINTA. *Systema est aggregatum omnium Prædicamentorum possibilium sub uno ente congenere: hoc est, ejusdem denominationis.* Consulto posui illam vocem *possibilium*; non enim est in omni Systemate æqualis numerus Prædicamentorum. Est igitur

Quid sit Systema Præcisivũ?

Systema Præcisum, omnium Prædicamentorum Præcisorum Aggregatum sub uno ente ab omnibus Systematicis Attributis præciso.

ciso: Et hoc Systema est quod Metaphysica dicitur considerare.

Quid Materiale, seu Corporeum?

Systema Materiale est Aggregatum omnium Prædicamentorum Materialium sub uno ente Materiali. Et, ut jam dixi, Materialitas est negatio Spiritualitatis. Et hoc Systema est, quod consideratur & examinatur in Physicâ.

Quid Spirituale, seu Incorporeum?

Systema Spirituale est Aggregatum omnium Prædicamentorum Spiritualium sub uno ente Spirituali. Et hic cessat Quæstio, quæ inquirit, An Angelus poni possit aut debeat in Prædicamento Substantiæ? Dicimus enim Angelum Naturam & Accidentia habere, illamque in Substantiæ Prædicamento, hæc autem, prout res ipsa postulat, in aliis collocari.

Quid Supernaturale?

Quid de Ubi, Quantitate, & Substantia supernaturalibus dicendum sit?

Systema Supernaturale est Aggregatum omnium Prædicamentorum Supernaturaliū sub uno ente Supernaturali. Sane de Supernaturalium Prædicamentorum numero magna est inter Scriptores dissensio; licèt enim Qualitates, & Operationes supernaturales omnes admittant: & Ubi, quod Christi corpus in Eucharistiæ Sacramento non esse naturale universi concedant, An possibilis sit Quantitas Supernaturalis? nonnulli dubitant & Substantiam Supernaturalem creatam alii tam confidenter negant, ut sententiam oppositam censuris variis onerent, & inurant. Interim non pauci Recentiores illam possibilem esse asseverant. Et inter alios P. Sebastianus Izquierdus in *Operis Theologici tomo I. disp.*18. *qu.*14. ponit has Conclusiones. Primam. *Si rationi standum sit, probabile est, non repugnare Substantiam Supernaturalem.* Secundam. *Autoritas negantium possibilem (esse) Substantiam Supernaturalem, nequaquam reddit improbabilem possibilitatem talis Substantiæ.* Tertiam. *Substantia Supernaturalis probabiliter defendi potest ab impetu argumentorum, quibus impetitur.* Quartam. *Probabile absolute est non repugnare Substantiam Supernaturalem.*

An sit probabilis Sententia, quæ asserit esse possibilem Substantiam Supernaturalem?

CCCXVIII. *De Infinito, seu Divino Systemate.*

Systema Infinitum est Aggregatum omnium Prædicamentorum Infinitorū sub uno ente Infinito. In hoc autem Systemate *Primò* essentia, & existentia coincidunt: quæ enim non existeret, non esset essentia Infinita. Coïncidunt etiam existentia & Æternitas, Durationem enim principii & finis nesciam importat existentia Infinita. *Secundò* Immensitas, quæ est Infinita Magnitudo, & Ubiquitas coincidunt: nam, si per impossibile daretur aliquod Immensum Corpus, illud esset ubique. *Tertiò*, siquidem esse Dei est intelligere Dei, essentia & existentia, & Intellectio in Deo coincidunt: &, quia Deus intelligendo operatur ad extra, Intellectus Divinum ab Omnipotentiâ, & Intellectio Divina, si adsit ut conditio Voluntas, à Creatione rerum activâ non distinguitur, &c. Et hinc cessat Quæstio, quæ interrogat, *An Deus in Prædicamento poni potest?* Est enim, si rem bene examinem, pura λογομαχία. P. Rodericus Arriaga *in Metaph. disp.* 3. *sect.* 2. *num.* 7. de illâ hæc scribit, *Novam ecce celebrem Quæstionem de nomine, An scilicet Deus ponendus sit in Prædicamento?* Et certè eum non posse collocari in aliquo ex Aristoteleis, quæ sunt Finita & Materialia certum est; nec plus probat S. Augustini Autoritas, vi cujus aliqui Deum à Prædicamentis excludunt. Sanctus enim Doctor *libr. de cognitione veræ vitæ cap.* 2. Deum esse Substantiam negat, quia substantia est, quæ stat (quæ accidentibus substat) & si hoc accipiatur nomen sensu cum S. Thomâ, & ejus Discipulis Arauxo 5. *Metaph. qu.* 2. *art.* 3. Joanne Gonzalez *in* 1. *part. quæst.* 7. *contr.* 15. Navarrete *contr.* 20. Complutensibus *in Logic. disp.* 12. *qu.* 4. §. *unic. num.* 16. & aliis à Substantiæ Prædicamento Deum omnes Orthodoxi excludemus. Cæterùm in Divino Systemate nō est inconveniens, si Dei perfectiones distribuantur per omnia Prædicamenta. Nec contra hanc nostram Resolutionem produci potest communis Theologorum sententia, quæ cum Magistro *in* 1. *dist.* 8. & cum S. Thomâ 1. *part. qu.* 3. & cum Philosopho *in Categor. cap. de Substantiâ*, Deum Optimum Maximū à Prædicamentis universis excludit. Nec pro illâ debent Nominales (Ochamus, Gabriel, Gregorius, Holkor, &c.) quibus assentitur Arriaga, & alii, Oviedusque saltem non contradicit: Quoniam isti agunt de Categoriis Finitis & Corporeis: à quibus Ego Deum cum Thomistis excludo: & reprehendo Nominales, qui fictarum subtilitatum vi Deum in Aristotelea Prædicamenta sine fundamento protrudunt.

De Essentia, Existentia, Infinitate, & Æternitate.

De Immensitate, & Ubiquitate.

An esse Dei, sit Intelligere Dei?

De Omnipotentia.

De activa rerū Creatione.

An Quæstio, quæ dubitat, An Deus in Prædicamento collocetur? sit de modo loquendi?

An Deus sit Substantia?

CCCXIX. *Complutensiū Opinio.*

An Deus in omnibus Prædicamentis collocetur?

Et quidem si meum Pandectam legerent, & perpenderent, quæ ipse statuit de Divino Systemate, assentirentur Complutenses, ut puto, quoniam *loc. cit.* interrogant, *An saltem reductivè Deus in Prædicamento poni possit?* Et hoc ipsum duobus modis considerant: & quia primus modus imperfectionem important, eo in sensu negant Deum reductivè in Prædicamento poni posse, & D. Thomam 1. *part. qu.* 2. *art.* 3. nec non 1. *contr. Gent. cap.* 25. adlegant. Et in altero sensu, in quo nulla imperfectio percipitur, dicunt oppositum, & eidem Sancto Doctori *qu.* 7. *de potent. art.* 3. *ad* 7. subscribunt; inquiuntque. *Non est inconveniens Deum in omnibus Prædicamentis collocari, & præcipuè in Prædicamento substantiæ, quia hæc propinquior est Deo, quàm Accidentia.*

Explicantur breviter omnia Divini Systematis Prædicamenta.

At meâ sententiâ Deus directè collocatur in Divino Systemate: & ut cum Complutensibus loquar, in omnibus Prædicamētis. Hanc ante me sententiam docuit *in Logic. disp.* 6. *part.* 12. *columm.* 275. Lalemandetius; inquit enim. *Nihil vetat, quòd Deus ponatur in Prædicamentis.* Et posteà. *Non videtur alienum à ratione, ponere Deum in Categoriâ Substantiæ, &c. ... nec repugnat eum collocare in Prædicamento Qualitatis, Quantitatis, Relationis, Actionis & Passionis. Ita Joannes de Bachone* in 1. dist. 8. qu. unic. *&c.*

Et probatur breviter nostra Conclusio. Dei enim essentia constituit in illo Systemate Categoriam *Substantiæ*. Immensitas ad *Quantitatem* Supernaturalem spectat; Attributa ad *Qualitates* reducuntur. *Relationes* & Processiones *Activa*, & *Passiva*, specialia habent Prædicamenta. *Ubi* Dei est Ubiquitas. Et *Habere* immediata & absoluta omnium rerum in hoc Mundo à se productarum possessio.

Virtuale Systema explicatur.

Systema Virtuale (ad quod Morale & Politicum reduci debent) est aggregatum omnium Prædicamentorum Virtualium sub uno

ente

Cur Veteres fuerint adlucinati?

ente Virtuali. Unde patet illis, qui Virtualitates & Moralitates in undecimo Prædicamento constituerunt, Veritatem per fulguris modum adluxisse: perceperunt enim Moralia seu Virtualia in Aristoteleis non posse, atque ideò debere in speciali Categoriâ constitui; & quia nihil sciebant de Systematum numero & varietate, novam Categoriam addiderunt Antiquis.

Exponitur Systema Chimæricum.

Ne videatur quidpiam indecisum manere aliquid de Chimærico Systemate etiam dicamus. Illud, si entia rationis dantur, admitti debet: & vocari poterit Systema Chimæricum: & erit Aggregatum omnium Prædicamentorum Chimæricorum sub uno ente Chimærico. De illo in *nostra Metalogica lib. 2. num.* 121. & iterum *in nostri Pandectæ Systemate XII. pag.* 31. copiosè dissero, illudque decem Prædicamentis exornari permitto.

*] *Hoc Ens est Contractum per Systematicè aliquod adtributum, & ideò potest* Systematicum *dici: &* Categoricum *vocari solet, in Categorias distribuitur.*

ARTICVLVS VIII.

De Entis [*] *secundariâ Divisione.*

CCCXX.

Ente jam priùs per Systematica Attributa diviso, & jam diversis constitutis Systematis: oportet illa inter se comparare, & singula per sua propria Prædicamenta distribuere. Proderit perpendere & considerare Cōclusiones sequentes. Et sit

PRIMA,

Servant inter se similitudinē & analogiam universa Systemata.

Omnia *Systemata inter se sunt Analoga*. Patet, quia in omnibus & singulis unū ens supremum constituitur in capite, & hoc in Substantiam & Accidens immediatè dividitur. Et Accidens subdividitur in diversa Accidentia.

Cūr de Analogia impræsentiarùm disseratur?

Vt hanc Conclusionē intelligas, oportebit hîc ad synopsim reducere, quæ in Metalogicâ uberiùs fuerunt & accuratiùs disputata.

Nominis expositio.

Et circa nomen, Primò observa, dici Ἀνάλογον, ab ἀνά, quæ est proportionis nota, & λόγος, quod rationem significat.

Quo modo imponenda sint nomina?

Et circa rem, Secundò observa, nomina si ritè imponantur, esse breves rerum definitiones: &, quia sæpe sunt imposita bene, exclamat Criticus,

Conveniunt rebus Nomina sæpe suis.

Quid sit Proportio?

Quod Proverbium locum habet maximè impræsentiarùm, nam Analogia universim loquendo est *Rationum proportio*. In proportione similitudo & dissimilitudo invenitur. Similitudo; nisi enim hæc inveniretur, æquivoca essent, quæ vocantur *Analoga*. Dissimilitudo: nisi enim hæc etiam interesset, quæ dicuntur *Analoga*, coinciderent, & essent absolutè Synonima.

Quid sit nomen *Analogū*?

Communis Analogorum definitio est, *Analoga dicuntur, quorum nomen est commune, ratio autem per nomen participata, nec est omninò eadem, nec omninò diversa*. Complutenses *in Logic. disp.* 10. *qu.* 2. §. 1. *num.* 8. paucis mutatis hanc ipsam exhibent definitionem, & eam asserunt communem esse, *Sunt Analoga*, inquiunt, *quorum nomen est commune; ratio verò substantiæ* (quo nomine *essentiam* universim intelligunt) *secundum illud nomen est omninò eadem, inæqualiter tamen participata*.

Nomen *Substantiæ* solet poni pro *Essentia*.

Analogorum distributio.

Iidem Complutenses §. 2. *sequent. num.* 11. ex Aristotele 1. *Ethic. cap.* 6. & D. Thomâ *qu.* 2. *de Verit. art.* 2. Analoga in Analoga adtributionis seu proportionis, & in Analoga proportionalitatis distribuunt: & sic priora definiunt, *Analoga adtributionis sunt ea, quorum nomen est commune, ratio verò substantiæ (essentiæ) secundum illud nomen, est eadem secundum terminum, & diversa secundum habitudines ad illum*. Citant Præceptorem Angelicum 12. *Metaph. lect.* 3. & Cajetanum *de nomin. analog. cap.* 2. & 3. & nomen *Sanus* in exemplum proponunt. Quia terminus, quem nomen hoc significat, est *sanitas*, ad quam Animal, Pulsus, Urina, Medicina, & quæcumque alia *sana* dicuntur, diversam habitudinem habent. Illam enim animal habet, pulsus indicat, & medicina aut conservat aut confert.

Quid sit *Analogum* Adtributionis?

An Sanus sit nomen Analogum?

CCCXXI.

De habitudinū diversitate. Ex duobus capitibus sumitur.

Hæc autem habitudinum varietas, vel ab ipsâ naturâ rei, vel ab hominum intentione desumitur. Ex naturâ rei: nam nomen *Lucidus*, quod *lucem* significat: & Soli & Lunæ &c. convenit: quoniam uterque lucent; sed tamen aliter, & aliter habet; nam ille propriam diffundit undique, hæc terris communicat participatam. Ex intentione etiam: nam etsi, quòd Animal sanitatem habeat; &, quòd illam urina & pulsus significent, ab hominum voluntate non pendeat; aliter res se habet in pharmacis & medicinis; hæc enim, tametsi in actu primo, secundum naturam suam considerata, sanitatem animali tribuendam respiciant, non tamen in actu secundo illam conferent, nisi applicatio accedat; quæ à voluntate aut intentione operantis dependet. Hæc doctrina est certissima: & à Complutensibus *loc. cit.* asserta; at non video expressè ab Angelico Præceptore affirmari; ubi enim *in* 1. *dist.* 19. *qu.* 5. *art.* 2. *ad* 1. ait, *Intentio sanitatis refertur ad animal, urinam, & dictam diversimodè, secundum prius & posterius; non tamen secundum diversum esse, quia esse sanitatis non est, nisi in animali*, ibi, *intentionis* vocabulo, non intentionem, quæ est actus voluntatis sed primam intentionem, quæ est actus intellectûs, intelligit.

An, & quando *Animalis* sanitas ab Operantis intentione dependeat?

An D. Thomā bene Complutenses intelligant?

Quid si Proportio?

Proportionis Analogiam Cajetanus *in opusc.*

opusc. de Nomin. analog. cap. 3. hac definitione dilucidat. *Analoga proportionis dicuntur, quorum nomen est commune, ratio verò substantia (essentia) secundum illud nomen est similis secundum proportionem.* Et si *proportionis* vocabulum in *proportionalitatis* nomen commutare velimus, hæc ipsa definitio conveniet Analogis proportionalitatis.

Sed quæ est inter Proportionem, & Proportionalitatem differentia?

*] *Et his ob iter nota Commentarios, ut Textus exponatur, scribi: & sicut aliquibus verbis additis Textus dilucidatur, sic aliquando (prout hic apparet) aliquibus ablatis Textum posse majorem claritatem recipere.*

Hanc producunt ex Euclide Philosophi. *Proportio est (libr. 5. Element.* ait Euclides) *duarum quantitatum ejusdem generis proximi, unius ad alterum habitudo.* Quæ S. Thomas verba 5. *Ethic. lect.* 5. dilucidat dicens, *Proportio est habitudo unius* [*] *quantitatis ad aliam,* ex quibus constat inter duas res vel numeros Proportionem versari: ut inter 2. & 4. ubi est dupla: aut inter 3. & 12. ubi est quadrupla. At verò Proportionalitas tres, quatuor, aut plures res aut numeros postulat; unde Euclides *ibid.* ait. *Proportionalitas est similitudo, seu comparatio multarum proportionum.* Et Sanctus Thomas *ubi supr.* similiter, *Proportionalitas est æqualitas (identitas) proportionum: cùm scilicet æqualem (eamdem) proportionem habet hoc ad hoc, & illud ad illud.* Ut, si dicas *Sicut se habet* 4. *ad* 8. *sic* 8. *ad* 16. Et id in tribus numeris: vel si velis in quatuor, *Sicut se habet* 3. *ad* 9. *sic* 6. *ad* 18.

An, & quæ Proportio modo à Proportionalitate distinguatur?

Fateor esse communem doctrinam, quæ Proportionem à Proportionalitate secernit, at Ego eas coincidere existimo; Nam, si duplus numerus est, qui alterum bis in se continet ut respectu Unitatis Binarius, Denarius respectu Quinarii erit duplus, quia sicut se habet 1. ad 2. ita 5. ad 10. Res mihi videtur clarissima; tu illam accuratè considera.

An in omni Proportione Proportionalitas necessariò includatur?

SECUNDA.

CCCXXII. Qualis inter Deum & Creaturas detur Analogia?

O*Mnia creata Systemata cum Divino comparata habent analogiam Attributionis.* Demonstratur: quoniam omnes perfectiones quas habent, sunt in Deo per essentiam, & in creaturis per solam participationem, Complurenses utiliter audiri poterunt: nam *in Logic. disp.* 11. *qu.* 1. §. 1. sic inquiunt. [Deus non dicitur *ens*, quasi habeat *esse* (ſere) vel quia conveniat ei aptitudo ad existentiam (ad ſendum) hac enim phrasi in rigore loquendo significatur distinctio inter rem habentem *esse* (ſere) & *esse* (ſere) habitum. Quod minimè competit Deo, siquidem in eo nulla datur compositio ex actu & essentiâ, vel ex essentiâ & existentiâ (ex ſare & ſere) sed dicitur *Ens* (ſyns) quia est (ſat) ipsum *esse* (ſere) irreceptum & illimitatū. Sicut enim si daretur Albedo separata, & per se subsistens, non diceretur habere Albedinem, sed *esset* (ſaret) ipsamet Albedo per essentiam, & in genere Albedinis [*] infinita; Ita Deus, cùm ipse sit ipsum *esse* (ſere) per se subsistens, non dicitur propriè habere *esse* (ſere) sed *esse* (ſare, & ſere) super omne *ens* (ſans, & ſens) & *esse* ipsum *esse* (& ſare ipsum ſere) Propter quod, ut observavit D. Thomas 1. *part. qu.* 13. *art.* 11. nomen *Qui est* (Quí ſet, aut potiùs Quí ſyt) seu *esse* (Ipsum ſere Ipsum ſyre: *Ipsum ab æterno & in æternum existere*) est propriissimum inter Divina,

Illa verba quæ continentur parenthesi, & ad Dialectum Metaphysicam pertinent, à nobis ad majorem claritatem sūt addita.

Cur nomen *Qui est*, Deo cōveniat propriissimè?

Omne Creaturarum Esse derivatur à Deo.

juxtà illud Exod. 3. *Ego* [*] *sum, qui sum: & Qui est, misit me ad vos.* Ab ipso autem Deo derivatur esse (ſare & ſere) ad omnes creaturas, quæ propterea dicuntur *Entia* (ſantia & ſentia) per participationem, quia verè recipiunt *esse* (ſare, & ſere) ab *Ente per essentiam* (à ſynte: *quod est* ſans & Sens *per essentiam*) Unde in ipsis esse (ſere) non est actus purus, sed recipitur *in essentia* (in ſare) quæ est potentia (meliùs, habet potentiam ad ipsum *esse* (ſere) Et ideo (*essentia, & existentia*, ſare, & ſere) realiter distinguuntur inter se, &c. ENS (sumptum videlicet participialiter, ita ut idem sit ac ſens) propriè significat id *quod est* (quod ſet, nempe in potentiâ) non autem ipsum *esse* (ipsum Sere) & hoc pacto *ens* (potens Sere) est prædicatū essentiale omnium rerum; quia aptitudo ad *esse* (ad Sere) essentialiter convenit creaturis. Si autem *ens* (Sens) sumatur pro ipso *esse* (pro ipso Sere) seu *existere*, sic de solo Deo prædicatur essentialiter, ut docet D. Thomas *quodlib.* 2. *quæst.* 2. *art.* 3. Nam, cùm *esse* (Sere) creaturarum comparetur ad earum essentiam (*ad earum* Sare) sicut actus ad potentiam, nequit illis essentialiter convenire: eò quòd omnis actus est extra rationem potentiæ, quam perficit & actuat, &c.

Creatura non est actus pur', & ideò componitur ex essentia & existentia.

Quo sensu Ens sit prædicatū essentiale?

In Creaturis Essentia ad Existentiam, ut Potentia ad Actum (ut Subjectum ad Formam) comparatur.

TERTIA.

CCCXXIII. Qualem inter se habeant Analogiam universa Systemata?

O*Mnia Systemata inter se ipsa (aut etiam suo modo, cum Increato & Divino comparata) Analogiam Proportionalitatis observant.* Et hinc oriuntur omnia Protheoremata, quæ nostram Philosophiam, & Theologiam fulciant; videlicet, incipiendo à notioribus,

Sicut de Materialibus materialiter, & de Corporalibus corporaliter,

Sic de Spiritualibus, & Immaterialibus spiritualiter & immaterialiter.

Sic de Angelicis Substantiis angelicè.

Sic de rebus Supernaturalibus supernaturaliter.

Et tandem sic etiam de Divinis divinitùs, Naturalium, & Supernaturalium Scientiarum Professores, debent philosophari.

Synthoremata Realia.

PRÆTEREA, Sicut de Realitatibus & Rebus Physicis realiter, & physicè,

Sic de Formalitatibus, & Conceptibus Metaphysicis formaliter & metaphysicè, statuere & resolvere debent, qui dant operam Hyperphysicis Meditationibus.

Synthoremata Formalia.

ET DENIQUE, *Sicut de Rebus realibus realiter,*

Sic de Virtualibus, seu Moralibus (Politicis, & Ecclesiasticis) virtualiter, seu moraliter (politicè, & ecclesiasticè) debent Legislatores, & Jurisconsulti discurrere.

Synthoremata Virtualia.

Et ut Proportionalitatis Analogia, quæ inter Systemata constituitur, meliùs intelligatur, Exempla subsequentia propono,

Leo est Substantia sensitiva corporea & materialis; habens existentiam & durationem temporaneam, realiter à sua essentia distinctam: cujus sunt tres Potentiæ Intentionales, videlicet sensitiva, Memorativa, & Appetitiva: & per primam objecta sensibilia percipit & distinguit: per secundam rerum, quas sensu perceperit, recordatur:

FVNDAMENTVM PHYSICVM.

per

Unum Leonem in exemplum propo sui, assero tamen eam, qui vel unam Musam bene cognoscat, esse cognaturum Dei, & Angelos.

per tertiam, propria natura convenientia appetit, & respuit disconvenientia.

PARALELLUM I. ANGELICUM.

De Leonis & Angeli Analogia.

Angelus est Substantia Intellectiva; incorporea, & immaterialis: habens existentiam & durationem Ævitemam, realiter à suâ essentiâ distinctam: cujus sunt tres Potentiæ Intentionales, videlicet, Intellectus, Memoria, & Voluntas. Et per primam res universas percipit: quoniam per Intellectum percipit & cognoscit omnia intelligibilia, & nullum reperitur ens, quod non sit ab Intellectu cognoscibile. Per Memoriam rerum omnium, quas intellectu perceperat, recordatur. Et per Voluntatem, nam libero est divinitùs donatus & condecoratus arbitrio, eligit & amat, quæ vult, & respuit illa, quæ non vult.

PARALELLUM II. THEOLOGICUM

Deus est Substantia Intellectiva, incorporea, immaterialis, supernaturalis, Divina: in quâ coïncidunt Essentia, Existentia, & Æternitas; & hanc ob rem realiter identificantur, Ejus duæ sunt Potentiæ Intentionales, Intellectus nimirum & Voluntas, quæ inter se distinctione rationis ratiocinatæ secernuntur. At verò inter Intellectionem, Intellectum, Existentiam, hypothetica tantùm, aut etiam si volueris, rationis ratiocinantis differentia intercedit. Quoniam essentia Infinita est necessariò actu existens: & Intellectus infinitus est necessariò actu intelligens. Et cùm essentia Dei sit nobilissima, & nulla nobilior sit, quàm Intellectiva, sequitur etiam necessariò, quod esse Dei, sit intelligere Dei. Per memoriam Angeli & Homines rerum præteritarum recordamur, Ergo in Deo esse Memoria [*] nequit: ipsi enim, quæ respectu nostri præterita, aut futura dicuntur, sunt ob oculos semper præsentia in hoc nunc Æternitatis. Habet denique liberam & immutabilem Voluntatem Deus. De rebus omnibus approbando aut reprobando decernit prout ejus Voluntas sanctissima, & justissima vult: at decreta ipso sua revocare aut mutare non potest; quia ad omnem mutationem duo ut minimum requiruntur instantia; & tota Æternitas non habet plura instantia, tota enim est unicum indivisibile nunc.

A creaturarũ cognitione, nõ solùm promovetur Humana Mens, ut sciat, *An Deus sit?* sed etiam, ut intelligat, *Quid ille sit?*

An in Deo sit Memoria?

An Voluntas libera?

An Deus sit immutabilis?

CCCXXIV. Quomodo immutabilitas Voluntatis Divinæ cum Libertatis indifferentia componatur?

Legisti ultimas lineas, & quia obscuræ videntur, sic discurris. Deum, ais, esse Agens infinitè liberum, posse decernere, quæ vult; si seorsim & secundum se consideretur, res est intellectu facillima. Præterea, Deum esse infinitè perfectum; & mutabilitatem & inconstantiam in suo conceptu imperfectionem manifestam involvere; & hanc ob rem Deum, qui infinitè est perfectus, mutabilem esse non posse, si præscindamus à cæteris, & hanc unicam rem secundum se consideremus; erit ipsa intellectu facillima. Verùm enim verò liberam Voluntatem cum Immutabilitate concordare & componere,

Hoc opus, hic labor est: [*] &c.

Et ideò rescire vis, quo istæ duæ res modo, componi possint, quin alteri altera contradicat.

**] Sic loquuntur Grammatici: at Philosophus diceret, Hoc labor est; quia in illa Propositione Pronomen est subjectum, & Nomen, si adjectivum esset, cum prædicato concordaret, puta, si diceretur, Hoc laboriosũ est.*

Respondeo, hanc compositionem & concordiam esse, si oculos aperire volueris, clarissimam & expeditissimam. Hunc ipsum librum, quem legis, tibi in exemplum pono. Ita à Deo producatur, ut habeat durationem instantaneam tantummodò; & habebit instantaneam durationem tantummodo, si in instanti, A, non sit, in instanti B, sit, & in instanti C, non sit. Et interrogo, An in illo suæ durationis instanti futurus sit apertus, an clausus? Erit (respondebis & bene) prout Deus voluerit. Ergo, apertus, si Deus illum apertum voluerit producere: clausus, si clausum. Ecce respectu illius instantis B, est ex Dei parte libertas & indifferentia, & contingentia ex parte libri. Pergo ulteriùs, & interrogo, An hic ipse liber, qui potest in illo instanti B esse apertus, vel clausus, mutari possit, & ex aperto in clausum, aut contrà, ex clauso in apertum transire? Et statim respondebis, quòd non. Quia duo, ut minimùm, durationis instantia quæcumque mutatio requirit: & ille, ut supponitur liber, durat tantummodo per unum instans.

Res instantanea (nempe, quæ uno instãti solummodò duret) esse sic vel aliter potest, at mutari non potest.

Quæ in Agente est libertas, est contingentia in Passo.

Hanc ergo doctrinam Deo accommoda: ejus enim duratio, licèt sit infinita, est tantummodo, unicum *nunc*, unicum instans; &, ut dicebamus, mutatio, plura instantia requirit.

Æternitas, seu Duratio Divina, est unum infinitum Instans, hoc est, unum simplicissimum *Nũc*.

QUARTA,

CCCXXV. Quid sit Ens Categoricum? Verùm Sans, an Sens sit?

ENS Categoricum (illud videlicet, quod est Caput Systematis, & dividitur in Categorias) est **Sans**, *non* **Sens**: *vel ut vulgus Academicum loquitur, Nominale, & non Participiale est ens.*

Demonstratur clarissimè: omnia enim quæ in Syntagmate de Categoriis ab Aristotele, aut etiam ab aliis dicuntur, possunt intelligi & dilucidari præscindendo ab actuali existentiâ.

Est hæc Conclusio in Scholâ Thomistarũ communis. Eam tradit P. Philippus à Sanctissimâ Trinitate *in sua Philosophica Summa 3. part. qu. 21. art. 4. pag. 684. a.* dicens. *Cùm Prædicamentum sit series, seu coordinatio attributorum essentialium,* ENS, *quod dividitur in decem Prædicamenta, significat essentiam, & non tantùm [*] existentiam.* Et probat authoritate D. Thomæ, qui *quodl. 2. qu. 2. art. 1.* & iterum *in libr. 10. Metaph. lect. 3.* sic scribit, *Ens, quod dividitur in decem Prædicamenta, significat ipsasmet naturas decem generum, secundum quod sunt,* (**sens**, *existunt*) *actu, vel potentiâ.* Et subsumit P. Philippus. At ens, (prout est **sens**) prout significat existentiam, in actum, & potentiam non dividitur. Et infert. Ergo ens, quod in decem Prædicamenta dividitur (non est **sens**, sed **sans**) non est ens quod existentiam, sed est Ens, quod essentiam significat.

**] Ego libenter oloearem illud tantùm, & sic Conclusionem scriberem,* Ens, quod, &c. significat tãtùm essentiam, & nõ existentiã.

Quid sit Prædicamentum?

Ens, quod in Prædicamenta dividitur, præscinditur ab actuali existẽtia.

Hanc eamdem Conclusionem etiam alii, qui extra Angelici Præceptoris Scholam philosophãtur velut certã propugnant. Audiatur P. Joãnes Lalemãdetius, qui tametsi libẽtiùs Scotistis, quàm Thomistis adhæreat, *in Logic. disput. 6. part. 7. column. 250. num. 19.* sic inquit. [Ens prout dividitur in decem Prædicamenta, non significat existentiam, sed essentiam. Quare existentia solùm reductivè ponetur in Categoriâ ejus rei, cujus est existentia.] Et probat hanc suam Resolutionem tribus Rationibus, quarum priores, qui voluerit, apud ipsum inveniet; nam ultima videtur sufficere,

ut

Rosa est substantia & independenter ab omni existétia in Prædicamento collocatur.

ut Resolutio confirmetur. Rosa (ait) ex.gr. in hyeme, licèt non existat, nihil impedit, quin collocari possit in Prædicamento Substantiæ.] Et hoc ipsum Prædicamenti recepta definitio persuadet; quoniam, ut idem Autor scribit, [Series Categorica est coordinatio (prædicatorum) Superiorum, & Inferiorum in ordine essentiali, non verò in ordine existentiali. Ex illis enim fiunt Prædicationes Sempiternæ Veritatis, ut *Homo est animal*, *Animal est vivens*, *Vivens est corpus*, *Corpus est* [*] *substantia*. Prædicationes autem Sempiternæ Veritatis non important existentiam. Ergo nec illam importabit, seu significabit Series Categorica, &c.]

Quid sit Prædicamentum?

*) *Hæc Propositio, Corpus est Substantia, est vera, sive cum Sexto Corporeitatis forma, distincta ab anima admittatur sive non admittatur.*

CCCXXVI.

Quid sit ens Categoricum?

Contra hanc nostram Resolutionem apud eumdem Lalemandetium ibidem objicit Cajetanus. [Ens Categoricum (nempe, illud, quod per decem Categorias distribuitur) est Ens actu. Sed solùm Ens existens est Ens actu (nam Ens possibile est ens in potentiâ: dicit enim potentiam ad existendum.) Ergo ens existens est Ens Categoricum. Ergo Ens Categoricum est Ens existens.]

An, & quando in tertia Figura Aristotelea ex puris affirmativis syllogismus legitimus formari possit.

Non patiar rejici Cajetani argumentum, tamquam peccans in formâ: constat enim ex affirmativis, & pertinet ad tertiam Figura: tametsi enim claudicet hic Syllogismus,

Equus est vivens sensibile,
Homo est vivens sensibile,
Ergo homo est equus.
Ergo equus est homo.

hic est legitimus, & bonus.

De Syllogismo exceptivo.

Animal rationale est risibile.
Sed tantùm homo est risibilis.
Ergo tantùm homo est animal rationale.
Ergo tantùm animal rationale est homo.

An de illo aliquid statuat Aristoteles?

Quia est Syllogismus Exceptivus: qui non dependet à Canonibus Aristoteleis. Cùm ergo Syllogismus à Cajetano propositus, huic secundo sit similis, erit legitimus, nec jure poterit propter formam damnari. Ergo consideremus ejus materiam; & de veritate Propositionum, quas habet, judicemus.

An, & qualiter Essentia sit *Ens actu*?

Lalemandetius tres solutiones comminiscitur, ut Cajetano satisfaciat. Dicit primò [Essentiam absolutè sumptâ, posse dici etiam *Ens actu*: non quidem actu existentiali, sed actu essentiali; reali tamen: cui quoque verè conveniunt Adtributa Entis, Unû, Verum, Bonum. &c.] Est bona, & sufficiens Responsio: in quâ tamen illud *quoque* delere nimam **santi** priùs, quàm **senti** (habenti *esse* quiditativum priùs, quam habenti *esse* existentiale) transscendentalia Adtributa conveniunt. Et quoniam verebatur, ne fortè Lector hanc primam Responsionem admitteret, secundam subjungit his verbis. [Saltem (ait) dici potest Essentia *actus*, qui (*lege*, quia) habet intrinsecam habitudinem ad ultimum actum; scilicet ad existentiam.] Et hîc, quæ prius benè dixerat, obnubilat. Nam Essentia ideò dicitur habere habitudinem ad existentiam, quia illam potest recipere: & hoc ipso sensu non jam *actus*, sed *potentia* appellari deberet. Interim, quia hæc secunda solutio non per omnia Lalemandetio placuit, addidit Tertiam: quæ, si benè consideretur, cum Primâ coincidit, inquit enim. [Quidquid sit, sufficit Essentiam esse realem ut ponatur per se in Categoriâ.] Et, si omnia, & singula tibi explicari velis, & interroges, quid *Essentia realis* nomine intelligatur? Respondet dicens. [Ea dicitur *essentia realis*, quæ licèt actu non habeat existentiam, potest tamen existere.] Et benè. Quia, si per impossibile daretur Essentia, quæ non posset existere, esset illa chimærica, & non realis, & censui Entium rationis (quæ fieri per intellectum nequeunt) adscriberetur.

An Ens, quia potest existere debeat *actus* vocari?

Quid sit Essentia realis?

An dentur entia rationis?

Actus essendi est duplex: alter in **sando** & alter in **sendo**.

Vera sunt, sed non satis clara, quæ in Primâ & Tertiâ solutione respondet Cajetano Vir doctus. Ego clariùs, & brevius. Erat Major. *Ens Categoricum est ens actu*: distinguo. Est ens actu in genere **Sandi** (in genere habendi *esse* quiditativum) concedo. Est Ens actu in genere **Sendi** (in genere habendi *esse* existentiale) nego. Subsumebatur. *Sed solùm Ens existens* (hoc est, **Sens**) *est Ens actu*: distinguo. Est Ens actu in genere **Sendi** (in genere habendi *esse* existentiale) concedo, in genere **Sandi** (in genere habendi *esse* quiditativum) nego. Et hinc veniendo ad Consequentiam, quæ erat, *Ergo Ens existens est Ens Categoricum*, illam rotundè nego.

Reponitur Objectio Cajetani.

Hac distinctione suis propositionibus accommodatâ, Cajetani objectionem rescribo.

Ens Categoricum est **sens** (*ens actu*)
Sed solum Ens Existens est **sens** (*ens actu*)
Ergo solùm Ens Existens est Ens Categoricum.

Dissolvitur.

Respondeo Formam esse in suo genere bonam: Consequentiam legitimam: Minorem veram: Majorem verò, cui tota ratio innititur, esse falsam.

Ripii Objectio

Alii pro Cajetano contra nostram doctrinam diversa argumenta conformant, quæ levia sunt, nec videntur solutione indigere; sed, quia Michael Ripius *in Logic. disp.5. qu.2.* ingeniosè discurrit, ejus hic argumentum propono. [Quando quæritur, *An Ens Categoricum Essentiam præcisam ab existentiâ dicat, an verò existentem essentiam?* id responderi debet, quod de omnibus Prædicamentis possit verificari. At omnia Prædicamenta in statu existentiæ possunt concipi: & nõ omnia sine existentiâ possunt concipi. Ergo illud *Ens*, quod dividitur, & de omni Prædicamento dicitur, est *Ens existens*. Minor duas partes habet, & quia de priori nemo potest ambigere, posteriorem sic probat. Quia, Agere, aut pati: talem rem facere, vel producere; vel à tali Agente talem formam recipere; [Unde Complutenses *in Physic. disp.3. quæst.4. num.24. vers. Respondetur*, expresse dicunt, *Licèt Causa Efficiens præsupponatur existens ad suum effectum, eò quòd unumquodque operatur secundum quod est in actu. &c.*] Esse in loco, tali, aut tali modo quoad suas partes ordinari, & situari, aut Talibus, aut talibus vestibus ornari, &c. nequeunt, quæ non existunt. Ergo saltem in Prædicamentis Actionis, Passionis, Ubicationis, Situationis, & Habere, Existentia necessariò intelligitur.

Vnde desumi debeat in hac Controversia decisio?

CCCXXVII.

An agere, & pati ad res existentes pertineat?

An etiã talem Locum, vel Situm: vel certè tales vestes habere?

An inter existentia extrema esse debeat

Confirmatur eadem Propositio, Primò, Quia Relatio realis, realiter existens fundamentum, & terminum realiter existentem requirit, ut docet D. Thomas *Opusc.48. tract. 5. cap.1.* Quod ipsum *2. contr. Gent. cap.12.* probat, nam si inter res possibiles darentur Re-

De *Quando*.

lationes reales, Numerus Binarius poſſibilis infinitis Relationibus afficeretur. [Vide Complutenſes *in Logic.diſp.*14.*qu.*3.*nu.*10.]

Quid ſit? & an intelligi poſſit ſine exiſtentia?

Confirmatur Secundo. Quia, quidquid ſit de cæteris Prædicamentis; *Quando*, in ſuo eſſentiali conceptu exiſtentiam importat. Et hoc videtur manifeſtè probari. Quoniam *Quando*, vel eſt ipſum tempus, vel ſine tempore non poteſt intelligi. Illud prius aſſerit Suarius *diſp.*50.*Metaph.ſect.*12. quem *in Logic. diſp.*16.*qu.*1.§.3.*num.*7.*verſ.Unde.* Complutenſes impugnant. Hoc poſterius affirmant alii cum Gilberto, qui in Prædicamenti *Quando* dilucidatione, inter alia ſcribit, *Quando ſignificat rationem* (meliùs, *relationem*) *ex temporis inſidentiâ relictam, non tempus ipſum*. Et infrà. *Quando eſt quædam affectio rebus addita, per quam dicuntur eſſe, aut fuiſſe, aut futuras eſſe; non verò eſt tempus ipſum*. Quod etiam docet Angelicus Præceptor *Opuſ.*43. nec non *in libr.*5. *Phyſic.lect.*3.& ſæpè alibi.

CCCXXVIII Exiſtentiæ duplex conſideratio.

Dico ante Reſponſionem ipſammet exiſtentiam bifariam poſſe conſiderari; nempe, ſecundum ſe, ſeu ut poſſibilem, & ut actualem. Exiſtentia ſecundum ſe conſiderata, habet ſua prædicata eſſentialia; & ut poſſibilis, dicit poſſe eſſe actu: nam alius nunc Mundus non exiſtit: & ſicut ejus ſubſtantia nunc, ſic etiam ejus exiſtentia eſt poſſibilis.

An exiſtentia in Abſolutis Prædicamentis includatur?

Addo ſicut in Prædicamento Subſtantiæ, ſic etiam in Prædicamentis Quantitatis, & Qualitatis non conſiderari concreta, aut abſtracta, quæ exiſtunt, ſed exponi tantummodò, & dilucidari, qualia eſſent, ſi omnia exiſterent.

An fortè in Relativis?

De Actione, & Paſſione.

De Vbi, & Situ

De rerũ Combinatione.

De Habere.

His præmiſſis ad argumentum reſpondeo, in Prædicamentis Relativis, eodem ac in Abſolutis modo eſſe philoſophandũ. Et hác ob rem aſſero, in Actionis, & Paſſionis Prædicamentis, earum conſiderari eſſentias, exiſtant, aut non à parte rei: eſſent enim vera, quæ de illis dicuntur, etſi nullæ in Mundo Actiones, aut Paſſiones eſſent. Idem de Ubicatione, & Situ dicito: idem de Habere. Nam, ſi nulla res eſſet Madriti, nulla Toleti, eſſet verum dicere, duas res inter ſe 12. leucarum habituras diſtantiam, ſi altera Madriti, & Toleti altera collocaretur. Et, ſi nulla in Mundo eſſent poma, & tamen quatuor intelligam, quæ his literis R,O,M,A, ſignifico, & ſecerno inter ſe, eſſet verum dicere, illa 24. combinationes, ſeu ſituationes, in ordine ad locum, ſubire, ab omni exiſtentiâ actuali præſcindendo. Et denique ut hominem veſtitum, armatum, aut qualitercumque ornatum intelligam, non eſt neceſſarium, ut illum exiſtentem concipiam.

Relatio dupliciter conſideratur.

De Relatione actuali.

Ens poſſibile actuales relationes non habet, ſi *actualiũ* nomine, exiſtentes intelligamus.

Ad primam Confirmationem dico Relationes poſſe in actu ſignato, & exercito: (vel clariùs, poſſe ſecundum ſuas eſſentias, & in ſtatu poſſibilitatis, & poſſe ut actu exiſtentes ſunt) conſiderari. Addo actu exiſtentes, actu exiſtentia fundamenta requirere, & terminos actu exiſtentes. Aſſero tamen Relationum definitiones in Prædicamento collocari, & illas ibi poſitas ab omni exiſtentiâ præſcindere; quoniam etſi nullæ qualitates corporeæ exiſterent in rerum naturâ, eſſet verum dicere, ſimilitudinem eſſe relationem, quæ inter duo ſubjecta eamdem habentia qualitatem verſatur.

Tempus, Quando concernunt, non includunt Temporis exiſtentiam.

Ad ſecundam Confirmationem dico, ante Creationem Mundi nullum actuale Tempus fuiſſe, & tamen tunc illam Temporis definitionem, quæ nunc eſt vera, veram fuiſſe. Verum fuiſſe dicere, eſſe tres differentias temporis, & non plures: nam Tempus in Præteritum, Præſens, & Futurum adæquatè dividitur. De his differentiis agere interrogationem, quæ formatur per *Quando?* At ante Mundi exordium, ut jam dixi, Tempus non exiſtebat. Veritates igitur, quæ dicuntur de Tempore, nullo prorſus modo à temporis exiſtentiâ dependent,

Quinta.

CCCXXIX. De diviſione Entis in Subſtãtiam, & accidens.

E*NS prout dividitur in Subſtantiam, & Accidens, eſt Analogum Adtributionis.*

Patet: nam Subſtantia eſt Ens per ſe, & eſt propriè Ens; Accidentia verò, non ſunt per ſe, nec propriè Entia, & ideò non abſolutè *Entia*, ſed *Entis* (hoc eſt, ſubſtantiæ) *Entia* vocantur.

Hæc Concluſio eſt expreſſa Ariſtotelis; qui tametſi, opinione [*] multorũ ne quidẽ nomen Analogiæ cognoverit, nihilominus inter æquivoca reperit diſtinctionem & gradus, & *libr.*11. *Metaph.* jubet, ut *Ens* ſicut *Sanum* ad ſua inferiora referatur. At ſanum ſcimus, non eſſe purè æquivocum, ſed analogum Attributionis. Ergo opinione Ariſtotelis, de Ente id ipſiſſimum dicendum eſt. Firmant hanc Reſolutionem ejuſdem Ariſtotelis verba, quæ *libr.*4. *Metaph. text.*1. leguntur. Inquit enim. *Ens multipliciter dicitur, verùm ad unum, unamque naturam, & non æquivocè, ſed quemadmodum omne ſalubre ad ſanitatem*. Et prout nos, ita etiam Ariſtotelem *lib.*11.*lect.*13. Angelicus intellexit Præceptor; ſcripſit enim. *In hoc verò, quæ prædicto modo dicuntur, idem nomen de diverſis prædicatur ſecundum rationem partim eamdem, & partim diverſam; diverſam quidem, quantum ad diverſos modos relationis: eamdem verò, quantum ad id, ad quod fit relatio, eſſe enim ſignificativum, & eſſe affectivum diverſum eſt, ſed Sanitas una eſt. Et ſimiliter eſt de multiplicitate Entis. Nam ens ſimpliciter dicitur id, quod in ſe habet* eſſe, *ſcilicet Subſtantia: alia verò dicuntur* Entia, *quia ſunt hujus* (Entis) *quod per ſe eſt, vel paſſio, vel habitus, vel aliquid hujuſmodi. Non enim Qualitas dicitur* Ens, *quia ipſa habet* eſſe, *ſed quia per eam Subſtantia dicitur diſpoſita; & ſimiliter eſt de aliis Accidentibus. Et propter hoc dicitur, quod ſunt Entis.* [Græcè τὰ τοῦ ὄντος.]

*] *Ariſtotelem non cognoviſſe Analoga, eſt communis in Scholis opinio eam autem falſitatis convinco in mei Pandecta Prologo expreſſum ipſius teſtimonium producens.*

An, & quomodo Accidentia ſint Entia?

Sexta.

CCCXXX. Quo Accidens modo prædicetur de novem Prædicamentis accidentalibus

A*Ccidens prout prædicatur de novem accidentium generibus, eſt Analogum.*

Eſt expreſſa S. Thomæ, quem Cajetanus *in lib.de Ente, & Eſſent.cap.*7.*ad* 3. Ferrarienſis 1.*contr.Gent.cap.*32. Soncinas 4.*Metaph.qu.*4.*ad* 2. P. Philippus à Sanctiſſimâ Trinitate *in Summ. Philoſoph.part.*3.*qu.*11.*art.*4. ubi citat Complutenſes, & Maſium: & hanc Concluſionem proponit. [Dicendum (1) quòd Accidens non eſt univocum ad novem Prædicamenta Accidentium: ſed (2) eſt tranſſcendentale reſpectu

ctu illorum; cùm in eo nihilum uniatur, de quo formaliter non prædicetur: ac (3) proindè non significat immediatè aliquem gradum sive conceptum objectivum illis communem, sed ipsa novem genera secundum suas proprias rationes, ut proportionaliter se habentes. Unde (4) est Analogum proportionalitatis propriæ ad illa prædicamenta, quæ intrinsecè sunt Accidentia, & Entia. (5) respectu verò omnium est Analogum Proportionalitatis Metaphoricæ; quia (6) sunt quædam quæ consistunt in solâ denominatione extrinsecâ, scilicet, *Ubi, Quando, Habere*. Et ita (7) debent tenere, quotquot admittunt decem Prædicamenta, &c.] Hæc omnia ille. Et Nos uberioris doctrinæ gratiâ hæc septem puncta recognoscamus, & breviter dilucidemus.

An ab illis abstrahi possit aliquod commune Prædicatū?

De Analogia Metaphysicæ Proportionalitatis.

An Analogia Univocationi opponatur?

1] Accidens, prout de novem Prædicamẽtis dicitur, non esse purè Univocum, asserit, & assentimur. Sed consultò ponimus illud *purum*: quoniam Analogia, si benè exponatur non opponitur Univocationi.

An Accidens sit conceptus transcendentalis?

2] Esse autem Transcendentale asserit, & Assertum distinguimus: si adjectivè sumatur nomen Accidens, concedimus: si verò substantivè negamus: nam sicut Petreitas v. gr. est quædam formalitas humana, non autem Homo: sic etiam Quantiteitas est quædam formalitas accidentalis, non autem accidens.

An, & quando Accidens præscindatur?

3] Accidens substantivè, non autem adjectivè sumptum, habet conceptum à suis differentiis præcisum: qui participatur à suis inferioribus, sed differentia se tenet in modo participandi.

An Qualitates inhæreant Quantitati?

4] Accidens, ut benè P. Philippus dicit, est Analogum Proportionalitatis. Et, si Qualitates, & cætera Accidentia dicantur Quantitati inhærere, ut multi Theologi asserunt, ne miracula in Venerabili Sacramento multiplicent, Accidens prout de Quantitate, & Qualitate, aut etiam de cæteris Accidentibus dicitur, erit Analogum Attributionis.

De Systemate Metaphorico. An-ne cæteris addendum sit?

5] Admittendum est Systema Metaphoricum: *nam, ut de vocibus in propriâ significatione acceptis, propriè; sic de vocibus Metaphoricis debemus metaphoricè philosophari.*

6] *Ubi, Quando,* & *Habere*, esse denominationes extrinsecas, ut multi Recentiores affirment, non videtur admitti posse in Scholâ Thomisticâ, quæ mavult, ut sint formæ reales. Est certa, & indubitata profectò: nam Professores Carmelitani Complutenses, qui Cursum Philosophicum ediderunt, Thomistæ severissimi sunt, & tamen à P. Philippo etsi sui Ordinis Generale dissentiunt. Audiri poterunt; nam *in disp.* 16. *Logic. quæst.* 2. §. 1. *num.* 11. universim loquendo sic inquiunt. [Dicendum est hæc (sex ultima) Prædicamenta non esse puras denominationes extrinsecas; sed formas intrinsecas, relictas in subjectis ex applicatione, vel adjacentiâ alicujus extrinsecâ. Sic docent B. Albertus, & Gilbertus, quos refert, & sequitur Capreolus *in* 2. *dist.* 2. *qu.* 1. Soncinas 5. *Metaph. qu.* 41. Arauxo *ibid. qu.* 7. *artic.* 1. Gonzalez 1. *p. qu.* 10. *disp.* 22. *ad* 3. & Communiter Doctores. Estque procul dubiò mens D. Thomæ, nam 5. *Metaph. lect.* 15. generaliter docet, sex ultima Prædicamenta esse respectus intrinsecos relictos in rebus ex aliquo extrinseco. Idemque specialiter tradit de Actione, & Passione *in* 2. *dist.* 40. *quæst.* 1. *art.* 4. de Ubi, & Quando *in* 4. *dist.* 16. *qu.* 3. *art.* 1. de Situ, & Habitu 5. *Metaph. lect.* 20. &c.]

Quid Ubi, Quando, & Habere apud Thomistas sit?

Carmelitæ Excalceati sunt Thomistæ severi.

De sex ultimis Prædicamentis An sint quædã extrinsecæ denominationes?

Sic universim loquendo de sex ultimis Prędicamentis Complutenses statuunt: videamus nunc, quid dicant, agentes in particulari. Sanè *in Logic. disp.* 16. *qu.* 1. §. 2. *nu.* 4. sic scribunt [Ubi creatum est forma accidentalis, per quam res sit præsens determinato loco; ibique ita coaptatur, quòd ita sic hîc, quòd non sit alibi.] Et §. 3. num. 7. [Ex adjacentiâ, & mensuratione extrinsecâ Temporis Primi [a] Mobilis resultat in re temporali aliquod accidens, quod appellatur *Quando*.] Et §. *ult. n.* 10. [Asserendum est, quòd sicut ex circumscriptione loci resultat in re locatâ novum accidens, quo dicitur (illa) esse in loco; sic ex adjacentiâ indumenti resultat in re animatâ [b] nova quædam forma, ratione cujus res dicitur esse induta; & hanc appellamus *Habitum*.]

a] Etsi cessaret Primi Mobilis motus, modò manerent corpora, etiam manerent tempus.

b] Cur non de statua, aut re inanimata id non posset dici?

7] Sanè non debent P. Philippi opinionem tenere quotquot decem dari Categorias inter se, realiter distinctas asseverant; nam, ut vidisti, Complutenses decem Categorias admittunt, & tamen aliter philosophantur,

Sunt etiam inter S. Thomæ Discipulos Opinionum divortia.

*]*Hic statim inquiritur*, An in eodem ente possint esse duo contradictoria Adtributa? *Respondeo*, in diverso sensu esse posse. *Quoniam anima rationalis Thomistarum sententia est spiritualis* ut quod, *& corporea* ut quo. *Vide Lalemandetium* in Physic. col. 570. *Multa miracula sunt naturalia quoad substantiam, & supernaturalia quoad modum. Et Christi gratia est finita realiter, & infinita moraliter. Et Peccati mortalis imperfectio finita est realiter considerata; & tamen scitè asserente Divo Thoma infinita est, si moraliter consideretur. Qualitas infinitè intensa posset finitè extendi: & si esset infinitè extensa, habere posset intensionem finitam.*

CAPUT II.

De Ente per Materialitatem Concreto; hoc est, De Substantia Corporea.

SUB Sectionis praecedentis initium Ens in Abstractum, & Concretum divisimus; & ibi *Concreti* nomine Ens per Systematicum aliquod Adtributum restrictum, & impositum Capiti Systematis particularis. Praecipua Adtributa Entis Generalissimi, sunt tria Positiva, & totidem Negativa: videlicet, Spiritualitas, Supernaturalitas, & Infinitas, quae sunt Positivae quaedam Formalitates: & Materialitas, Naturalitas, & Finitudo, quae sunt Formalitates Negativae. Et Ens per has omnes negationes contractum, est Ens Materiale Naturale Finitum. Et de illo debebimus totâ hac Sectione disputare. [*]

Sub hoc ente sunt decem Praedicamenta Materialia Naturalia Finita; quae ab Aristotele in suae Physicae Libris ingeniosè explicantur. Nos autem impraesentiarùm Primum (nempe, Substantiam, Materialem, Finitam) nam caetera sunt alibi satis fusè explicata, accuratissimâ diligentiâ illustrabimus.

CCCXXXI. Circa Naturalium Principiorum numerum diversae fuerût Antiquorum sententiae.

Habet illa suas partes intrinsecas, quae passim nominantur *Principia*. Sed quot? in designando numero Principiorum, quae Substantiam Materialem constituunt, veteres non conveniunt Philosophi; at jam hodie Scriptores Novitii, Aristotelis, & Peripateticorum adhaerentes Sententiae, tria constituunt; videlicet, *Materiam, Formam, & Privationem*. Et duo priora (Principia) dicunt esse intrinseca: tertium autem extrinsecum.

Quot & quaenam illa sint?

Contradictoriè opponitur ipsi Formae Privatio; ad Generationemque, & Corruptionem concurrit ipsa extrinsecùs, quoniam Generatio est transitus ex non sere (seu *non esse*) Formae, ad sere (aut *esse*) illius. Et è contrà Corruptio, est transitus à sere (ab *esse*) Formae, ad non sere (aut *non esse*) illius. Et Conversio est transitus ex unâ reali & positivâ ad aliam incompossibilem formâ.

An sint intrinseca?

Quid Generatio sit?

Quid Corruptio?

Exempla opportuna produco. In illuminatione enim aëris pura Generatio conspicitur: fit enim transitus ex non luce ad lucem, & nulla praecedens forma in aëre illuminato corrumpitur. Et quando in eodem aëre tenebrae superveniunt, exemplum purae Corruptionis percipitur; quoniam ex luce ad non lucem fit transitus: perit forma praecedens, & nulla de novo producitur. In productione Ignis apparet Conversionis exemplum; quando enim Lignum in Ignem convertitur, Materia prima, quae erat sons (sustinebat) Ligni formam, eam amittit, & formam ignis adquirit.

& quid tandê Conversio?

Haec doctrina exemplis appositis dilucidatur.

Haec in omnibus leguntur, & exponuntur Libris, in quibus disputatur de Physicâ: at apud nullum legi, Privationem Principium Intrinsecum esse: cùm tamen id tam certum sit, ut à nemine negari possit: sunt enim multa & realia concreta, quae formâ constituuntur negativa. *Pygmaeus*, aut *Parvus* ille homo dicitur, qui debitam staturam: *Caecus*, qui caret visu: *Tenebrosus* aër, qui lucem non habet. Et huc pertinent illa nomina, quae à syllabâ ἀ apud Graecos, & ab *in* apud Latinos, quae sunt privativae, exordium sumunt, ut ἄθεος, qui sine Deo, ἄλογος, qui sine ratione, &c. *indoctus*, qui sine doctrinâ, *infamis*, qui sine famâ, & alia millena his similia, quae dicant Subjectum pro materiali, Privationem pro formali, & Formam, quae privationem opponitur, exprimunt in connotato.

An, & quando intrinseca sit forma Privatio

An sint realia concreta, quae Privatione, aut Negatione côstituuntur formaliter?

Quia Peripatus in Sectas, & Sententias dividitur, qui de his Principiis disseritur, acris, & contentiosa insurgit inter Thomistas, & Scotistas, Dissertatio; à quâ ego impraesentiarùm me absolutè subduco; non enim intendo definire, aut exponere, Utri philosophentur probabiliùs; sed ostendere tantùm, Neutros valuisse, aut benè suam sententiam exponere, aut oppositam directè opponere; & hoc terminorum defectu. Ergo ut omnia possint evidentiùs ostendi, paulatim in hac ipsâ Demonstratione procedatur.

Intentum, & Consilium Autoris.

AR-

ARTICVLVS IX.

An Materia-prima conveniat Sare? *An ipsa, prout condistincta à Formâ, habeat propriam Essentiam?*

CCCXXXII. An Materia sine Formâ cognoscibilis sit?

Asseruit D. Thomas *qu. 3. de Verit. art. 5.* dicens Materiam primam habere in Divino Intellectu proprium exemplar distinctum ab Idéis Formæ & Compositi. Hanc autem cum recantasse sententiam (ut monui alibi, & Complutenses *in Physic. disput. 3. quæst. 5. §. 2. num.* 30. asserunt) testatur Cajetanus: nam Sanctus Doctor oppositam *in 1. part. quæst. 35. art. 3.* propugnat. Complutenses *loc. cit.* ut quarto respondeant argumento duas solutiones proponunt: quarum prior, quæ obscura & difficilis est, secundam D. Thomæ Opinionem tuetur: altera, quæ expeditior videtur, ad hæc verba reducitur. [Secundò, & faciliùs respondetur, quòd esto Materia prima habeat Ideam diversam ab Ideâ Compositi, & Formæ: nihilominùs per illam non repræsentatur factibilis (cum ordine ad Sendum, seu ad habendum existentiam) nisi dependenter à Formâ. Quapropter ratione rei faciendæ nequit Deus uti Ideâ Materiæ, quin simul coutatur Ideâ Formæ & Compositi; sicut ob eamdem rationem non valet uti Ideâ Compositi, nisi utendo simul Ideâ Materiæ: nimirùm, quia licèt hæc realiter distinguantur, habent tamen necessariam connexionem quoad fieri (Seri) & esse (Sere, existere.) &c.] Sic illi.

An priorem S. Thomas retractarit sententiam?

Quo Deus modo intelligat & cognoscat Materiam.

Materia à Deo tribus modis cognoscitur.

Ergo Materia prima Complutensium sententiâ, trifariam cognoscitur à Deo, nempe, secundum se, ut possibilis, & ut existens. Cognita primo modo, habet ideâ propriam, potestq; sine dependentiâ à Formâ cognosci: & dicetur Sare; &, si imperfectionem suæ essentiæ exprimere velimus, dicetur Saire. Secundo modo cognita, & relativa, cognoscitur enim ut possibilis (ut potens Sere, vel Seire: aut veriùs potens Seri, vel Seiri hoc est *potens existere,* seu *potens fieri.*) Et tertio tandem modo cognita, erit Sens, vel Seins: nempe *existens.*

Exponuntur hi modi.

Qua Ideæ Divinæ distinctione inter se distinguantur?

Sanè, si has tres Materiæ Ideas habet Deus cur non etiam diversis cognoscet Hominem, Animal, & Rationale, maximè, quia Idearũ Divinarum distinctio non est realis, sed vel ex naturâ rei; quam distinctionem mutato nomine admittunt Thomistæ illam Fundamentalem appellantes: vel distinctione rationis ratiocinatæ, quam Angelicus Doctor admittit: vel denique distinctione rationis ratiocinantis, qualem concedunt Nominales qui ut formalitates dispescant, ad externa connotata recurrunt.

An distinctio ex natura rei, & distinctio fundamentalis coincidant?

CCCXXXIII. Munus, officiũque Materiæ primæ.

Materiæ primæ officium est Sore. & Soire, hoc est, *substare*: & dicitur Sore (*substare perfectè*) quando recipit formam substantialem, & Soire (Substare imperfecte) quando accidentarias recipit & sustentat.

Sed interrogas, *An, & quo modo,* Sare & Sore (*Essentia Materiæ & potentia receptiva, quæ in illâ*) *inter se distinguantur?*

Quomodo Materiæ potentia ab ipsa Materia distinguatur?

Ante resolutionem *oportet scire Primò,* duplicem appetitum aut potentiam in Materiâ primâ posse considerari: nempe Generalem, & Particularem. Dicitur Materia generalem habere, quando intelligitur sine dispositionibus: & particularem, quando intelligitur dispositionibus specialibus determinata: quoniam Materia v. gr. calore in gradu summo prædita, Igneitatem, seu Ignis formam appetit, nam illam tantùm, & non aliam potest sub talibus circumstantiis recipere.

Duplex est appetitus Materiæ; Generalis & Particularis

Oportet scire Secundò, me consultò receptivam in Materiâ Potentiam cum ejus Appetitu conjungere, nam duplex Appetitus in Philosophiâ cognoscitur: videlicet, elicitus, & Innatus. Ille est actus potentiæ appetitivæ, & est activus, & præviâ cognitione procedit: iste autem est passivus, & est merè passivus, & hanc ob rem *Metaphoricus* vocari solet. Et hic est, quem in Materiâ primâ collocat Aristoteles *lib. 1. Physicor. text. 82.* dicens *Materia appetit Formã, sicut turpe pulchrum* [*] Quem sequitur Doctor Angelicus *1. part. qu. 59. art. 2.* cui adhærent Doctores communiter Potentia ergo passiva, & Appetitus naturalis coincidunt; & siqui aliter sentiunt, abutuntur vocabulis. Audi Lalemandetium, qui *in Physic. disp. 2. partis. 4. column. 57. a.* sic scribit. [Per *Appetitum* intellige in Materiâ Potentiã quamdam passivam (hoc est, receptivam) non verò activam, &c.] Ergo hæ Quæstiones, *An Materia-prima appetit simul omnes formas? An quando habet perfectam, appetat imperfectas? An appetat formas corruptas?* & aliæ similes, quæ censeri solent difficiles propter verbum *appetere,* quod primo intuitu videtur alicujus actum voluntatis significare. At eædem ipsæ redduntur pervïæ & faciles, si *appetitûs* loco nomen *potentia* collocetur. Easdem ergo Quæstiones, hac advertentiâ moniti, rescribamus. Quæritur ergo, *An Materia prima possit simul* Sore (*substare*) *omnibus formis? An quando* Sot (subest) *uni perfectæ, tunc possit* Sore (*subesse, aut substare*) *imperfectis? An* Sore (*substare*) *possit formis corruptis?* Quas Ego Quæstiones facili negotio resolvo. RESPONDEO ENIM AD PRIMAM distinguendo *simultatem potentiæ, à potentiâ simultatis.* Et assero Materiam primam simul habere potentiam ad Sondum (ad sube-

An Potentia Materiæ ab ejus appetitu distinguatur?

Quid, & quotuplex sit Appetitus?

De Metaphorico.

*] *Hoc exemplum positum ab Aristotele non videtur ad rem, non enim video quo modo turpe appetitu innato pulchrũ appetat.*

Activa ne, an passiva sit hæc Materiæ potẽtia?

Aliquæ Quæstiones proponuntur.

Cur videantur obscuræ & difficiles?

Ad verba clariora reducuntur.

CCCXXXIV De simultate potentiæ & potentia simultatis.

subſtādū)omni formæ diſtributivè (hoc eſt, cuilibet) non tamen habere naturalem potentiam ad ſimul **Sondum** (ſubſtandum) omnibus copulativè. Cooſultò illud *naturalem* ſcripſi, nam tametſi Doctor Angelicus 1. *part. qu.* 76. *art.* 3. & 4. & *quodl.* 11. *art.* 6. & Thomiſtæ cum ipſo, id abſolutè negent, Scotus tamen, & ejus Diſcipuli, nec non Gregorius *in* 1. *diſt.* 11. *quæſt.* 3. Paludanus *in* 3. *diſt.* 15. *qu.* 2. & cum ipſis Suarius *diſp.* 15. *Metaph. ſect.* 10. *nu.* 60. aſſerunt poſſe Materiam **ſore** (ſubſtare) pluribus ſubſtantialibus formis, ſaltem de potentiâ Dei abſolutâ. Respondeo ad Secundam Materiam primā, tametſi in ſenſu compoſito, quando unam habet formam, poſſit aliam recipere; in ſenſu diviſo, quia poteſt priorem perdere, poſſe poſteriorem recipere: & hoc, ſive alterutra perfectior ſit, aut imperfectior. Et tandem respondeo ad Tertiam, eſſe ſententiam in toto Peripatu communem formas ſemel corruptas naturaliter reproduci non poſſe: Quæ ſententia componi non poteſt cum alterâ, quæ erat Platonis, & ab Ariſtotele retenta, ſtatuit formarum individuationem à Materiâ ſignata quantitate deſumi. Ex hac enim ſequitur non ſolùm formam corruptam reproduci naturaliter poſſe, ſed & neceſſariò debere: nam, ſi Igneitas A eſt forma A, quia eſt in hac Materiâ, Igneitas quæ in hac Materiâ reproducatur, erit Igneitas A, nam alia in hac Materiâ eſſe non poteſt. Nihilominùs ſupponendo cum communi ſentẽtia formas ſemel corruptas naturaliter reproduci non poſſe, reſpondeo ad tertiam Materiam primam ad **Sondum** (ad ſubſtandum) formis ſemel corruptis habere naturalem potentiam: nam, quòd de facto illas non recipiat, non oritur ab aliquâ impotentiâ Materiæ, ſed ab impotentia (N.B.) efficientium Cauſarum: nulla enim eſt, quæ formam ſemel corruptam reproducat: quoniam, ſi vel Deus, vel alia quælibet Cauſa formam corruptam reproduceret, illam naturaliter reciperet Materia-prima.

Syncategorema Omnis diſtributivè ſumptū eſt Quilibet.

An Materia ſimul poſſit habere plures formas?

An quando habet unam Materia formam, poſſit alias recipere?

An formæ corruptæ naturaliter reproducantur?

An formæ individuatio à Materia ſumatur?

Materia prima ad recipiendū formas corruptas, ſi reproducantur, habet naturalem potentiam.

His præmiſſis ad Quæſtionem principalem revertor. Inquirebatur, *An, & quo modo* **Sare**, *&* **Sere** (*Eſſentia Materiæ, & potentia receptiva, quæ in illâ*) *inter ſe diſtinguantur?* Et ut reſpondeam ſequentes Concluſiones ſtatuo. Et ſit

An Materia Prima à ſua potentia diſtinguatur?

Prima. *Potentia particularis Materiæ realiter diſtinguitur à Materiâ.* Oſtenditur: quoniam in ſuo conceptu hæc potentia includit diſpoſitiones, quæ à Materiâ realiter diſtinguuntur.

Potentia in Generalem & particularem dividitur.

Secunda. *Potentia hæc particularis eſt determinata ad unam Formam.* Patet: quia per calorem in gradu ſummo redditur Materia potens **Sore** (ſubeſſe) formæ ignis; & impotens ad **Sondum** (ad ſubſtandum) aliis.

Tertia. *Poſito calore in ſummo gradu, Materia, ſi illam non habeat, appetit* **Sore** *(ſubſtare) formæ ignis; ſi autem illam de facto habeat, quieſcit, & illo calore in ſummo illo gradu permanente non appetit (non poteſt)* **ſore** *(abeſſe) formæ alteri in particulari.* Probatur clariſſimè, quoniam ſub tali diſpoſitione ad illam ſolam Formam potentiam proximam habet Materia-prima; & id eſt, quod docet S. Thomas 1 *part. qu.* 19. *art.* 1. ubi ait. *Qualibet res per ſuam formam naturalem hanc habet habitudinem, ut quando nō habet ipſam* (ſi tamen habeat diſpoſitiones, quæ viam ad illam præparant, & aperiunt) *tendat in eam: & quando habet ipſam* (modò diſpoſitiones, propter quas fuit introducta, remaneant) *quieſcat in eâ. Et hæc habitudo* (potentia, & capacitas) *ad bonum, in rebus carentibus cognitione appellatur* Appetitus naturalis, &c.

CCCXXV. *De Materiæ primæ diſpoſitionibus.*

De appetitu Materiæ.

An, & quando poſſeſſa forma Materia perfruatur, & quieſcat?

Quarta. *Generalis in Materiâ potentia, eſt remota, & à Materiæ eſſentiâ non diſtinguitur realiter.* Prior concluſionis pars ſuadetur: quia Materia ut proximè Formam A ver. gr. recipiat, diſpoſitionibus determinatur. Poſterior, ejuſdem Concluſionis pars, quæ eſt multorum, *in Phyſic. diſp.* 2. *partis,* 4. *column.* 58. defenditur à Lalemandetio, dicente, *Potentiam univerſalem Materiæ eſſe ipſimet Materiæ eſſentialem.* Et tribus rationibus ſuam ſententiam probante.

Qualis ſit remota Potentia Materiæ.

Lalemandetii Opinio.

Argumentatur enim Primò, Subſtantivū quod de alio prædicatur in recto eſt de ejus eſſentiâ. Sed *Potentia* eſt nomen ſubſtantivum & de Materiâ primâ prædicatur in recto. Ergo eſt de ejus eſſentiâ. Secundò, Quod eſt totum aliquid, (aut clariùs, Quod eſt totaliter aliquid) eſt eſſentialiter illud. Sed tota Materia eſt Potentia, Ergo & eſſentialiter eſt Potentia. Tertiò, Illud ratione cujus aliquid habet ordinem eſſentialem ad aliud, eſt de ejus eſſentiâ. Sed Potentia Materiæ primæ eſt ratio, propter quam ipſa materia habet ordinem eſſentialem ad Formam, Potentia igitur eſt Materiæ eſſentialis.

De prædicatione nominis ſubſtantivi.

De totali & partiali.

De ordine eſſentiali.

Sed hæc non urgent Faventinum, qui *in Philoſophiâ Naturali theor.* 130. negat Potentiam Materiæ eſſe eſſentialem, ſed prædicari de illâ in ſecundo modo prædicationum per ſe. Reſpondere enim poſſet

Faventini ſententia.

Ad Primum, falſam eſſe illam Propoſitionem, *Nomen ſubſtantivum, quod de ſubjecto prædicatur in recto, ad ejus eſſentiam ſpectat*, quo totum illud Argumentum fundatur. Nam, ut norunt univerſi Grammatici, Nomen in Subſtantivum, & Adjectivum dividitur: &, ſicut hoc eſſentiam aliquando ſignificat, ut *Vivens, Senſibilis, Animalis, Rationalis, Humanus*, &c. ſic etiam illud interdum importat rem, aut circumſtantiam aliquam accidentalem. Unde diſcurro ſic. Hæ voces *Imperator, Rex, Sacerdos*, &c. *Fulmen*, &c. ſunt nomina ſubſtantiva, & de ſuis ſubjectis prædicantur in recto, ut in ſequentibus Propoſitionibus manifeſtè percipitur; videlicet, *Julius Cæſar fuit Imperator, Romulus Rex, Numa Sacerdos*: fuerunt que, aſſerente Virgilio,

—— duo fulmina belli
Scipiades.

Et tamen hæc ipſa prædicata, accidentaria ſunt, & ad ſuorum ſubjectorum ſubſtantiam & eſſentiam non pertinent.

CCCXXVI *Dantur accidentalia ſubſtantiva, & ipſa prædicantur in recto.*

Nomen in Subſtantivum, & Adjectivum dividitur. Adjectiva aliquando eſſentiam, & Subſtantiva accidens aliquando ſignificant.

Ad Secundum diceret Faventinus, ipſum ſupponi in Argumento, quod deberet ſuaderi. Petitur enim, ut velut certum & indubitatum admittatur Principium, quod deberet potiùs ratione manifeſtâ probari. Et hanc ob rem, concederet Majorem & Minorem negaret. Sicut enim Æthiops non eſt totus nigredo, ſed res habens nigredinem; ſic Materia

Petitio Principii quid ſit?

An Materia totaliter potentia ſit?

teria prima, non est tota Potentia; sed res, quæ habet potentiam.

Materia bifariam intelligitur & considetatur.

Ad Tertium concederet Majorem, juberetque Materiam primam dupliciter considerari. Vel enim concipitur Materiæ entitas sola, à potentiâ præcisa, (tunc enim considerari & intelligi dicitur secundum se) vel Materia affecta attributo potentiæ. Conceptam secundo modo Materiam assereret, habere essentialem ordinem & habitudinem ad Formam: hinc autem non sequi Potentiam esse de quiditate, & essentiâ Materiæ. Nam & Voluntas prædita Charitate dicit essentialem ordinem & habitudinem ad actus amoris supernaturalis; & tamen Charitas non est de Voluntatis quiditate & essentiâ.

An, & quo sensu habeat ordinem essentialē ad Formam?

De idea Materiæ primæ, quæ est in IntellectuDivino

QUINTA. *Per aliam ideam intelligitur à Deo Materia primæ entitas, & per aliam ejusdem generalis potentia.* Aliter. *Per aliam ideam intelligitur à Deo Materia secundum se, & per aliam quâ potens Formas universas recipere.* Et in Scolasticâ dialecto. *Per aliam ideam intelligitur à Deo Materia ut* ſans, *aut* ſains; (*hoc est, ut habens esse quiditativum*) *& per aliam ut potens* Sore (*hoc est, ut potens habere esse physicum*) *seu ut potens subesse substantialibus Formis.* Hanc admittere Complutenses Conclusionem debebunt. Quoniam, si per unam Materia prima ideam intelligitur à Deo (ut Sans, vel Sains) nempe, ut habens *esse* quid tativum: & per aliam ut factibilis (ut potens Seri, vel Sciri) quod ipsi, ut paulò antè diximus rotundè admittunt: per diversam ideam illa cognoscetur (quâ Sans aut Sains) quâ habens *esse* quiditativum, & per aliam quâ potens Sore: hoc est, quâ potens formas universas recipere.

An prout est secundum se, & prout est producibilis, & ut est Formarum receptiva, tribus diversis Ideis à Deo intelligatur?

N. B. In Deo realiter loquendo unica est Idea, qua ab intellectu humano in diversas dividitur.

Corollarium I. *Ergo generalis & remota formas recipiendi Potentia, est Materia attributum.* Corollarium II. *Formaliter ergo à Materiâ distinguitur.* Patet: quia, si nullo modo Materia & Potentia sua distinguerentur, unâ & eâdem Idea utraque à Deo intelligeretur. At per unam Materia, & per alteram Potentia intelligitur. Distinguuntur igitur saltem formaliter.

Conclusionum Conclusio.

CCCXXXVII.

De Divinis Ideis.

Hoc dicis nil probari argumento; quoniā in illo Circulus manifestus committitur, aut idem per idem suadetur. Et hoc ipsum sic probas. Nam *Idearum* nomine, intelligendæ sunt Objectivæ, aut Formales. *Si dicatur hoc ultimum*, Circulus vitari non poterit. Nam cùm omnes Ideæ Formales realiter loquendo, sint unica & simplex Intellectio Divina; non ab ipsis, sed à rebus intellectûs est sumenda pluralitas, Ergo, si sunt plures formales Ideæ, quia res intellectæ sunt plures; non est dicendum res intellectas esse plures, quia sunt plures Ideæ. *Si autem dicatur illud prius*; nimirùm *Idearum* nomine objectivas intelligi, probabitur idem per idem: dicetur enim res intellectas esse plures, quia ideæ, seu res intellectæ sunt plures.

In Formales & Objectivas dividuntur.

An Formales sint plures? & unde illarum desumatur pluralitas?

Respondeo in Corollarii probatione, nec committi Circulum; nec idem per idem suaderi.

Sanè non committitur Circulus: nam ut ille committatur, duæ debent circumstantiæ concurrere. Nam & debent duæ res esse necessariò connexæ; & de ambarum dubitari existentiâ. Quoniam, si alteram existere mihi concedas, ex illâ ad alteram securum, & efficax argumentum deducam. Ut rem exemplo illustrem, omnem ignem fumum emittere, & omnem fumum ab igne provenire suppono; & fumi & ignis necessariam connexionem admitto. [In exemplis non requiritur veritas; unde, si istud tibi displiceat aliud & aliud possum ponere.] Sanè, si utrùm ignis sit in culinâ, aut fumus in camino ignoremus, malè discurret Titius dicens. [*Est fumus, ergo est ignis.* Probo antecedens, *Est ignis. Ergo & fumus.* [At Circulum nō committet, si ab altero, aut concesso, aut aliunde probato, ad alterum argumentum promoveat: puta, si dicat. [*Est fumus, ut tu concedis, & nos suspicimus. At fumus, non nisi ab igne provenit. Ergo ibi est ignis.*] Hinc ad Casum præsentem. *Materiam secundum se, & Materia Potentiam receptivam distingui*, nec non *duabus Ideis cognosci à Divino Intellectu* sunt duæ res necessariò connexæ. Si neutra sciretur, in alterius utrius probatione Circulus certissimè cōmitteretur. At in Corollarii demonstratione non convincitur. Nam jam constabat Materiam & ejus receptivam Potentiam duabus Ideis cognosci à Divino intellectu, & ideò efficacissimè à re concessâ ad aliam necessariò connexam argumentum deducitur.

Quid in Dialectica Circulus sit: & quādo ab argumentatore cōmittatur?

Quando non committatur?

Sed neque idem per idem in illo discursu probatur, Tunc enim idem per idem probari dicitur, cùm non ponitur in argumento medium, ut si quis dicat, *Petrus est homo, Ergo Petrus est homo*, quod in illo non contingit discursu: Nam Materia, de quâ in illo agitur est Materia ſens aut ſeins (existens) Et Ideæ objectivæ sunt ſantes, nempe, res secundum essentias suas consideratæ, & ab omni existentiâ præcisæ.

Quid sit probare idem per idem?

AR-

ARTICVLVS X.

De tribus essendi Modis, qui conveniunt Materiæ primæ, (videlicet, Sare, Sere, & Sore) *An, quia confunduntur, multa Controversiæ careant solutione legitimâ, quæ illorum distinctione præmissâ, clarissimè & expeditissimè deciderentur?*

Et in specie inquiritur, *An Materia prima ita pura Potentia sit, ut omnem omninò actum excludat?*

CCCXXXVIII. De Thomistarum doctrina.

Angelicus Præceptor, quem Thomistæ universi sequuntur, duo asserit; *Alterum*, Materiam primam secùndum se consideratam esse puram potẽtiam; & ita puram, ut omnem Unitatem & Actualitatem, tam Specificam, quàm Numericam; tam Logicam, quàm Physicam & Metaphysicam excludat: adeoq; realiter à Formâ distingui: *Alterum*, illam existere existentiâ Formæ. De hoc in sequenti Articulo disputaturus sum, de illo priori Puncto agam breviter impræsentiarum.

Ob verborum penuriam hærent, & interdum adlucinãtur Scholastici

Audio profectò de hoc inter se puncto Thomistas, Scotistas, & Nominales disputantes: & tamen, etsi Authores quos lectito, ingenii felicissimi sint, nec rem bene priores proponunt, nec bene posteriores impugnant & hoc vocabulorum defectu: quoniam Latinus Nomenclator Aulicus & Politicus, non autem Scholasticus erat; & ideò Palatio & Civitati, non verò Scholæ sufficientia vocabula subministravit. Et ideò nonnulli Scriptores, etiam ingeniosi & subtiles tres actus diversos toto cælo, confundunt. Ergo, ut nos explicemus, quæ implicant, oportet scire, esse triplicem actum, Logicum, Physicum, & Metaphysicum.

Vnde nascatur æqnivocatio Thomistarum? An actus differentes confundant?

Actus Logicus quid sit?

Actus Logicus est Differentia, quæ contrahit genus & constituit speciem: nam in Homine, exempli gratiâ, cujus formalitates sunt *Animal & Rationale*; prima, quæ est genus, se habet ut potentia; & altera, quæ est differentia, se habet ut actus.

Quid actus Physicus?

Actus Physicus, de quo impræsentiarùm disseritur, est Forma substantialis quam Sot (*recipit, sustentatque*) Materia prima; ex qua & Materiâ constituitur Compositum.

Quid Metaphysicus?

Actus Metaphysicus, qui & entitativus dici solet, est ipsum Sere, vel Seire (*existere*) vi cujus ens finitum formaliter ponitur extra causas. Consultò illud *Ens finitum* posui, quia infinitum non ponitur extra causas per existentiam, est enim à se, & causam, à quâ producatur, non habet. Et hoc sensu nomen admittunt universi Philosophi. Lalemandetius *ubi infr. clyp.* 3. [Actus entitativus est ipsa entitas rei (puta, existens) quæ dici debet *actus*, quia opponitur & correspondet alicui potentiæ; scilicet, objectivæ.] Si, cur hic tertius actus *Metaphysicus* nominetur, interroges: responderi poterit, Primò, nomina significare ad placitum: Et ideò non semper adsignari posse significationum causas. Secundò, de ente Metaphysicam agere; & ideò actum, qui entitativus est, *Metaphysici* nomine indigitari.

Quid sit actus entitativus?

His positis sit nostra Conclusio. *Materia prima, secundum se considerata, omni actu (Logico, Physico, & etiam Metaphysico) caret.* Ita Angelicus, & Thomistæ communiter.

Articuli præsentis distributio.

Et, ut ipsa meliùs intelligatur, hũc Articulum in duas Sectiones dividemus: in quarum Primâ proponemus Rationes positivas, quibus à suis Authoribus fulciri solet: in Alterâ adducemus & diluemus Argumenta, quæ contra illam Scotistæ, & alii Scriptores displodunt.

SECTIO I.

Rationes, quæ Conclusionem nostram roborant & confirmant.

CCCXXXIX Vna & eadem Ratio, quæ alii videtur debilis, alii videri fortis potest.

Exhibebo illas, quas P. Joannes Lalemandetius *in Physic. disp.* 2. *pars.* 3. *clyp.* 1. *colum.* 28. collegit ex diversis Authoribus. Et quidem aliquas ex eis volebam sub initium omittere, nonnullæ enim parùm efficaces videntur: Sed, quia omnes simul positæ se mutuò roborant, & quæ elumbes Titio, torosæ solent esse opinione Sempronii, omnes propono, singulasque Scholiis opportunis dilucido. *Est ergo illarum*

PRIMA.

Verùm sit bona Consequẽtia, *Datur purus actus, ergo debet dari pura potentia.*

In rerum naturâ datur aliquod ens, quod ita est purus actus, ut nullam prorsus dicat potentiam, nimirùm Deus. Ergo etiam debebit dari aliquod ens quod ita sit pura potentia, ut nullum omninò includat actum: hoc autem non potest esse aliud, quàm Materia prima. Hoc putant Argumentum esse fortissimum, illo enim variis in locis utitur Divus Thomas; & præcipuè 1. *contr. Gent. cap.* 43.

43. ibi enim sic. *In rebus invenitur aliquid, quod sit potentia tantum, ut Materia prima; & aliquid quod sit actus tantum, ut Deus: & aliquid quod est actus & potentia, ut res caeteræ*, &c. Hac etiam ratione utuntur Complutenses *in Logicâ, disp.3. quæst.2.§.1. num.5.* qui præter Thomistas Fonsecam, & Conimbricenses adlegant.

De argumento à paritate rationis, an sit efficax?

Respondere poterunt Adversarii primò elumbes esse plerosque omnes argumentationes, quæ, aut à rationis Paritate, aut à Contrarietate sumuntur, quando de rebus (sentibus) *existentibus* controversia movetur; & præcipuè; ubi agitur de materiâ contingente seu liberâ, Deus enim liberè produxit Mundum, & potuit in eo (quidquid ea sit) nullam Materiam primam condere. Addo magnos prodegisse thesauros Catholicū Hispaniæ Regem, magnos etiam Indiarum Congregationes in Hollandiâ, ut in superiori Orbis Terrarum parte fretum ab Occidentali in Meridionale mare inveniant: argumentum enim, quo ducuntur, aut veriùs seducuntur, est hoc. *In inferiori Globi Terreni parte ex uno in alterum mare datur transitus. Ergo oportet, ut etiam in superiori parte detur.* Probatio ergo à paritate rationis est inefficax. Immò etiam ea, quæ innititur contrariæ rationi, nam erraret, qui diceret [Oriens debet esse Occidenti contrarius, At in Orientali Terræ parte ex mari Septentrionali ad Meridionale (nempe, ad promontorium Bonæ Spei) patet aditus; non ergo in Occidentali parte patet. Falsa ergo omnia sunt, quæ de fretis Magallanico & Mayreano, in libris, aut in mappis leguntur.] At ista vera sunt. Ille ergo argumentandi modus malus est.

An ea Mari Occidentali ad Orientale per hyperboream partem pateat aditus?

CCCXL.

An in sendi (existendi) genere fortia sint argumenta, quæ à Paritate, Contrarietate, & Combinatione sumuntur?

Respondeo hoc primo argumento Doctorem Angelicum, Thomistasque probare nolle dari de facto Materiam-primam, quæ sit pura potentia; sed possibilem esse. Non enim ignorant in genere sendi (*existendi*) claudicare argumenta, quæ à rationum paritate, contrarietate, & combinatione ducuntur. Quoniam hoc ipso argumento non obstante potuit Deus non producere Mundum &, si Mundus non esset, nec in eo existere Materia, quæ esset potentia pura. At dico Argumenta similia esse efficacia in (sandi) *habendi esse quiditativum* genere. Nam sicut non esset bona Consequentia, *Substantiæ, quæ habent quinque sensus, & vocantur* Animantes, *existunt in rerum naturâ. Ergo etiam existunt Substantiæ, quæ nullum sensum habent, quales sunt Arbores; & existunt similiter substantiæ, quæ aliquos sensus habent, & alios non habent, quales sunt Talpæ, & aliæ imperfecta animalia.* Quia omne creaturarum sere (omne *esse existentiale*) à Divinâ voluntate dependet: & ideò potuit Deus substantias has vel illas creare, & quas vellet in thesauris meræ Possibilitatis relinquere. At est Consequentia ista bona. *Dantur Substantiæ quinque sensibus prædita, Sunt igitur possibiles, quæ nullum omninò sensum habeant; & sunt etiam possibiles, quæ plures, aut pauciores habeant.*

An verò in genere sandi (habendi esse quiditativū?)

Est actio Dei libera rerum productio.

Rerum existētia non verò possibilitas pēdet à Voluntate Divina.

Et hinc redeundo ad rationem ab Angelico Doctore concinnatam, sic inquam. Esset profectò inefficax, si in genere sendi (*existendi*) conformaretur; non enim bene argumentarετur Sanctus Doctor si diceret, *Datur (existit) Deus, qui est purus actus. Ergo etiam debet dari (existere) alia Res, quæ sit Pura-potentia, nempe, Materia-prima. Ergo & dari (existere) debent aliæ res, quæ partim potentiam & partim actum habeant, quales sunt Completa universa substantia.* Et hoc Argumentum non esse bonum, constat, quia ante creationem Mundi, dabatur, & existebat Deus, & tamen nec Materia-prima, nec aliæ Creaturæ existebant.

Argumentum, quod in sendi (existendi) genere malè decurrit;

Ergo Argumentum, ut bene fluat, & sit efficax, debet poni in genere sandi (in genere habendi *esse quiditativum*, ab omni existentiâ præcisum) nimirùm sic. *Datur (non repugnat) Deus, qui est purus actus. Ergo etiam debet dari (non repugnare) alia Res quæ sit Pura potentia: nempe, Materia-prima. Ergo & dari (non repugnare) debent aliæ Res, quæ partim potentiam, & partim actum habeant; quales sunt Completa universa Substantia.*

in genere Sandi (habendi esse quiditativum) est efficax.

Efficaciter ergo Sanctus Thomas, & ejusdem Discipuli, suum intentum probarunt.

Objiciunt Adversarii Angelici Doctoris verba, ex *qu.3. de Veritat. art.5. ad 1.* sumpta. Ibi enim sic scribit. *Licèt Materia-prima sit informis, tamen est ei imitatio Primæ Formæ: quantumcumque enim debile esse habeat, illud tamen est imitatio Primi entis.* Quæ verba tam clara esse judicat Lynceus ut valde confidenter exclamet, *Ex iis quidem Angelicum Præceptorem nobis magis quam Adversariis* (Thomistis) *favere liquet.* At minimè id liquet, inquam Ego. Nam de Materiâ-primâ sicut de aliâ quâcumque Potentiâ poterimus philosophari. Sanè Intellectus (humanus, aut etiam Angelicus) secundum se consideratus est informis (nam caret intellectione, quæ est sua forma) & tamen est ei imitatio Primi Intellectus. Ergo Materia-prima, licèt secundū se considerata sit informis (hoc est, actu Physico careat) est aliquid substantiale, & est imitatio Primæ Substantiæ: Quantumcumque enim in genere sandi (habendi esse quiditativum) potentiale, ac propterea debile *esse* habeat, illud qualecumque *esse* sit, est imitatio Primi entis. Ergo ex Angelici Doctoris verbis non colligitur, quòd Materia-prima, secundum se considerata, habeat aliquem actum Logicum, aut Metaphysicum,

An Materiæ primæ essentia sit imitatio & participatio Primæ Essentiæ?

Omnium Rerum perfectiones sunt quædam participationes perfectionis Divinæ.

SECUNDA.

CCCXLI.

Quid sit Vnum per se, & quid Vnum per accidens?

Ex duobus entibus in actu non potest fieri unum per se, sed tantùm unum per accidens, Ergo cùm forma sit quidam actus substantialis, si materia prima etiam includeret aliquem actum, sequeretur quòd ex materiâ, & formâ substantiali nō fieret unum per se.

Huic, ut video, Argumento nimis aliqui Thomistæ confidunt. At Ego, etsi Conclusionem teneam, Præmissis adsumptis diffido. Et, ut ostendam meam habere fundamentū formidinē, interrogo, An à Materiâ & Formâ non possit abstrahi unum prædicatum commune, puta *Substantiæ incompletæ* rationem. Quoniam, si tale semel admittatur prædicatum, *Incompleta Substantia* ratio erit genericus quidam conceptus, qui de Materiâ & Formâ verificetur. Ergo tunc æquè Materia

Verùm Materiæ & Formæ possit dari aliquod prædicatum cōmune?

Quidquid de Thomistis, & Scotistis sit, Nominales tenebitur respondere assertivè.

& Forma habebit actum Logicum, & ex genere & differentiâ componetur. Sanè inter communem Substantiæ incompletæ rationem & Taleitatem, per quam fit talis Substantia incompleta; puta Materia-prima, non posse dari distinctionem ex naturâ rei, aut præcisivam, qualem inter Animal & Rationale Scotistæ, & Thomistæ admittunt, hucusque demonstrari non vidi. Interim, quia contra Thomistas nunquam potuit demonstrari contrarium, dicamus Materiam, Formamque differre se totis, & nullum habere univocè prædicatum commune. At posse distinctionem expressivam concedi, quæ à diversis connotatis desumitur, clarissimè Nominales demonstrant. Ergo illud Antecedens [*] *ex duobus entibus in actu, non potest fieri Unum per se*, distinguent. Ex duobus entibus in actu Physico, concedent. Ex duobus entibus in actu Logico, negabunt.

*] *Illud Axioma*, Ex duobus Entibus in actu non potest fieri unum per se, *ita debet intelligi, & exponi, ut aequivaleat huic*, Ex duabus Substantiis completis non potest fieri compositum, quod sit Vnû per se.

Nec tolerabunt hinc inferri Hominem, quem ex Materiâ-primâ, Formâ Corporeitatis, & Animâ rationali Scotistæ componunt, non esse *Unum per se*. Quoniam non est idem *Esse ens in actu*, & *Esse actum*. Nam *ens in actu* dicitur, quod habet actum, & tamen Forma substantialis, tametsi actus sit non habet actum. Et hanc ob rem Hominem (etsi componatur, ut Scotus affirmat) dicunt non esse Unum per accidens, sed Unum per se; quoniam tametsi ex Corpore & Animâ componatur, non componitur ex duobus entibus in actu; nam in eorum sententiâ solùm Corpus est ens in actu; hoc est, habens actum, nam Corpus est Materia-prima habens Formam Corporeitatis. Anima autem non est ens in actu, est enim quidem actus, non tamen habens actum.

Tertia.

CCCXLII.

Quas propugnare sententias debeant Peripatetici?

MAteriam-primam omni prorsus actu (videlicet, Logico, Physico, & Metaphysico) carere certû est asseruisse Aristotelê. Ergo, siquidem sumus Peripatetici hanc debemus propugnare Sententiam. Antecedens multa ejusdem Philosophi Testimonia persuadent; in quibus Materia dicitur esse *Pura Potentia*; quæ tamen absolutè non posset *Pura Potentia* nominari, si aliquem in suo côceptu actum includeret. Confirmatur. Quia Averroës κατ' ἐξοχὴν, *Commentatoris* glorioso insignitur cognomine, eò quòd Aristotelis sententias exactissimè intellexerit, & explicaverit. Ergo, quæ in Averroë leguntur, Opiniones sunt ad mentem sui Magistri elimatæ. Et ipse *in 1. de gener.* Materiam esse *Puram Potentiam* asserit, & ideò sic eam vocari existimat; quia ejus essentia consistit in *solo posse*. Et in libr. *de Substantiâ Orbis*, profundiùs rem speculatus, adducit *ex libr. 5. Physic.* illa verba, *Materia non est ens actu, sed potentiâ*; & ipsa esse vera pronunciat, *quia Materia substantiari potest*. Quo Ingeniosissimus Vir loquendi modo Materiæ-primæ clarissimè quiditatem exposuit. Ideò enim Paries dealbari posse dicitur, quia non est albus actu, sed habet passivam quamdam, ut dealbetur, potentiam. Ergo ideò ab Averroë substantiari posse Materia-prima dicitur; quia ipsa secundum se considerata, non est substantia actu, sed in se habet potentiam passivam ut **Sondo** (substantialem Formam recipiendo) fit actu substantia.

Cur Averroes *Commentator* vocetur?

De Materia-prima.

Cur *Pura Potentia* nominetur?

Cur *posse substantiari* dicatur?

Putaret fortasse aliquis se huic posse facere satis ratiocinio, dicendo; Materiam quidem primam esse Puram Potentiam in genere **Sondi** (hoc est, in genere Formam Substantialem habendi) non autem in genere **Sandi**, (hoc est, in genere habendi prædicata essentialia) independenter enim à Formâ habet esse quiditativum. Et addendo, neque in genere **Sendi** (hoc est, habendi existentiam) *Pura Potentia* nomen convenire Materiæ primæ, quia ipsa, quando existit, non solùm habet suam existentiam, sed à propriâ essentiâ indistinctam.

Proponitur præcedentis Argumenti Solutio.

At malè putaret, inquam Ego; hoc enim modo dissolvi Argumentum non potest. Non enim asserit Argumentator, se talem aut talem à ratione propugnare sententiam; sed eam, quam tuetur, esse Aristotelis & Commentatoris; & Peripateticorum esse debere; nam ipsi in universis volunt adhærere Aristoteli. Ergo, licèt verum sit Doctorem Subtilem, & Scotistas docere, quæ in Responsione proponuntur, manet illæsum Argumentum, quod tantùm nitebatur ostendere, Oppositû docuisse Aristotelem, cui debent Peripatetici universi subscribere.

Ostenditur, quòd sit insufficiens hæc Solutio.

Qui dicit *Hæc sententia est Aristotelis*, non tenetur ostendere eam esse veram, sed ab Aristotele traditam fuisse.

Quarta.

CCCXLIII.

An *esse* sit omnium rerum actualitas?

NUllus est actus absque *esse*: quia, quæ non sunt, quoniam non habent *esse*, ideò nec actum habent; est enim *esse* omnium rerum actualitas. Sed, ut scitè *in 2. Met. libr.* asserit Avicenna, Materia-prima non habet *esse* nisi per Formam. Nullum igitur actum habet, antequam habeat Formam.

Est fortissimum hoc argumentum, si Argumentatoris & Avicennæ mens, benè intelligatur. Respondent Adversarii, illud *esse*, quod jubent esse æquivocum, distinguendo, & ad propriam Sententiam attemperando. Interim, ne se fatigent, λογομαχίας excitando, illos Argumêtator monet, non esse, cur in voculâ *esse* plures sensus distinguant; nam ipse per *esse*, **Sare** (hoc est, habere *esse quiditativum*) intelligit.

Vitandæ sunt contentiones de nomine.

Esse universalissimè sumptum, est **Sare**?

Quinta.

MAteria-prima est entitas quædam purè simplex; Ergo, cùm ex potentiâ, & actu componi non possit, aut erit Purus-Actus, aut Pura-Potentia. At non est Purus-Actus; esse enim Purum-Actum soli competit Deo. Est igitur Pura-Potentia.

Solus Deus est Purus Actus.

Hoc Argumentum, si concedatur Major, manifestè concludit: at in illâ Scotistæ reperiunt aliquas difficultates. *Primò*, quia in eorum Opinione non est Materia, Entitas simplex Logicè, componitur ex Genere, & Differentiâ. Et hoc ipsum sic probant. [Per Vos (ô Thomistæ) Materia Cælestis & Sublunaris differunt. Conveniunt ergo genericè in ratione Materiæ, & differunt per taleitates. Nam Cælestis est Materia, quæ Formam inamissibiliter recipit. Sublunaris verò, quæ recipit amissibiliter.] *Secundò*, Quia non est Materia entitas simplex Physicè: Quoniam

De Materia Cælesti & Sublunari.

An, & quomodo differant inter se?

An Materia sit Entitas simplex?

niam physicè sumpta includit Formam: nam D. Thomas 1. *part. quaest.* 44. *artic.* 2. asseverat, *Materiam per Formam contrahi ad determinatam speciem*. Confirmatur, quoniam ad Physicam pertinet compositio integralis: & Materia-prima, est continua, & integraliter dividi potest. *Tertiò*, quia idem posset de Formâ concinnari Argumentum: & impiè, aut absurdè, si conformaretur, concluderet. Vel attende: sic enim Adversarius insurgit: Substantialis Forma (ait) est entitas quædam purè simplex. Ergo vel est Purus actus, vel Pura potentia. Sed impium esset dicere, eam esse Purum actum, soli enim Deo hæc convenit prærogativa. Et est absurdum dicere eam Puram potentiam esse, cùm opinione omnium Forma substantialis sit actus, quæ Completam substantiam constituit. Est ergo mala hæc discurrendi forma, siquidem in impia, vel in absurda Argumentatorem præcipitat.

An sicut Materia est Pura potentia, sic similiter Forma sit Purus actus?

CCCLXIV. Respondeo, nec debere, nec posse Argumentatorem, omnia, quæ jubent Adversarii, in unico syllogismo probare. Et laudari ab omnibus scimus Euclidem, quia supponit in uno loco, quod priùs in alio demonstraverat. *Dico ergo ad Primum*, divisionem Materiæ in Sublunarem & Cælestem non esse Generis in Species, adeoque Materiam-primam non esse compositam Logicè. *Et probatur*: quia jam multis argumentis convicti Recentiores Philosophi asserimus Cælos, & Corpora Ætherea corruptilia esse, & inferimus superiorem Materiam ab inferiori non distingui. Quòd, si pertinaciter velit aliquis Cælorum incorruptibilitatem defendere, vel poterit differentiam corruptibilis & incorruptibilis, in solis Formis constituere, ita ut Ætheræ immutabiles sint, & sublunares corruptioni subjaceant. Vel dicere cum Complutensibus *in Physic. disp.* 3. *qu.* 3. §. 2. *num.* 14. differre se totis has Materias, & in nullo univoco prædicato coïncidere. *Dico ad Secundum*, Materiam-primam non habere ex se integrales partes, sed illas recipere à Quantitate, ut suo loco probatur. *Et nego ad tertium* simile posse de Formâ concinnari Argumentum. Quoniam ratio superior debet in inferioribus includi. Cùm ergo Creatura in suo quiditativo conceptu imperfectionem & potentialitatem importent: Et æquè Materia, ac Forma sint creaturæ: non repugnat, ut Materia Pura-potentia sit, hoc est purè imperfecta: repugnat autem ut Forma, Purus-actus sit; hoc est, purè perfecta.

Supponi possunt, quæ in alio loco fuerint sufficienter probata.

Cur commendetur in Euclide Geometricarum Propositionum accurata digestio?

An Cæli corruptibiles sint?

Quales sint Formæ Ætheræ?

Vtrùm se totis differant Cælestis & Sublunaris Materia?

Vnde Materia partes habeat?

Cur Forma creata esse non possit purus actus?

SEXTA.

CCCXLV. Aristoteles *lib.* 1. *Physic. text.* 69. ait, *Materiam-primam perinde se habere in toto genere rerum Naturalium, atque lignum in toto genere Artificialium*. At lignum secundum se est Pura-potentia ad omnes Formas Artificiales, & nullum Actum Artificialem habet. Materia igitur prima secundum se est Pura-potentia ad omnes Formas Naturales, & nullum Actum Naturalem includit.

Sicut de Artificialibus artificialiter, sic de Naturalibus naturaliter debemus philosophari.

Legunt hanc Philosophi anthoritatem Cartesii Adseclæ: legunt Discipuli Dn. Bonifacii Bagattæ, & contra D. Thomam, Scotum & Nominales inferunt, Formas, quales hodie ponuntur, & edisseruntur in libris, Aristotelem non admisisse: sed ut Platoni contradiceret, jussisse esse meras Figuras, quæ vulgò illas entitates substantiales censentur.

Vtrùm omnes formæ corporeæ, sint meræ figuræ Materiæ?

Legunt eamdem autoritatem Scotistæ, & in eâ dicunt Sententiam suam propoui, & exponi à Philosopho. Quoniam sicut ad Artificiales Formas Lignum, sic ad Naturales se habet Materia-prima. Atqui Lignum in genere *sandi* habet actum essendi, esse videlicet quiditativum: & in genere *sendi*, habet actum existendi: videlicet esse existentiale, & tamen in genere *Sondi* (recipiendi formas artificiales) nullum actum artificialem habet, sed habet potentiam recipiendi quoscumque. Materia igitur prima in genere *Sandi*, habet actum essendi: esse videlicet Logicum & quiditativum: & in genere *Sendi*, habet actum existendi: videlicet esse existentiale, quod Metaphysicum vocari jussimus, ut à cæteris distingueretur. Sed tamen in genere *Sondi* (recipiendi Formas Naturales) nullum Actum Naturalem habet, sed habet puram potentiam recipiendi quascumque.

An faveat Scotistis Philosophus?

An *sare*, *sere*, & *sore* sicut in Ligno, ita in Materia distinguantur?

Respondeo malè à Cartesianis & Scotistis similitudinem ab Aristotele positam explicari. Similitudo enim non debet esse in omnibus, sed in iis tantùm, de quibus specialiter agitur, *Similia enim*, ut alibi dicit Aristoteles *si in omnibus essent similia, non jam essent similia, sed idem*. Ergo placet Angelico Doctori subscribere, qui *opusc.* 31. §. 1. inter *Sore* ligni, & Materiæ-primæ *Sare*, aut *Saire* (hoc est inter potentiam ad recipiendum esse artificiale, quæ est in ligno, & potentiam ad recipiendum esse quiditativum, quæ est in Materiâ) constituit similitudinem, & analogiam. Et quia Complutenses *in Physic. libr.* 1. *disp.* 3. *qu.* 1. §. *Circumloquuntur*, & etiam *qu.* 2. §. 1. *num.* 5. & Aristotelem, & D. Thomam bene intelligunt eorum verba subscribo. [Non accipitur (inquiunt) Æs, aut Lignum, quatenus in ordine substantiali sunt entia completa, sed quatenus comparata ad genus artificiale sunt Pura-potentia ad Formas, & Actus illius ordinis. Unde sensus est, quòd quemadmodum Lignum v. gr. nullam in se importat Figuram Artificialem, habet autem capacitatem, ut illam recipiat beneficio Artis, sic Materia-prima est subjectum existens in purâ potentiâ ad Formas Substantiales, &c.] Progredior, Ergo sicut Lignum nullum Actum Artificialē quiditativè, aut existentialiter ex se habet: ita similiter Materia-prima nullum Actum Substantialem quiditativè aut existentialiter habere poterit.

Similitudo in Identitatem transiret, si similia in omnibus essent similia.

Inter quæ extrema ponenda sit similitudo?

Sententia & verba Aristotelis dilucidātur.

Etiam in Figuris Artificialibus *sare*, & *sere* invenitur.

SEPTIMA.

CCCXLVI. Siquâ ratione Materia-prima potest vocari *Actus*, maximè quia est ens. At hæc ratio non valet. Materia ergo nullum actum includit. Probatur clarissimè Minor. Quoniam ens in Actum & Potentiam dividit Aristoteles. Non ergo omne ens est Actus: nec omne ens est Potentia: non enim unum membrum Divisi potest prædicari de alio.

Ens in Actum & Potentiam dividitur.

Respondebunt Scotistæ se non dicere Materiam primam esse actum, sed illam habere actum.

Impugnant Scotistæ præcedentem rationem.

actum. Et hoc esse verum, quia tametsi Sondi actum (hoc est, actum physicum, videlicet formam substantialem) non habeat; illa nihilominus Sat, & Set (aut saltem Sait & Seit) habet actum Logicum & quiditativum; & actum Metaphysicum, & existentialem. Logicum, quia, si Sublunaris Materia specie (quod multi tenent) differat à Cælesti, utraque constabit genere & differentiâ. Metaphysicum, nam habet existentiam, & existentia est, quæ *actus Metaphysicus* solet vocari.

Verùm ratiocinentur bene.

Hæc eadem Septima Ratio reponitur fortioribus verbis

Sed hoc non est respondere ad Argumentum, inquam Ego, sed propriam explicare Sententiam: & ideò illud aliis verbis propono. [Si Materia-prima, aut esset actus, aut ex se haberet actum, id ipsi conveniret, vel quia ens est, vel quia tale ens est. At neutrum dici potest. Ergo. Sanè Materia non esset actus, quia ens est, quia aliàs omnia entia essent actus, & nullæ essent in rerum naturâ potentiæ. Sed neque esset actus, quoniam Materiæ quà talis quiditatem Definitiones exprimunt & omnes, quæ in Peripatu circumferuntur, eam esse potentiam, & non actum, exclamãt.] Et hanc ipsam rationem Materiam puram potentiam esse sufficienter probare, colligo ex Complutensibus, qui *in Physic. libr. 1. disp. 3. qu. 2. §. 1. num. 5.* eidem demonstrationem hujus ipsissimæ veritatis concredunt, inquiunt enim. [Probatur ratione simul & autoritate:

Definitiones sunt orationes quæ explicant naturam & essentiam rei.

Quoniam essentia Materiæ-primæ consistit in eo, quod explicatur per ejus Definitiones, & Descriptiones, traditas ab Aristotele, & communiter receptas à Doctoribus. Sed eæ non tribuunt Materiæ aliquem actum: Ergo Materia, secundum se accepta, est pura potentia, & nullum includit actum.]

OCTAVA.

CCCXLVII. An materia sit alicujus potētiæ actus?

SIquis actus entitativus concedendus sit materiæ, vel est, ut habet differentiam, ut habet existentiam, vel ut ens est; Non primum, quia cùm materia non distinguat, neque ponatur in aliqua determinatâ specie non potest dici habere differentiam, quòd verò non habeat existentiam, probabitur posteà; neque ultimum dici potest, quia si materia, ut est ens, sit actus, esset actus alicujus potentiæ: Sed nulla potest dari talis potentia. Quòd si respondeant Scotistæ esse actum potentiæ objectivæ, instare contra Thomistæ poterunt, & dicere, Non dicitur potentia objectiva nisi in ordine ad causam efficientem. At res determinant solùm actionem causæ efficientis secundum existentiam, non autem secundùm essentiam, ergo non potest dici, quòd hujusmodi entitativus actus sit proprius materiæ.

Quid sit actus Entitativus?

Respondent nonnulli Adversarii, se jam *actûs entitativi* nomine, nolle existentialem, seu Metaphysicum intelligere, quoniam rerum essentiæ ab existentiis non dependent, sed intelligere differentialem, quem Logicũ appellare solemus. Unde inferunt *habere actum entitativum* esse habere aliquam differentiam, per quam ratio superior quiditativè contrahatur. Et dari in Materiâ differentias, quæ hujusmodi subjecta, probat Categoria.

Entis Materiale Systema.

- ENS *Verum*, & *Reale*.
  - *Infinitum*.
  - *Finitum*.
    - *Substantia*
      - *Completa*
      - *Incompleta*.
        - *Materia*
          - *Cælestis*.
          - *Sublunaris*.
        - *Forma*
    - *Accidens*.

An divisum, si sit univocum, & de universalibus prædicetur, Genus vocari possit?

Ecce Materia (à Cælesti distinguatur, aut non) quoniam contrahitur per multos gradus, multas Differentias, & Logicos actus sortitur. Nec hîc est inquirendum, An divisiones istæ sint generis in species? Nam Divisum ad Scoti mentem est Univocum: & poterit dici *Genus*, si velis.

NOTA.

De actu Materiæ-primæ Logico.

Quæ debeant ut doctè negetur, suppoui?

SI consideres attentis oculis prædicatorum superiorum, & inferiorum in præcedenti Categoriâ positorum, coordinationem & digestionem, animadvertere poteris, esse facillimam Opinionem, quæ docet Materiam-primam in suo quiditativo conceptu includere Logicum actum (quem vocare *entitativum* poteris, si volueris) hoc est, eam esse conceptum quemdam specificum, ex genere & differentiâ conflatum. Cæterùm, quia impræsentiarùm ipsi Materiæ-primæ, omnem actum etiam differentialem negamus, à Complutensibus *in Physic. disp. 3. qu. 3. §. 2.* moniti dicemus has Graduum Superiorum divisiones, nec esse Generum in Species nec univocas, sed analogas tantùm; & se totis Membra dividentia differre. Quod, & summâ facilitate dicitur; & summâ difficultate impugnatur.

Vide quæ Ratione secundâ dicuntur.

NONA.

CCCXLVIII. Quid definito sit intrinsecũ?

ILlud non est de intrinsecâ ratione Materiæ, neque reperitur in materiâ primâ, quod non ponitur in ejus definitione; Sed actus ille entitativus non ponitur in definitione materiæ, nam definitur materia, *primum subjectum*, &c. in quâ definitione nulla fit mentio actûs, benè tamen potentiæ.

An materia & forma suas habeant etiam formas characteristicas & essentiales?

Hæc est, ut paulò antè notavimus, ratio, quâ Complutenses, & plerique Recentiores utuntur; & est principalior, ut testatur Lalemandetius. Sed contrà sic Scotistæ solent argumentari. [Non urget, inquiunt, eidem enim etiam Thomistæ sunt obnoxii; nec enim existentia Formæ, aut Compositi ingreditur Definitionem. Dicunt Scotistæ Existentiam esse actum intrinsecum non Materiæ ut sic sed Materiæ existentis: & idem prorsùs Thomistæ debent de Formâ dicere: existentia enim tametsi non sit de essentiâ Formæ ut sic

est

est actus charactericus, & essentialis Formæ existentis, non secus, ac nigredo Æthiopis, & Gigantis proceritas. &c.] Sed hac Replicâ non obstante, stat illa Fundamentalis Thomistarum Assertio, *Quidquid ad Rei essentiam pertinet, ejus ingreditur Definitionem*: unde tametsi proceritas non ponatur in Hominis definitione, poni debet in definitione Gigantis. Ergo, siquidem Actus non ingreditur in definitionem Materiæ, ille nec ut quiditativa nec ut characterica formalitas, [*] spectat ad Materiam-primam.

*] *Forma characterica est essentialis Concreto Accidentali, quà tali.*

DECIMA.

CCCIL. *An* possit dari actus entitativus, qui ad aliquam speciem non pertineat?

Actus entitativus est realis & transcendens, non potest autem dari extra causas, nisi in particulari determinetur per aliquem actum particularem, sicut non est dabilis potentia in communi, quæ non determinetur per potentiam in particulari, sed Materia non determinatur per aliquem actum in particulari, nisi per ipsam Formam, ergo actum, quem habet Materia prima, habet à formâ, quia non datur entitativus actus, qui non sit actus alicujus speciei, sed quod est alicujus speciei, hoc habet à formâ, ergo quemcumque actum habet materia prima, eum habet à formâ.

An possit Deus materiam sine forma producere?

Sic argumentari Ruvio placuit; at non urgent, quæ dicit, Scotistæ succlamant. Quoniam negant absolutè Majorem, eorum enim sententiâ, etsi Materiam primam sine Substantiali Formâ nequeant Causæ secundæ producere, potest Prima; & hoc sufficit, ut Major falsa sit, si universim sumatur. Ad Minorem respondent Materiam, tametsi non determinetur ad **sondum** physicè per aliquem actum in particulari, nisi per Formam substantialem nihilominùs ad **sandum**, vel **saindum** determinari Logicè per differentiam Logicam, quâ constituitur: & Metaphysicè ad **sendum**, aut **seindum** per actum existendi, per quem ponitur extra Causas. &c.

Materia determinatur logicè, physicè & metaphysicè per actum logicum, physicum & metaphysicum.

Quando agitur de prædicatis quiditativis, sæpe idem per idem probatur

His tamen non obstantibus, manet in suo priori robore Argumentum à Rubio pro Thomistarum sententiâ concinnatum. Quoniam contra eum Adversarii probant idem per idem: Materia enim prima, si ex se, & sine Formâ nullum habet actum, non potest sine Formâ existere, ne quidem per Divinam Potentiam. Et, si Deus illam potest sine Formâ producere, à se, & non à Formâ (**sendi**) essendi, seu existendi habet verum actum.

UNDECIMA.

CCCL. *An* quidquid sit extra causas, actum habeat?

Iterum arguit Rubius. Ideò (ait) Scotus vult materiam primam habere actum entitativum, quia est ens extra causas: sed hoc fundamentum nullum est, quia entitas extra causas abstrahit ab actu, & potentiâ, nam ex Aristotele 5. & 6. *Metaphysic.* dividitur ens extra causas in actum & potentiam, ergo non benè infertur ex eo quòd aliquid sit extra causas, quòd habeat aliquem actum.

Non dat manus huic Rationi Scotista: quoniam, ut existimat, est per omnia isti similis. [Ideò Petrus dicitur esse Homo, quia est Animal rationale. At hoc fundamentum nullum est. Petrus igitur non erit Homo.] Sed cur fundamentum erit nullum, si Homo, & Animal rationale sint idem. Jam ergo satisfactum est Ruvio: nam in Scoti Scholâ Actus entitativus, & existentia sunt idem. DICITQUE ad Aristotelem (nam pluries redit eadem ejus sententia) quando ens extra causas in Actum & Potentiam dividit, intelligere Ens (**Sens**) existens, ac propterea habens actum entitativum, illudque in **Sons**, & **non Sons**: aut, si velis, in actum, & potentiam physicam; hoc in Materiam-primam, & Formam Substantialem dividere. &c.

Argumentum Ruvii consistit in mutata significatione vocabuli.

Autoritas *Aristotelis* dilucidatur.

At ego, uberioris doctrinæ gratiâ, Argumentum à Rubio concinnatum, & Responsionem ab Scotistâ datam, considero, & ad Aristotelis autoritatem transiens, DICO PRIMÒ. *Potest Ens* (**Sans**) *ab omni existentiâ præcisum, in Potentiam, Logicam, & Actum Logicum dividi*. Et demonstratur. Quia *Homo* possibilis est *Animal rationale*, ab omni existentiâ abstractum; & in ipso *Animal* est genus, seu potentia Logica, & *Rationale* est differentia, sive Logicus actus. DICO SECUNDÒ. *Potest Ens* (**Sans**) *ab omni existentiâ præcisum, in Potentiam Physicam, & in Actum Physicum dividi*. Et demonstratur. Nam, si *Homo* existens habet Potentiam Physicam existentem; nempe, Materiam-primam, & Actum Physicum existentem; nempè, Animâ intellectualem, *Homo* consideratus in statu possibilitatis, habebit Potentiam Physicam (Materiam) non existentem: & Actum Physicum (Animam) non existentem. DICO TERTIÒ. *Non potest* (**Sens**) *Ens existens in genere* **Sendi** *existendi, in Potentiam Metaphysicam, seu Entitativam, & in Actum Metaphysicum, seu entitativum distribui*. Demonstratur, quia (**Sens**) *Ens existens* includit in suo conceptu existendi actum, & ideò non potest in eodem (**Sendi**), seu *existendi* genere dividi in Potentiam, & Actum. ET TANDEM DICO QUARTÒ. *Ens* (**Sens**) *existens, dividi potest, in illud, quod per propriam, & in illud, quod per alienam existentiam* (**Set**) *existit*. Et hoc est præcipuum pronunciatum de quo inter Thomistas, & Scotistas est tam contentiosa dissensio.

An sine existētia intelligi possit actus Logicus?

An etiam actus Physicus?

An similiter & Metaphysicus?

Existentiæ in Propriam & Alienam Divisio.

His præmissis, ad Rubium redeo; ejusque argumentum adhibitâ aliquali correctione rescribo. Sic enim inquam. [Scotus vult Materiam-primam ex se habere actum entitativum (hoc est, existentiam) quia est extra causas. Sed hoc fundamentum nullum est: quia entitas extra causas ut ut existentiæ actum habere debeat, abstrahit ab hoc, quod est habere actum propriæ, vel alienæ existentiæ. Aristoteles enim Ens (**sens**) extra causas existens in Habens, & Non habens propriam existentiam dispescit. Et illi subscribit D. Thomas *qu. 4. de potent. ar. 4.* inquit enim *Quidquid in rerum naturâ invenitur, actu existit: quod quidem non habet Materia nisi per Formam.* Ergo D. Thomâ asserente, omnia entia, quæ in rerum naturâ inveniuntur, sunt (**sentia**) existentia. At non omnia existunt eodem modo: Quoniam Formæ substantiales habent proprias existentias, & existunt per se: & Ma-

Rubii Argumentum reformatur.

Verùm Materia prima existat existentia Formæ?

& Materiæ non habent proprias existentias, sed existunt per Formas.

Duodecima.

CCCLI.

An scibilitas, ab actualitate desumatur?

QUOD non est scibile, nisi per analogiam ad formam, non habet actualitatem, nisi à formâ, sed ut vulgò dicitur, materia prima non est scibilis, nisi per analogiam ad formam, ergo actualitatem, quam habet, à formâ habet. Major probatur. Nam res in tantùm est scibilis, in quantum habet actualitatem, ergo si non sit scibilis de se, nec habebit actualitatem de se.

Respondent Scotistæ, in hoc argumento omnia, quæ adsumuntur, & omnia, quæ inferuntur, falsa esse. Quoniam contra Majorem sic instant. [Quod non est Scibile nisi per analogiam ad Formam, non habet actualitatem nisi à Formâ. At Deus in hac à nobis vitâ, juxtà naturalem rerum cursum, non potest cognosci, nisi per analogiam ad creaturas, Deus igitur non habet actualitatem, nisi à creaturis. In hac instantiâ Antecedens est verum, nam per creaturas conducimur in cognitionem Creatoris; illumque ad analogiam & similitudinem Principis, ætatis provectissimæ, majestatis, & potentiæ supremæ, justitiæque inviolabilis &c. repræsentamus.

Quomodo à posteriori ad Dei notitiam & cognitionē deveniamus?

Contra ejusdem duodecimi Argumenti Minorem, sufficeret dicere illam, ut asseritur in argumento, vulgi tantùm opinatione fulciri. Addunt tamen eam falsam esse; non enim Materia concipitur per modum Formæ tametsi intelligatur per ordinem ad Formã: est enim de genere Relativorum, in quibus unum concipitur in ordine ad aliud.

An materia-prima dicat relationem ad formam?

Præterea contra eamdem Minorem adhuc potest hæc instantia formari. Sicut Materia est potentia, sic Forma est actus. Sunt igitur correlativæ. Ergo, si habitudo Materiæ ad Formam præstat, ut à Formâ actualitatem, quam habet Materia, recipiat: similiter habitudo Formæ ad Materiam præstare debebit, ut actualitatem omnem, quam Forma habet à Materiâ recipiat.

Argumenti Retorsio.

De Consequentiâ nolunt esse soliciti; sufficit enim ipsis ostendisse falsas esse Præmissas, ut Consequentia prosternatur.

Profectò hæc duodecima ratio apud Thomistas graves patitur difficultates; quoniam pro ejus Minore, & contra ejus Minorem prostat Angelici Doctoris autoritas. Sanè apud Complutenses *in lib.1. Physic. disp.3. qu.5. §.2. num. 30.* Adversarii nonnulli supponentes, in hoc Argumento XII. Minorem ab Angelico Præceptore negari, sic discurrunt. [Id, quod habet propriam ideam, potest per se fieri. Sed Materia-prima habet ideam distinctam ab ideâ Formæ. Ergo potest, saltem divinitùs, recipere existentiam à Deo independenter à Formâ.] Et Minorem, in quâ videtur consistere totus difficultatis nodus, tradi asserunt à D. Thomâ *quæst.3. de Veritate art.5.*

An bene D. Thomas pro oppositis adlegetur sententiis?

Proponitur Scotistarum argumentum.

An Materia-prima in Divino Intellectu habeat propriam ideam?

Complutenses loco citato hanc objectionem contra se ab Adversariis dissoluturi, & rationem pro se duodecimo loco positam confirmaturi, viam ineunt duplicem: primò enim negant, Deum habere propriam materiæ ideam: & secundò eam Deum habere concedunt.

Prima Complutensium Responsio.

Priorem ingressi viam, respondent negando Objectionis Minorem [nempe illam Propositionem, *Materia-prima habet ideam distinctam ab ideâ Formæ.*] Et eamdem *1. qu. 15. art. 3.* negari à Divo Thomâ asseverant: hoc enim in loco retractavit [*] sententiam, quam priùs *qu.3 de Verit. art.5.* tradiderat.

*] *Et unde scivit Cajetanus illam quæstionē priùs, & Summam Theologicam posteà Angelicum Doctorem scripsisse?*

Sed, quia videtur difficile negare Materiæ propriam, & intrinsecam intelligibilitatem, ineunt propriam viam, & juxtà alteram Divi Thomæ opinionem discurrentes, sic inquiunt [Secundò, & faciliùs respondetur, quòd esto Materia-prima habeat ideam diversam ab ideâ Compositi & Formæ, &c.]

Secunda Complutensium Responsio.

Vide, quæ in Sectione II. in Responsione ad Tertium dicuntur.

Tertia-decima.

CCCLII.

An nihil sit nihilo propinquius quàm materia?

ITA Materia est propè nihil, ut nihil sit ipsi nihilo propinquius; Sed si aliquo modo esset actus, possemus nobis aliquid imaginari propinquius nihilo, scilicet si imaginemur materiam esse tantùm in potentiâ, ergo materia nullo modo est actus.

Et ut hujus Rationis efficaciam percipias supponendum est Primò, hanc rationem gravissimâ autoritate fulciri, nam materiam esse propè nihil *lib.12. Confess.* S. Augustinus asseruit & est supponendum secundò cum doctrina communi, *Ens* bifariam accipi: nimirùm, ut sit **Sans** habens essentiam: & quiditativè **Sens**, habens existentiam. Et supponendum est Tertiò τὸ *Nihil* opponi Enti, ac propterea etiam bifariam accipi; *Nihil* enim, si opponitur enti substantivè, & quiditativè sumpto (hoc est **Santi**, seu habenti essentiam) est quod non habet essentiam: &, si opponitur Enti participialiter sumpto (hoc est, **Senti**, seu habenti existentiam) est non existens.

Ens bifariam sumitur, quiditativè & existentialiter: est enim vel **Sans** vel **Sens**.

Ergo *Nihil* similiter debet sumi bifariam.

His præmissis, si rescire placeat, quo alii argumento huic modo respondeant, lege Richardum Lynceum *lib.2. Physic. tr.2. cap.4. n.44.* Cæterùm Adversarii, quos hîc Thomistis Ego opposui, respondent, inter se existentes nullã Nihilo (**Non Senti**, Non-existenti) Materia-prima proximiorem. At Nihilo (**Non-Santi**, Non-Enti, *Entis* nomine substantivè sumpto) Ens (**Sans**) & omnia prædicata, quę inter ipsum, & Materiam interjacent, esse proximiora, quàm materiam.

Quo modo Materia prima sit & non sit proximè nihilo?

Sed ista Responsio non urget, semper stat verissimam esse Augustini sententiam, si ejusdem generis entia inter se comparemus. Nam inter **Sentia** (entia existentia) nulla res, hujus generis Nihilo nempe **Non Senti**, Enti non existenti propius, quàm Materia-prima, etiam quando **Set**, aut potiùs **Seit**: quando existit; siquidem non per propriam existentiã tunc existit; sed per existentiam mendicatam à Formâ. Et transeundo ad **Santia** (ad Entia, quæ habent esse quiditativum) nulla res, hujus generis Nihilo; nempe, **Non-Santi**, Non habenti esse quiditativum est propior quàm Materia-prima, siquidem non actu, sed tantummodò potentia **Sat**, aut **Sait**: hoc est, habet essentiam.

Quomodocumque explicent, semper manet, quòd nulla res propior Non enti sit, quàm Materia-prima.

Quarta-decima.

CCCLIII.

An Materia, nō sit actus, sed actu?

SI Materia esset quædam actualitas, existere sine Formâ posset, & de eâ sine Formâ exi-

An Materia prima actu sit quædam Pura potentia?

existente, & de illâ sine Formâ conceptâ, posset verificari hæc Propositio, *Materia sine Formâ est actus*; aut saltem hæc, *Materiâ sine Formâ habet actum*. Sed hoc non. Ergo. &c. Probatur Minor, Non enim illa est actus: neque actu *set*; haber esse existentiæ: sed tantùm actu *sat*, aut veriùs *sait*, habet actu esse quiditativum, quod est in *sandi* genere pura quædam potentia.

Assero. Sed per voculam *actu*, non existentiæ, sed essentiæ exercitium significo.

Et ut huic Argumento Adversarii respondeant: quia non possunt aliter (*sare*, & *sere*) esse quiditativum, & esse existentiale confundunt.

QUINTA-DECIMA.

CCCLIV. An Materia sit Corpus?

Materia prima non est corpus, At si esset ens actu, esset corpus, ergo non est ens actu, sed ens in potentiâ. Majorem communiter admittunt Physici, Minor verò probatur; Omnis substantia materialis actu ens, vel est forma, vel est corpus, sed secundùm te materia est actu ens, & tamen non est forma, ergo est corpus, Quod tamen non admittit Aristoteles, neque ipse Scotus, ergo neque debet admittere Scotus, quòd materia sit quidam actus.

An sit actus?

Legit hanc Rationem Titius, exclamatque Quid mali, quæsò Philosophiæ Naturali immineret, si diceretur Materia esse *Corpus*. Laudatur ab eruditione & ingenio Bonifacius Bagatta. Anno 1667. Veronæ Cursum Philosophicum edidit, in quo non pauca Lector præclarè cogitata reperiet. Hic igitur *in libr.1. Physic.disp.1.sect.5.* interrogat, *Vtrùm Materia-prima sit Corpus?* & respondet. [Materia prima est corpus substantiale simplex. Ita cum Stoicis, Pericle Lydio, apud Simplicium *lib.1. Physic.comm.65.* & aliis multis Antiquis: Zabarella *lib.2.de Mater.cap.12.& 17.* Serb. *disp.1. in Physic.qu.2. art.3.* Guaricus *disp.2. in Physic.expos.4.contra commun.* Hoc etiam concedit Pontius *disp.3.de Mat.prim.qu.5.concl.3. in resp. ad 6.num.10.*] Hæc Bagatta. Et quia Zabarellam citaverat, proderit audire Lalemandetium, qui *in Physic.disp.2.partis.3.columnn.39.* sic scribit [Est duplex Opinio (nempe in Quæstione, quæ interrogat, *An Materia prima sit corpus?* Nam Zabarella *lib.2. Physic.cap.17.* asserit Materiam primam, remotâ quâcumque Formâ, etiam Formæ Corporeitatis; remotis quoque trinis dimensionibus, esse Corpus de genere substantiæ. Rationes Zabarellæ ad longum refert *cap. 1.* & refellit Faventinus *in Philosophia Natural. Theor. 31.* respondetq; ex opinione Scoti *6. Metaph.* negando, quodcumq; ens actu esse Corpus: ideòque negat Materiam esse Corpus. &c.]

Autores, qui partem asserentem tuentur.

Pergit Titius, & ait. [Sed demus Materiam primam, nec esse, nec vocari *Corpus*. Quid inde? *Omnis Substantia materialis actu ens* (inquiunt Thomistæ) *vel est Forma, vel Corpus*. Addi jubent Adversarii, *vel est saltem Materia*. Materia enim prima hujus mensæ, in quâ hæc scribo, est actu ens (est *Sens*, aut *Seins*) sive enim suâ sive alienâ existentia existere dicatur, reverâ existit, & tamen ipsa, nec Forma, nec Compositum est.

Argumentum corrigitur.

Hæc omnia, nisi opportunè occurramus, nos reducent ad λογομαχίας. Vitabuntur hæ sanè, si illa Propositio, *Omnis substantia materialis, actu ens, vel est Forma, vel est Corpus*, quâ primi Syllogismi Minor persuadebatur, transire jubeatur in hanc. *Omnis substantia materialis propriâ existentiâ existens, vel est Forma, vel est Corpus ex actu, & potentiâ compositum*. Tunc enim, si subsumatur. *Atqui Materia-prima, nec est Forma, nec Corpus ex actu, & potentiâ compositum*: inferetur legitimè. *Ergo Materia-prima propriam existentiam non habet*.

Vt tollantur æquivocationes, ratio pro nostra doctrina posita reformatur.

SEXTA-DECIMA.

CCCLV. An, & quo modo Generatio, & Alteratio distinguantur?

Si Materia-prima esset quidam actus, generatio, & alteratio non differrent, sed hoc est falsum, ergo, & illud prius: Minor patet, Major probatur: Generatio differt ab alteratione ex Aristotele *1. de generat.* & Averroë *1. Physic.comment.63.* quòd in generatione mutetur nomen, & definitio, non autem in alteratione, Atqui si materia propriam haberet actualitatem in transmutatione non amitteret nomen, nec definitionem, quia quod retinet suum actum, retinet suam quidditatem, & definitionem, & nomen.

Legunt istam Rationem Scotistæ, & dicunt Primò, debuisse illam poni in nostrâ Philosophicâ Criticâ, in illâ enim Physicas controversias radiis Grammaticis dilucidamus. Et dicunt Secundò, se non asserere materiam-primam esse actum; sed *saire*, & *seire*: hoc est in suo conceptu habere actum Logicum, & Metaphysicum: illum, etsi non existat; hunc verò, quando est actualis, & existit. Nec inde sequi generationem, & alterationem coincidere; nisi totum cum parte confundatur. Porrò, omnia quæ in præcedenti Objectione à Thomistis ponuntur, de Substantiâ Completâ, hoc est, de Substantiali Composito verificantur: Quoniam in generatione destruitur Compositum antiquum, & aliud de novo producitur; & quia in eâ v.gr. lignum convertitur in ignem, sicut substantia, sic etiam definitio mutatur; quod tamen in alteratione non accedit; nam lignum sive calefiat, sive frigefiat, lignum remanet. Cæterùm agendo de Materiâ primâ, sive generatio, sive alteratio superveniat, ejus definitio illæsa remanet; per neutram enim materia-prima destruitur, aut corrumpitur.

Generationis & Alterationis uberiùs differentia explicatur.

His doctrinis præmissis in formâ responsuri Argumento à Thomistis proposito, à correctione initium sumunt. Jubent enim deleri illam Propositionem, *Si materia esset quidam actus*; ipsi enim id non dicunt: & volunt ejus loco substitui, *Si Materia haberet aliquem actum*. Adduntque esse distinguendum inter actum Logicum, Physicum, & Metaphysicum. Concedunt enim, quòd Generatio, & Alteratio non differrent, si materia in suo quiditativo conceptu actum Physicum, hoc est, Formam substantialem includeret: negant, quòd illæ non differrent, si haberent aliquem actum Logicum, aut Metaphysicum; hoc est si componeretur materia genere, & differentiâ, aut existentiam essentialiter diceret.

Aliud est *Rem esse actum*, & aliud *Rem habere actum*.

An Generatio ab Alteratione distinguatur?

At contrà, constando suis fundamentis Thomistæ sic argumentantur. [Per vos, si materia in suo conceptu includeret actum aliquem Physicum, Generatio, & Alteratio coinciderent. At, si haberet actum Logicum aut Metaphysicum, etiam haberet Physicum. Ergo, si illa haberet aliquem actum Logicum aut

Vtrùm in Materia prima esse Logicum & Metaphysicū ab esse Physico proveniant.

aut Metaphysicum, Generatio, & Alteratio coïnciderent. Probant Minorem. Quoniam à Formâ Materia habet actum Logicum, & constituitur in specie aliquâ determinatâ. Et à Formâ recipit existentiam. Illud constat ex ipso Formæ nomine: nam inquiunt Complutenses *disp.4.quæst.1.num.2.* [Quia Forma vagam materiæ conditionem ad certam speciem trahit, *Unum* appellata est:] Et *disput.3.qu.4.§.1.nu.13.* Materiam existere per Formæ existentiam probaverant.

CCCLVI.
Utrùm omnes rationes, quæ hic ponuntur, insolubiles sint?

Septima-decima,

Monui in principio, me propositurum rationes, quas pro Thomistarum sententiâ concinnat, & explicat Lalemandetius; at dixi non omnes æquè fortes videri, sed aliquas indigere aliquâ castigatione. Et inter cæteras, nisi aliquid clarioris doctrinæ gratiâ addatur, hæc, quæ in loco exhibetur, non poterit Scotistas terrere. Illam propono.

Quod est quidditativè Potētia, Actus esse non potest.

In quolibet genere, quod est potentia non est actus in illo genere, ergo quod est potentia in genere substantiæ, non est actus in genere substantiæ, igitur cùm materia sit potentia in genere substantiæ, nullo modo erit actus in genere substantiæ, sed nunquam est extra genus substantiæ, ergo semper est quid potentiale.

An admittenda sit Forma Corporeitatis, quam comminiscuntur Scotistæ?

Hoc argumentum, si semel primum Antecedens concedatur, non solùm contra Scotistas probat Materiam-primam nullum actum substantialem habere; sed & esse falsa omnia, quæ ab ipsis de Formâ Corporeitatis asseverantur. Nam possemus ratiocinari sic. [In nullo genere una, & eadem Realitas potest esse simul Potentia & Actus, At Forma Corporeitatis in genere Substantiæ est actus, Ergo (ut ut sit in genere accidentiû potentia, constituatque Corpus, quod possit suscipere Formas accidentales) in genere Substantiæ nequit esse potentia & constituere Corpus, quod rationalem Animam, aut aliam Formam substantialem recipiat.]

Una Realitas potest in genere Substantiæ esse actus, & in genere Accidentium, potentia.

Ego sanè non multum huic Septimæ-decimæ probationi confiderem: ejus enim primâ Propositionem Actus Logici condemnare videntur. Quoniam, si Homo est Animal rationale, & Animal est Vivens sensibile, & Vivens est Corpus vitâ præditum. Corpus erit Logicum Genus, quod per Vitam tanquam per Differentiam, seu Logicum Actum contractum, erit Vivens. Ergo Vita, quæ est actus Corporis, & Vivens constituit, erit Potentia Logica respectu Sensibilitatis. Quæ similiter Sensibilitas Vivens tanquam potentiam actus contrahet; rationalitatemque tanquam potentia actum recipiet. Et hanc doctrinam Logicam Scotus propagavit ad Physicam, jubens, ut Corporeitas sit primæ-Materiæ forma, & actus: Animamque ut eadem potentia recipiat.

In genere Logico, Differentia, quæ est Generis actus, ut potentia recipit supervenientem Differentiam.

CCCLVII.
Quid sit Materia prima secundum se cōsiderata?

Octava-decima.

QUOD neque est quantum, neque quale &c. nullo modo est actus (lege nullo modo habet actum) Sed ex Aristotele *lib.7.Metaph.text.8.cap.3.* Materia neque est quanta, nec qualis, &c. Ergo nullatenus est actus (lege, habet actum.) Aristotelis verba sunt hæc. Λέγο δ' ὕλην ἣ καθ' αὑτὴν μήτε τί, μή τε ποσὸν, μέ τε ἄλλο μηδὲν λέγεται ὃς ὥρισαι τὸ ὄν. *Dico autem Materiam, quæ per se ipsam, neque quid, neq; quantum, neque aliquid aliud quidpiam dicitur, quibus Ens determinatur.* Quæ verba in plerisque omnibus Philosophis, qui libros de Physicâ scripsere, leguntur.

Sæpe res positivæ per negationes explicantur.

Adversarii rationem inferendi non videnr, sæpè enim res positivas, & quæ habent actum, per negationes explicamus. Per negationes describit Deum Dionysius, qui tamen est actus purissimus. Ergo Materia, etsi sit actus (aut habeat actum) potuit ab Aristotele per negationes circumscribi.

An Materia habeat diversos actus negativè?

At nos negamus Aristotelem fuisse adlucinatum, & actum Materiæ positivum indigitasse negativis nominibus: illis enim utitur, ut nos doceat Materiam ex se nullum actum positivum habere. Quod reponit, exponitque Aristoteles *libr.2.de Anim.text.2.* & *libr.8.Metaph.cap.1.* quem *1.p.qu.16.art.7.* dilucidat Sanctus Thomas his verbis. *Materia-prima dicitur esse Una, non quia habet unam formam, sicut Homo est Unus, sed per remotionem omnium Formarum distinguentium.*

Undevigesima.

CCCLVIII.
An Materia-prima habeat essentiam Cōpletam?

QUOD non habet essentiam, nec habet actum Logicum, nec Metaphysicum Entitativum. Et probatur utrumque: quia quod non habet essentiam, nec componitur Logicè genere, & differentiâ, nec Metaphysicè per existentiam ponitur extra causas. At materia prima non habet essentiam. Ergo nec actum Logicum, nec Metaphysicum. Probatur Minor, quoniam Materiam esse quid, negat, ut vidisti, Aristoteles; & D. Thomas ei consentiens *qu.3.de Verit.art.5. in fine*, eam esse essentiam negavit, inquit enim. *Etsi Materia non habeat propriam essentiam, est tamen pars essentiæ.* Et ita eum legunt Complutenses *in Physicâ libro primo disput. 3. quæstiunc. 1. num.3.*

An, & quo modo *Ens* & *Res* differant inter se?

In hac Ratione *Essentiæ* nomine, intelligi debet Completa; quoniam Materia-prima, etsi sit proxima Nihilo, est res aliqua, & non purum Nihil. Unde scitè Complutenses scribunt. [Ens dici ab actu existendi, *Rem* verò ab entitate, seu quiditate. Unde, quia Materia non habet existentiam à se, sed participatam à Formâ, idcircò appellatur *Ens in potentiâ*, licèt verè habeat realitatem, & sit aliquid substantiale.]

Vigesima,

CCCLIX.
An quod Major nō potest, possit Minor?

Quod non potest Majus, id non poterit Minus in eodem genere. Sed Relatio est majoris entitatis, quàm Materia prima; & tamen sine suo fundamento & termino esse non potest. Multò ergo minùs poterit Materia prima existere sine suâ Forma. Probatur Minor: quoniam Materia prima est *prope nihil*, ut inquit Augustinus; & tamen à nemine vocatur *prope nihil* Relatio.

Quia hæc proposui nono in loco hanc Ratio-

Quam sint incertæ Assertiones cõmunes?

tionem, quia illam esse in pretio apud nonnullos Recentiores reperio: Ego autem illi parùm fido, succollatur enim Axiomate valde dubio & incerto. Et ejus occasione monendus mihi Lector erit, pleraque omnia Axiomata, quæ circumferuntur, tot laborare exceptionibus, ut non debeant admitti sine examine.

De potestate Confessarii.

Hoc Axioma, *Qui potest majus, potest & minus*, licèt usurpatum à multis, falsum est. Nam plus est absolvere à peccatis, quàm à debitis pecuniariis, & tamen Confessarius, qui pœnitentem à peccatis absolvit, à restituendi obligatione non absolvit. Item. Plus est absolvere ab omnibus peccatis, quàm ab illorum parte. Et tamen Confessarius, Pœnitentem, qui duo fuerat gravia peccata fassus, ab utroque simul, non autem ab altero potest absolvere.

An, cui id, quod est plus, conceditur, id quod est min' concedatur?

Huic est simile, & hoc, *Is, cui id quod est majus, etiam quod est minus, conceditur*. Et est falsum: Quoniam Reges, & Principes, eis, quos criminali tribunali præficiunt, de gravibus & Reipublicæ perniciosis peccatis judicandi potestatem concedunt, nec tamen volunt, ut in venialis culpæ reos animadvertant.

Quales sint Regulæ Iuris Canonici, quæ leguntur in sexto.

Hinc in Sexto Bonifacius VIII. aliquas Regulas intulit, quæ sine distinctione congruâ nequeunt ad praxim opportunam reduci. Talis est XXXV. *Plus semper in se continet, quod est minus*. Et LIII. *Cui licet id, quod est plus, licet utique quod minus est*. Et LXXX. *In Toto Partem non est dubium contineri*. Et quia non contra, *in Parte Totum*. Est Regula LXXIX. *Nemo potest plus Juris transferre in alium, quàm sibi competere dignoscatur*. Prætereà, quia in Regulâ XI. prudentissimè dixerat, *Cum sunt partium Jura obscura, Reo favendum est potius, quàm Actori*, in Regulâ XV. legis latæ rationem reddidit, *Odia restringi, & favores convenit ampliari*. Et intulit has Consequentias. Reg. XXXII. *Ergo non licet Actori, quod Reo licitum non existit*. Et Reg. IL. *Ergo in pœnis benignior est interpretatio facienda*. Et Reg. LXXI. *Ergo, qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum multò magis admittendus*.

Non est secura consequentia, quæ ab Axiomate præmisso deducitur.

His est simile Axioma, quo fundatur præsens Thomistarum Probatio, *Quod non potest facere, quod majus est, non potest facere quod est minus*. Cui temerè confideret aliquis, nam Titio rustico, Imperator, aut etiam Pontifex major est. Et tamen si Titio centum aureos ex causâ legitimâ promittas, & jure jurando promissionem confirmes, obligationem incurres à quâ te sine ullâ causâ Titius, non autem Imperator aut Pontifex poterunt liberare.

Nec Pontifex, nec Imperator potest quemquam sine causa à debito solvendi pecunias liberare.

Hæc, ut Syllogismi Major bene intelligatur, adnotasse sufficiat: ad Minorem transeamus.

De Materia prima & Relatione.

Illa erat. *Relatio est majoris entitatis, quàm Materia prima*. Eamque Lalemandetius distinguit. Esse enim majoris entitatis in eodem genere, negat; in diverso, concedit. Et probat, quia Relatio est in genere Relativorum, & in genere Absolutorum est Materia. Potuisset etiam dicere, illam esse in genere Accidentium, hanc verò in genere Substantiæ, &c.

Ego autem, si Majorem permisissem transire (de quo dubito, sunt enim mi suspecta Axiomata, quæ circumferuntur) Minorem absolutè negarem, ut vel sic illam probandi Thomistis occasionem præberem. Relatio enim Nominalium sententiâ ante mentis operationem est nihil, res enim omnes secundum se consideratæ, sunt absolutæ: & tantùm relativæ dicuntur, cùm altera in recto, & altera in obliquo (hoc est, cùm altera in ordine ad alteram) consideratur. In Nominalium ergo Scholâ Relatio non est majoris entitatis, quàm Materia prima. *Prætereà* Formalistæ aut ex naturâ rei, aut certè per rationem ratiocinatam Relationem à suo fundamento distinguunt. Ergo etiam in eorum opinione plus entitatis, quàm Relatio, habet Materia prima, siquidem & res quædam, quæ realiter à Formâ substantiali distinguitur. *Prætereà* Modistæ, qui ideò hoc nomen sortiti, quòd plerasque omnes Formas esse Modos existiment, jubent Relationi esse Modo. Ergo plus entitatis ipsi Materiæ primæ, quàm Relationi adtribuunt. *Denique* Reales, qui paucissimi sunt, & inter Accidentia realia Relationem numerant, non ideo illi plus entitatis quàm Materiæ accensent: nobilius enim est esse per se, quàm esse in alio; & esse per se, quod nullo modo convenit accidentibus, saltem partialiter materiæ convenit. *Stat ergo* Minorem, in Probatione adsumptam veritate destitui.

Vera majorem entitatem habeat?

Quid Nominales sentiant?

Quid Formalistæ,

& quid Modistæ dicant?

Quid tandem Reales?

VIGESIMA-PRIMA.

CCCLX.

An sine Materia possint Formæ materiales existere?

SI haberet propriam existentiam, posset existere sine formâ saltem divinitùs, sed hoc non, ergo neque prius: Major patet, minor probatur; plus dependet materia à formâ, quàm forma à materiâ; sed formæ materiales non possunt separari à materiâ, forma enim equi non potest existere separata à materiâ equi, ergo multò minùs materia equi à formâ equi.

Sed neque est fortis & secura ista Ratio; quoniam in multis claudicat.

An hoc ipso Argumento possit persuaderi cõtrariũ?

Primò enim peccat contra leges Dialecticæ, nam eodem argumento, quo sui Autores volunt suadere Majorem esse veram, eodem persuadebo esse falsam. Major argumenti erat hæc. [Si haberet propriam existentiam Materia, posset existere sine omni formâ, saltem de potentiâ Dei absolutâ.] Et contra illam, quin ex hoc paragrapho egrediar, sic dialecticor. [Per vos Formæ substantiales corporeæ habent proprias existentias. Et per vos eædem Formæ, nec divinitùs possunt separari à Materiâ. Ergo, sicut in Formâ, sic etiam in materiâ, habere propriam existentiam, non est ratio sufficiens, ut separetur, & existere possit sine Formâ.

Lalemandetii Opinio.

Peccat etiam contra Naturalis Philosophiæ leges hæc eadem Ratio, supponit enim ut certum & indubitatum, non posse Deum unam Formam substantialem corpoream sine materiâ conservare. Ait Lalemandetius [Minor est valde dubia; nulla enim videtur repugnantia, quin possit Deus animam equi extra materiam equi conservare.] Quam dubiam Lalemandetius nominat, alius diceret falsam. Cur enim dicendus esset Deus non posse conservare Formam substantialem cor-

corpoream fine Materiâ, fiquidem in Euchariftiâ fine fubjecto Accidentia confervat? Nec proderit dicere Qualitates, & cætera accidentia in Quantitate fubjectari, nam dicemus, Quantitatem effe fine fubjecto, Ergo, ficut fine fubjecto Quantitas, fic etiam hinnibiles, aut rugibiles ex. gr. animæ, fine Materiâ poterunt confervari.

Cur Bagattæ fententia Accidentia confervari fine fubjecto poffint, & Formæ corporeæ fubftantiales non poffint?

Sed neque contra iftam doctrinam adlegari poteft Bonifacius Bagatta, qui tametfi fine fubjecto confervari afferat accidentia Euchariftica, negat corporeas fubftantiales fine Materiâ Formas, poffe fuftentari divinitùs. Non, inquam contra hanc noftram & veram doctrinam poteft allegari Bagatta, quoniam eorum fententiâ Accidentia funt entitates reales, & Formæ fubftantiales corporeæ, non funt reales entitates, fed modi; & certum eft non poffe modos fine propriis fubjectis confervari.

VIGESIMA-SECUNDA.

CCCLXI.

Proponitur ultima Ratio.

Omne *effe* eft à Formâ fubftantiali, ut teftatur Boëtius, fed exiftentia eft aliquod *effe*. Ergo omnis exiftentia eft à Formâ.

Eft in DARII ifta ratio: &, fi bene intelligatur, fecura. Audiamus tamen, quid Adverfarii contrà objiciant.

Quid contra illam Scotiftæ objiciant?

Se jam pluries ad eam refpondiffe fucclamant: at fieri hoc modo debuit; quoniam quæ pluries inculcantur, pluries debent retundi. Dicunt ergo Scotiftæ totam hanc Probationem laborare homonymiâ. Majoremque, fi *effe* in illâ fit Phyficum, effe veram: fi Logicum, aut Metaphyficum, effe falfam. Mfnorem verò contrà. Adeoque fic difcurrunt. [Præmiffæ, vel funt veræ, vel, non. Alterutrum dicatur, hæc Probatio non urget. Illâ ergo non fuadetur Thomiftarum Conclufio. Probatur Minor, Quoniam nîl omninò certi inferre poffunt, fi [*] Præmiffæ fint falfæ, ut univerfi fciunt. Quid autem, fi fint veræ? Syllogifmus habebit quatuor terminos, & ideò in eo modus inferendi erit malus.] Si ipfi judicant: &, ut fe bene judicare univerfi cognofcant, juxta differentias effendi, quas confundi in argumento affe-runt, illud iterùm, iterumque refcribunt. Et primò fic

**] Eft falfa hæc Propofitio, ex falfo femper fequitur falfam. Vera autem hæc, Ex falfo fequitur incertum; Et cur? Quia aliquando verum, & aliquando falsū fequitur.*

Omne effe Phyficum eft à Formâ.
Sed Exiftentia eft ipfum effe Phyficum.
Ergo omnis Exiftentia eft à Formâ.

An effe quod in Præmiffis ponitur, fit cõtractum?

Dicunt Confequentiam effe legitimam, Majorem veram; Sed, quia Minor eft falfa, ejus falfitatem, in ipfammet Conclufionem tranfire.

Hunc eumdem Syllogifmum aliter reponunt; inquiunt enim.

Omne effe Metaphyficum eft à Formâ.
Sed Exiftentia eft ipfum Effe Metaphyficum & Entitativum.
Ergo omnis Exiftentia eft à Formâ.

Si per effe, aut Logicum, aut Phyficum intelligantur nihil Syllogifmus concludet.

Et dicunt nihil concludi hoc Syllogifmo, quoniam licèt in eo forma Dialectica bona fit & legitima, Major eft falfa.

Hæc omnia, & primo adfpectu bene, contra hanc ultimam Rationem vociferantur Adverfarii.

At Ego, totâ hac contradictione non obftante, effe optimum affero Argumentum hoc ultimum. Et, ut oftendam clariffimè in ejus oppugnatione obnubilari, & adlucinari Adverfarios, aliud fimillimum illi propono.

Propofito exemplo clariffimo, Adverfariorum oftēditur adlucinatio.

Omne Vivens habet Animam [*]
Platanus eft vivens.
Equus eft vivens.
Homo eft vivens.
Ergo Platanus habet Animam.
Ergo Equus habet Animam.
Ergo Homo habet Animam.

**] Hæc Major eft falfa, fi Animæ nomine contracta aliqua (hoc eft, Vegetativa, Senfitiva, aut rationalis) intelligatur.*

Servatur legitimus dialecticandi modus, Et omnes tres Minores funt veræ. Sed quid de Confequentiis dicemus? Pendet ab intelligentiâ & expofitione Majoris.

Quoniam, fi *Animæ* nomine intelligas Vegetativam, prima Confequentia erit vera, cæteræ autem falfæ.

Si autem eodem nomine Senfitivam intelligas, fecunda Confequentia erit vera, prima & ultima falfæ.

Et prætereà, fi eodem velis intelligere nomine Animam rationalem, erit vera ultima Confequentia, & duæ priores erunt falfæ.

Ergo, quomodocumq; nomen illud *Anima* contrahatur, & reftringatur, Major erit falfa, foamque ipfa in duas Confequentias exonerabit falfitatem.

Ergo-ne, fi quidem Minores funt veræ, nullum erit remedium, ut & Major fit vera. Quoniam, fi talis illa fit, tunc omnes tres Confequentiæ erunt veræ fimiliter? Erit, nimirùm, fi *Animæ* nomine, præcifam abftractamque ab omnibus differentiis (nempe, à Vegetativâ, Senfitivâ, & Rationali) Animam intelligamus.

Eadem autem Syllogifmi Major erit verâ, fi nomen Animæ fit abftractum, & à Vegetativa, Senfitiva, & Rationali præfcindas.

Ergo eodem prorfus modo de Syllogifmo illo, cujus causâ, hæc omnia funt dicta, difcurre. Illud refcribo.

Præcedens adplicatur doctrina.

Omne effe eft à Formâ (fcilicet fubftantiali)
Sed exiftentia eft effe.
Ergo Exiftentia eft à Formâ.

Et quia eft triplex *effe*, Logicum, Phyficum, & Metaphyficum, Major erit vera, quodcumque *effe* illâ voculâ *effe* fignificetur, quoniam in Naturali Compofito omne *effe* Logicum, & omne *effe* Phyficum, & omne *effe* Metaphyficum, eft à Formâ. Cæterùm, fi in Majori, & Minori, per voculam *effe* aut Logicum aut Phyficum intelligatur, Minor erit falfa, falfitatemque fuam in ipfammet Confequentiam tranfmittet. Non ergo hoc modo intelligendum & explicandum eft in Majori & Minori illud *effe*. Sed quomodo? Aut illâ in fyllogifmo voculâ *effe*, intelligi debet Metaphyficum, vel aliquod *effe* à Logico, Phyfico, & Metaphyfico, (hoc eft à Sare, Sore, & Sere) præcifum.

Quo τὸ effe fenfu debeat in Præmiffis intelligi?

Omnia effe, quæ habet Materia prima à Forma fubftantiali proveniunt.

SE-

SECTIO II.

Scoti Sententia proponitur & dilucidatur. Ostenditurque præcipuas rationes, quæ pro illâ adducuntur, suo pondere ruere, si æquivocatio, cui universæ innituntur, tollatur.

CCCLXII. Quænam sit Scoti, & Scotistarum opinio?

CONtradicit Angelico DoctoriScotus *in 2. dist. 12. quæst. 1.* Suarez *disp.13. Metaph.sect.1.* Rubius *in libr.1. Physic. tract.1. quæst.3.* QuibusVeteres Nominales,Gabriel, Gregorius, & Henricus consentiunt. Qui universi Doctores, quia existentiam non volunt realiter ab essentiâ distinguere, necessariò asserunt, *Materiam primam, propriam existentiam habere:* & necessariò negant, *illam existere existentiâ Formæ*. Hanc Opinionem hodie Scotistæ universi propugnant, & rationibus variis exornant. Dabo, si non omnes, præcipuas. Et erit

PRIMA.

Fieri est tendentia ad *esse*.

Materiæ *Fieri* est passiva Creatio: sed Formæ materialis *Fieri* est Generatio passiva, quæ communitatur *Inductionem*, quam non sine Antinomia, Novitii Philosophi *Eductionem* appellitant.

QUÆ habent distinctum *fieri*, etiam habent diversum *esse*: siquidem *fieri* ordinatur ad *esse*. Sed materia, & forma Equi v.gr. habent diversum *fieri*; Habent igitur diversum *esse*. Ergo Materia existit existentiâ propriâ, & non alienâ. Probatur Minor. Quia Materia fuit olim in principio Mundi per creationem producta, & ante paucos annos Equi Forma per generationem facta; aut, ut loquitur Peripatus, educta.

Hoc argumento nil evincitur; nam in ipso per vocem *esse* vel intelligitur Sare, vel Sere [hoc est, vel intelligitur *esse* quiditativum, vel *esse* existentiale.] *Si primum*, conceduntur omnia, quia Materiæ *esse* quiditativum distinguitur realiter ab *esse* quiditativo Formæ: Materia enim essentialiter est Potentia; & Forma essentialiter est Actus. *Si dicatur secundum*, aliqua debent ante responsionem præsciri. SCIENDUM ENIM EST PRIMÒ, Creationem esse actionem, quæ rei, quæ nec habebat subjectum, nec existentia propriâ, nec alienâ existebat, dat (Sere) *esse* existentiale, seu per propriam existentiam existere.

Quo sensu *esse* Materiæ ab *esse* Formæ distinguatur?

Quid sit rem creari?

Quid adnihilari?

Quid concreari?

ET EST SCIENDUM SECUNDÒ, Adnihilationem, Creationi contradictoriè opponi; & esse quamdam actionis suspensionem, vi cujus (suspensionis) res, quæ per Creationem conservabatur, transit ad non *esse* absolutè & simpliciter: ita, ut post Adnihilationem, nec per propriam, nec per alienam existentiam existat. ET EST SCIENDUM TERTIÒ, Aliud esse duas res realiter distinctas *fieri*, aliud *confieri*. Dicuntur *fieri*, quando actionibus diversis proprias existentias recipiunt. Et dicuntur *confieri*, quando unicâ actione ipsæ fiunt. Et id accidit, quando Toti aut Composito datur propria existentia; tunc enim partes, existent quidem, sed non existentiis propriis, sed existentiâ Totius. HIS PRÆMISSIS dico, in creatione Mundi totum illud elementum, in quo erat materia, quæ nunc Sot (*subsistat*) formæ Equi, fuisse actione creativa productum, & in ipso per illam ipsissimam actionem Materiam, & Formã comproductas. Sanè illud Elementum fuit creatum: quia antè quàm produceretur, in rerum naturâ nõ erat, & cœpit esse per creationem. Et cùm *esse* dico, non Sare (*esse* quiditativum) sed Sere (*esse* existentiale) intelligo. Quoniam sicut, quando calefit homo, v.gr. non recipit à calefactione Sare, (*esse* quiditativum) sive essentiam, sed calorem: sic, quando creatur, non recipit à creatione suum Sare (suum *esse* quiditativum) sive suam essentiam; sed suũ Sere (suum *esse* existentiale) hoc est, existere, seu habere existentiam. Quam doctrinam P. Joannis Lalemandetii testimonio confirmo: ipse enim *in Logic. disp.6. part.4. column. 392.* sic scribit. *Communiter Theologi dicunt, quòd Creatio non sit ad essentiam, sed ad existentiam.* SCIENDUM EST QUARTÒ, generari Compositum, quando in Materiam, quæ jam priùs per aliam existentiam existebat, Forma inducitur, quæ novam illi communicet existentiam. ET DENIQUE SCIENDUM EST QUINTÒ, in Corruptione Formam desinere, non Materiam; quia hæc tametsi existentiam Formæ præcedentis amittat, Formæ sequentis existentiam adquirit, existentiæ amissæ æquivalentem.

In Mundi initio totum fuit Elementum creatum: ejus autem Materia & Forma concreatæ.

Quid Creatio sit?

Per creationẽ non fit ut Homo sit Animal rationale, sed quòd existat Animal rationale.

Quid Generatio sit?

Quid Corruptio?

An Major Argumenti sit vera?

Hinc in formâ ad Argumentum respondeamus. Erat Major. *Quæ habent distinctum* fieri, *etiam habent diversum* esse [hoc est *diversum* Sere, *seu* existere.] & est vera. Unde, quia illud Elementum, in quo erat hæc Materia, quæ nunc in Equo reperitur, & Equus, sunt per diversa *fieri* producta, ideò etiam diversa habent *esse* sive diversa Sere: sive diversa existere.

Examinatur minor.

Quæ sit Propositio de termino non supponente.

Venio ad Minorem. Erat illa. *Sed Materia & Forma Equi v.gr. habent diversum* fieri, *&c.* Et est de termino non supponente: quæ enim nullum omninò habent *fieri*, non possunt habere diversa *fieri*. Et quidem, quòd non habeant diversa *fieri*, patet; quia prima illa sub initium Materia, non fuit creata, sed concreata; non fuit Sempta, sed consempta, hoc est non fuit producta, sed comproducta; adeoque non habuit *fieri*, sed *confieri*. Et idem dici de Equi Formâ impræsentiarùm debet; quia Equus est genitus, & illa Forma quam modò habet est illi congenita.

SECUNDA.

CCCLXIII. An omnis Causa sit prius sua operatione?

OMnis Causa priùs esse debet, quàm operetur: non enim agere potest, quod nõ est. At Materia prima est Causa: & ejus Causalitas est Sore (Formam substantialem recipere) Ergo priùs esse debet, quàm causet.

Causa in Internam externam dividitur.

Respondendum est, distingui debere nomen *Causæ*, & verbum *Esse*. Causa enim, vel est intrinseca (Materialis, videlicet, & Formalis) vel est extrinseca (nempe, Efficiens.) Et *Esse* vel sumitur quiditativè, ut sit Sare; vel existentialiter, ut sit Sere. Et hinc veniẽs ad argumentum nomine Thomistarum respõdeo, si agatur de Causâ Efficiente, concedo Majorem: hæc enim antequam operetur, debet Sare, & Sere (hoc est, habere *esse* quiditativum, & *esse* existentiale) aut breviùs habere Essentiam, & Existentiam simul. Cæterũ, si agatur de Causâ intrinsecâ (quales sũt Materia, & Forma) debere illam esse antequam ope-

Esse vel est Sare, vel Sere.

De Causa Efficiente.

De Causa Interna.

operetur, inquiunt Scotistæ; & Nos illud *esse* distinguimus: concedimus enim debere Materiam primam antequam operetur, *esse* (hoc est **Sare**, habere *esse* quiditativum, & sua prædicata essentialia) Verùm enim verò debere, antequam operetur, *esse* (hoc est, **Sere**, habere *esse* existentiam) negamus.

De Materiali.

An, & quo Complutenses modo præsenti Argumento respondeant?

Huic eidem argumento *in Physic. disp. 3. qu.* 4. §. 2. *num.* 24. Complutenses quoad substantiam & rem, eodem modo respondent; non autem ita clarè & dilucidè, ac Nos, terminorum defectu. Interim, ut Eruditus Lector, cum nostris eorum verba componat, illa subscribo. [Licèt Causa Efficiens (inquiunt) præsuponatur existens ad suum effectum, eo quòd unumquodque operatur secundũ quod est in actu: causa tamen materialis solùm petit existentiam in illo instanti reali, in quo causat; sed pro illo priori, in quo suam causalitatem exercet, sufficit, quòd intelligatur extra nihil essentiæ, & in viâ seu tendentiâ ad existentiam. Cujus ratio est; quoniam materia prima pro illo priori id debet habere quod communicat composito: atqui solùm communicat propriam entitatem, quæ consistit in ratione puræ potentiæ tendentis ad existentiam: ergo pro illo priori non præintelligitur actu existens, sed in viâ ad existentiam, quamvis verè existat in toto illo instanti reali per existentiam compositi. Ad hæc: materia in illo priori causat per modum puræ potentiæ nudæ ab omni actu, & receptivæ tum formæ, cum existentiæ: aliàs esset ens in actu, & ultimò terminata per existentiam, ex quâ proinde non posset fieri unum ens per se, quale est compositum; ergo pro illo priori solùm importat suam entitatem ut proximè capacem recipiendi, media forma, actualitatem existentiæ; non verò sub exercitio existendi.]

Præesse debet antequàm operetur Causa Efficiens.

At hæc præexistentia non requiritur in Materiali.

Quæ & qualis sit Materiæ causalitas & operatio?

Hæc ratio uberiùs dilucidatur in Specimine, quod in principio Libri ponitur.

TERTIA.

CCCLXIV.

Scotistarum Achilles.

Sicut olim suo Achilli Trojano in bello Græci, sic sequenti Argumento plurimũ Scotistæ confidunt, Sic discurrunt. [Si Animâ rationali, ex. gr. adnihilatâ, Deus non adnihilaret Materiam; hæc in rerum naturâ necessariò maneret. Hoc posito Deus non concurrat ad alius novæ Formæ introductionem. Materia ergo in casu remaneret informis. Propriam ergo existentiam haberet; tunc enim, ut constat ex hypothesi, non existeret existentiâ Formæ. *Confirmatur primò*, quia non videtur Materia prima tam parvæ, tenuis & contemptibilis esse entitatis, ut ad desitionem Formæ debeat etiam ipsa necessariò desinere. *Confirmatur secundò*, Quia potest in dato casu Deus peculiarem addere concursum, & conservare Materiam sine Forma.] Hoc argumentum apud Lalemandetium *in Physic. disp. 2. part. 3. column.* 37. invenitur.

Casus proponitur.

An possibilis sit Materia informis?

An ne Materia entitatis contéptibilis sit?

An possit Deus suum concursum intédere?

Et Thomistæ apud eumdem Autorem *col.* 49. aliter & aliter satisfacere argumento conantur. NONNULLI enim respondent, in casu posito, si rationalem hominis Animam adnihilaret Deus, statim ex Materiæ potentiâ suo naturali pondere novam Formã corpoream esse pullulaturam: nam separatâ in morte hominis Animâ, sine ullo Causæ Agẽtis concursu Cadaverina Forma pullulat ex potentiâ Materiæ. Sunt verba: Nunquam enim benè, quid *pullulare* sit, exposuerunt Philosophi. Nam si *pullulare* sit *fieri*, & tamen nihil sine Divino concursu possit fieri, Contradictoria in casus propositione supponebatur: idem enim est Deum ad novæ Formæ introductionem non concurrere, quàm illam non fieri. *Præterea*, id quod hîc à Thomistis de Formâ Cadaverinâ dicitur, contra Thomistas militat: nam vel hæc Forma est purè negativa, ut doctissimi Viri asseverant, vel est realis & positiva. Si primum dicatur, manebit Materia sine Formâ positivâ, adeoque nõ poterit existere existentiâ Formæ: sed neque existet propriâ, quoniam illam non habet. Ergo convertetur in nihilum. Si dicatur secundum, tollitur hypothesis: nam Deum nõ esse concursurum ad novæ Formæ productionem in argumento supponebatur.

An substantiales corporeæ Formæ ex potentia Materiæ primæ pullulent?

Quid pullulare sit?

De Cadaveris Forma. Quid illa sit? an ne in formalitate positiva, an in negativa consistat?

Respondent alii Deum in casu proposito defectum Formæ substantialis supplere. Sed quomodo? An novam existentiam creando? Hoc autem esset contra hypothesim.

An Formæ defectum possit supplere Deus.

Nos autem cum aliis Thomistis, qui rem sunt oculatiùs contemplati, in casu proposito perituram fore Materiam diceremus. Nec contra esset, quod in primâ Confirmatione ponebatur, quia sicut esse lapidem, & esse rotundum, sunt res diversæ, nec rotunditas dependet à perfectione entitativâ lapidis, sed à figurâ, unde Adamas, qui inter lapides censetur nobilissimus, non ideò habebit figuram nobilissimam, & erit sphæricus, Ergo similiter, quia **Sare** & **Sere** (*esse* quiditativum, & *esse* existentiale) sunt distincta in Materiâ, non ideò illa habitura erit secundum, quod in primo multum, aut parum perfectionis habuerit. Sed nec contra hæc militat Confirmatio Secunda, quoniam sicut non potest Deus intendendo concursum, quem præstat, facere ut Corpus sit album sine albedine, sic nec præstare poterit ut illud conservetur existens. *Et hîc notare oportet* concursum Dei, quo attingit Materiam à Formâ, & ab existentiâ præcisam, esse **samere** (dare *esse* quiditativum) & quo attingit Materiam **sontem** (habentem Formam) esse **semere** (dare *esse* existentiale.) Ergo tametsi **samere** augeatur & intendatur in suo genere, nunquam eò perveniet, ut sit **Semere**.

Quando duæ res sunt quoad essentiam distinctæ, etsi altera in suo genere perficiatur, non ideò convertetur in alteram.

Sare finitum etsi perficiatur in suo genere, nõ transibit in **Sere**.

Non potest facere Deus, ut Corpus albedine carens sit album.

Quomodo **Samere** & **Semere** differant inter se?

Hinc tandem ad Argumentum in formâ responsurus, in primâ Propositione; videlicet, *Si Animâ rationali ex. gr. adnihilatâ, Deus non adnihilaret Materiam, hæc in rerum naturâ necessariò maneret*. Distinguo hoc ultimum: permansurum esse Materiam, si alia in ipsâ Forma produceretur, concedo; si alia non produceretur, nego. Subsumebatur. *Deus non concurrat ad alius novæ Formæ generationem & introductionem* (vel, ut ipsi loquuntur, *eductionem*) esto. Subsumebatur autem. *Materia igitur in isto casu remaneret informis*. Et id absolutè negatur. Quoniam sublatâ Formâ, auferretur Existentia, & sublatâ Existentiâ auferretur Materia: repugnat enim, ut sine existentiâ aliqua res existat in rerum naturâ.

Implicat, ut una Forma sublata altera non introducat, & tamen Materiam conservet.

De Materia informi. Verùm possit existere?

§§§§

QUAR-

Quarta.

CCCLXV. An Materia prima, propriã Essentiam habeat?

EXistentia non distinguitur ab Essentiâ & entitate rei, cujus est existentia. Sed Materia prima habet propriam essentiam & entitatem di[illegible]nctam ab essentiâ & entitate Formæ: Ergo habet propriam existentiam à Formæ existentiâ distinctam.

Commendatur Complutensium urbanitas.

Nimiam patientiam & urbanitatem Complutenses præseferunt, quando *in Physic. disp. 3. qu. 4. §. 2. num. 23.* Argumento huic respondent. Nos breviùs dicimus illud ipsum ab Adversariis in suo Ratiocinio proponi, quod deberet probari. Ergo negatur Major. Etiã eam negant Complutenses; & ut se bene negare ostendant, sic scribunt. [Dicendum est rem dupliciter constitui extra suas causas, sive extra nihil uno modo vialiter, & incompletè; alio modo, completè, ultimò, adæquatè, & in statu sistentiæ (*legendum fore est* Existentiæ) Qui effectus sive modi essendi extra causas sunt valde diversi, & consequenter possunt & debent à diversis principiis oriri. Porrò existentia non utcumque est ratio formalis constituendi rem extra causas; sed eam constituit perfectè, ultimò, & adæquatè: quia est ultimus terminus lineæ substantiæ, ac proinde terminat ultimò generationem, & constituit rem in statu quietis & sistentiæ. Essentia autem cùm sit magis potentialis, solùm constituitur per se ipsam vialiter, & incompletè extra nihil: eò quòd præcedit origine existentiam, atque ideò præsupponitur ad illam, non quidem ut in actu simpliciter; sed magis sicut potentia, & in genere causæ materialis. Quæ adhuc munera minimè præstare valeret, nisi tunc connotaret existentiam, quæ in eodem instanti reali adest, & à quâ sicut à termino, & ultimâ actualitate dependet. Videatur D. Thomas 1. *part. quæst. 3. artic. 4. & quæst. 44. artic. 1. & quæst. 54. art. 1.*]

Bifariam res esse dicuntur extra causas. Vialiter, & existentialiter.

Per Existentiã perfectè: & per Essentiam vialiter & imperfectè.

CCCLXVI. Modos **Sandi** & **Sendi** quoad rem Complutenses distinguunt.

Ecce duos Essendi Modos, alterum Quiditativum & Essentiale, alterum Existentiale, [quorum primus nobis est **Sare** & **Saire**, & secundus **Sere** & **Seire**] Complutenses admittunt.

An & ipsi cũ Scoto conveniant?

Recognosco illa verba, *Essentia autem, cùm sit magis potentialis, solùm constituitur per se ipsam vialiter, & completè extra nihil*, & in eis reperio ens diminutum, assertum ab Scoto, describi; quoniam Creatura possibilis habet esse viale ad existendum: & ideò habere *Esse diminutum* asseritur, quoniam est incompletè extra causas.

An creaturæ possibiles partim extra, & partim intra causas sint?

Et recognosco iterum illud *incompletè extra causas*. Quoniam Creaturæ possibiles Complutensium sententiâ, partim sunt extra causas, habent enim esse objectivum & quiditativum receptum ab Intellectu Divino; & partim sunt intra causas, nondum enim sunt ad statum existentiæ perductæ.

Quinta.

CCCLXVII. An Materiæ prima debeat ante Formam existere?

OMnis Causa antequam causet, debet esse: quod in Effectrice manifestè percipitur, semper enim existit antequam suum effectum producat. At Materia prima est vera Causa (Materialis, nimirùm) Ergo antequam causet (hoc est, antequam recipiat Formam) debet esse. Sed pro illo priori non potest esse per existentiam Formæ: Erit ergo per propriam existentiam.

Materia prima ante Formam **Sat**, vel **Sait**, non verò **Set**, vel **Seit**.

Respondeo distinguendo Majorem. Nam, si per *Esse* Adversarii intelligant **Sare**, aut **Saire**; hoc est, *Esse Quiditativum, & Essentiale*, illam concedam; si autem **Sere**, vel **Scire**, quod est *Esse existentiale*, intelligere velint, illam negabo. Nec patiar ab Effectrice Causâ ad Materialem paritatem desumi: nam illa rem à se distinctam producit, hæc autem uniendo se Formæ suam Composito entitatem communicat.

An, & cur non debeat argumentum à Causa efficiente desumi?

Consono Complutensibus, qui tametsi nõ utantur meis terminis, tamen meæ sententiæ subscribunt; quoniam *disp. 3. Physic. qu. 4. §. 2. num. 24.* ut quæ est inter Causam Efficientem & Materialem, differentiam ostendant, sic scribunt. [Licèt Causa Efficiens præsupponatur existens ad suum effectum, eò quòd unumquodque operatur secundum quod est in actu; *&c.*] Verba sequentia habes *num. 363.* quia hoc Argumentum quoad Substantiam ab illo dissolvitur ibi, non distinguitur. *Et* sub finem [Habet ergo (Materia prima) pro illo priori (suum *esse quiditativum, & essentiale*, seu suum **Saire**) suam entitatem essentiæ; per quam terminat initiativè, & vialiter (in ordine ad **Seindum**, vel existendum) actionem Agentis, & concurrit ad constitutionem Compositi, &c.]

Quid Complutenses statuãt?

Sexta.

CCCLXVIII. An Materia prima habeat propriam Ideam?

QUidquid habet propriam Ideam potest fieri, & existere independenter à quocu[n]que alio. At Materia-prima habet propriam Ideam. Ergo independenter à Formâ potest fieri & produci. Majorem dicunt esse certam, Minoremque passim tradi à Doctoribus, quoniam Lalemandetius *in Physic. disp. 2. part. 4. column. 57. a.* sic scribit. [De ejus verò cognoscibilitate determinatum est *part. 2.* ostensumque non modò materiam esse cognoscibilem analogiam ad Formam, sed etiam ex se ipsâ.] Immò Adversarii asseverant, hanc ipsam Conclusionem *qu. 3. de Veritate art. 5.* ab Angelico Doctore tradi.

An D. Thomas priorem retractavit sententiam?

Dicunt Thomistæ hoc argumentum non subsistere, fundatur enim autoritate D. Th. quæ non juvat, quoniam doctrinam illam syntagmate de Veritate priùs assertam, posteà re meliùs perpensâ 1. *p. qu 15. art. 3.* retractavit. Hanc viam ingressus est Cajetanus ibidem, & Complutenses *disp. 3. qu. 5. §. 2. nu. 30*, Et, ut non dari Ideam Materiæ primæ suadeant, sic arguunt. [Intellectio est quædam adæquatio actualissima inter intellectum, & rem intellectam, vi cujus transformatur intellectus in

Quid Intellectio sit?

ipsum

ipsum Objectum intelligibile. Unde, sicut ex parte intellectus requiritur aliqua actualitas ita etiam ipsum intelligibile debet aliquam rationem actus habere, ut possit intellectionē terminare. Materia autem non habet actum ullum à se, sed non est intelligibilis ratione sui, sed tantummodò ratione formæ, & per habitudinem ad illam.] Etsi instes Veritatem & Intelligibilitatem esse passionem entis, respondent. [Id intelligendum esse de ente per modum actûs, vel de ente includente actum; non verò de illo, quod in purâ potentiâ consistit, qualis est, Materia prima.]

Notetur hæc doctrina, nam ut intelligatur quid sint res possibiles, servire poterit.

An passio Entis sit Veritas?

Et ego multa invenio in hac responsione, quæ ego aliter dicerem. Sanè Præceptorem Angelicum in Quæstione, quæ interrogat, *An detur Materia primæ propria Idea?* Opiniones oppositas habuisse in diversis temporibus, loci adducti persuadent. At quam *tract. de Verit.* docuerat, *in 1. p.* tradiderat. Quis enim scit, An Partes D. Thomas priùs, & posteà Tractatum *de Verit.* concinnaverit? Semper erit res dubia; quæ novâ obtenebrabitur difficultate, contingit enim, & non rarò, retractatas aliquando sententias esse veriores retractantibus.

Complutensiũ verba in judicium vocantur De S. Thomæ libris.

An, quos priùs & quos posteriùs scripserit, certò sciamus?

Veræ sententiæ: Retractantes ne, an Retractatæ debeant semper præferri?

Sed neque me urget retractatio, quæ hac ipsâ retractatione fundatur. Illam enim poterunt Adversarii retorquere dicendo. [Intellectio est quædam adæquatio actualissima inter intellectum, & rem intellectam: & hæc adæquatio est, quæ vocatur *Idea*. Ergo sicut intellectus, ut intelligat, sic & objectum, ut intelligatur, habere debet aliquam actualitatem. At Materia prima sine Formâ intelligitur. Ergo habet ex se, & independenter à Formâ, aliquam actualitatem. Et probarent Minorem dicendo. Majorem connexionem, & inseparabilitatem habent Animal, & Rationale inter se, quàm Materia, & Forma. At Thomistæ, & Scotistæ, & quotquot cum ipsis Præcisiones Objectivas admittunt, possunt intelligere animal non intellecto rationali. Ergo intelligere Materiam primam poterunt, Formâ non intellectâ. Et addunt esse Majorem certam, quoniam Materia prima, & Forma realiter distinguuntur; & tamen Genus, & Differentia non distinguuntur realiter.

CCCLXIX. Quid sit Idea?

An sicut Genus sine Differentia, sic & Materia intelligi possit sine Forma?

Complutenses, ut se attemperarent utrique D. Thomæ Assertioni, huic bifariam respondere Argumento. Priùs enim supponi permittunt, nullam in Deo esse materiæ primæ Ideam, & sic rem totam expedire conantur. Sed quia hoc ipsum difficile (ne improbabile dicam (videtur plurimorum sententiâ, ineunt alteram viam, & asseverantes esse in Deo Materiæ primæ Ideam, idem Argumentum hac secundâ responsione dissolvunt. [Secundò, & faciliùs respondetur (scribunt) quòd esto materia prima habeat ideam diversam ab ideâ Compositi, & Formæ; nihilominus per illam non repræsentatur factibilis, nisi dependenter à Formâ. Quapropter ratione rei faciendæ nequit Deus uti ideâ Materiæ, quin simul coutatur ideâ Formæ, & Compositi; sicut ob eamdem rationem non valet uti idea Compositi, nisi utendo simul ideâ Materiæ: nimirùm, quia etsi hæc realiter distinguantur, habent tamen necessariam connexionem quoad fieri, & esse.]

Utrumque ut probabile Complutenses admittunt.

Materia ut est secundum suũ Saire (suam essentiam) & ut factibilis (ut potens Seire, seu existere) debet considerari.

At non sufficiunt ista, ut Argumento satisfaciant, Non enim quæritur, An cognoscatur etiam Forma, quando Materia prima cognoscitur ut factibilis, sed an habeat propriam Ideam, propriam actualitatem, propriam existentiam? &c. Quoniam multi Philosophi, etsi eam dicant non posse sine Formâ existere, eidem nihilominùs propriam existentiam indulgent.

An possit esse sine Forma?

Septima.

Doctor Angelicus *qu. 3. de Verit. art. 5. ad 1.* asserit, *Quod licèt Materia* (prima) *sit informis, tamen inest ei imitatio Primi entis*. Sed Primum ens (scilicet, Deus) est actus purissimus. Ergo Materia prima aliquem actum habet, per quem Deo assimiletur.

CCCLXX. An aliqualem actum habeat?

Respondent, & bene Thomistæ, Deum esse ens actuale, substantiale, spirituale, & infinitum. Creaturasque, alias quidem perfectiùs, & imperfectiùs alias, eum participare & imitari. Et hanc ob rem, sicut Angelus Deum in entitate, actualitate, substantialitate, & spiritualitate, non autem in infinitate imitatur; & sicut Lapis Deum in entitate, actualitate, & substantialitate, non autem in spiritualitate imitatur: & sicut Albedo Deum in entitate & actualitate, non verò in substantialitate, spiritualitate, & infinitate imitatur; sic similiter Materiam primam Deum in solâ entitate, non autem in actualitate, (vel in Dialecto nostrâ loquendo, dicunt, Materiam primam, Deum in solo Sare, non autem in Sere) &c. imitari. Unde, sicut ex imitatione, quæ est in Sare (seu in *esse quiditativo*) non sequitur, quòd spiritualis, aut infinita sit ex eodem capite (ex Sare, seu *esse quiditativo*) non sequetur, quòd Sens res actualis, aut actus, illa sit.

Quomodo Creaturæ, & quàm inæqualiter Divinas perfectiones participant?

Octava.

Materia prima est pars actualis Compositi; siquidem illud actu componit & constituit. Sed implicat, quòd pars actualis non includat actum; Habet ergo Materia prima aliquem actum, saltem entitativum. Probant Minorem, quia pars, nonnisi ab actu potest appellari *actualis*.

CCCLXXI. An Materia habeat actum entitativum?

Hanc rationem, sic concinnatam his verbis conantur Complutenses dissolvere. [Huic argumento, inquiunt, (quod ex æquivocatione procedit) respondetur, animadvertendo partem dici *actualem* dupliciter: primo, quia re ipsâ componit; secundò, quia intrat compositionem actuando, sive determinando potentiam, atq; ideò per modum principii constituentis. Ut pars sit hoc posteriori modo *actualis*, debet esse actus: cæterùm ad hoc ut pars dicatur *actualis* priori modo, non requiritur quòd sit actus vel includat actum; sed sufficit, quòd connotet existentiam, licèt aliunde emendicatam. Existentiâ enim cõnotatâ quælibet pars, quantumvis ex se potentialis, est in ipsâ pars actualis, cùm in actu exercito intret constitutionem compositi. Quare, cùm Materia prima non componat per modum Formæ, & Actus, cujus est constituere, & actuare, sed solùm per modum potentiæ, & subjecti, cujus est actualitatem recipere; non oportet, quòd sit ex se actus,

Pars actualis duplex.

Quo Materia prima sensu, actualis, & nõ actualis nominetur?

sed

ſed ſufficit, quòd mutuetur Speciem à Formâ & exiſtentiam à Toto. His namque connotatis erit pars actualis, id eſt, pars Compoſiti in exercitio, re ipsâ, & in actu, licèt non per modum actûs.] Sic illi Secundo Argumento reſpondent.

An oppoſitum Argumentum ſola æquivocatione fundetur?

Proponuntur, & exponuntur quinque diverſi eſſendi Modi à Complutenſibus admiſſi, & illuſtrati,

Et quidem in ipſo, ut videbas, initio, monent oculatiſſimè totum illud purâ æquivocatione ſubcollari: &, ut eam auferant, in his paucis lineis eſſendi quinque modos diſtinguunt: [videlicet: (1) *Eſſe actu*. (2) *Eſſe Actum*, vel *Formam*. (3) *Eſſe Potentiam*. (4) *Eſſe vialiter*, vel *in potentiâ*. (5) *Eſſe extra cauſas*, vel *habere exiſtentiam*.] Quos juvat breviter dilucidare.

Ens in actu quidditativo; quid ſit?

Eſſe actu, (in Scholaſticâ Dialecto Sare) eſt actu habere eſſe quiditativum: hoc eſt, habere prædicata eſſentialia, qualia habet in ſuâ definitione Definitum; ut cùm dicimus, *Triangulus eſt* (Sat) *figura habens tres lineas*, Hæc enim Propoſitio eſt æternæ Veritatis; ſaltem negativè; quoniam ab æterno, & in æternum nunquam erit falſa, etiamſi nullus Triangulus exiſtat in rerum naturâ. Et in Dialecto Scholaſticâ, *Eſſe actu*, ſi in ſuo genere perfectum ſit, eſt Sare, ſi autem imperfectum, eſt Saire.

Cur Propoſitiones Eſſentiales æternæ eſſe Veritatis dicantur?

Quid ſit eſſe actum?

Eſſe Actum, eſt eſſe Formam: nempe Phyſicam, vel Metaphyſicam. Et utraque Forma in Perfectam & in Imperfectam ſubdividitur: quam ob rem, quæ Perfecta eſt, dicetur Sare, & quæ Imperfecta Saire.

Quid ſit eſſe potentiam?

Eſſe Potentiam, eſt terminus correlativus, qui τῷ *Eſſe Actum* correſpondet. Et, quia hic eſſendi modus imperfectionem importat, Saire dicendus eſt.

Quo modo Eſſe potentiam, & Eſſe in potentia differant inter ſe?

Eſſe in potentiâ differt à præcedenti; quoniam Materia prima, quando actu habet Formam, eſt potentia, non autem eſt in potentiâ; quoniam *in potentiâ eſſe* dicitur, quando non habet Formam. Sic etiam noſter Intellectus ſemper potentia cognoſcitiva eſt, non tamen ſemper eſt in potentiâ, ſed quando caret actu, quem poteſt elicere & habere.

De Eſſe Viali.

An Materiæ primæ. An Creaturis futuris conveniat?

Sanè hoc ipſum *Eſſe in potentiâ*, Materiam cum Exiſtentiâ comparando, eſt illud, quod *Viale* Complutenſes appellant. Ergo eodem ſenſu poſſemus dicere Creaturas univerſas futuras habere *Eſſe viale*, ſunt enim in viâ, ut tandem recipiant exiſtentiam.

De eſſe extra cauſas.

Tandem *Eſſe extra cauſas*, quod exiſtentiale, Creaturis jam de facto exiſtentibus convenit. Et ut ex hoc loco colligitur, non exiſtentiâ Formæ, ſed exiſtentiâ Totius, ſive Compoſiti Materia prima opinione Complutenſium exiſtit.

NONA.

CCCLXXII.

Quænam ſequerentur abſurda, ſi Materia prima propriam exiſtentiam non haberet?

SI Materia prima exiſteret exiſtentiâ Formæ, duo gravia ſequerentur abſurda. Nam illa non conſervaretur per actionem creativam. Et, quoties nova produceretur Forma, illa (Materia) de novo reproduceretur,

An etiamnum actione creativa cõſervetur?

Thomiſtæ neutrum ſequi, reſpondent. Non primum. Nam generatio eſt productio formæ in ſubjecto; Unde, quæ carent ſubjecto, generari non poſſunt. Materia igitur ſiquidem nullum habet ſubjectum, ſicut in principio creativâ actione fuit producta, ſic nunc non niſi creativâ actione conſervatur.

Quid ſit productio?

Sed nec ſecundum ſequitur, quia productio eſt tranſitus ex non ſere ad Sere (ex non *eſſe* exiſtentiali ad *eſſe* exiſtentiale: ſeu ex non exiſtere ad exiſtere) Et hanc ob rem in generatione Equi producitur, & generatur Equus, nunc enim poſt generationem incipit ille exiſtere, qui tamen ante generationem non exiſtebat. Et in eodem inſtanti Forma Equi comproducitur & congeneratur, quia in rerum naturâ non erat. At id dici de Materiâ non poteſt; nam, quæ modò incipit per exiſtentiam Equi exiſtere, ante generationem Equi per exiſtentiam aliam æquivalentem exiſtebat.

Cur Materia, & ſi à Cauſa Generativa exiſtentiam accipiat, tamen non producatur?

SECTIO III.

Utrùm illæsâ D. Thomæ doctrinâ, dici adhuc poſſit Materia exiſtentiam, formaliter ſumptam immutabilem, & incorruptibilem eſſe?

CCCLXXIII

Quid Locus ſit?

VOcem illam *æquivalentem*, quæ legitur penultimo in loco præcedentis Paragraphi, conſiderans, poſſet, ſi vellet, ingenioſus Thomiſta, Exiſtentiam comparare, cum Loco; nam *lib. 4. Phyſic. text. 41.* aſſerente Ariſtotele, & D. Thoma *ibid. lect.* dilucidante, vocamus Locum, *ſuperficiem corporis ambientis immobilem*. Sed cur *immobilis* ea ſuperficies dici poterit, quæ manifeſtè mutatur: nam ſi ſaxum in fundo fluvii jaceat, ſuperficies, quæ illud complectetur, erit aquea, & mutabitur neceſſariò undarum progredientium defluxu. Erit, hoc non obſtante, immobilis per æquivalentiam, reſpondet Scotus, quem omnes Scotiſtæ ſequuntur: quia omnes ſuperficies, quæ ſibi ſuccedunt & tranſeunt, ſunt æquivalentes inter ſe. Nec multùm hinc exſunt Angelici Doctoris Diſcipuli: nam Complutenſes *in Phyſic. diſp. 19. qu. 2. §. 2. num. 10.* definiunt [Loci identitatem, & conſequenter immobilitatem, non deſumi ex ſuperficie materialiter ſumptâ, ſed ex eâ formaliter acceptâ, ſive prout ſubeſt relationi diſtantiæ per tot gradus. Porrò omnes ſuperficies fluentes & ambientes v. gr. ſaxum exiſtens in flumine, fundant eamdem formaliter diſtantiam, cùm ſemper ſit per eoſdem gradus. Unde ſicut verificatur, quòd ſaxum illud non moveatur, ſic & verificatur, quòd locus ejus ſit ſemper idem, quamvis ſuperficies materialiter varientur.] Ergo, tametſi dicat Ingenioſus Thomiſta, Materiam primam exiſtere exiſtentiâ Formæ, Et licèt Formæ in Materiâ mutentur, & aliæ aliis ſuccedant, poſſet nihilominùs addere Materiam primâ à Mundi initio ſub diverſis Formis habuiſſe & habituram eſſe unam & eamdem exiſtentiam, & dicere [Hujus exiſtentiæ identitatem & conſequenter immutabilitatem non deſumi ex entitate exiſtentiæ materialiter ſumptę ſed ex ejus entitate formaliter acceptæ: ſive prout ſubeſt relationi ponendi extra cauſas Materiam. Porrò omnes exiſtentiæ, quæ propter decurſum Formarum ſuccedunt in eâdem Materiâ, ſunt æquipollentes, omnes enim dant Materiæ, quòd ſit extra cauſas, & exiſtat in rebus. Unde ſicut verificatur, quòd Materia illa prima non deſinat eſſe extra cauſas,

An locus mutabilis ſit?

Superficies, quę locum cõſtituit, per æquivalentiam eſt immobilis

Eadem ſuperficies poterit bifariam, nempe, materialiter, & formaliter conſiderari.

An, & quo ſenſu in Materia prima ſemper una & eadem exiſtentia remaneat?

Verba, quæ de Loco Complutenſes ſcripſerant, per analogiam & paralleliſmum referibuntur, & Materiæ Exiſtentiæ adpropriantur.

ſas, ſic & verificabitur, quòd ejus exiſtentia ſemper ſit eadem formaliter ſumpta, licèt earumdem exiſtentiarum entitas materialiter varietur, &c.]

De Loco. An ſit forma Mathematica? An ab omni Materia præſcindat?

Sed & eamdem Reſolutionem confirmare poterimus ex doctrinâ, quam in noſtro Pandectâ diſſertat. II. Articul. II. Section. IX, propoſuimus. Ibi enim diximus Locum eſſe Formam quamdam Mathematicam ab omni materiâ ſenſibili aut intelligibili abſtractam. Ergo Analogiâ ducti, idem de Exiſtentiâ dicamus: videlicet eſſe Formam ab omni Materiâ præciſam, tribuereque Materia ut exiſtat, quâ exiſtentia eſt, & non ut talis eſt.

An Loco exiſtentia ſit ſimilis?

CCCLXXIV. Hæc ſingularis Exiſtentia ex ratione ſpecifica, & ex taleitate individuali coaleſcit

HÆC ultima linea poſtulat, ut converſionem ligni in ignem, & in eâ exiſtentiam unam & alteram conſideremus. Porrò in omni Compoſito Logico (in omni Specie, quæ ex Genere & Differentiâ; & in omni Individuo, quod ex Specie & Hæceitate Logicè conſtituitur) formalitas ſuperior inferiore intelligitur priùs. Ergo in hac Exiſtẽtiâ, quæ formâ Ignis afficit, priùs intelligitur (ſeu eſt ratione noſtrâ) ratio ſpecifica & generalis exiſtẽtia, & ratio individualis (cõtrahens illã ad hanc exiſtentiã numericè determinatam) poſteriùs debebit intelligi. His ergo præmiſſis

Utra ſit prior.

Priùs Forma exiſtit, quàm exiſtentiam ad Materiam trâſmittat. Priùs Materia exiſtit quàm Exiſtentiam individuet. Non ergo per Exiſtẽtiam quà ſingularem, Materia & Forma exiſtentiantur.

Dico Primò. *Hæc numerica Exiſtentia Ignis, non quà hæc numericè eſt, ſed quà exiſtentia ſpecificè eſt, Formam afficit, & exiſtentem reddit: & ſub eodem conceptu dat Materiæ, quòd etiam exiſtat.* Omnia, quæ in Dicto continentur, breviter demonſtrantur. Primò enim, Quoniam priùs intelligi debet quod Forma exiſtat, quàm exiſtentia ſit hæc. Ergo exiſtentia Formam, non quà ſingularis & individua, ſed quà univerſalis, & ſpecifica, præſtat, ut Forma exiſtat. Probatur Antecedens. Quia priùs debet exiſtere Materia, quàm quòd exiſtentia ſit *hæc*. Sed priùs debet exiſtere Forma, quàm Materia, nam Materia exiſtit per exiſtentiam Formæ. Ergo prius debet exiſtere Forma, quàm quòd exiſtentia ſit hæc. Major, in quâ totus eſt nodus Difficultatis, demonſtratur clariſſimè, Quia omnis Individuatio à Materiâ affectâ ſigillo Quantitatis deſumitur. Sed Materia Quantitatis ſigillo (quidquid illud ſit) niſi ipſa exiſtat affici nequit. Ergo prius eſt, quòd Materia exiſtat, quàm quòd individuet exiſtentiam. Stat ergo Formam Materiamque ſpecificè ſumptam, & non per illam numericè ſumptam, exiſtentiari.

Ratio formalis Materiam & Formam exiſtentians non mutatur.

Dico Secundò. *Ratio formalis per quam Materia & Forma in Phyſico Compoſito exiſtunt, per ſubſtantialium Formarum mutationem, & ſucceſſionem non mutatur.* Et hoc demonſtratur clariſſimè. Quoniam, ſi ratio ſpecifica & non numerica exiſtentiæ, eſt ratio illa formalis per quam Materia & Forma exiſtunt, Ratio per quam Materia & Forma exiſtunt, per ſubſtantialium Formarum mutationem, & ſucceſſionem, non mutatur. Nam omnes illas Formas formalitas exiſtentiæ ſpecifica concomitatur; & exiſtentiæ ſingularitas in conſiderationem non venit,

§§§§

SECTIO IV.

De exiſtentiâ Accidentium. *An exiſtant exiſtentiâ ſubjecti?*

CCCLXXV. Non debet formarum pluralitas ſine neceſſitate introduci.

EX his quæ Sect. I. Ration. II. ſunt dicta, colligitur, eos, qui Parco Naturæ Genio ſtudent, aſſertivè reſpondere debere. Si enim non ſunt multiplicanda entia ſine neceſſitate, & multiplicandi exiſtentias in Compoſito nulla datur neceſſitas, relinquitur, ut ſicut omnes Realitates, quæ in Compoſito ſunt, per unicam Ubicationem ubicantur, ſic ſimiliter omnes (ſubſtantiales, aut accidentariæ ipſæ ſint) per unicam ſimplicem exiſtentiam exiſtant. Hanc ſententiam tuetur & docet Sotus *in libr. 1. Phyſic. quæſt. 6.* Pro illa citari ſolet Bañes, ſed de illo *Summa Philoſ. part. 3. qu. 19. art. 6.* P. Philippus de Sanctiſſimâ Trinitate, ſic ſcribit. [Aliquando etiam fuit in hac Opinione Bañes, ſed ſe ipſum retractavit, dum advertit, eſſe contrariam D. Thomæ.] Sed ubi, quæſo, S. Thomas contrariam Sententiam nos docet? Reſpondet P. Philippus dicens. [Probatur authoritate D. Thomæ *3. part. quæſt. 17. art. 2.* ubi diſtinguit duplex eſſe in Chriſto; unum eſſe ſubſtantiale, quod vocat perſonale, ſive pertinens ad hypoſtaſim & perſonam; aliud accidentale, ut eſſe album, & hujuſmodi: de quo ſic ait, *Nihil prohibet multiplicari in unâ hypoſtaſi: aliud enim eſt eſſe, quo Sortes eſt albus, & quo Sortes eſt Muſicus: ſed illud eſſe, quod pertinet ad ipſam hypoſtaſim, ſecundum ſe, impoſſibile eſt in unâ perſonâ multiplicari.* Idem docet multis aliis locis, ut *cap. 7. de ente & eſſentiâ.* Item 4. *contr. Gent. cap. 14.* item *in 1. diſt. 3. qu. 2. art. 3. & alibi.* Idem docet Ariſtoteles 3. *de Animâ* ubi ait: *Aliud eſt magnitudo, & magnitudinis eſſe: & aqua; & aquæ eſſe*; ubi ſicut eſſe aquæ diſtinguit ab aquâ, ſic diſtinguit eſſe magnitudinis à magnitudine.]

Unum Ubi in Compoſito ſufficit,

Ergo & una Exiſtentia,

Quænam fuerit Angelici Præceptoris Opinio?

Quænam Philoſophi?

At Ego non percipio, cur propter has Authoritates cenſendus ſit Angelicus Præceptor, aut etiam Ariſtoteles exiſtentiam Accidentium ab exiſtentiâ ſubſtantiæ realiter diſtinxiſſe. Nam D. Thomas dicendus eſt egiſſe de *Sare* (de eſſe quidditativo) Et, ſi volueris Ariſtotelem de *Sere* (de eſſe exiſtentiali) diſputare, ſemper ejus verba erunt vera; nam etſi Accidentia exiſtant exiſtentiâ Subſtantiæ, exiſtentia Magnitudinis ab Magnitudine realiter diſtinguetur. Et ſimiliter, etſi Materia exiſtat exiſtentiâ Formæ, Aqua non erit ſua exiſtentia.

Eorum teſtimonia explicantur.

P. Philippus Reſolutio & Probatio.

P. Philippus, quia nimis Bañeſii retractationi fidit, Accidentia habere aſſerit exiſtentiam propriam imperfectam ab exiſtentiæ Subſtantiâ diſtinctam, & probat, quia in Eucharistiâ manent ſine ſubjecto, & tamen exiſtunt. Ergo habebant ante Conſecrationem ſuam exiſtentiam propriam; quia aliàs incipientibus non eſſe pane & vino, illa deſtruerentur. Ergo, in hujus opinione Doctoris, ſiquidem perfectè Forma ſubſtantialis exiſtit & Accidentariæ imperfectè, illa dicenda eſt *Sere*, & iſtæ *Seire*.

Objectio contra noſtram Sẽtentiam ab Euchariſtiæ Sacramento deſumpta.

CCCLXXVI. Sed hæc Ratio non urget: nam Cajetanus (qui κατ' ἐξοχὴν D. Thomæ Interpres, & Com-

An Quantitati post Consecrationem addatur, aliqua modalis Perseitas?

Commentator dicitur) *in 3. part. quæst. 77. art. 1.* quem Ferrariensis *4. contr. Gent. cap 66.* nec non Suarez *disp. 56. sect. 2.* Vasquez *disput. 184. cap. 2.* Coninckius *in 3. part. qu. 77. art. 1. dub. 1. & 2.* & alii Viri docti sequuntur, asserunt, Quantitati (quæ in omnium sententiâ manet sine subjecto; & in valde probabili cætera omnia Accidentia sustentat) separatæ à Substantiâ addi divinitùs modum quemdam similem Subsistentiæ, qui sicut Subsistentia dat Substantiæ, ut existat per se positivè, det Accidentibus, ut existanc per se negativè; hoc est, existant, quin existant in alio.

Aliud est existere per se positivè, & aliud existere per se negativè.

Quænam præstet ille modus miraculosè superadditus Quantitati?

De hoc superaddito miraculosè modo Pater Franciscus Amicus *tom. 7. disp. 23. pag. 212. a. num. 25.* sic scribit. [Per hunc modum connaturaliùs salvantur omnia, quæ in Eucharistiâ fiunt. (1) Quo pacto Quantitas non existat violenter, sc. cùm hic modus suppleat vicem subjecti, per illum connaturaliter existit Quantitas (2) Quo pacto ex subjecto receptivo & sustentativo *quo*, fiat subjectum receptivum, & sustentativum *quod*. sc, per hunc modum Quantitas fit ultimatum subjectum reliquorum Accidentium. (3) Per hunc modum Quantum fit Principium activum *quod* Substantiæ [lego, ut substantia] quia per hunc fit vices gerens substantiæ.]

Ante Consecrationè Quãtitas & cæterorum Accidẽtium subjectũ quo: sed post consecrationẽ est subjectum quod.

Hanc Sententiam, quam dilucidè exponit, non sequitur P. Amicus; sed tametsi nolit, existentiam realiter ab *Essentiâ* distingui, tuetur aliam, quâ semel à Thomistis positâ stabit nostra principalis Conclusio: videlicet *Accidentia existere existentiâ Substantiæ*. His ille verbis mentem, & sententiam exponit. [De facto Quantitas Eucharistica non conservatur actione creativâ sed eductivâ, [*] eâdem numero, quâ sustentabatur in proprio subjecto, additâ illi tantùm Unione sustentativâ, quâ sustentatur à Corpore Christi, absq; inhærentiâ. Hanc assertionem tuentur, qui inter Accidentia Eucharistica, & Corpus Christi formalem Unionem admittunt &c.] Et mox. [Hæc Unio sustentativa Quantitatis cum Corpore Christi æquivalet, sublatâ imperfectione, Unioni quâ eadem Quantitas sustentabatur à proprio subjecto, &c.]

Quid Thomistæ inferre debeant ex Amici Opinione?

**] Nescio cur vellis negare actionibus distinctionem numericam, siquidem Unionibus concedis genericam vel specificam.*

Ecce Amici Opinione Unio Eucharistica, quæ sublatâ omni imperfectione accidentia cum Corpore Christi connectit, æquivalet alteri Unioni imperfectæ (inhærentiæ) Panis, & Vini Substantiæ ante consecrationem Quantitas uniebatur. At Eucharistica Unio, sine aliquo modo novæ existentiæ superaddito dat Quantitati, ut existat. Ergo illa prior Unio (seu inhærentia) sine aliquo modo novæ existentiæ superaddito, panis & vini accidentibus dabat, ut existerent. Illa igitur ante Consecrationem existebant per panis & vini existentiam; & post Consecrationem per Domini nostri existentiam existunt. Ergo, si existentia realiter ab essentiâ distinguitur, una in Composito sufficit existentia, ut omnes (Substantiales, & Accidentales) formæ existant.

An, & quo modo Accidentia Eucharistica uniantur Corpori D.N. Iesu Christi.

An Accidentia Eucharistica existẽtia Christi?

ARTICVLVS XI.

De Forma Substantiali. *Quid ipsa sit? & , An veniat necessariò admittenda?*

CCCLXXVII. *Magna olim fuit rerum physicarum ignorantia.*

PArum profectò, aut nihil Antiqui illi Philosophi, qui ante Alexandri Magni ætatem floruerunt Athenis, aut alibi; scivisse de Formâ Substantiali videntur. Parmenides enim & Mellissus, quibus Pythagoras & Lucretius consentiunt, omnia ad unum Corpora esse ejusdem infimæ speciei asserebant, & per sola accidentia differre & distingui putabant. Et, ut hanc meliùs opinionem intelligerent, docerentque, omnia Corpora esse substantias simplices præcipiebant: & compositionem Physicam, quæ est ex Materiâ & Formâ absolutè negabant. Ad Elementa saltem *libr. 1. Physic. text. 50.* & *libr. 2. text. 22.* asserente Aristotele contraxit hanc sententiam Empedocles. [At iste, ut Ego in speciali Syntagmate, quod totum differit de Philosophiâ Empedocleâ (quidquid *libr. 1. Physic. disp. 2. sect. 1.* dicat Dn. Bonifacius Bagatta) non ex Materiâ & Formâ Mixta, sed ex Elementis composuit.] Alii omnem Corporum distinctionem reduxerunt ad solam primarum qualitatum temperiem.

Parmenidis & Mellissi opinatio.

An omnes Formæ sint accidentariæ?

Qualis apud Empedoclem Mixtorum cõpositio ponatur?

Hanc sententiam Galenus *in libro primo de Elementis* tam universaliter esse veram putavit, ut in homine, quam cæteri vocabant *Animam*, asserere non dubitaverit in congruâ qualitatum proportione consistere. Et pro hac opinatione Alexander Aphrodisæus *in libr. 12. Metaphysic. comm. 12.* Philoponus *in libr. de Gener. comm. 7.* à Junioribus citari solent.

Quid sit ad mentem, aut ad delirium Galeni, Anima rationalis?

Sic Antiqui à Lumine Naturæ (quod post Adami lapsum profundis obvolutum est tenebris) directi & manuducti exorbitarunt. At Catholici Divinæ Fidei radiis illuminati, bene rem intelligimus; hodie enim esset profectò hæreticus, qui omnem omninò Formam substantialem negaret; nam *Clementina unic. de Summ. Trinit.* & in Synodo Lateranensi sub Leone X. *sess. 8.* hominum rationales Animas esse veras & reales (non jam assistentes, sed informantes) corporum Formas, fuit definitum ab Ecclesiâ Catholicâ.

Lumen naturale in hominibus post Adami peccatum lucem dubiam & crepusculinam tantùm habet.

An sit de Fide dari in rebus aliquas Formas substantiales?

Animam Rationalem esse informantem Formam de Fide est.

Hinc Peripatetici Christiani duo, ut putant,

CCCLXXVIII. *An ob consequentiam doctrinæ idem de animabus, & formis cæteris dicendum sit?*

tant, Corollaria necessariò deducunt. ALTERUM, *Ergo viventium omnium Animæ (tam Sensitivæ, quàm Vegetativæ) in Brutis & Plantis Formæ sunt substantiales informantes*. ALTERUM. *Ergo idem de Elementis, & cæteris inanimis Corporibus dicendum est*. Et quàm securè hæc ipsa Corollaria inferuntur?

Respondent affirmativè Complutéses: & eorum argumentum proponitur.

Complutenses *in Physic. disp. 4. quæst. 1. nu. 1.* respondent huic Quæsito dicentes. [Hinc irrefragabile depremitur argumentum; nam, si in Homine datur Anima rationalis, quæ sit vera pars. Ergo præter Animam designanda est alia pars, quæ sit primum subjectum, & pura potentia; aliàs non poterit ex illis resultare unum ens per se, qualis est Homo. Atqui hæc pars nequit (saltem naturaliter) per se sola existere. Ergo, quando Anima rationalis separatur, informatur aliâ Formâ substantiali, denuò adveniente, Cùm igitur eadem ratio inveniatur in corruptione cæterarum Formarum, planè infertur possibiles esse Formas substantiales; & de facto existere, &c.]

Eorum Resolutio impugnatur.

At hæc omnia, ex hac Propositione, *Anima rationalis est, vera & informans forma Hominis*, non inferuntur. Nam, sicut non valet dicere, *Anima rationalis est forma spiritualis, & immortalis, Ergo & cæteræ animalium, plantarum, elementorum, metallorum, lapidum, &c. formæ sunt similiter spirituales, & immortales*: sunt enim corporeæ & mortales: sic etiam non erit bona Consequentia, *Anima rationalis est Hominis forma substantialis, non accidentalis, non modalis, non assistens, &c. Ergo cæterorum corporum formæ sunt substantiales, non accidentales, non modales, non assistentes, &c.*

De spiritualitate & immortalitateFormarum.

De earumdem informatione & assistentia.

An Anima rationalis sit Forma assistens?

Reperio enim, in Quæstione, quæ interrogat, *An Animæ, & humanæ præcipuè, Corporum informantes sint Formæ; an assistentes tantum?* duas reperio ex diametro sibi ipsis adversarias sententias.

Opinatio Platonis.

Primò enim Plato Animam rationalem in homine esse formam assistentem asseruit. Cui, dum viveret, Aristoteles assentiebatur. Quoniam *in libr. de motu animalium* sic inquit. *Anima est in homine, & cæteris animalibus, ut nauta in navi*. At nauta non est forma navem informans, sed navi assistens. Platonis igitur & Aristotelis sententiâ Anima humana est forma assistens. Ergo idem à fortiori dicturi essent de cæteris Formis hi Philosophi. At post Platonis mortem, aut Xenocratis odio, aut Veritatis amore, humanas Animas Formas esse informantes, Aristoteles voluit.

An, & quamdiu illam habuerit Aristoteles?

An sententia, quæ docet præter Humanam cæteras Animas accidentarias esse, tolerabilis sit?

Et Secundò notari hic posse, aut etiam debere videtur, illam Parmenidis, & Mellissi (nec non Pythagoræ & Lucretii, si velis) opinionem, quæ quia Animas humanas complectitur, ut Hæretica à nobis rejicitur & condemnatur, restrictam ad Bruta, Planta, & inanima Elementorum & Mixtorum Corpora, videri tolerabilem, & defensabilem. Illam semel aut iterum, non sine applausu propugnavi Lovanii: & in ejus favorem in nostrâ Scholâ Accidentariâ multa exhibeo. Et est sententia, ut video, quæ hoc ævo viris doctis non displicet; quærenti enim, *Cur rationalis Anima sit immortalis, & post separationem permaneant; & cæteræ formæ in suâ separatione corrumpantur?* id ideò evenire respondent, quia

Cur immortalitas uni & soli Animæ rationali cóveniat?

Anima humana est forma substantialis, & cæteræ corporeæ formæ sunt purè accidentales.

CCCLXXIX. *An Formæ materiales sint modi?*

Sed & aliqui Recentiores adhuc diminuunt materialium Formarum perfectionem asserentes, esse nescio quos modos substantiales. Sic præter alios docet P. Dn. Bonifacius Bagarta, Veronensis, Clericus Regularis, in Cursu Philosophico, quem typis mandavit Veronæ anno 1667. quoniam *in libr. 1. Physic. disp. 2. sect. 2. num. 11. pag. 154. b.* sic scribit. Bene sustineri potest, *Formam substantialem materialem non esse entitatem distinctam à materiâ, sed esse actualem terminum substantialem intrinsecum ejusdem materiæ, à quo materia, ut taliter affecta, modificata & terminata, constituitur in determinatâ specie physicâ; sitque potens ad producenda & conservanda omnia, quæ ad totalem conservationem compositi pertinent.* Est Conclusio contra communem, cui tamen aliquo pacto videtur conformari Riccardus *quodlibet. 4. qu. 5. art. 1.* qui acriter impugnatur à Scoto *in 2. sentent. dist. 22. qu. 1.* Citantur etiam pro hac sententiâ multi antiqui Philosophi à Canonico *1. Physic. qu. 9.* eam etiam aliquo pacto defendit Guarinus *dist. 3. de Forma exper. 2.* asserendo esse puram potentiam ipsiusmet materiæ.]

Opinio Dn. Bonifacii Bagatræ

Guarinus & Bagatta non omninò consentiunt.

Iterum contra Complutenses arguitur.

Et adhuc novo argumento ostenditur, Complutenses omnia illa, quæ dicunt, non bene inferre ex illâ Lateranensis Synodi definitione. Scotus enim, & ejus universi discipuli, admittunt rationalem Animam formã esse informantem humani corporis; & tamen pleraque omnia negant, quæ cum Thomistis Complutenses affirmant. Sanè dicebant Complutenses [Ergo præter Animam adsignanda est alia pars, quæ sit primum subjectum, & pura potentia.] Et Scotistæ negant Consequentiam, & Consequens. Consequentiam; quia id, verum aut falsum sit, ex præmisso Antecedente non infertur. Consequens; nam Scoti sententiâ in homine præter Animam est Corpus, quod tamen non est primum subjectum, & pura potentia, sed concretum compositum ex Materiâ primâ, & Formâ corporeitatis.

An compars, quæ cum corpore constituit hominem, sit primum subjectum?

Qualis sit apud Scotum Hominis compositio.

CCCLXXX. *An, quando Homo moritur superveniat nova aliqua Forma positiva?*

Subsumunt Complutenses. Atqui hæc pars nequit (saltem naturaliter) per se sola existere. Ergo, quando Anima rationalis separatur, informatur aliâ Formâ substantiali, denuò adveniente.] Et negant Scotistæ Antecedens, nam Corpus (Materia prima affecta Formâ corporeitatis) potest per se solùm naturaliter in rebus durare & existere. Et in hominis morte, quando Anima rationalis separatur, non supervenit nova aliqua Forma positiva, sed tantummodò Cadaveritas, quæ est forma negativa; hoc est, formæ, quæ paulò antè erãt, in illâ carne, nondum in pulverem conversâ, carentia.

Quid sit Cadaveritas, sive forma Cadaveris?

Argumentum ab analogia, & à paritate rationis.

Suum tandem discursum claudebant Complutenses, his verbis. [Cùm igitur eadem ratio inveniatur in corruptione cæterarum Formarum, planè infertur, possibiles esse formas substantiales: & de facto existere, &c.] Et hic tria, quæ debeant displicere, reperio. Primò enim, nego eamdem esse rationem: sicut enim ex eo quòd forma hominis sit incorruptibilis, & incorporea, non sequitur idem de formis cæteris dicendum esse, sic simi-

An per analogiam ab Anima rationali ad irrationales, & ab his ad ceteras formas legitimum argumentum sumatur? An à potentia ad actum syllogismi decurrans?

similiter ex eo, quòd sit substantia, & informans, non sequetur cæteras esse substantias, aut cæteras informantes formas esse. *Secundò*, ut ut concedatur dari hîc paritatem rationis, quid indè habebunt, docent enim Dialectici argumenta omnia *à pari* robore, & virtute carere. *Tertiò*, si formas materiales, quales ipsi describunt, possibiles esse dixerimus, unde illas probant nunc de facto existere in rerum naturâ, cùm ex potentiâ ad actũ consequentiam non fluere ipsi etiam, & scitè, asseverent Dialectici.

NOTA.

Forma essentialis exponitur: ejusque in Logicam, & Physicam explicatur Divisio.

Forma essentialis est illa, quâ sublatâ aufertur concretum; & ut id benè intelligas, aliquid præmittendum est ex doctrinâ communi.

CCCLXXXI. De Forma perfecta & imperfecta.

Profectò in Physicis Forma substantialis materiam informat perfectè, & accidentalis subjectum informat imperfectè; & in Metaphysicis Differentia est quædam objectiva formalitas, hoc est, formalis actus, qui contrahit Genus, & Speciem componit, & constituit perfectè. Et Forma Essentialis, quæ *Logica* vocari poterit, quæ Concretum constituit essentialiter: ut videre est in *Gigante*, *Pygmæo*, *Sene*, &c. *Gigas* enim in solitâ proceritate constituitur: & ita essentialiter, ut si illa deficiat, non sit Gigas: & tamen proceritas entitativè non est Substantia, sed Accidens. *Pygmæus* autem contra constituitur corporis staturâ pusillâ. Et *Senex* dicitur, qui jam ante multos annos est natus: cùm tamen nec statura corporis, nec ætas ad Substantiæ Prædicamentum, sed ad Quantitatis illa, & hæc ad Durationis, seu Quando Categoriam spectet.

De Forma Essentiali. Quæ sit?

Qua forma cõstituatur Gigas?

Qua Pygmæus? Qua Senex?

Forma Accidentalis duplex: Physica & Logica.

Quid sit Accidens Physicũ?

Accidens Logicũ quid sit?

Dixi Essentialem Formam posse appellari *Logicam*: sicut enim Forma Accidentaria in Physicam & Logicam dividitur, sic etiam Essentialis potest: &, si benè ratiocinemur, debet. De illâ (videlicet Accidentariâ) Complutenses *in Logic. disput.9. in init.* sic scribunt. *Duas Accidentis acceptiones adducit & explicat D.Thomas* de Spiritualibus Creatur.art.11. *Primò, sumitur Physicè, Secundò Logicè. Accidens Physicum est, quod distinguitur à Substantiâ; & definitur*, Ens in alio. *Et hac ratione appellatur* Accidens Prædicamentale, *& dividitur in novem genera.* &c. *Accidens verò Logicum dividitur contra essentiam; & significat quidquid contingenter se habet ad illam, sive sit entitativè Substantia, sive Accidens; quâ ratione dicimus* aurum accidere vasi, *&* existentiam Petro. *Quo pacto definitur à Porphyrio*, Accidens est, quod adest, & abest absque subjecti corruptione. *Et de Accidenti sic sumpto* (est enim Quintum Prædicabile, & ad Logicam pertinent Prædicabilia) *procedit præsens Disputatio.*

CCCLXXXII Forma essentialis in Logicam & Physicã debet distribui. Quid sit Forma Physica?

Ergo servando Analogiam, qualem postulat severa discurrendi Methodus, ad Formas essentiales oculos converto, & sic inquam. Duas Formæ essentialis Acceptiones debere admitti colligo ex doctrinâ D. Thomæ adlegatâ, Primò enim sumitur Physicè, & secundò Logicè. Forma Essentialis Physica est, quę pertinet ad Prædicamentum Substantiæ, & condistinguitur à novem Formarum Accidentariarum generibus, *& definitur* [*] Actus primus Corporis. *Et hac ratione dicitur* Forma Substantialis. *&c. Forma autem essentialis Logica prædicata essentialia concernit, & dividitur, contraponiturque Accidenti Logico, & significat, quidquid in Concreto non se habet contingenter, sed necessariò ad ipsius constitutionem, & denominationem requiritur; sive illud entitativè sit Substantia, sive Accidens: Quâ ratione dicimus,* Provectam ætatem esse Formam essentialem Hominis, Senis, *&* Paucorum annorum ætatem esse Essentialem Formam, quæ Puerum, & Adolescentem constituit: *& hoc; tametsi ætas entitativè Accidens sit, & ad Durationis Prædicamentum spectet.*

*] *Vide Complutēses in Physic. disp.4. quæst. 1. num.2.*

Quid sit Forma Logica?

Vtilitas ex hac doctrina.

Et quidem juvat hæc Formæ Essentialis in Physicam, & Logicam Divisio, ut multi loci Aristotelis intelligantur, quæ aliàs Lectorem in æquivocationum præcipitia propellunt. Considera hoc argumentum. [Calor, & Frigiditas, & aliæ primæ qualitates appellantur ab Aristotele *Formæ Substantiales Elementorum* & tamen sunt (entitativè) actus accidentales, ergo Forma (substantialis, quam vocant, entitativè considerata) non est Actus Substantialis.] Illud contra se objiciunt *in Physic. disp.4. qu.1. num.3.* Complutenses, Essentialis Formæ in Physicam, Logicamque divisionem, qualem posuimus supponendo, respondent: sic enim inquiunt, [Aristotelem loqui de Elementis, quatenus sensibilia, & contraria proximè sunt; quo pacto primæ qualitates meritò dicuntur *Formæ Substantiales eorum*, id est *Formæ essentiales eorum*: sumendo, quod frequenter fit, *Substantiam*, pro *Essentiâ rei*, quoniam prædictæ qualitates sunt de essentiâ elementorum, quatenus proximè sensibilia, & contraria sunt.] Ecce sublatâ æquivocatione tollitur difficultas. Sed undè suborta fuit æquivocatio? Nõn quidem ab Aristotele, qui verborum defectu non potuit, etiam si voluisset, clariùs loqui; sed à Nomenclatore Linguæ Græcæ, & ab Interprete, qui Aristotelem Latinè reddidit. Sanè à Nomenclatore: Lingua enim Græca, & *Essentiam*, & *Substantiã* ὀσίαν nominat: unde Joannes Scapula dilucidans vocem, sic inquit. [Οὐσία, ἡ, *Essentia*. Exponitur, & *Substantia* pro *Ente*, & *Vno* accipitur apud Platonem *de Republ. lib.7.* apud Phil. *de Mundo* ὀσία ἄτακτος, exponitur *Mundi materia incondita, & rudis, indigestaque moles*. Interdum exponitur *Natura*. Quot modis dicatur ὀσία, docet Aristoteles *Metaph.libr.4.* Item *Substantia, Facultates, Bona*. Τὰ ὄντα Demosthenes ad Phœn. Dicitur & plurali numero ὀσίαι apud eumdem. Item pro συνουσία, κοίτη ut exponit Schol. Sopho *l.in Trach.*] Dixi Æquivocationem ab Interprete in Libros Latinos protrusam fuisse, sæpè enim (non quia non potuit aliter, sed quia mentem Philosophi non fuit assequutus) pro ὀσίᾳ *Substantiam*, & adjectivè *Substantiale* posuit, quando *Essentiam*, & *Essentiale*, juxtà hujus sensûs exigentiam deberet.

De Elementis. An essentialiter constituantur formis accidentalibus?

Substantia sæpe sumitur pro essentia.

Vnde nata fuerit æquivocatio?

Nomen Græcũ Ο'υσία est æquivocum; essentiam & substantiam significat.

Allucinantur sæpe Interpretes, quando vertere debent aliquod vocabulum æquivocum: indigent enim magna advertentia ne alteram significationem assumant & usurpent pro altera.

AR-

ARTICVLVS XII.

De Materiâ, & Formâ inter se comparatis.

CCCLXXXIII. De eductione Formarum. De earum pluralitate. De Materia informi.

TRES Quæstiones occurrunt, quæ, quia paucis decidi poterunt, simul expediri debebunt. Petitur ergo PRIMÒ. *An Formæ educantur de potentiâ Materiæ?* SECUNDÒ, *An in eâdem Materiâ existere possint plures Formæ?* Et TERTIÒ, *An sine omni Formâ possit Materia existere?* Petitiones, & interrogationes istæ sunt, quibus respondent Conclusiones sequentes. Et sit

De Formis artificialibus. An educantur?

PRIMA. *Formæ artificiales educuntur de potentiâ subjecti*. Demonstratur. Accipit Phidias informe & impolitum marmor: considerat ejus soliditatem. Actu in illo nulla figura continetur: potentiâ verò, quotquot ille voluerit. In illo Phidias marmore mente unum Leonem penetratu considerat, & partes superfluas (quibuscum non penetratur leo) dedolat; & illis amotis, & ablatis emergit leo marmoreus, eductus de potentiâ materiæ. Et hæc est certissima, si benè intelligatur hæc Assertio.

Quid sint Formæ substantiales Corporeæ?

SECUNDA. *Formæ Substantiales, etiam materiales, sunt entitates veræ, & reales, & realiter à Materiâ-primâ distinctæ*. Ita præter paucos Autores, Philosophi Antiqui, & Novitii definiunt. Et in eorum, quos esse paucos, diximus gratiam, addi poterit Conclusio

De Formis physicis.

TERTIA. *Quæ de Eductione Formarum in Aristotelis libris leguntur, persuadere videntur, ejus sententiâ Formas corporum, eorumdem tantum esse terminos, & figuras*. Patet: quoniam, ut paulò antè vidimus, artificiales formæ, quæ in figurâ consistunt, educuntur de potentiâ materiæ. Et Naturales Formæ, opinione Aristotelis, sunt quædam figuræ corporum connaturales, quoniam ipse *libr. 1. physic. text. 69.* ait, *Materiam-primam perindè se habere in toto genere rerum naturalium, atque lignum in toto genere artificialiũ*. Hæc est Cartesii, & Bagattæ judicio vera mens, & sententia Aristotelis, quam variis defigurant expositionibus Peripatetici. Et, ut videamus, summâ illi adhærere constantiâ, eamdem *lib. 7. Metaph. cap. 3.* clarioribus verbis reponit: scribit enim. *Dico autem Materiam quidem ut æs: Formam autem Figuram Ideæ: quod verò ex hoc est, totam Statuã. Unde, si species prior, Materia est, & magis Ens: illud quoque, quod ex ambobus est, prius erit ob similem rationem. Nunc itaque quidnam Substantia sit, quasi in Figurâ dictum est*. Magno, ut vides consilio, nomen *Figura* repetit; non enim alias Formas substantiales cognoscit. Ergo, quia [N.B.] Formæ corporeæ, quæ vulgò *substantiales* dicuntur, sunt figuræ, & termini Corporum, ipsæ à Peripateticis educuntur de potentiâ materiæ.

Quæ, & quales sint opinione Aristotelis? An Formæ substantiales materiales, quas vocant, sint Corporum meræ Figuræ? An, & cur educuntur de potentia materiæ?

An educi possint Formæ, si sunt, quales asserunt Peripatetici? An mutetur vocum significatio sine causa.

QUARTA, Non erit de re, sed tantùm de modo loquendi Conclusio. Et in hoc libro habere locum poterit, siquidem in toto ipso de Vocabulorum correctione tractatur. Sit ergo nostra insistens λογομαχία Conclusio. *Formæ corporeæ quia sunt quædam reales entitates, quales putant, & imaginantur Peripatetici, non educuntur ex potentiâ Materiæ, sed educuntur ex activâ Causæ Efficientis potentiâ, & in passivam Materiæ-primæ potentiam inducuntur*. Corollarium. *Ergo, ut stent, quæ illi dicunt de eductione Formarum, ad violentam Metonymiam recurrendum est; jubendumque, ut mutentur nominum significationes, & nomine* Eductio *nonnisi* Inductio *intelligatur*.

CCCLXXXIV. An Formæ in potentia Causæ Efficientis contineantur: & ex illa educantur.

Fatentur Complutenses *in Physic. disp. 4. qu. 2. §. 1. num. 4.* Formam in potentiâ activâ Causæ Efficientis contineri, & ex illâ deduci, aut educi: at non benè indè inferunt in passivâ materiæ potentiâ similiter contineri, & educi debere. Ejus verba propono. [Supponendum est, inquiunt, Formas, quæ includuntur in materiâ primâ sicut in Causâ materiali, propriè dici in ejus potentiâ receptivâ contineri, quemadmodum illud, quod potest ab Efficiente produci, continetur in ejus potentiâ activâ.] Et ego illud adverbium *propriè* incriminor; & ajo hunc loquendi modum, etsi in toto Peripatu communem, non solùm esse improprium; sed proprio, quo uti (si benè vellent loqui) deberent, absolutè contrarium. Et, ut clariùs exponam, & tu meliùs intelligas, hoc exemplum propono.

An impropria & multa sit Peripateticorum loquutio?

Hæc Veritas illustratur exemplo.

Scyphus potest liquorem qualemcumque recipere. Ergo habet receptivam potentiam. Poculum, vino plenum, potest vinum profundere & scyphis quibuslibet illud communicare. Habet ergo vinum dandi, & communicandi potentiam. Quomodò ergo, si assideam mensæ, & bibere velim, Pincernæ loquuturus sum. An sum, fortè dicturus, *Heus puer: educas mihi vinum de scyphi potentiâ passivâ, & mihi præbeas*. An potiùs, *Educas vinum, puer, ex activâ (profusivâ, & communicativâ) potentiâ poculi, illudque in scyphi potentiam passivam (receptivam) inducas, & mihi præbeas*. Aut fallor, aut hoc secundo modo, te judice, sum loquuturus.

An quando ex poculo in scyphum infunditur vinum, dicendum sit educitur ex scypho an verò ex poculo?

CCCLXXXV. An Formæ inducantur, an verò educantur? Quam sententiam habuerit Aristoteles?

Formæ ergo substantiales, si sunt quales existimant Thomistæ, Scotistæ, & cæteri Peripatetici, inducuntur in potentiam Materiæ. Ergo Aristoteles, siquidem de Materiæ potentiâ illas educi asserit, supposuit illas in figurâ consistere, & esse quales Renatus Cartesius, Bonifacius Bagatta, & alii Recentiores intelligunt.

Sicut Aristotelem ad Cartesii, & Bagattæ mentem in Conclusione Tertiâ, & Quartâ illustravimus, addamus aliquid de Platonicis Formis, quas ille nominavit ἰδέας. Sit igitur Conclusio

QUIN-

Nota illud possibilis: non enim dicimus talem esse hanc esse Materiam, sed non repugnare, ut Deus talem producat.

QUINTA. *Possibilis est Materia, quæ se habeat ad Formas sicut Genus ad suas Differentias.* Corollarium. *Ergo, sicut Genus unam Differentiam super aliam admittit, sic illa Materia, si daretur, plures Formas, (unam super aliam) sustentaret.*

An Materia prima & Ens sint idem in sententia Platonis?

Et quidem hæc Conclusio libenter admittitur à Platone, & Academicis, qui sunt ejus Discipuli; asserunt enim materiam-primam esse illud supremum prædicatum, quod in Systemate corporeo vocatur *Ens*, & est vel Genus, vel quasi Genus, & contrahitur per Formas reales, tanquam per proprias Differentias.

Sunt in duplici differentia differentiæ. Sunt enim Immediatæ scilicet, & subalternæ.

Ut autem benè hanc Conclusionem & Corollaria ab ea deducta intelligas, adnotato, Differentias ad duas Classes reduci; aliæ enim sunt immediatæ, & aliæ subalternæ. Immediatæ dicuntur, quæ Generi immediatè adhærentes, illud dividunt, & Species immediatas constituunt; & tales sunt *Rationalitas*, & *Irrationalitas*: nam Genus (*Animal*) immediatè dividunt; immediatasque Species (*Hominem*, & *Brutum*) constituunt. Vocantur verò *Subalterna*, quando una est immediata, & altera mediata; ut *Sensibile*, & *Rationale* respectu *Viventis*. Et immediatæ in hoc præcipuè à Subalternis differunt, quod in nullo illæ Individuo simul esse, & coëxistere possint; & hæ coëxistere possint, aut debeant. Quam ob rem, tametsi nullum in individuo Animal sit, quod Rationalitatem, & Irrationalitatem simul habeat, dantur Viventia nihilominùs, quæ simul Sensibilitate, & Rationalitate sint prædita. Ergo sicut de Genere, & Differentiis, ita etiam Materiâ, & Formis substantialibus poterimus philosophari; quoniam, ut scitè ait Aristoteles, *Genus à Materiâ, & à Formâ Differentia desumitur*. His positis, progrediens ulteriùs, sic inquam.

Quo modo differant inter se?

Incompossibiles sunt, quæ Immediatæ et at possunt componi subalternæ.

De Formis substantialibus.

De habitudine Materiæ ad Formas.

Atqui (1) in nullâ Specie possunt esse duæ, aut plures Differentiæ ex illis, quæ immediatè dividunt Genus. In nullâ enim sub Genere Animalis Specie, Differentiæ Rationalitatis, & Irrationalitatis coëxistent. *Ergo (1) nunquam duæ Formæ immediatæ simul in eâdem Materiâ coëxistent.*

Formæ immediatæ non possunt simul coexistere in eadē materia.

At subalternæ possunt.

Atqui (2) Differentiæ subalternæ super immediatas solent cadere, ut in Vivente Sensibili Rationali videre est, in eo enim cadit supra Vitam Sensibilitas, & supra Sensum Rationalitas. *Ergo (2) non repugnat, ut creet unam Substantiam Deus, in quâ Materia prima corporeitatis Formam immediatè recipiat, & supra ipsam Animam Vegetativam, & supra hanc Sensitivam, & denique supra hanc Rationalem*. Atqui potest, & solet Deus plures virtutes, & formalitates in unâ realitate conjungere, & identificare: & in humanâ ipse Animâ Vegetabilitatem, Sensibilitatem, & Rationalitatem simul de facto univit, & identificavit. *Ergo (3) in Homine esse possunt duæ Formæ substantiales de facto; altera materialis, quæ informat immediatè Materiam, & constituit Corpus: altera verò immaterialis, quæ informat immediatè Corpus, & mediatè materiam, & constituit Hominem.*

An, quæ realiter distinguuntur, possint divinitùs identificari?

Qualis Homo sit ad nostram & Scoti sententiam?

D. Thomas, & ejus Discipuli negant formā Corporeitatis.

Hæc Corporeitatis Forma, quæ in hoc tertio Corollario admittitur, non est contra Præceptorem Angelicum, neque contra Thomistas: ille enim licèt 1. *p. qu.* 76. *art.* 1. & 4. & rursus *quodlib.* 11. *art.* 6. & in aliis locis, *Impossibile esse in uno, & eodem Composito posse esse plures Formas Substantiales*, asserat, agit de hac Materiâ, quam Deus produxit, non autem de illâ, quam producere potest. Hæc autem Formarum Substantialium subalternatio asserta fuit olim ab Avicennâ *lib.* 1. *sufficientiæ cap.* 2. & postea resumpta ab Scoto *in* 4. *dist.* 11. *q.* 3. quem præter suos Discipulos Lalemandetius *in Physic. disp.* 3. *p.* 4. *colum.* 112. & alii Recentiores sequuntur.

De existente Materia loquitur S. Thomas, non de possibili.

Illam admittunt Scotistæ.

CCCLXXXVI.

An Homo sit Corpus.

Multa sunt pro Scoti opinione argumenta; sed dabo tantùm unum, cui Adversarii non satis benè respondere videntur. Illud propono [Substantia à Thomistis in Extensibilem, & Non-Extensibilem dividitur: & quæ est Extensibilis, in Alterabilem, & Non-Alterabilem subdividitur, & de Generabili, Mixto, & Vivente, Animali, & Homine prædicatur, *Corpus*. Vide Complutenses *in Logicâ disputatione 6. quæstione 6. numero 27.*] Homo igitur habet aliquam formam, per quam sit Corpus in Prædicamento Substantiæ. Sed illa forma, quæ constituit Corpus, non est Anima rationalis. Ergo admittenda est forma Corporeitatis, quę hominē in corporis gradu cōstituat. Prob. Minor. Nam rationalis Anima est incorporea; & non videtur possibile, quòd Corpus quà tale constituatur, per formam, cui corpus; aut corpoream esse repugnat.

An anima rationalis constituat Corpus?

Respondet Ruvius *lib.* 1. *de Anim.* rationalē hominis Animam esse spiritualem *ut quod*, sed Corpoream, *ut quo*. Et hoc sufficere, ut Corporis gradum constituat.

An sit spiritualis *ut quod*, & corporea *ut quo*?

At hæc ipsa responsio esse nulla videtur: quia, quando una forma est talis *ut quod*, oppositum non potest esse *ut quo*. Qualitas enim quæ est albedo *ut quod*, non potest esse nigredo *ut quo*; & formalitas, quæ est sensibilis *ut quod*, esse nequit insensibilis *ut quo*; & gratia, aut auxilium Divinum, quod est supernaturale *ut quod*, esse non poterit naturale *ut quo*. Et sexcenta alia, quæ possent gratiâ doctrinæ uberioris adduci. Ergo Rationalis Anima, siquidem est incorporea *ut quod*, esse non poterit corporea *ut quo*.

An ex duobus prædicatis oppositis alterū *ut quod*, & alterum *ut quo*, eidem possint subjecto competere?

Et hoc ultimum aliquandò probavi aliter proponendo argumentum præcedens. Et, si benè memini, ratiocinabar sic. [Si in prædicatis *Corporeo*, & *Incorporeo*, quæ si essent de eodem omninò [*] subjecto, essent contradictoria: positâ distinctione, *ut quo*, & *ut quod*, tollitur contradictio, & ideò Rationalis Hominis Anima, tametsi sit incorporea *ut quod*, est nihilominùs corporea *ut quo*. Nulla etiam erit contradictio, si dicatur esse possibilem aliam formam substantialem, quæ sit corporea & materialis *ut quod*, & incorporea & spiritualis *ut quo*. Ergo, sicut nunc per formam spiritualem fit materia corpus; ita, & tunc per hanc formam corpoream illa fieret Spiritus.

*) *Illud* omninò *ponitur*, *ut æquivaleat* τῷ secundum idē: *nam contradictio est* affirmatio & negatio ejusdem de eodem secundum idem.

SEXTA. *Si Materia prima existit existentiâ Formæ, existere non potest sine Formâ: secus autem dicendum est, si super propriam existentiam existat.* Atqui existit per Formam. Non ergo existere potest sine Formâ.

An Materia existere possit sine forma?

Volui sub conditione Conclusionem proponere; conditionata enim Assertio purificatâ conditione transit in absolutam: unde ut illa

illa

illa purificetur, & Veritatem cognoscamus, Articulum sequentem subjicimus.

NOTA I.

CCC LXXXVII. An noster Λεπτότατος, licèt pro Angelico Doctore, & Thomisticè compositus, Doctori subtili, & Scotistis faveat?

Egerat istam Primam Rationem, & quæ pro & contra subjunguntur Titius, Scotista severus, & sic exclamat. [Magnam in obscuris Quæstionibus Philosophos ex Λεπτωτάτῳ recepisse claritatem, & lucem candidè, & sincerè profiteor. Sed istam ipsam lucem à Thomistis, & non à Scotistis (quod sui Autoris, & Invéctoris pace dixerim) stare veritatem ostendere nego, & iterum nego. Et, ut mebenè id negare persuadeam: reponam Primò Thomistarum sententiam. Secundò Scotistarum Responsionem. Et Tertiò hanc ipsam esse bonam ex Dialecto Metaphysicâ evidenter probabo.

Præcipuum D. Thomæ argumentum.

Dico ergo Primo, Materia prima Thomistarum sententiâ, si sine Formâ existeret, simul esset, & non esset in actu.

Vtrùm ab Scotistis tollatur æquivocatio, cui illud innitebatur.

Dico Secundò, apud Complutenses his verbis tradi, & exponi Scoti, & suorum Discipulorum Opinio. [Respondent (inquiunt) Autores contrarii, concedendo sequelam in hoc sensu, quòd materia esset in actu existentiæ, & non in actu Formæ substantialis; in quo nullam reperiunt contradictionem. Quamvis enim implicet esse in actu existentiæ absque actu existentiæ; quia esset affirmatio & negatio ejusdem, & secundum idem; nulla tamen datur contradictio in eo, quòd sit in actu existentiæ, & non in actu Formæ, propter oppositam eamdem rationem, ut consideranti constabit.]

Quid in illo per nomen actus intelligatur?

Dico Tertio, Titium, ut ostendat Thomistis benè respondere Scotistas ad Metaphysicam Dialectum recurrere, & loqui sic. [Falsa est, inquit, illa Thomistarum Adsumptio, *si sine Formâ Materia prima existeret, esset simul actu, & non esset actu*; vel enim agitur de esse existentiali, & tunc æquivaleret huic, *Si Materia prima existeret sine Formâ, tunc simul* Seret, & non Seret (*aut potius* Seiret, & non Seiret) *simul existeret, & non existeret*. Et deberet negari; includit enim manifestam contradictionem, & est apertè falsa. Vel in illâ agitur de actu physico, seu Formâ substantiali; & tunc æquivaleret huic, *Si Materia prima existeret sine Formâ, simul* Soret, & non Soret: *hoc est, simul haberet formam, seu actum physicum, & non haberet formam, seu actum physicum*. Et hæc similiter erit neganda; includit enim contradictionem manifestam, & certissimè est falsa. Vel denique sequela hæc, quâ affirit, agit de uno actu, & quâ negat de altero: puta, si dixissent Thomistæ, *Si Materia prima existeret absque omni formâ; tunc simul* Seiret, & non Soret: *hoc est, haberet actum metaphysicum seu existentiam, & non haberet actum physicum, seu substantialem Formam*. Et sic explicata, deberet Major illa concedi, & Minor subsumpta [videlicet, *At esse simul actu, & non esse actu implicat absolutè*] negari, quoniam nulla contradictio committitur, quando de eodem subjecto unus actus; nempe, Sere (actus existendi) asseritur: & alius diversus actus; nempe Sore (actus habendi Formam substantialem) negatur.

Au existentiæ?

An Forma substantialis?

An vox actus sumatur æquivocè ita ut in afferente propositione existentiam significet, & formam substantialem in altera?

CCC LXXXVIII. Doctrina bona Titius utitur malè.

EGO autem laudo Titium, quòd inter Sere (habere actum existentialem) & Sore (habere actum substantialem) distinguat: at pronuncio malè illum uti bonâ, & ingeniosâ doctrinâ; quam ob rem, ut clariùs progrediatur oratio, Thomistarum Sententiam Conclusionemque in Dialecto Metaphysicâ scribo. Et hoc THOMISTICUM DOGMA propono.

DOGMA THOMISTICUM.

Si Materiâ sine Substantiali Formâ Seret, *haberet actum existentialem) sequeretur primò, Quòd simul* Seret, & non Seret (simul haberet, & non haberet, actum existentialem.) *Et sequeretur secundò, Quòd simul* Soret, & non Soret (simul haberet, & non haberet actum substantialem, & physicum.)

Ex opposito duo sequentur Absurda.

Ergo datâ hypothesi, in eo sensu actus, quo negatur, afferitur. Ergo ex datâ hypothesi Contradictoriè necessariò sequuntur.

Veritas nostræ Conclusionis exemplo clarissimo dilucidatur.

Ut hæc Conclusio sic posita & exposita radicitùs intelligatur, proponam opportunum exemplum, quod clarissimè universa dilucidet. Attende.

Proprietas in quarto modo cum specie & cum Differentia reciprocatur.

Proprietates sunt Passiones, quæ in quarti Prædicabilis quarto modo à Porphytio ponuntur: & cum Specie convertuntur, & reciprocantur, non à Genere, sed à Differentiâ necessariò proveniunt: Risibilitas enim, quæ est Hominis ab omnibus nota & afferta Proprietas, à Rationalitate, & non ab Animalitate procedit. Hac doctrinâ præmissâ de Risibilitate sic statuo.

Quid sequeretur, si daretur in rebus animal quod esset risibile, & tamen careret rationalitate?

Si Animal per impossibile, sine Rationalitate esset Risibile. Tunc sequeretur primò, Quòd simul esset, & non esset risibile. Et tunc sequeretur secundò, Quòd simul esset, & non esset rationale.

Prima Sequela demonstratur. Nam tunc Animal *esset risibile*, quia id supponit hypothesis. Et tunc *non esset risibile*, quia hoc sequens Ratiocinium persuadet.

Illud primò esset & non esset risibile.

Nullum Animal, quod caret Rationalitate, est risibile.

Sed in præsenti casu Animal, de quo agitur, caret Rationalitate.

Ergo etiam in præsenti casu Animal, de quo agitur, caret Risibilitate.

Ergo illud Animal non est risibile.

Est Analogismus in FARIO; & stante hypothesi evidenter concludit.

Transeo ad alteram Sequelam, & illam esse legitimam, & admitti necessariò debere, certissimè sum ostensurus.

Et illud secundò, esset, & non esset rationale.

Pronuncio, quòd illud Animal, *non esset rationale*, quia id supponit hypothesis. Et tamen *esset rationale*, quia hoc sequens Argumentum evincit.

Omne Risibile est Rationale. Non enim esse potest Proprietas sine Differentiâ, à quâ dimanat.

Sed Animal, de quo hic disputatur, est risibile. Id enim hypothesis, & casus supponunt.

Ergo Animal, de quo disputatur, est rationale.

CCC. LXXXIX. Exemplum de Animalis Risibilitate Materiæ existentiæ appropriatur.

Est Syllogismus in DARII, ac propterea, evidenter concludit.

Hoc exemplo bene perpenso & intellecto, ad Materiam-primam, & Formam substantialem redeamus, demonstremusque illam Resolutionem, quam THOMISTICUM DOGMA

MA nominavimus. Attende.

Substantia per Formam constituitur in Specie determinata.

Homo, ex. gr. est quædam Substantia Completa, constans physicè Materiâ & Formâ; & in Specie determinatâ, per Formam, & non per Materiam constituta; unde lux ut intelligatur Aristoteles dicens, *Genus sumitur à Materiâ, Differentia verò à Formâ*: à quo non multum differt Plato, cùm dicit, *Genus est Materia, & Differentia est Forma*.

Quid sequeretur, si Materia sine substantiali Forma existeret?

Existentia est quædam Speciei Proprietas [a] Non ergo à Genere, seu Materiâ; sed à Differentiâ, seu Formâ, dimanare debebit.

Ergo probemus illam Primam Sequelam: videlicet. *Si Materia existeret sine Formâ, sequeretur, quòd simul existeret, & non existeret.*

a] *Cæteræ Proprietates, cùm ab Essentia* sente *(actu existēte) emanent, necessariò comitantur Essentias. At existentia, quia dat essētiæ* santi *(habenti esse quidditative) quòd sit* sens *(habens esse existentiale) ita dependet à Voluntate Divina, ut non necessariò comitetur Essentiā; hæc enim, licèt non possit sine existentia* sere, *potest tamen sine existentia* sare.

Demonstratur prima Sequelæ pars. Quia tunc *Materia existeret*, id enim supponit & admittit Hypothesis. Et tunc etiam *Materia non existeret*; id enim sequens syllogismus persuadet.

Ubi non est Quiditas, à quâ Passio, seu Proprietas dimanat, esse illius Quiditatis Passio vel Proprietas non potest.

Sed Forma Substantialis est Quiditas, à quâ Existentia, quæ est ejus Passio & Proprietas, dimanat.

Ergo, ubi non est Forma Substantialis, non est existentia.

Ergo Materia, si careret Formâ Substantiali, non solùm non existeret, sed nec posset existere.

Consequentia est Legitima: quæ tametsi ab Aristotele & Peripateticis in Logicâ non dilucidetur, bene decurrit, ut Nos in Loxicâ nostrâ demonstramus.

Progrediamur ulteriùs, & aliam Sequelam persuadeamus.

Porrò *Materiam*, in casu, quo existeret, & tamen non haberet Formam, *actum physicum substantialem habituram non esse*; id enim hypothesis ipsa supponit. Sed eamdem in eodem casu *Materiam, actum physicum & substantialem habituram esse*, sequens Argumentum evincit.

Ubi est Proprietas, ibi est illa Quiditas, à quâ illa (Proprietas) emanat.

Sed existentia est Formæ substantialis Proprietas.

Ergo, ubi sit existentia, ibi & Forma invenietur.

At in dato casu Materia existentiam haberet,

Ergo, & in eodem casu, Formam Substantialem haberet.

NOTA II.

CCCXC. Verba Averrois dilucidantur.

Quia in testimonio, ex verbis Averrois desumpto, primam lineam sine ullâ explicatione reliquimus, modò illam reponimus, & breviter dilucidamus. *Forma non separatur à Materiâ in esse, ita ut possit esse sine Materiâ; sed est separata à Materiâ secundum Definitionem tantum.*

Assero in istis Averroëm verbis, non Christo & Evangelio solùm, sed & suo Mahometo & Alcorano contradicere; & quidquid sanctè à Philosophis & Theologis de statu separationis Rationalis Animæ dicitur, absolutè negare.

An ipse suo Mahometo adversetur?

Sanè in hac Opinatione Commentator Philosophi tenet Sententiam; eum enim in Hominibus posuisse corruptibiles Animas sinceri Peripatetici asseverant, & hæc Demonstratio persuadet. [Si Humanæ Animæ immortales essent, daretur Infinitum actu: quoniam Mundus fuit ab æterno, asserente Aristotele: & ideò in ipso infinitæ generationes transiverunt. Atqui ad ejusdem Aristotelis mentem, repugnat Infinitum actu. Animæ ergo Humanæ ad mentem Aristotelis mortales sunt.] Mahometus in Alcorano suo passim Animas esse immortales; & æternâ felicitate perfrui bonas, malasque æternis condemnari suppliciis, in hoc saltem Orthodoxus, affirmat. Averroës autem Aristotelem præferens suo Mahometo, pro Conclusione posuit, nullam posse Formam à Materiâ separatam existere.

An Aristoteles cognoverit Humanas Animas esse immortales?

Qui asserunt, nunquam huic argumento responderunt.

Instas pro Thomistarum, & Soncinatis opinione, negari nullo modo posse, Averroëm sensisse ex hac Propositione, *Materia caret omni Formâ* sequi duas Contradictorias, videlicet, *Materia caret actu*, & *Materia non caret actu*. Ergo sunt ejusdem de eodem, & in utrâque nomen *actus* idem prorsus significat; nam aliàs non essent Contradictoriæ. At nomen *Actus* non potest pro Formâ Substantiali supponi. Ergo in utrâque pro actu accipitur Entitativo. Materia igitur actu entitativo careret, si omni Formâ denudaretur. Ergo substantialis in Materiâ Forma, & actus entitativus coincidunt.

Averrois, Aristotelis, & D. Thomæ Opinio propugnatur.

Quia Adversarii subclamant, nomen *actus* esse æquivocum, & alio sensu in Asserente, & alio in Negante Positione usurpari, asserit Lalemandetius, & bene; in Commentatoris testimonio nomen *actus*, importare *completum*. Et ideò, quia Substantia completa est ens per se, & componitur ex Materiâ & Formâ; Materia, si sine Formâ existeret, non esset Substantia completa, nec esset in actu completo; quoniam esset pars, & alterâ comparte careret. Et tamen eadem materia, si sine Formâ existeret, esset in actu completo, quoniam per se existeret; & tamen Substantia, ut existat, debet esse completa. Ergo tunc esset, & non esset Materia in actu completo.

Et à Lalemandetio confirmatur.

N. B. Lalemandetius loquitur hic pro sententia Thomistica, sed tamen subscribo Contraria.

Sed quia aliqui, ut obludant ingenio, ita Lalemandetii Responsionem impugnant, ut admittant ex contrariâ in vero sensu (tametsi alio) sequi Contradictoria; & ideò hoc modo Thomista poterit argumentari. Falsa est quæcumque Propositio, ex quâ duæ Contradictoriæ (sint hæ, vel illæ) deducuntur. Sed ex hac, *Materia potest carere omni formâ*, duæ Contradictoriæ (sunto, quas designat Lalemandetius; aut, si volueris: sunto aliæ) deducuntur. Est ergo falsa.

DIS-

Dissertatio
TERTIA
THEOLOGICA.

CCCXCI. Nominum Θεὸς & Deus significatio, apud Ethnicos Græcos & Latinos ignota.

Nomen Θεὸς apud Græcos, sicut etiam apud Latinos nomē *Deus*, antiquissimum est: ejus autem significatio plerisque fuit Ethnicis Antiquis ignota. Nomen *Divinitas*, opinatione illorum, dignitatem quamdam supremam non verò naturam significabat. Sicut enim Triangulus, si intellectualis Genius esset, suamque, & Circuli naturam nosceret: nec posset censere se esse circulum, nec sperare ut de se Geometræ omnes lineas, quæ à centro ad circumferentiam decurrunt, æquales esse fore demonstraturos, sic nec Homo, si polleret ingenio, & Humanitatis, & Divinitatis benè rationes nosceret, posset censere, se esse Deum, nec sperare, ut prudentes sibi homines Divinum honorem, cultumque impertirentur. Ergo, quia supponebant, hoc nomen *Deus* Principem designare, qui magno apud suos, dum viveret, fuit honore suspectus, & post obitum venerabilis, gloriosusque perennat in annalibus Famæ; multi voluerunt Principes, etiam dum viverent, à subditis suis adorari. Et inter alios Alexander recenseri debebit, qui quoniam Heroas Magnos *Deos* vocari didicerat, & se sciebat haberi magni in totâ Asiâ, despiciens *Regis* nomen, quod esset multis aliis commune, sibi nomen *Dei*, vix ab alio Principe usurpatum illo ævo, ausu temerario usurpavit. Et quidem Alexandrum nihil aliud nomine *Dei*, quàm *Imperatorem Maximum* intellexisse constat ex S. Cypriano *libr. de Idolor. vanitat.* ex quo Genebrardus in suo Chronic. sub annum Mundi 3760. sic inquit, *Alexander Magnus ad matrem suam epistolam insignem scripsit: sibi à Sacerdote quodam revelatū Deos Gentiū, homines fuisse.* Et putat hunc Sacerdotē fuisse Jadû: hic enim, ut testatur Joseph⁹, apud Hierosolymas egit cum Alexandro.

Putabant esse titulum Dignitatis.

Quid Deum nomine intelligebat, quando se Deum vocari jubebat Alexander?

Ejus Epistola ad suam Matrem.

Gentilium Deos, homines fuisse, didicit à Sacerdote Iaddo.

Omnes, qui tales Deos colebant, erant athei: quoniam, significatione vera nudum retinebant vocabulum. Sed alii à Philosophis docti, Deos essentiâ differre ab hominibus, ut certum, & indubitatum supponentes, *Quid esset Deus?* scire desiderabant.

Deos natura differre ab hominibus aliqui supponebant.

Mihi inter hos recensendus est Hiero, Tyrannus apud Siculos, quem Vitruvius *libr. 9. cap. 3.* REGEM appellat: ipse enim, jussit accersiri Simonidem, ut ab eo Divinæ ipsæ naturæ addisceret definitionem. Rem plenam difficultatis esse, Hieroni respondet hic Philosophus; & ut illam posset accuratè disquirere, postulat unum diem. Adnuit Tyrannus & vocatus postridiè; ubi exspectatus adfuit, duos adhuc dies requirit: & impetrat. Sed iis elapsis, cùm quatuor, aut plures suppeteret, roganti Principi, *Cur ita faceret?* respondit, *Quia quò diutius eam perpendo, & considero, eò mihi res videtur obscurior.* Ergo Hieronis ævo, qui ann. 478. ante Virgineum partum floruit, nondum Theologiæ Naturalis fundamenta apud Gentiles jacta fuerant.

Hiero, Siciliæ Tyrannus, Quid Deus esset, à Simonide rescire cupit.

Quid Tyranno Simonides.

Quando inceperit Theologia Naturalis?

Sub illud tempus apud Græcos inceperunt nonnulli de rebus Divinis ingeniosè differere. Et Plato (qui anno 348. ante eamdem æram obiit) non parum Theologiam promovisse videtur. *Lib. de Somn. Scipion.* Macrobius. *Plato, cùm de Deo loqui esset animatus, dicere, Quid sit? non est ausus: hoc solum de Deo sciens, quod sciri, Qualis sit? ab hominibus non possit: Solem verò ei simillimum de visibilibus solum reperit; & per ejus similitudinem viam sermoni suo, adtollendo se ad incomprehensibilem patefecit.* Et quidem Sol est Creaturarum Materialium pulcherrima, & multas habet prærogativas, ex quibus possimus per analogiam opportunam exponere, Quales sint perfectiones Divinæ?

An illam promoverit Plato.

An Sol sit, Dei imago?

Usi fuerunt hac similitudine nonnulli Patres, ut Dei Scientiam, Providentiam, Porentiam; immò etiam, ut ineffabile Trinitatis Mysterium, dilucidarent; interim ad rem nostram opportuniùs, & meliùs, qui Deum cum mari compararunt. Ad quorum mentem sic discurro. [Consideremus, inquam, immensum quemdam, & undequaque latissimè patentem Oceanum. Esse in ejusdem medio spongiolam aliquam supponamus. Hæc tota penetrabitur aquâ, at sine ullo ipsa termino undique super excedetur.] Subjiciam. [Iste illimitatus Oceanus ponit nobis ob oculos Summi Numinis similitudinem. Spongiola Mundum hunc repræsentat: qui tametsi secundum se consideratus maximus sit, illuminatus Scotus *Naturam Divinam Pelagus perfectionum* appellat. Vide ipsum *quod. 1. à num. 7. ad 15. & quodl. 5. §. 2. & in 1. dist. 2. qu. 7. nu.*

CCCXCII. Sub Solis symbolo multa & pulcherrima apud Veteres, & Novitios Concinatores de Deo, & Christo, leguntur.

Mundus in Deo est sicut parva Spongia in medio Oceani immensi collocata.

39. &

39. & Lychetum, & Scholiastem ibidem, nec non P. Franciscum à S. Augustino Macedum *Collat.8.differ.1.sect.2.* &c.

Quicumque profectò Theologus hujus similitudinis meditatione, & intelligentiâ præventus, optimè intelliget Moysem, qui Mundi creationem descripturus, ait, *Spiritus Domini ferebatur super aquas*, [præstabat enim in creatione Mundi, quod in Hypothesi nostrâ infinitus Oceanus:] nec non Virgilii numeros ad sensum opportunum reducet; videlicet.

Virg. Æneid.6. Videtur legisse librum Genesis.

Principio Cælum, ac Terram, Camposque liquentes
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque Astra
Spiritus intus alit, totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Omnes perfectiones creatæ Divinæ sunt participationes.

Ecce Spiritus (nempe, Deus) qui est infinitus & propter Essentiam suam Primò, quia continet omnem perfectionem possibilem, omnem Creaturis perfectionem communicat, ita ut nulla prorsus in Mundo Creato sit perfectio, nisi à Deo. Et secundò propter Immensitatis attributum per omnia spatia possibilia, & imaginaria sine fine diffunditur, intùs permeat, pervadit, hanc machinam; quæ creaturas universas complectitur, & perfectiones quot quot ea habet, communicat, alit, & alendo conservat. Et Tertiò propter æternitatem, ab æterno & in æternum per omnia Tempora possibilia decurrit; Creaturis singulis communicando, non solùm ut in rerum naturâ sint, sed, ut in tali Tempore determinato sint.

Omnis locus creatus est participatio Immensitatis.

Omne Tempus creatū est participatio æternitatis.

Talis est Divina Æternitas: & hæc est germana ejus Consideratio: sed, quia de Essendi Modis in toto hoc Libello disseritur, & esse creatum existentiam concernit, & hæc ab æternitate dimanat, proderit sumere alterum calamum, & iterum de æternitate, ut meliùs à nobis concipiatur disserere.

Cur iterùm agendum sit de Æternitate.

ARTICVLVS I.

Supponit dari Deum: *Et utrùm cuidam argumento, in contrarium posito, benè respondeatur, examinat?*

CCCXCIII. *Articuli titulus dilucidatur*

DUO tanguntur in Articuli Epigraphe, è quibus alterum supponitur, & alterum in Quæstionem vocatur. Supponitur, inquam, illa Veritas, quæ inter universas est prima, à quâ Cæteræ Veritates, dimanant: & est, nimirùm, *Datur Deus*. Veritas profectò tam clara, ut ille tantùm ἄθεος esse possit, qui sit ἄλογος. Et, ut id evidenter persuadeam, Apophthegma paulò ante desumptum ex Platone, & Macrobio me juvat.

An homo, qui non sit cœcus, possit, dari Solem nescire.

Quod in Corporeo Mundo est Sol, id in Intellectuali est Deus. Ergo Analogia, & Paritas rationis postulat, ut sicut de Visibilitate Solis, sic de Intelligibilitate Dei philosophemur. At ille solus, qui materialiter est cœcus, qui oculos corporeos non habet, potest nescire, *An detur Sol?* Ergo ille solus, cujus intellectus est cœcus (cujus nimirùm Mens oculos incorporeos non habet) nescire poterit, *An detur Deus*? ideò universi Theologi, ut Dei existentiam, ab aliquibus, aliquando & aliquandiu, posse invincibiliter ignorari, persuadeant, vel ad actualem mentis inadvertentiam, aut ad habitualem mentis stuporem recurrunt. De Veritate igitur hujus Propositionis, *Datur Deus*, non est impræsentiarùm disputandum.

An homo nisi mente cœcutiat, possit nescire, Dari Deū.

Tota ergo Disputatio eò tendet, ut periclitemur Theologorum ingenia, ut exercitii gratiâ Argumentum aliquod proponamus; quod à multis auditum, nescio, an benè aliquandò fuerit dilucidatum. Ergo de illo ista præmittatur

Authoris in hac Quæstione intentum.

CONCLUSIO. *Argumentum, quod à Nobis in hoc Articulo Viris Doctis dissolvendum proponitur, non poterit convenientium terminorum defectu, opportunè dissolvi, nisi ad nostram Metaphysicam Dialecticam recurratur.*

De Dialecti Metaphysicæ necessitate.

Ut autem cognoscatur clarissimè, quale argumentum illud sit; & quid ad illud Doctissimi Viri responderint, proderit has Epistolas ob oculos Lectorum ponere: multa enim continent ex sublimioris, & subtilioris Metaphysicæ adytis profundissimis hausta; quæ ideò specialiter Lectoribus placere poterunt, quòd in aliis Theologorum libris non fuerint scripta, vel tacta.

SECTIO I.

Inceptam cum Illustriss. & Reverendiss. P. Dn. Antonio de San-Pedro Dissertationem exhibet.

CCCXCIV. *Cur cum Illustrissimo Dn. Antonio hæc fuerit Disputatio instituta.*

QUIA nostram DIALEXIM *de Non-Certitudine* doctissimâ nuper Epistolâ adprobando & confirmando honoraverat, eum volui in præsenti Controversiâ consulere, & suæ doctrinæ lucidissimis radiis instrui, & illuminari.

EPISTOLA I.

Reverendissimo Domino Patri Dn. ANTONIO de SAN PEDRO, Sacrâ Theologiæ Magistro, & Publico Professori Salmanticæ, Cistercienſis Ordinis nostri Generali. &c. Domino suo Colendissimo. &c.

Dn. Ioannes Caramuel, &c. S.P.

Reverendissime, & Eximie Domine Magister noster.

Aliæ sunt Politicorum & aliæ Scholasticorum Epistolæ.

SUMO calamum, & quid viro doctissimo, quid Cathedratico occupatissimo scribam, quod dignè legi possit, non occurrit. Si Politicè velim, citò me expedio: quoniam cum Cicerone dixero, *si vales bene est, ego quidem valeo*. Quæ quidem verba, sunt quodammodò gravida, nam multis indigent, ut appositè dilucidentur. *Benè*, inquam, *est, si vales*; nam tua vita, tua salus, tua valetudo toti Orbi literario necessaria postulat, ut Philosophi omnes, ut ostendamus, quanta scientias dilectione prosequimur, oremus Deum, ut te salvum, & incolumem conservare dignetur multis annis. *Et ego quidem valeo*; videlicet, ut tibi serviam, tuum ingenium admirer, & virtute dilaudem. At quia citò expediuntur Politica, & Tu libentiùs Scholastica, & Theologica legis, proponam aliquid, quod supra vulgi Academici cothurnum se subrigat, &, si tua lima accedat, dignum sit, quod à doctis legatur.

An contra res certissimas & indubitatas fortia possint Argumenta formari?

Exercitii igitur, & eruditionis gratia petam, ut respondere argumento digneris, quod contra rem certissimam in hac pagina brevi proponitur. Scitè exclamabat Aristoteles, *Qui, an Dii, aut parentes sint venerandi dubitat, instructione non indiget, pœna indiget*. Et quia de Propositionis veritate nos minimè, sed unius argumenti solutione maximè dubitamus; non jam pœna, sed opportuna instructione indigemus. Dogma enim hoc, *Deus est*, sine quo non solùm Theologia, & Politica, sed etiam tota corrueret Physica, pro cujus defensione totum sanguinem profundere parati sumus, patitur unum argumentum, quod manifesta, & non obscura aut probabili solutione indigere videtur; illud propono. Attende.

Vnum, prima fronte difficile in examen vocatur.

Hæc objectiva Propositio, Deus non est, *est possibilis*, hoc est, *potest esse vera*.
Atqui potest non esse, non est verus Deus. Est certa.
Ergo nullus est Deus. Benè infertur.

Probatur Major.
Hæc objectiva Propositio, Nihil est, *est possibilis*.
Sed, si nihil omninò esset, nec Deus esset. Est certa.
Ergo hæc objectiva Propositio, Deus non est, *est possibilis*. Benè infertur.

Probatur Major.
Hæc objectiva Propositio Nihil est, *non est impossibilis*.
Ergo est possibilis. Benè infertur.

Probatur Antecedens.

Quidnam sit, quod Impossibilis nomine debet intelligi?

Impossibile est, quod implicat contradictionem: illud nimirùm, ex quo inferuntur duo contradictoria simul vera.
At ex hac objectiva Propositione, nihil est, *non inferuntur duo contradictoria simul vera*.
Ergo hæc objectiva Propositio Nihil est, *non est impossibilis*.
Ergo est possibilis.

Major videtur certa, nec enim aliter Impossibilitatis conceptum explicant Metaphysici.

Qui de Minori dubitet, tenebitur dare syllogismum, aut Ratiocinium legitimum in quo ex hac Propositione *Nihil est*, duo contradictoria inferantur. Interim probatur positivè eadem Minor.

Non

Non potest dari contradictio, ubi non dentur duæ Propositiones, quarum altera asserat, quod negat altera.

Sed ex Propositione purè negativa; qualis est, Nihil est, *nulla inferri potest affirmativa*; nam Conclusio sequitur debiliorem partem.

Ergo ex Propositione purè negativa, qualis est, Nihil est, *non possunt contradictoria, deduci*. &c.

Non potest dari Contradictio, nisi simul coexistant Affirmatio & Negatio.

Huic argumento occasionem mihi præbuit quidam olim Discipulus, qui nesciens, quid diceret, semel interrogavit, *& quid tandem in Mundo esset, si nihil esset?* Hanc ineptam interrogationem aptè recogitavi: ex illa hoc argumentum deduxi, & periclitari aliorum ingeniorum vires, & eruditionem desiderans, nonnullis viris magnis proposui. Illo sui primùm usus Romæ in publica disputatione: & quia studii Regens aliter, aliter Præses, & aliter Doctores, qui intererant, respondebant, nihil aliud objicere illis potui, quàm *Conciertense, y lloverà*, Proposui iterum Viennæ in Austria, & Præses difficultatem sentiscens, voluit ex hac Propositione, & aliis lumine naturali notis simul sumptis sequi contradictoria, sed tunc non hæc Propositio, sed aggregatum illud esset impossibile, & nos, non de illo aggregato, sed de hac nuda Propositione, *Nihil est*, disputabamus. Rursus, sed minori fortuna hoc Pragæ argumentum edisserui: & quid obtinui? Responsio fuit, non debere de re tam certa dubitari: nam ex hac, *Nihil est* deducebatur hæc, *Deus non est*: neutramque à Viro sapiente, & præcipuè Religioso debere cogitari, aut proferri cùm in Psalmo 13.1. legatur, *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus.* Et judicarunt docti argumento minimè responderi; non enim in palliatas, aut apertas injurias prorumperet, qui bonam solutionem haberet.

Ex Antecedente negativo nō potest Consequentia affirmativa inferri.

Oculatissimè audiri interdū solent, quæ cęcè dicuntur.

Iterum, iterūque, aut etiam tertiò, ab Authore, hoc fuit Argumentum propositum.

Indocti, ubi quid sint dicturi, nesciunt, ad injurias recurrunt.

Tuum ergo erit, Pater Reverendissime, singulas recognoscere Propositiones, & vera illas Responsione diluere, & consulentem instituere, & amare, &c.

CCCXCV. Qualis fuerit Ill, Dn. Antonius de San Pedro?

HÆC Epistola tametsi in proprias Reverendissimi Domini manus tradita; aliquot annorum spatio hæsit, quin ullam responsionem habuerit. Nec miror, scio enim quàm grave onus importet Doctorem & Cathedraticum esse Salmanticæ, & ideò si ab Amicis, qui illam Academiam honorant, recipio literas, habeo debitas gratias; sin minùs, illos assero excusari debere.

Sanè Dn. Antonius de San Pedro, ingenii summi Vir, fuit Religiosus Cisterciensis, in nostro Cæsareo Monasterio de Spinâ. Et Salmanticæ ad Lauream, & Theologicam Professionem promotus, cum magno applausu & Discipulorum concursu docuit multis annis. In Ordinis Generalem adsumptus cum magnâ Pietate & Prudentiâ gubernavit. Et tandem ad Episcopatum promotus, in Americam missus; & ad iter se accingens, Madriti ad Me scripsit humanissimas literas; in quibus & vale dicebat; & utrùm Responsionem ad meam illam Epistolam, à se jam dudum missam, recepissem, rogabat: sin minùs, se exemplum (quod *Copiam* nos Hispanicè dicimus) se ante discessum, rescripturum, & remissurum, pollicebatur.

Abiit. Salvus & incolumis pervenit Hispalim. Inde progressus est ad Civitatem, quæ *Sanlucar* vocatur: in quâ febri correptus, spatio paucorum dierum obiit [*a*] & magnum sui apud Viros eruditos & doctos desiderium reliquit.

a] *Habebat apud se Manuscripta, magno studio per triginta solidos annos elaborata Salmanticæ, esset dolendū, si perirent: & utinam in tales illa manus veniant, in quibus non patiantur naufragium.*

Ejus inexspectata mors, nam

Caret eventu Spes bona sæpe suo,

reliquit meam Exspectationem delusam, & ideò cogitare debui, & alium adhuc Magistrum quærere, cui confidenter possem dicere, *Domine, illumina tenebras meas*.

SECTIO II.

Adm. Reverendissimi P. Andreæ Mendi, & Authoris de eodē Argumēto Disputatio proponitur.

CCCXCVI. Reverendissimi P. Andreæ Mendus laudatus.

DUM hujusmodi cogitationibus præpedirer, venerunt ad Me diversi libri, à Reverendiss. P. Andreâ Mendo S. J. in lucē missi; in quibus ille ostendit se esse sublimi Ingenio præditum: & ideò, ut cum Dn. Antonio inceptam Dissertationem promoverem, sumpsi calamum & scripsi istas literas.

EPISTOLA II.

Reverendissimo P. ANDREAE MENDO, Locruniensi, è Societate Iesu in Provincia Castellana; Regum Catholicorum PHILIPPI IV. & CAROLI II. Concionatori: Supremi Hispaniarum Senatus Fidei Censori: olim Salmanticæ Theologiæ Professori; & inibi Examinatori Synodali, &c. nec non Excellentissimi D. Ducis de Ossuna Mediolanensis Gubernatoris Confessario, &c.

Ioannes Caramuel. S. P.

*] *Sacræ Theologiæ Doctores, hoc titulo honorantur Lovanii*

Eximie [*] Domine, Magister noster.

COS rudis, & obtusus est lapis, & tamen cultellos subtilissimos ut calamos præparent, acuit; & Ego ideò ad Te, Philosophe subtilissime, confidenter accedo, tametsi enim me obtuso ingenio præpediri, & experiar, & fatear, Tuum spero ita dubitando, proponendo, & instando exercere, & acuere, ut scribere debeas, quæ cum admiratione, & fructu sit lectura Posteritas; & Tibi, qui resolvisti solidè; & mihi, qui non sine providentia proposui, debeat gratias agere Reverendissimas. Ergo incipio Doctissime Vir, & interrogo.

De Impossibilitate, & Repugnantia. Quid importent hi termini?

Quid significant hæ voces, Impossibile, *&* Repugnans, *sæpe enim legimus, & audimus*, Hoc est impossibile, Illud repugnat de potentia absoluta. *In quo-nam vera definitio. & conceptus Repugnantiæ, & Impossibilitatis consistit?*

Rem oculatissimè considera. Legem nullam præscribo; seu diffundere placeat, seu contrahere Resolutionem libeat, illam Ego pro Fundamento adsumam, & duabus notitiis (hoc est, Impossibilitatis & Repugnantiæ cognitionibus) expeditus, Caucasum transvolabo. Vale. Dat. 2. April. 1674.

REVERENDISS. P. MENDI RESPONSIO.

CCCXCVII. An coram Sole Stellæ luceant?

COram Te, qui Scientiis omnibus Sol irradias, stellulæ non apparent, & nisi à tuo fulgore lumen ebibant, adhuc inter tenebras non lucebunt [a] Quomodo ergo, qui te Sapientiæ oraculum, sæculorum Phænicem, doctrinæ omnimodæ encyclopædiam, miror, veneror, & publicè vociferor, audeam attingere, nec summis labris libare, quæ subtiliter proponis? Ignorantiam meam, quæ apud indoctos latet, palam aperiet hæc pagina, & cæteræ, quibus ad quæsita respondere conabor. Verùm tuum erit docere, meum est discere.

An lucem ab ipso recipiant? Quid Impossibile & Repugnans sit & Verùm & quo modo inter se distinguantur?

Impossibilitas, & repugnantia, reipsa (saltem in communi modo loquendi) idem sunt; at secundum formales conceptus distinguuntur. Impossibile quidem primariò, & per se habet respectum, seu quasi relationem ad eam potentiam, cujus intuitu est impossibile; & involvit in se prædicata repugnantia, quasi secundariò, & identicè. Repugnantia autem primariò, & per se habet respectum ad prædicata intrinseca, quæ cohærere nequeunt; & includit quasi secundariò, & identicè impossibilitatem. Cæterùm non omne, quod respectu alicujus potentiæ est impossibile, absolutè est repugnans; verbi gratia; Equus non est repugnans, & impossibile est generari à formica. Quare si respectu diversorum sit sermo, non est idem impossibilitas, & repugnantia; latiùs enim patet impossibilitas, quàm repugnantia. Quidquid enim ex prædicatis intrinsecis repugnat, est impossibile absolutè;

lutè; v. gr. *Homo leo* [b] *Præteritum præsens*. Et quævis *Chimæra*. Non autem est repugnans in se, & secundum intrinseca, quidquid respectu hujus, vel illius potentiæ est impossibile; solùmque erit repugnans, quod respectu potentiæ Divinæ ordinariæ, & absolutæ, & consequenter respectu omnis potentiæ creatæ, & creabilis, est impossibile. Hinc quando asseritur; *Id repugnat de potentia absoluta*; involvitur in ea repugnantia absoluta impossibilitas; & formaliùs assereretur; Hoc est impossibile respectu potentiæ etiam absolutæ Dei. Vel hoc repugnat; nempè secundùm intrinseca prædicata. Et quia hi termini habent præfatam inclusionem, seu quasi subalternationem, difficile est, eos definiri, nisi partim unum per aliud, & quasi per circulum, quia non facilè reperietur genus supra utrumque, quod sit immediatum, seu proximum.

Impossibile est vel simpliciter vel relativè.

Impossibile de potentia Dei absoluta.

Ex his definitiones eruo. Repugnantia est *conceptus objectivus rei in se involvens prædicata contradictoria* [c] Impossibilitas est *conceptus objectivus rei ad quam producendam nullam potentia virtutem continet*. Hinc si impossibilitas sit ex natura rei, erit sermo de potentia naturali, & de ordinaria Dei; si verò sit impossibilitas absoluta, Sermo erit de qualibet potentia.

An in rerum Definitionibus circulum committere aliquando cogamur?

Si dicatur; Idem contingit in repugnantia, nam hæc potest esse ex natura rei, vel absoluta; Respondeo, si attendamus ad conceptus formalissimos, repugnantia involvit prædicata contradictoria absoluta, atque adeò nequit esse solùm ex natura rei; at quia in communi loquendi modo sumuntur in eodem sensu impossibilitas, & repugnantia, ideò asseritur, repugnantiam esse ex natura rei, aut absolutè. Vale. Dat. 11. April. 1674.

Aliter vulgò, & aliter termini accipiuntur Scholasticè.

ERuditio postulat, ut præter res, quæ principalem Controversiam concernunt, aliæ, siquæ succurrunt, illustrentur opportunis Scholiis.

CCCXCVIII De luce Syderum.

a] Stellas lucere coram Sole non posse; ipsasque Solaribus illuminari radiis, communis asseverat Opinio. Eam supponit impræsentiarùm Mendus; quoniam ut Amicum honorer, ad communem Astronomorum Opinionem prudentissimè adlusit.

Venus & Iupiter lucente Sole aliquando videntur.

Interim post ortum Solis Venerem per multas horas, Jovem per aliquas suspectamus interdum.

De luce Stellarum. An illam à Sole recipiant?

Et Adfixis Syderibus obest maxima intercapedo, ut lucem à Sole recipiant. Si collocanda sint immediatè supra Saturni circulos (quod non puto) à nobis plùs quàm Saturnus aberunt: & tunc quo illa Sol modo poterit tam vividâ luce illustrare, qui tam emortuâ & languidâ globum Saturni illuminat?

b] Cùm de Impossibilibus agunt Philosophi, bonas doctrinas, quas eruditè tradunt, confirmant importunis Exemplis. *Homo-leo* in suo conceptu naturas humanam, & leoninam conjungit. Hircinam & Cervinam *Hircocervus*. Et *Chimæra* Aquilinam, Leoninam, & Serpentinam. Et quis hucusque demonstravit hujusmodi Animantes impossibiles esse. In Christo Divinitas & Humanitas hypostaticè uniuntur: non ergo repugnat, & in Scholâ D. Thomæ præcipuè, ut à Chimæræ Supposito diversæ simul sustententur naturæ. Et, si agamus de Identificatione, omnes positivas formalitates, quæ ex naturâ rei, aut ratione ratiocinatâ distinguuntur, posse divinitùs distingui realiter & separari; &, quæ distinguuntur realiter, posse divinitùs identificari Doctorum tenet Novitiorum Opinio, contra quam nulla hucusque prodiit Demonstratio. Præterea, nihil hîc de *Monte sine valle* dico: quoniam in nostrâ Bicipiti Mathesi illum esse possibilem persuasi Geometricâ demonstratione. Denique dubitant Recentiores, An Deus Romanum *Ubi* possit collocare Parisiis? *Ergo* dubitabunt etiam, An præteritum Tempus possit nunc reproducere, & in Præsens convertere. Ergo, ut apta exempla proponantur, conjungi debent termini, qui immediatè aut saltem mediatè dicant contradictionem.

Nec semper Doctrinæ verissimæ illustrantur opportunis exemplis.

An Homo-leo, Hircocervus, & Chimæra, sint possibiles?

An ex natura rei distincta, separare: & realiter distincta identificare possit Deus?

An Mons sine valle sit possibilis?

An unus locus in alio, an unum Tempus possit in alio poni?

c] Scitè ergo P. Mendus respondit ad Quæstionem propositam: nulla enim inveniri potest Impossibilitas, unde nec immediatè, nec mediatè contradictio resultat.

Mendi Resolutio adprobatur

EPISTOLA III.

Eidem Reverendissimo Patri.

CCCIC.

Quanti P. Mendum æstimet & faciat Caramuel?

SEvera argumentandi Methodus postulat, ut circumloquia decircinem; quæ enim ab universis sciuntur, supponi potiùs debent, quàm copioso verborum apparatu explicari. Ergo quanta Ego Ingenium Tuum veneratione prosequor, frustrà commemorabo; sufficit enim Te elegisse in Magistrum, ut omnes resciant, ad Te unicum mea vota direxisse, quia non invenio in Orbe Literario majorem. Ergo superfluis intermissis præludiis ad rem venio.

Quid sit absolutè impossibile?

Laudo itaque & admitto Impossibilitatis distinctionem; scitè enim illam in Absolutam & Relativam dividis; & quia hæc (Relativa) impræsentiarùm mea non interest, ad alteram (Absolutam) mentis aciem convertam, ejusque à Te doctè traditam definitionem confidenter admittam. Erit ergo *impossibile, absolutè loquendo, quod à quocumque extrinseco termino, aut connotato præscindendo, repugnat ex suis prædicatis intrinsecis.*

Quid sit, quod repugnat simpliciter?

Recognosco illud verbum *repugnat*, & interrogo, *Quid sit Repugnans?* Et Tu ingeniosè, & solidè, sic me instruis. *Repugnans*, ais, *est conceptus objectivus rei involvens prædicata contradictoria*. Agis ergo de prædicatis intrinsecis; nam extrinseca non dicuntur involvi, nec Absolutam Repugnantiam constituunt. Et nos de Absoluta Repugnantia disserimus, ut illam cum Absoluta Impossibilitate componamus.

Qualis sit hodie Peripatus?

Et hinc Ego, his duabus alis expeditus, ex Peripatu [in (*a*) quo plurima Aristotelis Placita, & raras Conclusiones reperio; in quo, inquam, multi sunt Mercatores, pauci Milites, multi enim unam Propositionem, ut altera sibi concedatur, concedunt; pauci autem irruunt, fulminant, assensumque etiam ab invitis extorquent] Athesim evolabo.

Quæ sit Athesis?

Est autem *Athesis* (id etymon vociferatur: nam *a* est privativa particula, & θέσις, *positio*) Veritatis Schola, in qua nihil ponitur, nihil supponitur; sed exercendi ingenii gratia, de omni re controvertitur, & illa tantùm admittitur Assertio, quæ probatur. Aliæ posteà succurrent; hæc, *nulla res est*, si per Te licet, primo loco veniat examinanda.

De Propositione *Nihil est*.

Per se notam continet falsitatem: jam video: quoniam, si vera esset, nec existeret in rerum natura hæc charta, cui hos characteres inscribo; nec Ego, qui scribo. Vlteriùs autem Curiositas pergit, & interrogat, *An sit necessaria ejus falsitas?*

Syllogismus principalis proponitur.

Negat Theopompus; &, ut se bene negavisse persuadeat, ex duabus tuis Definitionibus unicam concinnat, & ait. [*Repugnans, est conceptus objectivus rei, involvens prædicata intrinseca contradictoria*. At hæc ipsa Propositio *Nulla res est*, non involvit prædicata intrinseca contradictoria. Ergo hæc ipsa Propositio objectiva non repugnat. Probatur Minor. Illa Propositio involvit prædicata intrinseca contradictoria, ex qua juxta bonæ Dialecticæ leges inferuntur duæ Prædicationes contradictoriæ. Sed ex hac, *Nulla res est*, nullæ possunt contradictoriæ Prædicationes inferri. Ergo hæc ipsa nullo modo repugnat.]

Verùm Vniversalis ab asserente debeat positivè probari?

Tota hujus discursus difficultas in ultimam Minorem exonerat; quæ, cùm universalis sit, non debet positivè [b] probari; Respondenti enim incumbit onus designandi contradictorias, quæ inferri dicuntur ex illa. Interim, ne ignavus censeatur, aut dicatur Theopompus, ad arenam animosè revertitur, & illam ipsam Minorem positivè demonstrandam adsumit: sic igitur ratiocinatur. [Conclusio

An semper Conclusio partem debiliorē sequatur?

sequitur debiliorem partem; & hanc ob rem, nec ex particulari universalis, nec ex negante asserens poterit in bona consequentia deduci. At hæc Propositio, *nulla res est*, est negativa. Ergo ex illa, etsi quæcumque alia affirmativa adjungatur, ut binarius Præmissarum resultet, nulla sequi poterit affirmativa. Sed sic est, quod Contradictio duas Prædicationes (asserentem, & negantem) includit; Ergo ex

Propo-

Propositione, ex qua nulla affirmativa inferri potest, nulla sequitur Contradictio. At ostenderamus, ex hac, *Nulla res est*, nullam posse asserentem inferri. Manet ergo nullam ex eadem Contradictionem suboriri.]

Nec patietur Theopompus, ut eum illa alteram incompossibilem componas; tunc enim, non in illa, sed in utriusque incompossibilitate Repugnantia consisteret; quoniam, si Ego dixerim, *Ex hac Propositione* Omnis homo est albus, *non sequitur contradictio*; malè Titius argumentaretur, si instaret. (Per te omnis homo est albus, Atqui aliquis homo non est albus. *Esse & non esse* important contradictionem, Ergo sequitur contradictio.) nam responderem illicò, nulla in mea Propositione intrinseca prædicata contradictoria includi; nullas ex ea contradictorias Assertiones inferri: sed contradictionem illam, quam Titius urget, sequi ex incompossibilitate, quam eum mea habet altera, quam adsumpserat Titius.

Quando quæritur, Vtrum aliqua res repugnet? seorsim, & secundum se illa, & sine addito debet considerari

Stat igitur hanc Propositionem, *Nulla res est*, nec esse impossibilem, nec repugnare. Vale, Dat. 12. April. 1674.

R.MI P. MENDI RESPONSIO.

CD.

Contradictoria, aliàs involvuntur expressè, & aliquando implicitè.

Repugnantia illativa.

An Deus mentiri possit?

INquiris à me, Illustrissime Præsul, quomodo sit Repugnans, & duo prædicata contradictoria intrinsecè involvat hæc Propositio, *Nulla res est*,

Vt Respondeam, suppono, Repugnantiam formalissimè sumptam involvere in suo conceptu immediatè *esse & non esse*, seu compositionem entis cum sui negatione, & hæc est repugnantia primaria, & Metaphysica. Præterea alia est repugnantia, seu impossibilitas, quæ formalissimè non involvit ea contradictoria, sed hæc implicitè ibi includuntur, & per consequentias evidentes inferuntur; sic *Deum mentiri*, includit contradictoria, quæ clarè per argumentationem colliguntur. Rursus dupliciter possunt involvi prædicata contradictoria, vel signatè, vel exercitè. Involvuntur signatè, quando expressis verbis, & apprehensionibus componitur ens cum sui negatione, veluti *rationale irrationale*; ad quod reducitur compositio entis, quod affert secum negationem alterius, & utrumque conjungitur, ut *hirco-cervus*. Exercitè verò involvuntur, quando id, quod enuntiat Propositio, negat ipsam existentiam propositionis.

In Signatam, & Exercitam Contradictio dividitur.

Hinc dupliciter possunt inspici prædicata contradictoria in hac propositione *Nulla res est*, Primò, quia prædicatum hujus propositionis, est negatio omnis entis, & ipsa propositio aliquod ens est; Ergo propositio *Nullum ens est, seu res*, componit exercitè negationem omnis entis cum aliquo ente, scilicet eum seipsa: quæ compositio non est grammaticalis entis cum non ente, sed realis & Philosophica. Secundò per argumentationem inferuntur ea prædicata contradictoria. *Nullum ens est; Ergo nec hæc propositio est*. Probo consequentiam. Per te nullum ens est, sed hæc propositio aliquod ens est: ergo hæc propositio non est. Igitur hæc propositio est, & non est; ubi devenimus ad genus generalissimum repugnantiæ *est, & non est*. Et quidem, *est*; siquidem enuntiatur; *non est*, ut probavi. (c)

Ex hac Propositione, *Nulla res est*, contradictoria sequi, ingeniose persuadet.

Ad argumentum, seu ad Minorem, in qua tota vis illius consistit, cùm incumbat respondenti onus designandi contradictorias, quæ inferuntur, jam eas designavi. Adprobationem minoris respondeo; me non inferre propositionem affirmantem ex negante; sed ex negante universali, & affirmante particulari, negantem determinatè. Et præterea ostendi in ipsa propositione negante involvi exercitè affirmantem contradictoriam. Quare concessa probatione extremæ Minoris, stat nostra solutio. Nec (ut ultimæ instantiæ faciam satis) alteram propositionem incompossibilem addo; sicut adderetur ibi; *Omnis homo est albus*, at *Aliquis homo non est albus*: cùm hæc secunda propositio non involvatur ullo modo, nec exercitè, nec per discursum in prima. Cæterùm Ego ex visceribus propositionis *Nulla res est*, eruì contradictoriam, tum exercitè, tum per argumentationem dialecticam. Vale.

Vtri (Argumentatori, an Respondenti) incumbat obligatio, Contradictorias designandi?

Suam Responsionem P. Mendus novo ratiocinio confirmat.

CDI.

De Conclusione & Placito. An, & quo modo differant inter se?

VT liquidiùs & meliùs intelligantur præcedentia, aliquas etiamnum Notas, aut Animadversiones subjungamus.

a] Et primò exponi petit Logicus, *Quid* Placiti *nomine intelligendum sit: & quo illud modo à Conclusione distinguatur?*

Illa profectò Assertio sortitur *Conclusionis* vocabulum, quæ in Argumentatione legitimâ ex veris Præmissis infertur. At, quia sæpe contingit, aliquam tueri Philosophum Propositionem, non, quia illam potest firmâ aliquâ

quâ confirmate ratione, sed, quia nemo potest persuadere Contrariam, usus Scholæ obtinuit, ut *Placitum* illa dicatur. Assertio autem, quæ nullo probabili ratiocinio fulcitur; quam quis propugnat temerè,

An omnia Placita sint Philosophica?

Non, quia sic licuit, sed quia sic placuit, ut ut *Placitũ* sit, non est *Philosophicũ Placitum*. Quoniam nomen Substantivum ad rationabilem Propositionem, quæ saltem negativè probetur, adjectum epitheton restringit.

An, & quo Universales Propositiones modo in Disputatione persuadeantur?

b] Etiam hic pro Dialecticis notari debet, Universales Positiones (Asserentes, aut Negantes ex sint) non debere ab Argumentatore positivè probari, sed ad Respondentem remitti. Quoniam si contra Tirium argumentando, dixeris, *Omnis Ignis est calidus*, & tibi Titius istud Assertum neget: non debes dicere, *Probo*: quia infiniti sint ignes, & de omnibus moveri dubium possit, erit infinita probatio. Titio ergo debes dicere. *Adsigna Ignem, qui non est calidus*. Et tunc ille talem ignem designare debebit, vel aliàs manebit illæsa illa Universalis Propositio, *Omnis ignis est calidus*.

Respondens tenetur adsignare illud Particulare de quo non verificatur Universalis Propositionis Prædicatum.

c] Illa quæ de istâ Propositione, *Nulla res est*, dicebantur, possunt de hac *Nulla Propositio est*, dici quæ nullo prorsus modo poterit esse vera; Quoniam bene fluit hic Discursus.

Hæc Propositio, *Nulla Propositio est*, esse vera non potest.

Hac Oratio, Nulla Propositio est, *est Propositio*.

Atqui hæc Oratio est.

Ergo aliqua Propositio est.

Ergo illa Nulla Propositio est, *est falsa Propositio*.

Et simili modo de alterâ poterimus ratiocinari; puta dicendo.

An hæc Propositio, *Nulla res est*, possit esse vera?

Hac Propositio, Nulla res est, *est aliqua res*. *Est enim aliquid*.

Atqui hæc Propositio est.

Ergo aliqua res est.

Illa ergo Propositio, Nulla res est, *erat falsa*.

An in omnibus istis Propositionibus verbũ *Est* eodem modo sumatur?

At istæ Contradictiones ut ut admitti à Grammaticis possint, debent negari à Dialectico seu Metaphysico, quia quando dicitur *Nulla res est*, & *Nulla Propositio est*: illud *est* esse existentiale (hoc est, **Sere**) significat Quando autem additur, *Hac Propositio est*, & *Hac Oratio est*, &c. Agitur de alio esse. Quoniam ex suppositione, quòd alteræ Propositiones sint veræ, à P. Mendo non probatur per locum intrinsecum futuram esse aliquam Mentem, quæ illas cognoscat, & de illis alias formet Propositiones.

Verbum *Esse* In affirmativis est **sare**, in negativis autem **sere**.

EPISTOLA IV.

Eidem Reverendissimo Patri.

CDII. P. Mendi Responsio ad σωώσφιν reducitur.

Colatissimè (Vir Optime) ratiocinatis. Et Ego Tecum doctrinam de contradictione inclusa, & illata; & de signata, & exercita libentissimè admitto: doctrinam, inquam, non exempla; quoniam in Hircocervo, ut statim ostendam, nullam repugnantiam reperio. Attentè Responsionem Tuam relego: & ipsa, ut video, ad hæc poterit verba restringi. [*Si hac Propositio*, nulla res est, *vera esset, etiam aliqua Propositio vera esset; Ergo aliqua Propositio esset; non enim esset vera, quin esset. Atqui omnis Propositio est res. Ergo aliqua res esset. Darentur igitur duo contradictoria; videlicet*, Nulla res est, *&* Aliqua res est, *&c.*]

At pace tua, mi Mende, totus iste discursus, etsi ingeniosissimè fluat, non videtur sufficere. Nam

Ex rei esse aut non esse, non sequitur fore Propositioné quę asserat aut neget illam té esse.

PRIMÒ, si nulla res esset, non esset, eut aliqua Propositio esset. Et hoc ostendo. Non est bona consequentia, *Datur objectum, Ergo datur Propositio formalis*. Quoniam, si nullus Triangulus de facto esset, non esset necessarium dari de facto hanc Propositionem formalem, *Nullus Triangulus est*: nam, si nulla esset Persona intellectualis, quæ illam formalem Propositionem posset elicere, adhuc nullus esset Triangulus. Ergo, si nulla res esset; non censeretur necessarium, esse in rebus hanc formalem Propositionem, *Nulla res est*.

Quid sit Propositio Objectiva?

SECUNDÒ, Quia non valet recursus ad Propositionem objectivam: hæc enim, aut nihil est, aut est idolum à formali formatum. Unde, si nulla esset Propositio formalis, nulla esset objectiva.

De Propositione secundũ se, & de Possibili.

TERTIÒ, Quia Propositio, quæ *objectiva* vocatur, aut est Propositio secundum se, aut Propositio possibilis. De possibili sum acturus statim: agamus nunc de Propositione secundum se. Assero illam Propositionem objectivam secundum se consideratam, nihil omninò esse: quoniam si aliquid esset, esset falsa, non vera. Ergo ex suppositione quòd vera sit, sequitur quòd nihil sit; &, si nihil est, non est

res:

res: &, si non est res, non inferet duas contradictorias simul veras. Ergo, tu ut duas inferas contradictorias, jubes illi, ut simul sit falsa, & sit vera. Et quæstio supponebat, ut puto illam esse veram tantummodò.

QUARTÒ, Quia, si *objectivè* nomine Propositio possibilis intelligatur, de ipsa debebimus, sicut de aliis rebus possibilibus philosophari. Ergo discurram sic; vel res possibiles habent esse diminutum, quale opinatur Scotus; vel nihil omninò dicunt præter denominationem extrinsecam, sumptam à potentia factrice, ut opinantur nonnulli; vel denique nihil aliud sunt, quàm ipsamet operatrix potentia, ut cum Augustino multi hodie Philosophi, & Theologi affirmant.

De rebus possibilibus. An diminutum esse habeant?

At non valet Scoti inhætere vestigiis, ejus enim de ente diminuto doctrina reprobatur in Schola [*] communiter: & ut ut ipsa videretur probabilis, nil evinceret, quæritur enim necessitas, & hanc doctrina merè probabilis non subministrat. Præterea, illud ens diminutum in Scoti sententia, causa cognitionis non est, sed à cognitione, quam supponit, procedit. At ostendimus non esse necessarium, ut detur hæc Propositio formalis, *Nulla res est*, ergo non erit in casu necessarium, quòd detur hæc objectiva; *Nulla res est*.

*] *Nemo obloqueretur, si Scotista dicerent, illud esse diminutum quod habent creaturæ possibiles non* ſere *sed* ſare *(hoc est, non habere esse existentiale, sed quidditativum tantummodò.)*

Alia præterea sententia non extorquet assensum: quoniam ipsa est incerta; & in mea opinione non solùm est incerta, sed est falsa. Quia omnis denominatio extrinseca supponit subjectum quod denominet. At in nostro casu nullum datur subjectum, quod denominetur. Ergo talem dari denominationem extrinsecam falsum est. Nec juvat ad entia rationis recurrere, quæ ab intellectu prodeunt, & nihil in rebus supponunt. Primò, quia falsa sunt omnia, quæ de Entibus rationis dicuntur; à Peripateticorum enim adlucinatione & æquivocatione aboriuntur; quoniam, si bene perpendantur, Entia sunt linguæ, quæ rationis vocantur; ut in nostra Logica manifestè persuasi. Et *persuasi* dico; nam post me illa jam multi Philosophi subtilissimi negant. Secundò, quia illi ipsi, qui entia rationis fingunt, testantur humanam mentem non posse rem simplicem impossibilem concipere, sed ens rationis consistere in rerum possibilium impossibili compositione. Tertiò, quia exempla, quæ adducunt, ut entia rationis dilucident, sunt possibilia; quoniam in monte aureo, monte sine valle, Hircocervo, & similibus nullam Ego repugnantiam reperio. Et quidem montem aureum, ut ut de facto nusquam sit, esse posse non negabit, qui scit rerum omnium Creatorem Omnipotentem esse. Montem sine valle esse posse; mea Mathesis ostendit, quoniam *à pag.*486. Montium elationem metitur & *art.*3.*pag.*488. *b. num.*544. Laminæ XIII. primam figuram explicat; & contra P.Philippum de Sanctissima Trinitate *in Philosoph.part.* 1. (seu *Logic.*) *qu.*2.*art.*2.*argum.*2.*ad* 2. & *art.*5.*probat.*2. & alios, Montem sine valle possibilem esse demonstrat. Et tandem Hircocervum possibilem esse, sic probo. Plus distat Deus ab Homine, quàm Cervus ab Hirco: at non repugnat quòd unum suppositum, Deus & Homo sit simul, ut in Christo videmus, qui verè Θεάνδρος, *Deus-Homo* est: unde apud Dionysium Θεανδρικὴ ἐνέργεια, sæpe occurrit. Ergo, si per unionem Hypostaticam unitæ sunt Divina & Humana naturæ, à fortiori Hircina & Cervina uniri poterunt: vel saltem nemo demonstrabit contrarium. Quòd, si non de unione Hypostatica, sed de idemtificatione, se loqui asserant, Hircocervus adhuc erit possibilis: quod sic persuadeo. Sunt possibiles Hircus & Cervus, quod nemo negat. Sed & est possibilis Hirci & Cervi idemtificatio, & hoc probatur. Quia asserit, & suadet Arriaga *in* 1. *part. pag.* 82. *b.* posse Deum unam creaturam condere; quæ duarum realiter distinctarum perfectionem contineat. Et hoc de facto in Homine præstitisse Deum S. Gregorius asserit; quoniam, ut ipse existimat, intellectualitatem Angelorum, & sensibilitatem animantium, nec non plantarum vitam &c. in rationali Hominis anima Deus idemtificavit, Hæc est Gregorii opinio. Ipse enim *Homil.*29.*in Evangelia*, illa Marci 16. verba, *Prædicate Evangelium omni creaturæ*; edisserens, ait. *Habet* (homo) *commune esse cum lapidibus, vivere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum Angelis*. Et si dixerit aliquis nil probari à Gregorio, dicam Ego, nullam me unquam demonstrationem vidisse, quæ contrarium evinceret: addamque Ecclesiam hanc ipsam Sancti Patris doctrinam, ut bonam approbare, & proponere: nam in Adscensione Domini præcipit, ut hæc Gregorii Homilia in tertio nocturno legatur.

Neminem convincere potest doctrina, quæ sit merè probabilis.

An dentur entia rationis?

CDIII.
An quis concipere possit rem simplicem impossibilem?

Non sunt entia rationis, quæ putantur.

Mons aureus.

Mons sine valle.

Hirco cervus.

Homo Deus &c.

Res possibiles sunt.

An duas res realiter distinctas possit Deus idemtificare: & realiter idemtificatas dividere.

An dentur differentiæ communes?

D. Augustini de rerum possibilitate sententia omnem contradictionem elidit: quia, si nulla res esset, nec ulla actualis, nec possibilis esset. Ergo, si agatur de re intelligibili, nulla esset mens intelligens, vel intellectiva: &, si de creabili nulla potentia creans, aut creativa. Nulla igitur Propositio esset. [*]

*] *Sanè benè hic probatur* rē nullam esse, *at non probatur* nullam simul esse & nō esse.

An, si Ens non esset, nec Verũ esset?

QUINTÒ, Non entis nullæ sunt proprietates: Ergo, si nulla res esset, esset merum non-ens. Ergo, nec esset verum, nec falsum; bonum nec malum, unum nec plura. Ergo de illo nullæ possent prædicationes formari: non enim essent, qui eas formarent, nec de quo formarentur. Ergo nulla esset propositio. Ergo non esset verum dicere, *Aliqua res est*.

An sicut Propositiones Æternæ Veritatis dicuntur, sic eædem sint Immensa Veritatis dicendæ?

SEXTÒ, si nullus in Mundo esset Triangulus, hæc Propositio, *Triangulus est figura habens tres angulos*, esset æternæ veritatis. Et quid important hæc verba? An talis Propositio, quia æternæ Veritatis esse dicitur, existere in rerum natura dicetur? Minimè? Quid ergo? Respondeo, non significare aut importare hæc verba exstituram absolutè aliquam propositionem: sed nullum esse, aut concipi temporis momentum posse, in quo, si illa diceretur, esset falsa. [Vnde eodem jure, quo *Æternæ Veritatis* dicuntur, possent *Immensæ Veritatis* vocari; sunt enim tales hujusmodi Propositiones, ut nullus realis, aut possibilis locus possit esse vel concipi, in quo, si dicerentur, essent falsæ.] Ergò, si nulla res (actualis, aut possibilis) esset, hæc Propositio, *Nulla res est* esset Æternæ (aut etiam immensæ) veritatis:

De Veritate hypothetica.

adeòque nullam actualem, aut possibilem existentiam haberet; sed ut plurimùm posset dici habere existentiam hypotheticam (hoc est, non ad Indicativum, sed ad Subjunctivum Modum pertinentem) vi cujus si de facto in aliquo aut tempore aut loco esset, falsa non esset, aut etiam, si sic velimus loqui, vera esset. Ergo sicut hæ

An Absolutæ contradicere possit Conditionata?

Propositiones, *Nulla lucerna lucet*, & *Hæc lucerna, si arderet, luceret*, non sunt contradictoriæ: sic nec hæ *Nulla res est*, & *Hæc Propositio, si existeret, esset res*, non erunt contradictoriæ.

An in Contradictoriis debeat esse idem tempus?

SEPTIMÒ, Contradictoriæ debent esse de eodem tempore; unde hæ *Petrus curret*, & *Petrus non cucurrit*; nullo modo opponuntur. At si nulla res esset, nec tempus esset. Ergo, si nulla res esset, non possent dari duæ contradictoriæ.

An idē locus?

OCTAVÒ, Contradictoriæ debent esse de eodem loco; unde, si corpus A poneretur in duobus locis, sine ulla posset contradictione in altero moveri, & in altero quiescere [Et hoc de facto in Domino nostro Iesu-Christo observatur: multæ enim Propositiones, quæ de ipso in Cœlo existente dicuntur, de eodem in Eucharistiæ Sacramento existente sine contradictionis suspicione negantur] At, si nulla

De Sacramento Venerabili.

res esset, nullus esset locus, nullum ubi, nullum spatium verum. Ergo in eo casu nullæ essent possibiles contradictiones.

Verum Propositio sit res?

NONÒ, Illa Propositio *Nulla res est*, in casu quo esset vera, non esset res, Ergo, etsi essent, non esset verum dicere, *Aliqua res est*. Nulla ergo daretur contradictio.

Tuum erit Eruditissime, & Doctissime Vir, has tenebras, quibus meus Intellectus offunditur, Ingenii Tui radiis lucidissimis illuminare. Vale. Dat. 17. April. 1674.

REVERENDISS. P. MENDI RESPONSIO.

CDIV.

**] Non agitur de secunda intentione: sed quæritur, Verũ ex nihil esse, possitne propositio, vel non, contradictoria inferri possint?*

SVpponebas (Illustrissime Præsul) in Antecedentibus sub die 11. Aprilis esse propositionem *Nulla res est*, ut videre est paragrapho, qui incipit, *Negas*; ubi probare contendisti, eam propositionem formalem non involvere prædicata contradictoria, atque adeò nec repugnare eam propositionem objectivam; juxta hanc Suppositionem dedi responsum. [*]

Nunc verò contendis, nullam, casu quo res nulla esset, dari propositionem formalem, & præterea objectivam vel nihil esse, vel esse idolum à formali formatum. Id si dicatur, nullam cerno oriri quæstionem, nam ut bene in discursu annotas, nullius entis nullæ sunt qualitates.

a] de Contradictoria unde manifestè inferantur, ut statim videbimus.

Itaque vel loqueris de objecto hujus Propositionis *Nulla res est*: & ex eo, evidens est, nulla (a) posse inferri contradictoria; præscindendo enim ab ipsa Propositione formali, aut si ipsa a se præscindat, objectum potest esse verum, aut falsum, loquendo de entibus creatis; cùm non repugnet Deum nihil extra se produxisse, & præterea sit evidens, produxisse. Vel loqueris de ipsa Propositione, ut habet se

An hæc Nulla res est, sit propositio falsificans?

ipsam etiam pro objecto implicitè, & sic est evidens, quòd exercitè implicet contradictoria, quia asserit, nullam rem esse, & extendit illud universale, *Nullam rem*, etiam ad se ipsam, quæ est aliqua res. Iuxta hanc significationem in superiori meũ sensum explanavi. Et pro mei captus tenuitate, non video, nisi in uno ex his sensibus

sibus quæstio ventiletur, in quo alio possit inquiri, an inferantur nec ne duo contradictoria; nam ad hæc inferenda debet supponi impossibile, seu Chimæra per intellectum effoimata, ex qua repugnantia prædicata coalescant; si enim illud objectum, seu fundamentum non detur, manet nihilum, & ex nihilo nihil inf rtur, nec super eo potest esse disputatio.

b] Deus & Creatura in Christo hypostaticè uniuntur. Ergo P. Mendus loquitur de unione per idemtificationem.

essentias positivas, & de facto habent has negationes, videlicet, Hircus habet, non esse Cervum. Quando ergo dicimus posse Deum Hircocervum producere; non dicimus posse Deū illas duas naturas, quæ nunc realiter distinguuntur, manentibus distinctionibus posse idemtificare; sed dicimus posse, Deum auferre distinctionem, quæ illas dispescit, & illius loco substituere idemtificationem.

Et hunc esse verum sensum, in quo loqui debemus, demonstratur clarissimè. Quia aliàs nulla distantia corporea, ne quidem de potentia Dei absoluta conjungi possent, quoniam manente distantia conjungi illa & uniri repugnat.

Renuis *Chimæram, Hircocervum*; sed in hoc non immoror; hoc enim exemplum sumitur materialiter; si illud opretur, ecce *Deus Creatura*, [b] cujus extrema seorsim sunt possibilia, idemticè impossibilia, & quodlibet affert secum negationem idemtitatis cum alio.

c] Aut fallor aut tollis Quæstionem P. Mendus; quando enim in prima Arithmetica Regula duos numeros: v.gr. 4. & 6. adgregare jubemur, & dicimus illos simul esse 10. illorum materias & non negationes, quas formaliter dicunt, in numero 10. includimus: nā si de his negationibus agatur stat illud assertum, Sex non sunt bis tria, sed semel sex, quod apud Aristotelem 5. Metaph. cap. 14. tex. 19 legitur. Ergo similiter de Hirco, & Cervo est dicendū. Habent suas

Sed obiter quamvis ad præcipuam thesim non pertineat, nihil ex D. Gregorio contra eam Chimæram *Hircocervus* videtur probari, solùm enim intendit, prædicata communia, quæ sunt in diversis generibus posse in una specie, seu individuo idemtificari; sic prædicatum corporis, quod omnibus corporibus convenit substantiæ, quæ omnibus substantiis, viventis, quod etiam arboribus, animalibus, quod etiam hominibus, idemtificantur in Leone; Id enim speciebus infimis insitum est. Et quidem non ait D. Gregorius, naturam Angelicam, Arboream, & Lapideam in homine idemtificari. Quare non enervatur, quòd natura cervina, & hircina repugnent idemtificata. Crediderim etiam, meum consobrinum ex duobus fratribus Patrem Arriagam non intendisse, Deum posse idemtificare duas naturas, sed unam creare, quæ perfectiones duarum contineat, id est, quæ amplectatur quidquid perfectionis habet cervus, & quidquid hircus; sed hoc ipso non esset natura hirci, & natura cervi; quia quælibet ex his habet suam perfectionem limitatam, & suam differentiam specificam, exclusivam alterius; nec enim Logicus aliam viam invenit distinguendi species, nisi per eam differentiam, & perfectionem negantem alterius speciei perfectionem. Da enim, Deum creare substantiam, quæ contineat totam perfectionem hominis, & totam Leonis, excludendo à natura Leonis omne id, quod dicit limitationem & imperfectionem; an propterea idemtificarentur naturæ Leonis & hominis? Neutiquam sanè, quia natura Leonis affert secum limitationem, quòd sit expers rationis, seu irrationalis, quod cum rationali nequit idemtificari [c]. Sed hæc perfunctoriè sint dicta, cùm ad rem de qua est controversia, non spectent. Vale.

CDV.

Caret vocibus P. Mendus ut suam mentem exponat, & quamdiu utatur antiquis, aliter se expli care non potest.

EO denique pervenit Disputatio, ut tandem P. Mendus doctissimè, & ingeniosissimè scripserit. *Itaque vel loqueris de objecto hujus Propositionis,* Nulla res est; *& ex eo evidens est, nulla posse inferri Contradictoria.* Noto illud *evidens*: & si stemus communi terminorum significationi, consentio. In casu enim, sicut nulla res esset, (**seret**, *existeret*) sic nullus Intellectus esset (**seret**, *existeret*) qui Contradictorias Positiones inferret: nullæ essent (**serent**, *existerent*) Propositiones Objectivæ quæ inferri possent. At, quia præter **sere** (*esse existentiale*) datur **sare** (*esse quidditativum*. Ergo, ut rem medullitùs intelligas (Λεπτώτατε, *Subtilissime Lector*) tribus Dictis sequentibus totam Controversiam expedio. Et ideò

Tres proponuntur Conclusiones.

Dico Primò. *De objecto hujus Propositionis,* Nulla res est, *in totâ hac agitur Disputatione.*

Dico Secundò. *Ex illo (nempe, objecto) si per impossibile daretur, sequeretur,* Deum esse.

Dico. Tertiò. *Evidens est ex eodem (objecto) si per impossibile daretur, duo Contradictoria, simul vera, necessariò deduci.*

De Primo.

Propositio formalis, quando datur (**set**) existit.

CErtum est, his verbis *Nulla res est*, non significari aliquam Propositionem formalem, quia si hæc esset, ipsa **seret**, existeret. Et, quia sunt res aliquæ, Propositiones, si aliqua Propositio existeret, etiam aliqua res existeret: ac propterea, *Nulla*, & *Aliqua* simul existeret. Sed certum similiter est, illis iisdem verbis non significari Propositionē aliquam actu objectivam. Quæ enim actu est objectiva, actu formalem terminat. Unde relinquitur esse actu Objectivam non posse, quin etiam actu sit Propositio Formalis. Ergo dicendum est, illis verbis significari, *nullam rem prorsus esse*, ab omni secundâ intentione præscindendo.

Ostenditur Contradictio. Non potest dari Propositio objectiva, quin etiam detur Propositio formalis.

De Secundo.

CDVI.

An ex hac Propositione, *Nulla res est*, inferri debeat. *Ergo Deus non est.*

ARgumentum in Epistolâ I. propositum decurrebat sic. *Si per impossibile nulla res esset, nec Deus esset:* & sic benè decurrere, exemplis clarissimis suaderi poterit. Syllogismos subsequentes considera,

Nullus Homo est lapis.
Petrus est Homo.
Ergo Petrus non est lapis.
Nullus Equus existit. *Finge esse veram.*
Bucephalus est Equus.
Ergo Bucephalus non existit.
Nulla Res existit. Et hanc fingit Dissertatio esse veram.
Deus est aliqua Res.
Ergo Deus non existit.

An potiùs inferri: necessariò deberet; *Ergo Deus est.*

Sunt omnes syllogismi in FERIO, nullusque Dialecticus, qui Majorem concederet, præsumeret Consequentiam negare. Interim Nos, quidquid de prioribus sit, contra ultimum hanc nunc Consequentiam demonstrādam propono, videlicet, *Si per impossibile nulla res esset (hoc est, existeret) Deus necessariò esset*

(hec eſt, exiſteret.) Ergo attende.

De Correlativorum connexione.

Hæc Propoſitio, *Correlativa ſunt neceſſariò connexa*, eſt certiſſima. Et fons unde plurimæ, & graviſſimæ Conſequentiæ inferantur.

Factibile infert Factivum,

Corollarium I. *Ergo repugnat ut aliquid factibile ſit, & tamen non detur in rebus Potentia aliqua Activa, quæ illud facere poſſit.*

& Cognoſcibile infert Cognitivum.

Corollarium II. *Ergo repugnat, ut aliquid cognoſcibile ſit, & tamen non detur in rebus Potentia aliqua cognitiva, quæ illud poſſit cognoſcere.*

P. Merſennus laudatus.

Et hæc Corollaria pro fundamento adſumens, P. Marinus Merſennus, in oculatiſſimis Commentariis, quibus illuſtrat, & dilucidat pleraſque omnes Mathematicas Scientias, ut earum tandem radiis illuſtret, & dilucidet Geneſim. Concionat contra Atheos certiſſimas, & ſecuriſſimas Demonſtrationes. Vnam ex ipſis, quæ videtur clariſſima, ad σωώοψιν reducam.

Circulus eſt major Quadrato inſcripto. Ergo, quia iſta duo Quadrata duplam inter ſe proportionem obſervant, ſi minor habeat in areâ 10. modulos: major habebit neceſſariò 20. Ergo inter 10. & 20. eſt aliqua quantitas determinata, quæ exæquet Circulum. Tunc ſic. Minus, ſeu inſcriptum

De Quadratura Circuli.

Quadratum ſucceſſivè creſcat, quouſque ſuperſcriptum exæquet, tranſibit per omnia media. Ergo in aliquo determinato puncto erit æquale Circulo. Progrediatur Diſcurſus. Illud Punctum, in quo Quadratum eſt æquale Circulo, exiſtit in rerum naturâ, eſt ergo cognoſcibile, immò & de facto cognoſcitur.

An tantùm à Deo cognoſcatur?

Sed non cognoſcitur ab Hominibus: licèt enim plurimi Circulo quadrando adlaboraverint, nemo præſtitit. Ergo præter Humanam datur ſublimior Mens, quæ Quadrati, & Circuli exactam proportionem cognoſcit. Et iſte eſt Deus.

CDVII.

Quo Merſennus modo contra Atheos per totum ſuum librum ſuas Demonſtrationes contexat?

Sic ad Merſenni mentem ratiocinari placuit: nunc uberioris doctrinæ gratiâ ejus verba ſubjicio. Ipſe enim *in cap. 1. verſ. 1. column. 73.* ſic ſcribit. [Jam verò Geometricis iſtis tum ad noſtrum, tum ad Lectorum oblectamentum præmiſſis, ad Atheos revertor, quos interrogo, nùm aliquid eſſe debeat ex naturâ ſuâ ſcibile, quod tamen nunquam ſciri debeat: ad quid obſecro aliquid ex naturâ ſuâ ſcibile eſt, niſi fuerit aliquis, qui cognoſcat illud cùm ſcientia, atque ſcibile ſe invicem ponant atque deſtruant. Eſt ergo aliquis, qui probè novit, quantam circulus quilibet ad quadratum diametri proportionem habeat, &

An proportio inter Circulū & Quadratum Diametri, ſit proximè, ut 11. ad 14?

quantum aberrent, qui eamdem eſſe proximè quàm 11. ad 14. arbitrantur? Qui cognoſcat, quâ ratione circumferentia vera ex datâ diametro, non autem vera major, vel minor reperiri debeat: qui ſciat ex datâ circuli circumferentiâ veram diametrum eruere; ſicut & ex diametro aream, circumferentiam, ſuperficiem, & ſoliditatem? Qui ſine Dinoſtrati, Nicomediſque tetragonizouſâ, ſeu quadratrice, de quâ Pappus *4. collect. mathem.* circuli tetragoniſmum perfectè deſcribere noverit. Jam verò quiſnam ille eſt? prodeat, enim verò laudabimus eum, atque dicemus feciſſe mirabilia in vitâ ſuâ. Et quidem ille reverâ, & actu exiſtere debet, alioqui ſi tantum eſſe poſſit, & nondum ſit, quis illi tribuet actualem exiſtentiam? non homines, qui eam ſe ignorare fatentur, igitur jam actu debet

Verùm ex Cognoſcibilitate, nō ſolùm Principium Cognitivum, ſed & actu Cognoſcens inferatur?

exiſtere, eritque ipſe Deus, à quo cognitio noſtra ſumit originem, adeò ut non plura ſciamus, quàm ipſe nos ſcire velit.]

Hinc ergo hanc diſcurrendi, & dialecticandi Methodum ab eruditiſſimo Merſenno, docti, quid eſſet, *ſi nulla res eſſet*, emunctis mentis oculis conſideremus: eſſet profectò in Caſu hæc Veritas *Nulla res eſt*. Ergo eſſet cognoſcibilis. Ergo ab aliquo Cognitivo. Repugnat enim, ut ſub initium dicebamus dari cognoſcibile, quin Cognitivum detur. Ergo eſſet neceſſarium, quòd daretur in Caſu aliquod Cognitivum, quod illam Propoſitionem *Nulla res eſt*, exactè, & perfectè cognoſceret. *Ergo eſſet neceſſarium, quòd in Caſu ſuppoſito daretur Deus.*

Verùm hac via benè probetur Dari Deum?

Dices hoc Argumento, probari quidem alicujus Cognitivi exiſtentiam, non autem evinci illud eſſe Deum, ſufficeret enim ſi futurum hominem, vel Angelum fore dicatur.

An ille Intellectus, qui in caſu deberet dari, eſſet Divinus?

Reſpondeo ex hac tuâ Reſponſione, ſeu vera, ſeu falſa ſit, *eſſe Deum* demonſtrari.

Quoniam Primò, ſi ex illius Veritatis cognoſcibilitate, infertur, aut Hominem, aut Angelum, qui illam poſſit cognoſcere, in rebus eſſe; infertur per ulteriorem Conſequentiam Deum eſſe. Quia, cùm nec Homo, nec Angelus à ſe ſint, eſſe ab alio debent, & ingreditur Phyſica illa [a] Demonſtratio, *Omne, quod fit, ab alio fit. Ergo, aut debemus proceſſum infinitum admittere, aut venire ad Unum, qui cætera omnia fecerit, & tamen à nullo factus ſit. At repugnat infinitus proceſſus. Ergo hoc ultimum dicendum eſt. Debemus ergo venire ad Unum, qui à nullo ſit factum, & tamen omnia fecerit. Et hoc Ens eſt illud, quod adoramus, & appellamus* Deum.

a] *Ariſtotelis prætenſa Demonſtratio fundatur illo Principio*, quod movetur ab alio movetur: *quod quia eſſe falſū credimus, loco illius alterum ſuoſtituimus videlicet*, Quod fit, ab alio fit.

Manet ergo ex hac Propoſitione *Nulla res datur*, inferri hanc, *Ergo datur Deus*, quod fuerat demonſtrandum.

CDVIII.

Verùm Intellectus, qui à rerum ſcibilitate infertur, debeat eſſe Divinus?

Dicebas ex hac Propoſitione, *Datur ſcibile*, benè ſequi *Ergo datur Cognitivum*, non autem ſequi hoc Cognitivum fore Divinum, ſed ſufficere, quòd Humanum, aut Angelicum ſit. Condonavi tibi tuum Placitum, ſeu Opinationum; & illi inſiſtendo Demonſtrationem præcedentem conſtruxi. Progredior modò ulteriùs, & perſuadeo, ex illâ cognoſcibilitate, Cognitivum Principium non Humanum, nec Angelicum, ſed Divinum immediatè deduci, ac propterea, ſtare noſtram Reſolutionem: videlicet, *Si per impoſſibile nulla res eſſet, Deus neceſſariè eſſet*. Ergo illud *immediatè* demonſtremus, ſic inquam.

Ex objecto neceſſariò cognoſcibili infertur Intellectus neceſſariò cognoſcens. Ergo Divinus.

In Caſu, quo nulla res eſſet, eſſet hæc Veritas, *Nulla res eſt*. Ergo hæc Veritas cognoſcibilis eſſet. At non eſſet contingenter cognoſcibilis. Tunc ſic. Rei, quæ neceſſariò eſt cognoſcibilis debet correſpondere Principium, quod ſit neceſſariò cognitivum. Sed neque Homo, neque Angelus, ſed Deus ſolus, eſt neceſſariò cognitivus, ergo rei neceſſariò cognoſcibili, non correſpondet Humanum, aut Angelicum, ſed Divinum cognitivum Principium.

Concluſio.

Manet ergo, ex hac Propoſitione, *Nulla res eſt*, quin per Homines, aut Angelos, ad eorum Creatorem diſcurramus, immediatè inferri hanc; *Ergo datur Deus*. Quod iterum fuit demonſtrandum.

De Tertio.

CDIX. Demonstratur, quomodo ex illa Propositione, *nulla res est*, sequuntur duæ Contradictoriæ.

Nullam rem esse, repugnare pronuncio. Evidens est enim ex hoc, quod est, *Nullam rem esse* duas Contradictorias simul veras necessariò deduci. Et istud Pronunciatum meum multis suadere modis possem; nempe, vel recurrendo ad præmissa argumenta, vel nova inveniendo, & formando.

Primò igitur ex demonstratis paragrapho præcedenti, sic inquam. [Si hæc Propositio, *Nulla res est*, est vera, etiam erit vera hæc *Deus est*. Sed istæ duæ Propositiones (videlicet, *Nulla res est*, & *Deus est*.) sunt Contradictoriæ, Ergo, si prima Propositio esse vera dicatur, dabuntur duæ Contradictoriæ simul veræ.]

Esse impossibile rem nullam esse.

Secundò, novum argumentum conformando, sic arguo. [Si nulla res esset, daretur hæc Veritas, *Nulla res est*. At Veritas est aliqua res. Ergo, si nulla res daretur, daretur, & aliqua res. Ergo darentur duæ Contradictoriæ simul veræ. Pergamus. Illud, ex quo duæ Contradictoriæ simul veræ, necessariò inferuntur, impossibile est. At, si nulla res daretur, sequerentur duæ Contradictoriæ simul veræ. Ergo nullam rem dari impossibile est. Quod erat demonstrandum.]

Si nulla res esset, hæc Veritas, *Nulla res est* esset Deus.

Præterea, *si nihil esset*, aliud adhuc majus absurdum sequeretur. Quoniam ut vidisti, si nulla res esset, esset profectò illa Veritas, *Nulla res est*. Et modò interrogo. An illa Veritas, siquidem est aliquid, sit à se, vel ab alio? (*Sit-ne* sumpta, *an non* sampta?) Sitne producta, an improducta? Sanè illam fore productam, seu fore ab alio dici nequit, quia si nulla res est, non erit Causa, quæ illam possit producere. Ergo esset improducta, & à se. Ergo esset Deus. Ergo, siquidem hæc Consequentia est absurdissima, & tamen benè infertur, dicendum erit esse absurdissimam, falsissimam, (& ut ita loquar impossibilissimam) illam Propositionem, ex quâ ipsa infertur, videlicet illa Propositio, *Nulla res est*.

Falsa sunt ex quibus falsa necessariò inferuntur.

Respondetur Rationibus, quæ à nobis Tertiâ Epistolâ proponebantur.

CDX. Quàm sit necessaria Dialectus Metaphysica?

Eo tendunt omnes illæ, ut persuadeant, ipsas stando Idiomati communi Latino, congruâ responsione carere; & clarissimam indepturas esse, si ad Dialectum Metaphysicam responsurus recurrat.

Quidnam *esset* in illa propositione significet?

Ad Primam dico distinctum iri illam Propositionem, *Si nulla res esset, non esset cur aliqua Propositio esset*. Quoniam illud prius *esset*, est Seret, *existeret*; at posterius Saret aut Seret esse posset. Si jubeatur esse seret conceditur: si autem esse saret negatur: Si enim nulla profectò res, esset (seret, *existeret*) non esset cur aliqua Propositio esset seret, *existeret*). At tunc hæc Propositio, *Nulla res est*, necessariò Saret, *haberet esse possibile, & quidditativum*. Et istud est, quod ex illo antecedenti necessariò dicitur. At aliæ posteà Consequentiæ inferuntur. Quoniam, si illa Propositio in tali casu Saret, *esset possibilis*, deberet correspondere ejus possibilitati Principium Sens, *existens*: quoniam Potentiæ operativæ, ut possint de facto operari, existentiam, non possibilem, sed actualem requirunt.

Ex non sere rerum, sequitur sare (non autem sere) Propositionis.

Potentia Operativa existentiam, ut possit operari, requirit.

Ad Secundam respondeo Propositionem objectivam, bifariam posse considerari; nempè, vel ut Sans, vel ut Sens (hoc est, *vel ut possibilis, vel ut existens*.) Quia sicut in quidditate hominis aliud est posse cognosci, & aliud cognosci de facto; sic in Propositione aliud est posse cognosci, & aliud de facto cognosci. Ergo hinc deducitur illam Propositionem, *Si nulla esset Propositio formalis, nulla esset objectiva* æquivocationi subjacere. Quoniam, si nulla Propositio formalis Saret (*esse posset*) tunc nulla objectiva Seret, aut Saret (existeret aut posset existere.) Cæterùm, si Propositio formalis Saret, & non Seret (*esset possibilis, non verò existens*) tunc similiter objectiva saret & non seret (*esset possibilis, non autem actu Formalem Propositionem terminaret*.)

Objectivæ Propositionis triplex consideratio.

Dictionis *esset* tollitur æquivocatio.

Et hîc obiter nota creaturam merè possibilem quando à te de facto cognoscitur, dici habere *esse objectivum*, quòd in se aliquod esse, aut existentiam habeat, sed quòd sit sans (*habens esse quidditativum*) & cognitionem sentem (*actu existentem*) terminet.

Quo modo Possibiles Creaturæ cognoscantur?

CDXI. Verùm, Propositio objectiva sit nihil?

Ad Tertiam nego, illam objectivam Propositionem, secundum se consideratam, nihil omninò esse. Quoniam, tametsi sit nihil in genere Sendi, est aliquid in genere Sandi. (quoniam, tametsi non habeat Sere, habet Sare) vel aliter. (licèt enim non habeat esse existentiale, habet esse quidditativum.)

Probabatur illam nihil omninò esse; quoniam, si aliquid ea esset, esset falsa. Et, ne forte, quis dicat, eam esse simul veram & falsam, addebatur, ipsam esse veram tantummodò, à Quæstione supponi.

An illa Propositio esset simul vera & falsa?

Respondeo ab hoc ultimo incipiens, illud *tantummodò*, gratis in Objectione poni. Quæstio enim jubet, ut illam Propositionem *Nulla res est*, veram esse ponamus; de ejus autem falsitate (eam possit, aut non possit habere) nihil prorsus statuit.

An sit vera tantummodò?

Nunc autem, ut clariùs & exactiùs procedam, dico, illam eamdem Propositionem *Nihil est* (sive, quod in idem recidit, *Nulla res est*) esse de genere Falsificantium. Quoniam, si est vera, est falsa. Et hanc ob rem, si est vera, est simul vera & falsa. Ac propterea Contradictionem manifestam involvit.

An sit falsificans?

Quid sit Propositio falsificans?

Ad Quartam dico Creaturas possibiles in suo conceptu quidditativo duo includere: nempe, Id quod est possibile, & ipsammet Possibilitatem. Addo illas secundum se consideratas, esse Santes (habere esse quidditativum. Et subjungo in ipsarum possibilitate duos respectus differentes involvi. Nam possunt creari, & possunt habere existentiam: ipsæ enim fiunt existentes, ab Omnipotentiâ efficienter, & ab existentiâ formaliter. Et hinc patet illas (Sare) esse aliquid præter denominationem, aut relationem ad Potentiam creatricem. Nec contrà est Augustinus, cùm ait, *Possibiles Creaturas nihil esse præter Creatricem Potentiam*; agit enim Divinus Doctor de Sere (de esse existentiæ) non de Sare (de esse quidditativo) Et ante Mundi creationem, etsi fuerint Creaturæ possibiles & pro-

Quid pro materiali, & quid pro formali dicant Creaturæ possibiles?

Possibilitas duos respectus includit.

Cùm agitur de rerum possibilitate, nihil set (de facto existit) præter Omnipotentiam Creatoris.

productibiles, nulla res (Sens) existens erat præter Deum.

Vtrùm fare, & Esse quidditativum, & esse diminutum coincidant?

Si scire vis, An hoc Creaturarum Possibilium Sare (istud esse quidditativum) sit illud, quod Scotus *Esse diminutum* appellitat, contra quod passim Philosophi Recentiores insurgunt, me uberiùs suo loco hanc Quæstionem esse decisurum polliceor. Interim dico [*] inter tenebras Veritatem Scoto, aut etiam Henrico adluxisse, sed quia non habebant vocabula, quibus Sare à Sere (esse quidditativum ab esse existentiali) secernerent, Grammaticorum indignationem incurrisse. Quando enim Scotus docet Creaturas possibiles habere esse aliquod diminutum, non asserit illud esse diminutum Sere *existere*, sed facere aliquid, quod sit minus, quàm *existere*. Et hoc est verum: quoniam minus est Sare, quàm Sere; hoc est, minus est habere esse quidditativum, quàm habere esse existentiale; in hoc enim etiam includitur esse quidditativum.

Scotus Veritatem cognovit, sed terminorū defectu illam explicare non potuit.

*] *Vide artic. 2. sect. 8. hujus Dissertationis.* Exponitur Scoti Opinio.

CDXII. An Veritas seu cognoscibilitas, sit adtributum entis?

Ad Quintam jam fuit nuper responsum cùm diximus, *Verum* (hoc est, *Cognoscibile*) non esse passionem aut adtributum entis, quoddam prædicatum superius, quod de ente, & Non-ente verificatur. Ergo in casu, quo nulla res esset, (Saret) esset verum dicere, *Nulla res est*. Ergo (Saret) esset hæc Propositio. At hæc ipsa Propositio (Sat) est aliqua res. Ergo in casu (Saret) esset aliqua res. Et redirent præcedentia argumenta.

De Æternæ Veritatis Propositionibus. Quale sere habeant?

Ad Sextam dico, bene ibi exponi (quale Sere) *qualem existentiam* importent Propositiones, quæ esse æternæ Veritatis dicuntur; habent (suum Sere) *suum existere*, vel negativè, vel conditionatè, vel hypotheticè, usurpando nimirùm hæc adverbia in sensu à bis in Epistolâ, aut etiam alibi dilucidato. At omittitur ibi id quod præcipuè pertinet ad rem nostram, videlicet, illas easdem Propositiones, quæ æternæ veritatis vocantur, (Sare) habere esse quidditativum, quod ab omni temporaneâ duratione præciditur.

Quale etiam fare?

An inter Absolutam & conditionatam possit Contradictio inveniri?

Ut ostenderetur, nullam repugnantiam aut contradictionem in illâ datâ Propositione, *Nulla res est*, involvi, proponebantur istæ duæ Propositiones,

Nulla res est.

Hæc Propositio, Nulla res est, *si existeret, esset res.*

& has non esse Contradictorias, asserebatur. Dicendum tamen est, secundam Propositionem, non esse in genere (Sendi) *existentiali*: sed in genere (Sandi) *habendi esse quidditativum*, intelligendam esse. Tunc enim contradictio (nimirùm, mediata) versabitur inter has duas Propositiones.

Vtrùm inter fare, et non sere?

Nulla res (Set) *est* (*existit.*)

Aliqua res [nempe, Propositio illa, *Nulla res* (Set) *est, existit*] (Sat) *est* (*habet esse quidditativum.*)

Et quia videtur falsum, aut saltem difficile inter Nihil set, & Aliquid sat contradictionem inveniri, lineas subsequentes scribo.

Hæc particularis & affirmativa Propositio, quæ (Sare) *habere esse quidditativum* dicitur, infinitæ perfectionis non est, Ergo constando huic circumstantiæ, istud Argumentum decurret.

Aliqua res finita [nempe illa Propositio] Sat (*habet esse quidditativum.*

Omnis res finita, quæ Sat (*habet esse quidditativum*) *est producibilis.*

Omnis res producibilis, dari (Sere, *existere*) *Causam Effectricem supponit.*

Ergo, si aliqua res Sat (*habet esse quidditativum*) *aliqua etiam* Set (*habet esse existentiale.*)

At hæc Propositio, Aliqua res Set (existit) *& illa, quæ sub initium ponebatur; videlicet*, Nulla res Set (existit) *sunt Contradictoriæ.*

Ergo, si hæc Propositio Nulla res Set (existit) *vera esset, darentur duæ Contradictoriæ simul veræ.*

Vbi datur aliquid producibile, dari necessariò debet aliquid, quod eam possit producere.

Quo modo ex fare (esse quidditativo) ipsum sere (esse existentiale) necessariò inferatur?

respondeo, Contradictionem inveniri inter *esse*, & *Non-esse*. Verùm, quando sic loquimur non sumimus illud *esse* contractum, ut vel temporaneum, vel aliquod *esse* determinatum significet; sed abstractum; videlicet, pro omni modo aut differentiâ essendi.

Contradictoriæ non dependent à tempore.

Hac doctrinâ præmissâ satisfit Argumento: quoniam tale illud est, ut ipse Aristoteles respondere non possit, quoniam, si omne Verbum significat cum tempore, & sine verbo nulla sit Propositio, sine tempore esse contradictio non poterit.

Septimæ rationi, nec Aristoteles, nec Peripatetici poterunt respondere.

Ergo (pace Aristotelis) dicendum est, à tempore Contradictionem nullo modo pendere; reperitur enim etiam inter *Esse* & *Non-esse* juxta omnes essendi differentias, quas Dialectus Metaphysica edisserit. Clarissimè enim & certissimè datur.

In omni differentia essendi poterit Contradictio inveniri?

Inter Sare *&* Non Sare.
Inter Sere *&* Non Sere.
Inter Syre *&* Non Syre.
Inter Sore *&* Non Sore.
Inter Sure *&* Non Sure.

Quod ipsum demonstrant Positiones sequentes.

Hoc ipsum demonstratur, exemplis.

Homo Sat (*est*) *animal.*
Homo non Sat (non est) *animal.*
Petrus Set (est) existit.
Petrus non Set (non est) non existit.
Deus Syt (*est æternus*)
Deus non Syt (*non est æternus*)
Materia prima Sot (subest Formæ.)
Materia prima Non sot (non subest Formæ.)
Objectum Divinæ visionis Sut (*est in aliquâ differentiâ temporis.*)
Objectum Divinæ Visionis Non Sut (*non est in aliqua differentia temporis,*

Stat ergo doctrinam de Contradictoriis habere locum in omnibus differentiis essendi.

De circumstantia Loci, an necessariò debeat considerari?

Ad Octavam dico, circumstantiam loci, ut ut ad Materiale Contradictionum aliquando pertineat, non tamen pertinere ad formale. Et tunc ad materiale illam pertinere censetur, cùm expressè ponitur in Propo-

posi-

positionibus, ut, si quis dixerit, *Petrus Madriti vivit*, & *Petrus Madriti non vivit*, tunc enim exprefse locus ponitur. Quoniam, si dixiffet, *Petrus vivit*, & *Petrus non vivit*, exhibuiffet duas Contradictorias, ab omni loci circumftantiâ præcifas.

De Mentis actibus. An fint qualitates, an modi?

Quænam prædicata convertantur cum ente?

NONA fortaffis ratio cenferi fortis poterit ab illis, qui afferunt, intentionales Mentis & Voluntatis actus, non effe res, fed puros modos. At tunc dici deberet, illam Propofitionem *Nulla res eft*, æquivalere huic *Nihil eft*, hoc eft *Nullum ens eft*. Quoniam ut Metaphyfici affeverant, & illo vocabulo Capitadictionum referente (nempe, REUBAU) fignificatur, *Res, Ens, Verum, Bonum, Aliquid, Unum*; funt termini inter fe convertibiles.

NOTA III.

Eadem Controverfia cum Symphronio doctiffimo, & Eruditiffimo Viro, promovetur.

CDXIII. R. P. Symphronius qualis?

DIfcefferat in Hifpaniam Excellentiffimus D. Offunæ Dux, & cum eo P. Mendus: & Ego interim carebam Viris Eruditis, & Doctis, quibufcum poffem de Subtilibus rebus differere. Interim, quia an. MDCLXXX. Reverend. P. [*] Symphronius (vocetur fic quoufque fuum ipfe nomen evulgari permittat) fuis Concionibus quadragefimali tempore noftram Cathedralem Ecclefiam honoravit, & Ego obfervavi in illo præter eloquentiffimam dicendi copiam, felix, & excultum Ingenium, cognovi illum concernere illud commune Pronunciatum,

Conveniunt rebus nomina fæpe fuis.

Et hanc ob rem incepi confidenter cum illo de Theologicis rebus differere; &, ut præfentem Controverfiam abfolverem; illam repofui, & literas fequentes fcripfi.

Φρονέω intelligo, & συμφρονέω fimul intelligo. *Ergo* qui cointelligit, *aut* fimul intelligit, *nominatur* Συμφρόνιος

EPISTOLA V.

R. P. Symphronio, Theologo Eruditiffimo, D. Ioannes Caramuel S. P.

Eximie Domine Magifter nofter.

CDXIV. Quid requiratur, ut aliquid cenfeatur impoffibile?

QVOD felix fauftumque fit. Deo aufpice incipiat inter Nos Difputatio, quæ tametfi initium fumat à re tenui, & forfitan nota univerfis Doctoribus, fe fubriget, &

Axem humero vertet ftellis ardentibus aptum.

Refcire igitur à Te tantùm defidero, *Quid fit Impoffibile; & in quo à Poffibili difpefcatur?*

Et quidem tametfi mihi tua fufficiat autoritas, digneris tuam Refponfionem verbis S. Thomæ firmare, & teftimoniũ Thomiftarum fulcire. Vale.

Dabam in noftro Mufæo ipfmet exaltatæ Crucis folennitate ann. CIↃ IↃCLXXX.

R. P. SYMPHRONII &c. RESPONSIO.

Illuftriffime, & Reverendiffime Domine, Delphicum mearum qualiumcumque theoriarum Oraculum.

CDXV.

AVineis fapidiffimis onuftis racemis, Cypriofque æmulantibus botros, ad Cœnobium heri regreffus me per humaniffimas Dominationis Veftræ Illuftriffimæ literas, amica hoftilitate laceffitum deprehendi. Vel ut veriùs dicam ad Viglevanenfis Trifmegifti, ceu ad Platonicam Tripodem dulciter allectum perfenfi & Melliflui tui Bernardi conftans novi effatum, monafticam fcilicet obedientiam impoffibilia, chymica quadam vi,

vi, ac nobili metamorphosi possibilia reddere, suis obsequens nutibus; pro modulo meo promptè respondeo & pronuntio.

Impossibile dicitur, quod implicat contradictionem.

Impossibile illud esse, cujus prædicata manifestam implicant contradictionem, ut alter Deus, huic æquivalet contradictioni Deus, & non Deus; Deus, ut supponitur, & non Deus, quia alteritas ipsa Deum destruit, quia ejus essentialem tollit singularitatem. Hanc quasi definitionem delibo in terminis ex Angelico meo Præceptore *De potentia q.6. art.p.ad* 11. ubi habet hæc expressa verba, *impossibile secundum Logicum, & Mathematicum est tantum implicans contradictionem*. Ego verò salva tanti Doctoris reverentia hoc impossibile nuncuparem secundum metaphysicum, cujus proprium est considerare prædicata metaphysica rerum, Logici verò secundas intentiones, adjunctas primis, vel etiam tertias, quartas, & successivè, ut ait Sapientissimus Caramuel. Mathematici verò res, prout quantas.

Hæc doctrina expresse traditur à D. Thoma.

Confirmat S. Thomas hanc suam impossibilis descriptionem multis in locis, sed præcipuè *p.p.qu.25.ar.3.in corpore, & ad 4. & qu.46.ibid.art.1. ad p. & in p.sent.dist. 42.art.3.in corp. & in 3.sentent.dist.p.qu.2.art.3.in corp. & in p.contr.gent. cap.82. & in Opusc.3.cap.98.* quibus in textibus perpetuò habet hæc verba, *possibile, & impossibile absolutè dicitur per convenientiam, vel repugnantiam terminorum*.

Hircocervus repugnat.

Et quia relativorum eadem est disciplina, si impossibile est id, cujus prædicata implicant contradictionem, & cujus termini dicunt repugnantiam, ut Hircocervus possibile illud erit, cujus prædicata non implicant contradictionem, & cujus termini non dicunt repugnantiam & incompatibilitatem.

Quænam prædicata dicant, & non dicant contradictionem?

Si autem ultrò quæras, quænam ex his possit in universum præscribi regula dignoscendi quænam prædicata involvant contradictionem, quæ verò non. Et quinam termini dicant repugnantiam, qui verò non; ut indè colligi possit, quidnam in specie sit possibile, vel impossibile? Assero, & prædicata involvere contradictionem, ex quibus duplex, & adæquata resultat essentia, specie distincta, ut Hircocervus, vel quando prædicata illa ex conceptu metaphysico, se invicem destruant ut alter Deus. Quando verò termini ita invicem cohærent, ut una simplex, & indivisibilis essentia ex illis coalescat, vel termini ipsi juxtà seriem prædicamentalem unam integrent quiditatem, & speciem, ut animal rationale, tunc possibilia sunt. Hæc ad horum comprobationem Doctores Thomistas adduco, & quia neminem illis inficientem legi, & quia in hoc Cœnobio à bellorum insano furore diruto paucissimi suppetunt Codices. Deus Dominationem Vestram Illustrissimam in Ævum servet incolumen.

Dabam in Amplissimo meæ Cellulæ Nidulo die 18. Septembris 1680.

EPISTOLA VI.

CDXVI.

Eidem R. P. SYMPHRONIO Theologo Eruditissimo; D. Ioannes Caramuel.

Eximie Domine Magister noster:

**] Bena interdum doctrina importunis exemplis obscurantur potiùs, quàm dilucidantur. Et ea, qua de Proprii (quod ipsi Quartum Prædicabile est) divisione Porphyrius edisseruit, recognoscere desidero. Quoniam doctrina qua ibi traditur, bona est; & tamen illa Exempla, qua adducuntur, rejiciuntur, ut inepta à Philosophis.*

ADmitto à Te datam doctrinam, tametsi de Hircocervo; qui in exemplum proponitur, disputare non velim. [*] Illam profectò admitto: cùm, quia Tua, tùm quia ab Angelico Doctore sumpta, & rationi consentiens. De Hircocervo autem disputare non volo, quia non video, cur Hircus Cervusque non possint convenire in unitate Suppositi, sicut in Christo Deus, & Homo conveniunt. Et, si *Hircocervus* nomine, non jam Suppositum, sustentans duas naturas *Hircinam*, Cervinamque intelligatur; sed suppositum, in quo duæ diversæ naturæ Hircina, & Cervina idemtificentur, in hac ego ipsa idemtificatione repugnantiam non video; qui enim Animalitatem, quæ in Leone v. gr. realiter à Rationalitate distinguitur cum Rationalitate in Homine idemtificavit, Hircinitatem cum Cervitate poterit idemtificare.

Et

Et qui D. Thoma asserente fecit, quòd Anima Rationalis, quæ est Spiritualis *ut quod*, sit corporea *ut quo*, formaliterque gradum Corporis Substantialis constituat, cur non poterit facere quòd duæ naturæ corporeæ identificentur. Sanè animam Rationalem, esse Spiritualem *ut quod*, & corpoream *ut quo* asserit S. Thomas *in 4. dist.12.qu.1.art.2.quæstiunc.1.3.& 4.*nec non *lib.4.contr.Gentes cap.*81. ejusque formalia verba *tom.3.disp.2.qu.6.* §.4. *num.64.* à Complutensibus referuntur. Quod dico de Hircocervo, etiam de Monte sine valle pronuncio; cum enim possibilem esse in Bicipite mea Mathesi persuadeo. Ergo, quidquid de exemplis sit, ad rem veniamus.

Hircocervus est possibilis.

Illud (ut scitè me doces) *est impossibile, ex quo duæ Contradictoria inferuntur.*

Atqui ex hac Propositione, Nulla Substantia *est, nec inferuntur, nec inferri possunt duæ Contradictoria.*

Mons aureus est possibilis.

Ergo nullam esse Substantiam, *non est impossibile.*

Probatur Minor. *Contradictio dicit duas propositiones: alteram afferentem, alteram negantem.*

At ex Negativa, qualis est ista Nulla Substantia est, *affirmativa in legitima forma inferri nequit.*

Mons etiam sine valle est possibilis.

Ergo neque ex Negativa illa Contradictoria inferri possunt:

Vel qui de Minori dubitet, compleat hunc Syllogismum: & Minorem opportunam interserat.

Difficultas, propter quam cætera adducuntur, proponitur.

Major. *Nulla Substantia est.*

Minor. . . . .

Consequentia. *Ergo talis res est, & non est.*

Præterea, *si nullam Substantiam esse*, dicatur esse possibile, Bona Dialectica blasphemat dicens.

Nullam Substantiam esse, est possibile.

At Deus est substantia.

Ergo Deum non esse, est possibile.

Atqui, quod potest non esse, non est Deus,

Ergo non datur Deus.

Consequentia est legitima, & tamen impia. Minor est certa; Ergo Major est falsa. Ergo redit argumentum, & ostendendum, quo modo ex hac Propositione *Nulla substantia est*, quæ negativa est, duæ Contradictoriæ inferantur.

Tuum erit, Eximie *Domine* Magister noster, pro tui ingenii dexteritate controversiam decidere.

Dat.19.Septembr.1680.

Ejusdem R. P. SYMPHRONII RESPONSIO.

ILL.MR AC REV.MR DOMINE

Cujus sapientissimum exosculor Calamum, cujus dexteram, vel à Iove præmotam, vel ab Aquinate obsequor mutuatam.

Vigleuanensis ditio est venationi aptissima tellus, & licèt venatio Ecclesiasticis sit à Sacris Canonibus vetita, ego non canum strepenti latratu, sed tacita speculationum turma, non sclopis plumbeas evomentibus pilas, diras capreis, cervis, leporibusque pilulas, sed metaphysicas eructans ideas, non retium callidis contextis insidiis, sed argumentorum laqueis possibilem Hircocervum venari contendo. At optimè nosco Hircocervum cuiusdam Magnatis tutela munitum, non absimiliter à Cæsaris Cerva circumire, ac ad pectus appensa epigraphe, *non Cæsaris, sed Caramuelis sum, noli me tangere:* Quòd si in Hircocervum possibilem dialecticum laqueum injicere affectem, Caramuelis solerti fractus ingenio, Caramuel ipse canet iò triumphe, *laqueus contritus est, & nos liberati sumus.*

N. B. Quæ sunt in Epistola sequenti dilucidanda uberiùs, hic insinuantur, & notatur in margine.

Contendit P. Symphronius, Hircocervum impossibilem esse.

Hircocervi ergo possibilitatem evertere studens, sic disputo. Dicis esse possibilem, quatenus posset Deus, per suam increatam subsistentiam terminare naturam Hirci & Cervi, quemadmodum de facto subsistentia Divina terminat naturam divinam & humanam: & hæc non est quæstio nostra, in ea enim hypothesi, Deus est

Ad hoc, ut Hircus sit Cervus, & Cervus sit Hircus, nō requiritur Naturarum identifi-

cario; & si requireretur, admitti posset, quoniam est possibilis, ut postea videbimus.

set Hircus, & Hircus Deus, & Deus Cervus, & Cervus Deus, non tamen Hircus Cervus, nec Cervus Hircus, & hæc est quæstio, an scilicet dabilis sit natura una indivisa in unico supposito, quæ salvis utriusque naturæ prædicatis simul sit Hircus & Cervus, quod in assumptione utriusque naturæ per divinam subsistentiam non sequitur. Et licèt in Christo, ex vi hypostaticæ unionis, verum sit, quòd Deus homo, & homo est Deus, hoc est per communicationem idiomatum, non per identitatem, nec enim dicere possumus naturam divinam, esse naturam humanam, aut è contra quod requiritur in Hircocervo, quatenus verum sit Hircus est Cervus, & Cervus Hircus, ita quòd formaliter constituentes Hircum, transcendant, & prædicentur formaliter, de formalitatibus constituentibus Cervum, & vice versa, quod est confundere rerum essentias; rerum autem essentiæ, inquit Aristoteles, sunt sicuti numeri, quibus si quidpiam addas, vel demas, protinus evanescant.

Numeri totales, quando transeunt ad majoris numeri compositionem fiunt partiales.

Et licèt animalitas, quæ est in leone, non prout in leone, sed præcisè accepta possit identificari cum rationalitate, quæ est in homine, hoc ideò est, quia sunt duæ formalitates inadæquatæ, ex quibus unica & indivisibilis integratur essentia, tanquam à formalitatibus una contrahibili, & altera contrahente, una determinabili & altera determinante, una per modum potentiæ, & altera per modum actus, quod non contingit in hircitate & cervitate, quæ sunt duæ naturæ adæquatæ, & totales & invicem disparatæ,

Omnia ista retorqueri possunt ad Incarnationis Mysterium, quia sicut Deus & Homo unus est Christus, sic in casu Hircus & Cervus essent unus Hircocervus.

Et eadem responsio fertur de Anima rationali naturæ corporeæ comparata, sunt etenim, ut loquitur Caietanus, ceu seminaturæ, & semiessentiæ, ex quibus una per se & completa resultat; ex Hircitate, autem ex Cervitate, non nisi unum ens per accidens resultare potest, nomine autem Hircocervi unum ens per se intelligemus, quòd si medietatem Cervi, & medietatem Hirci secare liceret, tunc cum Poeta Italo dicerem. *Mezzo Cervo, mezzo Capra, e tutto bestia*, ut de Satyro cecinit Eques Guarinus, nel Pastor fido, *mezzo huomo, mezzo Capra, e tutto bestia*.

Eques Guarinus in libro, qui Il Pastor fido *inscribitur*. Mezzo huomo, mezzo capra, e tutto bestia.

Imperceptibilis utique est, ideò & impossibilis Mons sine valle, est enim dicere implicantiam in adjecto, hoc est dicere montem, & non montem, montem, ut supponitur, & non montem; montis etenim nomine intelligimus eminentem quamdam terræ portionem, si autem vallem tollas, tota corruit eminentia.

Non implicare paulo post demonstrabitur.

Sed scire vellem, in qua Figura vel Modo est iste Syllogismus.

Ad subtilissimum syllogismum primum, respondeo negando majorem, prout ibi ritè negatur, & ad ejus probationem, nego utique majorem, apertam producendo contradictionem, *nullam substantiam esse est possibile*, *aliqua substantia necessariò est, ergo substantia est, & non est*; en affirmationem, & negationem ejusdem de eodem, secundum idem, inter universalem negativam, & particularem affirmativam.

Sed quis erit ille qui utramque concedat Præmissam.

Ad Syllogismum verò secundum, & incompletum, in quo subticetur minor, ego illam appono, *aliqua substantia necessariò est*, & sic optima infertur consequentia, *ergo substantia est, & non est*, si ambæ concedantur præmissæ.

Negata aliqua Præmissa corruit Cōsequētia.

Ad tertium, & novissimum syllogismum, satisfacio dicendo, quòd si ambæ concedantur præmissæ, consequentia est, & legitima, & impia & verè blasphemat dialectica, sed quia prompta negatur major, & reducitur ad impossibile prællegatæ contradictionis, ideò corruente majori corruit utique consequentia *y la blasphemia, el viento se la lleva*.

Istud argumētum est forte, sed ex hac Propositione *Nulla Substantia est*, inferri hāc *Ergo nullum Ens est*, non video sufficienter probari.

Immò audactèr addo, quòd dum tu asseris nullam substantiam esse, esse possibile, substantiæ ejusdem necessitatem essendi adstruit, si nullam substantiam esse, est possibile, nullum utique ens esse, erit possibile, si nullum ens esse est possibile, nullum utique verum esse, erit possibile, cùm verum sit passio entis, at cùm nullum verum esse, esse possibile dicit, vel verum dicit, vel falsum, si falsum ergo & nullam substantiam esse, esse possibile, est falsum, si verum, ergo dum verum destruit, verum adnuis,

Hujusce rivuli stillicidium Dominatio Vestra Illustrissima ad mare suæ Sapientiæ derivare dignetur, & subobscurum hujusce meæ tenuissimæ lucis radiolum, tuæ præclarissimæ intelligentiæ Soli admoveri permittat, dum sacrarum vestium exosculor fimbriam, & æviternam auspicor sospitatem.

Dat. in Collegio nostro S. Petri Martyris die 23. Septembris, 1680.

EPI-

EPISTOLA VII.

Eidem R. P. Symphronio.
D. IOANNES CARAMVEL S.P.

Eximie Domine Magister noster.

CDXVIII.

Dissertatio debet, institui necessariò inter duos.

ERuditissimas Literas Tuas, libentissimè legi; & quoniam Tua mihi perplacent Eruditio & Ingenium, omnia quæ à Te dicuntur aut scribuntur, placent. Sed, quia inter duos Dissertatio instituitur, aliquid debeo contrà dicere, vel objicere: Nam si assentirer in omnibus, Dissertatio cessaret; non enim Duo, sed Vnus, & Ipsissimus judicaremur. Nuper Martialis (*) Angelicus suum his numeris monebat *Nævium*.

Tenentur Amici, aut non disputare, aut ex condicto sibi ipsis contradicere.

Parva qui laudat, reprehendit is Te;
Parva qui carpit, celebrat rotundo
Ore Te (Nævi) graviora namque
Dicere nescit.

*] *Ioannes Ouvenus in Epigramm. ad Nævium.*

Ergo, siquidem in Substantia Controversiæ convenimus, & in circumstantiis & paucis & parvis differimus, me Te collaudaturum & celebraturum fore existimo, cùm aliqua, quæ circa dialecticandi, aut fortè loquendi modum, insinuavero; quæ sunt fortassis benè dicta aut scripta, tametsi ego eadem antiquis, quibus afficior, præjudiciis insistens, paulò aliter, dicerem, vel scriberem. Attende igitur: nam sic incipio.

P. Symphronium Autor laudat, cùm in ejus Scriptis tantùmmodò levissimos nœvos reprehendit.

Me doctrinam à te traditam, libenter admittere, dixi; & de exemplis non esse solicitum: nullus enim ambigo, posse Deum Hircocervum, ut cætera omittam, producere. Interìm, tametsi istam Quæstionem possemus illæsa principali intermittere, quia tu stas ab impossibilitate Hircocervi, ut tibi morem geram, lineas subsequentes scribo.

Potuit Verbū Æternum Naturam irrationalem adsumere.

Posse profectò Deum Irrationalem Naturam hypostaticè adsumere, scitè affirmas: id enim asserit Doctor Angelicus *3. part. qu. 4.*, cujus sententiam P. Gabriel à S. Vincentio *in 3. part. disp. 4. dub. 1.* exponit & illustrat his verbis. [*Natura irrationalis quæcumque, completa: etiam insensibilis, est adsumptibilis à Persona Divina.* Sic tenent omnes Scholastici *in 3. dist. 1.* & Theologi *hoc in loco*.] Fatetur tamen Contrariam Sententiam esse Magni Alberti *in 3. dist. 2. art. 2.* Henrici *quodl. 13. qu. 5.* Alexandri de Ales *3. part. qu. 2. membr. 7.* D. Bonaventuræ *in 3. dist. 1.* Carthusiensis *dist. 2. quæst. 2. art. 7.* Pici Mirandulani *in suo Apolog. in defens. tertiæ Propos.* &c.

Quænam tunc verificarentur Propositiones propter communionem Idiomatum?

Sanè in casu, quo Verbum Æternum Hircinam & Cervinam adsumpsisset Naturas, admittis has Propositiones esse veras.

Deus est hircus.
Deus est cervus.
Hircus est Deus.
Cervus est Deus.

Et negas his

Hircus est cervus.
Cervus est hircus.

Quæ autem non?

At ego rationem non percipio negandi. Quoniam propter unicitatem Suppositi admitti necessariò debet Idiomatum communicatio. Assero igitur in Casu, siquidem priores Propositiones admittuntur, posteriores debere necessariò concedi: nam una & eadem ratio militat pro utrisque.

De Substantiæ Concreto. Quid in recto, & quid in obliquo dicat?

Profectò Substantiale Concretum, importat in recto Suppositum, quod dicitur *Habens*, & in obliquo Naturam, quæ habetur.

Vnde in Christo, quia Habens Divinitatem est Habens Humanitatem, est vera hæc Propositio, *Deus est Homo*.

Cur in Propositionibus de subjecto verificetur prædicatum?

Ergo, si Habens Naturam Divinam haberet Naturam Cervinam, esset verum dicere *Deus est Cervus*. Quod doctissimè admittis.

Ergo, si Habens Naturam Hircinam haberet etiam Cervinam, esset similiter verum dicere, *Hircus est Cervus*. Quod tu negas. *Sed* cur?

Ad Propositionum veritatem, Rectorû, non autem Obliquorum identificatio requiritur.

Quia, ut sit vera Hæc Assertio, *Hircus est Cervus*, non sufficit unicitas suppositi sed adhuc inter illas duas Naturas requiritur identificatio. *Et* ad hoc Ego duo respondeo: alterum, illam identificationem non requiri: alterum, si requireretur, illam esse possibilem.

Illam non requiri, demonstro. Quoniam in Christo est verum dicere, *Deus est Homo* & *Homo est Deus*, & tamen Divinitas & Humanitas non identificantur.

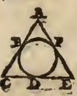
An possibilis sit Naturarum identificatio.

. Illam esse possibilem. Quia sicut Arithmeticus datos quoscumque Numeros potest in Summam adgregare & colligere; hoc est, exhibere alium majorem (Numerum) qui priorum omnium Vnitates contineat: sic potest Deus datis quibuscumque Naturis, illarum perfectiones in Summam adgregare & colligere: hoc est, exhibere aliam Naturam, quæ priorum omnium (Naturarum) perfectiones contineat. *Et* fortè huc respiciebat Aristoteles, quando *Species* dixit sicut Numeros esse: nam sicut Numeri possunt conjungi & dividi, sic & Species possunt incidi, & identificari.

An, & cur Species sicut Numeros esse dicantur.

Pergis, & §.*Imperceptibilior*, hoc epitheto doctrinam meam de Monte sine valle dignaris. Interim, quoniam in præcipuo Disputationis puncto hujusmodi præpedimur exemplis, oro, ut nostram Bicipitem Mathesim legas, nam pag.488. num. 544. Laminæ XIII. Fig.1. explicationem, Demonstrationemque, quam polliceor invenies. Interim, ut Tibi reddam tua, utar tuis verbis, & Montem sine valle possibilem esse demonstrabo. Sic enim aio.

Ostenditur Montem sine Valle esse posse.

Verba tua sunt, *Montis nomine intelligimus eminentem quamdam terræ portionem; si autem vallem tollas, totam eminentiam (tollis)* Assentior: & illa, ut meam formem Demonstrationem esse vera suppono. Et his positis sic discurro, & progredior.

De Tellure: si figuram Tetrahedri sufflet nacta.

Globus Terræ circulo BDFB repræsentetur. Adponat super illum Deus montes BFAB, & BDCB, & DFED. [Et tunc Terræ figura quæ in plano per Triangulum repræsentatur, in solido erit Tetrahedrica.] Tunc sic.

Si inter Montê & Montem intersit vallis, nemo poterit ex unius Montis culmine ad alterius Montis culmen per lineam rectam ambulare.

Quotiescumque ab unius Montis culmine ad alius Montis culmen per lineam rectam transitur, per vallem intermediam non transitur. Atqui, A est culmen Montis BFAB. & C est culmen Montis BDCB, &c. Et tamen ab A ad C per lineam rectam transitur. Ergo de culmine unius Montis ad alius Montis culmen, quin transeatur per vallem intermediam transitur. Nulla intermediat ergo vallis inter Montes A, & C.

CDXIX. Quid sit Impossibile?

HÆC de exemplis, non necessitatis, sed eruditionis gratia sint dicta. Sufficit enim pro Controversia Principali scire, *Illud esse impossibile, ex quo duo Contradictoria necessariò inferuntur*. Ergo tandem aliquando ad Quæstionem Principalem redeamus.

Primus meus Syllogismus erat.

Illud est impossibile ex quo duo Contradictoria inferuntur.

Sed ex hac Propositione, Nulla Substantia est, *nec inferuntur, nec inferri possunt duo Contradictoria*.

Ergo, Nullam esse Substantiam, *non est impossibile*.

Respondes [negando Majorem, prout ibi ritè negatur & ad ejus probationem nego utique Majorem, apertam producendo contradictionem] Et Ego non video, quomodo possit hæc tua Responsio dato Syllogismo applicari.

An ex illa data Propositione duæ Contradictoriæ inferantur?

Pergis; &, ut ostendas ex hac Propositione, *Nulla Substantia est*, duo Contradictoria inferri necessariò debere, istum Syllogismum concinnas.

Nullam Substantiam esse est possibile.

Aliqua Substantia necessariò est.

Ergo Substantia est & non est.

Sic tu confidenter concludis: & subjungis statim. *En Affirmationem & Negationem ejusdem de eodem, secundum idem, inter Vniversalem negativam, & Particularem affirmativam.*

An tres datæ Propositiones syllogismum constituant?

Sed iste, quem Syllogismum vocas, est Propositionum minimè cohærentium adgre-

adgregatum. Vel, si te attentè consideraris, in hoc verborum cumulo asserere audeas esse ullum artificium Dialecticum, mî dicere digneris, in qua Figura & Modo digestum & concinnatum sit.

Sanè in Majori, subjectum est, *Nullam Substantiam esse*. Copula est *Est*. Et prædicatum est *Possibile*. Minor illa, *Aliqua Substantia necessariò est*, æquipollet huic, *Aliqua Substantia, est necessaria*, in qua subjectum est *Aliqua substantia*, & prædicatum est *Necessaria*. Ergo ponis in Præmissis quatuor terminos, ergo in illis nec Medium, nec extremitates (majorem, & minorem poteris adsignare.

Nullius boni Syllogismi Præmissæ possunt habere quatuor termi nos.

Tandem, Syllogismum, quem Ego complere nescivi, tu comples, & his verbis concinnas,

Nulla substantia est,
Aliqua substantia necessariò est.
Ergo Substantia est & non est.

De subjecto & Prædicato harum Propositionum.

Et Ego, quia hac lege & ordine digestis terminis, Medium video subjici in utraque Præmissa, hunc Syllogismum ad Tertiam Aristoteleam Figuram spectare pronuncio. Et interrogo, Qua Medium facultate aut licentia, ausum sit ingredi in Consequentiam? Crimen est, quod Dialecticarum Tabularum Leges inhibent. Ergo sume calamum & in tui Syllogismi Conclusione vocem *substantia* (hæc enim Medium erat) oblitera.

Non potest Medium Conclusionem intrare.

Pergo ulteriùs, & ad Prædicatum oculos converto, & interrogo, An in utraque Præmissa prædicatum sit idem? Si asseris, tollis formam Dialecticam, Præmissæ enim cujuscumque syllogismi debent constare tribus terminis. Si negas, tollis contradictionem, hæc enim postulat quòd unum & idem omninò prædicatum, quod affirmatur in altera, in altera positione negetur.

In Tertia Figura debent prædicata differre.

Tui Ratiocinii Consequentiam relegis, & ais, *Optimè infertur* (*Consequentia*) *si ambæ concedantur Præmissæ*. At inquam Ego, nec illæ Præmissæ simul admitti possunt: nec, si admitterentur, illa posset ex ipsis consequentia deduci. Non possunt, assero, illæ Præmisæ admitti: nam repugnantiam & contradictionem involvunt, & non habet humanus Intellectus vires, ut simul assentiatur duabus Contradictoriis. Addo, quòd, si per impossibile talis assensus in Intellectu præmitteretur, nullo modo illa Consequentia inferri posset; nam iste Syllogismus pertinet ad FERISON, ultimum Tertiæ Figuræ modum, & debet hac lege decurrere.

In Conclusione major debet de minori extremitate prædicari.

FE- *Nulla substantia est.*
RI- *Aliqua substantia est necessariò,*
SON. *Ergo aliquid quod necessariò est, non est.*

Et iste syllogismus est exactissimè similis huic.

FE- *Nullus homo est equus.*
RI- *Aliquis homo est albus.*
SON. *Ergo aliquod album non est equus.*

Hic igitur, ut vides, Consequentia & Major sibi non contradicunt: Ergo nec in altero (syllogismo) contradicebant.

Ex hac Logica sequitur nullam in Mundo Propositionem veram esse; nulla enim est, ex qua juxta hujus Nova Logica Canones non possint Contradictoria necessariò deduci.

MONEO hic tamen Dialecticos, omnes ad unam possibiles Propositiones ad impossibilem pertinere materiam, quam remotam vulgus Academicum vocitat. Et hoc evidenter ostendo.

Nam illa Propositio impossibilis & necessariò falsa, ex qua contradictio in bona consequentia deducitur. [a]

As ex quacumque Propositione qua pro Majori in tertia Figura adsumatur, si liceat ejus mediatam aut immediatam contradictoriam loco Minoris ponere, contradictio in bona consequentia deducitur.

Ergo ex quacumque Propositione, qua, &c. *si liceat. Est impossibilis & necessariò falsa,* &c.

Et hoc nullo meliùs probari modo poterit, quàm exempla opportuna ponendo. Subsequentia considera.

Deus est.
Deus non est.
Ergo aliquid, quod est, non est.
Ergo aliquid est, & non est.
Nullus Homo est Equus.
Aliquis Homo est hinnibilis.
Ergo aliquod hinnibile non est Equus.

a] *Contradictoria immediata sunt hoc* Est, Non est.) est homo, Non est homo. (Est albus, Non est albus.) *&c. Prædicata autem illa, ex quibus contradictoria immediata inferuntur, ut* (Est animal Non est sensibile.) Est homo. Non est risibilis (Est equus. Non est hinnibilis. Mediata Contradictoria *dici solent.*

Atqui

Atqui omne hinnibile est equus.
Ergo dantur duæ contradictoriæ simul veræ,
Nullus lapis est animal.
Aliquis lapis est sensibilis.
Ergo aliquod sensibile non est animal.
Atqui omne sensibile est animal.
Dantur igitur duæ contradictoriæ simul veræ.

*] Severa Argumentandi Methodus. *Liber Autoris est. Prodiit primum Duaci: & in posterioribus editionibus Metalogicæ adhæsit.*

Ergo, si hæc Tua Nova admittatur dialecticandi Methodus, sicut probatur istas Probationes *Deus est*, *Nullus Homo est Equus*, & *Nullus lapis est Animal*; esse impossibiles & necessariò falsas (ut pote, ex quibus contradictoriæ deducuntur) similiter omnes ad unam, (etiam illæ, quæ æternæ Veritatis dicuntur) transibunt in necessariò falsas. At hoc semper absurdum, & interdum est impium. Fundamentum ergo, unde illud deducitur, est omninò damnandum. At oritur ex nova illa Dialectica, quæ duas contradictorias pro Præmissis adsumit. Ergo talis Dialectica proscribi debet ab Scholis, in quibus *Severa* [*] *argumentandi Methodus* religiosè observatur.

Symphronius & Caramuel quoad substantiam consentiunt.

HAEC OMNIA, Symphroni mi, non rem ipsam, sed tantùm discurrendi normam, aut modum loquendi concernunt; nam in re & Conclusione convenimus, etsi in verbis videamur dissentire, & differre. Est enim ille Discursus, quem §. *Immò audacter addo* texis, acutissimus & oculatissimus, quem, quia per omnia meis Fundamentis consonat, hic rescribo.

De illatione duarum Contradictoriarum concinnata à P. Symphronio Demonstratio.

Si nulla Substantia esset, nullum Accidens, & nullus Modus esset. Patet, quia Modus nullo modo sine subjecto potest esse: & tametsi Accidentia sine substantia miraculosè possint esse, stante hypothesi nulla esset tunc Substantia, quæ patraret miracula.

Sanè si nulla Substantia, nullum Accidens, & nullus Modus esset, consequenter, similiter nullum ens esset,

Prætereà, si nullum ens esset, esset in rebus aliquod Verum, videlicet, *Nullum ens esse*.

Non entis nullæ sunt proprietates.

Denique, si nullum ens esset, nulla entis adtributa darentur. Ergo nullum Verum, nullum Bonum, & nullum Vnum Bonum daretur.

Relinqueretur ergo, *Dari aliquod Verum*, & *Dari simul nullum Verum*, quæ contradictionem manifestam important.

Vale doctissime & eruditissime Vir. Dabam in nostro Musæo ipsis Calendis Octobribus M.DC.LXXX.

CDXX.
Cur Quæstio sequens subjiciatur?

QUia in his duabus ultimis Literis, de Syllogismis, in quibus duæ Contradictoriæ Propositiones loco Premissarum componerentur, disseruimus, & statuimus tantùm, *Fore, ut ex præmissis Contradictoriis, duæ Contradictoriæ simul veræ inferantur*, non sumus ulteriùs progressi, id enim videbatur nostro intento sufficere. At modò liberius tempus nacti, pronunciamus sincerè, erravisse cum suo Homero & Ovidio Pelasgos & Romanos Poëtas, cùm θεομαχίαν (præceps & temerarium Gigantum adversus Deos bellum) dilucidarunt; non enim illos armarunt opportunis fulminibus, neque Ossæ superponendo Pelion, scalas eis ut adscenderent & invaderent Cælos, congruas subministrarunt: sed debuissent tantummodò præbere duo Contradictoria simul vera.

*] *Claudianus.* Ecce Syracusius transtulit arte Senex.

In Siciliâ [*] profectò
Unicum punctum Faber Archimedes
Postulans extra faciem globosæ
Terræ, Eam sursum removebo totam,
Vociferatur.

An & quomodo Archimedes tellurem dlocasset?

Audiunt illum Gigantes, olim à Diis victi, & à Jove fulminibus sub Ætnæ profundissimas cavernas trusi, de novis armis, & θεομαχία renovandâ cogitant: quoniam, ut quidam Poëta Junior scribit.

Brötes, & Steropes, & flammeus ora Pyragmon [a]
Sunt ausi atroces his ululare minas.
Dentur si nobis Contradictoria vera,
Nam bellum logicè nunc renovare libet,
Pellemus (quondam quod dextera nostra nequivit)
Cælesti Æthereos è Regione Deos.

a] *Fuit hic primus Versus ex Mantuano desumptus.*

Et, ut videatur, bene ululare Cyclopas; Discursum subsequentem adjungo.

QUÆSTIO INCIDENS.

Quid mali in rerum naturâ aboriretur, Si per impossibile darentur, aut admitterentur, duo Contradictoria simul vera? aut, quod in idem recidit, Si daretur aliqua Propositio, quæ vera & falsa esset simul?

CDXXII.
Ioannis Helmontii Opinio

IOannes Helmontius, Medicus Bruxellensis, hodie propter libellos eruditos, quos edidit, toto Orbe celeber, contendebat, *Posse Deum facere, quòd duæ Contradictoriæ sint veræ*. Scripsit de hoc argumento eruditum Syntagma, & in suo libro manuscripto illud cæteris universis præposuit. Suadere conabar Viro Egregio, ut omnes probationes illas, erant enim ingeniosæ & curiosæ,

Duæ Contradictoriæ non possunt esse simul veræ.

per

per modum Objectionum proponeret: resolveret cum verâ & communi sententiâ, & tandem rationibus responderet oppositis. Nescio, an præstiterit: hoc enim unum video, Syntagma illud periisse, & neque correctum, neque incorrectum fuisse typis mandatum. Ergo quidquid dixerit aut somniavit Helmontius, *Non posse divinitus fieri, ut duæ Contradictoria simul verificentur*, certum est. Sed unde nascitur hæc certitudo? Unde illa impossibilitas? Creaturarum imperfectioni illam accenset communis Scholasticorum Opinio. Illam ego perfectioni Divinæ. Quia cùm Deus necessariò sit, ita est ut non possit non esse: adeoque nec simul, nec successivè esse, & non esse. At hinc nascitur omnium Contradictoriorum terminorum incomponibilitas, ut suo loco persuasi.

Vnde hæc Impossibilitas deducatur?

Sed quid in Mundo mali accideret, si per impossibile essent duæ Contradictoriæ simul veræ? aut *Quid si per impossibile, una & eadem Propositio, vera & falsa esset simul*? Respondeo *Nullâ in toto Mundo Veritate mansurâ*. Vel si dubites, da mihi has Propositiones, *Petrus currit*, & *Petrus non currit* (aut, si has nolis, alias quascunque Contradictorias) esse simul veras: & Ego tibi quidquid volueris demonstrabo. Et, ut hoc perspiciatur clarissimè, da mihi aliquam absurdissimam Propositionem, quam debeam evidenter probare. Ergo sit hæc. *Circulus habet quatuor angulos*. Est evidenter falsa: at ex hypothesi, me sic argumentante, erit certa. Attendo,

Quid eveniret si darentur duæ Contradictoriæ simul veræ?

Vel Petrus currit, vel Circulus habet quatuor angulos. At Petrus non currit, Ergo Circulus habet quatuor angulos.

Quid sufficiat, ut Propositio Disjunctiva sit vera?

Ut hanc Consequentiam ostendam infallibilem esse, utar communi & ab omnibus recepta Logicâ, & sic discurram.

Hæc, inquam, Propositio, *Vel Petrus currit, vel circulus habet quatuor angulos*, est Disjunctiva. Ergo & vera. Patet, quoniam ut disjunctiva vera sit, sufficit alteram in illâ parte esse veram. Et in hac illa pars *Petrus currit* ex suppositione vera est.

Et quidem hanc ipsam, & non aliam esse naturam propositionis Disjunctivæ, asserunt universi Dialectici. Sufficiat Complutenses adducere, nam in hoc est Schola *labii unius, & sermonum eorumdem*. Ipsi autem *in Institution. ad Logic. libr. 3. c. 4.* sic scribunt. [Disjunctiva est, *cujus principales uniuntur conjunctione disjunctivâ*, quales sunt *aut, sive*, & similes: ut si dicas, *Vel Petrus loquitur, vel sedet*. Hæc autem verificatur, si habeat unam partem veram: est autem falsa, si utraque sit falsa, &c.] Consonat Arriaga, qui *in Summul. disp. 2. sect. 3. num. 28. pag. 23. b.* sic scribit. [Propositio Disjunctiva, ut vera sit non requirit, veritatem utriusque; quia non affirmatur utrumque copulativè, sed sufficit unius veritas; ut, si dico, *Petrus, vel Joannes legit*. propositio erit vera legente Petro, etsi Joannes non legat.] Sed cur te fatigabo, plures citando Autores in re tam clarâ. Ad nostram ergo materiam, de quâ disputabatur, redeundo, infero clarissimè ex dictis hanc Propositionem, *Vel Petrus currit, vel Circulus habet quatuor Angulos*, esse veram: nam ejus prima pars, ut supponebatur, est vera.

Differt Disjunctiva à Copulativa. Nam ut Copulativa sit vera, utraq; pars debet esse vera: ut autem Disjunctiva sit vera, sufficit, ut pars alterutra sit vera. Cæterùm ut Disjunctiva falsa sit, debet utraque pars esse falsa. Vt autem Copulativa falsa sit, sufficit ut alterutra pars sit falsa.

Pergo ulteriùs, & sic inquam. In omni Propositione Disjunctivâ verâ, à negatione alterius partis ad affirmationem alterius valet Consequentia; quia, cùm non possit habere utramque partem falsam [hæc enim, *Vel Petrus est lapis, vel arbor*, cujus utraque pars est falsa, non erit Disjunctiva vera.] posito, quòd altera pars falsa sit, altera necessariò erit vera. Ergo in hac Propositione Disjunctivâ verâ, *Vel Petrus currit, vel Circulus habet quatuor Angulos*, siquidem prima pars, *Petrus currit* est falsa; [est enim verum, ut præcipit Hypothesis, dicere, *Petrus non currit*.] Ergo altera pars, videlicet, *Circulus habet quatuor angulos*, erit necessariò admittenda.

Et hac Logicâ instructi Cyclopes
Invidiâ & rabie oppressi, qui nulla morantur
Numina,
contra Deos, Jovemq; effulminant istud Dilemma.

Quanta esset, si per impossibile darentur, duarum Contradictoriarum Propositionû potentia?

Vel Petrus currit, vel nullus est Deus.
Sed falsum est dicere, quòd Petrus currit.
Ergo verum est dicere, quòd nullus est Deus.

Major est Disjunctiva & vera. Quoniam, ut Disjunctiva vera sit, sufficit, ut paulò antè dicebatur, & probabatur, alteram ejus partem esse veram. Et prior pars ex hypothesi debet concedi.

Minor etiam est vera, Quoniam Hypothesis illam supponit.

Consequentia est legitima, Ergo etiam vera.

CONCLVSIO.

Stat igitur periturum totum omninò Mundum, nullamque in toto illo Veritatem mansuram, si per impossibile, vel duæ Contradictoriæ (quæcumque illæ sint) essent, aut simul veræ, aut simul falsæ, vel una & eadem Propositio (quæcumque illa sit) vera & falsa esset simul.

AR-

ARTICULUS II.

De Scientiâ Dei, quæ à Theologis dicitur Simplex Intelligentia.

CDXXII.

Plura possunt & solent, uno & eodem argumento probari

EOdem argumento, ut scitissimè S. Augustinus pronunciat, *Deum esse, Deum Omnipotentem Mundialis Machinæ Creatorem esse, & Deum intelligentē esse,* demonstratur. Quod, ut esse verum videas, pauca hæc subscribo.

*] *Nomen Sacer, & rem Deo dicatam, & rē magnam significat.*

Esse in rebus hoc tantùm non immensum Palatium; hoc Sacrum [*] Templum, quod ab ornatu Κόσμον Græcè, & à puritate Latinè *Mundum* dicimus, oculis prospectamus. Illud ab aliquo fuisse factum evidenter inferimus. Et hunc, quem esse Mundi Autorem & Creatorem cognoscimus, vocamus *Deum*. ERGO *à posteriori per Demonstrationem manifestam colligimus non posse negari, Dari Deum.*

Esse Deum à posteriori demonstratur.

Et circa istam Conclusionem duæ possunt excitari Quæstiones, ALTERA, *Utrùm sit certa?* ALTERA, *Utrùm de Fide sit?*

Qualis sit hæc Conclusio?

Circa Primam propugnat affirmativam partem, communis Veterum & Juniorum Theologorum consensus.

Est certissima.

Circa Secundam apud Autores Classicos divortia Opinionum reperio. Ut enim aliqua Positio sit hæretica, debet Veritatem negare, quam Sacra Scriptura definit, verbis manifestis, & claris, usurpatis in significatione communi, & nullo obtortis modo ad aliquam interpretationem privatam. Et hanc ob rem istam Propositionem, *Esse Deum, à posteriori demonstrari non potest*, nullus, quem viderim, *esse hæreticam* dixit: at non esse tolerandam Veteres pronunciarunt. Quoniam Doctor Angelicus *esse manifestè falsam* asserit *qu.10.de Verit.* & posteà *libr. 1. contr. Gent. cap. 12.* illam *esse errorem* definit. Sed quia errores in Philosophicos & Theologicos distribui debent, ut exponat, quo S. Thomas sensu accipi debeat, P. Valentia *disp.1.qu.2. punct.* esse asseverat illam, *erroneam in Fide, si non apertam hæresim*. Tantisper autem mitiùs loquuntur Bañes & Molina, ille enim D. Thomam dilucidans, eam dicit *esse temerariam in Fide*; hic autem *qu. 2. art. 2.* eam putat *esse minùs tutam in Fide.* Cæterum apud Cacheranum *tom. 1. tract.1.libr.1.cap.1.§.2. pag.40.a.* hæc lego [Lugus contrà *libr.1. disp.14. cap. 2.* cum Gilhio & Vasquio asserit Sententiam illam nullâ Censurâ dignam: & vult adlata Scripturæ loca solùm probare quòd Deus possit aliquo modo ex creaturis cognosci, &c.]

An pertineat ad Fidem?

Quid requiratur, ut aliqua Propositio sit de Fide?

Proponuntur diversæ Theologorum Sententiæ.

Circa Tertium mihi sufficit S. Augustini authoritas, tam enim sunt consentanea rationi ejus verba ut nullus nisi ἄλογος illa possit negare. Argumentum Sancti Doctoris est. *Omnia in numero, pondere & mensurâ fecit Deus. Ergo non solum Conditoris Potentia, sed & Sapientia in Mundi Creatione relucet.* Ejus verba sunt hæc. *Sufficit, ut quisquis noverit vel inconcussè credat, quòd Deus hæc omnia* (in Sapientiâ) *fecerit. Non enim, opinor, aliquem esse, tam excordem, ut Deum, quæ non noverat, fecisse arbitretur.* Ita ille *libr.5.de Genes. ad liter.cap.15.* Ergo ex creatione Mundi Deum esse Intelligentem Substantiam demostratur.

Dei Sapientia ex Mundi productione & gubernatione probatur.

SECTIO I.

De Divina Scientiæ Divisione.

CDXXIII.

Scientia Dei est simplex secundum se cōsiderata, est verò multiplex prout ad diversa connotata & objecta refertur.

SUpponis, & bene, Divinam Scientiam realiter simplicissimam esse. & quia eam observas, diversis eam nominibus indigitari, discis eam in diversas dividi, inquirisq; *Unde hæc ipsa desumatur diversitas?*

Sunt, qui ex naturâ rei; sunt qui ratione ratiocinatâ Scientias in Deo dispescant: at, quia ipsi ab objectis ipsis fundamentum desumunt, placuit Doctori Angelico inutiles evitare circuitus, & negatâ omni intrinsecâ, expressivam, quæ est extrinseca admittere, & dependet à connotatorum varietate. Ita Angelicus Doctor *1.part. quæst. 15. art.2.* cujus formalia verba inferiùs *art. 3. sect. 7.* ubi de Ideis disseremus reperies. Interim placet hic producere Sancti Doctoris verba, quæ *qu.3. de Verit.art.3. ad 6.* leguntur. *Simplex Notitia dicitur ad excludendum admixtionem ejus, quod est extra genus notitiæ, sicut est existentia rerum, quam addit Scientia Visionis, vel ordo voluntatis ad res scitas, quem addit Scientia approbationis.* Unde Dn. Augustinus Redingus, qui exactè vestigiis Angelici Præceptoris insistit, *in 1. part.qu.5.art.3.pag.159.nu.1.* sic scribit. [Scientia Simplicis Intelligentiæ dicitur de Deo respectu eorum, quæ nec sunt, nec erunt, nec fuerunt, Ita S. Thomas *1.part.qu.14.art.9.&c.*] Et similia habent cæteri Recentiores; omnes enim in Deo plures admittunt Scientias, earumque pluralitatem & varietatem ab Objectis, ut vidisti, desumunt.

Ita nos docet S. Thomas.

Et communiter ejus discipuli.

Aliæ profectò circumferuntur Divinæ scientiæ divisiones & subdivisiones, sed subsequens Categoria ob oculos proponit illas, quæ à Theologis debent necessariò resciri.

Deus

Scientiarum, quę in Deo cōsiderantur, dispositio, & digestio.

Deus infinitâ suâ scientiâ intelligit, & cognoscit
- *Seipsum*. Et hæc Scientia duplici capite dicitur Α'υτοσοφια. } A
- *Creaturas*
  - *Possibiles*
    - *Essentiabiles*. } B
    - *Existentiabiles*. } C
  - *Existentes*
    - *Absolutè*: *Præteritas*, *Præsentes*, *Futuras* } D
    - *Conditionatè*
      - *post Decretum*. } E
      - *ante Decretum* } F

Multa quidem, cùm de Diviso, tùm de singulis membris dividentibus impræsentiarùm possent dici; sed quia tempus, & locus non permittit, ut diffundatur Oratio, minùs necessariis omissis, scitu digniora proponamus.

A

An Deum semetipsum cognoscere bene demonstret Aristoteles?

DEUM semetipsum cognoscere, clarissimè demonstrat Aristoteles; cujus argumentum est hoc.

Quoniam Intellectus perfectissimus, qualis est Divinus, debet versari circa objectum perfectissimum.

Sed nihil inter omnia intelligibilia, est Deo perfectius.

Ergo Intellectus Divinus habet pro objecto ipsummet Deum.

Ita *lib.12.Metaph.cap.9.* quod περί τῦ νοῦ *De Mente*. Ubi, & quia hoc ibi Philosophus nomine κατ' ἐξοχὴν Primam, & supremam intelligit, Interpres *De Mente Divinâ*, in titulo Capitis posuit. Ibi præter alia Philosophus

Verùm objectum Intellectionis Divinæ, sit ipsamet Intellectio Divina?

Α'υτον ἄρα νεῖ εἴπερ ἐςὶ τὸ κρατιςον, καὶ ἔςιν ἡ νοήσις νοήσεως *Se ipsam ergo* (Natura illa Divina) *intelligit, si est quidem quod optimum est: & est intellectio, & intellectionis intellectio*. Ergo asserente Aristotele intelligere Dei, est esse Dei; & Intellectio Divina est Essentia Divina; & prima in Deo Intellectio, est Intellectionis Divinæ intellectio.

Scientia Dei dupliciter est αὐτοσοφία

Et hæc Divina Scientia ex duplici capite dicitur Α'υτοσοφια, quo à se ipso habet Deus illam Scientiam, & per illam semetipsum cognoscit, & intelligit. Et hoc nomen, & in hac significatione legitur apud S.Dionys. *de Divin.nomin.cap.5.§.5.*

De istâ Dei Sciētiâ plurima sunt doctissimè, & solidissimè scripta à Novitiis Theologis, quæ hunc Librum non videntur concernere. Ergo ad omnes Creaturas oculos convertamus.

B, & C

CDXXIV. Creaturarum per classes cōvenientes divisio.

CReaturæ, ut in Categoriâ proponitur, vel sunt Possibiles, vel Existentes. Et Possibiles in Essentiabiles, & Existentiabiles subdividuntur. Creaturæ enim non sunt Entia à se, sed à Deo. Unde, sicut Sentes (*existentes nunc*) & Suntes (*existentes in aliquâ differentiâ temporis*) receperunt à Deo existentiam, quam habent: nimirùm à Scientiâ Divinâ per Voluntatem adplicatâ: sic Creaturæ Possibiles illam ipsam Possibilitatem, quam habent, emendicant à Deo; ideò enim ipsæ possunt fieri, quia datur in Deo Potentia, quæ eas possit facere.

Actus essendi est duplex: nimirùm, sare, & sere hoc est, esse quiditativum, & esse existentiale.

Actualitas essendi in Creaturis duplex est; altera in genere quiditativo, & altera in genere existentiali. Collocantur in genere actualitatis quiditativę, omnia entia, quæ Sant (*quiditativum esse habent*). In genere autem actualitatis existentialis constituuntur, omnia entia, quæ Sent (*existentiale esse habent*).

Quid nobis explicent definitiones? Important sandi actum, sendi verò potentiā.

Porrò Essentiales rerum Definitiones naturas Definitorum explicant; non quas illa possunt habere, sed quas actu habent: actu videlicet quiditativo, non verò actu existentiali. Homo enim definitur *Animal rationale*, non quòd possit Animalitatem & Rationalitatem recipere, sed quòd eas essentialiter habeat.

Verùm sans, & sabile differant inter se?

Ergo ne dicendum erit in Creaturis Sans & Sabile (hoc est, *Habens esse quiditativum* & *Potens habere esse quiditativum*) non distingui? Minimè. Quia, sicut in ordine sendi (habendi esse existentiale) prius est Creaturam esse possibilem, quàm futuram (non reali, nec rationis ratiocinatæ, sed rationis ratiocinantis prioritate) sic similiter in ordine sandi (*habendi esse quiditativum*) prius est rem esse sabilem (potentem recipere esse quiditativum) quàm rem esse santem (*habentem esse quiditativum*.)

Ergo ut rem meliùs intelligamus & exponamus, quinque instantia, seu quinque rationis ratiocinantis prioritates [*] consideremus.

Primò ergo intelligo Deum suam naturā cognoscentem. Et hac primâ intellectione nullam creaturam (hoc est, nullam sabilem, aut sebilem) clariùs (*nullam, quæ possit esse quiditativum; nullam quæ possit esse existentiale recipere*) aut percipio, aut intelligo.

Secundò cogito Deum in Divinâ suâ essentiâ infinitas perfectiones creaturis communicabiles intelligentem. Ergo tunc cognosco Deum potentem Creaturas samere (*potentem illis essentias, & quiditates impertiri*)

*] *Prioritates rationis ratiocinantis, quas vocant, non sūt in Divino intellectu, sed in humano tantummodò. Non enim intelligimus unum actum Divinum esse priorem alio: sed priùs intelligimus unum, quā intelligamus alium.*

Creaturæ **Sabiles.**

Et, quia Relativâ cognitione sunt simul, cognosco hanc potentiam Intellectûs Divini ad Creaturas **sabiles** (*quæ possunt quiditates habere*; hoc est, quæ in genere **sandi** (habendi prædicata quiditativa) Possibiles) ut ad proprium Objectum terminari.

Creaturæ **Santes.**

Tertiò, intelligo Deum istos suæ Omnipotentiæ terminos in semetipsis cognoscentem. Et tunc etiam creaturas actu **santes** (*actu esse existentiali habentes prædicata quiditativa*) oculis intellectûs prospecto.

Creaturæ **Sebiles.**

Quartò cogito posse Deum istis Creaturis **Santibus** (*habentibus esse quiditativum*) impertiri existentiam. Et consequenter cogito has ipsas Creaturas **Santes** (*habentes esse quiditativum*) posse recipere existentiam, & dico eas esse, quæ vulgò nominantur *Possibiles*. Quoniam de possibilitate **ad Sandum** (*ad habendum prædicata essentialia*) nulla unquam fuit apud meos Præceptores suspicio.

An Philosophi aut Theologi quidpiam dixerint de **Sabilibus** formalitatibus?

Quintò suppono ex hac Creaturarum **Santium** indefinitâ [*] multitudine suæ liberæ Voluntatis Decreto elegisse Deum illas, quas voluit; & Divinum Intellectum (cui idem est, intelligere, ac facere) in tali, aut tali tempore existentiâ affectas cognovisse; atque ideò illas **suntes** reddidisse (*existentes in aliquâ differentia Temporis*.

*] Indefinita multitudo *illa est, quæ vulgo* infinita syncategorematicè *appellatur*.

De Scientia Visionis.

Et his positis dico Intellectum Divinum prout **suntes**, aut etiam **Sentes** Creaturas attingit, aut veriùs facit, nominari *Visionem*: vocarique *Simplicem Intelligentiam*, prout ad **Sabiles, Santes, & Sebiles**, tanquam ad propria Objecta terminatur. Et quid vetaret, quæsò, siquidem Divinarum Scientiarum distinctionem ab objectis desumimus, intelligentiam simplicem in tres differentes dispescere (hoc est, in Primam, Secundam, Tertiamque) Ita ut *Prima* dicatur, quæ versatur circa Creaturas **Sabiles** (*quæ habere essentiam & quiditatem possunt* (*secunda* circa **Santes** (*quæ essentiam & quiditatem habent*) & tandem *Tertia* circa **Sebiles** (*quæ quidem essentiam & quiditatem habent, intelliguntur que ut potentes habere existentiam*.)

Simplex Intelligentia in tres Scientias differentes dividitur.

D

CDXXV. De Creaturis **Suntibus.**

Creaturæ absolutè existentes illæ sunt, quæ **Suntes** nominantur in Dialecto Scholasticâ: nempè, quæ in aliquâ Temporis differentiâ habent esse. Et Temporis differentiæ sunt tres; non pauciores, nec plures: quoniam respectu hujus præsentis temporis, in quo istas lineas legis, sunt multæ res, quæ tibi coëxistunt: multæ, quæ præterierunt, & jam non sunt: & multæ etiam, quæ nondum sunt, sed posteà erunt.

Præteritum & Futurum dicũtur ex comparatione ad Tẽpus Præsens.

Nec contra est Græcæ, Latinæ, aut etiam aliarum Linguarum Grammaticæ, quæ per Temporum numerosam varietatem luxuriant, quia ἀόριστοι χρόνοι (*Tempora Indefinita*) sunt à definitis abstracta: & quæ *Imperfecta*, & *Plus-quam-perfecta* dicuntur, prodeunt ex aliorum Temporum compositione. Sed de hoc alibi uberiùs disputavi.

Tempora Abstracta & Cõposita a Criticis considerantur.

E, & F

De Propositionibus conditionatis. Quid ipsæ sint?

Propositiones Conditionatæ illæ sunt, quæ (ut ipsum nomen præsefert) conditioni innituntur. Quales sunt, *Si heri ignis fuit accensus in antro, calefactum & illuminatum illud fuit. Si, nunc Petrus currit, movetur. Si cras Soli subcurrat Luna, ille necessariò eclipsabitur.*

An, & quo modo Deus futura conditionata intelligat?

Deum cognoscere Futura Conditionata, certum est. Sed quo illa modo? De necessariis non est, cur moveri debeat dubium, nam in suis Caufis cognoscuntur certissimè. Tantummodò ergo quæritur, *Quo Deus cognoscat modo Conditionata Futura libera?* Totus Articulus Quartus respondebit accuratè, & exactè.

SECTIO II.

Quo modo Deus cognoscat omnes Creaturas Possibiles?

CDXXVI. Quid in hac Quæstione supponendum sit, & quid examinandum?

QUI interrogat, Quo Petrus modo videat lapidem? supponit esse Petrum, qui videt: & lapidem qui videtur, & de modo, quo ille videt, & iste videtur, excitat controversiam. Ergo, qui scire vult, Quo Deus modo cognoscat Creaturas possibiles, supponere necessariò debet esse Deum, qui cognoscat, & esse Creaturas, quæ cognoscantur, & non de ipsâmet cognitione, aut ejus extremis; sed de modo dubitare tantummodò.

Hypothesis est hæc, quæ ab omnibus debet admitti, & expresè traditur à P. Rhodesio *in Peripatetica Philosophia libr.1. disp.2.qu.1. sect.2.* ibi enim de Entibus rationis disputans, ait. [Observa nullam esse cognitionem, cui non correspondeat aliquod objectum: si enim cognosco, certè aliquid cognosco, quod dicitur objectum cognitionis. &c.] Et reponitur à P. Amico *tom.1. Theolog. dispus.12.sect.2. pag.140*, dicente. [Suppono Deum cognoscere creaturas secundum esse participatum earum, quia cùm sit agens liberum, debet distinctè præcognoscere effectum, quem producit; ut enim possit effectum producere debet illum per voluntatem determinare: ut autem possit voluntas effectum producendũ determinare, debet illum distinctè præcognoscere, cùm nequeat in incognitum ferri. Cognoscit igitur Deus distinctè omnes creaturas secundùm esse participatum earum, cùm nulla sit, quam producere non possit] Hac doctrinâ præmissâ, pergit ulteriùs, & his verbis Regulum Controversiæ proponit. [Est Difficultas, inquit, quomodò Deus cognoscat creaturas possibiles. Ratio difficultatis; nec illæ sunt in Deo secundùm esse proprium; nec in seipsis, cùm antequam producantur, nihil in seipsis sint; repugnat autem Deum cognoscere cognitione propriâ & intuitivâ, quod nullo modo est neque in se, neque in alio. Cognitio enim propria & intuitiva est, quam objectum per se ipsum immediatè terminat: non potest per se ipsum immediatè terminare, quando nullo modo est. Nec sufficit, quòd objectum sit possibile quia cognitio in actu, postulat objectum in

Doctrina generalis.

Agens liberum debet scire, quid faciat?

An creaturæ possibiles nil actu sint?

actu; quod solùm potest esse, actu non est: ergo non sufficit ad cognitionem in actu, qualis est Divina.]

Prima sententia asserit fuisse, & esse rerum essentias ab æterno; adeòque Intellectum Divinum ab æterno, & in æternum in se ipsis illas intuitivè cognoscere. Hæc Opinio adtribuitur Henrico *quodl.*8. *qu.*1. *& 9. in fin.* & *quodl.9.qu.*1.*§. Et consid.*& *quodl.*11. *quæst.*13.*in fin.* Sed jam supra non esse Henrici hanc opinationem demonstravimus.

Hujus Resolutionis, cujuscumque illa sit, fundamentum his verbis ab Amico proponitur. [Sicut per Voluntatem Dei imperantem res fiunt extra Deum in esse Existentiæ, ita per intellectum cognoscentem se ipsum ut exemplar rerum omnium, res fiunt extra Deum in esse Essentiæ. At Deus ab æterno se ipsum ut exemplar omnium rerum intellexit, & intelligit. Ergo res ab æterno habuerunt esse Essentiæ ex vi æternæ cognitionis Divinæ. &c.] Moneo tamen hujus sententiæ Autorem (quicumque ille sit, qui hoc modo discurrit) videri in tenebris, & per cancellos Veritatem rimari; & in hoc laude dignum, quòd *esse Essentiæ* (nempe, **sare**) ab *esse Existentiæ* (hoc est, **sere**) distinguat.

CDXXVII. Valentia inter **sare**, & **sere** (*inter Esse quidditativum, & Esse existentiale*) distinctionem ignorat.

Ex diametro opponitur præcedenti Sententiæ Patris Valentiæ Resolutio, qui quoniã inter **sare**, & **sere** distinctionem nesciebat; illos, qui illam admitterent, clari erroris summâ animi confidentiâ condemnat. Audiri D. Augustinus Redingus poterit, qui *tom.* 1. *suæ Theolog. qu.*5.*art.*3.*controvers.*1.*num.*3.*pag.* 159. sic scribit. [Gregorius de Valentiâ *disp.* 1. *de Scient. Dei punct.*7. existimavit implicare contradictionem, ut ea, quæ nunquam fiunt à Deo, terminent objectivè Divinam cognitionem secundùm aliquod esse suum propriũ reale distinctum à suis causis. Probatur. Verum, quod est terminus cognitionis, reciprocatur cum Ente. Ergo creaturæ possibiles terminant Divinam cognitionem secundùm esse, quod habent; At non habent aliud esse, nisi in suâ causâ, ex S. Thomâ *hic art. 9. & 1. contr. Gent. cap. 66.* Est autem ex terminis evidens, quòd esse in causâ non sit Esse proprium & distinctum ab esse causæ. Ergo repugnat, creaturas possibiles terminare Divinam cognitionem, nisi secundùm Esse eminentiale, quod habent in Deo tanquam Causâ.] His præmissis pergit, & subjicit. [Oppositum, quod Valentia falsò arbitratus est, non posse cadere in mentem Viri docti, tradunt Scotus *in* 1.*dist.*35.*nu.*10.*& dist.*36.*nu.*6 *ac sequ.* Vasquez 1.*p.disp.*70. *cap.*2. *nu.*8. Nazarius *hic artic.*9.*contr.*2. Xantes Mariales *tom.*2. *contr.*42.*cap.*3.] Et hoc ipsum, quod in mentem Viri docti non posse cadere, ut vidisti, Valentia asserit [*] hodie in mentem ferè omnium virorum doctorum cadit; multi enim illud Thomistæ asserunt, & extra Scholam D. Thomæ, plerique omnes Doctores. Audiri poterit P. Antonius Bernaldus de Quiros 1.*p.ar.tr.*4.*disp.*44.*in principio pag.*314.*a.* [Pro contrariâ sententiâ affirmante in veritate creatâ inveniri sufficientem cognoscibilitatem, ratione cujus possit terminare immediatè scientiam Dei, citari potest universa Societatis Schola; etenim omnes ejus Autores id expressè fatentur in futuris creatis

An Esse, quod habet effectus in sua Causa antequam producatur, distinguatur realiter ab Esse Causæ?

*] *Vel hinc colligo, quanta sit Ingeniorum, etiam apud Viros doctos, diversitas; nam quod Valentia esse falsum evidenter, existimat, Mihi, & aliis multis Theologis*, evidenter est verum.

Veritates creatæ cognoscibiles sunt.

liberis; immò S. Thomas *in hac quæst.*14.*art.*6. *& 1. & art.*13.*corp.& infrà quæst.*57.*art.*3.*corp.& ad* 3 *Et* 2.2.*quæst.*171, *art.*6.*ad* 2.*&* 1. *contr. Gent. cap.*66.*fin.& qu.*2.*de verit.art.*6.*&* 1.*sent.dist.*38. *qu.unic.ar.*5.*corp.* Si autem semel veritas creata existens cognoscitur in se ipsâ, etiam poterit possibilis.] Addamus uberioris doctrinæ gratiâ verba P. Roderici de Arriagâ, qui 1.*par.tr.de Scientiâ Dei.disp.*19.*sect.*4. sic scribit. *Deum videre creaturas possibiles in se ipsis* [negant communiter Thomistæ, quos sequitur P. Molina *hic disp.*5.*art.*11.*membr.*2. Suarius *lib.* 3.*cap.*2. apud quos cæteri Autores videri possunt. *&c.* Secunda & vera Sententia, *Deo ejusmodi Scientiam concedit.* Pro quâ stant omnes, qui Scientiam Creaturarum in Deo negant [& hi sunt, qui negant Deum cognoscere Creaturas in se ipso] ut P. Vasquez, Nominales, & alii, qui necessum est, tribuant Deo Scientiam Creaturarum in se ipsis. Eamdem fusè defendit P. Herice *disp.* 5. *cap.* 4. & multi alii Recentiores, qui utramque Scientiam Deo concedunt. &c.]

An in se ipsis possibiles Creaturas cognoscat, & intelligat Deus?

Vera Sententia.

CDXXVIII. Opiniones interdum falsæ, ad veras inveniendas conducunt.

Volui Henrici, aut cujuscumque illa sit, Opinionem præmittere, ut in eâ, non jam Veritatem, est enim falsa, sed nescio, quæ fulgura adlucentis Veritatis Lector ingeniosus suspiciat: ut hac luce (quali, quali) præventus, meliùs, & perspicaciùs Veritatem (quæ Mundi Scholastici est Sol) exorientem, & coruscantem contempletur. Veram ergo Doctrinam Conclusionibus nonnullis perstringamus. Et sit

Prima.

Deus est omnium perfectionum possibilium seu cogitabilium aggregatum. Id enim est, quod nomine *Dei* intelligitur; errat enim Intellectus humanus, cui aliud, quàm id, hoc nomine repræsentatur. Et hanc ob rem *in definitionibus* S. Athanasius *Deum esse* asserit *definitionem omnium definitionum: quoniam in suâ ipse perfectione universas definitiones complectitur, & tamen ipse, quia nullâ clauditur definitione, minimè definitur.*

Quid sit Deus?

Cur ipse Omnium Definitionum Definitio dicatur?

Corollarium. *Ergo repugnat conceptus Dei merè possibilis.* Demonstratur. Deus merè possibilis, si daretur, existentiâ careret. Existentia est perfectio. Ergo Deus possibilis si daretur, careret aliquâ perfectione. Haberet ergo, & non haberet omnem perfectionẽ. Haberet omnem, quia haberet Essentiam Divinam, in cujus quidditativo conceptu clauditur omnis perfectio. Et non haberet omnem; quoniam non haberet existentiam, quæ est perfectio.

Cõceptus Dei purè possibilis impossibilis est.

Secunda.

Perfectiones Deus suis simillimas, saltem finito aut syncategorematicè infinito modo, potest repetere extra se, vel loquẽdo in Dialecto Scholasticâ **potest samere, & semere.** Nota illud *suis simillimas*, non enim intellectualitas quæ est in Angelo, aut Homine, est eadem numero, aut specie, quæ in Deo, sed illi similis, non univocè, sed analogicè, ut D. Thomas

Creatæ perfectiones non sunt Divinæ perfectionis particulæ.

& ejus Discipuli universi testantur. Unde incriminandus est Poeta, qui dixit, *Animam hominis esse Divinæ particulam Auræ*: non enim illa est Essentiæ Divinæ particula, sed quædã finita perfectio, Divinæ Essentiæ similis, & à Divinâ Essentiâ participata. Nota etiam illud *saltem finito modo*; non enim impræsentiarũm in eam volo ingredi controversiam, quæ inquirit, An Deus, nam infinitus est, possit Creaturam aliquam, in hoc, vel illo genere, infinitam producere.

An possit Deus Infinitum producere?

Et hæc Conclusio nullo alio meliori à nobis modo, quàm à posteriori poterit demonstrari. Quoniam, si *ab actu ad potentiam valet Consequentia*, ut Theologi universi testantur; & perfectiones Divinas esse de facto creaturis communicatas propriis videmus oculis; posse illas Deus communicare, nescire nullo modo poterimus, nisi sponte cæcutire velimus.

Ab actu ad potentiam legitimè Argumentum decurrit.

Corollarium I. *Cognoscis ergo per hanc simplicem Intelligentiam Deus se eminentialiter in infinita suæ essentiæ perfectione omnium Creaturarum perfectiones continere.*

Cognitio Dei est comprehẽsiva.

Corollarium II. *Universas igitur Creaturas possibiles in sua essentia Deus eminentiâ cognoscit.* Patet utrumque Corollarium; quia, cùm Intellectus Dei sit infinitus, Dei essentiam & omnia quæ in ipsâ sunt comprehendit; hoc est, omnibus cognoscit, & intelligit modis, quibus cognoscibilia sunt. *Vide Corollarium I. quod prostat post Conclusionem IV.*

Priùs in se ipso cognoscit Creaturas possibiles, quàm in se ipsis.

Tertia.

CDXXIX.
Intellectus Divinus samit creaturas possibiles, *hoc est*, dat creaturis possibilibus illud esse essentiale, quod habent.

PER *Intellectum suum Deus, & per suam Simplicem Intelligentiam, dat Creaturis illud esse possibile, quod habent ipsæ.* Vel clariùs in Dialectico Scholasticâ. *Per intellectum suum Deus* Samit *Creaturas possibiles*: hoc est, *facit, quòd singulæ habeant suas determinatas essentias.* Hanc Adversarii conclusionem interdum asserunt, nam quocumque vadere velint, in illam recidunt. Audi Dn. Augustinum Redingum, qui severissimus Thomista est, & ad Angelici Doctoris mentem *tom.1.qu.5.art.6.controvers.2.num.6.pag.233.b.* sic scribit *Idea Dei (1) formaliter consistit in essentia Divinæ imitabilitate; (2) cui per ejusdem essentiæ Divinæ intellectionem expressæ per modum Objecti secundarii respondet passiva Creaturarum imitabilitas, (3) habens rationem Ideati, & attacti (4) tum quoad statum possibilitatis per Scientiam simplicis Intelligentiæ; (5) tum quoad statum existentiæ actualis per Scientiam Visionis.* Quinque, ut vides, hæc doctissimi Viri Resolutio habet partes. Recognoscamus singulas, & paulatim pergamus.

Dn. Redingi Resolutio.

De Ideis Articulo sequenti uberiùs disputabitur, & ideo hic tantum necessaria insinuantur.

In primâ asserit Ideam (nempe, Formalem) in Deo esse ipsammet essentiam Divinam, quà imitabilem. Ergo constituit Ideam per Relationem, & hoc cum D.Thomâ, quidquid contrà vociferetur Cajetanus. Si in formali Divinæ Ideæ conceptu datur Relatio, adsignandus est terminus hujus Relationis: nulla enim potest carere termino. Ergo, si Deus tales respectus aut relationes intelligit etiam terminos intelligere dicendus est. Præterea. Si essentia Divina intelligitur à Deo ut imitabilis, etiam intelligentur à Deo illa, quæ hanc ipsammet Divinam essentiam poterunt imitari. Sed quæ sunt?

De Idea Formali. Quid illa sit?

Id explicat Secunda Pars. Asserit enim Divinam Intellectionem duo habere Objecta primarium, secundariumque, Illud esse Divinam essentiam ut imitabilem: hoc autem, passivam Creaturarum imitabilitatem: hoc est, Creaturas, quæ habent passivam illam imitabilitatem. Sed cur passivam? Ne quis eas dicat hanc imitabilitatem habere à se. Sed, si non à se, à quo illam habent?

De Objecto Cognitionis Divinæ.

Satisfaciunt illa verba, quæ tertiâ parte ponuntur: videlicet, *Per modum Objecti Secundarii respondet passiva Creaturarum imitabilitas, habens rationem ideati & attacti.* Ergo essentia Divina ut imitabilis, est *Formalis Idea* opinione Redingi. Intellectus Divinus est ratio activa, quæ Samit. *possibiles Creaturas ideat*: & Creaturæ ut habentes, analogiam Divinæ essentiæ imitabilitatem & similitudinem, sunt Objectum Secundarium ejusdem Intellectûs Divini: nempe Objectum ideatum & attactum, Objectum sanè, non purè speculabile, & ab Intellectu speculante non dependens; sed à Divino Intellectu Samptum (hoc est recipiens illud Sare) *illud esse possibile*, (Divinæ essentiæ analogicè simile) quod in se habet.

CDXXX.
An creaturæ possibiles sint à se?

An ideentur à Deo?

An Simplex Intelligentia in Deo, sit Sciẽtia purè Speculativa?

Quòd, si Intellectio (ut in quartâ & quintâ Resolutionis parte D.Reding. statuit) ad simplicis Intelligẽtię sciẽtiã pertineat, illi Objecto secundario à se ideato & attacto dabit Sare (dabit, *habere essentiam*) si autem ad Scientiam Visionis spectet, dabit Sere (dabit, *existere*, seu *habere existentiam*) quia Essentiæ necessariæ sunt; illas tamen existere aut non existere, earum est accidens.

Res possibiles sunt quia illas ut possibiles concipit Deus: existunt, quando illas concipit, ut existentes.

Consonat Dn. Redingus his, quæ *qu.5.art.3.controvers.1.pag.160.a.* §.5. dixerat: nimirùm, *Scientia Divina Simplicis Intelligentia, pro Objecto formali motivo habet esse eminentiale Creaturarum in Deo, quod formaliter est ipsa Essentia Divina, pro Objecto autem materiali* (& *formale*, & *materiale* hîc appellat, quod primarium & secundarium, aliàs, ut vidisti, vocabat) *habet esse Creaturarum reale possibile*, (N.B.) *distinctum ab essentiâ Divinâ: objectivè existens in Intellectu Divino: à quo* [*] *in æternitate, non physicè, sed in ratione intelligibilis, atque adeò possibilis, repræsentativè emanat.* Et hanc esse non solùm Scoti, sed etiam D.Thomæ sententiam *num.13.* luculenter ostendit.

*] *Dicit ab æternitate, quia non habet alia verba, quibus illud Possibilium Creaturarum* Sare (esse quidditativum) *At Creatura Possibiles non durant tempore, & tamen habent esse, quod terminat intellectionem Divinam, cujus duratio est ipsa æternitas.*

In hoc ergo differt primarium à secundario Divinæ Intellectionis Objectum: quòd illud sit prius Intellectione, hoc posterius: illud ab Intellectione non dependeat, hoc autem suum esse ab intellectione recipiat, & ab illâ ideante & attingente sit ideatum & attactum. De Objecto utroque (Primario, & Secundario) adeoque de essentiâ Divinâ & Creaturis, scitè *in libr. Definitionum* Athanasius, οὐσία, inquit, ἀναίτιος, καὶ πάσης οὐσίας αἰτία ὑπερούσιος. *Deus, est essentia* [*] *causâ* (hoc est causam non habens) *& tamen omnis essentiæ* (possibilis, aut existentis) *est causa superessentialis.*

De Objecto primario, & secundario.

*] *In Iosephi Langi Florilegio.* verb. Deus, *legitur sive causa, sed legi debet* sine causa.

OBJICIES contra hanc doctrinam Primò. Deus ab æterno non solùm intellexit Creaturas (in Sare) *in esse essentiæ*, sed etiam (in Sere) *in esse existentiæ, & cujuscumque proprietatis*: nam eas cognovit secundum omne

esse,

CDXXXI.
An Essentiæ & Existentiæ fuerint ab æterno.

esse, quod apta essent habere in se ipsis. Ergo, si cognoscendo ab æterno essentias, dedit illis, ut ab æterno Sarent (haberent esse quidditativum) cognoscendo ab æterno existentias, dedit illis, ut ab æterno Serent (haberent esse existentiale; seu existerent.) Creaturæ ergo possibiles, non solùm debuerunt præcedere actum æternum Divinæ Cognitionis secundum esse essentiæ, sed etiam existentiæ & omnium proprietatum.

Existentiæ etiã habent essentias.

Respondeo hoc argumentum ex Amico desumptum, quod fortè contra Henricum, aut alios antiquos vim habet, non militare contra me; non enim dico, aut Creaturas possibiles esse aut fuisse ab æterno: sed assero illas nec ullâ locari ubicatione, nec ullâ duratione durare. Et addo illas esse Divinâ intellectione posteriores; nam sunt ejusdem cognitionis effectus. Sanè sicut Creaturæ possibiles, sic & existentiæ possibiles proprias essentias habent, & Samuntur à Deo. At Sami, & Semi differunt inter se.

Aliud est satisfacere difficultati, & aliud illam fugere.

Instabis, hac me viâ non satisfacere difficultati, sed me ab illâ subducere; & ideò Objectionem præcedentem reformas, & ais: [Scientia Divina est causa rerum. Sed æquè essentias ac existentias ab æterno cognovit intellectus Divinus. Ergo sicut essentiæ fuerunt ab æterno possibiles, sic & eædem fuerunt ab æterno existentes. At hoc est falsum. Ergo.]

Sicut de Causa Efficiente creata, sic de Divina, analogia opportuna servata, debemus philosophari.

Respondeo, nos debere de Deo, sicut de artifice sapientissimo & potentissimo philosophari. [Nec mireris, si operationes Divinas cum Architectonicis velim componere, quoniam ut Salmanticenses *tom.1. tract.3 disp. 4. dub. 2. §. 2. pag. 328. a.* notarunt: *Sap.8.* de Divinâ Scientiâ dicitur. *Quis eorum, quæ sunt magis, quàm illa, est Artifex?* Unde tempore paschali modulamur in Hymno. *Nascente, qui Mundo Faber*, &c. Ergo, si sic Sapientia & Ecclesia de Deo loquitur, licebit etiam mihi cum humanis Architectis componere.] Ergo Lapidem A in Vitruvii manibus consideremus. Quòd possit frangi, decircinari, dedolari: quòd hanc vel illam figuram habere possit: quòd hîc vel ibi poni queat: & sexcenta alia, quæ intra possibilitatis terminos continentur, omnia habet independenter à liberâ actuali voluntate Vitruvii. [Et consultò illud *actuali* posui; quoniam à potentiali omnia dependent quia, si non esset in Vitruvio potentia libera, quæ illa omnia posset facere, non possent illa profectò fieri.] Quòd autem ille de facto Lapis, hîc & nunc non frangatur, nec decircinetur, sed dedoletur: quòd hanc habeat figuram, & non aliam; quòd ibi ponatur, & non alibi, & sexcenta alia, quæ concernunt existentiam & actum, à liberâ Vitruvii voluntate dependent. Ergo eodem modo philosophemur de Deo. Antequam ejus actualis Volitio intelligatur, multi Mundi possibiles, multa in illis Sydera, possibilia, & in singulis multi motus possunt intelligi: [Et ipsi ut dicantur possibiles, præter sua essentialia prædicata requirunt, quòd sit in Deo Potentia, quæ illos possit producere. Et hæc Potentia est ipsemet Intellectus Divinus per Voluntatem liberam applicatus, & determinatus.] cæterùm, quòd ex innumerabilibus possibilibus iste & non alius sit electus & conditus, hæc in illo Sydera, & non alia: & ipsa hoc motu provecta, & non alio, ante Dei actualem Volitionem nec esse nec intelligi potest.

Quo Deus modo faciat, ut hæ res sint possibiles, & illæ de facto existentes?

Quo modo Scientia Dei, sit Causa rerũ?

Ergo colligendo omnia, quæ sparsim dicta, pronuncio Scientiam Dei esse Causam rerum, illasque intelligendo, easdem Samere, & Semere. (*essentias illis, necnon existentias concedere.*) Et hoc ipsum exemplo aliquo dilucidemus. Quoniam, si v. gr. Petrum intelligit, Petrum Samit; & hoc ipso illam Divinam intellectionẽ terminat essentia Petri, hoc est, Persona habens humanitatem & Petreitatem, ab omni existentiâ & temporis duratione præcisa. Etiam Deus, quam potest habere Petrus, existentiam intelligit, illamque intelligendo Samit (hoc est, illi impertitur essentialia prædicata, quæ habet.) Sed ex vi harum duarum intellectionum Petrus non Semitur (non producitur, nec fit existens.) Posteà [*] Deus Petri essentiam & Petri existentiam suâ intellectione conjungit (hoc est, Petrum existentem intelligit) & per hanc ipsam intellectionem nullâ aliâ operatione superadditâ, Petrum Semit (*Petrum producit.*) Et hîc notandum est Divinas omnes Intellectiones, quæ Creaturarũ Sare (*esse quidditativum*) respiciunt, esse necessarias; liberas autẽ illas, quæ Sare cum Sere (*essentias cum existentiis*) jungunt. Vide Richardum *in 1. dist. 35. art. 1. qu. 4.* & Scotum *dist. 36. §. Contra istam.*

Quo Creaturæ possibiles modo suam quidditatem & possibilitatem & Creaturæ existentes suam existentiam à Scientia Divina recipiant?

An Scientia Dei in Necessariam & Liberam dividatur?

CDXXXII.
De Mayronis Sententia. An bene illam intelligat, & proponat Amicus?

Amicus *loc. cit.* ex Bañes 1. *part. qu. 15. art. 1* asserit opinione Mayronis *in 1. dist. 38. qu. 1. §. Quartum* hanc esse impræsentiarum Conclusionem ponendam. *Deum cognoscere creaturas possibiles, nihil aliud est, quàm eas sibi fingere, aut proponere in esse objectivo: quod ex parte Dei dicit cognitionem exprimentem: ex parte autem objecti creaturas, non in esse reali ipsarum, sed in esse rationis à Deo ficto, secundum quod esse objectivè terminant cognitionem Dei.*

Rationes, quæ contra Mayronium militant.

Displicet sanè Amico hæc Mayronis Opinio. Et primò, quoniam *fingendi* verbum, ut ut in bonam partem possit trahi, nisi restringatur & exponatur, aut sonat malè, aut habetur suspectum. Unde res veras per fictiones cognoscere, esset cognoscendi modus valde imperfectus, & Deo prorsus indignus. Et secundò, quia quando Deus cognoscit creaturas possibiles, id quod Divinam Mentem terminat, est ens reale, & non ens rationis. Et tertiò, quia hoc esse objectivum rationis non esset distinctum à cognitione Divinâ. At absurdum est ens rationis in Divinâ cognitione admittere. Ergo.

Latinum Fingere, & Hispanicum Fingir, non coincidũt: nam illud est æquivocum, & in bonam & malam partem potest accipi: hoc autem non multùm distat à *Mentir*, & semper accipitur in malam partem.

Omnia hæc tria argumenta supponunt *fingendi* verbum à Mayrone esse idem quod Hispanicè *fingir*, quod ipsum in suo conceptu falsitatem includit. At, ut opinor, Mayro *fingere* pro *formare* supposuit: nam defectu verborũ, non scivit, quo modo illam actionem per quam Creaturæ possibiles suum esse possibile recipiunt à Deo, significaret. Quoniam Intellectus Divinus possibiles creaturas non creat, non producit, non efficit, & tamen illas Samit (hoc est, dat illis illud esse possibile, quod ipsæ habent.) Et hunc influxum, cùm non sciret aliter, per *fingendi* verbum significavit. Nam *fingere* (unde *Figulus* & *Vas fictile*

le oritur) est tali modo facere. Virgilius Æneid.8.

— *Et corpora fingere linguâ.*

Ergo, si hoc sensu Mayro intelligi debere dicatur, eorum sententiâ nihil aliud est Creaturas esse possibiles, quàm ipsas Sare: & nihil aliud est Intellectum Divinum eas possibiles reddere, quàm illas Samere. Nec dicendus est Mayro fuisse abusus vocabulo: quoniam in suo Sancto Evangelio cap.24.28. D. Lucas scribit. Καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο πορρωτέρω πορεύεσθαι. *Et ipse finxit longius ire.* Quem locum *homil.* 24. his verbis dilucidat S. Gregorius. *Se ire longiùs finxit. Fingere namque componere dicimus; unde & compositores luti figulos vocamus. Nihil ergo simplex Veritas per duplicitatem fecit; sed saltem se eis exhibuit in corpore, qualis apud illos erat in mente.*

Locus Evangelii illustratur.

His positis respondeo ad argumenta, quæ contra Mayronem proponebantur, in eis falsum supponi: non enim *fingere* pro *falsum cogitare*, sed pro Samere usurpat impræsentiarum Mayro: Vnde AD PRIMUM nego hunc intelligendi modum esse imperfectum; nam illud intelligere, quod suum objectum (Samit) *essentiat*, est perfectissimum & nobilissimum. AD SECUNDUM, dico, ens reale, & non ens rationis esse quod terminat cognitionem Divinam, quando Deus possibiles creaturas intelligit, illam enim Divinam intellectionem terminat (Sans) *ens habens esse quiditativum*, hoc autem ens est verum ens, & nullam fictionem involvit. AD TERTIUM, nego Majorem: nam (illud Sare) illud esse objectivum, quod habent Creaturæ possibiles est distinctum à cognitione Divina. [Et hîc obiter noto videri P. Amicum existimare ens rationis, quando cognoscitur, non distingui à cognitione, quâ cognoscitur: quod est rem obscuram & difficilem manifestè falsâ probatione implicare. Nam ut P. Georgius de Rhodes in Philosophiæ Peripateticæ *libr.1.qu.1.sect.2.pag.16.b.* scitè scribit. [Nulla est cognitio, cui non correspondeat aliquod objectum: si enim cognosco, certè aliquid cognosco, quod dicitur *Objectum cognitionis*. Unde, quando fit ens rationis, v.gr. cùm cogito chimæram, cognitioni huic correspondet objectum aliquod reale, &c.] Quæ doctrina est meo judicio tam manifesta & evidens, ut non sciam, unde ab aliquo possit negari.

Quo sensu Mayro verbũ *Fingere* accipiat?

An Ens rationis ab intellectione formali, qua dicitur cognosci, distinguatur?

QUARTA.

CDXXXIII. Cur asserat Aureolus Creaturas possibiles non cognosci à Deo in semet ipsis?

Cognoscit possibiles Creaturas Deus in semet ipsis. Est expressè contra Aureolum, qui quoniam de distinctione inter Sare, & Sere, (inter esse quiditativum & esse existentiale) nihil scivit: ne cogeretur dicere Creaturas possibiles aliquam ab æterno existentiam habere, negavit illas in se ipsis habere aliquod reale esse, quod terminaret cognitionem Divinam. Unde *in 1. dist.35. quæst.2. art.2.* §. *Responsio ad ea*, ita statuit. *Deus non cognoscit Creaturas terminativè, quòd ipsa terminent intuitum Divinum, neque in esse reali, neque intentionali, sed in alio terminante, videlicet, Divinâ Essentiâ, ipsa dicuntur determinare intelligi.* Similia scripserat *art.1.* & in aliis etiam locis, in quibus negat Creaturas possibiles secundum suum esse formale terminare cognitionem Divinam.

Hanc Aureoli & aliorum, nec paucorum, nec ignobilium Scriptorum, ut vidisti, Opinionem P. Sebastianus Izquierdus *tom.2.tract.9.de Deo Uno disp.25.qu.1.pag.47.b.num.2.* hac Censurâ perstringit. [Sententia Aureoli malè audit apud alios Theologos, qui unanimiter asseverant Creaturas verè secundum proprium *esse* terminare Dei cognitionem; quia aliud non est secundum proprium *esse* terminare, quàm per illam tangi, repræsentari, atque cognosci secundum proprium *esse*. Quod salvâ Fide negari non potest.]

Qualis sit Aureoli sententia cõmuni Theologorum judicio?

Conclusionem hanc nostram *num.* 4. P. Sebastianus amplectitur, & illam verbis istis dilucidat. [Deus Creaturas omnes, tam existentes, quàm possibiles, cognoscit in ipsismet per actum Scientiæ, ad quem ipsæ solæ movent, determinant-ve Intellectum Divinum eâ, quam in se habent, cognoscibilitate, sive veritate objectivâ: ipsæque proinde solæ sunt objectum formale sive motivum talis actûs.] Et citat pro hac sententiâ Scotũ *in 1.dist.35.qu.unic.* Ochamum *ibid.qu.3.* Gregorium *dist.36.qu.1.* Becanum *in 1.part.cap.10.quæst.4.num.4.* Hericem *disp.5.cap.4.* Albizium *disp.5.de Scientiâ sect.2.* Sfortiam *libr.1.num.38.& 39.* Raynaudum *in Theolog.Nat.dist.8.qu.1.art.1.* Arriagam *disp.19.sect.4.* Gasparem Hurtadum *disp.3.de Scientiâ diff.3.* Moncæum *disp.3.select.cap.11.* Martinonium *disp.10.de Deo sect.1.* Franciscum de Lugo *libr.1.disp.28.* Ribas *disp.4.cap.3.* Ribadeneiram *disp.9.de Scientiâ cap.1.* & alios Recentiores: Monetque ibidem P. Sebastianus hanc eamdem Opinionem à Suario *libr.3.de Attrib.Divin.cap.2.* Vasquezio *in 1.part.disp.60.cap.3.* Arrubale *disp.29.cap.3.* Alarcone *tract.2.disp.2.cap.3.& 5.* & aliis, aliter [*] philosophantibus judicari probabilem. Eamdem nuper amplexus est D. Josephus Cacheranus *in sua Assertoria Theologia tom.1.cap.2.* De objecto necessario Scientiæ Dei, *tract.1.§.8.pag.259.b.* & citat pro se Hericem *in 1.par.disp.5.cap.4.* Ribas *tract.4.disp.4.* Martinonium *disp.10.sect.1.* Lugum *libr.1.disp.28.cap.4.num.25.sect.4.* Bernaldum de Quiros *disp.44.sect.2.* Moncæum *in disp.selectis disp.3.cap.11.§.Quad ergo.* Arriagam *disp.19.sect.4.* Et monet hanc esse Nominalium sententiam, nec non Vasquezii & aliorum, qui negant Deum in se ipso intelligere creaturas possibiles.

Izquierdus amplectitur nostram sententiã

Authores pro nostra Sententia.

[*] Sed cur sunt Theologi qui aliter censeant, & subscribant Aureolo? Quia ei ipsi nesciunt inter Sare, *&* Sere *distinguere.*

N. B. Creaturæ quæ tales non sunt Deus, & proinde non sunt Deus, debent in Deo ut in causa, & in se ipsis, ut in effectu cognosci.

Et hæc eadem Sententia, licèt aliter à nobis persuaderi possit, impræsentiarùm firmabitur impugnatione Opinionis Contrariæ, quæ solâ æquivocatione fulcitur; quia ejus Propugnatores sic argumentantur. [Quod non est, inquiunt, non scitur: quia Non-entis nullæ sunt proprietates. At Creaturæ purè possibiles, actu non sunt. Ergo non cognoscuntur actu. Ergo non habent attributa. Ergo nec Veritatem, nec Bonitatem, nec Unitatem.] Confirmatur. [Creaturæ purè possibiles non habent actu entitatem, sed possunt habere. Ergo nec habent actu veritatem objectivam, quâ moveant actu Intellectum Dei ad sui cognitionem, sed possunt habere. Ergo non cognoscuntur à Deo actualiter, sed possunt cognosci & movere, si existant.]

CDXXXIV. Sententia nostræ opposita insistit puræ æquivocationi

An Creaturæ possibiles sint? An in se sint cognoscibiles.

Sed totum id non urget; nam ab Izquierdo *cit. num.7.* manifestè dissolvitur. Attentè no-

Esse quiditativum ab Esse existentiali scitè Izquierdus distinguit.

notentur & legantur hæc verba. *Respondeo Creaturas purè possibiles non habere actu existentiali entitatem, atque adeò nec veritatem existentialem: habere tamen actu quiditativo entitatem, adeoque veritatem quiditativam, quâ movent actu Intellectum Dei ad sui quiditativam cognitionem.* Quæ Izquierdi verba, si in dialectum Philosophicam transferantur, possunt transire in hæc. *Respondeo Creaturas purè possibiles, non* **sere**, *sed* **sare**: *adeoque non habere in existentiali actu entitatem aut veritatem* **sentem**, *sed in actu quiditativo & essentiali entitatem & veritatem* **santem**, *quæ* **samitur** *ab Intellectione Divinâ, & ipsam terminat.*

Reponuntur verba Izquierdi in nostram dialectum translata.

His præmissis ad argumenta contra nostrã Resolutionem posita breviter respondebo. Primum ergo Antecedens distinguo. *Quod non est, non scitur*: si illud *non est*, significet, nec **sere**, nec **sare**, concedo; si tantùm sit non **sere**, nego; quoniam, quæ non sunt (**non sent**, *non existunt*) si tamen **sant**, (*habent essentiam*) cognoscuntur. Et ad Probationem eodem modo respondeo. *Non-entis* (rei videlicet, quæ neque **set**, neque **sat**; quæ nec habet existentiam, nec essentiam) *nullas esse proprietates, attributa, aut passiones*, concedo: nego tamen, si *Non-entis* nomine intelligatur res quæ non **set**, sed **sat**; quæ tametsi non habeat existentiam, habet essentiam, in actu videlicet quiditativo. Et veniendo ad Minorem, *At Creatura possibiles actu non sunt*, distinguo illud *non sunt*: nam si *esse* in Argumentatoris lexico sit **sere**, *existere*, concedo, quòd illæ non sunt: si autem *esse* sit **sare**, *habere essentias*, nego quòd illæ non sunt. Et hinc nego omnes Consequentias illatas.

Termini Quod non est, quod æquivocum est, tollitur æquivocatio.

Creaturæ possibiles in uno sensu sunt, & in alio non sũt.

CDXXXV.
Quid significet Entitas?

Ad confirmationem similiter respondeo bifariam posse sumi *entitatis* vocabulum: nam vel significat entitatem **Sentem**. (*habentem existentiam*) vel **Santem** (*habentem essentiam*) Unde hæc Propositio, *Creatura purè possibiles non habent in actu existentiali entitatem* **sentem** (*existentem*) *sed possunt habere*; vera est, & à nobis admissa. Est autem falsa hæc, *Eadem Creatura non habent in actu quiditativo entitatem* **santem** (*dicentem sua prædicata essentialia*) *sed possunt habere*. Et eodem modo debet distingui Consequens, quoniam Creaturæ possibiles, etsi non habeant actu existentiali entitatem **sentem** (existentem) quia tamen habent entitatem **santem** (dicentem sua intrinseca, & essentialia prædicata) possunt actu cognosci: quoniam vera & actualis existentia in objecto, ut illud actu cognoscatur & intelligatur, non requiritur.

In Objecto ut illud cognoscatur & intelligatur, existentia actualis nõ requiritur.

Et, ut meliùs, profundiùsque hanc nostram Conclusionem intelligas, illam repono: & iterum dico. *Deus cognoscit possibiles Creaturas in seipsis.* Patet: quia Divina cognitio est intuitiva, & intelligit res ut sunt in se. Et Creaturæ illæ possibiles habent suum **sare** (*esse quiditativum*) quod est verum & cognoscibile. Aliàs enim dici deberet Deus creaturas illas in aliquo tertio, ac propterea imperfectè cognoscere.

Reponitur nostra Conclusio.

CDXXXVI.
An Possibilia intelligat Deus in se ipso?

Corollarium I. *Ergo Quæstio, quæ inquiris, An in se ipso Creaturas possibiles cognoscat Deus? non est de re; nam à vocum acceptione & interpretatione dependet.*

Primò enim, si ita dicatur Deus in se ipso Possibilia cognoscere, ut illa in seipsis cognoscere negetur [puta, si dicatur, *Deus tantum in se ipso possibilia cognoscit.*] Erit Assertum falsum, & contrarium Quartæ Resolutioni.

Resolutio prima.

Secundò, si cognoscere Creaturas in se ipso, est cognoscere esse in se ipso perfectiones communicabiles Creaturis, dicendus potiùs esset Deus, illas ex se ipso cognoscere, ex eo enim, quòd Deus illas in se perfectiones præhabeat, sequitur & infertur, illas Creaturis posse communicare. Sed quid sunt istæ Creaturæ, quibus perfectiones suas Deus potest communicare? Entia imperfecta, & realiter à Deo distincta. Atqui talia entia, si formaliter sumantur, non sunt in Deo, sed in se ipsis. Igitur formaliter sumpta, non cognoscuntur in Deo, sed in se ipsis.

Resolutio secunda.

Iut enim in se ipso, & non in se ipsis cognosci à Deo Creaturas possibiles asserebat Aureolus, & eis Thomistas adhærere testatur P. Amicus *tom.1. disput.12. sect.2. num.14. pag.*140. quo illam propugnent modo, utiliter videri poterit. Illi igitur (quicumque sint) sic discurrunt, [Qui videt perfectè causam, videt omnes effectus ab illâ producibiles; quia potentia & virtus Causæ habet connexionem & dicit habitudinem ad suos effectus. Ergo, quia Deus perfectè cognoscit suam essentiam & suam Omnipotentiam, unde oriuntur Creaturæ universæ Possibiles, etiam in illâ cognoscet easdem Creaturas Possibiles.]

Potiùs ex se ipso, quam in se ipso cognoscit Possibilia Deus.

Objectio contra præcedentem doctrinam

Sed nihil omninò hæc ratio probat. Quoniam Antecedens absolutè concedo. Et consequens distinguo. Quoniam si illa verba *in illâ cognoscit*, tacitè includant adverbium *tantùm*, & negent Deum in se ipsis cognoscere Creaturas possibiles, negari debet. Si tacitè adverbium *tantùm* nõ includant, poterit subdistingui. Quoniam, si illud *in illâ* idem sit ac *ex illâ*, & non inclusionem formalem, sed meram illationem importet, Consequens erit verum; falsum autem aliàs, Quoniam Creaturę possibiles formaliter important imperfectiones, quæ in Essentiâ Divinâ formaliter non includuntur. Et hoc confirmat ipsamet Antecedentis probatio, videlicet. *Quia potentia & virtus Causa habet connexionem, & dicit habitudinem ad suos effectus.* Ergo, ut & hæc habitudo perfectè cognoscatur, Causa in se ipsâ, & Effectus in se ipsis cognosci necessariò debebunt. Quod probatur & confirmatur iterum. Objectum enim perfectæ intuitivæ & distinctæ cognitionis, eam debet terminare secundum esse formale, quod in se habet, non autem secundum esse eminentiale, quod habet in Causâ vel alibi.

Objectioni posita respondetur.

Distinguitur, & subdistinguitur Consequens.

Quid cognitio ut perfecta judicetur, requiratur?

Et, ut hæc nostra roboretur & confirmetur Conclusio, opposita positivè & directè impugnatur. Ergo sic argumentor. [Vel Deus videt Creaturas, sistendo tantùm in cognitione suæ essentiæ, vel ulteriùs tendendo ad ipsum esse creaturarum. Non primo modo; quia cùm in suâ essentiâ non sint creaturæ formaliter, sed tantùm eminenter, non possunt in eâ tantùm visâ ipsæ formaliter videri secundùm esse proprium, nec terminare actũ videntis; non potest autem secundùm proprium esse terminare actum videntis, quod solùm videtur secundùm eminens esse alterius.

CDXXXVII.

Aureoli Sententia positivè impugnatur.

rius. Si secuudo modo, jam redit difficultas quòd sit illud esse creatum, ad quod protenditur cognitio *Dei*, cùm creatura possibilis nihil sit in se; cognitio autem Dei, cùm terminatur ad creaturas possibiles, terminatur ad aliquod esse reale.} Et hæc difficultas tollitur negotio facili; nam illud esse creatum, ad quod protenditur cognitio Dei, est ipsum **ſare** Creaturarum, est illarum quiditas, & essentia ab omni existentiâ distincta, illam enim **ſamit** *(illam essentiat)* immò etiam *(illam est)* intellectio Divina.

Quid sit terminus cognitionis Divinæ?

NOTA.

De Molinistarum Sententiâ.

Vides cognitionem Creaturarum in se ipsis Deo, à Molinâ negari, & tamen asserere, se fuisse Scientiæ Mediæ Inventorem. Et ex alio capite etiam vides Molinistas (quo intelligere solemus nomine, qui ei adhærent & Scientiæ Mediæ Opinionem propugnant) ad Scientiam Divinam recurrere. Nam hujus Propositionis, *Si David maneat Zeila, tradetur*, Veritas est in se ipsâ scibilis, nesciri, ergo non poterit ab intellectu infinitè perfecto.

Vtrum Scientia Media, & Cognitio Creaturarum in Essentia Divina, sint Positiones necessariò cōnexæ?

Interim hæc Resolutio D. Josepho Cacherano non placet. Quoniam *in Theologia Assertiva tr.1. cap.2.* §. 8. *pag.* 359. *b.* sic scribit. *Ita tandem in universum omnes fere Autores Scientiæ Mediæ, qui per cognitionem immediatam, possibilium, in se ipsis existimans se jacere fundamentum cognitionis immediatæ futurorum conditionatorũ in se ipsis independenter à quolibet Dei decreto. Verùm cognitio immediata possibilium in se ipsis nec necessarium est, nec sufficiens fundamentum scientiæ mediæ: non necessarium, quia Molina Scientiæ Mediæ propugnator acerrimus negat Deo cognitionem possibilium in se ipsis: Non sufficiens, ut infrà constabit ex impugnatione Scientiæ Mediæ præsertim exponendis.* cap. 4. §. 2. & 5. &c.

Cacherani Responsio.

SECTIO III.

Præcedentem Doctrinam, quæ tota in **ſandi**, & **ſendi** *(essendi quiditativè, & essendi existentialiter) distinctione fundatur, Angelici Doctoris, & Thomistarum esse, D. Augustini Redingi auctoritate confirmatur.*

CDXXXVIII Audiendi sunt Thomistæ, ut quænam sint veræ Sententiæ D. Thomæ, discamus.

Fortè aliquis volet dicere me ad Sententiam propriam verba, & testimonia Divi Thomæ obtorquere, & ideò præstare judico, in Thomistarum Commentariis, quàm in suis propriis libris quærere S. Thomam. Et quia inter Thomistas D. Augustinus Redingus à severitate, & veracitate laudatur, ejus commentarium producam, in quo, velut in clarissimo Speculo Mens Doctoris Angelici perfectissimè repræsentatur. Attende igitur, quoniam *in sua Theologia tom. 1. qu.5. art.3. controv.1. pag.* 160. *a. num.5.* sic scribit. [Scientia Divina Simplicis Intelligentiæ pro Objecto formali motivo habet esse eminentiale Creaturarum in Deo: quod formaliter est ipsa Essentia Divina, pro Objecto autem Materiali habet esse Creaturarum reale possibile, distinctum ab Essentiâ Divinâ, objectivè existens in intellectu Divino, à quo in æternitate, non physicè, sed in ratione intelligibilis, atque adeò possibilis, repræsentativè emanat.] Hæc est D. Thomæ Conclusio: at in illâ Scotus reperit difficultatem: qui enim dicit *Esse eminentiale Creaturarum* dicit Naturæ Divinæ eminentiam, & relationem ad Creaturas. At Relatio nequit cognosci, nisi præcognoscantur extrema. Cognosci igitur debent Creaturæ, prius quàm illarum esse eminentiale cognoscatur. Et hoc est argumentum, cui plurimum defert Scotus, quod tamen inferiùs *sect.8 subsect.6.* §. *Alterum argumentum* reponitur & dilucidatur.

Esse eminentiale Creaturarum reperitur in Essentia Divina.

Contra hanc Conclusionem Scotus subtiliter argumentatur.

Pergit ulteriùs, & suam probat Conclusionem Redingus verbis Apostoli, qui in Epistolâ ad Romanos scribit, *Deum vocare ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt.* Quem Textum hoc Scholio dilucidat. [Quia Esse Dei est suum intelligere, consequens est, omnem modum Essendi creaturis proprium (**ſami** *a* Deo) *esse à Deo intelligibiliter*, uti constare potest ex discursu S. Thomæ *cit. qu.14. artic.8.* Ergo creaturarum (**ſare**) *esse proprium*, sive earum essentiæ in statu etiam possibilitatis (**ſamontur**) *participantur* per intellectionẽ Divinam. At hujus attingentia (non est secundum **ſere**, *esse existentiale*) sed secundum **ſare** (*esse quidditativum, & objectivum*) est enim intentionalis, secundum repræsentationem objecti. Consequens igitur est, Deum creaturas possibiles eatenus vocare in æternitate quatenus per assensum positivũ (illas **ſamit**) hoc est, in earum conceptibus objectivis repræsentat formalitatem Essendi, non quidem in actu exercito, sed in actu dumtaxat signato. At creaturæ ex hoc sunt possibiles, quòd in ipsarum ratione formali quiditativâ non exercitè [*] sed signatè, seu repræsentativè involvatur. Probatur istud assumptum, Formalitas essendi eatenùs est ad extra determinabilis per Divinam Voluntatem, quatenùs repræsentatur per Divinam intellectionem. Est autem in tantum formalitas, seu modus aliquis essendi ad extra producibilis per Omnipotentiam Divinam, in quantùm est determinabilis à Divinâ voluntate. At formalitas quà producibilis per Omnipotentiã Divinam eo ipso supponitur possibilis. Ergo formalitates Essendi extra Deum ex hoc ipso sunt possibiles, quòd per Divinam intellectionem in earum conceptibus objectivis involvatur Esse. Hoc autem Esse non tantùm (in genere **Sendi**: hoc est, essendi exercitè) sed neque signatè (in genere **Sandi**) in ratione objecti, seu intelligibilis potest secundùm signum aliquod rationis; vel prioritatem naturæ esse antecedenter ad Naturam, seu intellectionem Divinam; oportet enim, omne creatum sub quavis formalitate, atque adeò (etiam in genere **Sandi**) sub ratione etiam intelligibilitatis esse dependens, & participatum à Deo. At prima omnium operatio in Deo est intellectio, hujus verò formaliter in ratione intellectionis, nõ est aliud officium nisi repræsentare. Ergo ex eo, quòd Divina Intellectio in Essentiis, & speciebus creatis sit repræsentativa formalitatis essendi, sequitur, istam formalitatem (in genere **ſendi**, habendi esse existentiale: adeoque)

Ad Roman. 4.

Esse Dei est intelligere Dei

*] *Cognitio ergo hic Autor duos in Creaturis actum, alterum quiditativum, & alterum existentialem, quorum priorem signatum, & exercitum posteriorem appellat. Illos Nos* **Actum sandi**, *&* **Actum sendi** *nominamus.*

Vnde habeant Creaturæ possibiles, quòd producibiles sint?

Creaturæ etiã possibiles sunt posteriores intellectione Divina.

A Deo habent, quòd possibiles sint.

Ai res impossibiles à Deo habent, quòd impossibiles sint.

non physicè, & in actu exercito, sed (in genere **Sandi**, habendi esse quiditativum: hoc est) repræsentativè in actu signato esse hoc ipso in rebus creatis. At hoc esse in actu signato & repræsentativè (est **Sare**, non **Sere** quoniam) est Esse objectivum in Intellectu Divino. Ergo (istud **Sare**) *istud Esse objectivum* est possibilitas creaturarum ut sic in ratione intelligibilis (**Sampta**) derivata, & participata ex Virtute Divini Intellectûs in suâ essentiâ tanquam objecto primario, & formali motivo omnes essentias, & species creatas per assensum positivum cognoscentis sub ratione (**Sandi**) Essendi, atque ut sic eas (**ſamentio**) ponentis in Esse objectivo, atq; intelligibili.]

Quo Deus modo Creaturis possibilibus impertiatur illud Esse possibile, quod habent?

NOTA.

De duplici genere Creaturarum possibilium.

CDXXXIX.
Duo Creaturarum possibilium sunt genera.

PUtabam, me esse primum, qui animadvertisset duos esse in Creaturis possibilibus gradus possibilitatis; nam priùs intelliguntur posse **sare** (*posse habere prædicata essentialia*) & posteà posse **sere** (*posse habere existentiam*) at hæc Veritas etiam Redingo adluxit; inquit enim, [Sicuti Intellectus Divinus est virtualiter, & ratione nostrâ prior omnipotentiâ, ita possibilitas Logica creaturarum ex hoc Divino intellectu derivata potest absolutè stare secundùm respectum ad Omnipotentiam ex Doctore tam Angelico *cit. art. 3. ad 4.* quàm Subtili *dist. 36. num. 14.* Patet proindè; hæc duo Sacræ Theologiæ lumina in hoc puncto ita inter se concordare ut ex ipsorum mente dici posse videatur, Divinum intellectum *assentiendo*, seu attingendo in rebus creatis rationem Essendi, esse Logicè causam possibilitatis creaturarum; è contrà *dissentiendo*, seu attingendo in negationibus, & Chimærâ *Non esse* habere rationem Causæ Logicæ, per quam à priori liceat inferre, quod negationes, & Chimæra sint ad Esse improducibiles, atque adeò sub ratione Essendi impossibiles.]

Deus priùs est Causa Possibilitatis; & posteà eligendo quas vult, est etiam Existentiæ Causa.

Ecce nostram doctrinã tradit hic eximius Theologus, illamq; honorat, dicendo D. Th. Scotumque, qui in multis differunt, in illâ concordare asserendâ. Defectu terminorum sibi ipse necessarios confinxit; quoniam **actum sandi** (actum essendi quiditativè) *actum signatum* nominavit. Et **actum sendi** (actum essendi existentialiter) *actum exercitũ* vocari voluit. Et posteà, quia dantur duæ Possibilitates ad essendũ altera ad **sandum** (*ad habendum esse quiditativum*) & altera ad **sendum** (*ad habendum esse existentiale*) priorem, quam Nos **sabilitatem** dicimus, ipse *Possibilitatem Logicam*; & posteriorem, quam **sebilitatem** Nos, ipse nuncupat *Physicam Possibilitatem*.

Veritas adluxit Redingo.

Nostram tuetur sententiam

Diversis autem illam proponit & exponit vocabulis.

SECTIO IV.

Dn. Francisci Amici Opinio in examen vocatur.

VExavit Veteres Theologos, ut vidisti argumentum commune, quod à multis propositum, quousque adluxit Veritas, & inter **ſare**, & **ſere** (inter esse quiditativum, & Esse existẽtiale) differentiam exhibuit, nunquam potuit dissolvi. Illud repono.

CDXL.
Cur Veteres fuerint adlucinati?

Quod nihil est non potest esse terminus alicujus Operationis positivæ.

Quod nihil est non operatur.

Ergo, quod nihil est, non potest esse terminus intellectionis Divinæ. Hæc enim est quædam positiva operatio.

Sed Creaturæ merè possibiles, nihil omninò sunt.

An Creaturæ possibiles sint purè nihil?

Ergo non possunt esse terminus Cognitionis Divinæ.

At ipsa cognoscuntur à Deo, cujus Sapientia est infinita.

Ergo non cognoscuntur in se ipsis; sed in alio.

An in se ipsis?

In quo autem alio?

Deum in suâ essentiâ cognoscere Creaturas possibiles, communis erat Antiquorum Opinio; nam pauci ad Omnipotentiam, aut ad Voluntatem Divinam recurrerant. At quia omnia, quæ in illis legebat, displicebant Amico, & tamen de **ſandi**, & **sendi** non habebat sufficientem notitiam, novâ inivit viam, & hanc Conclusionem propugnandam proposuit.

An in essentia Divina: An in Omnipotentia à Deo cognoscantur?

P. Amici Resolutio.

Omnes Possibiles Creaturas Deus in suâ ipsâ cognitione cognoscit.

Et hæc est Opinio, quam tradit *tom. 1. loc. cit. num. 19. pag. 141.* [Et eam non jam certam, sed veriorem esse docet, quoniam in re obscurâ, & subtili non vult præjudicare probabilitati Oppositæ Resolutionis.] Statuit ergo Amicus, *Deum cognoscere Creaturas Possibiles in suâ cognitione, ut in specie distinctè exprimente omnia secundum proprium esse singulorum, quod habet Divina cognitio, quà proximè determinatur à propria essentiâ, non ut Causâ, sed ut specie intelligibili Creaturarum.*

Illam, non ut certam, sed ut merè probabilem tradit.

Et quidem hæc Amici Sententia eo prorsùs modo impugnari poterit, quo præcedens quam ipsemet Amicus rejicit, & nos Corollario I. impugnavimus. Interim, quia illam dilucidare & persuadere Amicus vult, illum audiamus.

Hæc Sententia argumentis, quibus præcedens, est obnoxia.

EXplico (nempe, meam Conclusionem) ait; nam Divina cognitio exprimit creaturas, ut ratio *quâ*, vel ratio *in quâ*: primo sensu asseritur à Vasquez *d. 60. c. 3.* sed non solvitur difficultas. Nam quæro, quid sit illud quod ex parte possibilium terminat intuitum Dei? non creaturæ in esse naturali, quia non sunt: non in aliquo esse reali objectivo distincto à Deo, ut impugnatum est. Igitur intelligenda est in secundo sensu, ut Divina cognitio sit ratio etiam *in quâ* Deus distinctè videat creaturas: & hoc ideò immediatè, & proximè, quia cognitio Divina determinatur à propriâ essentiâ per se ipsam immediatiùs, primariò: à creaturis mediâ specie earum,

CDXLI.
An Divina intellectio, quâ an verò ratio in quâ exprimantur Creaturæ?

De termino Cognitionis Divinæ.

earum, quæ Deo competit, ut cauſa eſt ipſarum: atque adeò mediatè ſecundariò, cum eſſentiali connexione ad objectum primariũ priùs ratione cognoſcendum, Quòd Deus creaturas immediatè cognoſcat in ſuâ notitiâ, ut in ſpecie, & Verbo diſtinctè exprimente omnia (ſumo *Verbum* non ut dicit reſpectũ ad dicentem, quo pacto notionaliter dicitur de Deo & competit ſoli filio: ſed ut dicit ſolam expreſſionem vitalem objecti, quo modo eſſentialiter prædicatur de Deo, & commune eſt omnibus Divinis Perſonis.) Probatur. Ut res perfectè cognoſcatur in verbo ſufficit, ut notitia cognoſcentis procedat ex perfectâ ſimilitudine rei cognoſcendæ: ſed notitia Dei procedit, noſtro modo intelligendi, ex perfectiſſimâ ſimilitudine omnium poſſibilium: igitur in eâ ut in verbo perfectè cognoſcuntur omnes creaturæ poſſibiles. Major patet primò tum in nobis reſpectu objectorum, quarum perfectas habemus ſimilitudines: nam in eorum notitiâ ut in verbo perfectè cognoſcimus res ipſas: tum in Angelis, in quibus, quia exiſtunt perfectæ ſimilitudines rerum, in earum notitiâ, tanquam in ſpecie expreſsâ, & verbo intelligibili perfectè res ipſas cognoſcunt. Secundò. Perfecta ſimilitudo objecti per omnia ſuccedit loco objecti: [*] ergo præcipuè in terminando actum cognoſcentis, nam hoc eſt præcipuum munus objecti: ſicut enim ſpecies impreſſa ſuccedit loco objecti in movendo potentiam ad cognitionem exprimendam: ita ſpecies expreſſa in terminando actum cognoſcentis. Minor eſt S. Thomæ 1. *par. qu.* 14. *art.* 5. *& contra Gent. cap.* 53. ubi docet, in Deo eſſe ſimilitudines omnium rerum, etſi in eo non ſint res ſecundùm eſſe naturale: quia ſimilitudo intelligibilis v. gr. ſubſtantiæ non oportet, ut præhabeat eſſe naturale objecti, & ſit ſubſtantia. Quia non debet præhabere objectum, niſi ſecundum illud eſſe, quod proportionatur potentiæ: hoc non eſt eſſe naturale, ſed intentionale objecti: Ergo licèt in Deo non ſint creaturæ [a] in eſſe naturali, ſunt in eſſe intelligibili. Confirmatur. Quod eſt perfectio in creaturis imperfectionem excludens, concedendum eſt Deo; at videre creaturas in verbo, à ſe producto perfectio eſt in creaturis, imperfectionem excludens, igitur tribuendum eſt Deo. Quòd cognoſcere objectum hoc modo, non ſit cognitionem terminari ad aliquod eſſe, quod objectum habeat extra cognoſcentem; ſed formaliter ſit terminari ad verbum mentis, ut eſt expreſſivum creaturarum intelligibiliter; probatur primò ex Patribus, qui non ſolùm docent, Deum in ſuo Verbo intelligere ſeipſum, & creaturas, ſed creaturas in ſuo Verbo non eſſe aliud ab ipſo Deo. Anſelmus *in Monol, cap.* 33. proponens Quæſtionem *Quâ ratione poſſit Deus ſuam eſſentiam & creaturas eodem verbo intelligere?* Reſpondet, *Quia, ipſa eſt ſumma ſapientia, & ratio, in qua ſunt omnia, quæ facta ſunt, quemadmodum opus quod fit ſecundùm aliquam artem, non ſolum quando fit, verùm & antequam fiat, & poſtquam diſſolvitur, ſemper eſt in ipſâ arte, non aliud, quàm quod eſt ars:* & *cap.* 34 *&* 35. affirmat, omnem creatam ſubſtantiam in Verbo, & ſcientiam Creatoris eſſe ipſam *creatricem eſſentiam:*

N. B. Vide in quantas Amicus difficultates ſe protrudat, ob terminorum τȣ͂ Sare, & τȣ͂ Sere *ignorantiam.*

Quo ſenſu accipiat nomen Verbum?

Quid requiratur, ut res aliqua perfectè cognoſcatur in Verbo?

Quo modo res cognoſcant Angeli?

*] *Hæc Propoſitio nuſcitur ex prajudicio, quo præoccupatur, intelligibiles dari Species ſupponens.*

An in Deo ſint omnium rerũ ſimilitudines?

a] *Sed hæc omnia potiùs probãt in ſua Deũ eſſentia, quàm in ſua cognitione poſſibiles creaturas cognoſcere.*

N. B. Eadem Scientia Practica, qua conſiderat Palatium v. g. antequàm fiat, illud conſiderat, quando fit, quando eſt factum, & etiam poſtquam fuerit deſtructum.

quod explicat exemplo ſcientiæ noſtræ, in quâ res aliter ſunt, quàm in ſeipſis; in ſe quidem per ſuas eſſentias; in ſcientiâ per ſimilitudines. Ubi non ſolùm docet, creaturas in eſſe cauſativo & virtuali, ſed etiam in eſſe intelligibili eſſe ipſam [*] creatricem eſſentiam. Auguſtinus 6. *de Trin. cap. ult.* docet, Deum in ſuo Verbo ut in arte *plenâ omnium rationum viventium incommutabilium* noſcere omnia, quæ per ipſam fecit; & *lib.* 83. *quæſt. qu.* 46. Ideas creaturarum in Deo ex parte ipſorum objectorum definiens, ait, eſſe *rationes ſtabiles atque incommutabiles, non formatas, ac per hoc æternas, quæ in divinâ intelligentiâ continentur; quarum participatione fit quidquid fit*; ad quas Deus reſpicit, cùm aliquid extra ſe producit; *& quarum viſione anima beatiſſima fit.* Quæ prædicata nequeunt, niſi Deo competere; Primò, quia per Auguſtinum 5. *Confeſſ. cap.* 4. anima non beatur viſione creaturarum, ſed Dei; at hîc docet, animam beatiſſimam fieri viſione harum rationum: Ergo non [*b*] ſunt quid creatum, ſed increatum. Secundò docet *Sacrilegum eſſe opinari*, Deum extra ſe aliquid intuitum fuiſſe, cùm hunc mundum condidit: intuitus autem fuiſſet, ſi hæ rationis, ad inſtar quarum creaturas condidit, diſtinctæ forent ab ipſo Deo, cùm nihil creatum in Deo eſſe poſſit. Tertiò nihil fit participatione ſui; quidquid enim participatur, ab alio neceſſe eſt participari: at ſi hæ rationes, ad quas Deus, ad extra operando, reſpicit, eſſent ab ipſo diſtinctæ, aliæ profectò non eſſent, quàm creaturæ producendæ, proinde idem fieret participatione ſui. Idem docet *tract.* 5. *in Joaun.* ubi affirmant, omnia, quæ facta ſunt, in Deo vitam eſſe; *Quid eſt*, inquit, *hoc? facta eſt terra; ſed ipſa terra, quæ facta eſt, non eſt vita; eſt autem in ipſâ ſapientia ſpiritualiter ratio quædam, quâ hæc facta eſt, vita eſt. Arca in opere non eſt vita; arca in arte vita eſt; quia vivit vitâ artificis, ubi ſunt iſta omnia, antequam proferantur. Terram vides, eſt in arte terra: Cœlum vides, eſt in arte cœlum; ſed foris opera ſunt, in arte vita ſunt.* Quid pro noſtrâ ſententiâ expreſſius, cùm nihil à Deo diſtinctum vivere poſſit vitâ Dei? Dionyſius *de Diviu. Nomin. cap.* 5. Ideas Divinas appellat *exemplaria, & rationes effectrices rerum.*]

*] *Eſſentiam & non intellectionem dicit.*

N. B. Non negatur Deum cognoſcere creaturas in ſe ipſo: ſed deberet Amicus probare illas nõ cognoſcere in ſe ipſis.

Ideæ: aliæ formales ſunt; aliæ objectivæ.

b] *Ideæ formales ſunt quid increatum.*

An Deus extra ſe Cauſam exemplarem habuerit?

An participatione ſui aliquid poſſit fieri?

Omnia in Deo ſunt Vita.

CDXLII. An inter Nihil & Rem exiſtentem ſit Mediũ?

HÆC omnia Amicus; & omnia ideò debuit adducere, quia inter Non Sane & Sene (*inter Purum Nihil, & Ens exiſtens*) nullum medium admittit. Probat Deum poſſibiles Creaturas in ſuâ Eſſentiâ cognoſcere, cùm illas cognoſcere in ſuâ Cognitione (id enim ipſe aſſeverat) deberet. Probat eas Deum in ſuâ Scientiâ cognoſcere, quod nemo negat, ſed deberet evincere, non illas in eſſentiâ ſuâ Deum, nec illas in ſe ipſis, ſed tantum in ſuâ cognitione intelligere. Illa tria argumenta, quæ ex Auguſtino deſumuntur, nec ſuadent, quod intendit Amicus, nec videntur ad rem.

Non probat Amicus, quod debebat.

Reſpondetur Argumentis ex S. Auguſtino deſumptis.

Erat Primum. Anima beatur Idearum viſione, at non beatur viſione creaturarum. Ergo Ideæ non ſunt Creaturæ. Ergo creaturas Deus in ſuâ intellectione cognoſcit.

Ideæ in Formales & Objectivas debent dividi.

Reſpondeo ſecundam minimè, ex Prima Conſequentiâ deduci: adeoque totum ſyllo-

gif-

gismum positum non esse ad rem. Interim, etsi necessarium non sit, syllogismum expono, nempe distinguendo majorem. Beatur enim Anima visione Idearum formalium, non verò objectivarum. Et concessâ minori; distinguo Consequens: Fateor Ideas formales non esse Creaturas; nego autem Ideas objectivas, non esse Creaturas.

An in Mundi Creatione De' Causam exemplarem habuerit?

Secundum asserebat Deum in creatione Mundi v. gr. nullum exemplar extra se respexisse: At hinc Deum Creaturas in suâ intellectione cognoscere inferri, & probari non video. Interim Augustini verba (ad rem sint, aut non sint) sunt verissima. Aliter enim Deus, & aliter Homines operantur in praxi. Quoniam Apelles Alexandrum in tabulâ penicillo expressurus, extra se habet exemplar: quoniam Alexandrum prospectat, & illum prospectando format in mente suâ Ideam formalem, cujus Objectum est Alexandri Pictura. At Deus hunc Mundum producturus non habuit extra se alium Mundum, quem contemplaretur, ut ad illius similitudinem Mundum istum formaret.

Aliter Deus, & aliter humani operantur Artifices.

Proponitur Exemplum in quo meliùs analogia, quæ inter Deum & Homines in operando versatur, cognoscatur.

Et sanè inter Deum & Apellem intercederet aliqua similitudo, si Apelles diceretur semetipsum pinxisse. Tunc enim se in speculo considerando illam sui partem, quam vellet, coloribus in linteo, vel tabulâ exprimeret. Quoniam per analogiam, & similitudinem possumus dicere, quod Deus in suâ essentiâ infinitas, quas habet, perfectiones contemplans, eas cognoscit, ut communicabiles, & sic cognoscendo, & intelligendo eas santise hoc est, dat ipsis illud esse quiditativum, & possibile, quod habent ipsæ.

Deus Creaturis possibilibus illud esse quiditativû, quod habent, impertitur.

Tertium argumentum postulat, ut exponamus breviter, quo modo Creatæ perfectiones ex Divinarum participatione fiant. Ergo attende. Deus est Substantia intellectualis infinita. Se ut Substantiam Infinitam intelligit: & nullas sic se intelligendo possibiles Creaturas cognoscit. Posteà [a] suas infinitas perfectiones finitè (in pondere, numero, & mensurâ) esse communicabiles intuetur, & hac intuitione santise facit Creaturas possibiles; ipsæ enim sunt termini, & objecta istius intuitionis Divinæ. Et posteà [a] his Creaturis possibilibus santibus (*habentibus esse quiditativum*) ipsum sere (*existentiam*) communicans, illas creat, & producit. Ergo Ideæ Objectivæ (seu Creaturæ possibiles) fiunt ex participatione Perfectionis Divinæ: & Creaturæ Possibiles, additâ existentiâ (addito sere) transeunt in existentes.

a) Illud posteà importat rationis ratiocinantis posterioritatem: non enim Deus unã rem priùs cognoscit, quàm aliam, sed à nobis priùs intelligitur cognoscens unã rem, quàm intelligatur cognoscêns alteram.

CDXLIII. **De Objectivis Ideis.**

Cætera, quæ sequuntur, tametsi nullo modo probent Deum Creaturas in suâ propriâ cognitione, & non in se ipsis, intelligere; præseferunt tamen doctrinam pulchram, & dignam scitu, & quæ licèt iterum sit reditura, ubi præter Formales, esse Objectivas Ideas admittendas, ostendetur, proderit, si hîc breviter dilucidetur.

De intentionali Cognitionis & Rei cognitæ identificatione.

Sanè Objectum, & Cognitio intentionaliter identificantur. Et tamen hac identificatione non obstante, nec Cognitio, nec Objectum in esse naturali mutantur. Nam, cùm Faber cognoscit Arcam, Cognitio Arcæ est intentionaliter Arca, & tamen realiter, & naturaliter, Cognitio est spiritualis, & Arca materialis. Stante igitur identificatione intentionali & distinctione naturali erunt veræ istæ duæ Propositiones *Arca est cognitio*, & *Arca non est cognitio*, & in primo sensu Arcæ convenient prædicata, quæ Cognitioni conveniunt: & in secundo non convenient.

Aliter in Fabri mente, & aliter extra mentem est Arca.

Similiter philosophandum est de Creaturis respectu Cognitionis Divinæ. Nam Terra v. gr. & Divina Cognitio intentionaliter identificantur. Et tamen hac intentionali identificatione non obstante, nec actus Divini Intellectûs, qui Terram cognoscit, nec Terra, quæ cognoscitur, in esse naturali mutatur. Stante igitur hac identificatione intentionali, & hac distinctione reali, seu naturali, erunt veræ hæ duæ Propositiones, *Terra est intellectio Divina*, & *Terra non est Intellectio Divina*. Et in primo sensu Terræ convenient prædicata Divina, & in secundo non convenient. Terra igitur in primo sensu erit in Deo, infinitam perfectionem includet, erit vita, & beare poterit Sanctorum Animas. In secundo autem illa, erit extra Deum, finitam perfectionem includet, non erit vita, nec beare poterit Sanctorum Animas.

Aliter in mente Divina, & aliter extra illam sunt Creaturæ.

Doctrina de intentionali Cognitionis, & Objecti Identificatione, est in Scholâ Divi Thomæ communis, & ideò supponi debet, in suo loco probanda. Vide Complutenses *in Cursu Philosoph. tom. 4. disput. 17. quæst. 4. §. unic. num.* 21. dicentes, *Potentiam cognoscitivam fieri per identitatem ipsas species, & objecta in illis repræsentata; non quidem absolutè, vel in esse naturali, sed quodammodò, & secundum quid, sive in esse intentionali.* Et citant Aristotelem, Divum Thomam, Cajetanum, Gonzalez, Bañes, Zumelium, Nazarium, & alios Angelici Præceptoris Discipulos.

Intentionalem Cognitionis & Rei cognitæ identificationem admittũt universi Thomistæ.

ARTICULUS III.

De Divinis Ideis. *An in se ipso tantùm; an in se ipsis tantùm; an verò utroque modo cognoscat, & intueatur Deus Creaturas Possibiles?*

CDXLIV. *Est in hac materia Fundamentale Protheorema,* Oportet sicut de Ideis humanis philosophicè, sic de Divinis theologicè philosophari.

UT eas dignè dilucident, universi Theologi ad Humanas recurrunt. Sicut enim Artifices (Pictores, Statuarii, Architecti) mente priùs Figuram aliquam imaginantur, & posteà illam penicillo, celte, aut stylo in tabulâ, aut lapide imaginant: Sic, analogiam servando, priùs intelligemus, quòd Omnipotens Deus *Mundum mente gerit*; & posteà, quòd eumdem creat, *similemque ab imagine format.* Et consultò illud *priùs intelligimus* posui, ut moneam universos Lectores prioritates hujusmodi non rationis ratiocinatæ, sed rationis ratiocinantis esse: hoc est, non esse in Deo, sed in actibus nostris. Sanè in omni Controversiâ nos juvat Analogia, & Proportio, & ideò, sicut generaliter dicimus, *Oportet sicut de rebus Philosophicis philosophicè, sic de Theologicis theologicè philosophari*, sic nunc disputando de Ideis poterimus, aut etiam debebimus dicere, *Oportet, sicut de Ideis humanis humanitùs (modo rebus humanis congruo) sic etiam de Ideis Divinis divinitùs (modo rebus Divinis congruo) philosophari.* Et hanc esse veram philosophandi methodum constat ex D.Thomâ, qui 1.*p.qu.*15.*art.*2. illam amplectitur, & ait. *Sicut Artifex, dum intelligit formam* (figuram) *Domûs in materiâ, dicitur intelligere Domum, dum tamen intelligit formam Domûs, ut à se speculatam* (addo, dicitur intelligere Ideã.) [*Ita & Deus, dum intelligit Creaturas in suis propriis unasquasque temporibus, dicitur cognoscere Creaturas: dum tamen intelligit Creaturas, ut à se intellectas, & cognitas, dicitur intelligere Ideas.*] Ideas igitur, & Homo, & Deus contemplantur; sed ille humanitùs, iste divinitùs. Humanitùs, seu more humano ille, quia non solùm per actum à suâ essentiâ distinctum, intelligit, sed, & actum reflexum elicit, *ex eo, quòd intelligit se intelligere, dum intelligit Ideam, vel rationem Domûs: Deus autem non solùm intelligit multas res per essentiam suam, sed etiam intelligit se intelligere multa per essentiam suam. Sed hoc est intelligere plures rationes rerum, vel plures Ideas esse in intellectu ejus, ut eas intellectas.*

Prioritates, quæ in Divinis ponuntur, sunt extrinsecæ, & rationis ratiocinantis.

Generale Theorema de Analogia.

Speciale Theorema.

Omnia illa, quæ à verbo Ita & *ponuntur, clauduntur que in parenthesi quadrata, quæ à Typothetis* graphetta *in Italia vocatur, sũt Angelici Doctoris verba, quæ tametsi non leguntur in impressis Codicibus ex sensis necessariò inferuntur.*

Vide, quæ in fine sectionis Tertiæ, & quæ in Sexta per totam dicuntur.

Ergo siquidem de Ideis Divinis, sicut de Humanis philosophandum est, videamus quid de hoc nomine intelligant Artifices in Artibus Architectonicis. Apud ipsos profectò, Opus, quod mente gerit Artifex, vocatur ἰδέα [*] Audi Vitruvium, qui *lib.*1. *c.*2. sic scribit. *Dispositio autem est rerum apta collocatio, elegansque in compositionibus effectus Operis cum qualitate. Species Dispositionis, quæ Græcè dicuntur ἰδέαι, hæ sunt: Ichnographia, Orthographia, & Scenographia.* Et hoc nomen *Idea*, sublatis imperfectionibus, sicut, & alia multa, necessitas discurrendi, & loquendi ex Humanis ad Divina transmisit.

*] ἰδέα *est nomen ineffabile, habet enim acutam & brevem penultimam.*

SECTIO I.

De Nominum Exemplar *&* Idéa *verâ significatione & acceptione. Sint-ne Synonyma: an verò differant inter se?*

CDXLV. De nominis significatione.

INcipio à nominum expositione: in hac enim Disputatione, sicut in aliis etiam multis, qui consentiunt Auctores, ob diversum usum aut abusum verborum, dissentire videntur.

Voces ἰδέα & *Exemplar*, coincidere, & ut Nominalium phrasi utar, esse duo nomina & unam rem Ambrosius Calepinus & Joannes Passeratius *verb. Idéa*, asseverant: inquiunt enim. [Sunt autem Idéæ exemplaria æterna eorum, quæ naturaliter fiunt, immortales, immutabiles, & inviolabiles.] Et illis Dn. Augustinus Redingus consonare videtur: *tomo* enim *primo qu.*5.*art.*6.*pag.*230.*b.* ait. [*Nomen porrò* ἰδέα *Græcum, significat rei effectibilis exemplarem formam primam & originalem.*] Ergo, si ἰδέα forma exẽplaris est, *Idea* & *Exemplar* Redingi opinione coincidunt. Et posteà *pag.* 232. *b.* sic objicit. *Dices, Divum Dionysium* libr. de Divin. Nomin. ca.5. *& D.Thomam* ibid. lect.3. *affirmare quòd Ideæ seu Exemplaria in Deo, sint existentium rationes substantificæ, singulariter praexistentes,* &c. Et respondet. *Idea asserente Doctore Angelico* qu.15, art.3. in corp. *&* ad 2. *duo importat: nimirùm, rationem rerum factibilium repræsentativam, & Exemplar,* &c. Ergo, aut ab Ideâ non differt exemplar, aut in illius conceptu includitur, opinione Redingi.

An Idea differat ab Exemplari? *Ambrosius Calepinus. Ioannes Passeratius. Augustinus Redingus.*

Has duas etiam voces æquipollentes esse judicat P. Franciscus Macedus *tom.*1. *collat.*9. *diff.*2.*pag.*302. scribit enim. [Apparet hoc in eo, qui imaginem ab imagine visâ desumit, & eam ex tabulâ in tabulam exprimendo transfert; Nam hic tantùm rei imaginem sibi proponit tanquam Ideam & Exemplar, & hanc solummodò intuetur, &c.]

Franciscus à S. Augustino Macedus.

Alii has voces distinguunt. Augustinus *libr.*70.*quæst.* [ἰδέας *Latinè possumus, vel* Formas, *vel* Species *dicere, ut verbũ è verbo transferre videamur.*] Et benè loquitur, quia sicut ἰδέα (vel εἰδέα, vel εἴδωλον) Græcè

S. Augustinus. Vocis etymologia.

cè ab εἴδω, quod est, *video* deducitur, sic Species, ab Spicio, quod antiquatum verbum est, & significat *video*, ut constat ex ejus compositis *Conspicio*, *Despicio*, *Perspicio*, *Respicio*, *Suspicio*, &c. quæ etiamnum sunt in usu. Et hoc eodem sensu vocem Species *libr. 3. cap. 2.* Vitruvius sumpsit: nam scribit. *Ha autem propter altitudinis intervallum scandentis oculi Speciem* (objectum & ideam visionis) *fallunt*. Vide Gulielmum Philandrum in hunc Vitruvii caput; nec non Joannem Scapulam *in Lexico Græco, verb.* εἴδω.

CDXLVI. *Verbum Spicio antiquatum. Quid significet?*

Exemplar, cujus etymon quærunt & non inveniunt Critici, sic Festus ab *Exemplo* distinguit: ut *Exemplum* idem ac παράδειγμα sit, & *Exemplum*, quod πρωτότυπον. *Exemplum* illud esse ait quod ad imitandum aut fugiendum proponitur; nam in bonam, & malam partem solet accipi: *Exemplar* ad cujus imitationem, aliam imaginem formamus. Plinius libr. 35. *Sunt, qui venerem Anadiomenem illo pictam exemplari putent*. Alii autem hanc ipsam differentiam non curant. Cicero *pro Murenâ* jubet voces esse synonymas; nam, cùm dixisset priùs, *domesticum te exemplum habere ad imitandum*, subdit paulò post. *Ad imitandum verò tam mihi propositum est exemplum illud, quàm tibi*. Et Ovidius liberiùs vocem accipit; quoniam Exempli nomine πρωτότυπον interdum, & interdū ἔκτυπον nobis significat, sic scribit *ad Liviam*.

Etymologia vocis Exemplar.

Exemplum Paradigma.

In bonam ne partem, an in malam sumatur?

Cicero.

Ovidius.

Occidit exemplum juvenis venerabile morum.

Quo in loco morum exemplum vocat Drusum, cujus modestia erat cæteris Romanis exemplo. Et *libr. 5. Trist. Eleg. 4.* agens de suis Carminibus, hos numeros cecinit, aut si malueris, luxit.

Pluribus exemplis scripta fuisse reor.

Vocat exempla, quæ Græcus ἐκτύπυς, & *Copias* Castellanus appellat.

Drusus laudatus.

Exempla, sunt, quæ ἐκτύπυς Græci, & Castellani Copias nominant.

Festum, qui, ut vidimus, hæc nomina *Exemplum* & *Exemplar* coincidere non patiebatur, eximio rationum apparatu P. Franciscus Amicus assentitur: sed quia paulò aliter differentiam exponit, ejus verba subscribo. Ipse enim *tom. 1. Theolog. disp. 13. num. 23. pag. 192. a.* sic statuit. [Totus hic Discursus pendet ex discrimine inter *Ideam* & *Exemplar*, Idéa enim requirit univocam convenientiam in repræsentando cum Ideato: Exemplar solam analogiam, &c.] Et quidem se esse primum, qui hoc discrimen, quod inter *Exemplar* & *Ideam* intercedit, animadvertit, & exposuit, *ibid. nu. 13.* testatur; inquit enim. [Nota (quod nemo, quem legi, advertit) EXEMPLAR est *primum directivum, in aliud non reducibile*: IDEA est *immediatum & proximum directivum, in aliud reducibile*; ut figura Cæsaris, quam Pictor intra se format de ipsius imagine in tabellâ delineandâ, est Idea; Cæsar, de quo imaginem intra se Artifex format, est Exemplar; hoc enim respectu Pictoris est primum directivum ad opus externum effigiandum: Figura verò intra se formata est directivum proximum, à quo immediatè dirigitur ad opus externum effigiandum. Ex quo sequitur *secundum* discrimen, quòd opus productum immediatè & proximè non assimiletur Exemplari sed Ideæ; nam hæc est, à quâ proximè & immediatè dirigitur Artifex; scilicet non proximè ab externo Exemplari, sed à formâ intra se præconceptâ. *Tertium*. Exemplar potest esse [*] unum, Ideæ multæ; ex uno enim eodemque exemplari formari possunt multæ Ideæ. *Quartum*. De ratione exemplaris non est, ut univocè conveniat cum ideato; est ratione Ideæ, quæ debet proximè determinare Artificem ad consimile opus producendum, & opus univocè continere; nec potest determinare, nisi per id, quod intentionaliter continet, cùm non sit intellectus aptus determinari, ad externum opus dirigendum, nisi per objectum actu cognitum, & repræsentatum. Exemplar verò, quia non debet proximè ad opus producendum intellectum determinare, sed tantùm remotè, non est necesse, ut cum opere producendo univocè conveniat.]

Franciscus Amicus.

Ideam & Exemplar esse diversa, persuadere conatur.

Hujus differentiæ Primus Inventor, quis?

*] *Hæc Amici doctrina dare conspicitur in Cæsare, quem multi Pictores imaginent. Nã Cæsar (Exemplar) unum & idem est; at Idea, quas mente formant diversi Pictores, erunt diversæ; alia bona, alia mala, prout illi boni aut mali Artifices sint. Et Pictura, si fortè non semper Cæsari (Exemplari) sit similis, semper Ideæ, à qua prodiit, assimilabitur.*

SECTIO II.

De Opinione Platonis. *An ejus Sententia fuerit qualem Aristoteles, an verò qualem Augustinus, & alii cum ipso interpretantur?*

TAmetsi, ante Platonem (ipse enim nomen ἰδέα invenit) apud nullum legatur; non esse verissimile *libr. 83. quæst. 46.* ait S. Augustinus rem ipsam hoc nomine significatam nulli Philosopho antiquiori innotuisse, & addit *Idearum* nomine apud Platonem significari *quasdam principales rerum creatarum & creandarum rationes, æternas, & incommutabiles, contentas in mente Divinâ*.

CDXLVII. *Quid Idearum nomine intellexerit Plato?*

Legit hanc ipsam Idearum descriptionem Redingus, & *qu. 5. art. 6. contr. 1. pag. 231. num. 2.* ait. [Ex quo videtur evinci Sententia Hurtadi *disp. 5. Metaph. sect. 1. §. 2.* & aliorum apud Caramuelem *Metalogic. libr. 4. disput. 8. in initio* affirmantium; Aristotelem Magistro suo imposuisse, asserendo, Platonem statuisse Ideas, quæ essent substantiæ à singularibus separatæ, realiter, ac per se subsistentes. Verùm considerantieà, quæ Plato *tom. 3. in Timæo, & de Animâ Mundi*; item *in Parmenide junctis Serrani notis* tradit, patebit; Divinum illum Philosophum distinxisse *Ideam primam & Secundam*, atque illius nomine intellexisse Dei architectricem mentem rerum omnium causam, ex quâ fluxerint Ideæ Secundæ, sive species creatæ finitæ cum primâ Ideâ id habentes commune, ut sint unum, quod tamen unū in speciebus sit à se ipso, individua verò existant ex secundis Ideis accipientibus à primâ Ideâ ceu Causâ primariâ omnē potestatem, vi cujus efficiant, ut res singulares subsistant. Quibus adeò discussis, ipsemet judica, Annon ex sententiâ Platonis subsistat, tum quòd una Idea, nimirùm Prima sit in mente Divinâ veluti D. Augustinus *cit. quæst. 46. de Platone recensuit*, tum quòd altera Idea, nempe secunda ex Mente Divinâ derivata sit per se, existens, ex quâ subsistat singulare, uti Aristoteles *libr. 3. Metaph. à text. 10.* & D. Thomas *1. p. qu. 15. art. 1.* Idem *quæst. 84. ar. 1. de eodem Philosopho Divino retulit*.]

An Ideas Divinas Plato in Formales & Objectivas (quas Primarias, & Secundarias alii vocant) distinxerit?

SE-

SECTIO III.

De Divinis Ideis.

CDXLVIII. Deum habere omnium Creaturarũ Ideas, certum est.

NON quæram hic, *An sint Ideæ in Deo?* illas enim Veteres cognoverunt Philosophi, & Ecclesiæ Patres scriptis eruditissimis dilucidarunt. Platonem fuisse primum illarum Inventorem *in Orator.* asserit Cicero: inquit enim, *Has rerum formas appellat ἰδέας ille, non intelligendi solum, sed & dicendi gravissimus Autor & Magister Plato; easque gigni negat, atque semper esse, ac ratione, ac intelligentiâ contineri: cætera nasci, occidere, fluere, labi, nec diutius esse uno & eodem statu.* Et illa Platonis verba, *intelligentiâ contineri*, de intelligentiâ Divinâ *libr.83.quæst.46.* Augustinus affirmat. *Sanè Artifex*, ut inquit D. Thomas à Redingo citatus, *accipit ab Ideâ formam, quam agit.* Ergo Deus, cùm sit Intellectuale Agens sciens & volens (adeoque secundum Ideas, quas habet) singulas creaturas producit. Ergo, quales vult producit. Scit igitur, quid vult producere. Habet ergo producendarum creaturarum Ideam. Sed in quo ipsa consistit?

Quid illæ sint?

PRIMA SANTENTIA.

An ipsæmet Creaturæ prout cognitæ nominẽtur Ideæ?

ASseruerunt Antiquiores nonnulli *vocari* IDEAS *ipsasmet Creaturas possibiles secundum illud esse quod habent in mente Divinâ objectivè; quod quidem est illud ipsissimum, quod habebunt, aut haberent, quando producentur, aut producerentur.* Ita Gabriel *qu.5.art.2.concl.4.* Ochamus *in 1.dist.35.quæst.5.* Durandus *dist.36.qu.5.* & alii.

Hi Autores passim citantur, & non semper bene refelluntur: nam Adversarii multa jubent supponi, quæ deberent probare.

SECUNDA.

CDIL. An Idea in Deo sit ipsamet Essentia Divina?

EST ex diametro præcedenti contraria; asseritque *Divinam Essentiam habere rationem Ideæ.* Eam, universim sumptam tuentur multi Autores, inter quos sunt præcipui, S. Thomas *1.part.qu.15.art.* & *de Verit.qu.3.art.2.* Cajetanus, Bañez, & alii Angelici Doctoris discipuli *loc.cit.* S. Bonaventura *in 1.dist.35.qu.1.* & *2.* Henricus *quodlib.6.quæst.2.* Alensis *in par. qu.23.mc.4.art.1.* Rubius *qu.2. art.1.* Richardus *dist.36.art.2.qu.1.* & *2.* Aureolus *dist.36.p.2.ar.1.* Molina *disp.2.concl.1.* Vasquez *disput.71.* & *72.* Suarez *libr.3.de attrib.cap.5.* Hervæus *art.2.* & *3.* Capreolus *art.1.concl.3.* & *ad argum.contr.2.* & *3.concl.* Argentinas *art.1.* Gerardus *art.1.* Ægidius apud ipsum. Palatius *disput.1. conclus.4.* Marsilius *in Prolog.quæst.1.art.1.* Ferrariensis *1. contra gent. cap.54.* Et omnium horum Theologorum præcipua ratio sumitur ex autoritate Augustini: nam *libr.83.qu.46.* asserit *Idearum visione beari Animas.* At æterna Animarum beatitudo in Dei & non in creaturarum visione consistit. Ergo Ideæ in Deo sunt ipse Deus. Non ergo distinguuntur ab essentiâ Divinâ. Et *ibidem* docet S. Pater *Quidquid in Mundo fit, Idearum participatione fieri.* At nihil fieri potest participatione sui ipsius. Non ergo Ideæ sunt ipsæmet creaturæ in mente Dei repræsentatæ. Et tandem *tract.1. in Joann.* illa Evangelistæ verba dilucidans, *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Quod factum est, in ipso vita erat, & vita erat lux hominum: & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt*; illum affirmat agere de Divinis Ideis; & addit, *Ideas in Deo vitâ ipsiusmet Dei vivere*, quod non esset verum, si prima Sententia esset vera.

An in contemplatione Idearum æterna Beatitudo cõsistat?

An Idearum participatione omnia fiant?

An Ideæ Divinæ vivant, & qua illæ vita vivant?

Hanc secundam sententiam (hoc est, *Divinam Essentiam habere rationem Ideæ*) universim tenere, dixi, omnes illos Theologos, quos citavi; quoniam in modo explicandi & tuendi suam Resolutionem differunt inter se. Primò enim Aureolus essentiam Divinam, absolutè sumptam, sub ratione Deitatis, antequam à nobis à Deo cognita intelligatur, esse Ideam asseverat: & probat: Quia Idea est illa perfectio Divina, quam creaturæ participant & imitantur. At non cognitionem, sed ipsammet perfectionem creaturæ participant, & imitantur. Illa ergo perfectio, à cognitione præcisa, est quæ nominatur *Idea.* Secundò Angelicus Doctor, & ejus Discipuli communiter, quoniam nomen *Idea* ad Intellectum pertinere videtur, essentiam Divinam quatenus cognitã à Deo, & per Divinum Intellectũ communicabilem, *Ideam* appellari contendunt. Tertio, Bonaventura, Marsilius, Argentinas, Rubius, Vasquezius, Suarius, & alii non multùm abesse à Thomistis, videntur, asserunt enim essentiam Divinam Ideam esse, quatenus est species expressa earum creaturarum.

Hæc secunda Sententia in Modos dicendi differentes dividitur.

An Idea sit Divina Essentia absolutè sumpta?

An prout est à Deo intellecta?

An quatenus est species expressa creaturarum?

TARTIA.

An Idea sit duplex, Primaria, & Secundaria?

ALII AUTHORES priores has duas sententias ad concordiam reducunt, & à Dn. Augustino Redingo *tom.1.qu.5. art.6. controv.2.pag.223.* his formalibus verbis proponitur. *Idea Dei,* inquit, *formaliter consistit in essentiæ Divinæ imitabilitate, cui per ejusdem essentiæ Divinæ intellectionem* (passivam, scilicet) *expressæ, per modum objecti secundarii respondet passiva creaturarum imitabilitas, habens rationem Ideati & attacti, tum quoad statum possibilitatis per Scientiam Simplicis Intelligentiæ; tam quoad statum existentiæ actualis per Scientiam Visionis.* Ponit ecce Redingus duas Ideas, Primariam secundariamque; & hanc cum Opinione Primâ, illamque cum Secundâ.

An debeant componi duæ sententiæ, quæ videbantur oppositæ?

SECTIO IV.

Proponitur Vera Sententia.

CDL. An Idea ab Exemplari distinguatur?

PUto cessare omnem difficultatem, Theologosque, etsi videantur inter se dissentire, ad concordiam reduci, si inter Ideam & Exemplar (quod ipsum in initio monuimus) distinguamus. Interim non adquiescis, ut video, sed hanc ipsam distinctionem rejicis, & impugnas, & contra sic argumentaris. [Malè dicitur Exemplar non esse id quod proximè imitamur, adeoque debere Exemplar ab Ideâ distingui: nam hæc distinctio obscura est, & controversiam gravem convertit in quæstionem de nomine; contra

An fugiendæ sint controversiæ de vocib⁹?

quam

An falsæ sint sententiæ novæ?

quam sufficeret dicere esse contra communem, esse novam, & ab initio Mundi usque ad annum 1650. quo illam Amicus edidit, in Scholâ ignoratam.] Et Ego, ut tibi optimè satisfaciam, dabo ejusdem Amici verba, qui *loc.cit.pag.*194. *a. num.* 39. sic scribit. [Videri non debet novum, sed proprium Theologi, ad conciliandas Doctorum sententias idoneam invenire distinctionem. Cùm igitur non levis sit Controversia, an Ideæ Divinæ consistant in essentiâ Dei, an verò in ipsis creaturis Divinâ cognitione expressis, Autores optimè conciliari putavi adsignatâ distinctione inter Exemplar & ideam, &c.]

Recurrunt ad opportunam distinctionem Theologi, ut Autores ad cōcordiam reducant.

Nos ergo hanc retineamus distinctionem; atque Sententiam nostram ad paucas lineas perstringamus. Considera Conclusiones sequentes. Et sit

PRIMA,

Essentia Divina exemplaris, & Ideæ rationem habet.

Essentia Divina antequā actu à Deo cognoscatur, nō est idea, sed exemplar remotū creaturarū, postquā autē à Deo cognoscitur, est Exemplar creaturarum proximum. [Est necessarium loqui sic, ut Scholæ labium attemperemus: at monendus est Lector, adverbiis illis *antequā*, & *postquam* non intelligi aliquam formalem prioritatem, quæ sit in Deo; sed vel hypotheticam, quæ esset; vel rationis ratiocinantis, quæ est in nostro Intellectu. Vide quæ *in nostrâ Dialexi de Non-certitudine, artic.* 14. *Assert.* 10. pag. 243. dicuntur.] Hanc autem nostram Resolutionem, sic expositam, docet expressè P. Franciscus Amicus *tom.* 1. *disp.* 13. *num.* 24. *pag.* 191. Probatur clarè. Illud enim est Exemplar remotum, quod potest esse proximum. Nam Alexander, antequam ab Apelle cognosceretur, poterat pingi, quia poterat cognosci; Ergo erat Exemplar remotum; & tunc demum incepit esse proximum, cùm ab Apelle visus & cognitus poterat pingi. Ergo eodem modo de Essentiâ Divinâ philosophandum est. Est Exemplar remotum antequam cognoscatur à Deo; proximū, cùm cognoscitur. Est Exemplar, & non Idea creaturæ, quia unitas & similitudo inter Exēplar & Exemplatum est analoga: inter Ideam & Ideatum univoca: & Divina cum creaturis essentia non convenit univocè, sed analogicè. Et hinc Aureolus cum Thomistis concordat, nam ipse de exemplari remoto loquitur, & Thomistæ de proximo. Et hinc tollitur differentia, quæ erat inter Primam & Secundam Sententiam, nam illa loquitur de ipsâ ideâ, nomine *Idea* in rigore sumpto: hæc autem *Idea* nomine intelligit ipsum Exemglar: & hoc Deum esse Prima Opinio non negat.

Exemplaris proximi & remoti differentia.

De analoga & Vnivoca similitudine.

Conciliantur Autores.

An admittendæ in Philosophia sint Intētionales Species?

De tertio modo explicandi Opinionem Secundam, nihil dico, omnia enim quæ de speciebus impressis & expressis Aristoteles docet, non capio, non intelligo; interim, quia Amicus intentionales species dari admittit, quid de illo tertio exponendi Secundam Opinionem Modo, sentiat, subjungamus. *Essentia Divina*, ait, *non est Idea creaturarum, quatenus est intelligibilis species earum, sed quatenus est species expressa, & actualis similitudo earumdem*. Cum quibus verbis non bene videntur cohærere, quæ post pauca subjungit. *Ars & Sapientia est, quâ Artifex intelligit, non quod intelligit; Idea autem est, quod Artifex intelligit*. At nemo suam speciem expressam, si datur hæc, intelligit. Ergo species expressa non habet rationem Ideæ, Et firmat hoc ipsum, quod *num.* 29. *pag.* 193. *a.* subjungit. *Ideò talis notitia*, inquit, *nequit habere rationem Idea*, Idea *enim formaliter non consistit in conceptu formali, sed in objectivo*.

Quænam sit differentia inter Ideam & Artem.

An Idea in cōceptu objectivo consistat?

SECUNDA.

CDLI.
An differat à re factibili?

IDea Objectiva, prout à Formali distinguitur, est res ipsa factibilis à Deo intellecta. Est expressa Boetii, qui *libr.* 3. *de Consol.* sic cecinit.

——— Tu cuncta superno
Ducis ab exemplo, Pulchrum pulcherrimus ipse
Mundum mente gerens, Similique ab imagine formans.

Boetius.

Quod nos *Exemplar* id *Exemplum* appellat. Ergo si ut primâ Conclusione dicebatur, Divina essentia Exemplar est, si ab Exemplari deduxit Mundum, deduxit ab Essentiâ Divinâ. Quod expressè testatur D. Thomas 1. *contr. gent. cap.* 54. inquit enim. *Nam quòd Planta participet rationem vita, habet à Divinâ Essentiâ, ut imitabili secundum perfectionem vita. Quòd Animal participet rationem cognitionis, habet ab eâdem ut imitabili secundum perfectionem cognitionis*. &c. Ideam autem Boetius expositurus ait, quòd Deus *Mundum mente gerit*, hoc est cognoscit, & intelligit: & quòd illum (Mundum) *simili ab imagine format*. Format enim, qualem intelligit. Mens autem non intellectionem ipsam, sed rem intellectam intelligit.

Vniversæ creaturæ quidquid perfectionis habent, participant ab essentia Divina.

Explicatur Boetius.

TERTIA.

De Idea Objectiva & Formali.

SIcut Conceptus in Objectivum & Formalem dividitur, potest æquo jure Idea etiam distribui in Objectivam & Formalem. Et hæc ipsa distinctio præcedentem Conclusionem dilucidat: & clariùs Autores, qui videntur dissidêre, conciliat. Si enim velint Ideas ab Essentiâ Divinâ non distingui, dicendi sunt agere de Formalibus, quæ re verâ non sunt plures, sed unica, & nostrâ tantùm distinguuntur ratione. Si autem Ideas distinguant ab Essentiâ Divinâ, censendi sunt agere de Objectivis, quæ verè & propriè *Idea* vocantur.

Ysamberti sententia.

Hanc Tertiam nostram Conclusionem Nicolaus Ysambertus, Sorbonicus Doctor amplectitur: quoniam *quæst.* 15. *disp. unic art.* 2. *propos.* 3. (referente Redingo) Ideæ in Formalem & Objectivam distinctione positâ, asserit, Essentiæ Dei, ut objicitur Divinæ cognitioni, quatenus est imitabilis à creaturis, convenîre rationem Ideæ Objectivæ: at Divinæ Cognitioni terminatæ ad Essentiam Dei quà imitabilem, ut in se, tanquam objecto primario repræsentativam modi singulas creaturas producendi, competere rationem Ideæ formalis. Et addit hanc esse rationem conciliandi S. Thomam cum D. Bonaventurâ, quorum prior *præf. quæst.* 15. *art.* 3. & 1. *contr. gent. cap.* 54. nec non *de Verit. quæst.* 3. *art.* 2. docet, Essentiam Divinam obtinere rationem Ideæ prout est imitabilis à creaturis: Posterior autem *in* 1. *dist.* 35. *art.* 1. asseritur do-

Putat S. Thomam, & Bonaventuram dissêtire inter se: & ideò illos conatur ad cōcordiam reducere.

cuisse,

cuisse, Essentiam Divinam, pront est formalis de creaturis couceptus, ad cujus imitatiouem Deos ad extra operatur, esse Ideam.

Redingi Opinio.

Sed & hæc nostra Tertia Conclusio etiam à Redingo ipso admittitur, quoniam *loc. cit. pag.* 235. *num.* 7. *b.* sic scribit. [Respondetur illam (Yamberti) doctrinam, cum fundamento ibi deducto, minimè displiecere, nisi quòd S. Bonaventuram & D. Thomam in præsenti puncto minimè discordantes, nitatur reducere in concordiam.]

An S. Thomas & S. Bonaventura idem omninò doceant?

Conciliantur Autores.

His tribus Conclusionibus positis, omnia sunt expedita; nec potest in testimonio aliquo reperiri obscuritas aut difficultas. In hujus Veritatis confirmationem aliqua proponamus,

Augustinus *serm. 38. de verbis Dom.* Verbum Divinum *Formam rerum omnium*, appellat *non formatam*, sed *omnium formatorum*. Agit, inquam, de Causâ rerum Efficiente: hæc enim Verbum Divinum est, per quod omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil. Hæc autem forma, quæ Verbum Divinum est, non est formata ad similitudinem objecti (id enim de intellectione humanâ asserit Aristoteles) sed format creaturas extra se secundum Ideam & Imaginem objectivam, quam mente gerit,

Idem S. Pater *tract. 1. in Joann.* docet *in sapientiâ & arte Divinâ Ideas esse, & rationes omnium creaturarum antequam fiant, in sapientiâ Dei esse; easque ibi vivere vitâ Dei.*

Nil probant hæc duo Testimonia contra nostram doctrinam: respondeo enim illud prius intelligi posse de Ideâ Objectivâ, aut formali. At posterius de Formali tantummodò: non enim Ideæ Objectivæ vitâ Dei vivere dicendæ sunt, nisi fortè sic intelligi debeat Augustinus, ut per *Ideas vivere*, intelligat *illas esse* (mihi *stare*) & *esse vitâ Dei*, hoc est, *frui exercitio essendi ab Essentiâ Dei participato*. Carebat enim D. Augustinus vocabulis, nec clariùs loqui potuit in re tam subtili & obscurâ.

CDLII.
Quales Ideæ sint Augustini sententia?

Aliud adhuc ejusdem Hipponensis Pontificis testimonium addamus: *quæstione illâ XLVI. Libri Quæstionum LXXXIII. citati*, docet *Ideas esse, formas quasdam principales, seu rationes rerum, stabiles, atque incommutabiles quæ ipsæ formatæ non sunt, atque per hoc æterna, & semper eodem modo sese habentes; quæ in Divinâ intelligentiâ continentur. Et cum ipsæ neque oriantur, neque intereant, secundum eas tamen formari dicitur omne, quod oriri, & interire potest: & quarum participatione fit, ut sit quidquid est, quoquo modo est*, &c.

Ideæ sunt formæ principales.

Et in his verbis nullam ego reperio difficultatem. *Ideæ sunt formæ quædam principales.* Et quis de hoc dubitet? *Sunt stabiles, atque incommutabiles.* Id omnes fatentur, & asserunt. *Ipsæ autem formata* (hoc est, *facta*) *non sunt*; quoniam Intellectus, etiam humanus, dans *esse* objectivum alicui rei, non ideò rem illam producit: aliud enim est apud Vitruviū *lib. 1. suæ Architecturæ cap. 2.* habere Templi, aut Palatii Ideam, & aliud illud aut hoc ædificare. Pergit S. Augustinus, & ait; *Sunt æterna, & semper eodem modo se habentes.* Hæc Assertio intelligenda est negativè, quæ enim non sunt (non *sent*) nec æternaliter, nec semper sunt: sed quia non durant tempore, nec habuere principium, nec finem habituræ sunt, ideò possunt dici ab æterno, sed præcipuè, quia ab æterno non fuit instans aliquod cogitabile, in quo de Essentiis rerum à Deo cognitis potuerit esse vera hæc assertio, *Essentia Creaturarum* non *sant*. Progreditur adhuc & ait Hipponensis Episcopus. *In Divinâ intelligentia* (nempe, objectivè, & repræsentativè) *continentur*. Sic Prima, quam sequimur, Sententia decidit & asserit. *Non oriuntur, neque intereunt*. Est certum. *Et tamen secundum eas formatur omne id, quod oriri & interire potest.* Nam sicut Pictor, secundum ideam quam habet, imaginem delineat in tabulâ, ita & Deus secundum Ideam, quam habebat, visibilem hunc Mundum produxit.

sunt constantes.

Intellectus etiam human[us], quādo aliquid cogitat, dat esse objectivum rei cogitatæ.

Quid sit esse negativè ab æterno?

Ideæ nec oriuntur, nec excidunt.

Illa ultima verba, *Quarum participatione fit, ut sit quidquid est, & quoquo modo est*, postulant ut moneam aliter Supremum Architectum Deum hoc Templum, quod *Mundum* vocamus, condidisse, & aliter Vitruvium Veronensem Arcum ædificasse: Architectura enim Humana non dat Marmoribus, ex. gr. ut sint (non enim ea producit lapides) sed ut tali modo sint: adeòque Ideæ Hominum Architectonicæ non sunt de essentiâ lapidum, sed de earum figurâ, ordine & dispositione. Ideæ verò Divinæ quæ Mundum concernunt, non solùm sunt de Corporum Cælestium figurâ, ordine, & dispositione, sed & de eorum substantiâ, essentiâ, & existentiâ; & hanc ob rem harum Idearum participatione fit, ut omnia, quæ in Mundo sint quod sunt (habeant essentiam, & existentiam) & sint, quoquo modo sunt (& habeant accidentia, quibus determinantur.)

An, & quo ipsæ modo participentur à Creaturis?

Inter Divinas, & Humanas Ideas differentia.

SECTIO V.

De Ideis Divinis, & Possibilibus Creaturis ad mentem S. Dionysii.

CDLIII.
An S. Dionysius bene fuerit in linguam Latinam translatus?

NON fuit, ut passim percipio, Eximius Philosophus & Theologus ille, cujus labore, & industriâ S. Dionysius Areopagita hodie Latinè loquitur; & ideò occasionem præbuit, ut Sanctissimus, & Illuminatissimus Doctor, pro sententiis aliquandò citetur, quas nunquam habuit, In Quæstione præsenti Deum asserit Creaturas in se ipso, & in se ipsis cognoscere; & ad ipsius mentem has Ego Conclusiones præscribo. Et sit

Quo modo Deus cognoscat Creaturas?

PRIMA. *In Creaturâ tria* Esse *debent considerari: videlicet* Esse *Essentiæ*, Esse *Præexistentiæ*, & Esse *Existentiæ*.

Quid Esse Essentiæ sit?

Esse Essentiæ dicit omnia prædicata positiva, vi quorum sunt in Deo eminenter universæ creaturæ; & hanc ob rem *Esse eminentiale* aliquando vocatur; quoniam esse formale, quod Creaturæ habent, negationem includit; est enim finitum; quoniam illa linea finitur, quæ non pergit ulteriùs.

Quid Finis sit?

Quid sit Esse Existentiæ?

Esse Existentiæ Creaturæ, formaliter sumptæ est primum accidens; illamque extrà Deum, & cæteras Causas existentem constituit. Audi Complutenses *in Logic. disp. 9. in principio* dicentes. [Accidens Logicum dividitur (lego, distinguitur) contra essentiam; & significat, quidquid contingenter se habet, sive sit entitativè, Substantivè, sive Accidens;

An sit Accidens?

quâ

quâ ratione dicimus aurum accedere vasi; & Existentiam Petro.] Et hoc *Existentia esse* illud est, quod Mundus post creationem habet; quod & nos, & omnia, quæ nobiscum existunt, habemus, quod Latinè *Existentia* vocatur.

De esse Essentiæ formali.

Quid Præexistentia sit?

Inter esse Essentiæ eminentiale, & esse Existentiæ, sive Durationis externæ, *Esse Essentiæ formale*, quod habent Creaturæ in se ipsis, antequam producantur, & existant à parte rei: & quia illud ante Existentiam Creaturis Possibilibus convenit, ideò illud *Præexistentiam*, aut *Esse Præexistentiæ* S. Dionysius nominat.

Vnde Creaturæ habeant Esse?

SECUNDA. *Omnia hæc tria* Esse *Creatura habent à Deo: nullum à se; nullum aliundè.*

Cur Deus potest perfectiones communicare?

Et primò, non à se, non aliundè, sed à Deo (non per actionem aliquam necessariam, aut liberam, sed ex necessariâ terminorum connexione) habent Creaturæ, quòd sint eminenter in Deo. Et ut id demonstretur, huc ingreditur illud generale Principium, *Nemo dat quod non habet*. Ergo, quia Deus omnes intelligibiles perfectiones in se continet, potest illas dare, & communicare. Ergo priùs est contineri in Deo formaliter omnes perfectiones possibiles, & intelligibiles, quàm quòd in ipso eminenter sint omnes creaturæ possibiles. Quia si Deus illas perfectiones non haberet formaliter, non haberet, quas posset communicare: & hæ perfectiones Divinæ quà communicabiles, sunt Creaturæ possibiles eminenter contentæ in Essentiâ Divinâ.

An in Deo sint priùs perfectiones formaliter, quàm eminenter?

Quo modo emanent à Deo Creaturarum Essentiæ?

Et secundò, non à se, non aliundè, sed à Deo (non per actionem aliquam liberam à Divinâ Voluntate efficienter, aut concomitanter proveniente, sed per intellectionem necessariam) habent Creaturæ illud Esse formale, quod earum essentias constituit, & distinguit: terminat cognitionem Divinam; & *Præexistentia* à Dionysio vocatur.

CDLIV.
Perfectionum divisio.

Aliæ sunt simpliciter simplices, & aliæ simpliciter simplices non sunt.

VT omnia hæc cognoscantur exactè, oportet scire Perfectiones in duas classes à Theologis universis distribui: aliæ enim sunt *Simpliciter simplices*, & aliæ *Non simpliciter simplices*. Prioris generis sunt, quæ in suo conceptu nullam imperfectionem includunt; & tales sunt ex. gr. Intellectus, Voluntas, &c. Posterioris verò, quæ in suo conceptu aliquâ imperfectionem involvunt: & tales sunt ex. gr. Discursus, & Ratiocinatio. Et hac Perfectionum distinctione præmissâ dicendum est, Perfectiones simpliciter simplices esse in Deo formaliter; illas autem, quæ non sunt simpliciter simplices, esse in Deo eminenter. Et quid est, *Esse eminenter*? Non esse formaliter cum suis imperfectionibus, sed esse sublatis imperfectionibus. Quam ob rem, cùm Discursus sit actus Intellectûs, per quem ex notis ad eorum, quæ ignorabantur, cognitionem venitur, in suo conceptu perfectionem & imperfectionem includit: intelligere enim perfectionem importat: discere autem, & in rerum cognitione proficere, ignorantiâ (adeoque imperfectionem valde magnam) supponit. Discursus non potest esse in Deo formaliter: benè autem eminenter, hoc est, sublatis imperfectionibus.

Vtræ, & quo modo reperiantur in Deo?

Quid sit *Esse eminenter*?

Quid sit Discursus?

An simul perfectus & imperfectus sit?

Nostra hæc Doctrina exêmplis firmatur & dilucidatur.

Ut hanc doctrinam accuratè dilucidè, duo exempla proponam; alterû ex Arithmeticâ, alterum ex Metagrãmaticâ. Sit ergo primum:

Digiti in Arithmetica, quid sint?

POno ob oculos tuos Denarium Numerû, & interrogas, *An minores eo Numeri, qui Digiti vocari solent, in Denario claudantur*? Sunt autem Numeri, qui ab Arithmeticis dicuntur *Digiti*, isti nimirùm [*] 2,3,4,5,6,7,8,9.

*] *Omisi Vnitatem, ne in illam Quæstionê inducar, quæ interrogat*, An Vnitas Numerus sit?

Et Ego *claudi* dico, & *non claudi*. An-ne côtradictoria involvo? Minimè. Quo ergo modo sine contradictione claudi & nô claudi in Denario hi minores Numeri dicendi sunt? Exponam. In quocumque Numero considerare oportet, quid ille dicat pro materiali, & quid pro formali: quoniam, quicumque ille sit, pro materiali dicit Unitates, quas habet; & pro formali carentiam illarum, quas non habet. Binarius igitur; ex. gr. pro materiali dicit duas Unitates, pro formali verò carentiam tertiæ, quartæ, &c. Dicimus ergo in Denario Binarium materialiter claudi, non formaliter: tota enim positiva materia, quæ est in Binario, etiam in Denario invenitur: Et addimus in Denario Binarium non includi formaliter: quia illæ Carentiæ & Negationes Unitatis tertiæ, quartæ, &c. quæ Binarium constituunt, & ab aliis secernunt Numeris, non reperiuntur in Denario.

De cujuscum que Numeri materia & forma.

Quo modo claudatur in Denario Binarius?

De Discursu. An in Deo sit?

Hinc ad Deum Analogia nos ducet: nam, si interroges, *An in Deo sit Discursus*? statim dicam: *illum esse, & non esse*. Dicam esse eminenter: quia in suo conceptu Discursus continet perfectionem & imperfectionem, & illa, sine hujus consortio, invenitur in Deo. Addam, Discursum non esse in Deo formaliter, quia illa imperfectio, quæ in Discursu invenitur formaliter, in Deo reperiri non potest.

CDLV.
De vocis ROSA anagrammaticis transformationibus

TRanseo ad aliud Exemplum, quod est Metagrammaticum, & pono ob oculos tuos vocem ROSA. Et quia posse ex illâ fieri diversa Anagrammata scis: alia Tetragrammata, alia Trigrammata, alia Digrammata, & tandem alia Monogrammata, tibi ea exhiberi desideras, & interrogas, *An, & quo illa modo in voce* ROSA *reperiantur*.

Transformationes quadrilateræ.

Respondeo primò viginti quatuor esse quatuor literarum coordinationes, ut vides in exemplo sequenti.

ROSA	ORSA	SROA	AROS
ROAS	ORAS	SRAO	ARSO
RSOA	OSRA	SORA	AORS
RSAO	OSAR	SOAR	AOSR
RAOS	OARS	SARO	ASRO
RASO	OASR	SAOR	ASOR

Non potest Deus Creaturam in aliquo genere simpliciter infinitam producere.

Respondeo secundò, me nolle impræsentiarùm has inversiones quadriliteras considerare; quia, cùm mihi certum & indubitatum sit, Deum non posse aliquam rem infinitam producere; erit etiam certum non posse omnes suas perfectiones alicui Creaturæ communicare. Ergo proderit considerare, Quo modo ex dictione Tetragrammatâ ROSA, aliæ Trigrammatæ, & aliæ Digrammatæ, aut etiam Monogrammatæ deduci possint. Attende.

Non potest omnes suas perfectiones alicui creaturæ communicare.

In voce ROSA sunt quatuor perfectiones exempli gratiâ, quæ quatuor literis Capitalibus (nempe, R, O, S, & A.) significantur: quarum negationes quatuor literis parvis Cursivis aut Italicis (nempe, *r, o, s, & a*) possunt præ-

præsentari, ergo ex diversâ Capitaliū & Cursivarum combinatione variæ Dictiones resultabunt.

Et primò Trigrammatæ; quæ ut conspicis erunt viginti-quatuor,

Vocis ROSA trigrammatæ,

OSA*r*	RSA*o*	ROA*s*	ROS*a*
OAS*r*	RAS*o*	RAO*s*	RSO*a*
SOA*r*	SRA*o*	ORA*s*	ORS*a*
SAO*r*	SAR*o*	OAR*s*	OSR*a*
AOS*r*	ARS*o*	ARO*s*	SRO*a*
ASO*r*	ASR*o*	AOR*s*	SOR*a*

Et præter has nullæ sunt dictiones trium literarum (entitates trium ex quatuor perfectionum) possibiles.

Digrammatæ,

Secundò ex eodem fonte nascuntur duodecim dictiones Digrammatæ. Et sunt

RO*sa*	OR*sa*	SR*oa*	AR*os*
RS*oa*	OS*ra*	SO*ra*	AO*rs*
RA*so*	OA*rs*	SA*ro*	AS*ro*

Et in singulis duas literas (perfectiones) positivas, & duas negativas reperies.

& Monogrammatæ Transformationes,

Tertiò ex eâdem origine quatuor oriuntur dictiones Monogrammatæ: nimirum

R*osa* O*rsa* S*roa* A*ros*

Et his positis & bene perpensis & consideratis progredior.

De Creaturis purè Possibilibus & Existentibus.

Et respondeo tertiò, me in his triliteris, biliteris, & simplicibus characteribus, reperire purè Possibilium & existentium Creaturarum imaginem: nam sicut ex combinationibus possibilibus aliquas elegit, & in Idiomate Latino admisit Nomenclator, & alias admittere noluit. [Elegit enim

Ex triliteris ARS, ORA, ARO, ROS.
Ex biliteris OS, AS.
Ex simplicibus O, A.

De Objecto Simplicis Intelligentiæ, & Visionis.

Et cæteras eligere potuit, & noluit.] Sic etiam Omnipotens Deus, ex perfectionum innumerabilibus combinationibus, quas suâ simplici intelligentiâ intuetur, elegit, quas maluit; & hæ sunt, quæ indeptæ fuerunt existentiam; & Scientiâ Visionis cognoscuntur; & remanserunt cæteræ in statu meræ Possibilitatis.

Addo, hinc etiam cognosci Creaturarum Possibilium & Impossibilium discrimen. Nam, si sunt illæ Combinationes & Transformationes possibiles, in quibus nulla Majuscula litera rescribitur charactere Cursivo, quod in omnibus Exemplis positis est observatum; quoniam, ut supposuimus, Cursivæ sunt Majuscularum negationes: unde si aliqua Majuscula Cursivo charactere rescribitur, una & eadem litera in illâ dictione ponitur & non ponitur, quod repugnat absolutè loquendo. Sunt ergo impossibiles dictiones istæ Monogrammatæ

R*r* O*o* S*s* A*a*

Istæ etiam digrammatæ.

RO*r* SA*s* OS*o*
RO*o* SA*a* OS*s*

& aliæ similes. Et prætereà etiam hæ Trigrammatæ.

OSA*o* OSA*s* OSA*a*

& quæcumque aliæ, in quibus aliqua litera ponatur bis, iterum charactere Majusculo, & iterum charactere cursivo.

Et veniendo ad Philosophicas Considerationes, asseto quemcumque formalitatum in rebus finitis aggregatum esse possibile, modò in illo non contingat, unam & eamdem simul affirmari & negari, Ergo *Animal rationale* possibile est; nil enim, quod in Animali sit, negat Rationalitas; & nil etiam, quod in rationali sit, negat Animalitas. Ergo ex eodem capite *Animal insensibile* impossibile est; quia Insensibilitas negat Sensibilitatem, quæ clauditur in Animali.

Respondeo quartò (& hæc est Responsio, quæ directè Controversiam concernit; & propter quam fuerunt adducta cætera) *omnes illas dictiones Trigrammatas, Digrammatas, & Monogrammatas, in dictione ROSA, simul includi*. Quoniam materialiter sumptæ includuntur, & non includuntur formaliter. CDLVI.

Quo modo Transformationes in voce ROSA includantur.

De voce ARS. Quo modo claudatur in ROSA?

Dico vocem ARS, in voce ROSA materialiter claudi; quia omnes literæ, quæ in ipsâ sunt, etiam in voce ROSA reperiuntur: & addo eamdem vocem ARS, in voce ROSA non includi formaliter, quoniam in voce ARS, est negatio quartæ literæ, & litera O habet *non esse*, cùm tamen in voce ROSA, nec sit negatio quartæ literæ, nec literæ O, reperiatur *non esse*.

De Vita Humana. Est perfecta & imperfecta simul.

Et hinc etiam ad Deum nos Anagrammatica Analogia perducet. Conceptus *Vita humana* perfectionem includit. Quoniam quid perfectum est Vivere: at habuisse principium & esse obnoxium morti, & pati in duratione successionem & alia, quæ comitantur & constituunt Humanam vitam, imperfectiones manifestas includunt. Unde Patriarcha Job *cap.14.4.1.* exclamat dicens, *Homo natus de muliere* (ecce Vitæ principium) *brevi vivens tempore* (ecce Mortis incurrendi necessitas) *repletur multis miseriis* (ecce imperfectiones concomitantes) Dicimus ergo *Humanam Vitam* formaliter non esse in Deo, est enim Deus imperfectionis omnis incapax. At eamdem addimus esse in Deo eminenter, hoc est, sublatis imperfectionibus: quibus sublatis, jam illa Vita non erit finita, successiva, & humana, sed infinita, simultanea, & Divina.

An, & quo modo inveniatur in Deo?

Explicatur adhuc quomodo Creaturæ sint in Deo.

Omnes profectò perfectionum possibiles Combinationes (& nota id bene) neque existunt à parte rei (quoniam à Deo ut merè possibiles intelliguntur) neque formaliter sunt in Essentiâ Divinâ (nam Unicitas, Binarius, Ternarius, & quicumque perfectionum numerus est finitus, & constituitur ulteriorū perfectionum carentiâ, quæ non reperitur formaliter in Essentiâ Divinâ.) Ergo hæc prædicata (& id etiam nota & attentè considera.)

Corpus carens vitâ sensu & ratione, ut Lapis.

Corpus, habens quidem vitam, non autem sensum, aut rationem, ut Arbos.

Corpus, habens vitam, & sensum, sed ratione destitutum, ut Elephas.

Corpus habens vitam, sensum, & rationem, ut Homo.

Probatur Creaturas cognosci à Deo in seipsis.

Non sunt in Deo formaliter hæ perfectiones; quia, ut conspicis tinctæ & maculatæ sunt illis carentiis, adeoque imperfectionibus, quæ nō reperiuntur in Deo. Sunt ergo formaliter in semetipsis. Atqui ipsæ, ut formaliter sunt, intel-

Vnde Possibiles Creaturæ receperint illud esse quidditativum, quod habent.

intelliguntur à Deo. Ergo à Deo intelliguntur in se ipsis. Ergo in se ipsis habent aliquod *esse*. At hoc *esse*, quidquid illud sit, & qualecumque illud sit, non habent à se ipsis, non ab aliâ Causâ præter Deum. Ergo à Deo. Sed non à Deo per voluntatem, aut per Visionis Scientiam concurrente: Ergo à Deo per necessarium Simplicis Intelligentiæ actum, seu intellectionem concurrente.

CDLVII. Τάξις Dispositio. In Activam, & Passivam dividitur.

An S. Dionysii doctrina dictata sit à D. Paulo?

HÆC omnia nos docet S. Dionysius Areopagita, D. Pauli Discipulus, quoniam *lib. de Divinis nominibus cap. 7. §. 2.* passivam hanc finitarum perfectionum in Creaturis possibilibus ordinem vocat τάξιν, dispositionem. *Passivam* dico; nam & nos docet Deum esse *Activam Taxim*, nam passivam ordinat, & disponit. Corderius *in Dionysiano Onomastico. verb.* τάξις, hæc habet. *Dionysius* de Divinis Nominibus cap. 4. §. 10. *Deum vocat* τάξιν, *quòd res omnes* μετ' εὐταξίαν cum bono ordine *procreavit, ut notat ibidem S. Maximus. Quod fortè à S. Paulo, Doctore suo, didicit, qui graviter, sapienterque monuit,* Quæ à Deo sunt, ordinata esse. *In quo sine dubio in Divinis rebus ordinem collocavit, quasi earum, quæ à Deo sunt propriè nota, sit ordo.* Ergo, siquidem possibilium Creaturarum essentiæ propriè (secundum suas ultimas differentias) à Deo sunt notæ: hæ ipsæ proprietates, & perfectiones, quæ cognoscuntur, habent passivam τάξιν (*passivum ordinem*) illum, videlicet, quem Deus, qui est Activa τάξις, (activus Ordo) illas simpliciter cognoscendo, & intelligendo communicavit. Et hæc Activa τάξις, est quæ in aliis locis ταξαρχία, *Principium omnis passivæ ordinationis*, ab eodem Dionysio vocatur.

Vltimæ Creaturarum formalitates, quà imperfectiones sunt, cognoscuntur à Deo: & tamen formaliter nō sunt in Deo.

Hæc est doctrina S. Dionysii Areopagitæ, quam locis in diversis insinuat: & quia *libr. de Divinis nominib. cap. 7. §. 2.* clariùs, & dilucidiùs loquitur, ejus verba subscribo.

ΩΣΤΕ ὁ θεῖος νοῦς πάντα συνέχει τῇ πάντων ἐξῃρημένῃ γνώσει, κατὰ τὴν πάντων αἰτίαν ἐν ἑαυτῷ τὴν πάντων εἴδησιν προειληφὼς πρὶν ἀγγέλους γενέσθαι, εἰδὼς καὶ παράγων ἀγγέλους, καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἔνδοθεν. καὶ ἀπ' αὐτῆς, ἵν' οὕτως εἴπω, τῆς ἀρχῆς εἰδώς, καὶ εἰς οὐσίαν ἄγων. καὶ τοῦτο οἶμαι παραδιδόναι τὸν λόγιον, ὁπόταν φησὶν, Ὁ εἰδὼς τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν. Οὐ γὰρ ἐκ τῶν ὄντων τὰ ὄντα μανθάνων, οἶδεν ὁ θεῖος νοῦς, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἐν αὐτῷ κατ' αἰτίαν τὴν πάντων εἴδησιν, καὶ γνῶσιν, καὶ οὐσίαν προέχει, καὶ προσυνείληφεν, οὐ κατ' ἰδέαν ἑκάστοις ἐπιβάλλων, ἀλλὰ κατὰ μίαν τῆς αἰτίας περιοχὴν τὰ πάντα εἰδὼς καὶ συνέχων; ὥσπερ καὶ τὸ φῶς κατ' αἰτίαν ἐν ἑαυτῷ τὴν εἴδησιν τοῦ σκότους προείληφεν, οὐκ ἄλλοθεν εἰδὼς τὸ σκότος ἢ ἀπὸ τοῦ φωτός. Ἑαυτὴν οὖν ἡ θεία σοφία γινώσκουσα γνώσεται πάντα, ἀΰλως τὰ ὑλικὰ, καὶ ἀμερίστως τὰ μεριστὰ, καὶ τὰ πολλὰ ἑνιαίως, αὐτῷ τῷ ἑνὶ τὰ πάντα καὶ γινώσκουσα καὶ παράγουσα· καὶ γὰρ εἰ κατὰ μίαν αἰτίαν ὁ θεὸς πᾶσι τοῖς οὖσι τοῦ εἶναι μεταδίδωσι, κατὰ τὴν αὐτὴν ἑνικὴν αἰτίαν οἴσεται πάντα ὡς ἐξ ἑαυτοῦ ὄντα, καὶ ἐν ἑαυτῷ προϋφεστηκότα, καὶ οὐκ ἐκ τῶν ὄντων λήψεται τὴν αὐτῶν γνῶσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς ἑκάστοις τῆς αὐτῶν, καὶ ἄλλοις τῆς ἄλλων γνώσεως ἔσται χορηγός. Οὐκ ἄρα ὁ θεὸς ἰδίαν ἔχει τοῦ ἑαυτοῦ γνῶσιν. ἑτέραν δὲ τὴν κοινῇ τὰ ὄντα πάντα συλλαμβάνουσαν: αὐτὴ γὰρ ἑαυτὴν ἡ πάντων αἰτία γινώσκουσα, σχολῇ που τὰ ἀπ' αὐτῆς, καὶ ὧν ἐστὶν αἰτία, ἀγνοήσει.

Est mirabilis S. Dionysii stylus: nec enim scribit Oratoriè ut Demosthenes, Poeticè ut Homerus, nec Philosophicè, ut Aristoteles; sed Theologicè sine ullius Scriptoris exemplo, ubi opus est, vel voces antiquas componens, vel novas inveniens componens.

ITaque Mens Divina comprehendit omnia cognitione quadam eminenti, qua secundùm ipsammet omnium causam in se omnium cognitionem anticipat, priusquàm Angeli fierent cognoscens Angelos, eosque creans, cæteraq; omnia intus & ab ipso, ut ita dicam, exordio noscens, & in rerum naturam proferens; idque arbitror scripturam significare, cùm ait, *Qui cognovit omnia priusquam fiant.* Non enim ex rebus ipsis res discens, novit eas divina mens, sed ex seipsa & in seipsa secundùm causam omnium scientiam, & notionem, & essentiam præhabet, & ante comprehendit, non singulis secundùm cujusque speciem intendens, sed secundùm unicam causæ complexionem cuncta sciens & continens: sicut & lux secundùm causam tenebrarum notionem anticipat, non aliundè quàm ex luce tenebras noscens. Seipsam igitur divina sapientia noscens sciet omnia, materialia sine materia, & indivisè divisibilia, & unicè multa; ipso uno omnia, & cognoscens & producens; nam si secundùm unam causam Deus omnibus esse impertit, secundùm eandem unicam causam sciet omnia tanquam ex se existentia, & in seipso ante præexistentia, & non ex rebus rerum accipiet notionem, sed & ipsis singulis ipsarum aliisque aliarum notitiam largietur. Non habet itaque Deus peculiarem scientiam sui, aliam verò communem res omnes complectentem: ipsa enim omnium causa seipsam cognoscens, nullo modo ea quæ ab ipsa, & quorum causa est, ignorabit.]

CDLVIII. De Dei Scientia. An sit eminēs? An res cognoscat, antequā fiant?

Daniel 13. 42.

Novas notitias non adquirit. An sit una vel plures?

Quo modo res cognoscat? De rerum existentium Præexistentium & Possibilium notitia.

An S. Dionysii verba exactè possint in Linguam Latinam transferri?

EST stylus Sanctissimi Viri sublimis, & qui non semper habeat in Linguâ Latinâ voces, Græcis correspondentes; & ideò in Theologorum gratiam, qui rem nudam rescire potiùs volunt, quàm rimari Rhetoricorum Schematum coloribus obnubilatam, Versionem hanc, à nobis de verbo ad verbum concinnatam adjungimus.

De Intellectu Divino.

Dè Divinis Ideis.

Illud esse quidditativum, & essentiale, quod habent Creaturæ Possibiles, ipsis intellectu suo Deus communicavit.

Omnia Deus unica & simplici cognitione comprehendit.

Deus non cognoscit creaturas, quia sunt; sed cognoscendo dat illis, quòd sint.

Causa, quæ se comprehendit, effectus, quos potest producere, ignorare non potest.

ITaque Divinus (Νοῦς) Intellectus *omnia comprehendit* (τῇ) ipsa (*nempe, sua*) *omnium eminenti* (γνώσει) intellectione (& cognitione) *secundum* (τὴν) ipsam *omnium causam in se ipsorum omnium* (εἴδησιν) Ideam *anticipans ante Angelos fieri* (εἰδώς) ideans, & παραγών derivans, & proferens *Angelos*, & *omnia ipsa alia intùs & ab ipso* (*ut ita dicam*) *principio* (εἰδώς) ideans, & *ad* (οὐσίαν) essentiam (*statum, habendi essentiam*) *perducens*. *Et id, arbitror, significat* (ὁ λόγιον) Scriptura, *cùm ait*. *Qui* (εἰδώς) ideans (*est*) *ipsa omnia ante* (γενέσεως) productionem *eorumdem*. *Non enim ex ipsis* (ὄντων) entibus *ipsa* (ὄντα) entia *discens* (οἶδεν) Ideavit *Divinus* (Νοῦς) Intellectus, *sed ex se ipso & in se ipso, secundum causam ipsorum omnium* (εἴδησιν) ideam, & (γνῶσιν) intellectionem, & (οὐσίαν) essentiam *coram se habet*, & *coram se comprehendit*. *Non secundum* (ἰδέαν) ideam *singulis* (ἐπιβάλλων) intendens, *sed secundum* (περιοχὴν) complexionem *ipsa omnia* (εἰδώς) ideans & *continens*. *Sicut & ipsa* (φῶς) Lux, *secundum causam in se ipsa, ipsam* (εἴδησιν) ideam *tenebrarum* (προείληφεν) coram se apprehendit; *non aliundè* (εἰδώς) ideans *ipsas tenebras*, *quam ex ipsa luce*: *Se ipsam igitur* (ἡ θεία Σοφία) ipsa Divina Scientia *intelligens*, *intelliget omnia*; *immaterialiter ipsa mes materialia*, *indivisim ipsa divisibilia*, & *multa unicè*: *eo ipso nunc ipsa omnia*, & *intelligens & producens*. *Nam, si secundum unicam causam ipse Deus omnibus ipsis* (*rebus*) *ipsum esse* (μεταδίδωσι) transfundit: *secundum eamdem unicam causam* (οἴσεται) ideabit *omnia tanquam ex se* (ὄντα) entia, & *in se ipso* (προϋφεστηκότα) præexistentia, & *non ex ipsis entibus accipiet ipsorum intellectionem* (*seu cognitionem*) *sed & ipsis singulis ipsorum, aliisque aliorum intellectionem* (& *cognitionem*) *largietur*. *Non habet itaque Deus propriam* (& *peculiarem*) *intellectionem* (& *cognitionem*) *sui*, *aliam verò* (*diversam*) & *communem* (τὰ ὄντα) *ipsa entia omnia complectentem*, *eadem enim se ipsam ipsa omnium causa intelligens*, & *cognoscens*, *nullo modo*, *quia ab ipsa*, & *quorum est causa ignorabit*.

Quo Lux modo, si intellectiva esset, cognosceret tenebras?

Creaturas Corporeas, etsi multæ, divisibiles, & materiales sint, unico indivisibili & incorporeo intuitu cognoscit Deus.

CDLIX.

Vna & eadem Vox in diversis Scholis habet significationē differentem.

QUoniam interdum unum & idem verbū aliter accipitur civiliter, in sermone vulgari; aliter philosophicè, immò etiam aliter Theologicè in disputatione scholasticâ, ut Lector propriis oculis videat, me debuisse ab Interprete Dionysiano in aliquarum vocum versione, & expositione discedere, scholia quæ sequuntur, subscribo.

De voce Νοῦς. Quid significet? An Deus sit Mens?

ὁ Θεῖος Νοῦς] A Poëtis, & Oratoribus redditur Latinè *Mens Divina*. Undè sexto Æneid. Virgilius, Deum *Mentem* nominat, & ab hac Mente (nempe à Deo) asserit universa prodire. Ejus numeri sunt.

Principio Cælum, & Terras, camposque liquentes
Lucentemque Globum Lunæ, Titaniaq; Astra,
Spiritus intus alit, totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.
Inde hominum, pecudumque genus, vitaque volantum,
Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore Pontus,
Igneus est ollis vigor, & Cælestis Origo. &c.

Videtur Virgilius inhærere eorum opinationi, qui docebant Deum esse animam & formā Mundi.

Interim, tametsi sine errore Deus *Divina Mens* vocari possit, & hoc ipso nomine à Divo Thomâ, & alijs aliquandò vocetur, quia tamē in Scholis Theologicis non est ita in usu hoc nomen [non enim *de Mente Divinâ* in ipsis, sed *de Divino Intellectu* disputatur] placuit in re Theologicâ uti Dictionario Theologico; & pro ὁ θεῖος νοῦς non *Mens Divina* scribere, sed *Intellectus Divinus*.

Τῇ] Caret Articulo Lingua Latina, & ideò non omnia potest exprimere, quæ Græcus: sed loco Articuli ὁ, ἡ, τὸ pro quo habet Hispanus *el*, *la*, *lo*, ut quo modo Dionysius loquitur, meliùs intelligeretur, pronomine *ipse, ipsa, ipsum*, Articuli loco impræsentiarùm uti placuit.

Latina Lingua quoniam caret Articulis, magno splendore caret.

Γνώσει] Γινώσκω est *intelligo*, & pro eo paucis mutatis literis scribit Latinus *cognosco*: unde γνῶσις, *intellectio*, *cognitio*.

Vnde Nosco, & Cognosco Latinus Nomenclator acceperit?

Εἴδησιν] Verbum εἴδω civiliter est *video*, dicitur de intellectu, & tunc est *ideo*, *as*, *are*; unde εἴδωλον, *Simulacrum visibile*, *aut intelligibile*. Εἴδησις, & Εἰδέα, aut ἰδέα civiliter *Imago* philosophicè *Idea ab imaginatione*, *aut intellectu conformata*.

Idolum. *Idea*. *Ideare*.

Παραγών] Jussit Dionysii Interpres, quòd παράγειν esset *creare*; at non fuit assequutus S. Dionysii mentem: Deus enim *intùs* (antequam illas ad extra producat) Angelicas v.gr. intelligentias non creat, si sumatur vox in significatione communi. Ergo quid hîc παράγειν sit, breviter exponamus.

Quid verbum παράγω significet?

Profectò verbum παράγω componitur ex παρὰ & ἄγω, est autem ἄγω *duco*, *derivo*, *profero*, & præpositio παρὰ in re deductâ, derivatâ, & prolatâ imperfectionem importat, ut videre est in voce παράδοξον, quæ à παρὰ, & δόξα tracta *sententiam im-*

per-

De verbo ἄγω. Quid παρὰ in compositione significet?

perfectam significat. Deus igitur εἶδε, καὶ παράγει τοὺς ἀγγέλους, ideat Angelos, hoc est, dat illis quoddam *esse imperfectum* (nempe, esse quidditativum, & inchoatum.) Et hoc *Esse objectivum*, quod antequam Creaturas ad extra producat, *intus* (in suo intellectu) objectivè communicat, est illud, quod scitè Scotus, & ejus cum illo Discipuli *Ens diminutum* in suis libris appellant.

Esse quiditativum, objectivum, & diminutum.

οὐσία] Essentiam hoc nomen, & non existentiam significat. Ergo asserente Dionysio Angelos, & omnia alia intùs (hoc est, antequam ea creet, & producat extra) ideans (ideam illorum suo Divino intellectu formando) παράγει ad essentiam (ad statum essentias habendi) perducit,

Non existentiam sed essentiam nomen οὐσία significat.

Τὸν λόγιον] Hoc nomen *Scripturam*, aut *scriptum* significat: & per antonomasiam, & excellentiam nomine *Sacra Pagina* significatur.

Nomen ὁ λόγιος absolutè sumptum Sacram Scripturam importat.

Textus, qui citatur in Danielis Prophetiâ (cap. 13. 42.) reperitur. Hoc porrò Danielis caput, & sequentia in Hebræo non exstant, nec ideò debent ex Canone Sacrorum Librorum expungi, quoniam etsi Hebræus Textus non reperiatur, hæc Græca Versio, quæ etiamnum exstat, antiquissima est, & autentica est, siquidem ut Canonica à Dionysio citatur, & verba formalia, quæ ab illo citantur, in hac ipsâ Græcâ interpretatione leguntur.

An Prophetia Danielis extet apud Hebræos?
An Canonica sit?
Verba ejus Græca à D. Dionysio citantur.

Non enim ex ipsis.] Hinc occasionem acceperunt nonnulli existimandi Deum non cognoscere in se ipsis creaturas possibiles. Sed illis scitè & doctè *tom. 2. tract. 9. disp. 25. qu. 1. num.* 11. *pag* 49. respondet P. Sebastianus Izquierdus dicens; Sanctum Patrem docere quidem Deum in se ipso creaturas cognoscere, ut Theologi universi fatentur; non autem negare easdem eum cognoscere in semetipsis; sed asserere solùm nihil à Creaturis Deum per speciem ab eis acceptam didicisse; & ut id persuadeat ex hoc ipso Capite aliquas periodos exscribit: & totam S. Dionysii mentem ad Paraphrasim subsequentem reducit. [Cùm ait Dionysius Deum cognoscere ea, quæ sunt, non rerum notitiâ, sed sui, illud *non rerum* non objectivè, sed sufficienter debet sumi: quasi dicat, Deum res omnes per notitiam, non ex rebus ipsis partam, sed à se præhabitam cognoscere. &c.] Et benè; quoniam sic hunc eumdem Dionysii locum explicat Zipariſiotus decad 8. eodemque sensu negat Deo duas scientias; alteram sui, alteram Creaturarum; id est, alteram, quam à se habuerit, & alteram, quam receperit à Creaturis. Videantur Dionysius Carthusianus, Hetrice, & alii, qui hoc eodem modo intelligunt S. Dionysium.

CDLX.
An neget Dionysius Deum cognoscere creaturas in se ipsis?
Non, quia sunt Creaturæ cognoscuntur à Deo, sed quia cognoscuntur prout cognoscuntur, ita sunt.
Quò Izquierdus, & Zipariſiotus modo S. Dionysium intelligant & interpretantur?

Et quidem, ut clarè videas, oculatissimè S. Dionysii mentem à Doctoribus istis proponi; proderit, ut in memoriam revocemus differentiam, quæ solet poni inter Practicũ, & Speculativum. Speculativæ enim omnes Scientiæ non faciunt suum objectum, sed illud jam existens reperiunt: quoniam non Theologia modò hujus generis est, sed & Astronomia, Cosmographia, Physica, & aliæ Scientiæ: non enim suum illæ Objectum faciunt, sed ejus quiditatem, & proprietates discunt speculando, & contemplando. At hoc in scientiâ Dei, quæ essentias rerum intelligit locum non habet, *Non enim ex ipsis entibus addiscens entia ideavit (formavit ideas) Intellectus Divinus, sed ex se ipso, & secundum perfectiones, quæ sunt in se ipso (est enim causa ipsorum omnium) ideam, intellectionem, & cognitionem, nec non essentiam* προέχω καὶ προσυνείληφεν, *ante se (coram oculis suis) habet & tenet: & ante se (coram se) comprehendit.* [Sic enim præpositionem πρὸ in προέχω, ab ἔχω interpretatur Joannes Scapula.] Ergo Divina illa Intellectio, quæ *Simplex Intelligentia* dicitur, & possibiles creaturas attingit; Dionysio teste, non est purè Speculativa, non enim reperit objectum, quod contempletur & speculetur: sed eidem dat ipsum esse possibile, quod illud habet: sed neque est purè Practica, quia non dat existentiam objecto, non enim existunt creaturæ possibiles. Ergo inveniendum est novum vocabulum, quo ista intellectualis operatio, inter Speculationem, & Praxim media, significetur. Ergo, donec tu nomen inveneris opportunius & melius, à nobis cum D. Dionysio προπρακτική vocari poterit.

De cognitione Practica & Speculativa. Quomodo differant inter se?
An simplicis Intelligentiæ Scientia in Deo sit speculativa?
De præpositione πρὸ Quid in compositione significet?
An Divinus Intellectus practicè Possibiles Creaturas attingat?
An dari debeat Medium inter Practicum & speculativum?

Utitur posteà verbo προειλήφω. Et, si προσυνειλήφω, est *coram me comprehendo,* προειλήφω, erit, *coram me apprehendo.*

προειλήφω. προσυνειλήφω.

Sicut & ipsa Lux.] Sanctus Doctor debet hîc nobis necessariò explicare, quo modo Deus negationes intelligat; quia cùm ipse sit purum ens, sine admixtione ullius non entis, & Creaturæ universæ ex ente & Non-ente componantur (habent enim essentias perfectionis finitæ, & finis formaliter dicit Non-ens) utitur exemplo Lucis, quod in textu est obscurum, sed à Pachymeræ expositione lucem accipit: hic enim Commentator sic inquit. [Sicut enim siquis lucem hanc visibilem mentis ac rationis compotem supponat; deinde rogemus ipsam, An tenebras cognoscat? ipsa autem illas se nosse, dicat etiam antequam tenebræ essent, nosse, inquam, non per aliquam experientiam, quomodo enim Lux tenebras (per experientiam) sciret; nam, si Lux sit, non erunt tenebræ. Sed nosse dicat tenebras in quantum Lux est; ideoque novit, quòd, si proprium lumen contraxerit, nemo videbit. Ita etiam Deus, per causam omnium in se cognitionem habet; non quòd experientiâ eam comparaverit (tunc enim Deus cognitione posterior inveniretur,) aut in aliquo tempore non cognoverit. Nota autem tenebras esse effectum, qui ex defectu lucis existit, quod est contra Manichæos, &c.] Interim, tu dic cum S. Dionysio ex suo lumine Deum tenebras (negationes, & imperfectiones universas) cognoscere: at illas (quod non negat Dionysius) in se ipsis cognoscere: illæ enim tametsi entitatem non habeant, habent veritatem, & ideò cognoscibiles sunt.

CDLXI.
An Deus cognoscat Negationes?
An Deus sit purum Ens?
An Creaturæ constent Ente & Non ente?
Quo modo Lux, si intellectu esset prædita, cognosceret ipsasmet tenebras?
An eodem modo Deus Negationes, & Imperfectiones cognoscat?
An Negationes habeant Veritatem?

προϋφεστηκότα] Tribus modis cognoscit entia finita Deus: intelligit enim τὰ ὄντα: προϋφεστηκότα, & τὰ ὑπεστηκότα. hoc est, *Habentia essentiam, Habentia præexistentiam,* & tandem *Habentia existentiam.* Cognoscit indivisim in se ipso omnium entium possibilium essentias: in Deo enim omnes

Quot modis intelligat Creaturas Deus?
Ubi illas indivisim, & ubi divisim cognoscat?

sunt

sunt unica essentia, non enim distinguuntur ab essentiâ Divinâ. Cognoscit divisim in se ipsis omnium entium existentium essentias; in se ipsis enim, quando sunt extra causas & habent veram existentiam, sunt multa: & quia illa Deus cognoscit & intelligit ut in se ipsis sunt, illa intelligit & cognoscit ut multa. Sed quia inter habere essentiam in Deo, & habere existentiam in se ipsis, datur status medius in quo Dionysius illa entia collocat, quæ προυφεστηκότα, *habentia praexistentiam* nominat: docet illa esse plura, & hanc ipsam præexistentiam non esse realem & physicam aliquam existentiam, sed quamdam actualitatem objectivam, non à possibilitate passivâ rerum, non aliunde, sed ab ipsâ Divinâ Intellectione provenientem.

An inter esse, quod habent Creaturæ in Deo, & illud, quod habent, quādo existūt, detur aliquod medium?

Σοφία.] Hæc, ut omnes cognoscant, quid S. Dionysius in hac controversiâ senserit & docuerit, Lectori Ingenioso sufficiunt, & ideò pono punctum finale, quo discursum concludo. Interim nam occasionem præbet nomen Σοφία, hoc Scholion adjungo.

Divinum Verbum Σοφία.

Porrò Σοφία, æterni Verbi nomen est: Et hîc obiter nota, non bene accusatum & incriminatum Petrum Abaylardum fuisse, quòd Paracleto Ecclesiam & Monasterium dedicaverit: quasi illicitum esset illam, aut illud uni Personæ dedicare: Et nota etiam, eumdem non habuisse, cur diceret se *Paracleti* nomine *Consolatorem* intelligere, & omnes tres Divinas Personas esse Consolatrices. Et ratio est, quia hodie multa in Europâ Templa *Verbo Æterno, Verbo Incarnato*, & *Spirituisancto* consecrantur, quia ubi una Persona expressè ponitur, aliæ duæ subintelliguntur implicitè: & olim illud Templum magnificum Constantinopoli, quod profanatum hodie est suprema Meschita, τῇ θείᾳ Σοφίᾳ, hoc est, *Verbo Divino* consecratum fuit ab Imperatore Constantino.

An, & cur Templa possint uni Divinæ Personæ consecrari?

De Templo S. Sophiæ Constantinopolitano. Cui nuncupatum sit?

SECTIO VI.

Iterùm de Divinis Ideis. *An illas in Conceptu Formali, an verò in Objectivo Sanctus Augustinus constituat?*

CDLXII.

Quis fuerit primus, qui de Ideis disseruit?

PLato (is enim primus fuit, qui de Ideis disputavit, ut communis asseverat Opinio) non illas in conceptu formali, sed in objectivo constituit, At Augustinus, quando Platonem corrigit, illum ita intelligi jubet, ut cæteris illæsis manentibus, eas tantùm in Mente Divinâ constituerit. Censuit ergo Augustinus Ideam in conceptu objectivo consistere. Est fortis meo judicio ista ratio: & quia non illam ego inveni, sed à Patre Macedo didici, ejus verba subscribo. Ipse itaque *collat. 9. diff. 2. sect. 3. pag. 303. b.* sic scribit. [Plato posuit Ideas in rebus objectis, non in conceptibus formalibus.] Et hoc supposito, subsumit, [Augustinus liberavit Platonem dicens, eum non posuisse Ideas extra Deum, sed in mente Divinâ.] Et inde concludit. [Ergo patet, Augustinum judicasse Ideas esse res objectas cum Platone; dum Ideas, quas Plato ponebat extra Deum secundum Aristotelem, qui Platonem ob id reprehendebat; ipse Augustinus intra Deum collocavit: & bene Platonem intellexit, retentâ re Ideali, non extra Deum positâ, sed intra Deum: retentâ re objectâ loco mutato.] Et, ut rem ipsam meliùs intelligamus, pergit, & Platonis sententiam, & ab Augustino adhibitam reformationē, addit; & utramque verbis istis dilucidat. [Plato dicebat, rem esse Ideam à parte rei, juxta Aristotelem, extra Deum positam damnando Platonem. Augustinus admissâ Ideâ, negabat Platonem illam extra Deum collocasse, affirmando posuisse illam in Deo, Platonem liberando. Ergo hi omnes tres (Plato, Aristoteles, & Augustinus) Ideas in conceptu objectivo, id est, in rebus objectis; non in conceptibus (formalibus) collocarunt.]

An consistant in conceptu objectivo?

Excusatur & ab errore Plato à S. Augustino subducitur. Sed quomodo?

An Plato, Aristoteles & Augustinus Ideas in re intellecta & non in intellectione, constituant?

Hic Discursus, qui meâ sententiâ satis videtur solidus, verbis ipsis S. Augustini confirmabitur. Quoniam Sanctus Pater illum Joannis Evangelistæ [nempe, *Quod factum est in ipso vita erat.*] Locum expositurus, scitè asserit, hunc Textum intelligendum esse de Divinis Ideis. Et, quia non dicit Evangelista, *Intellectio illius, quod factum est, in ipso vita erat*, sed potiùs, *Illud ipsum, quod factum est, in ipso vita erat*, Ideas judicat, formaliter sumptas non ad Formalem, sed ad Objectivum pertinere Conceptum, & sic scribit.

Locus Ioannis difficilis exponitur à S. Augustino.

Universa Creatura per ipsum facta est, major, minor, per ipsū facta sunt supera, infera, spiritalis, corporalis. Quod factum est in ipso vita erat. Si ergo omnia in illo, & quod in illo facturus est, vita est, ergo & terra vita est, ergo & lignum vita est, ergo & lapis vita est. Et mox. *Pronuncia sic, quod factum est, hic subdistingue, & infer, in illo vita est. Quid est hoc? facta est terra; sed ipsa terra, quæ facta est, non est vita. Est autem in ipsâ Sapientiâ spiritaliter ratio quadam, quâ terra, quæ facta est, vita est. Ergo quod factum est in illo vita est.* Attende quâ ratione. *Faber facit arcam, primò in arte habet arcam: si enim in arte arcam non haberet, non esset unde fabricando illam proferret. Sed arca sic est in arte, ut non ipsa arca sit, quæ videtur oculis. In arte invisibiliter est, in opere visibiliter erit.* Nusquam imago, nusquam conceptus arcæ, sed semper arca, idest, res objecta. Rursum. *Attendite arcam in arte, & arcam in opere. Arca in opere non est vita. Arca in arte vita est.* Posteâ. *Terram vides. Est in arte Terra. Cœlum vides. Est in arte Cœlum. Solem & Lunam vides. Sunt & ista in arte.* CDLXIII.

Ecce Ingenia conspirant: & existimo, non usurum fuisse aliis verbis Scotum, si hunc ipsum Evangelii Textum, ad propriam suam mentem exponeret. Est profectò pulcherrimus hic Augustini locus; illumque cum hac Notâ, & Animadversione P. Macedus ad Lectores trasmittit. [Volo, ait, ut mihi debeant hunc Locum Scotistæ nostri; utantur deinceps; & sciant Scoti de Ideis Sententiam esse Augustini, Equidem non dubito Vasquez, & Conimbricenses, si hunc locum expendissent, non formidaturos rationem Ideæ in Divinis ponere in Conceptu Objectivo, quemadmodum ponuntur in Creatis; & nobiscum penitùs esse sensuros, &c.]

An sententiæ Augustini & Scoti coincidant.

Quid Conimbricenses & Vasquez si hūc locum vidissent, scripsissent?

Hanc Sententiam, quam esse Scoti universi fatentur, & ab Augustino tradi hîc demonstravimus, multi Antiqui olim docuerunt, & multi

Producuntur Autores, qui Augustino & Scoto subscribunt.

multi hodie Recentiores propugnant. Illam tenuit, si per Thomistas licet, Doctor Angelicus *de Verit.qu.3. art.2.* Illam etiam Ochamus *in 1.dist.35.qu.unic.* Durandus *ibid.qu.3.artic.3.* Gabriel *qu.50.* Alcacensis *qu.6.ar.3.* Bachonus *quodlib.2.qu.2.* Bassolis *dist.35.qu.2.* & alii: quibus ex modernis subscribunt Arriaga *tract. de Scientiâ Dei disp. 23. de Ideis sect.4. nu.22.* Thomas del Bene *disp.5.* & alii. Quibus accensere poterimus PP. Tellezium, & Granadum, de quibus Macedus sic inquit. [Laudo P. Tellez, Virum acutum & eruditum, quòd cùm docuit *in 2.part. Physic.* Exemplar in conceptu formali consistere; *disput.8. sect.2. num.6. & 7.* posteà tamen *nu.10.* extendit suam doctrinam ad objectivum; non ausus illud excludere, adducto pro eâ sententiâ Granado *tom.1.in 1, part.ad qu.15.tract.7.disp.2.sect.3.*]

Doctrinæ consequentia non patitur, ut Humanæ in objectivo conceptu Ideæ, & Divinæ in formali ponantur.

Qui Ideas Humanas in Conceptu objectivo collocarunt, & in Formali Divinas [quibus Vasquez *in 1.part.disp.72.cap.2.* Conimbricenses *in Physic.libr.7.qu.3. art.2.* & alii Viri docti subscribunt.] inconsequentiæ argui possunt; nisi ideò excusari debeat, quòd in Physicis, ubi non erat, cur Censuras Theologorum timerent, sunt rationem sequuti: at venientes ad Deum, non fuisse ausos recedere ab opinione Thomistarum, quam videbant esse in Scholis universis communem. Ideas enim Divinas in formali Intellectione consistere tenet, ut Thomistæ asserunt, Doctor Angelicus *1.part. qu.15.* Cajetanus, Bañez, Nazarius, Joannes à S. Thomâ, & alii *ibid.* Valentia *disp.1.quæst.14. punct.2.* Suarius *in 1.part. tract.1. libr.3. cap.5.* & *in Metaph. disput.25. sect.1.* Tellez *2.part. Physic. disput.8. sect.2.* & alii plurimi.

SECTIO VII.

De Ideis ad mentem D. Thomæ. *An ipsæ in relatione ad Creaturas consistant?*

CDLXIV.
Vter ne Scotus, an Cajetanus bene Sanctum Thomã intelligat?

Mirum tibi videbitur, si in Quæstione de D. Thomæ mente inter Scoti & Cajetani Expositiones motâ, dicturi necessariò simus bene ab Scoto Angelicum Doctorem intelligi, malèque eundem à Cajetano (aliàs Viro doctissimo) interpretari, & explicari. Scotum ergo loco primo auscultemus.

Scoti Expositio præmittitur.

Ipse igitur (apud Macedum *differ. 9. collat. 2. sect.1. pag.295. b.*) Divinas Ideas expositurus *qu.unic.§. Ponuntur num.3.* sic scribit. [*Ponuntur igitur relationes esse æternæ in Deo ad alia à se cognita simplici intelligentiâ, & quòd istæ relationes sint in essentiâ, ut est ratio cognoscendi, propter hoc quod nihil est ratio cognoscendi plura, nisi, ut illa ratio appropriatur aliquo modo illis pluribus objectis cognitis; quod etiam confirmatur per hoc, quòd cognitio fit per simile; ergo oportet rationem cognoscendi habere aliquam rationem propriam similitudinis ad ipsum objectum cognitum; per istam igitur determinationem & istam assimilationem rationis cognoscendi ad objectum ponuntur relationes æternæ, tanquam rationes determinantes essentiam, ut ratio intelligendi, & quibus ipsa essentia sit distinctè similis objectis cognitis.* Nomine autem *relationum* intelligit Scotus Ideas. Sic enim ibi §. *Tertia opinio num.4.* postquam meminit opinionis Henrici, & illam distinxit ab opinione S. Thomæ, *Tertia*, inquit, *opinio ponit Ideas, sive relationes tales.* Quare perinde est apud Scotum *Idea* & *relatio*; eoque incipit refelli Cajetanus. Præterea ponit eas in sententiâ Auctorum istorum, non reales, sed rationis. Ut enim infra §. *contra Conclusionem num. 5.* ait. *Concordant istæ opiniones scilicet, quòd istæ relationes rationis sunt necessariò ponendæ in Deo distinctæ secundum rationem, ad hoc, ut intelligantur Creaturæ distinctæ in Deo in ratione objectorum.*]

An Ideæ in Relatione ad Creaturas cõsistant?

Verùm nomina Idea, & Relatio sint apud Scotum synonyma?

Ergo Creaturæ possibiles sunt Objectũ Cognitionis Divinæ.

In omni Relatione *esse in* & *esse ad* debet considerari. Ergo si in perfectionibus Divinis, quæ possunt extrinsecùs communicari, admittantur Relationes hujusmodi, ipsæ Divinis perfectionibus inerunt secundum *esse in*, & secundum *esse ad* terminabuntur ad Creaturas possibiles.

De Relationũ Esse in, & Esse ad.

In hos Scoti locos incidit Cajetanus: aëremque in illis existimat verberari inutiliter: non enim est, ut inquit, D. Thomæ Sententia, quam illi adtribuit Scotus, qui frustrà argutatur & ratiocinatur; est enim supervacanea omnis impugnatio, ubi nulla est Positio. Hac itaque Cajetanus apprehensione præventus *in 1.part.qu.14. art. 5. & 7. in resp. ad 3.* sic scribit. *Patet, quòd apud D. Thomam ad hoc ut Deus in essentiâ intellectâ intelligat omnia secundùm proprias rationes, sufficit eminens perfectio Divinæ Essentiæ, quæ omnes & singulas perfectiones omnium ipsam diversimodè imitantium objicit & amplius nec exigi poni ad hoc aliquas relationes, ut in secundâ opinione recitatâ à Scoto in 35. d.1. dicitur. Propterea rationes, quas contra illas relationes Scotus facit, non sunt contra S. Thomam in hac materiâ*

S. Thomam malè ab Scoto exponi Cajetanus affirmat.

An teste D. Thoma Creatures possibiles Deus in eminẽtia propriæ perfectionis seu essentiæ cognoscat?

Ecce jam est controversia proposita. In Judicio Contradictorio Scotus Reus, & Cajetanus Actor comparent, & de mente & labio Angelici Doctoris differitur. Et quid præstare debent Judices, ut puram & puram Veritatem addiscant. Audire D. Thomam: ipse enim, quid sentiat aut non sentiat, exponet. Ergo eum audiunto.

CDLXV.
Controversia instituitur.

Sanctus Doctor *1.part.quæst.15. art.2.* asserit, hanc esse in hac materiâ Propositionem, & Maximam Fundamentalem; videlicet, *Sicut de Ideis Humanis humanitùs & philosophicè, sic de Divinis divinitùs & theologicè (hoc est, proportione servatâ) est statuendum.* Cùm autem Ideæ apud Artifices sint relativæ, non erunt non relativæ in Deo. Ejus verba subjicio. *Sicut Artifex,* inquit, *dum intelligit formam Domûs in materiâ, dicitur intelligere Domum: dum tamen intelligit formam Domûs, ut à se speculatam [*] ex eo quod intelligit se intelligere, dum intelligit Ideam, vel rationem Domûs. Deus autem non solum intelligit multas res per essentiam suam, sed etiam intelligit se intelligere multa per essentiam suam. Sed hoc est, intelligere plures rationes rerum, vel plures Ideas esse in Intellectu ejus, ut intellectas.* At hæc Idearum pluralitas, non provenit ab essentiâ Divinâ, quæ unica & simplicissima Quiditas est, Ergo provenit ex Relatione ad Creaturas.

Inter Deũ & Creaturas debet Analogia servari.

*] *Sic habent omnes impressi libri, sed ex sẽsu colligitur in eo loco, ubi signum [*] ponitur excidisse tres vel quatuor lineas, cui hujus Articuli initio, ante Sectionem I. demonstrabatur.*

Præterea *artic.1. ibid.* interroganti. *An in Deo sint Ideæ?* respondet, dicens, *Quòd necesse est ponere in mente Divinâ Ideas, vel ut sit exemplar ejus, cujus dicitur forma, vel ut sit principium cognitionis ipsius secundum quod forma cognosci-*

*] Formæ cognoſcibilium non ſunt formaliter in cognoſcente. Ergo objectivè. Dantur igitur Relationes inter illas, & intellectum cognoſcentem.

gnoſcibilium [*] *dicuntur eſſe in cognoſcente: & quantum ad utrumque eſt neceſſe ponere Ideas.* Et ibid. ad 2. *Licèt Deus per eſſentiam ſuam ſe & alia cognoſcat, tamen eſſentia ſua eſt principium operativum aliorum, non autem ſui ipſius, adeò habet rationem Ideæ ſecundum quod ad alia comparatur, non autem ſecundum quod comparatur ad ipſum Deum.* At voces *formæ cognoſcibilium, & comparari ad alia*, relationem important. Ideæ ergo Divinæ quà tales per Relationem conſtituuntur.

Idem ſunt *Comparari*, & *Referri*.

Dicit prætereà *artic. 2. in corp.* S. Thomas. *Plures Ideæ ſunt in mente Divinâ, ut intellectæ ab ipſo.* Sed unde plures? *Unaquæque enim Creatura habet propriam ſpeciem, ſecundum quod aliquo modo participat Divinæ eſſentiæ ſimilitudinem. Sic igitur in quantum Deus cognoſcit ſuam eſſentiam, ut ſic imitabilem à tali creaturâ, cognoſcit eam ut propriam rationem & Ideam hujus Creaturæ. Et ſic patet, quòd Deus intelligat plures rationes propriàs plurium rerum, quæ ſunt plures Ideæ.* Ergo tota teſte D. Thomâ, Idearum Divinarum pluralitas & diſtinctio ſumitur à Creaturis. Ergo Ideæ conſtituuntur, & diſtinguuntur per Relationem ad Creaturas.

Ex pluralitate Idearum colligitur Relationum pluralitas

Concluſio.

In Repræſentatione datur id quod repræſentat, & quod repræſentatur: nec non repræſentationis relatio.

Sibi conſonat aliis in locis Sanctus Doctor quoniam *quæſt. 14. art. 11. in fin. corp.* ſic ſcribit. *Cùm enim ſecat Deus alia à ſe per eſſentiam ſuam, in quantum eſt ſimilitudo earum.* Ergo, ſiquidem ſimilitudo eſt Relatio, dicendus eſt D. Thomas aſſerere, quod intelligat Creaturas Deus per eſſentiam ſuam in quantum ipſa dicit Relationem ſimilitudinis ad Creaturas. Dixerat *art. 5. ejuſdem qu. in corp.* eidem Reſolutioni inſiſtens, *Neceſſe eſt, ut omnia in Deo ſint ſecundum modum intelligibilem.* At modus intelligibilis eſt modus repræſentativus: Ergo D. Thomâ aſſerente, neceſſe eſt, ut omnes Creaturæ ſint in Deo ſecundum modum repræſentativum. Ergo ſecundum modum relativum.

N. B.

a] *Legis & relegis illa Angelici Doctoris verba*, Non in ipſis, ſed in ſe ipſo *& exclamas. Ergo negavit expreſsè S. Thomas creaturas Poſſibiles* (Ideæ nominentur, aut nõ) *cognoſci in ſe ipſis. Illas igitur, ut aſſerit Angelicus Doctor, intelligit & cognoſcit Deus in ſe ipſo. Ergo nihil ſunt diſtinctum ab Eſſentia Divina; ſi enim ab ea diſtinguerentur, cognoſcerentur in ſe ipſis.*

Reſpondee a me hic λεπτωτάτῳ *indigere lectore; & te talem eſſe ſupponens, poſtulo, ut in Alſtedii Encyclopædia* tom. 1. *Theſaurum Hebraicarum Radicum recognoſcas, & videas, quo apud illum Viri Eruditi modo Nomen Dei* יהוה, *IEOVA, inter-*

Et ſimilia repetit, quoties Diſputatio ipſa, aut Objectiones poſitæ in contrarium requirunt. Dicit in fin. corp. *Deus alia à ſe videt, non in ipſis* [a] *ſed in ſe ipſo, in quantum in eſſentiâ ſuâ continet ſimilitudinem aliorum ab ipſo.* Vox autem *Similitudo*, ut dicebam, eſt omnium judicio relativa. Et reſpondens ad ſecundum ſubjungit. *In quantum Deus continet ſpecies eorum.* Et hîc nomen *Species* importat idem, ac *Similitudo*. Audiri adhuc poterit rurſus, nam *art. 6. ad 3.* ſic inſit. *Divina Eſſentia eſt aliquid excedens omnes Creaturas. Unde poteſt accipi ut propria ratio uniuſcujuſque, ſecundum quod diverſimodè eſt participabilis, & imitabilis à diverſis Creaturis.* Atqui Eſſentia Divina non poteſt intelligi ut participabilis, & imitabilis à Creaturis, quin cum Relatione ad illas concipiatur. Ergo formalis Ideæ ratio in quâdam Relatione conſiſtit.

Tametſi hi loci viderentur ſufficere, ut perſuaſum ſit erudito Theologo benè ab Scoto D. Thomam exponi: ne fortè dicat aliquis Cajetani Diſcipulus, ſe in D. Thomæ verbis nomen *Relationis* non legere, ſed tantùm in meis Commentariis, addam adhuc paucas ex illo lineas, quæ amoveant omnem difficultatem. *Art. 2.* ſic inquit. *Ad tertium dicendum, quòd hujuſmodi reſpectus, quibus multiplicantur Ideæ, non cauſantur à rebus, ſed ab Intellectu Divino comparante eſſentiam ſuam ad res.* Et poſt pauca. *Ad quartum dicendum, quòd reſpectus multiplicantes Ideas, non ſunt in rebus creatis, ſed in Deo; non autem ſunt reales reſpectus, ſicut illi, quibus diſtinguuntur Perſonæ, ſed reſpectus intellecti à Deo.*

Stat ergo Ideas Divinas S. Thomam per Relationes conſtituere, & diſtinguere: benè eumdem ab Scoto explicari, & intelligi: malè autem à Cajetano, qui Scotum immeritò rejicit & impugnat.

Sed quia magna eſt vis Veritatis, Scoto, quem impugnarat, de D. Thomæ mente teſtanti tandem Cajetanus ſubſcribit: quoniam ſic habet. *Non eſt imaginandum, quòd priùs intelligatur eſſentia ut imitabilis, & deindè ſequatur reſpectus Idealis; ſed quòd ipſa Intellectio Eſſentiæ ut imitabilis, eſt conſtitutio* [N. B.] *Reſpectûs Idealis. Ex hoc autem habes, quòd Reſpectus Ideales non ſunt neceſſarii ad hoc ut intelligat Creaturas, ut quidam interpretari videntur.* Et hæc verba relegens P. Macedus, & perpendens, ſic inſit. [Itaque Cajetanus non inficiatur illos Reſpectus Ideales, ſed ait illos non eſſe rationes cognoſcendi Creaturas. Conſtat enim, quòd perfectio Intellectionis Divinæ non mendicat à reſpectibus rationis, ſed ponuntur neceſſarii, ut neceſſariò conſtituti ex perfectione Intellectionis Divinæ, &c.]

Et in fine Commentarii Cajetanus eodem Angelicum Doctorem modo intelligit & exponit, quo Scotus: ſcribit enim. *Autor dicit, quòd, quia Deus perfectiſſimè intelligit eſſentiam ſuam, ideò intelligit eam ut tot modis imitabilem. Hoc enim eſt conſtitui plures* [N. B.] *reſpectus Ideales, intelligique plures Ideas, ut aliorum rationes ſunt, & intelligere Creaturas diſtinctè in Eſſentiâ Divinâ ſibi objectâ.* Et ubi hæc ſcripſerat, ſe relegit, & ſibi ipſi complacens, pergit, & ait. *Hac ſi bene contemplatus fueris, Objectiones aliorum deridebis, quas non adduxi, quia non contra ſenſum expoſitum S. Thomæ militant.* Scotum innuit (ait Macedus) cujus antè argumenta prætermiſerat. At Ego aliter puto: exiſtimo enim diverſis Cajetanum temporibus, illa quæ ſub initium & illa quæ ſub finem hujus Commentarii leguntur, ſcripſiſſe. Et olim exiſtimaſſe, quòd Scotus in S. Thomæ expoſitione fuiſſet allucinatus, & ideò contra illum ſcripſiſſe. Poſteà verò, re meliùs perpensâ & examinatâ, cenſuiſſe, quòd D. Thomas bene ab Scoto intelligatur, & exponatur: & ideò Scoti Interpretationem feciſſe ſuam, & illi inſiſtendo omnes quorumcumq; Objectiones, & Contradictiones irridere & contemnere.

Et hoc, quo Scotus modo priùs, & poſteà eidem ſubſcribens D. Thomam Cajetanus intelligit, eumdem Thomiſtæ intelligunt, & interpretantur. Quoniam Dn. Redingus, qui ejus in ſuis Scriptis mentem nobis repræſentat exactè, in Ideis relationes admittit; quoniam *ſua Theol. tom. 1. qu. 5. art. 6. contr. 2. pag. 233. b. num. 6.* iſtam Concluſionem nomine Thomiſtarum proponit. *Thomiſtæ*, inquit, *ex Doctore ſuo Angelico, Ideam conſtituunt in Eſſentiâ Divinâ, quà cognitâ, non abſolutè in ſe, ſed comparativè ad Creaturas; ſecundum ſui ab ipſis imitabilitatem;* & producit P. Joannem de Sancto Thomâ *art. 2. num. 2.* Gonetium *tom. 2. diſput.*

pretentur. Quoniam illo ii vocabulo eſſentiatorem, & exiſtentiatorem (ſamentem, & ſementem) *volunt ſignificari. Debemus ergo admittere duas Poſſibilitates: atq; adeò duo genera Creaturarum Poſſibilium: alia enim ſunt* ſabiles, *& alia* ſebiles (aliæ potentes quiditates & eſſentias habere, aliæ verò potentes exiſtentias recipere) *Sanè Creatura* ſantes (quiditatem habentes) *illud eſſe quiditativum quod habent, à Divina intellectione illam terminando recipiunt. Adeoque antequam illam terminent, non ſunt* ſantes, *ſed* ſabiles, (non ſunt habentes quiditatem, ſed eam potentes habere) *adeoque nec poſſunt cognoſci in ſe ipſis. Cæterùm, quando à nobis intelliguntur* ſamptae (eſſentiatæ) *quando etiam* ſantes (jam jam quiditatem habentes) *tunc quia extra Deum* ſant (habent eſſe quiditativum) *debent à Deo cognoſci ut ſunt in ſe. Ergo in ſe ipſis.*

Et dignentur Theologi bene intelligere hanc doctrinã: quoniam, ſi ſemel admittatur, nulla erit, in hac Difficultate, Opinionum diſcretio,

Thomistarum Opinio.

*] Considera illam vocem Ideatum, ut scias Ideam in Activam & Passivam, sive quod idem est in Formalem & Objectivam distribui.

disput.6.artic.1.post notab.5.concl.3. & alios. Et mox Sententiam suam edisserens, ait. *Idea Dei formaliter consistit in essentiæ Divinæ imitabilitate, cui per ejusdem Essentiæ Divinæ intellectionem, expressæ per modum objecti secundarii, respondet passiva Creaturarum imitabilitas habens rationem* [*] *ideati, & adæquati: tum quoad statum possibilitatis per scientiam Simplicis Intelligentia, tum quoad statum Existentiæ actualis per Scientiam Visionis*. Et posteà *num. 18. pag. 236. a.* infert ex suâ doctrinâ, Ideas in Deo, non realiter, sed ratione dumtaxat ratiocinatâ cum fundamento in re plurificari, ita quidem ut respectus rationis, secundum quos multiplicantur Ideæ Divinæ, fundamentaliter ab Intellectu Divino, formaliter autem ab Intellectu dumtaxat creato causentur.

Ecce Ideæ per relationes explicantur.

An Ysamberti interpretatio D. Thomam cum D. Bonaventura conciliet.

Ideam ab Ideato (hoc est, Ideam formalem ab Objectivâ) Redingus, ut vidisti, ad mentem Angelici Præceptoris distinguit; subscribens Nicolao Ysamberto Collegæ & Doctori Sorbonico, qui *in 1.part. qu.15. disp.unic. ar.2.propos.3.* Ideæ in formalem & objectivam distinctione positâ, asserit; Essentiæ Dei ut objicitur Divinæ cognitioni, quatenus est imitabilis à creaturis, convenire rationem Ideæ objectivæ: at Divinæ cognitioni terminatæ ad Essentiam Dei quâ imitabilem, ut in se tanquam objecto primario repræsentativam Modi singulas creaturas producendi, competere rationem Ideæ formalis. Ratio est conciliandi S. Thomam cum Divo Bonaventurâ, quorum prior *qu.15.art.3. & 1.contra gent.cap.54 nec non de verit.quæst.3.art.2.* docet; essentiam divinam obtinere rationem Ideæ, prout est imitabilis à creaturis: Posterior autem *in 1.dist.35.art.1.* asseritur docuisse, essentiam Divinam, pro ut est formalis de creaturis conceptus, ad cujus imitationem Deus ad extra operatur, esse Ideam.

NOTA I.

Ut certiùs profundiùsque intelligatur Angelici Præceptoris Sententia, ad longum ejus verba adducuntur.

CDLXVII. Dantur plures Ideæ in Intellectu Divino.

a] Ordo, sine Relatione nequit intelligi. Ergo, si per Ordines distinguuntur Ideæ, per Relationes distinguuntur.

HAnc, & non aliam, esse D. Thomæ Doctrinam clarissimè constare poterit, ex his, quæ Sanctus Doctor, *1.part.qu.15. artic.2.* scribit. Inquit enim. [Respondeo dicendum *quòd necesse es*[...]*plures Ideas*. Ad cujus evidentiam considerandum est, quòd in quolibet effectu illud quod est ultimus finis, propriè est intentum à principali agente, sicut ordo exercitûs à duce. Illud autem, quod est optimum in rebus existens, est bonum [*a*]ordinis universi, ut patet per Philosophum *in 12. Metaph.* Ordo igitur universi est propriè à Deo intentus, & non per accidens proveniens secundum successionem agentium, prout quidam dixerunt, quòd Deus creavit primum creatum tantùm, quod creatum creavit secundum creatum, & sic inde, quousque producta est tanta rerum multitudo, secundum quam opinionem Deus non haberet nisi ideam primi creati. Sed si ipse ordo universi est per se creatus ab eo, & intentus ab ipso, necesse est, quòd habeat ideam ordinis universi. Ratio autem alicujus [*b*] totius haberi non potest, nisi habeantur propriæ rationes

An tantùm Primam Creaturâ creaverit Deus; Prima Secundam, & sic ulteriùs?

b] Totum, & Pars sunt nomina correlativa.

Caramuelis Leptotatos.

eorum, ex quibus totum constituitur. Sicut ædificator speciem domûs concipere non posset, nisi apud ipsum esset propria ratio cujuslibet partium ejus. Sic igitur oportet, quòd in mente Divinâ sint propriæ rationes omnium rerum. Unde dicit Augustinus *in libr. 83.* [c] quòd *singula propriis rationibus à Deo creata sunt*. Unde sequitur, quòd in mente Divinâ sint plures ideæ. Hoc autem quomodo Divinæ simplicitati non repugnet, facile est videre, si quis consideret ideam operati esse in mente operantis, sicut quod intelligitur, non autem sicut species, quâ intelligitur, quæ est forma faciens intellectum in actu. Forma enim domûs in mente ædificatoris est aliquid ab eo intellectum, ad cujus similitudinem domum in materiâ format. Non est autem contra simplicitatem divini intellectûs, quòd multa intelligat, sed contra simplicitatem ejus esset, si per plures species ejus intellectus formaretur. Unde plures ideæ sunt in mente Divinâ ut intellectæ ab ipso. Quod hoc modo potest videri. Ipse enim essentiam suam perfectè cognoscit, unde cognoscit eam secundum omnem modum, quo cognoscibilis est. Potest autem cognosci non solùm secundum quod in se est, sed secundum quod est participabilis secundum aliquem modum similitudinis à creaturis. Unaquæque autem creatura habet propriam speciem secundum quod aliquo modo participat divinæ essentiæ similitudinem. Sic igitur in quantum Deus cognoscit suam essentiam ut sic imitabilem à tali creaturâ, cognoscit eam, ut propriam rationem & ideam hujus creaturæ. Et similiter de aliis. Et sic patet, quòd Deus intelligit plures rationes propriè plurium rerum, quæ sunt plures ideæ, &c.] Hæc omnia D. Thomas. Et ex iis constat

c] Creaturæ possibiles habent proprias rationes. Ergo distinguuntur à Deo.

Rem dilucidat exemplo ab Architectura desumpto.

Προθεώρημα Architectonicū. Sicut de uno Artifice humanitùs, sic de rerum Creatore divinitùs est philosophandum. *Vide Pandectas nostri system. 3. pag. 22.*

Primò, *Esse in Deo plures & diversas Ideas*. Id enim in principio expressè Sanctus Doctor testatur.

Dantur plures Ideæ.

Secundò, *Hanc ipsam Idearum pluralitatem, non sumi ab Intellectione Divinâ, quæ unica & & simplex est, sed ab ipsis Creaturis, quæ sunt plures*.

Unde illarum desumatur pluralitas?

Tertiò. *Dari Ideas Formales, & objectivas. Formales per Relationes ad Objectivas Ideas, seu ad Creaturas distingui*.

An in Relatione consistat?

Hoc ultimum Dictum confirmant illa omnia, quæ de Ordine, de Toto & Partibus, &c. ab Angelico Præceptore dicuntur. Consonant etiam illa, quæ de Divinæ essentiæ participabilitate subjunguntur: Deus enim siquidem secundum se, & posteà ut participabilem suam essentiam intelligit, priùs illam ut absolutam, & posteà ut relatam intelligit. Et quia non priori, sed posteriori modo sumpta, nominatur *Idea*, stat ad D. Thomæ mentem Ideas per relationes distingui & secerni inter se.

Negante & asserente Cajetano, & asserente Scoto, ut paulò antè vidimus D. Thomas assertivè respondet.

Secundum Dictum, quod Ideas Formales, & etiam Objectivas admittit; quoad posteriorem partem à nonnullis Thomistis Antiquis negabatur; non enim iis adluxerat Santium & Sentium (*habentium esse quidditativum, & habentium esse existentiale*) Creaturarum distinctio; nec satis attentè legerant D.Thomam.

CDLXVIII. De Ideis objectivis.

Cur fuerit Antiqui gatæ?

Sanè, ne alios locos adducam, admittendas esse Objectivas Ideas, nos docet Sanctus

Hh Doctor

An intellectione Divina, præcisa ab objecto creato, nec datur totius nec partium ratio; nec partium ordo.

Doctor in Contextu citato. Et præcipuè ista verba. *Ordo Universi*, &c. *Ratio totius haberi non potest*, &c. non Intellectionem Divinam, sed ejus Objectum concernunt. In hoc enim ratio totius & partium, & ordo inter eas reperitur. Sed cur per illationes procedimus, cùm possimus verba expressa exhibere? Et certè, si permitteretur alicui Theologo Franciscano, quod quibus vellet, verbis, Scoti opinionem proponeret, non posset alia scribere, quæ essent istis clariora. *Sequitur, quòd in Mente Divinâ sint plures Ideæ* [d] *Hoc autem, quomodo Divinæ Simplicitati non repugnet, facile est videre, si quis consideret Ideam Operati esse in mente Operantis, sicut quod* [e] *intelligitur, non autem sicut species* [f] *quâ intelligitur*, &c. Dixerat paulò antè, *Oportet, quòd in Mente Divinâ sint propria rationes omnium rerum*. Et id ipsum expresso Hipponensis Pontificis testimonio firmaverat. At propriæ Creaturarum rationes non sunt in Divino Intellectu formaliter, Ergo sunt objectivè.

d] Et sic statuebat Dictum I.

e] Et sic Dictum II.

f] An ne formales Ideę debeant admitti?

Idea Artificis est objectiva.

Addit S. Thomas, *Forma* (hoc est *Idea*) *domûs, in mente Ædificatoris, est aliquid ab eo intellectum*. Ergo est aliquid, quod ex parte intellectûs se tenet.

Cum pluralitate Idearum Divinæ Intellectionis conciliatur Unicitas.

Et paulò post, ut Idearum pluralitatem cum essentiæ Divinæ unicitate & simplicitate componat, subjungit. *Non est contra simplicitatem Divini Intellectûs, quòd multa intelligat: sed contra simplicitatem ejus esset, si per plures* [g] *species* (aut cognitiones) *ejus Intellectus formaretur. Unde plures Ideæ sunt in mente Divinâ ut intellecta ab ipso*. Ergo Idearum pluralitas se tenet ex parte istius objecti intellectûs Divini.

An ipsæmet rationes rerum sint quæ vocātur *Ideæ*?

Et denique claudit adductum paragraphum dicens; *Et sic patet, quòd Deus intelligit plures rationes propriè plurium rerum, quæ sunt plures Ideæ*. Ideæ ergo sunt rationes intellectæ à Deo. Ergo se tenent ex parte Objecti terminantis cognitionem Divinam.

NOTA II.

Utrùm coincidant D. Thomæ, & Scoti Sententia?

CDLXIX. Quid senserint Thomistæ Antiqui?

Veteres Thomistæ, quia non innotuerat ipsis illa dignissima scitu distinctio, quæ inter Sare, & Sere (*inter esse quidditativum, & esse existentiale*) versatur, quia à Fide Orthodoxâ didicerant, nullam Creaturam Sere (*habere existentiam*) ab æterno; Deū Creaturas Possibiles cognoscere in se ipsis; & consequenter dari Ideas Objectivas negarunt.

Duo esse genera essendi (nimirùm Sare, & Sere) Scotus subobscurè cognovit.

Scoto inter tenebras adluxit Veritas, & poni debere duplex *esse* ingenii sui subtilitate percepit. Et quod hodie *esse existentiale* docti appellant, & nos dicimus Sere, ipse *esse actuale* vocavit: Et quod docti hodie *esse quidditativum* nuncupant, & nos Sare appellamus, novo ipse vocabulo *esse diminutum*, aut etiam *esse secundum quid* vocari voluit. Et hoc *esse* respiciens Ideas Objectivas admisit, quæ Divinam Intellectionem terminarent.

Veterum Scotistarum Opinio.

Scotistæ Antiquiores, ut se ex diametro Thomistis opponerent, quia isti admissis Formalibus negabant Objectivas Ideas, ipsi Objectivis admissis negarunt absolutè Formales. Non inquam negarunt, dari in Deo Idearum Objectivarum cognitionem, sed dixerunt, non illam per res per ipsam cognitas *Ideas* nominari debere.

An dici possit, quòd S. Thomas negaverit Ideas Formales?

Et si quis vellet contentiosè procedere, asserere & defendere posset hanc Scotū doctrinam à D. Thomâ didicisse, ipse enim in paragrapho adducto (vide literas F, & G) videtur hanc Opinionem tradere. Multum enim significare videntur illa verba. *Consideret (nimirùm Lector) Ideam Operati esse in mente Operantis sicut quod intelligitur, non autem sicut species, quâ intelligitur, &c.* In quorum verborum priore parte Ideas Objectivas admittit; & posteriore Formales negare videtur: Et paulò post iterum Objectivas admittit, & videtur Formales negare, inquit enim. *Non est contra simplicitatem Divini Intellectûs, quòd multa intelligat* [Ecce Ideas Objectivas admittit.] *Sed contra simplicitatem ejus esset, si per plures species* [*] (aut Ideas formales) *ejus Intellectus formaretur. Unde plures Ideæ sunt in mente Divinâ*, &c. [Ecce sunt plures Ideæ, & tamen earum pluralitas non in intellectione Divinâ, sed in Objecto reperitur. Igitur Sanctus Thomas non admittit Ideas Formales.

*] *Loquitur S. Thomas dari Species Intentionales supponens cum Aristotele, & sententia communi.*

Proponitur vera Doctrina.

His tamen non obstantibus sequentes Cōclusiones defendendas adsumo. Et erit

Prima. *Divus Thomas dari in Deo Ideas Formales & Objectivas asserit*. Constat ex iis, quæ Notâ I. sunt dicta.

Secunda. *Scotus ita admittit Objectivas Ideas, ut Formales, nec excludat, nec neget*. Cōstat ex iis, quæ Sect. sequenti differuntur.

An D. Thomas & Scotus conveniant?

Corollarium. *Ergo Angelicus Præceptor, & Doctor Subtilis consentiunt*. Patet: quia uterque Ideas Objectivas, & Formales admittit.

Satisfit Argumentis.

Et superest, ut respondeamus Argumentis, quæ videbantur persuadere Ideas Formales à S. Thomâ aliquando negari.

Paragrapho, *Et si quis vellet*, duæ proponebantur, & urgebantur authoritates Præceptoris Angelici, quæ expositione, & dilucidatione indigent; ne Sanctus Doctor, Ideas Formales negavisse dicatur.

Quid sint & quo modo differant Objectiva & Formalis Idea?

Ad priorem dico Sanctum Doctorem, cùm illa verba scripsit, egisse de Ideâ Objectivâ. Quoniam *Idea Objectiva, est qua intelligitur, non autem species (aut quasi species) quâ intelligitur.* Si enim egisset de Ideâ Formali, dixisset: *Idea Formalis, non est, qua intelligitur, sed species (aut quasi species) quâ intelligitur*. Non ergo Ideas Formales D. Thomas negavit.

Ideæ Objectivæ sunt multæ.

Quo sensu sint & non sint plures Ideæ Formales?

Illa autem altera Sancti Doctoris authoritas, quæ verbis illis, *Non est contra simplicitatem*, &c. continebatur, non suadet non esse in Deo Ideam Formalem, sed solùm docet Ideas Objectivas esse plures & inter se realiter distinctas [Idea enim Objectiva Hominis est *Animal rationale*: & Idea Objectiva Leonis est *Animal rugibile*. Et istæ duæ Ideæ, seu Quidditates realiter distinguuntur.] Formalem verò esse realiter & intrinsecè unicam. Hæc autem realis & intrinseca Unicitas, non tollit, quòd sint in Deo Ideæ Formales, expressivè: hoc est, extrinsecè, penes diversa connotata.

SECTIO VIII.

Rursus adhuc de Divinis Ideis. *Exponitur Scoti Opinio. An ipsa probabilis sit? Utrum Angelico Praeceptori consentiat? Utrum intelligatur ab iis, qui eam inurunt severiori Censurâ?*

CDLXX. Cur aliquando Illustriũ Scriptorum Sententiæ à Viris magnis & doctis condemnentur?

HAbent semper suos Adversarios Viri Illustres, & quia inter Scholasticos Scotus eminet, Scotomastigæ non desunt, qui in illum scribunt. Nec enim Pii, Orthodoxi & Eruditi Viri, ob temerarias & præcipites vociferationes & clamores Invidiæ possunt à Prudentiâ damnari: quoniam ut canebat Horatius,

Pro captu Lectoris habent sua fata Libelli.

Quæ enim ab Autore his vel illis Opinionum Fundamentis prævento sunt scripta, nunquam placere illi Lectori poterunt, qui contrariis Fundamentis insistat.

SUBSECTIO I,

Argumenta contra Scotum texuntur.

Contra Scotũ objicitur.

INterim Titius, quia Contrariæ Opinioni subscribit, quia vult sincerus videri, & nullo præjudicio laborare aut induci, his argumentis responderi desiderat, & sic inquit.

An Ideas Augustinus in formali intellectione constituat?

PRIMÒ. Scoti Resolutio est contra communem Ideæ Divinæ ab Augustino traditam definitionem. Stare ergo non debet. Probatur Antecedens: quoniam illam ponit Augustinus in conceptu formali, Scotus verò in objectivo, Sanctus enim Pater sic inquit. *Idea est ratio aeterna in mente Divinâ, secundum quam aliquid est formabile ad extra, secundum propriam rationem ejus.*

An Ideæ fuerint ab æterno?

SECUNDÒ. Ab æterno, & ante Mundi creationem fuerunt Ideæ. At nihil prorsus fuit ab æterno præter Deum. Non ergo res cognitæ, sed rerum intellectiones sunt, quæ vocantur *Ideæ*, Illas igitur abstulit Scotus.

An Ideæ non res intellectæ, sed ipsæ intellectiones sint?

TERTIÒ. Ideæ sunt formæ rerum intellectuales, & species repræsentantes, & exprimentes eas; hoc est, exemplaria, & rationes rerum faciendarum. Ergo siquidem Ideas Scotus hoc sensu acceptas exclusit à mente Divinâ, illas censendus est penitus sustulisse.

Omnis Sapiẽtia humana est participatio Intellectionis Divinæ.

QUARTÒ. *In Ideis*, ait S. Augustinus, *tanta vis constituitur, ut nisi eis intellectis homo sapiens esse non possit.* At sine Dei cognitione vana est sapientia humana. Ergo in Deo intelligente, & non in Creaturis intellectis est constituenda ratio Divinæ Ideæ.

An in Idearum cognitione Angelorum & Animarum consistat beatitudo?

QUINTÒ. *Idearum ratione & cognitione* (ait idem S. Doctor) *Anima Humana fit beatissima.* At beare Animam nequit creaturarum cognitio. Ergo Divinæ Ideæ in Intelligente Deo, & non in creaturis intellectis consistit. Et hæc duo ultima Asserta *in libr. 83. quæst. 46.* leguntur.

An Autores Scoti doctrinã condemnent?

SEXTÒ adhuc instas ab autoritate Theologorum argumentum desumens. Quoniam Cajetanus, Bañes, & alii Scoti Opinionem condemnant. Et, ut id clarè ostendas, producis Bañes, qui *in 1. part. qu. 14. art. 6. pag. 202.* sic scribit.

CDLXXI. Quomodo Scotum Cajetanus intelligat? Quo modo Bañes?

[Scotus *in 1. dist. 35. & 36.* dicit, Deum cognoscere creaturas, & in se ipso, & in ipsismet creaturis, Dominus Cajetanus hic exponit sententiam Scoti exemplo adhibito. Quemadmodum, inquit, si quis videret Petrum in se ipso, & simul intueretur Petrum in speculo, quod esset positum juxta illum: ita similiter Deus intuetur creaturas in se ipsis, & in suâ essentiâ tanquam in speculo. Cæterùm ego [1] non reperio in Scoto, quòd Deus cognoscat creaturas in suâ essentiâ, sed tantùm in se ipsis. Exponit Scotus suam sententiam hoc modo [2] Fingit enim duo instantia originis in cognitione divinâ. In primo cognoscit Deus suam essentiam absque ordine ad creaturas. Et hæc cognitio, inquit, non est omninò perfecta, quia non extenditur ad creaturas. In secundo [3] instanti producit Deus creaturas ab æterno in quodam esse intelligibili, quod esse neque est purè ens reale, neque purum ens rationis, sed medium inter utrumque; creaturas autem sic productas cognoscit Deus in eodem instanti secundo, & ita cognoscit illas in semetipsis. [4] Hæc opinio Scoti est chimærica, & parum Fidei consentanea. Et primò quòd non consentiat Fidei, probatur. Nam ex illâ sequeretur, quòd creaturæ ab æterno essent creatæ, Consequens est hæreticum, Ergo. Probatur Sequela. Creaturæ productæ à Deo in esse intelligibili, ab Scoto conficto, habent esse participatum ab æterno, Ergo habent esse creatum à Deo. Probatur consequentia. Nam omne illud, quod est ens participatum extra Deum, est creatum ab ipso Deo. Et confirmatur. Creaturæ in illo esse intelligibili sunt in se ipsis, sed non sunt creator, ergo sunt creaturæ. Et confirmatur præterea. Nam in concilio Senonensi damnatus fuit [5] error Petri Abaylardi asserentis, aliquam rem esse extra Deum, quæ neque erat creator, neque creatura. In quo errore videtur versari opinio Scoti. Præterea arguitur [6] secundò. Absurdissimum dictum est, quòd divina scientia perficiatur ex cognitione creaturarum in se ipsis, sed hoc inconveniens apertè conceditur à sententiâ Scoti, Ergo. Et confirmatur. Cognitio, quam habet Deus in primo instanti originis conficto ab Scoto, est cognitio comprehensiva divinæ essentiæ, Ergo per [7] illam cognitionem cognoscit Deus omnem creaturam possibilem in ipsâmet divinâ essentiâ, & ex consequenti merum commentum est fingere secundũ instans, in quo creaturæ in semetipsis cognoscantur. Consequentia est evidens. Quia cognitio comprehensiva divinæ essentiæ extendit se ad omnem effectum possibilem divinæ virtutis, ut constat ex dictis *supra qu. 12. art. 8.* Antecedens verò probatur. Cognitio, quam ponit Scotus in secundo instanti, non est cognitio divinæ essentiæ, sed creaturarum in se ipsis, Ergo, si cognitio, quam Deus habet in primo instanti, non est comprehensiva divinæ essentiæ, Deus nullam habet cognitionem comprehensivam suæ essentiæ, quod est absurdum dictu, &c.]

An ponat duas cognitiones in Deo?

Verùm inter Ens reale, & rationis detur Medium?

Nullas Creaturas esse ab æterno de Fide est.

Senonense Concilium.

An dari possit Substantia, quę nec Creator, nec Creatura sit?

An prima Dei cognitio sit comprehensiva, & debeat intelligere universas creaturas?

Subsectio II.

Ante Resolutionem.

CDLXXII. An nimis severe Cajetanus & Bañes Scoti Opinionem impugnent?

CAjetanus, Vir aliàs optimo ingenio præditus, & post eum Bañes, aut etiam alii, non videntur Subtilis Doctoris percallere sententiam. Non eam intelligunt, qui vel eam aliquâ notâ inurunt, aut existimant differre à communi, à D. Thomâ traditâ, & in Scholis Theologorum receptâ. Et hanc ob rem antequam argumentis propositis à Bañesio respondeamus, videamus, quid Pater Gabriel Vasquez de illâ sentiat, & an illâ aliquâ perstringat severiori Censurâ.

Illam ut probabilem P. Gabriel Vasquez propugnat.

P. itaque Vasquez *in 1. p. disp. 71. cap. 2. num. 5* sic scribit. *Recentiores*, inquit, *Thomistæ non solùm dicunt Ideam esse ipsam Divinam essentiã, verùm etiam expressè affirmãt esse non posse creaturas ipsas objectivè existentes in mente Divinâ, ut Scotus asseruit, prædictamque Scoti opinionem temeritatis insimulant, quòd communi consensui Sanctorum Patrum & Doctorum sine ratione adversetur. Immeritò tamen tum severè de illâ judicant, tum quòd non pauci Scholastici, quos præcedenti capite recensuimus, eam fuerint secuti, nec multa Sanctorum testimonia contra ipsam possint allegari, ut in hoc capite videbimus, tum etiam quòd non sine fundamento probabili hanc sententiam prædicti Autores tradiderint: nec enim tres illæ rationes adductæ probabilitate suâ & robore carent, ut sequenti disputatione patebit.* Et subjungit post hæc verba Macedus. [Quod si Vasquez hoc judicavit, antequam hæc nostra Commentaria videret, existimo his inspectis multò meliùs de Scoti Sententiâ existimaturum.]

Non esse contra Sanctos Patres eam asserit;

negatque illam probabili fundamento carere.

Subsectio III.

Sententia Scoti proponitur, & explicatur.

CDLXXIII. N. B. *A multis ita Scotistis exponitur, ut trillphet Bañes, si illorum expositio admittatur.*

OPinio Præceptoris Subtilis, eo sensu, quo à suo Autore traditur, & à nobis accipitur & in præsentiarùm explicatur, vera est. Eademque ipsa olim à S. Dionysio, & Augustino tradita, ab Angelico Doctore suscepta; & est hodie in Ecclesiâ communis.

Consultò illa verba interposui; videlicet, *eo sensu, quo à suo Autore traditur*, sæpè enim malè intelligitur, & malè exponitur; & in sensum dissentaneum obtorta, nec Scoti est, nec à nobis laudatur.

Ubi de alicujus Autoris mente dubium sit, Pietas & Urbanitas postulant, ut in ejus favorem ejus scripta intelligamus.

Sanè Scotus, terminorum defectu, subobscurè est loquutus, & à nonnullis importuno præjudicio præventis expositus, non semper congruam interpretationem præsefert. Sed quia D. Redingus, quem jam pluries citavi illum oculatissimè legit, asseruitque *pag. 232*, eum Angelico Præceptori assentiri, ejus opinionem proponam verbis ipsis, quibus edisserit illam Redingus.

Obscurè Scotus loquitur terminorum defectu. Verùm D. Thomæ cõsentiat?

[Scotus (ait) *in 1. dist. 35. num. 12.* existimat *Creaturas quoad esse objectivum, sive secundum rationem intellecti, & sic non quoad Esse simpliciter, sed quoad Diminutum* [a] *seu intelligibile Esse, in æternitate* [*] *productum, habere in Intellectu Divino rationem idealem.* Probatur, Idea describi potest ex S. Augustino, quòd sit *ratio æterna in Mente Divinâ, secundum quam aliquid est formabile extra, ut secundum propriã rationem ejus.* At sicut Arca in mente Artificis potest dici ratio respectu arcæ in materiâ estque propria ratio, secundum quam arca in materiâ formatur: sic lapis à Deo intellectus est factibilis extra, estque ratio propria sui quâ physicè producti: hanc autem lapidis quâ à Deo intellecti rationem oportet hoc ipso æternam esse [*] quòd habeat esse objectivum, & intelligibile in Mente Divinâ, in quâ nihil potest non esse incommutabile, ac æternum. Ergo lapidi quatenus cognito à Deo, & ut sic secundum Diminutum, seu intelligibile Esse existenti in Divino intellectu convenit ratio idealis.]

*] *Deus in æternitate* Sanit *Creaturas possibiles. Nos autem Æternitas Divinam Intellectionem afficit; non verò Creaturas possibiles, nullo enim isto durant tempore.*

a] *Scotus esse diminutum appellat, quod jã multi* Esse quidditativum, *&* *Nos dicimus* Sare. Quid Idea sit?

Et hanc sententiam sic expositam nihil habere quod displicere possit *ubi supra num. 12. pag. 235. a.* testatur dicens [Ex mente ejusdem Subtilis Doctoris *in 1. dist. 36. num. 10.* quidditatem creatam ex hoc esse possibilem, & ad extrà factibilem, quòd habeat esse intelligibile in Mente Divinâ. Ergo primam rationem rei ad extra factibilis esse formam illam per quam est ab Intellectu Divino intelligibilis. At secundum eumdem Doctorem non essentias creatas per se primò intelligibiles ab Intellectu Dei, sed per Essentiæ Divinæ Intelligibilitatem tanquam objectum motivũ, ac specificativum. Ergo possibilitatem quidditatum creatarum ex mente Scoti reduci debere in priorem formam intelligibilem, vi cujus quâ intellectæ sint ab Intellectu Divino formabiles creatæ essentiæ. Non has igitur, quâ objectivè existentes in Mente Divinâ, sed ipsam Essentiæ Dei intelligibilitatem quâ Divinæ Creaturarum Intellectionis specificativam, & ut sic rerum ad extrà factibilium in Esse intelligibili formativam habere in Deo rationem primæ Ideæ.]

CDLXXIV. *Vel hinc laudandus est à subtilitate ingenii Scotus, quòd* esse quidditativum *ab* esse existentiali *distinxerit; & quia non reperit in Vocabulario Latino, jã recepta vocabula, hoc posterius* esse absolutum *& illud prius* esse diminutũ *appellavit.*

Sic Scotum D. Redingus intelligit: & asserit eum sic intellectum, & expositum D. Bonaventuræ consonare, & Angelico Præceptori subscribere. Et id, adeò certum esse existimat, ut *loc. cit. pag. 235. b. nu. 17.* tam unam eamdemque esse horum trium Illustrissimorum Scriptorum Sententiam, ut ejusdem judicio sine necessitate Ysambertus laboret, ut eos ad concordiam reducat. Ejus verba sunt hæc. [Respondetur illam Doctrinam (quæ nimirum Ideam in Formalem & Objectivam dividit) cum fundamento ibi adducto, haud displicere, nisi quòd S. Bonaventuram, & D. Thomam, in præsenti puncto minimè discordantes, nitatur reducere in concordiam. Nam ex D. Bonaventurâ superiùs adducto patet, formalitatem Ideæ Divinæ per ipsum statui in primâ veritate, quatenus est ratio cognoscendi & assimilandi creaturas. At istã rationem esse Divinæ Essentiæ intelligibilitatem ex se actualissimam, atque adeò in suo eminentiali creaturarum Esse non tantùm objectivè, sed sub ratione formalis actualis expressionis repræsentativam rerum ad extra faciendarum, constat ex deductis. In hac verò Divinæ Essentiæ Intelligibilitate creatas quidditates in Esse intelligibili proportionato Divino Intellectui constituente, ac per se ipsam actuatâ, quatenùs Esse non tantùm Eminentialis Divini, sed etiam formalis creaturarum proprii, formaliter actualiter est expressiva, secundum mentem D. Thomæ con-

Quàm certum sit Scotum D. Thomæ & D. Bonaventuræ subscribere.

An in probatione rei certæ se Ysambertus fatiget?

Idea in Formalem & Objectivam distribuitur.

Creaturæ possibiles Sant, sunt objectum cognitionis Divinæ.

An in solo loquendi modo Thomistæ & Scotistæ differant inter se?

consistere Ideam Divinam colligitur ex dictis *in probat. ad Conclusionem*, potestque firmari argumentis per Joannem à S. Thomâ *praes. disp. 1. à num. 15.* adductis. Consequens proindè est, Divos Bonaventuram, & Thomâ Aquinatem non re, sed modò tantùm loquẽdi differre inter se.]

SUBSECTIO IV.

Ut certiùs innotescat Sententia Praeceptoris Subtilis, verba ipsius formalia producuntur.

CDLXXV.

Ista instantia sunt rationis ratiocinantis, non verò rationis ratiocinatæ, non enim se tenent ex parte Dei, ita ut ipse à nobis intelligatur unam rẽ intelligere priùs, aliam posteriùs; sed quòd nos prius intelligamus Deum cognoscentem unã rem, & postea intelligamus Deum cognoscentem aliam.

HÆC de Scoti Opinione Redingus, quẽ benè judicasse percipiet, qui velit ipsũ Scotum legere, nam *in 1. dist. 35. qu. unic. §. Hoc potest*, quatuor rationis ratiocinantis (N.B.) & non rationis ratiocinatæ instantia considerari jubet, ut actus Scientiæ Divinæ (quam appellitant *Simplicem intelligentiam*) explicet: & his verbis propriam mentem dilucidat, *Deus*, inquit, IN PRIMO *instanti intelligit essentiam sub ratione merè absolutâ*: IN SECUNDO *instanti producit lapidem in esse intelligibili, & intelligit lapidem*; [a] *ita quòd ibi est relatio in lapide intellecto ad intellectionem Divinam: sed nulla adhuc in intellectione Divinâ ad lapidem, sed intellectio Divina terminat relationem lapidis* [b] *intellecti ad ipsam*: IN TERTIO *instanti fortè Intellectus Divinus potest comparare suam intellectionem ad quodcumque intelligibile, ad quod nos possumus comparare; & tunc comparando se ad lapidem intellectum, potest* [c] *causare in se relationem rationis*; *Et* IN QUARTO *instanti potest quasi reflecti super istam relationem causatam in tertio instanti, & tunc illa relatio rationis cognita erit; sic igitur non est relatio rationis necessaria ad intelligendum lapidem, tanquam prior lapide ut objectum, immò ipsa ut est causata est posterior, quia in tertio instanti, & adhuc posterior erit ipsa ut cognita, quia in quarto instanti. Et ista via videtur tenere istam propositionem, quæ videtur probabilis, quòd relatio non naturaliter cognoscitur, nisi cognito termino: sed nec intellectus comparat ad aliquid, nisi naturaliter prius cognito termino, quam propositionem non potest alia via tenere: quia oportet, quòd dicat, quòd illâ relatione, quâ comparat istam intellectionem, comparet essentiam ad aliquid non priùs cognitum naturaliter: ista positio de relationibus aliorum à Deo ut intellectorum ad ipsum intellectum Divinum, ut absolutum, consimiliter confirmatur, & intelligitur sicut illa* supr. dist. 30 *creaturarum relatarum ad Deum.*

Hoc Argumentum reponitur urgeturque Subsect. 5. & posteà Subsect. 7. diluitur.

CDLXXVI.

Quo modo à Deo suum esse quiditativum possibiles creaturæ recipiât?

a] *Producit lapidem in esse intelligibili, & intelligit lapidem.*] Deus intelligendo possibiles Creaturas illas **samit**; hoc est, dat illis esse illud quiditativum, quod habent.

b] *Intellectio Divina terminat relationem lapidis.*]

De relatione illarũ ad Deũ, & Dei ad illas.

c] *Et tunc comparando se ad lapidem intellectum, potest (Deus) causare in se relationem rationis.*

Ecce in secundo instanti ponit Scotus in lapide relationem ad Deum; & in tertio Dei relationem ad lapidem.

De Relationibus quæ in Actione & Passione fundantur.

Ut id intelligas, notare oportet Relationes, quæ in Actione, & Passione fundantur aliter à Veteribus Peripateticis, & aliter à multis Philosophis Novitiis exponi. Erat opinio Veterum Relationes hujusmodi distingui ab Actione, & Passione. Et quia stando huic sententiæ debet dici, Regem Philippum genuisse Alexandrum Macedonem. Et statim post Generationem resultasse Filiationem, nempe, Relationem Alexandri ad Philippum; & immediatè post resultare Paternitatem, quæ est Philippi ad Alexandrum Correlatio.

Quales sint Antiquorum judicio?

Scotus huic insistens doctrinæ, intellectionem, quæ actio intentionalis quædam est, non esse Relationem supponens, Deum asserit intelligere lapidem, & in instanti secundo resultare in termino Relationem intellecti, quæ secundum *esse in* sit in lapide cognito, & secundum *esse ad* terminetur ad Intellectum cognoscentem. Et posteà in tertio instanti Correlationem resultare; nimirùm Relationem Intellectûs ad lapidem. Et hæc doctrina est bona, insistit enim fundamentis, quæ etiam D. Thomas admittit. Sed quia Recentiores paulò aliter philosophantur, paragraphum sequentem subscribo. Attende.

Doctrinæ Antiquorum innitens Creaturarum possibilium ad Deum & Dei ad illas bene Scotus exponit.

Relationes, quæ dicuntur in Actione, & Passione fundari non distinguuntur ab ipsâmet Actione, & Passione; quam ob rem, dum durat Actio, & Passio sunt Reales, & posteà sunt Morales tantummodò. Sic in Philippo quando Alexandrum genuit, Actio ipsa generativa fuit Paternitas, quæ fuit realis quãdiu exstitit, & postquam desiit realiter esse, fuit Moralis Paternitas, hoc est Paternitas realis moraliter perseverans. Positâ Generatione activâ in Patre, passiva resultavit in Filio; & hæc est quæ vocatur *Filiatio* existens realiter, quamdiu Generatio activa permanet, & posteà perseverans moraliter.

Quo eædem Relationes modo à Recentioribus intelliguntur?

Et Scotus, si huic doctrinæ institisset, dixisset Divinam illam Intellectionem, quâ Deus cognoscit lapidem, esse relationem quamdam intentionalem, quæ secundum *esse in* est in Mente Divinâ, & secundum *esse ad* terminatur ad lapidem. Et quia in secundo instanti lapidis ad Intellectum Divinum Relationem ponebat: non progrederetur ulteriùs, non enim erat cur in instanti tertio alia Relatio resultaret, quæ esset in Deo, & respiceret lapidem.

Quid Scotus debuisset dicere, si huic Secundæ Opinioni subscriberet?

Et hic modus explicandi Relationes, quæ fundari in Actione, & Passione dicuntur, est hodie apud Doctos plausibilis, dissolvitque expeditissimè gravissimas difficultates.

Qualis sit hæc secunda sententia?

SUBSECTIO V.

Parva illa, quæ est inter D. Thomam, & Scotum differentia, explicatur.

CDLXXVII.

Rationis ratiocinantis, & non rationis ratiocinatæ sunt hæc instantia.

IN eo Quæstionem, quæ oculatissimam attentionem requirit; multi enim legunt utrumque, & tamen plerique omnes videntur potiùs eos interlegere, quàm illos intelligere.

Porrò omissâ cognitione reflexâ, quam ut paulò antè videbamus in quarto rationis [a] instanti, cum Magistro suo Scotistæ constituunt, tria sunt instantia necessariò adsignanda, ut Divinarum Intellectionum innotescat [b] successio. Considera lineas sequentes. Cognoscit Deus, ut asserit

b] Successio, quæ in illis concipitur est quoad nos, non quoad se.

D.Tho-

	D. Thomas [c]	& Scotus. [d]
In primo instanti.	Naturam suam absolutam.	*Naturā suam absolutam.*
In secundo.	Naturam suam ut communicabilem	*Creaturas possibiles.*
In tertio.	Creaturas possibiles.	*Naturam suā cum possibilibus Creaturis comparatam.*

c] *Vide Art. 2. sect. 2. concl. 3.*

d] *Vide Art. 3. sect. 8. §. Hac de Scoti.*

In quo D. Thomas, & Scotus differant, & conveniant.

In primi instantis intellectione D. Thomas & Scotus conveniunt; & in aliis duobus differunt; nam Creaturas possibiles, quas intelligi in tertio instanti asserit D. Thomas, Scotus in secundo constituit.

De Divina possibilium Creaturarum Intellectione.

Contra Scoti Sententiam Argumentum conformatur difficile. Quoniam illa secunda Divinæ Mentis Intellectio, quæ Possibiles Creaturas attingit; vel est practica, vel speculativa. Neutrum potest dici. Non datur igitur talis cognitio.

Sit ne practica, an speculativa?

Quoniam, si dicatur, esse Practica, præcedere debet Idea, ad cujus instar in suâ operatione intellectus procedat. Ergo philosophandum est cum S. Thomâ, apud quem Deus suam Essentiam, ut absolutam in primo instanti intelligit; in secundo ut communicabilem: hoc est, ut Ideam, ad cujus similitudinem possint conformari Creaturæ: in tertio, ut jam secundum ſare (*secundum esse quiditativum*) Creaturis possibilibus communicatam. Et tunc Deus dicitur omnia possibilia intelligere.

Cognitio practica ad suum effectum faciēdum cum Causa Efficiente concurrit.

Si autem esse speculativa dicatur, non faciet, sed inveniet suum Objectum. Illud igitur erit à se. Ergo singulæ Creaturæ possibiles, erunt singuli Dii, quod est absurdum.

Cognitio speculativa suum objectum reperit.

Contra Doctoris Angelici Resolutionē acutissimè & subtilissimè argumentatur Scotus. Quoniam repugnat ut in secundo Divina Essentia instanti, antequam cognoscantur Creaturæ ut communicabilis intelligatur. Et probat, aut demonstrat, si velis. Communicabilitas enim est Relatio, at intelligi nequit Relatio, quin præintelligantur extrema. [Quoniam, ut scitè §. *Hac de Scoti opinione* pronunciabat Scotus, *Nec Intellectus comparat ad aliquid, nisi naturaliter priùs cognito termino.*] Non ergo intelligi poterit Divina Essentia ut Creaturis possibilibus communicabilis, quin ipsæmet Creaturæ possibiles præintelligantur. Probatur Minor, quoniam Relationes specificantur à suis terminis, atque ideò cognosci exactè nequeunt, nisi illarum termini præintelligantur. Et id testatur D. Thomas, 1.2. *qu.* 54. *art.* 4. dicens *Omnia, quæ dicuntur secundum ordinem ad aliquid, distinguuntur secundum distinctionē eorum, ad quæ dicuntur.* Et Præceptori Angelico Complutenses *in Logic. disp.* 14. *qu.* 7. §. 1. *nu.* 42. Didacus à Jesu. *disp.* 14. *p.* 2. *qu.* 2. Suarius *disp.* 47. *Metaph. sect.* 17. Sanchez *lib.* 5. *qu.* 38. Masius *de Relat. qu.* 2. *qu.* 6. & alii Recentiores subscribunt.

Utrùm Relatio cognosci possit, quin utrūq; Extremum cognoscatur?

An Relationes à Terminis specificentur?

Pars Affirmativa ab authoritate,

Et eadem Minor à ratione firmatur. Quoniam *Pars Superior, Inferior; Dextera, Sinistra.* &c. *Homo Senior, Junior, Doctior, Fortior,* &c. *Imperator, Rex, Prorex, Gubernator,* &c. *Pontifex, Patriarcha, Archiepiscopus, Episcopus, Parochus, Abbas,* &c. sunt nomina relativa, & important habitudines, quas nemo intelligat, nisi præcognoscat terminos, quos respiciunt.

& à ratione persuadetur.

Subsectio VI.

Propria Mens explicatur.

CDLXXVIII

An possint præcedentes Sententiæ ad concordiam reduci?

Hæ duæ præcedentes Sententiæ, tam parùm differunt, ut coincidere censeri possint. Sunt probabilissimæ: nec sufficiunt argumenta in contrarium objecta, ut improbabilia censeantur. Ego tamen putarem tantillam istam differentiam auferri posse, si ad considerationem Hypotheticam, quæ *in nostrâ* Dialexi de Non-certitudine *art.* 14. *assert.* 10. *pag.* 242. *a.* proponitur, & dilucidatur.

De distinctione hypothetica.

Hoc in Dialexeos loco, qui poterit utiliter legi, duas Figuras considero. Triangulum, Circulum. Sunt realiter distinctæ; nec, si superponatur altera alteri, altera alteram exæquare, & tegere perfectè poterit. Et hoc quia sunt duæ Figuræ finitæ. Et quid, quæsò, si essent infinitâ magnitudine præditæ? Coinciderent: quoniam tunc in alterutrâ, centrum esset ubique, & nullibi circumferentia. Tunc Circulus & Triangulus realiter non distinguerentur; at distinguerentur hypotheticè; quoniam possemus dicere, *Non distinguuntur de facto realiter, quæ in infinitum extenduntur. Cæterùm distinguuntur hypotheticè, quoniam ex hypothesi, quòd essent finiti, realiter distinguerentur.*

An Circulus & Triangulus, si sint infiniti coincidant?

Hinc rejectâ distinctione rationis ratiocinatæ [*] & distinctione ex naturâ rei, si enim Deo adtribuerentur, imperfectionem illi adfingerent, dari in Deo hypotheticas distinctiones concedo. Unde, quia cum S. Thomâ Intellectum & Voluntatem in Homine, qui Substantia finita est, realiter distingui suppono: & in Deo, qui Substantia infinita est, ab Orthodoxâ Fide doceor, realiter non distingui, ad sensum Hypotheticum veniens, istam Conclusionem edissero.

*] *Distinctio rationis ratiocinata poneret imperfectionem, si daretur in Deo.*

Intellectus, & Voluntas in Deo distinguuntur hypotheticè; & in Homine hypothetico identificantur.

Quo modo in Deo Intellectus & Voluntas inter se distinguantur?

Quod est dicere. *Intellectus, Voluntasque in Deo, quia infinitus est, identificantur: cæterùm si infinitus Deus esset, realiter distinguerentur inter se. Et in Homine, quoniam finitus est, distinguuntur realiter: verùm enim verò, si Homo infinitus esset, identificarentur inter se.*

An, & cur distingui hypotheticè dicendi sunt?

Hac doctrinâ præmissâ Intellectionem Dei (seu simplicem Intelligentiam) contemplemur: illiusque operationes cum D. Thomâ & Scoto, ad tria instantia rationis ratiocinantis reducamus. Ergo attende.

Deus habet enim infinitum Intellectum, intelligit Essentiam suam omnibus modis, quibus illa cognoscibilis est.

Quomodo Essentiam suam cognoscat Deus?

Ergo in instanti primo *cognoscit eam simpliciter ut est in se, nempe, prout est quædam infinita substantia, in quâ perfectiones categorematicè innumerabiles identificantur.* Et in hoc D. Thomæ & Scoto consentio.

In instanti autem altero, *cognoscit* [*] *suam Essentiam Deus hypotheticè: nempe, prout esset, si esset*

*] *Deus continet eminenter omnium Creaturarum perfectiones. Ergo* pos-

possit quis dicere, Deum in primo instanti suã essentiam intelligere, prout absolutè infinitam perfectionem importat; & in secundo eamdem prout eminenter omnes continet perfectiones Creaturarum possibilium.

esset quædam finita substantia; tunc enim in eâ perfectiones syncategorematicè innumerabiles realiter distinguerentur. Et in hac Angelico Præceptori Assertione, & Doctori Subtili subscribo. Deus enim suam Essentiam hypotheticè intelligens, intelligit eam ut communicabilem, & in ordine ad creaturas possibiles. Et hoc D. Thomæ subscribens. Et prætereà cognoscens, qualis sua Essentia esset, si simpliciter infinita non esset, cognoscit indefinitas perfectiones (hoc est, syncategorematicè infinitas) realiter distinctas inter se. Et hæ sunt possibiles Creaturæ, quas in secundo instanti à Deo cognosci, asserebat Scotus.

In se ipso, & in se ipsis Creaturas possibiles cognoscat De⁹

Denique in tertio instanti illas innumerabiles perfectiones, quas in Divinâ suâ Essentiâ, illam hypotheticè cognoscendo, intellexerat, *in se ipsis cognoscit*. Et hoc affirmo Divo Thomæ subscribens: dicebat enim tertio in instanti à Deo possibiles creaturas intelligi. Et hoc etiam Scoto consentiendo assevero, Creaturæ enim sunt Divinæ quædam similitudines & participationes essentiæ, quæ dicunt relationem ad Naturam Divinam, ergo quando hujusmodi similitudines, & participationes cognoscit Deus, suam essentiam cum Creaturis possibilibus; Creaturasque possibiles cum suâ essentiâ comparat, & componit.

Creaturæ sunt Divinæ Essentiæ imagines & similitudines.

Conclusio.

Stat ergo, admisso semel hypothetico sensu, D. Thomæ & Scoti sententias nullo prorsus modo distingui.

SUBSECTIO VII.

Diluuntur Objectiones, quæ Subsectione Quintâ ponebantur.

CDLXXIX.

Non semper, quæ doctè sunt dicta, placent universis Doctoribus?

QUIA solet displicere Thomistis instantium à Scoto assertorum dispositio; & digestio: & quia Scotistis non placent, quæ de iisdem instantibus ab Angelico Præceptore dicuntur, illa fuerunt conformata argumenta, quæ Subsect. V. ponuntur. Quæ videlicet, facili negotio dissolventur, si consitemus præcedenti doctrinæ.

'Aliud est cognoscere, *qualis esset Divina Essentia, si infinita non esset,* & aliud *quales de facto Creaturæ possibiles sint?*

Objectioni, quæ §. *Contra Scoti sententiam ponebatur*, respondeo, illam simplicis intelligentiæ cognitionem, quæ in secundo instanti cognoscit quid & qualis esset Divina Essentia [*] si non esset simpliciter infinita, cognoscere Creaturas possibiles in Essentiâ Divinâ, adeòque esse purè speculativam: illam autem quæ in tertio instanti cognoscit eas ut comparabiles ad Essentiam Divinam; quia non cognoscit Essentiam Divinam qualis esset; sed Creaturas possibiles quales **sant**: esse in suo genere Practicam. Et consultò dixerim in suo genere, non enim est *Effectrix* in genere **sentendi**, (*in genere Causæ Efficientis*; hoc est, *in genere dandi existentiam*) sed in genere **santendi** *in genere Causæ quasi Efficientis*: hoc est, *in genere communicandi essentiam*) Et cum magnâ advertentiâ illud *quasi* interposui, ne quis **santere**, & **semere** (*dare quiditatem*, & *dare existentiam*) confundat. Et fortè alicui videri posset superflua hæc circumspectio: Quoniam, si omnes ferè Theologi admittunt Entia rationis & dicunt Hominem illa intelligendo, illa facere, quia illis dat esse objectivum, cui repugnat existere, debebunt à fortiori dicere, Deum Creaturas possibiles intelligendo, (**samere**) facere entia objectiva, illis esse quiditativum objectivè impertiendo: esse nimirùm objectivum, cui (**sere**) *existere* nullo modo repugnet.

Ad Causam Efficientem **semere** & ad quasi efficientem **samere** pertinet.

Si Entibus rationis Homo dat **saire** illud esse objectivum, quod habent; qua negari poterit consequentia doctrinæ, *Entibus possibilibus dare Deum illud* **sare**, *illud esse objectivum, quod habent?*

Alterum Argumentum, quod ab Scoto adversus D. Thomæ Resolutionem texitur, & à nobis §. *Contra Doctoris* ponebatur, etiam summâ claritate dissolvitur. Nam illa major, *Communicabilitas est relatio*, est absolutè concedenda: & distinguenda illa minor. *Intelligi nequit Relatio, quin præintelligantur Extrema.* Quoniam, ut imperfectè cognoscatur Relatio, sufficit terminum confusè & imperfectè intelligi: & tunc tantùm perfectè est cognoscendus Terminus, quando Relatio, perfectè & expresè intelligitur.

An cognosci Relatio possit, quando extrema ignorantur?

Dices hanc solutionem præjudicare perfectioni Divinæ: Deus enim nihil confusè, & imperfectè intelligit.

Nihil Deus imperfectè cognoscit.

Respondeo, hanc tuam Objectionem æquè contra scientiæ simplicis intelligentiæ, & scientiæ Visionis, quas vocant, distinctionem, & differentiam militare; quoniam, si stat tua Objectio, neganda est scientia simplicis intelligentiæ, nam attingit Antichristum (**santem**) possibilem ab omni futuritione præcisum: nam illum **suntem** (in suo existentem tempore) Deus per scientiam visionis intelligit.

In Antichristo ex. gr. Deus nõ potest essentiã sine futuritione intelligere. Sed neque priùs cognoscere potest essentiam, & posteà futuritionem.

Ad istam meam instantiam dices, aliud esse, *Deum Antichristi essentiam cognoscere à futuritione præcisam*, & aliud à toto Cælo diversum, *Deum, Antichristum* **santem**, & **suntem** (habentem quiditatem, & in suo tempore, quod nobis est futurum, existentiam) *nos autem intelligere, & considerare Intellectionem illam Divinam, prout respicit, & terminatur ad* **sare** (ad esse quiditativum) *Antichristi, ab ejus* **sure** (futuritione, *aut* existentiâ in illâ differentia temporis) *præscindentes*. Ecce *præscindere*, hoc est, *unum sine altero cognoscere*, quod imperfectionem manifestam importat non Divinam (quæ est perfecta infinitè) sed Humanam intellectionem afficit.

Præcisiones, & prioritates, ita admitti in Deo debent, ut non Divinam Intellectionem, sed tantùm humanam afficiant.

Et eodem prorsus modo de illis tribus instantibus, à D. Thomâ propositis, philosophandum est.

Præcedens applicatur doctrina.

Non dicit S. Thomas, *quòd Deus in primo instanti cognoscat suam Essentiam, quin cognoscat creaturas possibiles*, esset enim imperfecta hæc cognitio. Sed dicit, *uno simplicissimo Deum actu, & suam essentiam, & possibiles Creaturas cognoscere: Nos verò in illo primo instanti concipere Divinam illam Intellectionem, prout ad Divinam Essentiam terminatur, præscindentes (hoc est, non concipientes illam) prout terminatur ad Creaturas possibiles*. Et hunc concipiendi modum, fatemur imperfectum esse: nullum autem esse inconveniens, si Humana Cognitio imperfecta dicatur.

N. B.

Deus non præscindit, quando possibiles Creaturas intelligit, sed Nos in illa Divina Intellectione formalitates differentes ratiocinantis distinctione distinguimus

Prætereà, *Deus cognoscit suam Essentiam esse Creaturis talibus communicabilem*, non autem in hoc actu priùs cognoscit Creaturas ut sic, & posteà tales Creaturas: repugnat enim, ut Deus præscindat, hoc est, intelligat unum, alio non intellecto. At Nos, quia Universalia à singularibus mente dispescimus, & priùs illa, quàm ista cognoscimus, *in secundo instanti Divinam illam cognoscimus intellectionem, prout terminatur ad Creaturas ut sic, & in tertio*

Non Deus, sed homo in Creatura rationem universalem à particulari præscindit.

prout

prout terminatam ad Creaturas possibiles in particulari.

Et hæc est Angelici Præceptoris Sententia, cui sic expositæ, non officiunt Argumenta ab Scoto formata.

Subsectio VIII.

Enervantur Argumenta, quæ Subsect. I. proponebantur.

CDLXXX. Idea in Objectivam, & Formalem dividitur.

AD PRIMUM respondeo negando Antecedens. Ad Probationem dico, Ideam esse duplicem, Formalem, Objectivamque: prioremque in Divino Intellectu: posteriorem consistere in Objecto Intellectûs Divini. Et hanc esse S. Augustini mentem, constat ex iis, quæ *Sect.6.* dicuntur. Nec oppositum docet, aut innuit Sanctus Pater in verbis hic ab Argumentatore productis, quin immò auderem dicere eisdem Scoti sententiam proponi: nam, quando Apelles est in tabulâ repræsentaturus Alexandrum, Idea, ad cujus similitudinem est imaginem in tabulâ delineaturus, non est intellectio Pictoris, sed illud quod considerat Pictor. Ergo siquidem de Deo per analogiam philosophari oportet, dicemus *Ideam Divinam esse, rationem æternam,* (existentem objectivè) *in mente Divinâ, secundum quam* (ad instar cujus) *aliquid est formabile ad extra,* &c. Ergo, si de Creaturis **Sabilibus** (*potentibus habere essentiam*) disputetur, ratio objectiva ad cujus similitudinem sunt (**Samendae**) *exprimenda*, est ipsamet essentia Divina. Cæterùm, si agatur de Creaturis **Sebilibus** (*potentibus habere existentia*) tunc Idea, ad cujus similitudinem sunt res **Semendae** (*producenda & creanda*) erit ipsamet Creatura possibilis existens in mente Divinâ objectivè: quæ, si rem bene intelligâmus, & præpediri non queamus terminorum abusu, *æterna* dici poterit: vel negativè, non enim existit in tempore; vel extrinsecè & terminativè, quia terminat cognitionem æternam.

An Idea nomine, absolutè prolato, debeat objectiva potiùs, quàm formalis intelligi?

N.B. *Quoties in cognitione Divina, quæ circa Creaturas versatur æternitatis vel operatur vocabulû illud ipsam cognitionem Divinam, & non objectum, quod possibiles Creaturas continet, debet afficere.*

AD SECUNDUM respondeo illud *ab æterno* in positivum, & negativum, distinguendo. Dicitur enim res fuisse ab æterno positivè, quando in genere existendi est, & non habuit suæ existentiæ initium. Dicitur autem res fuisse ab æterno negativè, quando non est in genere existendi, sed in alio diverso: quando videlicet, non **set**, sed **Sat**. Et quia **Sare** (*habere quidditatem*) non decurrit per tempora, non potuit habere **Sandi** initium.

Quid sit fuisse positivè, aut fuisse negativè ab æterno?

Essentiæ, quæ tantùm **sant** non sunt in tempore.

Hinc ad Argumentum Majorem congruo sensu concedo. Nam rerum **Sabilium** *potentium habere quidditatem* (tam formalis, quàm objectivæ) Ideæ, fuerunt ab æterno positivè: & rerum **Sebilium**, *potentium habere existentiam* Ideæ formales fuerunt ab æterno positivè: & objectivæ fuerunt ab æterno negativè. Et ulteriùs progrediens, nego Minorem: quia illud *Nihil* est syncategorema universale, & tamen rerum **Sebilium** (*habentium potentiam ad existendum*) Ideæ objectivæ fuerunt negativè ab æterno.

* N.B. *Duo sunt genera Creaturarum possibilium; alia enim sunt, quæ possunt* **sare** (habere essentiam) *& alia sunt, quæ* **sant** (habent essentiam) *& tamen possunt* **sere** (existentiam habere.)

AD TERTIUM dico, debere haberi præ oculis distinctionem Ideæ in Formalem, & Objectivam, aliosque Autores, quando admittunt Ideas Formales, non negare Objectivas: Scotumque, quando admittit Objectivas non negare Formales.

AD QUARTUM dico loqui Augustinum de Ideis Formalibus: &, si velis eum de Objectivis interpretari, illum assero loqui de illis, quæ ad res **Samendas**, non verò de illis, quæ ad res **Semendas**, ordinantur Ideis.

De mente Sancti Augustini.

AD QUINTUM eodem modo respondeo, quia Anima beatur intelligendo Deum, non enim Creaturarum intellectio beatificat. Unde, quia in genere **Sandi**, aut **Samendi** tam formalis, quàm objectiva est Deus (hæc enim est, essentia Divina: & illa Divina ejusdem essentiæ cognitio) intuitiva utriusque Ideæ Visio, Animas Sanctorum beatas reddet. Cæterùm in genere **Sendi**, aut **Semendi**, quia Idea formalis est Deus (videlicet, Intellectio Divina) Idea autem objectiva sunt Creaturæ **Santes** (ad earum enim instar fiunt res **Sentes**, (hoc est, *existentiam habentes*) Ideæ Formalis, non autem Objectivæ visio, sufficiet ad Animam beatificandam.

An, & quæ Ideæ Divinæ animas beent?

An, & quando Idea objectiva sit Deus?

AD SEXTUM dico non legisse, aut saltem non intellexisse Scotum, qui contra eum vociferantur. Rejicio opinionem eorum, qui dicunt Deum Creaturas possibiles, in se ipso & non in se ipsis cognoscere: & damnarem Scotum, si, ut vult Bañes, Creaturas Deum dixisset in se ipsis, non verò in se ipso cognoscere: at quia, ut Cajetanus, Redingus, & alii Doctores scitè monent, utrumque Creaturas possibiles cognoscendi modum Deo Scotus concedit, dicendum est adluxisse veritatem Scoto.

CDLXXXI. Deus in seipso & in se ipsis possibiles Creaturas intelligit

Sed, quia Bañes in suâ Argumentatione diffunditur, & multa congerit, quæ Arithmeticis notis distinximus & adnotavimus, proderit singula recognoscere, & Scholiis convenientibus dilucidare.

Ad num. 1.] Cajetanus (cui consonat Dn. Augustinus Redingus, cujus verba *subsect.* 4. §. *Et hac Sententiam*, ad longum producta reperies) asseruerat Scotum docere Deum Creaturas possibiles, in se ipso, & in se ipsis intelligere. Quibus consonat P. Franciscus Amicus *tom.* 1. *pag.* 143. *nu.* 30. dicens *Docet enim (Scotus) intuitum Dei primò fuisse terminatum ad suam Essentiam, ut ad Objectum primarium; secundò ad Creaturas in se ipso expressas, & in esse intelligibili* (**Samptae**) *productas, ut ad objectum secundarium.* Addi & poterit Dn. Josephus Cacheranus *Theologia Assertiva tom.* 1. *tract.* 1 *cap.* 2. *De Objecto necessario Scientiæ Dei* §. 8. *pag.* 260. *n.* Ibi enim ait *Scotus obscuriùs loquitur, ut videre est in locis supra citatis in* 1. *assert.* §. 6. *Ideò ab aliquibus citatur pro cognitione possibilium in Deo* [*] *ab aliis pro cognitione possibilium in se ipsis. Crediderim re ipsâ utrumque cognitionis modum Deo concessisse; adeoque stare pro nobis, non contra nos.* Ergo, si illi Doctores, & alii, quos adducere possem, qui Scotum procul dubio legerunt, & intellexerunt, Deum, ejusdem sententiâ in se ipsis cognoscere possibiles Creaturas, immeritò ut incriminetur Scotum, clamat Bañes, *Ego non reperio in Scoto, quòd Deus cognoscat Creaturas in suâ Essentiâ, sed tantùm in se ipsis.* At nimis festinus, inquam Ego Scotum legerat, siqui-

*] *Ibi Autores directè opponuntur Bañesio, asserunt enim Deû in se ipso, & non in se ipsis intelligere Creaturas possibiles.*

An admittat Scotus Deum cognoscere possibiles Creaturas in se ipso

dem

dem hæc ſcribit. Poſſem diverſos locos ab Scoto deſumere, ſed quia Subſect.IV. textum ejus produxi, aliqua ex illo verba exſcribam. Agens de inſtanti tertio dicit. *Intellectus Divinus poteſt comparare ſuam Intellectionem ad quodcumque intelligibile*. Et poſt pauca. *Oportet, quòd dicat, quod illâ relatione, quâ comparat iſtam Intellectionem, comparet eſſentiam ad aliquid* (videlicet, ad ens poſſibile.) Ergo, ſi, teſte Scoto, ſuam eſſentiam Deus comparat cũ Creaturis poſſibilibus, hoc eſt, Prototypum cum Ectypis & Imaginibus: perfectiones participabiles cum participatis componit: Et alterutras cognoſcit in alterutris.

An doceat ſuā comparare Eſſentiam cum Creaturis.

Ad num.2.] *Fingit* (Scotus) *duo inſtantia*, &c. Et quare, quæſo, illud *fingit*? Sanè poſtulare videretur Urbanitas ut *deſignat* diceretur, non *fingit*. Nec in hoc carpendus eſt Scotus; non enim eſt ſingularis: quoniam plura omnes Theologi inſtantia, & plures prioritates ponunt ut explicent Scientias Divinas.

Scotus ut Divinam Intellectionem explicet, quatuor ponit inſtantia

Dixerat valde feſtinum fuiſſe Bañeſium, quando legit Scotum: & hoc hîc demonſtratur, Scotus enim quatuor inſtantia ponit, non duo. Relege ejus verba, quæ Subſect.IV. leguntur.

An feſtinanter interlegat Scotum Bañes?

Addit Bañes. *Et hæc cognitio inquit* (nempe, Scotus) *non eſt omninò perfecta*. Et Scotus, ſi hoc dicit, agit de rationis ratiocinantis perfectione, quæ eſt in hominis mente. Sicut enim, cùm agendo de rationis ratiocinantis prioritate dicimus, *Scientia ſimplicis intelligentia, eſt prior Scientiâ viſionis*; verbis iſtis non volumus ſignificare, reverâ alteram alterâ eſſe priorem: quia tunc Deus Intellectum imperfectum haberet: neque ſignificare volumus, nos concipere alteram priorem, & alteram poſteriorem eſſe; tunc enim Intellectum Divinum ut imperfectum conciperemus: ſed tantummodo volumus ſignificare, nos priùs uno actu Scientiam Simplicis Intelligentiæ in Deo concipere, & poſteà alio actu concipere Scientiam Viſionis: ita ut prioritas, & poſterioritas, nec non imperfectio, quæ illas concomitatur, non afficiat intellectum Divinum, ſed noſtrum. Sic ſimiliter, quando quis dixerit, *Eſſe ſecundum rationem ratiocinantem imperfectam aliquam cognitionem Divinam*, non vult dicere, illam eſſe reverâ imperfectam, nec cognoſci à nobis ut imperfectam, ſed à nobis illam imperfectè cognoſci.

Quæ ſit rationis ratiocinantis perfectio?

Prioritas, vel eſt realis, vel rationis ratiocinatæ, vel rationis ratiocinantis.

Similiter in tria membra debet Imperfectio, & Perfectio diſtribui.

CDLXXXII. Caret terminis Lingua Latina, ut exponat Scholaſticas Difficultates.

Ad num.3.] Poſteà apud eumdem Dominicum Bañes Scotus, circumloquendo (non enim ſubminiſtravit illi Latinus Nomenclator ſufficientia vocabula) explicat, *Quid, & quale ſit, & unde proveniat, eſſe quiditativum* Santium, *ſeu poſſibilium Creaturarum?* inquit enim. *In ſecundo inſtanti producit Deus Creaturas ab æterno, in quodam eſſe intelligibili, quod eſſe, neque eſt purè ens reale, neque purum ens rationis, ſed medium inter utrumque*. Conſidera illam vocem *medium*, & vide oculatiſſimè Scotum inter purum nihil (quod ipſe vocat ens rationis; ejus enim ſententiâ ens rationis fit, cùm cognoſcitur) & ens exiſtens (quod ipſe *ens purè reale* nominat) dari medium, videlicet Sans (*ens habens eſſe quiditativum*.) quod medium ipſe, ut ab extremis diſtinguatur, *Ens diminutum* plurimis in locis appellitat.

An inter Nihil & Ens exiſtēs detur Mediū?

Sed unde iſtæ Creaturæ Santes, habent hoc eſſe diminutum, ſive quiditativũ? An-ne à ſe? Minimè: non enim ipſæ ſunt Deus, & ſolus Deus eſt ens à ſe. Unde ergo? Ab ipſomet Intellectu Divino. Hoc enim important illa verba, *Producit Deus creaturas in quodam eſſe intelligibili*. Quoniam illas intelligendo Deus, eaſdem ſamit (*dat illis illud eſſe diminutum objectivum, & quiditativum quod habent*.) Nec cauſeris, cùm verbum *producit* legas: nam etiam dicunt hodie Philoſophi, *quòd homo facit entia rationis*, & ibi verbum *facit* congruâ ſignificatione debet accipi; ita ut non ſit, *facit ut exiſtat realiter*, ſed ſit, *facit ut exiſtat objectivè tantummodò*. Ergo eodem ſenſu intelligi impræſentiarùm debet verbum illud *producit*.

Vtrùm Creaturæ poſſibiles ſint Entia à ſe?

De verbis *producit*, & *facit*.

Quid importet illud *facit* in hac Propoſitione, *Homo facit entia rationis?*

Illud *ab æterno*, quod hîc legitur, ſæpe reperitur in libris, & non ſemper intelligitur benè. Sanè, hæc Propoſitio, *Deus cognoſcit ab æterno Petrum hodie exiſtentem*, reddit hunc ſenſum: *Cognoſcit Petrum Deus, ſuâ nempe cognitione, qua ſecundum* eſſe in *eſt in Deo æternaliter*; *& ſecundum* eſſe ad *ad Petrum, hodiernumque diem terminatur*. Ergo ſimiliter hæc Propoſitio exponi debet, videlicet, *Deus ab æterno cognoſcit Creaturas poſſibiles*; nam æquivalet huic, *Cognoſcit Deus Creaturas, nempe cognitione, quæ ſecundum* eſſe in, *eſt æternaliter in Divino Intellectu*; *& ſecundum* eſſe ad, *ad Creaturas & nullum tempus terminatur*, non enim exiſtunt, aut durant tempore poſſibiles Creaturæ. Et idem dicendum erit de eâdem Propoſitione, ſi loco τοῦ *cognoſcit*, ponatur, Samit, aut ut loquitur Scotus *producit*. Nam ſicut *Cognitio*, ſic etiam Samptio, & *Productio*, aut *quaſi Productio*, ſecundum *eſſe in* eſt æternaliter in Divino Intellectu, & ſecundum *eſſe ad* terminatur ad Creaturas poſſibiles, quæ ſunt nunquam, & nuſquam, quia nullo ipſæ durant tempore, & in nullo loco ubicantur.

An Creaturæ poſſibiles fuerint ab æterno poſſibiles?

Creaturæ poſſibiles non sũt in tempore.

Quomodo Creaturæ poſſibiles æternaliter procedãt à Deo?

Tametſi ad explicandã Creaturarum poſſibilium æternitatem Modus iſte videretur ſufficere, volo alios duos uberioris doctrinæ gratiâ ſuperaddere. Dico igitur, Scholaſticos poſſe & debere, *ſicut de Propoſitionibus neceſſariis, quæ eſſe æternæ Veritatis dicuntur, ſic de Creaturis poſſibilibus philoſophari*. Sanè iſta Propoſitio continet veritatem æternam, nonquidem poſitivè & abſolutè, ſed negativè & hypotheticè, ſeu conditionatè. Non poſitivè & abſolutè, quia cùm non fuerint ab æterno homines, non fuerunt ab æterno Intellectus [*] humani, in quibus ea æternarent. At fuerunt negativè ab æterno, quia ab æterno nullum eſt adſignabile inſtans in quo fuiſſet falſa hæc Propoſitio, *Homo eſt animal rationale*. Et fuerunt ab æterno hypotheticè & conditionatè, quoniam ſi ab æterno fuiſſet tempus in toto illo, & ſingulis ejus momentis fuiſſet verum dicere, *Homo eſt animal rationale*.

CDLXXXIII De Neceſſariis Propoſitionibus.

Cur eſſe æternæ veritatis dicantur?

*] *Multi dicũt ideò earum Veritatem eſſe æternam, quia ſunt ab æterno in mente Divina, at hoc non ſufficit, nam hæc Propoſitio*, Petrus currit, *ab æterno eſt in mente Divina, & tamen æternæ veritatis nõ eſt*.

Ergo ſiquidem eodem modo debemus de Creaturarum poſſibilium Æternitate ſtatuere, dicturi ſumus Primò, *Illas poſitivè & abſolutè non fuiſſe ab æterno poſſibiles*. quia, cùm nullam exiſtentiam nec durationem habeant, non poſſunt duraviſſe ab æterno. Secundò, *illas negativè fuiſſe ab æterno poſſibiles*. Quia in totâ æternitate nullum eſt adſignabile inſtans, in quo illæ impoſſibiles eſſent. & Tertiò, *Illas ab æterno conditionatè & hypotheticè fuiſſe*

Creaturarum poſſibilitas, nõ poſitivè, & abſolutè, ſed hypotheticè & conditionatè eſt ab æterno.

possibiles. Quoniam, si ab æterno fuisset tempus, in toto illo, & in quocumque illius momento fuisset verũ dicere illas esse possibiles.

An injustæ sint Censuræ, quas contra Scotum Bañesius fulminat?

Ad num. 4.] Dico, abortum facere omnes illas Censuras, non à doctrinâ Scoti, sed à mente Bañesii, qui differentiam, quæ inter **sare** & **sere** (*Esse quiditativum*, & *Esse existentiale*) versatur, nesciebat. Negamus enim ex Opinione Scoti sequi Creaturas existisse ab æterno. Illæ enim **non sent** (*non existunt*) & illud **sare** (*esse quiditativum*) quod habent, non habent, ab æterno; quoniam ut pluries diximus sunt nusquam & nunquam; hoc est, nullum habent locum aut tempus.

Differt toto cælo ab Scotica Abaylardi doctrina.

Ad num. 5.] Pronuncio illam Abayiardi opinationem in Concilio Senonensi damnatam, non esse ad rem, nam asserente Scoto Creaturæ possibiles non sunt quid medium inter Deum & Creaturas, sed sunt absolutè Creaturæ: non existunt ab Æterno, qui ut mox dicebamus non existunt, & carent omni tempore.

Vide quæ diximus ad num. 2. S. Addit.

Ad num. 6.] Assero me jam ostendisse, quid sit esse perfectum, & imperfectum secundum rem, secundum rationem ratiocinatam, & secundum rationem ratiocinantem. Scientia enim Divina non redditur in se per cognitionem Creaturarum perfectior, sed quando intelligitur etiam Creaturas attingere, cognoscitur à nobis perfectiùs. Ita ut perfectionis incrementum non Dei scientiam, sed nostram cognitionem afficiat.

Aliud est *unâ Dei intellectionem esse perfectiorem alia*: & aliud *unâ Dei intellectionem à nobis perfectiùs cognosci, quàm aliam*.

Ad num. 7.] Ea, quæ hîc Bañesius comminiscitur contra Præceptorem Subtilem, contra semetipsum & contra universos Theologos militant, ipse enim, & cum eo omnes cæteri tres Scientias admittunt in Deo: nempe, Α'υτοσοφίαν, Scientiam, quâ Deus suam Essentiam comprehendit. *Simplicem Intelligentiam*, Scientiam, quâ cognoscit Deus omnes Creaturas possibiles: hoc est, **santes** habentes esse quiditativum, & *Visionem*, Scientiam, quâ cognoscit Deus Creaturas **suntes**, existentes in aliquâ differentia temporis, Quibus Molina & PP. Jesuitæ cum ipso addunt Scientiam, quam vocant *Mediam*, quia inter Simplicem Intelligentiam, & Scientiam Visionis collocatur: & hac volunt Deum cognoscere futura conditionata libera. Ergo quidquid sit de Futuris liberis conditionatis, quorum Nos cognitionem ad Scientiam Visionis, D. Thomæ subscribentes, reducimus, tria ut minimum instantia [*] adsignanda sunt in Intellectione Divinâ. Primum, in quo Deus suam Essentiam cognoscit. Secundum, in quo cognoscit Creaturas possibiles. Tertium, in quo cognoscit Futuras. &c. Unde sic argumentor.

Bañes doctrinam communem, & receptam impugnat.

Quænam Scientiæ ab omnibus ponantur in Deo?

An, & à quibus Scientia Media addatur?

*] Hæc instantia, ut pluries jam monui, sunt rationis ratiocinantis.

Hæc doctrina de harum trium Divinarum Scientiarum distinctione asseritur à D. Thomâ, & in Theologiâ admittitur ab universis. At illam tollit Bañes, in argumento contra Scotum. Elumbe ergo est hoc Bañesii argumentum. Probatur Minor. Quia illa Scientia, quâ in primo instanti Deus suam essentiam cognoscit, est comprehensiva. Ergo cognoscit omnia, quæ in eâ cognoscibilia sunt. Ergo cognoscit in eâ Creaturas universas possibiles; ac propterea, frustrà additur Scientia simplicis Intelligentiæ. Ergo cognoscit in eâ Creaturas universas absolutè futuras; ac propterea frustrà additur Scientia Visionis. Ergo cognoscit in eâ operationes liberas sub aliquâ conditione futuras: ac propterea frustrà scientiam Mediam Jesuitæ Divinæ Visioni præponunt: & frustrà Thomistæ addunt Scientiam Conditionatam, eamque ad Scientiam Visionis reducunt.

CDLXXXIV. Clamat Bañes malè ab Scoto poni in secundo instanti Deum intelligere Creaturas possibiles, illas enim intelligit in primo instanti ejus enim cognitio est comprehensiva.

At, si hæc ratio subsisteret, obliterari deberent omnia, quæ à Thomistis, & aliis Theologis, de Scientiis Divinis dicuntur.

Dicendum est igitur Primò, totam Durationem Divinam esse unicum simplicissimum instans; unicum *nunc*: quod vocatur *Æternitas*. Et in eâ nullam esse successionem aut varietatem temporum aut momentorum, ut enim scitè inquit Boetius, *Æternitas est, interminabilis vita tota simul, & perfecta possessio*. Considera attentè illud *simul*.

Quid sit æternitas?

Dicendum est Secundò, esse comprehensivam & infinitè perfectam cognitionem Divinam: adeoque Deum in unico propriæ durationis instanti suam essentiam, Creaturas possibiles, & Creaturas futuras cognoscere; aliàs enim non esset comprehensiva sua cognitio. Hæc autem omnia nunquam negat Scotus.

IntellectioDei est comprehensiva.

Simplici intuitu universa cognoscit.

Dicendum est Tertiò, quando unum Relativum simul plures terminos respicit, posse successivè illud considerare; ita ut prius illud considerem prout respicit terminum A, posteà, prout respicit terminum B, posteà, prout respicit terminum C. Et addo, hanc, quæ est in meis considerationibus successionem, non præjudicare simultati, quam illud in respiciendo plures terminos servat. Quod evidenter percipitur in Quadrato ABCDA. in quo sint quatuor lineæ, quæ simul sunt æquales: & sunt similiter quatuor anguli recti, qui etiam simul sunt æquales inter se. Et tamen non auferetur aut imminuetur hæc simultas, si priùs Geometra de lineis, quàm de angulis disputet: vel, si priùs de lineâ AB, quàm de lineâ CD, &c. aut priùs de angulo ABC. quàm de angulo ADC. orationem instituat.

Quæ necessariò sunt simul, successivè possunt ab hominibus dilucidari.

A B

D C

In Quadrato omnes lineæ & anguli sunt simul, & tamen possunt successivè explicari.

Hinc ad Scientiam Divinam. Plura; immò innumerabilia, simul ipsa cognoscit. Cæterùm Mens humana, quia est imperfecta & limitata, in eâ dilucidandâ successivè procedit. At hæc actuum humanorum successio non præjudicat simultati Cognitionis Divinæ. Deus simul cognoscit suam essentiam, & in eâ universas Creaturas, Possibiles, Existentes &c. Absolutas, Conditionatas; Necessarias & Liberas. Verùm enim verò, sine ullo istius simultâtis præjudicio Theologus priùs considerat Intellectum Divinum ut cognoscentem suam essentiam; & posteà ut cognoscentem possibiles Creaturas: & posteà ut videntem futuras. Unde cùm hæc doctrina sit Thomistis æquè ac Scotistis communis, non mirari non possum, illâ abusum fuisse Bañesium, ut Subtilem Præceptorem invaderet.

Deus simul infinita cognoscit.

Nos in comparatione Scientiæ Divinæ cũ diversis objectis non nisi successivè procedimus.

SUBSECTIO IX.

Utrùm P. Franciscus Amicus bene probet se Scoti propugnare Sententiam?

CDLXXXV. Reponitur Amici Opinio.

DOcuerat (ut vidimus paulò antè, nempe, *art.* 2. *sect.* 4.) Creaturas possibiles nihil prorsus esse in se ipsis, & ideò non posse à Deo in seipsis cognosci, sed tamen à suâ à Deo intellectione intelligi: quæ cùm sit omnium Creaturarum possibilium perfectissima imago,

go,

De Objectivis Ideis. An, & cur illæ ab Amico negentur?

go, omnes exactè repræsentat. Ita ipse *tom.1. pag.141.nu.19.* Et consequentiæ filum tenens, progreditur & *pag.142.num.30.* negat omnia, quæ de Ideis Objectivis dicuntur, & solùm admittit Formales. Movetur, *Quia Ideæ Divinæ sunt ab æterno. At nihil distinctum à Deo est ab æterno. Ergo Ideæ Divinæ non sunt quid distinctum à Deo. At essent quid distinctum à Deo, si ipsæ res possibiles, prout terminant cognitionem Divinam vocarentur* IDEÆ. *Ergo Divinæ Ideæ consistunt in intellectione formali.* Et sic discurrit, Vir aliàs ingeniosus & doctus, quia distinctionem & differentiam, quæ inter Sare & Sere (*inter esse quiditativum, & esse existentiale*) reperitur, non noverat.

Verùm Ideæ sint ab æterno? An Amicus distinctionem, quæ inter Sere, & Sare, reperitur, cognoscat?

Et, ne dicatur habere singularem Sententiam, illam conatur grandium Nominum umbrâ & authoritate munire; & ideò ut eam tueatur, duo illa fulgidissima Universitatum Lumina (videlicet Angelicum, & Subtilem Doctores) sibi asserit aperire viam, prælucere & præcurrere.

Verùm suam Amicus Opinionem hauserit ab Scoto?

Ejus verba formalia sunt. [Hanc Sententiam (ait) procul dubio docuit Scotus *in 2. dist.35. §.Potest dici, & d.36.* cùm docuit, creaturas ab æterno fuisse quasi causatas ab intellectu divino [*] in esse intelligibili, ad quas, ut ad objectum secundarium intuitus Dei terminatur. Docet enim intuitum Dei primò fuisse terminatum ad suam essentiam, ut ad objectum primarium; secundò ad creaturas in se ipso expressas, & in esse intelligibili productas, ut ad objectum secundarium.] Ego autem sincerè fateor, hanc esse assertam ab Scoto, & à suis Discipulis admissam & defensam doctrinam. At illam bene intelligi, & exponi ab Amico, diffiteor; ut enim Subtilem Doctorem Amicus (nescio, an amicè) ad suas partes obtorqueat, hoc Scholium subjungit. [Hoc *Esse creaturarum* in esse intelligibili cõparatum ad Deum, est ipse Deus ut species expressa & intentionalis similitudo creaturarum; comparatum verò ad creaturas dicitur à Scoto [*] *esse diminutum creaturarum*, quia non est esse naturale earum, sed tantùm similitudo intentionalis ipsarum] Et in utroque Vir (aliàs eruditus) decipitur. Nam *Esse creaturarum* in esse intelligibili, non est Deus; sed est quid distinctum à Deo: nam est τὸ Creaturarum Sare (*esse quiditativum*) esse nimirùm objectivum, quod terminat cognitionem Divinam. Illud igitur Creaturarum esse objectivum, & intelligibile (hoc est, illud Sare, *Esse quiditativum*) non est Deus, sed quædam quiditas realiter à Deo, & à suâ Divinâ cognitione distincta. Quoniam in specie loquendo, hæc Hominis prædicata essentialia (videlicet, *Animal rationale*) quæ verè Sant (*habent esse quiditativum*) non sunt Deus, sed realiter distinguuntur à Deo; & sunt quædam possibiles formalitates, quæ se tenent ex parte objecti, & terminant cognitionem Divinam. SED NEQUE illud esse objectivum (illud nimirùm Sare) quando illud cum Creaturis existentibus comparat, bene intelligit, & exponit Amicus: nam illud esse objectivum (illud Sare) quod habet Antichristus in mente Divina, non est intentionale, sed reale; nam illa Antichristi essentia, quæ à Deo intelligitur, est illa ipsissima quæ suo tempore in Antichristo existet: & certum est

*] *Nota illud ab æternosnam de Deo, non autem de Ideis verificatur. Deus enim æternaliter est; Idea autem objectiva in nullo sunt loco vel tempore.*

*] Sare, *est illud esse, quod Scotus diminutum appellat.*

Esse objectivũ Creaturarum (hoc est ipsarum Sare) distinguitur realiter à Deo.

Illud Creaturarum esse quiditativũ, quod terminat cognitionem Divinam, esse quoddam reale, & nõ intentionale, aut imaginarium est.

Antichristum, cùm existat, realem & naturalem, non autem intentionalem & imaginariam, quiditatem, essentiamque esse habiturum. Et Scotus quando ipsum Sare (ipsum esse *quiditativum*) jussit *diminutum* vocari, hoc noluit significare nomine, illud imaginarium esse, sed esse incompletum in genere essendi, quoniam existentiam non habet, quæ est in hoc genere ultimum complementum. Consono Complutensibus, qui *in lib.1. Physic.disp. 3.q.4.§.1.num.20.* expressè dicunt, *Existentia Compositi, est ultimum ejus complementum intra lineam Substantiæ.*

In essendi genere, est ultimum complementum existentia.

Ut Scoti, quem à se vult stare, opinionem dilucidet, proponens exemplum Imaginis, quod Scotus adducit, & ejus Interpretes diversimodè intelligunt. [Explicat (Amico teste, Scotus) exemplo imaginis artificialis, quæ comparata ad imaginem, est imago ut similitudo est imaginati; comparata ad imaginatum, non est naturale esse ipsius, sed similitudo dumtaxat artificialis: ita illum explicat Faventinus *in 1.dist.35. à num. 15.*] Mihi autem, ut respondeam, succurrunt. DICO ENIM PRIMÒ, Exempla similitudini inniti, & similia debere esse in aliquibus tantùm similia: quoniam, si in omnibus essent similia, non essent jam similia, sed idem. Unde, quia potest contingere, ut unum & idem exemplum duo adducant, & tamen bene, & alter malè. Quoniam siquis [A] & [a] ad probandam similitudinem significationis & prolationis, in exemplum adduceret, bene adduceret: si autem, figuræ similitudinem probare vellet, malè adduceret. Quoniam isti duo characteres etsi figurâ differant, non differunt pronunciatione. Et hanc ob rem, non sufficit Scotum, & Faventinum eodem exemplo uti, nisi probetur easdem in ipso circumstantias urgere. DICO SECUNDÒ, esse difficillimum exempla reperire opportuna. Quoniam ipse Porphyrius *in sua Isagoges cap. de Proprio* doctrinam certissimam tradit; & tamen (ut alibi advertisse me memini) illam exemplis importunis dilucidat. Unde nemini videri mirum poterit, si doctrina tradita ab Scoto sit bona, & exemplum non censeatur appositum. DICO TERTIÒ, quia, sicut *Idearum* nomen, sic & disputatio *de Ideis* provenit à Platonis Scholâ, esse consentaneum rationi dilucidare Controversiam præsentem exemplo à Platonicis Ideis desumpto. Ergo attende. Homo secundùm sua prædicata essentialia (hoc est, prout Sat) consideratus est Idea: & potest bifariam comparari & intelligi: nempe, cum à Deo participat perfectiones, quas habet: & cum Petro, Joanne & Francisco, &c. quibus illas communicat Consideratus primo modo est ἔκτυπος & similitudo illius perfectionis Divinæ, quæ sibi communicatur. Et modo altero consideratus est Idea, seu essentia specifica quæ in Individuis, additâ singularitate, & existentiâ, multiplicatur, & repetitur; & ad Sere (*esse existentiale*) reducitur.

An Amicus Scoto consonet?

Quænam sit differentia inter Identitatem, & similitudinem?

Idem exemplum potest ab altero bene & ab altero malè produci.

Arduum est exempla congruentia invenire.

De exemplis à Porphyrio productis.

Sicut ad Particularia Universale, sic Idea objectiva ad res existentes comparatur.

Suasertio X.

An idem P. Franciscus Amicus persuadeat, illam quam tuetur, esse S. Thomæ Sententiam?

CDLXXXVI. Non amplecti tur D. Thomæ doctrinam.

RESpondeo negativè: ipse enim aliter intelligit & exponit Præceptorem Angelicum, quàm ejus olim Veteres intellexere Discipuli, & hodie Recentiores intelligunt. Creaturas Deum possibiles in suâ ipsius cognitione cognoscere, Amicus asserit: & hoc est rem intellectam cum intellectione confundere. At id negant utriq; (Veteres, & Novitii Thomistæ) illi enim docent à Deo Creaturas in suæ essentiæ eminentiâ intelligi: negantque illas in se ipsis cognosci, ne easdem dicant exstitisse ab æterno. Isti hanc nō morantur Sequelam; nam inter Sare, & Sere (*Esse quidditativum, & Esse existentiale*) discrimen manifestum inveniunt; & ideò cum D. Thomâ admittunt, à Deo in se ipso Creaturas & etiam in se ipsis intelligi.

Thomistarum Opinio.

Sare differt à Sere.

Audiamus ergo Amicum, videamusque quo probet modo Deum Creaturas possibiles in suâ cognitione intelligere; adeoque illam earumdem esse Objectivam & Formalem Ideam. Ejus verba sunt hæc.

Probat suam sententiam Amicus.

Sententiam, quam impugno, ait, [colligo ex S. Thomâ 1.*part.q.*14.*art.*5. asserente, Deum cognoscere [*a*] alia à se, non in ipsis, sed in se ipso, *in quantum sua essentia continet similitudinem aliorum ab ipso*. Quòd verò intelligat similitudinem etiam *in quâ*, constat *ex* 1. *contr. gent.cap.*53. ubi docet, Deum per unam [*b*] intentionem intellectam, quæ est ipsius Verbum intelligere se ipsum & creaturas: porrò de ratione verbi, ut *ibid.* & Ferrar. explicat, est, ut sit immediatus terminus intellectionis, in eoque, ut in ratione *in quâ*, proximè cognoscatur objectum, quod propterea *intellectionem intellectam*; & 1. *part. quæst.*18.*art.*4. docet, idem esse in Deo *intelligere, & quod intelligitur*: unde colligit, omnia in Deo intellecta esse vitam Dei; *unde, cùm omnia, quæ facta sunt à Deo, sint in ipso, ut intellecta, sequitur, quod omnia sunt* [c] *in ipso vita Divina*: & *ad* 1. docet, res esse in Deo secundùm proprias rationes, sicut in cognoscente, & [*c*] ut sic non sunt aliud ab essentiâ divinâ. Et *qu.*4. *de verit.art.* 8. ait, similitudinem intellectam in Deo esse vitam, scilicet verbum ut exprimens objectū. *Item similitudo creaturæ in Deo; est* [d] *quodammodò ipsa creatura per modum illum, quo dicitur, quòd anima est quodammodò omnia*. Unde concludit, quòd *similitudo creaturæ in verbo, est creatura vita & productiva, & motiva creaturæ in propriâ naturâ existentis*. Et *qu.*2. *de verit.art.*3. *ad* 3. docet, domum in arte non distingui ab arte, & idem esse *ferri in similitudinem rei & in rem*. Ex quo colligit [*e*] idem esse, Deum ferri in creaturas, & in seipsum continentem species creaturarum [*f*] Quòd si quando docet, creaturas esse quid distinctum à Deo cognoscente, [*g*] intellige, in esse naturali. Eandem sententiam docet Ferrar. citat. ubi cum S. Thomâ affirmat Deum creaturas videre in suo verbo; explicans autem naturam Verbi in universum docet, esse id, in quo immediatè & proximè videtur objectum, quod *idolum* appellat, in quo res ad extra inspicitur, & per quod res ad extra fit actu præsens intellectui in esse objectivo; quod esse objectivum, ait, [*h*] non competere rei ad extra, sed intra potentiam existenti. Eadem colligitur ex Cajetano *q.*15.*art.*1.§. *quoad* 1. ubi impugnans opinionem Scoti ait, esse objectivum [*i*] creaturarum in divinâ mente non esse aliud, quàm ipsum esse Dei: *esse objectivum rerum respectu intellectûs divini, non est esse relativum, sed absolutum* [k] *realissimum, scilicet esse Dei*; & *qu.*34. *art.*3.§. *Ad imag.* docet, Verbum divinum non distingui ab iis, à quibus procedit ut cognitis: docet autem *ibid.* etiam Verbum procedere ex cognitione possibilium. Lege S. Thomam 4. *contr. Gent. cap.*13.]

a] *Creaturas in se ipsis, non primariò, sed secundariò Deus intelligit.*

b] *Dicimus Deum Creaturas possibiles primò in sua essentia directè; & secundò in se ipsis, etiam directè: & tertiò in sua cognitione per actum reflexum cognoscere. At hac Amici Opinionem non probant: ipse enim Deum illas in sua tantùm cognitione intelligere, asserit.*

c] *Omnia in Deo sunt vita. Nam omnia sunt eminenter in Essentia Divina, & hoc est Vita. Et omnia, quia intelligantur, intentionaliter idemtificantur Intellectui Divino, qui est Vita.*

d] *Ecce clarissimè agit de idemtificatione intentionali.*

e] *His verbis explicat Sanctus Doctor, quo Deus modo feratur in creaturas primarias.*

f] *Ecce fatetur D. Thomæ asserente Deum Creaturas cognoscere in se ipsis. At replicas S. Thomam, quando sic loquitur, agere de esse naturali. Concedo, Deus enim illas, quando in se ipsis eas cognoscit, singularum quidditatem (hoc est, esse naturale) cognoscit.*

g] *Dicit, quòd esse objectivum non competit rei ad extra existenti; hoc est,* senti; *sed ad intra existenti hoc est* santi.

i] *Agit de esse eminentiali & primariò.*

k] *Repugnat (quod pace Cajetani dictum sit) perfectiones aliquas in Deo, communicabiles Creaturis, sine ubicatione ad ipsas Creaturas, intelligi.*

Adlucinatus est, ut clarissimè vidisti, Amic⁹ in Scoti, lectione, quia distinctionem, quæ inter sare, & sere (*Esse Essentiale, & Esse Existentiale*) versatur, absolutè nescivit. Et nunc in Angelici Doctoris intelligentiâ, cùm ob eamdem causam, tum quia ignoravit Intellectionem, & Rem intellectam in sententiâ Aristotelis (quam Thomistæ, & non alii propugnāt) intentionaliter idemtificari. Hanc Intellectûs, speciei [*a*] & Objecti idemtificationem nos docet Aristoteles 7. *Metaph.* dicens: *Ab Arte verò fiunt, quorum species in animâ est. Speciem autem dico, quidquid erat esse cujuslibet*. Quæ verba D. Thomas *quodl.*8.*art.* 4. hoc Scholio dilucidat. *Species intelligibilis est similitudo ipsius Essentiæ rei. Et est quodammodò ipsa quiditas, & natura rei secundum esse intelligibile, non secundum esse naturale, prout est rebus*. Ubi, ut vides Sanctus Doctor, quia nondum suo tempore erat in Scholâ receptū adverbium *intentionaliter*, dixit, *quodammodò* ut idem prorsus significaret. Et eamdem sententiam reponit 1.*p qu.*12.*art.*2. *& quæst.*14. *art.*1. Sequuntur suum Magistrum Thomistæ: Complutenses *lib.*3. *de Anim. disput.*17. *qu.*3.§. *unic. nu.*18. Salmanticenses *de Visione Dei disp.* 2. *dub.*5. *& de Scientiâ Dei disp.*4. *dub.*1. Gonzalez *in* 1.*p. qu.*14. *art.*1. Ledesma *de perfectione Dei quæst.*8. *cap.*4. *in explicat. primæ rationis pro concl.* & alii Cajetano, Bañesio, Zumelio, Ripæ, Nazario, & aliis adhærentes. Et conciliat huic Opinioni autoritatem Durandus *in* 4 *dist.*49. *qu.*1. licèt enim in plurimis Doctori contradicat Angelico, in hac Assertione consentit.

CDLXXXVII Unde Amici adlucinatio proveniat? De idemtificatione intentionali.

His præmissis agendo de esse reali, Dico primò, Deum, D. Thomâ asserente in se ipso primariò creaturas intelligere: & secundariò in se ipsis. Et addo Amicum hoc posterius fateri, ut patet ex his, quæ *lit. f.* ipse scripsit. Et subjungo actu reflexo [*] Deum creaturas in suâ ipsâ cognitione intelligere.

An Intellectus, Species impressa, Intellectio, & Objectum intentionaliter idemtificetur? S. Thomæ ævo non erant termini, quibus *esse intentionale* significaretur.

N. B. *Omnes dicunt Species esse qualitates, at Rhodesius illas jubet esse substantias.*

Et agendo de idemtificatione intentionali, *Dico secundò*, intellectum Divinum, Intellectionem, quæ Creaturas cognoscit, & Creaturas, quæ ab ipsâ cognoscuntur intentionaliter idemtificari; adeòque si loquamur hoc sensu, dicendus est Deus cognoscere Creaturas, quando suam intellectionem cognoscit, & suam cognoscere Essentiam, quando cognoscit creaturas. Sed hac ipsa non confirmant Opinionem Amici, ipse enim intellectionis & Rei intellectæ idemtificationem negat intentionalem.

Ideæ Divinæ secundum suū esse reale considerantur.

Sua-

*) Reflexionem rationis ratiocinantis, non verò rationis ratiocinatæ, possumus in actibus Divinis admittere.

Considerantur eædem secundum suum esse intentionale.

CDLXXXVIII.

Præsciri extrema debent, antequam cognoscatur Relatio.

a) Habes verba Scoti formalia in hac ipsa Sectione, Subsect. 4.

Cognitio alicujus rei debet esse cognitio.

SUBSECTIO XI.

Utrùm efficacia sint Argumenta, quæ contra Nostram (hoc est, D. Thomæ, & Scoti) sententiam, ex Capreolo sumuntur?

NOTO ante Responsionem observasse acutissimè Scotum *in 1. dist. 35. qu. unic. §. Hoc potest.* [a] Relationem (universim loquendo) non posse cognosci & intelligi quin extrema (fundamentum & terminus) præcognoscantur.

Et ex hac generali doctrinâ inferri debet, Cognitionem (nam entitas est relativa) sine termino, nec esse, nec intelligi posse. Ita P. Georgius de Rhodes *in Philosophia Peripatetica libr. 1. disp. 2. sect. 2. pag. 16. b.* inquit enim *Observa, nullam esse cognitionem, cui non correspondeat aliquod objectum: si enim cognosco, certè aliquid cognosco, quod dicitur objectum cognitionis.*

His præmissis facilè erit examinare, quid Capreolus senserit: & an benè suam sententiam probaverit?

Quam velit esse Amicus D. Thomæ sententiam?

Asseruisse eum *Creaturas possibiles à Deo in suâ intellectione cognosci, & hanc & non Essentiâ participabilem, nec Essentias participatas esse ideas, de quibus agimus impræsentiarum*, testatur Franciscus Amicus *tom. 1. pag. 142. citatâ.* Et probat id Amicus

Primò; Quia Capreolus *in 1. dist. 35. quæst. 2. ad argumentum contr. 2. concl. ad 1.* hæc habet. *Ex quo patet, quòd esse, quod habet creatura intellecta à Deo in Deo, est Divinum esse; illud enim esse non est, nisi esse Verbi, vel similitudinis creaturæ*: similitudo creaturæ in Creatore ex Sancto Thomâ *quæst. 4. de verit. ar. 8.* est esse Creatoris..

Quid opinetur Capreolus?

At hoc argumento non probatur Capreolum habuisse Opinionem, quam ei Franciscus Amicus adscribit, nam hæc verba cohærent nostræ sententiæ, quæ est Divo Thomæ, Scoto, & Philosophis Novitiis communis. Quoniam suum Sare (*esse quiditativum*) quod Creaturæ possibiles habent, à Deo in se ipso, & in se ipsis intelligitur. Intellectum in Deo, est illud esse eminentiale, & participabile, quod est Divinum: & dicit similitudinem ad Creaturas. Similitudo autem, cùm sit relatio, sine termino cognosci nequit. Cognoscit ergo Deus Creaturas etiam in se ipsis. Et tunc illud esse, quod in se ipsis intellectæ illæ habent, non est Divinum, sed realiter à Divino distinctum.

Suum Sare, seu suum esse quiditativum, Creaturæ receperunt à Deo.

Similitudo sine termino nequit intelligi.

An creaturas intelligat Deus tantùm in se ipso?

Secundò. Quia *ad* 2. sic ait. *Cùm dico Creatura habet esse intellectum, vel prospectum, vel intuitum à Deo, non ex hoc pono, creaturam habere aliud esse objectivum distinctum ab esse divino, sed dico esse Divinæ essentiæ cum respectu ad rem, cujus est similitudo*: qui respectus ex Cajetano *1. p. qu. 34. art. 3. §. circa*, non est realis, sed rationis. &c.

Capreolus contradictoria involvit.

Et hæc profectò verba adduci fortè possèt ab Antiquis Thomistis, quorum sententiâ cùm in se ipso, & non in se ipsis creaturas intelligeret, Idea objectiva (seu Idea cognita) Creaturarum, erat ipsamet essentia Divina; non autem pro Amici opinione, illa enim non agunt de reflexâ cognitione cognitionis Divinæ.

CDLXXXIX.

Relatio non potest cognosci sine termino.

Verùm enim verò hæc eadem verba continent duas partes sibi contradicentes; & quia prior, quæ affirmativa est, admitti debet, probo posteriorem, quæ negativa est debere necessariò negari. *Non ex eo pono*, ait, *Creaturam habere aliud esse distinctum ab esse Divino.* Et contra ego, *Capreolus*, ajo, *ponit Creaturam habere aliud esse distinctum ab esse Divino.* Et hoc probo clarissimè. Quia illud esse, quod Capreolus ponit, est esse Divinæ Essentiæ cum respectu, & similitudine ad Creaturas possibiles. Sed respectus, & similitudo sunt relationes, quæ sine termino cognosci nequeunt. Ergo cùm cognoscitur illud esse Divinum, in quo Creaturæ cognoscuntur, etiam creaturæ cognosci debent in se ipsis.

Et hoc est dicendum, sive de reali, sive de rationis Relatione disputetur.

Nec juvat cum Cajetano dicere illud respectum non esse realem, sed rationis. Quia id quod Cajetanus dicit, nec est verum, nec ad rem. Non est profectò verum, quia similitudo rationis est similitudo ficta, & quam habent perfectiones participatæ, quæ in Creaturis, & perfectiones participabiles, quæ in Deo, vera & realis est, & non ficta similitudo. Non est ad rem; sicut Relatio realis, sic & Relatio rationis, talis est naturæ, & ingenii, ut sine termino cognosci non possit. Ergò si Deus cognoscit suam essentiam, cum relatione ad Creaturas, sive realis, sive rationis sit ista Relatio, cognoscit (vel, ut Scotus vult, præcognoscit) creaturas in se ipsis.

An Essentia Divina sit speculum?

Tertiò, Quia respondens Objectioni positæ loco tertio, docet Divinam Essentiam esse in Deo speculum naturale; quatenùs est species, similitudo, & imago rerum, in quâ res ipsæ cernuntur.

An Creaturæ possibiles habeant rationẽ Ideæ Objectivæ?

Et posteà affirmat, rationes illas (hoc est, illas Ideas) ad quas Deus operando respicit, non esse creaturas, sed Divinam Essentiam, licèt in illis intueatur creaturas. Unde ad 3. negat, illas esse objecta secundaria Divinæ intuitionis, sed primaria, in quibus tamen relucent creaturæ, quæ sunt objecta secundaria. &c.

An sint secundarium objectum Divinæ Intellectionis?

Hæc omnia adduxerat Amicus ex Capreolo: & quia similia reperit in Aureolo, *in 1. dist. 35. p. 2. art. 1.* his ejus opinionem verbis proponit, dilucidatque. [Docet, inquit, id quod immediatè terminat intuitum Dei, cùm creaturas cognoscit, non esse creaturas secundùm se, sed Deitatem eminenter & æquipollenter, distinctè tamen, & dearticulatè continentem omnes creaturas, nempe in esse intelligibili. Quod expressiùs declarat *art. 2. ad 4. instan.* exemplo imaginis specularis; sicut qui videt propriam imaginem rei, dicitur videre rem, in propriâ imagine expressam, quia res relucet in suâ imagine secundùm proprium esse quod habet in se: ita Deus videndo creaturas in suâ cognitione, quæ respectu Divini intellectûs est vitalis, & eminentialis imago creaturarum, videt eas secundũ esse proprium, secundùm quod in Divinâ cognitione relucent, ut imaginata in imagine.]

An Aureolus & Capreolus consentiant?

XD.

Quo imago picta modo suũ objectum repræsentet.

Videntur Capreolus & Aureolus benè cognovisse, quo Imago, aut Speculum modo repræsentet suos terminos. His enim exemplis illis utuntur: & hæc exempla clarissimè exponunt, quo Deus modo Creaturas in se

ipso

Quo modo Speculum?

ipso videat, & quo illas modo in se ipsis intueatur.

Sunt Imago, & Speculum aptissima exempla, ut dilucident Ideas Divinas.

Sanè ob oculos tuos Apelles proponit Alexandri, ignoti & absentis, imaginem. Corporeis oculis pictam tabulam vides; Alexandrum in se ipso non vides: at vides illum in imagine. Hæc enim est ipsi simillima, & illum repræsentat, ut Aureolus loquitur, æquipollenter.

Verùm enim verò, cùm intueris speculum, & vides in illo Petri imaginem, & imagines rerum, quæ apud illum sunt; nempe, muri, portæ, fenestræ, &c. tunc per radios rectos in speculo, non Petrum, non murum, non portam, non fenestram, sed illorum imagines, expressas exactè prospectas; non autem Petrum, murum, portam, fenestram, &c. quos illæ repræsentant imagines. Sed in eodem instanti per radios fractos, nec Petri, nec muri, nec portæ, nec fenestræ, nec cæterorū imagines, aut figuras intueris, sed ipsummet Petrum in seipso; ipsumque murum, & ipsammet portam, fenestram, &c. in semetipsis intueris.

N. B. Ut omnia, quæ hic dicuntur, intelligas, est necessarium, ea, quæ in Catoptrica definiuntur, consulere. Est autem Catoptrica, quæ lineam, quæ ab Speculis ad Oculos, & Objecta, directè, & reflexè perveniunt, angulos, & longitudines accuratè metitur. Illam in sui Mathematici Cursus lib. 10. P. Gaspar Schottus dilucidat. Et per radios rectos pervenire ad Imaginem asserit. Et cap. 1. defin. 14. sic inquit. Imago dicitur forma illius objecti, quod vel intra, vel extra speculum apparet. Et quidem per radios reflexos, non illorum imagines, sed objecta ipsa in Speculo videri asserunt Physici; & inter illos P. Georgius Rhodesius in Philosophiæ Peripateticæ lib. 2. disp. 17. sec. 1. pag. 449 b. id supponens ut certum, ex illo ut dari Species intentionales probet, argumentum deducit, inquit enim. Videmus in Speculis res à tergo positas & nos ipsos. Hoc autem fieri nō potest, nisi à corporibus aliquæ species continuò profluant, quæ ab speculo recedant ad Oculum. Ergo manifestum est dari species.

Hac igitur doctrinâ præmissâ, dicendum est, Capreolum, Aureolum, & quoscumque alios Theologos scitissimè ut modum quo Deus Creaturas possibiles in se ipso & in se ipsis cognoscit, expliceut, & illustrent, Picturam & Speculum in exemplum proponere. Nam, si Essentia Divina Picturæ, & non speculo esset similis, Creaturas possibiles in se ipso, & non in se ipsis intelligeret Deus. Cæterùm, quia Divina Essentia est simillima speculo, intuetur in se ipso Deus perfectiones suas communicabiles, quæ sunt quædam Creaturarum perfectissimæ imagines, & similitudines: & videt in se ipsis ipsasmet Creaturas possibiles, quarum singulæ dicunt, importantque finitam aliquam perfectionem ab infinitæ Dei Essentiæ infinitis perfectionibus participatam.

ARTICULUS IV.

De Scientiâ Dei, quam passim Visionis appellitant.

XCI. Quæstio proponitur.

Quæritur in Controversiæ limine, *An suam essentiam Deus: an alia à se: & quanam alia, per Scientiam Visionis intelligat?*

Ab acceptione, & significatione terminorum, nec non à variâ Scientiæ Divinæ divisione & distributione Resolutio dependet; & ideò aliqua de Nominis significatione præmittemus, & posteà rem ipsam examinabimus, & dilucidabimus.

Quænam sit prima divisio Divinæ Scientiæ?

SECTIO I.

Quænam in Deo Scientia Visionis nomine significetur?

Tametsi parùm inter se differant Scriptores, non omnibò conveniunt.

Cacherani sententia.

Quoniam Dn. Josephus Cacheranus, *in sua Assertiva Theologia to. 1. tract. 1. c. 6. §. 1. n. 5. pag. 305. b.* quia Scientiam Divinā universim sumptam in Intuitivā & abstractivā immediatè diviserat, suā, ipsius essentiam Deum intuitivè, videre asseverat. Ejus verba sunt hæc. *Scientia Visionis se extendit ad illud omne, quod existit pro aliquâ differentiâ temporis. Et, quia Deus maximè est existens, nec solùm pro aliquâ, sed pro omni (immò ante omnem, & post omnem temporis differentiam) Scientiâ Visionis Deus maximè fertur in se ipsum.*

An ne Visionis Scientia attingat Essentiam Divinam?

Differentia, quæ contrahit Genus, non debet posteà cōtrahere subalternam Cōspeciem.

At quia hæc à Cacherano instituta Divisio videtur procedere importunè & incongruè, nam illa Scientia, quam *Abstractivam* nominat, est de objecto creato, & altera, quam *Intuitivam* dicit est de objecto ab Increati, & Creati differentiis præciso. Et hanc ob rem Nos, qui in eam quæ Deum, & eam quæ Creaturas respicit, Scientiam Dei immediatè divisimus: & eam, quæ Creaturas intelligit, in Simplicem Intelligentiam & Visionem subdivisimus, excludere Deum à Visionis objecto, necessariò debuimus.

SECTIO II.

De Nomine.

XCII. Cur Visio vocetur hæc Scientia?

Sed cur *Visio* appellatur hæc Scientia? Cacheranus. *Denominatur* Scientia Visionis à *visione corporeâ, cui solùm convenit attingere ea, quæ sunt existentia, & physicè præsentia videndi.* Unde hæc est inter Potentiam Visivam, & Intellectivam differentia apud homines, quòd præsentia, quæ ob oculos nostros existunt, intuitivè videamus: futura autem & præterita, quia corporeis oculis intueri non possumus, illa intellectu abstractivè intelligimus. At hæc Temporum differentia non habet locum in Scientiâ Visionis Divinâ: non enim respectu Dei sunt futura aut præterita; quæ enim respectu nostri fuerunt, aut erunt, respectu Dei huic *nunc* Æternitatis sunt præsentia, & ideò à Deo videri, & intelligi intuitivè dicuntur.

Præsentia per oculos intuitivè videmus, Præterita & Futura per Intellectum abstractivè cognoscimus.

Et hæc de nomine dixisse sufficiat: ad rem veniamus.

SE-

SECTIO III.

Quàm certum sit, dari in Deo hujuscemodi Scientiam?

XDIII. Conclusio Assertiva est de Fide.

Esse in Deo Scientiam, quam vocamus *Visionem*: Scientiam scilicet, quæ ad existentes Creaturas terminatur, de Fide est. Ecclesiasticus *cap.* 25. id expressè definit;scribit enim. *Sunt oculi Domini super Solem multò plus lucidiores, ita ut non tantùm corda hominum, intueantur in absconditas partes*: sed & (ut psalm. 138. dicitur) *intelligant cogitationes nostras de longè,& omnes vias nostras prævideant*. Quam veritatem *Epist.* 2. *cap.* 1. reponit S. Petrus dicens. *Habemus firmiorem propheticum sermonem*.

Ne negaret hominibus liberũ arbitrium, negavit Deo præscientiam Cicero. Et, ne negarẽt Deo præscientiam, libertatem hominibꝰ Lutherus, & Calvinus negarunt.

De hujus Divinæ Scientiæ,& liberi Arbitrii libertate disputabatur Romæ Julii Cæsaris tempore, & Marcus Tullius Cicero, quia se deficiebat Ingenium, ut posset hæc duo conciliare & componere, Divinæ Scientiæ præjudicare maluit, quàm viliùs de humanâ libertate sentire. Negavit ergo Deo Præscientiam ne hominibus libertatem negaret. Quam Augustinus *libr.*5.*de Civit.cap.*9. opinationem recognoscens, sanctissimè & scitissimè exclamat. *Ut homines Cicero faceret liberos, fecit sacrilegos*.

Homines esse liberos in suis operationibus, de Fide est.

In eâdem procellâ, sed aliter, Martinus Lutherus, & Joannes Calvinus passi fuerunt naufragium. Quoniam, cum Cicerone tenent, Præscientiam Dei, & Libertatem voluntatis humanæ nõ posse conciliari & componi. Et ideò, ne sacrilegii à Pontifice Hipponensi appellentur, fuerunt aliter impii, humanæ voluntati Libertatem negantes.

Et abortum fecit uterque error, à suorum Autorum ignorantiâ. Qui enim nesciat Infallibilitatem à Necessitate distinguere, nunquam cum libertate humanâ Divina Decreta conciliabit.

Argumentum, quo convictus fuit Cicero.

Sanè hoc erat Marci Tullii Argumentum.

Præscientia Divina certitudo (si hujusmodi Præscientia datur) imponit rebus necessitatem.

At homines sunt liberi,& in operationibus suis, nullam necessitatem subeunt.

Ergo Deus actuum, quos homines liberè eliciunt, Præscientiam certam & securam non habet.

Et eidem fundamento insistentes Lutherus,Calvinus, & nostri temporis Novatores sic arguunt.

Argumentum, cui Lutherus, & Calvinus dant manus.

Præscientia Divina certitudo, (si hujusmodi Præscientia datur) imponit rebus necessitatem.

At omnium actuum humanorum Deus habet certam & securam Præscientiam.

Omnes igitur actus humani ab hac ipsâ Divinâ Præscientiâ sunt prædeterminati, & necessitati.

Falsa ergo & impossibilia sunt, quæ à Theologis de humanorum actuum libertate commemorantur.

Ejusdem Argumenti Solutio.

Et negando Majorem ad utrumque Argumentum respondeo: non enim necessitatem, sed infallibilitatem humanis actibus imponit Præscientia Divina. Sola autem Necessitas, & non Infallibilitas opponitur Libertati.

SECTIO IV.

De Scientia Visionis Objecto.

XDIV. Carent Theologi terminis, ut hanc Controversiam decidant.

CUM inquiritur, *Quodnam sit objectum creatum hujus Scientiæ Visionis*. Plerique omnes eodem modo sentiunt, & bene: & omnes eodem modo loquuntur, & malè. Quoniam terminorum defectu, quæ bene concipiunt, nequeunt congruè explicare.

De Scientia futurorum.

Profectò hæc Propositio, *Scientia Visionis intelligit futura tantummodò*; est falsa. Et, si dicas, fuisse veram ante creationem Mundi; quia, si in instanti A, quod fuisset v. gr. mille annis ante creationem Mundi, hæc fuisset prolata Propositio, fuisset vera: quoniam respectu illius instantis A, essent universa futura. At id rotundè nego. Quoniam, stante hypothesi, non omnia essent futura, quia illa Propositio, ut supponitur, tunc esset præsens, & à Deo per Visionis Scientiam cognosceretur. Ergo Deus per Scientiam Visionis cognoscit futura,sed non illa tantummodò: sed & præterita, & præsentia.

An adsignari possit instans respectu cujus omnes creaturæ essent futuræ?

Nunc, nec Præterita, neque futura existunt.

Id sciunt Autores (non enim in eis errat aut adlucinatur Intellectus) & ut pronuncient per istam Scientiam Deum, præterita, præsentia, & futura cognoscere,dicunt, *Deum cognoscere Creaturas, quæ existunt in aliquâ differentiâ temporis*. At quia tantummodò Præsentia existunt, has Propositiones, *Præterita existunt, Futura existunt*, Priscianus,cui Critici adhærent, non tolerant.

An, cur fuerit necessarium Verbo Substantivo, ἀόριστον, tempus indeterminatum,& indefinitum addere?

Hanc ob rem coacti sumus ἀόριστον (*tempus indeterminatum & indefinitum*)addere Verbo Substantivo: Tempus videlicet genericũ, abstractumque à Præterito, Præsenti, & Futuro. Et hoc est, quod in quintâ essendi differentiâ *superius num.* constituimus,& sonare jussimus, **Sum, sus, sut; sumus, sutis, sunt.**

Ergo loquendo Metaphysicè, & verba opportuna ex nostrâ Novâ Dialecto sumendo, dicendum est, Scientiæ Divinæ Visionis Objectum *continere Creaturas, quæ* **Sunt** *in aliquâ differentiâ temporis*.

An, & in quo *sunt*, & **Sunt** distinguantur.

Et, ne fortè putes hanc Conclusionem esse eamdem, ac illam, quæ in omnibus legitur libris; adnotato inter *Sunt*, & **Sunt**, magnũ esse discrimen. Quoniam *sunt* pertinet ad linguam communem, & sonat idem ac *existunt*. Et, de Præteritis & futuris nequit verificari. Verùm enim verò **Sunt** ad Dialectum Metaphysicam pertinet,& significat habere existentiam in aliquo tempore indeterminato; quod sit à Præterito, Præsenti, & Futuro,præcisum.

Resolutio.

Stat igitur Scientiæ Visionis esse objectum, *Creaturas, quæ* **Sunt**; aut aliter,& clariùs, *Creaturas* **Suntes**.

SE-

SECTIO V.

Utra Scientia perfectior, clarior & explicatior sit.

XDV. Virùm istæ duæ Divinæ Scientiæ differant claritate?

APUD D. Cacheranum *in sua Assertiva Theologia tom.1.lib.1.cap.6 nu.5.§.Scientia pag.305.b.* hæc lego. [Non differt Simplex Intelligentia à Visione in eo, quòd ista sit clarior, evidentior, & in lineâ Intellectionis perfectior, sed in eo præcisè, quòd supponat ex parte objecti existentiam, simplex intelligentia, non item: ut magis explicat Joannes à S.Thomâ *in 1.p. qu.14. disp.18. art.1.n.10.&* 11.&c.]

Perfectio in realem & Rationis dividitur: & hæc in Rationis ratiocinatæ, & Rationis ratiocinantis subdividitur.

Interim ante Resolutionem adnoto, Perfectionem trifariam posse considerari, videlicet, penès rem, penès rationem ratiocinatã & penès rationem ratiocinantis. Est una res perfectior alterâ secundum rem, quando ab omni mentis apprehensione, & operatione præscindendo, perfectione aliam superat. Et tale est Aurum respectu aliorum metallorum, reverà enim est universis nobilius. Et est una res perfectior alterâ secundum rationem ratiocinatam, quando ab hominibus judicatur perfectior. Et sic olim apud Romanos Argentum erat nobilius Auro, hac enim illi apprehensione præoccupabantur. Et est denique una res perfectior alterâ secundum rationem ratiocinantis, quando excessus se tenet ex parte nostri intellectûs: hoc est, quando una res perfectiùs cognoscitur, quàm altera. Et sic in Geometriâ, & realiter, & secundum rationem ratiocinatam Circulus est perfectior Triangulo: sed tamen secundum rationem ratiocinantis est Triangulus perfectior Circulo, nam perfectiùs cognoscitur: scimus enim in Triangulo præcisè, quæ sit Diametri ad Circumferentiam proportio, & quanta futura sit Area quadrata, quæ ejus Aream exæquet: &c. quæ tamen in Circulo absolutè ignoramus.

Membra dividentia explicantur.

An, & quo Triangulus sensu Circulo sit præstantior?

Hac doctrinâ præmissâ, sequentes Conclusiones considera. Et erit

XDVI. De Simplicis Intelligentiæ, & Visionis Scientiis, realiter consideratis.

PRIMA. *Hæ duæ in Deo Scientiæ, realiter loquendo, æquè perfectæ, æquè claræ, & explicitæ sunt.* Et hanc ob rem, qui de Personis Sanctissimæ Trinitatis dixit, *Et in hac Trinitate nihil prius, aut posterius; nihil majus, aut minus: sed tota tres Personæ coæternæ sibi sunt, & coæquales*, dixisset, si de Scientiis his Divinis dissereret, *Et in his duabus Scientiis, non enim realiter distinguuntur, neutra prior, aut posterior; neutra major, aut minor: sed in perfectione, claritate, & explicitate, ipsæ sibi sunt coæternæ, & coæquales.*

De iisdem Scientiis secundù rationem ratiocinatam perpensis.

SECUNDA. *Istæ duæ Divinæ Scientiæ, secundum rationem ratiocinatam consideratæ, æquè etiam perfectæ, æquè claræ, & explicitæ sunt.* Et probatur: quia non videtur illas S. Thomas ratione ratiocinatâ distinguere, & sublatâ hac distinctione non tribuet diversa prædicata ratio ratiocinata. Præterea, contra ea, quæ ratione ratiocinatâ Deo attribuuntur, semper militat hoc Argumentum. *Si hæc charta haberet nigredinem, esset nigra. At Petrus concipit eam habere nigredinem. Ergo Petrus concipit eam esse nigram.* Cui per omnia est istud simillimum. *Si in Deo unus actus esset perfectior altero, Deus non esset infinitè perfectus. Sed qui concipit Scientiam Visionis esse perfectiorẽ Scientiâ simplicis Intelligentiæ, concipit in Deo unum actum esse perfectiorem altero. Ergo & ipse concipit Deum non esse infinitè perfectum.*

Rationis ratiocinatæ imperfectiones Deo accenseri non possunt.

De iisdem Scientiis recognitis secundum rationem ratiocinantem.

TERTIA. *Hæ duæ Scientiæ secundum rationem ratiocinantis consideratæ, non sunt æquè perfectæ, nec æquè claræ, nec æquè explicitæ.* Aliter. *Eadem Divina Intellectio, simplex intelligentia, & visio dicitur. Vocatur autem priori nomine, quando minùs perfectè, minùs clarè, & minùs explicitè concipitur. Et posteriori designatur vocabulo, quando à nobis perfectiùs, clariùs, & explicatiùs intelligitur.* Ergo tota hæc varietas, & inæqualitas, se tenet ex parte Intellectûs humani, non verò ex parte Intellectûs Divini.

Differunt claritate istæ Scientiæ, non quòd una sit clarior quàm altera; sed quòd una à nobis clariùs cognoscatur, quàm altera.

Et certè, si oculos aperire velimus, totam hanc diversitatem, quæ inter has duas Divinas Scientias ponitur, se tenere ex nostræ Mentis parte, indubium est: non enim in Deo est una Intellectio, quæ essentias ab Existentiis præcisas attingat; & altera, quæ ad Essentias existentiis affectas terminetur. Sed una, & eadem intellectio utrasque (Essentias, & Existentias) percipit. Sed differentia reperitur in nobis, qui fatemur Divinam Intellectionem Essentiam Petri, & ejus Existentiam attingere, & posteà illam dupliciter consideramus. Vel enim illam consideramus ut Essentiam Petri, & Existentiam Petri attingentem; & tunc illam dici *Visionem* volumus: Vel Nos ab existentiâ præscindentes, consideramus illam ut terminatam ad Essentiam, & tunc ipsam *Intelligentiam Simplicem* Nos appellamus.

N. B. Non dicimus Deum per Scientiam Simplicis intelligentiæ essentias cognoscere sine existentiis; sed à nobis intelligi cognoscere essentias, & à nobis non intelligi cognoscere existentias.

SECTIO VI.

Utra plures Creaturas cognoscat; Visio, an Simplex Intelligentia?

XDVII. Creaturæ possibiles plures sunt, quàm Creaturæ Sunteo (*existentes in aliqua differentia temporis.*)

VIderetur expedita Responsio. Quoniam posset quis dicere, plures à Deo per Simplicem Intelligentiam, & pauciores Creaturas per Visionem cognosci. Et posset id probare sic. Per Visionem intelligit Creaturas Deus, **sentes** *existentes*, quas de facto creavit: per simplicem intelligentiã Creaturas **sebiles**, *possibiles, existentiabiles*, quas potest producere. At istæ plures illis sunt. Ergo per simplicem intelligentiam plures Creaturas Deus, & pauciores per Visionem cognoscit. Probatur Minor. Creavit enim universa Deus, *in pondere, numero, & mensurâ*. At omnia creata Corpora, habent finitum pondus, & Creabilia infinitum. Iste productus Mundus habet determinatum magnitudinis terminum, & alii producibiles Mundi non habent magnitudinis terminum determinatum. Et denique, *qui numerat multitudinem Stellarum, & omnibus eis nomina vocat*, scit Creaturas universas productas determinato numero contineri, & tamen creabiles, & producibiles nullo numero includi, sed esse prorsus innumerabiles.

Omnes Creaturæ Senteo (*existentes*) sunt finitæ.

Stellæ habent numerum determinatum.

Confirmatur. Omnes Creaturæ **senteo** (*existentes*) **sant** (*habent essentiam*) non autem

con-

Creaturæ **Santes** & **Sentes** inter se comparantur.

contrà: non enim omnes Creaturæ **santes** (*habentes esse quidditativū*) sunt **sentes** (*habentes esse existentiale.*) Ergo plures sunt Creaturæ **santes**, & pauciores sũt Creaturæ **sentes**. At illæ Simplicem Intelligentiam, & Visionem hæ terminant. Ergo plures Creaturas Intelligentia Simplex, & Visio pauciores attingit.

His tamen non obstantibus, quæ primo intuitu irrefragabilia viderentur, sit nostra

*] Deus non præscindit essentias ab existentiis: sed homo in intellectione Divina, quæ utrasque attingit, unum ab altero terminum, aut objectum præscindit.

CONCLUSIO. *Easdem Creaturas (nullâ demptâ, vel additâ) quas Simplex Intelligentia, Visio Divina attingit.* Demonstratur. Primò enim Ego [*] præscindens à Decreto, considero Divinam Intellectionem ad Essentias rerum terminari. Et tunc Divinam illam Intellectionem *Simplicem Intelligentiam* nomino, & intellectas illas Essentias appello *Creaturas possibiles*. Posteà considero Decretum, per quod Deus his Creaturis possibilibus existentiam impertitur, eamque cæteris denegat. Hinc progredior ulteriùs, & Creaturas **suntes**, & **Non suntes** (*habentes, & Non-habentes existentiam*) cum **santibus** (habentibus essentiã) hoc est Possibilibus comparo. Et quoniam post Decretum nulla est Creatura **sans** (possibilis) quæ non sit **suns** vel **non suns**: concludo, quòd Creaturæ **suntes**, & **non-suntes** simul sumptæ, & Creaturæ **santes** sunt eædem. Stat ergo easdem omninò Creaturas per utramque Scientiam attingi: nam per Simplicem Intelligentiam attinguntur **santes** (*possibiles*) per Visionem verò non solum **suntes** (*existentes in aliquâ differentiâ temporis*) *sed etiam* **non-suntes** (*exstituras in nullâ differentiâ temporis*) Quia sicut Creaturæ **suntes**, suũ **sure** post decretum participant: sic Creaturæ **non-suntes** (& istæ sunt, quæ dicuntur *purè possibiles*) suum **non-sure** à decreto recipiunt.

Objectum Simplicis Intelligentiæ sunt Creaturæ **Santes**: at objectum Visionis sunt **Suntes** & **non Suntes** simul.

Non ergo plures Creaturæ à Simplici Intelligentiâ quàm à Visione attinguntur.

Nec urgent Rationes in contrarium adductæ: illæ enim demonstrativè probant, Creaturas Possibiles esse plures Futuris: at non probant eas esse plures Futuris, & Non-futuris simul sumptis. Hæ enim (Futuræ, & Non-futuræ) simul sumptæ objectum Divinæ Visionis constituunt.

Creaturæ **Santes**, non sunt plures quàm **Suntes**, & **non Suntes** simul sumptæ.

SECTIO VII.

An-ne Præscientia sit Attributum Characteristicum Divinitatis?

An-ne ille, qui Exod 3.d. *apparuit Moysi & ad Pharaonem legavit, se esse Deum evidenter probaverit?*

XDVIII. Deus, in hoc *nunc* æternitatis est præsens universis temporibus. Et hanc ob rem [*N. B.*] omnia tempora (Præterita, Præsentia, & Futura) non *sunt*, sed **sunt** præsentia Deo, & huis *nunc* æternitatis.

DEO (centies dixi: & adhuc me multi legunt, & mecum loquuntur, & hanc Veritatem Fundamentalem non intelligunt) nihil futurum est. Ergo, quando Deus dicitur nosse futura, agitur de iis, quæ respectu nostri sunt futura, non verò de aliquibus, quæ futura sint respectu Dei. Quoniam Antichristo, qui nobis est futurus, Deus **syt** (*est præsens in hoc* nunc *æternitatis*) & ipse tametsi hoc *nunc* temporis non sit *præsens* Deo, quia in hoc *nunc* temporis **non set** (*nõ est, & non existit*) tamen in suo *nunc* [N. B.] in suo tempore **sut** (*est præsens*) Deo, **synti** (*existenti in hoc* nunc *æternitatis.*)

Ergo, quia solus Deus est præsens & intuetur futura, *futura præscire, & præcognoscere*, est propriissimus & singularissimus Divini Intellectûs character. Est ergo bona Consequentia. *Dantur Prophetia. Ergo datur Deus.* Et hoc Argumento *lib. 2. contra Marcionem* utitur Tertullianus, pronunciat enim Numinis Supremi existentiam, tot habere testes, tot probationem, & tot demonstrationes, quot Prophetas. Et hanc Veritatem, ut manifestam, & indubitatam supponens, exclamat Propheta Isaias, *Adnunciate, quæ ventura sunt & dicemus, quòd Dii estis Vos.* Et apud eumdem Prophetam ait ipsemet Deus, *Ventura interrogate me.* *Isaia 42.* *Isaia 45.*

Locus Sacræ Scripturæ difficilis dilucidatur.

Hinc lux, ut intelligatur quidam Sacræ Scripturæ locus, quem apud nullum Interpretem legi benè explicatum. Quia, cùm pauci Criticâ (seu Grammaticâ Speculativâ) delectentur: pauci, (& sanè perpauci) sunt, qui in Sacræ Scripturæ Textibus rigorem Contextûs percipiant, & illum proponere, & exponere valeant. De hoc argumento *in nostri Pandectis Philosophici libr. 2. dissert. 1. sect. 5. subsect. 9. num. 264. pag. 82. b.* accuratè disserui: sed quia occasio & tempus postulant, ut eadem impræsentiarùm reponatur doctrina, illam (paucualis verbis uberioris, & clarioris doctrinæ gratiâ interjectis) repono.

Magni Theologi interdum ignorant Grammaticam Speculativam.

Futurum Indicativi interdum pro Imperativo usurpatur.

Indicativi Futurum vices nonnunquam Imperativi gerere certum est: at tamen indubium etiam est, hunc Canonem generalẽ non esse, & gravissimas in Theologiâ Quæstiones ab Imperativi, & Futuri discretione pendere. Possem profectò in hujus Asserti approbationem producere locos non paucos, sed qui diffundi nequeo, unicum propono solummodò. Dabo unum locum tantùm (*Exod. 3. d.*) in quo si Critica in subsidium vocetur, qui Moysi loquitur, *se esse verum Deum* evidenter persuadeat. Illum propono. Dixit Dominus ad Moysem. *Clamor filiorum Israël venit ad Me, vidique afflictionem eorum, quia ab Ægyptiis opprimuntur. Sed veni: mittam te ad Pharaonem, ut educas Populum meum (Filios Israel) de Ægypto.* Et ad hæc ille verba tenuitatis & insufficientiæ propriæ conscius, obstupuit; dixitque: *Quis sum ego, ut vadam ad Pharaonem, & educam filios Israël de Ægypto.* Quoniam, si personas componam Pauper, humilis, & vilis homuncio Ego sum: Pharao verò Monarcha ditissimus, & potentissimus. Et, si considerem rem ipsam, opus mihi impossibile injungitur, quod postularet Regias & privati hominis vires excedit. Et tunc ad Moysem Deus. Nihil est impossibile homini, quem fulsit Assistentia Divina. Ego sum Deus. *Ego ero tecum.* Et, ne subdubitare velis, utrùm ego sim Deus? *hoc habebis signum, quòd* (Ego Deus) *miserim te.* Sed quod quæsò signum, ut eo posito, excesse debeat omnis falsitatis, aut erroris suspicio. Illud exhibet Dominus dicens. *Cum eduxeris Populum meum de Ægypto, colesis Deum super Montem istum.*

Hic gravissima Difficultas oritur, & dissolvitur.

ID. Recensetur Historia.

Et hoc ne est illud signum, quo qui loque-

batur, se esse Deum erit demonstraturus? Verba hæc profectò legit Lucianus quidam, & genio indulgens suo murmurat, & sic inquit. [Si Deus est, qui loquitur, non poterit in Dialecticæ legibus allucinari. At eum deficit harum legum notitia. Non ergo est Deus]. Persuadetur Assumptio. [Quoniam erat Propositio probanda, *Ego sum verus Deus* Signum, aut medium, quo illa probatur, est, *Colite Deum (sacrificate Deo) super hoc monte*. At etiam Dæmon sub Beli (Baal) aut cujuscumque alius falsi Numinis nomine posset similia verba dicere, & hoc ipsum præceptũ Moysi imponere. Hoc ergo signo se esse Deum, qui loquitur, non demonstravit.] Et hanc objectionem Lucianus hoc exemplo confirmat. [Legat Thebarum Regulus ad Archontem Macedonum Philosyrium Intercessorem belli, & pacis. Se esse, quem dicit, debet probare Philosyrius, & ait Archonti, [Non confero ego literas, quas credentiales vocant; sed sine illarum ope demonstrabo me esse Principis Thebani Legatum. Fac ergo, quod tibi præcipio his verbis. *Sede in solio*.] An-ne his illis verbis qualitatem sui muneris sufficienter probavit? Minimè, minimè. Ergo, qui loquebatur Moysi, hoc vel illud jubendo, per verba, quæ à Falso dici poterant, se esse verum Deum non demonstravit.]

Cujusdam Luciani Argumentum proponitur.

In Deum nulla ignorantia potest cadere.

Belus Babylonia Rex erat, qui sub Baal nomine ab Israelitis colebatur.

Quicumque Legatus literas debet producere, quib' se esse, qualem dicit, persuadeat.

Respondeo autem Lucianum olim fuisse Numinum contemptorem, sed tamen ingeniosum, & eruditum fuisse, & solere à Criticæ cognitione penitiori laudari. Sed addo nihilominus, eum, qui impræsentiarùm, sub ejus nomine contra Sacras Literas argumentatur, allucinari æquivocatione Grammaticâ, non enim illa Domini verba, *Cùm eduxeritis populum meum de Ægypto, coletis Deum (sacrificabitis Deo) super monte isto*, habent vim Imperativi; sed formâ & virtute ad Indicativum spectant.

Qualis Lucianus fuerit?

Sanè nihil omninò probarent, si ad Imperativum pertinerent; meritò enim irrideretur, qui tibi diceret, *Ego sum Dei Propheta (aut Regis N. Legatus) & ut tenearis credere, pronuncio hoc verbum*, Sede, *&c.* Ergo si essent Imperativi, Lucianus efficaciter argumentaretur. At sunt Indicativi, & hanc ob rem allucinatur, & exorbitat.

Pendet Resolutio Theologica à decisione controversiæ Grammaticæ. An verba Dei ad Indicativum, an verò ad Imperativũ pertineant?

Illis profectò verbis in Indicativo relictis, illius, qui loquebatur Moysi, Divinitatem demonstrari, persuadebo clarissimè. Ergo attende. [Solus Deus (ut ex D. Thomâ 2. 2. *qu.*17. *art.*3. Cassiodorus, & alii Doctores scitè asserunt) potest Contingentia Futura immobili veritate prædicere, ait enim Isaias 41. 23. *Annunciate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quòd Dii estis vos*. Illius igitur, qui alloquebatur Moysẽ verba ad hanc paraphrasim debent reduci. [Soli Deo vero futuri hominum actus præsentes sunt. Solus eos præscit verus Deus. Et solus verus Deus potest illos prædicere. Ergo, si tibi, vel unum actum liberum, qui futurus sit, revelavero, me esse verum Deum manifestè persuasero. At dico (ausculta) te esse hominem liberum, indifferentiâ arbitrii præditum. Poteris igitur educere, vel non educere de Ægypto populum. Poteris hac, vel illac transire. Poteris hìc aram erigere, vel non erigere; & in ereĉtà sacrificare vel non sacrificare. Et tamen tibi, quæ liberè facturus es, ineffabili veritate prædico. *Educes* (N. B.) *populum meum de Ægypto: eundemque hàc (per hunc montem) deduces. Ipsum hic sistes; hic aram eriges; hic Deo sacrificabis.*] Stat igitur eum, qui Moysi loquebatur, se esse Deum clarissimè, & certissimè demonstravisse.

Solus Deus futura contingentia cognoscit.

Solus Deus potest illa prædicere.

N. B. Hinc patet cur hoc in loco dicat Deus, Ego, sum ERO? *Sanè non dixit,* Ego sum FVI: *quia homines scire possunt præterita, & se in præterito tempore esse mentiri at non possunt dicere esse in futuro; quia, cùm futura omnia nesciant, si hoc dixerint, mendacii statim convincentur.*

SECTIO VIII.

Castigatur aliquorum Theologorum calamus, qui in aliquibus circumstantiis à nostrâ doctrinâ dissentiunt.

LEves nævos objicere, laudare sit: quia cùm nemo careat imperfectionibus, ille felicissimus censendus est, qui præpeditur paucis. Accedit, quòd leves negligentiæ, quæ in mediocris Ingenii Scriptoribus debent tolerari, & nesciri, non debent ingeniosis & magnis sine reprehensione permitti, quos enim suspicimus & veneramur, sine examine imitari solemus, supponentes, illos nunquam errasse. Honoris ergo gratiâ aliquos Scriptores producam, quorum Sententiæ fortassis aliorum opinione erunt bonæ, at mihi displicent, quoniã in nonnullis meas apprehensiones & resolutiones nõ exæquant. [Et his recensendis nullum servabo ordinem, sed illos priùs referam, qui priùs occurrent.]

D. Quæ in mediocriter doctis sunt tolerabilia, in Viro Magno non possunt tolerari.

Inferiores Majorum ducuntur, & interdũ seducuntur exemplis.

P. Joannes de el Alamo.

QUia tametsi de Scientiarum numero & divisione, quæ hucusque dicta viderentur sufficere; quia nos nec realem, nec ex naturâ rei, nec rationis ratiocinatæ inter ipsas distinctionem admittimus, sed omnem differentiam ad externa connotata rejicimus, & ad rationem ratiocinatam revocamus, primo loco ponemus Sententiam P. Joannis de el Alamo, qui ut videatur loqui & sentire cum Doctore subtili *in* 1. *distinct.*35. *contr.*4. inter alia sic scribit.

Quo modo Scientiæ Divinæ inter se distinguantur?

Deum habere Intellectum, manifestâ demonstratur ratione; At illa non est, quam Thomistæ ex immaterialitate desumunt; sed quæ in Infinitate fundatur, Omnis enim perfectio reperitur in Deo; &, quia intelligere est perfectio simpliciter simplex, in Deo reperitur formaliter. Vide Magistrum *in* 1. *distinct.* 35. & S. Thomam 1. *part. quæst.* 14. *artic.*1.

Vtrùm Deus sit intellectivus?

Conclusio affirmativa persuadetur.

Primarium Scientiæ Divinæ Objectum est Natura Divina: & Secundarium omnia, quæ à Deo realiter distinguuntur includit. Ergo fundamento ab objecto desumpto, Scientia Dei in Primariam & Secundariam debet dividi: ita, ut sint in Deo duæ Scientiæ ex rei naturâ distinctæ, quarum priori, se ipsum cognoscat Deus: posteriori autem alia à se contempletur.

De Scientiæ Divinæ objecto primario & secundario.

Hæc Secundaria Scientia in Simplicem Intelligentiam & Visionem dividitur: quæ similiter ex naturâ rei inter se distinguuntur; Per priorem necessariò, & ab omni decreto Voluntatis Divinæ præscindendo, cognoscit & intelligit Deus illud esse quiditativum, quod

Vtrumne Sciẽtiæ Divinæ ex natura rei inter se distinguantur?

Non-entia, & Impossibilia Deus cognoscit.

quod habent entium, Nonentium, Rerum Possibilium & Impossibilium Veritates. Per posteriorem accedente decreto Voluntatis Divinæ, quæ est Creaturarum universarum Causa; entium, Non-entium: rerum Bonarum, & Malarum: Possibilium & Impossibilium Veritates cognoscit.

P. Alami proponuntur Asserta.

Tria, ut video, asserit Alamus; Primum, *Deum esse Intellectivum non bene per immaterialitatem probari*. Secundum, *Scientias Divinas ex naturâ rei distingui & discerni inter se*. Tertium. *Causam rerum esse Voluntatem Divinã*, Et Ego, ex his tribus ejus Assertis, nulli assentior.

DI.

Utrùm sit bona Consequentia, *Deus est immaterialis. Ergo est intellectivus?*

NON Primo; quia Dictum Alami laborat æquivocatione: non enim bene intelligit conceptum Immaterialitatis. Et hanc ob rem, cùm Scotistæ, ubi Thomistas impugnare conantur, tum etiam ipsimet aliquando Thomistæ, æquivocatione præpediuntur.

Negat Arriaga.

P. Rodericus Arriaga *tom.1.in 1.part.disput.15.sect.1.subsect.1. & 2.* tuetur Sententiam Alami [Quia immaterialitas consistit in negatione materiæ, seu quantitatis. Hæc autem negatio æqualis est in Deo & in Angelis. Ergo major vis cognoscitiva Dei non provenit ex Majori immaterialitate. Confirmatur. Quoniam ex contrario forma Cæli non magis est materialis, quàm anima vermis: cùm tamen hæc, non verò illa sit cognoscitiva, &c.]

De Materialitate, Sensibilitate, & Intellectualitate, seu Spiritualitate.

Quid ipsę sint?

Hæc ratio, proposita ab Arriagâ, non urget: nam pura Materialitas opponitur puræ Intentionalitati, quæ dicitur Spiritualitas, seu Intellectualitas: inter quas interjacet Sensibilitas, quæ est quædam impura & imperfecta Intentionalitas. Materialitas igitur consistit formaliter in negativo: nam pura Materialitas est puræ & impuræ Intentionalitatis; hoc est; Intellectualitatis & Sensibilitatis, negatio. Quam ob rem ista Thomistarum Conclusio,

Dn. Redingus affirmat.

[*Hæc Consequentia*, Deus est summè immaterialis, Ergo est summè cognoscitivus, *omninò tenet*.] quam nos docent communiter Thomistæ, & in specie Dn. Augustinus Redingus *tom.1.in 1.part.qu.5.art.1.pag.143. b num.7.* æquipollet huic [*Hæc Consequentia*. Deus est summè Intellectualis, & Spiritualis, Ergo est summè intellectivus *est bona*.] Et est tam bona; ut, si Censuræ debeat subjici, dici idemtica poterit, quin nævus (siquis est) contra veritatem non militat.

An hæc ipsa Consequentia sit idemtica?

Reponitur Argumentum Arriagæ.

Progrediamur ulteriùs: supponentesque voces *Pura Immaterialitas*, & *Pura Intentionalitas*, nec non *Spiritualitas*, esse synonymas & æquivalentes, Argumentum Arriagæ rescribamus, Ergo dicamus sic. [Immaterialitas formaliter consistit in Intentionalitate. Hæc autem æqualis est in Deo, & in Angelis. Ergo major vis cognitiva [*] Dei, non provenit ex majori Intentionalitate. Confirmatur, Quoniam è contrario forma Cæli non magis est materialis (non intentionalis) quàm Anima vermis: cùm tamen hæc, non verò illa sit cognitiva, &c.]

*] Cùm verbi Cognosco *supinum sit* cognitum, *& non* cognoscitum. *debet esse Verbale potentiale* Cognitivus, *& non* Cognoscitivus.

In Brutis, Hominibus, Angelis, & in Deo Intentionalitas est inæqualis.

Argumento autem, verbis istis reposito, respondeo concedendo Majorem, & Minorem negando, quia major est Intentionalitas in Homine, quàm in Bruto: in Angelo, quàm in Homine. Et, quia in Deo est infinita Intentionalitas, & in Angelis est tantùm finita, infinities erit major Intentionalitas Divina, quàm Angelica. Et ad Confirmationem nego formam Cæli & vermis Animam esse æquè materiales: hoc est, æquè non-intentionales; quia Cæli forma nullam habet intentionalitatem, & ideò esse dicitur purè materialis, Anima verò vermis habet intentionalitatem imperfectam, quæ non attingit perfectionem spiritualitatis, & ideò ne est purè materialis, nec purè intentionalis, sed quid medium, quod dici poterit mixtum & imperfectè Intentionale.

Clarior & expeditior videtur hæc Responsio, quàm illæ quæ in libris leguntur, quæ etsi in Substantiâ non dissentiant à nostrâ, videntur primo adspectu difficiles, quoniam verbis dissentaneis formantur. Audiri itaque Redingus poterit, qui *loc. cit.* sic infit. [Ad Arriagæ oppositum respondetur, Immaterialitatem non tam consistere in negatione quantitatis seu materiæ, quàm in purificatione à potentialitate, seu elevatione supra materiam, cujusmodi purificatio seu elevatio *formaliter* importet rationem positivam specialis cujusdam actualitatis. Etsi verò nulla ex creatis substantiis habeat omnimodam in essendo actualitatem; spirituales tamen, cùm ex esse dumtaxat & naturâ, non verò ex materiâ & formâ sint compositæ, magis deputatas esse à potentialitate, imò in ratione naturæ esse actus, seu formas simplices, tametsi in ratione existentis, seu Subsistentis dicant aliquam compositionem, atque adeò potentialitatem. Quocirca sine fundamento chimæricè supponi ab Arriagâ, quòd Deus, & Angeli sint in æquali gradu Immaterialitatis.]

DII.

De Divinarum Scientiarum distinctione.

An, & quando in Deo omnes formalitates idemtificentur inter se?

NON assentior Secundo, Quia in Deo omnia sunt idem, ubi non obviat notionalis, & personalis Relationis oppositio. Ergo inter Scientias, siquidem illas hujusmodi non dispescit Relatio, nulla debet esse distinctio intrinseca, quæ se teneat ex parte Dei: bene autem extrinseca, quæ se teneat ex parte Intellectûs humani, & à connotatis desumatur. Ergo Scientiæ istæ Divinæ, non distinguuntur realiter inter se. Ergo nec ex naturâ rei, Ergo neque per rationem ratiocinatam, quoniam illæ duæ priores ponunt, & hæc tertia cogitat imperfectionem in Deo.

Scientiæ Divinæ, habent plura nomina, & plures terminos seu connotata; sed sunt una simplicissima res?

Ergo istæ Scientiæ per rationem ratiocinantem hoc est, per rationem humanam, illas ad diversos terminos comparantem distinguuntur: eadem enim Intellectio Divina, prout Divinam attingit essentiam, dicitur Αὐτοσοφία; prout Creaturas Santes & Sebsles (habentes actu esse quiditativum, & esse existentiale in potentiâ) *Simplex Intelligentia* nominatur: & prout Creaturas Sentes, & Suntes (existentes in aliquâ temporis differentiâ) intuetur, *Visionis* nomine indigitatur.

Autores qui de Dei Simplicitate specialiter disputant.

Vide quæ D. Thomas *1.part.qu.3.per totam.* D. Bonaventura *in 1. dist.8.par.2. qu.2.* Scotus *eâd. dist.8.qu.2.nu.2.* Albertus Magnus *in 1.part. Summ.tract.4.qu.20. membr.3. §. in contrar.* nec non Redingus *tom.1.in 1.part.qu.3.art.1. controvers. 1. pag. 73.* & alii Veteres, & Recentiores

res Theologi differunt *de Simplicitate Divinâ*.

DIII. Intellectus & non Voluntas in Deo res omnes ad extra efficienter producit.

ET denique non assentior Tertio; non enim in Deo Voluntas, sed Intellectus per Voluntatem applicatus, est Causa rerum. Nam sicut quando ego has lineas scribo, sunt tres Virtutes, quæ ad istam Scriptionem concurrunt. Voluntas, quæ imperat Intellectus, qui dirigit; & manus, quæ exsequitur, ab ipsomet Intellectu directæ: Et tunc hæ tres virtutes realiter inter se distinguuntur. Sic quando unum mentalem Syllogismum conformo: datur Voluntas, quæ imperat; Intellectus, qui dirigit; & Intellectus, qui à se ipso directus, exsequitur rem imperatam. Et tunc Causa Dirigens & Effectrix est eadem; videlicet, ipsemet Intellectus. Et aliquid simile habemus in Intellectu Divino. Quoniam in Deo Omnipotentia (Virtus Creativa & Productiva) est Intellectus; illum Divina Voluntas applicat & determinat; & ipse secundum Ideas rerum, quas præhabet, Essentias possibiles, ut existentes cognoscendo, producit.

Intellectus in Deo est Omnipotentia.

Ita Aristoteles 12. *Metap.cap.*2, qui *libr.*3. *de Anim. text.*4. Anaxagoram citat, Philosopho subscribit S. Thomas 1.*part.qu.*14. *art.* 17. & in 1.*dist.*38.*qu.*1. Et 1. *contra Gentes cap.*62. & *qu.*2. *de Verit.art.*14. quem sui sequuntur Discipuli, ut Salmanticenses in 1.*part.tract.*2. *disp.*5.*dub.*3. §.2. Alvarez *de Auxiliis libr.*2. *disput.*17. & alii Viri docti testantur. Consentiunt Vasquez *in* 1.*part.disput.*102.*cap.*3. Didacus Ruiz *de provident.disp.*3.*sect.*9.*num.*2. *art.*1. Et probatur hæc Veritas Sacræ Paginæ testimoniis clarissimis. Proverb.3. *Dominus Sapientiâ fundavit Terram.* Psalm.103. *Omnia in Sapientiâ fecisti.* Psalm. 135. *Qui fecit Cœlos in intellectu.* In quibus litera servilis ב, *Beth*, quæ Præpositionis vim habet, & à Vulgato dicitur esse *in*, ab aliis interpretatur *per*.

Ita sentiunt Aristoteles, D. Thomas, & alii.

CONTRA hanc nostram & communem Sententiam, Voluntatem Divinam esse rerum Sentium & Sentium Effectricem Causam; hoc est Omnipotentiam, asserit Alamus, Henrico, aut etiam, si volueris, Scoto, & multis Antiquis & Novitiis subscribens; suamque Sententiam Sacræ Scripturæ testimoniis, & verbis Patrum Antiquorum confirmat. Quoniam Psalm.121. cecinit Rex Propheta, *Omnia, quæcumque voluit Dominus; fecit in Cœlo, & in terrâ.* Et ad Ephes.1. *Operatur omnia secundum consilium Voluntatis suæ.* Et his textibus Alami definiri Sententiam constat ex S. Leone Papâ, qui *serm.* 2. *de Nativit.* sic infit. *Deus cujus Natura Bonitas, cujus Voluntas, Potentia, &c.* Et consonat S. Augustino, qui *libri Meditat.cap.*29.*air.* *Cujus Voluntas opus; cujus velle posse est.* Et similia apud alios Patres leguntur.

An ipsa Dei Voluntas sit Causa rerum productiva?

Utrùm Sacra Scriptura, & Patres faveant Asserenti Sententiæ?

Placet addere pauca verba ex D. Thomâ, ut meliùs hæc sententia Alami intelligatur. Nam *qu.* 2. de *Verit. art.* 8. Sanctus Doctor sic scribit. *Accomodatius dicitur, quòd Deus intueatur Possibilia in suâ Bonitate, quæ est finis omnium, quæ ab eo fiunt, secundùm scilicet, quòd intueatur multis aliis modos esse communicationis propriæ Bonitatis, quàm sit communicata rebus existentibus; quia omnes res creatæ, ejus Bonitatem exæquare non possunt, quantumcumque de eâ participare videantur.* Ergo Deus cùm Creaturas producit, illis perfectiones quas in suâ Naturâ seu Bonitate præhabet, per Voluntatem tanquam per Potentiam Efficientem communicat.

An unum & idem in Deo sit Natura & Bonitas?

REJICIUNT præcedentes Sententias aliqui Recentiores, asserendo, dari in Deo Potentiam Virtutemque Exsecutricem, quæ à Voluntate applicata, & ab Intellectu directa effectus exteriores producat. Ita Du. Cachetanus *tom.* 1. *suæ Theologiæ Assertivæ tract.*1.*cap.* 5. §.1.*pag.*203.*a.num.*4.

DIV. Utrùm in Deo admitti & adsignari debeat, Virtus, & Potentia aliqua Productiva, & Exsequutiva ab Intellectu, & Voluntate distincta?

Et sanè Intellectum Divinum non esse rerum Causam, sed Causam, quæ est à se ipso formaliter distinctam dirigere, à Durando *in* 1. *dist.* 38.*qu.*1. Suarezio *disp.*30. *Metaph.sect.*17 *num.* 47. Lugo in 1.*part.disp.*34.*cap.*2. *num.*11. Arriagâ *disput.*4. *sect.*1. *num.*7. Bernaldo de Quiros *quæst.* 14. *artic.* 8. *num.* 69. Aversâ *quæst.* 25. *sect.*3. asseritur.

Et posteà Voluntatem Divinam non esse Causam rerum, sed solummodò Potentiam Exsequutricem applicare, asseverat; & putat hanc esse Sententiam D. Thomæ 1.*part. qu.*25 *artic.* 4. dicentis. *Potentia non ponitur in Deo ut aliquid differens à Scientiâ, & Voluntate, sed solum secundum rationem, in quantum scilicet potentia importat rationem Principii exsequentis id, quod Voluntas imperat, & ad quod Scientia dirigit.* Et similia habet Sanctus Doctor *quæst.*19.*artic.*4. *ad* 2. dixerat, *Quia Essentia Dei est ejus intelligere, & velle. Ex hoc ipso quòd per essentiam suam agit, sequitur quòd agat per modum Intellectûs, & voluntatis.* Ergo S. Thomâ asserente non formaliter, sed realiter loquendo, Deus dicitur per Intellectum & Voluntatem agere.

An Intellectus concurrat dirigendo, Voluntas applicando, & Virtus exsequutiva operando.

Quid sentiat S. Thomas?

ECCE, Quærenti; *Per quamne formalitatem aut perfectionem Divinâ Deus ad extra operetur, & creaturas universas producat?* sunt tres Sententiæ. Prima asserit Causam rerum esse Intellectum Divinum. Secunda hoc munus adtribuit Voluntati. Tertia designat Potentiam tertiam ab Intellectu, & Voluntate distinctam.

Reponuntur præcedentes Sententiæ.

Prima est vera, & à nobis propugnanda Sententia. Dicimus enim, sicut in nobis Intellectus, quando conformat Syllogismum mentalem, à Voluntate applicatus, dirigit, dirigitur, & producit: sic in Deo, Intellectio Divina à Divinâ Voluntate applicata, est dirigens, est directa, est producens. Argumenta & testimonia, quæ pro Secundâ Opinione ab Scriptoribus adducuntur, solùm probant in rerum Creatione Voluntatem concurrere; quod nos quòd ab illâ applicari Intellectum asserimus nullo modo negamus. Tertia Sententia, quæ Potentiam Productricem ab Intellectu & Voluntate in Deo secernit, admitti potest, & autoritate Angelici Doctoris fulciri, si in Intellectione Divinâ per rationem ratiocinantem secundum diversa connotata duas formalitates distinguamus; nam sicut Maronianus Pastor, qui dixit

Vera eligitur & aliarum Argumenta enervantur.

Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos?

duas in sui inimici oculis functiones posuit; videre scilicet & fascinare: sic nos in Intellectione Divinâ etiam duas ponimus; nimirùm Creaturas & videre, & producere,

P.

P. Franciscus Amicus.

DV. Verùm Creaturæ possibiles in seipsis, & ut distinctæ à Deo, nihil sint?

EST Autor celeber, quem ab eruditione & ingenio universi laudamus. Hic autem *tom.1. disp.12.pag.139.a.* de Divinâ Scientiâ orationem instituens, sic scribit. [Est duplex: sui, & aliorum à se. Hæc (quæ est aliorum à se) dividitur in Scientiam Simplicis Intelligentiæ, Visionis, & Conditionatam seu Mediam. Prima versatur circa Possibilia, quorum totum fundamentum cognoscendi est increata intelligentia Dei, nullum supponens reale fundamentum in rebus. Secunda versatur circa res futuras, quæ aliquando extituræ sunt extra suas causas; & dicitur *Visionis*, metaphorâ sumptâ à Visione corporeâ; quòd sicùt hæc Objectum supponit extra se, illudq; repræsentat, ut est in se, ita hæc Scientia in Deo Objectum supponit extra Deum, illudque repræsentat ut est in se. Tertia versatur circa futura conditionalia, à quibus denominatur *Conditionalis*, scilicet, quæ nunquam habitura sunt existentiam: haberent autem, si certa conditio, in ordine ad quam dicuntur *Conditionata*, poneretur.] Quæ verba, quia festino calamo exarata videntur, debent attentè relegi; & ubi necessarium sit, corrigi, aut explicari. Ergo attende.

Verùm Visio suum objectū supponat?

De Scientia Dei Conditionata.

Prima (Dei Scientia: nimirùm Simplex[*] Intelligentia) ait Amicus, *versatur circa Possibilia*. Est verum: sed his illa verbis nec definitur, nec sufficienter exponitur; nam & versatur circa veritates rerum impossibilium: & prætereà, versatur circa rerum existentium essentias, hæ enim ab Intelligentiâ simplici considerantur.

*] *Nescio cur Scientia Simplicis Intelligentiæ dicatur à Theologis, sit breviùs & meliùs* Simplex Intelligentia *dici posset.*

Addit. *Quorum totum fundamentum cognoscendi est increata Intelligentia Dei, nullum supponens reale fundamentum in rebus.*

Et tamen, ut rem ipsam exprimeret, & mentem suam nobis manifestaret (nam tandem, ut inferiùs videbitur, Scoti opinioni assentitur) sic debuisset hanc periodum scribere. [Quorum (Possibilium & Impossibilium) totum non cognoscendi solùm, sed etiam essendi (Sandi, & Saindi) fundamentū, nempe fundamētū ex quo Possibilia habent, quòd sint possibilia, & Impossibilia habent quòd sint impossibilia) est increata Intellectio Dei: illud .n. esse objectivū, quod in se ipsis habent Possibilia & Impossibilia, à Divinâ Intellectione procedit. Res ergo possibiles & impossibiles ante Dei Intellectionem nullū supponunt reale, immò nec objectivum, fundamentum in rebus.]

Possibilia & Impossibilia distinguuntur à Deo: & sicut illa à Deo habent, quòd possibilia sint, sic & hæc à Deo habent quòd sint impossibilia: nullum enim esse, distinctum à Deo excogitari potest, quod non pēdeat à Deo.

DVI.

Subjungit. *Secunda* (Visio *) *versatur circa res futuras*. Et malè loquitur: nam res illæ futuræ, quæ à Deo per hanc Scientiam videntur, vel dicuntur futuræ quoad Deum, vel quoad nos: At neutrum potest dici. Ergo non bene Visio Dei ab Amico describitur, aut definitur. Et quidem illæ non sunt futuræ quoad Deum; quoniam omnia præsentia sunt Divinæ Æternitati, cui nihil futurum aut præteritum est. Sed neque omnes res, quæ hac Scientiâ Divinâ videntur, sunt futuræ quoad nos; nam etiam universæ præsentes, & præteritæ ad objectum Divinæ Visionis spectant.

*] *Meliùs & breviùs* Visio, *quàm* Scientia Visionis *vocaretur.*

Respectu Dei nulla sunt futura.

Omnia, quæ nobis sunt præterita, præsentia, & futura Deus per sciētiam Visionis attingit.

Progreditur; &, ut exponat, cur hæc Scientia Divina à Theologis vocetur *Visio*, asserit & bene nomen metaphoricè sumi: & ut explicet occasionem Metaphoræ, ait. *Quòd sicut hac (visio corporea) objectum supponit extra se, illudque repræsentat ut est in se; ita hac Scientia in Deo, objectum supponit extra Deum, illudque repræsentat ut est in se.* Et quid, siquis dicere velit, Scientiam Dei esse Causam rerum: & Simplicem Intelligentiam dare rebus possibilibus suum esse possibile & quidditativum; & Visionem rebus existentibus suum esse existentiale & actuale. Tunc Visio Divina esset Practica, & suum illa objectum non supponeret. Thomistæ contra hanc Amici Assertionem sic statuunt. *Certum est, quòd Deus sit Causa rerum ad extra per Intellectum, adeoque per Scientiam Simplicis Intelligentiæ. Scientia Visionis in Deo habet rationem immediatæ causalitatis, ac physicæ effectionis Creaturarum, aliquando existentiam; estque adeò actio formaliter Deo immanens, sed virtualiter transiens.* Sunt verba formalia Dn. Augustini Redingi *tom. 1. qu.5.art.1.pag.145. & 146.* Cujus ultima linea clariùs rem explicaret, si rescriberetur hoc modo, *Estque adeò illa Divina Intellectio, actio efficienter productiva, quæ secundum esse in est in Deo, & secundum esse ad, ad Creaturas, quas creat & producit, terminatur.*

An bene Amicus nomen sp sum exponat?

Cur visio Scientia illa nominetur?

An Scientia Dei (Simplex Intelligentia, & Visio) suum objectum producat?

Sanè utramque Dei Scientiam (Intelligentiam simplicem & Visionem) esse practicam, & suum causare objectum asserit expressè D. Thomas *1.part. qu.14. art. 16:* scribit enim. *Scientia Dei est causa, non quidem sui ipsius, sed aliorum: quorumdam quidem in actu, scilicet eorum, quæ secundum aliquod tempus fiunt* (Sunt, aut Suint *facta*) *quorumdam verò virtute; scilicet eorum, quæ potest facere, & tamen nunquam fiunt.* Quæ verba pulchra sunt, & à P. Philippo de Sanctissimâ Trinitate *in 1. part. disp. 10. dub. 5.* dilucidantur hoc Scholio. [Certum est autem, quòd Scientia, quæ versatur circa ea, quæ possunt fieri, & nunquam sunt, est Scientia Simplicis Intelligentiæ, Ergo Scientia Simplicis Intelligentiæ est causa rerum in actu primo. Deinde Scientia Practica, quæ est causa rerum in actu primo, habet ex se virtutem ad producendum res, & hoc antecedenter ad Voluntatem, à quâ solùm procedit [N.B.] quòd actu applicetur ad operandū, & fiat causa in actu secundo. Sed Scientia Dei respectu rerum, ut antecedenter se habet, ad Divinam Voluntatem est Scientia Simplicis Intelligentiæ, & necessaria. Ergo Scientia Simplicis Intelligentiæ est causa rerum in actu primo.] Pergit P. Philippus; & asserit Scientiam Visionis esse causam rerum in actu secundo: & id hoc argumento persuadet. [Illa Scientia est causa rerum in actu secundo, quæ ponit determinatè effectum à parte rei: ac proinde, quæ sequitur decretum de futuritione ipsius: nam antecedenter ad decretum illud est indifferens ad producendum, vel non producendum. Sed Scientia, quæ sequitur decretum de futuritione rerum, est Scientia Visionis ut patet, Ergo Scientia Visionis Practica est causa rerum in actu secundo.] Et fundatur hæc doctrina autoritate S. Augustini *libr. 15. de Trinitate cap. 13.* dicentis: *Universas creaturas, & spirituales & corporales, non quia sunt, ideò novit Deus; sed ideò sunt, quia novit.* Quæ verba, quia tam de

Vtraque in Deo Scientia est Practica.

D. Thomæ sententia.

Divinus Intellectus virtutē producēdi res ad extra, quam habet; non recipit à Volūtate, sed ab illa tantummodo applicatur.

N. B. Eadem Divina Intellectio, prout consideratur ante Voluntatis decretum Simplex Intelligentia *dicitur* Visio *autem prout post decretum consideratur.*

Causa rerum in actu secundo.

Proponuntur verba S. Augustini.

Crea-

An æquè de Creaturis Possibilibus, ac de Existentibus possint verificari?

Creaturis existentibus, quàm de possibilibus, universaliter debent intelligi, poterunt hoc modo rescribi. *Universas Creaturas tam* **Santes**, *quàm* **Sentes** *&* **Suntes**, *non quia* **Sant**, **Sent**, *aut* **Sunt**, *ideò novit Deus, sed quia illas sic novit Deus, ideò illa* **Sant**, **Sent**, *&* **Sunt**. Quæ doctrina, prout à nobis exponitur, tam est aperta & clara, ut in alios sensus obtorqueri non possit.

Ergo ratio, ob quam Scientia, quæ sequitur decretum, in Deo *Visio* dicitur, non est illa, quam assignat Amicus (ipsa enim non supponit effectum, sed facit) vera autem ratio nominis est, quia, sicut Visio corporea non nisi existentia & præsentia intuetur, ita & hæc Scientia in hoc *nunc* Æternitatis intuetur præsentes & existentes res; neutpe **Suntes**, aut **Suintes** in aliquâ differentiâ temporis.

Scientia Media non debet cum Conditionata confundi.

Posteà Amicus progreditur ad Tertiam Scientiam, & hìc Mediam cum Conditionatâ confundit: quæ sunt valde diversæ: quoniam Conditionatam admittere universi debemus, Media autem, inventa à P. Molinâ, extra Societatem Jesu à paucis viris doctis defenditur.

Dn. Augustinus Redingus.
P. Antonius Bernaldus de Quirós,
P. Rodericus Arriaga.

DVII. *N. B. Multum debet Scotus, aut etiâ Scotistæ Redingo; nam ejus opinionem esse illam eamdem, quam D. Thomas tradit, ora obloquentiû injuste.*

Vocabulorum defectu graviùs orbitare videtur Dn. Redingus [Vir alias ingeniosus & doctus, nam oculatissimè inter esse quiditativum & esse existentiale distinguit: & esse illud, quod *diminutum* Scotus vocitat, coincidere cum Quiditativo (quod nos vocamus Sare) solidè & exactè persuadet: & hac denique via duo Scholæ Theologicæ Lumina (D. Thomam, & Scotum) in præsenti Controversiâ conciliat] *in 1. part. q. 5. art. 4. pag. 164.* in titulo se testatur disserere, *De Scientiâ Futurorum, absolutè existentium.* Ubi duo debent accuratè notari, Primò enim redit difficultas, quæ contra Amicum movebatur, Illa enim, quæ à Deo hac Scientiâ cognoscuntur Futurâ, respectu aliquorum, aut aliquorum, sunt futura. Non respectu Dei, nam respectu Dei, cui omnia sunt præsentia, nihil futurum dicitur. At, neque sunt futura respectu nostri; nam Hexameron primum, & rerum productiones, quæ in illo factæ, hac Scientiâ Divinâ cognoscuntur, Et tamen hæc ipsa respectu nostri non sunt futura, sed præterita.

Iam sunt præterita, quæ olim erant futura.

Secundò, quis unquam vidit existentia Futura? Si enim existunt, non sunt futura, sed præsentia; &, si futura sunt, non existunt ipsa, sed existent.

Malè loqui coguntur Autores terminorû defectu.

Carent Latini χρόνῳ ἀορίστῳ (*tempore indefinito*) & ideò coguntur loqui incongruè, præsentibus cum præteritis, & futuris confundere.

Similia apud alios Doctores & Scriptores lego, P. Antonius Bernaldo de Quiros *in Theolog. tract. 4. disp. 45. sect. 5.* Divinâ Scientiâ in Simplicem Intelligentiam, Visionem, & Mediam ediserit: & sic scribit. [Scientia Visionis est, quæ respicit objectum ut existens absolutè pro aliquâ differentiâ temporis, &c.] Differentiæ temporis sunt Præsens, Præteritum, & Futurum: & Præterita non existunt, sed extiterunt, & Futura non existunt, sed existent.

DVIII. *Hæc res existentes nominat, (non enim habuit aliud nomen) quas Nos* **Suntes** *vocamus.*

Arriaga [Vir fanè celeber: quem nominasse, laudasse sit.] *tom. 1. Theol. disp. 18. sect. 1. subsect. 2.* varias adducit Scientiæ Divinæ divisiones: *& num. 9.* sic scribit. [Septima divisio in Scientiam simplicis Intelligentiæ, & Scientiam Visionis. Hæc ad res existentes sive futuras, illa ad purè possibiles terminatur, &c.] Et ad quam Scientiam pertinere dicentur res præteritæ?

Possibile, & purè Possibile.

Posteà scitè objectum Simplicis Intelligentiæ in Possibile & Purè-possibile; vel, quod in idem recidit, in Possibile præcisivè, & Possibile negativè, subdividit: ita ut dicatur *præcisivè Possibile*, quidquid potest existere, careat existentiâ, aut non careat: & dicatur *negativè Possibile*, quod potest, quidem existere, & tamen existentiam, non habet. Has duas Possibilitates alii aliis verbis exponunt, quoniam omnes Creaturæ possibiles *habent ad existendum potentiam*, non tamen omnes *sunt in potentiâ ad existendum*, sed illæ tantùm quæ sunt merè possibiles. Verba Arriagæ sunt hæc. [Adverte Possibilitatem dupliciter usurpari vel ut dicit non repugnantiam ad existendû: & ut sic etiam res existentes (**Suntes**) retinent possibilitatem. Quo sensu etiam Scientia Visionis terminatur ad res possibiles: Aliter usurpari solet Possibilitas pro non repugnantiâ ad existendum, cum carentiâ tamen actualis existentiæ, seu pro purâ Possibilitate: & in utroque sensu in præsenti usurpatur, quia semper Scientia de Possibilitate est ratione [*] distincta à Scientiâ Visionis: sive res fiut (**Sebiles**) Possibiles, sive (**Sentes**) actu existentes! [*aut potiùs*, **Suntes**: *quod novum Participium, ut in rigore explicetur, correspondens in Linguâ Communi non habet.*]

Possibile præcisivè, & Possibile negativè.

Habere potentiam, & esse in potentiâ.

[*] Harum Scientiarum Divinarum distinctio debet, non ad rationis natam, sed ad rationem rationatam pertinet.

Dn. Bonifacius Bagatta,
P. Sebastianus Izquierdus.

DIX. Qualis sit Philosophia Dn. Bonifacii?

Exest à Peripatu; & tametsi novas Resolutiones suis Discipulis tradat, semper ab Aristotele, ingeniosè recedit. Inter multa præclarè cogitata, ad rem nostram hæc habet. *Disp. 1. Metaph. num. 1.* hanc breviter differentiam insinuat: quoniam ens creatum nominaliter sumptum est objectum simplicis Intelligentiæ: & verbaliter, aut participialiter sumptum objectum scientiæ Visionis. Ergo audiatur Bagatta. [Notandum est, inquit, nomen *ens* dupliciter posse sumi; verbaliter seu participialiter, & nominaliter.] Et, si jubeas ut explicet hos terminos, quibus in distinctione utitur, ait, [Participialiter sumitur, quatenus est verbo *Sum, es, est*; significatque idem ac *Existens in aliquâ differentiâ temporis*, &c. Nominaliter autem sumptum præscindit [*] ab omni differentiâ temporis, & significat id quod est extra nihil, & contradistinguitur à nihilo, &c.] Ergo, si Visionis Divinæ objectum est ens creatum participialiter aut verbaliter sumptum est ens existens (quod est existens) in aliquâ differentiâ temporis: hoc est, in tempore, aut præterito, aut præsenti, aut futuro. Et hìc hæret statim Criticus, & exclamat. Si est, si existit, si est existens, quo modo in tempore præterito? nam præterita non sunt, non existunt; sed fue-

Usurpatur bifariam nomen *Ens*.

Quando ad simplicem Dei Intelligentiam, & quando ad Visionem pertineat?

[*] Præscindit [N. B.] non solùm ab omni differentia temporis; nam & hoc facit **sunt**: *sed ab ipsomet tempore, quod facit* **sans**.

Præterita, & Futura non sunt.

fuerunt, & extiterunt. Et, si est & existit, quo modo in tempore futuro? nam futura non existunt, & non sunt; sed existent, & erunt.

Nunc, nec Adamus, nec Antichristus est.

Hæc ipsa difficultas reponitur & urgetur ulteriùs in particulari hac instantiâ. Infinitâ suâ visione Deus Adamum, Nos, & Antichristum intuetur, quia sumus in aliquâ differentiâ temporis. Sed quâ sinceritate id dicitur: nam Adamus nunc non est, sed ante millenos annos fuit: Antichristus non est, sed olim erit. Ergo malè exponitur objectum Visionis Divinæ.

Nullus Theologus, ut desiderat, loquitur terminorum defectu.

Hanc scientiæ Divinæ differentiam & explicationem communiter admittunt Theologi: & omnes defectu verborum in statu priori relinquunt propositam Difficultatem.

P. Izquierdus laudatus.

P. SEBASTIANUS Izquierdus [Vir aptissimus, ut scholastica edisserat, judicio & sententiâ Platonis; iste enim à suâ proscribebat Academiâ imperitos Geometriæ, & Izquierdus, quia prævidebat Philosophicas & Theologicas Resolutiones subcollari Mathematis,

Suos per Mathesim discipulos ad Philosophiam & Theologiam conducit.

ante Libros Theologicos præmisit unum, subtili delineatum calamo, quem *Pharum Scientiarum* scripsit, in quo per Arithmeticam, Geometriam, & alias Mathematicas scientias suos Lectores ad subliniores Conclusiones perducit.] *in Operis Theologici tom. 2. tract. 9. de Deo Uno disp. 23. qu. 5.* interroganti, *Quotuplex sit Scientia Dei?* Respondet. [Primò scientia Divina dividi solet in scientiam simplicis Intelligentiæ, & scientiam Visionis. Scientia simplicis Intelligentiæ dicitur, quâ Deus cognoscit res possibiles, quatenus tales præscindendo [*] ab eo, quòd illæ existant, vel non existant. Unde per hanc scientiam [N.B.] non solùm cognoscit Deus res possibiles quæ nunquam erunt, sed res etiam quæ aliquando erunt, præcisè ut possibiles sunt. Scientia autem Visionis appellatur ea, quâ Deus intuetur res existentes in aliquâ differentia temporis, &c.]

*] *Non Deum sed nos concernit hæc præcisio.*

De τῦ esse quidditativi, & τῦ esse existentialis distinctione.

Et pendet hæc doctrina ab aliâ ejusdem Izquierdi, quam pluries diversis in locis reponit, asserens duo esse genera essendi: quoniam *Esse quidditativum* (nobis Sare) est habere essentiam: & *Esse existentiale* (nobis Sere) est habere existentiâ. Et illud primû *esse* Simplicem Dei Intelligentiam: istud autem Visionem, tanquam Objectum proprium terminat.

SECTIO IX.

Utrùm Scientia, quæ à Theologis communiter ponuntur in Deo, sint Practica, vel Speculativa?

DX. Doctrina de Scientiis Practicis & Speculativis, est communis, & ideò debet ante omnem Facultatem præferri.

QUæstio præsens supponit à Lectore præsciri Scientias dividi in Speculativas, & Practicas: illarumque præcognosci discrimen. Interim, quia doctrina de Praxi & Speculatione ex uno capite videretur debere scientias universas præcedere; quia de singulis interrogari potest, sint-ne speculativæ, vel Practicæ? & ex altero capite videretur debere ad Libros de Animâ necessariò remitti; & tunc tractari tandem, cùm jam Discipuli Operationum Intellectûs numerû & proprietates fuerint docti. Igitur hæc Doctrina intẽpestè traditur à Dialectici, cùm ante initiû Logicę, Proœmiales Cõtroversias decidunt; Et meliori consilio, si non tam breviter aut etiam diminutè traderetur à Psychicis, cùm in libris de Animâ in Speculativas & Practicas Humanas Cognitiones dispescunt. Impræsentiarùm igitur quoniam de Divinis actibus sum disputaturus, examinaturusque, An sint Speculativi, aut Practici, expediens esse judico, ut hîc edisseram & dilucidem illam Quæstionem potiùs, quàm ad diversos Libros, vel à nobis vel ab aliis scriptos, Lectorem ingeniosum relinquere.

SUBSECTIO I.

Quid sint, & in quas classes aut differentias dividantur Scientia Practica, & Speculativa?

INcipio ab expositione Terminorum: immò, si velis, Termini alterutrius: nam, cùm *Speculativum* & *Practicum* contraponantur inter se, ex cognitione alterius, alterius resultabit necessariò cognitio. Interim, ut præhabeat Lector aliquam generalem notitiam, ex P. Georgio Rhodesio lineas subsequentes scribo. DXI.

Tale est Correlativorum Ingenium, ut alterius essentia cognita, alterius essentia ignorari non possit.

Dico (ait) SPECULATIVAM SCIENTIAM *illam appellari, cujus finis intrinsecus est cognitio proprii Objecti; in quâ ita sistit, ut ad opus non progrediatur.* SCIENTIAM *verò* PRACTICAM *cujus finis intrinsecus est operatio aliqua, quæ propriè vocatur* πρᾶξις.

De Scientiis speculativis & Practicis. Quomodo differant inter se.

Et hanc Conclusionem esse tam certam addit, ut probatione non indigeat, sed explicatione tantummodò. Fatetur tamen esse prorsus obscurum, *Quid nomen* Praxis, *& quid Practica notitia significet?*

Quid significet hoc nomen πρᾶξις?

Respondeo Primò, non signare idem *esse Practicum*, ac *esse Operativum*; nam omnis Intellectus, quando intelligit, elicit intellectionem, & tamen non omnis Intellectus est Practicus. Ergo hoc nomen *Practicus* non convenit Intellectui, quando operatur, sed quando per suam operationem dirigendo, aut operando aliquid distinctum ab ipsâmet Intellectione producit.

An coincidant Practicum, & Operativum?

Omnis Intellectus, etiam speculativus, intellectionem producit.

Respondeo Secundò, (quod & monere debui pluries) Nomenclatorem primum non fuisse Philosophum, sed merè Politicum, adeoque huic nomini adscripsisse merè Politicam significationem, Quoniam πρακτικόν, adjectivum est nomen, & deducitur à substantivo πρᾶξις. Et utrumque produit à verbo πράσσω. Et quid verbum πράσσω significat? B[illegible]nenses in Epitome [*] Lexici Græci. [πράσσω & ττ. ξω. *Facio, Ago, Administro, Tracto, Vivo, Exigo, Cogo.* Hebraicè ברא, bara, *creavit, fecit.*] Ergo hoc modo accipiendo vocabula, Scientia, aut Cognitio Practica illa erit, *quæ Personam Agentem, dirigendo, aut operando juvat, ut actionem transeuntem eliciat.* Et hoc sensu Epitheton id accipit D. Thomas 1. 2. *quæst. 57. art. 1.* dicit enim: *Practicum, vel Operativum, quod dividitur contra Speculativum, sumitur ab opere exteriori, ad quod non habet ordinem Habitus Speculativus, sed tantùm ad interius opus Intellectûs.* Ecce D. Thomâ asserente, Intellectus ad

Nomenclatores defectuosè in dictionum conformatione processerunt. πράσσω. πρᾶξις πρακτικόν.

*] Frustra dicitur *Lexicum Græcum*, quoniam vocum Latinarû Thesaurus, non *Lexicum*, sed *Vocabularium* appellatur.

An solæ Artes Factivæ sint Practicæ?

ad opera interna & externa concurrit: ad illa, videlicet speculativè; ad ista, practicè. Ergo stando huic acceptioni vocabuli, Logica Mentalis, quæ Intellectûs operationes dirigit:

De Logica, & Ethica.

& Ethica Spiritualis, quæ dirigit operationes voluntatis, sunt Artes Speculativæ: quoniam utriusque (tam Intellectûs, quàm Voluntatis) actus sunt interni. Ergo Logica Vocalis, & Scripta, nec non Corporea Ethica, sunt Facultates Practicæ; nam linguam Vocalis Logica, & manum, calamumque Logica scripta, & externas hominis operationes dirigit Ethica corporalis.

Scientiæ ne sint Speculativæ, an Practicæ?

De Praxi, politicè, & philosophicè cōsiderata.

Nomen *Practicum*, si accipiatur Politicè, in significatione & acceptione, quam, ut vidimus, exhibet ejus etymologia, Scotus permanere permisit; at illius significationem contrahi & restringi jubet, si scholasticè philosophicè intelligatur. Ejus enim judicio, *Intellectus quamdiu se continet intra limites intelligendi, & in alias potentias non se insinuat, operatur speculativè; quando autem Voluntatem, aut membra externa dirigit, procedit practicè*. Eum sequuntur universi Scotistæ, qui ex hoc Principio, Logicam Intellectualem Speculativam esse jubent; & Ethicam & cæteras Artes operativas esse Practicas. Verba Scoti sunt hæc, *Praxis est actus alterius potentiæ ab Intellectu, posterior intellectione, natus elici conformiter rationi rectæ*. Ita ille *quæst.* 4. *Prol.* Et citatur à Complutensibus *in Logic. disp.* 1. *quæst.*6. §.1. *num.*27.

Quid apud Scotum hoc nomine significetur?

Quales sint ejus sententia, Logica, & Ethica?

DXII.

Quid Praxis sit opinione Aristotelis?

Sed multò liberiùs, latiùsque vocabulorum acceperat Aristoteles: nam *lib.* 6. *Metaph. cap.* 1. in Speculativum & Practicum dividit Intellectum: & Practicum in Operativum, & Factivum subdividit. Adde Tu & Permissivum quia etiam Aristoteles permissiones admittit; & ipsæ ad Praxim suo modo pertinere videntur, hac tamen lege, quòd in permissione, moraliter cooperari dicatur, qui rem impedire tenetur: non autem ille, qui non tenetur.

Per quas Differentias dividatur?

An, & quando cooperari censeatur, qui permittit?

Vtrùm Mentis Operationes possint dirigi practicè?

Ergo cùm Intellectus habeat Operationes in quibus exorbitare potest, indiget Regulis ut in iis dirigatur. Ergo ipsemet intellectus, prout has sibi præscribit, est Practicus. Et hanc Aristotelis scitam doctrinam, 1.2. *quæst.* 57. *art.*3. fecit suam S. Thomas: inquit enim. *Etiam in ipsis speculabilibus est aliquid per modum cujusdam operis; puta, constructio syllogismi aut Orationis congruæ, aut opus numerandi, vel mensurandi. Et ideò quicumque ad hujusmodi opera rationis. Habitus Speculativi ordinantur, dicuntur, per quamdam similitudinem Artes*. Et *Artium* nomine, Practici Habitus intelliguntur.

Dantur intellectiones merè speculativæ.

Et hîc obiter nota, dari quidem Habitus purè Speculativos; quoniam Astronomia exempli gratiâ, quæ Cælos, & Sydera numerat, describit, & metitur, suum objectum non fecit: at non dari aliquem actum purè Practicum; quoniam intellectus humanus speculando se promovet ad operationem. Et hoc fatentur Aristoteles *libr.* 3. *de Animâ cap.* 1. & Divus Thomas *quæst.*14. *de Veritate artic.*4. inquit enim, *Intellectus extensione fit practicus*. Et ego libentiùs dicerem *practicans*. Nam Vitruvius, dum intrà se imaginatur alicujus triumphalis Arcûs magnitudinem, & dispositionem, sine intentione talem Arcum ædificandi, format in mente suâ ideam quamdam speculativam, imò, & speculantem, nempè, ut Speculans opponitur Practicanti, hoc est, operanti in actu secundo. At illa Vitruvii idea, quam in casu non esse Practicantem (hoc est, Operantem) fatemur; non negabimus esse Practicam in actu primo: est enim directiva, & operativa, & manuducere potest Artificem, ut Arcum, illi quem cogitat, simillimum operetur, & faciat.

An etiam dentur merè Practi cæ?

An, & quo modo Intellectus extensione fiat practicus?

An potiùs extensione fiat practicans?

Practicum concernit actum primum; actū verò secundū Practicans.

De Logica Docente, & Vtente.

Vtra sit Speculativa, vel Practica?

Et hinc patet, quid dici debeat, de Logicæ Docentis, & Utentis distinctione; illas enim Vasquez *in* 1. *par. disp.*8. *cap.*5. frustrà dispescit realiter. Quoniam eadem Logica, quæ erat Docens (Speculativa) per meram extensionem fit Utens (Practica) ut scitè docent Complutenses *in Logicâ dispus.* 1. *quæst.* 4. §.2. *num.*20.

Practicus dividitur in Agens & Dirigens.

Progredior: &, ut rem meliùs intelligamus, Practicum in Opportunas Species, aut Differentias distribuam. Quoniam Πρακτικὸν est operativum; & quia hoc potest esse bifariam, (puta, agendo, & dirigendo) Practica Mentis Operatio in Agentem, & Dirigentem distribuitur. Et quia hæc Directiva Intellectio, potest ipsummet Intellectum, aut etiam Voluntatem, aut denique Membra externa dirigere, per differentias dividetur, ex quibus resultabit, ut vel in horum membrorum motu sistatur Operatio, vel ut producant exteriorem effectum, qui cessante motu membrorum exteriorum remaneat. Et hæc doctrina paucis verbis complectitur omnes has Praxeôn species, quas faciliùs intelligam, quàm indigitem opportunis vocabulis. Hanc sequentem Categoriam considera.

De Artefactis.

Facilius est mente distinguere Species, quàm illas cōgruis vocabulis significare.

In-

Proponitur Categoria.

- *Intellectio*
  - A *Speculativa*. Quæ nihil omninò producit. &c.
  - B *Practica*.
    - C *Activa*.
      - *Essentians*
      - *Existentians*.
    - D *Directiva*. Quæ cũ causâ operante, illâ manuducendo concurrit.
      - E *Intellectûs*. Logica.
      - F *Voluntatis*. Ethica.
      - G *Membrorum Externorum*.
        - H *Loco-motiva*.
        - I *Factiva*.

Cur Notæ sequentes scribantur?

Tametsi præcedens Diagramma Viro docto videretur sufficere; quia noster Calamus Sapientibus, & insipientibus est debitor, Scholia sequentia subscribit.

A

DXIII. Quæ sit Cognitio Speculativa?

EST Speculativa Intellectio, quæ non causat suum objectum, sed illum reperit præexistens in rerum naturâ. Et talis est Astronomia ex.gr. non enim Cælos, & Sydera intelligendo Astronomus, illa facit, aut alterat, sed illorum motus, & mensuras addiscit.

B

Quid sit cognitio Practica?

EST Intellectio Practica, quæ est Operativa; quæ cogitando aliquid præstat, ab ipsamet operatione distinctum. Et hoc agendo, aut dirigendo.

C

De Cognitione, quæ facit Entia rationis. An sit Practica?

AGendo quidem: & hoc bifariam: essentiando videlicet, & existentiando. Est autem ſamens *(dans essentiam)* in opinione communi illa Cognitio, quæ facit Entia rationis. Quæ tametsi, meâ opinione, non dentur, me impræsentiarùm juvant, ut Practicam Actionem exponam. Et ad existentiantem pertinent Cognitionem, pleraque omnia, quæ de viribus imaginationis dicuntur. Quando enim vera est illa Assertio, *Imaginatio facit Casum*; tunc imaginatio est Cognitio Practica, & ad Classem Cognitionum, quæ *Existentiativa* appellantur, spectat.

Verùm Imaginatio sit Practica?

D

De Intellectione Practica Directiva.

EST Cognitio Practica Directiva, quæ aliquam Potentiam, ut operetur, dirigit. Et consultò, *aliquam*, & non *aliam* scribo: ut me ab Scoti opinione subducam, apud quem intellectio, quæ alias intellectiones dirigit (& nescio cur) *Speculativa*, nominatur, non *Practica*.

Et, ut scias, quo una intellectio modo, alias operationes dirigit, quia in communi non benè id explicari potest, illud exponam agens de Directionibus in particulari. Ergo attende.

E

Logicam esse Scientiam Intellectûs operationum directivam, asserunt universi. At istam operationum passivam dirigibilitatem, alii esse objectum Logicæ asserunt; alii esse finem.

CAnones Logici, dicuntur esse quædam Præcognitiones, Mentis operationum directivæ. Et hæc est quædam asserta ab universis Veritas, non tamen benè intellecta ab omnibus. Et quidem est ab universis asserta, nam illam tradit D. Thomas, & siqui ejus Discipuli negant esse Logicæ objectum dirigere operationes intellectûs; id ipsum ejus esse finem affirmant, & controversiam ad modum loquendi reducunt. Ita Complutenses *in Logic. disp. 2. Proœm. qu. 2. §. 4. nu. 13.* Verba Angelici Doctoris sunt hæc, *Ars quædam necessaria est, ut sit directiva ipsius actûs Rationis: per quam Homo in ipso rationis actu, ordinatè, faciliter, & sine errore procedat. Et hæc Ars est* Λογικὴ, *id est*, Rationalis Scientia: *quæ non solum* Rationalis *est, ex hoc, quòd est secundum rationem, quod est omnibus Artibus commune; sed etiam ex hoc, quòd est circa ipsum actum rationis, sicut circa propriam materiam.* Ita S. Doctor *initio Poster.* Sanè meritò dicit Sanctus Thomas procedere secundum rationem esse Artibus universis commune; huc enim respiciens P. Georgius Rhodesius *in Peripatetica Philosophia lib. 4. disp. 2. qu. 1. sect. 3. pag. 614.* sic scribit. *Praxis est operatio quæcumque Intellectualis Naturæ, regulabilis per rationem.*

Propter duas causas (alteram communem, alteram specialem) Logica *Rationalis* vocatur.

An omnes Artes à ratione procedant?

Et hîc sanè (& id obiter notare oportet) S. Doctorem loqui de objecto Logicæ, verba illa *circa propriam materiam.* &c. persuadere videntur: at non de objecto, sed de fine illum loqui, Complutenses, & alii Viri docti testantur.

Quo sensu loquatur D. Thomas?

Sed dicet aliquis, non posse Logicam dirigere mentis operationes: nam operatio mentis, vel est bona, vel mala (hoc est, vel correspondet, vel non correspondet, præscriptis ab Aristotele legibus.) Si secundum, est mala; & quia Aristoteleos Canones violat, corrigi debet, dirigi autem nequit à Logicâ.

An, & cur Mentis operationes nequeãt dirigi?

Respondeo satis clarè exposuisse Angelicũ Præceptorem, quid velint Dialectici dicere, cùm esse Logicam asserunt, *Operationum Intellectualium directricem*. Non enim his verbis significare volunt, dirigi posse Operationes

Logica non dirigit ipsasmet Mentis operationes, ad hominem, ne illas formando exorbitet.

nes ſemel factas, ſed Hominem, antequam operetur, ne erret, debere præſcriptis Canonibus dirigi, unde dixit S. Thomas ſcitiſſimè. *Logicam eſſe, per quam Homo dirigitur, ut in ipſo rationis actu ordinatè faciliter, & ſine errore procedat.*

F

DIV.
Quam Scientiam per Antonomaſiam ſignificet nomen *Philoſophia?*

EST etiam Practica directivè, illa Facultas, quæ dirigit operationes Voluntatis. Illa Græcè dicitur ἠθικὴ, Latinè *Philoſophia Moralis*, aut κατ' ἐξοχὴν *Philoſophia*. Et quia *in Proœm. Ethic.* inter Rationalem, & Moralem Philoſophiam Analogiam S. Thomas reperit, docetque; ſicut Logica eſt Ars omninò neceſſaria, ut dirigantur Operationes intellectûs, ſic eſſe neceſſariam Ethicam ut Voluntatis operationes dirigantur. Et, ut id meliùs intelligatur, Angelici Doctoris verba, quæ paulò antè poſuimus, ut Logicam dilucidaremus, per opportunam παρῳδίαν ut illuſtremus Ethicam ſubſcribamus. Quoniam me judice, D. Thomas, quando illa verba ſcripſit, ſi egiſſet de Ethicâ, dixiſſet ſic.

Quanta ſit inter Logicam & Ethicam analogia?

Propter duas rationes (alterâ communè, alterâ ſpecialem) Ethica Voluntaria.

Ars quædam neceſſaria eſt, ut ſit directiva ipſius actûs Voluntatis: per quam Homo in ipſo Voluntatis actu ordinatè, faciliter, & ſine errore procedat. Et hæc Ars eſt ἠθικὴ: id eſt, de actu libero Scientia: *quæ non ſolùm concernit libertatem ex hoc, quòd exercetur liberè, quod eſt omnibus Artibus commune; ſed etiam ex hoc, quòd eſt circa ipſummet actum liberæ Voluntatis, ſicut circa propriam materiam.* &c.

Ethica & Logica inter ſe comparantur.

Ergo ſicut omnes artes intellectu concurrente exercentur; non tamen omnes, ſed ſola Logica circa actus intellectûs verſatur, ſicut circa propriam materiam: ſic ſimiliter omnes Artes liberâ voluntate concurrente exercentur, non tamen omnes, ſed ſola Ethica circa actus liberos Voluntatis verſatur, circa propriam materiam.

Non diriguntur Operationes Voluntatis:

Sed, quo, quæſò modo Ethica poteſt actus Voluntatis dirigere? Quoniam, ſi ipſi ſunt boni, ut actus Amoris Supernaturalis, directione non indigent: &, ſi ſunt mali, ut odium Dei, ſunt incapaces directionis.

ſed homo, ne erret, quando per Voluntatē operatur.

Jam dixit, & expoſuit S. Thomas, in quo hæc directio conſiſtat: non enim ſunt Voluntatis operationes, quæ debent dirigi, ſed homo, qui eas eſt elicitutus. *Ethica enim eſt, per quam Homo dirigitur, ut in ipſo liberæ Voluntatis actu ordinatè, faciliter, & ſine ullo errore procedat.*

G

DXV.
De Arte Memoriæ.

De illius inventione, & promotione.

SIcut dantur Artes, quæ intellectum, & voluntatem dirigant, ſic etiam dantur aliarum Potentiarum directrices. Sic memoriæ Artem, quondam invenit quidam Hiero: eamque noſtro ævo in Hiſpaniâ promovit Delgadillus, Concionator Egregius; & in Belgio Schenkelius, Profeſſor humanarum literarum Lovanii.

H

QUÆ membra externa exercent, aut eorum tantùm motus ita dirigunt, ut nullum effectum permanentem relinquant.

De Artibus, quæ motu exteriorum membrorum exercentur.

Et inter illas, quæ ad iſtam Claſſem pertinent Muſica meo judicio eſt præcipua,

—— *Reliquis nam ſola negatum*
Artibus, à Muſis Muſica nomen habet.

Unde dicta ſit Muſica?

hæc enim, ſive ore intonet, ſive cornua inflet, ſive fides propellat; motu percutit aërem, qui fractus reſonat, & nullum effectum relinquit, qui permaneat. Et comitantur Muſicam Tripudiatoria; & Luſoriæ omnes magno quidem numero illæ diſtributæ per claſſes.

De Artibus Tripudiatoriis

I

De Artibus Factivis, quænam ea ſint?

ET denique nominantur *Factiva*, quæ ita manus, aut alia externa membra dirigunt, ut faciant Artefactū aliquod, quod motu ceſſante remaneat. Talis eſt Statuaria, quæ manibus ita gubernat martellum, cælumque, ut excisis in marmore ſuperfluis partibus Cæſaris figuram v. gr. educat ex potentiâ materiæ. Talis eſt Architectonica, Pictoria, Textoria, & ut verbò univerſas comprehendam, tales ſunt illæ omnes, quæ vocantur *Mechanica*.

N. B.
Quomodo educantur Formæ de potentia Materiæ?

SUBSECTIO II.

Convertimus oculos ad Deum, & contemplamur ejus Scientias; quærimuſque, An ſint Practicæ, an verò Speculativæ?

DXVI.
Quæ, & quot Scientiæ à Theologis admittātur in Deo?

TRES Scientias poſſumus in examen vocare: nempe (1) αὐτοσοφίαν ſcientiam, quâ Deus ſemetipſum cognoſcit. (2) *Simplicem Intelligentiam*, quâ cognoſcit Creaturas **ſantes** (*habentes eſſe quidditativum*) quæ cum **ſere** (*exiſtentiâ*) comparatæ ſunt **ſcibiles** (*exiſtentiabiles*) & vocantur *Poſſibiles*: & (3) *Viſionem*, quâ intuetur Creaturas **ſuntes** (*exiſtentes in aliquâ differentiâ temporis*.

Autoſophia.

Simplex Intelligentia.
Viſio.

His præmiſſis Concluſiones ſubſequentes ponamus. Et ſit

PRIMA.

De Autoſophia.
An ſit purè ſpeculativa?

SCientia Dei (Αὐτοσοφία, videlicet) prout ad Divinam Eſſentiam, abſolutè ſumptam terminatur, eſt purè Speculativa. Eſt omnium nec contra patiar Tertullianum Theologum Veterem, aut Carteſium, Philoſophum Novitium adlegari illum, quia dixit, *Deum feciſſe ſe ipſum*: iſtum, quia ſcripſit, *Deum eſſe à ſe poſitivè*. Non patiar, inquam, adlegari Carteſium, quia ipſe extra claustra Academiarū philoſophans, & quo Scholaſtici ſenſu vocem illam acciperent, erravit linguâ, aut calamo, non autem mente, quoniam, ut ipſe propoſitionem ſuam interpretatur, illis verbis, *Deus eſt à ſe poſitivè*, voluit dicere, *quòd quidquid poſitivum eſt in Deo, eſt ens à ſe*. Ergo, quia Tertulliani tempore, non conſtabat terminorum Scholaſtica ſignificatio, poſſunt iſta ejus verba, *Deus fecit ſemetipſum*, accipi negativè, ut æquivaleant his, *Nullū Agens fuit, quod Deum faceret*. Et nullus dubito, Tertullianum hoc ſuam ſententiam ſenſu interpretaturum fuiſſe, ſi ab aliquo fuiſſet reprehenſus. [N. B. Contra hanc primam Concluſionem aliquid

An Deus ſe ipſum fecerit?

An Deus ſit à ſe poſitivè?

Carteſius non erravit mente ſed calamo.

An idem de Tertulliano dici poſſit?

ſe

se probabiliter posse dicere putat Scotus, ut statim apud Cacheranum videbimus.

SECUNDA.

DXVII. An activæ Divinarum Personarum Operationes, possint vocari *practicæ?*

INterroganti, An Pater Divinus genuerit Verbum Æternum practicè: *& quærenti* An Pater, Filiusque practicè produxerint Spiritum Sanctum, *responsuri, debemus cum Viris Doctis, & Orthodoxis loqui, ne in materiâ, tàm gravi admittentes novos modos loquendi novum aliquem sensum admittamus.*

Cacherani sententia.

Ut te in doctrinâ præcedenti confirmem, dabo Cacheranum, qui *in Theologia Assertiva tom.1. tr.1. cap.6.§.3. pag.307.b.* sic (& quidem prudentissimè) scribit, [Speculativa est scientia, quam habet Deus de se ipso, quia hujusmodi scientia vel consideratur in ordine ad essentiam, attributa, & personam Patris; vel in ordine ad personas Filii, & Spiritûs Sancti. Si secundo modo, est quidem de objecto producibili, at non potest dirigere ipsius productionem, cùm Filius, & Spiritus Sanctus producantur ex necessariâ fœcunditate naturæ, non ex directione scientiæ: nec plausum, aut sequelam habet opinio Arriagæ *1.p. disp.18.sect.1.subsect.3. num.14.* existimantis Patrem de Filio, utrumque de Spiritu Sancto habere scientiam practicam, Si secundo modo, scientia Dei non est de objecto producibili; cùm divina essentia, divina attributa, & persona Patris, habeant esse improductum. Neque dicas sufficere ad scientiam practicã, quòd sit de objecto amabili, & quòd possit dirigere amorem sui objecti, licèt non possit dirigere productionem. Et quo capite Scotus *qu.4. prologi §. si objiciatur contra hoc*, censet probabiliter concedi posse practicam scientiam, quam Deus habet de propriâ essentiâ. Contra enim nec sufficit ad rationem scientiæ practicæ, quòd sit de objecto amabili, ut patet *ex prolegomenis cap.1. in probat.2. par.1. assert.* Nec scientia, quam Deus habet de propriâ essentiâ, dirigit amorem ipsius, cùm Deus dirigat propriam essentiam amore omninò necessario, qui consequenter nec potest subjici directioni, nec potest esse praxis, ut deducitur *ex dictis cap. super.* §.2. in ultimis particulis primi asserti, & confirmari potest ex Aristotele *6. Ethic. cap.2.* docente, intellectum practicum esse de rebus, quæ possunt aliter se habere, speculativum verò de rebus necessariis. Deinde siquid probat allata *ex Scoto* instantia, probat ad summum esse practicam scientiam, quam Deus habet de se ipso ut amabili, at non probat esse talem scientiam, quam Deus habet de se ipso secundum se; & hanc in re esse speculativam fatetur ipsemet Scotus §. *sequenti* ad mox citat. Scotum, & Sanctum Thomam *artic.16. supracitat.* sequuntur, licèt ex diversis fundamentis omnes, quos viderim Theologi, Suarez *1. part. libr.3. cap.4. num.5.* Vasquez *disput.69. cap.2. num.4.* Valentia *disput.1. quæst. 14. punct.8.* Lugus *disputat.34. numer.7.* de Quiros *quæst. 14. articul. 6. num.117.* Arriaga *loco mox citato* Doctores Thomistæ, & Scotistæ.]

An directio sit de ratione Practici?

Arriagæ Opinio.

An cognitio suæ essentiæ siquidem Deũ dirigit ut illam amet, dici *Practica* possit?

Quid pronunciet Scotus?

An Amor necessarius possit vocari *Praxis?*

Qualis esse debeat Intellectio Practica, opinione Philosophi?

Aliter statuit Scotus de sciẽtia, quam habet Deus de se ipso quà amabili: & aliter de illa, quã habet de se ipso secundum se.

§§§

TERTIA.

DXVIII. An, & quo sẽsu αὐτοσοφία Divina, sit Practica?

SCientia Dei (*nimirùm*, Αὐτοσοφία) *prout ad essentiæ suæ perfectiones, relativè sumptas, (hoc est, ut Creaturis communicabiles) terminatur, est Practica.* Ita D. Thomas *1. part. qu.14. art.16. in fin.* scribit enim. *Deus in speculativâ sui ipsius Scientiâ, habet cognitionem & speculativam & practicam omnium aliorum.* Et probatur: Quia Speculativum & Practicum, sicut & **Sare** & **Sere** (*Esse quiditativum*, & *Esse existentiale*) non condistinguuntur inter se, sed prius clauditur in posteriori, quoniam (ut Subsect. præced. §. *Et hic obiter nota* asseruimus) Intellectus humanus speculativus (ut Doctor Angelicus *q.14. de Verit. art.4.* testatur) *extensione fit Practicus.* Et Creaturæ **Santes** (quæ habent esse quiditativum) extensione fiunt **Sentes** [erunt extra causas, si in genere essendi ita progrediantur & extendantur, ut **Sere** (esse existentiale) recipiant.]

In Praxi clauditur speculatio.

In τῷ **sere**, includitur τὸ **sare**.

QUARTA.

SCientia Simplicis Intelligentiæ cum Creaturis **Santibus** (habentibus esse quiditativũ) *comparata, est non jam practica, & operativa; sed practicans, & suo modo operans.* Demonstratur. Quia per suam Intellectionem Deus οὐσιοῖ (*essentiat Creaturas*) hoc est, Creaturis **Santibus** (*nimirùm, habentibus esse quiditativum actu, & esse existentiale in potentiâ*) illud esse essentiale & quiditativum, quod habent. Et quidem sunt Creaturæ **Santes** (*habentes esse quiditativum*) eædem ac **Sebiles** (nempe, possibiles) quæ possunt **Sere** (quæ possunt existentiam habere.)

Scientia Simplicis Intelligentiæ est Practica, tametsi naturalis, & necessaria sit. Immò est re verâ Practicãs

Hæc doctrina jam est in Scholâ D. Thomæ communis: quoniam licèt Recentiores Thomistæ non habeant sufficientia vocabula, quibus exactè suas Sententias exponant, ipsum *Esse quiditativum* ab *Esse existentiali* distinguunt. Ut videre est in Dn. Augustino Redingo, qui *tom.1. q.5. art.3. controvers.1. pag.160. a.* sic scribit. [Scientia Divina Simplicis Intelligentiæ pro objecto formali motivo habet esse eminentiale Creaturarum in Deo, quod formaliter est ipsa essentia Divina: pro objecto autem materiali habet Esse Creaturarum reale possibile, distinctum ab essentiâ Divinâ, objectivè existens in Intellectu Divino; à quo in æternitate [N.B.] non physicè, sed in ratione intelligibilis, atque adeo possibil's, repræsentativè, emanat, &c.] Considera illud *emanat.* Ergo Creaturæ possibiles non sunt priores Simplici Intelligentiâ, & ab eâ speculativè considerantur: sed ab illâ procedunt, & **Samuntur**, (hoc est, *illud* esse quiditativum, *quod habent à Divinâ Intellectione recipiunt.*)

DXIX. Debet **Sare**, à **sere** (hoc est, *Esse essentiale*, ab *esse existentiali*) distingui.

Natura Divina omnes Creaturarum possibilium perfectiones continet eminenter.

Intellectio Divina **samit**, (*essentiat*) Creaturas universas possibiles. Creaturæ Possibiles posteriores sunt cognitione Divina.

Et, quia videbatur intellectu difficilis illa Possibilium emanatio (illa οὐσίωσις, *Essentiatio*) quam nos in Dialecto Metaphysicâ paucis verbis exponimus, ipse circumloquens per plura sic exponit. Attende.

De Creaturarũ οὐσίωσι.

[Cujuscumque Creaturæ modus essendi proprius est, secundum quem (**Samitur**) Divinam perfectionem participat ex S. Thomâ *hic qu.14. art.6.* Hæc autem divina perfectio

Creaturæ suas à Deo perfectiones participant.

Intelligere Dei, est esse Dei.

Creaturæ esse debent, qualesa Deo intelliguntur: quia in Deo intelligere est facere

*] Creaturæ in actu signato sant (*habens esse*) & in actu exercito sent (*habens existentias*.)

Cur Creaturæ possibiles sint?

Intellectus Divinus cognoscit & cognoscendo Samit Creaturas possibiles naturaliter & necessario: & accedente libera Voluntatis decreto cognoscit, & cognoscendo Semit, (Existentias cum Essentiis conjungit) & producit Creaturas existentes.

Omne creatum, etiam intelligibile, illud esse intelligibile quod habet, participat ab Intellectione Divina.

Prima Dei operatio est intelligere.

De Sare. De esse quidditativo & objectivo: Quale illud sit?

ctio est à creaturis participabilis secundum modum Naturæ Divinæ. Unde quia esse Dei est suum Intelligere, consequens est, omnem modum essendi creaturis proprium esse à Deo intelligibiliter, ut constare potest ex discursu Sancti Thomæ *cit. qu. 14. art.* 8. Ergo creaturarum esse proprium, sive earum essentiæ in statu etiam possibilitatis participantur per intellectionem Divinam. At hujus attingentia est intentionalis secundum repræsentationem objecti. Consequens igitur est, Deum creaturas possibiles eatenus (Samere *essentiare*) vocare in æternitate, quatenus per assensum positivum in earum conceptibus objectivis repræsentat (earum Sare) hoc est, formalitatem essendi, non quidem in [*] actu exercito, sed in actu dumtaxat signato. At creaturæ ex hoc sunt possibiles, quòd in ipsarum ratione formali quidditativâ, non exercitè seu physicè, sed signatè, seu repræsentativè involvatur *esse*: (seu Sare) Probatur istud Assumptum. Formalitas Sandi, *habendi esse quidditativum* sive hoc sensu) essendi, eatenus est (Sebileo: *existentiabilis*) ad extra determinabilis per Divinam voluntatem, quatenus repræsentatur per Divinam intellectionem. Est autem in tantum (ipsum Sare) formalitas, seu modus aliquis essendi (Sebileo, *existentiabilis*) ad extra producibilis per Omnipotentiam Divinam, in quantum est determinabilis à Divinâ Voluntate. At formalitas quâ producibilis per Omnipotentiam Divinam eo ipso supponitur possibilis. Ergo formalitates essendi extra Deum ex hoc ipso sunt possibiles, quòd per Divinam intellectionem in earum conceptibus objectivis involvatur esse, hoc est Sare (*esse quidditativum* ipsis communicatur.) Hoc autem esse non tantùm exercitè, sed neque signatè in ratione objecti seu intelligibilis potest secundum signum aliquod rationis, vel prioritatem naturæ esse (Sere, *existere*) antecedenter ad Naturam, seu intellectionem Divinam: oportet enim, omne creatum sub quâvis formalitate, atque adeò sub ratione etiam Intelligibilitatis esse dependens, & participatum à Deo. At prima omnium operatio in Deo est intellectio, hujus verò formaliter in ratione intellectionis, non est aliud officium, nisi repræsentando. Ergo ex eo, quòd Divina Intellectio in essentiis, & speciebus creatis sit repræsentativa formalitas essendi, sequitur, istam formalitatem (intellectam Sare: hoc est,) non physicè, & in actu exercito, sed repræsentativè in actu signato esse hoc ipso in rebus creatis. At (hoc Sare) hoc esse in actu signato, & repræsentativè, est esse objectivum in intellectu Divino. Ergo istud esse objectivum est possibilitas creaturarum ut sic, in ratione intelligibilis (Sampta) derivata & participata ex virtute Divini Intellectûs in suâ essentiâ tanquam objecto primario, & formali motivo omnes essentias & species creatas per assensum positivum cognoscentis sub ratione essendi, (nempe, sub ratione Sandi, *habendi proprias quidditates*) atque ut sic eas (Samentis) ponentis in esse objectivo atque intelligibili.

Et hæc est doctrina certissima; & hodiè in Scholis recepta: nec contra eam patiemur citari & produci Aristotelem, cujus verba ex *libr. 6. Ethic. cap.* 2. desumpta, & paulò antè producta: fatemur enim eum Praxim in rebus contingentibus tantùm posuisse: sed quid id ad rem nostram, si Aristoteles nullam habuit hujus Divinæ Cognitionis notitiam.

QUINTA.

Scientia Simplicis Intelligentiæ, comparata cum Creaturis Suntibus (existentibus in aliqua differentia temporis) *est practica in actu primo*. Hanc admittunt Discipuli S. Thomæ communiter. Interroganti enim, *An Scientia Dei rerum existentium sit Causa?* respondent, illam Divinam Scientiam, consideratam ante Decretum, esse Causam in actu primo, & consideratam post Decretum, esse Causam in actu secundo. Et scimus unam & eamdem indivisibilem Scientiam, prout intelligitur ante Decretum, *Simplicem Intelligentiam*; prout autem intelligitur post Decretum, *Visionem* nominari. Cùm autem Decretum sit conditio, quâ positâ Scientia Dei Creaturas Semit existentiat (*creat, producit, facit ut existant de facto*) meritò dicitur Simplex Intelligentia *Existentiativa*, hoc est, *Practica in actu primo*: & meritò Visio, *Existentians*; hoc est, *Practica in actu secundo* vocatur.

SEXTA.

Cognitio, quâ Deus impossibilia intelligit, est Practica. Patet: quoniam Impossibilia non à se habent, quòd sint impossibilia: sed τὸ *suum esse impossibile* habent à Deo.

Vide quæ diximus *dissert. 2. part. 3. cap. 2. art.* 2. quo in loco, quæritur, & accuratè expenditur, Quid Verum sit? de ejus Divisione in ens, & Non-ens; & de entis subdivisione in Necessarium, Possibile, & Impossibile disputatur. Ostenditurque ab ente Necessario, hoc est, à Deo, habere, & Possibilia, quòd sint possibilia: & Impossibilia, quòd sint impossibilia.

SEPTIMA.

Etiam illa cognitio, quâ Deus mala intuetur, est Practica. Sed quomodo? An Deus potest facere mala? Minimè. Quia, cùm infinitè bonus, nihil prorsus theologicè, aut philosophicè malum potest facere. Quo ergo Deus modo cognoscit mala practicè, siquidem mala ipse operari non potest? Audiunto D. Thomam, qui 1. *part. qu. 14. art. 16. in corp.* sic scribit. *Mala, licet non sint à Deo operabilia, tamen sub cognitionem ejus practicam cadunt*. Ut hæc Angelici Doctoris verba, quæ difficultate non carent, explicent, nonnulli Novitii Doctores, Deum in bonis oppositis mala intueri asserunt; & hanc Divinam intuitionem practicam dici, non prout ad mala, sed prout ad bona terminatur. Et hanc ingressus viam Cacheranus *in Theologia Assertiva tom. 1. tract. 1. cap. 6. §. 3. pag.* 308. *a*. sic scribit. [Loquitur de malis, non secundum se; sed prout cognoscuntur per bona, & propter bona permittuntur. Et sensus est, Cadere sub Scientiam Practicam bona, in quibus cognoscuntur, & propter quæ permittuntur, aut impediuntur mala, &c.] At hæc verbis Præceptoris Angelici videtur vim inferre Responsio.

Di-

Cur hæc nostra Conclusio non militet contra Aristotelē?

De eadem Scientia, si cum Creaturis suntibus componatur.

Quo modo in Deo Simplex Intelligentia & Visio differant?

Illa est essentiativa; hæc existentians.

DXX. Sicut Possibilia, sic etiam Impossibilia à Deo pendent.

An mala Deus cognoscat practicè?

An mala cognoscat in bonis?

Ad bona Deus concurrit, etiam quando mala permittit

An Deus concurrat ad materiale peccati?

Diversam viam ineunt Thomistæ, Quoniam, qui docent Deum concurrere ad materiale peccati, hoc etiam sensu, possunt dicere practicam esse in Deo cognitionem peccati, Sed Ego, qui hanc censeo duram esse sententiam, & nego nos illam docere D. Thomam, Practicum in Factivum, Operativum, & Permissivum divido; Divumq; Thomam loqnutum fuisse de Practico permissivo assevero. Nec hinc contra Deum incusatio resultat, non enim, qui mala permittit, moraliter cooperari dicitur, quando ea impedire nullo jure tenetur.

Vtrùm præcedentes omnes Resolutiones nomen Deus *absolutè confirmet?*

DXXI.
Conveniunt rebus nomina sæpe suis.

An nomen Deus Supremo Numini aptissimè fuerit impositum?

TOTO isto Libro Nomenclatoris Latini aut etiam Græci, ignorantiam, oscitantiam, negligentiam, avaritiamque sum incriminatus: non quia sic libuit, sed quia sic fieri debuit: &, quia impræsentiarùm illi aperuerunt oculos, illos laudo & commendo, & assero utrumque Deum indigitasse opportuno vocabulo.

Ac Pater, ac Hominum, Divûmque Æterna Potestas,

Latinè nominatur Deus. Sed quid hoc nomine significatur?

Deus dicitur à dando: quia omnibus omnia, quæ habent, ipse dat.

Sanè inter alias Etymologias, quæ nomen Latinum Deus *dilucidant, illa videtur aptissima, quæ* à dando, *dici* Deum *asseverat. Meritò enim Deus* Dantis *cognomento insignitur, qui omnia, quæ habent universis communicat, & Creaturis non indiget, ut aliquid ab illis recipiat.*

Cognoscit Deus Creaturas possibiles. An illæ priores sint cognitione Divina?

Dantur Creaturæ Possibiles, & datur in Deo Simplex Intelligentia. At non datur in Deo Simplex Intelligentia, quia Creatura ipsi Scientia Divina, vel aliquam formalitatem intrinsecam, per quam debeat constitui; vel aliquam formalitatem extrinsecam, in quam possit, ut in objectum tendere; vel quam ut præexistentem debeat speculari: Sed dantur Creaturæ, quia datur ante ipsas Simplex Intelligentia, quæ ipsas Samit, *quæ ipsis dat* Sare (illud videlicet esse essentiale, & quidicativum, quod habent.)

Paulus ad Roman. cap. 11. in fin.
Canitur in Missa die SS. Trinitatis.
*] Ad literam, Deus ipsi prædedit.

Hanc Romanos docet Veritatem Apostolus, lineas subsequentes scribens. Τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ; ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. *Quis prior ipsi* [*] *dedit.* [*Si sit aliquis, qui talis sit, compareat*] *& retribuetur ipsi.* [*At talis qui Deo quidpiam prædederit, adsignari non potest*] *quoniam omnia* [Santia, Sebilia, Sentia, Suntia, &c. Habentia esse quiditativum, Possibilia, seu potentia habere esse existentiale, & existentia nunc, aut in aliquâ differentiâ temporis] *omnia, omnia, sunt ex ipso* [*tanquam ex fonte:*] *& sunt per ipsum* [*tanquam per Causam:*] *quia in ipso* [*eminenter & communicabiliter præexistunt.*]

Vniversa, tam Possibilia, quám Existentia, sūt ex Deo, per Deum, & in Deo.

Deum Græci ἀπὸ τοῦ θέειν, *à faciendo,* Θεὸν denominarūt: & meritò, nam universa facit Deus.

Consonat Græcus Nomenclator Latino, qui suo idiomate Θεὸν, à faciendo, quòd universa fecerit, denominavit, Bremenses in Lexici Epitomâ. [Θεός, *Deus* à θεάομαι, vel à θέω id est, *facio*; quia omnium Autor est, ὁ Πανταθεὶς, vel θεάμενος.] Merito igitur à Græcis Deus cognominatur Θεός, quia per Scientiam Simplicis Intelligentiæ θέει, facit (Samit) Creaturas universas possibiles: & per Scientiam Visionis θέει, (Semit) omnes Creaturas (Suntes) existentes in aliquâ differentiâ temporis.

Arguit Scotus contra præcedentes Doctrinas:

DXXII.
Vtrùm Cognitio Practica dirigat Voluntatem?

OMNES hæ Conclusiones sunt contra Scotum, qui *in qu. 4. Prolog.* §. 2. & rursus *in 1. distinct. 38.* §. *quamvis supra*, nullam in Deo Practicam cognitionem admittit. Et, ut sic statuat duplici argumento movetur. Discurrit enim *Primò sic*. Omnis cognitio Practica, est Voluntatis directiva. At Divina Voluntas, cùm infinitè perfecta sit, directione non indiget. Nulla ergo in Deo cognitio est Practica, seu directiva. *Secundò verò sic*. Intellectus Divinus (& damus non solùm Scoti sententiam, sed & verba) non potest habere cognitionem præcedentem actum Voluntatis; dictativam de opere faciendo; Si enim ante actum Voluntatis Divinæ posset Intellectus Divinus aliquam talem cognitionem habere, haberet eam merè naturaliter & necessariò. De necessitate ergo cognosceret hoc esse faciendum. Et tunc Voluntas, cui offert, non posset non velle illud, quia non posset esse non recta. Quia Voluntas potens discordare à ratione practicâ, potest esse non recta.

An cognitio Practica auferat libertatē?

Scoti Argumentis satisfit.

HIS autem non obstantibus constamus nostris Resolutionibus; pronnnciamusque Scotum nil suis persuadere rationibus. Quoniam

An Cognitio, quæ facit Ens rationis sit Practica?

AD PRIMUM respondemus, negando absolutè Majorem. Cognitio enim, quæ in Peripateticorum opinione dat enti rationis illud esse objectivum quod habet, est practica, [homo enim, ut passim loqui solent Peripatetici, non solùm speculatur, sed etiam facit ens rationis.] Et tamen hæc Cognitio, per quam ens rationis fit, non est Voluntatis directiva, non enim ad Voluntatem ordinatur. Et quid, si hæc Major condonaretur, aut permitteretur transire? Adhuc nihil Argumentum evinceret, quoniam Minor est absolutè idemtica, si vera sit: & si non est idemtica, est falsa. Voluntas enim Divina est infinitè perfecta, nam est infinitè recta, & est infinitè recta, quia ab Intellectione infinitâ dirigitur. Et hanc ob rem distinguenda est illa Propositio, *Voluntas Divina directione non indiget*: si agatur de alterâ novâ directione, quæ sit à præcedenti distincta, conceditur: si de ipsâ præcedenti negatur.

Cur Divina Voluntas sit infinitè perfecta?

An directione indigeat?

An sola illa Voluntas, quæ potest errare, reguletur?

Et huic Primo Argumento paulò aliter respondet Cacheranus; inquit enim. [Non est de ratione Regulæ, ut regulatum possit errare, aut quòd ipsi tanquam superiori regulatum subjiciatur, sed solùm ut regulatum possit sequi, vel non sequi regulæ directionem, quod optimè verificatur in voluntate Divinâ, quæ dum liberè eligit, liberèque faciendum determinat id, quod ei ab intellectu proponitur, utique potest in actu secundo regulari, vel nó regulari, quia potest in actu secundo eligere, vel non eligere, rem, circa quam est regulanda.

da. Quando additur divinam voluntatem esse ipsammet sibi regulam, verum est loquendo realiter, & ut sibi identificat intellectum, cæterùm formaliter, & secundum se præcisè, sicuti est cœca, ita caret regulâ, quæ nihil aliud est in præsenti, quàm dictamen rationabile potentiæ videntis.]

An ne Simplex Intelligentia ad res faciendas terminetur?

Ad Secundum respondeo, Simplicem Intelligentiam, non operis faciendi, sed operis factibilis esse cognitionem. Proponit enim Voluntati innumerabilia opera, quæ possunt fieri: & hoc naturaliter; nec Voluntas Divina contrà potest decernere, aliquod ex iis non esse factibile. Quam ob rem, fatemur, Scoti Argumentum concludere, si simplex Intelligentia ad Creaturas producendas terminaretur. At illud nullo modo concludit; quia terminatur ad producibiles: ex quibus illæ, quas Divina Voluntas eligendo determinat, transeunt in producendas. Et hic transitus explicatur hoc modo.

Quo Creaturę Possibiles modo in existentes transeant?

Intellectus Divinus naturaliter & necessariò cognoscit innumerabiles & infinitas perfectiones, quæ sunt communicabiles in essentiâ Divinâ, & illas cognoscendo, eas Samit (dat illis practicè illud quiditativum esse, quod habent) *Huic* esse quiditativo *potest accidere existentia. Et tunc accedente ut conditione Voluntatis cōcursu, Intellectus Divinus, determinatas à libero Divinæ Voluntatis decreto, res, quas vult*, ut Sentes (ut habentes existentiam) *cognoscit & sic illas cognoscendo, producit: nam in Deo idem est* intelligere, *ac* facere: *quam ob rem intelligendo illas ut possibiles*, illas Samit (facit illas esse possibiles) *& intelligendo illas ut existentes*, illas Semit (facit illas esse existentes) *Quoniam* intelligere Dei, *ad Creaturas terminatur, est ipsummet* Posse Dei (*quod vulgò dicitur* Omnipotentia) *videlicet Divina Intellectio*, per quam omnia facta sunt, & sine ipsâ factum est nihil.

Intellectus Divinus Voluntatem, tanquam conditionem respiciens, est Dei Omnipotentia.

Ioann. 1. 3.

De aliis Autoribus.

DXXIII. An Cognitio, quæ facit entia rationis sit speculativa, vel Practica?

QUI autem, aut Essentialia Agentium non admittunt, aut Praxim ita intelligunt, ut eam censeant esse cum existentiâ necessariò connexam, debent consequenter asserere, illam Intellectionem, quæ in opinione communi (quam Ego falsam esse assevero) entia rationis fabricatur, esse Speculativam, suo enim termino seu objecto, præbet essentiam qualem qualem, at nullam existentiam impertit. Et transeundo ad Theologica, debent similiter asserere, Scientiam Simplicis Intelligentiæ, quæ suum objectum (Creaturas possibiles) Samit, non Semit, esse Speculativam. Ita statuunt Doctores & Scriptores multi. Et inter eos Catheranus *Theologia Assertiva tom. 1. tract. 1. cap. 6. §. 3. num. 14. pag. 307. b.* inquit enim [Speculativa item est Scientia, quam Deus habet de Creaturis existentibus intuendo [*] existentiam: aut Possibilibus considerando præcisè connexionem prædicatorum essentialium, & Veritates necessarias in ipsis relucentes, &c.] Quoniam neutra ex his Scientiis, aut dat existentiam objecto: at jam existens contemplatur.

An Simplex Intelligentia in Deo, sit Scientia speculativa?

N. B.

*] *Aliud est cognoscere existentias possibiles, & aliud illas cum essentiis conjungere. Illud, Catherano asserente, facit speculativè Intellectus Divinus; hoc autem practicè.*

Circa *Visionis* nomen etiam est æquivocatio: quoniam Intellectus Divinus, Voluntate accedente, essentias cum existentiis cognoscendo conjungit, & sic cognoscendo & conjungendo Creaturas Suntes (*existentes in aliquâ temporis differentia*) producit & posteà [a] productas considerat & intuetur. Et modò quæritur, pro quo instanti cognitio illa intelligatur, quæ dicitur *Scientia Visionis*. Si enim hoc nomine illa Cognitio insignitur, quando Semit (*Creaturas existentes producit*) est Practica. Si autem hoc nomine Cognitio illa significetur, postquam Creaturæ jam sunt Sempteae (*producta*) erit Speculativa.

Quæ nam Intellectio Divina *Visionis* nomine intelligatur?

a] *Prioritates inter Intellectiones Divinas, nec reales, nec rationis ratiocinata sunt, rationis ratiocinantis: non enim in Deo, sed in nostro intellectu sunt posita.*

Et hoc ipsum nomen Catheranus priori sensu accipiebat *ubi sup. pag. 308. a. nu. 15.* quando scribebat. [Practica Scientia est, quam habet Deus de Creaturis, vel concipiendo illas ut operabiles, simulque proponendo, & ostendendo Voluntati modum, quo operabiles sunt: vel adjuncto Voluntatis decreto de re aliquo actu producendâ dirigendo actualiter talis rei productionem, &c.] Ecce duas cognitiones ponit, alteram Operativam alteram Operantem: priorem Practicam in actu primo; posteriorem Practicantem, seu Practicam in actu secundo. Et ut hanc differentiam exponat, subjungit. [Hoc secundo modo Scientia Dei est Practica magis proximè: primo modo est Practica magis remotè, &c.]

Scientia Practica Dei.

Aliud est cognoscere Creaturas producibiles, & aliud producendas.

De Practico in actu primo, & in actu secundo.

Prætereà idem Autor *pag. 309. a. num. 22.* intelligit *Scientiæ Visionis* nomine non Intellectionem Divinam, quæ Creaturas Semit (*existentiat*) sed quæ jam Sempteas (*existentiatas*) contemplatur: scribit enim. [Ex his tandem patet, revocando Objecta Scientiæ Speculativæ & Practicæ, ad Simplicem Intelligentiam & Visionem, Visionem esse totam Speculativam: Simplicem Intelligentiam partim speculativam, partim practicam; & in ordine ad faciendam (*lego*, facienda) esse practicam proximè: & in ordine ad factibilia, & non facienda (*deleo illud* &) esse practicam remotè, &c.]

An Scientia Visionis, non existentes Creaturas, sed jam priùs existentiatas intueatur?

Speculativa sit, an Practica?

AR-

ARTICVLVS V.

De Scientia Media. *Quid ipsa sit? & an veniat necessario admittenda?*

DXXIV.
Verùm ante Visionis scientiam fuerit de Media disputandum?

STatim, in Articuli limine, responsurus sum Objectioni, quæ incuset ordinem, velitq; de Scientiâ Mediâ, siquidem inter Simplicem Intelligentiam, Visionemque, media esse dicitur, immediatè post illam, & ante istam debuisse disputari. Sed cassabit Objectio; cùm, quia Scientiam Ego Mediam, non admissurus, sed oppugnaturus propono: tum, quia etsi illam admitterem, rem mediam, quæ sapit & participat extremorum naturam, post extremorum dilucidationem explicarem. Quidquid igitur de Articulorum ordine sit, aut non sit, ad rem ipsam veniamus.

An ne illa sit necessariò admittenda?

Et sanè (si per Molinam & ejus Discipulos liceat) Divinæ Scientiæ, in Simplicem Intelligentiam, & Visionem, est adæquata divisio: nam aliam Theologi Veteres non admiserunt. [Ex consultò nolui, *non cognoverunt*, sed *non admiserunt* ponere: nam illam Pelagiani cognovisse videntur; & fuisse in ipsis, non solùm ipsius abusum, sed ipsam etiam condemnatam.] Sanè D. Thomas *1. part. qu. 14. art. 9.* nec non *in 1. dist. 38. qu. 1. art. 4.* (cui Salmanticenses *in 1. part. tract. 3. disp. 5. dub. 2. num. 10.* Calcheranus *in Assertiva sua Theolog. tom. 1. tract. 2. cap. 6. §. 2. pag. 305. a.* & plerique omnes, qui extra Scholas Patrum Societatis philosophantur, subscribunt) inter Simplicem Intelligentiam, & Visionem Scientiam aliquam Mediam non posuit.

An Antiqui Scientiam Mediam cognoverint rejecerintque?

Occlamas. *Ergo, si Scientia Media in Deo non datur; ipse non cognoscit Futura libera conditionata.* Et Ego, nego Sequelam hanc rotundè. Et, ut me illam bene negare ostendam, sequentem Conclusionem propono.

An sit hæc Scientia necessariò admittenda?

Conclusio.

Attende; sic enim inquam. *Futura conditionatè libera cognoscit Deus, in Decreto suo, quod est absolutum formaliter & entitativè, & objectivè conditionatum.*

Ut rem exponam, & medullitùs Conclusionem intelligas, adnotato, Decretum bifariam esse posse conditionatum, proponam historiam quæ *libr. 1. Reg. cap. 23.* narratur. Fugiebat Saulem David, & asyli & securitatis gratiâ ad Ceilitas, suos amicos, confugit. At illorum Fidei & sinceritati diffidens, consuluit Deum, *An Saul: cùm rescires, illum esse Ceilæ, superventurus esset, ut illum caperet?* Et respondit Dominus, *Superveniet.* Et adhuc interroganti, *An-ne Ceilitæ, si ad eos adscenderet Saul, essent eum tradituri?* respondit, *Tradent.* Et quia responsio hæc infallibilis erat, & prædicebat Deus, quæ in suis Decretis in-

Hæc Historia est de Futuro morè conditionato, in quo non purificata est Conditio: nam nec mansit Ceila David, neque Rex Ceilam adscendit; nec suum clientem & hospitem tradiderunt Ceilitæ.

tuebatur, illa dilucido.

Sanè supponere possumus Deum eliciuisse hunc actum. *Si decrevero* [*] *quòd Saul rescias Davidem confugisse, ad Ceilitas, decernam, quòd Saul adscendat Ceilam, & quòd Ceilitæ illum tradant.*

*] *Subintelligo* prædeterminando, *aut* permittendo, *pro ne ratio & circumstantia postulant.*

Vel, si volueris, hunc, *Ego decerno* [*] *quòd Saul sciat Davidem adscendisse Ceilam. Et quòd, si ibi maneat David, Saul adscendat: & quòd Ceilitæ, ne suo Regi displiceant, illum tradant.*

Cognoscit illas Conditionatas Veritates Deus in suo Decreto, & quia prior ille actus, non Voluntatis, sed Intellectûs est, eas non cognoscit in ipso. Ergo in altero, qui est voluntatis absolutæ, ad objectum conditionatum terminatæ.

Primus actus est Intellectus, secundus verò Voluntatis,

SECTIO I.

DXXV.

De Controversiâ agitatâ coram Clemente VIII.

SUnt aliqui, qui volunt videri Viri docti, remque superficie tenus intelligentes, existimant, aut etiam asseverant, Quæstionem, quæ Romæ, sub annum 1604. inter PP. Dominicanos, & Patres S. J. coram Clemente VIII. agitabatur, fuisse hanc, videlicet, *Utrum-ne Deus certò & infallibiliter cognoscat Futura libera conditionata?*

De quanam re Dominicani & Iesuitæ, Romæ coram apostolica Sede disputaverint?

Respondeo, Scriptores istos adlucinari, & confundere duas Quæstiones, toto cælo, diversas. Aliud enim est quærere, *An hujusmodi Futura cognoscat Deus?* & aliud illa eum cognoscere; supponendo, rescire velle, *Utrum illa ante omne decretum suæ Divinæ Voluntatis cognoscat?* Quam ob rem circa primum summa semper fuit in Ecclesiâ & Scholâ omnium Theologorum concordia: & fuisse solùm de secundo puncto disputatum, negare nequeunt, qui ipsum Scientiæ Mediæ nomen, quod cum magnâ attentione à Molinâ est impositum, consideraverint. Testatur id Dn. Augustinus Redingus *in 1. part. qu. 5. art. 5. controv. 1. num. 17. pag. 185. b.* dicens. [Proinde nulla fuit Controversia de hoc, *An-ne Deus cognoscat Futura Conditionata?* sed circa istud, *An talia Futura cognoscantur ante, vel post Decretum Divinum?* Vertitur præsentis Difficultatis cardo, &c.] Interim P. Arriaga *in 1. part. disp. 1. sect. 1. in fin.* nec non *sect. 2. num. 3.* contendit de primâ, & non de secundâ Quæstione inter Thomistas, & Molinistas Controversiam moveri. Vide Joannem à S. Thomâ *in 1. part. disput. 29. artic. 1.*

De Scientia Media. Cur fuerit hoc nomen sortita?

Con-

In quonam consentiant & dissentiant Authores?

Convenient ergo omnes (PP. Dominicani & Jesuitæ) in asserendo Deum non jam purè conjecturaliter, & probabiliter, sed certò & infallibiliter cognoscere futura libera conditionata: dicere enim aliquos Thomistas ita fuisse olim cæcos, ut hanc veritatem negaverint, videtur manifesta calumnia, quæ Zoilum potiùs, quàm Homerum dedecoret.

An ne aliqui Thomistæ Futurorum conditionatorum Deo certam cognitionem negaverint?

Profectò apud D. Augustinum Redinguin *1. part. qu. 5. art. 5. controvers. 1. num. 1. pag. 183.* aliqui producuntur Authores, qui Thomistas erroris istius incriminantur. Nam Gabriel Vasquez *in 1 part. disp. 67. cap. 1. num. 1.* & Joannes Martinonius *disp. 9. de Deo sect. 7.* Thomistas universim accusat. Franciscus Amicus *in 1. part. disp. 12. sect. 1. num 18.* Cabreram *in 3. part. qu. 1. art. 3. disp. 1. §. 21. dict. 2. & 3.* & Nazarium *in 1. part. qu. 14. art. 13. contr. 1.* insimulat, Alarcon *tract. de Scientiâ Dei disp. 4. cap. 4.* Cabreram, Cavezudum, Zumelem, & alios in specie traducit.

DXXVI.
Thomistæ sunt ab Adversariis per injuriam traducti.

Respondeo Thomistas inter se convenire, eosque ab Adversariis non legi; quoniam tam perspicuè loquuntur, ut non possent non intelligi, si legerentur. Dico igitur omnes Thomistas, qui ab Adversariis producuntur, consentire Cabreræ, quem Alarcon & Amicus accusant. At eumdem injustè accusari demonstrat P. Joannes à S. Thomâ *in 1. part. disp. 20. art. 1. num. 10.* producendo Conclusiones quas ille tradit *in 3. qu. 1. art. 3. disp. 1. § 22. num. 22.*

Exponitur Thomistarum Opinio.

Dicit itaque cum cæteris Thomistis Cabrera. *Primò*, quòd Futura conditionata, quæ cum conditione posita non habent infallibilem connexionem, vi talis conditionis atque connexionis cognoscantur solùm probabiliter secundum efficaciam & inclinationem conditionis positæ. *Secundò*. Quòd tamen hoc intelligendum sit de cognitione non ex parte Dei cognoscentis, qui omnia certò, & infallibiliter cognoscit, sed ex parte objecti cogniti, prout talia objecta dumtaxat sunt capacia probabilis cognitionis: *Tertiò*. Quòd eadem Futura conditionata posset Deus certò cognoscere ex vi aliarum rationum, ad quas infallibiliter sequeretur, scilicet ex vi auxilii Efficacis, & Prædeterminationis. *Quartò*, Quòd infallibiliter ea cognoscat in decreto dandi talia auxilia, si poneretur conditio, sub quâ essent futura.

Hinc patet hos duos terminos Cognoscere probabiliter, & cognoscere probabilia Adversarios, ut Thomistas dedecorent, cõfundere. Quoniam Ego certò cognosco hanc Propositionem, *Deipara fuit sine labe concepta* esse probabilem: & eamdem Deus infinitâ certitudine illam cognoscit quoad se ipsam, & quoad nos. Et quoad se ipsam cognoscit (sic puto) esse certam: & quoad nos eamdem esse probabilem [*]

[*] In Modalibus Propositionibus Modus unus supra alterum Modum potest cadere: potest enim una ratio esse probabiliter demonstrativa: & alia evidenter probabilis, & quando rem videmus propriis oculis, debemus à Consequenti Consequentiam distinguere; potest enim contingere, ut Consequens aliàs certum, ex talibus Præmissis non, nisi probabiliter inferatur.

Qui autem non voluerit adquiescere, & adhuc de assertâ veritate dubitate præsumpserit, ab errore, quo prævenitur se subducet, si legat Zumelem *1. part. quæst. 14. art. 13. disp. 8. concl.* Cavezudum *1. tom. de Sacram. ad qu. 62. art. 5. dub. 2.* Ledesmam *tom. 1. de auxiliis disp. 2. de scient. futur. conc. 4. §. Nihilominus* Cabreram *3. part. qu. 1. art. 3. disp. 1. §. 22. num. 282. ac seqq.* Navarretem *præf. 4. 13. contr. 56. §. 2.* Alvarez *libr. 2. de auxil. dispu. 3.* Sotum *libr. 3 sum. cap. 8. lect. 3.* Nazarium *hic contr. 1. notab. 5. & 6.* item *concl. 1. 3. 6.* Gonzalez *hic disp. 46.* Xantem Mariales *tom. 2. contr. 49. cap. 1.* Joannem à S. Thomâ *ad præs. qu. 14. disp. 20. a. 1. à num. 4.* Joannem Baptistam Gonet *disp. 5. de Scientiâ Mediâ §. 1. notab. 1.* Petrum Labat *disp. 5. de Scientiâ Dei dub. 9. in princ.* Serram *hic a. 13. dub. &c.*, qui tam clarè loquuntur, ut Pater Matthæus de Rispolis *libr. 1. prædefin. qu. 1.* de Scientiâ Mediâ differens, candidè profiteatur, Dominicanos & Adversarios convenire in hoc quòd utrique asserant Deum habere certam & infallibilem Scientiam de Futuris liberis conditionatis.

Authores, qui in Thomistarũ opinione Deũ certò & infallibiliter cognoscere Futura libera conditionata testantur.

SECTIO II.

Cur Nomenclator Metaphysicus, in Nova sua Dialecti Thesauro, noluerit ponere sufficientia vocabula, quibus suam dilucidare possent Sententiam Molinistæ, qui dari in Deo Scientiam Mediam propugnant?

DXXVII.
Quales fuerint Veteres Nomenclatores?

Facessat (inquit Lector Criticus) illa (quæ vel est, vel saltem videtur, invidiosa) Querimonia: quâ Avaritiæ Nomenclatores Veteres (Græcos, Latinosque) incriminabatur. Aulicos illos fuisse diximus, & Scientiarum sublimiorum expertes, & ideò nescivisse conformare vocabula, quibus Philosophi, & Theologi, in Dissertationibus suis uterentur. Et tamen Nos, qui vel sumus Theologi, vel saltem tales denominamur, & omni diligentiâ voluimus Veterum supplere defectus, etiam diminutè procedimus, & vocabula opportuna Theologis non ministramus.

An etiam Nos avari sumus, & in terminorum conformatione diminutè, aut saltem parcè, procedamus?

Et quidem Nos diminutè in Nomenclatione procedere, ostendi clarissimè potest, verbum enim **sare** (*habere esse quidditativum*) commenti sumus, ut Simplicis Intelligentiæ Objectum significaremus: & **sere** (*habere esse existentiale*) addidimus, ut Visionis Objectum dilucidaremus.

De Esse quidditativo.

De Esse existentiali.

Et tamen inter **sare** & **sere** nullum intermedium verbum substantivum (aut modum essendi) posuimus, cùm tamen detur Scientia Media, quæ sicut ipsa inter Simplicem Intelligentiam & inter Visionem Divinam interjacet, debet habere Objectum, quod inter **sare** & **sere** interponatur: Quoniam ut ab Angelico Præceptore docti, omnes asseverant Theologi, scientiarum in Deo multiplicatio, non est ipsi Deo intrinseca, sed extrinseca: non enim ab ipsomet Deo, sed à pluralitate & ordine objectorum desumitur.

Cur fuerint distincta opportunis vocabulis?

*Virùm obiectum Scientiæ Mediæ inter **Sare**, & **Sere** sit medium?*

Diximus, & iterum dicimus Veteres Nomenclatores in conformando Terminorum Thesauro processisse diminutè & avarè: & asserimus, Nos eorumdem defectus supplevisse. Negamus tamen, Nos similiter processisse diminutè & avarè: non enim medicina, quam morbo inveterato adhibuimus, indiget alterâ medicinâ. In Deo simplex intelligentia proprium Objectum habet, propriũ Visio; illud est **sare** (*esse quidditativum*) hoc est **sere** (*esse existentiale*) Si nos opinaremur inter Simplicem Intelligentiam, & Visionem, Scientiam aliquam Mediam interesse, illam habituram Objectum proprium confiteremur, & in illo aliquem essendi modum poneremus,

An illud denominari debuerit speciali vocabulo?

quem

*] *Non fcivi me explicare Latinè, ergo loquar Hispanicè.* Segun pienso, por empeño, y por thema, y no por dictamen la Ciencia Media se defiende.

quem aliquo etiam significaremus vocabulo. Sed quia non putamus feriò [*] quæ de istâ Scientiâ Mediâ, vel à Molinâ olim, vel hodiè à suis propugnatoribus edisseruntur (singuli enim diverso illam modo intelligunt, exponuntque) supposuimus Scientiæ, quæ non est in rerum naturâ, nullum objectum esse. Et objectum quod [*] in rerum naturâ non est, nullo debere nomine significari.

*] *Dantur quidem actus liberi conditionati at non dantur ipsi ante decretum, Ergo non datur Scientia Media, quia hæc Scientia illos ante decretum dari asserit, & supponit.*

Dices: Non esse sufficientem rationem, ut nostram negligentiam excuset; quia, si non assentimur Molinistis Scientiam Mediã ponentibus, debebimus eam impugnare; & id præstare non poterimus, nisi habeamus sufficientia vocabula. Manet igitur, quidquid dixerimus, aut non dixerimus nos diminutè processisse; debuisseque inter **ſare**, & **ſere** (*esse quiditativum, & esse existentiale*) alium modum essendi comminisci.

Quam falsa sint, quæ de Scientia Media dicuntur.

Respondemus. Et primò, tam esse falsa juxtà opinionem nostram, quæ de Scientiâ Mediâ dicuntur, ut suo pondere corruant, nec impugnatione indigere. Ergo, si illam, nec tueri possumus, nec impugnare volumus ut de illâ differamus congruis vocabulis non indigemus.

An ejus objectum possit signari speciali vocabulo?

Respondemus secundò (nam malumus prodigi, quàm avari censeri) in gratiam tuam (aut etiam Molinæ, si velis) nos paratos esse, vocabulum, de quo differitur, subministrare. Ergo attende.

An per **Saere** ejus essentia opportunè exponatur?

Scientia Media dicitur, quæ inter Intelligentiam simplicem, & Visionem est media: Ergo ejus objectum erit inter objecta Scientiarum prædictarum medium. At illarum objecta sunt **ſare** & **ſere** (*esse quiditativum*, quod est ante Decretum: & *esse existentiale*, quod est post Decretum.) Erit igitur *quoddam esse intermedium*, quod sit post **ſare**, & priùs quàm **ſere**. Sit ergo **ſaere**, & sic inter **ſare**, & **Sere** erit medium.

SECTIO III.

Qualis sit Scientia Media, Salmanticensium Theologorum Censura.

DXXVIII. De Cursu Theologico Salmanticensium.

Tametsi totus Cursus Theologicus, qui Patrum Carmelitarum Excalceatorum nomine in lucem prodiit, à doctissimis calamis sit exaratus, primus Tomus præ cæteris eminere videtur; prodiit enim, cùm essem adolescens Salmanticæ & fuit, ut vidi, non cum applausu tantùm, sed, & cum admiratione ab hac Scholâ receptus.

An Scientia Media consonet Sacræ Paginæ?

Examinant istam quæstionem citati Patres Salmanticenses *tom.1. disp.10.*

Et *dub.1. §.3. pag.449.b.* sic scribunt. [Dicendum est, juxta Sacram Scripturam, non esse admittendam hanc scientiam mediam, sive conditionatam, seu (quod in idem redit) non dari in Deo scientiam, per quam ante suum decretum efficax certò cognoscat prædicta futura, contingentia conditionata. Ita plures, & gravissimi Scriptores, quos *in hac Disp. num.* 126. & deinceps adducemus. Et quamvis posset Assertio hæc pluribus testimoniis scripturæ suaderi, nihilominùs eis suppressis, unicum tantùm seligimus. Cujus

An cohærere possit cum Apostoli, scripta ad Corinthios, sententia?

veritas videtur non posse ita benè salvari, si semel hæc scientia media, sive conditionata admittatur: hoc autem desumitur ex Paulo 1. *ad Corinth.* 4. ubi sic inquit. *Ne suprà quàm scriptum est, unus contra alterum infletur præ alio. Quis enim te discernit? Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis.*]

An illa possit cum S. Augustini doctrinis & sententiis componi?

Et *dub.2. §.2. pag.454.b.* scribunt. [Dicendum est juxtà mentem Augustini ex testimoniis ejus desumptam, non esse dabilem prædictã scientiam mediam, & conditionatam, seu (quod in idem redit) scientiam infallibilem tam ex parte subjecti, quàm ex parte objecti respectu futurorum contingentium conditionatorum, quæ antecedat efficax decretum Divinæ Voluntatis. Ita plures gravissimi Doctores, quos in hac eâdem Disputatione dubio ultimo reducemus.]

An contradicat D. Thomæ?

Et *dub.4. §.2. pag.467. a.* [Dicendum est, quòd juxtà mentem Angelici Doctoris ex testimoniis ejus desumptam, nullâ ratione admittenda est scientia media & conditionata, seu quæ inveniatur in Deo ante decretum efficax suæ voluntatis & versetur circa res aliquo modo futuras. Ita omnes Doctores, quos in favorem nostræ sententiæ in hac eâdem disputatione, dubio ultimo adducemus.]

An ab Augustini tempore usque ad nostram ætatem fuerit in Schola recepta?

Et *Dub.6. §.1. pag.471.b.* [Dicendum primò, scientiam mediam non fluxisse perenniter à tempore Augustini usque ad nostra tempora ita ut Theologis antiquis, & junioribus in hoc decursu temporis existentibus, satis cõmuniter approbata fuerit. Assertio hæc inter alia ponitur contra Suarez *tom.1. de gratiâ proleg.2.* & alios ejus sequaces, quatenus contendit, scientiam mediam à tempore Augustini usque ad sua tempora perenniter fluxisse, & ab Antiquis, & Recentioribus Theologis fuisse approbatam.]

An in Concilio Tridentino à Patribus sit approbata?

Et posteà *pag.472.b.* [Dicendum est secundò doctrinam hanc de Scientiâ mediâ non esse approbatam à Patribus Concil. Trident. sed potiùs, ut jam explicamus, virtualiter saltem reprobatam.]

DXXIX. An, si nota fuisset Augustino, à novitius Theologis, qui sūt ejus discipuli, potuerit ignorari?

Et *dub.7. pag.474.a.* [Dicendum est primò, quòd si semel verum esset, hanc scientiam mediam reperiri in Augustino & aliis Patribus ut propriam eorum mentem (cujus oppositum dub.2.3.4.& 5. ostendimus) tunc dici non posset prædictam scientiam ignotam fuisse antiquioribus Scholasticis, & aliis à tempore ejusdem Augustini usque ad ann. 1560, existentibus; ac proindè nec ullâ ratione dici poterit, fuisse à junioribus Theologis ex Societate è visceribus, & lateribus Patrum primò erutam. Assertio hæc est contra Fonsecam & Herice, aliosque eorum sequaces. Eamque tuentur Discipuli D. Thomæ & Suarez *loc. cit.* aliique plures infrà referendi.]

Verùm Sententia, quæ illam tuetur, opposita sit postponenda?

Et *dub.8.* (quod malè inscribitur *7.*) *pag.*481. [Dicendum ergo est, optimè ex iis, quæ asseruimus, deduci doctrinam denegantem scientiam mediam, præferendam esse doctrinæ illam affirmanti. Probatur Assertio. Nam ex dictis constat, doctrinam denegantem scientiam mediam inniti gravissimis testimoniis, quibus opposita sententia verè nō

Caramuelis Leptotatos.

Mm inni-

innititur: ergo illa huic præferenda est. Antecedens probatur. Quoniam sententia denegans scientiam mediam innititur in Sacrâ Scripturâ, ut *dub.1. hujus disput.* probavimus, & eam docet Augustinus, Prosper, Hilarius, quorum quoad hoc eadem fuit mens & consensus, ut *dub.2.& 3.* dictum est. Et deinde eandem tuentur D. Thomas, ut *dub.* 4. *& 5.* ostendimus, & omnes, vel ferè omnes Patres, ac Theologi antiqui à tempore Augustini usque ad ann.1560. plus minùs-ve decurrentes, præcipuè verò Patres Concilii Tridentini, ut *dub.6.& 7,* probavimus, nec non triginta illi gravissimi viri (uno, vel altero excepto) à Clemente VIII. ad hanc controversiam inter alia examinandam deputati, quibus etiam Summi Pontifices Clemens VIII. nec non & Paulus V. ut peculiares Doctores subscripsere. Ac deinque ex Dominicanâ Familiâ omnes Theologi tam antiqui, quàm juniores, ut ex dictis in duobus dubiis immediatè præcedentibus constat: ergo prædicta sententia denegans scientiam mediam innititur gravissimis omnium testimoniis, quibus opposita sententia verè non innixa est; siquidem ex diametro cum sententiâ denegante pugnat.]

An illa, quæ negat Scientiâ Mediam Sacræ Scripturæ, & Patrum autho ritate fulciatur?

An illi subscripserint Summi Pontifices?

DXXX.

An sit necessaria Scientia Media ad prædefiniendos actus liberos?

Progrediuntur, & *disp.11.dub.1.§.2.pag.*484. [Dicendum est (inquiunt) scientiam mediam non esse necessariam ad hoc, ut Deus efficaciter prædefiniat consensum liberum voluntatis creatæ, salvâ ejus libertate; quinimmò tali scientiâ datâ, nequit talem consensum, salvâ prædictâ libertate, sive voluntatis creatæ, sive Divinæ prædiffiniri. Ita communiter Thomistæ, omnes ferè Autores scientiam mediam denegantes.]

An ad Prædestinationis certitudinem?

Et §.3. [Dicendum est (addunt) scientiam mediam non esse necessariam ad certitudinē Divinæ prædestinationis, sed sine illâ posse optimè Deum; quem sibi placuerit, prædestinare. Ita omnes Doctores, quos præcedenti disputatione, dubio ultimo pro nostrâ sententiâ retulimus.]

An ipsa Prædestinationis infallibilitati præjudicet?

Et §.4. [Dicendum est scientiam mediam non solùm non esse necessariam ad prædestinationem, aut certitudinem ejus, verùm prædestinationem ipsam, ac proindè ejus certitudinem, non posse cum scientiâ istâ cohærere. Assertionem hanc communiter docent Discipuli D.Th.& eum tueri tenentur plures Doctores, disput.præced. dub.ult. pro nobis relati.]

An prædestinationi adultorum officiat?

Et *dub.*2.§.1.*pag.*487. [Dicendum ergo est quòd ex alio capite scientia media non potest cohærere cum prædestinatione adultorū & è contrâ, quatenus prædestinatio istorum saltem connaturaliter, debet fieri independenter, vel tanquam à causâ, seu ratione à priori, aut saltem tanquam à conditione præviâ, à bonis operibus eorum, prævisis ut futuris. Si autem detur scientia media, debet oppositum contingere, Ita quamplures Doctores disp.10.dub.ult.relati.]

Sic de Scientiâ Mediâ Patres Carmelitæ Excalceati pronunciant; & similia apud Patrem Joannem de Sancto Thomâ, P. Philippum de Sanctissimâ Trinitate, D. Augustinum Redingum, D. Josephum Cacheranum, aliosque Doctori Angelico adhærentes reperies.

SECTIO IV.

Probatur ratione, non posse admitti Scientiam Mediam.

MUlta & varia argumenta contra Molinam concinnantur à diversis Autoribus, quæ in eorum libris legi poterunt; Ego autem meis fundamentis insistens duobus in præsenti argumentis eamdem Molinæ opinionem impugno. Et erit Primum.

DXXXI.

A Deo recipiunt esse, omnia, quæ non sunt Deus.

QUidquid est in rerum naturâ, quod non est Deus, esse quod habet, qualecumque illud sit, recepit à Deo.* Est Propositio certa. Quoniam Creaturæ possibiles suum Sare (suum Esse possibile quiditativum) receperunt à Deo; ideò enim sunt Possibiles, quia illas Deus Samit, & potest Semere (nempè, quia illis Deus dat esse quiditativum, & essentiale: potestque iisdem esse existentiale impertiri, & concedere; hæc enim Assertio, *Deus potest facere, quæ possunt fieri,* à priori sed non à posteriori est vera. Sed, & Creaturæ Sentes, & Suntes, existentes, aut nunc, aut in aliquâ differentiâ temporis, suum Sure (suum existere, aut nunc, aut in aliquo tempore) recipiunt à Deo.

Nempe, à Deo recipiunt Creaturæ Possibiles, suum *esse* possibile; & Existentes, suum *esse* existens.

Et quid, quæsò, vetat, adpropriare huic doctrinæ verba S.Pauli fortissima; & quæ ipse ore Theologico inclamavit, aure Metaphysicâ audire. Ejus verba sunt hæc. Τί δὲ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών. *Quid habes, quod non accepisti. Si autem (&) accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis.* Arias Montanus, *quasi non accipiens,* Quæ verba metaphysicè intellecta, reddent hunc sensum. *Te alloquor* Sano (Ens habens esse quiditativum.) *Te* seno (ens habens nunc esse existentiale) *Te etiam* suno (Ens in aliquo tempore existens.) *Quid habetis, quod non accepistis? Deus vobis dedit omne Esse, quod habetis. Quoniam Tu* sano sas, *quia Deus te* samit. *Et tu* seno ses, *quia Deus te* semit. *Et tu* suno, sus *quia Deus te* sumit *Quid ergo Vos* seno, *&* suno *(nunc de* sante *non conqueror) gloriamini, quasi nil acceperitis?*

Epist. 1. ad Corinth.4.7.

An Apostoli verba, quæ Theologicè dicta, Metaphysicè possint intelligi?

Ergo Futura libera conditionata suum sacre *(suum esse liberum conditionatum) similiter recipiunt à Deo.* Est consequentia certa. Quoniam, si Possibilia à Deo recipiunt suum esse possibile: & Existentia à Deo etiam recipiunt suum Esse existentiale, non succurrit ratio, quæ suadeat Futura libera conditionata, illud Esse, quod habent, non recipere à Deo.

A quonam suū esse recipiant Futura libera conditionata?

Tunc sic. *Futura ista libera Conditionata, suum* sacre *(suum Esse) à Deo, vel ante decretum, vel post illud recipiunt. Neutrum potest dici. Ergo,* &c.

An sint ante Decretum?

Et quidem non potest dici hoc posterius. *Quoniam, si hoc diceretur, tolleretur Quæstio, & non daretur Scientia Media, qua ideò dicitur* Media, *quia post Simplicem Intelligentiam, & ante Decretum, & Visionem à suis Defensoribus ponitur.*

Verùm tollatur Quæstio?

Sed

Sed neq; potest dici illud prius. *Quoniam, si est ante Decretum, non est libera, sed necessaria, & naturalis: adeoque ab Intelligentiâ simplici non distinguetur.*

An Scientia necessaria sit duplex?

Dices, Scientiam Dei naturalem, & necessariam esse duplicem: nam vel intelligit Possibilia, & tunc dicitur *Simplex Intelligentia*: vel respicit Futura libera conditionata, & tunc appellatur *Scientia Media*.

De humana libertate.

Sed arguo contrà. *Hac responsio non valet; quia tollit omnem humanam libertatem.* Et hoc ut puto, evidenter demonstro. *Quoniam scientia Dei naturalis imponit necessitatem suo objecto. Et hanc ob rem Simplex Intelligentia, quia Scientia naturalis est, intelligendo, quòd homo sit animal rationale, praestat, ut Homo necessariò sit animal rationale. Ergo Scientia Media quam vocant, quia similiter est naturalis intelligendo, quòd David, si Ceilae remaneat, tradetur, praestabit, ut si ille Ceilae maneat, necessariò tradendus sit.*

An Scientia necessaria, habeat objectum necessarium?

Objectio.

Non adquiescis. Quoniam suâ simplicis Intelligentiae Scientiâ, quae necessaria, & naturalis est, cognoscit Deus voluntates liberas Angelorum; & Hominum. Est ergo falsum dicere, naturalem, & necessariam Scientiam non posse ad liberum objectum terminari.

Responsio.

Respondeo Voluntatem Angelorum, & Hominum trifariam posse considerari: nam in essendo est necessaria; in habendo potentiam ad liberè operandum est necessaria; in operando verò est libera. Quoniam meae Voluntati ex. gr. non est liberum esse, aut non esse; (existere, aut non existere) est enim adtributum Immortalis Substantiae, & ipsa similiter est immortalis. Praetereà, quia de ejus essentiâ est, posse operari liberè, ideò non est ipsi liberum hac Potentiâ carere; sicut nec liberum est Intellectui carere potentiâ intellectivâ. Ergo tota voluntatis libertas consistit in operationibus determinatis. Et hinc redeundo ad simplicem Intelligentiâ pronuncio per illam primo & secundo modo non autem tertio, Deum Angelicas, Humanasque voluntates cognoscere: cognoscit enim illas esse immortales, habere potentiam operandi liberè, nam utrumque est voluntati necessarium: verùm enim verò non cognoscit actus Voluntatis liberos determinatè; quoniam horum cognitio supponit Divinum Decretum.

Voluntas libera trifariam potest considerari: videlicet in essendo, in habendo potentiam, & denique in operando.

DXXXII.

PRaecedens Argumentum à priori esse impossibilem Scientiam Mediam, ostendit. Ergo addatur & alterum, quod à posteriori, & ab inconvenienti procedat, probetque, sequi ex admissione Scientiae Mediae Deum non esse Causam Primam in ordine supernaturali. Ergo attende.

Quae sit Causa prima nostrae Praedestinationis?

Esse Deum Causam-primam nostrae Praedestinationis, certum est. Et etiam indubitatum est, quando duo sunt homines in aequali tentatione constituti, posse permittere quòd alter labatur, & peccet; & posse alterum suam indulgendo gratiam, à lapsu, & peccato praeservare. Hoc debent admittere universi Catholici. Ergo sint in peccati mortalis statu Petrus, Judas. Vultque Deus, ut Petrus resipiscat, & poenitentiam faciat; & vult permittere, quòd Judas impoenitens ex hac vitâ discedat. Quid faciet, ut intentum obtineat.

Est certa & facilis D. Augustini Resolutio.

S. Augustinus (quem Angelicus Doctor, & Thomistae universi sequuntur) facili se negotio expedit: dicit enim differre inter se Efficacem, & Sufficientem Gratiam: & ideò, Petrus, cui datur Efficax Gratia, convertetur: & Judas, cui non dabitur Efficax, sed sola Sufficiens, poterit quidem converti, sed non convertetur. Differentia ergo se tenet ex parte Gratiae, adeoque ex parte Dei. Paulò igitur interroganti, Τί γάρ σε διακρίνει; *Quis te discernit*. Respondeo ex doctrina praemissâ, *Deus est, qui Petrum à Judâ discernit*.

Quisnam Petrum à Juda discernit?

Admittit P. Molina, à sufficiente Gratiam Efficacem distingui; negat autem hanc differentiam esse Gratiis intrinsecam; eadem enim Gratia, si non consequatur effectum, nominatur *Sufficiens*; &, si effectum consequatur, est *Efficax*.

An ne Deus?

Ergo homo se discernit, inquam ego. Et probo. Quia, si det Deus aequalem Gratiam Petro & Judae, & tamen Petrus convertatur, & Judas non convertatur (quod esse possibile ait Molina) differentia non se tenebit ex parte gratiae, quae supponitur esse in utroque aequalis. Ergo se tenebit ex parte Petri, & Judae. Ergo Apostolo vociferanti, *Homo, quis te discernit?* Poterit Petrus respondere, *Ego sum meae conversionis Causa-prima. Ego sum, qui me à Judâ discerno.*

An ne illi ipsi?

Negat Consequentiam Molina: quia Deus est, qui Petrum à Judâ discernit: quoniam tametsi utrique ut supponitur, aequalem Gratiam dederit: dedit aequalem physicè: nam aeque intensam: at dedit inaequalem moraliter: quia eam dedit Petro sub circumstantiis, sub quibus erat ille assensurus: eam autem dedit Judae, sub circumstantiis, sub quibus non erat assensurus.

Cur id neget Molina?

DXXXIII.

Sed contrà, Primò. Quia tempora & loci circumstantiae non videntur cum assensu, & dissensu connexionem habere: &, si Petrus, & Judas in eodem tempore, & loco constituantur, tolletur differentia, quam volebat Molina ab adjacentibus circumstantiis desumi. Quòd, si Molina velit alias praeter tempus, & locum circumstantias ad hujusmodi discretionem cócurrere, audire vellem, quaenam sint illae; omnes enim de circumstantiis in communi loquuntur: & nemo eas designat & determinat in particulari.

Quaenam sint circumstantiae, quae gratiam restringunt?

Et contrà eamdem Molinae Responsionem sic Secundò argumentor. Vel Gratia talium circumstantiarum concursu modificata, ita est efficax, ut cuicumque homini detur, illum sit certissimè praedeterminatura: & eadem gratia sub aliis circumstantiis concessa, ita est inefficax, ut in nullo homine, cui infundatur, effectum sit consequutura. Vel Gratia, per tales, aut tales circumstantias modificata, erit respectu Petri efficax, & respectu Judae inefficax. Si Primum dicatur, Petrus, & Judas eodem operabuntur modo; quod contradicit experientiae, & negat absolutè Molina. Si dicatur Secundum: à Petro & Judâ differentia proveniet; adeoque non Deus illos, sed seipsos illi distinguent, & decernent.

An gratia, per circumstantias modificata, voluntatem necessitet?

An verò voluntatem indeterminatam relinquat?

NOTA.

An, & cur qui Scientiam Mediam tuentur, in fundamentis dissentiant.

SAnè Scientiam Mediam fundamento carere, vel indè collige, quòd singuli, ne eam tueantur, alia & alia fundamenta supponant. Quod hodie videtur plerisque si non universis placere, est, *Creaturas possibiles in se ipsis cognoscibiles esse, & non posse a Scientiâ infinitâ nesciri*, & rotundè à Molinâ, Scientiæ Mediæ Inventore negatur, Alii subeunt Opinionum divortia: & dum Suarizantibus, Vasquiz antes obsistunt, viam alii comminiscuntur mediam, alii se ab utrisque subducunt; & Thomistæ succlamant,

Ibunt obscuri solâ sub nocte per umbras,
Perque domos Litis vacuas, & inania regna,

Virgilius Æn. lib. 6.

ARTICVLVS VI.

De Aeternitate. *Quàm sit intellectu difficilis? An, & quo ipsa modo tota simul, & indivisibilis sit?*

DXXXIV. *Qualis sit Lingua Hebræa? Quis fuerit in ea Nomenclator?*

Lingua Sancta, quæ quoniam ab Adamo, sub præsidio, & directione Dei fuit inventa, debet cæteris universis præferri, signat res opportunis vocabulis. Et *Æternitatem*, de quâ impræsenti disserimus; עולם Huolam, appellat: & hoc nomen deducit à Radice עלם, Halam, quæ significat *occultare*, & *abscondere*, quoniam inter res occultissimas (quæ hominum captum superare videntur) primo in loco poni debet Æternitas. Naturæ lumen, tametsi lucidissimum in Platone, Aristotele, & aliis priscæ ætates Philosophis, cœcum fuit, nec potens æternitatem prospectare: illam enim per modum Temporis successivi ab æterno in æternum defluentis intellexerunt.

Huolam Æternitas. Halam Occultare, & abscondere.

An nullum sit in Lingua Greca nomen, quo æternitas significetur?

Et meritò Hebræi ipsomet nomine voluerunt æternitatem esse rem occultam, arcanamque significare. Est enim tam remota ab hominum communi sensu, ut Græci Veteres, cùm nullam illius suspicionem haberent nullum illi adsignarunt vocabulum. Non enim Joanni Scapulæ, Josepho Langio, aut aliis, qui illam αἰωνίαν vocari præcipitium assentior; quoniam non proferunt vel unum testimonium, quo probent nomine αἰωνία significari *Æternitatem*, cùm tamen ego demonstro, *centum annorum tempus* designari hoc vocabulo; nam teste Herodoto lib. 3. eos ludos, quos *Saculares* nominabant Romani, αἰωνίας vocitabant Græci: & tamen, ut universi sciunt, isti ludi centesimo anno repetebantur.

αἰών, & αἰωνία significant tantùm centum annos.

Judæis doctis à Prophetis, inter cancellos nubium veritas adluxisse videtur, quoniam Philo, *lib. de Mundo*, ait, *In Æterno, nihil præteritum, neque venturum est. Existit vere* (nempe, Ens Æternum) *atque in rerum naturâ est*. Sunt difficilia captu verba: quoniam Æternitas est quædam duratio, & non sumus adsueti sine successione durationem concipere: & partes priores, & posteriores debent fluere, ubi datur successio: & ubi decurrunt tales partes, necessariò debet reperiri successio.

Iudæi à Prophetis sunt docti. Philo Iudæus.

Clariorem de Æternitate conceptum formarunt Christiani in Primitivâ Ecclesiâ; at obscurum ex parte, quoniam Supremum Numen *est verè Deus absconditus*; vultque labore & industriâ in ejus notitiâ & cognitione proficiamus. Hinc Lactantius Firmianus rem, quam dilucidare vult, verbis istis obumbrat. *Quidquid viget movetur que per se semper, nec videri, nec tangi potest: æternum sit, necesse est*. Ita ille *lib. de opif. cap.* 17. Sed Boëtius præ cæteris divinitùs illuminatus, rem acu tetigit, æternitatem hac definitione illustravit. *Æternitas*, ait, *est interminabilis vita, tota simul, ac perfecta possessio*. Et, quia res finitæ duobus clauduntur terminis (principio, & fine) æternitas *vita interminabilis* dicitur, quia nec à parte ante principio; nec fine à parte post, terminatur.

Christiani rem meliùs intelligunt. Lactantius. Boetius. Vita interminabilis: quæ?

Et hæc ipsa æternitatis definitio, tametsi primo adspectu sit clara, & postquam fuit à D. Thomâ speciali commentario illustrata, clarissimè censeri possit, tàm obscura visa fuit Cajet. licèt ingenii summi Viro, ut in 1. *p. q.* 14. *art.* 13 doctrinam subtilem & profundam Scoti hoc encomio honoraverit. [Dum enim solutiones parare nititur ad argumenta Scoti quibus oppugnatur, Deum certò scire futura contingentia ex coëxistentiâ actuali futurorum in æternitate; libero suo genio confitetur, postquam neminem ex Thomistis rem actu tetigisse viderit, post quindicennalem sibi irritam speculationem, tandem opus fuisse è cælo delapsa responsa Scoti objectionibus oportere.] Quæ verba, quidam Theologus Junior onerat hoc scholio, *Quod, an etiam fueris adsequutus, Judices sint ipsimet Thomista, atque Neoterici Theologi*. Stat ergo materiam, quæ hoc toto Articulo edisseritur, obscurissimam esse.

An post Boetium & D. Thomam adhuc maneat in obscuro, Quid sit æternitas? An sine cælesti luce non possit intelligi? Quæ fuerit Cajetani sententia? Quid de illa Amicus sentiat?

SECTIO I.

An, & quo Æternitas modo à Tempore Reali & Imaginario distinguatur?

DXXXV.

An temerè in hac disputatione procedatur?

REM ita obscuram, ut sine luce cælitùs delapsâ explicari non possit, Cajetano asserente, aggredior exponere & dilucidare: & non, ut puto, temerè: nam ab Scholæ Sole Thomâ, qui triumphat in Empyreâ regione, imploro radiorum abundantiam & copiam; & me illam suscepturum confido. Ergo consulto S. Thomâ proponamus sequentes Conclusiones. Et sit

PRIMA.

Quid Tempus Imaginarium, aut Æternitas extrinseca sit?

T*Empus imaginarium, quod* Extrinseca Æternitas *vocari solet, est continua & minimè interrupta instantium, momentorum-ve, ab æterno in æternum, sine principio & fine decurrentium, imaginata successio.* Sic enim plerique omnes Philosophi illud exponunt. P. Sebastianus Izquierdo *tom. 1. tract. 4. disp. 9. quæst. 9. num.* 184. sic scribit, [Tempus, quod dicitur Imaginarium, æternitas (extrinseca) appellatur, eò quòd nec principium habuit, nec finem habiturum est, &c. Compertum est, Æternitatem extrinsecam Deo, à Tempore dicto Imaginario, utrimque infinito, in nihilo differre: à quovis autem Tempore finito, vel ab utroque latere, vel ab alterutro, quod pars illius est, differre sicut totum integrale à parte integrante, &c.] Nec citabo alios; quoniam doctrina hæc est communis & certa in quâ Doctores universi conveniunt.

An, & quo sensu Tempus cōponatur instātibus.

Nec causeris *momentorum*, aut *instantium* vocabulo; his enim hîc nominibus, minimas partes naturales intelligo; supponens eas ulteriùs & ulteriùs, in infinitum dividi, & subdividi posse.

Philosophi Æternitatis nomine intellexerunt Tempus Imaginarium.

Tempus hoc Imaginarium Ethnici cognoverunt Philosophi, illudque inter nubila fuerunt rimati. Ciceronem audiunto; qui *libr. 1. de natur. Deor.* sic exclamat. *Fuit quadam ab infinito tempore Æternitas, quam nulla circumscriptio temporum metiebatur, Spatio tamen qualis ea fuerit, intelligi non potest. Quod ne in cogitationem quidem cadit, quòd fuerit tempus aliquod, nullum cùm tempus esset.* Non ergo sciebat Cicero inter Tempus Reale & Imaginarium distinguere, facilè enim intelligere & cogitare possumus, *Quòd fuerit aliquod tempus Imaginarium, cùm nullum Tempus Reale esset.*

Reale cum Imaginario tēpore confundit Cicero.

Patres, quia declamant coram populo, se debent ejus captui & apprehensionibus attemperare.

Quia faciliùs Tempus Imaginarium (quod vocamus *Extrinsecam Æternitatem*) quàm Æternitatem ipsam intrinsecam Homines Vulgares intelligunt, Ecclesiæ interdum Patres, ut se Auditorum captui attemperarent, ut Internam exponerent, ad Æternitatem Externam recurrerunt. Nam inter alios D. Hieronymus dilucidans caput primum Epistolæ ad Titum sic scribit. *Ante Mundi tempora, Æternitatem quamdam sæculorum fuisse credendum est. Quibus semper cum Filio & Spiritusancto fuerit Pater. Et, ut ita dicam, unum tempus Dei est omnis Æternitas. Immò innumerabilia tempora sunt, cùm infinitus sit ipse, qui ante tempora omne tempus excedit.*

Coexistit toti Imaginario tempori Æternitas.

SECUNDA.

Proponitur hypothesis, in qua omnia instantia idemtificentur.

S*I omnia hæc momenta idemtificarentur inter se, unicum instans indivisibile constituerent, quod careret principio & fine, & ab æterno in æternum duraret.* Probatur: quoniam tollit distinctionem, non autem essentias rerum destruit idemtificatio. Et hoc clarissimè perspicitur in Proprietate quarti modi: nam talis Proprietas in Homine est Risibilitas: de cujus effectibus Thomistæ & Scotistæ eodem prorsus modo philosophantur: & tamen eam illi realiter distinguunt ab Animâ; eamque isti eidem Animæ rationali idemtificant.

An Proprietates ab Essentia realiter distinguantur?

TERTIA.

DXXXVI.

Convertitur in Thesim Hypothesis.

S*I Hypothesim, quam præcedens Assertio conditionata exhibet, convertamus in Thesim, habebimus perfectam Divinæ Æternitatis imaginem.* Hæc est Æternitas quæ Divinæ essentiæ idemtificatur, & ideò nominatur *Intrinseca*. Et quidem cùm in Duratione Divinâ nec sit principium aut finis, nec momentorum successio, non poterit alia melior fieri descriptio, quàm quæ impræsentiarùm exhibetur.

Quid æternitas intrinseca sit?

QUARTA.

An, & qualem distinctionem habeant instantia in æternitate Divina?

T*Ametsi propter hanc realem infinitorum instantium idemtificationem, sit unum reale* Nunc *tota intrinseca Æternitas: hæc ipsa instantium infinitorum idemtificatio non tollit, quòd ipsa, sicut formalem distinctionem, sic etiam formalem habeant ordinem inter se.*

De distinctione & ordinatione Formali.

Dicent ergo Scotistæ illa inter se ex naturâ rei, ante mentis operationem distingui & ordinari affirmabunt; quia hæc apud ipsos est distinctio, quæ vocatur *Formalis*. Thomistæ distingui & ordinari eadem dicent virtualiter ante mentis operationem; & post operationem mentis rationis ratiocinatæ distinctione; hoc enim ipsi modo *Formalem* distinctionem & ordinationem exponunt. Nominales (sed hîc magis obscurè, & minùs aptè) ad distinctionem rationis ratiocinantis, & externa connotata recurrent. Et nos, quos in Deo juvat Hypothetica consideratio, inter illa idemtificata in Deo instantia Hypotheticam distinctionem, & ordinationem ponemus; distinctionem, & ordinationem nimirùm, quæ non sunt, essent tamen si Deus infinitus non esset.

Quo illas modo Scotistæ,

Quo Thomistæ.

Quo etiam Nominales intelligant.

Quo modo nos easdem exponamus?

Hinc est, quòd instantia M, N, v. gr. quæ in Deo sunt unum *Nunc*, & realiter idemtificantur, & tantummodo distinguuntur formaliter; in nobis realiter distinguantur, & possit non communicato altero alterum communicari: nam potest Deus facere, ut una Creatura existat in instanti M, & non in N: & ut alia non in M, sed in N.

Instantia, quæ in Deo idemtificantur, in hominibus realiter distinguuntur.

QUINTA.

DXXXVII.

In Creaturis nihil esse potest infinitum simpliciter & categorematicè.

H*ÆC ipsa instantia, quæ in Deo sunt simpliciter & categorematicè infinita, sunt modo syncategorematicè infinito à Creaturis participabilia, & multa de facto sunt participata.*

Hæc

De Tempore Possibili.

Hæc autem Instantia considerata ut participabilia sunt, constituunt *Tempus Possibile*, ab æterno sine principio (syncategorematicè tamen) & in æternum, sine fine (syncategorematicè tamen) decurrens.

De Actuali & Reali.

Quæ autem sunt de facto participata, *Tempus Reale* constituunt: quod in creatione Mundi initium habuit; & est in æternum ex Dei misericordiâ duraturum.

An, & quomodo à Possibili differat?

Hinc patet Tempus *Imaginarium*, quod vocant, non esse Actuale: & cum Possibili non omninò coïncidere: quoniam, si Tempus esset impossibile, adhuc Thomistæ, Scotistæ, & quotquot se putant formare entia rationis, imaginari possent Tempus; in casu ergo differret à Possibili Tempus Imaginarium.

Sexta.

An, & quando quæ coexistût Uni Tertio, etiam coexistât inter se?

VT *hoc Assertum*, Quæ coexistunt Uni Tertio, etiam coexistunt inter se, *verum sit, opus est, ut utrumque coexistat illius Tertii Durationi totali.*

Demonstratur, Nam si Petrus nascatur Calendis Januarii, & moriatur ultimâ die Decembris, & Joannes eodem anno, moriatur Calendis Februarii, & Franciscus nascatur primâ die Decembris, erit verum, quòd Petro Joannes, & Franciscus coexstiterint: non autem, quòd coexstiterint ipsi inter se.

Septima.

Quomodo Deus coexistat Creaturis?

DEus *ratione suæ Æternitatis, quæ est realiter loquendo, unicum indivisibile* Nunc, *omnibus Creaturis (singulis in suis propriis mensuris* Fuit *(fuit, est, & erit simul, & Æternaliter) coexistens & præsens.*

N. B. Sicut in me Intellectus non est participatio Voluntatis Divinæ, nec Voluntas est participatio Intellectus Divini; sic nec mea duratio b, est participatio Durationis Divinæ A; nec mea duratio a, est participatio Durationis Divinæ B.

Demonstratur. Quia, si illa instantia in Deo realiter distinguerentur, singula illis Temporis Realis instantibus coexisterent, quibus ipsa communicantur. [Puta, si Divina essent *A,B,C,D*, &c. & Temporanea, à Divinis participata, essent *a,b,c,d*, &c. tunc *A* coexisteret ipsi *a*, & *B* ipsi *b*, & *C* ipsi *c*, &c.] At in Æternitate instantia *A, B, C, D*, &c. idemtificantur; & hanc ob rem sunt unicum *Nunc*, unicû Instans simultaneum. Ergo hoc Divinû Nunc, quod est instâtia *A,B,C,D*, &c. idemtificata, simul (videlicet, ex parte Dei) coexistit instantibus *a,b,c,d*, &c. quæ sunt Temporis nostri, & inter se realiter distinguuntur.

DXXXVIII. *Quo modo Creaturæ Deo coexistant?*

Corollarium I. *Ergo omnes Creaturæ, quæ nobis præterita, præsentes aut futuræ sunt, omnes, omnes,* Sunt *(hoc est, singulæ in sua propriâ temporis differentia) Deo præsentes & coexistentes: Deo, inquam, quia ipse existit in hoc* nunc *æternitatis.*

De Creatura, quæ in uno tantùm instanti duraret.

Sanè, loquendo realiter, Creatura, quæ instantaneam durationem haberet, quæ in unico tantummodò instanti existeret; puta in temporis instanti *c*; toti ipsa Deo realiter, & toti æternitati coexisteret: at formaliter loquendo, sicut non totam æternitatem ipsam, sed virtualitatem *C* participaret, sic nec formaliter loquendo, toti ipsi Æternitati, sed formalitati *C*, coexistere concipitur & intelligitur.

An toti Æternitati coexisteret?

Dices. Deus non potest coexistere Creaturis, nec ista Deo. Vana ergo & falsa sunt, quæ hucusque in probationibus præcedentium Conclusionum sunt posita. Et probas Antecedens. Quia non commensurantur, quæ sunt in diversis generibus. [Unde, non solùm Infinita & Finita à mutuâ commensuratione excluduntur; sed & Finita nonnulla inter se, Quoniam Quadratum & Circulus sunt Figuræ Finitæ: & Angulus Contingentiæ, & Angulus Rectilineus important Quantitatem Finitam, & tamen non commensurantur inter se.] At Æternitas & Tempus sunt in diversis generibus, Ergo non possunt inter se commensurari. Ergo nec coexistentiam habere.

An commensurentur, quæ sunt in diversis generibus?

De Infinito & Finito.

De Circulo & Quadrato.

De Angulo contingentiæ & Rectilineo.

Prima Responsio.

Respondeo primò, universim loquendo, viribus hoc tuum Argumentum destitui: scire enim & bene considerare oportet, posse & solere contingere, etiam in rebus humanis, ut relatio sit inter fundamentum & terminum, quæ sint in diversis temporibus v.gr. nunc Titius coram te laudat Trajanum, qui laudat vivit nunc, non tamen existit nunc qui laudatur, sed jam à multis annis obiit, quoniam anno Christi centesimo creatus fuit Imperator, obiitque anno 117. afferente Ricciolio. Eclipsim prætereà anno subsequente venturam Tycho Braheus ante multos annos prædixit, & tamen ille Eclipsim prædicens, tu ejusdem libros legens, & randem Eclipsis, quæ prædicitur, estis in diversis temporibus. Ergo nemini videri mirum poterit, hanc propositionem esse veram, *Deus est præsens Adamo*. Et sanè hæc ipsa Propositio apud Philosophos, Theologosque, qui utuntur Dialecto communi, defectu vocabulorum in hanc & non in aliam verti debet; *Adamus est præsens Deo*. Ubi, ne subreperet æquivocatio, monebamur illud *est* esse æquivocum, & sic debere intelligi, ut Adamus in suo tempore, & Deus in suo *Nunc* Æternitatis remaneat. At jam tollit Æquivocationem Dialectus Philosophica dicens, *Deus* Fuit *præsens Adamo*; & hanc propositionem in hanc, *Adamus* Fuit *Deo præsens*, convertens.

De Relatione, An Fundamêtum & Terminus esse possint in diversis temporibus.

Nunc Præteritorum memini & prævideo Futura.

Quàm necessaria Nova Dialectus sit.

Respondeo secundò, Æternitatem Tempusque, non esse omninò in diversis generibus; quoniam non conveniunt æquivocè sed analogicè: nam sicut in homine Substantia, Intellectus, Voluntas, &c. sunt participationes Substantiæ, Intellectûs, Voluntatis Divinæ, &c. sic in Tempore Reali instantia realia *a,b,c,d*, &c. sunt participationes formalitatû *A,B,C,D*, &c. quæ in Duratione Divinâ (Æternitate) realiter idemtificantur.

Æternitas & Tempus, non conveniunt æquivocè, sed analogicè.

DXXXIX. *An Creatura coexistat toti, sed non totaliter Æternitati?*

Corollarium II. *Ergo, tametsi Creatura (Adamus)* Suns *(hoc est, in suâ propriâ differentiâ temporis existens) realiter loquendo, toti Dei æternitati coexistat, nihilominùs loquendo formaliter & hypotheticè, non toti Æternitati coexistit sed illi tantùm virtualitati Æternitatis, cujus Creaturæ (Adami) ætas erat participatio.*

Quid accideret, si Deus infinitus non esset?

Demonstratur. Quoniam, si per impossibile non esset Deus infinitus simpliciter, Æternitatis instantia, quæ nunc sunt idemtificata, dissolverentur, ac realiter distinguerentur: & quia Deus etiam in casu ab æterno successivè exstitisset, & Adamum in tali tempore determinato creavit, iste tunc non coexisteret Divinæ Durationis instantibus, quæ ante suam creationem defluxerunt: quando

enim

enim illa decurrebant, non erat; & illa non participabat.

Corollarium III. *Ergo Duratio nostra (Tempus) est Durationis Divinæ (Æternitatis) realis participatio.*

An Tempus æternitatis sit participatio?

Succollatur hæc Veritas doctrinâ communi: quidquid enim habemus creaturæ, quod bonum & perfectum sit, à Deo participamus: Dicit enim Moyses, *Fecisse Deum hominem ad imaginem & similitudinem suam*, unde canit Psalmista, *Signatum est super nos lumen vultûs tui Domine*; ut sciamus omnes animæ rationalis perfectiones, omnes intellectûs & voluntatis prærogativas esse infiniti Dei, participationes limitatas. Quod ipsum *Epist.* 1. 17. inculcat S. Jacobus dicens, *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum; apud quem non est trasmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.*

Omnis perfectio creata est à Deo.

Octava.

DXL.

Æternitas est similis Animæ rationalis, & Tempus Corporis.

VT *habitudinem, quæ inter Æternitatem Divinam & nostrum Tempus est, optimè intelligamus; consideretur Homo, & Æternitas Animæ Intellectualis, & Tempus Corporis esse simile supponatur.*

Res, quas non intuemur, solent Autores exponere & dilucidare opportunis exemplis. Alii sua propria edisserant; ego autem, ut illa tandem Veritas, quæ creaturas in æternitate Deo præsentes asserit, meliùs intelligatur, reponam opportunum exemplum, Reponam, inquam, illud enimjam in alio loco posuisse & edisseruisse me memini, illudque esse opportunum assero, quia dilucidè totam explicat difficultatem. [Hominem ob oculos pono, constat corpore & animâ. Corpus est divisibile & habet partes extra partes. Anima est indivisibilis, existitque tota in toto, & tota in qualibet parte: Hæc propositio, *Caput est in pede, aut pes in manu*, est prorsus falsa; caput enim, manus, & pes sunt in diversis locis; nec enim ubi est unum, est aliud, interim hæc propositio est vera, *Caput est præsens Animæ, quæ est in pede*; item hæc, *Pes est præsens Animæ, quæ est in manu.*] Ex hoc exemplo magnam lucem adquiro: &, si Lector nullo sit præjudicio præventus, patietur ut sincerè dicam, magnam lucem impertior: Quoniam æternitatem cum Animâ, & tempus compono cum corpore. Tempus enim corporis est simillimum, utrumque enim est divisibile, & habet partes extra partes, unde sicut pes hominis non est in capite, nec caput in pede, sic tempus præteritum non est in futuro, neque futurum in præterito. Æternitas est simillima Animæ, quoniam utraque est indivisibilis, quæ quidem similitudo manifestè percipitur, quia sicut Anima est tota in toto corpore, & tota in qualibet corporis parte, ita etiam Æternitas tota correspondet toti tempori, & tota cuilibet temporis parti. Ubi notandum est, quòd sicut ex eo, quòd eadem anima, sit in pede & in capite, non sequitur quòd pes sit in capite, aut caput in pede; sic similiter ex eo quòd Æternitas tempori præterito & futuro coexistat, nullo sequetur modo aut futurum esse in præterito, aut præteritum esse in futuro. Hæc est vera D. Thomæ Sententia, quem appositissimo hoc Corporis

Anima & Corporis Humani collatio.

Ad Æternitatē & Tempus transitur per analogiam.

Quàm sit opportunum hoc exemplum?

An Animæ & Corporis similitudine, ut æternitatem & Tempus dilucidet, usus sit D. Thomas?

& Animæ exemplo usum fuisse non dubito, tametsi enim nullibi illud edisserat, insinuat tamen, quoniam 1. *part. qu.* 57. *art.* 3. sic inquit. *Deus videt omnia in suâ Æternitate, quæ cùm sit simplex toti corpori adest, & ipsum concludit. Et ideò unus Dei intuitus fertur ad omnia, quæ aguntur per totum tempus, sicut in præsentia & videt omnia, ut in se ipsis sunt*, &c. Nota illud *simplex* & illud *corpori*; & infer S. Doctorem, qui Tempus apprehendit velut divisibile corpus, Æternitatem, quam *simplicem* vocat, apprehendisse velut Animam indivisibilem. [Scio in aliis exemplaribus legi *tempori*, & non *corpori*. Sed sic volui discurrere, quia *corpori* meū habet expresſè Manuscriptum.]

Interim quidquid de Angelico Doctore sit, utuntur prorsus hoc exemplo Thomistæ: & feliciter quidem, quamdiu ab illius proprietate non absunt. P. Philippus à Sanctissimâ Trinitate *tract. de ScientiâDei disp.* 8. *dub.* 8. hoc ipsissimo exemplo præsentiam creaturarum in æternitate dilucidat: inquit enim. [Sicut Anima rationalis simplicissima & indivisibilis, ob suam eminentiam coexistit tota simul singulis partibus corporis: sic æternitas ob eandem suam eminentiam coexistit tota simul omnibus differentiis nostri temporis; quia cùm non habeat nisi unum nunc, quod æquatur ipsi æternitati, & excedit omne tempus; necesse est, quòd omne instans nostri temporis, & quicquid in illo est aut fit, salvetur in nunc æternitatis, & mensuretur ab illo, non ut à mensurâ adæquatâ sed excedente.]

An saltem Thomistæ ejus Discipuli.

Nona.

DXLI.

PRemissâ & bene perpensâ hac Proportionalitate, *sicut se habet* Anima Rationalis ad Corpus, ita Æternitas Dei ad Tempus Reale, *debet hæc Consequentia*, Caput est penetratum toti Animæ (est enim tota in toto, & tota in quâlibet parte) Pes est penetratus toti Animæ; & tamen nec Capiti penetratur Pes, nec Pedi caput. Ergo similiter, tametsi Duratio Adami toti æternitati penetretur, & Duratio Antichristi similiter toti æternitati, nec Duratio Adami Durationi Antichristi, nec Duratio Antichristi Durationi Adami penetrabitur [*] *bene intelligi, & considerari.*

*] *Sicut duæ Quantitates Continuæ, quando sunt in eodē loco, penetrari dicuntur, sic & duæ Successivæ, quando sunt in eodem tempore. Et hoc modo loquitur P. Sebastianus Izquierdo.*

Sanè penitior hujus Conclusionis intelligentia à Sextâ Conclusione dependet. Ideò enim Caput non penetratur Pedi, nec Pes capiti, licèt utrumque Animæ penetretur, quia si Animæ Ubicatio in Corpore est divisibilis, non eidem Ubicationis Animæ parti Anima & Corpus penetrantur: &, si illa Ubicatio realiter indivisibilis sit, non eidem formalitati Ubicationis Caput, & Pes hominis penetrantur. Ergo, quia Adamus & Antichristus licèt penetrentur, & coexistant realiter toti Æternitati Divinæ, formaliter loquendo coexistunt diversis Æternitatis virtualitatibus, ac propterea non penetrantur & non coexistunt inter se.

Cur Caput nō penetretur Pedi?

Cur Adamus & Antichrist' non coexistant inter se?

Hinc patet, quo sensu loquatur D. Thomas, quem ejus Discipuli unanimi cōsensu sequuntur, quando dicunt, *Præterita & Futura sunt Deo præsentia in hoc nunc Æternitatis.* Illud enim *sunt* jubet, ut non sit temporis præsens (præterita enim jam non sunt, & Futura nondum

Exponitur hęc Propositio, *Præterita & Futura* Sunt *Deo præsentia in hoc nunc æternitatis.*

Ad quod tempus pertineat illud Sunt *? Deum ne, an Creaturas illud Nunc æternitatis afficiat?*

duni sunt) sed indefiniti (& nos tollimus æquivocationem, dele ido vocem *sunt*, & ejus loco vocem fuint substitoendo) & illud *Nunc æternitatis* ponit ex parte Dei, ita ut non sit Creaturarum duratio illa æternitas, sed sit terminus, & connotatum, cui Creaturæ illæ (præteritæ, & futuræ) coëxistant.

Decima.

DXLVII,

PHysica *Creaturarum in Æternitate præsentia, ab Ecclesia Patribus, & Doctoribus traditur.*

Omnia Deo sunt præsentia Ergo omnia ei sunt integra.

Est certissima & indubitata: quoniam Divinus Hipponensium Episcopus, *cap.31. de cognitione vera vita*, ait de Deo: *Nihil præteriti decedit, nihil futuri accedit, sed quicquid est, aut erit, totum est præsens Deo. Et lib.5. de Trinit. cap.6.* scribit, *Apud Deum nec præterita transierunt, & futura jam facta sunt*. Gregorius 12. qui Augustini opiniones reponit, *Moral. cap. 2. Apud omnipotentem Deum etiam labentia stant*: Bernardes, qui est fidissimus Divini Præceptoris Discipulus, *serm.8. super Cantic.* ait, *Tempora sub eo transeunt, non ei; futura non exspectat; præterita non recogitat, præsentia non experitur*. Richardus de S. Victore *libr.2. de Trinit. cap. 2. Sicut eorum, quæ nondum sunt, nihil est Deo futurum: sic eorum omnium, quæ jam acta sunt, nihil est præteritum: sic eorum omnium, quæ jam præsentialiter sunt, nihil est ei transitoriũ.* Petrus Damianus *Epist.4. de Dei omnipotentiâ cap.8.* ait: [Omnia, quæ apud nos per temporum vicissitudines se variant, apud illud *Hodie* (scilicet æternitatis) stant, & immobiliter perseverant. In illo scilicet *Hodie*, dies adhuc ille immobilis est, in quo Mundus iste sumpsit originem: in illo jam, & ille nihilominus est, quo judicandus est.] Tandem D. Thomas multis locis suæ doctrinæ hanc veritatem supponit, vel probat efficaciter, ut *qu. 2. de Verit. art. 12.* Item *contra Gentes cap.66. opusc. de Prædestin. cap.2. in 1. dist.38. qu.1. art.5.* Item *2.2. qu.171. art.6. ad 2.* Sed præcipuè hic *art.13.* ubi sic ait. [Æternitas tota simul existens ambit totum tempus: unde omnia, quæ sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia. Non solùm eâ ratione, quâ habet rationes rerum apud se præsentes, ut quidam dicunt: sed quia ejus intuitus fertur ab æterno supra omnia, prout sunt in suâ præsentialitate. Unde manifestum est, quòd contingentia, & infallibiliter à Deo cognoscuntur in quantũ subduntur divino conspectui, secundùm suam præsentialitatem, & tamen sunt futura contingentia suis causis proximis comparata.] In quibus omnibus testimoniis ita clarè loquitur D. Thomas, ut si benè perpendantur, non sit dubium ullum de mente ipsius: nam ille ut cum summâ claritate procedat, ut confusionem & æquivocationem omnem vitet, omnia in membra convenientia distinguit. Unde *Primò* duas asserit esse rerum præsentias; scilicet objectivam, & physicam, & utramque ponit respectu Dei: objectivam quidem per hæc verba: *Non solùm eâ ratione, quâ habet rationes rerum apud se præsentes*; physicam autem per sequentia. *Secundò*, quia ex præsentialitate rerum in æternitate negat earum futuritionem realem respectu Dei; constat autem quòd ex solâ præsentialitate objectiva non negatur futuritio realis. *Tertiò*, quia opponit præsentialitatem, quam habent futura contingentia per ordinem ad Deum, futuritioni quam habet ad causas proximas. *Quartò*, quia dicit futura contingentia esse Deo præsentia ratione æternitatis; constat autem quòd æternitas nõ causat præsentiam objectivam, sed physicam: cùm non sit attributum pertinens ad cognitionem, sed sit attributum durationis, quæ respicit realem existentiam. Ex quibus omnibus necessariò infertur D. Thomam loqui de præsentialitate physicâ.

Augustinus.

Gregorius.

Bernardus,

Richardus.

S. Damianus.

Vocat *Hodie*, quod Nos *Nunc Æternitatis* appellamus.

S. Thomas.

N. B. Contendunt aliqui, velunt que D. Thomã loqui de præsentia objectiva, id non negamus.

Sed addimus illum etiam loqui de præsentia reali.

DXLIII. Duas præcipuè causas cognoscit D. Thomas, propter quas Deus omnia præterita, præsentia & futura cognoscat. Prima est Intellectio Divina, quia cùm infinitè perfecta sit, etiamsi Deus haberet durationem successivam simul illa universa cognosceret. Altera causa est præsentia rerũ in æternitate, ut cujus Intellectus Divinus, etiamsi infinitus non esset, præsentia omnia haberet, & tanquam præsentia cognosceret.

Et denique nemini videri mirum debet, Nos asserere Durationem Divinam stantem esse. Quoniam si in Creaturis habemus Durationes nonnullas, quæ finitè stant, ratio postulat, ut Deo durationem stantem infinitè accenseamus. Et quidem instantia nostra fluere, Angelica verò singula multis nostris correspondere, & dum ista currunt, stare, docent cum Angelico Præceptore Thomistæ & præcipuè P. Joannes à S. Thomâ *in 1. p. q. 52. & 53. pag. 329. b.*

An in rebus Creatis dentur Durationes stantes?

N O T A.

Omnia, quæ de Æternitate sunt dicta, de Immensitate per Analogiam possunt verificari.

QUIA de Immensitate sicut de Æternitate philosophandum est, doctrina curiosa, quam in libris non lego, ex præcedentibus Assertis necessariò deducitur: nempe hæc. *Omnia suprema, infima, remota, proxima, distantia, & indistantia, sunt simul Deo præsentia in hoc* hic *Immensitatis*. Demonstratur clarissimè: quia sicut se habet æternitas respectu temporum, sic immensitas respectu locorum, ergo sicut diversa tempora & diversæ personæ existentes in illis, (Adamus, Antichristus, &c.). & si sibi ipsis non coëxistant, coëxistunt tamen Deo in hoc *nunc* æternitatis: eodem omninò modo diversa loca, & diversæ res, aut personæ in illis constitutæ (Terra, Saturnus, aut Parisii, Madritum) etsi una res non sit ubi est altera, universæ tamen erunt ubi est *Ubi* Divinum, hoc est erunt omnes præsentes in hoc *hic* immensitatis.

Sicut *Nunc Æternitatis* ad Dei & non ad Creaturarum Durationem spectat, sic similiter *Hic Immensitatis* ad Dei Ubiquitatem, & non ad Creaturarum locum pertinet.

Et hanc inter æternitatem, & immensitatem Analogiam, quam ad Angelici Doctoris & Thomistarum mentem exposui, admittere tenentur Scotistæ, quoniam Doctor Subtilis *in 1. dist.39. qu. unic. §. aliter*, scribit. *Quòd per hoc, quia Æternitas, & Immensitas est infinita; sicut Immensum est simul præsens omni loco sic æternum est simul præsens omni tempori*. Ita ille, dilucidans Divi Thomæ hanc sententiam.

An Scotus admittat istam Analogiam?

SECTIO II.

An Creaturæ omnes (Præterita, Præsentes, & Futuræ) sint Deo præsentes in hoc Nunc Æternitatis?

DXLIV. *Argumenta à ratione fortiora sunt argumentis ab autoritate: nam verba interpretationi subjacent.*

VERA sententia asserit, & probatur ab autoritate, & ratione: sed à ratione clarissimè; ab autoritate non ita clarè; quia carent necessariis vocabulis Linguæ universæ: & ideò non potuerunt Patres, aut Interpretes Sacræ Scripturæ, quod mente concipiebant, exactè calamo repræsentare. At jam impræsentiarùm poterunt, si à Dialecto Metaphysicâ unius, aut alterius voculæ additione, juventur.

Probatur itaque nostra Conclusio *Primò*, Sacræ Scripturæ Testimoniis.

Vocula Est sumitur æquivocè.

Job cap.14. *Numerus mensium ejus apud te est.* Illud *est* (inquiunt Expositores, & cum illis Macedo *collat.9 differt.4.ar.2*, proponens probationes, quibus fulcitur D. Thomæ sententia) præsentiam numeri (lego, Temporis) communis, præterito, præsenti, & futuro significat, & exponit Gregorius Magnus *lib.12. cap.1.* dicens, *Apud Omnipotentem Deum etiam labentia stant.* Cognoverunt igitur Expositores, & cum ipsis Macedus, ut hæc Cõtroversia promoveatur, Tempus aliquod commune, & indefinitum requiri, & quia illud formaliter in Linguâ Latinâ non prostat, virtute ad illud voculam *est*, quæ in Jobo legitur, pertinere.

Sunt, & sunt differunt inter se.

Confirmatur eadem Conclusio ex Ecclesiastici 39. *Opera omnis carnis coram ille, à sæculo, & usque in sæculum respicis.* Nota illud *coram*, sic enim ibi dicitur illud æternitatis *nunc* in quo ab æterno, & in æternum respicit omnia, **sunt** *enim coram ipso universa.* Ubi consultò, **sunt**, & non *sunt* (hoc est, *huic* nunc æternitatis *præsentia*) præterita & futura non *sunt*, sed **sunt**.

An Paulus de esse existentiali, an de quiditativo, an de utroque loquatur?

Confirmatur iterum, quoniam ad Rom.4. *Deus, vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt.* Quæ quidem verba, tametsi in Linguâ communi relicta grandi sensu non careant [nam æquipollent istis. *Vocat ea, quæ non existunt; adeoq; etiam præterita & futura, tamquam ea, quæ existunt*] nihilominùs grandiorem habent significationem, si ad Metaphysicam Dialectum transferantur. Deus enim primò *vocat ea, quæ* **non sunt**, *tanquam ea, quæ* **sunt**, hoc est, *vocat Impossibilia, nempe, quæ non habent esse quiditativum, tamquam Possibilia quæ esse quiditativum habent.* Et secundò, *Vocat ea, quæ* **non sunt**, *tamquam ea, quæ* **sunt** hoc est, *Vocat creaturas purè Possibiles, quæ in nullâ differentiâ temporis existentiam habebunt, tanquam creaturas* **sunt eo**, *quæ existent in aliquâ differentiâ temporis.*

Secundò probatur hæc sententia Sanctorum Antiquorumque Patrum hac autoritate.

DXLV. *S. Augustinus Lib.11. Confess. cap.10.*

Est enim germana Pontificis Hipponensis sententia, nam in Confessionum libro sic inquit. *Quis tenebit cor, & figet illud, ut paululum stet, & paululum rapiat splendorem semper stantis æternitatis, & comparet cum Temporibus nunquam stantibus, & videat esse incomparabile,* *nec præterire aliquid in æternitate, sed totum esse præsens.* Hoc modo etiam in aliis locis loquitur, nam exponens illa Prophetæ Regis verba, *In generationem, & generationem anni tui* quæ in *Psalm.* 101. leguntur, ait. *Æternitas ipsa Dei substantia est, quæ nihil habet mutabile: nihil ibi est præteritum, quasi non sit; nihil est futurum, quasi nondum sit, sed quidquid ibi est, non nisi est.* Benè, & verè; significantiùs autem diceretur. *Quæcumque creatura quoad se* **fuit** *(est in suâ temporis differentiâ) ibi (nempe quoad Deum) nonnisi* **fit** *(est) quia nihil Deo præteritum est, nihil futurum.* Similia scribit *libr.83. quæst. qu.17. & lib.4. de Trinit. cap.17. & libr.5. cap.16. & in Joannem tr.99. & libr.2. ad Simplicianum q.2.* perspicuè. Quem locum allegat & commendat Vasquez *disp.64. cap.2. nu.7.* Illa verba sunt clarissima *lib.5. de Trinitate cap.16. Apud Deum nec præterita transierunt, & futura jam facta sunt.*

Æternitas stat, omnibus rebus & temporibus est præsens.

An æternitas sit Substantia?

Etiam illa, quæ bene in lingua communi de æternitate dicuntur, in Dialecto Scholastica clarius & melius exprimentur.

Eamdem sententiam passim apud alios Patres, & Veteres Doctores invenio. Idem enim sentit Gregorius Magnus, & loco proximè citato, & *lib.20. Moral. cap.23.* Ambrosius *lib.1. de Fide ad Grat. cap.7.* Basilius *in cap. 2. Isaiæ.* Hilarius *libr.10. de Trinit.* Prosper *de vocat. Gentium cap.34.* Boëtius *lib 5. de cõsolat. prosâ ult.* Anselmus *de casu Diaboli cap. 22. & libr. de concordiâ præscientiæ, & prædestinat. cap. 1.* Beda *in 8. Tomo lib. quæst. qu.13.* Hugo de S.Victore *in summ. sentent. tr.1. cap.12.* Richardus de S.Victore *lib.2. de Trinit. cap.3.*

Augustinus. Gregorius Magnus. Ambrosius. Basilius. Hilarius. Prosper. Boetius. Anselmus. Beda. Hugo de S. Vict. Richardus de S. Victore.

Consonat Isidorus, qui *libr.1. de Summ Bon. cap.1.* sic scribit, *Omnia tempora præcedit Divina Æternitas; nec in Deo præteritum, præsens, & futurum aliquid creditur, sed omnia præsentia in eâ dicuntur, quia æternitate suâ cuncta complectitur: aliaquin mutabilis est Deus credendus, si ei successiones temporum adscribuntur.* Pulchrè, & verè: præcedit enim Deus omnia tempora actualia; nam illa habuere initium, Deus non habuit; sed præcedit omnia tempora possibilia, & imaginaria, non solùm, quia est causa, & illa causata, sed etiam, quia temporum possibilium non est nisi syncategorematicè infinita æternitas, Dei autem æternitas simpliciter est infinita. Sed, quomodò Isidorus ait. *Nec in Deo præsens aliquid creditur, sed omnia præsentia in eâ (æternitate) dicuntur?* Quoniam, si omnia ibi præsentia sunt, etiam aliquid erit ibidem præsens. Respondeo *præsens* bifariam sumi, primo modo ut fluens, ita ut, quod futurum erat, in præteritũ transeat: secundò, ut sit præsens stans, quod nec futurum fuerit, nec præteritum futurum sit. Et primo modo, quando præsens est pars temporis decurrentis, & cum futuri & præteriti differentiis conjungitur, in Divinâ Æternitate locum non habet: habet nihilominùs secundo modo, quis hoc *nunc* æternitatis universa Deo præsentia sunt.

Habet similia S. Isidorus libr. 7. de Summ. Bono. cap. 6.

Præsens dupliciter potest intelligi, in altero Sensu omnia sunt Deo præsentia, in altero autem non.

Tempus præsens dupliciter accipi potest.

PAtres, qui hodie sunt Veteres, Doctores fuerunt aliquando Novitii: eorumque æstimatio, & autoritas cum annis, & ætate succrevit. Et hoc dixero, ne contemnantur Recentiores. Habet enim hoc Sæculum Eximios Viros, in quibus Pietatem, & Doctrinam suspicio. Hi erunt olim Antiqui, & sicut in iis ingenium, sic & ætatem venerabitur sera Posteritas: præcipuos proponamus.

Sicut Antiqui, sic & Iuniores Theologi, si docti sint, sunt venerandi.

Hæc Angelici Doctoris sententiam multis Scholasticis placuit. Eam babet Abulensis *super Matth. cap.*18.*q.*36. Fonseca *lib.*6.*Metaph. cap.*2.*qu.*4.*sect.*2. Gillius *tr.*10. *de Æternit. cap.*16. Granadus *tr.*5.*de Scientiâ Dei disput.*5.*sect.*2. & diffusissimè Salmanticenses, & Thomistæ communiter.

Subsectio I.

An hac sit vera, & germana Angelici Doctoris sententia?

DXLVI. De S. Thomæ mente diversæ sunt Scriptorū sententiæ.

NEgarunt aliqui, nescio an seriò, quia tam clarè loquitur S. Thomas, ut de ejus mente, qui sine præjudicio illum legerit, dubitare non valeat. Interim Creaturarum in æternitate præsentiam, D. Thomam docuisse negat audacter Vasquez *disp.* 64. *cap.*5. & Valentia hîc *punct.*5. & Arrubal. *disp.*41. *cap.*4. & Herice *disp.*6. *cap.* 4. cum antiquioribus Dezâ, Hervæo, Sylvestro, & Ægidio. &c sed nihilominus hanc esse D. Thomæ sententiam, ut certum, & indubitatum tradunt Capreolus *in* 1 *dist.*38. *qu.*1, *art.*2. *& dist.*36. *qu.*1. *art.*4. Ferrariensis 1. *contra Gent. cap.*66. Corduba *qu.*35. *disp.*8. Cajetanus *in hanc qu.*14. Salmanticenses *tr.* 3. *de Scientiâ Dei d.*8. *du.* 2. *&* 3. & cæteri Commentatores.

Determinatū tempus (tempus A. v.gr.) duobus modis potest considerari, vel cum respectu ad alia tempora, vel cum respectu ad æternitatem.

Proponam primo in loco testimonium clarissimum, quo tota D. Thomæ doctrina dilucidetur. Nam 1. *contra Gentes cap.*66. *n.*6. *&* 7. sic scribit. *Quidquid est in quâcumque parte temporis, coëxistit æterno quasi præsens eidē, etsi respectu alterius partis temporis sit præteritū, vel futurum.* Et quidem, si rem benè perpendas, hoc Divus testimonio sententiam suam clarissimè ponit, & exponit. Placet illud rescribere, & uberioris doctrinæ gratiâ interlineali aliquo commentariolo dilucidare. Attende. *Quidquid* est (**Sut**, inquam ego, quia tota contradicendi occatio aboritur ab illo *est*, quod Adversarii de hoc *nunc* temporis interpretantur) *in quâcumque parte temporis* (præteritâ, præsenti, aut futurâ) *coëxistit æterno quasi præsens eidem*: [Illud *quasi*, Hisp. *como* considera: non enim benè sic redderetur Hispanicè, *Los tiempos, preterito, presente, y futuro coexisten a la Eternidad, como si le estubieran presentes.* Sed sic. *Los dichos tiempos, como le estan presentes a la Eternidad, la coexisten.*

D. Thomæ textus illustratur, opportuna paraphrasi.

Et, ne illud *est*, quod sub initium posuerat præbeat occasionem putandi præterita, & futura esse *nunc*, ut sciamus præterita, & futura **Sure**, hoc est esse in suis propriis temporibus, non autem in isto, quod est nobis præsens, subjunxit.] *Etsi* (altera pars) *respectu alterius partis temporis sit præterita, vel futura.*

DXLVII. Quàm certa sit D. Thomæ sententia?

Hæc, quam & qualem vides, est Angelici Doctoris sententia: quæ magno animorum ardore ab Adversariis impugnatur: & tamen miror, esse vel unum Virum doctum, cui aliā semitam inire libeat, est enim meo judicio, tam certa, tam clara, & indubitata, ut ausus fuerim dicere,

Nunc allibic, Divi ac Dogmata certa sequantur
Thomæ, scire minus, quàm petuere, volunt.

Ex ipsis aliqui, ita se voluerunt præjudicijs permittere; ut negent [sed hoc jam monui in ipso hujus Subsectionis initio.] hanc esse Angelici Doctoris Sententiam; immò affirment Thomistas, cùm ita sentirent, sic eum interpretatos fuisse; ut sic eumdem, vel obtorto collo ad suam opinionē pertraherent. Tametsi interim, quia, ut nemo dubitat, polluit Scotus felicissimo ingenio, & S. Thomæ sententias accuratissimè, antequam illas approbet, aut rejiciat, examinet, & tamen hanc nostram doctrinam ei adscribuit, posset cessare Quæstio, & supponi sententiam, *quæ Creaturis præsentiam in æternitate* concedit, Angelici Doctoris esse. Cæterùm, ne res tanti momenti ex solâ fide, & dicentis autoritate pendeat, rem ipsam iterum testimoniis claris, & manifestis persuadeamus.

An Creaturarū præsentia in æternitate sit ab Angelico Doctore asserta?

Scotus re bene perpensa & examinata hāc esse sententiā D. Thomæ fatetur.

Sanctus igitur Doctor 1. *par. qu.*14. *art.*13. *in corp.* sic scribit. *Deus autem cognoscit omnia contingentia, non solum prout sunt in suis causis, sed etiam prout unumquodque eorum est actu in se ipso: & licèt contingentia fiant in actu successivè, non tamen Deus successivè cognoscit contingentia prout sunt in suo esse, sicut nos, sed simul, quia sua cognitio mensuratur æternitate, sicut etiam suum esse. Æternitas autem tota simul existens ambit totum tempus, ut supra dictum est* (citatur autem qu.10. art.2.) *unde omnia, quæ sunt in tempore, sunt Deo* [*] *ab æterno præsentia, non solum eâ ratione, quâ habet rationes rerum apud se præsentes, ut quidam dicunt: Sed quia ejus intuitus fertur ab æterno supra omnia, prout sunt in suâ præsentialitate. Unde manifestum est, quòd contingentia, & infallibiliter à Deo cognoscuntur in quantum subduntur Divino conspectui secundùm suam præsentialitatem, & tamen sunt futura contingentia suis causis comparata.* &c. Ex quibus verbis manifestè deducitur, creaturas (præteriras, præsentes, & futuras) non existere in diversis temporibus, sed in suis tantùm. Adamus enim fuit, non est, adeoque non **Sẽt** sed **Sut**. Et hanc ob rem non in hoc *nunc* temporis, sed in suo tempore, quod respectu nostri est præteritum, ibi (ibi) **Sut** præsens Deo, & huic *nunc* æternitatis.

*] *Illud ab æterno, est idem ac æternaliter, & non afficit Creaturas, sed Deum.*

Præteritæ & Futuræ Creaturæ, etsi cum æternitate cōparentur, in hoc *nunc* temporis non sunt

Præterea in eodem S. Thomas articulo respondet ad tertium his verbis. *Dicendum, quòd ea, quæ temporaliter in actum reducuntur, à nobis successivè cognoscuntur in tempore, sed à Deo in æternitate, quæ est supra tempus. Unde nobis quia cognoscimus futura contingentia in quantum talia sunt, certa esse non possunt, sed soli Deo cujus intelligere est in æternitate supra tempus. Sicut ille qui vadit per viam non videt illos qui post eum veniunt: sed ille, qui ab aliquâ altitudine totam viam intuetur, simul videt omnes transeuntes per viā.* Et hîc recognosce illa verba cujus *intelligere est in æternitate*. Et hîc notare debes tria. *Primum*, omni Deum tempori ratione suæ æternitatis ita præsentem esse, ut si per impossibile non esset intelligens, adhuc esset realiter præsens universis temporibus, sicut hoc *nunc* temporis est realiter hæc penna præsens chartæ, tametsi neutra intelligat. *Secundum*, intellectum Divinum, cùm ratione æternitatis **Syt** (sit præsens universis temporibus) omnia esse cogniturum, & intuitivè perspecturum, licèt per impossibile infinitos non esset. *Tertium*, eumdem intellectum Divinum, qui est infinitus, & æternus, si per impossibile in existendi genere non esset æternus,

Cur successivè nos, & Deus omnia simul cognoscat?

Conclusio exemplo apposito dilucidatur.

Aliquæ impossibiles proponuntur hypotheses.

Quid, si Deus non esset intellectivus?

Quid, si finitū intellectum haberet?

Quid, si æternus non esset?

Est duplex ratio in Deo cognoscendi Futura.

nus, modò in intelligendi genere maneret infinitus, omnes creaturas (in suis unasquasque temporibus) cogniturum, non autem intuitivè visurum: tunc enim futuræ, & præteritæ Creaturæ non essent realiter Deo præsentes, & juxtà communem acceptionem præsentia objecti ad visionem intuitivam requiritur. *Deus ergo* intelligendi Creaturas præcipuè duas rationes habet.

DXLVIII. Quo sensu Deus fuisse, esse, fore dicatur?

Et quidem, tametsi ex præcedentibus possit colligi, quo sensu *Deus fuit, Deus est*, & *Deus erit*, aliquando dicatur, proderit eumdem S.Thomam audire, qui *qu.10.art.2.ad* 4.rem dilucidat, dicens, *Quòd verba diversorum temporum attribuuntur Deo, in quantum ejus æternitas omnia tempora includit, non quòd ipse varietur per præsens, præteritum, & futurum. Et art. 4.in corpore. Æternitas est tota simul; in tempore autem est prius, & posterius*. Et posteà. *Remanebit differentia inter æternitatem, & tempus, ut dicit Boëtius* in libro de Consolat. *ex eo quòd æternitas est tota simul, quod tempori non convenit, quia æternitas est mensura esse permanentis, tempus verò est mensura motûs*. Et in fine *Æternitas est tota simul, non autem tempus*.

Omnia tempora in Æternitate clauduntur.

Quomodo verificentur de Deo propositiones, in quibus verbum ad tempus præteritum, aut futurum spectat?

Ergo siquidem *fuisse, esse*, & *fore* sunt differentiæ Temporis, & de Deo non possunt formaliter verificari, Propositiones, quæ relationem ad Creaturas important, quales sunt, *Deus creavit Mundum, Deus præmia dabit timentibus se*, exprimunt actionem, quæ secundum *esse in* sit æterna; & secundum *esse ad* tempus, in quo Sut terminus ejusdem actionis, pertingat. Si autem in prædictis Propositionibus agatur de Dei existentiâ absolutâ, tunc earumdem sensus, Hypotheticus, aut saltem eminentialis erit: Deus enim omnium temporum perfectiones eminenter complectitur; & ex hypothesi impossibili, quòd infinitus non esset, præsentis, præteriti, & futuri temporis differentias subiret.

Quid requiratur, ut aliquid cognoscatur, ut futurum.

Sanè de rebus, ac si respectu Dei essent futuræ, sæpè loquimur, sed juxtà doctrinam præcedentem debet manuduci intellectus, ne erret. Idem super hac re D.Thomas *qu. de Verit.art.*12. auditor, *Tunc aliquid*, inquit, *cognoscitur ut futurum, quando inter cognitionem cognoscentis & rei eventum invenitur ordo præteriti ad futurum. Hic autem ordo non potest inveniri inter cognitionem Divinam, & quamcumque rem contingentem, sed semper ordo Divinæ cognitionis ad rem quamcumque est sicut præsentis ad præsens*.

Nihil est Deo futurum.

Cur de Deo loquimur, ac si haberet futura?

Cur ergo, siquidem id verum esse scimus, de Deo sæpè loquimur, ac si haberet futura? D.Thomas ibid. *Difficultas autem in hoc accidit, eo quòd Divinam cognitionem significare non possumus nisi per modum nostræ cognitionis, significando differentias. Si enim significaretur, ut est Dei scientia, magis deberet dici quòd Deus scit hoc esse, quàm quòd sciat futurum, quia sibi numquam futura sunt, sed semper præsentia*. Alios locos affert Capreolus *in* 1. *d.38.& d.36.a.2.* qui omnes tam sunt expressi, ut mirer potuisse quemquam de sensu Divi Thomæ dubitare.

De doctrina D. Thomæ prima Cajetani sententia.

Ac multò magis [sed hoc quoniam est notatu dignissimum, jam superiùs te monui] dicere Cajetanum: locum illum *qu.14.art.13.* de præsentiâ rerum, & cognitione earum in æternitate *obscurum reputari & plenum contradictionis, seque jam annos fortè 15. latuisse: Ac pridie quàm illos commentarios scriberet, D. Thomæ ope sensum illius sibi illuxisse*. Quasi miraculo opus foret ad eum intelligendum.

Secunda ejusdem Cajetani de eadem Cõclusione sententia.

Id verò fatetur Cajetanus in Commentariis ad hunc locum *qu.14.art.13.§. ad has objectiones*. Atque hanc ei tarditatem objicit Lychetus. Certè S. Thomam citò intellexit Scotus, & intelliget, opinor, qui illos textus attentè legat. Ego non tam sum atque Cajetanus acutus, fateor tamen cùm legi, ejus mihi mentem innotuisse.

Vter, Cajetanus, an Scotus, citiùs intellexerit Præceptorem Angelicum.

Nec existimo Salmanticensibus obscurum, & in abdito positum visum fuisse. Sic enim exponũt & illustrant suo illo tractatu *de Scientiâ Dei disput* 8. ut facilè eum intellexisse videantur.

DIL. D. Thomæ sententia ab Scoto proponitur.

Accedamus ad Scotum. Eam, quam edisserо, Creaturarum in Æternitate sententiam, esse Angelici Doctoris fatetur; sed, quia dubitas, An illam bene proponat; ut tuæ curiositati satisfaciam, formalia ejus verba produco. [Aliter (*in* 1.*dist.*39. *qu.unic.§.aliter num* 8. inquit Doctor Subtilis) ponitur quòd certam notitiam Deus habet de futuris contingentibus, per hoc quòd totus fluxus temporis, præsens est æternitati, & omnia, quæ sunt in tempore.] Hæc est Mens D. Thomæ, ejusque bene Scotus Resolutionem repræsentat.

Qualis esse debeat Immensitas, quæ possit cum æternitate comparari?

Pergit, ut illã suadeat, scribitque [Probatur per hoc, quia Æternitas est immensa, & infinita; & per consequens sicut immensum est simul præsens omni loco, ita æternum est simul præsens omni tempori] Hæc probatio, ut sit bona, uno, aut altero verbulo debet juvari. Concedo enim, quòd Æterno sit Immensum simillimum. At in Æterno, de quo loquimur, omnia instantia sunt idemtificata, & constituunt unum indivisibile *nunc*: ergo in Immenso, ut stet similitudo, poni debet, quòd universa puncta sint inter se idemtificata, & constituant unum simplicissimum *hic*.

Adducitur exemplum baculi, ut Conclusio D. Thomæ exponatur.

Pergit Scotus, & ut declaret S. Thomæ Sententiam, hoc exemplum proponit. [Sit baculus fixus in aquâ, juxta quem baculum, etsi totus fluvius fluat successivè, & sic sit præsens baculus successivè omnibus partibus fluvii, non tamen baculus est immensus respectu fluvii, quia non est simul præsens toti. Ergo eodem modo, si æternitas esset quoddam stans sicut baculus, juxta quam flueret tempus, ita quòd nunquam esset simul sibi præsens, nisi unum instans temporis, sicut nec baculo simul præsens est nisi una pars fluvii, æternitas non esset immensa respectu temporis.

Vtrùm, unum *nunc* coexistere possit alii *nunc*?

Confirmatur etiam istud, quia *nunc* æternitatis ut est cum *nunc* temporis, non coæquatur sibi: Igitur ut est cum isto *nunc* excedit ipsum; non autem excederet ipsum, nisi ut est cum isto *nunc*, esset simul cum alio. *Confirmatur* etiam hoc, quia si totum tempus posset simul esse extra *nunc* æternitatis, esset simul præsens toti isti tempori: Sed licèt tempori repugnet propter successionem ejus simul esse, nihil tamen propter hoc perfectionis tollitur æternitati. Ergo ipsa æternitas modò [*] est æquè præsens toti tempori, & cuilibet existenti in tempore. *Confirmatur* etiam istud per aliud exemplum de Centro in Circulo. Quia si poneretur tempus fluens esse circumferentia circuli, & nunc æternitatis centrum, quantumcumque esset fluxus in tem-

*] *Sed cujus est illud* modò, *seu* nunc? *Non enim Deus hoc* nunc *temporis, sed hoc* nunc *æternitatis est præsens toti tempori*.

tempore, tamen totus fluxus, & quælibet pars ejus esset semper præsens centro. Ita in proposito, omnia in quâcunque parte temporis habentia existere, sive sint in hoc *nunc* temporis, sive ipsa sint præterita, sive præsentia, vel futura, omnia præsentia sunt respectu *nunc* æternitatis: & ita quod est in æternitate videt ea præsentialiter propter talem coexistentiam, sicut ego possum videre præsentialiter illud quod in isto instanti video.] Hæc omnia P. Macedo *Collat. 9. sect.* 1. ex Scoto proponit; & subjungit. [Fideliter ergo retulit & perspicuè exposuit Scotus S. Thomæ Sententiam; minori difficultate, ac prolixitate, quâm facit Cajetanus *in hoc articulo*, & brevi compendio dixit, quæ Cajetanus & Salmanticenses *eo loco tract.3. de Scientiâ Dei disp. 8. dub. 2. & 3.* latissimo circuitu diffundunt: In eo similis Æternitati, quòd omnia, quæ ab iis longissimo tractu temporis scripta sunt, ille brevi verborum periodo comprehendat.]

Aliter loqui debemus de *nunc* temporis & aliter de *nunc* æternitatis.

DL.

P. Ioannes de S. Thoma laudatus.

Edisserit hanc Controversiam, & eruditè, ut alias solet, P. Joannes à Sancto Thomâ *in 1.part.qu.10.disp.8.artic.3.* & alios locos Angelici Doctoris adducit. Illos Ego hîc subscribo.

Primò enim 1.*part.qu.14. art.13.* ait. *Quòd omnia, quæ sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia, quia ejus intuitus fertur ab æterno supra omnia prout sunt in suâ præsentialitate.*

An hic S. Thomas de Physica, an verò de Intentionali præsentia intelligendus sit?

Hæc autem Autoritas Conclusionem non probat: nam ille de præsentiâ reali & physicâ loquitur, & de intentionali agit hæc Prima Autoritas. Ergo dic duplicem esse in Deo rationem cognoscendi futura: nempe infinitam Intellectûs Divini perfectionem, & earum creaturarum realem in æternitate præsentiam.

Æternitas coexistit omni tempori.

Præterea 1.*contra Gent.cap.66.num.6.& 7.* de Æternitate secundum se consideratâ hæc scribit. *Quidquid est in quâcumque parte temporis coexistit Æterno quasi præsens eidem, etsi respectu alterius partis temporis sit præteritum vel futurum. Æterno autem non potest aliquid præsentialiter coexistere nisi toti, quia successionis durationem non habet,* **Quidquid igitur per totum discursum temporis agitur Divinus intellectus in totâ suâ æternitate intuetur quasi præsens.* Tres partes hoc testimonium habet; Primam jam *superiùs* exposui; illa breviter totam sententiam D. Thomæ complectitur: dicens æternitatem coexistere præterito, & futuro, quæ non coexistunt inter se. Secunda asserit, esse indivisibilem æternitatem; atque ideò, quod ei coexistit, toti coexistere: at hoc non tollit, quòd hypotheticè sit divisibilis, & habeat innumeras formalitates. In tertiâ parte considera illud *intuetur*, & illud *quasi*. Porrò Dominus Deus omnia, quæ in quâcumq; temporis differentiâ fiunt, *intuetur*, quia omnia præterita, præsentia, & futura, **sunt** illi præsentia & coexistentia, tametsi non coexistant inter se. Et illud *quasi* non importat similitudinem, sed veritatem; nam, licèt sit æquivocum, & secundum se propriè & impropriè possit accipi, quo sensu accipi debeat aut non debeat, à contextu colligitur. Hæc particulæ *quasi*, quæ est æquivoca, determinatio à contextu desumpta, etiam in aliis linguis reperitur: dicit enim Hispanus, *Pedro como libre, que es, no debe pagar: y Paulo, como si lo fuesse, no quiere pagar*, & Italus; *Pietro come libero non è obligato pagare: e Pauolo, come se fosse libero, non vol pagare*. Et, ut vides, Hisp. *como*, & Ital. *come* bis ponuntur, & in priori loco veritatem & in posteriori similitudinem tantù important. Ergo quia illud *quasi*, quod in D. Thomæ testimonio iterum & iterum legitur, posset propriè & impropriè sumi, pronuncio illud impræsentiarum propriam & rigorosam significationem præ se ferre & ut id universis innotescat clarissimè, sumo Hispanicum calamum, & verba S. Thomæ rescribo. Sic inquam.

Est indivisibilis realiter: at hypotheticè & formaliter est divisibilis.

Præsentia esse debent, quæ à potentia intuitiva attinguntur.

Particula *quasi* (Hispan. *como*, & Italic. *come*) propriè, & impropriè solent sumi.

Todas las cosas, que estan en qualquiera differencia de tiempo (preteritas, presentes, y futuras) como estan presentes a la Eternidad de Dios, aunque no se coexistan entre si. [*Porque la Eternidad coexiste al futuro y al preterito, aunque repugna, que estos coexistan entre si.*] * *La Eternidad no tiene partes; y assi ella, toda coexiste a cada momento de tiempo: y cada instante deste a toda ella coexiste.* * *Y assi a quantas cosas se hazen, o estan en todo lo passado o futuro del tiempo, como todas le estan a Dios presentes, a todas el Entendimiento Divino las mira intuitivamente.*

Quo sensu illa accipiat D. Thomas ex hac Versione manifestè colligitur.

Et posteà subdit Sanctus Doctor. *Rerum, quæ apud nos nondum sunt, Deus videt non solùm esse quod habent in suis causis, sed etiam illud quod habent in se ipsis, inquantùm ejus æternitas est præsens suâ indivisibilitate omni tempori.* Illæ voculæ, quas interposui, sufficiunt, ut D. Thomæ verba ad veram sui Autoris mentem intelligantur.

Et 3.*contr.Gent.cap.154.* ait. *Quòd futura contingentia soli Divinæ cognitioni subsunt, Quia ea in se ipsis videt, cùm sint ei præsentia ratione suæ æternitatis.*

Hoc testimonium agit de reali & physica præsentialitate.

Considera & perpende illud *soli*: nam solus Deus futura libera & contingentia intuetur. Unde in Missâ Sacerdotes Deum oramus dicentes, *Deus, cui soli cognitus est numerus Electorum in supernâ felicitate locandus, &c.* Quæ verba desumpta videntur ex Psalmo, Solus enim Deus, asserente Davide, est, *qui numerat multitudinem Stellarum, & omnibus eis nomina vocat.* Et jam scimus, in sensu mystico *Stellarum* nomine, glorificatas Beatorum Animas, quæ sunt Empyrei cæli sydera, significari.

Psalm. 146. 4.

Solus Deus numerat Prædestinatorum multitudinem.

Considera etiam illud **sint**, quod est æquivocum, & nolenti Sanctum Doctorem intelligere, præbere poterit occasionem errandi. Tu autem dic illa verba, *cùm sint ei præsentia*, æquivalere his, *nam* **Sunt** *ei præsentia*. Creaturæ enim præteritæ & futuræ non *sunt* (in hoc temporis *nunc*) sed **Sunt** (unaquæque in suo tempore) præsentes huic *nunc* Æternitatis. Et quidem hæc, quæ pluries dicta, sine fastidio lege: quoniam illa legendo, & bene intelligendo, Te, & Discipulos Tuos, ab omni æquivocatione, & adlucinatione subduces.

Animæ glorificatæ Cæli Empyrei sunt sydera.

Quæ est inter *sunt*, & **sunt**, notari debet differentia.

DLI.

Omnia tempora (etiam possibilia & imaginaria) æternitas Divina transcendit.

Similia habet *Opusc.2. cap.133.* inquit enim. *Quòd Deus per certitudinem cognoscit omnia quæcumque per temporis decursum aguntur in suo æterno; nam æternitas suâ præsentialitate totum temporis decursum attingit, & ultra transcendit.* Caret S. Thomas vocabulis, & ideo cogitur receptis uti, sed in sensu Grammaticis universis

versis incognito. Illa verba, *Quæ per temporis decursum aguntur*, æquipollent his, *Quæ per tempus, præteritum, præsens, & futurum aguntur*. Sed quo modo præterita & futura, quæ nunc, non sunt, *aguntur*? Tali profectò modo, quem verbia antiquia nemo possit exponere. Ergo illa verba transferantur in Philosophicam & Novam Dialectum, & sic innotescet eorum sensus. Dicamus. *Quæ per temporis (præteriti, præsentis, & futuri) decursum* Sunt *alia*. Nam illud Sunt, ut temporibus diversis congruat aptitudinem habet.

Nulla Deo sūt futura.

Et *qu.1. de Verit. art.12.* sic discurrit. *Cùm Visio Divina Scientia æternitate mensuretur, quæ est tota simul, & tamen totam tempus includit, nec alicui parti temporis deest, sequitur, ut quidquid in tempore geritur; non ut futuram sed ut præsens videat.* Illud *geritur* eodem interpretari modo debet, quo illud *aguntur* nuper exponebamus.

Cur plura? sibi ubique similis est Sanctus Doctor, & præter ista, multa adhuc possem, si vacaret, Testimonia producere. Interim consule adhuc lib. *2. contra Gent. cap. 66. rat. 6.* Et in *1. dist. 38. quæst. unic. art. 2. in corp.*

Et denique in *1. disp. 38. qu. unic. artic. 5.* expressè distinguit has duas præsentias, cognitionis & æternitatis, his verbis, *Cùm Deus sit Æternus, oportet quòd cognitio ejus modum æternitatis habeat, qui est esse totum simul sine successione. Unde sicut quamvis tempus sit successivum: tamen æternitas ejus est præsens omnibus temporibus una, & eadem, & indivisibilis, ut nunc stat: ita & cognitio sua intuetur omnia temporalia, quamvis sibi succedentia, ut præsentia sibi, nec aliquid eorum est futurum respectu ipsius.* Et hinc exsit Priscianus, qui illud *sibi* juxta Grammaticæ præscriptos Canones ad Æternitatem habet, referret: tu auferes æquivocationis occasionem, si legas, *Intuetur omnia temporalia, quamvis sibi ipsis succedentia, ut præsentia sibi ipsi*, &c.

Alia Angelici Doctoris testimonia, quibus eadem potest Veritas demonstrari, apud Capreolum *in 1. dist. 38. art. 2.* reperies.

SUBSECTIO II.

An hæc Angelici Doctoris Sententia sit obscura & difficilis?

DLII. Ratio, quæ obscuram hanc doctrinam ostendit.

LEgisti apud Me pluries esse claram, & perviam: & tamen sic contra argumentaris. Cajetanus, qui, ipsâ fatente Invidiâ, Ingenio felicissimo fuit divinitùs condecoratus; qui totum D. Thomam intellexit, & ejus præcipuos libros Commentariis laudatissimis dilucidavit, intellexisset hanc doctrinam si ipsa intelligibilis esset. At illam Cajetanus non calluit. Ipsa ergo obscura & intelligibilis est. Probatur Minor. Nam ipse de Articulo XIII. Quæstionis XIV. disputans asserit, *Obscurum reputari, & plenum contradictionis, seque jam annos fortè quindecim latuisse. Ac pridie quàm illos Commentarios scriberet, D. Thomæ ope, sensum illius sibi illuxisse.*

Nota illud vel: nolo enim de præeminentia Ingenii Scoti & Cajetani disputare, quoniam utrumque veneror; & admiror, & omnis comparatio est odiosa.

Huic argumento nolunt dare manus Subtilis Præceptoris Discipuli: quoniam duce Lycheto asserunt, D. Thomæ Sententiam, quam serò didicit Cajetanus, illam Scotum, ubi primò legit, percepisse. Ergo ex hac historiâ non probari illam esse facilem vel difficilem, sed *vel* Scotum Cajetano ingeniosiorem fuisse, *vel* D. Thomæ Articulum, quem attentè Scotus legerat, Cajetanum negligentiùs legisse.

'Cur sit Quæstio hæc difficilis, & quo modo reddatur facilis.

Ego autem respondeo nihilominùs, me nō asserere hanc Angelici Doctoris Sententiam, esse absolutè facilem, sed esse perviam, claramque, si Magistri, ut illam dilucident, Novâ Dialecto nostrâ utantur; nam, quamdiu Verbum Substantivum *Sum, es, fui*: in paupertate antiquâ permanere permittitur, & carere voculis, quibus essendi differentias (quæ debent secerni & distingui in Theologiâ) significet, hærebunt multi; & malè intelligent D. Thomam non pauci. Et hanc ob rem non miror, annos quindecim Cajetanum, qui politissimè scribere volebat, & D. Thomæ verba investiebat sensu Ciceroniano, non penetrasse istam Sententiam: & existimo tunc illam cœpisse intelligere, cùm D. Thomæ ope, Verbum *Sum, es, fui*, in Philosophico sensu usurpavit. Et modò multò eam faciliùs intelligeret, si eamdem videret, à nobis jam Dialecto Philosophicâ tradi.

Dedi Cajetani verba, quæ occasionem præbuerunt, ut de illis multa multi comminiscerentur: &, quia ob oculos habeo P. Franciscum à S. Augustino Macedo, quo illa Scholio, vel Censurâ perstringit, hìc habeto.

Quid sentiat in hoc P. Macedus?

[Quasi miraculo (inquit) opus foret ad eum intelligendum. Id verò fatetur Cajetanus *in commen. ad hunc locum qu. 14. art. 13. §. ad has objectiones*. Atque hanc ei tarditatem objicit Lychetus. Certè S. Thomam citò intellexit Scotus, & intelliget, opinor, qui hos Textus S. Thomæ legat, &c.] Progreditur, & tametsi nolit ingenium Cajetani contemnere, alios Thomistas, intellexisse, quæ non potuit Cajetanus, ostendit. Vide, quæ n. 548. sunt dicta.

P. Macedi explicatur Sententia.

Et sanè, quia hæc Censura à multis legitur (nam P. Macedi libri merentur, & habent applausum) illam proderit Commentariolis aliquibus dilucidare.

An Deus, quando mentes humanas, ut intelligant aliquā Veritatem, illuminat, dicendus sit patrare miracula?

Quasi miraculo.] Non video, cur hìc recurrat ad miraculum P. Macedus: nam per se, & per suos Sanctos Deus sine miraculo humanos intellectus illuminat. Non docemur à Deo postulare miracula, & tamen Deo dicere ab Ecclesiâ jubemur, *Mentes nostras, quæsumus Domine, Paraclitus, qui à te procedit illuminet; & inducat in omnem, sicut tuus promisit Filius, Veritatem*: nec non etiam, *Deus, qui Ecclesiam tuam Beati Thomæ Confessoris tui mirâ eruditione clarificas, & sanctâ operatione fecundas, da nobis, quæsumus, & quæ docuit intellectu conspicere, & quæ egit imitatione complere.* Et Ego (ne à longe exempla quæram) quando has literas scribo, aureo annulo, qui S. Thomæ digito insertus Salerni fuit, devotè & confidēter utor; & illius ope manum meam directū iri spero, nec tamen miracula postulo: non enim talia sunt, quæ secundum legem ordinariam patrantur: & hæc [lex ordinaria] ut Pater filios, & Magister suos discipulos adjuvet, postulare videtur.

DLIII. An fuerit ingenii tardi Cajetanus?

Atque hanc ei tarditatem.] Ut animositatem, quā contra Scotum audet Cajetanus retundat, non quia sic sentiret, ei Lychetus objicit tarditatem ingenii; nemo enim, qui illum legat, negabit, fuisse vivacissimo præditum.

Certè

An reverà intelligat D. Thomam Scotus?

Certè S. Thomam intellexit Scotus] Nego, negó. Ejus post pauca argumenta proponam; & demonstrabo ex illis, eum fingere Opinationem, quam impugnat; eam tamen nec assertam, nec cogitatam, nec somniatam ab Angelico Doctore fuisse.

An saltem P. Franciscus Macedo?

Fateor tamen ejus mihi mentem innotuisse.] At falleris, Amice Optime; falleris: & hoc quia verissimum est, iterum & iterum dico. Recognosce rationes, quibus armatus D. Thomam aggrederis, & te allucinari percipies. An-non sunt tua hæc verba. *Præterita sunt Deo in Æternitate præsentia. Ergo sunt quando non sunt.* Etiam hæc. *Futura sunt Deo in Æternitate præsentia. Ergo sunt. Ergo sunt antequam sint. Ergo bis producuntur: semel in Æternitate: & iterum in proprio tempore,* &c. Et Ego ad mentem Angelici Doctoris respondeo Antecedens, & primam Consequentiam distinguendo. Si *sunt* sit idem ac Sunt concedo: si quòd Sent, nego. Et ideò in utroque Syllogismo, secundam Consequentiam nego.

Macedus adlucinatur (vel, ut loquar Hispanicè, *se equivoca*) vocabulorum defectu.

Nec existimo Salmanticensibus obscurum.] At nec Scotus, neque P. Macedus, sicut Salmanticenses, hanc doctrinam intelligunt. Nec ipsi exactè eamdem percallent, volunt enim Præscientiæ Divinæ infallibilitatem à solâ præsentiâ creaturarum in Æternitate desumi, quod nec verum est, nec ab Angelico Doctore traditum; quoniam Divina Scientia, quia est infinitè perfecta, est infallibilis: &, quia est omni tempori præsens, est intuitiva.

An ab Scoto, an à Macedo; an à Salmanticensibus perfectè D. Thomas intelligatur?

SUBSECTIO III.

Quomodo Angelicum Præceptorem intelligat P. Philippus à Sanctissimâ Trinitate?

DLIV. Duplex in Deo est ratio infallibiliter cognoscendi: altera quæ se tenet ex parte medii; & altera, quæ ex parte objecti.

Divus Thomas 1. *contr. Gent. cap. 66.* ubi sic ait. [Ea, quæ præsentia, præterita, vel futura nobis, cognoscit Deus secundùm quòd sunt in potentiâ suâ, & in propriis causis, & in se ipsis: & horum cognitio dicitur notitia visionis, non enim Deus rerum, quæ apud nos nondum sunt, videt solùm esse quod habent in suis causis, sed etiam illud quod habent in se ipsis, in quantùm ejus æternitas est præsens suâ indivisibilitate omni tempori: ergo realis & physica præsentia rerum in æternitate, non est unica ratio, cur scientia Dei de futuris contingentibus absolutis sit omninò infallibilis & certa, ex parte medii cognoscendi; nam ut dictum est, ipsa cognoscit in suo decreto efficaci, ut in medio infallibili, & certissimo secundùm esse futurum quod habent in suis causis.]

*] *Quæstio, quæ inquirit, An in Deo sit admittenda Apprehensio Simplex? An Iudicium? An discursus? decidit, si dicamus, illa admitti virtualiter; hoc est, sublatis imperfectionibus.*

Dicit, & bene, quòd præsentia creaturarum in Æternitate, non est unica causa ob quam Deus futura absoluta cognoscit. Quia etiam si illis (futuris) non esset realiter præsens, posset virtualiter hunc formare discursum. [*]

Mea Voluntas est infinitè efficax, & quæ ipsa vult, ut existant, existunt?

At ipsa vult, quòd Anima humana A in tali instanti incipiat esse.

Ergo Anima illa A in tali instanti incipiet esse.

Et posset etiam virtualiter [*] formare hunc.

Intellectus meus est practicus, & res omnes sunt infallibiliter à parte rei, prout à meo intelliguntur. Creaturæ enim Santes habentes esse quidditativum & possibile, ideò Sant, quia intelliguntur Sare: & ideò sunt possibiles, quia intelliguntur ut possibiles.

At Intellectus meus, à meâ Voluntate determinatus, intelligit, (seu videt) quòd Anima A in tali temporis momento incipit existentiam recipere.

Anima igitur A in tali temporis momento incipiet existentiam recipere.

Futura contingentia Deus infallibiliter in suo Decreto, & in sua Intellectione cognoscit.

Hæc se tenent ex parte medii & infallibilitatem cognitionis Divinæ à Voluntatis & Intellectûs infinitâ perfectione, à præsentiâ in Æternitate præscindendo, desumunt. Pergit ulteriùs P. Philippus, & Objectum considerans, hanc mecum Conclusionem defendendam adsumit.

Communis Thomistarum Conclusio.

Etsi, per impossibile, finitæ essent potentiæ Intellectus & Voluntas Divina, modò Deus Æternitatis attributum haberet, quæ nobis sunt futura certò & infallibiliter intueretur. Patet; quia ipsi essent omnia præsentia, quæ nobis præterita sunt, aut futura.

Et hæc sunt P. Philippi verba. [Quòd autem hæc realis & physica præsentia rerum in æternitate sit unica ratio, cur scientia Dei de futuris contingentibus absolutis sit omninò infallibilis & certa ex parte objecti, patet; quia licèt futura contingentia absoluta, ut substant efficaci decreto divinæ voluntatis, habeant esse futurum certum & determinatum: quando tamen sunt in se ipsis, habent peculiarem certitudinem, & determinationem, ita ut non sint omninò contingentia, quo ad statum, contrahunt enim quandam necessitatem essendi, juxta illud; *Omne quod est, quando est, necesse est esse.*] Et hìc P. Philippus duas patitur certissimas adlucinationes.

An creaturæ, in tempore recipiant decretam ab æterno existentiam?

Prima, quia duplex *quando* in futuris Creaturis admittit: alterum quando ab æterno ipsis futuritio decernitur; alterum, quando producuntur in tempore. [Et peto, ut relegantur ejus verba, nam in illis duplex istud *quando* manifestè reperies.] At hæc adlucinatio aboritur ex æquivocatione. Nam, cùm Volitio sit actio intentionalis, esse debebit relativa. Ergo in hac volitione seu Electione, debet dari terminus, *qui eligitur*: &, si Priscianus pateretur, *qui Vultur*. Ergo Volitio illa, quæ vocatur *Decretum*, secundum *esse in*, inest æternaliter Voluntati Divinæ: & secundum *esse ad* terminatur ad Creaturæ talem existentiam, vel tempus. Creatio activa, quam vocant, est hæc ipsa Volitio. Quam ob rem, cùm *quando* non se teneat ex parte Dei, sed ex parte Creaturæ; non est duplex *quando*, sed *unicum*, tunc enim Creatura existit, quando illi ab Æterno Decreto existentia decernitur.

N. B. *Non dantur duæ creationes activæ; neque duæ passivæ. Ergo, quando creatur Anima rationalis A. in instanti M. v. gr. Ejus Creatio activa est Intellectio Divina per voluntatem Determinata. Et hæc Divina Intellectio secundum* esse in *est æternaliter in Deo: & secundum* esse *ad terminatur ad Animam A, & instans temporaneum M. Et Creatio passiva, secundum* esse in *est in anima A. & correspondet in instanti M. & secundum* esse *ad terminatur ad intellectionem Divinam.*

Secunda P. Philippi adlucinatio, in illius Axiomatis, *Omne quod est*, &c. expositione consistit. Fateor enim illud eum ita intelligere prout intellexit Aristoteles; addo tamen id esse falsum in sensu, quem intendit Philosophus; ipse enim caruit Infallibilitatis conceptu; & ideò sæpe, quæ *Infallibilia* debebat, *Necessaria* appellavit. Sed de hoc fusiùs *in Dissert. Philosoph. art. 6. pag. 152. num. 308.* disserui. Ibi in titulo scripsi. *Proponitur illud*

Ari-

Aristotelicum Axioma, Omne, quod est, quando est, necesse est esse. *Et inquiritur Primò*, Utrùm illis verbis, *quod est*, ſano, an verò ſeno (*Ens habens essentiam*, an potiùs, *Ens habens existentiam*) debeat intelligi? *Et secundò*, An, & quo sensu, hoc ipsum Axioma sit verum?

An necessitatē Aristoteles confuderit cū infallibilitate?

Et respondet *pag.153.b.num.310.* dicens. *Si illud nomen necesse in verâ significatione sumatur, falsum est*. Posteà *pag.154.b.* illud Axioma explicatur hoc modo, *Omne quod est, quando est, ex suppositione quòd sit, necesse est esse*. Et concluditur hanc ipsam expositionem nec esse bonam, nec ab Angelico Præceptore tradi. Et tandem sub finem Articuli, necessitate in infallibilitatem mutatâ, illud ipsum Axioma, per hæc verba rescribitur, *Omne Ens, quando est, ipsum esse, infallibile est*.

Exemplum quod ex oculis, & re visa desumitur, est aptissimum ad Divinam Præscientiam cum libertate humana conciliandam.

Pergit; & P. Philippus ex dictis istud Corollarium deducit. [Ergo, inquit, realis, & physica præsentia rerum in æternitate, est unica ratio, cur scientia de futuris contingentibus absolutis, sit omninò infallibilis & certa ex parte objecti. Imò hæc præsentia valdè conducit ad conciliandam divinæ Scientiæ infallibilitatem, cum contingentiâ rerum ac libertate nostrâ; quod sic explicat D. Thomas *qu.2. de verit. art.2.* [Sicut ergo noster visus non fallitur videns contingentia, ut sunt præsentia; & tamen ex hoc non removetur, quin illa contingenter eveniant; ita Deus infallibiliter videt omnia contingentia, quia sibi non futura, sed ea inspicit esse Tunc quando sunt; unde ex hoc non removetur, quin contingenter eveniant.]

SUBSECTIO IV.

Testimoniis & Argumentis, quæ contra assertam à D. Thomâ, & Nobis, Creaturarum in Æternitate Præsentiam ab Adversariis adducuntur, breviter & clarè respondetur.

DLV.

Cur soli P. Macedo, & non aliis respondeamus?

Suppono P. Macedum, Virum sanè doctissimum, publicum Professorem Patavii, Dominum & Amicum nostrum Reverendissimum, clarissima Testimonia, fortissimaque selegisse argumenta, ut Thomistarum & nostram prosternendo Sententiam, Scotistarū, hoc est propriam, nam ab Scoto stat, firmaret, & stabiliret. Non ergo erit, cur alios libros examinem, sed illi respondere sufficiet. Videamus ergo Primò, quibus ille Testimoniis armatus, Adversarios invadat.

An Scotistas urgeant argumenta, quæ ex Sacra Pagina, & Patrum testimoniis desumpta?

Solus Deus est æternus.

[Sacræ Literæ & Patres, ait, solum Deum esse æternum fatentur, cæteraque omnia, mortalia temporanea, & caduca. Id, ut optimè advertit, testatur ad Hebr. cap.1. Paulus, Psalm. 89. Propheta Rex: Genes. 1. Moyses: hic enim ait, *In principio creavit Deus Cælum & Terram*. Davides canit, *Priusquam montes fierent aut formaretur terra, & orbis, à seculo, & usque in seculum tu es Deus*, quo docemur solum Deum æternum esse, & omni Creaturâ priorem, quam ipse condidit, quemadmodū copiosè & eleganter dicitur Proverb. 8. cap. *Nondum erant abyssi: nec dum fontes aquarum eruperant*, & cætera quæ ibi antecedunt & sequuntur. Quæ vera certè esse vix possunt, si res sunt præsentes physicè, ac realiter Deo in æternitate. Cùm enim coexistant necesse est ut sint æternæ.]

Creaturæ non sunt in hoc *nunc* temporis, sed ſunt in hoc *nunc* æternitatis.

Sed quo tendunt omnia ista? Quis enim unquam bonus Thomista asseruit, in hoc *nunc* temporis Antichristum, aut Adamum existere? Creaturæ (unaquaque in propriâ differentiâ temporis) ſuntes: coexistunt Deo ſynti in hoc *nunc*, Æternitatis.

An aliqua creatura, potuerit esse ab æterno?

Præterea Concilium Nicænum damnans Arium, hanc Veritatem tradidit, dum hanc ejus propositionem condemnavit de Filio Dei, *Erat quando non erat*: quia Verbum Divinum faciebat Creaturam, negans ei æternitatem. Unde concluditur nullam Creaturam æternam esse posse, nec Deo in æternitate coexistentem.

An Verbum Æternum sit creatura, an fuerit ab æterno?

At hoc Nicæni Concilii testimonio nihil omninò, aut contra veram D. Thomæ sententiam, aut contra eam, quæ illi falsò imponitur, in bonâ Dialecticâ deduci potest. Dicebat Arius duo; videlicet, Verbum Divinum esse creaturam, & illud non fuisse ab æterno. Pone Aurelium dixisse, esse creaturas ab æterno. Arium Concilium Nicænum condemnat, an ideò Aurelium? Minimè. Immo posset Aurelius argumentari sic. [Arius docebat creaturas non fuisse ab æterno. Fuit condemnatus à Concilio. Ergo Concilium statuit, fuisse creaturas ab æterno.] Ergo ex illo Concilio contra D. Thomam, etsi revera habuisset sententiam, quæ illi imponitur, nihil omninò probaretur. Interim, Aureliū substitui, ut responderem argumento: Macedus enim errorem, quem ne somniandò quidem Thomistæ asserunt, animosus impugnat.

Proponitur sententia Augustini.

Transit ad Patres, producitque Augustinum *libr.12. de Civit. cap.25.* dicentem, *Si potentiam suam fabricatoriam, ut ita dicam, rebus subtrahat, ita non erunt, sicut antequam fierent, non fuerunt: sed antè dico, æternitate, non tempore*.

DLVI.

Quid significat præpositio *ante*, quando dicimus. Ante creationem mundi fuisse Deum.

Respondeo primò, scitissimè S. Doctorem illa ultima verba scripsisse; nam cùm dicimus *ante creationem Mundi*, illud *ante* non significat tempus, tempus enim reale ante Mundi creationem nullum erat; sed illud *ante* significat Æternitatem, hæc enim ante Mundi creationem semper fuerat.

Argumentatores *nunc* temporis cum *nunc* æternitatis confundunt.

Respondeo secundò, nec D. Thomam nec ullum Thomistam docere creaturas in aliquo *nunc* temporis ante Mundi creationem fuisse; aut, si Mundus adnihilaretur in aliquo *nunc* temporis post illam adnihilationem ipsas futuras esse. Ergo non militat contra Thomistas hæc autoritas.

An res, quia sunt futuræ, præsciantur?

Fortè alicui primo intuitu videri posset, saltem Magni Gregorii autoritatem quam posteà Macedus adducit ad rem esse. Quoniam Sanctissimus Pontifex *libr.9. Moral. cap. 25.* (aliàs 26.) cùm dixisset, *Deum cuncta sibi præsentia conspicere*, Subjunxit. *Nam & quæcumque sunt, non ab æternitate ideò videntur, quia sunt; sed ideò sunt, quia videntur*. Quo exclusit (ait Macedus) illam coexistentiam realem in Æternitate, & solùm adstruxit objectivam.

Referuntur alii Patres, qui sicut Gregorius loquuntur.

Et hìc ego ante responsionem adverto primò, hæc eadem verba, quæ S. Gregorio à Macedo adtribuuntur, in Cyrillo Alexandrino *libr.5. in Joann. cap.10.* Justino Martyre *libr.*

lib. qu. 58. 9. Hieronymo *Dialog.* 3. *advers. Pelagian.* Origene *in epist. ad Roman. cap.* 8. & aliis legi, ut D. Augustinus Redingus *tom.* 1. *Theolog. qu.* 5. *art.* 1. *nn.* 14. *testatur.*

Patres à D. Redingo exponuntur.

Adverto secundò Patres inter se convenire, etsi de scientiâ Dei, & rerum Futuritione diverso modo statuere videantur: eos enim D. Redingus ad concordiam reducit, dicendo [Patres siquando dicant, *Non propterea aliquid futurum esse, quia novit Deus*, cum Divo Thomâ *de Verit. qu.* 2. *art.* 14. *ad* 1. exponendi sunt, quòd Scientia Dei non sit causa inducens necessitatem in Scito, ut ex eo cogatur aliquid evenire, quia Deus illud scit; Si verò iidem Patres asserant, *quia futurum est aliquid ideò sciri à Deo*, cum dicto Angelico Doctore intelligendum est secundum causam inferendi, non secundum causam essendi.

Causas liberas non necessitat Præscientia Dei.

Agunt de alia re testimonia, quæ produxit Macedo.

His præmissis respondeo, nec à S. Gregorio ibi, nec ab aliis Patribus, ubi simili modo loquuntur, edisseri, & tractari Quæstionem, de quâ impræsentiarum disputatur, sed aliam, quæ etiam positâ reali creaturarum in æternitate præsentiâ, locum habet. Supponit hanc Positionem esse veram, *Elias salvabitur*; & inquirenti, *Unde cognoscat illam Deus? An ideò cognoscat Eliam salvandum esse Deus, quia Elias salvabitur: an verò Elias salvabitur, quia Deus cognovit illum salvandum esse?* Et respondet hoc ultimum dicendum esse; Apostolus enim ad Romanos 8. 28. sic scribit. *Quos præscivit, hos, & prædestinavit. Quos autem prædestinavit, hos & vocavit. Et quos vocavit, hos & justificavit. Quos autem justificavit, illos & glorificavit.* &c.

Cur actus liberi futuri sint? & cur præcognoscantur?

Probatur iterum S. Gregorium non agere de creaturarum in æternitate præsentiâ, quia hæc æquè competit actibus bonis, ac malis; nam peccata omnia præterita, præsentia, & futura, **sunt** Deo præsentia in hoc *nunc* Æternitatis: & tamen Sanctissimus Pontifex, qui dixit, *Quæcumque* (puta, bona opera) *sunt non ab æterno ideò videntur, quia sunt: sed ideò sunt, quia videntur.* Non potuisset sine crimine dicere. *Quæcumque peccata sunt, non ab æterno ideò videntur, quia sunt: sed ideò sunt, quia videntur.* In hoc enim præcipuè consistit Lutheranorum, & etiam Calvinistarum impietas.

N. B. Etiam peccata omnia (præterita, præsentia, & futura) **sunt** Deo præsentia in hoc *nunc* æternitatis.

Scholasticos (quorum magnam vim esse, ait; & ego fateor) post Patres Macedus enumerat: & ut ait, creaturarum præsentiam in æternitate negarunt, Alexander Alensis 1. *p. qu.* 23. *in* 4. *art.* 3. Durandus *in* 1. *dist.* 38. *qu.* 3. *nu.* 12. Gabriel *qu.* 1. *art.* 2. Ochamus, & Aureolus *ib.* Gregorius *ib. qu.* 2. *art.* 2. *circa finem.* Marsilius *in suo castigat. ad hunc artic. D. Th.* Hervæus *ad dist.* 38. & Deza *ib.* Sylvester *in conflat.* 1. *par. qu.* 14. *art.* 16. Ægydius *in defens. D. Th. ad hunc art.* Valentia *in comment. ibi punct.* 3. Suarez *lib. de Scientiâ futurorum absolut. cap.* 7. Vasquez *in* 1. *p. dis.* 64. *cap.* 3. Arrubal *disp.* 41. *cap.* 4. Herice *disp.* 6. *cap.* 4. Alarcon *tr.* 2. *dist.* 2. *cap.* 6. Molina *disp.* 14. *in hanc qu.* tandem Scotus *in* 1. *d.* 39. *qu. un.* cum suâ Scholâ.

SUBSECTIO V.

Respondetur Scoto.

DLVII.

Argumenta suppeditavit Scotus, ac iis uti solent Recentiores, uti videre est in Vasquio proximè citato. Igitur sic Scotus *in illâ qu. un. dist.* 39. § *contra istud num.* 9. Primò refutando exemplum de immensitate. *Immensitas Dei, dato quòd esset infinita spatiis imaginariis, non esset sibi ratio coexistendi alicui loco in aliquo* nunc, *nisi existenti: Nec enim Deus per immensitatem sui coexistit alicui in loco, nisi quod est in illo loco, licèt possit causare locum extra* [*] *universum, & tunc per immensitatem suam coexisteret illi. Si igitur immensitas non est ratio coexistendi loco nisi actuali, quia illud quod non est, nulli potest coexistere, pari ratione æternitas non erit ratio coexistendi alicui nisi existenti, quia coexistere dicit relationem realem, sed relatio non est realis, cujus fundamentum non est reale.*

[*] *Sentit ergo Scotus Deum nunc de facto non esse in spatiis imaginariis.*

Argumentum ex Analogia, quæ inter Ubicationem, & Durationem versatur, proponitur, & urgetur.

Concedo omnia. Et quid hinc infert Scotus, aut Scotistæ? Dicent, ergo Deus non est *nunc* præsens Creaturis præteritis, futuris-ve. Respondeo distinguendo illud *nunc*. Si agatur de *nunc* æternitatis, nego consequentiam illatam: Deus enim hoc *nunc* æternitatis Adamo, & Antichristo præsens est. Si agatur de hoc *nunc* temporis, subdistinguo; si illud *nunc* sumatur reduplicativè, concedo; si specificativè, nego. Sicut enim est vera hæc propositio, *anima, quæ est præsens pedi, est præsens capiti*, & falsa hæc, *Anima, prout est præsens pedi, est præsens capiti*: sic similiter, *Deus, qui propter æternitatem suam est præsens mihi, est præsens Adamo, & Antichristo*, & falsa est hæc, *Deus prout est præsens mihi, est præsens Adamo, & Antichristo.*

Exponitur adhuc, quomodo intelligi debeat præsentia Dei in hoc nunc æternitatis.

Secundò futurum illud, quod ponitur esse in actu respectu Dei in eo puncto æternitatis, simpliciter est in suo esse. Ergo jam productum, & positum in actu antequam succedat illud tempus, in quo erit in actu, ergo impossibile est ipsum posteà in actu poni.

An res existat antequam existunt?

Et quid hic ego? Non esse D. Thomæ sententiam, quam impugnat Scotus. Illud, quod ponitur esse futurum, sit Antichristus, v. gr. hoc *nunc* temporis non est, adeoque neque hoc *nunc* temporis est præsens Deo. Sed in suo futuro tempore, cui Deus ratione suæ æternitatis præsens est, Ergo vocabulorum defectu disputant, qui convenirent, si congruis uterentur vocabulis. Ergo, sic inquam. *Deus* **Syt** *præsens Antichristo* **Sunti** *anno tali.* Ergo *Antichristus anno tali* **Syt** *Deo* **Synti.** *&c.* Et deberem pluries dicta repetere, si in singulis Argumentorum solutionibus, quid **Sym**, & quid **Sim** significant, deberemus exponere.

Antichristus **Sut** (*est præsens* Deo) non in hoc *nunc* temporis, sed in suo *tunc.*

N. B. *Et quid si impatienter debeam dicere, quòd argumentatores non volunt scire differentiam, quæ inter* **sere** *&* **sure** *hoc est inter* esse nunc, *&* esse tunc.

Tertiò Antichristus futurus jam nunc (positâ sententiâ D. Thomæ) habet *esse* actuale in æternitate, ac est futurus: igitur in puncto, in quo est futurus habebit aliud *esse*, ac proindè bis producetur, & duplex habebit *esse*; Ergo replicabitur Creatura in suo *esse*, ac bis existet, semel per *esse* in æternitate, & iterum per *esse* in tempore.

Respondeo iterum, iterumque falsum esse Antecedens. Est enim falsum primò, quia rem enunciat aliter, quàm est in se. Et est fal-

Imponitur S. Thomæ opinatio, quam nunquam habuit.

falsum secundò, quia fuisse assertum à Divo Thomâ dicitur & tamen talis opinatio, nec somnianti quidem, venit Angelico Doctori in mentem. Sanè non dicit D. Thomas, quòd Antichristus *jam nunc* habet esse actuale, vel fet: sed quòd *tunc* (in suo tempore) fut hoic *nunc* æternitatis.

Eodem modo responde tur, dicitur enim distinctio inter fere & fure (hoc est esse nunc & esse tunc) admitti necessariò debere.

Quartò quod in se nihil adhuc est, & nihil habet proprii esse, & propriæ durationis, non potest mensuræ, seu durationi alienæ coëxistere. Nam coëxistentia includit mutuam existentiam, sed futura ab æterno nihil fuerunt, & nunquam duraverunt; Ergo non possunt coexistere Deo in æternitate.

Eâdem, ac præcedentia, hoc Argumentum laborare æquivocatione respondeo. Sanè, quæ mihi sunt futura, hoc *nunc* temporis nihil sunt (hoc est, nullam habent existentiam) at *tunc* (in suo tempore) Sunt. Et *tunc* ipsa Sunt præsentia hoic *nunc* Divinæ æternitatis & *tunc* (in illo tempore) non *nunc*, eadem futura Sunt habentia coëxistentiam cum Æternitate Divinâ.

Quintò. Duratio Æternitatis est Duratio Dei, ergo non congruit creaturæ; At congruere proculdubiò deberet, si Creatura coëxisteret Deo in Æternitate; cùm illud, quod coëxistit necessariò, durare debeat.

Creatura non existit æternitate, sed coexistit æternitati realiter toti, formaliter secundum illam virtualitatem, quæ correspondet tempori, in quo est creatura.

Nihil, quod indigeat solutione, in toto hoc argumento reperio. Dicit in eo Scotista; Duratio æternitatis est duratio Dei. Ergo non congruit creaturæ. Concedo utrumque. Subsumit. At congruere deberet, si creatura coëxisteret Deo in æternitate] distinguo. Si creatura in æternitate existens coëxisteret Deo: concedo: si autem creatura in suo proprio tempore Sunt, Deo existenti in æternitate, coëxisteret, nego. Nam, & ego hoc *nunc* temporis existens, coëxisto Deo Synet hoc est, in æternitate existenti, & tamen mi non congruit æternitas.

DLVIII.

Creatura futura nō est nunc præsens Deo, sed Sut tunc in suo tempore, quia Deus omnibus temporibus est præsens.

Sextò inintelligibile est, quomodò res futura in tempore successivo, quod simul non est, nec esse potest, ante illam differentiam sui temporis, quæ secundum successionem est futura, sit præsens Deo actualiter, quia successio illa non est simul cum Dei æternitate, non enim *nunc* est, sed erit in illâ æternitate. Igitur non potest coëxistere, cùm nullatenus habeat præsentiam in æternitate.

Semper eodem præjudicio laborat Argumentator: semperque doctrina, quæ dexterè traditur, sinistrè intelligit. Sanè, res futura, hoc *nunc* temporis non est, & quando erit, eo modo, quo erit, tunc illo modo erit Deo præsens, & non alio. Erit inquam præsens, & coëxistens Deo Synet, hoc est, simul præterito, præsenti, & futuro (quæ inter se non coëxistunt) coëxistenti in hoc *nunc* æternitatis.

Quia eodem semper Adversarii præjudicio laborant easdem semper, aut similes rationes contra Doctorem Angelicũ communiscuntur.

ALIAS RATIONES accumulant Autores hujus sententiæ. Quæ omnes eò redeunt, ut vel res futura dupliciter sit, & bis producenda, vel non possit, cùm futura sit successivè in differentiâ temporis correspondere Æternitati. Et eò pleræque omnes redeunt, quia qui contra D. Thomam scribunt, existimant ejus sententiâ res præteritas, futurasque hoc *nunc* temporis Deo coëxistere: cùm tamen id, nec verum sit, nec ab Angelico Doctore assertum.

Septimò tamen Rationem eam inculcant, quam maximè urget Vasquez *disp. 66. cap. 3.* Ævum est duratio tota simul: sed Angeli durant ævo, ergo continebunt in ævo futura contingentia, & illis coëxistent, Major, & Minor sunt sententiæ Thomistarum. Consequentia tenet, quæ sanè est absurda; erunt quippe præsentes Angelis realiter, ac physicè sicuti Deo sunt creaturæ futuræ, ac proinde eas intuebuntur, & cognoscent intuitivè præsentes, antequam sint in suis temporum differentiis.

An præterita, præsentia, & futura sint Angelo præsentia in hoc *nunc* æviternitatis?

Esse fortissimum hoc argumentum: illoque maximè torqueri Thomistas, inquit Vasquez & ex varietate solutionum id probat; Thomistæ enim in Responsione non conveniunt. Nam Cajetanus *Comment. in hunc artic.* §. *ad tertium*, respondet quidquid sit de duratione Angeli, cognitionem illius non mensurari ævo, sed advenire in tempore de novo. Hanc autem solutionem non sufficere asseverant Scotici quoniam stare nequit cum positione ævi. Nam, si Ævum continet durationem rerum futurarum, necessariò eas reddit præsentes ævo, uti de Æternitate dicitur: Ergo si sunt præsentes, & coëxistentes Angelo, ut tales ab eo cognoscuntur; & retorquetur responsio. Si ratio coëxistendi in ævo non est Angelo ratio cognoscendi præsentialiter, at intuitivè, non erit item ratio cognoscendi Deo in Æternitate; atque adeò corruet illa necessitas inferendi cognitionem rerum actualiter præsentium in æternitate. Alii verò Thomistæ convicti argumento, negant præsentiam in Ævo, vel Æternitate esse conjunctam cum cognitione infallibili Creaturarũ, sed cum intuitivâ, atque adeò objectivè cognosci posse infallibiliter, sed non intuitivè, quia non sunt actu præsentes. Verùm hæc solutio evertit totam doctrinam S. Thomæ de necessitate coëxistentiæ in æternitate, quæ ex firmiori principio oriri debet in sententiâ Thomisticâ, nimirùm ex naturâ durationis æternæ, quæ cùm sit una, & indivisibilis, & tota simul, debet omnia tempora complecti & omnibus actu respondere.

An Angelorũ cogitationes dotent tempore?

Semper confundunt argumentatores *nunc* temporis cum *nunc* æternitatis.

Antichristus non est præsens Deo hoc *nunc* temporis sed suo *tunc* temporis fut præsens Deo.

DLIX.

Verum immeritò rationes Scoti *pueriles* appellet Cajetanus?

Queritur hic Lychetus *in comment.* §. *Et cum addit sua num.* 16. de Cajetano, & quidem jure, quòd ille referendo objectiones Scoti *pueriles* appellarit. Sic enim Cajetanus *comment. in art. 13. qu. 14.* §. *ad probationem autem. Superfluum,* inquit, *est respondere; adeò puerilis videtur:* quia objectio Scoti, de quâ loquitur Cajetanus, est gravis, & solida. Sic enim Scotus *dist. 39. qu. un.* §. *Præterea ista positio* argumentatur. [Ista sessio futura, & ut producenda, vel habet certitudinem, vel non? Si habet, non est igitur certa ut præsens, sed ut futura, ac per aliquid præcognoscitur futura, non per existentiam in æternitate: si non cognoscitur ut futura, producitur ergo à non cognoscente ipsam, quam cognoscet certò, cùm producetur. Unde sequitur cognoscere diverso modo, atque cognosceretur futura; tunc infert. *Ergo aliter facta quàm fienda: quod est contra Augustinum.* Deinde vilesceret intellectus Divinus expectans rei existentiam & præsentiam, & ab illâ sumens suam certitudinem & infallibilitatem. Itaque Divina scientia tanquam mendica peteret à rerum præsentiâ certitudinem. Nec enim mo-

Proponitur Scoti argumentum.

An res antequam existant à Deo cognoscantur?

vet sessio intellectum ejus. Igitur res antequam actu existant intelliguntur à Deo in esse futuro objectivo.] Hoc est argumentum Scoti. Quod quid subtilius? Quid solidius, quid maturius? Vocat nihilominus Cajetanus hanc objectionem puerilem, judicio puerili, non senili. Matura est & Senatoria, quod perindè est ac Scotica. Certè illa probatur gravibus, & ingeniosis Autoribus oppositam Cajetano sententiam tradentibus, quemadmodum posteà apparebit.

Interim hoc Scoti argumentum, quod stando communi terminorum acceptioni est forte, & non debet appellari puerile, si transferatur ad nostram metaphysicam dialectū, vires non habet. Et id clarissimè percipietur, si propositiones singulas recognoscamus.

Futuritio est accidens temporis, & non habet locum in Divina Æternitate.

Illa Propositio, *Ista sessio futura, & ut producenda, vel habet certitudinem, vel non*, si illæ voces *futura*, & *producenda* sint respectu nostri, non conducit ad rem; si intelligantur respectu Dei, est de subjecto non supponente, quia cùm Deus sit omnibus rebus præsens, nihil respectu Dei est futurum. Et agendo de hoc *nunc* æternitatis, falsæ sunt istæ Propositiones, *Deus rem istam produxit*, vel *Deus rem illam producet*, quia cùm in æternitate nihil sit prius, neque posterius, respectu æternitatis nihil potest esse præteritum, nihil futurum.

Scientia Visionis habet certitudinem, quia omnes Creaturæ *sunt* ipsi præsentes.

Præterea illud Dilemma, *vel habet certitudinem, vel non habet*, non urget, dicimus enim habere certitudinem, quia licèt respectu nostri sit futura, respectu Dei *sit* præsens non in hoc *nunc* temporis, sed in suo *nunc*, quando existet.

*] Et hic non debet *sunt* sed *sunt confundi*.

Illa Consequentia, *Ergo aliter facta, quàm fienda*[*] confundit iterum æternitatem cum tempore; nulla enim in æternitate suâ Deus *fecit*, vel *faciet*, sed universa *facit*, adeoque in æternitate omnia fiunt, & nulla fuerunt facta, & nulla facienda. Quoniam, ut centies diximus, Deus hoc *nunc* æternitatis per suam intellectionem à voluntate determinatam creat Adamum, me, & Antichristum. Quam ob rem istæ tres creationes, quæ secundum *esse in* coincidunt, & secundum *esse ad* differunt inter se, consideratæ secundum *esse in* sunt æternaliter, & consideratæ secundum *esse ad* terminatur ad tempus, videlicet, prima ad illud, quod fuit in mundi principio, quando Deus produxit Adamum. Secunda ad tempus quod non fluit, nempe quando producit me. Tertia ad illud, quod erit sub finem mundi, quando videlicet Deus producet Antichristum.

Subsectio VI.

An termini aliquando Thomistas deficiant, & circumloqui cogant, aut etiam faciant, quòd se benè explicare non possint?

DLX.

Scotistæ, ut vidisti, hanc Creaturarum in æternitate præsentiam, quam nolunt intelligere, diversis argumentis impugnant: & non miror, nam & ipsi Thomistæ, terminorū defectu, ita rem implicant, & obnubilant, ut occasionem præbeant Adversariis, non dissentiendi modò, sed & contradicendi.

P. Philippus à Sanctissima Trinitate, qualis fuerit.

Sanè cognovi P. Philippum à Sanctissimâ Trinitate, quem ob vitæ merita, & doctrinæ eminentiam Excalceatus Carmelus ad Generalis Dignitatem promovit; ejus libros (Philosophicos, & Theologicos) libenter lego: Thomista enim severissimus est: & tamen, qui mihi in plerisque omnibus placet, in hujus Controversiæ Decisione non placet, vel attende.

Doctrina P. Philippi est vera, & ad mentem Angelici Doctoris & Thomistarum proponitur.

Ipse *tom.* 1. *in* 1. *part. disp.* 8. *dub.* 8. interrogat, *Utrum Deus videat Futura contingentia absoluta ut sunt ipsi præsentia in Æternitate?* Et respondet, {Omnia tam præterita, quàm præsentia & futura, atque ideò futura contingentia absoluta, non solùm sunt Deo objectivè præsentia in æternitate, sed etiam sunt ab æterno realiter Deo præsentia, & physicè coexistentia in mensurâ æternitatis: sicut, & sibi invicem. &c.] Et hoc ultimum his verbis persuadere conatur. [Quæ existunt simul in eodem instanti reali, coexistunt sibi invicem, ut patet, nam universaliter verum est, quòd ea quæ sunt eadem uni tertio, sive in substantiâ, sive in quantitate, sive in qualitate, sive in duratione, & sic de aliis; sunt eadem inter se; sed omnia tam præterita, quàm præsentia, & futura existunt in eodem instanti æternitatis nam æternitas est unicum instans includens, & excedens omnem durationem totius temporis, ut ostensum est: Ergo omnia illa sibi invicem coëxistunt in æternitate. Unde ista propositio concedenda est, *Præterita, & futura existunt nunc in æternitate, ut in mensurâ superiori, & communi*: & licèt in rigore possit etiam simpliciter concedi ista, quòd *Omnia sunt ab æterno præsentia æternitati tanquam mensura communi*, non tamen simpliciter & sine explicatione assumitur; quia ex illâ posset intelligi, quòd omnia sint absolutè ab æterno.]

In probatione allucinatur, aliud enim est dicere, Præterita & futura coexistunt æternitati, & aliud toto cælo diversum, sibi coexistunt in Æternitate.

An ex Thomistarum doctrina Creaturas fuisse ab æterno, inferatur?

Et, ut omnia hæc dilucidet, Paraglossam hanc allucinationibus plenam scribit, [Cùm æternitas, ait, sit virtualiter divisibilis, licèt formaliter sit indivisibilis: & ita verum est, quòd omnia actualia sunt semper & ab æterno in æternitate realiter considerata, non autem ut virtualiter considerata, sive secundùm virtualem ejus divisionem: & sic datur veritas creata ab æterno, non quidem in propriâ mensurâ, sed in mensurâ communi æternitatis: solà veritas increata est ab æterno simpliciter, & in propriâ mensurâ, æternitas enim est propria mensura omnium divinorum.]

Aliud est considerare æternitatem secundum entitatem realem, & aliud secundum virtualitates quas dicit.

DLXI.

Vt explicetur æternitas, & quomodò illa coexistat universis temporibus, & tamen ista non coexistant inter se, appositissimū exemplum ex anima rationali & corpore humano desumitur.

Istud dilucidabo exemplo, quod ante multos annos putabam à me primò esse inventum, sed quia jam in Bañesio reperi (nam ingenia conspirant) illud majoris facio. Anima rationalis in homine diffunditur per omnia membra: est indivisibilis tota in toto, & tota in quâlibet parte; tota ergo anima, quæ est in pede, est etiam tota in capite; hinc tamen sequi non debet, aut pedem esse in capite, aut caput in pede: nec etiam sequi debet quòd hæc realis veritas virtualitates, seu reduplicationes, vi quarum possint distinguere animam, prout est in pede, à se ipsâ, prout est in capite. Ergo (quod pluries dixi, & utinam vel semel intelligatur) eodem prorsus modo de æternitate debemus philosophari. Æternitas in rerum naturâ diffunditur per omnia tempora realia, & imagina-

rna:

ria: est indivisibilis tota in toto tempore, & tota in qualibet ejus parte; tota ergo æternitas, quæ erat in ætate Adami, tota erit in ætate Antichristi: hinc tamen sequi non debet, tempus præteritum esse in futuro, aut futurum esse in præterito, ac propterea nec sequi debet ætatem Adami esse in ætate Antichristi vel ætatem Antichristi esse in ætate Adami, nec etiam sequi debet, quòd hæc realis veritas tollat virtualitates, & reduplicationes, nam illarum virtute possumus dicere & solemus, quòd æternitas prout coexistit Adamo, distinguitur à semetipsâ, prout coexistit Antichristo.

Terminorum defectus cogit viros doctissimos ut mentẽ suam explicare non possint.

Sed his verbis non tam Philippum reprehendo, quàm Nomenclatorem Latinum, quoniam non habent Thomistæ voces congruas, ut Quæstionem proponant: non habent sufficientes, ut eam benè decidant. Antiquis uti coguntur terminis: qui, si retineant communem significationem, exorbitant; si novam jubeantur habere, non intelliguntur.

Petebatur in ipsomet Quæstionis Titulo. *Utrùm Deus cognoscat Futura contingentia absoluta, ut sunt ipsi præsentia in Æternitate?* Et dico duos errores, in ipsâmet Quæstionis propositione committi: alterum in voce *sunt*, & alterum in voce *æternitate*. Primus est manifestus, quoniam illa Futura in hoc *nunc* temporis non sunt: &, si non sunt, nec præsentia sunt Deo. Secundus demonstratur clarissimè, quia nec est, nec esse potest duratio Creaturarum æternitas. Interim, quia de mente Angelici Doctoris constat, & Thomistæ illi inhærere desiderant, stando Dialecto Philosophicæ, quæstio proponetur his verbis, *Utrùm Deus in hoc Æternitatis, cognoscat Futura contingentia absoluta, ut* ſunt *præsentia eidem* nunc *Divinæ Æternitatis*. Ubi, ut conspicis, Dei est, & non Creaturarum æternitas, & Futura non *sunt*, sed ſunt, hoc est, in sua temporis differentiâ erunt.

Verba sufficientia debent ex Metaphysica Dialecto desumi.

Reponitur quæstio opportunis vocabulis.

Etiam in Conclusione, & Quæstionis dissolutione nonnulli à Patre Philippo errores committuntur terminorum defectu: & alii postea novi aboriuntur ex ipsis. Hæc Propositio, *Omnia Præterita, Præsentia, & Futura sunt realiter Deo coëxistentia in mensurâ Æternitatis*, est falsa: eritque vera, si sicut interrogatio, fuit correcta, etiam ipsa mutato uno, aut altero verbulo corrigatur. Quoniam, quæ præterierunt, jam non sunt, & quæ supervenient, nondum sunt: at tamen utraque ſunt unaquæque in suo tempore. Illa verba *in mensurâ Æternitatis*, siquidem, ut dicebamus, non est duratio Creaturarum æternitas, debent stare ex parte Dei, & ne æquivocatio subrepat, data poterit reformari Conclusio, & his verbis rescribi, *Omnia Præterita, Præsentia, & Futura* ſunt *realiter præsentia & coëxistentia Deo, & huic* nunc *æternitatis*.

Exponitur etiã terminis convenientibus.

Notetur differentia inter ſunt, *& sunt.*

DLXII. *Aliud est asserere (jam iterũ dixi) Creaturæ præteritæ & futuræ coexistunt Æternitati, & aliud, Creaturæ præteritæ & futuræ coexistunt sibi in æternitate.*

Hæc autem Propositio, *Omnia Præterita, Præsentia, & Futura sunt coëxistentia sibi invicem in mensurâ Æternitatis*, quomodocumq; corrigatur est falsa: & primò propter illud *sunt*, sed hic corrigi potest error, si τὸ ſunt loco τοῦ *sunt* ponatur. Sed hac correctione adhibita, adhuc illa Propositio manet falsa, nam Præterita, Præsentia, & Futura, nec *sunt* nec ſunt coexistentia inter se.

Unde nata fuerit P. Philippi allucinatio?

Et hic clarissimè Patris Philippi percipitur allucinatio: nam *Coexistentia* est plurium rerum in eodem *nunc* existentium relatio. At falsum est dicere quòd hoc *nunc* temporis Adamus & Antichristus existunt. Ipsi ergo in hoc *nunc* temporis non coexistunt. Sed & falsum est dicere Creaturam durare Æternitatem, & verum eam Æternitati coexistere.

Ut rerum præteritarum, præsentium, & futurarum coexistentiam (quæ, nec est, nec esse potest) probet, ad nonnulla Præjudicia recurrit, & ad Veritates, quibus si bene uteretur, ab omni liberaretur præjudicio. Paulatim singula consideremus.

Quid requiratur ad rerum diversarum coexistentiam?

Hæc Propositio, *Quæ existunt simul in eodem instanti reali, coexistunt sibi invicem*: si agatur de intrinsecâ & propriâ duratione, est vera: & hanc ob rem, Petrus & Paulus, quia existunt in instanti A coexistunt inter se. Cæterùm, si agatur de extrinsecâ & alienâ, est distinguendum: si de eâdem formalitate, conceditur: si verò de diversâ, negatur. Porrò in Duratione Divinâ, sunt instantia verb. gr. A, B, C, realiter identificata: in tempore sunt eorumdem quædam participationes, videlicet *a, b, c*, realiter distinctæ. Adamus, qui ſut in *a*, realiter ſut præsens toti Æternitati ABC. at formaliter & virtualiter (vel, ut ego loquor, hypotheticè) est præsens ipsi A, non autem ipsi B, aut ipsi C. Et Antichristus, qui ſut in *c*, est hypotheticè loquendo præsens formalitati Æternitatis C, non verò ipsi A, aut ipsi B. Ergo, quia non coexistunt eidem Æternitatis formalitati aut virtualitati, non coexistunt inter se.

Paulò ante dicebatur, sicut in Anima sic in æternitate, non obstante simplicitate reali posse diversas virtualitates aut reduplicationes considerari.

DLXIII. Quomodo Tempus coexistat æternitati?

Hoc nunc *Temporis realiter loquendo, coexistit toti æternitati, sed formaliter loquẽdo, coexistit illi virtualitati, quam ipsum participat.*

Hinc patet Paraglossam, quam in fine ponebat P. Philippus, ut Veritati constet, his verbis rescribi debere, videlicet. [Cùm Æternitas sit hypotheticè, formaliter & virtualiter divisibilis, licèt realiter sit indivisibilis, ideò verum non est, quòd omnia actualia sint ab Æterno: sive realiter, sive hypotheticè formaliter aut virtualiter considerentur. Et sic nulla datur Veritas creata ab æterno; nec in propriâ mensurâ, quæ est Tempus accidens Creaturarum intrinsecum; nec in alienâ mensurâ, quæ est Æternitas, attributum Divinum: cui non toti reduplicativè sumptæ coexistit nostrum Tempus, sed formalitatibus, aut virtualitatibus illis, quæ ab eo participantur.]

Cur falsa sit illa propositio quæ tanquam vera, assumitur à P. Philippo?

Hinc patet illam Propositionem, *Præterita & Futura existunt* nunc *in æternitate ut in mensurâ superiori*, quam P. Philippus esse concedendam affirmat, esse evidenter falsam: quia, si illud *nunc* significat *nunc temporis*, Adamum & Antichristum in hoc *nunc temporis* non esse certum est: &, si illud ipsum *nunc* dicatur esse *nunc æternitatis*, non est illud duratio creaturarum, sed Dei: quæ (duratio) tametsi infinita & simultanea in se sit, non nisi finitè & successivè ab hominibus, & creaturis cæteris participatur.

Hæc Propositio, est falsa, nam illud sunt *in communi accipitur significatione, sed si transeat in* ſunt, *erit vera & necessariò admittenda.*

Altera Propositio; videlicet, *Omnia sunt ab æterno præsentia Æternitati tanquam mensuræ communi*, etiam positâ explicatione, aut implicatione veriùs, quam P. Philippus proponit, etiam est falsa: non enim de Præteritis, aut de Futuris verificatur illud *sunt*: quoniam

niam, quæ transiverunt, jam non sunt: & quæ supervenient, nondum sunt. Ergo si non sunt, nec ab æterno sunt, nec æternitati aut alii connotato extrinseco præsentia sunt.

Verum illud Principium, *Quæ sunt eadẽ, &c.* sit verum?

Omitto illud Assertum, *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*, quod, tametsi receptum sit in Scholâ, in nullo sensu doctrinali verum est, ut variis in locis ostendi, & ex professo in Metalogicæ libro VIII, à Princ. XX, & seqq.

SUBSECTIO VII,

Utrùm Creaturarum in æternitate Præsentia, *necessaria sit, ut Futura Absoluta* (Sunttia) *à Deo certò & infallibiliter cognoscantur?*

DLXIV, *Quæstio subdividitur in duas alias.*

HÆC Quæstio subdividi debet in duas alias: vel enim petitur, *Quid D. Thomas senserit? vel Quid verum sit, & debeat hic à nobis defendi?* Priorem ergo Subquæstionem hîc, & posteà alteram edisseramus.

Quid D. Thomas senserit?

Profectò ad Subquæstionem primam respondent asserendo Scotistæ. P. Macedum *Collat.10.differ.1.sect.1.* audiunto: inquit enim, *Sanctus Thomas affirmat in locis allegatis superius; & ita illud* (lego, *illum*) *intellexit Scotus; & Thomista; præcipuè Salmanticenses*, tract. 3, de Scientiâ Dei disp.8.dub.2., & 3. dub.4. §.2. *&c.*

Quomodo illum Salmanticenses exponant?

Benè sanè Macedus Salmanticenses citat; ipsi enim secundo Dubii quarti Paragrapho, quem citavit, ponunt hanc Conclusionem. *Dicendum est primò, ad infallibilem cognitionem, quâ Deus cognoscit futura contingentia absoluta, antequam sint actu præsentia quoad nos in suâ propriâ duratione per se requiri; quod Divinum esse in ejus operationes mensurentur æternitate, ut propriâ & adæquatâ eorum mensurâ: atque adeò, si per impossibile mensurarentur ævo ex se defectibili non posset Deus prædictam cognitionem de illis antequam apud nos essent habere, ita D. Thomas locis dub.2. relatis, & communiter ejus discipuli.* Et rursum id manifestiùs adhuc dicunt ibid. §. *Dicendum est secundò num.* 133. citant verò D. Thomam *in art. qu. præsentis* 14. *& qu.* 2. *de verit.art.12.* & *qu.57.1.part.art.3.* & *dist.38.quæst. unic.art.5. in corp.* & 1. *contr. Gent.cap.* 16. & addunt Gonzales *in præsenti disp.43. sect.4.* & Alvarez *libr.de auxil. disp.9.* Cajetanum *in Comment.Nazar. contr.3.* nec opus est citare alios cùm eos supra studiosè adduxerimus. Uno Scoto opus est authore, qui hac *d.39.quæst.un.* illo §. *aliter ponitur nu.* 8. eam Sententiam D. Thomæ disertis verbis attribuit & impugnat, ut vidimus.

Quomodo P. Philippus à SS. Trinitate?

Ego autem aliter ad utramque subquæstionem respondeo: Dico enim creaturarum in æternitate præsentiam non esse necessariam, ut Deus futura contingentia cognoscat, oppositamque doctrinam, nec à D. Thomâ neque à Thomistis, qui hodie scribunt, admitti. Et ne multis onerem meum Lectorem, dabo P. Philippum de Sanctissimâ Trinitate, etiam Excalceatum Carmelitam, qui est severus Thomista, & omnia, quæ asserit, testimoniis expressis Angelici Doctoris firmat, & tamen *disp.8.de Scientiâ Dei* per multas & varias Cõclusiones Salmanticensium opinionem refellit: Dicit Primò Deum certò scire omnia futura contingentia absoluta tam ab intrinseco

Deus cognoscit quæ nobis sunt futura.

quàm ab extrinseco antequam sint. Illud *ante* intelligendum est respectu nostri, quia respectu Dei, nihil est futurum, & in hoc conveniunt universi Doctores Catholici. Dicit secundò Deum non præscire futura contingentia absoluta, ut habent esse in suis caussis nudè sumptis, sive non habentibus omnia prærequisita in ordine ad productionem ipsorum, verumtamen illa certò & infallibiliter præscire, ut habent esse in suis causis completis sive habentibus omnia necessariò requisita ad agendum. Dicit Tertiò Deum non præscire eadem futura in comprehensione causarum secundarum, & circumstantiarum concurrentium ad eorum productionem antecedenter ad decretum efficax divinæ voluntatis; & hoc maximè si de liberis futuris sermo sit. Dicit Quartò Deum non præscire eadem futura in eorum veritate objectivâ antecedenter ad Divinum decretum, quia pro illo priori nihil intelligitur futurum vel non futurum; adeòque cùm nulla pro tunc intelligatur propositio, nulla intelligi potest, quæ sit vera vel falsa. Dicit Quintò Deum eadem futura præscire in suis Ideis non quidem ante Divinum decretũ efficax, sed post; Dicit Sextò præscire Deum eadem futura in suo positivo & efficaci decreto: & quidem ut præsenti & exercito non autem ut futuro. Dicit Septimò Deum præscire futura peccata in suo decreto permissivo. Dicit Octavò Deum cognoscere eadem futura, quia ratione suæ æternitatis est præsens universis temporibus; Additque hanc physicam & realem præsentiam, esse quidem rationem adæquatam, cur Scientia Dei de Futuris contingentibus absolutis sit omninò infallibilis, & intuitiva; non autem esse unicam rationem, cur sit omninò infallibilis & certa, &c. Stat ergo D. Thomam & nobilissimos ejus Interpretes, quorum testimoniis hæc dicta fulcit & roborat. P. Philippus, negare præsentiam in æternitate esse unicam causam, propter quam Deus possit futura contingentia cognoscere.

Non illa cognoscit in suis causis,

nec in circumstantiis adjacentibus.

Idem est cognoscere futura sine futuritione, quàm cognoscere futura ante decretum,

An illa cognoscat in suis Ideis?

N. B. Si agamus de Ideis Objectivis, idem est cognoscere futura in suis Ideis, quàm cognoscere futura in seipsis.

Et hinc patet Ysambertum *in 1. part, qu.14. disp.7.a.13. usque ad 19.* ingeniosè discurrere: de illo enim Dn. Augustinus Redingus *tom.1. qu.5.art.4.contr.8.* sic scribit. Doctor Sorbonicus Ysambertus affirmat Divinæ Præscientiæ certitudinem desumi tanquam ex rationibus partialibus, tum ex hypothesi determinationis causarum secundarum, tum ex suppositione existentiæ Futurorum, tum ex Divinâ Essentiâ in ratione Causæ particularium effectuum, ipsos objiciente Divino Intellectui tum denique ex vi cognitionis Divinæ, quâ supercomprehensivę Voluntatis Divinę.] Dixi ingeniosè Ysambertum discurrere, tametsi enim non omnia & singula dicta ut certa & indubitata recipiam, in singulis ingeniũ ejusdem suspicio; & nihil prorsus ab eo assertum sine probabili fundamento reperio. Interim iterum Subsect. 8. redibunt ejus verba, ejusque asserta dilucidabuntur speciatim. Ego autem, ut jam insinuavi, totam hanc Controversiam ad duplicem Conclusionem reduco. Sit

DLXV. *Aliud est quærere, utrùm præsentia in æternitate requiratur, ut Deus futura cognoscat, & aliud an illa præsentia sola sufficeret, ut Deus eadem futura cognosceret.*

Prima, *Si per impossibile alius Deus totum hunc Mundum, & in eo Angelos & Homines, creavisset, ita ut noster Deus nihil omninò de ipso-*

rum

Vtrùm Deus futura cognosceret, si per impossibile illa essent ab alio Numine producenda?

rum producibus decrevisset; noster in tali casu Deus omnia Futura contingentia (etiam, libera) propter Creaturarum in æternitate præsentiam, infallibiliter & certò præsciret. Patet: quia sicut Ego video quæ coram me fiunt, etsi illa nullo modo à meâ voluntate dependeant: ita tunc Deus, nam esset præsens universis temporibus, quæ in singulis fierent, oculis sui Intellectûs respiceret.

An futura contingentia in suo Deus decreto præscindendo ab æternitate cognosceret?

Secunda. *Si per impossibile Deus non esset æternus (hoc est, non esset ratione suæ æternitatis simul præsens universis temporibus·) adhuc Futura contingentia (etiam libera) in sui Decreti efficaciâ præsciret*. Patet: quia sine discursu intelligeret, quæ in hoc meo discursu clauduntur, videlicet. [Ex creaturis possibilibus, quas meâ Simplici Intelligentiâ concipio, illæ, quas voluero habebunt existentiam, & non aliæ. Atqui Ego has volo in tali tempore, illas in tali existere. Ergo hæ in tali, & illæ in tali existent, &c.

SUASSCTIO VIII.

Recognoscuntur, & prout postulat ratio, approbantur, aut etiam reprobantur, aliquorum Theologorum Resolutiones, qui de hoc Argumento scripserunt.

DLXVI. De Parallaxi, & aspectuum diversitate. Ex diversitate duorum aspectuum quoad nos, infertur verus Syderis locus quoad se.

QUam παρὰ λαξιν Græcus, Latinus *Aspectus diversitatem* nominat, & manuducit Geometras & Astronomos, ut Terrestrium & Cælestium Corporum intervalla accuratè metiantur. Quoniam si duo Syderum Observatores, in duobus differentibus locis, sub eodem Meridiano, sed in diversâ Cæli obliquitate constitutis, Lunam v. gr. observaverint, & alter tantam, & alter tantam aspectûs varietatem invenerit, conferet Tycho Brahæus has duas observationes & ex Parallaxeon differentiâ, definiet certò veram Lunæ à Tellure distantiam.

An dentur in Theologia parallaxes & ad Veritatis inventionem cõducant.

Quid ergo mirum, si Astronomorum more, velim impræsentiarùm Æternitatis parallaxes, quas in Meditationibus diversorum Theologorum reperio, metiens & conferens Æternitatis verum conceptum me forè repertum sperem?

Quinam Authores veniant examinandi?

Igitur producam aliquos; qui contra D. Thomam, aut loqui, aut sentire videntur: nempe, illos, quorum libri in istâ mensâ prostant: non enim mihi suppetit tempus, ut ad nostram Bibliotecham excurram, & libros qui in eâ optimè sunt digesti, dcordinem. Sit ergo Primus

P. Franciscus Amicus.

Fuit Hispanus, & in Germania docuit Theologiam.

PArum aut nihil in hac Quæstione abest ab Angelici Præceptoris Sententiâ, tametsi in cæteris libentiùs contradicat Thomistis. Ipse itaque *in sui Cursûs Theologici tom.1.disp.12.de Scientiâ Dei sect.5. num.93.* probat, Nullam de futuris contingentibus determinatam Veritatem, nec adeò in suâ futuritione posse certò cognosci. Insuper *sect. 8. num. 130.* negat, Effectus liberos posse à Deo cognosci infallibiliter in suo Decreto tanquam proximâ cognoscendi ratione: tametsi ratione Scientiæ Mediæ, quæ præsupponitur ad Voluntatis Divinæ decretum, illud sit remota ratio cognoscendi tales effectus. Quocirca *seq. sect. 9.* concludit, Futura ab intellectu Divino cognosci in suâ propriâ præsentialitate, seu duratione existentiæ. Cùm enim Scientia Divina mensuretur æternitate, vi cujus invariata tota simul indivisibiliter, ac semper existat, oportet, præsentialitatem, seu durationem uniuscujusque rei creatæ existentis esse intra ambitum Mensuræ Scientiæ Dei, atque adeò ab Intellectu Divino esse ut sic cognoscibilem.

Creaturæ Suntea, (*existentes in aliqua differentia temporis*) non *sunt*, sed Sunt (*N.B*) præsentes huic *nunc* æternitatis; & in suis temporibus singulæ videntur & attinguntur ab Intellectione Divina.

Cætera bene fluunt: illa autem, quæ de Scientiâ Mediâ, & de Decreto dicit, debent ad hunc Syllogismum (quem non formaliter, sed virtualiter ponit in Divino Intellectu) necessariò reduci.

DLXVII. Vtrùm, & qualiter Deus ratiocinetur?

Si talem gratiam sub talibus circumstantiis Petro dedero, consentiet. [Et hujus Propositionis Veritas cognoscitur per Scientiam Mediam,]

Per Scientiam Mediam, & per Visionẽ

Atqui Ego illam volo dare. Et hæc Propositio æquivalet huic. *Atquì Ego illam de facto do*. Quoniam respectu Dei non sunt Præterita, aut Futura, sed omnia sunt præsentia, respectu ejusdem Dei, tantummodo erit *Do*, non verò *Dedi*, aut *Dabo*. [Et in suo Decreto Deus hujus Minoris Veritatem istam cognoscit.]

intelligit Deus hanc. Consequentiam.

Ergo Petrus consentiet. [Et hæc ex Præmissis necessariò consequitur.]

Non sufficere cognoscere in Decreto Minorem, nisi etiam Major cognoscatur, ut consequentia infallibiliter innotescat, ait Amicus & bene: nimirùm, si detur Scientia Media. Sed illam nos cum doctrinâ communi & antiquâ negamus.

Amicus transit ad Angelici Doctoris Scholam.

Jesuita fuit Pater Amicus, & tamen à cæteris Jesuitis in præsenti Conclusione dissentiens, subscribit, ut vidisti, Thomistis, & Patribus Dominicanis. Ut ergo hæc ipsa innotescat Opinionum varietas, nonnullos Societatis Theologos proponamus.

P. Molina.

DLXVIII. Molina inventor Scientiæ Mediæ.

INgenio fuit felicissimo præditus; & primus omniũ (quod ipse gloriabũdus fatetur; etsi in hoc ei à plurimis cõtradicatur, Sciẽtiæ Mediæ Invẽtor. Et quia Poetę eloquẽter mẽtiri, & ingeniosè Sophistę solent paralogizare; ipsius in ipsâmet Scientiæ Mediæ fictione debet ab universis eruditionis copia, & dexteritas ingeniis commendari,

Etiam in opinionibus falsis potest ingeniũ & ostendi & laudari.

Hic igitur, apud eos, qui Scientiam Mediam propugnant, Scholarcha *in suo Concordia libro: disp.49. concl.* 1. & iterum *disput.* 50. confidenter affirmat Deum ex altitudine suæ scientiæ secundum prioritatem rationis ante omne suæ Divinæ Voluntatis decretum comprehendere in se ipso omnia, quæ contingenter aut merè liberè per causas omnes secundas ex suâ Omnipotentiâ possibiles essent futura ex hypothesi, quòd hos vel illos rerum ordines cum his vel illis circumstantiis vellet statuere. Ex quâ supercomprehensione causarum secundarum, seu Divinæ scientiæ altitudine consequens esse, quòd eo ipso, dum liberâ suâ voluntate Deus statuit eum rerum & causarum ordinem, quem re ipsâ decrevit, ratione nostrâ antecedenter ad rerum in æternitate existentiam in se ipso, atque illo

Scientia Dei est supercomprehensiva.

Quid ex ista supercomprehensione proveniat?

suo

suo decreto comprehenderit omnia, quæ per Causas Secundas contingenter, aut liberè erant aut non erant futura, *&c.*

An Præsentialitatem Physicam Creaturarum in æternitate P. Molina admittat?

Noto illa verba, *Antecedenter ad rerum in Æternitate existentiâ.* Et infero, hanc Molinam rerum in Æternitate existentiam, de quâ disputamus, admittere; tametsi illâ ad Præscientiam Dei dilucidandam non utatur. *Et moneo* illo adverbio *antecedenter* prioritatem rationis ratiocinantis; aut, si fortè volueris præcisivam, tantummodo significare, Nam, cùm Scientia Dei sit causa rerum, & Intellectio libera sit activa creatio, idem erit omninò, *talem creaturarum ordinem statuere*, seu *intentionaliter concurrente voluntate tanquam reverà existentem intelligere*, ac *eundem rerum ordinem realiter producere & creare.*

Cum in Divinis admittim' prioritatem, rationis ratiocinantis & nō ratiocinatæ prioritatem intelligimus.

P. Franciscus Suarez.

DLXIX. Qualis hic Autor fuerit?

HUnc Theologum libentissimè nomino; quoniam de ipsius virtutibus habeo speciales notitias, propter quas illum cum veneratione in meis libris adlego. Ergo videamus, quid dixerit de præsenti argumento.

Prædefinitio, nec est causa adæquata, nec prima cognoscendi futura.

Ipse itaque *in Opusc. de Scientiâ Dei libr.*1. *cap.*6. *num.*6. *&* 8. asserit actus humanos liberos qui prædefiniuntur à Deo, ab ipsomet Deo evidenter cognosci, in, & ex vi illius prædefinitionibus: hanc autem non esse adæquatam, cùm non extendatur ad actus malos, nec esse *primam rationem* cognoscendi futura, cùm præsupponat de illis conditionatam scientiam. Unde *cap.*8. *num.*2. tandem concludit. Deum cognoscere hæc futura solùm per simplicem intuitum Veritatis, vel rei, quæ futura est in suâ temporis differentiâ: sicut enim res præsens est determinata ad unum, ita ut veritas de ipsâ enuntiabilis necessaria sit, sic veritas de futuro, cùm æquè sit ad unam determinata, est per se simplici intuitu evidenter, ac certò cognoscibilis ab intellectu Divino, *&c.*

Æternitas fyt; & est præsens creaturis suntibus unicuique in sua temporis differentia.

Ostendit se bene intelligere, quid importet τὸ *Nunc Æternitatis.* Deus enim est simul præsens Adamo, Mihi, & Antichristo. *Simul*, quia Æternitas est unum simplicissimum *nunc*: & in uno instanti nulla dari potest successio. At non est Adamo, aut Antichristo præsens in hoc *Nunc temporis*, nunc enim Præterita & Futura non sunt: sed est Adamo præsens in suo tempore præterito; & Antichristo in suo tempore futuro.

Quomodo æternitas sit simul diversis temporibus præsens?

P. Gabriel Vasquez.

DLXX. Suarez, & Vasquez inter se conferuntur.

QUæsrunt Theologi; Uter (Suarius, an Vasquez) nobiliori fuerit ingenio præditus? Hanc & alias similes controversias non libenter ingredior, quoniam omnis comparatio est odiosa. Interim, nemo negare poterit, rationes à Vasquez productas vivaciores & subtiliores esse. Et nemo etiam laudare in Vasquez poterit illam sinceritatem, quâ conatur ostendere Patres Græcos Latinosque cum Pelagio sentire; cùm tamen contrarium verum sit, ut à Suario, & Recentioribus Theologis manifestè probatur.

An veteres Græci & Latini Patres adhæserint errori Pelagii?

Profectò hic Autor *in* 1. *part. disput.*65. *cap.*2. *&* 4. sic inquit. [Ex decreto Divinæ voluntatis, utpote, quòd deficere, aut falli nequeat, sufficientem desumi rationem certitudinis scientiæ Dei, hanc tamen rationem esse dumtaxat remotam: At proximam petendam esse ex infinitate Divini Intellectûs, & futurorum veritate; cùm enim Intellectus Divinus sit virtutis infinitæ, attingere debet omne intelligibile; ex hoc autem, quòd futura quantumvis libera, & contingentia sint determinatæ veritatis, sunt intelligibilia, adeoque actualiter, eo modo quo sunt intellecta à Deo.]

De Præscientia Divina. Vnde ejus infallibilitas desumatur?

Sternit viam, quam terunt hodie multi ex his, qui Scientiæ Mediæ opinionem tuentur. Interim jam ostendi, istam Vasquezii hypothesim, omnem Divinarum Scientiarum tollere pluralitatem. Nunc moneo istum Authorem Rationem ratiocinatam, & Rationē ratiocinantem, diversas toto cælo, confundere. Et quia exempla me juvant, istud propono.

Scientias in Deo & aufert & confundit Vasquez.

N. B. Legatur attentè hoc exemplū; continet enim penitiorem doctrinam.

Triangulum, cujus lineæ per 3.4.& 5. modulos protrahuntur, esse Rectangulum, & appellari *Pythagoricum*, scit Euclides. Id constat evidenter ex Propositione XLVII. Libri I.

Inter Euclidē cognoscentem Triangulum, & Deum cognoscentem creaturas Analogia.

Et nunc interrogo. An Petrus qui intelligi ab Euclide tres lineas concipit, & tamen illarum linearum tantitatem non concipit; concipere per Consequentiam poterit Rectangulum ab Euclide intelligi? Et respondeo negativè. Non enim hîc inquiritur, Quid Euclides intelligat? sed quid ille intelligere concipi debeat.

Sic similiter. Deus omnia intelligit; quia habet infinitam sapientiam. Et omnis Propositionis cum omnibus circumstantiis suis consideratæ Veritas, est scibilis, est cognoscibilis. At, si Ego non concipio in Propositione circumstantiam, quæ ut sit vera requiritur. Non potero concipere Deum ejus Veritatem cognoscere.

P. Fonseca.

DLXXI. Fonseca Suaristas in duas classes dispescit.

SUaristas dividit in duas classes diversas; alii enim Deum Futura cognoscere asseverant, propter infinitatem Scientiæ suæ: & ipse istam doctrinam ita promovet, ut asseveret Deum cognoscere sua Decreta futura. Hanc Opinationem recenset Dn. Augustinus Redingus his verbis [Fonseca (ait) *tom.*3. *Metaph. libr.*6 *cap.*2. *qu.*4. *sect.* 10. cum Suarezio *in Opusc. de Scientiâ Dei lib.*2. *cap.*8. docet, Deum antecedenter ad suæ Voluntatis Decretum absolutum non tantùm cognoscere certò, & evidenter, quid unaquæque voluntas creanda in hac vel illâ occasione esset electura, vel rejectura, si in eâ poneretur: sed insuper quia voluntas creata nihil posset velle, aut rejicere nisi volente aut permittente Deo, idcircò in signo secundum rationē, vel virtualiter priori seu antecedente Voluntatis suæ determinationem scire, quid decreturus sit.] Et postea. [Quo adeò supposito ita licere argumentari: Divino Intellectui est antecedenter ad sua Decreta evidenter notum, quid quælibet Voluntas creata esset factura, si poneretur in hac vel illâ occasione. At Deo in signo rationis priori, vel antecedente Voluntatis suæ

An Deus sua decreta futura præcognoscat?

Probat Fonseca futura à Deo ante omne decretum præcognosci.

suæ determinationem est notum, quid circa creaturas sit decreturus, adeoque in quâ occasione positurus sit quamlibet voluntatem creatam. Ergo in hoc rationis signo antecedente Voluntatis Divinæ decretum est in Deo scientia de quibuslibet futuris per Voluntates creatas faciendis, *&c.*]

In actibus Divinis non habet locum prioritas rationis Ratiocinatæ.

Hic etiam Autor, Rationem Ratiocinatam cum Ratiocinante confundit. Et hanc ob rem in illâ propositione, *In signo secundum rationem, vel virtualiter priori, seu antecedente voluntatis suæ determinationem, quid sit decreturus scit Deus*, eadem prioritas vocatur *Virtualis*, vel *Rationis*. Et nomine *prioritatis rationis*, vel ratiocinatæ, vel ratiocinantis prioritatem intelligit. Si Primum, est de subjecto non supponente illa Propositio, nulla enim in Deo datur Intellectio aut cognitio, quæ ratione ratiocinatâ sit prior decreto, aut determinatione Voluntatis. Si Secundum dicatur, est falsa illa Propositio: non enim Ego possum concipere quòd Deus intelligat sua decreta antequam intelligam creaturas; & pro illo priori pro quo præscindo à Creaturis, etiam præscindo à Divinis decretis. Et hinc ad Argumentum transiens, pronuncio Majorem illam, *Divino Intellectui*, &c. falsam esse. Addo & falsam esse similiter illam Minorem, *At Deo, in signo rationis priori*, &c. Et infero debere illam Consequentiam, *Ergo in hoc rationis signo*, &c. necessariò negari.

Decreta Dei & Creaturarũ futuritiones ita connexa sunt, ut debeamus vel ab utrisque, vel à neutris præscindere.

Vtrùm qui admittunt Scientiam Mediam, teneantur concedere, Deum intelligere, antequam intelligat?

Respondi, & ut puto, evidenter, Argumento Fonsecæ; at nescio, utrùm ille possit meo satisfacere. Sic enim inquam. [In Divino Intellectu actus primus ab actu secundo distinguitur. At Divinus ille Intellectus etiam per modum actûs primi conceptus est infinitè perfectus. Ergo antecedenter ad intellectionem intelligit. Intelligit igitur antequam intelligat.]

Circumstantia, quæ aliquam rem ab objecto subducit, etiam habet locum quando cognitiva potentia est infinita.

Respondent, & bene; Intellectum per modum actûs primi consideratum, esse intelligendi potentiam, non actum: & hanc ob rem in Deo esse potentiam intelligendi infinitam, non autem dicere actum intelligendi; quia ad hoc requiritur, ut actus secundus intelligendi adjungatur. Igitur dictum puta. Intellectus Divinus per modum actûs secundi conceptus, concipitur intelligere omnia, quæ non dependent à decreto. Ergo concipitur intelligere suam Divinam essentiam, quia hæc cognitio est in Deo necessaria. Concipitur etiam intelligere creaturas Santeo (habentes esse quiditativum) quoniam est naturalis hæc cognitio. At non concipitur intelligere Senteo, aut Sunteo creaturas (illas nimirum, quæ nunc *sunt*, aut illas, quæ in aliquâ temporis differentiâ sunt) quia illarum sere & sure (existere) dependet necessariò à decreto, Unde sicut impossibile est creaturas futuras cognoscere à futuritione præscindendo; sic similiter repugnat illas cognoscere præscindendo à decreto: quia rerum Futuritio (nimirùm, Sere, & Sure) Decretumque Divinum, sunt inter se necessariò connexa.

P. Franciscus de Lugo.

DLXXII.

An homo sit causa prima suæ prædestinationis?

EST alius à Joanne de Lugo Cardinale; & ut video ita Dei decreta opinatione Scientiæ Mediæ succollat, ut Voluntas humana (ut mihi videtur) Causa-Prima suarum operationum relinquatur. Ergo attende.

Voluntas per modum actus primi in duo signa, vel formalitates dividitur.

Ipse itaque *disput.32. de Deo Uno, cap.4.* in actu primo voluntatis creatæ liberæ distinguit cum fundamento in re duo rationis signa, nempe *actûs primi remoti*, & *actûs primi proximi*. In primo signo consideratur Voluntas cum Indifferentiâ tam quò ad substantiam actûs, quàm ejus intensionem. Cum hac verò indifferentiâ stare potest Voluntas Dei conditionata cooperandi cum libero creato arbitrio, si nimirùm istud *in actu adhuc primo*, attamen *in secundo rationis signo* propenderit ad operandum. In hoc proinde signo secundo Voluntas concipitur per se ipsam propendens ad actum determinatum cum certo intensionis gradu eliciendum. Hæc autem propensio in Voluntate creatâ fit per quandam quasi mutationem distinctam ab operatione, imò hac sive actu priorem. Est autem ista mutatio in eo sita, quòd sine aliquâ realitate de novo receptâ, vel superadditâ, virtualiter se habeat aliter dum agit, quàm dum non agit. Ista verò virtualis alteratio accidit, quatenus voluntas inclinatur in actu primo proximo, semel per se ipsam ad hûc actum taliter inflectendo, ac si inclinatio & inflexio ejusmodi realiter distingueretur, ab entitate Voluntatis, cùm quâ tamen identificatur. Quâ igitur inflexione positâ, impletur conditio, sub quâ Deus per Voluntatem conditionalem offert creato arbitrio suum concursum. Illâ verò conditione impletâ, potest Deus post talis propensionis, seu conditionis prævisionem, salvâ creati arbitrii libertate habere absolutum Decretum concurrendi determinatè ad talem actum. Quibus adeò suppositis concludit præfatus Author *num.18.* prævidere futura contingentia, tum in propensione causæ secundæ, tum in Divino Decreto absoluto concurrendi cum nostrâ voluntate jam perpensâ, & in actu primo proximo inclinatâ.

Quid sit propensio voluntatis, & quomodo fiat?

An Voluntas virtualiter mutari possit, quin realiter mutetur?

An Deus futura contingentia in propensione Voluntatis prævideat?

Vnde illorum duorum signorum differẽtia sumatur?

Et, quis non videat, quæso, actum primum Voluntatis creatæ in illas duas formalitates, quas nominat *signa*, per chimæricam Lugonis apprehensionem distingui. Quoniam, si in primo signo semper Voluntas humana est indifferens: & in secundo aliquando propendit in opus & aliquando non propendit, hæc differentia est ficta, & entibus rationis accensenda: vel est realis & vera. Non primum: quia Præscientiæ Divinæ infallibilitas, non potest ab entibus rationis desumi. Secundum igitur dicendum est.

An mutatio realis sine realitatis additione possit fieri?

Tunc sic. Hæc mutatio Voluntatis est realis; quo ergo modo fieri poterit sine superadditione alicujus realis, & veræ formæ? Nam, si Voluntas ex non volente in volentem per additionem qualitatis, quæ *pondus* solet dici, mutatur: eodem modo per additionem alicujus realitatis transibit ex non propensâ in propensam.

An hæc mutatio ab extrinseco, an verò ab intrinseco fiat?

Prætereà siquidem hæc Voluntatis ex non propensâ in propensam mutatio, vera & realis est, & non ficta; vel fiet ab extrinseco (hoc est, à Deo) vel ab intrinseco (hoc est, ab ipsâmet humanâ voluntate.)

An Scientia Media hac doctrina auferatur?

Si Primum, tollitur Scientia Media. Deus enim ante suæ Divinæ Voluntatis decretum non immutat Voluntates humanas. Et Scientia, quæ Decretum sequitur, non est illa quam

quam vocant PP. Jesuitæ *Mediam*.

Si dicatur Secundum; hoc est hanc Voluntatis humanæ mutationem provenire ab intrinseco, aut per necessariam aut per liberam alterationem proveniet.

An omnes homines eodem modo debeant operari?

Non per necessariam. Quia necessaria non mutantur. In meâ enim Voluntate prædicata necessaria ætate, & temporis successu semper sunt eadem. Et mea Voluntas non habet necessaria prædicata, quæ non reperiantur in cæteris. Petrus igitur, si semel in secundo signo in operationem propendeat, semper propendebit. Et, si ipse propendeat, etiam Judas & cæteri homines in operationem propendebunt.

An Voluntas humana sit Causa Prima?

Sed neque per liberam alterationem. Quoniam, quia hæc alteratio & mutatio, cùm sit ante Decretum Dei, non fiet dependenter à Deo. Ergo Voluntas humana erit hujus mutationis causa prima. Ergo Paulo interroganti, *Homo, quis te discernit?* debebit Petrus respondere, *Ego me discerno*.

P. Theophilus Raynaudus.

DLXXIII.

Theologia naturalis, quo modo debeat procedere?

SCripsit Theologiam Naturalem, in quâ ab authoritate præscindens, conatur à ratione suadere, quæ alii Sacræ Scripturæ & Patrum testimoniis confirmant. Et *in disput.* 8. *qu.* 1. *art.* 2. *num.* 37. & 38. ex congruis fundamentis deducit, Futuritionem conditionatam, quæ eadem, positis conditionibus, erit absoluta, esse fundamentum præmonitionis effectûs liberi anterius Decreto Divino; esseque adeo istud (Saere) *esse actuale futurorum* cum necessariorum, tum liberorum primam rationem, seu primum fundamentum Divinæ cognitionis in eâ tendentis, &c.

An Saere sit primum Præscientiæ Divinæ, fundamentum?

Sed, quia in opinione nostrâ ante decretû nulla sunt futura, impossibile est, ut ante decretum ulla futura cognoscantur.

D. Nicolaus Ysambertus.

DLXXIV.

An Thomista, an verò Molinista sit?

EST Doctor Sorbonicus, qui frequenter à Dn. Redingo citatur. Et hîc meritò subscribitur Patribus Jesuitis; quia tametsi in plerisque omnibus Thomistarum amplectatur Sententias, in hac quæstione ita exest ab illis, ut Molinæ non per omnia consentiat. Ipse enim *disp.* 7. *art.* 13. asserit: Primam & adæquatam rationem, cur Deus supposito aliquo suo Decreto circa res ad extra, & suppositâ futuritione contingentium liberorum cognoscat illa certò & infallibiliter; coalescere ex pluribus partialibus simul junctis rationibus, quarum alias (1) se tenere ex parte proximarum causarum ejusmodi contingentium, quòd nimirùm illæ causæ eâ temporis differentiâ, quæ importatur per Verbum, quo hæc contingentia explicantur futura, sic se ad productionem illorum determinent, ut re ipsâ & de facto exequantur illam. (2) Aliam rationem se tenere ex parte ipsorum contingentium, quòd nimirùm ista per suas dicto modo affectas proximas causas transeant à statu contingentiæ ad statum existentiæ, & sic ad statum alicujus necessitatis, secundum quam unumquodque necessariò est, dum est. (3) Aliam rationem se habere ex parte modi, quo Divina essentia in ratione causæ particularium ejusmodi effectuum penetrata objicit illa tanquam futura pro eo tempore, quo adhuc futura sunt, & tanquam præsentia pro tempore, quo existunt, & tanquam præterita pro tempore, quo desierint. (4) Denique aliam se tenere rationem ex parte modi, quo infinita actualis intellectio Dei se se ab æterno terminat, ad futura contingentia sub præfatis suppositionibus. Hunc verò modum consistere in ratione cognitionis supercomprehensivæ Voluntatis creatæ tanquam causæ proximæ ejusmodi contingentium, vi cujus supercomprehensionis Voluntatem creatam nô tantùm perfectè cognosci priusquàm operetur, se se in hanc vel illam partem inclinare, sed etiam quòd in his & istis circumstantiis factis præfatis primâ & secundâ suppositionibus, se se de facto liberè tamen ad hanc & non ad istam partem determinabit. *Sic ille*.

Præscientiam Dei à quatuor diversis Causarum generibus desumit.

N. B. Omnia hæc, quæ dicit, nec seorsim, nec simul posita sunt sufficientia, & tamen multa sunt, & obscura. Ergo prudentiùs, sicut in cæteris, sic in ipsa quæstione potuisset D. Th. subscribere, & asserere intuitivam rerum futurarum intellectionem à præsentia earum in æternitate desumi.

Hæc igitur quatuor rationum genera, recognoscamus.

Rationes ad primam classem pertinentes se tenent ex parte proximarum causarum contingentium, &c. At Causæ contingentes proximæ, inquam Ego, non conducunt ut in illis contingentia cognoscantur futura; sunt enim indifferentes, & non determinabuntur, nisi à Deo præmoveantur.

An futura contingentia Deus cognoscat in causis secundis?

Rationes quas jubet, se ex parte ipsorum contingentium tenere, supponunt falsum; nempe Contingentiam in Necessitatem transire. Et earumdem dilucidatio ostendit Dn. Ysambertum putasse verum esse illud Peripateticorum Axioma, *Omne, quod est, quando est, necesse est esse*, quod nos indubiæ falsitatis damnamus. Sed de hoc uberiùs disputavimus *Dissertat.* 2. *Philosoph. artic.* 6. *per totum num.* 308.

Necessitas distinguitur ab infallibilitate.

De Axiomate Aristoteleo: Omne quod est, quando est necesse est esse.

Rationes tertiæ classis, respectu Dei, Futura & Præterita admittunt. Et id contra æternitatis conceptum, omnia enim sunt (Præterita, Præsentia, & Futura) unaquæque in suis propriis temporibus sunt præsentia isti *Nunc* Divinæ Æternitatis.

Respectu Dei nec sunt præterita, nec futura.

Rationes denique ad quartam classem spectantes, illæ sunt, quæ ex parte modi cognitionis se tenent. Et quidem illa verba, *Infinita actualis intellectio Dei se se ab æterno terminat ad futura contingentia*, &c. à me reponerentur sic: *Actualis intellectio Dei, est entitativè infinita, & secundum* esse in *est æterna*, & *secundum* esse ad, *ad futura contingentias & ad tempora, in quibus illa sunt, terminatur*.

In cognitione Divina debemus esse in ab esse ad distinguere: illud æternaliter sit (est) hoc ad tempus determinatum refertur.

Addit Dei intellectum supercomprehensivum esse Voluntatis humanæ. Assentior. At nego hanc supercomprehensionem esse necessariam, ut Futura contingentia noscantur. Nam ego, qui præditus sum oculis non omninò perfectis, si simul essem in diversis temporibus; puta, huic anno sequenti, Eclipsim, quæ quia anno sequenti accidet, tibi nunc existenti est futura, quia mihi esset præsens illam intuitivè viderem, Ergo manente in Deo duratione infinitâ, quæ vocatur *Æternitas*, etsi per impossibile Oculi mentis Divinæ essent finiti, quia esset præsens universis futuris, omnia intuitivè videret, & cognosceret Deus.

Sola æternitas est causa sufficiens, propter quam futura contingentia à Deo cognoscantur. Super comprehensio creaturarum reperitur in Deo, sed etiam si non reperiretur, haberet Deus futurorû præscientiam.

Ægi-

Ægidius Romanus.

DLXXV. Vtrùm futura contingentia præcognoscat Deus in essentia Divina?

EX Antiquis favet PP. Jesuitarum Sententiæ Ægidius, nam *in 1. dist.38. qu.1. art.2.* asseverat, Deum certò prænoscere Futura contingentia ante suæ Divinæ Voluntatis decretum in suâ essentiâ prout habet rationem Ideæ, aut ejusdem Speciei impressæ. &c.

At hic Ægidius, quod, & alii passim faciunt; sensum realem cum formali; & in formali Rationem Ratiocinatam cum Ratiocinante confundit.

Divus Bonaventura.

DLXXVI. De mente Divi Bonaventuræ non satis constat.

OBscurè loquitur: & ideò multi dubitant, an Creaturarum in Æternitate physicam præsentialitatem cognoverit? &, utrùm putarit ante decretum Deum Futura contingentia cognoscere?

Ipse *in 1.dist.39.art.2.qu.3.* sic scribit. [Cùm Deus habeat simul præsentes omnium rerum Ideas, cognoscit per has Futura, ita certitudinaliter, ac si essent præsentia, &c.] Nota illud *Ideas*. Nota illud, *ac si essent*. Et infer, D.Bonaventuram, non physicam, & realem, sed intentionalem, & objectivam præsentialitatem omnium Futurorum in Æternitate admisisse.

Cur censeri possit præsentiam intentionalem admisisse solummodò?

Secundum Dubium his verbis decidit Dn. Augustinus Redingus. [Notandum, ex mente hujus Seraphici Doctoris præscientiam futurorum in Deo niti præsentialitate Divinæ cognitionis ad res in tempore existentes. Hæc autem Divinæ Scientiæ ad res quà existentes præsentialitas non subsistit absque Decreto Divino. Ex eodem Seraphico Doctore *infrà dist.45. art.2. qu.1. & 2.* Non ergo videtur ex illâ sententiâ adstrui futurorum præscientia antecedenter ad Decretum Divinæ Voluntatis.] &c.

Cur censeri possit posuisse futura post Decretum?

ARTICVLVS VII.

De Omnipotentia, Græcè Παντοδυναμία quam Διάδοσιν Sanctus Dionysius scitè appellat.

Exponitur, Quid ipsa sit? &, ut penitiùs cognoscatur, de stantibus, & non stantibus; nec non de sebilibus, & non sebilibus (Possibilibus, & Impossibilibus) Creaturis; studio iterato disseritur.

DLXXVII. De Ordine Naturæ, & Doctrinæ.

NAturæ, immò etiam Doctrinæ Ordo postulat, ut postquam de Æternitate disserimus, de Omnipotentiâ disserui mus: Omnis enim omninò Res penès absoluta, & intrinseca adtributa priùs, & posteà secundum adtributa relativa, & extrinseca connotata debet considerari. Et id postulat Ordo naturæ; quoniam natura, rerum mater, concurrit ad interna priùs; & suum deindè concursum ad externa propagat. Et id etiam postulat Ordo doctrinæ, nam intrinsecis prædicatis cognitis, aperitur via, ut extrinseca, quæ ab eis dependent, cognoscantur.

Quo modo inter se distinguantur?

Cur de Omnipotentia post æternitatem differatur?

Doctrinam hanc didici à S.Dionysio Areopagitâ; cujus Operibus P.Balthasaris Corderii Observationes præfiguntur, in quarum Quarta hæc lego. *Notanda est hujus Sancti quadruplex de Deo philosophandi ratio.* PRIMA *est, prout Deus in se ipso esse conspicitur, secundùm eas proprietates, & perfectiones, quæ illi ex naturâ rei, seu substantialiter conveniunt respectu sui; ut sunt esse unum in essentiâ, seu natura Divinâ, trinum in Personis, & cætera, quæ Deo sunt intrinseca.* SECUNDA, *prout consideratur cum respectu & ordine ad Creaturas quatenus videlicet earum Auctor* [*] (lego, *Autor*) *est, Gubernator, & Finis; & sic illi desumpta ex effectis nomina accommodat.* TERTIA, *prout Deus.* &c. QUARTA, *prout per omnium rerum.* &c. AC PRIMAM *quidem Res Divinas tractandi rationē tenuit ὑποτυπώσεων, ut* ex cap. 3. Mysticæ Theologiæ *patet. Sed magno Ecclesiæ damno Divinissimus ille Tractatus intercidit.* SECUNDAM *verò rationem servat* in Libro de Divinis Nominibus. TERTIAM *tradiderat.* &c. QUARTAM *denique.* &c.

Quadruplex Theologia traditur à S.Dionysio Areopagita.

*]Deus rerum omnium *Autor* dici debet, nō *Auctor*: nam αὐτενέργητος, *per se ipsum operans est*, & ita *cap. 4. de Divin. nomin. §.14.* à S. Dionisio vocatur.

Liber ὑποτυπώσεων periit.

Cùm ergo in Deo Essentia, & Existentia coincidant: & hæc nullo modo ab Æternitate distinguatur; præscindendo à possibilitate Creaturarum intelligi potest Æternitas. At non item Omnipotentia. Ratione igitur ratiocinante æternitate ipsâ est Omnipotentia posterior. Ergo meritò à Nobis, post Æternitatis illustrationem exponitur, & dilucidatur.

Æternitas, non verò Omnipotentia potest, præscindendo à Creaturis intelligi.

SECTIO I.

De nomine Omnipotentiæ.

DLXXVIII. Quid Deus sit?

SI Deus est *omnium perfectionum intelligibilium, & possibilium Aggregatum,* meritò dici Græcè poterit Πᾶν, *Omnitas*; unde, non nihil defigurato nomine, Πᾶν ab

ab Ethnicis dicitur, quòd hæc omnia habeat.

Πᾶν, Omnitas. Inde Πᾶν apud Ethnicos est nomen Dei.

Sed, quia Πᾶν *Omnitas*, bifariam considerari potest; ut participabilis, & ut participata: sciendum est, quòd πᾶν, quando de Deo dicitur, aut intelligitur, est *Omnitas Participabilis*, & quando *Participatam Omnitatem* significat, verificatur de Universitate Creaturarum.

Πᾶν, Omnitas dupliciter potest considerari.

Confirmat hanc doctrinam S. Jacobus Apostolus; cujus gravissima verba S. Dionysius hoc Scholio dilucidat. [Πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, γὰρ πᾶν δώρημα τέλειον, ἄνωθεν ἐστι καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων.] Ἀλλὰ γὰρ πᾶσα πατρογένητος φωτοφανείας πρόοδος εἰς ἡμᾶς ἀγαθοδότως φοιτῶσα πάλιν ὡς ἑνοποιὸς δύναμις ἀνατατικῶς ἡμᾶς ἀναπλοῖ καὶ ἐπιστρέφει πρὸς τὸν τοῦ συναγωγοῦ Πατρὸς ἑνότητα, καὶ θεοποιὸν ἁπλότητα. Καὶ γὰρ ἐξ αὐτοῦ πάντα, καὶ εἰς αὐτόν. *Omne datum bonum*[*] *& omne donum perfectum, desursum est, descendens à Patre luminum.*] *Quin, & omnis à Patre mota illustrationis emanatio, in nos beneficè exundans, denuò ceu unifica vis, ad supera nos erigendo simplificat, & convertit ad congregantis Patris unitatem & deificam simplicitatem. Quoniam ex ipso & in ipsum sunt omnia.*

Epist. S. Iacobi cap. 1. vers. 17.

S. Dionysius de Calesti Hierarchia cap. 1.

*] Optimum *legitur in Vulgata.*

Cur Deus nominetur Παντοκράτωρ?

Sanè, quia nemo dat, quod non habet; & Deus dat omnia omnibus, ut ejus Omnipotentiæ adtributum optimè exprimeretur, Deus vocatur à Patribus Græcis Παντοκράτωρ, quod nomen in Onomastico Dionysiano sic exponit Corderius.

[Παντοκράτωρ *Omnitenens*; id est, qui omnia in suâ potestate tenet, omniaque complectitur, *Div. nom. cap. 2. §. 1. & cap.* 10. ubi peculiariter de hoc agit. Et benè observat R.P. Petrus Halloix vocem illam παντοκράτωρ duo habere diversa significata. Prius est *omnitenens* à κρατέω *teneo*, alterum est *omnipotens* à κρατέω *dominor, potens sum*. Quarè secundo loco, scilicet pag. 829. lineâ 4. pro *omnitenens*, legendum *omnipotens*, & paulò infrà pro *omnitenentis*, *omnipotentis*; quia ibi agit de dominatu, & de gubernatione Dei, &c.]

Omnia in se habens,

& omnia creaturis impertiens.

DLXXIX.

An apud Latinos sit vocabulum, quod nomini Græco Παντοκράτωρ valeat correspondere?

Si haberet Latinum Idioma vocabulum, quod simul *habere*, & *facere* significaret, dictionem componere, & confirmare posset, quę nomini Παντοκράτωρ corresponderet. Cæterùm, quia tale vocabulum non habet, cogitur diminutè procedere, exprimendo tantummodò alteram circumstantiam. Quam ob rem, si Deum *Omnihabentem* dixisset, in illo omnes includi perfectiones, asseveraret. At non hinc sequeretur, illas Deum posse communicare; nam & ego (ne externa exempla quæram) intellectu sum præditus & tamen illum nequeo lapidi communicare. Prætereà, si Deum *Omniagentem* vocasset, nullo modo præesse in Deo universas perfectiones exponeret: Quoniam in communi sententiâ, quæ causas æquivocas admittit, esse Agentia asseverat, quæ in passu formas, quas non habent, infundunt. Et tale Agens jubent esse Solem, multi Peripatetici, asserentes animalcula, quæ gignuntur è putri, à Solis influxu procedere. Ergo aptiùs Deum Nomenclator Latinus *Omnipotentem* dixit, quoniam *Potentia* nomine, *Virtus possessiva, & operativa* signatur. A verbo enim *Possum* nomen *Potentia* dicitur, verboque Possum, & *habere*, & *facere* significatur. Profectò *habere*, quoniam *Possum* ex particulâ *Pos*, & *sum* verbo substantivo componitur. *Pos* autem, quod nunquam seorsim, extra compositionẽ reperitur, ut constat ex nominibus *Compos*, & *Impos*, pertinet ad *Habere*, Unde apud Plautum [& citatur à Bremensibus *in Gramm. Latina lib. 2. cap. 7.*] dicitur *Compos*, aut *Impos animi*, ille videlicet, *Qui animum habet, aut non habet*. Et multò clariùs, & significantiùs. Hispanicè, *El* [a] *que tiene, o no tiene animo.* Pergo ulteriùs, & probo eodem significari verbo, *vim aliquam operatricem*, quoniam illud Virg. Eclog. 8.

De nomine *Omnihabens*

De nomine *Omniagens*.

An dentur Causæ æquivocæ?

De animalibus quæ producunt è putri.

Quid significet *Omnipotens*?

Particula *Pos* in compositione *possidere*, aut *habere* significat.

a] Hic *Animus* substantiam, nec Hispanicè, nec Latinè significat, sed audaciam, seu animositatem.

— *Non omnia possumus omnes*

ita Passeratii Calepinus exponit, ut idem sit *possumus*, ac *possumus facere*, *vel præstare*.

Est ergo Deus, stando huic dictionis expositioni *Omnipotens*, quia in se omnes infinitè præhabet perfectiones possibiles, & intelligibiles, & finito illas modo potest communicare.

Idem est *Posse*, ac *Posse facere*.

Et sanè Deum esse Omnipotentem, solo naturæ lumine adjuti, Ethnici cognoverunt. Plautus in Pœn. *Dii Immortales, Omnipotentes*, &c. Virg. Æneid. 1.

Cur Deus nominetur *Omnipotens*?

Sed Pater Omnipotens speluncis abdidit atris,

Et rursus lib. 8.

Me pulsum Patriâ, Pelagique extrema sequentem

Fortuna Omnipotens, & ineluctabile Fatum

His posuère locis. &c.

Deum esse Omnipotentẽ Ethnici Antiqui cognoverunt.

Fortuna, & *Pati* nomine Deum intelligit, quoniam apud Viros prudentes nulla datur Fortuna, aut Fatum præter Deum. Unde Satyr. 10. prudentissimè exclamat,

Nullum Numen adest [a] *si sit Prudentia; sed nos*

Te facimus Fortuna Deam, Cœlo que locamus.

Quod est dicere., *Fatemur, quod sub* Fortunæ *nomine nullum adsit Numen, quod à Deo distinguatur. Id fateri debent universi prudentes. Sed Te Nos cum Musis, & aliis Poeticis Divinitatibus volumus somniare Deam, & in Cœlum protrudere.*

Semper summa Dei operatur cū filio; ac cū ipso operatur præter potestatem nostram, Fortuna; & cùm ea quæ vitare non possumus, Fatū vocatur.

a] In aliis exemplaribus legitur abest. *Sed eodem sensu: nullū enim Numen desiderabat antiquos, quando novam Deam invenerunt, quam* Fortunam *vocarunt.*

Et certè, in Divinitate Comparationis gradus locum habere nequeunt; quoniam sanctissimè, & verissimè ait Athanasius, *In hac Trinitate nihil majus, aut minus, sed totæ tres Personæ coæternæ sunt, & coæquales.* Et hanc ob rem cùm *in Comm lib. 1. cap. 17.* Deum Macrobius *Omnipotentissimum* dixit, non est censendus posuisse in Omnipotentiâ aliquos Comparationis gradus [b] sed pro Positivo Superlativum usurpasse, ut excellentiam, & eminentiam Positivi explicaret.

Magis & minus in Omnipotentiâ non datur.

b] Solus, quem sciam, Petrus Abailardus esse Patrem Omnipotentem, Filium Semipotentem, & Spiritum sanctū Nullipotentẽ *deliravit.*

SECTIO II.

De re ipsâ. *Quid sit Omnipotentia?*

DLXXX.
Cur hæ paginæ addantur?

Tametsi, quæ in Græci, & Latini nominis dilucidatione posita, & dilucidata sunt, viderentur sufficere, ut *Omnipotentia* attributum perfectissimè cognosceremus, nihilominùs uberioris doctrinæ gratiâ, ut præcedentia confirmentur, S. Dionysii Areopagitæ producemus sententiam. Ipse enim *Libri de Divinis nominibus Capite VIII. §.3.* sic scribit.

Apud Græcos Παντο-δυναμία, Ἀπειρο-δυναμία, Διάδοσις. sunt nomina Omnipotentiæ

Αὕτη δ' οὖν ἡ ἀπειροδύναμος τοῦ θεοῦ διάδοσις εἰς πάντα τὰ ὄντα χωρεῖ καὶ οὐδέν ἐστι τῶν ὄντων ὃ παντελῶς ἀφῄρηται τὸ ἔχειν τινὰ δύναμιν. Ἀλλ' ἢ νοερὰν, ἢ λογικὴν, ἢ αἰσθητικὴν, ἢ ζωτικὴν, ἢ οὐσιώδη δύναμιν ἔχει. καὶ αὐτὸ δὲ, εἰ θέμις εἰπεῖν, τὸ εἶναι δύναμιν, εἰς τὸ εἶναι ἔχει παρὰ τῆς ὑπερουσίου δυνάμεως.

Quæ verba Vulgatus Interpres, quo Pater Balthasar Corderius utebatur sic idem reddidit.

Deus est infiniti potens.

Hæc igitur Potentia Dei infiniti-potens in omnia, quæ sunt, meat, & progreditur, nihilque eorum quæ sunt sic omninò nudatum est, quin aliquã potestatem habeat; quin potius potestatem habet, vel intelligentem, vel ratiocinantem, vel sentientem, vel viventem, vel propriam substantia; & ipsum esse, si fas est dicere, potentiam habet ut sit ab ipsâ superessentiali potentiâ.

Dionysii verba ad Metaphysicam Dialectũ transferuntur.

Sed quia Dionysius fuit Eximius Theologus, & Scholastico (quòd ipse conformat) utitur Lexico, Græcum recognoscentes Textum illum in Metaphysicam dialectum transferamus.

c) Δόσις est communicatio seu donatio: particula Δια auget significationem, Ergo Διάδοσις (quo nomine intelligitur Omnipotẽtia) erit quædam Potentissima Cõmunicatio.

Ipsa igitur infinitis virtutibus, & perfectionibus prædita Potentissima [c] *Dei Communicata, omnia Entia* [santia sentia, & suntia: *hoc est* habentia esse quiditativum; habentia esse extra causas, & existentia in aliquâ differentiâ temporis) *Latinè*, CREAT, dat proprium esse: *Hispanicè*, CRIA, fovet, conservatque: Græcè, χωρεῖ, digerit, & per locos opportunos disponit; *Hebraicè* קרא QARA, propriis vocat, & secernit nominibus. *Et nullum est Entium* [*sive hac* santia *dictione, sive* sentia, *vel* suntia *intelligamus.*] *totaliter carens perfectione, aut virtute. Videlicet, vel intellectivâ, vel discursivâ, vel sensitivâ, vel viventi, vel substantiali. Et ipsum* Esse (sare, sere, & sure) *habet (fas dicere) illud ipsum, quod est, à superessentiali perfectione & virtute.*

DLXXXI.
Textus præcedens explicatur.

Et proderit Scholia nonnulla intelligere, ut profundiùs Textus intelligatur.

Quid sit Διάδοσις?

Communicatio.] Δόσις, à verbo Græco διδόναι, quod est *dare, communicare*, significare debet *Dationem, & Communicationem*. Et particula Δια, isti dictioni addita, significationẽ alterat: quoniam Bremenses in Græci Lexici Epitomâ sic particulam istam exponunt, *In compositione* (inquiunt) *plurimum notat* separationem *&c. Ducamus à* διαιρέω, divido; *&c.*

De particula Δια. Quid præstet in compositione?

Cur Omnipotentia à Dionysio infinita dicatur.

Et hinc patet, cur Omnipotentia Διάδοσις à Dionysio dicatur ἀπειροδύναμος, *habens virtualitates, formalitates, & perfectiones infinitas, quas non nisi finitè creaturis possit communicare*, Et, ut hæc ipsa circumstantia innotescat, non absolutè *Omnipotentia* Δόσις, *Communicatio*: sed Διάδοσις, hoc est Δόσις διαιροῦσα, *Communicatio dividens*, meritò nominatur.

χώρος, locus est; & χωρέω collocare.

Omnia Entia] Sanctus Dionysius posuit, verbum χωρεῖ, quod à χωρέω provenit, quod est *locare, collocare, digerere*. Unde χώρος, *locus*, & multæ aliæ dictiones proveniunt.

Verba similis pronunciationis ex linguis diversis sumũtur.

Verbo χωρέω verba ברא, *Creo*, & *Crio*, sunt pronunciatione simillima; & inde sumptâ, aut arreptâ occasione, æquisonantia idiomatum aliorum verba Græco majoris claritatis gratiâ adjunximus.

Quid hodie significet, & quid olim verbum *Creo* significaverit?

Nec hîc aliquis causari debet, cùm impræsentiarum legit, infert-ve, *Deum creavisse* santia, *Entia habentia esse quiditativum*, tametsi enim hodie *creare* apud Scholasticos sit *producere ex nihilo*, aliam significationem habebat ævo S. Dionysii, aut etiam ante sexcẽtos annos, quoniam æterna, inquit Sapientia, *Ab initio, & ante sæcula creata sum*, & tamen ex nihilo non fuit producta;

ἀλλὰ. ἄλλος.

Videlicet] Græcè est ἀλλὰ, pro quo *quin potius* scripsit Interpres; at Nos illud vocabulum rigorosius transtulimus, dicunt enim *ubi supra* Bremenses [ἀλλὰ, *sed, immò, nempè*, ab ἄλλος. *&c.*]

De Prædicamentis Substantiæ. Per quod gradus adscendat opinione Dionysii?

Vel intellectivâ.] Docemur hîc Dionysianam Primi Prædicamenti Digestionem; non enim tot constituit gradus, quot *in Logic. disp. 6. qu. 6.* Complutenses interserunt, sed adhæret Porphyrio, qui ab homine, per Sensitivum, Vivens, & Substantiam ad Supremum Entis Prædicatum adscendit.

Vniversæ Creaturæ illud esse quod habent (qualecumquè illud sit) à Deo participant.

Et ipsum esse.] Omne *esse* habent & participant Creaturæ ab Essentiâ Divinâ: illis enim sare (esse quiditativum) simplex Intelligentia; & sere, aut sure (esse existentiale) ipsa Visio communicat.

Θέμις. *Iustitia*, ab Ethnicis inter Deas numeratur.

Fas dicere.] Græcus habet, εἰ θέμις εἰπεῖν. Conjunctio autem εἰ sonat *si*: & θέμις, ἴσος, vel ἴδος, ἢ sonat *fas*. Et Dea Themis, quæ ideò Cæli & Telluris filia dicitur; quia post lapsum Adæ, apud Terrigenas reperiri non poterit, nisi illi Cælestibus præveniantur auxiliis, Ovidius Metamorphoses 1.

Fatidicaque Themis, quæ nunc oracla tenebat.

Et Claudianus.

—— Sic Atropos ursit;
Sic cecinit longæva Themis,

Cur sit Parcarum comes? Cur Iovem fugiat?

Ecce longæva dicitur, & comitatur Parcam, quia apud Juniores exulat, & quia Parca per antiphrasim dicitur à Claudiano monemus Cultoribus Justitiæ improbos minimè parcere. Joveni denique dicitur fugere: quoniam Reges, & Principes, licèt creentur ut exactè observetur Justitia, illam solent nescire, unde inclamat Hispanus, *Allá van Leyes, donde quieren los Reyes.*

SECTIO III.

Deus est Omnipotens.

DLXXXII. Deum esse Omnipotentē, & Fides docet, & Ratio naturalis persuadet

EST Orthodoxa Veritas, quam in ipso initio Apostolici Symboli docemur, quoniam *in Deum Patrem Omnipotentem, Factorem Cæli, & Terræ*, non Religione modò, sed ratione naturali compulsi, sincerè credimus. Et nequis pùtet, Omnipotentiam Nos, quam accensemus Patri, negare aliis duabus Personis, concinimus cum Athanasio, *Omnipotens Pater, Omnipotens Filius, Omnipotens Spiritussanctus. Et tamen non tres Omnipotentes, sed unus Omnipotens.*

Deus præhabet omnes perfectiones possibiles.

Et istud indubitatum Fidei Dogma, 1.*par. qu.25.art.3.* his verbis S.Th. exponit. *Esse Divinum supra quod ratio Divinæ potentiæ fundatur, est esse infinitum non limitatum ad aliquod genus entis, sed præhabens in se totius esse perfectionem. Unde quidquid potest habere rationem entis, continetur sub possibilibus attributis, respectu quorum Deus dicitur Omnipotens; nihil autem opponitur rationi entis, nisi non ens. Hoc igitur repugnat rationi possibilis absolutè quòd implicat in se esse, & non esse simul:* paulo antè S. Doctor scripserat. *Dicitur aliquid possibile, vel impossibile absolutè ex habitudine terminorum, possibile quidem, quia prædicatum non repugnat subjecto, ut Socratem sedere: impossibile verò absolutè, quia prædicatum repugnat subjecto, ut hominem esse asinum.*

Cur Deus dicatur Omnipotens?

Cur aliæ res possibiles, & aliæ impossibiles esse dicantur?

Quid Possibile & quid Impossibile sit?

Et, ne aliquis habeat occasionem errandi, cur impossibilia ab Omnipotentiæ objecto subducantur, expositurus ait. *Hoc* (nimirùm *Repugnans*) *Omnipotentiæ non subditur: non propter defectum Omnipotentiæ, sed quia non potest habere rationem factibilis, nec perfectibilis.*

Deus, si aliquam per impossibile haberet negationē perfectionis; illam Creaturis posset communicare.

Sed unde habent Impossibilia, quòd produci non possint? Jam dixi, & exposui superiùs: sed, quia iterum me rogas, respondeo. Impossibilia, assero, habere à Deo, quòd sint impossibilia. Quoniam est impossibile, Ens intellectivum carens potentiâ intellectivâ. Quia nulli enti Deus rationem intellectivi, & negationem intellectivi potest simul communicare. Et tamen, si ipse Deus rationem intellectivi, & negationem intellectivi in se ipso haberet, posset illas Creato Enti communicare. Causa autem, ob quam Deus nec habet, nec potest habere negationem intellectivi, non aliquis defectus, aut imperfectio, suam essentiam afficiens, aut inficiens [*] sed rationis intellectivi, quam habet infinita perfectio, quæ cùm necessaria essentialiter sit, in Deo nonnunquam potest deficere.

*] *Quodcumq; subjectum afficiat imperfectio illud inficit.*

SECTIO IV.

Utrùm Creatura Possibilis, quæ est objectum Omnipotentiæ sit purum Nihil?

DLXXXIII. An creaturæ possibiles sint aliquid extra Deum in se ipsis?

NON posse cadere in Viri docti mentem, apud Redingum *tom.1. Theol.qu.5.art.3. controversi.1.num.3.* scribit Gregorius de Valentiâ *disp.1.de Scientiâ Dei punct.7.* ait .n. esse creaturas possibiles aliquid extra Deum in se ipsis; & in se ipsis prout à Divinâ essentiâ distinguuntur, cognosci & intelligi à Deo. Et ejus fundamentum potest ad hæc verba reduci: [Implicat contradictionem, quòd eadem res simul sit, & non sit. At creaturæ possibiles, si in se ipsis & prout condistinctæ à Deo, cognoscerentur à Deo, essent simul, & non essent. Ergo, implicat illas in se ipsis aliquid esse. Ac per consequens implicat, ut illæ, prout condistinctæ à Deo sunt, intelligantur à Deo. Probatur Minor. Illæ enim non essent: quia creaturæ antequàm creentur, prout in se ipsis distinctæ à Deo considerantur, nihil sunt. Et essent aliquid, quia terminarent cognitionem Divinam. Et quæ non sunt, terminare aut aliquid quomodocumque agere nequeunt.] Confirmatur. [Omnia secundum esse, quod habent, cognoscuntur à Deo: non ergo secundum esse, quod non habent. At creaturæ possibiles nullum habent esse in se ipsis, sed tantùm in suâ causâ; hoc est, in Omnipotentiâ Divinâ, ut docet D. Thomas *qu. 5. artic.9.* & etiam *1. contr. Gent. cap. 66.* Repugnat ergo creaturas possibiles terminare Divinam intellectionem secundum aliquod esse, quod habeant in se ipsis; illam enim terminant secundum esse eminentiale, quod habent in Deo. In se ipso ergo Deus, & non in illis ipsis cognoscit creaturas Possibiles.]

An sequerentur duæ contradictoriæ, si simul essent, & non essent?

An creaturæ cognoscantur in Omnipotentia Divina?

Miror P. Valentiam, aliàs Virum, & prudentem, & doctum, tam confidenter loqui contra communem Theologorum sententiam: quod enim nulli homini docto posse venire in mentem asserit, à D. Thomâ, & Scoto, & quidquid de pauculis antiquis sit, jam ab utriusque Discipulis, qui plurimi, & doctissimi sunt, unanimi consensu affirmatur. Nos igitur ad eorum Fundamenta elimemus aliquas Conclusiones. Et sit

Sententiam communem & receptam P. Valentia, velut improbabilem rejicit.

PRIMA. *Creaturæ possibiles in Deo sunt ipse Deus, nam ab Essentiâ Divinâ minimè distinguuntur.*

Deus cognoscit creaturas in se ipso. *Joann. cap.1.*

Id persuadent plurima S. Scripturæ testimonia, quæ passim circūferuntur; At manifestissimum est illud S. Joannis. *Quod factum est in ipso vita erat, & vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.*

Quid sentiat D. Thomas?

D. Thomas *qu.3. de potent. art.5.* ita videtur creaturis dare esse in Deo, ut neget habere esse in seipsis, inquit enim. *Ipsa rei quiditas creari dicitur, quia antequam esse habeat, nihil est; nisi fortè in intellectu Creantis, ubi nō est creatura, sed creatrix essentia.* Et quidem, si nullus alius locus esset, in quo S. Thomas de hoc argumento disputasset, posset citari pro Valentiæ opinione; at jam non potest, hìc enim Deum creaturas in se ipso cognoscere, asserit D. Thomas: at easdem etiā in se ipsis cognoscere, in aliis locis asserit, ut statim videbimus.

An Valentiæ Opinionem affirmet?

DLXXXIV. De Objecto Scientiæ Simplicis Intelligentiæ.

SECUNDA. *Creaturæ possibiles* (Santtes; Sebiles) *realiter distinguuntur ab essentiâ Divinâ; & sunt Objectum Omnipotentiæ, sive quod idem est, illius Divinæ Scientiæ, quæ* Simplex Intelligentia *nominatur*. Patet, quia Intellectio, & Res intellecta, Cognitio & Res cognita sunt termini Correlativi, repugnatque, quòd detur intellectio aut cognitio, & tamen nihil intelligatur aut cognoscatur. Et proderit hìc [d] iterum audire P. Georgium de

Rhodes

d] *Illud iterũ cum advertentia posui, nam hæc verba, sunt enim certa, & pulchra, nuper illa produxi.*

Rhodes, qui *in Philosophia sua Peripatetica lib. 1.disp.2.qu.1.pag.16. b.* sic scribit. *Observa nullam esse cognitionem, cui non correspondeat aliquod objectum; si enim cognosco, certè aliquid cognosco, quod dicitur cognitionis objectum.* Ergo siquidem in Deo datur Scientia, Intellectio, & Cognitio, debent dari ex parte correlativi Creaturæ scitæ, intellectæ, & cognitæ: quod testatur D. Thomas *quæst.3.de verit.art.3.ad 6.* his verbis. *Quid Simplex notitia dicitur non ad excludendum respectum Scientiæ ad scitum, qui inseparabiliter omnem scientiam comitatur, sed ad excludendum admixtionem ejus quod est extra genus notitiæ sicut est existentia rerum, quam addit scientia visionis, vel ordo voluntatis ad res scitas, quem addit scientia approbationis.* Ergo inter Simplicem Intelligentiam & Res simpliciter intellectas, datur realis D. Thomâ asserente distinctio.

Creaturæ Possibiles nec sunt nec fuerunt. Ergo nec ab æterno sunt nec fuerunt.

Audiantur ergo alii Scriptores. Albertinus *qu. 3.* [Omnes Doctores conveniunt in hoc, quòd Creaturæ sint ab æterno in potentiâ objectivâ; sed controversia tantùm est, quidnam sit *esse in potentiâ objectivâ.*] At ego dico, falsam esse istam Propositionem; *Creaturæ sunt ab æterno in potentiâ objectivâ.* Et addo esse impossibile, ut omnes Autores in falsâ asserendâ Positione conveniant. Et profectò illam Propositionem, falsam esse, meo judicio demonstratur clarissimè, quia Creaturæ possibiles, siquidem nec sunt, nec fuerunt (hoc est, nec nunc existunt, nec unquam extiterunt) non possunt tempore durasse, nec fuisse, nec durasse ab æterno: nisi fortè mecum loqui volueritis, & dicere *Creaturas Possibiles esse*, (Sare) *habere esse quidditativum negativè & hypotheticè* [*] *ab æterno.*

*] Quo modo intelligendi sunt isti termini, jam superiùs exposui. Reponitur vera doctrina.

Rem accuratiùs examinavit, Dn. Augustinus Redingus, qui *in sua Theologia tom. 1. qu.5. artic.3.controvers.1. concl.1.* Resolutionem nostram, quam D.Thomæ, & Scoto consonare testatur, proponit & exponit his verbis. *Scientia Divina Simplicis Intelligentiæ, pro objecto formali motivo habet* Esse *eminentiale Creaturarum in Deo, quod formaliter est ipsa Essentia Divina: pro objecto autem materiali habet* (Sare) *Esse creaturarum, reale* (Sebile) *possibile; distinctum* (nempe, realiter) *ab Essentiâ Divinâ: objectivè existens* (lego, Sans) *in Intellectu Divino; à quo* (N.B.) *in æternitate, non physicè, sed in ratione intelligibili; adeoque possibili, repræsentativè* (Samitur, quiditatem recipit, &) *dimanat.*

Posuit illud *Existens*, quia non habuit convenientius vocabulum.

Sic Redingus statuit: ita Thomistis & Scotistis consonans, ut vix, aut ne vix quidem erit in illorum Scholâ, qui velit obloqui vel contradicere. Cæterùm, quia P. Valentia etiamnum aliquos, tametsi pauculos, Adseclas & Discipulos habet, eorum Argumenta, quæ contra D. Thomam, & Scotum conformantur, propono.

D.Thomas, & Scotus consentiunt.

[Quidquid in rerum naturâ est, aut est Deus, aut productum à Deo. At illæ creaturæ prout in se ipsis, & ut distinctæ à Deo considerantur, non sunt Deus (dicuntur enim esse distinctæ à Deo.) non sunt à Deo productæ (non enim existunt de facto) Ergo nihil omnino sunt.] Huic instantiæ Conclusio

Adversariorum argumentum.

TERTIA respondebit. *Scientia illa Divina quæ* Simplex Intelligentia *dicitur*, Samit *omnes creaturas possibiles.* (hoc est, *facit ut illæ in se ipsis habeant essentias, à Deo distinctas.* Et antequam hanc ipsam Conclusionem à ratione probemus, videamus qualem & quantam habeat autoritatem. DLXXXV.

Ipsum *sare* quod habent creaturæ possibiles, receperunt à Deo: quoniam Deus illas *samit*.

[Albertinus *tom.2.qu.1.art.1.* revocans opinionem Henrici *in Summ.art.2. qu. 25.* (inquit Lalemandetius) tenet essentias creaturarum habere esse intrinsecum, actuale, absolutum, quiditativum, seu essentiæ ab æterno.] Pergit Lalemandetius, scribitque [ait Albertinus in hoc convenire Scotum cum suis] hoc est, cum Scotistis & Patribus Franciscanis. Sed in hoc, aut malè citatur, aut adlucinatur Albertinus, immeritòque istam Scoto suo Opinationem adfingit. Quo enim modo (ut ostendit Suarez, Meurissius, & communiter Scotistæ) conveniret in hoc Scotus cum Henrico, quando quidem ex professo impugnat Scotus Henricum, tenentem creaturas habuisse esse actuale essentiæ ab æterno. Sed facilis occurrit Responsio, etsi enim Henricum impugnet Scotus, non ideò aliter ipse quàm Henricus statuit: non enim Henrici est Opinatio quam Scotus refellit, & quod Henricus asserit, Scotus etiam & ejus Discipuli admittunt, ut ex P. Joanne Poncio inferiùs videbimus.

An sit Henrici opinio, quam Scotus impugnat? an potius Henrico consentiat Scotus, & Sententia impugnata nunquam fuerit Henrici?

De Controversia mota inter Scotum, & Henricum.

AR-

ARTICVLVS VIII.

Subtiliorem ſubtiliſſima doctrinam exhibens.

An Materia-prima ſit aliquid? An habeat propriam Ideam in Divino Intellectu? An in genere Sandi, Sendi, *aut* Sondi, *dicatur, & ſit Pura-Potentia? An ſit terminus Omnipotentiæ?*

DLXXXVI. Cur omnes hæ Difficultates Angelici Doctoris Scholam in ſpecie concernant?

PArent omni difficultate hæ controverſiæ in Scotiſtarum, & Nominalium Peripatu; ibi enim cùm Materia actum entitativũ habeat, & propriâ exiſtentiâ ſit prædita, & ſubjecto omni careat, creari potuit, & debuit. Cæterùm in Thomiſtico ea Peripatu eſſe dicitur *Pura-potentia*; omni actu, etiam entitativo, carens; exiſtens per exiſtentiam Formæ: adeoque purè Sano, aut Saino. Totum ergò, quod habet, recepit ante Dei decretum à Scientiâ Simplicis Intelligentiæ; & non poſt decretum à Scientiâ Viſionis, quæ quà eſſentiis, à Voluntate determinatis, Sere (ſeu *Eſſe exiſtentiale*) impertitur, *Omnipotentia* nominatur.

SECTIO I.

An extra chorum præſens Controverſia tripudiet?

An in Theologia tractemus, quæ in Phyſica debuiſſemus tractare?

ELocari à nobis videretur hæc Quæſtio, ut pote, quæ in Philoſophicæ Diſſertationis Articulo (in quo agitur de *Subſtantiæ* Materialis Principiis) accuratè tractatur. Ceſſabit nihilominùs admirationis occaſio, ſi jubente Platone priùs Geometriæ, quàm Phyſicæ & Theologiæ ſtudere velimus. Euclides enim ſequi Naturæ ordinem noluit, qui ut priùs de Punctis, poſteà de Lineis, deinde de Superficiebus, & tandem de Solidis diſputetur, requirit: ſed Ordini Doctrinæ inſiſtens, ea præmiſit, quæ erant præcognoſcenda, ut cætera intelligerentur. Et, quia Quæſtiones, quæ impræſentiarum enucleandæ proponuntur, ſupponunt exactam Divinæ Scientiæ & Omnipotentiæ notitiam, ideò huc debuerunt differri, & quæ non poterant ex Philoſophicis, ex Theologicis Principiis debuerunt accuratè decidi.

An Mathematicæ Artes priùs quam Philoſophicæ ſint addiſcendæ?

De Ordine Naturæ, & Doctrinæ.

SECTIO II.

Meo Lectori. Sed cui?

DLXXXVII. Verùm in Lingua Græca & Latina, ſicut ex Poſitivis, ſic etiam ex Comparativis, & Superlativis nova Comparativa, & Superlativa deducantur?

GRadus Comparationis promoventur interdum:, & æquè apud Latinos, quàm apud Græcos, ex Superlativo deducitur Novum Comparativum. Sicut enim Latinus dicit.

Propè, Propior, Proximus, Proximior; ſic ſimiliter Græcus.

Μέγας, Μείζων, Μέγιστος. *Magnus, Major, Maximus*.

Μέγιστος, Μεγιστότερος, Μεγιστότατος. *Maximus, Maximior, Maximiſſimus*.

Sic etiam Κύδιστος, *Illuſtriſſimus*. Κυδίστατος, *Illuſtriſſiſſimus*, &c. Ergo ſimiliter.

Λέπτος, Λεπτότερος, Λεπτότατος, *Subtilis, Subtilior, Subtiliſſimus*.

Λεπτότατος, Λεπτοτατώτερος, Λεπτοτατώτατος, *Subtiliſſimus, Subtiliſſimior, Subtiliſſiſſimus*. Vide P. Jacobum Gretſerum *in Græca Grammatica Libr. I. Cap. X.*

Novis jam inventis vocabulis, præſentis Paragraphi Titulo reſpondere poterimus. Non omni Articulum iſtum Lectori ſupponebat, ſcribi: & *Cuinam ſcribatur?* interrogabat.

Quid ſignificet nomen Λεπτοτατώτερος?

Et Λεπτοτατωτέρῳ, nempe *Subtiliſſimiori*, hoc eſt, *Subtiliori quolibet Subtiliſſimo*, reſpondemus ſcribi.

Et Cur Λεπτοτατωτέρῳ, *Subtiliſſimiori?*

ME juvat hìc Hiſtoria; quæ vel reverà accidit, vel fuit à Plinio cogitata & concepta.

De Apellis & Protogenis, Pictoribus Eximiis Certamine.

Florebant apud Græcos duo Excellentes Pictores, Apelles nimirùm, & Protogenes; Quorum prior ita excelluit in Arte, ut cautum lege publicâ fuerit, ne Magnus Alexander ab alio, etſi celebri imaginaretur. Et tantus fuit, ut memoriam Veneris aliàs jam perituram, ſuo immortalem penicillo reddiderit. Cauit enim Ovidius.

Vide Plinium lib. 3. cap. 10.

Si

Si nunquam Venerem Cous pinxisset Apelles,
— Mersa sub aquoreis ipsa [*] lateret aquis.

*] *Alii legunt jaceret.*

Caunus erat sub illud tempus Cariæ oppidum, Rhodiis subjectum; illustre, & notum propter Protogenem, cujus cum admiratione Picturæ ab omnibus prospectabantur. &c,

*] *Dicam Hispanicè.* Hechò Apeles arrogáte una linea, que por ser tan sutil y derecha, insinuasse su nombre, Consideròla bien Protogenes, y con otro pincel mas delicado, tirò por medio della otra tan sutil y delgada, que cortandola toda a lo largo, dexasse, que de cada lado la latitud de la primera linea, la sirviesse de cairel, o pestaña. Pensò con esto, que el *Arte* havia llegado, al *Non plus ultra*. Pero le desengañò presto *Apeles*, que con un feliz rasgo hindiò la linea de Protogenes, dividiendo su latitud segunda vez en tres, con que resultò, que la primera linea passasse à ser cinco cabellos parallelos. Con lo qual la industria y ciencia humana perdiò toda esperança de passar adelante.

Appulit ergo Apelles Rhodum; & nihil in votis suis habuit antiquius, quàm Protogenem visere. Venit ad ejus Pædiam; & quia aberat, nomen rogatus à discipulis, ut illud insinuarent, cùm rediret, Magistro, arrepto penniculo, in tabulâ quæ fortè aderat, γραμμὴν λεπτοτάτην, *lineam subtilissimam* ducens, inquit, *Hoc est meum nomen*: & ad propria negotia expedienda discessit.

Venit domum Protogenes, & ex lineâ, fuisse Apellem, qui illam traxerat, novit; & Artis suæ dexteritati animosè confidens, per mediam alio colore lineam traxit; ut quæ priùs erat unica, esset tunc triplex; nempe à Protogene ducta; quæ, quoniam Apelleâ erat λεπτοτέρα, *subtilior*, hinc inde margines [*] relinquebat.

Mansit gloriabunda Diligentia Protogenis, illam supponens Lineam Mathematicam esse, expertem latitudinis, atque adeò incapacem, ut dici aliquod γραμμίδιον posset, quod per mediam illam decurreret. At,

Nam caret eventu Spes bona sæpè suo.

facile fuit Apelli, quod à Protogene impossibile judicabatur; nam sicut priùs per mediũ γράμμα Apellis γραμμίδιον Protogenes traxit; sic ductam à Protogene Lineam, ad longum lineolâ graciliori interjectâ, ad tantam fuit λεπτότητα (seu *subtilitatem*) provecta, ut exspes ulterioris ἰσχνότητος Penicillus maneret.

VIDE nostræ Architecturæ Tractatum VII pag. 42. juxta editionem Hispanicam: *ibi enim uberiùs hanc ipsam Historiam ediffer...*

Hac Historiâ præmissâ ad rem venio. Linea ab Apelle ducta repræsentat hunc librum λεπτοτάτη erat illa, hic λεπτότατος, illa secta, & subsecta ad longum fuit; hic ad longum similiter in Sectiones, & Subsectiones distributus. Illa tandem fissa in quinque lineolas, tam λεπτὰς, seu *subtiles* transiit, ut visum, qualem vulgò homines habent, fugerent, solùmque oculis Lyncei, aut Aquilini hominis permitterentur. Hic autem denique in Dissertationes, Articulos, Sectiones, & Subsectiones fissus, nonnullas impræsentiarùm tam λεπτὰς (*subtiles*) Conclusiones proponit; ut, quia in Lectore, majorem, quàm præcedentia omnia λεπτότητα (seu *subtilitatem*) requirunt, non jam λεπτοτάτῳ (*Subtilissimo*) Lectori, sicut cæteræ proponi volunt, sed λεπτοτατιώτερον (*Subtilissimiorem*) ut legantur, & intelligantur, invitant.

SECTIO III.

De Creaturis Possibilibus, & Præpossibilibus.

Proponuntur Rationes, quæ Materiam-primam, aut nihil prorsus, aut increatam, aut etiam increabilem esse, & extra Omnipotentiæ Objectum hærere in Naturæ thesauris, persuadêre videntur.

DLXXXVIII. Duo sunt genera Possibiliũ

DUO genera aut classes Creaturarum Possibilium, oculatissimè, ut observavisti, posuimus. Aliæ enim Creaturæ sunt **Sabiles**, & aliæ **Sebiles**. Illæ sunt, quæ possunt **sare** (quæ possunt habere esse quiditativum) & aliæ sunt, quæ possunt **sere** (quæ existentiale habere possunt) Sanè Creaturæ **Santes** (habentes esse quiditativum) sunt simplicis intelligentiæ terminus; nam ab illâ **Samuntur**, hoc est, suum esse essentiale recipiunt. Creaturæ autem **sentes** (habentes esse existentiale) Divinæ sunt Visionis terminus, nam ab illâ **semuntur**, hoc est, suum esse existentiale participant. Ergo Creaturæ **santes** (habentes esse quiditativum) antequam intelligatur Dei decretum sunt **sebiles** (potentes **sere**: potentes habere existentiam) & hæ sunt, quæ vulgò nominantur *Possibiles*. Ergo, quia Creaturæ **santes** (habentes esse quiditativum) illud à Simplici Intelligentiâ recipiunt, antequam hæc ipsa Simplex intelligentia intelligatur, non sunt **santes**, sed **sabiles**: hoc est, non habent actu esse quiditativum, sed illud habent in potentiâ tantummodò: & ad aliam (ignotam Theologis) Classem Creaturarum Possibilium spectant. Ergo istæ Creaturæ, sic possibiles, sunt quædam puræ potentiæ **ad sandum** (ad essendum; hoc est, ad habendum esse quiditativum.) Ergo, ut hæc duo genera Possibilium Creaturarum inter se secernantur, illas, quæ possunt **Sere** (quarum possibilitas est ad **sendum**, hoc est, ad existendum) vocentur, ut anteà *Possibiles*: illæ autem, quæ possunt **sare** (quarum possibilitas est ad **sandum**; hoc est, ad habenda prædicata essentialia) quia sunt priores, *Præpossibiles* vocari poterũt.

Aliæ enim Creaturæ Possibiles sunt **Sabiles**, & aliæ **Sebiles**.

De Scientiæ Simplicis Intelligentiæ, & Scientiæ Visionis objectis.

Creaturas **Sabiles** non videntur Veteres cognovisse.

De Creaturis Possibilibus, & Præpossibilib⁹. Quomodo inter se distinguantur?

DLXXXIX. *Argumenta Sempronii contra veram doctrinam.*

ET his præmissis ingrediuntur principalia Argumenta. Et erit

PRIMUM. *Creaturæ, quæ sunt puræ potentiæ* **ad sandum** (ad habendum esse quiditativum) *non intelliguntur à Deo.* Patet: quia, si à Deo intelligerentur, actu **sarent** (actu haberent esse quiditativum)

Sed Materia-prima est pura potentia ad **Sandum** (ad habendum esse quiditativum.)

Ergo Materia-prima per se ipsam non intelligitur à Deo.

Deus ergo non habet propriam ideam Materiæ-primæ.

Materiam ergo primam Deus intelligit per ideam Formæ.

Verùm Materia-prima pura potentia ad **Sandum** sit?

An intelligatur à Deo?

SECUNDUM. Creaturæ, quæ sunt puræ potentiæ ad **Sandum** (ad habendam essentiam) non habent actu essentiam, sed potentiâ tantummodò.

Sed Materia-prima est pura potentia ad **Sandum** (ad habendam essentiam)

Ma-

An habeat quiditatem actu?

An possit esse pars Compositi?

Materia igitur prima, non habet actu essentiam, sed potentia tantummodò.

At, quòd non **ſat** actu (quod non habet essentiam actu) non potest ingredi in compositionem Substantiæ. Nam hæc est ens actuale, debetque habere, seu recipere partes actuales.

Materia igitur non ingreditur in compositionem Substantiæ Completæ.

An illa loquendo absolutè sit nihil?

TERTIUM. *Creaturæ, quæ sunt pura potentia* **ad ſandum** *(ad essendum aliquid: ad habendum essentiam) actu sunt nihil.*

At Materia-prima est pura potentia **ad ſandum** *(ad essendum aliquid: ad habendum essentiam.)*

Actu igitur Materia-prima non est aliquid. Ipsa igitur est actu nihil.

Hæc sunt tria principalia argumenta, quæ indigent solutione; & ut solvantur, penitiorem Materiæ-primæ cognitionem requirunt.

SECTIO IV.

Qualem Materia-prima Ideam habuerit olim Aristoteles: & hodie habeant universi Thomistæ?

DXC.

Fuit Materia-prima Philosophis priscis ignota.

NUllus ante Aristótelem Materiam-primam dari in rebus asseruit: est enim ejus Idea subtilissima, & ingeniosissimâ; & antiquiores Philosophi in naturalium rerum examine, non ita accuratè processisse videntur. Interim, quia non omnes sciunt, qualem ille Materiæ-primæ, ideam, vel conceptum formaverit, lineas subseqüentes scribo.

Pingui Antiqui Minerva fuerunt philosophati.

Materiam-primam Aristoteles cum Ligno componit, & comparat. [Hanc ejus doctrinam *in lib.1.Physic.qu.2.§.1.num.5.* producunt Complutenses, etsi locum, in quo illa tradatur, non exponant.] Et positâ hac Comparatione hoc potest argumentum formari. [Materia-prima se habet ad Naturales Formas, sicut Lignum ad Artificiales: Sed Lignum secundùm se acceptum non includere aliquem actum Artificiosum, sed esse puram potentiam ad Artificiales omnes actus, certum est. Ergo Materia-prima, secundum se accepta, non includit aliquem actum Naturalem (Substantialem, aut Accidentalem) sed est pura potentia ad omnes naturales actus.

Aristoteles in lib.1.Physic. D. Thomas opusc. 31.§.1.

An similitudo ligni ut explicetur Pura potentia Materiæ sit apta?

Hoc argumentum ad Modum essendi **Sore** pertinet: Quia in Ligno antequam subsit Formæ Artificiali est pura potentia, ut illam recipiat: pura, quia τὸ *posse actum artificialem recipere*, non est actus artificialis. Etiam in subjecto, quoniam antequam primò Accidenti subsit, est pura potentia in hoc genere: quia τὸ *posse recipere Accidentia*, non est Accidens. Tandem in ipsâ Materiâ: quoniam antequam primam Formam Substantialem accipiat, est pura potentia in hoc genere, *pura*; quia τὸ *posse recipere substantiales Formas*, non est Forma substantialis. Pergit ulteriùs Aristoteles; &, qui Latinè nunquam fuit loquutus, dum viveret, modò posthumus in Dialecto Scholasticâ Philosophatur: & sic inquit. **Sore** dicuntur Creaturæ universæ, quæ existunt. Et Possibiles, antequam existant, sunt pura potentia existendi. *Pura* quidem: quia τὸ *posse existere*, nullam existentiam includit. Et tandem ad **Sare** (Primum essendi Modum) veniens, sciendum, est, inquit, Res illas **ſare**, quæ habent *esse quiditativum*. Et hoc ipsum **Sare** (hoc esse quiditativum) bifariam potest considerari: abstractim nimirùm, & contractim. Et **Sans** abstractim sumptum est idem ac *Ens*, & habet essentiam, & quiditatem actu. Et consideratum contractim est *Ens per se* (**Sans per se**). & id est actu: & tamen dividitur in Potentiam, & Actum, quia ut supra exposuimus, aliud est *esse actu*, aliud *esse actum*, & aliud *habere actum*.

Sore, est quarta essendi differentia, quæ fuit superiùs dilucidata.

Posse recipere Formam, non est Forma.

Τὸ **Sare** dupliciter consideratur.

Esse actu, & Esse actum, & Habere actum differunt inter se.

Omittendo igitur Substantias Spirituales (de quibus non est, cur impræsentiarùm disputemus) cùm, quia illas non videtur cognovisse Aristoteles; tùm quia hæ duæ in ipsis rationes (potentia, & actus) si ponantur, sicut formalitates cæteræ, realiter identificantur; & oculatissimè meditantes & speculantes corporeas, dicemus in Lapide **Sante per se**, & ab omni existentiâ præciso, duas realiter inter se distinctas inveniri rationes. Alteram pro materiali, & alteram pro formali. Quoniam pro τὸ **posse Sare per se** hoc est, *posse esse substantiam*: sive, quod idem est, **posse Sore**, hoc est, *posse recipere, & sustentare Formam substantialem*. Et hoc est quod Aristoteles vocat *Materiam-primam*: & pro formali **actum Sandi per se**. Et hic est, quem *Formam Substantialem* idemmet Philosophus nominat.

Cur non agatur hic de Incorporeis substantiis.

An in ipsis substantiales Potentia, & Actus realiter identificetur?

Hæc est vera Idea Materiæ & Formæ Substantialis, in quâ extra Angelici Præceptoris Scholam Philosophi plerique exorbitant. In quâ Thomistæ, si semel habeant sufficientia vocabula, perfectè philosophabuntur. Et consultò, *si semel habeant*, dico; quoniam impræsentiarùm, quia non habent opportunas voces, quibus Angélicos suos conceptus exprimant, incompletè loquuntur, & ideò mentem suam nobis imperfectè proponunt. Et, ut id clariùs videas, aliquoties producam Complutenses, qui inter Thomistas eminent & sunt laudem, & applausum promeriti, & tamen terminorùm defectu interdum hærent: & tamen conceptus suos explicare non valent.

Carent Philosophi opportunis vocabulis ut proprios conceptus exponant.

SECTIO V.

Respondetur Argumentis, tertiâ Sectione propositis.

DXCI.

An difficilia sint præcedentia Argumenta?

NON est ita facilis Argumentorum ab Adversariis positorum, Solutio, ut primo aspectu videretur. Et ideò quoniam difficultatem in singulorum responsione sentisco, præmitto aliqua

Ante Resolutionem.

DIco, Titium (vocetur sic) apud Complutenses in *lib.1.Physic.disp.3.qu.5.nu.30.* contrariam viam inire, & sicut ex puritate potentiæ Materiæ incognoscibilitas inferebatur:

De Puræ potentiæ & Incognoscibilitatis connexione.

An ex altera altera inferatur?

Quid requiratur, ut aliquid Possibile sit?

Vtrùm per propriam ideam Materià prima cognoscatur à Deo?

An diversis D. Thomas Temporibus, circa hoc habuerit diversas & adversas sententias?

De prælatione Opinionum.

Quo ordine S. Thomas suos scripserit libros?

De Retractationibus.

An Opiniones Retractantes semper, sint anteferendæ Retractatis?

rebatur: sic à cognoscibilitate ad probandum Materiam-primam habere actum, ratiociniū produci. Ita enim arguit.

Omne, quod habet propriam ideam in Intellectu Divino, & est per se ipsum cognoscibile, potest per se fieri & existere. Ideæ enim sunt practicæ quædam cognitiones rerum producibilium.

Sed Materia-prima habet propriam Ideam in Intellectu Divino: & est per se cognoscibilis.

Ergo Materia-prima potest per se fieri & existere.

Materia igitur, quando existit, non solùm habet actum entitativum, sed etiam propriam existentiam, per quam existit, quin à Formâ dependeat.

Majorem Complutenses absolutè concedunt: & de Minori dubitant; ad unguem enim volunt D. Thomæ adhærere, & illam *qu.3. de Verit. art.5.* Angelicus Præceptor admittit; eādemque negat *1. part. qu.15. art.3.* Et, si interroges, Utra ex istis defendi à Thomistis nunc debeat? Eam, quæ negat Materiæ-primæ dari propriam ideam, pronunciat Cajetanus; sententiæ enim, quas in Partibus nos docet S. Thomas, sunt illis præferendæ, quæ in aliis Opusculis aut Libris leguntur. Quia, cùm Partes in senectute scripserit, in iis nonnullas Opiniones, quas defenderat in juventute, retractavit. At hîc duo valde dubia Cajetanus supponit: *Alterum*, antequam Partes à D. Thomâ scriberentur, scriptum fuisse Opusculum de Veritate: solent enim Autores postquam ex integro aliquam Scientiam edisseruerunt, nonnulla edere Opuscula, in quibus Difficultates aliquas accuratiùs & exactiùs retractent. *Alterum* Retractationes prioribus semper Opinionibus anteferēdas: nam in S. Augustini Retractationibus, licèt Divini Doctoris humilitatem universi suspiciunt, non omnia, ut indubia, amplectuntur. Quoniam in obscuris Quæstionibus, *dies diei eructat verbum*, mutatis enim temporibus & loci circumstantiis Sententiarum probabilioritas mutari solet.

DXCII. *Argumento bifariam Complutenses respondent.*

Complutenses, ut utrique D. Thomæ opinioni calamum, & ingenium attemperent duas responsiones ad Argumentum Titii exhibent: quarum altera priorem D. Thomæ sententiam, altera posteriorem supponat.

Et primò supponendo non esse materiæ primæ Ideam in Divino Intellectu.

Interim, quia in Solutione Primâ non esse in Monte Divinâ propriam Materiæ-primæ Ideam conabantur ostendere, an ipsi voto suo, & nostræ exspectationi satisfaciant, videamus.

Intellectionis, & rei Intellectæ Collatio.

Dicunt primò [Intellectio est (1) quædam adæquatio actualissima inter Intellectum, & Rem intellectam: (2) vi cujus transformatur Intellectus in ipsum objectum intelligibile, &c.]

Cognitio, & objectum, an realiter identificentur? Id extra Scholam D. Thomæ negatur.

Duas partes continet ista Complutensium Assertio. Prima admittitur ab universis. Secunda tametsi negari à multis soleat, admittetur à nobis, continet enim doctrinam, quam tradit expressè D. Thomas, & præter ejus Discipulos, etiam multi hodie Philosophi ingeniosi tuentur.

De Intellectionis & Rei intellectæ actualitate.

Progrediuntur Complutenses, & Argumentum lectu dignum proponunt. Et loco Majoris hanc Maximam generalem præmit-

tunt [Sicut ex parte Intellectûs requiritur aliqua actualitas, ita & ipsum Intelligibile, debet aliquam rationem actûs habere, ut possit intellectionem terminare.] Subsumunt. [Atqui Materia-prima non habet actum ullum à se, sed illum à Formâ participat.] Et inferunt. [Ergo, non est intelligibilis ratione sui, sed dumtaxat ratione Formę, per habitudinem ad illam, &c.] Et hîc Ego pronuncio, quatuor illos terminis paralogizare.

De actualitate materiæ. De ejusdem cognoscibilitate.

Majoris sensus examinatur.

Et, ut id evidenter persuadeam, assero hos tres terminos, *Esse actu*, & *Esse actum*, & *Habere actum* (quod non semel admonui) esse diversos inter se. Et hac Veritate præmissa hunc præcedentem Syllogismum, quatuor terminis laborare aut aliàs pronuncio nihil illum evincere. Illa enim Propositio, *Ipsum Intelligibile debet habere aliquam rationem actûs* vel æquivalet huic, *Debet habere aliquem actū*, vel fortè huic, *Debet esse actu*. Si primum dicatur, illa Major est falsa, & hanc ob rem in Conclusionem infallibilem Veritatem non influit. Si dicatur Secundum, Major erit vera, at accipiet vocem *actûs* in significatione, in quâ illam non repetit Minor. Ergo erunt in Syllogismo quatuor termini.

Ille Syllogismus, vel habet quatuor terminos, vel primā propositionē falsam.

Quo tolli modo possit æquivocatio?

Sanè, ut tollatur æquivocatio, quæ in Majori, vel oculatissimos Lectores præpedit, utrumque sensum discernendo, iterum, iterumque rescribamus.

Nihil, quod secundum se non habet actum est per se intelligibile.

Sed Materia-prima secundum se non habet actum [*]

Materia igitur prima, secundum se considerata, non est per se intelligibilis.

[*] Hic syllogismus habet tantùm tres terminos: Major autem ejus est falsa.

Et ejusdem Majoris, alteri sensui insistendo, eumdem Syllogismum rescribo.

Nihil, quod non est actu, est per se intelligibile,

Sed Materia-prima, secundum se considerata, non est actu. [*]

Materia igitur prima, secundum se considerata, non est per se intelligibilis.

[*] Hic etiam Syllogismus habet tres terminos, sed Minor in ipso est falsa.

In utroque Syllogismo Consequentia est legitima; uterque enim conformatur in FERIO, & habet Minorem affirmativam affectam prædicato infinito. Vide nostri Herculis Logici laborem primum.

In quo modo sint hi syllogismi conformati?

In primo Syllogismo nihil concluditur, quoniam ejus Major est falsa: Deus enim, qui certè cognoscibilis est, est actus purissimus, & tamen actum realiter distinctum non habet. Sed & omnes Formæ sunt cognoscibiles, & tamen ultimæ Substantiales aut accidentales ipsæ sint, actum, qualem Materiæ negat Minor, non habent.

DXCIII. *Deus est cognoscibilis.*

Formæ ultimæ cognoscibiles sunt.

Sed neque quidpiam in secundo Syllogismo concluditur: in eo enim licèt Major sit vera, Minor debet absolutè negari. Quoniam, non solùm Materia-prima, pro illo priori pro quo intelligitur antequam recipiat à Formâ existentiam, sed universæ Creaturæ Sebiles (Possibiles) actu Sunt (hoc est, actu habent sua essentialia, & quidditativa prædicata) Homo enim ex. gr. secundum se consideratus nō est aliquid, quod potest esse Animal rationale, sed quod actu est Animal rationale. Et cùm sic loquimur, per illam vocem *actu*, exercitium essentiæ,

Materia-prima præcisa à Forma; & omnes Creaturæ possibiles sunt actu sunt.

non verò exercitium existentiæ intelligere volumus.

Etsi rescribatur argumentũ præcedens, ita ut utraque Præmissa sit vera, nil omninò cõcludet,

Quia Major in Syllogismo à Complutensibus concinnato posita, terminis laborabat æquivocis, illam intelligi bifariam posse diximus: & juxta has duas significationes duos Syllogismos produximus, quibus nihil Complutenses probare possunt; quoniam tametsi sint legitimè in Modo & Figurâ compositi, in priori Major, & in posteriori Minor, ut vidisti, erat falsa. Videamus nunc an meliori fortunâ tertius adhuc formari possit, in quo utraque Præmissa sit vera. Ergo attende:

nam præpeditur quatuor terminis.

Nihil, quod non est actu, est per se intelligibile.
At Materia-prima, secundum se considerata, non habet actum.
Ergo Materia-prima secundum se considerata non est per se intelligibilis.

Hoc ajo Syllogismo nihil prorsus concludi: quoniam tametsi in eo utraque Præmissa sit vera, informis est & ἀδιαλεκτικός: morbo enim quatuor terminorum inficitur: nam, aliud in Majori, & aliud in Minori, nomen *actus* significat.

Et his sic præmissis & dilucidatis, non erit difficile respondere

Ad Primum Tertiæ Sectionis Argumentum.

DXCIV.
Semphronias Complutẽsesque in argumẽtatione sua opponuntur ex diametro.

Argumentum præcedens, cujus gratia omnia hæc scripsimus ex negatione cognoscibilitatis ad actûs negationem processit. At illud quod Tertiâ Sectione primo loco proponitur, vento contrario navigat, & ab actûs negatione ad cognoscibilitatis negationem decurrit. Illud igitur recognoscamus, & singulas ipsius Propositiones meditemur.

An pura potẽtia per se, & ab actu præcisa, intelligatur?

Illa Major, *Creaturæ, quæ sunt puræ potentiæ* **ad sandum** (*ad habendum esse quiditativum*) *non intelliguntur à Deo*, debet distingui: quoniam si in illâ agatur de Creaturis **Sabilibus** (Præpossibilibus) quæ sunt quædam puræ potentiæ **ad Sandum ut sic**; vera est: & falsa, si in eâ agatur de Creaturâ aliquâ, quæ sit pura potentia **ad Sandum per se**. Relege ea, quæ paulò antè de Præpossibilibus & Possibilibus Creaturis dicebamus. Quia, cùm creaturæ Possibiles, suum **Sare** actuale, & suum **Sere** possibile, recipiant ab intellectione Divinâ, non possunt esse **Santes**, & **Sebiles**, quin cognoscantur à Deo, & Divinam intellectionem terminent. Creaturæ autem Præpossibiles, sunt **Sabiles**; adeoque, quæ possunt intelligi: ac propterea, quæ actu non intelliguntur à Deo; videlicet, penes rationem nostram ratiocinantem.

Aliud est **sare ut sic** & aliud est **sare per se**

De Creaturis Possibilibus, & Præpossibilibus.

Erat Minor. *Sed Materia-prima est pura potentia* **ad Sandum**: (*ad habendum esse quiditativum*) Et eodem modo distinguitur. Conceditur enim Materiam-primam esse puram potentiam in genere **Sandi per se**, (habendi esse quiditativum substantiale) imò etiam in genere **Sondi** (recipiendi actum substantialem) Negatur autem esse puram potentiam in genere **Sandi ut sic** (habendi esse quiditativum) est enim ens realo actu, non quidem actualitate existentiæ, sed actualitate quiditatis.

Respectu cujus actus materia dicatur *potentia?*

Et hîc illatæ Consequentiæ negantur. Asserimus enim Materiam-primam ideò **Sare**, vel **Saire**, quia à Deo **sanitur** (recipit illud esse quiditativum, quod habet) Divinam illam Intellectionem (quam *Simplicem Intelligentiam* nominant) terminando. Inferimusque, Materiam-primam intelligi, & cognosci divinitùs; ac propterea habere propriam ideam in Divino intellectu: per quam cognosci & intelligi valeat sine recursu ad ideam Formæ.

Creaturæ possibiles ideò **sant** (habent esse quiditativum) quia **samuntur** (intelligũtur) à Deo.

Et hîc obiter nota Materiam, tametsi prout est **Sans**, aut **Saine** (prout entitatem propriam dicit) sine ideâ Formæ possit intelligi; prout tamen est **Sebilis** (creabilis, & existentiabilis) quoniam à Forma recipit existentiam, intelligi sine Formâ non posse. Quod scitè *ubi supr.* notarunt Complutenses his verbis. [Secundò & faciliùs respondetur, quòd esto Materia-prima habeat ideam diversam ab ideâ Compositi & Formæ, nihilominùs per illum non repræsentatur factibilis, (creabilis, & existentiabilis) nisi dependenter à Formâ. Qua propter ratione rei faciendæ nequit Deus uti ideâ Materiæ, quin simul coutatur ideâ Formæ, & Compositi, &c.] Sic illi in istâ secundâ Solutione Argumenti.

Materia habet propriam ideã in mente Divina.

Si, ut existentiabilis, aut producibilis consideretur, non poterit cognosci sine Forma.

Ad Secundum Tertiæ Sectionis Argumentum.

DXCV.
Sunt termini præcognoscendi.
Sare ut sic
Sare per se
& **Sore**.

Faciliùs respondere poterimus; nos enim Primi manuducet Solutio: si enim differentiam, quæ inter **sare ut sic** (habere esse quiditativum ut sic) & **sare per se** (habere tale esse quiditativum; nempe, esse per se, vel perseitatem) & **sore** (recipere actum physicum, vel substantialem.) intercedit, quam iterum, iterumque jam exposuimus, supponemus; in hujus Secundi Argumenti dissolutione nullo prorsus modo præpediri poterimus. *His positis* Secundi Argumenti singulas Propositiones perpendamus.

Illa Major, *Creaturæ, quæ sunt puræ-potentiæ* **ad sandum** (*ad habendum essentiam*) *non habent actu essentiam*, debet juxta doctrinam præcedentem distingui. Quoniam si ipsæ sint Creaturæ Præpossibiles, & illud **sare** sit **sare ut sic**, erit vera. Quoniam tunc agitur de Creaturis **sabilibus** (potentibus habere esse quiditativum) quæ rationis ratiocinantis prioritate, intelliguntur ante omnem Intellectionem Divinam. Cæterùm; si illa eadem Major de Creaturis **santibus** (Possibilibus; habentibns esse quiditativum actu, & existentiale in potentiâ) falsa est.

Potentia ad **sandum**.

Creaturæ **Sabiles** sunt, quæ aliàs vocantur *Præpossibiles*; intelliguntur enim à nobis antequam intelligatur Intellectio Divina.

Erat Minor. *Sed Materia-prima, est pura potentia* **ad sandum** (*ad habendum essentiam*) Et statim distinguo illud **ad sandum** Quoniam, si agatur **de sare ut sic**, est falsa: actu enim & non potentiâ **sat** Materia. Cæterùm, si **de tali sare**, hoc est, **de sare per se** disputetur, tunc agetur **de sore** (de receptione Formæ substantialis) & illa propositio erit vera.

An, & qualiter Materia prima pura potentia ad **sandum** sit?

Hinc

Verùm materia prima habeat essentiam actu?

Hinc debet illata Consequentia negari, videlicet. *Materia igitur prima, non habet actu essentiam, sed potentiâ tantummodò.*

An possit esse pars alicujus Compositi.

Posteà subsumpta Propositio conceditur, & subillata Consequentia negatur: nimirùm, *Materia igitur non ingreditur in compositionem Substantiæ Completæ.*

Laudatur Philosophia Patris Mailhatii,

Certa sunt; & puto, clarissima, quæ in hac nostrâ ad Secundum Responsione sunt dicta: interim ut firmetur Lectoris animus in præsentis Veritatis notitiâ, proderit legere Patrem Hieronymum Mailhatium, Thomistam Optimum, qui *in tom.2. suæ Philosophiæ, disp. 2. sect.3. num.42.* has nostras doctrinas proponit, & fortibus syllogismis adfirmat.

Ante Responsionem ad Tertium.

DXCVI.

Argumentum, quod nimium probat, nihil probat.

QUI satisfacere huic Argumento velit, debet oculos circumspectè aperire; nedum se opponit Argumento difficili, & conanti *Materiam-primam nihil esse* probare, ubi illam esse aliquid suadeat, plus probet, quàm Veritas Scholastica patitur; est enim Protheorema Dialecticum, *Ratio, quæ nimium probat, nihil probat.*

Apud Complutenses in libr.1 Physic. disp.3. qu.1.

Sanè contra nostram Doctrinam vociferantur Adversarii, & pluries eamdem rationem per alia, & alia verba inculcantes argumentantur sic. [Materia-prima est ens in potentiâ, ut docet D. Thomas *1. part. qu.5. art. 3. ad 3.* Ergo actu est nihil. Ergo nec datur in rerum naturâ, nec valet veri subjecti conditionem sortiri.] Respondent Complutenses. [Quòd licèt Materia prima sit ex se pura potentia, nihilominus (non est ens in potentiâ, sed in actu, non enim est Sabilis sed Sans potens habere esse quiditativum, sed de facto illud habens) *&c.*] Quoniam quamdiu datur à parte rei, (Set) est ens actu per existentiam communicatam à Formâ: quod dumtaxat intendit S. Doctor *loc. cit.* * Pro cujus intelligentiâ est observandum *Ens* (hoc est, Sens) dici ab actu existendi; *Rem* (Sans) verò ab entitate, seu Quiditate. Unde, quia Materia non habet (Sere) *existentiam à se*, sed participatam à Formâ, idcircò appellatur (Seins) *Ens in potentiâ*, licèt reverà (sit Sans) habeat realitatem, & sit aliquid substantiale. * Quod satis expressit D. Thomas *qu. 3. de Veritate, artic.5. in fin.* ubi inquit. *Quòd, etsi Materia non habeat propriè Essentiam, attamen est pars essentiæ, &c.*] Et quidem volui totum illud Argumentum, & quam Complutenses præbent Solutionem proponere, ut ostendam illos inter Sare & Sere ocularissimè distinxisse; at, quia verbo *Sum, es, est*, utuntur, ubi conantur maximè, nõ se possunt ab æquivocationibus, & ortâ ex illis adlucinatione subducere. Nos uberioris doctrinæ gratiâ respondeamus Argumento contra Angelicũ Doctorem posito; ut meliùs posteà Complutensium verba dedolare possimus.

An detur materia prima? An sit nihil? an possit esse subjectum?

Nomina Ens, & Res explicantur.

Saire significat sare imperfecte.

Complutenses laudantur.

Verbum latinum Sum, es, est, laborat æquivocatione.

Ergo ante Responsionem aliud Argumentum simile conformemus, Attende. [Lignum est pura potentia in ordine rerum Artificialium, ut docet Aristoteles. Ergo in illo rerum Artificialium ordine actu est nihil. Ergo non est in rerum naturâ. Lignum igitur non potest esse subjectum Formarum Artificialium, &c.] Hoc argumentum est per omnia simile alterius, quod contra D. Thomam proponebat ille, qui à nobis *Nescio quis* vocabatur. Ergo videamus, quo huic Argumento modo satisfaciendum sit; & ex ejus dissolutione quid ad alterum dicendum sit, per analogiam breviter, & clarè cognoscemus.

N.B. Similitudine Ligni ab Aristotele posita, ut exponeret Materiæ primæ essentiam, utuntur, aut abutuntur Cartesiani, & cum illis Do. Bonifacius Bagatta, ut Formas, quas substantiales vocant, esse puros modos, & non veras entitates persuadeant.

Respondeo ergo in formâ; & per singulas Propositiones decurro. Erat primum Antecedens, *Lignum est pura potentia*, &c. concedo. Inferebatur, *Ergo in illo rerum ordine actu est nihil.* Et Ego Consequentiam hanc nego. Et ut me bene negare videas, monebo, iterùm aliud esse *rem esse actum*, & *rem esse actu*. Quamob rem licèt liberè concedam, Lignũ, quod pura potentia est in ordine rerum Artificialium, *non esse actum*, negabo illud *non esse actu*, ac propterea similiter negabo *esse nihil*. Est enim actu pura potentia artificialis, ac propterea est *aliquid*; quoniam pura potentia non est *nihil*. Et hinc patet, negandam esse illam secundam Consequentiam, videlicet, *Ergo non est in rerum naturâ*: quoniam Lignum, ut videmus, est quædam pura potentia Artificialis: & Lignum existit in rerum naturâ. Et hanc ob rem negatur similiter ultima Consequentia, quæ erat, *Lignum igitur non potest esse subjectum Formarum Accidentalium, &c.*

Quo modo lignum sit pura potentia artificialis?

Puto, non solùm videri oculis, sed & palpari posse manibus, responsum bene fuisse præcedenti Argumento. Modò analogiâ ratiocinandi ducti, alteri Argumento, quod proposuerat *Nescio quis*, respondeamus.

Similitudinem ab Aristotele positam, esse appositissimam.

Dicebatur. *Materia-prima est ens in potentiâ solummodò.* Distinguimus: in genere sondi & sendi cõcedimus: in genere sandi negamus, hoc est, esse in potentiâ ad sustentandum Formam substantialem, & recipiendum existentiam, concedimus: negamus autem esse in potentiâ ad habendum essentiam: nam actu sat, aut sait (actu habet sua prædicata essentialia) Inferebatur, *Ergo actu est nihil.* Et nos negamus consequentiam; quia licet illa secundum se considerata, nec actus sit, nec actum habeat, non tamen est actu *nihil*; quoniam actu est pura potentia; & omnis potentia, etsi pura sit, semper est aliquid: nomine enim *nihili* intelligimus, quod nec est potentia, nec actus, nec tertium quid ex his coalescens. Et hinc ad duas subillatas Consequentias veniendo, illas negamus.

Quo sensu Materia prima sit, & non sit pura potentia?

Hinc ad Responsionem, quam dedere Complutenses, transeamus. Ab initio suæ Responsionis illi, usque ad primam stellulam Materiam-primam, affectam Formâ substantiali considerant; & optimè philosophantur. A primâ stellulâ, & verbis illis, *Pro cujus intelligentiâ*, ad alteram stellulam, bene inter sare & sere (*esse quiditativum, & esse existentiale*) distinguunt: sed distinctione verâ, quæ tamen hic non est ad rem, non benè utuntur. Quam ob rem illa eorum verba, *Quia Materia non habet existentiam à se, sed participatam à Formâ, idcircò appellatur Ens in potentiâ*, manifestam continere adlucinationem asserimus: quoniam Materia prima, non in ordine ad sendum (non in ordine ad habendũ existentiam) *Ens in potentiâ* dicitur: sed in ordine ad sandum per se (in ordine ad ha-

Recognoscitur Complutensium Responsio.

Ocularissimè Complutenses inter sare, & sere differentiam agnoscunt.

Verùm existentiæ, an verò Formæ Substantialis respectu Materia prima Pura potentia nominetur?

habendum esse quiditativum substantiale.) Unde, si per impossibile materia, cæteris manentibus, ut nunc, propriâ existentiâ donaretur divinitùs, non existeret existentia Formæ, & tamen ut nunc esset *Ens in potentiâ*: nô ergo **ad sendum**, sed **ad sandum per se**, seu potiùs **ad sondum** Materia prima *Pura potentia* nominatur.

An D. Thomas Complutensibus faveat?

Et claudamus discursum hunc verba Doctoris Angelici recognoscendo. Dicimus itaque, illis non probari *Ens in potentiâ* appellari materiam, quia non habet existentiam à se, sed participatam à Formâ; ac proptereà Responsionem à Complutensibus datam illis non confirmari, sed nostram Responsionem, & Resolutionem tantummodò: videlicet, Materiam primam non **in sendi** (in existendi) sed **in Sondi** (in habendi formam) genere *ens in potentiâ* nominari.

An materia prima, considerata ut potentia primariò actum substantialem, an verò existentialem respiciat?

Quia, cùm materia sit potētia **ad Sondum** (ad habendum formam) & Forma sit essentia *ut quo* (ratio, quæ constituit essentiam.) & cùm compositum sit essentia completa, Angelicus Præceptor scitè dixit, *Materiam, etsi non habeat propriè Essentiam* (Completam, subintellige) *esse nihilominus* (si existat in Composito) *partem essentia*. Quod ipsum ejusdem S.Thomæ autoritate confirmatur; nam *in li. bell. de Ente, & Essentiâ*, postquam probaverat, neque solam Materiam, neque solam Formam esse Essentiam, claudit discursum dicens, *Patet ergo, quòd Essentia comprehendit Materiam, & Formam*. Ergo *Essentia* nomine Sanctus Præceptor Completam, & non Incompletam intelligit.

His ergo sic præmissis, respondeamus

Ad Tertium ejusdem Tertiæ Sectionis Argumentum.

DXCVII. Quinam termini sunt discernendi?

Eidem debemus etiam nunc distinctioni insistere: omnia enim confundemus nisi **Sabile**, & **Sebile**, nisi **Sans**. **Sens**, & **Sons**: nisi *esse actum*, *esse actu*, & *habere actum* inter se secernamus.

Creaturæ **sabiles** & *Prepossibiles* sunt purum nihil.

Profectò in Argumento Tertio erat Major. *Creaturæ, quæ sunt pura potentia* **ad Sandum** (ad essendum aliquid: ad habendum essentiam) *actu sunt nihil*. Et, si in eâ verbum **sare** sumatur abstractim, & *ut sic*, Major ista erit vera: quoniam tales Creaturæ sunt **Sabiles**, præpossibiles, & quia earum possibilitas præcedit Simplicem intelligentiam, ipsæ actu nihil sunt, sed erunt aliquid, cùm à Deo cognoscantur, & **Sare** (*esse quiditativum*) à Divinâ cognitione recipiant.

Creaturæ Possibiles suum esse possibile, quod habent, à Divina Intellectione, quæ *Simplex intelligentia* nominatur, recipiunt.

Erat Minor. *At Materia-prima, est pura potentia* **ad Sandum** (ad essendum aliquid ad habendum essentiam). & est falsa. Quoniam, ut paulò ante vidimus, ratio Potentiæ in materiâ est in genere **Sondi**, quoniam ad Formam substantialem, qui est actus Materiæ primariò correfertur. Et secundariò illa Materiæ Potentia, est in genere **Sendi**; nam existentiam, quam non habet ex se, à Formâ recipit. Et potest etiam dici illam eamdem potentiam esse in genere **sandi per se** (hoc est, habendi perseitatem) quoniam à Formâ Materia habet Substantiæ actum. Verùm enim verò, in genere **Sandi ut sic** (in genere habendi quiditatem) actu, & non potentiâ **sast** Materia-prima.

Qualis materiæ primæ potentia sit, iterum explicatur?

A Forma habet materia, quòd sit **sans per se**.

Et ideò illatæ illæ Consequentiæ, *Actu igitur Materia-prima non est aliquid. Ipsa igitur est actu nihil*: absolutè negantur, quoniam Materia-prima **actu sat**, & omnia, quæ **actu sant**, actu sunt aliquid. Non ergo nihil.

Materia igitur non est nihil, sed aliquid.

Utrùm præcedens Responsio nimium probet?

DXCVIII. Exponitur illud axioma Philosophicū. *Argumentum, quod nimium probat, nihil probat*.

Illud ἀξίωμα, *Argumentum, quod nimium probat, nihil probat*, sæpè auditur, & legitur, non autem solet benè explicari. Interim, quia interdum Doctrinaliora sunt regulis, & legibus, simplicia exempla: unum, ut dilucidem ἀξίωμα, propono.

Equum esse sensibilem fatetur Heliodorus at probaturus illum rationalem non esse, sic instat.

Quando aliquis asserit duo, ita probare alterum debet, ut sua probatione alterâ non impugnet.

Nulla Substantia non vegetativa, est rationalis.

At equus est Substantia non-vegetativa.

Equus igitur non est rationalis.

Fateor Consequentiam esse legitimam, Addo Majorem esse certam. Et rejicio Minorem, quoniam, si admitteretur, nimium probaret. Illâ enim stante, hic posset syllogismus adjungi.

Nulla Substantia non-vegetativa, est sensibilis.

At Equus est Substantia non-vegetativa.

Ergo equus non est sensibilis.

Consequentia hæc similiter est legitima: & demonstrat, nihil evinci syllogismo priori, quoniam, si illius admittantur Præmissæ, probatur *Equum non esse sensibilem*, & nimium propterea probatur.

Hac doctrinâ præmisâ subdubitas, an Responsio immediatè præcedens nimium inferat: Quòd Materiam-primam habere ex se actum entitativum, & existentiam propriam negat Doctor Angelicus, & videndum est, An ex Propositionibus in ultimâ Responsione assertis negatę istæ necessariò inferatur, quoniam, si illæ inferrentur, Ratio, cui Responsio illa innititur, quoniam nimium probaret, nihil prorsus probaret.

Quæ sit D. Thomæ sententia?

Hanc esse bonam Consequentiam,

Materia secundum se est Ens actu (nempe **sans actu**).

. Verùm ex *esse actu*, infertur *Habere actum*?

Ergo secundùm se habet actum entitativum.

Ergo etiam existentialem actum.

contendit Symphronius, & suum Dictum probaturus sic ait. [Materia-prima est prior Formâ & Composito Substantiali, ergo pro illo priori, pro quo Materia præsupponitur Formæ & Composito, cùm non sit nihil, (esse enim reverâ aliquid Titii Argumenti, nuper posita asseverat Solutio) debet habere entitatem actu existentem; Existentiâ ergo propriâ, quia cùm Forma, & Compositum nondum existant, non possunt Materiæ-primæ existentiam præbere.]

Argumentum Symphronii.

Hoc argumentum est difficile, & ideò apud diversos Philosophos Thomistas, & Non-Thomistas legitur. Illud unicum in Leptotati Specimine propono & dilucido; & quia ibi inter alios Complutenses produco: illos tacere impræsentiarùm patior, habeo enim præ oculis P. Hieronymi Mailhatii Philosophicum Cursum, in cujus *tom.2. disp. 2. sect.3.*

Vtrùm hoc argumentum apud plures legatur?

hoc

Mailhatii Responsio.

hoc argumentum ille diluit, & dissolvit his verbis. [Formâ, & Composito Materia-prima, est prior secundum [*fere*] realitatem essentiæ, concedo; secundùm actualitatem existentiæ, nego; loquendo de existentiâ materiæ sub tali composito, quod tunc generatur, illa enim dependet à formâ informante, nec est alia quàm existentia totius, subindeque antecedenter ad ipsum, & ad formam non intelligitur in materiâ; quamvis priùs tempore, & ab initio Mundi habuerit existentiam in compositis, sub quibus præcessit.] Ecce Vir doctus, aliis diversis terminis, ut huic Argumento respondeat, inter *sare* (esse quidditativum) & *fere* (esse existentiale) oculatissimè dari distinctionem supponit. Progreditur Symphronius, aitque [Materia-prima, in eo priori quo causat, est extra causam efficientem, cùm sit producta; ergo habet existentiam. Probatur consequentia: quia omnis efficientia terminatur ad existentiam effectûs] respondet Mailhatius distinguendo antecedens [Est extra causam efficientem quoad realitatem essentiæ, concedo; quoad actualitatem existentiæ, nego: hæc enim pendet à formâ informante, quæ in illo priori nondum intelligitur exercuisse suam causalitatem, unde negat consequentiam.

Ipse *sare* à *fere* hoc est esse quidditativum, ab esse existentiali distinguit

Non autem placent, quæ subjungit, cùm ait. [Ex quibus omnibus patet, materiam quidem quantùm ad suam entitatem essentiæ esse in rerum naturâ ab initio Mundi, & manere semper eamdem: quantùm verò ad existentiam, quæ non est alia quàm existentia formæ & compositi, toties produci, quoties nova advenit forma substantialis, novumque generatur compositum corrupto præcedenti, per cujus existentiam existebat.]

An, & quo materia modo existat ab initio mundi?

An adveniente nova Forma reproducatur?

Ecce duo hic Philosophus asserit, ALTERUM, *Materiam-primam, secundum entitatem suam consideratam, & ab existentiâ præcisam, fuisse in rerum naturâ à Mundi exordio.* ALTERUM. *Eamdem toties produci, quoties novam recipit Formam.* Et utrumque esse falsum clarissimè demonstraturus sum.

Sanè illud prius falsum esse, persuadetur clarissimè. Quia Duratio, vel est ipsamet Existentia, ut multi Philosophi existimant; vel est ipsius existentiæ proprietas. Ergo sublatâ existentiâ, nulla datur Duratio. Ergo sicut præscindendo à colore non potest intelligi Homo albus, sic præscindendo ab existentiâ non potest intelligi Materia durans. Ergo secundum se, & præcisa ab existentiâ non potest illa dici, aut intelligi, Mundo coæva.

An, & quo modo Duratio ab existentiâ distinguatur?

Sed & similiter est falsum hoc posterius, quia producitur res cùm transit ex *non esse* ad *esse*, & hoc non contingit materiæ, quando unâ formâ amissâ aliam recipit. Consentio Complutensibus, qui *in libr. 1. Physic. disput. 3. qu. 4. §. 2. num. 11.* asserunt [Ad generationem requiri, quòd res, quæ modò accepit esse, fuerit priùs sub non esse; & similiter ad corruptionem desiderari, ut id, quod modò est, ita amittat esse, quòd aliud esse in eodem instanti non recipiat, nam generatio est transitus de non esse ad esse, & corruptio est transitus de esse ad non esse. Hoc autem non convenit Materiæ-primæ, quia nunquam potest esse absque omni formâ, atque ideò per generationem compositi non transit à non esse ad esse: neque per corruptionem illius transit ab esse ad non esse; sed semper transit ab uno esse ad aliud esse, quæ à diversis formis, & in diversis compositis materiæ communicantur.]

Quid sit rem generari, aut corrumpi?

Generatio est transitus de nõ esse ad esse: & Corruptio est transitus de esse ad non esse.

Et quidem hanc ipsam Complutensium doctrinam, quam contra Mailhatium produxi, admittit ubi supra Mailhatius: re enim benè consideratâ ait. [Adverte, aliud esse, Materiam [*] generari, aut corrumpi; & aliud illam esse subjectum generationis, aut corruptionis: ad primum enim requiritur, quòd de non esse sui transiret ad esse sui, aut è contrà quod non contingit: ad secundum verò sufficit; quòd de non esse sub formâ equi v. gr. transeat ad esse illius, aut è converso.] Non ergo Materia, quoties novam recipit Formam, reproducitur.

*] *Materia nõ potest generari, aut corrumpi: nam, quæ per creationem incepit, non potest nisi per annihilationem desinere.*

ARTICVLVS IX.

De Providentia Dei; & de ea, quæ versatur circa Causas liberas gubernandas præcipuè.

Disputat de Libero Arbitrio creato. De Physicis infallibilitantibus, & non necessitantibus Prædeterminationibus; De necessitate Auxiliorum. Operatipitatem *à Sufficientibus, &* Operaturitatem *ab Efficacibus indipisci Humanam Voluntatem ostendit. Et ad operationes malas veniens, persuadet Deum, nec ad peccati formale, nec ad materiale concurrere.*

DCCLXXXVIII. De Prævidentia & Providentia.

DIffert à Prævidentiâ Providentia. Tametsi enim Providentia Prævidentiam includat: nemo enim potest providere de rebus, quas non prævidet: Prævidentia potest, & solet sine Providentiâ inveniri, mala enim interdum prævidemus futura, quibus obviare nulla Providentia humana potest.

An & quomodo differant inter se?

An Prævidentia sit in Deo?

Apud homines Prævidentia, & Providentia reperiuntur, quoniam effectus necessarios, si causas cognosco, securè, & exactè prævideo, & multos liberos probabiliter præscio, & quia interdum, si talia, aut talia permittantur, mala immínere præcognosco, mihi & aliis auferendo, aut impediendo causas, è quibus illa exoriuntur, provideo. Cæterùm apud Deum, si propriè loquamur, Prævidentia non datur; quia, cùm ipsi omnia præsentia sint, & nulla futura, respectu ipsius Prævidentia non datur, at datur Providentia; non enim repugnat Causarum, Effectuumq; coordinationem in unico instanti inveniri. [Ergo, cùm dicimus dari in Deo Præscientiã, Prævidentiam, &c. Deum futura cognoscere. &c. sumus intelligendi congruo sensu: loquimur enim de rebus, quæ sunt venturæ, & futuræ quoad nos, non quoad Deum.

An sit in illo Providentia?

An respectu Dei sint futura?

Ad Causam Finalem Providentia reducitur, importat enim Finis determinati intentionem, Mediorumque ad illum consequendum opportunam applicationem. Et quia in malum Providentia non tendit, illam apud Cacheranum *tom. 1. de Deo Uno libr. 5. cap. 1. pag. 375. b.* Arriaga *in 1. par. disp. 36. sect. 1. num. 1.* vocari *Providentiam* affirmat; *quasi pro aliquo, vel in favorem alicujus, ejus videlicet, qui ad Finem tendit, videntia.*

An, & cur ad Causam Finalē Providentia pertineat?

SECTIO I.

De Providentia Dei existentiâ, definitione, & divisione.

DCCLXXIX. An detur Providentia Divina?

QUI vel negarunt dari Deum: vel ab eo futura contingentia cognosci; quique omnia Casu, vel Fato destinari asseruerunt, necessariò debuerunt Divinam Providentiam negare.

Hi non solùm Providentiam negabant, sed ut *lib. 2. de natur. Deor.* asserit Cicero, assertam ab Orthodoxis irridebant, & *Fatidicã Anum* per ludibrium & contemptum vocabant. Et ex horum grege erat ille, qui apud *Job. 22.* dicebat, *Nubes latibulum ejus, & circa cardines Cæli perambulat; neque nostra considerat.*

Anus fatidica apud Ethnicos quæ?

Plato, ut *1. p. q. 22. art. 3. in corp.* testatur Divus Thomas, existimavit universalia (seu Ideas) à Deo gubernari immediatè: mediatè autem Materialia Individua. Et tametsi nonnulli asseverent Platonem accensuisse Deo Substantiarum Spiritualium regimen, illis non libenter assentiar, priscos enim universos Philosophos Systema Spirituale latuit.

Quid Plato senserit?

An cognoverit entia spiritualia?

Videtur Aristoteles Deum esse Agens necessarium putasse, eidemque exactam cognitionem rerum singularum negasse: Ergo illi etiam debuit Providentiam universim negare. Vide Cacheranum *lib. 3. cap. 2. §. 5. & libr. 4. cap. 1. num. 4.* Et in hoc ultimo habuit Asseclas multos Ethnicos Peripateticos, vociferantes,

Quid docuerit Philosophus?

An ejus opinatione Deus sit agens necessarium; & res parvas non curet?

Non vacat exiguis rebus adesse Jovem.

Omissis igitur Gentilium Antiquorum erroribus, Veram Doctrinam Conclusionibus sequentibus dilucidemus. Et sit

PRIMA.

DCCXC. Et Religio, & Demonstratio jubent, ut dari in Deo Providentiam fateamur.

D*ARI in Deo Providentiã de Fide est.* Demonstratur clarissimè: quoniam *Judith. 9.* legitur, *Tua Judicia in tuâ Providentiâ posuisti,* & cap. 9. *Hoc factum est, quod ipse voluit, omnes enim viæ tuæ paratæ sunt, & tua judicia*

cia in tuâ Providentiâ posuisti. Et Eccl.5. *Neque dicas, coram Angelo non est Providentia*. Sap. 6. *In omni Providentiâ occurret illis*: Sap.14. *Tu autem Pater, gubernas omnia Providentiâ*.

SECUNDA.

Quid Providentia sit?

PRovidentia (1) *est rerum omnium ad Fines à Deo præscriptos coordinatio*. (2) *Non consistit in actu intellectûs tantummodò, sed* (3) *neque in solo voluntatis actu*: (4) *sed in utroque*. Et quatuor partes hæc Conclusio complectitur, quæ breviter debent expendi.

Prima exhibet definitionem Providentiæ, in quâ nullam reperis difficultatem.

An in Intellectu, an in Voluntate consistat?

Tres sequentes nostram sententiam, quæ est omnino defendenda, proponunt. Et pro illâ Ægidium *in 1.dist.40.art.1.* Marsilium *ibid.* Arriagam *in 1.p.disp.32.sect.2.num* 18. Molinam *qu.22.art.1.§.Quod si petas*. & *qu.23.art.1.disp.2 §.Standum*. Lugonem *disp.37. cap.2. num.12.* Becanum, Arrubalem & Hericem, &c. citat, sequiturque Cacheranus *tom.1.lib.5.cap.1 §.2 pag.378.b.* Et posset, ut existimo, universos citare, hanc enim esse puto omnium Theologorum sententiam.

Consistere in utroque est Opinio communis.

Non enim in solo Intellectu Providentiam constituunt Cajetanus *in 1.p.qu.22.art.1.* Joannes de S.Thomâ *qu.23.disp.7.art.2.* Capreolus *in 1.dist.40.qu.1. art.1.* nec Thomistæ communiter.

Autores, qui illam in solo intellectu constituere dicuntur.

Nec Providentiam in solâ voluntate constituunt Scotus *in 1.dist.40. §.Ad istam*. Gregorius *ibid.qu.1. art.1.* Herincxius *disp.8. qu.1. num.2.* Vasquez *in 1.p.disp.87.cap.3.* &c.

Qui verò in sola Voluntate.

Non enim benè citantur isti Authores: quoniam nec Voluntatem priores, nec Intellectum posteriores à conceptu Providentiæ subducunt; sed exponunt tantummodò, utra Potentia (Intellectiva, aut Volitiva) principaliùs ad actus Providentiæ concurrat. In quo latissimè discurri potest; quoniam sub his rationibus altera, & sub illis poterit altera principalior censeri.

De Doctorum consensu.

Et quidem non posse, aut in Intellectu solo, aut in Voluntate solâ Providentiam constitui, constat ex communi Theologorum sententiâ, quæ, ut dicebamus Providentiam ad Causam Finalem reducit: &, ut sciunt universi, in hujus Causæ operationibus intellectus, & Voluntas concurrunt. Audiunto D.Thomam *1.p.q.22.art.1.in corp.* inquit enim, *Dicendum, quòd necesse est ponere Providentiam in Deo, omne enim bonum, quod est in rebus, à Deo creatum est, ut supra ostensum est. In rebus autem invenitur bonum non solùm quantum ad substantiam rerum, sed etiam quantum ad ordinem earum in finem, & præcipuè in finem ultimū, qui est Bonitas Divina, ut suprà habitum est. Hoc igitur bonum ordinis in rebus creatis existens, à Deo creatum est. Cùm autem Deus sit causa rerum per suum intellectum, & sic cujuslibet sui effectûs, oportet rationem in ipso præexistere, ut ex superioribus patet; necesse est quòd ratio ordinis rerum in finem in mente Divinâ præexistat. Ratio autem ordinandorum in finem propriè providentia est.*

Angelici Doctoris Resolutio proponitur.

Intellectio Dei, determinata à Voluntate, est Causa rerum functium.

§§§

TERTIA.

DCCXCI. Providentiæ Divisio.

DEI *Providentia est multiplex. Quoniam præter alias Distributiones,* (1) *in Communem & Specialem*: (2) *in Naturalem, & Supernaturalem*: (3) *in Realem, & Moralem*: & (4) *in Efficacem, & Inefficacem dividitur*.

Hæc Divisio non est alicujus Superioris Prædicati in membra realiter distincta, aut ratione ratiocinatâ discreta: sed ratione ratiocinante (hoc est, penès diversa connotata) separata: eo videlicet modo, quo Divina Scientia in differentes Scientias; aut Divina Voluntas in diversas Voluntates dividitur. Quod ipsum ubi supra admittit Cacheranus his verbis. [Providentia Dei multiplex est, seu sortitur multiplicem divisionem (subintellige in membra virtualiter ad summum distincta) eo proportionaliter modo, quo dictum est, dum adsignaremus divisionem Scientiæ & Voluntatis Dei, &c.

Qualis ea sit?

Quid sit ratio ratiocinans?

An membra in hac distributione dividentia, distinguantur virtualiter?

Quidquid ergo sit de Providentiis cæteris, quia in hoc Articulo specialiter de morali disputaturi sumus, illam ejusdem Cacherani verbis dilucidabimus. [Providentia (inquit) Physica, est dispositio rerum in finem per media physica: Providentia Moralis, per media moralia (scilicet, leges, præcepta, exempla, exhortationes. &c.]

De Providentia Physica, & Morali.

QUARTA.

PRovidentia Dei, quæ circa Homines gubernandos versatur, & Physica & Moralis est. Quâ Physica gubernat actus Hominum, quâ Moralis Humanos.

Humani actus dicuntur, qui liberè eliciuntur ab homine. At verò vocantur *Actus hominis*, qui ab homine fiunt necessariò.

SECTIO II.

De Agente libero creato. *Quid illud sit? An ejus illa communis Definitio, quæ in Scholis circumfertur, sit bona?*

DCCXCII. Communis Definitio proponitur.

DE hoc argumento uberiùs in locis aliis prout occasio postulavit disserui, nunc resumo, quæ sunt fusiùs alibi dilucidata.

Apud Philosophos, & Theologos est valdè communis illa Liberi Agentis Definitio: videlicet, *Agens Liberum est, quod positis omnibus ad operandum prærequisitis potest operari, vel non operari*. Quid velint dicere percipio: at quia eorum menti non correspondent verba, illa corrigo, & loco illius particulæ *vel*, substituo *&*: quoniam [*] illâ conjunctione disjunctivâ retentâ etiam de necessario Agente hæc ipsa Definitio verificatur. Quoniam ignis, ex. gr. Agens necessarium est, & tamen *positis omnibus ad operandum prærequisitis potest operari, vel non operari*. Et hoc demonstratur clarissimè. Quoniam tunc Disjunctiva Propositio est vera, quando una saltem pars est vera. Sed in hac *Ignis positis &c. potest operari, vel non operari*, altera pars est vera: nempe illa, *Potest operari*. Ignis enim positis omnibus ad operandum prærequisitis potest operari, siquidem operatur

Corrigitur loco disjunctionis conjunctionem ponendo.

[*] *Conjunctio Disjunctiva (N. B.) est disjunctio rerum; & sententiarum conjunctio:*

An definitio præcedens Agenti necessario conveniat?

de facto. Illa igitur Agentia Liberi Definitio etiam de necessario verificatur. Ergo Agens liberum sic definiri debet & non aliter.

Vera Liberi Agentis definitio.

Agens liberum est, quod positis omnibus ad operandum prærequisitis, quando operatur, tunc potest non operari.

Quam cum Conciliis, & Patribus dilucidat D. Bernardus.

Hæc est vera Liberi Agentis Definitio, quã nos docent Generalia Concilia, quam tradunt Patres: & meus Mellifluus Doctor *serm. 8. in Cantica* illustrat, & exponit his verbis. *Libertas nominatur arbitrium, quod liceat versari in his pro arbitrio voluntatis. Inde homo ad promerendum potis. Omne enim quod feceris bonũ malum-ve, quod quidẽ non facere liberum sit, meritò ad meritũ reputatur: & ut merito laudatur, non is tantum, qui potuit facere mala, & non fecit; sed & qui potuit non facere bona, & fecit: ita malo non caret merito* [*] *tam is, qui potuit non facere mala & fecit, quàm qui potuit facere bona, & non fecit.* Quæ verba tam sunt clara, ut videantur nullo prorsus Commentario indigere: interim, quia qui scribimus, sapientibus, & insipientibus debitores censemur, totum hunc D. Bernardi sermonem & hunc Textum, præcipuè, *in nostrâ severâ argumentandi Methodo*, opportunis Scholiis nos illustravimus.

*[*] *Meritum sumitur in utramque partem, ita ut* bonum meritum *pro præmio, &* malum meritum *pro supplicio usurpetur. Aliquid simile habemus in Oratione, quæ cantatur in hebdomada sancta: in illis verbis,* Qui dedisti utrique (*Iuda, & Latroni*) stipendia meritorum. &c.

DCCXCIII. An quando Agens operatur possit non operari?

Legis attentè hanc à nobis positam Arbitrii Liberi definitionem: & PRIMÒ notas illud *Quando*, & contra sic argumẽtaris. [Semper, quando Agens aliquod operatur, est operatio. Quando operatio est, necesse est ipsam esse: ait enim Aristoteles, *Omne quod est, quando est, necesse est esse.* Ergo quãdo Agens operatur, operatio non potest non esse. Ergo Agens quando operatur, non potest non operari.]

An Aristoteles cognoverit infallibilitatem?

Urget aliquos hoc Argumentum, me tamen omninò non tangit; respondeo enim concedendo majorem, & Minorem distinguendo: est enim vera, si agatur de Operatione necessariâ: falsa verò, si quæstio sit de liberâ. Nec contra militat Philosophi producta autoritas: quoniam ipse non cognovit infallibilitatem, quæ omninò debet à necessitate distingui: quam ob rem verba Aristotelis corrigo, & ad sequentia reduco. *Omne, quod est, quando reverà est, infallibile est esse. Quam ob rem, omne, quod est necessario, quando est, infallibile est illud esse necessario: & omne quod fit liberè, quando reverà fit, infallibile erit, illud esse liberè.* Et hoc modo, & non alio est usurpanda & admittenda illa autoritas.

Istud Axioma, Omne, quod est, quando est necesse est esse *superiùs n. 308. accuratè perpenditur.*

Contradictoria consistere simul non possunt.

Notas SECUNDÒ verba illa *operari*, & *non operari*; & quia contradictoriè opponuntur, & non possunt consistere, infers iterum, Agens, quando operatur, non posse non operari.

Respondeo (quod jam notavisse me memini) simultatem potentiæ à Potentiâ simultatis secerni, & distingui debere. Unde, tametsi Agens liberum simul habeat operandi, & non operandi potentiam: potentiã tamen ad simul operandum, & non operandum non habet.

Differunt toto cælo inter se *Simultas potentiæ, & Potentia simultatis.*

Hæc profectò Liberi Agentis Definitio (& nota id benè) convenit causæ Liberæ à Creatâ, & Increatâ abstractæ, quoniam agendo de Creatâ, sicut Definitum contrahimus, sic & debemus ipsammet Definitionem restringere. Ergo attende.

Cui nam Causæ Liberæ hæc à nobis data Definitio conveniat?

Assero enim PRIMÒ, Adtributa & Prædicata Transscendentalia, quoniam in singulis subintelliguntur, omitti solere in Definitionibus tamquam non necessaria. Unde cùm, *esse creatum finitum, temporaneum*, &c. prædicata sint, quæ omnes creaturas permeant, & transscendunt, in singularum Definitionibus non exprimuntur; docemus enim, *Homo est Animal rationale*, *Equus est animal hinnibile*; quin esse animal creatum, finitum, aut tempore durans dicatur.

De prædicatis communibus & transscendentalibus.

An semper subintelligantur?

Assero SECUNDÒ, contra Veritatẽ definitivam propositionem non peccare, si transscẽdentalia prædicata, quæ subjiceri possunt, & solent, uberioris, & clarioris intelligentiæ gratiâ, expresse, & distinctè ponãtur. Unde si vera sit hæc Propositio, *Homo est Animal rationale*, non erit falsa hæc, *Homo est animal rationale, creatum, finitum, durans tempore successivo*, &c.

An possint poni & proponi expressè?

Et hinc ad causas Liberas productas transiens asseram TERTIÒ illas habere trãscendentalia prædicata, & nullo modo posse incusari falsitatis Propositionem Definitivam, in quâ prædicata transscendentalia expressè, & distinctè ponantur.

Agens creatũ liberum habet transscendentalia prædicata.

Interim, quia inter alia transscendentalia, & communia attributa *dependere à Deo*, creaturas universas transcendit, hoc solum prædicatum expressè, & distinctè ponemus, & illius adjectione Definitionem communem restringemus, restringendoque dilucidabimus. Ergo dicamus sic.

Inter ipsa præcipuum est, *esse dependens à Deo*.

Agens Liberum Creatum (quo nomine Angelus, & Homo intelliguntur) *est Substantia tam in essendo quàm in operando à Deo dependens: quæ positis dependenter à Deo, omnibus ad operandum prærequisitis, quando operatur dependenter à Deo, tunc dependenter à Deo potest non operari.*

Vera Agentis Liberi Creati Definitio exhibetur.

Hæc est vera Liberi, & Creati Agentis Definitio, quam impugnare nemo valeat: & quâ positâ corruunt suo pondere Argumenta, quæ contra Physicas Prædeterminationes conformantur.

SECTIO III.

An contra veram, & certam hanc de Humanâ Libertate Sententiam, militent Physicæ Prædeterminationes, nec non Auxilia, quæ Efficacia, quæ etiam Sufficientia vocantur?

DCCXCIV. Unde hæ, quæ impræsenti exhibentur, Definitiones, desumantur?

HAbeo præ oculis, dum hæc scribo, copiosum *de actibus humanis* SYNTAGMA, ante multos annos compositum, ex quo sufficit impræsentiarũm solas definitiones extrahere. Ergo attende.

Prædeterminatio Physica, est forma quædam accidentaria (ad Qualitatis Prædicamentum pertinens in multorum sententiâ) quæ Voluntatem præmovet ad determinatè operandum.

Prædeterminatio Physica, est

Est autem Physica Prædeterminatio necessitans, quæ Voluntatem ad determinatè operandum necessitat. Et ipsa, quia ad unum Voluntatem determinat, non componitur cum Libertate.

vel Necessitans,

Physica verò Prædeterminatio infallibilitans, est quâ Voluntas positâ, nullam necessitatem

vel Infallibilitans.

sitatem

stratem sentiscit, operabitur tamen certissimè, ita videlicet, ut quando operetur possit non operari.

Auxilium est, aut Efficax, aut sufficiens.

Auxilium Efficax, est quædam physica Prædeterminatio infallibilitans, & non necessitans, quæ dat Causæ Liberæ operaturitatem.

Hoc sanè Auxilium carere effectu potest, sed illo nunquam est cariturum.

Auxilium Sufficiens, non est Physica Prædeterminatio, non enim Voluntatem prædeterminat: dat autem Causæ Liberæ Operativitatem absolutè: & Operaturitatem conditionatè, puta, si Voluntas Voluerit, &, quidem hoc Auxilium talis ingenii est, ut habere effectum quidem possit, at illum nunquàm sit habiturum.

Subsectio I.

Proponitur Sententia, quæ asserit Auxilia, & Physicas Prædeterminationes tollere Humanam Libertatem.

DCCXCV. Verùm, qui admittit Efficacia auxilia, possit negare Physicas Prædeterminationes?

AUxilia Sufficientia, & Efficacia admittunt universi Catholici, at Physicas Prædeterminationes non omnes. At omittendo Molinistas, qui bene discurrere videntur, si semel Scientia Media admittatur, cæteri tenentur admittere Physicas Prædeterminationes, ad earum enim censum pertinent omnia Auxilia Efficacia.

Verùm Divinorum Auxiliorum Efficacia Creatæ Libertati opponatur? Quid in legibus suis præcipiat Deus?

At doctrinam de Auxiliis obversari omnibus his, quæ de Libero arbitrio dicuntur, contendunt ostendere Authores hujus Primæ Sententiæ, & argumentantur hoc modo.

Deus non præcipit, ut eum possit homo diligere, sed ut eum diligat, & amet de facto.

At Auxilium, quod vocatur sufficiens *dat tantummodò* Operativitatem (posse) *non autem* Operaturitatem (operaturum esse) posse, *non autem* facere.

N.B. Ad operandum requiritur vel non requiritur Auxilium Efficax. Si hoc posterius dicatur, superflua sunt omnia Auxilia Efficacia. Si illud primum dicatur non habet omnia ad operandum prærequisita, qui Efficax Auxilium non habet. Non ergo est Agens Liberum.

Ergo Auxilium, quod vocatur sufficiens, *non est sufficiens ut homo obediat, & sibi impositis præceptis satisfaciat.*

Ergo præter Auxilium quod vocatur sufficiens, *est necessarium illud aliud Auxilium, quod nominatur* Efficax.

Ergo Homo, quamdiu hoc Auxilium (videlicet, Efficax) non habet, non peccat.

Ergo nulla in Mundo contra Deum committuntur peccata.

Probatur hæc ultima Consequentia. *Quoniam Homo, vel habet Auxilium* Efficax, *vel non habet.*

Si habet, non peccat. Quicumque enim habet *Auxilium* Efficax, habet Operaturitatem; & qui Operaturitatem habet, operatur, & de facto elicit præceptam eam actionem, ad quam ab illo Auxilio præmovetur, & determinatur. Et qui actionem præceptam elicit, præcepto satisfacit, ac propterea non peccat.

N. Auxilium efficax requiri dicimus, non, ut possit operari; & non ut operetur de facto, si velit, sed, ut ponat sequatur illa conditio, hoc est, ut velit.

Si autem illud (efficax auxilium) *non habet, non peccat.* Et hoc demonstratur clarissimè. Quicumque enim non omittit liberè præceptum actum, non peccat. Qui autem Efficaci auxilio destituitur non omittit liberè actum præceptum. Ergo non peccat. *Probatur Minor.* Quoniam, qui non habet omnia ad operandum prærequisita, non omittit liberè operationem. At, qui Efficaci auxilio caret, non habet omnia ad operandum prærequisita (quoniam Auxilium Efficax, ut dicebamus; ad operandum prærequiritur.) Ergo, qui Efficaci Auxilio destituitur, etsi præceptam operationem omittat, non peccabit.

An peccet, qui actionem præceptam omittit, si efficax Auxilium, non habeat?

Subsectio II.

Præcedens Argumentum diluitur.

DCCXCVI. Aliæ hujus Argumenti solutiones apud suos Autores videri poterunt.

HOC est Argumentum profectò quod ferè proponitur, & non semper ex legitimis fundamentis dissolvitur. Unde quia alios Autores poteris in suis legere libris, impræsentiarùm tantùm ponam, quo illud modo diluo, quando contra me conformari contingit. Ergo attende.

Illam Majorem, *Deus non præcipit, ut eum possit homo diligere, sed ut eum diligat & amet de facto,* absolute concedo.

Subsequentem Minorem, *At Auxilium, quod vocatur, Sufficiens, dat tantummodò* operativitatem (posse) *non autem* operaturitatem (operaturum esse.) &c. licèt possem absolutè negare, uberioris, & clarioris doctrinæ gratiâ distinguo, & explico. Nego enim illud *tantummodò*. Auxilium enim sufficiens non dat tantùm operativitatem, hoc est, *posse operari*: sed sub conditione dat operaturitatem, hoc est, *operaturum esse*. Non enim dat absolutam operaturitatem, sed tantummodò conditionatam: Ita, ut fit, si velimus: non autem fit, si non velimus. Ergo illius Minoris loco, hæc debet, ut Veritas constet, substitui, *Auxilium quod vocatur* Sufficiens, *dat Homini* operativitatem (*hoc est*, posse operari) *etiam si non velit; Et dat* operaturitatem (*hoc est*, operaturum esse) *si ipse velet*. Quamobrem Homini, cui Deus Charitatis habitum impertitur, quamdiù illum retinet, non est liberum posse actum Charitatis elicere; hæc enim potentia formaliter est ipsa Charitas. At ipsi est liberum operari, si velit; nam Charitatis habitus non infallibilitat, aut necessitat hominem, sed dabit, operaturitatem, vi cujus & eliciet actû, cû Homo voluerit. At posito Auxilio Efficaci, non erit necessarium, sed liberum operari de facto: at erit infallibile tunc Hominem operaturum esse de facto.

Quid præstet Auxilium sufficiens, & quid efficax: & quo modo inter se distinguantur?

N.B. Potentia, & Habens, sunt quædam Auxilia sufficientia ad operandum. Dant enim, vel operari posse vel faciliùs posse, nunquam autem operari de facto.

Cur Auxilium suffic eos, tale nomen habuerit?

DCCXCVII. Verum Auxilium Efficax sit ad operandum necessarium?

Consequentiam illatam; videlicet, *Ergo Auxilium, quod vocatur* Sufficiens, *non est sufficiens, ut homo obediat, & sibi impositis præceptis satisfaciat,* rotundè nego. Quoniam illud Auxilium sufficiens (ideò enim tale nomen sortitur) sufficit, ut Homo, si voluerit, operetur de facto. Unde si non operatur, non oritur ab Auxilio illa Omissio, sed à solâ Voluntate Omittentis.

An, qui caret Auxilio Efficaci non peccet?

Et hinc patet Primò debere Consequentiam immediatè subsequentem negari. Erat illa. *Ergo præter Auxilium, quod vocatur* Sufficiens *est (ad operandum) necessarium illud aliud Auxilium, quod nominatur* Efficax, *&c.* Et falsam esse istam Consequentiam pronuncio

cio: non enim necessaria sunt Auxilia Efficacia, ut statim videbimus.

Et hinc patet secundò, alias etiam duas Consequentias, quæ subinferuntur [nimirùm *Ergo Homo, quando hoc Aliud (videlicet, Efficax) non habet, non peccat.* Nec non. *Ergo nulla in Mundo contra Deum committuntur peccata.*] debere absolutè negari.

Cur peccet, qui rem præceptam omittit, quando Efficax auxilium non habet.

Subsumebatur. *Homo, vel habet Auxilium* Efficax, *vel non habet.* Ponamus hoc secundum: peccat enim actum præceptum omittendo, etiam quando Efficax Auxilium non habet. Et hanc ob rem debet negari illa subsumpta. *Si illud (efficax Auxilium) non habet, non peccat.*

Ad Probationem concedi debet major, *Quicumque enim, habet Auxilium efficax, habet* **operaturitatem** *& qui* **operaturitatem** *habet, operatur*, &c. Et negari similiter debet altera Minor. *Qui autem efficaci auxilio destituitur, non emittit liberè actum præceptum.* Quoniam, qui omittit actum præceptum, si habeat Auxilium sufficiens, etsi efficaci careat, omittit liberè.

Verùm, qui habet auxilium sufficiens, habeat omnia prærequisita ad operandum?

Ad hujus Minoris probationem, neganda est illa Minor, *Quoniam, qui non habet omnia ad operandum prærequisita.* &c. Hanc autem negari debere Minorem, persuadetur clarissimè. Ille enim, qui sufficienti Auxilio prævenitur, etsi Efficaci careat, habet omnia ad operandum necessaria, omnia prærequisita, quoniam ipsummet Auxilium Sufficiens, si Voluntas voluerit, dabit *facere*.

Inferes. Ergo inutile est Auxilium Efficax, siquidem ipsummet Auxilium Sufficiens dat *posse*, & *facere*

Exponitur differentia, quæ inter Auxilium Efficax, & Sufficiens intercedit.

Et ego nego Consequentiam. Quoniam Auxilium sufficiens dat *facere* conditionatè; videlicet, si humana voluntas voluerit. Et auxilium efficax purificat hanc conditionem; præstat enim, ut Humana Voluntas, non quidem necessariò, sed liberè, & infallibiliter velit.

SECTIO IV.

Utrùm concurrat Deus ad materiale peccati.

DCCXCVIII. Deum concurrere ad formale peccati, Hæretici, tantùm affirmant.

NON agitur de Concursu ad formale: quoniam Opinatio, quæ illum admittit, impia est, & ab Hæreticis solùm admissa.

Eum ad materiale concurrere, probabiliter dicitur.

Sanè Divinus ad peccati materiale Concursus, non sine Sancto Thomâ à Novitiis Theologis universim admittitur, & tametsi eorum Sententiam probabilem judicem, eamque (prout tulerunt tempora) pluries defenderim in publicis Disputationibus suavius, & Divinæ Puritati conformius, impræsentiarùm judico, hujusmodi Concursum negare, asserendo, Peccatum, tam pro formali, quàm pro materiali in purâ negatione consistere; & inferendo, sic ut Deus est Causa-prima in efficiendi genere, sic & Creaturam esse Causam-primam in genere deficiendi.

Nos autem hoc ipsum negamus.

Syntagma De actibus humanis, est liber Autoris nondum editus.

Hanc in Syntagmate *De actibus Humanis*, uberiori discursu Controversiam edidero, plerasque omnes Sententias (sunt enim multæ & variæ) quæ Innocentiam Bonitatis Divinæ, cum Concursu ad Peccati materiale componunt, medullitùs discutiens & examinans. Nunc autem (nam me brevitas adjuvat) omnia ad unam aut alteram Conclusionem reducam. Et erit

PRIMA.

Liberum duplex est alterum in se, & alterum in causa.

A*Ctus liber est duplex; alius in se, alius in causâ. Ille est qui elicitur cum indifferentia: qui videlicet ità elicitur, ut potuerit non elici. Hic autem est, qui actum liberum in se necessariò sequitur, aut comitatur.* Pono exemplum clarum, & pervium, ut hanc Conclusionem dilucidem.

Conclusio præcedens exemplo opportuno illustratur.

Cajus inimicus Aurelii sumit balistam militarem, ut eum occidat. Nervum trahit; sagittam debito in loco ponit; in Aurelium collineat, & tandem solius indicis motu solvit balistam, & sagittam explodit. Hæc omnia Cajus liberè, sed nondum Aurelius est tactus. Volat per aërem sagitta explosa, Aureliumque trajicit, & occidit. An sagitta erit rea? minimè. Ipsa caret libero arbitrio semel explosa, volat necessariò per aërem; & necessariò hominem, in quem collimatur, transverberat. At Aurelius est occisus. Quis ergo homicidii erit reus? An-ne Cajus? *Respondet Titius*: Videretur, quòd non: quoniam ultimus actus liber, quem elicuit, fuit movere digitum, & illum movendo instrumentum militare dissolvere. Cætera, quæ post hanc digiti motionem acciderunt, sunt necessaria, & à Caji arbitrio, & voluntate non dependent. At post illam motionem digiti cædes Aurelii accidit? Cajo ergo illa imputari non debet. *At universi dicimus, Titium decipi.* Nam causa causæ est causa causati, ut Theorema morale præsefert. Et Cajus causa fuit, ut illa sagitta disploderetur. Ergo ille sagittæ motus fuit liber Cajo, potuit enim balistam non dissolvere, & si hæc non fuisset dissoluta, nec volaret sagitta, nec occideretur Aurelius.

Proponitur quædam Objectio.

Proposita Objectio dissolvitur.

Altero exemplo eadem Cóclusio dilucidatur.

Alium Casum propono. Exsiliit Gnidius ex altissimâ turri; & in terram lapsus impetu illisus, ossibus fractis periit. An se ipsum occidisse censendus est. *Dicet hic etiam Titius*, Videretur quòd non. Quoniam saltare tantùm fuit Gnidio liberum; & saltare non est malum; quia nullâ lege (Divinâ, aut Humanâ) interdicitur. Posito saltu cætera necessariò sequuntur; & in necessariis, nec meretur, nec demeretur homo; ut post alios Pontifices nuper Innocentius X. contra Jansenium definivit. Non ergò, inculcat Titius, propria mors poterit Gnidio imputari. *At etiam hic universi dicemus, Titium decipi.* Quoniam saltum lapsus, & præcipitatio, fractio ossium, & mors necessariò sequuntur. Omnia hæc erant Gnidio prævisa. Ergo cùm saltum, ex quo omnia hæc necessariò sequebantur, liberè posuit, in causâ hæc omnia posuit: adeoque omnia illi imputari debebunt. Saltus ergo fuit Gnidio liber in se ipso: lapsus, præcipitatio, mors, & quæcumque alia fuerint necessariò sequuta, fuerunt libera in causâ; hoc est, in saltu.

Objectio.

Objectionis Responsio.

Necessitas in se, si sit libera in causa, à peccato excusare non potest.

Et ne aliquis ex bonâ & sincerâ doctrinâ sumat occasionem errandi, ad Innocentii X. autoritatem respondemus distinguendo illam Propositionem, *In necessariis nec meretur,* nec

nec demeretur homo, quoniam si intelligatur de iis, quæ nec in se, nec in causâ sunt libera, est contra Propositionem XXXIX. Michaelis Bayi, & contra ea, quæ Jansenius *tom. 3. column.* 624. 632. & 667. & sæpè alibi tradit; à Pio V. Gregorio XIII. & tandem ab Innocentio X. definita, & Ecclesiæ ut credenda, proposita, & à Catholicis universis admissâ. Cæterùm, si intelligatur de iis, quæ sunt necessaria in se, sed libera in causâ; hoc illam sensu dicimus esse hæreticam, & Innocentio Papæ impudenter affingi. Quoniam, Petrus, qui die festo vadit dormitum & de facto dormit, quando debebat Missæ sacrificio interesse, omittit necessariò Missam (omittit enim illam dormiens) & tamen peccat; quia hæc omissio, quæ est necessaria in se, erat libera in causâ; potuit enim Petrus vigilare, & non ire ad lectum, ut dormiret, &c.

Quando aliquis dormiendo omittit missam, illa omissio est libera in causa.

SECUNDA.

DCCIC.

De Divinæ gratiæ necessitate.

NUlla tentatio quantumvis parva vinci potest, absque speciali gratia per Christum danda auxilio. Ità Bellarminus *libr. 5. de grat. cap. 7.* Vasquez *in 1. 2. disp. 189. cap. 8.* & alii. [Scio aliquos non ita generaliter loqui, sed meo præsenti intento est hæc Resolutiò accommodatior.]

Sine gratiæ auxilio nulla tentatio, quàtumvis parva, vinci potest.

Probatur primò ex Sacris Literis. Dicitur enim Psalm. 12. *In te eripiar à tentatione.* Et Matth. 6. *Ne nos inducas in tentationem*: Unde Concilium Arausicanum canon. 22. *Nemo habet de suo nisi mendacium, & peccatum.*

Secundò ex Patribus. Possem multos adducere, sed pro cæteris autoritas Augustini sufficiat, quoniam *lib. 22. de Civit. cap. 13.* sic scribit. *Ne in hoc bello laborum, periculorumque plenissimo, vel de viribus nostris speretur facienda victoria, vel viribus nostris facta tribuatur; sed ejus gratia, de quo ait Apostolus. Gratias autem Deo, qui dat nobis victoriam per Dominum Nostrum Jesum-Christum.*

Sine concursu Dei nihil possumus facere.

Et hanc veritatem ipsemet Divinus Doctor firmat, proponens verba Christi, *Quia sine me nihil potestis facere*: Quam sententiam, licèt clarissima videri posset, *tract. 81. in Joann. sub med.* hoc Scholio dilucidat. *Ne quisquam putaret, saltem parvum aliquem fructum posse à semetipso palmitem ferre: cùm dixisset, Hic fert fructum multum, non ait, quia sine me parum potestis facere, sed, Nihil potestis facere. Sive ergo parum, sive multum, sine illo fieri non potest, sine quo nihil fieri potest.* Nec patiar hæc Redemptoris verba eorumque ab Augustino appositam illustrationem de simultaneo Dei concursu explicari, aut intelligi; agunt enim de Gratiâ Supernaturali, & Auxiliis Divinis.

Joann. cap. 15.

Et tertiò probatur ratione. Nam post Adæ lapsum mansit in nobis liberum arbitrium ita vulneratum, & infirmum, ut nisi auxilium Dei accedat, sit à Dæmone in quâcumque tentatione vincendus.

Liberum hominis arbitrium mansit vulneratum & infirmû post Adami peccatum.

TERTIA.

IN stante quocumque præcepto dat semper homini Deus sufficientem gratiam: nempe proximã aut remotam. Et quid si neutram daret? Homo, sufficientis gratia destitutus auxilio, cederet necessariò tentationi: & quia necessariò cederet non peccaret.

[Jam scio; contra *Gratiæ sufficientis* vocabulum impatiens vociferatur Wandrochius & *in suâ Morali, & Politic. disciplin. Epist. 1. not. 4 & Epist. 2. not. 1.* carpit Alvarezii discipulos, quòd utantur nomine, quod nec in Sacrâ Scripturâ, nec in Doctorum Veterum Voluminibus legitur. Ejus nihilominus vociferatio, tametsi Erasmi illum Ciceronianum, qui barbarismis accensebat universas dictiones, quæ in Tullii non leguntur Operibus; me morari non poterit, quisiquidem in hoc toto Libro, ut res antiquas explicem, quas nomina propria deficiunt, novis studeo inveniendis vocabulis, laudabo Alvarezii discipulos, aut quicumque illi fuerint, qui novum nomen *Gratiæ sufficientis* invenerint. Dicamque cum D. Augustino Redingo *tr. de Scientiâ Dei disp. 5. art. 5. contr. 8. pag. 219. a.* [Ut ut illud nomen nõ fuerit in usu apud Antiquos Theologos, nihilominus, quia Veritatis scrutatorem, non admodum de nomine, sed de re, oportet esse sollicitum, monente etiam Philosopho, loquendum esse cum multis, ac sentiendum cum paucis, idcircò nomine *Gratiæ sufficientis* cum D. Augustino *in qu. 2. ad Simplicianum lib. 1.* intelligimus Vocationem Dei quæ non est secundum propositum electionis, seu Prædestinationis, &c.] Sed quia hæc sufficiunt adnotasse de nomine, ad rẽveniam*. &c.] Et, ut rem dilucidet, pergit, & ait Reding. [Sanè hæc nostra Conclusio sub his terminis posita, est communis & à Soto *lib. de natur. & grat. cap. 18.* Suarezio *lib. 4. de prædest. cap. 3. nu. 9* Francisco de Lugo *disp. 43. cap. 2. num. 20.* Joanne de S. Th. & aliis traditur. Illam *tom. 3. q. 3. art. 2. controv. 2. num. 4. pag. 77. a.* recenset, & probat D. Redingus his verbis. [Fundamentum desumitur tam ab autoritate: nam Eccl. 15. habetur. *Non dicas per Deum abest.* Unde de ipso etiam Pharaone obdurato S. Augustinus *lib. de prædest. & grat. cap. 14.* ait, *Sic piè de Deo sentiamus: Etiam Pharaoni non denegavit misericordiam suam.* Et infrà. *Numquid non potuit sicut flagellis cedens expulit populum, ita miraculis credens Deum tantæ virtutis agnoscere.* Tunc ex ratione, Quia deficiente sufficiente gratiâ, deficit adjutorium, *sine quo non possumus*. At deficiente potentiâ operandi nequit subsistere libertas. Ergo.]

N.B.

Tanta est Dei clementia, quin auxiliorum sub ministratione liberalitas, ut ipsismet Dæmonibus auxilia sufficientia exhibeat asserente Redingo tom. 3. pag. 77. b.

An, qui careret auxilio sufficiẽti peccaret?

An nova liceat invenire vocabula?

Vtrùm nomen *Auxilium sufficiens* sit novú?

Quod *sufficiens auxilium* hodie dicitur, *vocatio* Augustini tempore dicebatur.

Auxilium Dei ad singulos actus Augustinus requirit.

Etiam ipsi Pharaoni Deus auxilia sufficientia concessit.

Posteà ponit suam Conclusionem: & posteriorem partem nostræ probaturus sic inquit. [Deus non jubet impossibilia, ut ex Concilio Tridentino *sess. 6. cap. 11.* At sine viribus physicè sufficientibus impossibilis est legis alicujus, hic & nunc obligantis adimpletio. Unde pro instanti, quo legis alicujus naturalis obligatio actualiter aliquem afficit, præter intrinsecas voluntati innatas vires ad legis hujusmodi honestatem prosequendam de se sufficientes, oportet ex parte intellectûs excitari cogitationem honestatis ejusmodi, ac necessitatis legis sufficienter repræsentativam; cum sine tali cogitatione vires voluntatis innatæ ita manerent sopitæ, ut impossibile foret ipsas exire in actum, nec adeò staret tunc legis obligatio. Unde hujus transgressio foret tantùm [*] materialis, nec imputari moraliter posset ad culpam, & pœnam Divo Augustino *lib. de grat. & liber. arbitr. cap. 68.* atte-

Impossibilia Deus, nec præcipit, nec præcipere potest.

*] *Est probabilis & valde communis opinio, esse omissis materialia peccata: At illa est alius opinionis fundamento in* Dialexi de Non certitudine *à nobis probabilius negatur.*

te-

testante. *Quod neque impossibile potuerit imperare, qui Justus est; nec damnaturus sit hominem pro eo, quod non potuit vitare, qui pius est.* &c.

QUARTA.

DCCC. Homini est liberum uti, & non uti gratia.

OMNI homini Deus (1) quoties instat operandi praeceptum, gratiam praebet & exhibet ad non peccandum. (2) Illâ homo (est enim Agens liberum) uti, & non uti potest. (3) Si utatur, satisfaciet praecepto, & non peccabit. (4) Si non utatur illâ, rapietur à concupiscentiâ, succumbet tentationi, & peccabit. (5) Ergo non usum Gratiae, omnia positiva, quae in peccato reperiuntur necessariò sequuntur. (6) Ergo tota materialis, & formalis peccati ratio in omissione (nimirùm, in non usu gratiae) consistit. (7) Atqui ad omittendum, seu deficiendum non concurrit Deus. (8) Non igitur concurrit Deus, aut ad formale, aut ad materiale peccati.

Octo partes habet ista Conclusio: quae ex dictis necessariò inferuntur; & ideò, quoniã à Doctis legor, ulteriori probatione, & illustratione non indigeo. Caeterùm, siquis existimet, hanc ipsam Conclusionem ulteriori probatione indigere, legat meum Syntagma *De actibus humanis*, quod citavi, ibi enim omnia radicitùs explicatã reperiet.

N.B. *Ex hoc fundamento admitti, & propugnari poterunt* Praedeterminationes physicae necessitantes, *nempe, quae recipiantur & retineantur liberè; at, si semel receptae sint, necessariò operentur.*

LEPTOTATI INDEX CRITICVS.

Numeri ſunt Marginales.

Cur

13542678
DIAMETER

LEPTOTATI

INDEX RERUM.

Omnes Numeri sunt Marginales.

B

C

D

Ex-

An

F

G

De

In-

L

M

N

Q

R

Tem-

T

V

TYPOGRAPHIS.

SI cui (quod non opto) placuerit hunc Librum recudere, sciat sibi esse necessarios præter Hebræos, Græcos & Latinos etiam alios alius generis characteres quibus Verba Dialecti Metaphysica à cæteris clarè secernantur. Nos Germanicis uti voluimus, sed perinde esset, si usi fuissemus Belgicis, vel illis antiquis Hispanicis, quibus Bulla S. Cruciata imprimi solent. Manent nunc apud me nonnullæ Virorum Illustrium Epistolæ, & curiosa ad præcipuos Articulos Scholia, quæ suis locis inserta, Librum exornatiorem reddent; quam ob rem, qui recudendi hunc Librum voluerit laborem assumere, habebit à nobis, si postulet, exemplum correctissimum Epistolis & Scholiis, de quibus agebam, exornatum. Hoc vos monere volui, ne quis vestrum characterum defectu Opus hoc non tam in lucem mittat, quàm offundat tenebris & æquivocationibus. Valete.

VIGLEVANI.

Typis Episcopalibus apud Camillum Conradam.
Superiorum permissu. M. DC. LXXXI.